G-E
DGC
A
RC
6M 5801P

COMPENDIUM SALMANTICENSE

IN DUOS TOMOS DISTRIBUTUM AC

UNIVERSÆ THEOLOGIÆ MORALIS

QUÆSTIONES

PERSPICUO STYLO COMPLECTENS, NEC NON OMNIA, methodice tractata per antiquos Patres sedulo

DUCE ANGELICO PRÆCEPTORE

SUMMIS, AC PONTIFICUM DECRETIS PRÆSERTIM novissimis auctum, & illustratum

A V T H O R E

R. P. ANTONIO A S. JOSEPH

OLIM LECTORE, & PRIOR. AC EXAMINATORE SYNODALI in variis Civitatibus Burgensi, denique Provinciæ Castellæ in Romana Curia pro Carmelitarum Discalceatorum Hispanica Congregatione.

TOMUS II.

EDITIO QUINTA

Ab eodem Auctore novissime correcta, & quibusdam additionibus actu dignis locupletata.

SUPERIORUM PERMISSU.

PAMPELONÆ: Apud Bernardum Coscullela, Typographum Regium. Anno 1791.

COMPENDIUM SALMANTICENSE

IN DUOS TOMOS DISTRIBUTUM

UNIVERSÆ THEOLOGIÆ MORALIS

QUÆSTIONES

BREVI, AC PERSPICUO STYLO COMPLECTENS AD SANIOrem doctrinam, melioremque methodum præ antiquo cursu redactum

DUCE ANGELICO PRÆCEPTORE

BULLIS, AC PONTIFICUM DECRETIS PRÆSERTIM novissimis auctum, & illustratum

AUTHORE

R.P.F. ANTONIO AS. JOSEPH

OLIM LECTORE, PRIORE, AC EXAMINATORE SYNODALI in suo Collegio Burgensi, denique Procuratore Generali in Romana Curia pro Carmelitarum Discalceatorum Hispanica Congregatione.

TOMUS II.

EDITIO QUINTA.

Ab eodem Authore novissime correcta, & quibusdam additionibus scitu dignis locupletata.

SUPERIORUM PERMISSU.

POMPELONÆ: APUD BENEDICTUM COSCULLUELA, TYPOGRAPH. ET BIBLIOT. ANNO 1791.

COMPENDIUM SALMANTICENSE

IN DUOS TOMOS DISTRIBUTUM

UNIVERSÆ THEOLOGIÆ MORALIS

QUÆSTIONES

BREVI, AC PERSPICUO STYLO COMPLECTENS, AD SANIO-
rem doctrinam, methodumque pro studio
cursu tradendam

Duce Angelico Præceptore

BULLIS, AC PONTIFICUM DECRETIS PRÆSERTIM
novissimis auctum, & illustratum

AUTHORE

R.P.F. ANTONIO JOSEPH

OLIM LECTORE, PRIORE, AC EXAMINATORE SYNODALI
in hac Cathedra Burgensi, denique Procuratore Generali in Romana
Curia pro Causarum Beatificationum His-
panica Congregatione.

TOMUS II.

EDITIO QUINTA.

Ab eodem Auctore novissime correcta, & quibusdam additio-
nibus scitu dignis locupletata.

SUPERIORUM PERMISSU.

POMPELONÆ: APUD BENEDICTUM COSCULUELA, TYPOGRAPH. ET
BIBLIOT. ANNO 1791.

INDEX

TRACTATUUM, CAPITUM, PUNCTORUM, ET PARAGRAPHORORUM.

TRACTATUS VIGESIMUS. SECUNDUS.

De sacramentis in genere. pag. 1.

CAPUT UNICUM.

De spectantibus ad sacramenta generatim. ibid.

Punct. I. *De essentia, & diversitate sacramentorum.* ibid.
II. *De sacramentorum authore, numero, & necessitate.* 3.
III. *De sacramentorum materia, & forma.* 4.
IV. *De variatione materiæ, aut formæ.* 5.
V. *De sacramentorum ministro.* 7.
VI. *De intentione, & aliis requisitis in ministro.* 8.
VII. *De subjecto sacramentorum.* 10.
VIII. *De effectu sacramentorum.* 11.
IX. *De gratia.* 13.
X. *De charactere.* 15.

TRACTATUS VIGESIMUS TERTIUS.

De sacramentis in particulari. 16.

CAPUT UNICUM.

De baptismo. ibid.

Punct. I. *De nomine, natura, & divisione baptismi.* ibid.
II. *De materia baptismi.* 18.
III. *De forma baptismi.* 19.
IV. *De ministro baptismi.* 21.
V. *De baptismi subjecto.* 22.
VI. *De effectu baptismi.* 24.
VII. *De peccatis commissis in receptione baptismi?* 25.

TRACTATUS VIGESIMUS QUARTUS.

De sacramento confirmationis. 26.

CAPUT UNICUM.

De confirmationis sacramento. ibid.

Punct. I. *De natura, materia, & forma confirmationis.* ibid.
II. *De ministro, subjecto, & effectu confirmationis.* 27.

TRACTATUS VIGESIMUS QUINTUS.

De augustissimo Eucharistiæ sacramento. 28.

CAPUT I.

De nomine, natura, materia, & forma Eucharistiæ. ibid.

Punct. I. *De Eucharistiæ nomine, & definitione.* ibid.
II. *De materia Eucharistiæ.* 29.
III. *De materia proxima Eucharistiæ.* 30.
IV. *De forma Eucharistiæ.* 32.
V. *Alia dubia circa formam.* 33.

CAPUT II.

De ministro, subjecto, & effectu Eucharistiæ. 34.

Punct. I. *De ministro Eucharistiæ.* ibid.
II. *De aliis spectantibus ad ministrum Eucharistiæ.* 35.
III. *De ministro distributionis Eucharistiæ.* 37.
IV. *De subjecto Eucharistiæ.* 38.
V. *De dispositione ad Eucharistiam rite suscipiendam.* 39.

VI. *Alia dubia circa Eucharistiæ sumptionem.* 41.
VII. *De effectibus Eucharistiæ.* 42.
VIII. *Alia dubia circa effectus Eucharistiæ.* 44.
IX. *De necessitate, & obligatione sumendi Eucharistiam.* 45.
X. *Alia dubia circa præceptum divinum sumendi Eucharistiam.* 46.
XI. *De communione quotidiana.* 48.

TRACTATUS VIGESIMUS SEXTUS.

De sacrificio Missæ. 49.

CAPUT I.

De natura, & effectibus sacrificii. ibid.

Punct. I. *De sacrificio in communi.* ibid.
II. *De Missæ sacrificio.* 50.
II. *De sacrificii, essentia, & valore.* 51.
IV. *De effectibus sacrificii Missæ.* 52.
V. *De applicatione sacrificii.* 53.
VI. *Pro quibus debeat, & possit Missa applicari.* 54.

CAPUT II.

De congruo tempore, loco, & aliis requisitis pro celebratione. 56.

Punct. I. *De tempore congruo ad celebrandum.* ibid.
II. *De loco decenti ad celebrandum.* 57.
§. I. *De oratorio.* 58.
II. *Formula indulti pro concessione oratorii.* 59.
III. *Expenduntur 12. clausulæ indulti.* ibid.
Punct. III. *De Ecclesiæ pollutione, execratione, ac de ejus reconciliatione.* 61.
IV. *De altari communi, & privilegiato.* 62.
V. *De altaris ornatu, vasis, ac de vestibus sacris.* 63.
VI. *De modo in celebratione servando.* 66.
VII. *De defectibus in Missa occurrentibus.* 67.

CAPUT III.

De justo stipendio Missæ. 69.

Punct. I. *De titulo, & taxa stipendii.* ibid.
II. *De obligatione Sacerdotis celebrandi ratione stipendii manualis.* 70.
III. *Alia dubia circa stipendia Missæ.* 72.
IV. *De obligatione celebrandi ratione beneficii, aut cappellaniæ.* 73.
V. *De reductione Missarum.* 74.

TRACTATUS VIGESIMUS SEPTIMUS.

De sacramento pœnitentiæ. 76.

CAPUT I.

Natura, & distinctio, actus, & necessitas pœnitentiæ. ibid.

Punct. I. *De nomine, & essentia pœnitentiæ.* ibid.
II. *De actibus virtutis pœnitentiæ.* 77.
III. *De necessitate pœnitentiæ quatenus virtus.* 78.

CAPUT II.

De sacramento pœnitentiæ, ac de ejus materia, & forma. 80.

Punct. I. *De institutione, & necessitate sacramenti pœnitentiæ.* ibid.
II. *De materia remota sacramenti pœnitentiæ.* 81.
III. *Alia dubia circa eamdem materiam remotam.* 82.
IV. *De materia proxima pœnitentiæ.* 84.
V. *Alia dubia circa dolorem* ibid.
VI. *De attritione sufficienti ad confessionem.* 86.
§. I. *Nonnulla præmittuntur.* ibid.
II. *Statuitur conclusio.* 87.

Con-

III. *Convelluntur argumenta contraria.* 88.
Punct. VII. *De proposito ad confessionem requisito.* 90.
VIII. *An detur sacramentum pœnitentiæ validum, & informe?* 91.
IX. *De confessione.* 93.
X. *De integritate confessionis.* 94.
XI. *Alia dubia de integritate confessionis.* 95.
XII. *Expenduntur alia de integritate confessionis.* 96.
XIII. *De circumstantiis peccatorum.* 98.
§. I. *Quis.* ibid.
II. *Quid.* 100.
III. *Ubi, quibus auxiliis, cur.* 101.
IV. *Quomodo, quando.* ibid.
Punct. XIV. *An circumstantiæ notabiliter aggravantes intra eamdem speciem debeant necessario manifestari in confessione.* 102.
§. I. *Quædam notatu digna.* 103.
II. *Propria mens aperitur.* 104.
Punct. XV. *De obligatione iterandi confessionem.* 105.
XVI. *De satisfactione sacramentali.* 106.
XVII. *Alia dubia de satisfactione sacramentali.* 107.
XVIII. *De causis excusantibus a pœnitentia implenda.* 109.
XIX. *De forma sacramenti pœnitentiæ.* 111.
XX. *De absolutione absentis.* 112.
XXI. *De absolutione moribundi.* 114.

CAPUT III.

De ministro pœnitentiæ. 115.

Punct. I. *De clavibus Ecclesiæ.* ibid.
II. *De ministro pœnitentiæ.* 116.
III. *De ministro pro articulo mortis, ac pro venialibus.* 117.
IV. *De jurisdictione probabili.* 119.
V. *De jurisdictione Parochi.* 120.
VI. *De ordinario pœnitentiæ ministro.* 121.
VII. *De ministro delegato.* 122.
VIII. *De approbatione ad audiendas confessiones requisita.* 123.
IX. *Alia dubia circa approbationem.* 125.
X. *De approbatione pro audiendis regularium confessionibus.* 126.
XI. *De approbatione pro audiendis monialium confessionibus requisita.* 128.
XII. *Alia dubia circa Confessarios monialium.* 129.
XIII. *De extraordinario monialium Confessario.* 131.
XIV. *Alia dubia de eadem materia.* 132.
XV. *De aliis requisitis in ministro pœnitentiæ.* 133.
XVI. *De conferenda, vel deneganda absolutione.* 134.
XVII. *De obligatione Confessarii interrogandi, & monendi pœnitentes.* 136.
XVIII. *De sigillo confessionis.* 138.
XIX. *De materia sigilli.* 139.
XX. *Alia dubia de sigillo.* 140.
XXI. *De sollicitatione.* 142.
§. I. *Definitur sollicitatio, ejusque deformitas explicatur.* ibid.
II. *Expenduntur modi, quibus sollicitatio accidere potest.* 143.
III. *De obligatione denunciandi.* 145.
IV. *Alia dubia de sollicitatione.* 146.
Punct. XXII. *De complice venereo.* 147.
XXIII. *De absolutione complicis in articulo mortis.* 149.

CAPUT IV.

De casuum reservatione. 151.

Punct. I. *Definitio, & divisio reservationis.* ibid.
II. *De potestate Episcopi in reservata.* 152.
III. *De facultate regularium in reservata.* 154.
IV. *De absolutione a reservatis.* 156.
V. *Alia dubia de absolutione a reservatis.* 157.

TRACTATUS VIGESIMUS OCTAVUS.

De indulgentiis, & suffragiis. 159.

CAPUT I.

De indulgentia, & jubilæo. ibid.

Punct. I. *Notio, & divisio indulgentiæ.* ibid.
II. *De conditionibus pro lucranda indulgentia.* 160.
III. *Alia dubia circa indulgentias.* 162.
IV. *De jubilæo.* 163.

CAPUT II.

De Bulla cruciatæ. 164.

Punct. I. *Nomen, & definitio Bullæ cruciatæ.* ibid.
II. *De conditionibus ad lucranda indulta Bullæ requisitis.* 165.
III. *De privilegiis in Bulla concessis.* 167.
§. I. *De prima Bullæ indulgentia.* ibid.
II. *De Bulla defunctorum.* 168.
III. *De indulgentiis stationum.* 169.
IV. *De potestate concessa in Bulla a reservatis absolvendi.* 170.
V. *De privilegio pro tempore interdicti in Bulla concesso.* 171.
VI. *De privilegio vescendi carnibus, & lacticiniis.* 173.
VII. *De Bulla compositionis.* 174.

CAPUT III.

De suffragiis. 175.

Punct. I. *De loco, qui dicitur purgatorium.* ibid.
II. *De suffragiis pro defunctis.* 178.

TRACTATUS VIGESIMUS NONUS.

De sacramento extremæ unctionis. 180.

CAPUT UNICUM.

De extrema unctione. ibid.

Punct. I. *Definitio, & institutio extremæ unctionis.* ibid.
II. *De extrema unctionis materia.* ibid.
III. *De forma. & effectu extremæ unctionis.* 181.
IV. *De ministro extremæ unctionis.* 182.
V. *De subjecto extremæ unctionis, & de obligatione illam recipiendi.* 183.

TRACTATUS TRIGESIMUS.

De sacramento ordinis. 185.

CAPUT I.

De sacramento ordinis in communi. ibid.

Punct. I. *De prima tonsura.* ibid.
II. *De ordinibus in communi.* 186.
III. *De materia, forma, & effectu ordinum.* 187.
IV. *De ministro ordinum.* 189.
V. *De ordinum subjecto.* 190.
VI. *De titulo ad sacros ordines requisito.* 192.

CAPUT II.

De ordinibus in particulari. 193.

Punct. I. *Expenduntur quatuor minores ordines.* ibid.
II. *De subdiaconatu, & diaconatu.* 194.
III. *De Presbyteratu.* 196.
IV. *De obligationibus ordinatorum.* 197.
V. *De privilegiis ordinatorum.* 199.

TRACTATUS TRIGESIMUS PRIMUS.

De horis canonicis. 201.

CAPUT I.

De horis canonicis in communi. ibid.

Punct. I. *De natura, & præcepto divini officii.* ibid.
II. *De circumstantiis in publica recitatione observandis.* 203.
III. *De attentione, & intentione requisitis ad horas canonicas.* 204.
IV. *De his, qui ad horas canonicas tenentur.* 206.
V. *De circumstantiis in privata recitatione observandis.* 208.
VI. *Alia dubia circa recitationem di-*

divini officii. 210.
VII. *De restitutione facienda propter divini officii omissionem.* 212.
VIII. *De causis excusantibus ab officii divini recitatione.* 214.
IX. *De dispensatione ab officio divino.* 215.

CAPUT II.

De obligatione choro interessendi ratione beneficii, & distributionum. 216.

Punct. I. *Quomodo beneficiarii, & canonici choro astringuntur.* ibid.
II. *De causis excusantibus canonicos a choro, & a distributionum amissione.* 218.

TRACTATUS TRIGESIMUS SECUNDUS.

De beneficiis ecclesiasticis. 220.

CAPUT UNICUM.

De omnibus, quæ ad beneficia ecclesiastica spectant. ibid.

Punct. I. *De natura, & divisione beneficii ecclesiastici.* ibid.
II. *De cappellaniis.* 221.
III. *De pensionibus.* 222.
IV. *De extinctione, & translatione pensionis, & de coadjutoriis.* 224.
V. *De residentia a pastoribus Ecclesiæ observanda.* ibid.
VI. *De causis excusantibus Episcopos, & alios a residentia.* 226.
VII. *De qualitatibus ad validam, & licitam beneficiorum assecutionem requisitis.* 228.
VIII. *De naturalitate, & consanguinitate ad aliqua beneficia requisitis.* 230.
IX. *Quot modis beneficia acquirantur.* ibi.
X. *De presentatione, & institutione.* 231.
XI. *De electione.* 232.
XII. *De obligatione eligendi dignorem.* 234.
XIII. *Alia dubia circa electionem dignioris.* 235.
XIV. *De restitutione ob injustam eletionem facienda.* 237.
XV. *De examinatoribus Synodalibus.* 239.
XVI. *Alia dubia circa examen Synodale.* 240.
XVII. *De pluralitate beneficiorum.* 241.
XVIII. *De vacatione beneficiorum.* 242.
XIX. *De permutatione, & cęteris modis, quibus beneficia vacant.* 243.

TRACTATUS TRIGESIMUS TERTIUS.

De simonia. 244.

CAPUT I.

De essentia, & divisione simoniæ. ibid.

Punct. I. *De natura simoniæ, ejusque gravitate.* ibid.
II. *Divisio simoniæ.* 245.
III. *De pretio simoniam constituente.* 247.
IV. *Alia dubia de eadem materia.* 248.
V. *De contractu emptionis, & venditionis requisito ad simoniam.* 249.

CAPUT II.

De rebus spiritualibus, quæ materiam simoniæ constituunt. 250.

Punct. I. *De gratia sanctificante, sacramentis, & sacramentalibus.* ibid.
II. *De labore in administratione spiritualium, de actibus virtutum, & jurisdictionis, ac de scientiis.* 252.
III. *De simonia, quæ committi potest in ingressu religionis.* 254.
IV. *Alia dubia circa eandem materiam.* 256.
V. *De simonia in collatione beneficiorum.* 257.
VI. *An jus patronatus vendi, & alienari possit absque simonia.* 259.
VII. *De simonia ob venditionem sepul-*

pul-

pulturæ. ibid.

CAPUT III.

De actionibus, pactis, aut conventionibus simoniacis. 260.

Punct. I. *De redemptione vexationis per pecuniam.* ibid.
II. *De permutatione rerum spiritualium.* 262.
III. *De transactione super beneficio.* 263.
IV. *De renunciatione beneficiorum.* 264.
V. *De simonia confidentiali beneficiorum.* 265.
VI. *De pœnis in jure assignatis contra simoniacos.* 267.
VII. *Alia dubia de eadem materia.* 268.

TRACTATUS TRIGESIMUS quartus.

De matrimonio. 269.

CAPUT I.

De sponsalibus. ibid.

Punct. I. *Nomen, essentia, & effectus sponsalium.* ibid.
II. *De conditionibus ad sponsalia requisitis.* 270.
III. *De obligatione quam sponsalia inducunt.* 272.
IV. *De causis sponsalia dissolvendi.* 274.
V. *Expenduntur aliæ causæ sponsalia dissolvendi.* 275.
VI. *De supervenientibus causis dissolvendi sponsalia.* 276.

CAPUT II.

De matrimonio. 277.

Punct. I. *De natura, divisione, & præcepto matrimonii.* ibid.
II. *De materia, forma, ministro, subjecto, & fine matrimonii.* 278.
III. *De matrimonio per procuratorem.* 280.
IV. *De consensu ad matrimonium requisito.* 281.
V. *De matrimonio conditionato.* 283.
VI. *Qualiter matrimonium nullum sit revalidandum.* 285.
VII. *Alia dubia de revalidatione matrimonii.* 286.
VIII. *De indissolubilitate matrimonii.* 288.
IX. *De poligamia, monogamia, bigamia, & bivinatu.* 289.
X. *De bimestri, & repudio.* 291.
XI. *De divortio.* 292.
XII. *De debito conjugali.* 294.
XIII. *Alia dubia circa debitum conjugale.* 295.
XIV. *De honestate servanda in usu matrimonii.* 296.
XV. *Alia dubia de honestate in usu conjugii servanda.* 298.

CAPUT III.

De impedimentis matrimonii. 299.
Punct. I. *De impedimentis impedientibus.* ibid.
II. *De impedimentis dirimentibus.* 301.
III. *Error.* 302.
IV. *Conditio.* 303.
V. *Votum, ordo.* 304.
VI. *Cognatio.* 305.
VII. *Cognatio spiritualis, & legalis.* 307.
VIII. *Crimen.* 308.
IX. *Cultus disparitas.* 309.
X. *Vis.* 310.
XI. *Alia dubia de metu.* 311.
XII. *Honestas.* 312.
XIII. *Affinitas.* 313.
XIV. *Impotentia.* 314.
XV. *Alia dubia de impotentia.* 315.
XVI. *De matrimonio clandestino.* 316.
XVII. *Alia dubia de matrimsnio clandestino.* 318.
XVIII. *De parocho requisito pro valore matrimonii.* 319.
XIX. *De denunciationibus.* 321.
XX. *Raptus.* 322.
XXI. *De potestate dispensandi in impedimentis dirimentibus.* 323.
XXII. *De manifestatione requisita, ne dispensatio sit subreptitia.* 325.
XXIII. *De executore rescripti pœnitentiariæ.* 326.

TRAC-

INDEX.

TRACTATUS TRIGESIMUS QUINTUS.

De præceptis Ecclesiæ. 328.

CAPUT I.

De præcepto audiendi Missam. ibi.

Punct. I. *De auditione sacri.* ibid.
II. *De requisitis ad Missam audiendam.* 330.
III. *De causis excusantibus á sacri auditione.* 331.

CAPUT II.

De confessione annuali. 333.

Punct. I. *De præcepto annuæ confessionis.* ibid.
II. *Alia dubia circa confessionem annualem.* 335.

CAPUT III.

De communione paschali. 336.

Punct. I. *De præcepto annuæ communionis.* ibid.
II. *Alia dubia circa communionem paschalem.* 338.

CAPUT IV.

De jejunio ecclesiastico. 339.

Punct. I. *De præcepto ecclesiastico jejunii.* ibid.
II. *De abstinentia a carnibus.* 340.
III. *De non permiscendo carnes simul cum piscibus in diebus esurialibus.* 342.
IV. *De abstinentia a lacticiniis.* 344.
V. *De unica refectione.* 345.
VI. *De collatione serotina.* 347.
VII. *De hora refectionis in die jejunii destinata.* 349.
VIII. *De diebus jejunii, & abstinentiæ a carnibus.* ibid.
IX. *Qui tenentur ad jejuni præceptum.* 350.
X. *De iis, qui cooperantur jejunii violationi.* 351.
XI. *De causis excusantibus á jejunio.* 352.
§. I. *De impotentia.* ibid.
II. *De labore corporali.* 353.
III. *Causa pietatis.* ibid.
IV. *De dispensatione.* 354.
Punct. XII. *Militibus Hispaniæ circa jejunium, & abstinentiam a carnibus.* ibid.

CAPUT V.

De decimis, & primitiis. 358.

Punct. I. *De natura, divisione, & præcepto decimarum.* ibid.
II. *Quæ personæ, & quibus decimas solvere debeant.* 359.
III. *Ex quibus rebus decimæ sunt solvendæ.* 360.
IV. *De exemptione a solvendis decimis.* 361.
V. *De privilegiis regularium circa decimas.* 362.
VI. *De primitiis, & oblationibus.* 364.

TRACTATUS TRIGESIMUS SEXTUS.

De censuris. 365.

CAPUT I.

De censuris in communi. ibid.

Punct. I. *Notio censuræ.* ibid.
II. *Divisio censuræ.* 366.
III. *De potestate ferendi censuras.* 367.
IV. *De forma ferendi censuras.* 369.
V. *De tempore, & loco ferendi censuras.* 371.
VI. *De materia censuræ.* 372.
VII. *De censura contra mandantes, & consiliantes.* 374.
VIII. *De subjecto censuræ.* 375.
IX. *De causis excusantibus á censura incurrenda.* 377.
X. *De absolutione a censuris.* 378.
XI. *Alia dubia de eadem materia.* 379.

CAPUT II.

De censuris in specie. 380.

Punct. I. *De excommunicatione.* ibid.

II. *De primo, & secundo effectu Excommunicationis.* 381.
III. *De tertio excommunicationis effectu.* 383.
IV. *De quarto, & quinto excommunicationis effectu.* ibid.
V. *De sexto, & septimo effectu excommunicationis.* 384.
VI. *De octavo effectu excommunicationis.* 385.
VII. *De excommunicatione minori.* 386.
VIII. *De excommunicatione contra clerici percussores.* 387.
IV. *Indicantur excommunicationes Papæ reservatæ, & quædam aliæ.* 388.
X. *De suspensione.* 392.
XI. *De depositione, & degradatione.* 393.
XII. *De interdicto.* 394.

TRACTATUS TRIGESIMUS septimus.

De irregularitate. 397.

CAPUT UNICUM.

De irregularitate tum in communi, tum in particulari. ibid.

Punct. I. *De irregularitate in communi.* ibid.
II. *De irregularitate ex delicto.* 398.
III. *De irregularitate ex homicidio casuali.* 399.
IV. *De irregularitate ex baptismi iteratione, violatione censurarum, & illegitima ordinum receptione.* 401.
V. *De irregularitate ex delicto, cui annexa est infamia.* 402.
VI. *De irregularitatibus ex defectu.* 403.
VII. *De irregularitate ex defectu sacramenti, seu ex bigamia.* 404.
VIII. *De irregularitate ex defectu lenitatis.* 405.

TRACTATUS TRIGESIMUS OCTAVUS

De statu religioso. 407.

CAPUT I.

De statu religioso in communi. ibid.

Punct. I. *De voto religionis.* ibid.
II. *Notio status religiosi.* 408.
III. *De diversitate, & perfectione religionum.* 410.
IV. *De obligatione tendendi ad perfectionem ex vi status religiosi.* 411.
V. *De novitiatu.* 413.
VI. *De obligationibus, privilegiis, & renunciatione novitiorum.* 415.

CAPUT II.

De professione religiosa. 417.

Punct. I. *Notio, & effectus professionis religiosæ.* ibid.
II. *De apostatis, & fugitivis.* 419.
III. *De clausura regularium.* 420.
IV. *De clausura monialium.* 421.
V. *De prohibitione moniales alloquendi.* 423.
VI. *De prohibitione facta regularibus non appellandi a correctionibus, & sententiis suorum superiorum.* 424.
VII. *De prohibitione alienandi bona Ecclesiæ, aut Monasterii.* 425.
VIII. *De prohibitione ne regulares exerceant officia Judicis, advocati, & alia.* 427.

CAPUT III.

De triplici voto obedientiæ, castitatis, & paupertatis. 428.

Punct. I. *De voto obedientiæ.* ibid.
II. *De materia obedientiæ.* 429.
III. *De voto castitatis.* 431.
IV. *De voto paupertatis.* 433.
V. *De actionibus voto paupertatis prohibitis.* 434.
VI. *De prohibitione paupertatis circa usum.* 435.
VII. *De licentia requisita ne violetur votum paupertatis.* 437.
VIII. *De licentia præsumpta.* 438.

TRAC-

INDEX

TRACTATUS TRIGESIMUS NONUS.

De privilegiis. 441.

CAPUT I.

De privilegiis in communi. 442.

Punct. I. *Notio, & divisio privilegii.* ibid.
II. *De interpretatione privilegii.* 443.
III. *De communicatione privilegiorum.* ibid.
IV. *De usu privilegiorum.* 445.
V. *De cessatione privilegii.* 446.
VI. *Ceteri modi, quibus cessant privilegia.* ibid.
VII. *De revocatione privilegii.* 447.
VIII. *De revocatione vivæ vocis oraculi.* 449.
IX. *De confirmatione privilegiorum.* ibid.

CAPUT II.

De privilegio immunitatis Ecclesiæ. 450.

Punct. I. *De loco sacro, cui immunitas competit.* ibid.
II. *Quæ personæ gaudeant privilegio immunitatis.* 451.
III. *De criminosis, qui ab hoc privilegio excluduntur.* 452.
IV. *De effectibus hujusmodi immunitatis.* 453.

CAPUT III.

De quibusdam privilegiis peculiaribus regularium. ibid.

Punct. I. *De Judice conservatore regularibus concesso.* ibid.
II. *Quædam dubia circa regulares.* 454.
III. *De sepultura Ecclesiastica.* 455.
IV. *De quarta funerali.* 456.
V. *De concionatoribus.* 457.
VI. *De materia concionum.* 458.

TRACTATUS QUADRAGESIMUS.

De propositionibus damnatis. 460.

§. I.

Propositiones quadraginta quinque ab Alexandro VII. ut nimirum tamquam scandalosæ *omnes, & singulæ damnatæ die* 24. Septembris 1665. & 18. Martii 1666. ibid.

Confirmatio, & approbatio indulgentiarum Ordini Carmelitarum, & Confraternitatibus S. Scapulari hactenus concessarum. 469.

Summarium indulgentiarum a diversis Summis Pontificibus concessarum Christi fidelibus visitantibus Ecclesias Ordinis B. V. Mariæ de Monte Carmelo. ibid.

§. II.

Sexaginta quinque propositiones ad minus ut scandalosæ, & perniciosæ damnatæ ab Innocentio XI. die 2. Martii ann. 1679. 477.

§. III.

Quædam dubia circa propositiones damnatas. 492.

§. IV.

Propositiones Petri de Osma compluti damnatæ. ann. 1479. 493.

§. V.

Quinque propositiones Jansenii damnatæ ab Innocent. X. die 9. Jun. ann. 1653. 493.

§. VI.

Const. Innocent. XI. proscribens propositiones Michaelis de Molinos. 494.

§. VII.

Duæ propositiones, quarum prima velut hæretica, & secunda ut scandalosa, temeraria, piarum aurium offensiva, & erronea damnatæ sunt ab

ab Alex. VIII. 24. Aug. 1690. 500.

§. VIII.

Aliæ propositiones, ut respective temerariæ, scandalosæ, male sonantes, injuriosæ, hæresi proximæ, hæresim sapientes, erroneæ, schismaticæ, hæreticæ, damn. ab eodem Sum. Pont. die 7. Decemb. ejusdem anni. ibid.

§. IX.

Explicantur censuræ Theologicæ propositionum. 501.

TRACTATUS QUADRAGESIMUS primus.

De doctrina Christiana. 503.

CAPUT I.

Notio doctrinæ Christianæ. ibid.

CAPUT II.

De signo crucis. 505.

CAPUT III.

De symbolo fidei. 506.

§. I. *Explicatur prima pars Symboli.* 507.

II. *Pars secunda Symboli, quæ pertinet ad Ecclesiam.* 514.

CAPUT IV.

De articulo fidei. 518

§. I. *De articulis divinitatis.* 519.

II. *De articulis sanctæ humanitatis.* 527.

CAPUT V.

Agitur jam de secunda parte doctrinæ Christianæ, quæ docet ea, quæ a nobis sunt oranda, vel petenda, inter quæ primum locum tenet oratio dominica. 533.

§. I. *De oratione dominica.* ibid.

II. *Explicatur oratio dominica.* 534.

CAPUT VI.

Ave Maria. 538.

CAPUT VII.

Salve Regina. 540.

TRA-

TRACTATUS XXII.

DE SACRAMENTIS IN GENERE.

SAcramenti nomen improbarunt Zuinglius, Carlostadius, aliique hæretici: verum relicta eorum deploranda cęcitate; omissa etiam ejusdem nominis Ethymologia, & varietate, qua a quibusdam jusjurandum, ab aliis depositum in loco sacro, ab aliis denique verius quodlibet arcanum sive bonum, sive malum significatur: in præsenti pro signo gratiæ divinitus instituto sumitur a Theologis, cum quibus, & nos in eadem acceptione de illo disceptamus duce D. Thom. 3. *p. q.* 60. *usq. ad* 65.

CAPUT UNICUM.

De spectantibus ad sacramenta generatim.

AGere de sacramentis in genere nihil aliud est, quam indagare naturam sacramenti in communi cum requisitis ad ejus valorem, & aliis, quæ statim dicemus, & mox fusius patebunt.

PUNCTUM I.

De essentia, & diversitate sacramentorum.

1. Inq. 1. Quot sciri debeant de sacramentis? R. Sex. *Primo* enim scienda est eorum natura, sive definitio physica, aut methaphysica. *Secundo* eorum materia, & forma. *Tertio* eorum minister cum suis requisitis. *Quarto* eorum subjectum, ejusque dispositio. *Quinto* ipsorum effectus, modusque illum causandi. *Sexto* denique necessitas ea rectpiendi.

2. Inq. 2. Quid sit sacramentum? R. Est *signum sensibile rei sacræ sanctificantis homines.* Hæc definitio traditur a D. Thom. ubi supra, & communiter recipitur a Theologis. Est definitio metaphysica, quia explicat sacramenti naturam per suum genus, & differentiam, sive per suas partes metaphysicas. *Signum sensibile* ponitur loco generis, quia per id convenit sacramentum cum aliis signis, quæ sacramenta non sunt. *Rei sacræ sanctificantis homines* ponitur loco differentiæ, quia per id differt ab omni alio signo; solum namque sacramentum est signum gratiæ, seu rei sacræ sanctificantis homines. Definitio physica sacramenti est: *Artefactum quoddam constans ex rebus tanquam ex materia, & ex verbis tamquam ex forma.* Dicitur hæc definitio physica, quia ejus naturam explicat per suam materiam, & formam, seu per suas partes physicas.

3. Objic. Cruces, ac Imagines sanctę sunt signum rei sacræ; & tamen sacramenta non sunt, ergo non recte definitur sacramentum. R. Cruces, seu instrumenta Passionis Domini, ejus imagines, & alia hujusmodi esse signa speculativa, non practica gratiæ, quia licet illam signent, non illam causant.

4. Replic. Sacramenta antiqua non cau-

sabant gratiam: ergo, ut aliquid sit sacramentum sufficit illam signare. R. Quod licet sacramenta veteris legis carebant virtute, qua novæ legis gaudent ad causandam gratiam; illam tamen suo modo specialius aliis rebus sacris causabant: fuerunt enim a Deo instituta peculiariter ad sanctificandos homines.

5. Inq. 3. Quæ signa sunt sacramenta? R. Sunt *primo* signa non *spiritualia*, quia non Angelis data sunt; sed *sensibilia* hominis conditioni accomodata. *Secundo* non naturalia, ut fumus respectu ignis; sed *ex institutione divina*, & *ad placitum Dei*, qui utpote solus Author gratiæ valet illam medio sacramento signare, ac producere. *Tertio* sunt signa stabilia, quia dantur pro aliquo integro statu. *Quarto* sunt signa *practica*, quia efficiunt, quod significant. *Quinto sunt rememorativa* passionis Christi, *demonstrativa* gratiæ sanctificantis, & *pronostica* futuræ gloriæ. Unde quodcumque signum, esto a Deo institutum, his carens prærogativis respective a dignitate, & natura deficit sacramenti; qua ratione Serpens Æneus elevatus a Moyse, Manna de cœlo præstitum, & alia, quæ Judæis contingebant, non erant vera sacramenta.

6. Inq. 4. Quę sacramenta novę legis correspondeant veteris legis sacramentis? R. Quatuor legis gratiæ sacramenta correspondent sacramentis antiquæ legis. Nam circumcisioni respondet baptismus, per quem Christo dicamur, & a Judæis, & Paganis secernimur, sicut Judæi Deo dicati per circumcisionem a ceteris distinguebantur. Convivio Agni Paschalis respondet Eucharistia. Purificationibus antiquis pœnitentia. Consecrationi denique Pontificis, veterumque Sacerdotum respondet sacramentum ordinis. Nullum fuit in illa lege sacramentum respondens confirmationi, quia hæc significat gratię plenitudinem, quæ tunc nondum advenerat: nec extremę unctioni, quæ præparat proxime ingressum ad gloriam, ad quam aditus in veteri lege non patebat; nec tandem matrimonio; solum enim contrahebatur, prout erat in officium naturæ.

7. Inq. 5. In quo differant ab antiquis sacramenta novæ legis? R. *Primo* differre in eo, quod hæc fuerunt instituta a Christo Domino; illa vero a Deo ante Incarnationem Verbi Divini. *Secundo*, quia nova sunt tantum septem, antiqua autem erant plura. *Tertio*, quia nova causant gratiam *ex opere operato*; vetera autem solum *ex opere operantis*. Causare gratiam *ex opere operato* est illam causare ipsa sacramenta media virtute ex passione Christi sibi communicata. Causare gratiam *ex opere operantis* est Deum illam producere ad præsentiam sacramenti, vel intuitu fidei, aut meriti operantis: ita illam causabant sacramenta antiqua ex meritis Christi venturi: nostra vero illam producunt *ex opere operato*, hoc est, per se ipsa ex meritis passionis Christi jam peractæ: ideo illa fuere figurativa, non autem rememorativa. Unde hæc ab illis non differunt solo externo ritu, & cęremonia, ut dixit Calvinus, cujus errorem proscripsit *Trid. sess. 7. Can. 2.*

8. Inq. 6. In quo differant sacramenta novæ legis inter se? R. Differre in primis in suis materiis, formis, & effectibus: deinde differunt, quia quædam sunt mortuorum, ut baptismus, & pœnitentia: quædam vivorum, ut reliqua: quædam imprimum characterem, & nequeunt iterari, ut baptismus, confirmatio, ac ordo, cetera illum non imprimunt, ideo iterari valent: quædam non exigunt ministrum ordinis, ut matrimonium, & baptismus in casu necessitatis; reliqua illum exposcunt: quędam causant cognationem spiritualem, ut baptismus, & confirmatio; alia illam de jure non producunt, licet etiam de pœnitentia quandoque de facto oriatur, ut suo loco patebit.

9. Inq. 7. Quot sint distinguenda in quolibet sacramento? R. Tria: Nempe id quod dicitur *sacramentum tantum*: *res tantum*: *ac res*, *& sacramentum simul*. *Sacramentum tantum* est, quod significat, & non significatur, ut materia, & forma. *Res tantum*, quod significatur, & non significat, ut gratia. *Res*, *& sacramenta simul* est quod significat, & significatur, ut character in sacramentis, quæ illum imprimunt. Nam prout significatur per materiam, & formam est *res*; prout autem unitum materiæ, & formæ significat gratiam, est *sacramentum*. Hoc eodem modo est *res*, *& sacramentum* in Eucharistia corpus, & sanguis Christi: in Pœnitentia dolor: in extrema untione levamen animę, aut hilaritas interior, & etiam quandoque

sa-

sanitas corporis: in matrimonio mutuus amor, ac unio indisolubilis: in omnibus gratia est *res tantum*; & materia, & forma *sacramentum tantum*.

Punctum II.

De sacramentorum Authore, numero, & necessitate.

10. Inq. 1. An omnia sacramenta novę legis fuerint immediate instituta a Christo Domino? R. affirm. Ita docet *Concil. Trid. sess. 7. can. 1.* his verbis: *Si quis dixerit sacramenta novæ legis non fuisse omnia a Christo Domino instituta, anathema sit.* Cur vero ipse Dominus voluerit esse Author sacramentorum? Ratio a priori nulla assignari valet, nisi sua piissima voluntas. Tres autem rationes congruentiæ assignantur a D. Thom. 3. *p. q. 64. a. 4. ad 1. & ad 3. Prima*, ne homines in alio præter ipsum spem, aut amorem ponerent. Sicut enim ipse Dominus voluit esse Creator noster, ac Redemptor, ne scilicet amorem divideremus; hac eadem ratione voluit etiam sacramentorum omnium esse Institutor. Sed nec tot beneficiis naturalibus, & supernaturalibus valet, ut optat, sibi devincire hominem ingratum, qui mavult cæpas, & allia Ægipti, quam Manna cęleste, potius cupit, ut prodigus, siliquis implere ventrem, quam sacramentis divinis mentem. *Secunda* ratio est, ne essent diversi institutores, ex quo oriretur divisio, qualis fuit apud illos, qui dicebant: *Ego sum Pauli: ego autem Apollo: ego vero Cephæ. 1. Cor. 1. Tertia* ne essent plura capita in Ecclesia, si Apostoli potuissent instituere sacramenta.

11. Objic. 1. Ex præfatis verbis Concilii solum sequitur, Christum omnia instituise sacramenta, sed non immediate. 2. Jacobus Apostolus fuit institutor extremę unctionis; nulla hujus sacramenti fit mentio, nisi in ejus Epistola Canonica. 3. Christus non instituit librum Evangeliorum pro materia Diaconatus; neque verba ejus traditionis pro forma, idemque patet pro materia, & forma Subdiaconatus, ergo non omnia sacramenta instituit immediate.

12. R. ad 1. Sufficienter colligi ex prędictis, & aliis verbis Concilii omnia sacramenta fuisse a Christo instituta immediate: ita ut probabilius veritas hęc tamquam de fide sit tenenda; licet aliqui, etiam Catholici, oppositum senserint. Ad 2. Dicitur, quod Jacobus Apostolus non fuit institutor extremæ unctionis, sed primus, qui hoc sacramentum, jam institutum, scripto promulgavit, ut docet idem *Concil. sess. 14. cap. 1.* Ad 3. dicimus, quod Christus quasdam materias, & formas instituit in specie, ut materias, & formas baptismi, & Eucharistiæ, cęterorum vero materias, & formas saltem totales in genere solum determinavit. Ideo ex traditione Apostolica observatur porrectio calicis cum vino, & patenæ cum hostia, libri Evangeliorum, & Epistolarum pro materia partiali Sacerdotii, Diaconatus, & Subdiaconatus in Ecclesia Latina.

13. Inq. 2. Quot sint novæ legis sacramenta? Sunt septem, & nec plura, nec pauciora. Nempe baptismus, confirmatio, pęnitentia, Eucharistia, extremaunctio, ordo, & matrimonium. Ita Trid. *sess. 7. Can. 1.* Ratio a priori hujus numeri est voluntas Christi. Ratio conguentię sumitur a proportione vitæ spiritualis ad corporalem. Quoniam sicut in corporali primo es generatio, secundo corroboratio, tertio nutritio, quarto sanatio ab ęgritudine, quinto restitutio pristinæ valetudinis, sexto potestas exercendi actus, & regendi multitudinem, septimo propagatio speciei ad reipublicę conservationem: ita in vita spirituali requiritur generatio per baptismum; corroboratio per confirmationem; nutritio per Eucharistiam; sanatio per pœnitentiam, restitutio pristinę salutis per extremam unctionem, quæ culparum reliquias abstergit, potestas regendi per ordinem, & propagatio per matrimonium. Ita D. Thom. 3. *p. q. 65. art. 1.*

14. Veritatem septenarii numeri sacramentorum omnes Catholici utriusque Ecclesiæ Latinæ, & Grecæ unanimiter amplectuntur: soli hæretici primo Lutherus, deinde Calvinus, eorumque sequaces a veritate misere recedentes non solum contra illam, sed etiam contra se ipsos perpetuo dimicant. Jam unum, jam duo, jam tria, jam plura, jam pauciora sacramenta pro libito admittunt. Unde objiciunt primo: Scripturam sacram septenarii numeri sacramentorum nullibi meminisse. R. Ipsos

in primis negligere, & adulterare sacram Scripturam ad suum placitum; in ea enim expresse fit mentio saltem de Eucharistia, & pœnitentia, quæ tamen sacramenta ab ipsis respuuntur. Nec de ceteris sacramentis mentionem omittit Scriptura; esto autem illam omitteret, non inde sequeretur, non esse de fide prędictum numerum; plura enim, quæ ex Scripturis non constant expresse, sunt de fide, ut virginitas perpetua beatissimæ Deiparæ. Hactio est, nihil aliud quæras.

15. Objic. 2. SS. Patres duo tantum, vel pauciora septem sacramenta, variis in locis commemorant: alii lotionem pedum sacramentum appellant, ergo. R. SS. Patres alicubi duo tantum designare, quia ibi de duobus tantum erat disceptatio: non enim ubique necesse illis erat de omnibus agere. Pedum autem lotionem lato modo sacramentum vocant.

16. Inq. 3. An ad humanam salutem necessaria fuerit sacramentorum institutio in omni lege? R. Quod licet non sint necessaria *absolute*, *& simpliciter* sacramenta ad hominis salutem, quia poterat Deus aliis mediis, aliaque via hominem salvare; necessaria tamen fuit in omni lege eorum institutio *ad melius esse, seu necessitate congruentiæ*. Quia congruit divinæ Providentiæ, conditionique hominis, ut per corporalia, & sensibilia adducatur ad spiritualia. Unde in lege naturæ fuit aliquod sacramentum ad peccatum originale delendum per fidem mediatoris venturi. In lege scripta fuit circumcisio ad eundem finem instituta cum aliis sacramentis pro expiandis maculis legalibus. In lege denique nova eveniente plenitudine gratiæ habemus sacramenta, *licet numero pauciora, virtute tamen majora, ac utilitate meliora*, ut inquit D. August. *Contra Faust. 19. cap. 13.* In statu innocentiæ nec fuerunt, nec erant necessaria sacramenta, quæ hominem rectificarent; non enim tunc indigebat homo rectificari per aliquid corporale, aut sensibile, ut ait D. Thom. 3. *p. q. 61. a. 2.*

Punctum III.

De sacramentorum materia, & forma.

17. Inq. 1. Quid intelligatur in sacramentis nomine materiæ, & formæ? R. Intelligi partes physicas, & intrinsecas sacramenti. Priscis temporibus donec Philosophia Peripatetica in scholas fuit invecta, nomen materiæ, & formæ non fuit usitatum, sed *signo*, & *re sacra* constare sacramenta dicebant. Jam vero Ecclesia tam Latina, quam Græca pro clariori explicatione partium sacramenti nomina materiæ, & formæ adoptat. Igitur sacramenta constant ex tribus, nempe ex materia, & forma tamquam ex partibus intrinsecis, & ex intentione tanquam ex conditione *sine qua non*. Quod idem est: ac dicere, sacramenta constare ex rebus tamquam ex materia, & ex verbis tamquam ex forma, & intentione. Materiæ nomine non solum res, sed etiam actiones significantur, ut ablutio, confessio, unctio. Similiter nomine formę non tantum verba, sed nutus consensum exprimentes accipi possunt, ut in matrimonio contingere valet. In ceteris sacramentis necessario necessitate sacramenti requiruntur verba pro forma.

18. Inq. 2. Cur materia res, & verba sint forma? R. Quod sicut in omni composito forma est, quæ perficit, complet, & determinat materiam, ita in sacramento verba, quæ determinant materiam ad significandum effectum sacramenti, habent rationem formæ. Ut in baptismo aqua, quæ est indifferens ad potandum, & abluendum, determinatur per verba ministri ad abluendum peccatum originale, vel alia, si quæ sunt in baptizando. Imo ipsa ablutio exterior determinatur ad ablutionem interiorem. Pariter judicium sacramentale, quod incipit per confessionem pœnitentis completur, & perficitur per verba ministri. Nec obstat dicere, quod res, & verba sunt diversi generis, ideoque non posse componere aliquid unum, uti est sacramentum. R. enim res, & verba esse diversi generis in ratione naturæ, in ratione vero significandi conveniunt, esto semper verba perfectius, quam res significent; ut ait D. Thom. 3. *p. q. 60. a ad 2.*

19. Inq. 3. Quotuplex sit materia? R. est duplex. *Remota*, & *proxima*. *Remota* est inter quam, & formam aliquid mediat. *Proxima* est, inter quam, & formam nihil mediat. Unde in baptismo aqua est materia remota, quia inter illam, & formam mediat ablutio; ipsa vero ablutio est materia proxima, quia inter illam, & formam

nihil mediat. Quidam recentior dicit, materiam remotam esse illam rem sensibilem, quæ per actionem ministri applicatur suscipienti; verum hæc explicatio non adeo bene congruit materiæ remotæ sacramenti pœnitentiæ, ut consideranti patebit, sicut ea, quæ a nobis traditur, quæ omnibus sacramentis optime convenit. Forma remota possunt dici certa verba proferenda a ministro in applicatione materiæ. Forma proxima sunt ipsa verba supra materiam proximam actualiter prolata. Materiæ, & formę sacramentorum elevantur per quamdam virtutem supernaturalem ad producendam gratiam; in sua tamen entitate sunt naturales, excepto dolore de peccatis, qui supernaturalis debet esse.

20. Inq. 4. Quotuplex sit materia *remota*? R. Est triplex: nempe *certa*, *licita*, & *dubia*. Materia *certa* est, *qua certo constat fieri validum sacramentum. Licita, qua valide, & licite fit sacramentum. Dubia est, de qua dubitatur, an cum ea fiat sacramentum.* Ut pro baptismo aqua naturalis est materia valida; aqua consecrata, seu benedicta est materia licita; dubia autem est aqua naturalis ita permixta sive cum rosacea, sive aliquo liquore, ut dubitetur, an permaneat naturalis. Etiam aqua distillata est materia dubia. Peccat graviter utens in sacramentis materia tantum valida, aut dubia extra casum necessitatis; debet enim quisque uti tantum materia licita. In casu vero necessitatis, qui utitur materia dubia, debet proferre formam sub conditione. In baptismo, & pœnitentia necessitate urgente possumus uti materia dubia, & forma conditionali: quia sunt sacramenta necessaria ad salutem. Etiam extrema unctio ministrari valet sub conditione ei, de quo prudenter dubitatur, an expiraverit, vel an habuerit usum rationis.

21. Inq. 5. An verba constitutiva formę in sacramentis sint tantum promissoria, seu concionalia? R. Nec sunt promissoria, ut Lutherani contendunt, neque concionalia, aut excitativa, ut Calvinistæ autumant, sed sunt vere sanctificantia, consecratoria, effectoria, seu operatoria, quia divina virtute id interius operantur, quod exterius significant.

22. Inq. 6. Qualis unio adesse debeat inter materiam, & formam, ut dicatur vere constituere sacramentum? R. Talis unio debet esse, ut moraliter judicetur simul coexistere. Requiritur itaque unio moralis, seu simultas sufficiens ad constituendum unum compositum morale; hæc autem unio, aut simultas non tanta exigitur in pœnitentia, & matrimonio, quanta in aliis sacramentis. Pœnitentia est ad modum judicii, in quo non semper cognita causa, statim profertur sententia. Matrimonium etiam celebratur ad modum contractus, in quo putantur consensus moraliter conjungi, quandiu censentur moraliter perseverare. In omnibus igitur sacramentis, licet melius sit, quod materia, & forma simul incipiant, & finiantur, tamen simultas adeo stricta non requiritur, sed sufficit, quod in baptismo v. g. forma incipiat, ante quam finiatur ablutio, vel vice versa.

CAPUT IV.

De variatione materiæ, aut formæ.

23. Inq. 1. Quotuplex sit variatio, quę in materiis, & formis sacramentorum evenire potest? R. est duplex, nempe *substantialis*, & *accidentalis*. Variatio *substantialis* tam in materia. quam in forma tunc datur, quando specie distincta subrogatur ab ea, quam Christus instituit: ut si pro aqua alter liquor in baptismo, aut pro forma ejusdem forma alterius sacramenti substituatur. Tunc adest variatio *accidentalis*, quando eadem materia, & forma remanens, aliqua alteratione afficitur: ut quod aqua sit calida, vel frigida, aut forma lingua proferatur vernacula. Observa autem, quod variatio accidentalis physice in materia potest esse substantialis theologice; ut si aqua sit adeo congelata, quod ad ablutionem non deserviat; quo in casu adest variatio substantialis theologica, quandiu sic permaneat. Igitur, si variatio sit substantialis sive in materia, sive in forma, nullum est sacramentum: si vero tantum sit accidentalis, fit validum sacramentum, esto illicitum plus, minusve juxta majorem, vel minorem variationem, & ejus causam.

24. Quamvis plures variationis modi tam circa materiam, quam formam recen-

seri soleant; potissimum tamen circa formam numerantur octo. 1. fit per diversum idioma. 2. per additionem alicujus verbi. 3. per verbi alicujus diminutionem. 4. per corruptionem verborum. 5. verborum transpositione. 6. Ipsorum interpolatione. 7. Verbis synonimis, ut si pro *baptizo*, dicas, *abluo*. 8. Verbis equivocis, vel ambiguis, ut si conferas baptismum dicens: *Ego te baptizo in nomine genitoris, geniti, & procedentis ab utroque*. Sed de his iterum redibit sermo, quando agamus de sacramentis in particulari. Pro omnibus autem observa, quamlibet variationem alienam ab usu, & more approbatis ab Ecclesia esse culpabilem, ut dictum est.

25. Inq. 2. An Ecclesia possit mutare formaliter materias, aut formas sacramentorum? R. neg. quia Christus non dedit ei potestatem illas mutandi formaliter, & quoad substantiam; esto quoad aliqua accidentalia circa ritus, & cœremonias ad sacramenta solemniter ministranda disponere valeat, salva semper substantia a Christo Domino instituta, ut dicemus de ordine, & patet in matrimonio, cujus materiam, & formam variavit Ecclesia tantum materialiter, declarando consensus clandestinos non esse legitimos, nec validos.

26. Inq. 3. An forma sacramentorum *sub conditione* adhibita valida sit, ac licita? R. 1. quod forma apposita sub conditione de præsenti, aut de præterito valida est, supposita existentia conditionis: ut si sacerdos ungeret infirmum sub conditione: *si vivis, & capax es*. Tunc enim, supposito quod vivat, adsunt omnia requisita pro valore sacramenti. Oppositum autem accidit, quando conditio est de futuro, quæ, cum non subsistat, dum adsunt materia, & forma, suspendit sacramentum, nullumque reddit, eo quod, dum ipsa advenit, jam materia, & forma non subsistunt. Unde minister adhibens in sacramentis formam sub conditione de futuro gravissimum sacrilegium perpetraret.

27. R. 2. Quod adhibere formam sub conditione in casu necessitatis in baptismo, pœnitentia, & extrema unctione licitum est, uti jam diximus. De cæteris sacramentis, & precipue de pœnitentia extra articulum mortis, dissident Theologi; quidam nimis benigne; quidam plus æquo severe loqui videntur. Ego vero neque illis, neque istis adhærere vellem; existimo enim, solum id licere, quando ex rationabili causa judicat prudens minister proferendam esse sub conditione formam sacramenti, quia nulla huic tunc fit injuria, & favere non parum valet proximo. Cogita Confessarium anxiatum dubio, an protulerit formam absolutionis, postquam pœnitens sua crimina patefecit, & recedere jam incipit; tunc utique, supposito vero dubio, illum sub conditione absolvere posse, quis inficiabitur? Nam ex una parte, minime exponitur sacramentum nullitati, & ex alia satisfit juri, quod proximus habet ad absolutionem. Idem est, quando pueri grandiusculi ad confessionem accedunt, & aliqua peccata fatentur, quin plene discernere valeas, an concipiant verum dolorem. Undique angeris; hinc, ne sit nulla absolutio; inde, ne injuste denegetur, quo in casu dicimus posse impertiri sub conditione. Ita Ligorio lib. 6. n. 431. & alibi.

28. Dices cum Genetto, Concina, & aliis: Christus nõ instituit pro sacramentis formas conditionales, nec in prioribus Ecclesiæ sæculis, nec in aliquo Concilio, aut rituali ulla de illis fit mentio, erg. R. quod, sicut ex eo, quod Christus Dominus non instituerit formas conditionales, non deducitur, neque in casu extremæ necessitatis esse apponendas in baptismo, & pœnitentia; imo ex benigna interpretatione mentis Divini Institutoris, urgente necessitate, licite adhibentur: ita asserimus, posse licite apponi in aliis casibus, astante rationabili causa. Et licet nec in primis Ecclesiæ sæculis, nec in Conciliis, aut ritualibus ulla de illis fiat mentio; in nullo pariter tempore, Concilio, aut rituali reperitur damnatus usus formæ conditionatæ, astante causa rationabili, ut advertunt Patroni hujus sententiæ apud Benedict. XIV. *lib. 7. de Syn. Diœc. cap. 15. num. 6.*

29. Sed improbandas censemus conditiones, quas idem sapientissimus Pontifex refert ex aliorum sententia ibidem *n.* 3. nempe: *te absolvo, si habeo potestatem absolvendi*: vel *si tu es vere pœnitens*; quia in primis dubitans de sua potestate, solum in casu urgentis necessitatis potest absolvere. Deinde secunda conditio est nimis universalis; unde adversarii eruere conten-

tendunt laxitatem dispensandi omnibus accedentibus indiscriminatim beneficium absolutionis sub conditione *quod sint dispositi.* Hoc est paradoxum, a quibusdam voluntarie excogitatum. Non enim astruitur, dandam esse absolutionem sub conditione indiscriminatim, sed certis casibus, in quibus vix aliter Confessarius valet se ab angustia, & perplexitate liberare. Et quidem circa pueros, si teneriores sint, absque absolutione dimittantur; si vero grandiores, caute est procedendum. Ob hanc rationem, seu difficultatem concipiendi verum dolorem, dico alibi, facilius, vel saltem non difficilius admitti posse pueros ad communionem annualem, quam ad confessionem. Vid. *tract.* 35. *n.* 49.

Punctum V.

De sacramentorum ministro.

30. Inq. 1. Quid sit minister sacramentorum? R. quod alius est *ordinarius*, alius *extraordinarius*. Minister extraordinarius, non ex Christi institutione, sed de potentia Dei absoluta potest esse quilibet, etiam beatus, sive homo, sive Angelus: quia Deus valet effectus sacramentorum sine sacramentis, prout voluerit, conferre, erg. potest etiam uti instrumento, quod sibi placuerit ad ipsos effectus producendos. Unde si Angeli boni, aut alius beatus aliquod sacramentum perficeret, seu ministraret, ratum esset habendum, secus, si Dœmon illud exhiberet. Ita D. Thom. 3. *p. q.* 64. *a.* 7.

31. Minister ordinarius, ex Christi institutione, est solus viator, sed non omnis; alius enim est, qui non exigit ordinem, nec deputationem peculiarem, ut pro matrimonio, & baptismo in casu necessitatis. Alius est solemnitatis, & ex officio, in quo requiritur ordo, & peculiaris deputatio, pro cęteris sacramentis, quæ ideo dicuntur requirere ministrum ordinis. Matrimonium igitur, & baptismus in casu necessitatis perfici valent a quocumque, ita ut ab hujusmodi ministerio nec fœmina, nec infidelis excludatur: reliqua vero sacramenta solum a ministris legitime ordinatis confici possunt. Hoc est fidei dogma contra Lutherum, & ejus asseclas definitum a Trident. *sess.* 7. *can.* 10.

32. Objic. omnes Christiani appellantur *regale Sacerdotium* a D. Petro *Epist. cap.* 11. erg. omnes sunt Sacerdotes, & valent omnia sacramenta peragere. R. quod omnes Christiani dicuntur in Scriptura sacra, loco laudato, & alibi, Sacerdotes lato modo, & methaphorice; nempe ad sacrificandum Deo hostias laudis, justitiæ, orationis, & aliorum bonorum operum, quæ est prærogativa Christianæ professionis; nam extra illam, licet infideles non peccent in operibus ex se bonis, non offerunt sacrificium Deo acceptabile, aut meritorium vitæ ęternæ. Unde Christiani omnes vocantur Sacerdotes eodem modo, ac ibidem dicuntur lapides vivi, ac Reges ad exprimendam dignitatem, & excellentiam suæ professionis.

33. Inq. 2. Quid requiratur in ministro ad conficienda sacramenta? R. quod necessitate sacramenti, hoc est ad validum, debet habere intentionem faciendi, quod facit Ecclesia Christi. Necessitate præcepti, sive ad licitum debet esse in gratia, vel habere attritionem, existimata contritione, saltem pro sacramentis, quæ petunt ministrum ordinis, excepto pro Eucharistia conficienda, ad quam se debet præparare per confessionem, ut suo loco patebit. Intentio igitur debet esse non ludrica, aut jocosa, sed seria. Nec obsunt exempla in oppositum S. Athanasii pueri alios pueros joco baptizantis; S. Genesii, a mimo in theatro, ludrice baptizati; Dioscori similiter, & cujusdam judęi, qui ludentes, non serio, baptismum suscipere. R. enim, vel serio, vel nullo modo fuisse baptizatos. Non enim sufficit adhibere ritus externos, si deficit in ministro intentio faciendi sacramentum, sive quod Ecclesia facit.

34. Objic. 2. Sacramenta sunt quædam medicinæ; sed medicinæ non pendent ex intentione illas ministrantis, ergo nec sacramenta. R. quod argumentum tenet utique in Eucharistia, in cujus administratione non requiritur intentio ministri, quia non consistit in usu. In cęteris vero sacramentis non tenet illatio: quia minister medicinæ non est ejus causa, sed solum est applicans, ideoque ejus effectus ab illius intentione non pendet. Ex opposito minister sacramentorum est causa effectiva instrumentalis eorum, ideo ad suum valorem determinari debent ab intentione mi-

nis-

nistri : non enim sunt causæ naturales ut medicinæ , sed pendentes a ministrorum voluntate. Oppositus Lutheri error, quem subinde adoptavit Calvinus, fuit proscriptus a Trident. *sess. 7. can. 11.*

35. Inq. 3. An ad valorem sacramenti requiratur , ut minister habeat intentionem faciendi , quod facit Ecclesia Romana ? R. neg. sufficit, quod velit facere generatim, quod facit Ecclesia Christi, quamcumque ipse sive Lutheranam , sive Calvinianam, sive aliam in mente habeat : nam error privatus ministri non officit valori sacramenti , quoties saltem implicite intendit peragere sacramentum. Minister quippe in conficiendis sacramentis , non privatam, sed publicam Christi , & Ecclesiæ personam gerit ; unde privata ejus intentio erronea opus Dei non irritat. Neque defectus probitatis, aut fidei in ministro, vel intentionis producendi effectus sacramenti officit ejus valori : alias nullus esset baptismus collatus a judæo, pagano, aut hæretico, qui non habent intentionem baptizandi in remissionem peccatorum. Cujus oppositum omnes Catholici unanimi assensu confitemur , & docet Trident. *sess. 7. can. 4.*

Punctum VI.

De intentione , & aliis requisitis in ministro.

36. Inq. 1. Quid , & quotuplex sit intentio ? R. intentio est *volitio finis cum advertentia.* Dicit in recto actum voluntatis , connotando, seu supponendo in obliquo advertentiam ex parte intellectus. Est triplex : *Actualis, virtualis , & habitualis.* Tempore D. Thom. habitualis dicebatur, quam nunc virtualem vocamus. Intentio *actualis* , quæ pressius *formalis* dicitur, est *volitio concomitans administrationem in ministro , & receptionem sacramenti in subjecto.* Ut dum Sacerdos vult consecrare, & actu de hoc cogitans consecrat. Virtualis est *volitio antecedens non distracta, sed continuata cum mediis concernentibus ad finem.* Ut Sacerdos intendens consecrare , se præparat, orat, se lavat, induit, ad altare accedit , tamen alio distractus profert verba consecrationis ; hic non habuit intentionem formalem in actu consecrationis , habuit vero virtualem ex formali emanatam. Intentio habitualis est *volitio antecedens distracta , & non retractata, nec continuata cum mediis conducentibus ad finem.* Ut Sacerdos, qui habuit intentionem celebrandi , verum se divertit ad ludum , vel ad alia negotia cum sacrificio penitus inconnexa , ita ut prudenter judicetur primam intentionem jam neque in se, neque in sua virtute, aut aliquo effectu a se relicto moraliter perseverare. Quidam ajunt intentionem habitualem esse quandam pronitatem, seu facilitatem operandi ex repetitis actibus relictam. Sed hoc non est ad rem, nec exprimit præsens assumptum. Alii aliter explicant has tres intentiones, sed malui sic illas exponere , quia iste modus candidatis est æque clarior, ac facilior.

37. Inq. 2. Quæ ex dictis intentionibus sit necessaria pro conficiendis sacramentis ? R. quod formalis est optima , & pro viribus curanda ; non tamen est necessaria : alias attenta humana fragilitate , quæ invita alio sæpe distrahitur , maximæ incertitudinis , & nullitatis periculo sacramenta exponerentur : quod credibile non est de piissimo illorum Authore. Intentio habitualis non sufficit, quia moraliter non perseverat in facto operis, nec in illud influit. Verum licet non sufficiat pro agendo , aliquando sufficit pro recipiendo sacramento , quia plus requiritur in agente, quam in passo; in hoc enim pro baptismo, pœnitentia , confirmatione , & extrema unctione suscipiendis sufficit intentio etiam interpretativa , quæ minime est sufficiens pro aliquo sacramento conficiendo. Intentio quippe interpretativa dicitur *quæ nec est , nec fuit in operante , sed adesset , si ejus objectum menti occurreret , & hæc illud voluntati proponeret.* Unde debilior est intentione habituali, & consequenter æque, aut magis inepta ad sacramenta peragenda. Sola ergo intentio virtualis sufficit, ac est necessaria , quia ex una parte in ea prior intentio formalis moraliter perseverat , sive in mediis ab illa procedentibus, sive in voluntatis propensione ab eadem orta ; & ex alia minister sacramenti operatur cum illa modo rationali, & humano.

38. Inq. 3. Quot modis possit aliquid esse necessarium ? R. Tribus : nempe necessitate *medii* ; necessitate *sacramenti*; & necessitate *præcepti.* Necessarium *ces-*

cessitate medii est, *sine quo impossibile est assequi finem, licet invincibiliter accidat illud non apponere.* Ita est necessarius baptismus in re, vel in voto ad salutem æternam. Necessarium *necessitate sacramenti* est, *sine quo impossibile est fieri sacramentum, etiam si invincibiliter accidat illud omittere.* Hoc pacto sunt necessariæ materia, forma, & intentio ad facienda sacramenta. Necessarium *necessitate præcepti* est, *de quo adest præceptum, ut apponatur; tamen si non apponatur, fit sacramentum.* Hoc modo est necessaria aqua consecrata, seu benedicta pro baptismo solemni, & gratia in ministro illum conferente. Nam licet Donatistæ olim, ac postea Henriciani, Vvaldenses, Albigenses, & Vviclefistæ contenderint nullum esse sacramentum a ministro in lethali existente collatum; oppositum docet fides, & statuit Trid. *sess.* 7. *Can.* 12.

39. Inq. 4. An pro omni sacramento conficiendo, seu ministrando requiratur status gratiæ in ministro? R. affirm. excepto pro baptismo in casu necessitatis. Ita D. Thom. 3. *p. q.* 64. *a.*6. *ad* 3. dicens: *In articulo necessitatis baptizando non peccaret* (minister) *in casu quo etiam laicus posset baptizare: sic enim patet, quod non exhibet se ministrum Ecclesiæ, sed subveniret necessitatem patienti. Secus autem est in illis sacramentis, quæ non sunt tantæ necessitatis sicut baptismus.* Ac si diceret, quando minister perficit sacramenta solemniter, & ex officio, agit personam Christi, & Ecclesiæ, quibus conformari tenetur; ideo debet præse ferre statum gratiæ: secus, graviter peccat irrogans gravem irreverentiam Christo, & Ecclesiæ, quorum personam gerit. In casu autem necessitatis ob oppositam rationem non peccat. Illationes ex hac doctrina effluentes patebunt, dum agamus de sacramentis speciatim. Vid. pag. 279. n. 60.

40. Inq. 5. An minister in lethali existens debeat præcise confiteri ad rite conficienda, seu ministranda sacramenta? R. Quod sententia communior est negativa, excipiendo Eucharistiam, quia nullum adest præceptum divinum, aut humanum præmittendi confessionem ad sacramenta conficienda, excepta Eucharistia: ergo non adest talis obligatio saltem perse loquendo, sed sufficit, quod minister se disponat per veram contritionem, aut attritionem, existimata contritione. Verum esto hæc sententia sua non careat probabilitate, quidquid in oppositum Concina in præsenti de more clamitet; nihilominus ob difficultatem, & incertitudinem eliciendi actum perfectæ contritionis, si minister commode possit, *convenit* præmittere confessionem; hoc enim est medium facilius, ac certius ad recuperandam gratiam, quam actus perfectæ contritionis. Quæ ratio me compellit ad asserendum, non solum *convenire*, ut monet Rituale Romanum, tit. 1. §. 4. sed quod ita fieri debeat, si necessitas ministrandi non urgeat, adsit copia Confessarii, & ratio loci permittat, hoc est, si commode possit. Vid. Catechism. p. 2. cap. 5. n. 45.

41. Inq. 6. An deneganda sint sacramenta peccatori? R. Quod peccatori occulto publice illa petenti deneganda non sunt, sed dispensanda exemplo Christi Domini, qui Judæ Eucharistiam præbuit, consulens ejus famæ. Si autem peccator occultus occulte ea postulet, deneganda ei sunt, nisi ejus indignitas a ministro solum sub sigillo confessionis sciatur, quod enim ita scit, ad externam gubernationem penitus ignorat. Si peccator sit certo publicus, aut notorius, & ut talis plerumque agnitus, deneganda sunt ei sacramenta, sive occulte, sive publice ea petat, quia non est dandum sanctum canibus.

42. Inq. 7. An metus gravis urgens sit causa sufficiens ad simulandam sacramentorum administrationem? R. neg. Constat ex propos. 29. damnata ab Innocent. XI. *Urgens metus gravis est causa justa sacramentorum administrationem simulandi.* Unde gravissime peccaret minister, qui etiam ex metu mortis alicui ex condicto ministraret hostiam non consecratam, vel fingeret celebrare illam elevando. Communiter autem excusatur, qui ex metu gravi injusto contrahit matrimonium, licet nullum efficiat sacramentum; quia deest consensus legitimus, & consequenter materia, & forma sacramenti. Denique adverte ministrum teneri observare sacros ritus, & cœremonias in administratione cujusque sacramenti, prout ab Ecclesia præscribuntur, ita ut, si notabiliter deliberate deficiat, grave peccatum committat. Sic contra Novatores

decernit Trident. *sess. 7. can. 13.*

CAPUT VII.

De subjecto sacramentorum.

43. Inq. 1. Quis sit subjectum sacramentorum? R. Quod omnis, & solus viator; hoc est, homo vivens, sive parvulus, sive adultus, vir, aut fœmina, non Angelus, nec Deus. Parvuli & perpetuo amentes possunt recipere valide, & licite baptismum. Similiter parvuli juxta prudens arbitrium Episcopi confirmationem: pariter valide, non licite, ex parte conferentis, Eucharistiam, & ordinem. Infans in utero matris, si sit periculum in mora, & aliquo modo ablui possit, saltem sub conditione baptizari debet. Ad validam aliorum sacramentorum receptionem præcedere debet baptismus, cum sit janua omnium. Unde si quis non baptizatus esset in gratia per actum charitatis, aut contritionis, & sumeret Eucharistiam, nihil in eo operaretur.

44. Inq. 2. Quæ dispositio requiratur in subjecto ad recipienda valide sacramenta? R. Quod in parvulis aut perpetuo amentibus nulla dispositio est necessaria, ut constat ex perpetua praxi Ecclesiæ. Parvuli enim nullius dispositionis sunt capaces. Voluntatem autem eorum, intentionem, aut dispositionem supplet Christus, aut Ecclesia, ut tradit D. Th. 3. *p. q. 68. a. 9.* Adulti debent habere intentionem formalem, virtualem, aut habitualem, vel saltem interpretativam, ut valide recipiant sacramenta: susceptio sacramenti in adulto est actus humanus, ergo requirit consensum. Sicut enim ex suavi Dei providentia nullus adultus justificatur absque ejus consensu; ita ex eadem providentia nullus adultus consecratur sacramentis sine proprio consensu. Unde ad valorem sacramenti non sufficit in adulto consensus negativus, seu neutralis, vel quod mere passive se habeat, excepta Eucharistia; sed requiritur consensus positivus, saltem interpretativus illud recipiendi. Hic sufficit ad baptismum, confirmationem, pœnitentiam, extremam unctionem in casu necessitatis, ad reliqua sacramenta requiritur consensus, seu intentio saltem virtualis.

45. Inq. 3. Quæ dispositio requiratur in subjecto ad licitam sacramentorum receptionem? R. sub distinctione: nam ad sacramenta mortuorum sufficit attritio supernaturalis, quia hæc sacramenta non supponunt ex se subjectum in gratia, sed sunt causativa primæ gratiæ. Ad sacramenta autem vivorum requiritur status gratiæ, quia ipsa ex se causant secundam gratiam, ideoque primam jam supponunt in subjecto. An autem præcedere debeat præcise confessio, quando subjectum est in lethali, & commode possit, ex dictis de ministro satis colligitur. Omnes conveniunt illam in dicto casu præmittendam sumptioni Eucharistiæ, & non sufficere contritionem, aut attritionem, existimata contritione. Hæc autem omnino curanda est, tam in ministro, quam in subjecto in lethali existente, quando non adest copia Confessarii.

46. Inq. 4. Quid sit attritio *existimata contritione*, & an aliquid addat puræ attritioni? R. Attritionem existimata contritione nihil aliud esse revera, nisi ipsam attritionem supernaturalem judicatam contritionem bona fide, quo prudenter efformato judicio, putat se esse in gratia; unde non peccat recipiendo sacramenta vivorum, excepta Eucharistia, saltem quando commode nequeat confiteri. Neque aliquid addi ipsi attritioni *entitative*: sed tantum *existimative*.

47. Inq. 5. An dispositiones ad recipienda sacramenta sint naturales, vel potius supernaturales? R. Debere esse supernaturales in sua entitate: quia dispositio proxima ad formam debet esse ejusdem ordinis, ac ipsa forma, ut liquet in formis naturalibus; cum quibus quamdam analogiam servant formæ supernaturales. Ex qua analogia ulterius deducitur, cur subjectum debeat disponi ad sacramenta recipienda? Quia videlicet, sicut formæ naturales postulant congruas dispositiones ad sui receptionem, ita potiori ratione sacramenta, & gratia illas exigunt in adultis. In his igitur non se disponere ad recipienda sacramenta, vel ea accipere absque congrua dispositione est peccatum sacrilegii contra illud præceptum: *Sancta sancte sunt tractanda.*

48. Inq. 6. An sit licitum petere sacramenta a ministro *certe* indigno, seu lethali culpa inquinato? R. Quod in arti-

cu-

culo mortis urgente neceſſitate, licitum eſt petere, & recipere ſacramenta baptiſmi, & pœnitentiæ a quocumque Sacerdote, etiam hæretico, aut denuntiato in defectu alterius: quia in articulo mortis plus ponderat neceſſitas ſubjecti, quam improbitas miniſtri, nullaque eſt reſervatio in extrema neceſſitate. Sine neceſſitate, aut notabili utilitate non eſt licitum petere ſacramenta a miniſtro indigno, ſeu exiſtente in lethali: quia ex charitate tenemur vitare peccatum alterius, dum poſſumus, abſque notabili detrimento. Minor cauſa ſufficit, ut quis petat ſacramenta, cęteris paribus, a proprio Parocho, vel ejus Vicegerente, quam ab alio Sacerdote, quia ille, non iſte, tenetur ex officio miniſtrare. Pariter minor neceſſitas eſt ſufficiens ad ea petenda a miniſtro parato ea conferre, quam a non parato. Pro adimplendo præcepto annuali confeſſionis, vel communionis a quocumque tolerato poſtulari valent in defectu alterius.

49. Conſulto dixi *certo indigno*, quia in dubio nullus præſumendus eſt malus. Unde niſi certo moraliter nobis conſtet de improbitate miniſtri, illum bonum, ac probum præſumere debemus. Neque aliquis inquirere tenetur de probitate miniſtri, imo nec poteſt, quia hęc diligentia non eſt ejus curæ, nec ei commiſa.

Punctum VIII.

De effectu ſacramentorum.

50. Inq. 1. Quis ſit effectus ſacramentorum? R. Effectum omnibus ſacramentis communem eſſe gratiam ſanctificantem; ita ut ſacramenta mortuorum cauſent ex ſe primam gratiam, & ſacramenta vivorum ex ſe producant ſecundam. Prima gratia dicitur, *quæ mundat animam a peccato*. Secunda appellatur, *quæ auget primam*. Ulterius quodlibet ſacramentum cauſat ſpecialem gratiam, vel peculiarem modum gratiæ congruum ad obtinendum finem illius ſacramenti, quod digne ſuſcipitur. Denique, baptiſmus, confirmatio, & ordo ultra gratiam omnibus communem, ac ſibi peculiarem, cauſant, & imprimunt characterem. Non eſt de eſſentia ſacramenti cauſare actualiter gratiam, ſed eſſe cauſativum gratiæ, ut patet in ſacramento informi, de quo poſtea.

51. Inq. 2. An gratia, cauſata ab uno ſacramento, differat ſpecie a gratia ab alio producta? R. Solum differre *modaliter*, & quaſi *ſpecie accidentali*: quia non datur, niſi unus ſpecie habitus gratię ſanctificantis ſubſtantialiter. Differunt igitur ſolum in quantum denotant diverſa auxilia intrinſeca, & probabilius permanentia, ad finem cujuſque ſacramenti conſequendum per ipſa ſacramenta collata. Unde præter habitum gratiæ ab omnibus productum, baptiſmus præbet ſubjecto auxilia, ad vitam ducendam Chriſtiano homini congruentem. Confirmatio, ad fidem, etiam coram Tyranno, profitendam. Euchariſtia, ad augendam delectabiliter animæ refectionem, & profectum. Pœnitentia ad deteſtanda peccata, eorumque occaſiones, & pericula vitanda. Extrema unctio, ad reliquias peccati depellendas, ad fiduciam, & aliquando etiam ad corporis debilitatem roborandam. Ordo, ad miniſteria ſibi commiſa perfectius obeunda. Matrimonium denique, ad fidem conjugalem; mutuamque dilectionem pacifice ſervandam, cęteraque ſtatus onera patienter ſuſtinenda. Sacramenta cauſant gratiam in ultimo inſtanti ſuæ adminiſtrationis, in quo verificatur rite eſſe ſuſcepta.

52. Inq. 3. Quando ſacramenta mortuorum cauſent ſecundam gratiam; vel primam ſacramenta vivorum? R. Sacramenta mortuorum cauſare ſecundam gratiam, quando jam reperiunt primam in ſubjecto, ut quando adultus per actum charitatis, aut contritionis juſtificatus, accedit ad baptiſmum, ſeu pœnitentiam; tunc enim hæc ſacramenta cauſant per accidens ſecundam gratiam, vel quod idem eſt, augent primam, qua jam ornatum reperiunt ſubjectum. Tunc vero ſacramenta vivorum cauſant *per accidens* primam gratiam, quando in lethali exiſtens, ac putans ſe eſſe diſpoſitum, cum revera ſufficienter diſpoſitus non ſit, ad illa devote accedit cum dolore, ſaltem generali, ut de ita accedente ad confirmationem, & Euchariſtiam expreſſe tradit D. Thom. 3. *p. q.* 72. *a.* 7. *ad* 2. *& q.* 79. *a.* 3.

53. Objic. Quod convenit alicui per *ſe*, ſemper debet ei convenire, ita ut nec per accidens illi deficiat, ergo, dum ſacramentis mortuorum conveniat per ſe cau-

sare primam gratiam, & vivorum sacramentis, secundam, semper illam causare debent. R. Quod sacramentis mortuorum, & vivorum numquam deficit id, quod convenit eis per se; hoc autem solum est esse causativa primæ, aut secundæ gratiæ respective, quod utique semper eis convenit, esto aliquando, aut sæpe per accidens aliter contingat. Adde sacramenta non esse entia naturalia, sed quædam composita artificialia ex institutione, quorum essentia, causalitas, & virtus unice pendet, non a metaphysica rerum exigentia, sed a voluntate Institutoris.

54. Inq. 4. An sacramenta novæ legis physice, vel solum moraliter causent gratiam? R. Sacramenta novæ legis non solum moraliter, hoc est, movendo Deum ad conferendam gratiam, sed etiam physice, tamquam instrumenta divinæ virtutis illam causare. Quia nobilior modus, ac efficacior influxus ad gratiam causandam concedi debet sacramentis novis præ antiquis; sed antiqua habuerunt influxum tantum moralem, ergo nova habent influxum etiam physicum. Adde, quod causalitas, & continentia gratiæ, quas Concilia tribuunt sacramentis novæ legis, melius adaptatur causæ physicæ, quam morali; causa enim moralis, proprie loquendo, nec continet, nec causat effectum, sed movet alium ad illum producendum.

55. Objic. 1. Productio gratiæ est creatio juxta illud *Psalmi.* 50. *Cor mundum crea in me Deus*, sed ad creationem nequit dari instrumentum physicum, ergo 2. Causa corporea, & sensibilis, uti sunt sacramenta, nullam habent proportionem ad causandum effectum spiritualem, qualis est gratia. 3. Passio Christi, in cujus virtute operantur sacramenta, jam præcessit, & modo non existit, ergo non physice, sed tantum moraliter queunt causare gratiam.

56. R. Ad 1. Productionem gratiæ lato modo, & moraliter dici creationem; quatenus nec fit ex meritis, quia principium meriti est ipsa gratia, nec continetur in naturali potentia creaturæ, nec produci valet principaliter ab agente creato; hoc tamen non tollit, quod instrumentaliter ab eo causari possit. Ad 2. Dicimus, quod esto causa corporea nullam habeat virtutem, aut proportionem cum effectu spirituali *ex se*, habet tamen illam ex divina ordinatione, elevatione, & virtute. Ad 3. Quod passio Domini existit virtualiter physice in vulneribus, quæ aperta adhuc perseverant ad nostram salutem; ita ut actus interni ipsius Christi sint actio prævia, quæ ex divina elevatione deserviat ad influxum deferendum, usque ad effectum. Pro cujus luce.

57. Inq. 1. Quis sit causa principalis gratiæ? R. Quod causa physica principalis gratiæ est solus Deus. Causa moralis sunt merita Christi. Passio Christi cum ejusdem actibus internis est instrumentum physicum conjunctum hypostatice Divinitati. Ministri, & sacramenta, virtute divina elevata, sunt instrumenta separata gratiæ; & denique ipsa gratia est causa formalis nostræ justificationis.

58. Inq. An omnia sacramenta conferant omnibus æqualem gratiam? R. Quantum est ex se æqualem omnibus conferre, si ex parte recipientium æqualis adsit dispositio: Quia sacramenta sunt velut causæ necessariæ, quæ ex se in omnibus suum effectum necessario producunt; quod patet in parvulis, in quibus sacramenta æqualem omnino gratiam producere nemo ambigere valet. Si diversa sit subjectorum dispositio, diversa erit majoris, aut minoris gratiæ receptio, ut liquet a paritate causarum naturalium, & colligitur ex Trid. *sess. 6. cap.* 7.

59. Inq. 7. Quid sit, & quando adsit sacramentum validum, & informe? R. sacramentum validum, & informe esse illud, quod valide receptum, propter aliquod impedimentum non communicat subjecto formam gratiæ, qua ratione dicitur *informe*. Unde, quando apponuntur omnia requisita ad valorem sacramenti, non vero ad gratiam, adest sacramentum validum, & informe: ut si adultus existens in lethali accedat ad baptismum cum intentione illum recipiendi, sed absque attritione supernaturali: qui quidem defectus dicitur a Theologis, tum *fictio*, tum *obex gratiæ.*

60. Inq. 8. An sacramentum validum, & informe, remoto obice, recedente ve fictione, producat gratiam? R. Comuniorem sententiam affirmare de sacramentis characterem imprimentibus: quia hæc licet in se transeant, perseverant virtualiter in ef-

effectu, a se producto, nempe characterе, ergo sublato impedimento, causant gratiam. An vero de aliis sacramentis characterem non imprimentibus, idem sit dicendum? Magna est concertatio inter AA. Mihi probabilior est sententia negativa propter oppositam rationem; hæc enim sacramenta postquam in se transeunt, nullum effectum physicum, a se productum, relinquunt in peccatore, ergo neque in se, neque in aliquo effectu, a se producto, perseverant, & consequenter, dum obex tollitur, nihil producere valent.

61. Doctrina hæc expresse traditur a D. Th. *in 4. d. 4. q. 3. a. 2. q. 1.* ubi affirmans de baptismo, negat hujusmodi virtutem de Eucharistia his decretoriis verbis: *Ad tertium dicendum, quod in Eucharistia non imprimitur character, cujus virtute posset aliquis effectum sacramenti percipere, fictione recedente, & ideo non est simile.* Ex quibus verbis aperte deducitur, quod in sacramentis, characterem non imprimentibus, non remanet aliquid, cujus virtute possit quis effectum sacramenti percipere, amota fictione; quia transeunt, & nihil relinquunt post se, vi cujus, sublato obice, possint gratiam producere. Hoc nota pro sacramento pœnitentiæ valido, & informi, a quibusdam asserto.

Punctum IX.

De gratia.

62. Inq. 1. Quid, & quotuplex sit gratia. R. Quod gratia in communi est, *quod gratis confertur.* Hoc modo quicumque favor, & quodlibet bonum, sponte collatum, etiam naturale, ut pulchritudo, appellatur gratia, juxta illud *Prov. ult. fallax gratia, & vana est pulchritudo.* In presenti solum est sermo de gratia supernaturali. Hæc primo dividitur in gratiam *sanctificantem*, seu gratum facientem, & in gratias *gratis datas.* Illa datur primario ad propriam utilitatem; istæ ad utilitatem aliorum. Illa est nobilior, & perfectior istis; nihil enim istæ prosunt sine illa. Gratia gratis data est: *Qualitas supernaturalis donata a Deo ad utilitatem aliorum.* Novem sunt gratiæ gratis datæ, nempe sermo sapientiæ, sermo scientiæ, fides, gratia sanitatum, operatio virtutum, prophetia, discretio spirituum, genera linguarum, & interpretatio sermonum. Ita Apost. *1. ad Corinth. 12.*

63. Gratia sanctificans est *qualitas supernaturalis inhærens animæ, qua filii Dei nominamur & sumus.* Quod sit qualitas in sensu theologico, non est de fide, licet sit probabilius. Quod sit supernaturalis, inhereat animæ, & faciat nos filios Dei adoptivos, de fide est. Recipitur in anima, quia infunditur nobis a Deo, ad dandum *esse* in linea supernaturali. Dividitur in gratiam sanctificantem *communem*; in gratiam sanctificantem *originalem*; & in gratiam sanctificantem *sacramentalem.* Originalis, & sacramentalis solum modaliter differunt a gratia communi, in quantum nimirum originalis addit quendam modum, rectificantem partem inferiorem hominis, & subordinantem eam rationi, & hanc Deo. Sacramentalis vero addit gratiæ communi quodam jus ad auxilia supernaturalia, pro melius assequendo fine cujuscumque sacramenti. Deinde dividitur gratia in *actualem*, & *habitualem.* *Habitualis* est ipsa gratia sanctificans. *Actualis* est motio transiens, sive auxilium supernaturale. Apud Scotistas charitas est gratia sine ulla distinctione: Unde juxta sua principia aliter eam explicant; sed nos sequimur D. Thom. qui distinguit realiter entitative gratiam a charitate. *1. 2. q. 110. a. 3.*

64. Simul cum gratia dantur virtutes infusæ, quæ ab ea physice dimanant, tanquam proprietates, esto non omnes in omni subjecto, & statu illam comitentur: ut patet in Christo, & in beatis, in quibus nequit esse fides, nec spes; & in Angelis, qui non sunt capaces castitatis, aut temperantiæ infusæ: hoc tamen non officit nostræ assertioni, quod virtutes simul infusæ, cum gratia dimanant physice ab ea, tamquam proprietates ab essentia, ut docet D. Thom. *3. p. q. 62. a. 2. & alibi.*

65. Inq. 2. An aliqua creatura possit producere principaliter physice gratiam? R. neg. Quia tanta est perfectio gratiæ, ut nulla creatura, neque Christus, ut homo, valeat esse ejus causa principalis physica, nisi solum Deus. Nam causa principalis physica debet esse saltem æqualis perfectionis cum effectu; nulla autem causa naturalis creata, nec creabilis est æqualis per-

perfectionis cum gratia. Unde gratia potest dici illud unum nobis necessarium; illa margarita pretiosa, quam, venditis omnibus, accurate comparare debemus; & illa drachma, quæ, si aliquando perdita fuit, sollicite præ omnibus quærenda est. Excepta unione hypostatica nihil nobilius, nihil perfectius dari potest homini, quam donum gratiæ. Ideo justificatio est opus majus, quam creatio cœli, & terræ. Et unus gradus gratiæ pretiosior est, quam totus universus. Oh! quam parum æstimatur ab homine! Vid. D. Thom. 1. 2. *q.* 113. *a.* 9. *ad* 2.

66. Inq. 3. An homo viribus naturæ possit se disponere proxime ad gratiam. R. Pelagius cum suis sectariis affirmat. subinde Semipelagiani, & Massilienses, licet illud negent, asserunt tamen homines viribus naturæ se proxime disponere ad primum auxilium supernaturale. Sed veritas catholica utrumque improbat, constatque ex illo Joann. 15. ubi Christus ait: *sine me nihil potestis facere.* Si nihil, ergo nec multum, nec parum, ut egregie advertit ad eumdem locum D. August. Idem sæpe docet Apostolus Paulus exclamans, quod nec cogitare valemus aliquid ad æternam salutem conducens, nisi per Christum, & ejus gratiam. Ratio id ipsum suadet: quia naturale nullam habet proportionem cum supernaturali, ergo nequit ad illud disponere proxime. Solum potest homo se disponere negative, improprie, & remote, faciendo aliqua opera naturalia moraliter bona, quibus reddatur minus ineptus ad gratiam. Proxime enim, aut *positive* tantum viribus gratiæ valet se ad ipsam disponere; quo pacto intelligitur illud axioma: *facienti, quod est in se, Deus non denegat gratiam*; & eodem modo disponitur ad sacramenta: nempe per auxilia supernaturalia, quæ Deus gratis omnibus offert, imo & confert. Nec finalis perseverantia in gratia cadit sub merito creaturæ. Unde humiliter debemus sæpe dicere, *qui salvandos salvas gratis, salva me fons pietatis.* D. Th. 1. 2. *q.* 109. *a.* 6.

67. Inq. 4. Quotuplex sit auxilium supernaturale? R. Quod est duplex, *sufficiens* nempe, & *efficax.* Nam licet plura sint auxilia, quæ diversimode appellantur, ut excitans, movens, prævenientes, prædeterminans, operans, cooperans, vel concomitans, subsequensque, & alia, aliis nominibus indicata; omnia tamen, vel sunt sufficientia, vel efficacia; unde divisio auxilii in sufficiens, & efficax est adæquata, & in scholis celeberrima. Auxilia, quæ dantur ad *posse* operari, dicuntur *sufficientia*; quæ vero conferuntur ad *operari* vocantur *efficacia*: illis possumus operari; istis efficaciter, esto libere, operamur. Hanc distinctionem auxilii, sive gratiæ sufficientis, & efficacis negavere Bajus, Jansenius, Arnaldus, Calvinus, eorumque asseclæ, quorum error proscriptus fuit ab Innoc. X. & in Bulla *Unigenitus* a Clemente XI.

68. Inq. 5. Quid sit gratia ab intrinseco efficax? R. Naturam ejus diversimode explicari a Theologis; est quippe haud facilis ejus explicatio. Sed omissis aliis modis, duo sunt celebriores in scholis. Quidam ajunt, quod gratia intrinsece efficax nihil aliud est, quam sancta cogitatio, vel delectatio, aut charitas indeliberata, quæ suos habet gradus magis, aut minus intensos, seu efficaces. Hæc explicatio, bene intellecta, suavis, & pulchra est. Alii asserunt consistere dictam gratiam, in quadam qualitate physica viali, movente, & prædeterminante, seu applicante voluntatem creatam; ita ut media illa suaviter, & fortiter, libere, & efficaciter faciat nos Deus velle, & operari. Sed relinquendo scholasticis examen profusius hujus vere arduæ difficultatis, sufficit ad nostrum scopum credere Deum esse in linea boni primam causam, a qua omnia pendent: si quid bonum adest in nobis, a Deo esse: nihil meritorium vitæ æternæ posse nos facere sine gratia Dei: Deum per suam gratiam discernere bonos a malis. Hominem cum gratia efficaci libere operari, eidem gratiæ libere assentiendo, & cooperando. Denique sufficit scire bonos ire in vitam æternam, malos mitti in ignem æternum; & quod ista distinctio procedit ex eo, *quod defectus gratiæ prima causa est ex nobis: sed collationis gratiæ prima causa est a Deo, secundum illud Oseæ* 13. *Perditio tua ex te Israel, tantummodo in me auxilium tuum*, ut docet D. Thom. 1. 2. *q.* 112. *a.* 3. *ad* 2.

69. Inq. 6. An possit, quis scire se esse in gratia? R. 1. Nemo tenetur credere se esse in gratia. Lutherus, & Calvinus di-

xerunt fideles debere sibi persuadere se esse in gratia omni formidine semota. Sed eorum errorem, ineptamque fiduciam proscripsit Trident. *sess. 6. cap. 7. & alibi.*

70. Nota quod Lutherus, & Calvinus hunc suum errorem cum aliis sociant; dicunt enim, quod solum est peccatum grave infidelitas, seu deficere a fide, quam ipsi astruunt, vel potius fingunt, cum ipsi careant voluntarie vera fide. Distinguunt fidem in *historicam*, & in fidem *promissionis*. Illa est, qua credimus veritates a Deo revelatas; hæc est, qua speramus a Dei misericordia remissionem peccatorum, & eternam gloriam propter merita Christi. Sed hæretici asserunt hanc fidem consistere in quadam fiducia particulari, qua credunt peccata sua esse sibi remissa independenter a propriis meritis per merita Christi. Et quia talis putatur eorum fides, dicunt credere teneri se esse in gratia, sicut tenentur credere, quod sua fides existimata tradit, & docet. Sed valde misere, cum omnes sacræ Paginæ, omnia Concilia, omnesque sancti Patres oppositum unanimiter doceant.

71. R. 2. Peccator potest, & debet credere se non esse in gratia, quando actualiter peccat, vel cognoscit se esse in peccato habituali, ut de se patet. R. 3. Nemo sine speciali Dei revelatione valet scire certo se esse in gratia. Constat ex Trident. *loc. cit.* Et Ecclesiast. 3. ubi dicitur: *Nescit homo, utrum amore, aut odio dignus sit.* Solum probabiliter, semper cum formidine, potest justus credere se esse in gratia. Nam adhuc de peccatis propitiatis non debemus esse sine metu; & *beatus homo, qui semper est pavidus Prov.* 23. Igitur cum fiducia, & metu, spe, & timore, amore, & tremore debemus inter procellas hujus vitæ navigare, ut possimus ad portum felicitatis æternæ pervenire.

Punctum X.

De charactere.

72. Inq. 1. Quid sit character? R. Est *signum spirituale indelebile impressum in anima.* Est signum naturale Sacerdotii Christi Domini. Recipitur immediate, non in anima sicut gratia, quæ dat esse in ordine supernaturali, sed in intellectu practico, quia character non dat esse, sed potestatem, sive recipiendi, sive ministrandi sacramenta. Quoniam tria sunt characteris præcipua munera. *Primum* est reddere hominem idoneum ad ministeria christianæ vitæ, & ad suscipienda, vel peragenda ea, quæ ad cultum divinum spectant. *Secundum* assimilare, & configurare eum Christo Domino æterno Sacerdoti, cujus potestatis sacerdotalis est quædam participatio. Christus tamen non eget characte re distincto, quia est summus Sacerdos, in quo plenitudo divinitatis corporaliter inhabitat. *Tertium* discernere baptizatos a non baptizatis, Sacerdotes a laicis, sicut milites Regis secernuntur per signa peculiaria ab aliis. Juxta communem sententiam, sacramenta veteris legis characterem non imprimebant; perfectio enim illum imprimendi, solum de tribus sacramentis novæ legis astruitur a Conciliis, Patribus, & Theologis cum D. Thom. 3. *p. q. 63. a. 6.*

73. Objic. Virtus religionis ordinatur, ad præstandum Deo debitum cultum: sed etiam character datur, ad debitum Deo cultum exhibendum, ergo recipitur non in intellectu, sed in voluntate sicut ipsa religio. R. Quod munus religionis est tribuere Deo cultum *virtuose*; munus autem characteris illum præstare *legitime*, & *valide*. Religio inspicit cultum licitum; character vero cultum validum: ideo non recipitur in voluntate sicut religio, sed in intellectu sicut fides. Ita D. Thom. 3. *p. q. 63. a. 4.*

74. Inq. 2. An character sit ens rationis, denominatio extrinseca, habitus, qualitas, relatio, vel potentia? R. est potentia, tum activa, tum passiva; pertinetque ad secundam speciem qualitatis: quia character intransitive communicat potestatem spiritualem veram, & realem, ergo intransitive est potentia, & non ens rationis, aut denominatio extrinseca, nec aliquid aliud, ut plures varie opinantur, character baptismi plus habet de potentia passiva, quam activa, datur quippe ut janua, & fundamentum ad cætera sacramenta recipienda; esto simul sit activa pro ministeriis vitæ Christianæ obeundis. Character confirmationis, & ordinis plus gaudet de potentia activa, quia confertur primus ad fidem propugnandam, & se-

cun-

cundus ad sacramenta conficienda, & aliis ministranda. Habet tamen aliquid de potentia passiva respectu gratiæ sacramentalis, & auxiliorum peculiarium.

75. Inq. 3. An character sit ex natura sua indelebilis? R. affirmative; quia est potentia spiritualis, quæ ideo contrarium non habet sicut gratia, quæ, utpote habitus per suum contrarium, nempe peccatum, destruitur. Unde permanet character in altera etiam vita, in beatis ad gloriam, in reprobis ad ignominiam. Qua ratione, si baptizatus resurgeret, non esset iterum baptizandus, nec sacerdos ordinandus. Ita D. Thom. *ubi sup. a. 5. ad* 3.

76. Inq. 4. An characteres baptismi, confirmationis, & ordinis differant realiter, & essentialiter? R. affirm. quia ordinantur ad munia formaliter diversa; potentiæ autem distinguuntur realiter, ac essentialiter, juxta munia, sive objecta formaliter diversa. Idem est de characteribus ordinum propter eamdem rationem; omnes enim habent sua peculiaria ministeria, ad quæ per se primo diriguntur, & distinguuntur eodem modo, ac ipsi ordines.

77. Objic. 1. Diversa signa nequeunt esse in eadem parte corporis, ergo nec diversi characteres in eadem parte animæ. 2. Si quilibet ordo habet distinctum characterem, ac diversa munia, recipiens per saltum Sacerdotium, non posset exercere munia ordinis inferioris, quod non est verum. 3. Quia unum tantum est sacramentum ordinis, ergo unus solus debet esse odinis character.

78. R. ad 1. neg. conseq. quia licet in eadem parte corporis nequeant dari diversa signa, seu figuræ; tamen in eadem parte animæ possunt optime esse diversæ potestates spirituales, sicut in eodem intellectu adsunt scientiæ specie diversæ. Ad 2. quod sacerdotio per saltum initiatus, valet exercere munia ordinis inferioris, non ex officio peculiari, sed quia ordo inferior virtualiter eminenter continetur in superiori, sicut sensus in intellectu, & Ducatus in Regno. Unde in primitiva Ecclesia suscipientes solum Præsbyteratum, omnia ordinum munera exercebant. Verum, sicut Rex, esto possit idem, quod Dux, Prætor, aut Miles, convenienter assignat ista officia, & eorum peculiaria signa; ita in præsenti materia. Ad 3. dicimus, quod, sicut omnes ordines sunt unum sacramentum unitate habitudinis unius ad alium, & omnium ad unum, eodem modo omnes characteres, esto distinguantur, sicut ipsi ordines, constituunt, & complent unum tantum characterem sacerdotalem. Unde character non intenditur ad modum habitus, quia non habitus, sed potentia est, & reducitur ad secundam speciem qualitatis, ut docet D. Thom. 3. *p. q.* 63. *a.* 2.

TRACTATUS VIGESIMUS TERTIUS

DE SACRAMENTIS IN PARTICULARI.

HAbita notitia de sacramentis in genere, ad agendum singillatim de ipsis progredimur. Cum autem ceterorum janua, & fundamentum sit baptismus, de hoc prius, quam de aliis sermonem instituimus.

CAPUT UNICUM.

De baptismo.

PUNCTUM I.

De nomine, natura, & divisione baptismi.

1. Inq. 1. Quod nomen sit, & quid significet baptismus? R. Baptismus est nomen græcum significans idem, quod latine ablutio, seu immersio in aquam. Unde quia olim per immersionem fieri solebat hoc sacramentum, in representationem sepulturæ Christi, appellatur baptismus. Dicitur etiam regeneratio, lavacrum, illuminatio, indumentum, sepultura, donum, gratia, custodia, sigillum, sacramentum fidei, principium, ac janua omnium sacramentorum.

2. Inq. 2. Quotuplex sit baptismus? R. est triplex, nempe *fluminis*, *flaminis*, & *sanguinis*: solum baptismus fluminis est

sacramentum. Baptismus flaminis, & sanguinis, licet sacramenta non sint; habent tamen nomen baptismi, quia supplent ejus vices, quando baptismus fluminis nequit suscipi: Quando autem suscipi valet, est necessarius necessitate medii *in re*, ita ut sine illo nemo salvari possit, ut patet ex illo Joan. 2. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest introire Regnum Dei*, & ex Trident. *sess.* 7. *can.* 5.

3. Inq. 3. Quid sit sacramentum baptismi? R. Habet duas definitiones, aliam methaphysicam, aliam physicam. Methaphysica est: *Sacramentum novæ legis institutum a Christo Domino causativum gratiæ regenerativæ.* Per hanc ultimam particulam differt baptismus a cæteris sacramentis, cum quibus convenit per reliquas anteriores: omnia enim instituta sunt a Christo Domino ad causandam gratiam; unumquodque autem cum suo modo peculiari. Differt etiam baptismus a reliquis sacramentis in eo, quod est primæ tabulæ, quia dat esse genitum in ordine supernaturali: reliqua vero sunt secundæ tabulæ, quia vel reparant genitum lapsum, ut pœnitentia, vel illum confortant, nutriunt, & augent, ut confirmatio, Eucharistia, & cætera. Definitio physica baptismi est: *Ablutio exterior corporis facta sub peæscripta verborum forma.* Baptismus fluminis est: *Actus contritionis, vel charitatis cum voto explicito, aut implicito recipiendi baptismum fluminis.* Baptismus sanguinis est: *Martyrium in odium fidei datum, & pro fide susceptum.* Martyrium autem est: *Mors, aut vulnus lethale, susceptum pro fide, vel defensione alterius virtutis.*

4. Baptismus *flaminis* ita appellatur, quia fit peculiari impulsu Spiritus sancti, qui *flamen* dicitur. Solum convenit adultis, quia consistit in actu contritionis, vel charitatis, qui a solis adultis elici valet. Baptismus sanguinis, sicut & fluminis convenit tâm adultis, quam parvulis: isti enim in odium fidei occisi, non solum gratiam, sed & martyrii palmam consecuntur: esto usu rationis careant, ut de Innocentibus ab Herode occissis propter Christum docet D. Thom. 2. 2. *q.* 124. *a.* 1. *ad* 1.

5. Inq. 4. Quando debeat parvulis ministrari baptismus? R. ministrari eis debet, quam primum moraliter possit; tum quia infantibus nulla alia via comparandæ salutis adest, tum quia innumeris periculis in illa ætate adeo tenera sunt expositi. Unde dilatio ultra octavum diem gravis culpa, juxta probabiliorem sententiam, reputatur. Adulti etiam sub eadem culpa debent baptizari intra tempus ab Ecclesia præscriptum. Igitur, post quadraginta dierum instructionem, private baptizandi sunt, servatis solemnitatibus ad vigilias duplicis Paschatis, vel alterius diei designati. *Vid. Synod. Diœces. lib.* 12. *cap.* 6. *n.* 7.

6. Inq. 5. Quando fuerit institutum sacramentum baptismi, & quando obligare cœperit? R. Institutum fuit, quando Christus in Jordane a Joanne fuit baptizatus. Tunc enim suo contactu sanctificavit aquas, eisque tribuit virtutem homines regenerandi, ut dicit D. Thom. 3. *p. q.* 62. *a.* 2. Verum obligare non cœpit lex suscipiendi baptismum, nisi post Pentecostem, & promulgationem sufficientem Evangelii. Apostoli autem, qui ante passionem fuerunt Sacerdotio initiati, & sumpserunt Eucharistiam, prius necessario debuerunt baptizari, cum sine baptismo cætera sacramenta nequeant recipi. Unde quidam asserunt Christum Dominum suis manibus beatissimam Virginem ante Apostolos baptizase: Deinde Petrum, hunc filios Zæbedei, istos subinde reliquos Apostolos, Apostolos, denique alios discipulos. Quod pie credendum est, quoniam de gestis, de quibus aliud non constat, illud, quod pietati magis congruit, est tenendum. Quid autem pietati magis consonum, quam Christum suam sanctissimam, ac dilectissimam matrem prius omnibus baptizasse? Deinde Petrum, hunc vero alios, qui aliis idem beneficium præstarent, & sic incœpisse pussillum Ecclesiæ gregem?

7. Objic. 1. Baptismus habet efficaciam a Passione Christi, ergo ante eam, neque illam habuit, nec fuit institutus. 2. forma baptismi instituta fuit post Passionem, Matth. ult. *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*, ergo etiam baptismus. 3. Beatissima Virgo non habuit peccatum originale, nec actuale, ergo non recepit baptismum.

8. R. ad 1. quod baptismus ante Pas-

sionem habuit efficaciam a Passione jam inchoata, esto post illam habeat majorem virtutem a Passione jam consumata : quo pacto etiam explicatur, quod sacramenta fluxerunt a latere Christi, aperto in Cruce; hoc est consumative, & completive, sive a Passione consumata in Cruce, tanquam a causa efficiente. Ad 2. dicitur, quod Matth. ult. non fuit forma baptismi instituta, sed iterata, & clarius exposita. Ad 3. quod beatissima Virgo suscepit baptismum, non pro culpa repellenda, sed pro gratia augenda, & ut se aptam redderet, ad alia quædam sacramenta, & potissimum ad sacrosanctam Eucharistiam recipiendam.

9. Inq. 6. In quo differat baptismus Joannis a baptismo Christi ? R. differebat tanquam figura a veritate ; baptismus enim Joannis erat figura, & velut præparatio baptismi Christi. Nec fuit verum sacramentum, licet lato modo sic dici valeat. Triplex igitur præcipua distinctio adest inter utrumque baptismum. Prima ex parte Authoris. Secunda ex parte sacramenti. Tertia ex parte virtutis ; quia baptismus Joannis non conferebat gratiam ex opere operato, sicut baptismus Christi. Unde baptizatis illo baptismo non remittebantur peccata, ut inquit D. Thom. 3. *p. q.* 68. *a.* 6.

Punctum II.

De materia baptismi.

10. Inq. 1. Quænam sit materia baptismi ? R. Duplicem habet materiam : nempe remotam, & proximam. Materia remota baptismi est omnis, & sola aqua naturalis. Unde aqua maris, fluminum, lacuum, puteorum, fontium, seu pluviæ : nec non aqua resoluta ex nive, gelu, sale, grandine, glacie, & rore, sive frigida, sive calida ; dulcis, vel amara, aut aliqualiter immutata, dummodo naturam aquæ naturalis retineat, est materia valida. Econtra non sunt valida materia nix, grando, gelu, glacies, sal, nisi resolvantur ; nec aqua ardens, nec rosacea, aliive liquores, expressi e succis arborum, florum, aut herbarum ; nec quæ distillat ex vitibus, aut alia arbore, quia ille humor succus est, non aqua. Pariter omnis liquor ab aqua specie distinctus, licet aquæ similis in colore, ut vinum album, lac, saliva, sudor, lachrymæ, urina, cervisia, & similia, invalida materia baptismi est, ut communiter docent Theologi contra Lutherum, putantem validam materiam baptismi omnem liquorem, in quo balneum fieri possit. Ejus tamen errorem proscripsit Trid. *sess.* 7. *can.* 3. *de bapt.*

11. Materia licita est aqua consecrata, seu benedicta, quæ semper adhibenda est extra casum necessitatis. Materia dubia est illa, de qua dubitatur, an sit aqua naturalis, ut aqua alio liquore permixta, seu cum herbis, aut carne decocta, quando fuerit multum inspissata, aut lixivium, quod, licet sit materia probabilis, non tamen omnino certa. Idem est de guttis aquæ ex tegumento ollæ collectis, esto enim probabilius sint materia valida, non tamen omnino certa. Igitur materia dubia solum adhiberi debet in defectu materiæ certæ, & in casu necessitatis, proferendo baptismi formam sub conditione. Aqua, quæ ex latere Christi prosilivit, potuit esse materia baptismi, quia vera aqua fuit, ut ait D. Thom. 3. *p. q.* 66. *art.* 4. *ad* 3.

12. Inq. 2. Quæ sit materia proxima baptismi ? R. est ablutio. Hæc autem fieri valet tripliciter : nimirum per *immersionem*, per *infusionem*, & per *aspersionem*. Non requiritur triplex hæc ablutio, sive enim uno, aut alio modo ablutio fiat, validus est baptismus. Unaquæque Ecclesia tamen servare debet ritum proprium. Nec requiritur triplex immersio, nam licet priscis sæculis adhiberetur, ad testandum Trinitatis mysterium ; sæculo tamen sexto Episcopi Hispani induxerunt ritum unicæ immersionis, Gregorio Magno illum approbante. Postea propter commodum ministrorum, ipsorumque baptizandorum loco immersionis adhibita fuit ablutio per infusionem, seu aspersionem. Igitur quælibet ex his ablutionibus sufficit ad valorem baptismi. Illa autem quantitas aquæ requiritur, ut verificetur, quod persona est abluta, quia verificari debet forma : *Ego te baptizo, sive abluo.* Unde solum in defectu abundantioris aquæ potest cum una, aut duplici gutta adhiberi forma sub conditione.

13. Inq. 3. Quæ pars corporis debeat ab-

ablui, ut baptismus sit validus? R. Caput est abluendum, tum quia adest Ecclesiæ præceptum: tum quia est corporis principale membrum, in quo omnes sensus fundantur, & eminenter continentur. Non supra vestes, sed corpori nudo adhibenda est ablutio. Adulti autem minime sunt nudandi, sed ablui debent in capite nudo. Si autem pes, manus, digiti, & potiori ratione solum capilli abluantur, vel solum supra vestes ob aliquam necessitatem quis aspergatur, sub conditione iterandus est baptismus: imo licet ablutio fiat in pectore, aut humeris, idem faciendum censemus ex D. Thom. 3. *p. q. 68. art. 11. ad 4.*

14. Inq. 4. An infans intra claustrum maternum possit aliquando baptizari? Si caput egrediatur, est illico baptizandus, quando urget periculum mortis, nec postquam perfecte egressus est infans, potest rebaptizari; quia, ut diximus, caput est principale membrum. Si autem manum, aut pedem emittat, etiam in illa parte baptizandus est, sed, transacto periculo, debet sub conditione rebautizari. Idemque omnino tenendum, quando, ob urgentem necessitatem, in secundinis obvolutus baptizatur: nam juxta probabiliorem Soti sententiam, invalidus est baptismus supra secundinam collatus. Sed in casu tantæ necessitatis omni via possibili subveniendum est proximo. Ob eandem igitur rationem, esto nulla pars infantis appareat, tamen si aliquo modo introduci in uterum maternum aqua ita possit, ut ad corpusculum infantis pertingat, uti viri docti posse fieri asserunt, debet baptizari sub conditione, sub qua iterum est baptizandus, si foras prodeat. Vid. Benedictum XIV. *De Synod. lib. 7. cap. 5.*

15. Inq. 5. An si quis in puteum infantem projiciat animo illum baptizandi simul, & suffocandi, maneat vere baptizatus? R. affirm. quia dantur omnia requisita ad verum baptismum, dummodo materia, & forma simul coexistant, antequam infans moriatur. Secus esset, si infans e manibus illum habentis ex inopinato in puteum incideret, licet statim verba proferret: quia in tali casu non adest ablutio humana. Verum esto non subsit aliud medium baptizandi puerum, nisi in puteum projiciendo, minime licet id facere: neque secare matrem proxime morituram, ut proli, in ejus alvo existenti, ministretur baptismus; quia non sunt facienda mala, ut eveniant bona, ut recte docet D. Thom. ubi supra *ad 3.*

16. Inq. 6. An si quis, intendens baptizare infantem tribus ablutionibus, aliquam ex oblivione omittat, maneat baptizatus? R. affirm. Si protulit formam habens intentionem, quam debet, faciendi quod facit Ecclesia: quia per quamlibet ablutionem, supposita forma, perficitur baptismus. Nisi minister haberet intentionem exclusivam, illum non perficiendi usque ad tertiam. Verum tunc peccaret graviter, apponendo talem exclusivam intentionem. Quærunt aliqui, an infanti, proxime morituro, ministrari possit baptismus, ex cujus ministratione timetur, quod celerius moriatur? Sed hic timor vanus est, nec propter illum differendus est baptismus; tum quia potest ministrari modica aqua tepefacta, tum quia admissa, & non concessa dicta acceleratione, esset omnino per accidens. Qui, deficiente alio baptizandi modo, infantem submitteret aquæ, de tecto, vel alio loco cadenti, aut defluenti, & verba proferret, vere illum baptizaret: quia vere sic applicaret materiam, & formam.

Punctum III.

De forma baptismi.

17. Inq. 1. Quænam sit baptismi forma? R. Quod in Ecclesia Latina est: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Amen.* Ly *ego*, & *amen*, non sunt de essentia: neque juxta Soti, & aliorum sententiam omissio eorum culpam venialem excedit, secluso contemptu. De particula *in* secus est dicendum; quia esto in probabiliori de essentia non sit, quia idem significatur, dicendo *nomine*, ac *in nomine*, peccaret graviter, illam omittens, propter opinionem asserentem esse de essentia. Idem dicas de particula *&*, licet probabilius non sit de essentia. At si loco *in nomine* ponatur *in virtute*, probabilius variatur essentia. Et potiori ratione si dicatur *in nominibus Patris &c.* quia in hoc sacramento debet explicari Trinitas personarum cum unitate essentiæ, quæ proprie exprimitur per ly *in nomi-*

mine. Quoniam quatuor saltem debent necessario exprimi in forma baptismi : nempe actus baptizandi , persona baptizata, unitas Essentiæ Divinæ , & Trinitatis personarum. Persona baptizans , esto licite omitti non possit ; quia tamen subintelligitur , valet baptismus absque ejus expressione.

18. Inq. 2. An valeat baptismus collatus *in nomine Sanctissimæ Trinitatis* ? R. neg. quia debent exprimi tres Personæ per consueta nomina *Patris , & Filii , & Spiritus sancti.* Unde nec esset validus sub hac forma : *baptizo te in nomine primæ , secundæ , & tertiæ Personæ* : nec *in nomine Genitoris , & Geniti , & procedentis ab utroque* : neque in *nomine Jesu-Christi* ; quia esto non sit improbabile aliquando Apostolos in nomine Christi baptizase, id, si verum est , fecere ex peculiari Dei dispensatione. Probabilius autem est,nunquam sic baptismum contulisse,sed sub forma ab ipso Domino præscripta. Ad illud autem *Act.* 8. quod Apostoli baptizabant in nomine Christi , dicitur, significari , quod baptizabant in fide Christi; vel baptizabant in nomine Christi , hoc est baptismo Christi , non baptismo Joannis. Invalidus pariter est , si dicatur : *ego te baptizo cum Patre , cum Filio , cum Spiritu sancto ,* quia non exprimitur unitas essentiæ.

19. Inq. 3. An qui baptizaret , dicens *ego te baptizo in nomine Patris , in nomine Filii, in nomine Spiritus sancti ,* valìdum conferret baptismum ? R. affirm. quia repetitio nominis non variat sensum formæ. Sicut illum non mutaret , qui baptizaret sub hac forma : *ego te baptizo in nomine Dei Patris , Dei Filii , Dei Spiritus sancti.* Neque qui diceret *in nomine Patris Omnipotentis , & Filii Unigeniti, & Spiritus sancti Paracliti* : aut *in nomine Patris , & Jesu-Christi , & Spiritus sancti.* Similiter verum baptisma conficeret dicens : *ego te baptizo in nomine Patris , & Filii , & Spiritus sancti , & beata Virgo te abjuvet* ; quia B. Virgo non exprimitur , ut quid essentiale baptismi , sed ut auxiliatrix baptizati : ideo in eodem sensu valeret baptismus sub hac forma : *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii , & Spiritus sancti , & B. Virginis* ; volens minister erga B. Virginem ostendere suam,esto imprudentem , devotionem. Qui vero , dicens *in nomine Patris , & Filii , & Spiritus* , omitteret *sancti* , nihil efficeret , ut docet D. Thom. 3. *p. q.* 60. *art.* 8.

20. Inq. 4. An si minister loco *ego* dicat *Nos baptizamus* validum sit baptisma? R.juxta omnes valere,quando baptizans est Papa,aut Episcopus. Sed esse validum etiã, quando baptizans est persona privata, tenendum est , quia etiam personæ privatæ solent loco *ego* dicere *Nos* ; unde tantum adest variatio accidentalis. Quando plures baptizarent, non deberent dicere *Nos*, invalidumque esset baptisma , si unus dependenter ab alio , & partialiter vellet baptizare. Validum vero , si quilibet per se absque dependentia ab alio baptizare intendit. Tunc autem , qui prius verba proferret , conficeret sacramentum , qui vero deinceps illa pronunciaret,nihil aliud efficeret , nisi committere grave sacrilegium. Si autem eodem momento omnes verba finiant, omnes, ut causæ totales, in virtute principalis baptismum perficiunt. Si quis diceret : *Ego Petrus , vel ego Sacerdos ,* vel exprimendo nomen baptizati diceret : *Ego te Petrum , aut Paulum baptizo* validum conficit baptismum , quia non adest variatio substantialis. Idem est, si verbum activum mutetur in passivum, ut *baptizaris a me.*

21. Inq. 5. Sub qua forma conferatur baptismus in Ecclesia Græca ? R. *Baptizetur servus Christi talis in nomine Patris , & Filii , & Spiritus sancti.* Vel *baptizatur* loco *baptizetur.* Sive enim dicatur uno , aut alio modo , omnes Catholici astruunt valorem baptismi , quia exprimuntur quatuor illa , quæ diximus necessaria : nempe actus baptizandi , persona baptizata , unitas essentiæ , & Trinitas personarum. Si vero inquiras , in quibus sacramentis debeat necessario exprimi Trinitas personarum ? R. quod in baptismo , & confirmatione : quia in baptismo adducimur ad fidem , & in confirmatione confirmamur in fide. Igitur quoties quatuor præfata exprimantur , suppositis cæteris requisitis , validus est baptismus, quia adsunt omnia essentialia. Si, his positis , adsit variatio , erit accidentalis ; & quidem si absque causa ponatur , semper illicita plus , aut minus juxta majorem,

aut

aut minorem variationem.

22. Inq. 6. Quando iterandus sit baptismus sub conditione ? R. Solum est iterandus, quando adest grave dubium circa debitam applicationem materiæ, formæ, aut intentionis: tunc baptismus est ministrandus sub conditione: *si non est baptizatus*: quia hoc sacramentum est summæ necessitatis. Igitur baptizati ab hæreticis, si serio examinati, prudenter dubitetur de eorum materia, aut præcipue de forma debite applicata; iterum sub conditione baptizandi sunt. Caute vero est procedendum cum aliquibus, qui plus ex cupiditate extorquendi pecuniam, quam ex devotione suscipiendi sacramentum, illud velle suscipere simulant. Pariter infantes sine schedula expositi; imo licet eam collo appensam habeant, si ignoratur author schedulæ, aut dubiæ fidei reputatur, sub eadem conditione baptizari debent. Idem est de baptizatis ab obstetricibus, sagis, maleficis, vel ab illis, quæ a Parocho examinatæ, bene, & firmiter non respondent de applicatione materiæ, & recta prolatione formæ. Verum si constat obstetricem rite ministrasse baptismum, minime est iterandus, etiam sub conditione. Unus testis oculatus probus, & timoratus sufficit ad fidem faciendam de baptismo rite collato.

Punctum IV.

De ministro baptismi.

23. Inq. 1. Quis sit minister baptismi? R. Dari ministrum ex officio, ministrum ex delegatione, & ministrum ex necessitate. Minister ex officio, seu ordinarius est omnis Parochus sacerdos in suaParochia, primo Episcopus; deinde cæteri Parochi respective. Quamvis enim omnis Sacerdos ex vi suæ ordinationis baptizare solemniter valeat tamquam minister ordinarius, dependet tamen in exercitio ab Episcopo, vel Parocho; ita ut peccaret graviter, si ipsis invitis baptizaret. Minister delegationis est, qui ex defectu Sacerdotis, vel ex consensu Parochi in casu necessitatis solemniter baptizare potest. Minister denique necessitatis pro baptismo non solemni est omnis viator, sive vir, sive fœmina, absque exclusione Judæi, aut Pagani: nam qui vult omnes homines salvos fieri, nullum quantumvis improbum excludit a ministerio hujus sacramenti in casu extremæ necessitatis. Religiosus Sacerdos in casu necessitatis, aut de consensu, seu mandato Episcopi valet solemniter baptizare, & etiam de consensu Parochi, nisi propriis legibus prohibeatur.

24. Ut quilibet Sacerdos solemniter baptizet, sufficit consensus Parochi; ut autem Diaconus baptizet solemniter, requiritur Parochi consensus, & simul necessitas; puta si propter multitudinem baptizandorum, infirmitatem, censuram, aliudve impedimentum, nequeat Parochus per se, aut per alium Sacerdotem baptismum conferre. Diaconus enim solum in defectu Sacerdotis est minister baptismi solemnis, non ex vi suæ ordinationis, sicut Sacerdos: ideo nec in articulo mortis potest ille solemniter baptizare absque commissione. Extra mortis periculum numquam est ministrandus domi baptismus: exceptis filiis, seu nepotibus Regum, aut Principum. Extra idem periculum numquam conferendus est absque solemnitate, & ritibus ab Ecclesia præscriptis. Nec Episcopus, nec Parochus valet extra suam ditionem baptizare, nisi ex Pastoris proprii consensu, saltem rationabiliter præsumpto. Subdiaconus, & inferiores clerici solum ex commissione Pontificis possunt ministrare baptismum solemnem. Si autem isti, aut laici solemniter baptizent, validus est baptismus, esto grave peccatum committant. Peccat etiam graviter quicumque, non Parochus, extra casum necessitatis baptizans.

25. Inq. 2. Quis ordo servandus sit inter ministros baptismi ? R. servari debere ordinem sequentem. Prior omnibus est Episcopus, deinde Parochus, subinde Sacerdos, postea Diaconus, Subdiaconus, cæteri clerici, denique laicus, ita ut vir præferatur fœminæ; nisi ratione majoris peritiæ ad baptizandum, seu causa honestatis, ac pudoris præferri oporteat etiam Sacerdoti, cui non decet assistere infanti, cum periculo ex alvo materno prodeunti. *Quapropter curare debet Parocus, ut fideles, præsertim obstetrices, rectum baptizandi ritum probe teneant, ac servent*, inquit Rituale Romanum. Imo ob pericula sæpe contingentia tenentur

obs-

obstetrices sub gravi scire formam baptismi, quam, ut melius pronuntient, satius est, quod in lingua vulgari sciant, & proferant.

26. Inq. 3. Quodnam peccatum sit ordinem præfatum invertere? R. Est grave peccatum præferri absque justa causa Diacono clericum inferiorem, aut laicum; Diaconum Sacerdoti, Sacerdotem Parocho, quia fit gravis injuria invertendo ordinem hierarchiæ, naturali, divinoque jure præscriptum, quo Parochus debet præferri Sacerdoti, Sacerdos Diacono, Diaconus cæteris clericis, & potiori ratione laicis omnibus. Similiter peccaret graviter infidelis, baptizans astante fideli, aut excommunicatus in præsentia non excommunicati. Inversio autem inter clericos Diacono inferiores, aut inter istos, & laicos non reputatur gravis; esto semper debeat servari ordo hierarchicus, quo sacramenti minister aptior præferatur. Si non adessent, nisi Sacerdos excommunicatus, & obstetrix, hæc esset præferenda Sacerdoti, utpote a corpore Ecclesiæ segregato.

27. Parentes, urgente necessitate, proprios filios baptizare valent, nec amittunt jus petendi debitum. Verum illud amittunt, eos extra necessitatem baptizando. Laicus, solemniter baptizans in casu necesitatis, irregularitatem incurrit; non vero si privatim baptizet, etiam extra casum necessitatis. Sed de quibus illam incurrant ratione baptismi indebite ministrati, fusior erit sermo in tractatu de irregularitate. Nullus valet seipsum baptizare; ideo nec Christus a seipso, sed a Joanne baptizari voluit, ut docet D. Thom. 3. *p. q.* 66. *a.* 5. *ad* 4.

28. Inq. 4. An si solum essent duo, quorum unus manibus, alter lingua careret, possent, uno aquam effundente, altero verba proferente, valide baptizare? R. neg. quia non posset verificari forma baptismi, ut docet D. Thom. loco proxime laudato. Quoniam proferens verba debet applicare materiam, quod in casu accidere nequit. Esto enim unus solus possit in casu necessitatis valide, & licite plures simul baptizare, aspergendo omnes, & dicendo: *ego vos baptizo*; nullo tamen casu duo, vel plures possunt partialiter valide aliquem baptizare. Nihilominus, si urgeret mortis periculum, deberent mutus, & truncus modo dicto baptismum conferre ob piam opinionem Cajetani, Paludani, & aliorum valorem hujusmodi baptismi propugnantium. De unione aut simultate, quæ intercedere debet inter materiam, & formam, dictum est supra. *Tract. præced. n.* 22.

Punctum V.

De baptismi subjecto.

29. Inq. 1. Quis sit baptismi subjectum? R. quod est omnis, & solus viator, nondum baptizatus, vir, aut fœmina, parvulus, vel adultus, qui ablui possit. Constat ex jussu Christi baptizandi *omnes gentes*. Cataphrigæ mortuos baptizabant: Cerinthiani, & etiam Marcionistæ vivos baptizabant pro mortuis, qui absque baptismo decessere. Sed neque mortuos esse baptismi capaces, neque vivorum baptismum mortuis prodesse, omnes Catholici astruunt.

30. Objic. Apost. 1. ad Corinth. 4. inquit: *Alioquin quid faciunt, qui baptizantur pro mortuis, si omnino mortui non resurgunt? Ut quid baptizantur pro illis?* ergo baptizari possunt vivi pro mortuis, & istis prodesse vivorum baptismus. R. Apost. probare carnis resurrectionem contra eam negantes in hunc modum: Si non est carnis resurrectio, ad quid est baptismus pro mortuis; idest pro cito morituris? Ut quid baptizantur vivi pro corporibus morti obnoxiis, si resurrectio non est? Alii alias promunt expositiones, ex quibus evincitur nostra resolutio. Vid. D. Thom. in hunc text. *lect.* 4.

31. Inq. 2. Quæ dispositio requiratur in subjecto baptismi? R. quod in parvulis, & perpetuo amentibus nulla requiritur dispositio, quia ipsi sunt incapaces illius, & suppletur ab Ecclesia. In adultis ad *validum* requiritur intentio actualis, virtualis, vel saltem interpretativa recipiendi baptismum. Ad *licitum* requiritur fides, & dolor supernaturalis de peccatis. Debet enim adultus habere fidem Dei Authoris gratiæ, & remuneratoris gloriæ, Trinitatis, Incarnationis, & cæterorum, de quibus Catecumeni instruuntur juxta Ecclesiæ præscripta. Si urgeat mortis pe-

periculum sufficit credere Deum remuneratorem, mysteriaque Trinitatis, & Incarnationis. Insuper debet pœnitere juxta illud *Act. 2. Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum.* Triplex ergo requiritur dispositio, nempe, fides, consensus, & attritio.

32. An autem requiratur etiam amor Dei initialis? P. Concina sic ait: *Innumera sunt testimonia, quæ amoris Dei, saltem initialis, necessitatem evincunt. Qui non diligit, manet in morte, inquit Joan. 3.* Sed revera textus non est ad rem. Primo, quia Joannes ibi non agit de dilectione Dei, sed proximi, ut eum legenti patebit. Secundo, quia loquitur de dilectione Dei habituali, non de actuali, de qua in præsenti est quæstio. Tertio, quia jubet dilectionem, non initialem, sed perfectam, de qua hic non est sermo. Qui diligit amore solum initiali, adhuc manet in morte. Igitur ex unico textu pro innumeris adducto a Concina nihil probatur ad intentum. Melius respondet D. Thom. *in 4. dist. 6. q. 1. a. 3. ad 5. Ad hoc ut homo se præparet ad gratiam in baptismo percipiendam, præexigitur fides, sed non charitas, quia sufficit attritio præcedens, & si non sit contritio*, ergo juxta Ang. D. sufficit fides, & attritio ad hoc, ut homo se præparet ad baptismum. Habeat utique baptizandus amorem Dei initialem, imo, & perfectissimum, quo utinam omnes flagraremus intra, & extra sacramenta! sed aliud est præcepti, aliud consilii.

33. Inq. 3. An amentes, & furiosi baptizandi sint? R. sub distinctione. Si sint perpetuo amentes, idem de illis tenendum, ac de parvulis. Si aliquando usi sint ratione; vel petierunt baptismum, vel non? si primum, ministrari illis debet, esto in amentia actualiter contradicant. Si secundum, minime. Idem est de patientibus lucida intervalla. Semifatui, qui de sua salute cogitare possunt, & intelligere virtutem sacramenti, volentes, non inviti, baptizandi sunt. Si dubitetur, an quis ante amentiam petierit baptismum, ministrari ei debet; nisi certo constet in lethali amentia correptum fuisse, quia non debet ministrari certe indisposito: dormiens non est baptizandus, nisi periculum mortis immineat, quo in casu est baptizandus, si prius in eo voluntas baptismi apparuit Vid. D. Thom. 3. *p. q. 68. a.* 12.

34. Inq. 4. An monstra sint baptizanda? R. Quod si constet esse hominem, seu humanum individuum, baptizari debet. Ita quod si solum unum caput habeat, esto cum quatuor pedibus, aut aliis membris duplicatis, unicus baptismus ei est ministrandus. Si vero duplici capite, cæterisque membris duplicatis constet, baptizetur prius absolute in capite, quod principalius judicatur, deinde in altero sub conditione: *si non est baptizatus, ego te baptizo.* Nisi certo constet esse duo individua; quo in casu singula absolute debent baptizari. Satyri, concepti ex bruto, & muliere probabilius non sunt individua humana, & consequenter nec baptizandi. Si autem dubium occurrat, consulatur Episcopus; si vero moram periculum mortis non permittat, ministretur baptismus sub conditione: *si es capax.* Potest enim dubitari, an non solum semen fœmineum, sed etiam virile concurrerit ad monstrui formationem. Idem est de fœtu, si nasci possit, de virili semine, & bestia. Sed in his casibus montruosis Episcopus consulatur.

35. Inq. 5. An filii infidelium, parentibus invitis, licite baptizari possint? Dicimus *licite*, quia de valore nullus dubitat, nisi Durandus, singularis in sua dubitatione. R. quod de filiis hæreticorum non est dissidium, quia eorum genitores subjecti sunt Ecclesiæ. Caute tamen in hoc est procedendum, si adsit periculum perversionis. Pariter certum est in extremo vitæ posse quemlibet infantem, etiam invitis parentibus infidelibus, baptizari; quia tunc iis non fit injuria, illorum saluti providetur, & non adest perversionis periculum. Idem est de filiis infidelium expositis, derelictis, & a cura parentum exemptis, quia nec tunc fit injuria parentibus. Similiter est tenendum, quando pater, aut mater, aut etiam avus consentit: Religionemque Catholicam amplectens, offert filium, aut nepotem ad baptismum; prævalet enim consensus unius, etiam altero reluctante, quando cedit in favorem religionis, & infantis utilitatem. Item si puer usu rationis certo gaudeat, & velit, potest licite baptizari, invitis parentibus, secluso periculo perversionis. Idem est de filiis mancipiorum, & Judæorum; possunt

sunt enim licite baptizari de consensu parentum, aut veri domini. Secus autem si dominium est mere politicum, quia servitus pure politica, & civilis non excludit dominium naturale, quod parentes habent in filios, ut contra Scotistas asserunt Thomistæ cum suo Ang. D. 2. 2. *q.* 10. *art.* 12. ubi late probat Ang. illicitum, & contra justitiam esse, quod filii infidelium, invitis parentibus, baptizentur, extra casus recensitos, quia naturali jure sunt eis subjecti, & sub eorum cura.

36. De baptismo Hebræorum tum infantium, tum adultorum, & de regulis servandis in quibusdam casibus ad hanc materiam spectantibus egregie disserit Bened. XIV. in epistola ad Archiepiscopum Tarsensem, Urbis Vicegerentem consignata die 28. *Februarii ann.* 1747.

Punctum VI.

De effectu baptismi.

37. Inq. 1. Quinam sint effectus baptismi? R. Tres inter alios sunt præcipui effectus baptismi. Primus est infusio gratiæ regenerativæ, qua deletur peccatum originale, & quodcumque aliud, in subjecto repertum, remittendo illud, non solum quoad culpam, sed etiam quoad omnem pœnam, apud Deum debitam, simulque aperiendo cœlum, quod clausum erat primo peccato. Remanet autem ad exercitium, seu agonem concupiscentia, vel fomes, quæ nec peccati rationem habet, neque nocere legitime certantibus potest. Remanent etiam pœnalitates mortis, famis, sitis, & aliæ plurimæ, quas baptismus auferet justis in altera vita; non tamen in ista, tum ut humiliemur, & imitemur ipsum Christum caput nostrum, qui eas voluntarie pati voluit; tum, ut sint nobis occasio merendi; tum, ne homines præsentis vitæ potius commoda, quam futuræ gloriam quærentes, ad baptismum venirent, ut ait D. Thom. 3. *p. q.* 69. *a.* 3.

38. Secundus effectus est impressio characteris, quo oves Christi, & Ecclesiæ aggregati, ac subditi consignamur perpetuo, & indelebiliter: qua ratione nequit iterari baptismus; sicut enim semel tantum generamur, ita congruenter semel tantum regenerari valemus. Character reddit etiam baptizatum habilem ad alia sacramenta recipienda, atque ad opera Christianorum propria obeunda, & exercenda. Simul cum gratia, & charactere donantur etiam baptizato virtutes infusæ, & dona Spiritus sancti, auxiliaque supernaturalia, quibus ditatur, & illuminatur ad novi status vitam perficiendam. Tertius effectus est cognatio spiritualis.

39. Inq. 2. Qui contrahant hanc spiritualem cognationem? R. Quod baptizans, & patrini contrahunt illam cum baptizato in *prima specie*: & iidem ipsi illam contrahunt cum parentibus baptizati in *secunda specie*. Quando autem petitur dispensatio hujus cognationis, exprimi debet, an sit in prima, vel secunda specie. Quatuor vero requiruntur, ad hujusmodi cognationem contrahendam, vel ut quis sit valide patrinus. 1. Quod sit rationis compos: alias nequit esse susceptor infantis formaliter, & cum intentione, & licet in jure nulla præfigatur ætas, decet tamen illum habere ætatem congruentem, ut possit subire munus pedagogi, & magistri respectu baptizati. 2. Quod sit baptizatus, quia sicut naturaliter, ita etiam spiritualiter prius est, quod sit natus, quam cognatus. 3. Quod levet infantem de sacro Fonte, vel illum teneat, dum aspergitur, physice cooperando in ipso actu baptizandi. 4. Denique, quod sit a parentibus, tutore, vel Parocho ad hoc munus designatus.

40. Inq. 3. An prædicta designatio sit necessaria ad contrahendam cognationem spiritualem? R. Esse necessariam ad *licitum*, non tamen ad *validum*, nisi in casu, quo *ultra designatos alii levant creaturam de sacro Fonte*. Nam in hoc casu solum designati, non cæteri, illam contrahunt. Quando vero nullus est designatus, omnes exercentes munus patrini, eam contrahunt, si simul illud exercent: si autem successive infantem tangant, solum unus, & una, qui primo tetigerunt, pro patrino, & matrina habendi sunt. Si autem plures duobus designentur a parentibus, & simul tangant infantem, omnes contrahere cognationē spiritualem probabilius est, quia Conciliū irritat cognationem, quando tangunt infantē, *alii ultra designatos*; non tamen dicit; *ultra duos designatos*, ergo omnes designati, simul infantem tangentes, eam contrahunt.

41. *Inq.* 4. Quod sit officium patrinorum? R. Est multiplex. *Primo*, baptizandum offerunt Ecclesiæ. *Secundo*, pro illo

pro-

promittunt. *Tertio*, ejus loco ad interrogata respondent, symbolum recitant, fidem profitentur, & Satanæ abrenunciant. *Quarto*, sunt testes baptismi, & in ejus dubio fidem faciunt. *Quinto*, debent curam habere instruendi baptizatum in doctrina Christiana, & morum honestate in defectu parentum, & magistrorum; ad hoc enim designantur patrini. Quoniam sicut natus indiget nutrice, ita spiritualiter renatus eget spirituali nutrice, & pedagogo, ut inquit D. Thom. *q.* 67. *a.* 7. Unde Parochus debet eos monere de hac obligatione; scribere eos in libro baptizatorum, & declarare eis cognationem spiritualem, ex suo munere contractam. Verum in baptismo privato non contrahitur hæc cognatio, quia officium patrini solum pro solemni baptismo est ab Ecclesia institutum. Neque illam contrahit, qui tantum in cæremoniis solemnitatis suscipit infantem, jam privatim baptizatum, ex variis declarat Sac. Congr. Conc. apud Ferraris.

42. Inq. 5. An quilibet possit esse patrinus? R. neg. Quia non baptizatus invalide hoc munus obiret. Ex baptizatis autem valide, sed illicite, hæretici sunt patrini; quia male instructi in fide, ad eam docendam idonei non sunt. Ex alia ratione monachi excluduntur ab hoc officio in Jure canonico, forte ob status decentiam, ob quam probabilius omnes regulares nomine monachorum comprehenduntur, saltem sine licentia suorum Superiorum; qui solum ob justam causam, puta ob devotionem, & instantiam alicujus peculiaris benefactoris, seu personæ illustris eam prudenter concedere valent. Igitur ex baptizatis quilibet rationis compos potest esse patrinus valide. Ad licitum autem requiritur, quod sit catholicus, & etiam, dum commode possit, confirmatus, & bonis moribus instructus; pollens etiam ea ætate, qua valeat munus magistri respectu baptizati subire. Jure communi illicitum non est, duos conjuges simul esse patrinos; observentur vero cujusque Diœcesis, seu Provinciæ statuta. Quando quis, ut alterius procurator, & ejus nomine agit munus patrini, non ipse, sed principalis est vere patrinus, contrahitque spiritualem cognationem. Si quis putans, levare filium Petri, levaret filium Pauli, cum his, non cum aliis illam contrahit, quia filii Pauli, & non alterius est vere patrinus. Patrini debent esse vir, & fœmina, non duo viri, aut fœminæ, nec has debent parentes assignare, nec Parochus admittere.

Punctum VII.

De peccatis commissis in receptione baptismi.

43. Inq. 1. Quæ peccata adesse possint in receptione baptismi? R. Posse reperiri peccata commissionis, & omissionis. Illa dantur, quando recipiens baptismum, vult occidere, furari, aut aliud malum perpetrare: hæc vero, quando baptismum recipiens, omittit culpabiliter aliquod requisitum ad rite illum suscipiendum, ut fidem, aut dolorem supernaturalem. Potest etiam dari omissio inculpabilis doloris requisiti, ut si aliquis haberet dolorem naturalem, putans esse supernaturalem; & in his tribus casibus dicitur baptismum recipi cum fictione; & esse sacramentum validum, & informe. Nam recipitur sacramentum, cum apponitur materia, forma, & intentio; verum propter fictionem non recipitur gratia, quæ est forma supernaturalis, esto recipiatur character, qui inseparabilis est a baptismo valido.

44. Inq. 2. Quando baptismus cum fictione susceptus causabit gratiam regenerativam? R. Quod illam causabit, quando tollatur fictio: hæc autem ut tollatur, si fuit inculpabilis, sufficit apponere illud, quod defecit. Ut si defecit dolor supernaturalis, hoc apposito, tollitur fictio, & baptismus causat gratiam regenerativam. Si vero culpabilis fuit, solum tollitur per sacramentum pœnitentiæ, cum attritione susceptum, vel per attritionem existimatam contritionem cum sacramento vivorum; vel per actum charitatis, aut contritionis perfectæ. Ratio disparitatis utriusque casus stat in eo, quod in primo casu, suscipiens baptismum, non committit sacrilegium, nec apponit peccatum, cujus remissio non pertineat ad baptismum: unde, sublato obice, baptismus producit suum effectum. At in secundo casu in ipsa susceptione baptismi committitur sacrilegium, quod non jam ad baptismum, sed

ad pœnitentiam pertinet; ideoque tolli nequit, nisi per aliquod ex præfatis tribus modis.

45. Dices, ergo in dicto casu sacramentum pœnitentiæ, priusquam baptismus, causat gratiam. Disting. conseq. *prius in genere causæ materialis* conc. conseq. *prius in genere causæ efficientis*, neg. conseq. In prædicto igitur casu pœnitentia concurrit *dispositive*, ut removens prohibens, ad hoc, ut baptismus causet *efficienter* gratiam regenerativam, delens peccatum originale, & alia a subjecto commissa ante baptismum, aut ante instans terminativum susceptionis illius. Ambo sacramenta causant eandem gratiam, quæ respective ad baptismum dicitur, & est *regenerativa*, & respective ad pœnitentiam *remissiva*. Ista remittit *per se* peccata commissa post baptismum, vel in ejus sacrilega receptione; baptismus vero *per se* remittit peccata ante ipsum perpetrata; unde semper verificatur baptismum esse sacramentum *primæ tabulæ*. Sacramenta, quæ imprimunt characterem, producere gratiam, sublata fictione, diximus supra.

TRACTATUS VIGESIMUS QUARTUS

DE SACRAMENTO CONFIRMATIONIS.

SEcundum novę legis sacramentum est confirmatio, unde neglecta, non sine dolore, cęcitate voluntaria Lutheri, Calvini, eorumque sequacium, qui a via veritatis aberrantes, hoc, & alia sacramenta spernunt, illius discussioni unicum caput dicamus cum *Ang. Doctore* 3. *p. q.* 72.

CAPUT UNICUM.

De confirmationis sacramento.

PUNCTUM I.

De natura, materia, & forma confirmationis.

1. Inq. 1. Quid sit confirmationis sacramentum? R. Habet duplicem definitionem: Metaphyca est: *Sacramentum novæ legis, institutum a Christo Domino, causativum gratiæ corroborativæ.* Physica est: *Signatio hominis baptizati, facta in fronte cum Chrismate ab Episcopo consecrato sub præscripta verborum forma.* Hæc secunda definitio optime explicat ea, quæ requiruntur ad valorem sacramenti. Nam in primis requiritur signatio per modum crucis, facta in fronte baptizati: deinde Chrisma debet esse consecratum ab Episcopo juxta probabiliorem, assertamque sententiam, etiam a Benedicto XIV. in *Synod. Diœc. lib.* 7. *cap.* 8. *num.* 2.

2. Sacramentum hoc esse institutum a Christo Domino ex supradictis satis liquet; non tamen ita certo constat, quando illud instituerit. Probabilius est ejus materiam docuisse Apostolos in nocte Cœnæ; complete vero, & perfecte illud instituisse post resurrectionem, quando eis dixit: *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos. Joann.* 20.

3. Inq. 2. Quæ sit materia confirmationis? R. Est duplex; nempe proxima, & remota. Remota est Chrisma, quod sic definitur: *Oleum olivarum, ab Episcopo consecratum, & balsamo mixtum.* Oleum, quod pingue est, gratiæ plenitudinem exprimit; balsamum vero, propter suam fragrantiam, virtutis odorem designat. Oleum debet esse olivarum de necessitate sacramenti; & licet circa mixtionem balsami negent aliqui esse de essentia, verius alii affirmant, quia ritus utriusque Ecclesiæ miscendi balsamum oleo, a tempore Apostolorum observatus, idem astruit, & confirmat. Chrisma debet esse eodem anno consecratum, veteri combusto, ex præcepto Ecclesiæ. Unde esto confirmatio, adhibita cum Chrismate anni præcedentis, sit valida, graviter tamen illicita, nisi ex dispensatione Pontificis, quæ indulgeri solet pro Jerosolymis, & aliis remotis regionibus.

4.

4. Materia proxima est unctio cum Chrismate in fronte baptizati, a ministro facta in forma crucis pollice manus dexteræ. In hac actione subintelligitur impositio manus Episcopi, quæ simul cum unctione materiam proximam confirmationis constituit. Unde nullum est sacramentum, si unctio fiat medio penicillo, calamo, ut alio instrumento. Validum vero, esto graviter illicitum, si fieret non pollice dexteræ, sed alio digito, vel manu sinistra. Differt Chrisma ab oleo catechumenorum, & infirmorum; *primo*, in balsami mixtione; *secundo*, in diversa consecratione; *tertio*, in diverso fine, ad quem ordinatur, & consecratur.

5. Inq. 3. Quænam sit forma confirmationis? R. *Signo te signo crucis, & confirmo te Chrismate salutis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Amen.* Omnia verba sunt de essentia, excepto *Amen.* Præter personam confirmantem, & confirmatam, & actum confirmandi, tria potissimum exprimuntur in hac forma. *Primum*, Sancta Trinitas, quæ confert robur spirituale, & signatur, dicendo *in nomine Patris* &c. *Secundum*, ipsum robur spirituale, collatum per sacramentum, & expressum per illa verba *confirmo te* &c. *Tertium*, signum, quod pugnatori datur, dum dicitur: *Signo te signo crucis.* Forma, qua utitur Ecclesia Græca, est: *Signaculum donationis Spiritus sancti.* Peccaret graviter minister Latinus, utendo hac forma, sicut & Græcus econtra, quia recederet in re gravi a ritu propriæ Ecclesiæ; validum tamen efficeret sacramentum; in valore enim utriusque formæ omnes consentiunt. Unde patet Christum reliquisse Ecclesiæ potestatem determinandi pro forma confirmationis in specie illa verba, quæ illius exprimant effectum. Dicere enim Christum instituisse hæc præcisse verba, & non alia pro forma hujus sacramenti non probatur. Idemque est de forma matrimonii, & aliorum.

Punctum II.

De ministro, subjecto, & effectu confirmationis.

6. Inq. 1. Quis sit minister confirmationis? R. Ministrum ordinarium solum esse Episcopum consecratum. Ita ut Episcopus nondum consecratus, esto electus, invalide confirmaret: Episcopus vero consecratus, licet non confirmatus, valide potest confirmare, quamvis graviter peccaret. Pariter grave peccatum committeret, si confirmaret, etiam proprios subditos, in aliena Diœcesi, sive alienas oves in propria, nisi ex consensu Diœcesani, saltem rationabiliter præsumpto: quia nemo debet falcem mittere in alienam messem, invito domino. Minister delegatus ex commissione solius Pontificis, astante gravissima causa, potest esse simplex Sacerdos, ut docet D. Thom. *art.* 11. *ad* 1. & Bened. XIV. *ubi supra cap.* 7.

7. Inq. 2. Quo tempore debeat Episcopus conferre confirmationis sacramentum? R. Ubi commode possit matutino tempore, quando tam confirmans, quam confirmatus sunt jejunii, ministrari debet. Hoc in Gallia, & Italia, ubi Episcopatus exigui sunt, frequentius exequi valet, ac debet. At in aliis ditionibus, ubi pauci reperiuntur Episcopi, Episcopatusque sunt valde extensi, numerosos populos comprehendentes, ut in Hispania, sive matutino, vespertinove tempore, etiam post prandium, ministrari potest. Locus, in quo ministranda est confirmatio, debet esse Ecclesia, vel si ad illam accedere nequeat Episcopus, sacellus Episcopalis. Valde periculosum est confirmationis administrationem longo tempore differre; privantur namque fideles plenitudine gratiæ, qua ditantur in confirmatione. Tenetur igitur Episcopus per se loca, saltem præcipua, suæ Diœcesis adire, ad hoc sacramentum conferendum, vel per alium Episcopum supplere defectum. De intentione, requisita ad validum, & de statu gratiæ ad licitum, jam ex supradictis satis liquet.

8. Inq. 3. Quis sit subjectum confirmationis? R. Omnis homo viator est subjectum capax hujus sacramenti: & licet infantibus, uti olim fiebat, ministrari possit, expedit tamen, ut pollentes usu rationis, illud suscipiant ob reverentiam sacramenti, devote ad illud accedant, & recordentur se illud suscepisse. Ad hoc enim confirmatis cæditur leviter ab Episcopo in maxilla; esto etiam fiat ad

innuendum se, uti fortem athletam, paratum debere esse ad omnia adversa pro fide perferenda. Perpetuo amentes confirmandi sunt juxta prudens arbitrium Episcopi, nisi gravi culpa inquinati in amentiam inciderint. Infirmi confirmari debent, tum ad majus robur pro ultima lucta, tum ut in resurrectione perfecti appareant. Patientes lucida intervalla debent suscipere hoc sacramentum.

9. Inq. 4. An obligatio suscipiendi confirmationem sit gravis? R. Plures contendunt esse gravem, sed D. Thom. aperte docet oppositum. Explicans enim quædam verba Hugonis Victorini exprimentia periculosam esse ejus omissionem, addit *art. 8. ad 4. Non quia damnaretur, nisi forte propter contemptum, sed quia detrimentum perfectionis pateretur.* Si autem obligatio, illam recipiendi, esset gravis, damnaretur utique propter omissionem ipsam, secluso contemptu, ergo si non ex ejus omissione, sed ex contemptu damnaretur, illam omittens, omissio ejus non est gravis juxta D. Thom. Velle autem aliter interpretari Sanctum D. est velle tergiversari, & contorquere ejus doctrinam. Igitur Episcopi, Parochi, & Parentes curent solliciti, ut eorum subditi, & filii confirmentur congruo tempore; hoc enim illis incumbit ex officio. Verum si quis fragilis ex mera desidia, non ex contemptu omittat suscipere confirmationem, non damnaretur juxta D. Thom. Idem tenet V. Palafox in explicatione hujus sacramenti.

10. Inq. 5. Quinam sint effectus confirmationis? R. Esse tres. *Primus* est gratia sanctificans; sive ejus augmentum corroborativum ad confitendam, & defendendam fidem, etiam coram tyrannis. Est enim hoc sacramentum per se primo institutum ad causandam secundam gratiam corroborativam. *Secundus* est character, quo confirmatus insignitur, tanquam miles, & athleta Christi. *Tertius* est cognatio spiritualis, quam contrahunt confirmans, & patrinus cum confirmato in *prima specie*; ac iidem ipsi cum parentibus confirmati in *secunda specie*. In confirmatione solum debet adesse unus patrinus, sive una tantum matrina, potest namque exercere munus patrini sive vir, sive fœmina. Non confirmatus illicite subiret munus patrini. Cætera, quæ in præsenti disceptari possent, satis constant ex dictis duplici tractatu anteriori.

TRACTATUS VIGESIMUS QUINTUS

DE AUGUSTISSIMO EUCHARISTIÆ SACRAMENTO.

VEnerandum, colendum, summisque laudibus celebrandum est sacramentum, quod aggredimur explanandum: licet enim reverenti silentio, potius quam voce, aut calamo illius excellentia, sublimitas, & magnitudo venerari deceat; debemus tamen pro viribus ejus mirabilem naturam, cæteraque, quæ nobis tantopere conveniunt, investigare. Quod præstare curabimus in hoc tractatu duce D. Thom. qui præcipuæ de eo *bene scripsit 3. p. a. q. 73. usque ad 83.*

CAPUT I.

De nomine, natura, materia, & forma Eucharistiæ.

PUNCTUM I.

De Eucharistiæ nomine, & definitione.

1. Inq. 1. Quid significet Eucharistia? R. Esse nomen græcum, quod latine idem est, ac *bona gratia*, seu *gratiarum actio*: tum quia in ejus institutione Christus gratias egit: tum quia omnium est fons copiosus gratiarum: nec aliter melius, quam devote illam suscipiendo, pro ipsa & aliis beneficiis Deo gratias agere valemus. *Synaxis* etiam vocatur, id est collectio, con-

congregatio, adunatio, quia olim, ſicut & nunc, congregabantur in Eccleſia fideles ad cœleſtem panem manducandum. Item appellatur *Communio*, idest communis unio, quia, medio hoc divino pane, unimur cum Deo, & inter nosmetipsos. *Viaticum* dicitur, quia reficit vires, ad transeundam peregrinationis viam, & perveniendum ad æternæ vitæ tranquillum portum. *Cœna* quoque nuncupatur, quia diſcessuris ex hac vita, velut ultimum pabulum miniſtratur. Etiam vocatur *Cœna Domini*, quia Dominus, peracta cœna legali, hoc ſacramentum inſtituit, & cum Diſcipulis ſuis ipſe etiam ſuscepit juxta D. Thom. *q.* 81. *a.* 1.

2. Præterea *Agapa*, idest convivium, appellatur, & tandem *panis Angelorum* merito conclamatur, vel quia illum ſumentes, debent in puritate Angelos emulari, vel quia de cœlo deſcendit pretioſior, quam Manna datum Patribus in Deſerto. Unde cum hoc ſacramentum ſit adeo excelſum, ac magnificum, variis nominibus inſignitur, quia adhuc pluribus ſignificationibus ejus miranda dignitas non bene explicatur.

3. Inq. 2. Quid ſit Eucharistia? R. Quod potest conſiderari, vel tamquam ſacramentum, vel tamquam ſacrificium: tanquam ſacrificium poſtea. Tanquam ſacramentum, duas habet definitiones. Metaphyſica eſt: *Sacramentum novæ legis, inſtitutum a Chriſto Domino, cauſativum gratiæ cibativæ.* Per ultimam particulam *cibativæ* differt a reliquis ſacramentis novæ legis, cum quibus in cæteris convenit. Differt etiam in eo, quod reliqua ſacramenta cauſant gratiam; hoc vero ſacramentum gratiam cauſat, & continet Authorem gratiæ. Phyſica eſt: *Species panis, & vini conſecratæ, ſub præſcripta verborum forma, a Sacerdote prolata.* Hac definitione ſatis innuitur, quod hoc ſacramentum conſtituitur in *recto* per ſpecies panis, & vini, connotando tamen corpus, & ſanguinem Chriſti: Sacramentum enim eſt, quid ſenſibile, quod in *recto* ſolum convenit ſpeciebus, cæteris autem *de connotato*, in quantum per ſpecies ſignificantur.

4. Inq. 3. An hoc ſacramentum ſit unum in ſpecie atoma? R. affirm. Nam licet phyſice ſit plura, quia tamen eſt convivium, quod conſtat ex cibo, & potu, ideo eſt unum ſacramentum in ſpecie atoma. In eodem ſenſu eſt unum numerice, quoties ſit unum convivium moraliter. Unde ejus unitas numerica non ſumitur a ſpeciebus phyſice ſumptis, ſed ab earum ſumptione conſiderata moraliter per modum convivii. Igitur quoties adſunt plures ſpecies omnino ſeparatæ, ac diſcontinuatæ, adſunt plura ſacramenta Euchariſtiæ, tam phyſice, quam moraliter. Ubi vero unum integrum convivium complent, erunt quidem plura ſacramenta phyſice, ſed unum moraliter; ſicuti in uno convivio, eſto apponantur plures phyſice cibi, potus, ac fercula; omnia tamen unum numero convivium moraliter integrant. Ita Div. Thom. 3. *p.* 73. *a.* 2.

Punctum II.

De materia Euchariſtiæ.

5. Inq. 1. Quænam ſit materia Euchariſtiæ? R. Eſſe duplicem: nempe *quæ*, & *ex qua*. Materia *quæ* ſunt ſpecies panis, & vini conſecratæ; & dicitur *quæ*, quia permanenter continent corpus, & ſanguinem Chriſti. Et ſic intrinſece conſtituunt ſacramentum, quod non convenit pani, & vino, niſi per modum termini *a quo*, aut *ex quo*. Materia ex qua etiam ex duplex: nimirum *proxima*, & *remota*. Materia remota Euchariſtiæ eſt panis triticeus usualis, & vinum de vite etiam usuale, præciſive a præſentia phyſica, aut morali. Unde panis confectus ex hordeo, avena, oriza, maizio, cicere, fabis, piſis, amigdalis, caſtaneis, aut aliis leguminibus, vel ſeminibus arborum, ineptus eſt ad validam conſecrationem. Granum, de quo dubitatur, an ſit triticum, ut *ſiligo*, hiſpane *centeno*, eſt materia dubia. Licet panis aliis forte granis diverſæ ſpeciei reperiatur permixtus, ſi vere panis triticeus adhuc remanet, materia valida eſt. Imo esto Sacerdos curare debeat, quod hoſtia conſecranda ſit munda; tamen non ſe prodat nimium in ea abſtergenda, & mundanda cum aliorum faſtidio.

6. Præterea panis ad validam conſecrationem debet eſſe usualis, ex aqua naturali confectus, & igne coctus. Unde hoſtiæ,

tiæ rubræ, quibus litteræ sigillantur, aut panis confectus cum melle, lacte, oleo, aqua rosacea: massa cruda, aut frixa, pasta, biscoctum, pultes, & similia, sunt materia nulla. Idem est de pane corrupto. Si incipit corrumpi, esto sit materia valida; graviter tamen illicita. Quod panis sit acymus, aut fermentatus, vel hostia rotunda, aut quadrata non officit valori consecrationis. Sacerdos vero Latinus quocumque pergat, & similiter Græcus, debet sub gravi observare ritum propriæ Ecclesiæ; ita ut unice ad perficiendum Sacrificium, quando, consecrata utraque materia, hostia dispareret, vel reperiretur corrupta, aut inepta materia, in defectu panis acymi, Latinus deberet integrare Sacrificium in pane fermentato, aut Græcus in acymo. At in nullo alio casu, esto populus absque Missa maneret, aut infirmus absque viatico decederet, id fieri valet.

7. Vinum pro materia calicis debet esse usuale ex vite. Unde esto mustum sit vinum de vite, & materia valida, non tamen licita, quia non est usuale, nec bene decoctum. Convenientius autem est apponi vinum album, quam rubrum, aut nigrum propter munditiem, & puritatem, huic sacramento debitam. Laudabile pariter est, & congruit reverentiæ tanti sacramenti, ut non quodcumque vinum, sed optimę, aut saltem mediocris qualitatis, & boni saporis adhiberi curent omnes, ad quos id spectat: vinum vero acidum, si naturæ aceti, ita proximum sit, ut dubitetur, an sit vere acetum, est materia graviter illicita, acetum enim est omnino nulla: quia vinum, in acetum conversum, transit in aliam speciem. Et idem est de vino hispano. *Agua ardiente.* De illo, quod vocatur *hypocras*, dubitari potest, an sit valida materia propter comixtionem, ideo est graviter illicita. Alii liquores non ex vite, sed ex pomis, malis, malogranatis, moris, vel quibuscumque fructibus, aut radicibus expressis, sunt materia invalida. Item est de vino reperto in pane madefacto. Vinum congelatum est materia dubia: si liquefiat, valida est; consultius autem erit illo non uti, si aliud vinum commode habeatur.

8. Inq. 2. An vino consecrando miscenda sit aqua? R. Ex præcepto ecclesiastico debere vino misceri aquam propter quatuor. 1. Quia ita fecisse Christum Dominum in nocte Cœnæ pie creditur. 2. Ad significandum ex latere Christi sanguinem, & aquam fluxisse. 3. Ad denotandam unionem Populi Christiani cum Christo. 4. Ad declarandam unionem naturæ humanæ cum Divina. Alii alias addunt significationes, sed præfatæ sufficiunt ad ineundam gravem obligationem hujus mixtionis. Tria autem observanda sunt circa illam. 1. Debet fieri in ipso altari tempore Sacrificii ante oblationem, & in ipso calice; nec sufficit fieri antea in urceolo. 2. Quod aqua sit ita modica, ut cito possit converti in vinum. Nisi enim prius convertatur in vinum, non convertitur in sanguinem juxta probabiliorem sententiam. 3. Quod aqua sit naturalis, non artificialis, quia vera, & naturalis fluxit ex latere Christi, inquit D. Thom. 3. *p. q.* 74. *a.* 7. *ad* 3.

9. Cave autem ab hæresi Aquariorum, qui *sola aqua*, & Armenorum, qui *solo vino* utebantur in sacrificio juxta S. Epiphanium. Observari etiam oportet, quod, si infusio aquæ non est peracta ante consecrationem, omittenda est; si vero Sacerdos ante consecrationem suæ omissionis recordetur, debet illam supplere, miscereque aquam cum vino. Si complendum esset Sacrificium, & aqua non haberetur, deberet Sacerdos uti vino sine aqua propter præceptum divinum perficiendi Sacrificium. In nullo vero alio casu licitum est uti vino sine aqua. Denique nota circa quantitatem aquæ permiscendæ, quod vix peccari possit per defectum, quia quælibet guttula, dummodo sensibilis sit, sufficit ad mysticam significationem: per excessum autem peccari potest, si infundatur tanta, quod nequeat dici modica respectu vini.

Punctum III.

De materia proxima Eucharistiæ.

10. Inq. 1. Quæ sit materia proxima Eucharistiæ? R. Ipsam materiam remotam præsentem, præsentia physica, aut morali, cum distantia proportionata, esse materiam proximam. Illa dicitur materia præsens *physice*, quæ videtur, aut tangi-

tur

tur a Sacerdote; illa vero est præsens *moraliter*, quæ licet nec videatur, nec tangatur a Sacerdote, vere tamen ibi est, ut formulę in pixide in ipso altari coopertæ. Non sufficit videri a longe materia, quia quod notabiliter distat, nec physice, nec moraliter est præsens. Unde solum materia per decem, aut duodecim passus distans potest valide consecrari. Si viginti passibus distat, jam est res dubia. Quæ denique triginta, aut amplius, nulla est reputanda: quia quod tantum distat, nec physice, nec moraliter præsens est; nec proprie de eo verificatur pronomen *hoc*, aut *hic*, sed *illud*.

11. Unde licet quælibet materia sensibilis panis, aut vini, sive magna, sive parva, sit ex se consecrabilis; tamen solum potest simul ab uno Sacerdote consecrari illa quantitas materiæ, quæ illi est physice, aut moraliter præsens: quia tantum valet consecrare, quod demonstrare potest pronomine *hoc*, vel *hic*. Hæinc si fluvius in vinum verteretur, non posset totus consecrari, sed tantum illa pars, quæ posset demonstrari, ut præsens per pronomen *hic*. Nec valet dicere omnem fluvium esse continuum; quia non est idem esse continuum, ac esse præsentem: unde licet sit continuus physice, discontinuatur moraliter. Ut patet in flumine, cujus una pars est unius domini, & alia alterius, licet totus sit physice continuus. Pro praxi autem solum debet Sacerdos consecrare materiam, hostias, aut formulas sibi, ac fidelium usui necessarias; alias peccaret graviter, pro libito, & absque rationabili causa materiam notabiliter majorem consecrando.

12. Ex dictis infertur, non manere consecratam hostiam existentem post parietem, nec positam post tergum, nisi Sacerdos caput vertat, aut manu eam teneat; neque hostia inclusa in tabernaculo; bene vero operta in pixide, aut vase. Imo si Sacerdos deferens ad altare pyxidem plenam hostiis, cum intentione eas consecrandi, esto tempore consecrationis, nec eas discooperiat, nec earum recordetur, manent consecratæ, si super aram existant, secus si extra illam. Idem est de guttis vini extra calicem existentibus. Ratio primi est, quia adest intentio virtualis, & præsentia moralis. Ratio secundi est carentia intentionis, quam non extendit prudens Sacerdos ad materiam extra aram, aut calicem existentem. An vero guttæ vini intra calicem separatæ existentes maneant consecratæ, pendet ab intentione Sacerdotis. Si enim intendit omne, quod est in calice consecrare, manent consecratæ. Si intendit consecrare tantum vinum, quod per modum unius continui intra calicem existit, consecratæ non manent ex defectu intentionis. Ob eandem intentionis carentiam non manent consecratæ hostiæ positæ in altari, inscio Sacerdote: neque, quæ ad altare deferuntur, inceptajam forma consecrationis, quia eas non comprehendit pronomen *hoc*. Propter oppositam rationem Sacerdos tenens in manibus duplicem hostiam, putans esse unam, utramque consecrat, & utramque debet simul sumere, sicut etiam formulas sub aliis latentes consecrat, licet ignoret earum numerum, quia totam materiam præsentem comprehendit pronomine *hoc*. Non tamen fragmenta, super corporale ante consecrationem dispersa, quia nulla adest prudens ratio extendendi intentionem ad illa.

13. Sed P. Concina *lib. 3. de Euch. dissert. 1. c. 2. n. 8.* de casu duplicis hostiæ asserit rem esse incertam; & tutius judicat sumere hostiam alteri suppositam post sumptionem calicis. Hæc doctrina est aperte contra rubricam missalis Romani, quæ expresse præscribit, simul utramque hostiam esse sumendam. Alias nec ratio Concinę est alicujus momenti; dicit enim, *quod, si ante consecrationem deprehendisset duas esse hostias, certe unam tantum consecrasset.* Quid inde? ergo sola una est consecrata? Non tenet consequentia. Plures, si scirent, quid sibi accidet post matrimonium, aut alium contractum, non contraxissent, ergo non contraxerunt? Infelix consequentia. Si Concina ante consecrationem deprehendisset hostiam esse maculatam, aut fractam, vel vinum aliquantum acidum, non consecrasset, ergo non valet ejus consecratio ex ignorantia eorum peracta? Nulla est consequentia, ergo idem de casu duplicis hostiæ: nec licet alicui facere, aut docere, nisi quod præscribit rubrica generalis.

14. Inq. 2. An materia consecranda debeat designari, aut determinari a Sacerdo-

dote ? R. affirm. Alias non posset significari pronomine *hoc*, vel *hic*. Hinc si Sacerdos ex decem formulis, sibi præsentibus, proferret verba super octo, non designatas, nulla esset consecratio; debet enim determinare, quas intendit consecrare: nec sufficit intentio consecrandi, quas Deus, aut Petrus scit, aut velit, sed ipse Sacerdos debet eas designare. Verum hoc non tollit, quin consecrare possit cumulum formarum, coram se positum; tunc enim omnes comprehendit pronomine *hoc*. Eadem ratione potest valide, esto non licite, consecrare magnum vini dolium, quia tota quantitas vini, ibi inclusi, comprehenditur pronomine *hic*.

15. Ad praxim itaque Sacerdos, cui apponitur cumulus formarum, vel pyxis eisdem plena, debet habere intentionem consecrandi omnem illam materiam una cum fragmentis, ibi existentibus, ne postea angatur, ignorans, quodnam ex illis fragmentis adorari debeat. Hac ipsa ratione, si una vel plures formæ non consecratæ casu misceantur cum aliis consecratis, quin illæ ab istis discerni valeant, debet totum cumulum, vel contentum in pyxide consecrare *sub conditione, si non est consecratum*. Sic enim vitatur duplex periculum, unum idololatriæ, & aliud proferendi verba super materiam non designatam: quia, si vellet ea proferre super formas non consecratas, cum eas ignoret, nec designare valeat, proferret formam supra materiam non designatam, ac proinde invalidam.

Punctum IV.

De forma Euchariſtiæ.

16. Inq. 1. Quænam sit forma Euchariſtiæ ? R. esse verba a Sacerdote rite prolata; ita ut forma consecrationis panis sit hæc: *Hoc est enim corpus meum*. Omnia sunt de essentia, excepto ly *enim*; cujus omissionem quidam censent esse gravem ob præceptum Ecclesiæ, quidam putant esse tantum levem, secluso contemptu; quia nec Christus illam apposuit, nec speciale mysterium continet. Forma consecrationis calicis sita est in his verbis: *Hic est enim calix sanguinis mei novi, & æterni testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum*. Omnia verba, excepto *enim*, explicite, aut saltem implicite esse essentialia defendunt plures, tam intra, quam extra scholam D. Thom. cum PP. Salmant. Alii etiam Thomistæ oppositum tenent, asserentes solum hæc verba: *Hic est sanguis meus* : vel *hic est calix sanguinis mei* esse de essentia. Juxta omnes præfata omnia verba debent dici, quia pertinent saltem ad integritatem formæ.

17. Inq. 2. An, si Sacerdos diceret: *hic est corpus meum*, vere consecraret ? R. sub distinctione: vel enim ly *hic* sumitur adverbialiter, & sic non fit consecratio, quia adest variatio substantialis. Vel sumitur loco pronominis, & ita valet, quia est error grammaticalis, & accidentalis tantum. Idem est, si quis diceret: *hic est corpus meus*, vel *hoc est corpus meus*, vel *hic est sanguis meum*, vel *zanguis*, loco *sanguis*, vel *ex*, loco *est*, vel *meun*, loco *meum*, in quo aliqui pusilli anguntur, & desudant, ut exprimant totum *m*; sed supposita recta intentione, deponant pusillitatem & angorem; Deus enim non est tam istarum minutiarum severus observator, ut bene ait Magister Soto in præsenti.

18. Inq. 3. An, si Sacerdos diceret: *hæc est caro mea*, esset valida Euchariſtiæ forma ? R. tantum esse probabilem, ac dubiam; alii enim negant, alii affirmant. Idem est de hac: *ecce corpus meum*. Idem de ista: *hoc est corpus Christi*. Invalida abs dubio est hæc forma: *hoc fit corpus meum*: vel *iste panis convertitur, transmutatur, transfertur in corpus meum*: quia indicata verba non significant sacramentum permanenter, & in facto esse, sicut verbum *est*; sed tantum in fieri. Veluti etiam ista: *hoc fit corpus meum*, vel *consecro, conficio corpus meum*, ob eandem rationem sunt forma invalida.

19. Inq. 4. An verba consecrationis dicantur a Sacerdote solum historice, aut recitative, vel simul assertive, & significative ? R. utroque modo proferri: quia, si solum recitative, aut historice ea diceret Sacerdos, non posset designare pronomine *hoc* materiam præsentem, sed illam, quam in cœna Christus consecravit, ergo ut demonstret præsentem materiam, simulque illa verba fuisse dicta a Christo, debet ea proferre, tum recitative, tum significative.

20.

20. Nec valet dicere, quod si proferantur significative, nequit verificari de sanguine, *qui pro vobis, & pro multis effundetur*; tum quia jam sanguis non effunditur; tum etiam quia denotatur effundi pro aliis, non vero pro ipso Sacerdote. R. ad 1. quod ly *effundetur* verificatur ratione representationis, inquantum in ipso sacrificio representatur tempus ejus institutionis; hoc est: *pridie quam pateretur* ejusdem institutor. Ad 2. est dicendum quod Sacerdos celebrans gerit vices duplicis personæ, nempe Christi, & propriæ. Unde licet in persona Christi dicat: *pro vobis effundetur*, non excludit se, ut personam privatam.

21. Inq. 3. Quid significetur in forma consecrationis pronomine *hoc*, vel *hic*? R. non significari substantiam aliquam determinate singularem, sed substantiam contentam sub his speciebus, vage sumptam. Quoniam non significatur determinate substantia panis, aut vini, neque sudstantia Christi determinate. Sensus ergo verborum consecrationis est, *contentum sub his speciebus, quod ante consecrationem non est determinate corpus, nec sanguis Christi, in fine prolationis verborum est determinate in hostia corpus, & in calice sanguis Christi.* Ideo dicitur significari substantiam singularem, vage sumptam, in consecratione per pronomen *hoc*, vel *hic*. Quæ autem, vel quot miracula operetur Dominus paucis verbis consecrationis in hoc sacramento, miraculorum ab ipso factorum maximo, noverit ipse divinus institutor, qui facit mirabilia solus. Sunt enim plura, & miranda, quæ in uno instanti perpetrantur. 1. Separare substantiam, natura mirante, a suis accidentibus. 2. Hæc permanere, & nutrire sine substantia. 3. Ponere totum Christum sub dimensione, adeo exigua, ut sit etiam in minima particula. 4. Adesse simul in cœlo, & in terra, & in tot locis, quæ vix numerari valent. Hæc, & alia, vere stupenda, quæ sola fides efficit credere, perficit Sacerdos quatuor verbis, in virtute, & vice Christi prolatis: non alio fine, nisi ut seipsum in edulium largiatur homini in sui memoriam. O memoriale suavissimum, in intimo cordis ab homine semper, semperque retinendum!

Punctum V.

Alia dubia circa formam.

22. Inq. 1. Quid ponatur in Eucharistia ex vi verborum? R. Poni in hostia tantum corpus Christi præcisive a vivo, aut mortuo: nam, licet de facto ponatur vivum, hoc non est formaliter *ex vi verborum*, sed quia ponitur prout est; est autem vivum in cœlo: igitur ex vi verborum solum ponitur in hostia corpus Christi. Sed per unionem naturalem ponitur anima; per concomitantiam sanguis, per unionem hypostaticam Verbum Divinum, ratione inseparabilitatis assistunt peculiari modo aliæ duæ personæ in hoc sacramento, non tamen per concomitantiam, aut unionem hypostaticam. Identice adsunt etiam attributa divina.

23. Similiter in calice *ex vi verborum* solum ponitur sanguis; per concomitantiam corpus cum cæteris, quæ respective dicta sunt de hostia. Si triduo mortis Christi Apostoli consecrassent panem, solum positum fuisset in ejus speciebus corpus unitum Divinitati sine anima, & sine sanguine, utpote tunc ab eis separatum: pariter si consecrassent vinum, solum fuisset positus sanguis Divinitati unitus, prout dictum est, sine anima, & corpore. Sine corpore inquam, prout corpus dicit compositum ex carne, ossibus, nervis, dentibus, & reliquis partibus non fluidis; totum enim hoc intelligitur in præsenti nomine corporis. Nomine vero sanguinis solum verus sanguis intelligitur, non alii tres humores, qui licet pertineant ad integritatem corporis humani, & ibi existant, minime apponuntur ex vi verborum, sed per concomitantiam, aut connexionem cum corpore vivo.

24. Inq. 2. An, si hostia consecrata nocte Cœnæ servata fuisset usque ad obitum Christi, mortuus fuisset Dominus in sacramento? R. affirm. quia implicat eundem esse simul vivum, & mortuum; mori enim, & vivere sunt prædicata intrinseca constituentia distinctam naturam, & convenientia corpori secundum se, & non per comparationem ad corpora extrinseca. Contrarium putant non pauci; imo propugnant aliqui cum V. de Agreda

de facto in pectore B. Virginis Chriſtum permansisse vivum in triduo in hostia, seu pane consecrato, nocte cœnæ a Dei matre suscepto. Sed licet hoc valde pie ab illis credatur, probabilius censemus oppositum cum D. Thom. *in 4. dist. 11. q. 3. art. 4. q. 9.*

25. Verum quamquam Christi corpus, prout in sacramento, mori possit, non tamen *conspui, flagellari, crucifigi*, quia hujusmodi, & similes denominationes requirunt extensionem quantitativam, qua caret Christus in sacramento. Ob quam etiam extensionis carentiam neque videt, neque audit, neque sensibus internis utitur; neque oculo corporeo videre potest naturaliter: esto supernaturaliter ipse Christus, non modus, quo est in Eucharistia, videri valeat.

26. Inq. 3. Quid significet *transubstantiatio*? R. Significare *conversionem totius substantiæ panis, & vini in substantiam corporis, & sanguinis Christi, remanentibus panis, & vini accidentibus sine subjecto.* Accidentia vero remanentia sunt odor, color, sapor, quantitas, qualitas, actio, & passio; species enim panis & vini conservant odorem, colorem, saporem, magnitudinem, figuram, nutriunt, & ab extrinseco agente moventur, ac etiam corrumpuntur: agunt igitur, & patiuntur in virtute substantiæ præcedentis. Aliqui ajunt produci a Deo miraculose aliam substantiam, ut accidentia nutrire subjectum valeant; sed oppositum docet D. Thom. 3. *p. q. 77. art. 5. & 6.*

27. Inq. 4. An substantia panis, & vini anihiletur per consecrationem. R. neg. quia anihilatio proprie dicta est in nihilum redigi, substantia autem panis & vini, non redigitur in nihilum per consecrationem, sed convertitur in substantiam Christi; & quia tota substantia transmutatur, appellatur *transubstantiatio.* Nihil igitur substantiæ panis, aut vini remanet in Eucharistia, ut contra hæreticos impanatores docet Ecclesia: succedit ejus loco vera, & realis præsentia Christi, qui totus in toto, & totus in qualibet parte sacramenti indivisibiliter per modum substantiæ est; ideoque debetur ei cultus latriæ, ut docet Trident. *sess. 13. can. 3.*

CAPUT II.

De ministro, subjecto, & effectu Eucharistiæ.

28 Discussis jam partibus, seu causis intrinsecis Eucharistiæ, nempe materia, & forma, ad explanandas ejus causas intrinsecas, nec non ipsius mirificos effectus progredimur.

Punctum I.

De ministro Eucharistiæ.

29. Inq. 1. Quis sit minister Eucharistiæ? Duplicem dari Eucharistiæ ministrum; alium consecrationis, alium dispensationis. Minister consecrationis est solus Sacerdos, ut docet catholica fides: quia solum Sacerdotibus dixit Christus *Matth. 26. Hoc facite in meam commemorationem.* Unde liquet cęcitas voluntaria Montanistarum, qui duabus mulieribus Priscillæ, & Quintillæ Sacerdotis dignitatem concessere; pariterque Lutheranorum, qui omnes laicos indiscriminatim Sacerdotes esse contendunt. Solus igitur Sacerdos, rite ordinatus, est minister consecrationis Eucharistiæ. Et quamvis sit improbus, hæreticus, excommunicatus, aut degradatus valide consecrat; quia esto graviter peccet, potestatem tamen ordinis retinet, ut inquit D. Thom. 3. *p. q. 82. art. 7. & 8.*

30. Inq. 2. An plures Sacerdotes possint simul consecrare eamdem materiam? R. affirm. Quia licet plures causę totales, principales nequeant producere eumdem numero effectum; plures tamen causæ totales instrumentales possunt illum producere in virtute unius agentis principalis, & ita se habent plures Sacerdotes simul consecrantes in virtute Christi: quod de facto accidit, dum novi Sacerdotes simul cum Episcopo consecrant eamdem materiam in sua ordinatione: atque idem contingit cum novi Episcopi consecrantur. Tunc autem candidati debent habere intentionem non consecrandi ante, vel post Episcopum, sed in eodem instanti; nec consecrandi vinum, si panem ob anticipationem Episcopi, vel alterius non consecrarunt, sed proferendi, & absolvendi verba si-

simul cum Episcopo. Uno verbo, habeant intentionem efficiendi illud, quod intendit Ecclesia, & meliori modo, quo possunt. In alio quocumque casu, præter duos assignatos, esset gravissimum sacrilegium plures Sacerdotes consecrare eamdem materiam.

31. Inq. 3. An possit directe ex intentione una species sine altera licite consecrari? R. in nullo casu id licere, quia Eucharistia nequit perfici, ut sacramentum, nisi offeratur simul, ut sacrificium: sacrificium autem essentialiter, & ex jure divino exigit utriusque speciei consecrationem. Unde nunquam valet directe una species sola licite consecrari. Neque dispensatio Innocentii VII. Norvergiis indulta, juxta aliquos, contrarium opinantes, aliquid probat: fabulosa enim reputatur, cum in jure divino absoluto, & non fundato in actu, vel contractu humano nequeat Pontifex dispensare. Ultra quod, eadem penuria vini laborant hodie illæ Provinciæ, ac antea, quin similis dispensationis memorentur. Cæterum quibusdam casibus omitti valet sacrificium incompletum, dum, consecrata hostia, imminet Sacerdoti mortis periculum, vel non reperitur vinum consecrandum, postquam putans ponere vinum posuit aquam. Numquam tamen, etiam ob metum mortis, potest ex intentione una sola species consecrari.

32. Inq. 4. Quæ dispositio requiratur in ministro consecrationis Eucharistiæ? R. Quod necessitate sacramenti sufficit intentio actualis, aut virtualis: sed necessitate præcepti duplex requiritur dispositio; una ex parte animæ, alia ex parte corporis. Ex parte animæ Sacerdos ad celebrandum debet esse in statu gratiæ: ita ut certitudine morali immunis sit a culpa lethali. Si autem habeat conscientiam peccati gravis, aut de eo prudens dubium, debet se disponere media confessione, quantumvis contritus sibi videatur, ob præceptum divinum: *Probet autem seipsum homo.* Idem, si recordetur alicujus peccati gravis in confessione etiam inculpabiliter omissi. Ex parte corporis requiritur jejunium naturale ex præcepto ecclesiastico, ut fusius infra patebit.

33. Inq. 5. An aliquando Sacerdos, conscius peccati gravis, possit cum contritione, saltem existimata, celebrare absque prævia confessione? R. Posse solum duplici conditione existente; nimirum quod non adsit copia Confessarii, & quod urgeat necessitas celebrandi. In quinque autem casibus verificatur non adesse copiam Confessarii. 1. Si tantum distat, quod nequeat pœnitens ad illum accedere absque gravi incommodo, inspectis circumstantiis ætatis, debilitatis, ac temporis. Verum si tempus permittat, se prævenire debet, ne in ipso die, quo celebrare cogitur, aliqua ex his circumstantiis impediatur. 2. Ob metum mortis, Sacerdoti incussum, si statim non celebret. 3. Si solum adsit Confessarius, de quo prudenter timetur revelatio sigilli, aut aliud notabile detrimentum. 4. Si nequeat confiteri, nisi per interpretem. 5. Si non adsit Sacerdos cum jurisdictione.

Punctum II.

De aliis spectantibus ad ministrum Eucharistiæ.

34. Inq. 1. Quando dicatur, quod adest urgens necessitas celebrandi, aut communicandi absque previa confessione? R. Quatuor in casibus. 1. Quando, Sacerdote non celebrante, infirmus absque viatico esset decessurus. 2. Quando Sacerdos post consecrationem recordatus alicujus peccati gravis, non confessi, debet prosequi cum contritione, quia in illo casu non debet interrumpi sacrificium. Si vero ante consecrationem recordetur, & possit sine infamia, aut scandalo, debet confiteri. 3. Quando Parochus tenetur celebrare, ut populus Missam audiat, & abest alius, qui suppleat. Secus est de Sacerdote non Parocho; huic enim non incumbit curare de ovibus. Nec celebrare valet sine prævia confessione, ut ipse satisfaciat debitis contractis, vel suæ paupertati, aut capellaniæ, aut præceptis audiendi Missam, vel communicandi in Paschate, quia hæc præcepta non obligant, dum nequeunt adimpleri convenienter juri divino. Nec præceptum communionis paschalis obligat uno tantum die, quia cum causa anticipari, aut postponi valet.

35. Quartus casus est, quando ex omissione celebrationis, aut communionis se-

quitur grave scandalum, aut notabilis infamia. Quamvis autem, dum adest verum periculum gravis scandali, aut infamiæ omnes admittamus hunc casum, cavendum tamen est, ne quis levissimam, aut nullam infamiam fingat gravem. Si enim ego viderem aliquem quandoque omittentem celebrare, vel recedentem a loco communionis, potius timoratum, quam improbum judicarem. Unde in communitatibus religiosis, præsertim monialium, sæpe accidit, aliquam omittere communionem, aut recedere ab ejus loco sine illa, quin inde scandalum, aut peculiaris infamia sequatur. Igitur ex una parte reverentia tanti sacramenti, & ex alia circumstantiæ casus serio inspici debent, ut quis, lethali culpa inquinatus, ad illud accedat absque prævia confessione, cum contritione existimata.

36. Inq. 2. Ad quid teneatur Sacerdos, celebrans in relatis casibus absque prævia confessione? R. Teneri confiteri *quam primum* ex mandato Trident. *sess.* 13. *cap.* 7. Quod mandatum esse verum præceptum, & non merum consilium, constat *ex proposit.* 38. proscripta ab Alexandro VII. *Mandatum Tridentini, factum Sacerdoti, sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali, confitendi quam primum, est consilium, & non præceptum.* Quod autem ly *quam primum* debeat intelligi, non quando Sacerdos sit iterum celebraturus, aut non post plures dies, sed in sensu naturali, hoc est, quam primum moraliter possit, liquet, ex prop. 39. damnata pariter ab eodem Pontifice: *illa particula quam primum intelligitur, cum Sacerdos suo tempore confitebitur.* Aliqui triduum permittunt. Sed ad quid triduanæ induciæ, si eodem die moraliter potest? Igitur si eodem die moraliter possit, eodem die obligat præceptum. Neque aliter, nisi violenter, quit interpretari illa particula *quam primum.* Si tamen adesset aliqua rationabilis causa, ad differendam confessionem per biduum, vel per triduum, non damnarem peccati gravis sic facientem. Et in hoc sensu intelligendi sunt AA. qui triduum permittunt, hoc est, aliqua rationabili causa; hac seclusa, debet fieri *quam primum.*

37. Inq. 3. An hoc præcepto laici comprehendantur? R. neg. quia Concilium de solis Sacerdotibus loquitur; si enim etiam laicos comprehendere voluisset, facillime eos potuisset exprimere. Nec deest ratio cur Sacerdoti, non vero laicis ita jusserit; nempe differentia, quæ adest inter celebrationem, & communionem, ac etiam diversitas vitæ, & perfectionis in Sacerdotibus, ac in laicis requisitæ. Alii extendunt ad laicos hoc præceptum: sed nescio, quo fundamento. Concilium quippe, postquam præceptum, præmittendi confessionem communioni, declaravit, omnibus Christianis observandum; addit: *Quod, si, necessitate urgente, Sacerdos absque prævia confessione celebraverit, quam primum confiteatur*: Non ergo laicos, sed Sacerdotes comprehendit; alias diceret, *si, necessitate urgente, aliquis Eucharistiam sumpserit, quam primum confiteatur*; sed hoc non dicit, cum facile posset, ergo laicos non comprehendit. Bulla contra sollicitantes non comprehendit laicos, nec clericos, se fingentes Confessarios, licet vere sollicitent, quia solum loquitur de Sacerdote, ergo idem in præsenti.

38. Neque comprehendit Sacerdotes more laicorum communicantes: quia in hoc casu velut de materiali se habet sacerdotium; non enim *celebrant* impellente necessitate. Sed quia oppositum accidit in celebrante officia die Veneris sancti, licet in rigore non celebret sacrificium, probabilius comprehenditur in præcepto, quia in eo de formali se habet sacerdotium: celebrat enim officia, & ut Sacerdos sumit hostiam sacram; idem est de Sacerdote perficiente sacrificium, ab alio relictum imperfectum. Idem si præmissa confessione recordetur, dum jam iterum confiteri non valet, peccati in dicta confessione obliti, quia in his casibus vere, & proprie *sacerdos celebrat* sine confessione prævia, urgente necessitate.

39. Inq. 4. An dicto præcepto comprehendatur Sacerdos absque necessitate celebrans voluntarie in lethali? R. neg. quia præceptum *quam primum* impositum est expresse Sacerdoti, celebranti non præmissa confessione titulo necessitatis, & absentiæ Confessarii. Ne igitur fingatur titulus, imponitur ei præceptum quam primum confitendi. Hæc est communior Theologorum opinio.

40. Nihilominus eam *falsam*, & im-

pro-

probabilem suggillat quidam recentior. Sed ejus ratio non evertit probabilitatem communis sententiæ. Ait enim : *Concilium præsumere noluit sacerdotes gravi scelere pollutos reperiendos fore, qui ex malitia celebrare vellent confessione non præmissa.* Verum in primis quis hoc ei revelavit? Deinde si Concilium noluit id præsumere de Sacerdotibus, nihil de eis pro casu disposuit. Solon celebris Legislator rogatus, cur nullum supplicium constituisset in eum, qui parentem necasset ? Respondit: *se id neminem facturum putasse.* Igitur verosimilius est Concilium satis caluisse fragilitatem humanam; ideoque noluisse novum addere laqueum, prudenter considerans, quod infringens sponte, ac nulla necessitate cogente, præceptum divinum, facilius frangeret humanum. Sacerdos in lethali ex professo celebrans est alter Judas parvipendens præcepta divina : ne ergo talibus alium injiceret laqueum, abstinuit prudentissime Concilium a novo præcepto eis imponendo : quod, utpote inferius divino, minus cohiberet audaciam eorum. Idem teneas de laicis : adhuc dato, quod comprehendantur sub præcepto *quam primum*, dicimus laicos, voluntarie communicantes in lethali, non committere novum peccatum ex eo, quod non confiteantur *quam primum*, sicut committunt Sacerdotes, absque confetsione celebrantes ex necessitate.

Punctum III.

De ministro distributionis Euchariſtiæ.

41. Inq. 1. Quis sit minister Euchariſtiæ distribuendæ? R. esse duplicem, nempe *ordinarium*, & *extraordinarium* ex commissione. *Ordinarius* est solus Sacerdos. Requiritur autem in Sacerdote, ut licite eam administret aliis, jurisdictio, vel proprii pastoris consensus, saltem præsumptus, ut regulariter adest ex consuetudine, excepto pro communione paschali, & pro viatico. Minister *extraordinarius* est Diaconus, qui, ut propinquus Sacerdoti, primis sæculis distribuebat Eucharistiam sub utraque specie. Subinde solum sanguinem in calice ; at in præsenti tempore tantum valet ministrare eam sub specie panis ex commissione Episcopi, aut Parochi ex justa causa ; ut si Sacerdos sit infirmus, & non sit alius ad Eucharistiam distribuendam præter Diaconum. In articulo mortis potiori ratione valet eam ministrare, tam sibi, quam aliis in defectu Sacerdotis, vel si iste nollet eam dispensare.

42. Inq. 2. An Sacerdos, non solum in periculo mortis, sed etiam extra illud ex devotione possit extrahere particulam de Sacrario, & se communicare, deficiente alio Sacerdote ? R. affirm. quia nullo jure hoc ei prohibetur. Idem asserunt plures, de Diacono ; quia Concilium Nicænum hoc ei concedit. Verum raro Sacerdoti, rarissime Diacono id ego consulerem, attenta hodierna disciplina.

43. Inq. 3. An Subdiaconus in defectu alterius ministri possit in mortis periculo Eucharistiam ministrare ? R. Quod licet olim non solum Subdiaconi, sed etiam laici seipsos, & alios communicarent, viris in manu nuda, fœminis in linteo *Dominicale* appellato, Eucharistiam tradendo, quod alicubi adhuc fieri apud Græcos, refertur : tamen apud Latinos a sæculo sexto obsolevit hujusmodi consuetudo, ita ut nullus præter Sacerdotem, aut Diaconum, Eucharistiam nec sibi, nec aliis umquam ministrare absque gravi peccato valeat, nisi ex commissione speciali summi Pontificis : ut legitur Pium V. concesisse Mariæ Stuardæ Scotorum Reginæ privilegium, apud se retinendi Eucharistiam, qua in extremo agone semetipsam reficeret, uti fecit. Vid. Bened. XIV. *in Syn. lib.* 13. *cap.* 19. *n.* 27.

44. Inq. 4. Quid requiratur in ministro ad licitam Euchariſtiæ distributionem ? R. requiri in primis statum gratiæ ; aliter tot saltem peccata gravia committit, quot vicibus illam distribuit. Deinde extra Missam debet sub gravi habere Superpelliceum, & stollam : servandi quoque sunt alii ritus ab Ecclesia præscripti circa locum, tempus, cultum, apparatum, & cœremonias luminis, confessionis generalis, & absolutionis. Quæ omnia sub gravi servari debent, excepto aliquo casu valde urgenti, & tempore pestis, in quo ob infirmorum multitudinem valet absque cęremoniis Eucharistia reverenter ministrari. Præstat etiam infirmum mori sine viatico, quam Sacerdotem indecenter cum sacramento currere. Nec Eucharistia defferri

ferri potest ad ęgrotum, qui nequit illam sumere, ut eam adoret, aut habeat solatium eam venerandi. Ita declaravit Sac. Congreg.

45. Inq. 5. Quando teneatur Parochus, aut Sacerdos Eucharistiam ministrare. R. Quod in articulo mortis, deficiente Parocho, tenetur quilibet Sacerdos ex charitate eam dispensare: Parochus vero non solum ex charitate, sed ex justitia astringitur illam ovibus ministrare in articulo mortis, etiam tempore pestis; quia est Pastor, & Pastori incumbit pascere gregem, præcipue in majori necessitate. Potest autem, peste grassante, eam conferre infectis in cochleari argenteo, sive in vase cum aquæ, vel vini non consecrati haustu; ita ut ęger facile absorvere valeat. Sic enim consulitur reverentiæ sacramenti, & Sacerdotis saluti. Parochus pariter tenetur ex justitia distribuere Eucharistiam suis ovibus, non solum tempore Paschatis, quia tunc ipsæ oves satisfacere astringuntur præcepto communionis paschalis, sed etiam quoties oves illam rationabiliter postulent; pascuntur enim Parochi temporaliter ab ovibus, ut oves spiritualiter pascantur a Parochis. Circa modum ministrandi viaticum tempore pestis vid. Benedictum XIV. in *Syn. lib.* 13. *cap.* 19. *n.* 20.

46. Inq. 6. An Sacerdos intra Missam dare possit partem suæ hostiæ postulanti communionem? R. affirm. quia nullo jure prohibetur id fieri ex rationabili causa: ut si quis accederet cum magna devotione, & non esset formula consecrata, nec aliud Sacrum, quod expectare absque incommodo valeret. Si autem alicubi constitutione peculiari sit prohibitum, fieri non debet. Sacerdos carens indice, & pollice non potest Eucharistiam ministrare, at in necessitate, ne infirmus absque viatico moriatur, valet aliis digitis id facere, secluso periculo lapsus hostiæ in terram.

Punctum IV.

De subjecto Eucharistiæ.

47. Inq. 1. Quod sit subjectum capax Eucharistiæ? Pro resolutione nota, quod triplex datur communio: nempe *spiritualis tantum*, *sacramentalis tantum*, *sacramentalis*, *& spiritualis simul*. Communio *spiritualis tantum* est, quæ fit per pium affectum, ac devotum, fructuosumque desiderium sumendi hoc mirabile sacramentum. Communio hęc est propria justorum, potestque fieri, aut suscipi, etiam a non baptizatis, ut a Cathecumenis in gratia existentibus. *Sacramentalis tantum* est, quæ fit a peccatore baptizato, qui, utpote baptizatus, recipit sacramentum; sed quia indigne, & sacrilege, non recipit hujus fructum. Ideo communicat sacramentaliter tantum. Communio *sacramentalis*, *simulque spiritualis* est, in qua recipitur sacramentum, & ejus fructus. Quibus suppositis.

48. R. quod omnis viator baptizatus est subjectum capax recipiendi Eucharistiam. Unde si infantibus, ut olim fiebat, aut perpetuo amentibus conferretur, causaret augmentum gratiæ. Prudenter tamen prohibuit Ecclesia illis, etiam in articulo mortis, eam ministrare, ob reverentiam tanti sacramenti. Amentibus vero, qui post usum rationis in amentiam inciderunt, potest, & debet solum in mortis articulo conferri; secluso tamen periculo irreverentiæ, & casu, quo in mortali absque pœnitentiæ signis amentiam non incurrerint. Surdis, & mutis a nativitate, semifatuis, & lucida intervalla patientibus, si hunc cœlestem panem a communi discernunt, ministranda est in articulo mortis, ac etiam tempore Paschatis. Et potiori ratione energumenis, dum sui compotes sunt, ministrari potest, etiam aliquoties in anno, juxta prudens arbitrium Parochi, aut viri docti.

49. Inq. 2. Quo tempore pueri ad communionem sint admittendi? R. Quod, post usum rationis, aut in ejus dubio, completo septennio, in articulo mortis eis sub gravi ministranda est: quia sacra communio, non tantum utilis, sed forte ad salutem necessaria illis esse potest. At extra mortis articulum communior opinio censet prius ad confessionem, quam ad communionem esse admittendos. Ita ut ad confessionem astringantur, dum ad usum rationis perveniunt, ad communionem vero non obligentur usque ad annum ętatis circiter decimum; nec ultra duodecimum permittatur eis eam differre.

50. Sed licet communis sententia veneran-

randa sit, nec ab ea omnino discedere velim; tamen veritatem fatendo, plus timeo confessionem, quam communionem puerorum. Docent enim me experientiæ repetitæ, ac simul ratio luculenta, quod puer, capax agnoscendi Majestatem Dei, in quem peccavit, gravitatem, ac fœditatem peccati, efformandique verum dolorem, etiam est capax discernendi panem cœlestem a profano, & consequenter illum devote recipiendi. Nihilominus meum judicium Parochorum discretioni submitto, cui rem committit cap. *Omnis utriusque sexus.* Vide Bened. XIV. *lib.* 7. *de Syn. c.* 12. *n.* 1. *&* 2.

Punctum V.

De dispositione ad Eucharistiam rite suscipiendam.

51. Inq. 1. Quæ dispositio requiratur in subjecto Eucharistiæ? R. Quod duplex requiritur dispositio: una ex parte animæ, nempe status gratiæ; juxta dicta de ministro consecrationis, quæ respective intelligenda sunt de subjecto Eucharistiæ; quia, tam laicos, quam sacerdotes afficit præceptum de præmittenda confessione post lapsum in lethali. Alia dispositio requiritur ex parte corporis, nempe jejunium naturale, de quo præcipue erit sermo in hoc puncto.

52. Inq. 2. Quid sit jejunium naturale? R. Est *abstinentia ab omni, quod sumi potest per modum cibi, potus, aut medicinæ.* Nec sunt audiendi quidam, asserentes tria requiri ad violandum jejunium naturale. 1. Ut sumatur aliquid cibi, vel potus. 2. Quod cibus, vel potus ab extrinseco ori ingeratur. 3. Ut per actionem vitalem deglutiatur. Ita ut, si ab alio mihi invito quidquam in stomachum trajiciatur, jejunus, & capax Eucharistiæ persisterem. Hæc regula in multis fallit. Nam ex prima positione sequeretur non frangi jejunium naturale per comestionem calcis, carbonis, terræ, palearum, ceræ, cretæ, fœni, papiri, aut aliarum rerum, quæ non sunt cibus, aut potus, quod est contra communem opinionem. Ex secunda, quod particulæ anterioris cœnæ, intra dentes remanentes, possent ex professo deglutiri, quod est valde dubium, nec admittendum; esto casualiter trajectæ, non obstent jejunio, aut sacramenti sumptioni. Ex tertia denique colligi posset illum, cui reluctanti panis, aqua, aut vinum in stomachum inferretur, jejunum ad Eucharistiam remanere; quod minime est dicendum. Nam qui, lapsus in flumen, invitus deglutit aquam, aut ille, cui dormienti ingeritur cibus, vel potus in stomachum non est jejunus ad communionem.

53. Igitur ad suscipiendam Eucharistiam requiritur a dimidia nocte præcedenti totalis abstinentia ab omni eo, quod per os transit ad stomachum, sive alterari, aut digeri possit, sive non. Nec hoc præceptum, esto ecclesiasticum, admittit parvitatem materiæ. Sed quia omnis regula generalis, quasdam patitur exceptiones, ita etiam ista. Unde aliqua gutta aquę, transpirata in stomachum per modum salivæ, dum os abluitur, aut musca casualiter in os ingressa, & media respiratione præter intentionem deglutita, non violat dictum jejunium. Ex dicta vero generali regula præcluduntur plurimæ quæstiones, hinc inde ab Autoribus propugnatæ. Ut si ex professo deglutires nucem integram cum cortice, lapillum, ungues, plumbum, aurum, monetam, aut quid simile, sive digeri possit, sive non, abstinere deberes ab Eucharistia sumenda, quia jam cœlestis cibi trajectio in stomachum non esset prima, cum alia præcesserit. Et licet Concina concedat plumbum, aut aurum non obstare; sanior tamen est doctrina data, quam docent PP. Salmant. *tract.* 4. *de Euchar. cap.* 7. *n.* 70. & conformior menti D. Thomæ dicentis: *Non refert, utrum aliquid hujusmodi nutriat, vel non nutriat, aut per se, aut cum aliis, dummodo sumatur per modum cibi, vel potus. Ita* 3. *p. q.* 80. *a.* 8. *ad* 4.

54. Inq. 3. An trajectione salivæ, sanguinis, vel humoris ex capite defluentis, violetur jejunium naturale? R. neg. Quia hæc, & alia ab intrinseco defluentia non trajiciuntur per modum cibi, aut potus, sed per modum salivę. Secus est tenendum de saccharo, ori nocte præcedenti impoſito, ut paulatim liquefactum pectus liniat. Si enim post mediam noctem deglutiatur, aut de hoc dubitetur, impedit communionem, quia per inde se habet, ac si tunc sumeretur.

55.

55. Inq. 4. An sumptio tabaci solvat jejunium naturale? R. 1. Quod folium tabaci, masticatum ad sputa, & phlegmata abstergenda, illud solvit, quidquid alii opinentur; quia non fortuito, sed ex professo ejus succus in stomachum trajicitur. Ad hoc quippe dentibus conteritur ad irritandas stomachi fibras, ejus succo in illum trajecto. Nec valet dicere non esse aptum ad nutriendum; nam etiam, hoc admisso, dixinus nuper cum D. Thom. non referre utrum *nutriat per se, dummodo sumatur per modum cibi, vel potus*: hoc autem propriæ convenit tabaco masticato, seu ejus succo in stomachum trajecto, ergo solvit jejunium naturale.

56. R. 2. Fumum tabaci, voluntaria trajectione in stomachum transmissum, etiam violare dictum jejunium propter eamdem rationem, eodem modo, ac si quis aliquid sponte deglutiat, & illico illud evomat. Verum si nihil fumi deglutiatur, aut fiat præter intentionem, talis deglutio, non illud solvit, quia tunc solum trajicitur respiratione involuntaria, uti de musca, in os ingressa, diximus. Verumtamen periculosa est hujusmodi fumi sumptio circa jejunium naturale.

57. R. 3. Pulverem tabaci, per nares sumptum, non violare hoc jejunium: quia nihil sumitur per modum cibi, aut potus; nec pulvis attrahitur, seu naribus applicatur ad trajiciendum illum ad stomachum, sed ad cerebrum, ergo nulla ex parte violat jejunium ad Eucharistiam requisitum. Bened. XIV. de sacrif. Missæ. Append. ix. n. 3. Monendum tamen est, ne ulla tabaci sumptio in Ecclesia, sive ante, sive post communionem fiat propter reverentiam loci, & tanto sacramento debitam. Non enim decet tabacum etiam in pulvere, eadem libertate sumere in Ecclesia, ac si esset in platea, quod valde reprehensibile censeo. Imo hac de causa arbitror Innoc. X. & XI. fulminasse censuram excommunicationis majoris in omnes, qui intra Vaticanam Basilicam tabacum sumerent: atque sub eadem pœna, idem vetuisse Urbanum VIII. intra Ecclesias Diœcesis Hispalensis, quia nimirum Sacerdotes non verebantur tabacum, etiam in ipso altari sumere, quod adhuc scribere horret. Sublatis vero jam causis, sublata etiam est censura respectu Vaticani, & convenit subtrahi a quacumque Synodo, aut Ecclesia, nec eam amplius facile imponi, ut prudentissime admonet Episcopos Benedictus XIV. *in Synod. Diœc. lib. 11. cap. 13. n. 3.*

58. Inq. 5. A qua hora debeat servari jejunium pro Eucharistia sumenda? R. cum D. Thom. 3. *p. q. 80. art. 8. ad 5.* dicente: *Ecclesia Romana diem a media nocte incipit, & ideo, si post mediam noctem aliquis sumpsisset aliquid per modum cibi, vel potus, non posset eodem die hoc sumere sacramentum: potest vero, si ante mediam noctem. Nec refert utrum post cibum, vel potum sumptum dormierit, aut digestus sit, quantum ad rationem præcepti.* Dubius, an post mediam noctem aliquid sumpserit, nequit Eucharistiam recipere, alias exponitur gravi periculo irreverentiæ sacramenti, & præceptum violandi. Ex qua ratione audiens primum pulsum horologii, indicantis horam mediæ noctis, abstinere debet ab omni cibo, & potu; imo projicere, si quid in ore habuerit: nam primus ictus demonstrat horam esse jam completam, quidquid alii sentiant, qui audiendi minime sunt, & minus Caramuel, laxior omnibus in hac parte, parum faventes reverentiæ sacramenti, & plus æquo libertati in re modicæ, vel nullius utilitatis. Quando diversa horologia succesive sonant, standum est primo, nisi certo constet de ejus errore: debentque penitus rejici asserentes nunc uni, nunc alteri se posse conformare.

59. Inq. 6. An post sumptionem Eucharistiæ servari debeat abstinentia a cibo per aliquod tempus. R. Quod licet olim juxta sacros Canones sic fuerit statutum: nunc vero nullum stat præceptum, ad id obligans. Ob reverentiam tamen hujus sacramenti maxime decet abstinere a cibo, & potu, excepta aqua ablutionis; donec species consummantur, quod citius in valido, quam in stomacho debili accidit. Regulariter transacto quadranti, potest quidquam sumi, absque irreverentia sacramenti. Pariter decet non sputare statim post sumptam Eucharistiam, maxime dum sputum ex pectore profluit. Si autem id necessitas postulet, spuatur in loco mundo, & ubi facile conculcari non possit.

PUNCTUM VI.

Alia dubia circa Euchariſtiæ ſumptionem.

60. Inq. 1. An aliquando poſſit Euchariſtia ſumi a non jejuno? R. Plures dari caſus, in quibus licite recipi valet. *Primus* eſt articulus mortis, in quo, ſive proveniat a morbo, vulnere, ſive a ſententia Judicis potest quis ſumere Euchariſtiam non jejunus, ſi jejunus commode non valeat: ſi enim commode poſſit, jejunus debet eam ſuſcipere, etiam ægrotus. In morbo autem periculoſo non eſt differenda communio ob ſcrupulum jejunii: nam infirmi ex conſuetudine Eccleſiæ abſolute excipiuntur in Concil. Conſtantinop. *Can.* 13. imo durante eodem morbo, poteſt ſæpius dari Euchariſtia non jejuno per modum viatici. Debent tamen aliquot dies, ut ſex, aut octo, plus, minusve, juxta devotionem infirmi, conſuetudinem loci, & arbitrium prudentis Parochi interfluere ab una ad aliam communionem. Intellige ſemper de viatico, nam aliter nequit recipi a non jejuno, etiam infirmo, adhuc tempore Paſchali; nec præceptum annuale obligat impotentem recipere Euchariſtiam in jejunio naturali. Sacerdos non jejunus nequit celebrare ad communicandum infirmum, alias abſque viatico moriturum: quia præceptum divinum non obligat, quando reverenter impleri non valet, & defectus viatici ſuppleri potest per votum efficax ſuſcipiendi ſacramentum. Ita plures cum S. Antonino, Sylveſtro, & Soto, quidquid reluctetur Concina, qui tandem ſe ſubmittit *doctorum* opinioni.

61. *Secundus* caſus, in quo licet ſumi Euchariſtia a non jejuno, eſt quando alias incendio eſſet abſumenda, vel in manus infidelium perventura. Tunc quippe a Sacerdote, vel in ejus defectu a quolibet clerico, vel etiam laico non jejuno reverenter ſumi deberet. *Tertius* eſt cum aliter grave ſcandalum ſequeretur, ut ſi Sacerdos, incepta Miſſa, recordaretur ſe non eſſe jejunum: quo in caſu debet deſiſtere a Miſſa, ſi non conſecravit. Si autem populus, etiam cauſa manifeſtata, non acquieſcit, ſed Sacerdos timet grave ſcandalum ſequendum, vel ſibi aliquod notabile damnum vere obveniendum, poteſt Miſſam perficere; quia leges poſitivæ tam ſevere non obligant. Hac eadem ratione ſi quis minaretur mortem Sacerdoti non jejuno, ſi non celebrat, poteſt celebrare, dummodo celebratio non exigatur in contemptum Eccleſiæ, aut ejus præceptorum, ſed ad Miſſam audiendam, vel ad alium finem ſibi confictum.

62. *Quartus* caſus: ſi Sacerdoti non jejuno neceſſitas incumbat perficiendi Sacrificii: vel quia loco vini poſuit aquam; quo in altari cognito, debet denuo conſecrare, & ſumere, omittere vero, ſi, concluſa jam Miſſa, in ſacriſtia advertat. Vel quia poſt panis conſecrationem recordatur ſe non eſſe jejunum, quo in caſu debet proſequi Miſſam; vel quia poſt conſecrationem Sacerdos moritur; tunc enim debet alius non jejunus, in defectu jejuni, Sacrificium perficere.

63. *Quintus* caſus eſt, dum Euchariſtia ſimul cum vino non conſecrato ſumitur, ut accidit in die Paraſceves, & ſemper ac Sacerdos ſimul cum ablutione hauſit quidquam vini conſecrati. Item dum poſt ſumptionem calicis particula hæret, poteſt, & debet, ſemel, & iterum, vino impoſito, decentius, quam digito, attrahi. Pariter cum hoſtia palato hæret, poteſt ſemel, aut bis ablutio ſumi, quia in his caſibus non cenſetur violatio jejunii moraliter communionem præceſſisse. Quod a fortiori in caſu, quo ægrotus ob nimiam ſiccitatem non poſſit particulam ſolam deglutire, concedendum eſt.

64. *Sextus* caſus eſt, quando, poſt ſumptam ablutionem, reperit Sacerdos in ipſo altari, vel etiam in ſacriſtia, ante quam ſe exuat, aliquas reliquias, vel fragmenta hoſtiæ, a ſe conſecratę, debet enim illa ſumere, quia pertinent ad idem ſacrificium. Secus eſt dicendum de particulis ab alio conſecratis, non enim ſunt pars ejusdem ſacrificii. Neque ſi formula integra reperiretur; debet quippe, esto ſit ab eodem conſecrata, ſi commode poſſit, in ſacrario reverenter apponi, ſi nequeat ſumi ab alio Sacerdote jejuno. Vid. *Rubric. Miſſalis.* Quid in hac materia accidat in capella Papæ nocte nativitatis Domini. Audiamus Bened. XIV. in Bulla quæ incipit: *Quadam de more*, data Romæ 24 Mar-

Martii 1756: " Perspectum denique est, „quid quotannis fiat Romæ in Pontificio „Sacello nocte Nativitatis Domini; in eo„dem quippe celebratur Missa ante me„diam noctem, nec semper ab eo, qui „præcedenti die ab omni cibo abstinuerit. „Scripsere nonnulli singulis annis concedi „a Pontifice dispensationis litteras in for„ma Brevis; at id a veritate aberrat. Ve„rum cum Pontifici perspectum sit, qua „hora celebretur Missa, innotescat quo„que haud semper esse jejunum, qui sa„crificium offert, nec tamen quidquam „obloquatur, nec quidquam statuat, rem„que ita transigi sinat, locus fit tacitę „cuidam dispensationi, quæ tutam efficit „conscientiam ejus, qui ea nocte Missam „celebrat non jejunus."

65. Inq. 2. An Sacerdos, qui statuit canere primam Missam, ad quam plures cognati, & cogniti sunt invitati, conviviumque paratum, possit illam celebrare, si occulte, & incogitanter violavit jejunium naturale? R. neg. Quia nec displicentia concurrentium, nec convivia parata sunt causa sufficiens honestandi dictam celebrationem: nec præferenda sunt dignitati, ac reverentiæ sacramenti, aut præcepto adeo justo, illud recipi a non jejuno prohibenti. Si autem præter memorata inconvenientia, alia majora, seu scandala prudenter timentur, idem quod in tertio casu, supradicto, esset dicendum.

Punctum VII.

De effectibus Eucharistiæ.

66. Inq. 1. Quis sit effectus Eucharistiæ? R. Eucharistiam esse fontem omnium gratiarum, ac continere Authorem omnium donorum, & sacramentorum; ideoque causare plures, ac mirabiles effectus, tum circa animam, tum circa corpus. *Primus*, & præcipuus ejus effectus est *gratia cibativa*, quia sumpta per modum cibi, & potus, causat secundam gratiam, vel augmentum gratiæ, reficiendo, & nutriendo spiritualiter animam. Hunc autem effectum causat Eucharistia, non cum ore sumitur, aut ibi tenetur, sed dum deglutitur; tunc enim verificatur manducari, aut bibi. Unde si quis, sumpta in ore Eucharistia, ante deglutionem obeat, non recipit ejus effectum.

67. *Secundus* effectus est remissio venialium, quorum recipiens non habet complacentiam. Nam esto venialia non remittantur extra sacramentum absque eorum detestatione: bene vero virtute sacramenti; vel quia hoc habet ex se; vel quia velle suscipere Eucharistiam, ejusque effectum, est velle augere charitatem, intimiusque Deo uniri, ac consequenter est detestare saltem virtualiter venialia.

68. *Tertius* effectus est præservare a mortalibus: quod Eucharistia confert medio auxilio actuali, excitando devotionem, augendo charitatem, & tribuendo animę novas vires, ad superandas inimicorum insidias, & tentationes, juxta illud *Psalm.* 22. *Parasti in conspectu meo mensam adversus eos, qui tribulant me. Quartus* effectus mediatus est remissio pœnę temporalis, pro peccatis debitæ; quem causat mediate, ratione actuum ferventiorum charitatis, ad quos excitatur suscipiens per auxilium, virtute Eucharistiæ collatum.

69. *Quintus* effectus est actualis dulcedo, suavitas, & delectatio, quas cum aliis miris deliciis degustant, devote Eucharistiam recipientes. Est enim animabus, ablactatis a mundi oblectamentis, suavissimum hoc sacramentum, per quod spiritualis dulcedo in suo fonte gustatur. Nam *pinguis est panis Christi, & præbet delitias Regibus*: hoc est suas appetitiones, & cupiditates bene regentibus. *Sextus* effectus est specialis unio cum Christo, juxta illud Joan. 6. *In me manet, & ego in eo. Septimus* effectus est adeptio gloriæ; ut patet ex Joan. 6. *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.*

70. Hos, & alios mirabiles effectus causat Eucharistia circa animas, illam digne, & reverenter suscipientes. Ultra eos operatur etiam alios circa corpus, nempe lætitiam cordis, modestiam vultus, diminutionem fomitis, & ardoris concupiscentiæ, illuminationem sensuum internorum, quandoque etiam corporis sanitatem, ut experiebatur sancta mater Theresia, conjunctionem peculiarem cum corpore Christi, quandam sanctificationem corporum nostrorum ex contactu tanti sacramenti, ac denique peculiarem gloriam corporis, qua fulgebunt in Patria, recipientes Eucharistiam, ac carnis resurrectionem, speciali-

ter

ter promissam eam devote sumentibus, Joan. 6. *Qui manducat. . . . ego resuscitabo eum in novissimo die.*

71. Inq. 2. An peccata venialia impediant aliquos Eucharistiæ effectus? R. Peccata venialia præterita, sí, alias, quis devotus accedat, nullum Eucharistiæ effectum impedire, quia ex una parte adest gratiæ status, qui sufficit ad primum Eucharistiæ effectum; nempe augmentum gratiæ; & ex alia datur actualis devotio, qua alii effectus percipiuntur, ab eam sumente. Peccata autem venialia actualia, licet non impediant primarium ejus effectum, impediunt secundarium, nimirum suavitatem, & dulcedinem illius, qua privantur, accedentes sine actuali devotione, aut cum voluntaria mentis distractione. Imo, si hæc ex industria eligatur, gravem moruferamque irreverentiam importare potest. Unde licet devotio actualis necessaria non sit ad principalem effectum Eucharistiæ, ut patet in infantibus, quibus absque ulla devotione augmentum gratiæ olim impertisse, non ambigitur; curare tamen omnes debemus devote, ac reverenter ad tantum accedere sacramentum, ut plenarium ejus effectum percipere mereamur. Vid. D. Thom. 3. *p. q.* 79. *a.* 8.

72. Inq. 3. An copula conjugalis impediat ad communionem accedere. R. Esse valde decens abstinere a sacra communione post coitum conjugalem, etiam nocte præcedenti habitum. Verum si habeatur ad reddendum debitum, vel causa prolis procreandæ, potest conjux sine ulla culpa, etiam in ipso die communicare. At conjuges habentes copulam causa libidinis explendæ, etiam nocte præcedenti, sub veniali debent a communione abstinere, nisi aliqua causa peculiaris festivitatis, aut specialis devotionis excuset. Conjux non eximitur a redditione debiti ob communionem, etiam ipso die suscipiendam, quia ex justitia ad id tenetur. Denique conjugatus suo judicio est relinquendus, ut dum ex causa honesta petit debitum communicet, aut abstineat, ut cum D. Greg. docet Angelicus loc. cit. *q.* 80. *a.* 7. *ad* 2. & in Supplem. *q.* 64. *art.* 1. *ad* 1. Unde non est audiendus Concina, qui hanc D. Thom. doctrinam tamquam a sacris canonibus alienam indigitat. *lib.* 2. *de Matrim. diss.* 4. *c.* 8. *n.* 14.

73. Inq. 4. An pollutio impediat communionem? Tripliciter posse contingere. Primo cum peccato gravi, ut dum est plene voluntaria. Secundo cum solo veniali, ut dum semiplene fuit voluntaria. Tertio sine culpa, ut quando cui invito accidit. In primo casu impedit abs dubio communionem, sicut quodlibet peccatum lethale: imo plus alio peccato gravi, quia fœditas, & impuritas pollutionis, aut luxuriæ, plusquam peccata alterius materiæ, opponitur, ceteris paribus, munditiei hujus purissimi sacramenti. Unde, etiam expiata ejus macula media confessione, peccatum veniale est eodem die ad communionem accedere, nisi ex justa causa excusetur: maxime si turpem recordationem, carnis commotionem, aut mentis perturbationem relinquat.

74. In secundo casu, quando nimirum pollutio contigit cum solo veniali, si mens magnam divagationem non patiatur, vel esto patiatur, in ea repellenda quis negligens non sit, potest communicare. Consultius tamen erit confiteri eam culpam, esto venialem, ut sic macula prorsus abstergatur, ad recipiendum corpus purissimum, ex purissima Virgine natum. In tertio casu non impedit communionem, sive in somno, sive in vigilia accidat; nisi magnam mentis evagationem, aut hominem tepidum, pigrumque ad res divinas relinquat. Tunc enim decentius erit abstinere a communione, nisi adsit aliqua causa, eam suscipiendi. Cæterum si pollutio nullum hujusmodi effectum relinquit, & potest homo devote accedere, ac si nihil esset passus, valet Eucharistiam recipere, sicut dicitur de illo monacho, cui a Dœmone pollutio excitabatur diebus festis, ad privandum eum gratia communionis. Hanc eandem doctrinam, quam tradit Angelicus ubi supra, rescripsit S. Theresia suo Fratri, nempe quod has illusiones contemneret, & sacram communionem non desineret. *Epist.* 33. *num.* 4. *tom.* 1.

75. Quando fluxus sanguinis est diuturnus, non est privandus patiens a communione. Si autem brevi cessabit, decentius erit abstinere. Idem est de fœmina tempore menstrui, quæ non ex præcepto, sed ex consilio differre eam debet, nisi aliqua adsit causa, aliter se gerendi, qua median-

te, parum est curandum de his miseriis naturalibus, quoties conscientia pura, verus amor, ac fervens devotio ad Eucharistiam accedere suadeant. Quoniam sicut cuidam moniali socię, & cognatæ S. Theresiæ, circa hoc dubitanti, Dominus benigne apparens, respondit: *Deus non odit, nec horret naturam, sed culpam.* Quod præcipue verum est tempore gratiæ, in quo legalia vetera cessavere.

76. Inq. 5. Quo ornatu corporis debeant fideles ad Eucharistiam accedere? R. Quod præter vestem nuptialem interiorem, sine qua nullus ad hoc sacrum, & mirabile convivium ingredi debet, oportet, ut, qui huic cœlesti mensæ assidere cupiunt, etiam exteriori ornatu honesto, nitido, ac decenti, juxta cujuscumque statum, ac conditionem accedant. Non respuit pauperes, dummodo non sordidi, sed mundi lotisque facie, & manibus perveniant. Non enim horret pauperiem, sed immunditiam. Unde nec Sacerdotes læpra, aut alio fœtore inquinati celebrare, saltem in publico, debent. Mulieres, si quæ fucatæ, crispatæ, vel nudato pectore, aut vestibus vanis, luxum, fastum, aut pompam præseferant, arcendæ sunt a sacra communione: ad hanc enim omnes accedere debent tali ornatu, ut in vultu, gestu, ac in vestitu munditiem; honestatem, decentiam, modestiam, & reverentiam redoleant. Sic etiam pauperes, & servos invitat Dominus. *O res mirabilis! manducat Dominum pauper, servus, & humilis.*

Punctum VIII.

Alia dubia circa effectus Eucharistiæ.

77. Inq. 1. An, si recipiens succesive plures particulas, sumpta prima in lethali, ad reliquas elicit actum contritionis, suscipiat effectum gratiæ sacramentalis? R. Affirm. quia cum dispositus recipiat sacramentum, non adest ratio evincens oppositum: nec indispositio anterior inficit dispositionem sequentem. Eadem ratione, si quis ad primam particulam erat dispositus remisse, ad sequentes autem intense, recipit gratiam juxta gradum dispositionis. Hoc non est dicere conscium peccati gravis posse licite expectare pro elicienda contritione ad ipsum tempus, quo Eucharistiam sumpturus est, vel jam ore suscepit; hoc quippe a nemine astruitur, sed dicimus, quod, si casus ita eveniat, & actus contritionis vere eliciatur, suscipit gratiam sacramenti, quia reipsa dispositus recipit sacramentum. Probare antea se debet utique homo, ut de pane illo edat, & de calice bibat, quod nullus ignorat: cęterum, dato casu, quod immediate ante, vel in ipsa sumptione recipiens hostiam justificetur, non est, cur privetur gratia sacramenti; quidquid oppositum, quin probet, dicat quidam junior.

78. Inq. 2. An Eucharistia causet gratiam toto tempore, quo durant species in stomacho? R. Non causare ex opere operato, causare vero ex opere operantis. Ratio primi est, quia Eucharistia solum causat gratiam ex opere operato, dum editur, seu trajicitur in stomachum, quod verificatur non tempore, quo in stomacho perseverat, sed quo actualiter deglutitur. Ratio secundi est, quia Eucharistia est veluti fons, ex quo continui rivuli, imo flumina gratiarum defluunt, & eo copiosius hauriuntur, quo proximius habentur, ergo, quamdiu species durant in stomacho, causant gratiam, saltem ex opere operantis, dummodo quis magis, ac magis denuo se disponat. Unde post acceptam Eucharistiam, debet homo solus cum solo devote, ac reverenter agere, evacuare vasa cordis, ut dulcedine panis cœlestis, melioris manna, repleantur, respuere carnes, cępas, & allia ęgiptiaca, ut oblectamentis cœlestibus perfruatur: Repletus libamine corporis, & sanguinis Domini, purgare animæ palatum, ut mel dulcissimum de vera petra sugere valeat; & hoc divino medullatorum signatus convivio, vanas mundi delicias conculcare discat, in cœlestiumque amorem abreptus, solum Deum quærere, diligere, ac ejus mandata studiose observare proponat. Vid. S. Theres. *cap. 34. viæ perfect.*

79. Inq. 3. An Eucharistia, sumpta sub utraque specie, majorem, quam sub una tantum, gratiam conferat? R. quod licet omnes fateantur probabilitatem utriusque sententiæ tam negativæ, quam affirmativę; hęc tamen probabilior apparet, mihique magis arridet: quia licet Eucharistia in qualibet specie sit verum sacramentum,

tum, non tamen integrum; quia integrum Euchariſtiæ ſacramentum conſtat ſpeciebus diverſæ rationis, nempe cibi, & potus, ergo licet conferat gratiam, non tamen integram, correſpondentem integræ refectioni. Unde recipiens unam tantum ſpeciem, nulla utique fraudatur gratia ad ſalutem neceſſaria, ut dicit Concil. Trid. quia ſub qualibet ſpecie hanc tribuit gratiam. Cæterum recipiens utramque ſpeciem, recipit gratiam reſpondentem integro convivio, integræ refectioni, integro ſacramento. Quare Franciſcus Blanco, qui, ut Epiſcopus Aurienſis, Tridentino interfuit, & ſubinde Archiepiſcopus Compoſtellæ fuit electus, teſte Lugone, aſſeruit hanc fuiſſe unanimem Patrum ſententiam, ſed noluiſſe extra tempus definire, ne daretur hæreticis occaſio vociferandi.

80. Favet huic ſententiæ Clemens VI. qui, concedens Regi Galliæ communicare ſub utraque ſpecie, addit in ſua Bulla, hoc ei concedere ad majoris gratiæ augmentum. Nec valet dicere hoc verificari poſſe *ex opere operantis*, quia cum ſpecies ſanguinis æque ſint ſacramentum partiale, ac ſpecies panis, non eſt, cur denegetur illis proprius earum effectus. Quare ad intentum egregie ex D. Thom. canit Eccleſia: *Quibus ſub bina ſpecie carnem dedit, & ſanguinem, ut duplicis ſubſtantiæ totum cibaret hominem.* Arbitrarium etiam videtur aſſerere, in ſumente utramque ſpeciem, totam gratiam cauſare per ſumptionem calicis, ut quidam ajunt; econtra aliis ſentientibus, non conferri gratiam usque ad ſumptionem calicis, quod divinare abſque ſolido fundamento mihi ſemper viſum fuit. Nam Deum ita diſponere potuiſſe, quis ambigit? Verum ita diſpoſuiſſe, quis ſcit?

81. Dices, ergo Eccleſia, ſubtrahens laicis uſum calicis, eos gratia ſacramenti privavit. R. Eccleſiam prudentiſſime ſæculo decimo laicis ſubtraxiſſe calicis uſum; præſtat enim laicos privari aliqua gratia *ad ſalutem non neceſſaria*, quam ſanguinem ſacroſanctum exponere gravi periculo effuſionis. Ob quam, & alias rationes, merito etiam ſubtraxit Euchariſtiam infantibus, esto ejus gratia priventur, quin ex hoc aliquod inconveniens ſequatur.

82. Inq. 4. An poſſit aliquis ita accedere ad Euchariſtiam, ut neque gratiam recipiat, nec peccatum committat? R. affirm. quia poteſt quis facta prudenti diligentia in examine conſcientiæ putans bona fide ſe eſſe in gratia, accedere cum lethali, de quo, naturaliter oblito, non dolet, nequa in particulari, nec in communi: quo in caſu nec gratiam recipit, nec peccat. Caſus eſt metaphyſicus, quia regulariter, vel rite cum dolore, vel male diſpoſitum accedit ſubjectum: ſed data hypotheſi, nec peccaret, nec gratiam reciperet, ut ſi daretur amenti exiſtenti in lethali. Propterea ad hujuſmodi diſpendium vitandum, oportet, ut quiſque ante celebrationem, aut communionem actus doloris, ſaltem in communi, eliciat; nam accedens in ſimili caſu cum dolore, eſto non perfecto, gratiam recipiet, ut tradit D. Thom. 3. *p. q.* 72. *art.* 7. *ad* 2. *& q.* 79. *art.* 3. *& q.* 80. *art.* 4. *ad* 5.

83. Inq. 5. An communio ſacra proſit ſoli ſumenti, vel etiam aliis? R. Quod Euchariſtia, ut ſacramentum, ſoli prodeſt ſumenti *ex opere operato*: quia, prout ſacramentum, ſe habet ut cibus & potus, qui ſolum ſumenti proficiunt, eumque tantum nutriunt. Cæterum communio *ex opere operantis* prodeſſe valet aliis, pro quibus illam ſumens velit applicare, tamquam opus impetratorium, & ſatisfactorium. Quare laudabilis eſt pius affectus quorumdam communicandi pro animabus purgatorii, & applicandi ſacram communionem pro earum ſuffragio, & levamine, & oppoſita ſententia, improbans hunc pium morem communicandi pro defunctis, merito proſcripta fuit a ſacr. Congreg. ſub Alexandro VIII.

PUNCTUM IX.

De neceſſitate, & obligatione ſumendæ Euchariſtiæ.

84. Inq. 1. An Euchariſtia ſit neceſſaria ad ſalutem neceſſitate medii, vel potius neceſſitate præcepti? R. Euchariſtiam, *in re* ſuſceptam, non eſſe neceſſariam ad ſalutem, ut patet in parvulis, qui medio baptiſmo abſque reali Euchariſtiæ ſumptione ſalutem conſequuntur, & ex *Trident. ſeſs.* 21. *can.* 4. R. 2. Euchariſtiam in voto, non formali, & explicito, ſed virtuali, & implicito eſſe neceſſariam neceſſitate medii ad ſalutem, in quantum ad ejus myſticam, & ſpiritualem recep-

tio-

tionem; quia baptismus, & reliqua sacramenta ordinantur ad Eucharistiam, tamquam ad finem eorum, ergo idem est accipere baptismum, ac habere votum implicitum recipiendi, saltem spiritualiter, Eucharistiam, tamquam finem, & consumationem sacramentorum. Ne cogites parvulos esse voti incapaces, ideoque hanc doctrinam non posse sustineri, nam qui in parvulis supplet intentionem ad baptismum, supplet etiam votum virtuale, & implicitum ad Eucharistiam.

85. R. 3. Eucharistiam esse pariter necessariam necessitate præcepti divini, & ecclesiastici. Quo ad præceptum divinum constat ex Joan. 3. *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Quoad ecclesiasticum patet ex cap. *Omnis utriusque sexus.* In tract. de præceptis Ecclesiæ agimus de ecclesiastico præcepto, ideo solum de divino erit præsens sermo.

86. Inq. 2. An præceptum divinum sumendi Eucharistiam solum obliget baptizatos? R. affirm. quia, ut bene inquit Soto, licet præceptum suscipiendi fidem Catholicam omnes infideles obliget; obligatio tamen recipiendi diversa sacramenta non exurgit, nisi ex professione fidei, quæ fit in baptismo: sicut habens votum simplex religionis, non tenetur ad peculiaria ejus instituta ante professionem: ergo similiter nullus infidelis ante baptismum tenetur ad Eucharistiam suscipiendam. Unde Cathecumenus voluntarie omittens in articulo mortis baptismum, non committit duo peccata, sed unum tantum omissionis baptismi, non vero omissionis Eucharistiæ. Hanc sententiam, ut veriorem, ac communiorem docent N. Salmant. Scholas. cum Soto, Nugno, Serra, Candido, Prado, & Gonet, quidqnid contra suos domesticos, & magistros sentiat Concina, *lib.* 3. *de Euchar. diss.* 1. *cap.* 9. *num.* 11.

87. Objic. Præceptum, supra expositum Joan. 3. est generale, ergo omnes adultos etiam infideles obligat. R. neg. conseq. quia debet intelligi per distributionem accomodam. Infidelis autem, prout talis, non ex capax sumendi Eucharistiam, & consequenter neque obligationis ad illam, quia non est sub lege.

88. Inq. 3. Quo tempore obliget præceptum divinum sumendi Eucharistiam? R. obligare potissimum in articulo mortis: quia tunc præcipue est homini necessaria Eucharistia; tum ad reficiendas vires animæ; tum ad hostem vincendum; tum ad conjunctionem cum Christo, quæ conjunctio est finis potissimus ejusdem Eucharistiæ, divinique præcepti. Obligat etiam semel in anno ex determinatione Ecclesiæ; & aliquoties in vita, maxime dum homo se sentit debilem in vita spirituali, agnoscens non posse perseverare in gratia absque isto cœlesti pabulo. Qui in articulo mortis cum causa, aut sine illa non implevit hoc divinum præceptum, non tenetur ei postea satisfacere, quia est pro tempore determinato, & velut ad diem finiendam. Qui post acceptum devote viaticum, in eadem infirmitate incidit in lethale, non astringitur illud iterare, quia vere adimplevit præceptum. * Considera, pie lector, in hoc præcepto bonitatem Christi Domini, & ingratitudinem hominis. Christus non solum allicit, sed præcipit recipi ab homine, reluctatur homo Christum recipere, adeo, ut opus sit præcepto divino, ad eum compellendum, ut Christum recipiat. Sed adhuc majori dolore dignum est, quod plures, neglecto hoc suavissimo præcepto, renuant suscipere proprium Dominum. Pejores sunt isti Judæis, de quibus dicitur *Joan.* 1. *In propria venit, & sui eum non receperunt.* Faxit Deus, ut nemo adeo ingratus reperiatur!

Punctum X.

Alia dubia circa præceptum divinum sumendi Eucharistiam.

89. Inq. 1. An qui tribus, sex, aut octo diebus ante mortis articulum Eucharistiam sumpsit, teneatur, adveniente dicto articulo, eam iterum sumere? R. Quod licet sententia negativa sit valde probabilis, ratione tamen validiori potitur affirmativa. Tum quia per opus factum, quando non obligat præceptum, non impletur, sicut per Missam hodie auditam non satisfit præcepto diei festi crastini; sed præceptum communicandi in mortis articulo non obligat ante illum, maxime sex, aut octo diebus, quę nimia anticipatio est, ergo. Tum quia sumptio Eucharistię præcipitur in dicto periculo, ad strenue pugnandum

dum cum hostibus in illa ultima lucta; cui fini non ſit satis per communionem extra periculum, præcipue octo diebus antea receptam. Quoniam ad præceptum adimplendum requiritur apponi rem præceptam tempore, quo præcipitur, vel saltem proxime ad illud; præcipue circa hoc præceptum, impositum determinate pro illo peculiari articulo, ergo per communionem per aliquot dies antea receptam, non adimpletur.

90. Inq. 2. An qui mane sanus celebravit, vel communicavit, & vespere ex morbo, aut vulnere incidit in periculum mortis, ita ut judicio medicorum nequeat vivere usque in crastinum, aut de hoc prudenter timet, possit, & debeat eadem die ex præcepto divino sumere viaticum? R. quod circa hanc controversiam triplex militat sententia. Prima affirmat posse, & debere. Secunda negat debere, & posse. Tertia asserit posse, sed non debere. Quælibet ex his sententiis est adeo probabilis, ut valeat sine piaculo in praxim deduci. Unde, dum casus contingat, *integrum erit Parocho eam sententiam amplecti, quæ sibi magis arriserit*, ait Bened. XIV. *loco infra citat.* Nobis autem magis arridet tertia, tum propter communionis præcedentis distantiam adeo modicam, ut moraliter pro nulla habeatur, ergo per illam fuit satisfactum divino præcepto. Tum etiam quia sacra communio præstat vires spirituales validas, ad repellendas inimici insidias, præcipue pro eodem die, & conjungit animam cum Christo. Ex alia parte certa omnino non est adimpletio dicti præcepti, ergo, si vellit illud securius adimplere, potest. Nec prohibitio communicandi bis in die comprehendit hunc casum; sed quando voluntarie, & absque causa fieri vellet.

91. Inq. 3. An judex teneatur concedere reo tempus, ut valeat in articulo mortis Eucharistiam sumere. R. affirm. Quia oppositum est alienum ab Ecclesiæ pietate. Si autem reus tempore præscripto noluerit, tunc poterit judex ulterius procedere: alias daretur occasio reis a morte se eripiendi, vel eam differendi, publicam potestatem eludendo. Ecclesia potest ob criminum attrocitatem, & ad terrorem aliorum aliquos privare non solum a communione, utcumque, ut facit per censuras, sed etiam a viatico, ut olim fecere quædam Ecclesiæ particulares, & statuere aliqua Concilia Provincialia, verum mos iste penitus obsolevit, & merito prævalet contrarius, tamquam charitati Christianæ magis conformis, ut cum S. Pio V. optime sentit, Benedict. XIV. *in Syn. lib. 7. cap. 11. n. 3.*

92. Inq. 4. An communio sub utraque specie obliget ex jure, aut præcepto divino? R. neg. constat tamquam de fide ex Trident. *sess. 21. can. 1.* ubi oppositum asserentes anatematizat. Nam, ut supra diximus, ob periculum effusionis immaculati sanguinis Domini, & alia inconvenientia subtraxit Ecclesia, lumine Spiritus sancti directa, laicis ejusdem sanguinis participationem, esto ob pacis amorem Boemis indulserit facultatem communicandi sub utraque, dummodo crederent hanc communionem ex præcepto divino minime obligare. Et licet in verbis supra relatis ex *Joan. 3.* eodem modo videatur præcipi essus carnis, ac potus sanguinis filii hominis, nihil officit; tum quia sumens carnem, vere sumit etiam sanguinem, cum in qualibet seorsim specie sit totus Christus. Tum quia ly *&*, ibi positum, est idem, ac *vel*, ut sæpe in scriptura reperitur, ut patet *Exod. 21.* ubi dicitur: *qui percusserit patrem, & matrem moriatur*, ubi particula *&* est disjunctiva, ut *vel*; alias percutiens solum patrem, morte non puniretur. Idem constat *ex 1. ad Cor. 11. Qui manducat, & bibit indigne &c.* ubi *&* necessario sumitur pro *vel*, ut ex se liquet.

93. Inq. 5. Quid sit communio *laica, peregrina, præsanctificatorum, & mortuorum*? R. Communionem *laicam*, omissis aliorum placitis, illam olim dictam fuisse, qua laici, & etiam clerici, ab omni exercitio clericali privati, extra locum Presbyterii communicabant. *Clericalem* econtra, quæ fiebat a clericis intra ipsum Presbyterium. *Peregrina* illa dicitur fuisse, quam conferebant clericis, qui absque Episcoporum licentia peregrinabantur. Vel juxta alios vocabatur *peregrina*, quia dabatur clericis a sua Ecclesia ejectis, qui habebantur, ut peregrini, & communicabant cum laicis extra Præsbyterium: Communio *Præsanctificatorum* illam dicebant, quæ dabatur ex pane consecrato die antecedenti, vel quibusdam diebus

ante porrectionem, ut nunc accidit in die Parasceves, vel quando ex particulis in sacrario reconditis Eucharistia ministratur. Tandem communio *mortuorum* appellabatur illa, pro qua in ore proxime morituri imponebatur Eucharistia, quam antea infirmus postulaverat, sed non acceperat. Nota tamen, quod, si eam non deglutit, ejus gratiam non recipit. Hic est casus, in quo quis potest digne accipere Eucharistiam, quin recipiat ejus gratiam. Aliud esset, si post deglutionem statim evomeret, quia in hoc casu jam verificatur, quod manducavit, non tamen in altero: quidquid dicat Thom. Hurtad. *tom.* 2. *de resid. resolut. mor. resolut.* 8. *n.* 36. *&* 27.

Punctum XI.

De communione quotidiana.

94. Inq. 1. An detur præceptum divinum de communione quotidiana? R. negat. constat ex decreto sac. Congreg. edito 12. *Februar.* 1679. sub Innoc. XI. Igitur communio quotidiana, nec universaliter improbanda, sed juxta circumstantias personæ, fervoris, præparationis, & progressus in virtute a respectivis Superioribus, & Confessariis concedenda, aut deneganda. Ad hanc regulam statuendam dirigitur totius decreti scopus. Addit etiam quinque alias. 1. Quod redarguantur ab Episcopis, Parochis, & Confessariis asserentes communionem quotidianam esse de jure divino. 2. Quod nullus, nisi ob infirmitatem, recipiat Eucharistiam in lecto, aut domi, nisi in Oratoriis ex privilegio Pontificis, nec in crumena, aut occulte deferatur. 3. Quod non recipiatur in die Parasceves. 4. Quod nemini dentur plures formæ, seu particulæ, nec grandiores consuetis. 5. Quod Episcopi non permittant confessionem venialium fieri simplici Sacerdoti non approbato ab Episcopo, vel Ordinario. Vide Benedict. XIV. *in Synod. lib.* 7. *cap.* 12. *a num.* 6.

95. Inq. 2. Quid sit dicendum de Sacerdotibus circa quotidianam celebrationem? R. 1. Quod Sacerdotes peculiari lege ad eam astricti, debent quotidie celebrare, seclusa causa justa; tenentur quippe legi obedire. Sed cum debita puritate, ac devotione, ut jubet nostra const. 1. *p. cap.* 4. *n.* 7. De Sacerdotibus more laicorum communicantibus idem est dicendum ac num. præced. de laicis, licet illis facilius, quam laicis concedi possit communio quotidiana.

96. R. 2. Quod, absolute loquendo, consultius est Sacerdotes existentes in gratia quotidie celebrare; nisi aliquando ob majorem sacramenti reverentiam, & ut ferventiori virtutis studio se præparent, interrumpi celebrationem expediat. Nam Sacerdos non agit solum de sua privata utilitate in celebrando, sicut laicus in communicando, sed est persona publica, celebrat nomine Christi, & pro tota Ecclesia. Unde tepidi, aut languidi Sacerdotes, ob pigritiam sacrificium omittentes, quoad ipsos attinet, privant Trinitatem gloria, & laude, Angelos lætitia, peccatores venia, justos subsidio, & gratia, animas in purgatorio existentes, refrigerio, & semetipsos medicina, ac remedio. Ita cum aliis S. Bonaventura *tract. de præpar. ad Miss. cap.* 5.

97. Quæ intelligenda sunt in suppositione, quod sint in gratia, ne contingat, quod mihi accidit cum quodam Sacerdote, qui pluribus annis celebrabat quotidie, sibi conscius de lethalibus, & quæsitus, cur saltem illo die, in quo mihi suã conscientiam aperiebat confessione vespertina, non se abstinuit a celebrando? Respondit confidenter: *Ne privarem Ecclesiam tot bonis, & animas purgatorii tanto refrigerio.* Dolui summopere ignorantiam adeo crassam, & adhuc doleo, & cupidus, ne alter similis illi miserabili eadem laboret, hæc scribo, omnibus dicens: *Non sunt facienda mala, unde eveniant bona.* Esto quis suo opere totum evacuaret purgatorium, imo, & infernum, deberet illud omittere, si absque culpa, etiam veniali, illud facere non posset, quanto magis sacrificium in lethali, quod est horrendum sacrilegium tradendi, & crucifigendi iterum filium Dei.

98. Inq. 3. An frequens communio, & confessio sit signum prædestinationis? R. Supponendo dari aliqua signa, non certa, sed conjecturalia prædestinationis, ut dilectio inimicorum, gustus in audiendo verbum Dei, humilitas, patientia, fervens devotio erga beatissimam Virginem, &

alia,

alia, inter quæ merito numerari valet frequens communio, & confessio; sed illa, quæ *bene*, & *devote* fit, nam opera non sunt laudabilia, quia fiant, sed quia *bene* fiant; si enim bonum male feceris, jam non opus bonum, sed malum facis. Unde jure damnavit Innoc. XI. seq. prop. quæ est 56. *frequens confessio, & communio, etiam in his, qui gentiliter vivunt, est nota prædestinationis.* Cujus abominabilis falsitas per se patet, cum in viventibus, non dico gentiliter, sed minus catholice talis frequentia potius sit nota reprobationis; addunt enim sacrilegia sacrilegiis.

99. Inq. 4. An sint a communione arcendi, qui nondum condignam de suis delictis pœnitentiam egerunt, aut amorem Dei purissimum non habent? R. neg. contat ex duplici propos. damnata ab Alexandro VIII. ex quibus in ordine 22. sic ajebat: *Sacrilegi sunt judicandi, qui jus ad communionem percipiendam prætendunt, antequam condignam de delictis suis pœnitentiam egerint.* Alia, quæ est 23. dicebat, *similiter arcendi sunt a sacra communione, quibus nondum inest amor Dei purissimus, & omnis mixtionis expers.*

TRACTATUS VIGESIMUS SEXTUS

DE SACRIFICIO MISSÆ.

NOn est nobis sermo de sacrificio, metaphorice accepto, quo pacto quælibet opera in Dei cultum relata, ut actus fidei, spei, charitatis, orationis, contritionis, laudis, eleemosynæ, jejunii, & similia sæpe in scriptura nomine sacrificii appellantur. Sed loquimur de sacrosancto Missæ sacrificio, quod religiose veneramur catholici, & sacrilege abominantur hæretici. Quoniam Petrobusiani, Albigenses, Zwingliani, Lutherani, & Calvinistæ, esto quamdam Missam admittere protestentur in confessione Augustana; captiosa est eorum protestatio, verum enim Missę sacrificium odio habent. Imo Lutherus maxime in hac materia inconstans modo affirmans, modo negans, denique non erubuit proferre: *Nihil magis dolere, quam quod per annos quindecim Missas celebravit catholicorum more.* Si catholico spiritu, & corde celebrasset, non doluisset misere, nec in æternum doleret. Spiritus hæresis inconstans, & mendax. Imo ideo inconstans, quia mendax. Unde exiit proloquium: *mendacem oportet esse memorem.*

CAPUT I.

De natura, & effectibus sacrificii.

PUNCTUM I.

De sacrificio in communi.

1. Inq. 1. Quid sit sacrificium? R. sacrificium in communi est *oblatio Deo facta in signum supremi dominii per immutationem alicujus rei ex legitima institutione.* Ponitur *oblatio* loco generis, quia in eo cõvenit cum oblatione primitiarum, denarii, seu alterius rei, quæ sacrificium non sit. *Facta Deo*: quia soli Deo, non sanctis, sacrificium offertur. *In signum supremi dominii*: protestando, quod Deus est conditor, conservator, principium, & finis omnium rerum. *Per immutationem alicujus rei*: quia ad sacrificium exigitur præcise, quod res desinat esse, vel immutetur. *Ex legitima institutione*: hoc est a publico, & legitimo ministro authoritate publica ad offerendum sacrificium deputato: qui non solum in lege nova, sed etiam in veteri erat Sacerdos. Ideo Rex Ozias fuit punitus, quia, cum Sacerdos non esset, a usus fuit sacrificium offerre. 2. *Paral. cap.* 18.

2. Inq. 2. Quotuplex sit sacrificium? R. sacrificium primo ratione originis dividi in sacrificium legis *naturæ*, *scriptæ*, & *gratiæ*. Secundo, in lege veteri fuisse multiplex. Nam differebat ratione *materiæ*, *formæ*, & *finis*. Ratione *materiæ*, aliud dicebatur *hostia*, sumpta appellatione ab hostibus devictis, & offerebatur animal post victoriam, a qua etiam *victima* nuncupabatur. Alia sacrificia, in quibus res solidæ inanimatæ offerebantur, ut panis, frumentum, sal, thus, vel quid simile, dicebantur *immolationes*. Dum autem oblatio fiebat de materia liquida, ut vinum, oleum,

sanguis, vel aqua, vocabatur *libamen.*

3. Tertio ratione *formæ* dividitur sacrificium in *holocaustum*, in *hostiam pro peccato*, & in *hostiam pacificam.* Hæc offerebatur in gratiarum actionem pro acceptis beneficiis, & ad alia obtinenda. *Holocaustum* autem in recognitionem supremi dominii, & excellentiæ. Quare totum igne consumebatur, ad distinctionem *hostiæ pacificæ*, quæ partim cremabatur, partim tum a Sacerdotibus, tum ab offerentibus edebatur; & *hostiæ pro peccato*, quæ partim in Dei honorem consumebatur, & partim a Sacerdotibus in atrio templi edebatur. Unde emanavit effatum: *Sacerdotes peccata populi comedere.*

4. Quarto ratione finis divitur in *Latreuticum*, hoc est offeribile in honorem Dei, tamquam omnium supremi Domini: in *eucharisticum*, seu in gratiarum actionem pro acceptis beneficiis: in *satisfactorium pro pœnis peccatorum*; in *impetratorium* pro obtinendis beneficiis spiritualibus, & temporalibus; & etiam in *propitiatorium*, quatenus reddit Deum nobis placatum: ac denique in *expiatorum*, hoc est ad remissionem venialium in homine justo.

Punctum II.

De Missæ sacrificio.

5. Inq. 1. Quid sit sacrificium Missæ? R. est *oblatio solemnis, in qua Christus Dominus offertur Deo Patri sub speciebus panis, & vini consecratis in honorem supremæ excellentiæ super aram altaris a Sacerdote ex legitima Christi institutione.* Hoc mirandum sacrificium differt a sacrificiis antiquis in pluribus; præcipue in eo, quod illa erant multa, umbræ, & figuræ hujus sacrificii: sacrificium vero Missæ est unicum, continens perfectissime omnia, quæ illa figurabant. Est *holocaustum*, ubi Christus mystice desinit esse, seu mactatur. Est *eucharisticum*, in actionem gratiarum; *satisfactorium* pro pœnis culparum: est *impetratorium*, *expiatorium*, *hostia pacifica*, *immolatio*, & *libamen*, ut singula consideranti patebit. Unde, cum sit unum, omnia continet, juxta illud quod canit Ecclesia: *Deus qui legalium differentiam hostiarum unius sacrificii perfectione sanxisti &c.* Ex definitione sacrificii Missæ legitime infertur, illud soli Deo non sanctis, proprie offerri; est enim actus latriæ in protestationem divinæ excellentiæ, & supremi dominii. Vide Trident. *sess. 22. cap. 13.*

6. Inq. 2. An Missa sit vere, & proprie sacrificium? R. Missam dupliciter inspici posse. Primo, prout dicit introitum, epistolam, evangelium, canonem, & alias orationes, & cœremonias pro majori ornatu, & reverentia. Et ita non est proprie sacrificium. Secundo, prout dicit id, quod est essentiale in Missa, & sic est vere, & proprie sacrificium institutum a Christo Domino, offerturque Deo Patri in signum supremi dominii: igitur vere, & proprie Missa sacrificium est. Dicitur autem hoc sacrificium *Missa* a verbo *mittere*, vel quia in illa Christus a Deo ad nos, sive a nobis ad Deum mittitur; vel quia ante oblationem Cathecumeni a Diacono extra templum mittebantur, vel quia paracto sacrificio populus a Diacono, vel Sacerdote mittitur per illa verba: *Ite Missa est.* Alii putant vocem *Missa* derivari a *Misah*, quod juxta aliquos est nomen græcum, significans spontaneam oblationem. Quidquid sit de hoc, *Missa* hic sumitur pro tota actione, qua conficitur solemniter ritu catholico Eucharistiæ sacramentum.

7. Inq. 3. In quo differat sacrificium Missæ a sacrificio Crucis? R. Differre 1. in eo, quod Missæ sacrificium est incruentum absque dolore, & sanguinis effusione: sed sacrificium Crucis fuit cruentum cum dolore, & effusione sanguinis. 2. in eo, quod licet idem sit principalis offerens, & oblatum utriusque sacrificii, in cruce fuit visibilis, in altari vero invisibilis, licet minus principaliter offerens in Missa sit visibilis, nempe Sacerdos. Hæc autem differentia solum est quoad modum, nam quoad substantiam idem formaliter est sacrificium, licet numero diversum.

8. Inq. 4. In quo differat Eucharistia, quatenus sacramentum, a seipsa quatenus sacrificium? R. Differre 1. in eo, quod ut sacramentum est *primo*, & *per se* causativum gratiæ cibativæ: at ut sacrificium est *primo*, & *per se* offeribile in honorem divinæ excellentiæ. Heinc eadem est materia, tam proxima, quam remota Eucharistiæ, tum in ratione sacramenti, tum in ratione sacrificii; & eadem est forma, ita

ut

ut ipsa verba, quæ conficiunt Eucharistiam, ut sacramentum causativum gratiæ cibativæ, sunt etiam forma sacrificii, quatenus practice efficiunt separationem incruentam corporis, & sanguinis Christi, ad offerendum Deo Patri. Differt 2. in eo, quod Eucharistia, ut sacramentum, salvatur sub unica specie; at ut sacrificium exigit essentialiter ambas species; quia ad sacrificium requiritur separatio positiva corporis a sanguine, quæ separatio positiva consistit in eo, quod *ex vi verborum*, solum corpus in pane, & solum sanguis in vino apponitur. Nam, licet in unica specie adsit etiam separatio veluti negativa, tamen, ad exprimendam positivam separationem utriusque speciei, consecratio requiritur.

Punctum III.
De sacrificii essentia, & valore.

9. Inq. 1. In qua actione Missæ sacrificium essentialiter consistat? R. quod circa hanc difficultatem duplex militat gravissima sententia, utraque valde probabilis, tum ratione, tum authoritate. Prima asserit sacrificium Missæ consistere essentialiter in consecratione, & sumptione utriusque speciei. Secunda defendit consistere tantum essentialiter in consecratione utriusque speciei cum ordine ad sumptionem: hanc autem solum esse partem sacrificii integralem. Huic sententiæ subscribo ductus, ultra alias, duplici ratione. Prima, quia sacrificium Missæ essentialiter consistit in illa actione, quam, ut essentialem, certo credimus fecisse Christum Dominum in nocte cœnæ: sed talis actio solum est consecratio utriusque speciei; nam quod ipse sumpserit, licet sit probabile, non tamen est certum, & distributio, seu traditio, discipulis facta, nullus credit esse de essentia, ergo in sola consecratione utriusque speciei consistit essentia sacrificii Missæ. Verum cum sumptio specierum sit de jure divino, & pars integrans, ac complens sacrificium, ideo consecratio dicit ordinem necessarium ad sumptionem.

10. Secunda ratio sic se habet: in illa actione consistit essentialiter sacrificium, quæ fit in persona Christi, & qua victima immolatur; sed sola consecratio utriusque speciei fit in persona Christi; nam cætera proferuntur a Sacerdote in persona propria, nec sumit Christum, nisi nomine proprio, ergo cum alias per separationem mysticam corporis a sanguine, modo explicato, mactetur victima sola consecratione utriusque speciei, in hac sola consistit essentialiter sacrificium Missæ. Hæc duplex ratio, omissis aliis, me evincit, ad subscribendum secundæ sententiæ: potest autem utraque quodammodo conciliari, dicendo, quod sumptio est de essentia hujus actionis, quatenus est holocaustum, de sola vero integritate, quatenus est sacrificium.

11. Objic. 1. Ad sacrificium requiritur immutatio in re oblata; sed in nulla actione Missæ immutatur Christus, qui est victima, potius quam in sumptione, ergo hæc si non est tota essentia sacrificii, ad minus pertinet ad ejus essentiam. R. In consecratione utriusque speciei Christum vere immutari, & mactari incruenter; offerique Deo Patri. Nam ex vi verborum, ut dictum est supra, separatur mystice corpus a sanguine, quæ est immutatio propria sacrificii. Ad sacrificium incruentum sufficit immutatio incruenta.

12. Objic. 2. Ad rationem sacrifici i requiritur essentialiter oblatio; sed consecratio non est oblatio, ergo. R. Quod consecratio est simul oblatio practica. Oblatio autem, quæ fit ante, & post consecrationem, non est de essentia sacrificii, esto sub gravi debeat fieri, & præcipue illa, quæ ponitur post consecrationem, & incipit: *Suplices te rogamus.* Idem est de fractione hostiæ, quæ fieri debet sub gravi. At, si ante fractionem decideret hostia in calicem, nihil sacrificio deficeret, nec aliquid iterandum esset, quod satis arguit non esse de essentia, ut quidam putavere.

13. Inq. 2. Qui sint offerentes hoc sacrificium? R. Quod principalis offerens est Christus, qui simul est offerens, & oblatum, Sacerdos, & victima, hostiaque Deo Patri immolata. Offerens minus principalis, & minister proprius est Sacerdos. Assistentes sacrificio, possunt dici conferentes, seu offerentes denominative, quatenus una cum Sacerdote illud Deo quodammodo offerunt; peculiariter vero ille, qui facit illud celebrare; huic enim plus ce-

cęteris proficit, deinde ille, qui eidem inservit. Quare advertant omnes inservire Missæ esse opus magnæ utilitatis spiritualis, quia immediatius aliis percipit ejus fructus, quibus privantur segnes, & tepidi, nolentes opus proprium Angelorum exercere. Observa etiam illos specialiter participes fieri hujus ditissimi thesauri, qui devote astantes, intentioni Ecclesiæ suam intentionem conjungunt.

14. Inq. 3. An Missa oblata a Sacerdote probo valeat plus, quam oblata ab improbo? R. Quod *ex opere operato* tantum valet una, quantum alia; quia valor sacrificii *ex opere operato* solum pendet a Christo principali offerente, nec aliquid nocet improbitas Sacerdotis. Cæterum *ex opere operantis* plus proficit Missa a justo, quam a malo Sacerdote peracta; plus enim valet, & obtinet justus, quam peccator. Ideo testamentarii, aut alii, quibus incumbit, quod Missæ celebrentur pro animabus purgatorii, curare debent illas commendare Sacerdotibus, quorum probitas constat, relictis aliis, si qui sint, suspectæ vitæ, & virtutis. D. Thom. *q.* 82. *a.* 6.

15. Inq. 4. An sacrificium Missæ sit infiniti valoris? R. affirm. Quia sacrificium Missæ formaliter, & quoad substantiam est idem cum sacrificio crucis; sed hoc est valoris infiniti, ergo etiam sacrificium Missæ. Nihilominus esto quoad sufficientiam ita sit; quoad efficaciam vero, ac effectum est finiti, seu limitati valoris, quia ejus applicatio pendet, tum ex dispositione subjecti, tum ex voluntate Christi, ita disponentis, ut juxta meritum, seu præparationem subjecti applicetur illi valor, & fructus sacrificii. Ideo multiplicantur sacrificia, sicut Christus multiplicavit suas actiones, dolores, ac pœnas, esto per quamlibet, etsi minimam, posset pro omnibus abundanter satisfacere. Ideo etiam Sacerdos debet fructum sacrificii applicare, tribuenti sibi eleemosynam: esto applicatione huic facta, possit quibus voluerit sacrificium, & ejus fructum, in quantum valet, etiam applicare, cum, ut diximus, ex se sit infiniti valoris. Hęc omnia D. Thom. *4. Sent. d. 45. art. 4. q. 3. ad 2.*

Punctum IV.

De effectibus sacrificii Missæ.

16. Inq. 1. Quot sint effectus, sive fructus sacrificii Missæ? R. Quatuor præcipuos communiter assignari. Est quippe hoc sacrificium immediate *satisfactorium*, & *impetratorium*; & mediate *propitiatorium*, & *expiatorium*. Est *satisfactorium*, quatenus ex opere operato satisfacit pro pœna temporali, debita peccatis jam remissis quoad culpam fidelium, tam vivorum, quam defunctorum. Et hic effectus, quoad aliquam remissionem pœnæ, dummodo ille, cui applicatur, sit in statu gratiæ, est infallibilis, esto de eo tunc non cogitet; quia creditor condonare valet debitori, etiam de hoc non cogitanti: in quo differt a remissione culpæ, quæ in adulto actum interiorem deposcit. Cum igitur hoc sacrificium infallibiliter conferat aliquod spirituale commodum, cui, obicem non ponenti, applicatur, effectus satisfactorius pro aliqua pœna infallibilis est. Est etiam *impetratorium* immediate, quatenus per sacrificium impetrantur fidelibus aliqua dona spiritualia, vel temporalia, quæ conducant ad salutem æternam. Hic autem effectus non est infallibilis, sicut nec cęteri recensendi. Ang. *q.* 79.

17. Est deinde hoc sacrificium *propitiatorium*, quatenus eo placatur Deus, ne nobis irascatur, & inferat malum, & obtinet auxilia, quibus doleamus de peccatis, ab eisque declinare curemus. Verum quia hoc ultimum non confert immediate, sed mediis auxiliis, ideo dicitur hic sacrificii mediatus effectus. Est denique *expiatorium*, quia pariter adipiscitur nobis auxilia, quibus venialia detestamur, & sic nobis remittuntur, prout de sacramentalibus proportionabiliter dicitur.

18. Inq. 2. An sacrificium Missæ conferat immediate gratiam, vel augmentum gratiæ illis, pro quibus offertur? R. neg. Quia non est institutum ad causandam, vel augendam gratiam immediate, sicut sacramenta, sed in honorem Dei, & protestationem divinę excellentiæ, ad placandum Deum, & satisfaciendum pro pœnis peccatorum, in gratiarum actionem pro beneficiis acceptis, & ad impetranda ul-

te-

teriora, tum spiritualia, tum etiam temporalia ad bonum animæ conducentia. Verum esto non conferat immediate gratiam, confert illam mediate: at præter effectus, seu fructus, veluti in communi recensitos, alios plures habet sacrificium Missæ, quorum aliquos in particulari exprimere lubet.

19. Juvat enim justos, ad vincendas tentationes, ad perseverandum in gratia, ad eam, mediis auxiliis a sacrificio profluentibus, augendam, ad impetranda bona salutis, pacis, victoriæ in bello, fertilitatis agrorum, conservationis rei familiaris, & alia multa, dum ad salutem æternam eis conveniant. Peccatores quoque magnam utilitatem ex hoc sacrificio, pro illis oblato, percipiunt, maxime impetrando auxilium ad pœnitentiam, ad pericula vitanda, ad præcepta Dei, & Ecclesiæ adimplenda, ad movendum sanctos, & Angelos præsertim custodes, ut pro eis intercedant, & cohibeant Dœmones, ne nimium eos tentent, & vincant. Impetrat etiam bona temporalia peccatori, quatenus deservire possunt bono ejus spirituali. In hoc sensu valet dici, quod potest sacrificium Missæ offerri etiam pro bestiis, hoc est, indirecte. Proficit pariter, ad avertendam e domibus vim noxiam spirituum malignorum; item ad depellendos Dœmones ab obsessis, & ad captivos liberandos a sua captivitate. Prodest denique plurimum animabus purgatorii, allevando eas a suis gravissimis pœnis, & satisfaciendo pro eis, quod infallibiliter, non quo ad totam pœnam, sed quoad aliquam consequuntur piæ animæ, ex sacrificio Missæ pro eis applicato. Ut sic omnibus prosit, quod est pro salute omnium institutum, ut egregie canit Ecclesia ex D. Th. *opusc.* 57.

20. Prædicti effectus, seu fructus respective ad participantes dividuntur in alios quatuor; nimirum in *generalem*, *assistentialem*, *specialem*, & *specialissimum*. *Generalis* est, quem participant omnia membra Christi. *Assistentialis* est, qui percipitur a devote sacrificio assistentibus, qui, ut proximiores divino fonti, plus aquæ spiritualis accipiunt, *Specialis* debetur illi, qui stipendium dedit pro sacrificio, aut cui hoc applicatur. *Specialissimus* est, qui cedit in bonum celebrantis. Hic autem nequit pro fructu specialissimo aliud stipendium accipere, ut constat ex propos. 8. damnata ab Alexandro VII. *Duplicatum stipendium potest Sacerdos pro eadem Missa licite accipere, applicando petenti partem, etiam specialissimam fructus, ipsimet celebranti correspondentem, idque post decretum Urbani VIII.* Olim quidam Sacerdotes, avaritia perciti, tot hostias consecrabant in eadem Missa; quot stipendia receperant: quo sordido, & sacrilego abusu prorrigato, excogitarunt celebrare Missas *bifaciatas*, & *trifaciatas*, quas ita appellabant, quia in una duplicem, aut triplicem collectam, epistolam, & totidem Evangelia legebant, ut sic duplex, aut triplex stipendium acciperent, quo etiam detestabili mercimonio proscripto, alio voluerunt compensare duplex stipendium, unum pro fructu speciali, aliud pro specialissimo accipiendo, & hoc damnatur in hac 8. propos. Vide Bened. XIV. *in Syn. lib.* 5. *c.* 8. *n.* 8.

Punctum V.

De applicatione sacrificii.

21. Inq. 1. An, ut alicui prosit peculiariter sacrificium, applicari debeat a Sacerdote? R. affirm. Quia Sacerdos ex vi ordinationis constitutus est a Christo minister, ac dispensator hujus thesauri, cum potestate illum distribuendi, applicandique ejus fructus vivis, ac defunctis, ergo, si Sacerdos illos non applicat, nemini in particulari applicantur. Ut igitur peculiariter alicui prosit sacrificium, debet illud Sacerdos ei ante consecrationem applicare; post consecrationem enim non prodest, cum sacrificium sit essentialiter peractum, nec suspensum manet, sed in communi Ecclesiæ thesauro reponitur. Si Sacerdos, astrictus ex justitia ad applicandum Petro, applicet Paulo, hæc applicatio, esto illicita, prævalet. Sicut enim Sacerdos, illicite celebrans, contra Dei voluntatem agit, tamen consecratio valida est, pariter applicatio.

22. Inq. 2. An Missa prosit ei, cui Sacerdos regularis illam applicat contra intentionem, aut præceptum sui Superioris? R. affirm. Quia, ut dictum est, Sacerdos ex vi ordinationis accipit potestatem, non solum celebrandi, sed etiam applicandi sa-

sacrificium, seu, quod idem est, illius fructus dispensandi, quæ potestas quoad validum non subditur Prælato: igitur, sicut contra præceptum Prælati potest subditus Sacerdos valide consecrare, ita similiter sacrificium applicare. Peccat vero subditus in tali casu graviter contra obedientiam, & forte etiam contra paupertatem, si stipendium accipit, & denique etiam contra justitiam, si applicatio, a Prælato ei præscripta, erat alteri ex justitia debita: tamen applicatio, ab eo facta, valida est. Tenetur vero subditus monere de ea Prælatum, vel compensare Missam ex justitia debitam, aliam applicando per se, vel per alium.

23. Inq. 3. Quam intentionem habere debeat quilibet Sacerdos, Prælatus, vel subditus, ut licite Missas applicent? R. Quod intentio actualis, esto optima sit, non requiritur: sufficit enim virtualis ab actuali proveniens, & non revocata: quam, si malueris, poteris etiam appellare habitualem, dummodo animum deliberatum habueris applicandi sacrificium pro illo, qui tibi illud commendavit, aut stipendium largitus fuit. Quare si Sacerdos viginti stipendia hodie a diversis accipiat, & deliberet viginti diebus sequentibus eisdem satisfacere, celebrando, esto singulis diebus non recordetur, dummodo hoc animo celebret, licite procedit. Similiter Prælatus respective debet habere intentionem, satisfaciendi oneribus perpetuis Missarum, & eleemosynis manualibus per propriam, & subditorum celebrationem, & aliquoties renovare animum satisfaciendi omnibus, & singulis obligationibus justitiæ meliori modo, quo possit, juxta præferentiam, quam revera ante Deum habent: nec aliud est moraliter possibile in communitatibus numerosis. Apud nos diligenter inquiritur singulis mensibus ratio de stipendiis acceptis, de Missis celebratis, ac de oneribus satisfactis, & ideo, ut par est, in materia adeo gravi accurate proceditur. Subditi debent habere animum, & illum etiam aliquoties renovare, applicandi sacrificium juxta Prælati intentionem, & propriæ religionis statuta, quibus supponitur conformis intentio Prælati.

24. Inq. 4. An Sacerdos valeat applicare Missam sub conditione? R. Quod sub conditione de præsenti, aut de præterito valet, ut si Petrus infirmatur, aut obiit; quia dirigitur ad objectum determinatum. Debet vero absolute tunc applicare, vel pro ipso Petro, vel pro alio, si forte conditio impleta non sit. At sub conditione de futuro contingenti minime potest Missa applicari, ut pro Paulo, si dederit mihi stipendium, vel pro illo, qui prius mihi eleemosynam conferat, quia nec effectus sacramentorum, nec sacrificii possunt suspendi. Unde Clemens VIII. & Paulus V. damnavere abusum, Missas anticipatas applicandi pro iis, qui stipendium postea essent largituri. Aliud est de obligationibus perpetuis, pro quibus valent Missæ anticipate celebrari, nisi aliud exprimatur in fundatione, vel agnoscatur aliam fuisse mentem fundatoris. Aliud etiam est de Sacerdote, qui astrictus applicare Missam pro anima Pauli diceret, si hęc non indiget, aut capax non est, applico pro alia capaci, & indigenti; hoc enim prudens, ac laudabile est, ne fructus Missæ redeat ad thesaurum Ecclesiæ.

25. Hoc tamen periculum evadit Sacerdos, qui, ut charitas, pietas, gratitudo, & amicitia deposcunt, facta applicatione absolute debita ex justitia, applicat sacrificium adeo totaliter, ut licite potest, sine prejudicio ejus, cui debetur, pro se, pro suis parentibus, pro fratribus, cognatis, benefactoribus, amicis, & sibi commendatis, vivis, ac defunctis, ut singulis prosit, ac si pro unoquoque offeratur. Ita enim nec applicatio est conditionata, nec fructus sacrificii remanet suspensus, sed potius a pluribus utiliter participatur ille infinitus, ac numquam exhauriendus thesaurus meritorum, & satisfactionum Christi.

Punctum VI.

Pro quibus debeat, & possit Missa applicari.

26. Inq. 1. Quibus diebus teneantur Parochi, & alii animarum curam habentes, applicare Missam pro suo grege, & populo? R. Quod licet olim circa hanc difficultatem varia essent dubia, diversæque sententiæ, tamen Bened. XIV. ea omnia veluti falce amputavit sua constitutione:

ne : *Cum semper oblatas* edita 19. Augusti 1744.

27. In ea namque decernitur, ac declaratur, confirmando obiter quędam decreta Congreg. Concil. Trident. quod omnis Parochus, sive sęcularis, sive regularis, Abbas, Rector, Vicarius perpetuus, aut temporalis, vel, Ecclesia vacante, ab Episcopo designatus, tenetur applicare Missam pro suo grege omnibus diebus festis, in quibus, sive laborent ex privilegio, sive non, astringuntur fideles præcepto Missam audiendi. Hoc asserit Pontifex ita decernere, ut *sublata demum diversarum, in quas Scriptores abierunt, opinionum varietate, constans Apostolicæ Sedis sententia prædictis de rebus cuilibet innotescat.* Igitur omnes, & ubique obligat. Si aliqui Parochi, seu Vicarii sint nimis pauperes, & stipendio Missæ indigeant, consulant Episcopum, qui potest dispensare, ut illud accipiant pro Missa diei festi, sub conditione, quod infra hebdomadam aliam Missam applicent pro grege.

28. Inq. 2. An Parochi, qui habent duplicem Parochiam,& diebus festis in utraque celebrant, teneantur applicare utramque Missam pro populo ? R. affirm. Tum quia facultas duplicandi Missam, indulta Parocho festivis diebus, non respicit privatam utilitatem Parochi, sed populi commodum: tum etiam, quia, si Parochus non teneretur applicare utramque Missam pro populo, & posset recipere stipendium pro secunda, citata Constitutio non præscriberet absolute remedium consulendi Episcopum pro pauperibus Parochis, sed facta exclusione de his, qui habent duplicem Parochiam, & facultatem duplicandi, dictum remedium consuleret solis Parochis, qui, & sunt pauperes, & non habent facultatem duplicandi, ergo cum nulla facta distinctione de Parochis, qui festivis diebus bis celebrant, ab illis, qui semel tantum, absolute dicta Constitutio decernat Missam debere applicari pro populo, infertur bene, quod etiam secunda Missa debeat similiter applicari. Non desunt aliæ rationes, & quidem satis efficaces, hanc ipsam obligationem suadentes, quæ brevitatis gratia prætermittuntur ; dicta enim sufficiunt ad eam suadendam.

29. Inq. 3. An dicti Parochi, qui, ut supra, habent duplicem parochiam, & facultatem celebrandi, & obligationem applicandi duplicem Missam pro populo, teneantur etiam ad binam applicationem, quando per se ipsos non possunt celebrare nisi unicam tantum Missam? R. Quod si contingat esse alium Sacerdotem in aliqua ex duabus Parochiis, unico Parocho commissis, qui possit, & velit in alterutra illarum Missam celebrare tempore congruo,ut populus possit assistere in die festo, quo in casu Parochus non potest duplicare Missam, non tenetur iste ad binam applicationem. Ratio est: quia cum Parochus in dicto casu non possit duplicare celebrationem, teneretur elargire stipendium Sacerdoti transeunti, vel adventanti ad suam parochiam in die festo, volentique celebrare, ut tam ista, quam Missa Parochi applicaretur populo, quod nimis durum videtur, & nulla lege præscriptum.Non enim apparet justa ratio ad hoc,ut Parochus iste taliter gravetur semper, ac aliquis Sacerdos casualiter, vel ad tempus, vel permanenter in sua parochia invenitur. In iis circumstantiis suo muneri satisfacit Parochus, applicando Missam, quam ipse celebrat, pro utroque populo. Aliud esset casu, quo ob infirmitatem, vel ob alias justas causas alius Sacerdos supleret officium Parochi ; tunc enim utraque Missa celebrata ab isto Sacerdote, qui supplet vices Parochi, debet applicari pro populo, ut de ipso Parocho bis celebrante dictum est.

30. Inq. 4. Pro quibus offerri possit sacrificium Missæ ? R. 1. Posse offerri pro omnibus fidelibus baptizatis vivis, atque defunctis non excommunicatis, ut patet ex canone Missæ, ubi fit oratio *pro omnibus orthodoxis, atque catholicæ, & apostolicæ fidei cultoribus, & pro quibus nos præcesserunt, & dormiunt in somno pacis.* Unde in primis offerri potest pro infantibus vivis,& perpetuo amentibus baptizatis, quoad fructum impetrationis, ut Deus eos incolumes, & ab omni malo liberos servet. Deinde pro adultis,si in gratia existant, quoad fructum etiam satisfactionis, si vero in peccato, solum quoad impetrationis, & propitiationis. Valet pariter Sacerdos nomine proprio orare in Missa, vel private suo nomine eam offer-

re

re pro excommunicatis, & quibuscumque infidelibus, sicut potest alias privatas orationes offerre pro illis, ut convertantur, & resipiscant. At orare in Missa, aut eam offerre non potest *licite* nomine Christi, nec *valide* nomine Ecclesiæ pro excommunicatis, etiam toleratis, quia sunt membra abscissa a corpore Ecclesiæ. Valet tamen eam offerre nomine Christi pro infidelibus non excommunicatis, & potiori ratione pro Cathecumenis, ut pro Paganis, Judæis, Turcis, & similibus quoad fructum impetrationis, quia hoc ab Ecclesia nullibi est vetitum, sicut est prohibitum Missam offerri pro excommunicatis in cap. *A nobis 2. de sent. excom.*

31. R. 2. Quod pro parvulis, & perpetuo amentibus non baptizatis nequit offerri sacrificium Missę, ut satisfactorium, quia nihil illis prodest, ut ex se patet. Verum ut impetratorium, ut gratiam baptismi obtineant, bene potest pro illis offerri. Minime tamen pro damnatis, quia in inferno nulla est redemptio. Ideo si aliquando dicitur proficere Missam, aut orationem damnatis, intelligendum est de damnatis ad purgatorium, vel de damnatis ad infernum non finaliter, ut de Trajano refert D. Thom. *in 4. dis. 43. a. 5. vid. tract. 10. n. 37.*

32. Prohibitum est etiam offerri Missam pro illis, qui omnino voluntarie, & sui compotes se occidunt, licet Sacerdos in memento defunctorum pie possit pro eis privatim orare, si forte ante mortem vere pœnituere. Nec pro cathecumenis defunctis est offerendum sacrificium, dum ex sua negligentia absque baptismo decessere. Denique pro beatis solum valet offerri ad eorum gloriam accidentalem, vel in gratiarum actionem Deo pro eorum ęterna felicitate. Qua ratione etiam offerri potest pro parvulis, statim post baptismum vita functis, hoc est in finem *Latreuticum, & eucharisticum*, nempe in honorem supremi dominii, & in gratiarum actionem pro beneficiis ipsis parvulis a Deo collatis.

CAPUT II.

De congruo tempore, loco, & aliis requisitis pro celebratione.

PUNCTUM I.

De tempore congruo ad celebrandum.

33. Inq. 1. Qua hora possit Missa celebrari? R. quod in rubrica ita habetur: „Missa privata saltem post matut. & laud. „quacumque hora ab aurora usque ad „meridiem dici potest.“ Ex permissione vero Bened. XIII. & Clem. XII. tertia horæ parte ante auroram, & alia post meridiem celebrari potest. Aurora appellatur illa irradiatio, quæ respective ad diversa tempora incipit, vel una hora, vel hora cum dimidia ante solis ortum. Potest anticipari, & postponi celebratio ex gravi causa per unam horam, plus minusve, ut ratione itineris necessarii, vel notabilis damni. Ad dandum viaticum infirmo, alias sine illo morituro, valet celebrari qualibet hora post mediam noctem, & etiam secunda hora post meridiem. Similiter ratione magnæ solemnitatis, aut concionis postponi valet celebratio per unam horam. Episcopi cum suis subditis, & regulares cum propriis dispensare possunt ex justa causa, ut celebrent una hora ante, vel post tempus pręscriptum, seu consuetum. Imo posse regulares celebrare, transactis duabus horis a media nocte, asserunt aliqui ex privilegio Alex. VI. confirmato a Clem. VIII. De Missa vero conventuali strictius rubricæ, earumque explanatores locuntur. Vid. Clericat. decis. 50. de sacrific. Missæ, ubi citat S. Antonin. sic scribentem: “ Si sermo sit de Missa con„ventuali, videtur peccatum esse mortale „eam ante Matutinum, & Laudes cele„brare; id est enim contra generalem Ec„clesiæ consuetudinem.

34. Inq. 2. An in nocte Nativitatis Domini immediate post primam Missam cantatam possint aliæ duæ celebrari? R. neg. Ita quinquies declaravit sac. Rit. Congr. *in Pisauriensi, Lucana, Senensi, Januensi, & Calagurritana*, simul prohibens, auditis Procuratoribus generalibus regularium, ministrari in dicta prima Missa commu-

munionem fidelibus confluentibus, & eam deposcentibus. Neque possunt excipi in Ecclesia tempore nocturno confessiones, maxime mulierum, nec distribui Eucharistia usque ad auroram, ut cavetur in dicta Calagurritana 15. *Septemb.* 1680.

35. Inq. 3. An omnibus diebus valeat Missa celebrari? R. Quod in die Parasceves nulla Missa celebrari potest, sed perficienda sunt officia propria illius diei, prout in Missali sunt præscripta. Diebus autem Cœnæ Domini, & Sabbati Sancti prohibitum est celebrare Missas privatas ex decreto Clem. XI. die 15. *Martii* 1712. his verbis: *Non possunt in feria V. in Cœna Domini, & Sabbato Sancto celebrari Missæ privatæ, sed solum conventualis juxta ritum S. Ecclesiæ, & iterata decretra sacr. Congreg.* Concina tamen asserit cuilibet Sacerdoti licere celebrare dicta feria v. Cœnæ Domini. Deinde id negat ex consuetudine, tandem dicit Superiores in hoc posse dispensare. Sed, stante dicto decreto, nec alicui Sacerdoti illis diebus licet celebrare, nec Superiores ad id valent dispensare. *Vid. Concina lib. 3. de Euchar. dissert. 2. cap. 7. n. 3.* Si autem in dicta feria v. indicat dies S. Joseph, aut Annunciationis ad Ordinarios attinet providere de Missis sufficientibus, ut populus præcepto eam audiendi satisfaciat. Cæteris anni diebus non ambigitur posse quemlibet Sacerdotem celebrare, Parochi tenentur per se, vel per alios celebrare omni die festo, & quoties oves Missam rationabiliter postulent.

36. Inq. 4. An Sacerdos ex vi suæ ordinationis teneatur quotidie celebrare? R. neg. Quia ad id nulla lege obligatur. Nihilominus debet sub gravi aliquoties in anno celebrare. Sufficere quater in anno, ut quidam ajunt, nimis benignum, ne dicam laxum, mihi videtur. Quis non putaret parum sollicitum de sua salute Sacerdotem semel saltem in mense non celebrantem? Angelicus docet Sacerdotes, ne in vacuum gratiam Sacerdotii accepisse dicantur, debere celebrare *in præcipuis festis, & maxime in illis diebus, in quibus fideles communicare consueverunt. 3. p. q. 82. art. 10.*

37. Inq. 5. An Sacerdos possit bis in die celebrare? R. Quod solum potest, dum ad id cogitur ratione necessitatis, ut Parochus habens duas Ecclesias in duobus oppidis, & nullus adest Sacerdos, qui supplere valeat. Tunc, sumptis speciebus in prima Missa, & calice bene emundato, omissa ablutione, potest, & debet pergere ad secundam celebrandam. Si autem adsit Sacerdos, potens hanc dicere, minime valet Parochus, nec ei juvat paupertas, cui aliter subvenire consilio Episcopi debet, nec prætextus explicandi doctrinam in secunda Ecclesia; potest enim hæc explicari ab alio Sacerdote, vel ab ipso Parocho, quin in ea celebret. Ita decrevit Bened. XIV. in Constit. directa ad Episcopum Hoscensem 16. *Martii* 1746. laudans aliam Constitutionem Apostolicam editam de hac re anno 1657. qua fuit denegata facultas duplicis Missæ celebrandæ ab eodem Sacerdote, postulata a quodam Indiarum Episcopo, eoquod multi nobiles ob inopiam decentis indumenti omittebant audire Missam conventualem; & hac ratione, quæ videtur honesta, deposcebatur alia Missa primo mane, quæ nihilominus denegata fuit.

38. Igitur solum in die Nativitatis Domini omnes Sacerdotes, & in die Commemorationis solemnis Defunctorum in Regnis Hispaniarum, & Lusitaniæ ex privilegio possunt tres Missas celebrare. Sub conditione, ut celebrantes unam, vel duas Missas dicto die Commemorationis Defunctorum ex privilegio Bened. XIV. nequeant eleemosynam pro eis recipere, neque cum eis alicui obligationi ex justitia satisfacere, sed omnino gratis pro fidelibus defunctis debeant applicari, ita scite disponente eodem laudato, & nunquam satis laudando summo Præsule in suo Brevi incipiente: *Quod expensis.* Vid. *Synod. Diœces. lib. 13. cap. ult. num. 14.*

Punctum II.

De loco decenti ad celebrandum.

39. Inq. Quo loco Missa celebranda sit? R. Quod regulariter debet celebrari in Ecclesia ab Episcopo consecrata, seu benedicta, excepto aliquo casu necessitatis, aut indulto Pontificis: Ita enim postulat tanti sacramenti reverentia. Potest ratione necessitatis celebrari in littore maris, vel in ipso mari cœlo sereno, & secluso omni periculo. Episcopi valent aliquando ex jus-

justa causa concedere facultatem celebrandi extra Ecclesiam in loco honesto. Sicut etiam erigendi oratoria publica cum ingressu,& egressu ad viam publicam. Minime tamen erigendi oratoria privata in domibus sæcularium: neque ibi valent ipsi celebrare, si jam est celebrata alia Missa, a Pontifice concessa in Brevi pro oratoriis sæcularium, more ordinario expedito.Cum autem plura excitentur dubia circa hujusmodi oratoria, nec non circa intelligentiam Brevis,sive indulti ad eorum erectionem concessi,ideo opere pretium ducimus quædam discutere sequentibus §§.

§. I.

De oratorio.

40. Inq.1. Quid intelligatur nomine oratorii ? R. Intelligi locum ad cultum divinum destinatum. Est in duplici differentia, aliud publicum, aliud privatum. Oratorium publicum dicitur illud, quod fit pro omnibus ingredi volentibus, ideoque habet januam communem cum ingressu, & egressu libero, aliquo campanilli pro fidelibus monendis, ut ad Missam conveniant, & celebratur in eo festivitas sancti, cui altare est dedicatum. Hæ sunt conditiones notionales oratorii publici. Privatum est, quod ad tempus erigitur in privata domo ad Missam ibi celebrandam, & audiendam in loco decente sine porta publica,ingressu, aut egressu libero. Ad primum erigendum sufficit facultas Episcopi,cujus licentia valent,etiam in eodem die, plures Missæ ibi celebrari, gaudetque immunitate ecclesiastica,ubi hæc viget, juxta jus commune. Ad secundum requiritur indultum Papæ, & solum queunt dici in eo illa, vel illę Missæ, quæ in indulto assignantur.

41. Inq. 2. Qua de causa concedantur oratoria privata ? R. Concedi causa infirmitatis,debilitatis, aut alterius impedimenti adeundi Ecclesiam, qui enim ad illam pergere commode valet, oratorii indultum licite postulare nequit. Intentio concedentis indultum est subvenire necessitati, & devotioni, non pompæ, fastui, aut pigritiæ. Unde sine causa numquam est celebranda, nec audienda in oratorio Missa; ad hoc namque constituta est Ecclesia. Hæc est Domus Dei, in qua vult quęri, & adorari in spiritu, & veritate.

42. Inq. 3. Quanto tempore duret privilegium oratorii ? R. Quod, nisi aliud in eo exprimatur, durat per vitam privilegiati : non vero transit ad ejus hęredes, aut familiam. Vita autem illius durante, esto Papa moriatur, perseverat indultum: Imo esto Pontifex obeat, antequam illud Ordinarius exequatur, quia in utroque casu tenet, quod gratia facta non expirat morte concedentis. Si privilegiatus mutat domicilium intra Diœcesim, valet adhuc indultum, quia ibi est personale ; debet tamen visitari denuo ab Ordinario, ut sic in loco decenti,& approbato constituatur. Idem quippe indultum valet intra Diœcesim pro duplici, aut pluribus locis, dummodo eodem die solo uno utatur. Potest autem privilegiatus, hodie uno, cras altero uti. Extra Diœcesim vero commissionis non proficit indultum, sed requiritur novum,aut nova extensio ejusdem ex constanti stylo Curiæ, quidquid asserant alii.

43. Inq. 4. An oratoria, quæ erigunt Episcopi, aut Cardinales in suis palatiis, sin publica, aut privata ? R. Non reputari privata, esto sint Episcopi titulares, ex repetita declaratione sac. Congr. Concil. Capellæ etiam carcerum habentur, ut publica ; non vero oratoria palatii publici, in quibus Optimates, & Senatores conveniunt, ex declaratione ejusdem Congr. At oratoria regularium, sive in propriis domibus, sive in grangiis sint erecta, habentur ut publica. Unde in illis celebrari possunt plures Missæ a quibusvis Sacerdotibus, & fideles satisfacere ibi præcepto Missam audiendi, ac recipere sacramentum pœnitentiæ, & communionis. In quo differunt oratoria publica a privatis ; in istis quippe nec possunt celebrari plures Missæ, quam assignatæ in privilegio, nec fideles indiscriminatim satisfacere præcepto, neque recipere sacramentum pœnitentiæ absque licentia Papæ, aut Eucharistiæ absque consensu Episcopi.

44. Inq. 4. An regulares gaudeant privilegio erigendi dicta oratoria ? R. affirm. Sic benigne concessere regularibus plures summi Pontifices, & novissime Benedictus XIV. Dominicanis in Constit.incipiente ; *Exponi nobis*, data 20. *Januar.* 1757. ubi expresse concedit,quod in prefatis oratoriis sive in monasteriis, sive in eodem

pos-

possessionibus erectis, possint celebrari Missæ a quibuscumque Sacerdotibus, & fideles, inibi Missam audientes, satisfacere præcepto ecclesiastico. Quatuor autem sunt pro licita erectione oratorii regularibus observanda: nempe quod erigatur autoritate Generalis, aut Provincialis: quod visitetur a Provinciali, seu Visitatore: quod unice deputetur cultui divino, & pro Missis celebrandis: quod benedicatur aqua benedicta ab Episcopo Diœcesano, vel, hoc nolente, ab alio Episcopo. Ita indulsit Benedict. XIII.

§. II.

Formula indulti pro concessione Oratorii.

45. "Dilecte fili &c. spirituali consola-„tioni tuæ, quantum cum Domino possu-„mus, benigne consulere, te que speciali-„ bus favoribus, & gratiis prosequi volen-„tes &c. supplicationibus tuo nomine, No-„bis super hoc humiliter porrectis, inclinati, tibi, qui (ut asseris) nobili genere procreatus existis, ut in privato domus „tuę solitę habitationis in Diœcesi N. existentis oratorio, ad hoc decenter muro „extructo, & ornato, seu extruendo, & „ornando, ab omnibus domesticis usibus „libero, per Ordinarium loci prius visitando, & approbando, ac de ipsius Ordinarii licentia, ejus arbitrio duratura, unam „Missam pro unoquoque die, dummodo in „eadem domo celebrandi licentia, quæ adhuc duret, alteri concessa non fuerit, per „quemcumque Sacerdotem ab eodem Ordinario sęcularem, seu de suorum Superiorem licentia regularem, sine tamen quorumcumque jurium Parochialium præjudicio; ac Paschatis Resurrectionis, Pentecostes, Nativitatis D. N. Jesu Christi, „aliisque solemnioribus anni festis diebus „exceptis, in tua, ac familiæ, & hospitum nobilium tuorum præsentia celebrare facere, libere, & licite possis, & valeas, authoritate Apostolica tenore præsentium concedimus, & indulgemus; non „obstantibus &c. Volumus autem, quod „familiares servitiis tuis tempore dictæ „Missę actu non necessarii, ibidem Missæ „hujusmodi interessentes, ab obligatione „audiendi Missam in Ecclesia diebus festivis de præcepto, minime liberi censen„tur. Datum Romæ &c."

Indulta extraordinaria ampliores gratias concedunt, ut facultatem duas, vel plures Missas in oratorio dicendi, sacramenta ibidem recipiendi, aut ad celebrandum diebus exceptis; vel ubique locorum. At in præsenti solum est sermo de indulto ordinario.

§. III.

Expenduntur 12. clausulæ indulti.

46. Prima: *qui (ut asseris) nobili genere procreatus existis*: omnes conveniunt, sufficere nobilitatem ex solo patre; & licet idem aliqui sentiant de nobilitate ex sola matre proveniente, probabilius est oppositum: quia nobilitas absolute talis, ex linea virili descendit, nec proprie dicitur nobilis, qui talis a patre non est. Ultra quod, cum privilegium hoc sit contra jus commune, stricte debet intelligi, & non nisi de vera, ac propria nobilitate. Solet tamen concedi etiam illis, qui ut nobiles habentur, & vivunt more nobilium.

47. Secunda: *in privato domus tuæ solitæ habitationis in Diœcesi N. Oratorio.* Jam dictum est supra privilegium esse personale, nisi aliud exprimatur. Exprimitur autem in hac clausula locus, ut designatus visitetur determinate ab Ordinario. Esto domus, seu habitatio mutetur intra Diœcesim, durat indultum Oratorii; non extra Diœcesim.

48. Tertia: *Decenti muro structo, & ornato, omnibus usibus domesticis libero.* Hoc est, oratorium sit segregatum ab aliis locis prophanis triplici muro a lateribus cum janua, quæ deserviat pro quarto. Item sit decenter ornatum, ad sacrificium convenienter celebrandum. Nec supra se habeat aliud cubiculum, in quo quis habitet, aut dormiat. Si privilegiatus nolit amplius uti oratorio, ejus locus statim fit prophanus, & potest converti in alios usus domesticos.

49. Quarta: *Per Ordinarium loci prius visitando, & approbando, ac de ipsius Ordinarii licentia, ejus arbitrio duratura.* In defectu Ordinarii sufficit visitatio, & approbatio Vicarii Capitularis pro Sede vante. Semel approbato loco, seu oratorio,

rio, nequit Ordinarius suspendere executionem, neque iterum visitare, nisi nova causa exurgente; & solum pro casu novæ causæ additur clausula: *ejus arbitrio duratura.* Hoc est, si non conservetur oratorium cum primæva decentia, & munditia. Si mutetur domus intra Diœcesim, vel oratorii locus, exigitur nova visitatio, & approbatio loci.

50. Quinta: *Una Missa pro unoquoque die.* Hoc est, quod sola unica Missa in unoquoque die valeat celebrari; nec potest, alia eo die dici, & ideo jubetur Sacerdoti, *ut optime se informet, an alia Missa celebrata fuerit.* Hac enim celebrata, nec Episcopus valet ibi celebrare ex decreto Clementis XI. Potest tamen Episcopus erigere oratorium intra, vel extra Diœcesim in quacumque domo occasione visitationis, aut itineris hospitio recipiatur, ex declarat. Benedicti XIV. in sua Encyclic. edit. 2. *Junii* 1751.

51. Sexta: *dummodo in eadem domo celebrandi licentia, quæ adhuc duret, alteri concessa non fuerit.* Hoc est, quod in eadem domo privata, & pro eadem familia non sit nisi unicum oratorium, unica licentia, & unica Missa. Si autem pro secunda Missa recurritur, concedi solet novo indulto. Si in eadem domo degant duæ, aut tres familiæ nobiles, invicem segregatæ, unaquæque valet suum indultum obtinere.

52. Septima: *Per quemcumque Sacerdotem, ab Ordinario approbatum, sæcularem, seu de Superiorum suorum licentia regularem.* Hoc innuit, quod Sacerdos sit cognitus, & immunis a prohibitione celebrandi, non exterus, incognitus, ad prœcavenda inconvenientia.

53. Octava: *jurium Parochialium præjudicio.* Hoc indicat, ne in oratorio fiant oblationes, aut quid Parochis præjudicans. Neque Eucharistia, etiam extra tempus Paschale, valet ibi ministrari absque licentia Ordinarii, quæ, saltem semel pro semper, prius obtineri debet, juxta Benedict. XIV. in supradicta Encyclic. quæ incipit: *Magno cum animi.*

54. Nona: *Exceptis diebus Paschatis, Resurrectionis, Pentecostes, & Nativitatis Domini, nec non aliis solemnioribus diebus.* Sola prima dies triplicis Paschatis excipitur. Inter solemniores autem intelliguntur excepti dies Epiphaniæ, Ascensionis, Annunciationis, & Assumptionis B. Virginis, omnium sanctorum, necnon Apostolorum Petri, & Pauli, ac titularis Ecclesiæ loci. Ita in laudata Encyclica ejus sapientissimus Author. Numeratur etiam inter dies exceptos feria v. in Cœna Domini, esto in ea incidat festum S. Joseph, si enim incidat festum Annunciationis, duplici titulo est exceptus, & eodem modo Sabbatum sanctum, tum propter generalem prohibitionem celebrandi Missam privatam, tum propter solemnitatem Paschalem, jam incipientem. Ratione infirmitatis, vel gratiæ specialis solet extendi privilegium Missæ, etiam ad dies exceptos, quo in casu, potest Sacerdos deputatus dicere tres Missas oratorio die Nativitatis.

55. Decima: *In tua & familiæ tuæ præsentia celebrare facere.* Præscribuntur duo. Primum, requiri præsentiam alicujus personæ, pro qua principaliter conceditur indultum, nominaturque a tergo, vel in fronte Brevis. Secundum, comprehendi in privilegio ejus familiam; in hac autem inteligitur pater, mater, uxor, filii, filiæ, nurus, gener, nepotes, aliique agnati, & affines indultarii, dummodo omnes sint ejus commensales, unam familiam conflantes, atque sub regimine ejusdem permaneant; at non sufficit præsentia alicujus ex his, neque simul omnium, nisi adsit aliquis privilegiatus ex nominatis proprio nomine in Brevi. Ita Bened. XIV. in Constit. *Cum duo nobiles* data 1741.

56. Undecima: *Et hospitum nobilium tuorum præsentia.* Duas pariter requirit hæc clausula conditiones. Prima, quod sint hospites, hoc est, exteri, seu ab alio loco advenientes. Secunda, quod sint nobiles; non quidem tam proprie, ac dum dicitur in principio *ex nobili genere*, sed sufficit, quod sint nobiles ex privilegio, ex dignitate, munere, vel ex alio capite, inducente jus, ut tamquam nobiles habeantur, & ita denominentur.

57. Duodecima: *Volumus tamen, quod familiares servitiis tuis tempore dictæ Missæ, actu non necessarii, ibidem Missæ hujusmodi interessentes, ab obligatione audiendi Missam in Ecclesia diebus festis de præcepto minime liberi censeantur.* Hæc clausula ex diametro opponitur doctrinæ traditæ a Concina in hac materia; absolute

te enim affirmat, quod famuli, servi, & ancillæ satisfaciunt præcepto Missam audiendi. Solum autem famulis tunc necessariis id conceditur. Unde ejus affirmatione possunt plures falli, putantes operari bene, & præcepto satisfacere. Fateor, mihi negotium facessere illa verba, *actu non necessarii.* Existimo tamen moraliter, & per distributionem accomodam esse intelligenda, juxta qualitatem personę privilegiatæ, & diversitatem locorum. Non enim decet dominam relinquere solam in actu Missæ, esto actu famula non videatur necessaria, & idem est de domino. Unde illi famillares, proximius utrique regulariter associantes, & inservientes, non reputo exclusos a privilegio. Cæteros familiares exclusos manere satis declarat hęc ultima clausula.

Punctum III.

De Ecclesiæ pollutione, execratione, ac de ejus reconciliatione.

58. Inq. 1. Quot modis polluatur Ecclesia? R. Quinque modis pollui, supposita notorietate facti. 1. Per effusionem sanguinis humani, non puerilem, sed mortaliter gravem. 2. Per homicidium graviter peccaminosum. In utroque vero casu requiritur, quod percussio fiat in ipsa Ecclesia; si enim fiat extra, esto percussus in eam egrediatur, & effundat sanguinem, aut moriatur, non manet polluta. Econtra polluitur, si percussus in Ecclesia exeat foras, & obeat, aut sanguinem effundat, ac etiam per suspendium, esto alias justum, in Ecclesia exequutum. 3. Per quamlibet effusionem illicitam, & notoriam humani seminis. 4. Si in ea sepeliatur excommunicatus vitandus. 5. Si pariter quilibet non baptizatus in ea sepeliatur; quidam tamen sentiunt, non pollui per sepulturam pueri non baptizati, nec per demortui in utero matris, & simul cum ea sepulti. In tribus primis casibus requiritur culpa, in duobus posterioribus sufficit factum publicum. Polluta Ecclesia, polluitur cœmeterium, sed non econtra.

59. Nomine Ecclesiæ non comprehenditur ejus tectum, turris, campanile, cameræ, aut cubicula ei adjuncta, nec sacristia suis parietibus divisa, nec caverna sub Ecclesia, nisi sit deputata ad sepeliendum, aut celebrandum Divina. Unde licet in his locis exerceantur præfata delicta, seu actiones, non manet Ecclesia polluta. Nec nomine Ecclesiæ veniunt oratoria privata.

60. Inq. 2. Quando dicatur Ecclesia execrata? R. Quod Ecclesia execratur, quando ejus parietes simul omnes, vel quoad majorem partem corrunt, vel eorum crusta, aut major pars simul auferatur, quia consecratio parietum crustis inerat, ergo. Crusta simul deficiente, deficit consecratio, & remanet execrata Ecclesia. Potest renovari tota Ecclesia, quin execretur, si paulatim, & succesive fiat; nam eo ipso, quod pars denuo adveniens sit minor, per accessum ad majorem præexistentem consecratam, censetur consecrata. Execrata Ecclesia, non ideo execrantur altaria, nec econtra, quia solum execratur subjectum destructum, sive sit Ecclesia, sive altare, quin unum ab alio dependeat in execratione, uti dependet in pollutione.

61. Inq. 3. Quis possit consecrare, aut benedicere Ecclesiam, & reconciliare pollutam, vel execratam? R. Quod Ecclesia potest consecrari ab Episcopo, & ex commissione Pontificis a quolibet Sacerdote: benedici vero potest a Sacerdote simplici cum licentia Episcopi, & aqua ab eodem Episcopo benedicta. Unde, polluta, seu execrata Ecclesia consecrata, solum ab Episcopo reconciliari valet. Si vero antea tantum fuit benedicta, reconciliari potest a quovis Sacerdote cum dicta licentia, & aqua, prout requiritur ad primam benedictionem. Barbosa cum aliis asserit posse Prælatos regulares suas Ecclesias, quacumque ex causa violatas, reconciliare aqua per Episcopum benedicta, quam, & ipsi benedicere possunt, dum Episcopus per duas dietas abest ex privilegio concesso Minoribus a Leone X. Notorium est privilegium regularibus concessum benedicendi vestimenta ecclesiastica, Ecclesias, & oratoria, & eas polluta reconciliandi aqua benedicta ab Episcopo Diœcesano, & hoc renuente, ab alio Episcopo, quod indulsit Bened. XIII Dominicanis die 26. Maii 1727. Bened. XIV. ait, quod Ecclesia prius non consecrata valet reconciliari a quovis Sacerdote aqua be-

benedicta. *In Syn. lib. 13. cap. 15. n. 2.*

62. Ecclesia polluta, aut execrata, non reconciliatur per celebrationem Missarum, sed debet reconciliari juxta ritum præscriptum: sicut enim a principio non consecratur, aut benedicitur per celebrationem in ea, ita nec post execrationem, aut pollutionem, per quam prima consecratio, aut benedictio amissa fuit. Unde solum in aliquo casu gravis, & urgentis necessitatis potest celebrari in Ecclesia polluta, aut execrata, quin prius denuo consecretur, aut benedicatur. Si, Sacerdote celebrante, violetur Ecclesia ante canonem, omittat Missam; si post canonem, eam prosequatur. Si timeatur incursus hostium, aut alluvionis, vel ruina templi ante consecrationem, relinquat sacrum; post consecrationem valet accelerare sumptionem sacramenti, omnibus aliis omissis.

Punctum IV.

De altari communi, & privilegiato.

63. Inq. 1. Quid intelligatur nomine altaris, & quotuplex sit? R. Intelligi proprie illam partem mensæ, in qua celebrans communiter reponit calicem cum patena, & hostia consecrata. Ideo debet esse lapidea, & consecrata prius ab Episcopo: gravissimeque peccaret Sacerdos, qui aliter celebraret. Altare est duplex aliud fixum, aliud movibile, quod *Ara* nuncupatur. Fixum est tota mensa constans ex uno, vel pluribus lapidibus, quæ firma perseverat, & quia totum consecratur in qualibet ejus parte potest sacrificari. Amittit consecrationem, dum non retinet eam formam, sub qua fuit consecratum; semper tamen ac eam conservet, potest in eo celebrari, licet unus aut alter lapis dimoveatur.

64. Altare movibile, quod etiam dicitur portatile, seu viaticum, quia portatur de uno loco in alium, debet fieri ex unico lapide significante altare Christi, in quo sola est una persona. Si autem, jam consecratum, dividatur in duas partes, quarum quælibet apta sit sustinere calicem, patenam, & hostiam, potest pro duplici ara deservire. Tunc ergo solum perdit consecrationem, quando in nulla ejus parte potest commode collocari calix cum patena, & hostia. Hic obiter vellem monere eos, ad quos attinet, quod aræ fierent completæ, & satis amplæ, aut latæ, nam angustę Sacerdotes scrupulis angunt. Atque eadem ratione, quod aliquantulum promineant a mensa, ut per tactum dignoscantur.

65. Inq. 2. An regulares hodie ubique uti possint altari portatili? R. Quod licet antiquitus regulares pluribus privilegiis cumulati, ac decorati a summis Pontificibus poterant celebrare in altari portatili, quod secum ferebant, ut patet ex cap. *In his* 30. *de privil.* hodie minime possunt, ut constat ex decreto Clem. XI. die 15. Decemb. 1703. ubi simul declarat nullum etiam Episcopum posse celebrare in oratoriis privatis, si eodem die jam una Missa fuerit celebrata, nec post meridiem, aut diebus in privilegio exceptis. Unice valent regulares celebrare extra Ecclesias in altari portatili in terris infidelium, & hæreticorum, ubi Ecclesiæ deficiunt. Ita Benedict. XIV. in supra laudata Encyclica.

66. Inq. 3. Quantum duret indultum altaris privilegiati? R. Durare per tempus in rescripto designatum, sive perpetuo, sive per septennium. Hoc autem septennium computandum est, non a die publicationis per Ordinarium factæ, sed a die gratiæ Romæ concessæ. Clausula apponi solita in rescripto: *dummodo in dicta Ecclesia quotidie tot Missæ celebrentur*, suspendit gratiam, si tempore Adventus, & Quadragesimæ, vel ratione infirmitatis deficit numerus Missarum, præscriptus in dicta Ecclesia continuo per plures dies; non autem quia uno, aut altero die raro deficiat. Neque suspenditur privilegium hoc per generalem suspensionem indulgentiarum, quæ fit anno Jubilæi. Omnia ita sunt declarata a sac. Congreg. Concil. & Indulgentiar. Nota omnia altaria esse privilegiata pro die commemorationis omnium fidelium defunctorum ex indulto Clem. XIII. *dat.* 19. *Maii* 1759. in quo cavetur non posse recipi ob hanc rationem majus stipendium.

67. Inq. 4. An, translato altari de loco in locum legitima authoritate, duret adhuc privilegium? R. Durare, si transferatur cum eadem nomenclatura v. g. Beat. Virg. quia tunc est idem formaliter altare.

re. Et idem est, si imago ob vetustatem renovetur. Imo etiam si renovetur paulatim, & successive totum altare sensim destructum, manente semper sub primęva invocatione mysterii, aut sancti, quia privilegium conceditur altari sub tali titulo sancti, aut mysterii.

68. Inq. 5. An Sacerdos, obligatus celebrare in altari privilegiato, teneatur ad id sub gravi? R. affirm. Quia privat alias creditorem indulgentia, ratione altaris ei concessa. Idem teneas, quando in prędato altari potest dici Missa de Requiem; non enim est certum aliter lucrari indulgentiam: quando vero juxta rubricas non potest celebrari, valet Missa de sancto, aut de Dominica juxta decretum Alexandri VII. Idem est dicendum de Sacerdote, non celebrante in quocumque altari prænimito a fundatore, si sæpius hoc fiat. Sacerdos obligatus titulo stipendii, vel capellaniæ dicere Missam de Beat. Virg. aut de Requiem, satisfacit integre, celebrando de sancto etiam simplici, de quo fit officium, si promissio non præcessit, quia melius est conformari universali legi Ecclesiæ, quam ob voluntatem petentis permissione, dicendi Missam votivam, uti. Æque enim, aut melius sic impetrabit a Deo finem optatum, se conformando ritui ab Ecclesia præscripto. Qua ratione Missę votivæ, S. Gregorii nuncupatæ, debent dici juxta ritum, & officium occurrens. Nec est necesse, ut semper *de Requiem*, vel omnes triginta Missæ ab eodem Sacerdote celebrentur. Sufficit, quod dicantur 30. diebus continuis. Non autem discontinuantur ob triduum hebdomadę majoris. Quidquid opponatur in Missa rubricis Missalis, ut superstitiosum vitandum est. P. Concina ait has Missas non plus aliis valere; quod si verum esset, earum petitio, & continuata celebratio supervacanea foret.

Punctum V.

De altaris ornatu, vasis, ac de vestibus sacris.

69. Inq. 1. Quis ornatus altaris requiritur ad celebrandum? R. Primo, requiri triplicem tobaliam lineam benedictam, quarum una saltem totam mensam cooperiat. Deinde corporale lineum, etiam benedictum, cum parva pallia ejusdem rationis, qua calix operitur. Subinde purificatorium lineum, quod licet bis dicat Concina debere esse benedictum, Gavantus, & alii occulatiores Concina, non inveniunt in rituali ejus benedictionem. Benedictio igitur ejus non de præcepto, sed de consilio est. Prętera requiritur duplex lumen cæreum, vel saltem unum; quod, si haberi non possit cęreum, sit sebaceum, aut demum in necessitate olearium: sine quo, etiam an dandam viaticum, celebrari non potest propter conformitatem universalem ritus, debitæ reverentiæ tanti sacramenti. Requiritur insuper Missale, saltem canonem continens, nullus enim fidere debet suæ memoriæ in re adeo gravi. Imo licet memoria canonem firmiter teneat, debet alium librum loco Missalis coram se ponere, ad vitandam notam. Impotens ad legendum, nequit celebrare absque dispensatione Pontificis, & tunc privatim.

70. Denique in altari debet adesse crux cum imagine crucifixi, non super tabernaculum, sed in ipso altari inter candelabra, seu ad summum paulo superius. Non sit ita parva, ut oculos astantium pene effugiat, sed talis, ut a populo videri possit. Ubi adsit consuetudo in oppositum, quando sacramentum publice prostat, valet sine illa celebrari: sicut etiam in necessitate, ne populus Missa careat. Ex rationabili alia causa etiam idem fieri valet, quia non obligat sub gravi observatio hujus rubricæ.

71. Inq. 2. Quid dicendum de vasis sacris? R. Quod requiritur calix cum patena ex auro, vel argento, aut saltem in necessitate ex stanno. Antea erant Sacerdotes aurei, & calices lignei: nunc Sacerdotes lignei, & calices aurei. Sufficit, quod cuppa calicis sit aurea, argentea, vel saltem stannea, esto pes sit ex ęre, aut ferro. Imo dum calix est argenteus, non est simpliciter, aut sub gravi necessaria deauratio interior, esto semper sit curanda, ut præscribit rubrica: non est enim ratio, cur tantum aurum inpendatur in conviviis prophanis, & deficiat, saltem modicum, pro convivio cœlesti. Numquam in calice ligneo, aut vitreo celebrari valet. Olim ob summam Ecclesiæ pauperiem li-

ce-

cebat celebrare in calice ligneo: Zacarias Papa id vetuit, & jussit celebrare saltem in vitreo; denique Urbanus I. invexit patenas, & calices argenteos, & aureos, ut ait Angelic. 3. *p. q.* 84. *art.* 3. *ad* 6. Non amittitur consecratio, amissa deauratione: quia tota cuppa calicis consecratur. Si autem fiat nova deauratio, ne sanguinem immediate tangat aurum non consecratum, debet denuo consecrari ab Episcopo, vel alio ex privilegio Pontificis. Consecrare enim solum Episcopis competit jure ordinario, esto alii possint ex speciali privilegio Papæ: Requiritur etiam velum calicis cum bursa corporalium, quæ benedictionem non postulant, neque ipsa necessario, sed ex decentia postulantur. Pixis, seu custodia ubi corpus Domini asservatur, & in processionibus defertur, debet benedici, sed simplici benedictione absque unctione.

72. Inq. 3. Quot vestes sacræ requirantur pro Missa celebranda? R. Sex requiri: *Amictus, alba, cingulum, manipulum, stola, & planeta*, seu *casula*. *Amictus* significat loricam, seu galeam spiritualem ad expugnandos diabolicos incursus, & est velut antiquum Ephod. *Alba* indicat cordis munditiem, & interiorem albedinem, quam consequntur dealbati in sanguine Agni. *Cingulum* denotat puritatem, & continentiam. *Manipulum* innuit tolerantiam laborum, & fletum præsentem, quibus mereamur æternam mercedem, & exultationem. *Stola* est signum justitiæ, in primo Adamo amissæ, & in secundo recuperatæ. Vel juxta alios est signum Crucis. *Casula* denique, quæ olim totum cooperiebat Sacerdotem, significat charitatem, quæ omnes virtutes protegit, informat, ac illustrat: vel jugum amoris, sicut stola jugum crucis, seu obedientiæ. Et hæc de morali significatione desumpta ex precibus pro unaquaque veste ab Ecclesia præscriptis. Aliæ referuntur ad Christum, ejusque Passionem denotandam, quæ piissimæ sunt, sed brevitatis gratia omittuntur. Dictæ vestes debent sub gravi esse benedictæ, ab habente legitimam facultatem. Debent etiam esse mundæ, maxime corporalia, & purificatorium, circa quod gravis obligatio incumbit Parochis, & sacristis.

73. Inq. 4. An aliquando liceat celebrare sine vestibus sacris? R. Numquam licere, adhuc ratione cujuscumque necessitatis, nec ad vitandam mortem, ob universalem consuetudinem, & observantiam totius Ecclesiæ. Potest tamen in casu necessitatis Sacerdos uti alia stola pro manipulo, aut cingulo; vel manipulo longo pro stola. Tunc earum benedictio amittitur, dum perdunt primam formam, ita ut deservire nequeant; non vero esto laventur, aut attritis aliquid addatur. Dum autem jam deservire non valent, non sunt in usus prophanos convertendæ, sed, ut de lignis altaris, candelabris, & sacris vestibus disponitur in *cap. Altaris*, debent cremari, & cineres in Baptisterium inferri. Preces a rubricis præscriptæ, dum Sacerdos se induit vestibus sacris, obligant sub veniali, atque idem de orationibus post Missam in gratiarum actionem, quæ incipiunt: *Trium puerorum*, ut tenet communior sententia, quia non majori obligatione ea rubrica communiter recepta est.

74. Sub eadem obligatione debet Sacerdos calceis uti in celebratione, secluso aliquo casu necessitatis. At sub gravi debet uti ministro, & solum ad dandam Viaticum, & ne populus in die festo Missa careat, poterit sine ministro celebrare. Verum esto minister non bene pronuntiet, aut solecismos proferat, Sacerdos prosequatur serenus. Numquam valet fœmina Sacerdoti in altari ministrare. Ajunt tamen aliqui posse fœminam ex loco remoto Sacerdoti respondere, sicut licet monialibus ex choro. Sacerdos sæcularis nequit impune accedere ad celebrandum sine propria veste talari, neque nimis comptus, aut crispatus, sed proprio habitu gravi, devoto, ac decenti. Neque valet aliquis celebrare capite operto, aut cum capillitio absque licentia summi Pontificis, cui privative hæc facultas est reservata. Neque cum anulo in digito, cujus usus prohibitus est in celebratione, etiam Canonicis, & Protonotariis Apostolicis.

75. Sacerdos non lotis facie, & manibus celebrans, culpam venialem comittit. Imo nec laicum decet accedere ad Eucharistiam sumendam, quin prius valet manus, & faciem; aliter faciens, tepidam fidem erga tantum sacramentum demonstrat. Sacerdos indigens baculo, ut ad al-

tare accedat, debet celebrare privatim; cogente vero necessitate, etiam publice celebrare valet, si omnia, ad Missam spectantia, rite perficere possit. Similiter qui peragere cætera valet, præter elevationem hostiæ, & calicis, privatim celebrare potest; nam hic defectus non reputatur tanti momenti, ut Sacerdos semper abstinere debeat a celebratione. Impotens celebrare, nisi sedens, eget dispensatione Pontificia cum causa gravissima, & licet quis dixerit, id esse contra jus divinum, certum est oppositum, quia primus celebravit, *recumbens cum fratribus*, subinde alii celebrarunt, sedendo, ut fertur de Honorio IV. de Pio II. & Pio III. & novissime de Benedict. XIV. Etiam cum penitus cœco aliquando Papa dispensavit, ut adstante alio Sacerdote, celebret, ut de quodam Episcopo, qui astitit Concilio Tridentino, testatur Soto, ut ait Bened. XIV. in consultatione de Missa sedentaria. Verum qui nequit recitare ea, quæ Evangelium præcedunt, debet penitus abstinere, quidquid alii sentiant; quia omissio partis adeo notabilis deformitas gravis est in celebrante, esto non sit gravis omissio, respectu præcepti Missam audiendi juxta plures.

Punctum VI.

De modo in celebratione servando.

76. Inq. 1. Quid Sacerdos debeat observare in celebratione? R. Quod, cum omnibus in rebus sit pulcherrimus modus, potissimum in celebratione hujus venerandi sacrificii est modus observandus. Hic autem modus nullus aptior illo, quem rubricæ præscribunt. Unde Sacerdos tenetur scire, & aliquoties eas legere, quia non sufficit scivisse pro examine in cæremoniis, sed debet illas recollere, tamquam regulas, quibus quotidie indiget. Unusquisque enim tenetur scire, & frequenter legere regulas suæ professionis; sed præcipuæ regulæ Sacerdotis sunt rubricæ missalis: eas ergo tenetur legere, & frequenter recolere. Ita non se reperiet turbatum, & afflictum in altari, dum inopinatum quidquam ad sacrificium spectans sibi acciderit. In illis quippe clarius, quam in Theologis omnia necessaria inveniet. At e contrario perturbatus, & imperitus incurrere potest in plures defectus, culpabiles utique, ex ignorantia antecedenti.

77. Sacerdos igitur in celebratione debet observare modum gravem, ac devotum in verbis proferendis, in crucibus formandis, in genuflexionibus, reversionibus, & cæteris actionibus, quibus perficitur incruentum sacrificium. Considerans ex una parte se representare personam Christi in altari, & ex alia ipsum Dominum suis manibus contrectare. Præsentes teneat illas primas litteras *A. B. C. D. E.* hoc est Missam esse dicendam *alte*, *bene*, *clare*, *distincte*, *& exacte*. Concina num. ult. de sacrific. pro *B.* ponit *breviter*, sed melius mihi videtur ponendum, *bene*; nam celeritas non præcipitur in hac mensa, sicut in antiqua. Exod. *comedetis festinanter*, qui illa erat *Phase*, seu transitus, hęc vero terminus; nec festinatio congruit majestati tanti sacrificii. Unde graviter peccat Sacerdos, qui nimia celeritate, vel legens, vel cæremonias exercens, indevotionem astantibus ingerit. Debet legere quædam alte, clare, & distincte, elevando vocem taliter, quod possit percipi a circumstantibus, simul cavendo, ne alios celebrantes perturbet: quædam media, quædam denique submissa voce, prout rubricæ præscribunt. Unde legitime inferas voluntariam distractionem notabilem in celebratione esse peccatum grave; incompatibilis enim est cum attentione, & devotione, debitis tanto sacrificio.

78. Inq. 2. An Sacerdos debeat sub gravi observare rubricas missalis? R. Rubricas esse in duplici differentia. Aliæ dicuntur *præceptivæ*, aliæ *directivæ*. Appellantur *præceptivæ*, quæ vel ratione materiæ, vel mysterii significati obligant sub gravi; ut celebrare in loco sacro, vel cum vestibus sacris, vel miscere parum aquæ vino, aut fractio hostiæ, & similia. *Directivæ* nuncupantur, quæ juxta communem, vel probabiliorem sententiam tantum obligant sub levi, ut recitare privatim matutinum ante Missam, dicere orationes præscriptas ante, & post illam; elevatio, extensio, aut junctio manuum, & alia hujusmodi. Igitur Sacerdos debet sub gravi observare rubricas præceptivas: directivas vero sub levi, secluso contemptu, aut alio motivo extrinseco. Quilibet debet celebrare Missam juxta ritum pu-

blicum illius Ecclesiæ, in qua celebrat, esto non conveniat cum officio, quod ipse recitat; tenetur quippe se conformare publico ritui Ecclesiæ, & colore, quo illo die utitur. Non licet Sacerdoti exire ad communionem ministrandam cum paramentis nigris, valet tamen in Missa de Requiem consecrare formulas, ac eas distribuere volentibus communicare. Qua de re in rubricis pro Missis defunctorum hanc clausulam Urb. VIII. adhibendam præcepit: "Si, qui sunt communicandi, eos „communicet, ante quam se purificet" Cui consonat decretum S. Congregationis 2. Sept. anno 1741, quod sic se habet: „In Missis defunctorum, quæ in paramen„tis nigris celebrantur, non ministre„tur Eucharistia per modum sacramenti, „scilicet cum particulis præconsecratis, „extrahendo pyxidem a custodia: potest „tamen ministrari per modum sacrificii, „prout est, quando fidelibus præbetur „communio cum particulis intra eamdem „Missam consecratis." Quod quidem decretum, inter authentica, & cum authographis, seu originalibus, quæ stant in regestis decretorum memoratæ S. R. C. diligenter collata, traditur a clarissimo Additionatore R. P. Merati, tom. 1. in 3. appendice decretorum n. 849. cum exclusione aliorum, de quorum authenticitate non constat ex prædictis regestis, idem affirmat Lucius Ferr. novissime correctus in serie Decret.

79. Inq. 3. An Sacerdos omittens aliquam partem Missæ, peccet graviter? R. Quod partes Missæ aliæ sunt ordinariæ, & semper dicuntur, ut confessio, oratio, Epistola, Evangelium, offertorium, præfatio, canon, pater noster, & agnus Dei. Aliæ sunt extraordinariæ, tantum pro quibusdam diebus; ut *gloria*, numerus orationum, sequentia, credo, diversitas præfationum, tractuum, & quarumdam additionum canonis. Igitur omittens partem ordinariam graviter peccat: non ordinariam solum leviter. Omittere in canone unum, aut duo nomina sanctorum, non est grave; si autem voluntarie aliquid, etiam alias leve, omittatur in Canone, corrumpendo sensum ejus, grave peccatum est. Nam quidquid alii sentiant, gravis deordinatio mihi videtur. Idem asserunt quidam contra alios, de non legente privatim Epistolam, vel Evangelium in Missa solemni, in qua a ministris canuntur. Accipiens stipendium pro Missa de *Requiem*, potest sine gravi culpa dicere Missam diei. Imo debet, si officium est duplex. Dicere Missam votivam, aut defunctorum frequenter pro libito die duplici, aut Dominica reputamus lethale.

80. Nota tamen, quod, si tot partes leves ommittantur in eadem Missa, ut simul sumptæ constituant materiam gravem, esset peccatum grave, ut patet in recitatione officii divini. Pariter omittere *gloria*, aut *credo* in magna solemnitate grave reputatur. Item, omissio purificationis calicis, & patenæ post sumptionem. At uti sola aqua, omisso vino, in purificatione, & ablutione, absque causa venialis, cum illa nulla culpa est. Idem dicunt plures, & cum eis Concina de omittente in quatuor temporibus *flectamus genua* cum secundariis collectis, & epistolis, & de sequentiis quibuscumque. Omittere semel collectam, seu orationem principalem in Missa dicunt esse veniale, ter vero lethale. Quod dicitur de omissione intelligendum est respective de additione, nihil enim potest addi ritui Missæ ab Ecclesia præscripto, ideo si quid notabile addatur, præsertim in publico, est lethale; si aliqua devotio præcum in secreto, erit indiscreta, & culpa venialis, intellige de orationibus vocalibus.

81. Inq. 4. An Sacerdos aliquando possit Missam jam inceptam interrumpere? R. Quod absque justa causa numquam potest: dantur tamen plures causæ, ob quas valet; ut si etiam post consecrationem opus sit baptizare moribundum, quin alius possit supplere; vel audire ejus confessionem; vel etiam ministrare viaticum, vel extremam unctionem, si aliud sacramentum recipere non valet, vel subvenire gravi necessitati ipsius Sacerdotis, quo etiam in casu, si redire possit, debet perficere sacrificium. At si consecratio fuit facta, & redire nequeat, debet alius etiam non jejunus, si jejunus non adsit, sacrificium perficere. Si excommunicatus vitandus Ecclesiam ingrediatur, Missa inchoata, debet foras ejici; si autem nequeat, & consecratio non est acta, omittat Missam; si peracta est, moneat astantes, ut ab Ecclesia exeant, & Sacerdos cum ministro sacrificium perficiat, usque ad sumptionem, & ad cætera prosequenda pergat in

sa-

sacristiam, nisi etiam eam adeat vitandus; tunc enim omittenda sunt.

82. Inq. 5. Quantum temporis insumere debeat Sacerdos in Missa celebranda? R. Quod quilibet Sacerdos consulat statuta suæ Dioœcesis, vel religionis; nam ea observando, satisfacit proprio muneri. Generatim autem loquendo, saltem tertiam partem horæ insumere debet in celebratione: de Sacerdote enim nimis properanter celebrante potest inquiri cum Tertulliano: *sacrificat, an insultat?* Igitur nec nimis festinus, nec nimis morosus sit Sacerdos in Missa, quam publice celebrat, sed gravis, modestus, ac diligens, ita ut audientes devotione, non tædio, afficiat. Plures nollunt Missas longas, nisi post mortem: verum sciant, quod, qui volunt Missas breves in hac vita, pœnas longas patientur in altera. Sed pius Sacerdos consideret, an habeat toto die aliud negotium majus, excellentius, aut utilius peragendum? Et cum non habeat, nec habere possit, curet hoc, tamquam maximum suæ dignitatis, rite perficere.

83. Inq. 6. An liceat celebrare Missam vernacula lingua? R. neg. ita Bened. XIV. in *Syn. lib.* 6. *cap.* 10. *num.* 6. docens, & dicens: *Ubi nullus quoad vernaculam sacrarum Scripturarum lectionem abusus irrepsit, aut sileant Episcopi, aut solum quartæ indicis regulæ urgeant complementum. Ubi vero abusus semel innotuit, etiam synodali decreto radicitus evellatur. Concilium Trid.* sess. 22. de sacrificio Missæ cap. 3. *declarat, non expedire, ut vulgari idiomate Missæ sacrificium offeratur.* Erit autem, qui corrigere præsumat decretum venerandum Concilii gravissimi Tridentini? Erit, qui putet se melius, aut plus scire, quod expedit regimini Ecclesiæ præ illis Patribus in Spiritu sancto pro salute fidelium congregatis? Judicent prudentes.

Punctum VII.

De defectibus in Missa occurrentibus.

84. Inq. 1. An Sacerdos debeat supplere defectus in Missa occurrentes? R. Defectus posse esse substantiales, vel accidentales. Substantiales sunt, qui attinent ad essentiam, aut substantiam sacrificii, ut si circa materiam, formam, & intentionem Sacerdotis contingant. Accidentales vero, qui, salva manente substantia sacrificii, sæpe ocurrunt. Cum defectu accidentali fit sacrificium, esto cum peccato, aut sæpe etiam cum scandalo, sed sine ullo peccato, si ex oblivione invincibili contingat. Sit itaque regula generalis, quod defectus substantiales semper debent suppleri, si possint: defectus vero accidentales non semper; ut si omissa gloria, aut oratione, jam legat Sacerdos Evangelium, quando advertit, non debet supplere, sed pœnitere de defectu, si fuit culpabilis, quia illum velle supplere esset pervertere ordinem Missæ, & bis errare. Si autem post pauca verba advertat defectum, suppleat illum; si absque nota possit, alias omittat.

85. Similiter si hostia apposita sit ex pane fermentato, vel incepta corrumpi, vel fracta, aut quid simile, si advertat ante consecrationem, remota illa, aliam ponat Sacerdos, & facta oblatione, saltem mente, prosequatur. Si vero post consecrationem advertat, nihil est supplendum, sed tranquille prosequendum, supposito, quod nihil substantiale deficit sacrificio. Et hoc est intelligendum de omni defectu accidentali, ut si post consecrationem recordetur Sacerdos non miscuisse aquam vino. At defectus substantialis, etiam post consecrationem, supplendus est, si possit. Unde.

86. Inq. 2. Quid faciet Sacerdos advertens apposuisse aquam pro vino, aut hostiam non triticeam. R. Quod, si advertat ante consecrationem, debet apponere aliam hostiam, & aliud vinum; ita ut si non adsit, debeat omittere sacrificium. Si vero adsit, offerat, & consecret, incipiendo ab illis verbis: *qui pridie, quam pateretur.* Si autem id advertat post consecrationem unius speciei, amota invalida, debet apponere, offerre, & consecrare aliam validam; si hæc non possit, nec aliquandiu expectando haberi, procedat in absolvenda Missa, omittendo verba, & signa ad speciem, quæ deficit, spectantia.

87. Tandem si hoc advertat post sumptionem aquæ pro vino, apponat utramque materiam veram, utramque offerat, consecret, & sumat, licet jejunus non sit, quia præponderat perfectio sacrificii. Vel si Missa celebretur in publico, ubi plures adsunt, ad vitandam notam, apponat vinum cum gutta aquæ, & facta oblatione sal-

saltem mente, consecret incipiendo a verbis : *simili modo*, & tandem sumat, & prosequatur cætera. Ita disponit rubrica Missalis *de defectu vini num.* 5. Verum quando ex defectu hostiæ, quia non erat materia valida, aut quia ex defectu intentionis non fuit consecrata, post sumptionem calicis alia est consecranda, & utraque species debet denuo consecrari, ut servetur ordo consecrationis. Nota, quod in his casibus, si fuit oblata materia, esto invalida, debet reponi in vase, aut alio loco decenti, ut post ablutionem sumat eam Sacerdos, vel alius, vel reverenter conservetur.

88. Inq. 3. Si aliquod animal decidat in calicem, quid faciendum? R. Vel animal est venenosum, vel non ; aut prævidetur ante consecrationem, vel post illam? Si animal est venenosum, & hoc advertit Sacerdos ante consecrationem, projiciat vinum in locum decentem, & abluto calice, aliud vinum debet ponere, miscere cum gutta aquæ, offerre, & consecrare. Si autem id advertat post consecrationem, debet, amoto primo calice, sumere alium cum vino, & gutta aquæ, offerre, consecrare, & statim sumere juxta proxime dicta. Vinum autem prius consecratum, exsiccandum est stupis, quæ, arefactæ, debent comburi, & cineres cum ablutione in piscinam projici.

89. Verum quando musca, aut aliud animal non venenosum in calicem jam consecratum decidit, si commode a Sacerdote possit deglutiri, debet cum vino consecrato sumi propter reverentiam sacramenti. Si vero nequeat sine detrimento, aut periculo vomitus, debet caute extrahi medio acu, aut alio instrumento mundo, diligenter lavari post Missam, ac ablutio cum cineribus in piscinam projici. Si denique Sacerdos non audeat sumere vinum, in quo fuit musca, aranea, aut aliud animal propter horrorem, nauseam, aut periculum vomitus, illud relinquat alteri Sacerdoti sumendum, & aliud juxta superius præscripta consecratum sumat, ad perficiendum sacrificium. Si infirmus, vel etiam sanus Eucharistiam acceptam evomat, & species integræ appareant, reverenter separari, & in vase decenti reponi debent, donec corrumpantur, & in piscinam dimittantur. Si vero species non discernantur, totus vomitus est comburendus, & in piscinam projiciendus.

90. Inq. 4. Quid faciendum, quando hostia consecrata disparet vento, vel aliquo casu, seu miraculo, vel quia ab aliquo animali arrepta, nequit reperiri? R. Alteram apponi, offerri, & consecrari debere incipiendo: *Qui pridie, quam pateretur.* Si autem animal, quod hostiam comedit capiatur, comburendum est, & cineres in piscinam projiciendæ. Si peracta consecratione Christus in Eucharistia apparerat sub specie carnis, & sanguinis apparitione permanenti, & visibili ipsi Sacerdoti, deberet consecrare aliam hostiam, & vinum ad sumendum, & perficiendum sacrificium. Vid. D. Thom. 3. *part. q.* 82. *art.* 4. *ad* 3.

91. Inq. 4. An Sacerdos in Missa teneatur dicere ea, quæ non recordatur, se dixisse? R. Quod, si certo ei constet omisisse aliquid essentiale, debet id supplere, sive sit tota forma, sive aliqua ejus verba. Si probabiliter dubitet de his, suppleat ea sub conditione. Si fuerit mera non recordatio, nihil repetat etiam de forma, quia vix quis recordatur omnium, quæ fecit, aut dixit. Unde prosequatur serene Sacerdos, & præsertim si scrupulis agitatur, despiciat illos, nec quidquam repetat. Sed quid dicendum de scrupulosis, qui nequeunt consecrare, nisi alta voce repetant pluries verba consecrationis? Hi sunt digni commisseratione, sed permittendi non sunt celebrare saltim in publico. Vigilius enim Papa sub gravi pœna sancivit, quod Sacerdos submissa voce proferat verba consecrationis ; & quod nullus non Sacerdos ea umquam dicere audeat. An vero peccent in hac repetitione, & transgressione rubricæ, quæ præscribit præfata verba esse proferenda submissa voce? Pendet ex qualitate scrupuli ; ipsi enim nollent peccare, imo ne peccent, repetunt, & vocem extollunt ; tamen quod non debent, faciunt. Acquiescant, & obediant superiori, aut Confessario prudenti : agnoscendo hoc esse unicum remedium utile suo labori. Facta intentione a principio cum illa oratione: *ego volo celebrare Missam*, amplius de illa non curent, nec cogitent.

CA-

CAPUT III.

De justo stipendio Missæ.

QUia stipendium Missæ est ei omnino extrinsecum, merito de eo agitur in ultimo loco. Utinam, ut par est, hunc teneat locum in intentione omnium Sacerdotum, sicut in pluribus alium non habere abs dubio credimus.

PUNCTUM I.

De titulo, & taxa stipendii.

92. Inq. 1. Quo titulo Sacerdos possit licite accipere stipendium pro Missæ celebratione? R. Titulo sustentationis: quia dignus est operarius mercede sua, & qui altari inserviunt, de altari vivere debent. Unde ab Ecclesiæ initio fideles offerebant panem, & vinum, tum ad sacrificium celebrandum, tum ad sustentationem sacerdotum. Subinde seculo octavo, fertur, invaluisse morem pecuniam tribuendi peculiari Sacerdoti pro Missæ applicatione. Non tamen datur, ut pretium consecrationis, sed ut stipendium sustentationis. Unde licite hoc titulo accipit stipendium Sacerdos, esto sit dives, quia semel quod serviat, dignus est mercede sua. Quidquid Genettus dicere redit. Sacra Scriptura, nec Ecclesia distinguit inter Sacerdotes divites, & pauperes, sed omnibus absque exceptione, qui altari inserviunt, de altari participare concedunt. Valde tamen laudabile esset, quod Sacerdotes divites ad exemplum D. Pauli, ne quemquam gravarent, nihil accipiendo, inservirent; nec est dubitandum aliquos ita efficere. Hoc autem perfectionis Apostolicæ, non præcepti divini, aut ecclesiastici est.

93. Inq. 2. An interveniat pactum inter Sacerdotem, & dantem, seu promittentem stipendium pro Missa? R. quod semel ac uterque maneat obligatus ex justitia, unus ad celebrandum pro stipendio accepto, vel sibi promisso, & alter ad dandum, nequit non intervenire aliquod pactum, saltem implicitum, *do, ut facias*, aut *facio, ut des*. Ratio est manifesta; quia nequit dari obligatio ex justitia, aut obligatio restituendi, seu compensandi absque aliquo pacto saltem implicito; sed in præsenti adest obligatio ex justitia, tum ex parte Sacerdotis ad celebrandum, tum ex parte promittentis ad stipendium tribuendum, ergo nequit non intervenire aliquod pactum saltem implicitum. Hæc veritas ab omnibus fatenda est, ratio enim illam convincit. Nihilominus a pactis expressis in materia adeo sacra abstinendum est, ut cavetur in pluribus Conciliis præsertim in Trid. *sess. 22. de observ. & vitand. in celebr. Miss.*

94. Inq. 3. Quodnam sit justum Missæ stipendium? R. Esse illud, quod taxatur ab Episcopo in Synodo, vel extra illam, licet melius sit assignari taxam in Synodo, ut firmior permaneat. Ubi autem ab Episcopo non fuerit taxa assignata, illud reputatur justum stipendium, quod ex communi consuetudine a fidelibus dari solet juxta morem cujusque regionis; nam alicubi majus, alibi minus juxta diversitatem locorum communiter tribuitur. Minime requiritur ad justitiam stipendii, ut sufficiat ad sustentationem Sacerdotis per integrum diem; neque enim Sacerdos in celebratione integrum diem, aut majorem ejus partem impendit: sufficit igitur quod adjuvet illius sustentationi. Hinc Sacerdotes sæculares non promoventur ad sacros ordines absque titulo certo congruæ sustentationis, aliunde habito, nec regulares, nisi titulo paupertatis, qua fisi in verbo Dei congrua sustentatio numquam eis deficit. Taxa stipendii non prohibet fidelibus dare majus, nec Sacerdotibus accipere minus, si velint; sed tantum obligat fideles, ne minori stipendio velint sacrificium exigere, & Sacerdotes, ne majus taxato exigant.

95. Inq. 4. An deceat assignari majus stipendium pro Missa solemni, & cantata, quam pro privata? R. affirm. Quia ad Missam solemnem, & cantatam requiritur assistentia ministrorum, & canentium, quæ omnino extrinseca, & accidentalis est sacrificio, & non requiritur in privata; idemque est de aliis circumstantiis, vel horæ incommodæ, pro Missa celebranda. Obiter nota differentiam, quæ adest inter Missam solemnem, & cantatam; nam solemnitas consistit in assistentia Diaconi, & Subdiaconi. Unde quando jubetur cantari Missa solemnis, debet cani cum assistentia Diaconi, & Subdiaconi. Dum autem so-

solum præscribitur Missa cantata, sufficit illam cantare cum assistentia Accolyti. Ita respondit Sacr. Congreg. Concil. *in una Neapolitana.* Nam cum Patres Carmelitæ cecinissent Missam quotidianam, eis ex quodam testamento injunctam, & accusarentur non implevisse hoc onus, quia illam absque Diacono, & Subdiacono cantaverant, Sacr. Congreg. expendens testamentum non præcipere Missam solemnem, sed cantatam: Respondit: *satisfactum fuisse.* Nota etiam, quod *quando Missa canitur sine ministris, non debet turificari neque altare: neque chorus.* S. R. C. 19. *Aug.* 1651.

96. Inq. 5. An qui collegit plura stipendia in Diœcesi, seu loco, ubi taxa est major, possit illa mittere ad Dioecesim, vel locum, ubi est minor, retinendo sibi excessum? R. neg. Constat ex constit. Bened. XIV. incipiente: *Quanta cura*, ubi tale mercimonium, sive in eodem, sive in alio loco factum, prohibet sęcularibus sub pœna excommunicationis, & Sacerdotibus sub pœna suspensionis, *ipso facto* sedi Apostolicæ reservata. Resolutio autem negativa pro omnibus potiori ratione est intelligenda de testamentariis, ut nequeant mittere stipendia ad aliam Dioecesim, ubi sunt minora, retento sibi, vel etiam hæredibus, excessu; debent enim accurate, & fideliter solvere integra stipendia juxta taxam propriæ Diœcesis, & juxta mentem testatoris, cui aliter minime satisfaciunt. Nam in illa Diœcesi præsumendum est velle testatorem sibi Missas celebrari, in qua vitam duxit, & in illa Ecclesia, ad quam devotione actus, illas reliquit, vel in qua tumulatus est, & non in alia sibi forte ignota, nisi aliter fieri ipse expresse disponat, aut causa rationabilis deposcat.

Punctum II.

De obligatione Sacerdotis celebrandi ratione stipendii manualis.

97. Inq. 1. An Sacerdos, accipiens stipendium pro Missa, vel promittens alicui eam celebrare pro stipendio, aut sine illo, sub gravi ad id teneatur? R. Quod si accepit stipendium, sive absolute sive respective gravem materiam constituens, apud omnes tenetur sub gravi; quia adest velut contractus onerosus, ex quo in materia gravi obligatio gravis utrimque consurgit. Et idem est, si intuitu stipendii gravis promisit celebrare unam Missam, vel plures pro stipendiis regularibus, licet singula ad materiam gravem non attingant. Quia in utroque eventu sive ex uno stipendio gravi, sive ex pluribus parvis, materiam gravem conflantibus, penes omnes oritur obligatio gravis. Unde Sacerdos, acceptans Missarum celebrationem, debet sub gravi eas quantocius celebrare. Alias grave præjudicium infert animabus purgatorii. Vid. tract. 20. n. 254.

98. Si autem accepit stipendium leve, dicunt plures non teneri sub gravi; quia nemo intendit graviter se obligare pro levi stipendio: nec gravitas obligationis pensari debet ex sacrificii valore, majori omni pretio temporali, sed pensanda est, inquiunt, ex damno, quod patitur ille, cui erat applicandum; hoc autem non est grave, siquidem levi stipendio redimitur. Neque promissio nuda gravem inducit obligationem, ergo Sacerdos, accipiens stipendium leve, vel promittens celebrare pro illo, vel sine illo, ad id non tenetur sub gravi. Hæc sententia hujusmodi rationibus fulcita, primo aspectu valde probabilis apparet.

99. Nihilominus, absolute loquendo, & in praxi opposita est amplectenda. Quoniam promissio etiam nuda graviter obligat apud omnes, quando ejus violatio est perniciosa, hoc est, quando ex ejus violatione grave præjudicium resultat proximo; sed ex omissione sacrificii promissi grave præjudicium resultat proximo, sive vivo, sive defuncto, imo utrique, ut bene perpendenti patebit, ergo Sacerdos promittens celebrare pro stipendio, vel sine illo, ad id tenetur sub gravi. Hæc ratio universaliter probat, fortius tamen in Sacerdote, a quo postulatur sacrificium ob aliquod motivum grave, & urgens, ut pro agonizante, pro puerpera periclitante, pro anima peculiaris defuncti, quibus omnibus, & aliis similibus, liquet ex omissione grave præjudicium provenire. Solum igitur non tenetur Sacerdos sub gravi celebrare Missam, pro stipendio levi ab alio sibi postulatam, & acceptatam, vel a se promissam, monendo creditorem, quod alia via sibi provideat, vel quando certo moraliter sibi constaret, non esse in-

ten-

tentionem creditoris imponere illi gravem obligationem ; alias defraudatur proximus in re gravi. Aliquantulum immoratus sum in hoc casu explicando, quia æque frequens, ac dignus est, ut bene percipiatur.

100. Inq. 2. An Sacerdos possit celebrare per alium, retenta sibi parte stipendii accepti ? R. Neg. Constat ex propos. 9. damnata ab Alexandro VII. *Post decretum Urbani potest Sacerdos, cui Missæ celebrandæ traduntur, per alium satisfacere, collato illi minori stipendio, alia parte stipendii sibi retenta.* Aliqui sentiunt talem Sacerdotem non teneri restituere partem sibi retentam, quia putant non violare justitiam, sed obedientiam; hoc tamen fundamento caret, quia, supposita declaratione Pontificia, injusta est retentio. Imo Bened. XIV. in superius laudata Bulla *Quanta cura*, declaravit non posse id fieri, esto alius Sacerdos consentiat in retentione, prout jam antea erat decretum a Sacr. Congreg.

101. An vero id prohibeat, etiam quando excessus stipendii tribuitur titulo amicitiæ, aut cognationis ? Respondet quidam recentior, idem dicere Pontificem, esto detur excessus prædictis titulis ; sed ejus venia Pontifex non meminit cognationis, aut amicitiæ, nec intendit nisi dispellere opiniones, & abusum lucrandi indiscriminatim, media retentione partis stipendii. Igitur non est asserendum idem dicere de excessu titulo amicitiæ, aut cognationis collato, quando solum loquitur de partis retentione, & de *mercimonio* detestabili colligendi majora stipendia turpis lucri gratia, ut videre est in eadem constitut. ubi nihil novi addit, nisi pœnas transgressoribus, ut ipse disserte declarat ibi, & in Synod. Dioec. *lib. 5. cap. 9. n. 5.*

102. P. Concina reprobat retentionem dicti excessus, hac ductus ratione. *Dum quis majus pro Missa celebranda stipendium exhibet, id agit, ut opus Deo acceptius offerat, magisque mereatur.* Hæc ratio destruit statum quæstionis; quia si totum stipendium datur solo intuitu Missæ, non est dubium debere totum tribui alteri eam celebranti. Quæstio est pro casu, in quo datur majus stipendium ratione cognationis, vel peculiaris amicitiæ, quod agnoscitur ex excessu, & modo largiendi, & ex aliis signis.

103. Igitur in his, & similibus circumstantiis, voluntatem donantis declarantibus, decidenda est quæstio, atque dicendum non comprehendi casum in laudata Bulla Benedict. ut patet ex supradictis, & quia, si dans stipendium, conceptis verbis exprimeret hanc esse suam voluntatem, nempe quod excessum sibi accipiens retineat, sine dubio ita fieri posset, ergo etiam in dictis circumstantiis, quæ fere certo illam patefaciunt, nam taciti, & expressi eadem est ratio. *Dices* : si ita vult, cur non ita exprimit ? R. Quia ita exprimere non congruit decori donantis, nec accipientis. Nemo suadet facere, sed si fiat, dicimus, quod non incurrit faciens pœnas dicto mercimonio impositas.

104. Aliqui putant se obsequium præstare Pontifici, dum ultra mentem ejus constringunt opiniones, & conscientias ; sed aperte falluntur, quia solus ille obsequitur legi, & ejus latori, qui juxta veritatem declarat ipsius spiritum, & mentem, non clinando in rigorem, aut laxitatem. Unde ipse sapientissimus Pontifex hortatur Episcopos, ut in collationibus moralibus præferant sententias eorum Theologorum, qui media via inter rigorem, & laxitatem incedere norunt. *Ita in Syn. lib. 12. c. 6. in. fine.*

105. Inq. 3. An accipiens plura stipendia pro pluribus Missis, possit unica Missa omnibus satisfacere ? R. neg. Constat ex propos. 10. damnata ab Alex. VII. *Non est contra justitiam pro pluribus sacrificiis stipendium accipere, & sacrificium unum offerre: neque etiam contra fidelitatem, etiam si promittam, promissione etiam juramento firmata, tradenti stipendium, quod pro nullo alio offeram.* Nescio sane, quomodo vir aliquantulum doctus ita potuit obcæcari! Alii dixerunt hoc posse permitti Sacerdoti pauperi ; sed paupertati Sacerdotis aliunde debet subveniri. Unde nullus Sacerdos valet satisfacere pluribus obligationibus justitiæ unica Missa, nec ratione paupertatis, nec ratione fructus specialissimi, aut impetratorii, neque ratione indulgentiæ altaris, vel imaginis, nec ratione diei festi, aut alterius cujuscumque tituli, aut privilegii, omnia enim privilegia circa hanc materiam sunt revocata, sed tot Missæ debent dici, quot stipendia recepit, licet incongrua ; nam sibi imputet, si acceptat in-

incongrua. Si autem a testatore eleemosyna præscripta non fuerit, tunc ab Ordinario præscribenda est. Omnia constant ex decreto Sacr. Congreg. Concil. Trid. *die* 21. *Junii* 1625. authoritate Urbani VIII.

Punctum III.

Alia dubia circa stipendia Missæ.

106. Inq. 1. An Sacerdos possit unica Missa satisfacere pluribus obligationibus non ex justitia, sed ex charitate, misericordia, liberalitate, aut amicitia? R. Nullo decreto Sacr. Congreg. hoc esse prohibitum, neque applicata absolute Missa pro illo, qui dedit stipendium, posse pro aliis applicari ex charitate, seu aliis titulis, & obligationibus extra justitiam. Verum quod hoinc aliqui inferunt, posse illum, qui ex obedientia tenetur applicare Missam pro sui ordinis defunctis, pro benefactoribus &c. recipere stipendium pro tali Missa, absolute verum non est. Unusquisque consulat, & observet sui ordinis constitutiones. In nostra religione pro Missis, quas constitutiones jubent applicari pro defunctis ordinis, pro Papa, Rege, Protectore, & aliis benefactoribus, & cognatis religiosorum, aut pro Missis B. Virg. in Sabbatis, minime valet recipi stipendium. Nam religio vult eas applicari eodem modo, ac aliæ, quæ ex justitia debentur. Sed occasione hujus.

107. Inq. 2. An Missa æqualiter prosit aliis, ac illi, pro quo applicatur? R. Quod in ratione satisfactionis, & remissionis pœnæ magis prodest ei, pro quo applicatur, quam cęteris; sub hac ratione non prodest, nisi ex beneplacito Dei applicetur alicui ob peculiarem devotionem, quam in vita erga Missam, & Eucharistiæ sacramentum habuit. Nam juxta majorem hanc devotionem creditur Deum applicare aliis, ex sacrificis celebratis pro illis, qui illa carnerunt, vel tepidam habuerunt. At in ratione consolationis magis prodest Missa illis, qui majorem habent charitatem, quæ quanto major est, tanto amplius delectatur, & gaudet de levamine aliorum. Et hoc modo debet intelligi exemplum de candela accensa pro divite, quæ non minus prodest aliis, qui cum ipso sunt; imo magis, si oculos habeant clariores. Unde confirmantur, quæ superius diximus, & deinceps dicemus, nempe obligatum ex justitia applicare Missam pro uno, non posse illam æque applicare pro duobus, aut pluribus. Vid. D. Thom. in Supplem. *q.* 71. *a.* 14.

108. Inq. 3. An qui vovit celebrare Missam in gratiarum actionem, vel ob aliquam necessitatem, possit pro eadem accipere stipendium? R. neg. Alias votum esset illusorium; vovens enim ex animo obligatur ad Missam integre offerendam pro beneficio accepto, vel pro illo impetrando. Omittens celebrare Missam, ex voto debitam, graviter peccat. Votum celebrandi est personale, nec transit ad hæredes, nisi vovens aliud exprimeret. Verum nec tunc transiret ad illos ut votum, sed ut quædam obligatio realis imposita a testatore.

109. Inq. 4. An deceat Confessarium dicere pœnitenti, quod stipendia Missarum, quas illi injungit celebrandas, sibi conferat? R. Nullo modo hoc decet. Imo esto ei sponte offerantur, debet recusare eorum acceptionem; abhorret enim Ecclesia non solum ab omni specie avaritiæ, sed etiam ab ejus suspicione. Idem ob eamdem rationem teneas de qualibet eleemosyna in confessionali etiam voluntarie oblata. Si autem offerentes insistant, potest dicere Confessarius, quod sive stipendia, sive eleemosynas spontaneas ad sacristam, si velint, deferant, ipse vero ea accipere recuset. Vid. Benedict. XIV. *de Syn. lib.* 5. *c.* 9. *n.* 9.

110. Inq. 5. An Sacerdos pro una Missa possit accipere duplex stipendium, unum pro illa celebranda in tali Ecclesia, vel tali altari, & aliud pro ejus applicatione? R. Quod regulariter non potest: quia commendans Missam, ejus vult fructum, & applicationem: Ideo nisi dans stipendium, vel fundator cappellaniæ expressis verbis declaret tantum velle celebrationem, relinquendo liberam applicationem, obligatus ad celebrandum stipendio, sive manuali, sive perpetuo, obligatus existit etiam ad applicandum, ut patet ex laudato decreto Sacr. Congreg. sub Urbano VIII. *ad quartum.*

111. Inq. 6. Quanto tempore possit differre Sacerdos celebrationem, ad quam est obligatus? R. Hoc pendere ex intentio-

tione, & fine illam postulantis. Aliquando enim debet Missa celebrari quantocius sub gravi, ut si petatur pro salute infirmi, aut pro negotio urgenti; alias, si differatur, & interim infirmus obeat, aut negotium expediatur, præter grave peccatum, adest obligatio restituendi stipendium. Aliquando permittitur major dilatio, numquam tamen diuturna. Quæ autem diuturna sit dicenda, variant Authores; imo aliqui desipiunt, aut delirant, ut ille, qui *modicum tempus* a decretis Pontificiis præscriptum, ad tres annos extendit. Omissis ergo aliorum placitis, dilatio ultra mensem, diuturna, & gravis est judicanda. Hoc intelligas pro communitatibus, nam Sacerdotes particulares nequeunt sub gravi tot Missis onerari; exponuntur enim ob varias vitæ vicissitudines periculo amplius differendi. Quod periculum remotius est in communitatibus, tum ob pluralitatem Sacerdotum, tum quia aliis piis operibus, & exercitiis spiritualibus propriis religionis, quę aplicantur creditoribus Missarum, non parum earum dilatio compensatur. Modicum ergo tempus spatium *unus mensis* designat. Ut ait Benedict. XIV. *in Syn. lib. 13. cap. ult. n. 10.* & *in Instit. 56. n. 14.* ubi affert decisionem S. Cong. respondentis, modicum tempus intelligi infra mensem.

Punctum IV.

De obligationi celebrandi ratione beneficii, aut cappellaniæ.

112. Inq. 1. An beneficiarius, seu cappellanus per alium celebrans, possit illi tradere consuetum stipendium, retento sibi majori? R. Quod potest, quoties per alium celebrat Missas beneficio, aut cappellaniæ injunctas; tum quia præter celebrationem alia onera subit; tum quia ita constat ex Decret. Sacr. Congr. cujus prohibitio retinendi partem stipendii, solum loquitur de eleemosynis Missarum manualium. Idem teneas ob has rationes de Parocho, qui per alium celebrat Missas de anniversario, a testatoribus parochianis relictas in sua Parochia; quarum stipendium, esto paulo majus Missarum manualium, non potest multoties haberi a Parocho absque incommodo, & molestia in procuranda a testamentariis, seu hęredibus solutione.

113. Inq. 2. An cappellanus, astrictus quotidie celebrare, possit aliquoties abstinere a celebratione? R. Posse aliquoties ex causa rationabili, ut pro reverentia tanti sacramenti, & licet Concina cum pluribus, quibus subscripsi in prima editione, asserat posse *semel*, & *iterum* celebrare pro se, pro suis parentibus, cognatis, & in die obitus, & commemorationis defunctorum; adest tamen decretum S. Congreg. in oppositum, & producitur a Benedict. XIV. De sacrificio Missæ *lib. 3. cap. 3. n. 7.*

114. Quando ratione infirmitatis non potest celebrare aliquibus diebus, puta per quindecim dies, non tenetur suppiere per alium, quia fundatores, præsumitur, potuisse, & debuisse prævidere, quod cappellanus non semper valere potest, vel quod aliquando accidunt casus, in quibus a celebrando impediatur. Non tamen extenditur concessio ultra 15. dies, prout bis declaravit eadem Congreg. Concilii. Pro omni eventu attendenda est fundatio, seu scriptura, in qua declaratur mens fundatoris; si enim hæc fuit eligere, non Sacerdoten peculiarem, sed celebrari quotidie Missam, hæc quotidie dicenda est, sive per unum, sive per alium Sacerdotem. In dubio Episcopus est consulendus. In die Natalis Domini non tenetur cappellanus, de quo est sermo, tres Missas applicare, nisi id expresse in fundatione habeatur.

115. Superius dictum est, quod celebrare debet in Ecclesia, & altari præfinito a fundatore, ita ut graviter peccet, si absque causa, vel sine Episcopi dispensatione alibi sæpius celebret. Pariter posse anticipare Missas perpetuas, nisi aliud testator præscripserit, vel cedat in aliorum præjudicium. Ideo in nostra religione nequeunt anticipari Missæ a constitutionibus præscriptæ in feria 2. cujusque hebdomadæ pro ordinis religiosis, & benefactoribus defunctis: alias qui postea successive decedunt, privarentur subsidio Missarum ob earum anticipationem. Eodem igitur modo se gerere debet cappellanus, cui quolibet mense, aut hebdomada præscribuntur Missæ, vel in suffragium defunctorum, vel in Ecclesię, aut cappellæ decorem, ne ibi Missæ deficiant, vel in honorem Christi, aut B. Virginis, ut tali die celebrentur.

116. Inq. 3. An, si reditus *cappellaniæ notabiliter minuantur*, possit cappel-

lanus minuere pro rata numerum Missarum? R. Quod si totum capitale absque ejus culpa pereat, liber est cappellanus ab onere Missarum; quia nulla æquitatis ratio postulat, ut gratis serviat, si autem capitale, esto cum notabili detrimento persistat, debet cappellanus celebrare Missas præscriptas, donec vel a Pontifice, vel ab Episcopo reductionem earum obtineat. Ratio vero cur in primo casu omnino liberatur, & non in secundo, saltem pro rata, est, quia ad moderandum numerum Missarum exigitur circumspectio, & prudentia, quæ in primo casu, ut ex se patet, non requiritur.

117. Inq. 4. An hæres, astrictus solvere stipendia Missarum, teneatur illa integre tribuere, licet capitale sit notabiliter minutum? R. Sub distinctione: vel enim fundum pro capitali designatum tradidit cappellano ex dispositione testatoris, vel non. Si primum, ad amplius non tenetur hæres, si ante traditionem pereat, vel minuatur in manu, vel potestate hæredis, hic debet supplere. Similiter si decursu tēporis fundus in dominio hæredis decrescat, etiam absque ejus culpa, adhuc alia opus est distinctione, ut obtinere valeat Missarum reductionem. Nam vel fundus est designatus pro stipendiis *taxative*, *aut demonstrative*. Si *taxative* designatus imminuatur, potest procurare reductionem; si vero *demonstrative*, debet supplere, ita ut Missæ præscriptæ semper sint celebrandæ, donec majoratus perduret, ut sæpius ego de hoc consultus respondi. Non tamen ob hoc tollitur facultas adeundi ad Superiorem legittimum, ut provideat, quod expediri sibi visum fuerit.

118. Si autem quæras unde agnoscetur fundum esse designatum *taxative*, aut *demonstrative*? R. Tunc designari taxative, quando fundator incipit dispositionem ab assignatione fundi, & progreditur ad onus Missarum præscribendum, ut si dicat: *assigno* vel *relinquo hunc fundum, ut ex ejus redditibus tot Missæ celebrentur* vel *cum onere tot Missarum*. Tunc vero designari *demonstrative*, quando dispositio inchoat ab impositione Missarum, ut dicendo: *Volo, quod tot Missæ celebrentur, pro quibus designo talem fundum, vel aliis verbis æquipollentibus*. Vide Bened. XIV. *de Syn. lib.* 13. *cap. ult. n.* 32.

Punctum V.

De reductione Missarum.

119. Inq. 1. Quis possit numerum Missarum reducere? R. Quod ex decreto Conc. Trid. possunt Episcopi in Syn. Diœcesana, & Superiores regulares in Capitulis generalibus, re diligenter perspecta pro sua conscientia, reducere Missarum numerum; ita tamen, ut eorum semper defunctorum commemoratio fiat, qui pro suarum animarum salute legata ad pios usus reliquerunt. Ita *sess. 25. cap. 4.* Decretum hoc prudentissimum fuit; nam cum ad Missarum reductionem vera, & adequata circumstantiarum informario requiratur, hanc Episcopi pro suis Diœcesibus, & Superiores regulares pro suis monasteriis aptius obtinent, quia non datur informatio melior illa, quæ oculis habetur.

120. Nihilominus hæc facultas jam est reservata Sedi Apostolicæ ex decreto Urbani VIII. confirmato ab Innocentio XII. unde jam nullus alius præter sum. Pont. potest Missas reducere, ubi præfatum decretum est receptum, uti est in nostra religione. Imo in nostris constitutionibus præscribuntur fere omnia, quæ in dicto decreto sanciuntur, & omnes Prælati ita inviolabiliter observare coguntur. Verum est, quod post Urbanum VIII. pluribus religionibus indulsere hanc facultatem Alexand. VII. Clem. X. & XI. & Bened. XIII. qui etiam illam concessit Episcopis, qui per se, aut per suos procuratores Concilio Romano interfuerunt *anno* 1725. Præterea, vel per extensionem hujus indulti, vel per aliud peculiare ab Episcopis postulatum, quod solet eis facile concedi, supposita justa causa reductionis, poterunt Episcopi eam perficere juxta instructionem sibi commissam, & tunc potest Episcopus reducere onera Missarum etiam religiosorum suæ Diœcesis ad ipsum recurrentium ad hunc effectum. Quamvis verum sit pariter, quod etiam Generalibus religionum solet Pontifex benigne idem concedere, ut mihi supplicanti benignissime bis concessit pro duplici meo Generali PIUS VI. feliciter regnans.

121. Ab omnibus his curis, & flagitatio-

tionibus se possent eximere Prælati regulares, vel non admittendo in se capitale, aut onus Missarum, sed quod remaneat apud hæredes sub obligatione solvendi quotannis conventui eleemosynam Missis injunctis respondentem; vel admittendo illud sub conditione, quod solum teneatur monasterium ad onera implenda per quinquaginta annos, ultra quod tempus fundatores onerum adjuventur communibus suffragiis Missarum, & piorum operum, quæ a Religione pro benefactoribus indefinite Deo assidue offeruntur. Sic acceptare onera Missarum (prudenter quidem) Patres Minimos refert Benedictus XIV. *in Synod. lib. 13. cap. ult. num. 9.*

122. Inq. 2. Quæ onera, vel quas Missas possit Episcopus reducere, facultate sibi delegata. R. Non posse regulariter eleemosynas, aut alia pia legata reducere, quando separata a Missis injunguntur. Quando vero simul onus eleemosynarum, & Missarum præscribitur, potius pia opera, quam Missæ reduci debent, quia hęc præsumitur voluntas testatoris, si aliud expresse non constet, cum sacrificium Missæ aliis piis operibus acceptius sit Deo, & utilius animæ testatoris. Missæ, præscriptæ in fundatione beneficii, vel ex contractu partium, reduci non debent juxta varia decreta sac. Congreg. Missæ cantatę reducendæ sunt ad taxam juxta morem cujusque Diœcesis, & idem est de anniversariis, & aliis suffragiis. Quod supererit, facta reductione Missarum cum cantu, destinandum est in celebrationem Missarum lectarum. Quando legatum complectitur simul Missas cantatas, & lectas, reducendum est ad lectas, seu privatas, reducendo etiam stipendium ad manuale, hoc est, juxta consuetum stipendium Missæ privatæ manualis. Causa præcipua inter alias reductionis Missarum est diminutio capitalis, & reddituum. Omnia hæc vid. fuse apud Benedictum XIV. *in Synod. lib. 5. cap. 10. & lib. 13. cap. ult.*

123. An Episcopus gaudeat facultate reducendi onera Missarum, saltem ea, quæ nondum sunt imposita, vel ob exiguum capitale a nullo adhuc sunt acceptata? R. neg. Constat ex declaratione sac. Congreg. Concilii, & ex alia *Lucen.* In qua disceptato sequenti dubio: *An Episcopus possit onera Missarum, non acceptata, reducere absque beneplacito Sedis Apostolicæ, sive hujus Congregationis, quoties reductionem necessariam esse judicaverit, ex eo quod locus pius legatum acceptare recusat, non diminuto onere*: die 20 Junii 1682. respondit *negative.*

124. Inq. 4. Quid agendum Sacerdoti, qui plures Missarum eleemosynas accepit, easque consumpsit, Missas autem nec celebravit, nec celebrare commode valet? R. In tali casu non dari locum reductioni, sed compositioni. Neque ab alio fieri valet hujusmodi compositio, nisi a summo Pontifice, qui eam benigne condonat, deposita ab oratore quadam eleemosyna in favorem fabricę basilicæ S. Petri. Taxa eleemosynæ tribuendæ solet esse 10. per 100. pro citramontanis, 8. per 100. pro ultramontanis, & etiam solet minui pro Sacerdote pauperiori ex pietate Pontificis. Verum pro obtinenda compositione requiritur, quod non fuerit omissa celebratio, animo habendi compositionem; alias gratia non suffragatur, ut in simili dicitur *de Bulla compositionis* pro debitis incertis. Vide Bened. XIV. *in Syn. lib. 13. cap. ult. num. 15.*

125. Advertat etiam recurrens pro Missarum compositione, ne sit recidivus; si enim talis sit, debet exprimere in supplicatione, ex stylo Curiæ, condonationem antea habitam, qua expressa, obtinebit aliam, licet difficilius, & pro majori taxa. Notandum est denique, ne aliquis parum pius existimet omnino frustrari suffragio Missarum illos, qui stipendia dederunt; quod in suffragium eorum, pro quibus omissa sacrificia offerri debuerant, alia quotidie celebrantur in basilica Vaticana a cappellanis ad hoc munus deputatis, ait Bened. XIV. *ubi supra.*

TRACTATUS VIGESIMUS SEPTIMUS

DE SACRAMENTO POENITENTIÆ.

QUidam pœnitentiam Eucharistiæ præmittunt, sed ordo sacramentorum a Tridentino præscriptus, post Eucharistiam collocat hoc sacramentum; unde, eundem servando ordinem, de pœnitentia post Eucharistiam agimus cum D. Thom. 3. *p. q.* 84.

CAPUT I.

Natura, & distinctio, actus, & necessitas pœnitentiæ.

PUNCTUM I.

De nomine, & essentia pœnitentiæ.

1. Inq. 1. Unde dicatur pœnitentia? R. Dici a *pœna*, seu *punitione*, quia pœnitere idem est, ac *pœnam tenere*. Unde pœnitentia in communi potest esse triplex, juxta triplex motivum, ex quo pœna oritur. *Primo*, si quis doleat de re bona, vel mala, quam cupiebat aliter factam. *Secundo*, si quis doleat de crimine, causa, non Dei, sed sui ipsius, sicut Esau, qui doluit propter escam vendidisse hæreditatem, quę dicitur,& est pœnitentia falsa. *Tertio*, dum quis dolet de peccato, quia est contra Deum, & hæc est vera pœnitentia, de qua loquimur. Dum in sacra pagina dicitur Deum dolere, aut pœnitere, est locutio metaphorica, unice significans effectum externum quoad nos; nam in Deo nec dolor, nec pœnitentia esse potest.

2. Inq. 2. An in Christo Domino fuerit pœnitentia? R. neg. Quia nec peccavit, nec potuit peccare,ideo non fuit in eo pęnitentia, neque quoad actum,neque quoad habitum. In Beata Virgine fuit pœnitentia quoad habitum, quia potuit peccare; non tamen quoad actum, quia numquam peccavit. In Adamo, quia potuit peccare, & de facto peccavit,fuit pœnitentia quoad habitum, & quoad actum.Angeli sunt incapaces veræ pœnitentiæ, quia ex natura sua sunt inflexibiles, unde Dæmones dolent pœnam, quam patiuntur, at non culpam, quam commiserunt.

3. Inq. 3. Quid est pœnitentia? R.Posse considerari, vel ut virtus, vel ut sacramentum. Ut sacramentum habet duas diffinitiones, aliam metaphysicam, physicam aliam. Metaphysica est *sacramentum novę legis causativum gratiæ remissivæ peccatorum commissorum post baptismum, vel in ipsius receptione.* Physica *est actus pœnitentis sub præscripta verborum forma, a Sacerdote potestatem habente, prolata.* Pœnitentia ut virtus, vel habitus est *virtus offerens Deo debitam satisfactionem, & dolorem pro peccatis.* Juxta alios est *Præterita mala plangere, & plangendo, iterum non committere.* Sed hæc potius est descriptio,quam definitio pęnitentiæ. Cum enim hæc sit quædam justitia, esto imperfecta, hominis ad Deum, ordinatur ad restituendum Deo, quod ei debetur, nempe dolor, & satisfactio pro peccato.

4. Unde pœnitentia est virtus specialis, & pars potentialis justitiæ, quæ recipitur in voluntate defectibili, sicut aliæ virtutes morales; licet aliquæ ex istis in voluntate indefectibili, uti in Christo, recipiantur. Ejus objectum formale *quod* est satisfactio, & quia nequit Deo a puro homine dari satisfactio adequata secundum æqualitatem, ideo est justitia potentialis, aut imperfecta. Objectum *cui* est Deus: materia remota sunt peccata, ut detestanda, & destruenda: materia proxima est omne id, quo Deo satisfieri potest,ut dolor,oratio, eleemosyna, jejunium, & cæterę pœnalitates. Vitium ei proprie oppositum per defectum est impœnitentia, seu propositum non pœnitendi. Per excessum vix habet vitium oppositum,saltem interius, nisi exterius detur aliquando pœnitentia indiscreta. Differt a religione, quia hæc tribuit honorem Deo absolute,ut primo principio; pœnitentia vero non absolute, sed ex suppositione honoris ablati. Est tamen virtus simpliciter perfectior religione, quia hujus objectum non appropinquatur tantum

tum Deo sicut objectum pœnitentiæ, nempe satisfactio offensæ Deo moraliter intrinsecæ. Prudentia vero perfectior est virtus, quam pœnitentia; quia illius objectum comprehendit omne bonum honestum; ideo universalius est objecto pœnitentiæ, quod determinatum bonum est. Ita N. Salmant. schol. *in* 3. *p.* 85. *a.* 6.

5. Inq. 4. In quo conveniant, & differant pœnitentia ut virtus, & pœnitentia ut sacramentum? R. Convenire, & differre in pluribus. 1. Conveniunt in eo, quod utraque causat gratiam effective; ut virtus moraliter, ut sacramentum physice instrumentaliter. 2. Utraque requirit emendationis vitæ propositum. 3. Utraque dicitur, & est secunda tabula necessaria post peccati naufragium. 4. Utraque requirit pro subjecto hominem adultum. 5. Utraque valet iterari etiam circa idem peccatum.

6. Differunt autem primo, quia ut virtus est a principio mundi, & de jure naturali; ut sacramentum est ab institutione Christi, & de jure positivo, postquam illud Christus instituit post resurrectionem, dum Apostolis dixit Joan. 20. *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Ut sacramentum constat materia, & forma præscripta, non ut virtus. Ut sacramentum, non requirit ad justificandum dolorem perfectum, sicut requirit ut virtus. Ut sacramentum, solum requiritur in lege nova, ut virtus, fuit necessaria in omni lege. Denique, omissis aliis differentiis, ut virtus, ponitur sub genere habitus, ut sacramentum, sub genere signi.

Punctum II.

De actibus virtutis pœnitentiæ.

7. Inq. 1. Quot, & quales sint actus pœnitentiæ? R. Actum ejus adequatum esse dolorem de peccatis propriis. Hic autem dolor dividitur in alios duos actus, qui *contritio*, & *attritio* appellantur. Contritio est actus perfectus a charitate imperatus, & includit ipsam charitatem; ideo a virtute pœnitentiæ necessario procedit. Attritio est actus imperfectus, ad quem eliciendum sufficit auxilium supernaturale.

8. Inq. 2. Quid sit *dolor*, *contritio*, & *attritio*? R. Dolor est *pœnitudo peccatorum contra Deum commissorum.* Contritio est *dolor perfectus, de peccatis assumptus, propter Deum summe dilectum cum proposito confitendi, satisfaciendi, & de cætero non peccandi.* Attritio est *dolor imperfectus, de peccatis assumptus, propter pœnas inferni, amissionem gratiæ, vel gloriæ, vel propter deformitatem peccati cum proposito confitendi, satisfaciendi, & de cætero non peccandi.* Dicitur *dolor imperfectus* non absolute, & positive, sed negative, & respective ad contritionem; nam in sua linea etiam attritio est dolor perfectus. Vix ante sæculum XIII. nomen attritionis fuisse auditum testantur plures, sed postquam Alexander de Ales, Albertus magnus, & alii hanc vocem in scholas invexerunt, communi plausu a theologis recepta est.

9. Inq. 3. In quo differant contritio, & attritio? R. Differre præcipue in earum principio, motivo, & effectu. In principio; quia, ut dictum est, contritio procedit ab habitu, seu virtute pœnitentiæ; attritio vero ab auxilio divino. In motivo; quia contritio detestatur culpam propter Deum summe dilectum; attritio vero propter pœnam. In effectu; quia contritio producit gratiam, & connectitur necessario cum ea; non vero attritio, nisi simul cum sacramento. Differunt igitur essentialiter ex suis motivis formaliter diversis. Nota autem, quod, licet attritio incipiat a timore pœnæ, ultimus tamen finis attritionis non est pœna, sed Deus ut Judex in ordine supernaturali, & agnitus lumine fidei. Si enim procederet ex timore pœnæ, etiam alterius vitæ, infligendæ a Deo, ut authore naturali, esset attritio naturalis, quia plures philosophi cognoverunt pœnam alterius vitæ, ex qua lumine naturali probarunt animæ immortalitatem. Pœna igitur solum est motivum excitativum attritionis. Unde attritio est etiam dolor de peccatis propter Deum, licet non ut summe dilectum.

10. Differunt insuper in eo, quod contritio semper est dolor universalis de omnibus peccatis, quia motivum ejus formale est universale, nempe Dei offensa; ideo nullus potest habere contritionem de uno peccato gravi, quin illam habeat de omnibus. Attritio autem potest esse universalis, & etiam particularis juxta

ta ejus motiva. Si enim quis doleat de peccatis ex metu gehennæ, est universalis; si vero ex turpitudine peculiari hujus peccati, erit particularis. Præterea differunt, quia contritio semper est entitative supernaturalis; attritio potest esse, vel ex omni parte supernaturalis, vel etiam naturalis, ut dum peccator dolet de peccatis ob pœnam temporalem. Et potest esse naturalis entitative, & supernaturalis quoad modum, ut dum prædictus dolor est in homine justo, in quo omnis actio honesta est supernaturalis quoad modum, ex gratia, & charitate illam ad Deum finem supernaturalem ordinante. Omittuntur aliæ differentiæ minus utiles ad intentum.

11. Inq. 4. In quo differat actus contritionis ab actu charitatis? R. Differre potissimum in motivo, quia motivum contritionis est summa bonitas Dei cognita per fidem, *ut offensa*; motivum vero actus charitatis est summa bonitas Dei cognita per fidem, *præcisive ab offensa*. Unde actus charitatis est velut aurum purius contritione; licet ista etiam in linea supernaturali sit tamquam aurum, quod Deo offertur pro debitorum solutione. Nequit dari actus contritionis sine charitate, sive imperante, sive concomitante: est enim dolor de peccatis propter Deum *summe dilectum*. At potest charitas esse sine contritione, ut patet in Christo, B. Virgine, & Angelis. Nec audiendus est Concina dicens, quod sicut contritio includit charitatem, ita charitas includit contritionem. Nec audiendus est in eo, quod aserit contritionem esse actum non prosecutionis, sed fugæ, & detestationis. Hæc enim theologia languida est, quia actus, præsertim primarius virtutis, est actus prosecutionis, & tendentiæ positivæ ad objectum. Allucinatur Concina, confundens objectum contritionis cum peccatis. Peccata fugit, & detestatur contritio; sed objectum contritionis non sunt peccata, sed satisfactio pro peccatis. Unde melius debuit describere contritionem *l. 1. de pœn. c. 9. n. 1.*

12. Inq. 5. An actus charitatis possit esse contritio virtualis? R. Posse esse contritionem virtualem *eminenter*, ut dum quis immemor peccatorum eliceret actum charitatis. In hoc casu reciperet gratiam, justificaretur, & consequenter mundaretur a peccato incompossibili cum gratia, & charitate. Hic autem actus, nec includit contritionem, nec est sufficiens pro materia sacramenti pœnitentiæ; cujus oppositum sequeretur, si illam includeret, ut ait Concina ubi supra. Nam licet dolor virtualis, ortum ducens a formali, sufficiat ad sacramentum pœnitentiæ, non vero dolor virtualis eminentialis; hic enim non aliud est, nisi ipsa charitas, expellens peccatum ob incompatibilitatem cum eo. Imo justificatus per actum charitatis adhuc tempore debito, ut in articulo mortis, tenetur elicere actum contritionis, sicut econtra. Nam præcepta charitatis, & pœnitentiæ sunt omnino distincta. Ita N. Salmant. schol. *tract. 24. disp. 5. num. 260.*

Punctum III.

De necessitate pœnitentiæ, quatenus virtus.

13. Inq. 1. An in omni lege fuerit peccatoribus necessaria pœnitentia? R. affirm. Quia nequeunt peccata remitti, quin Deus misericorditer restituat peccatorem in suam amicitiam; sed Deus non restituit in suam amicitiam impœnitentem, ergo necessaria fuit in omni lege pœnitentia, quatenus virtus. Constat etiam ex illo Luc. 13. *Nisi pœnitentiam egeritis, omnes simul peribitis.* Igitur pœnitentia, ut virtus, semper fuit, & est necessaria, absolute loquendo, necessitate medii, & præcepti divini positivi, imo & naturalis, ut superius est indicatum. Reducitur autem præceptum naturale pœnitendi ad primum Decalogi mandatum; ex eo enim, quod Deus est diligendus, deducitur, quod minime sit offendendus: si vero offendatur, debeat satisfieri offensa, ad quam satisfaciendam requiritur necessario pœnitentia. In lege autem nova per sacramenta baptismi, & pœnitentiæ restituitur peccator in Dei amicitiam; ideo non est præcise necessaria contritio perfecta, sed sufficit imperfecta, seu attritio simul cum sacramento.

14. Inq. 2. Quando obligat præceptum naturale pœnitentiæ? R. Obligare *per accidens*, & *per se*. Obligat *per accidens*, dum quis in peccato existens suscipere cogitur sacramenta vivorum, vel ministrare sacramentum ex officio, aut ministe-

terium sacrum, vel adest magna calamitas populi, vel imminet tentatio, aut periculum peccandi, vel urget aliud præceptum, quod impleri nequit absque contritione. Obligat *per se* in articulo mortis, saltem semel in anno, & etiam aliquoties in vita. Cum enim Ecclesia adhuc tempus fixum non designaverit, non est usurpanda ejus autoritas, ut quisque illud præfiniat. Ad asserendum obligare omni die festo, non adest fundamentum. Per susceptionem sacramenti pœnitentiæ cum vera attritione satisfit huic præcepto regulariter in vita.

15. Inq. 3. An peccans mortaliter teneatur quam primum ad contritionem? R. affirmative ex cap. 5. Eccles. *non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem.* Quæ quidem verba præceptum sonant in sententia communiori, & probabiliori: præcipit ergo Deus, ne contritio differatur de die in diem, tenetur ergo peccator quam primum ad contritionem, non in instanti physico lapsus, sed in instanti morali; præceptum ergo pœnitendi esto sit affirmativum quantum ad verba, implicat tamen hoc negativum: ne differas, eo modo quo tract. 19. n. 5. diximus de præcepto restitutionis. Contritio autem restitutio quædam est, veluti satisfactio Deo debita pro ofensa, reintegratio est honoris a Deo ablati per peccatum, quo homo efficitur debitor Deo, ait Angelicus Doct. in Suplem. q. 13. a. 1. Si debitor; ergo satisfaciat statim. Proximus alapa cœditur, illico est obligatus aggresor ei satisfacere. Civis injuria afficiens concivem suum, statim tenetur ei reconciliari. Filius Patrem suum inhonorans, quam primum astringuitur ab eo petere veniam? Cur ergo ab hac obligatione liber erit insolens peccator Deum inhonorans, eumque jure ultimi finis privans? Non ergo differas de die in diem, si non vis experiri illud D. Aug. serm. 17. de verbis Domini: " cras cras „convertar: ipsa res est, quæ multos oc- „cidit, cum dicunt cras cras, & subito „ostium clauditur: remansit foras cum „voce corvina, quia non habuit gemitum „columbinum." Ex duplici ergo capite tenetur peccator ad promptam contritionẽ, ex obligatione justitiæ Deum placandi, & ex charitate propia a servitute Diaboli se ipsum liberandi, peccatum enim constituit hominem servum Diaboli, eumque privat communione sanctorum, merito, & satisfactione omnium operum bonorum. Sanct. Antonin. 3. p. tit. 14. cap. 8.

16. Inq. 4. An qui in articulo mortis suscepit sacramentum pœnitentiæ cum attritione supernaturali cognita, teneatur ad contritionem? Circa hanc difficultatem duplex militat sententia, utraque valde probabilis, ac validis rationibus munita, quidquid in oppositum declamet Concina, vanis interrogationibus contra Cardinalem de Lugo, & alios pios, & graves Authores.

17. Nihilominus in praxi amplectenda est sententia affirmativa, quæ asserit peccatorem in illo articulo debere elicere actum contritionis ob periculum æternæ damnationis: quia sententia hanc obligationem negans, non est omnino certa, neque scit certo peccator, an sit in gratia, adhuc suscepto sacramento modo dicto; sed in articulo mortis debet quisque amplecti, id quod securius est, ne exponatur damnationis periculo, ergo cum contritio sit medium securius suæ æternæ salutis, debet illam elicere, vel ad eam conari. Profecto articulus mortis variat casum, & terribile est in illa hora non facere id, quod est securius, ut diximus ex doctrina S. M. N. Theresiæ *tract.* 2. *n.* 100.

18. Frivolum autem est, quod loco citato interrogat Concina: *Desiit ne in lege evangelica respectu illorum, qui confitentur, præceptum contritionis, etiam in extremo luctu?* Respondere namque quilibet valet, affirmando, vel negando, quin ex eo bene intellecto, aliquod absurdum sequatur. Quoniam juxta sanam, etiam D. Thomæ doctrinam, sacramenta mortuorum, imo aliquoties & vivorum rite suscepta, faciunt peccatorem ex attritio contritum; unde & potest dici in aliquo sensu, quod desiit in nova lege præceptum præcisæ contritionis respectu suscipientis sacramentum pœnitentiæ; & potest dici, quod non desiit, sed quod variatum est quoad modum, ita ut medio sacramento adimpleatur. Esto autem hoc sit probabilius, & communis Theologorum sententia; quia tamen non est omnino certum, ideo quisque in ultimo vitæ, ad vitandum damnationis periculum, debet adhibere remedium certius, quod est contritio.

19. Objic. Sententia asserens justificari peccatorem per sacramentum pœnitentiæ, cum vera attritione susceptum, est moraliter certa; sed adhibita hac morali certitudine, ad nihil amplius tenetur peccator circa peccatorum detestationem, ergo non tenetur ad contritionem. R. Quod hoc, & alia argumenta satis probabilem reddunt oppositam sententiam. Verum quia ad summum probant, non peccare ex hac parte omittentem contritionem; non vero habere omnimodam certitudinem suę justificationis, si forte sacramento defuit aliquid necessarium, vel ob alium defectum occultum, esse liberum a periculo damnationis, & alias habet certius remedium, quod potest applicari, nempe contritio, ideo ad hanc tenetur in illa ultima hora, qua transacta, ad omne remedium clausa est janua.

CAPUT II.

De sacramento pœnitentiæ, ac de ejus materia, & forma.

20. SUpposita notitia pœnitentiæ, ut virtutis, progredimur ad ejus discussionem in ratione sacramenti. At quia hujus sacramenti definitio, tum physica, tum metaphysica, jam supra tracta est, tantum de ejus institutione, necessitate, materia, & forma erit sermo in hoc capite.

PUNCTUM I.

De institutione, & necessitate sacramenti pœnitentiæ.

21. Inq. 1. A quo, & quando fuerit institutum hoc sacramentum? R. A Christo Domino fuisse institutum complete post Resurrectionem, quando apparens Apostolis Joan. 20. dixit: *accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Ita Trid. *sess. 14. can. 1. & 3.*

22. Inq. 2. Ex quibus componatur hoc sacramentum? R. Componi ex actibus pœnitentis, & absolutione ministri legitimi per modum judicii. Unde posita dolorosa accusatione, seu confessione ex parte rei, seu pœnitentis, tamquam materia, accedit absolutio ex parte Judicis, seu Confessarii, tamquam forma. Quando autem juxta alegata, & probata, id est, juxta accusationem pœnitentis, ac ejus signa reperit illum absolutione indignum, profert tanquam Judex sententiam contra eum, relinquendo illum peccatis ligatum, ac ei denegando absolutionem.

23. Inq. 3. An hoc sacramentum sit necessarium necessitate medii, vel præcepti? R. Utroque modo esse necessarium in nova lege in re, vel in voto; quia ut dicit Concil. Trid. hoc sacramentum est necessarium lapsis post baptismum, sicut ipse baptismus nondum regeneratis; sed baptismus nondum regeneratis est necessarius necessitate medii, & præcepti in re, vel in voto, ergo pariter hoc sacramentum. Sicut enim baptismus est absolute prima tabula, ita hoc sacramentum, post peccati naufragium in lege nova, est secunda tabula ad salutem necessaria. D. Thom. *in Supplem. q. 6. a. 1.*

24. Inq. 4. An votum suscipiendi hoc sacramentum debeat necessario esse explicitum. R. Quod licet sit melius votum explicitum, sufficit tamen implicitum in ipsa contritione. Nam ad tolendum peccatum originale sufficit votum implicitum baptismi inclusum in ipsa contritione, ergo ad delenda peccata post baptismum commissa sufficit votum implicitum pœnitentiæ inclusum in eodem actu contritionis, contritio enim ex se conectitur infallibiliter cum gratia.

25. Inq. 5. Quando obliget præceptum divinum confessionis? R. Obligare potissimum in articulo mortis existentem in lethali, vel dubium de eo, aut probabiliter de eodem opinantem. Alias exponitur periculo numquam illud confitendi. Unde obligantur puerperæ ante primum partum, vel ante alium periculosum, milites ante prælium, dum possint; & quilibet ante longam navigationem. Si autem Sacerdos absit, nulli alteri confiteri debet: peccaret quippe graviter, confessionem faciendo Diacono, laico, aut mulieri; quia in præsenti statu daret occasionem suspicandi, quod adhęreat erori Lutheranorum, quem etiam improbavit docte Henricus VIII. ante suam perversionem in opere *de septem sacramentis* contra Lutherum, ut refert Bened. XIV. *in Syn. lib. 7. cap. 16. n. 3.*

26. Objic. In canon. *Qui vult. de pœnit. dist.* 6. & in D. Thom. *in 4. dist.* 17. *q.* 3. *art.* 3. *quæst.* 2. habetur, quod in casu necessitatis, deficiente sacerdote, potest fieri confessio etiam laico, ergo. R. Quod olim in necessitate fiebat confessio etiam mulieri in defectu alterius ad majorem pœnitentis humillationem, ut Deus flecteretur ad ignoscendum; sed seculo XV. obsolevit mos iste, ita ut jam sit graviter illicitus ejus usus. Vide laudat. Bened. XIV. *cap. cit. n.* 11.

27. Inq. 6. Qui obstringantur præcepto divino confessionis? R. Obstringi omnes baptizatos usu rationis compotes, supposito gravi peccato. Nam datur præceptum divinum recipiendi sacramentum pœnitentiæ per modum judicii, ad quod necessario requiritur confessio pœnitentis per modum rei, & accusatoris: igitur obligantur ad illam omnes baptizati post usum rationis in articulo mortis præcepto divino, & saltem semel in anno ex præcepto ecclesiastico. Infideles autem non baptizati, neque humano, neque divino præcepto obstringuntur ad confessionem: quod etiam satis inconsequenter asserit Concina obligando infideles ad communionem, *lib.* 3. *de Euchar. diss.* 1. *cap.* 9. *n.* 11. Et deobligando eos a confessione. *Lib.* 1. *de pœnit. dissert.* 4. *cap.* 2. *num.* 23. *Vid. tract.* 35. *num.* 28.

28. Inq. 7. An in articulo mortis teneatur confiteri pœnitens per interpretem, si aliter non valet? R. Ex D. Thom. Suplem. q. 9. a. 3. *Quando non possumus uno modo, debemus, secundum quod possumus, confiteri.* Verum tunc sufficit exponere aliqua venialia, & generatim omnia mortalia. Imo si aliter non possit in illo articulo, debet fieri etiam publice confessio modo dicto. Non enim est contra valorem confessionis, quod fiat publice, quidquid aliqui in oppositum sine fundamento sentiant. Mutus tenetur in dicto articulo confiteri per nutus. Nullus astringitur confiteri statim post commissum peccatum, quia nullum adest præceptum ad id obligans. Unde esto melius esset, non tamen est necessariũ. D. Thom. *in Suplem. q.* 6. *a.* 5. Congruo autem tempore debent confiteri omnia peccata, sive interna, sive externa cum circumstantiis speciem mutantibus, ut fides docet ex Concil. Trid. ubi contra hæreticos ita fuit definitum *sess.* 14. *can.* 7.

Punctum II.

De materia remota sacramenti pœnitentiæ.

29. Inq. 1. Quæ sit materia sacramenti pœnitentiæ? R. Esse duplicem: nempe *proximam*, & *remotam*. Materia proxima sunt actus pœnitentis, de quibus postea. Materia remota sunt peccata commissa post baptismum, vel in ejus receptione. Hæc materia remota etiam est duplex. *Necessaria*, & *voluntaria*. Materia *necessaria* dicitur, ad quam confitendam quis tenetur. *Voluntaria* est illa, quæ, esto sit sufficiens pro constituendo sacramento, tamen sine peccato omitti valet. Igitur materia necessaria remota *circa quam* sunt peccata gravia, commissa post baptismum, vel in ejus receptione, non solum certa, sed etiam dubia, omnia pro ut sunt in conscientia. Peccata autem ante baptismum perpetrata non subduntur Ecclesiæ clavibus, ut docet Trid. *sess.* 14. *cap.* 1. & 2. Nam *quid mihi de his, qui foris sunt judicare?* Inquit Apostol. 1. *Cor.* 5.

30. Dicuntur peccata materia remota *circa quam*, quia non sunt materia, *ex qua* fit sacramentum, ut aqua in baptismo, & actus pœnitentis in hoc sacramento: nec sunt materia, *in qua* sacramentum recipitur, sed sunt materia, *ad quam* destruendam tendit sacramentum, sicut medicina ad destruendam infirmitatem; ideo appellantur materia remota *circa quam*. Unde non concurrunt effective instrumentaliter ad causandam gratiam, sicut aqua in baptismo; quia nimirum ibi aqua est materia *ex qua*, non vero peccata in pœnitentia.

31. Objic. Si peccata sunt materia pœnitentiæ, semel absoluta, non poterunt iterum absolvi, sicut panis semel consecratus, nequit iterum consecrari, consequens est falsum, ergo peccata non sunt materia remota pœnitentiæ. R. Negando sequelam, & paritatem: disparitas consistit in eo, quod pro pane iterum consecrando nequit apponi nova materia proxima, sicut apponitur nova confessio cum novo dolore pro peccatis iterum absolvendis.

32. Inq. 2. An peccata pure existimata sint materia necessaria? R. affirm. Quia licet non sint peccata in *re*, sunt tamen in conscientia, & existimatione: datur ergo obligatio ea confitendi. At non sunt materia sufficiens, idque circo, si sola confiteantur, non fit sacramentum. *Dices*: peccata pure existimata sunt materia virtutis pœnitentiæ, & doloris, ergo etiam sacramenti pœnitentiæ. R. neg. conseq. Disparitas stat in eo, quod materia doloris, & virtutis pœnitentiæ est omne peccatum, sive reale, sive apparens: materia vero sacramenti tantum est peccatum reale, & vere commissum.

33. Inq. 3. Quotuplex sit dubium circa confessionem peccatorum? R. Quod est quadruplex. Nempe dubium *facti*; dubium *qualitatis*; dubium *speciei*; & dubium *confessionis*. Dubium *facti* est dubitare, si quis peccavit, vel non. In hoc casu, si alia non apponatur materia, solum sub conditione potest dari absolutio. Dubium *qualitatis* est, supposita culpa, ignorare, an sit gravis, vel levis. Dubium *speciei* est, supposita culpa gravi, ignorare contra quam virtutem. Dubium *confessionis* est, scire culpam determinatam, & dubitare, an sit jam confessa. In tribus his casibus datur absolutio *absolute*, quia adest materia sufficiens certa pro sacramento conficiendo, licet dubitetur de gravitate, specie, aut confessione peccati. Igitur peccata dubia, quocumque dubio, confiteri debent, quia omnia peccata gravia aperienda sunt in confessione, prout sunt in conscientia, ut decernit Trid. *loc. cit.*

34. Inq. 4. An peccata confessa, ut dubia, si postea reperiantur esse certa, debeant iterum confiteri ut certa? R. affirm. Propter eamdem rationem; videlicet, quia jam sunt certa in conscientia, quæ antea erant dubia. *Objic.* 1. Obtinens dispensationem, aut absolutionem a legitimo Superiore de voto, aut censura dubiis, esto postea sciat esse certa, non tenetur aliam dispensationem, aut absolutionem postulare, ergo pariter de peccatis dubiis absolutis, ut talibus? R. neg. conseq. Disparitas consistit in eo, quod Superior dispensat, aut absolvit in voto, aut censura, in quantum potest: Confessarius vero solum absolvit directe a peccatis, in quantum ei manifestantur. Unde cum solum, ut dubia, ei patefiant, directe tantum ut dubia, absolvit, & solum indirecte, ut certa.

35. *Objic.* 2. Qui confitetur *decem* peccata *plus*, *minusve*, si postea reperiat fuisse undecim, non tenetur fateri undecimum, quod sub dubio confessus fuit, ergo pariter de aliis peccatis dubiis. R. neg. ant. Quia licet communiter AA. illud concedant, desudando non parum in reddenda disparitate, nulla adhuc adequata reperta fuit. Igitur non teramus tempus; sed dicamus per doctrinæ consequentiam, illud peccatum undecimum, quod revera non est confessum, nisi ut dubium, agnitum postea ut certum, ut certum debet confiteri, sicut cætera confessa ut dubia, & cognita postea ut certa, ut certa confiteri debent.

36. *Objic.* 3. Qui dubitat in materia justitiæ, non tenetur restituere, ergo, qui dubitat in materia pœnitentiæ, vel confessionis, non tenetur confiteri? R. neg. ant. Quia esto plures illud concedant, verius putamus, quod juxta qualitatem dubii debet aliquid restitui. Sed, admisso antecedenti, adhuc non tenet consequentia; quia dubius de debito temporali nequit restituere absque damno proprio; at dubius de peccato, aut confessione, sine ullo damno, imo cum propria utilitate confiteri valet. Unde & debet; alias detrimentum conscientiæ, & periculum damnationis incurrit. Idem est de peccato probabiliter commisso, aut probabiliter confesso, quia utrimque probabile constituit dubium.

Punctum III.

Alia dubia circa eamdem materiam remotam.

37. Inq. 1. An consuetudo peccandi sit necessario manifestanda in confessione? R. Quod, interrogata a Confessario, certum est debere patefieri. Constat ex prop. 58. damnat ab Innoc. XI. *Non tenemur Confessario interroganti fateri peccati alicujus consuetudinem.* Idem teneas de consuetudine *active*, *& consequenter* inspecta, hoc est, quando quis peccat prævidens, quod per repetitionem peccatorum causat consuetudinem, & se exponit periculo

pro-

proximo peccandi; & conservans voluntarie, aut non curans extirpare talem consuetudinem; quia sicut, qui voluntarie retinet, vel versatur in occasione proxima peccandi, committit unum peccatum distinctum ab illis, quæ procedunt ex tali occasione, necessario aperiendam in confessione, ita, qui voluntarie retinet consuetudinem pecandi, committit unum peccatum distinctum ab illis, quæ procedunt ex tali consuetudine; quod quidem peccatum fateri debet, alias non fieret integra confessio. Insuper peccata, orta ex consuetudine, indigent diversa medicina, ac illa, quæ procedunt ex mera fragilitate. Quæ omnia intelligenda sunt de consuetudine gravi: peccata quippe venialia, & eorum consuetudo, non est materia necessaria confessionis *per se*, sed aliquando *per accidens*. Pro quo.

38. Inq. 2. Quæ sit materia *voluntaria*, & an aliquando transeat in *necessariam*? R. Quod materia voluntaria confessionis sunt peccata gravia, rite confessa, & absoluta, & omnia peccata certo venialia. Potest fieri necessaria materia, alias voluntaria, *per accidens* ex triplici capite. Primo, *ex vi voti*, vel *juramenti*: ut si quis vovit, aut juravit confiteri venialia talis speciei. Secundo, *ex suppositione confessionis*, ut si quis, nullum habens grave peccatum, vult confiteri, necessario debet fateri saltem aliquod veniale: alias frustraret confessionem. Tertio, *ex conscientia erronea*, ut si aliquis putaret teneri sub gravi ad confitendum peccata jam rite confessa, deberet illa fateri, alias peccaret graviter ob conscientiam erroneam. Idem est de peccatis commissis ante baptismum, sicut de peccatis pure existimatis dictum est supra. Cum illis autem solis non fieret sacramentum.

39. Inq. 3. An peccata indirecte remissa sint materia necessaria? R. affirm. Tum quia oppositum est damnatum in prop. 11 ab Alex. VII. tum etiam quia non sunt directe subjecta Ecclesiæ clavibus. *Indirecte* remissa dicuntur, quæ remittuntur, non *ex vi absolutionis*, sed *ex conditione gratiæ*, quæ nequit remittere unum peccatum grave sine aliis. Ideo dum quis, facta prudenti diligentia, rite confitetur, recipit gratiam. Si autem invincibiliter, vel aliqua causa gravi omissit aliquod peccatum grave, hoc dicitur *indirecte* remissum ex conditione gratiæ. Unde cum memoriæ occurrit, aut tollitur causa gravis omittendi, debet confiteri. Idem est de peccatis remissis per actum charitatis, vel contritionis, aut per sacramenta vivorum; omnia enim remittuntur sub onere ea confitendi, & subjiciendi legitimo Judici congruo tempore.

40. Inq. 4. An imperfectiones morales sint materia remota confessionis? R. Imperfectiones morales, quæ non pertingunt ad culpam saltem venialem, non esse materiam remotam, neque sufficientem sacramenti pœnitentiæ: quia pro materia sufficienti hujus sacramenti requiritur culpa saltem levis. Unde sine fundamento asseritur B. Virg. aliquando confessam fuisse Apostolo Joanni, quia absque culpa saltem levi sacramentum consistere nequit. Optime tamen imperfectiones morales subjiciuntur confessioni, quia regulariter committuntur a nobis cum culpa veniali, vel accediæ, vel ingratitudinis, vel defectus debiti finis in actu, vel ex aliis circumstantiis temporis, loci, aut personæ. Verum caveant pœnitentes, ne sint nimis prolixi in eis confitendis; nam aliter se gerentes onerosum reddunt sacramentum sibi, & Confessariis.

41. Curent etiam, qui carent materia gravi præsenti, confiteri, ad assecurandum dolorem, & sacramenti valorem, aliquod peccatum grave pretæritæ vitæ, determinatum in specie, & numero. Numquam enim mihi arrisit assertum quorumdam putantium sufficere tunc pro materia peccatum grave in genere; quia sicut ad consecrandum requiritur materia determinata; ita dum fieri valet, ad absolutionem. Ponatur igitur primum, aut ultimum peccatum grave talis speciei; vel omnia in tali specie commissa. Idem est, si apponatur peccatum veniale vitæ ante actæ pro materia, dummodo fiat cum vero dolore, & proposito. Optandum esset, ut Parochi, & patres familiæ suis respective ovibus, & subditis hanc doctrinam exacte proponerent, ut ea instructi omnes accederent ad pœnitentiæ sacramentum cum debitis, & necessariis dispositionibus. Monere etiam vellem Parochos, quod instruerent suas oves, ut per se ipsas panderent sua peccata, ita enim labore unius,

vel duorum annorum gaudebunt deinceps magno levamine, excusando molestiam eas perscrutandi, & interrogandi.

Punctum IV.

De materia proxima pœnitentiæ.

42. Inq. 1. Quæ sit materia proxima hujus sacramenti? R. esse actus pœnitentis: nempe *cordis contritio, oris confessio, & operis satisfactio.* Per ly *cordis contritio* intelligitur contritio, sive perfecta, sive attritio supernaturalis, sive cognita ut talis, sive existimata contritione; quia pœnitentia est sacramentum mortuorum, ad quod non requiritur contritio perfecta, sed sufficit attritio supernaturalis.

43. Inq. 2. An sufficiat attritio naturalis honesta ad confessionem? R. neg. constat ex propos. 57. damnata ab Innoc. XI. *Probabile est sufficere attritionem naturalem, modo honestam.* Igitur attritio ad valorem hujus sacramenti debet esse entitative supernaturalis; tum quia Concil. Trid. dicit, eam esse *donum Dei, & Spiritus sancti impulsum*; tum quia procedit ab auxilio supernaturali, habet motivum supernaturale, ut superius est indicatum; tum quia est dispositio ad gratiam, & dispositio, & forma debent esse ejusdem ordinis.

44. Inq. 3. Quomodo requiratur dolor supernaturalis ad recipiendum hoc sacramentum, & quomodo ad alia suscipienda? R. ad hoc sacramentum requiri necessitate sacramenti, seu ad *validum*; ad alia vero tantum necessitate præcepti, seu ad *licitum.* Quoniam in hoc sacramento non solum est dispositio dolor, sed etiam materia proxima; in *aliis* autem solum est dispositio ad eorum fructum, seu gratiam obtinendam. Unde absque vero dolore non datur hoc sacramentum, sive confessio fiat de peccatis gravibus, sive tantum de venialibus. Igitur quando pœnitens solum habet venialia, & numquam graviter deliquit, debet formare dolorem specialius de aliquo veniali, quod rarius committit, quia facilius potest hoc fieri, quam de venialibus in generali, & ita etiam securius dispensatur absolutio.

45. Inq. 4. An sufficiat dolor virtualis ad hoc sacramentum? R. Quod sufficit dolor virtualis ortus a formali; nam etiam intentio virtualis profluens a formali sufficit ad conficienda sacramenta. Verum non est admittendum permanere dolorem de peccatis gravibus virtualiter, donec aliud grave perpetretur: quia valet non committi per mensem, aut amplius, quo spatio, neque minori minime perseverat virtualiter dolor. Verum est dolorem formalem de peccato gravi non retractari, nisi per commisionem alterius peccati gravis; sed verum non est perseverare virtualiter tanto tempore, nec sufficere ad sacramentum. Talis enim dolor diutinus ad summum erit habitualis, ac perinde insufficiens pro hoc sacramento. Dolor nocte præcedenti conceptus potest dici perseverare virtualiter usque ad diem immediatum, ita ut moraliter sit præsens absolutioni. Dolor de venialibus, si formetur ob motivum generale offensæ Dei, retractatur per quodlibet aliud veniale; si vero concipiatur ob motivum particulare talis speciei, non retractatur, nisi admittendo veniale aliquod in illa specie. Sed aliud est non retractari, aliud perseverare virtualiter, ut ex se patet.

46. Inq. 5. An dolor debeat præcedere confessionem? R. Esse melius & securius, quod præcedat; imo debet concipi in ordine ad confessionem, ut fit regulariter. Si autem non præcessit, per gemitus, inclinationem corporis, & ictus pectoris relati ad confessionem, ut solet fieri, redditur confessio dolorosa. Nec metaphysice hoc negotium est accipiendum, dummodo verum dolorem exprimat pœnitens ante absolutionem, quod omnino est necessarium, excepto in aliquo casu, de quo postea. Advertere oportet obiter pro timoratis, quod semper, ac eliciunt actus doloris, ordinent eos ad primam absolutionem, ut si forte aliquo accidenti nequeant illam petere, deserviat hæc directio pro petitione, vel sint ad eam ordinati. Hoc est consilii tantum.

Punctum V.

Alia dubia circa dolorem.

47. Inq. 1. An dolor de peccatis debeat esse universalis, & efficax? R. affirm. Nam loquendo de peccatis gravibus saltem ad

cra-

sacramentum fructuosum, dolor debet universaliter extendi ad omnia peccata gravia sive cognita, sive non cognita; omnia enim conveniunt in ratione universali offensæ divinæ, ad quam compensandam tendit dolor. Unde dolor de peccatis gravibus debet esse universalis ex suo conceptu formali. Dolor autem de venialibus non exigitur universalis, potest enim esse, vel universalis detestando omnia, vel particularis circa aliqua. Unde contritio, & etiam attritio simul cum sacramento ea peccata venialia delet, ad quæ extenditur.

48. Inq. 2. Quot, & quales conditiones debeat habere dolor, ad confessionem requisitus? R. Septem sequentes. 1. Quod sit formalis, vel virtualis a dolore formali proveniens; non enim sufficit actus charitatis. 2. Quod sit interius conceptus, & exterius manifestatus. 3. Quod sit supernaturalis. 4. Quod sit universalis quoad omnia peccata gravia, cognita, & ignorata. 5. Quod sit efficax, & absolutus, excludens omnem voluntatem peccandi absque ulla conditione, aut hypothesi. 6. Quod sit conjunctus cum proposito firmo de cętero non peccandi. 7. Quod eliciatur cum fide, & spe veniæ, de quo infra.

49. Inq. 3. An sufficiat ad valorem hujus sacramenti hic actus; *doleo, quod non doleam de peccatis meis.* R. Absolute non sufficere, quia talis actus non exprimit dolorem de peccatis, sed potius ejus carentiam. Verum si diceret: *doleo, quod parum doleam, vel quod amplius non doleam,* erit sufficiens, & quia in timoratis ita accidit, ita est intelligendum, esto enim non sentiant dolorem, reipsa tamen illum habent. Non requiritur determinata intensio doloris, unde, quamvis curandus sit dolor vehemens, fervidus, ac intensus, sufficit tamen dolor in quocumque gradu, dummodo sit verus, supernaturalis, & summus, non intensive, sed apretiative: hoc est, quod potius quis velit mori, & omnia perdere, quam Deum offendere.

50. Inq. 5. An quoties quis confitetur, debeat apponere novum dolorem? R. affirm. Nam sive fateatur peccata nova, sive jam confessa, sive gravia, sive levia est nova confessio, novumque sacramentum, ergo novus dolor requiritur. Aliqui ajunt sufficere dolorem anterioris confessionis, si adhuc perseverat formaliter, aut virtualiter; securius tamen est illum renovare, cum tam facile possit. Quis enim non renovat dolorem, dum absolvitur?

51. Objic. Eadem peccata sunt materia sufficiens pro diversis sacramentis, ergo etiam idem dolor? R. neg. conseq. Quia eadem materia remota cum nova materia proxima sufficere valet pro diversis sacramentis, ut eadem aqua cum nova ablutione pro diversis baptismis: ita etiam pro diversis absolutionibus requiritur nova materia proxima, quæ est dolor. Nova enim forma novam dispositionem, & materiam proximam requirit.

52. Inq. 5. An ad confessionem fructuosam requirantur præter dolorem actus expressi fidei, & spei? R. Quod licet perfectius sit, ut formaliter eliciantur; necessario tamen non requiruntur; quia præcepta fidei, & spei, non obligant præcise pro tempore confessionis, & alias actus fidei, & spei includuntur in modo se gerendi pœnitentis, dum enim sua peccata confitetur, credit in Deum, & sperat ab eo veniam, alias non accederet.

53. Objic. Concil. Trid. *sess. 6. cap. 6.* dicit fideles disponi ad justificationem ex fide, concepta per auditum, ac spe veniæ, ergo requiruntur actus expressi fidei. R. Concilium dicere, quod ad justificationem disponimur per fidem, & spem, sine quibus impossibilis est justificatio, non tamen ait, nec præcipit, actus expressos in omni confessione elici debere, neque absque solido fundamento multiplicanda sunt præcepta. Apostolus dicit *sine fide impossibile est placere Deo*: erit ne legitima consequentia, ergo in omni opere bono eliciendus est actus expressus fidei? Minime profecto.

54. Inq. 6. An dolor sit spiritualis, vel sensibilis? R. Quod dolor, ad confessionem requisitus, est spiritualis, utpote supernaturalis: fit autem sensibilis per ipsam confessionem, aut tunsionem pectoris, per lachrymas, gemitus, aut alia signa. Ita enim, & non se solo, quit esse pars sacramenti. Potest utique, se solo, esse dispositio ad gratiam, non pars sacramenti, nisi in quantum fit sensibilis, saltem per signa, aut nutus. An autem factus sensibilis, sit pars sacramenti in recto, vel solum in obliquo, quæstio pure metaphysica est, & utrimque probabilis.

55.

55. Inq. 7. An confitens plura venialia peccata, de omnibus sub gravi dolere debeat? R. Quod, si omnia ponit pro materia, de omnibus debet dolere sub gravi. At, quia hoc regulariter non contingit, sed aliqua exponuntur ad majorem humilitatem, aut confusionem, ideo possunt plura confiteri, quin de omnibus adsit dolor, & propositum efficax, amplius ea non committendi. *Objicies:* Apponere materiam ineptam simul cum apta ad consecrationem est peccatum grave, ergo idem de pœnitentia. R. neg. conseq. Quia nulla potest adesse causa, ad ponendam materiam ineptam consecrationi: at in sacramento pœnitentiæ quit dari causa rationabilis ad patefacienda aliqua, non pro materia sacramenti, sed, ut diximus, pro majori humiliatione, aut pro capiendo consilio, vel pro alio motivo honesto.

Punctum VI.

De attritione sufficienti ad confessionem.

56. Consistit præsens difficultas in eo: an videlicet attritio ad confessionem necessaria debeat præcisse esse conjuncta cum amore initiali erga Deum, *propter se* dilectum super omnia: vel an sufficiat absque tali amore, quem vocant *initialem*. Controversia hæc ad praxim plus habet de voce, quam de utilitate. Quoniam omnes, qui sincero corde, ex vero dolore attritionis supernaturalis, accedunt ad sacramentum pœnitentiæ, ducuntur amore, se justificandi, consequendi amicitiam Dei, & remissionem peccatorum. Quo pacto jam deferunt *amorem initialem*, quin opus sit altiori, pro sacramento recipiendo, ita ut debeant præcise doleri propter Deum *summe dilectum*; hoc enim est potius filiorum, quam servorum. Pro majori autem claritate plura in pauca reducendo tribus §§. controversiam absolvere curabimus.

§. I.

Nonnulla præmittuntur.

57. Supponendum est primo, quod olim apud Belgas hęc disceptatio adeo recruduit inter Authores, ut Alexand. VII. sub pœna excommunicationis *latæ sententiæ* prohibuerit: *Alicujus censuræ theologicæ, alteriusve injuriæ, aut contumeliæ nota taxare alteram sententiam, sive negantem necessitatem aliqualis dilectionis Dei, in præfata attritione ex metu gehennæ conceptæ*, quæ hodie inter Scholasticos communior videtur, *sive asserentem dictæ dilectionis necessitatem.* Ita in suo decret. edito 5. *Maii* 1667.

58. Supponendum est secundo Concilium Tridentinum aperte non definisse hanc controversiam, sed solum in hac materia illas, quæ inter catholicos, & hæreticos tunc agitabantur: ut attritionem supernaturalem ex metu gehennæ, vel ex amissione gratiæ, vel gloriæ, aut ex turpitudine peccati conceptam esse bonam, quod negabant Lutherus, & ejus asseclæ. Si enim definita esset a Tridentino, non daretur locus ejus discussioni, nec laudato decreto Alexand. VII.

59. Supponendum est tertio, non esse necessariam contritionem perfectam, nec requiri actum charitatis perfectæ, ad recipiendum valide, & fructuose pœnitentiæ sacramentum. Constat ex jam a nobis superius dictis, quæ concedunt utriusque sententiæ patroni; esto assertores charitatis initialis, quandoque hujus suppositionis obliti, illam propugnent, & indigentes, ac pauperes probationibus, injiciant manum ad textus, authoritates, & rationes charitatem perfectam probantes, ut patebit §. 3.

60. Supponendum est quarto: quod potest disputari, vel de pœnitente, qui ex professo, & scienter non vult afferre amorem initialem, solo dolore servili contentus; & de hoc omnes fatemur, non esse sufficientem, nec posse cum eo solo recipere sacramentum, quia ostendit non accedere pio conatu, illud recipiendi. Vel potest discuti de pœnitente bona fide accedente cum vero dolore, & attritione ex metu gehennæ, cupienteque serio consequi gratiam, & misericordiam a Deo medio sacramento, de quo intelligenda est quæstio. In ea autem nimio ardore procedit P. Concina contra perdoctos Salmanticenses scholasticos, quando satius foret sereno calamo propugnare suam sententiam, ut illi præclari Patres fecerunt, & nos cum illis facere volumus. *Unusquisque in suo sensu abundet.* Ait D. Paul. ad Rom. 4.

§. II.

§. II.

Statuitur conclusio.

61. Dicendum est dolorem veræ attritionis supernaturalis, universalis, efficacis, conceptum, vel ex metu gehennæ, vel ex amissione gratiæ, aut gloriæ, aut ex turpitudine peccati cum spe veniæ, & amore Dei justificantis nos medio sacramento sufficere ad recipiendum sacramentum pœnitentiæ. Prob. 1. ex Concil. Trid. *sess. 14. cap. 4.* ubi expresse asserit attritionem, conceptam ex consideratione turpitudinis peccati, vel ex metu gehennæ, *si voluntatem peccandi excludat*, licet extra sacramentum non justificet, tamen *ad Dei gratiam in sacramento pœnitentiæ impetrandam, disponit.* Verba sunt adeo luculenta pro nostra sententia, ut licet eam aperte non diffinierint, tamen efficaciter probare videntur. Nam attritio etiam extra sacramentum disponit remote ad gratiam, ergo intra disponit proxime ad eam.

62. Respondet Concina, quod intra sacramentum disponit *minus remote*, non vero *proxime*. Hæc interpretatio arbitraria est, quia Concilium loquitur de attritione excludente voluntatem peccandi, & talis attritio, juxta Concinam, disponit *proxime* ad gratiam in sacramento. Propterea quærens aliud effugium, dicit, attritionem prædictam non excludere omnem voluntatem peccandi, quia Concilium dicens, *si voluntatem peccandi excludat*, non ait, quod revera excludit, sed posuit conditionalem, ad distinguendam hanc attritionem ab aliis attritionibus, vel ex motivo particulari, vel naturali conceptis. Sed hoc effugium æque voluntarium est, ac primum: Concilium enim loquitur de attritione, ex metu pœnarum concepta, supponens posse excludere voluntatem peccandi indefinite.

63. Nec quæstio cum hæreticis erat de alia attritione, nisi de qua disceptamus; hanc enim, dicebant, esse malam, & hypocritam, quia non excludit, juxta ipsos, voluntatem peccandi; quod reprobat Concilium eadem sess. *can.* 5. & presius declarat *sess.* 6. *can.* 8. dicens: *Si quis dixerit gehennæ metum, per quem ad misericordiam Dei, de peccatis dolendo, confugimus, vel a peccando abstinemus, peccatum esse; anathema sit.* Ergo juxta fidem, negari nequit; quod metus gehennæ, aut attritio, ex eo concepta, potest excludere, & saltem aliquando excludit voluntatem peccandi. Sed hoc sufficit pro nostra assertione, ergo vera est. Concilium definit, quod per gehennæ metum *ad misericordiam Dei, de peccatis dolendo, confugimus, vel a peccando abstinemus*, ergo negari nequit, quod dicta attritio a peccato retrahit, & voluntatem peccandi excludit. Dogma catholicum mihi videtur.

64. Prob. 2. Ratione simul, & authoritate: ad sacramentum pœnitentiæ sufficit attritio supernaturalis, excludens voluntatem peccandi, ut adversarii concedunt; sed talis est attritio, ex metu gehennæ concepta, ergo hæc sufficit. Major cum conseq. patet, & minor nequit negari, quia Alex. VII. in laudato decreto eam supponit dicens: *An illa attritio, quæ concipitur ex metu gehennæ* EXCLUDENS VOLUNTATEM PECCANDI *cum spe veniæ, ad impetrandam gratiam cum sacramento pœnitentiæ, requirat insuper aliquem actum dilectionis Dei*, ergo attritio, ex metu gehennæ concepta, juxta Alexandrum VII. supponitur excludere voluntatem peccandi, & tamquam res supposita, asseritur in decreto universali pontificio. Sane hæc verba *excludens voluntatem peccandi*, dicta a Pontifice de attritione, ex metu concepta, aperte demonstrant illam excludere, nec aliam intelligentiam videntur admittere.

65. Confirmatur: Illa opinio semper præferri debet, quæ est *communior inter Scholasticos*; sed opinio negans necessitatem prædictæ dilectionis, communior videtur inter Scholasticos, ut clare exprimit in suo decreto Alexander VII. ergo hæc alteri præferri debet.

66. Concina volens labefactare laudem, huic opinioni a Pontifice tributam, dicit primo, hanc opinionem esse communiorem inter Scholasticos *communiores*, sicut probabilismus. Secundo, ait esse communiorem inter *Casuistas*, & quod opinio communis non fit ex numero, sed ex pondere authorum. Sed inquiritur a Concina, an Pontifex summus sciat, quæ opinio appellanda sit communior inter Scholasti-

cos,

cos, aut qui sint *casuistæ* juxta suam versionem, vel an hæc ignoret, maxime dum agit post diligens examen utriusque opinionis, ejusque authorum? Si dicat primum, optime dicit, & religiose se convincit; si autem secundum, judicent docti, quid dicendum.

§. III.

Convelluntur argumenta contraria.

67. Objic. 1. ex *Deut.* 6. *& Matth.* 22. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.* Idem ex Apost. Paul. & passim ex sacra pagina, & SS. Patribus habetur, ergo. R. Non posse intelligi, quomodo hæc, & alia hujusmodi testimonia adducantur, ad probandum amorem initialem: loquuntur enim de amore perfecto, de quo non est quæstio. Dicat arguens, an præcepto diligendi Deum fiat satis amore initiali, adhuc simul cum sacramento? Respondebit negative. Ergo extra chorum citantur textus, quibus non amor initialis, sed perfectus nobis præcipitur. Amor præceptus in textu, est amor filiorum, ergo non bene citatur, ad probandum intentum.

68. Reponit vero Concina, si nobis præcipitur amor perfectus, quando urgentius obligat, nisi quando sacramentum pœnitentiæ recipitur? Maxime cum pœnitens debeat tunc habere propositum servandi omnia Dei mandata, & hoc sit primum, & maximum. R. Quod etiam hoc argumentum requirit in pœnitente amorem perfectum, quo solo adimpletur præceptum diligendi Deum: in quo non modica confusione, & inconsequentia procedit arguens: Quia ipse negat necessitatem charitatis habitualis ad sacramentum pœnitentiæ, ergo mandatum, de Deo diligendo, quod solum adimpletur charitate habituali, non obligat, dum suscipitur sacramentum pœnitentiæ, vel, ad hoc suscipiendum, requiritur charitas perfecta, quod apud omnes falsum est.

69. Alia confusio stat in proposito servandi omnia mandata: aliud quippe est habere propositum diligendi Deum suo tempore, aliud diligere Deum, dum recipitur sacramentum: primum præcipitur; non vero secundum, alias sine charitate formali non posset recipi sacramentum, quod est falsum. Similiter aliud est amor Dei *propter se*, aliud amor Dei, ut *boni nobis.* Ille est filiorum, hic servorum, & peccatorum: ille nequit esse in peccatore; implicat enim charitas, esto minima, simul cum peccato: iste vero esse quit in peccatore, quia media spe incipit amare Deum, ut fontem justitiæ, & datorem gratiæ. *Non enim est spes nisi de bono desiderato, & amato: & sic incipimus ipsum* (Deum) *amare*, ait D. Thom. 1. 2. *q.* 40. *art.* 7.

70. En amor initialis assertus a D. Thom. inclusus in spe, & requisitus, pro suscipiendo sacramento pœnitentiæ; charitas autem initialis, amans Deum *propter se*, vix quit intelligi in peccatore. Nam sicut odium Dei, esto minimum, repugnat cum gratia, ita charitas, etiam minima, pugnat cum peccato. Unde, licet in aliis virtutibus adsint quidam actus imperfecti ejusdem speciei cum perfectis, non tamen in charitate, in quolibet enim hujus actu reperitur tota ejus ratio specifica, & est velut peccata, quæ non admittunt parvitatem materiæ: per quod solvitur alia objectio, ex nota disparitate inter charitatem, & alias virtutes. Nam ut ait D. Thom. *quandoque motus amoris motum pœnitentiæ præcedit, sed ille amor non est charitatis.* Ita *in 4. dist.* 14. *q.* 1. *art.* 2. *q.* 2.

71. Inquirunt PP. Salmanticenses: An charitas initialis differat specie ab habituali? Respondet Concina non distingui specie, sed tantum in gradu, & perfectione. Ita enim inquit: *clare ergo, & rotunde dicimus amorem præfatum esse veræ charitatis, quæ Deum spectat, propter se dilectum: absque ambiguitate affirmamus, hanc charitatem inchoatam, & imperfectam, non natura, non specie, sed gradu dumtaxat, & intensione distingui.* Videtur hæc æquivocatio rotunda. Si non natura, & specie, sed gradu, & intensione, distinguitur charitas inchoata a perfecta, necessario procedit ab eodem habitu. Deinde si ita est, solum distingueretur tamquam charitas v. g. ut duo, a charitate ut octo; ut si dicamus tamquam puer a viro; hæc autem charitas in sana theologia est incompatibilis cum peccato, ut contra Bajum declaravit Pius V.

72. Nec proficit effugium distinctionis *affective*, & *effective.* Si enim attritio tantum

tum distingueretur gradu, & intensione a contritione, esset contritio, quia magis, & minus non variant speciem, nec posset compati cum peccato, ergo idem de charitate solum in gradu, & intensione ab habituali distincta. Hæc est theologia vera, & sana. Aliud est velle habere charitatem, aliud illam habere. Aliud est velle amare Deum propter se, aliud ita eum actu amare. Primum est habere charitatem *affective*, secundum *effective*. Verum primus actus differt *natura* a secundo, & non tantum intensione. Imo charitas affectiva indivulsa est a desiderio reconciliationis cum Deo, ac recipiendi sacramentum, & adest in omni pœnitente cum vero dolore accedente. Unde Concina tandem concedens sufficere ad sacramentum charitatem *affective*, quæ revera includitur in affectu reconciliationis cum Deo, nobiscum convenit. Sed illam esse ejusdem speciei cum perfecta charitate, non debet concedere *rotunde*, sed tantum *reductive*, hoc est, quod pertinet ad eamdem speciem reductive. D. Thom. in Suplem. *q.* 5. *a.* 3. ita loquitur: " Quælibet gratia gratum faciens de„let omnem culpam mortalem, sed quæ„libet contritio est gratia gratum facien„te informata, ergo quantumcumque sit „parva, delet omnem culpam: Sic ergo „dicendum, quod quantumcumque sit „parvus dolor, dummodo ad contritionis „rationem sufficiat, omnem culpam delet" Exquibus formatur hoc ratiocinium: majoris efficacię, & perfectionis est actus charitatis, quam actus contritionis, sed hic quamvis minimus, dummodo ad rationem contritionis perveniat, est incompatibilis cum peccato, ergo a fortiori minimus actus charitatis, semel quod ad essentiam charitatis pertingat, ergo chimericus est amor initialis affectivus, & solum gradualiter distinctus a vera charitate, rotunde depictus a P. Concina *lib.* 1. *d.* 2. *cap.* 9. §. 1. *num.* 18. pro materia necessaria pœnitentiæ; amor namque iste potest esse ita remissus, quod non sufficiat ad rationem charitatis, uti Ang. docet in eodem articulo; si autem sufficiat, vincit peccatum majori efficacia, quam contritio minima. Consequenterque charitas imperfecta, seu initialis coexistens peccato nequit esse ejusdem naturæ cum perfecta, & solum gradualiter distincta, ut astruit præcitatus author.

73. Verum ait, nostram sententiam *evertere Evangelium.* An juste, vel injuria hoc ille proferat, judicent alii. Resp. Tamen inquirendo: An Concina, negando necessitatem charitatis perfectę ad sacramentum pœnitentiæ, evertat Evangelium, vel non? Si primum, destruit suam sententiam: Si secundum, astruit nostram. Si quis audax, ex eo, quod Concina negat necessitatem perfectæ dilectionis Dei ad hoc sacramentum, inferret: *Evacuat Christi legem, in charitate perfecta fundatam: evertit Evangelium, amorem Dei ex toto corde præcipiens; vel cavete fideles ab amore perfecto,* non desipiret? Ita sane. Igitur idem dicendum de arguente eodem modo contra negantes necessitatem amoris initialis. Aliud est negare necessitatem charitatis ad confessionem, aliud negare charitatem. Hanc consulimus, non imperfectam, sed fervidam, & perfectissimam. Solum dicimus non requiri necessario ad recipiendum sacramentum mortuorum. Quod negat Concina de charitate perfecta, negamus, cæteri de imperfecta, languida, & debilissima, ab ipso asserta. Igitur, sicut non evertit Evangelium, qui negat in casu necessitatem charitatis perfectæ, adeo in ipso Evangelio commendatæ, ita non illud evertit, qui negat in eodem casu necessitatem charitatis imperfectæ, cujus vix meminit Evangelium.

74. Sed instat, & ait, quod pœnitens, volens justificari, potest dicere Deo: *Non te prosequor amore initiali, quia magistri mei mihi suadent, hoc non esse necessarium, ideo non curo, non studeo te amare.* Scurrilia sunt ista. In primis idem posset pœnitens dicere Deo de Concina: *Domine, dum me ad te converto, & fieri tuus amicus volo medio sacramento, non te amo amore fervido, sed quodam amore initiali imperfecto, languido, & debilissimo, nec curo de majori, quia Concina mihi suadet illum amorem debilissimum erga te sufficere, nec esse necessarium majorem.* Quid ad hæc Concina? Pro omnibus dicimus, quod stultissimus esset talis pœnitens. Nam aliud est non afferre amorem ad sacramentum, aliud illum excludere. Sine amore Dei super omnia potest recipi sacramentum pœni-

nitentiæ, secus vero illum positive excludendo. Hoc solo verbo corrunt commenta contraria.

75. Objic. 2. Sententia negans necessitatem amoris initialis comprehenditur in prop. 1. damnata ab Innoc. XI. quia altera, illam requirens, est tutior. R. neg. comprehensionem. Nam altera sententia est tutior *extensive*, vel est tutior *comparative* ad probabilem utcumque, non ad probabiliorem, & tutam. Hoc modo sententia, defendens contritionem perfectam esse necessariam ad sacramentum, est tutior *extensive*, quin opposita probabilior comprehendatur in dicta propos. Bened. XIV. expendens dilucide fundamenta utriusque sententiæ in *Synod. Diœces. lib. 7. cap. 13. num. 9.* concludit dicens. *Hinc recte intulit Berti Theolog. tom. 7. lib. 34. cap. 5. nihil hactenus a Sede apostolica de hac quæstione decisum, sed libertatem cuique datam, ex præfatis opinionibus eam eligendi, & docendi, quam maluerit.* Pontifex sapientissimus asserit nihil a sede Apostolica esse decisum de hac quæstione, liberumque esse cuilibet de utraque opinione docere, quam maluerit. Non igitur est audiendus, qui asserit, aliquam ex illis a sede Apostolica esse damnatam.

76. Objic. 3. Ideo pœnitentes cito redeunt ad præterita peccata, quia non ex amore Dei, sed ex timore gehennæ recipiunt sacramenta, ergo. R. Hoc argumentum jam supponere cum attritione ex metu gehennæ suscipi sacramentum. Deinde causalis, *ideo*, non est adequata. Utinam omnes pœnitentes accederent ad sacramẽtum cum vero dolore, aut vera attritione ex metu gehennæ, mortis, aut strictissimi judicii! Ita non adeo cito ad vomitum redirent. Accedunt sæpe ficto dolore, fictoque proposito, & hinc confessiones sunt fictæ. Ex defectu igitur doloris, sive procedat ex amore initiali, sive ex timore gehennæ, & ex defectu firmi propositi provenit reditus ad consueta flagitia. Addo plus coerceri peccatores timore inferni, & sempiterni ardoris, & incendii inextinguibilis, quam amore initiali, languido, & debilissimo: quia hic debiliter allicit; ille vehementer terret; & qui hoc negat, vix serio mediatus est illum ignem devorantem, illosve sempiternos ardores. Dicit nobis Spiritus sanctus *Eccl.* 10. *Memorare novissima tua, & in æternum non peccabis.* Cur quæso? Quia timor mortis, stricti judicii, tartarei ignis, & amissionis ęternæ gloriæ expellit culpam, & retrahit a peccato, excludens voluntatem peccandi. Denique causa adæquata, aut principalior, cur justificationes plurium ętatis nostræ sint adeo labiles, & inconstantes, non est ea, quam assignat Concina, sed illa, quam etiam suo tempore deplorabat Propheta: *desolatione desolata est omnis terra, quia nullus est, qui recogitet corde.* Jerem. 12. 11.

77. Pro praxi omnis Confessarius suadere debet pœnitentibus amorem in Deum, non precise initialem, sed fervidum, & perfectum, sicut etiam non solum attritionem, sed perfectam contritionem, quia ita fieri præcipit Rituale Romanum jussu Pauli V. editum tit. 18. Vid. Bened. XIV. ubi supra n. 10. Ita fieri ab omni Confessario non est dubitandum, propterea dixi ab initio, quęstionem hanc ad praxim plus habere de voce, quam de utilitate. Nostra tamen sententia deservire valet pro solatio fragilium, si aliquando non ex amore Dei propter se, sed ex amore ejus, ut nobis boni, aut ex timore pœnæ conciti recipiunt sacramentum. Pro eligenda autem sententia, jam vidimus ex Bened. XIV. quemlibet esse liberum eligendi, *quam maluerit.* Vide Liberium a Jesu tom. 4. disp. ult. per 8. art.

Punctum VII.

De proposito ad confessionem requisito.

78. Inq. 1. Quid sit propositum ad confessionem requisitum? R. Est *voluntas in posterum non peccandi.* Potest procedere a timore filiali, vel a servili. Debet esse supernaturale. Sive enim profluat a timore servili, sive a filiali, semper oritur a principio supernaturali, & habet motivum supernaturale, sicut ipse dolor, ex quo dimanat. Dividitur in *formale*, aut *expressum*, & *virtuale*, aut *implicitum.* Propositum *formale* est actus distinctus a dolore, quo detestamur peccata præterita. Unde propositum formale separabile est a dolore, non vero propositum virtuale: hoc enim

est

est dolor ipse, vel quid inseparabile ab eo.

79. Inq. 2. An propositum formale requiratur necessario ad sacramentum pœnitentiæ ? R. Primo : propositum aliquod, saltem virtuale, necessario requiri ad valorem hujus sacramenti: quia dolor, requisitus ad confessionem, excludit omnem voluntatem peccandi: est enim seria detestatio omnis peccati, tam præteriti, quam futuri, & consequenter voluntas virtualis numquam peccandi.

Resp. secundo : propositum formale, & expressum non requiri ad *validum* sacramenti essentialiter : semper vero requiri *scienter*, vel *advertenter*. Ratio primi est, quia, si quis, attendens ad peccata præterita, & non advertens ad futura, eliceret actum contritionis, abs dubio justificaretur, ergo idem potest accidere recipienti sacramentum cum vero dolore sufficienti, maxime, quando repente in casu urgenti absolvitur. Ratio secundi est, quia advertens ad futura, tenetur ea detestari, & consequenter elicere propositum formale illa declinandi ; alias peccaret graviter, & irritam faceret confessionem; nec haberet verum dolorem. Nam, qui bene dolet, bene proponit, & qui non bene proponit, non bene dolet : verus dolor verum propositum parit. Ex defectu veri doloris provenit, quod plurimæ confessiones sint nullæ, & ex confessionibus nullis, quod, tot christiani misere damnentur.

80. Inq. 3. Quas conditiones debeat habere propositum ad confessionem requisitum ? R. Tres conditiones postulare. *Prima*, quod sit *universale*: hoc est, quod se extendat ad omnia peccata gravia. At circa peccata venialia, quod se extendat ad ea, quæ sunt ejusdem speciei, seu quantitatis, aut qualitatis, vel ad ea, quæ ponit pro materia. Imo nequit dari propositum universale, de vitandis omnibus peccatis venialibus collective, quia hoc non est moraliter possibile. Circa peccata gravia, vitandæ sunt hypotheses, *ut quid faceres in hac, vel illa occasione* ? Quia debilibus plus obesse, quam prodesse valent. Perfecti, & fortes in virtute possunt optime circa tales hypotheses sese exercere pro majori merito, & radicatione virtutum, excepta quadam materia, in qua nemini convenit. Interrogatus D. Thomas, quid faceret in tali occasione ? Sapienter respondit : *Quid facere deberem, scio; quid autem facerem, nescio.*

81. *Secunda*, quod sit efficax ita, ut quamdiu manet propositum, excludat voluntatem peccandi. Verum recte componitur, quod quis habeat hoc propositum, & simul timeat lapsum in eadem peccata; quia propositum est actus voluntatis ; at agnitio suæ fragilitatis est actus intellectus compatibilis cum illa voluntate. Qui certo crederet se relapsurum, non est capax absolutionis, quin certitudinem deponat : debet enim homo sperare, quod, fretus divino auxilio, superabit Diaboli tentationes ; esto alias timeat ob suam fragilitatem. Sed aliud est timere lapsum, aliud certo credere illum. *Tertia* conditio propositi est, quod sit *firmum*, & *stabile*. Non enim sufficit velleitas, sed vera, firma, & solida voluntas præcavendi in futurum peccata, eorum occasiones, & pericula proxima.

Punctum VIII.

An detur sacramentum pœnitentiæ validum, & informe.

82. Circa hanc difficilem controversiam duplex datur extrema opposita sententia. Prima negativa : secunda affirmativa, propter quædam verba D. Thom. infra transcribenda. Sed tanta diversitate defenditur hæc sententia, ut in undecim modos illam explicandi abierint ejus patroni. Alii tribuunt ejus informitatem defectui doloris. Alii defectui examinis : alii aliis capitibus, vel ipsis, diverso modo explicatis. Quidam requirunt bonam fidem ; alii etiam cum mala fide, & peccando, ex defectu culpabili ignorato, dicunt recipi sacramentum validum, & informe. Unde eadem varietas, qua desudant propugnatores hujus sententiæ, inter se divisi, & oppositi, satis declarat ejus obscuritatem. Alias sacramentum pœnitentiæ validum, & informe inutile est fidelibus, quia non causat gratiam, dum adest fictio, nec recedente fictione, juxta graviores ejus assertores, ergo numquam. Ad quid igitur tantus labor, tantusque sudor impenditur, pro defendendo sacramento inutili fidelibus ? Maxime cum ejus veritas adeo am-

ambigua sit, ut quanto plus inquiritur, tanto amplius elongari videatur.

83. Dicendum itaque est, non dari sacramentum pœnitentiæ validum, & informe. Prob. ratione: dolor, ad sacramentum pœnitentiæ requisitus, debet esse supernaturalis, universalis circa gravia, & efficax; sed posito hoc dolore, sacramentum est formatum, & absque illo nullum, ergo nequit dari sacramentum pœnitentiæ validum, & informe. Nec valet dicere, posse dolorem esse peculiarem hujus peccati, & non alterius, ut astruunt aliqui: vel posse esse inefficacem, ut tenent alii. Nam idem, propugnantes eamdem sententiam, sibi ipsis negative respondent. Et pro omnibus dico, posse utique dari dolorem universalem, & non universalem; efficacem, & non efficacem; at dolorem non universalem, aut inefficacem non sufficere ad valorem hujus sacramenti: quoniam dolor, sufficiens ad ejus valorem, debet excludere omnem voluntatem peccandi universaliter. Neque aliud potest intelligi; nec quomodo actualiter quis peccando, esto indirecte, possit recipere sacramentum pœnitentiæ validum. Si autem pœnitens, bona fide, cum dolore tantum particulari, vel inefficaci accedat, non peccabit, at sacramentum tunc non solum informe, sed etiam nullum est.

84. Objic. 1. D. Thom. *in 4. distinct. 17. q. 3. a. 4. q. 1. inquit: Secundum hoc confessio etiam potest esse in eo, qui non est contritus: quia potest peccata sua Sacerdoti innotescere, & clavibus Ecclesiæ subjicere, & quamvis tunc non percipiat absolutionis fructum; tamen, recedente fictione, percipere incipit: sicut etiam est in aliis sacramentis*: ergo juxta D. Thom. potest dari sacramentum confessionis validum, & informe.

85. Hæc sunt verba, ob quæ N. Salmant. scholastici, & morales, tamquam adeo doctrinæ D. Thom. addicti, defendunt pro viribus, esto diversimode, sacramentum pœnitentiæ validum, & informe. Sumus enim Carmelitæ discalceati, ad sequendam Angelici Præceptoris doctrinam jucundissime astricti peculiari lege, quam non sine gravi fundamento, putamus a nostra Angelica Doctrice sancta Theresia originem ducere. Ideo libentissime obsequimur legi, & Legislatrici, ad unguem amplectendo doctrinam D. Thomæ.

Verum ad illa verba plures discipuli ejusdem S. Doctoris respondent ea retractasse *in 3. p.* Ita inter alios perdoctus Sylvius in præsenti; & sapientissimus magister Soto *in 4. dist. 18. q. 3. a. 3.* ait: *Unde ad sanctum Thomam respondetur primo, quod fortasse loquebatur in 4. cum communi vulgo, quod quidem in summa correxit.* Igitur immunes sumus a defendenda doctrina, ab ipso sancto Doctore postea sapienter correcta.

86. R. 2. Cum S. Antonino, Natali Alexandro, & aliis, D. Thom. loqui non de sacramento valido, & informi, sed de confessione; confessio autem sæpe est valida, & informis, præcipue dum peccator paulatim per aliquos dies confitetur, vel suspenditur ei absolutio pro aliquibus diebus; & idem est de faciente confessionem cum aliqua fictione, vel defectu culpabili, quem tunc non cognoscit v.g. cum defectu sufficientis doloris, aut examinis; in his enim casibus non tenetur iterare confessionem, dum pœnitens ad eumdem reddit Confessarium. Unde rediens postea rite dispositus & absolutus, recedente fictione, seu causa suspensionis, fructum absolutionis percipiet. Nec alio modo intelligi valent præfata verba; præsertim ab illis, qui, admittendo sacramentum validum, & informe, negant ipsum causare gratiam, etiam recedente fictione; cum aperte oppositum astruat D. Thom. *Et quamvis tunc non percipiat fructum: recedente fictione, percipere incipiet.* Qui hoc ultimum negant, negare debent & primum, omissis metaphysicis effugiis, quæ, ad ludendum terminis potius, quam ad veritatem patefaciendam sæpe deserviunt.

87. Objic. 2. Ad valorem sacramenti pœnitentiæ ille dolor sufficit, qui satis est ad hoc, ut confessio non sit pura narratio historica; sed ad hoc sufficit dolor inefficax, ergo. R. Hoc argumentum posse retorqueri in arguentem, qui negat sufficere dolorem inadequatum; & certum est sufficere, ut confessio non sit pura narratio historica, ut per se patet. Igitur pro omnibus dicimus, quod confessio non sit pura narratio historica non sufficere ad valorem sacramenti, nisi supposítis aliis requisitis. Nam de peccatis pure existimatis potest fieri confessio, quæ non sit pura

nar-

narratio historica : at absque alia materia non aderit verum sacramentum, & sic de aliis.

88. Objic. 3. Negato universaliter sacramento pœnitentiæ valido, & informi, plures angerentur scrupulis iterandi confessiones, non solum ordinarias, sed & annuas, vel quæ annualiter ab Ecclesia fieri præcipiuntur, ergo. R. Plurimas confessiones esse nullas ex defectu examinis, doloris, & propositi, quin ob hoc fideles scrupulis angantur; quia vel agnoscunt illarum nullitatem, vel non? Si primum, illas repetant sine scrupulis. Si secundum, excusantur, quia reputantur validæ, & per aliud sacramentum, rite susceptum, omnes velut renovantur, & compensantur; ita concedente summa Dei nostri benignitate. Quis umquam agnovit se recepisse sacramentum pœnitentiæ validum, & informe? Nemo sane. Ubi ergo scrupuli? Ubi angores? Igitur aliud est confessio valida, & informis; aliud vero sacramentum validum & informe. Sed a parte ad totum non valet argumentum; ideo illam concedendo, hoc non admittimus.

Punctum IX.

De confessione.

89. Inq. 1. Quid sit confessio sacramentalis? Est *manifestatio peccatorum, per quam morbus, latens in anima, aperitur Confessario, sub spe veniæ virtute clavium obtinendæ.* Potest esse triplex, nempe *communis, rigorosa*, & *interpretativa. Communis* est, quæ fit communiter, manifestando verbis peccata Sacerdoti. *Rigorosa* dicitur, quando pœnitens loqui non valet; dat tamen signa sui doloris. *Interpretativa* appellatur, quando pœnitens nec loqui, nec dare signa doloris valet; attamen ex piis conjecturis præsumitur habere dolorem, ac velle suscipere sacramentum. De hoc casu fusius infra. In primo datur absolutio absolute, supposita dispositione subjecti. Similiter in secundo, quando signa doloris sunt certa: at quando sunt incerta, conditionate. Confessio semper debet fieri verbis, nisi necessitas excuset. Ita ex institutione Ecclesiæ tenet communis usus, ut docet D. Thom. *Quodl. 1. q. 6. a. 10.*

90. Inq. 2. An requiratur examen conscientiæ ad confessionem? R. Pro confessione communi requiri diligens examen peccatorum in particulari. Alias non poterit pœnitens reddere rationem suæ conscientiæ. Non tamen requiritur summa diligentia, sed talis, qualem homines cordati apponere solent in negotio gravi. Nec tenetur quis scribere peccata sua, ne ea obliviscatur, quia hæc est diligentia extraordinaria, & periculis exposita. Igitur quisque juxta suum statum, & obligationes, atque juxta plus, minusve tempus ab anteriori confessione elapsum, debet prudenti diligentia examinare suam conscientiam. Si Confessarius reperiat rudes, non bene examinatos, curet ipse suis interrogationibus patienter juvare, & instruere illos. Si autem nec sui adjutorio valeat supplere eorum negligentiam, aut deprehendat, nullo facto examine, eos accedere, dimittat illos, monendo, quod, post examen possibile factum, redeant. In hoc differt examen a dolore, quod illud debet esse de peccatis in particulari, hic vero extenditur ad omnia gravia sub motivo universali.

91. Inq. 3. Quot sint conditiones requisitæ ad bonam confessionem? R. Esse quatuor: nempe, quod sit *vera, integra, lachrymabilis*, & *obediens.* Alii alias assignant conditiones, tamen ad quatuor recensitas omnes reducuntur, ut eas consideranti patebit. Nam si est vera, erit utique *simplex, pura, fidelis, nuda*, & *discreta.* Si est integra, erit *fortis, accusans*, & *frequens*, prout oportet. Si autem est lachrymabilis, erit *libens, verecunda, humilis, secreta*, & *accelerata* convenienter, si denique sit obediens, erit *parata.*

92. Inq. 4. In quo consistat veritas, ad confessionem requisita, & quale peccatum sit mentiri in confessione? R. Quod veritas consistit in eo, quod pœnitens omnia requisita fateatur in confessione absque ullo mendacio. Mentiri autem in confessione potest esse grave, aut leve, juxta gravitatem materiæ. Si enim pœnitens mentiatur, dicendo scienter peccatum grave, quod non commisit, aut tacendo, quod commisit, graviter peccat. Si vero mentiatur in materia levi partiali, hoc est, apponendo aliam materiam, leviter peccat;

cat; verum, si non apponit aliam materiam, mentitur in materia totali confessionis, & graviter peccat. Unde confitens duo mendacia levia, quæ non protulit, & non ponens aliam materiam, frustrat sacramentum, & consequenter peccatum grave committit. Si interrogatus a Confessario de levi culpa vere commissa, illam neget, venialiter peccat: nisi interrogetur a Confessario tamquam Judice, aut medico, vel ut quid attinens ad præsentem confessionem; tunc enim sub gravi respondere tenetur. Verum si hujusmodi interrogatio nec sit necessaria, nec habeat finem honestum, nullum peccatum erit non respondere, vel occultare veritatem, dummodo non mentiatur.

Punctum X.

De integritate confessionis.

93. Inq. 1. In quo consistat, & quotuplex sit integritas confessionis? R. Quod consistit in eo, quod peccata integre manifestenter Confessario. Duplex est integritas: *materialis*, & *formalis*. *Materialis* est, prodere omnia peccata gravia, etiam interna, nullo omisso. *Formalis* est, manifestare omnia, quæ memoriæ occurrunt, & hic, & nunc debent confiteri. Unde, si post diligens examen, aliquod peccatum grave ex inculpabili oblivione omittatur in confessione, datur integritas formalis. Et hic est casus Concilii. Similiter, dum quis ob justam causam reticet aliquod peccatum, confitendo cætera, adest integritas formalis.

94. Inq. 2. Quæ integritas requiratur ad confessionem ex præcepto divino? R. Quod *per se* requiritur integritas materialis; quia Christus instituit confessionem *integram* peccatorum, ut definit Concil. Trid. *sess. 14. cap. 5.* At *per accidens* sufficit integritas formalis, seu moralis. Hæc autem formalis integritas semper requiritur ad valorem confessionis; nisi in casu extraordinario, de quo non sumitur exemplum.

95. Inq. 3. Quæ causæ excusent ab integritate materiali, vel sufficiant ad integritatem formalem? R. Duas esse causas, ad quas cæteræ reducuntur. Videlicet *impotentia physica, & moralis*. Ex impotentia physica excusantur muti, qui omnia peccata pandere nequeunt, ignari idiomatis, qui naufragio, incendio, prælio, aut alio eventu repentino non valent integre confiteri. Ex impotentia morali excusat oblivio invincibilis peccati; aut periculum, seu timor prudens violationis sigilli, vel notabile detrimentum vitæ spiritualis, aut temporalis, famæ, aut rei familiaris magni momenti. In his casibus potest fieri integritas moralis sub quatuor conditionibus. 1. Quod urgeat confessio. 2. Quod non sit alius Confessarius, cui integre confiteri queat absque periculo gravis detrimenti. 3. Quod solum omittatur illud peccatum, vel illa circumstantia, ex cujus declaratione timetur grave detrimentum. 4. Quod, sublata causa reticendi, exprimantur, quæ omissa fuerunt.

96. Illustratur doctrina exemplis. *Ob detrimentum spirituale.* Si duo infirmi sint morti proximi, & ex confessione materialiter integra unius provenit, alium non posse confiteri: tunc Confessarius, audiens aliqua peccata primi, & advertens ei periculum alterius, illum absolvat, supposito omnium dolore. Deinde pergat ad secundum, quo post confessionem physice integram absoluto, redeat ad primum, si tempus permittat, ut etiam illum integre materialiter audiat, & iterum absolvat. *Ob detrimentum temporale Confessarii*, vel *proprium.* Infirmus, morbo contagioso laborans, cujus confessio physice integra nequit audiri a Confessario absque periculo contagionis, potest uno, aut alio peccato manifestato, cætera reticere, & absolvi. Pariter, si nullus alius Confessarius, nisi peste infectus, adesset, & pœnitenti urgeret confessio, in hoc vel alio casu, in quo pœnitens absque damno gravi temporali nequit omnia peccata fateri, potest omittere illud, ex cujus revelatione, timet damnum sibi imminere. Sicut etiam quando ægrotus, manifestando omnia peccata, magnam sentiret defatigationem. *Ob detrimentum honoris, aut famæ.* Si infirmus, cui jam delatum est viaticum, concursu astante, deberet pro integritate physica iterare confessiones, posset ob vitandam infamiam, facere integritatem moralem, & absolvi, supposito dolore universali, & obligatione postea omnia confitendi.

97.

97. In casu infirmi peste infecti dicunt aliqui, quod, si infirmus velit omnia peccata confiteri, debet Parochus ea audire, etiam cum periculo vitæ; quod non reputo verum, saltem quando Parochus est necessarius, ad aliis infirmis subveniendum. Et in omni eventu debet infirmus, privare se aliquo solatio non necessario, quod absque periculo vitæ sui Parochi nequit habere. Unde si monitus ex una parte de periculo vitæ Parochi, & ex alia de sufficientia integritatis moralis confessionis, adhuc contenderet pro integritate physica, esset indispositus, & indignus absolutione, vel tamquam amens dimittendus. Quando Confessarius nequit fateri suum peccatum absque violatione sigilli, aut pœnitens absque eodem periculo ex parte Confessarii, omnes dicunt posse fieri integritatem moralem.

98. Inq. 4. An in magno concursu pœnitentium possit dimidiari confessio, vel fieri integritas moralis? R. neg. Constat ex propos. 59. damnata ab Innoc. XI. *Licet sacramentaliter absolvere dimidiate tantum confessos ratione magni concursus pœnitentium, qualis v. g. potest contingere in die magnæ festivitatis, vel indulgentiæ.* Unde magnus concursus non est sufficiens causa, ad dimidiandam confessionem. Imo nec urgens necessitas, ministrandi baptismum infanti cito morituro, aut audiendi confessionem moribundi: in his enim casibus debet Confessarius omittere confessionem inceptam ad aliud tempus, & subvenire alteri, in majori necessitate constituto; minime vero dimidiare pœnitentis sani confessionem.

99. Inq. 5: An possit fieri integritas moralis, ne pœnitens, qui antea habebatur a Confessario, ut probus, aut castus, postea habeatur, ut vitiosus, aut impurus? R. neg. Quia confessio ex se affert pudorem, verecundiam, & confusionem propriam, sed est confusio ad gloriam. Hinc non sunt audiendi sentientes religiosum itinerantem posse dimidiare confessionem, si in peccata carnis sit lapsus, ne se, suamque religionem infamet apud exterum Confessarium. Hoc hypocrisim redolet. Confessio integra fieri debet, quoties ab extrinseco non immineat alia infamia, præter illam, quam quis patitur apud Confessarium. Neque Confessarius mirabitur de humana fragilitate, sed fortasse lętabitur de dolore, compunctione, & humilitate pœnitentis, experientia cognoscens dictum S. Bernardi; quod *religiosus rarius cadit, & velocius resurgit.*

Punctum XI.

Alia dubia de integritate confessionis.

100. Inq. 1. An qui non potest confiteri suum peccatum, quin detegat peccatum, & personam complicis, ut qui cum sorore peccavit, debeat integram confessionem facere? Supponitur non adesse Confessarium, cui ignota sit persona complex, si enim adsit, huic integre confiteri debet. Quæstio solum procedit in defectu alterius Confessarii, & etiam cujuscumque detrimenti extrinseci, præter pravum complicis conceptum apud Confessarium. Quibus suppositis: R. affirm. Prob. ex D. Bern. *In formula honestæ vitæ*, dicente: *De nullo prorsus sinistre loquaris, quantumcumque sit verum, vel manifestum, nisi in confessione: & hoc, ubi non potes aliter manifestare peccatum tuum.* Prob. ratione: quia pœnitens astringitur præcepto divino, ad fatenda integre sua peccata, ergo, si ad hoc requiritur prodere peccatum, & personam complicis, id debet facere: alias non integre, sed dimidiate illa fateretur. Hanc sententiam docent S. Bern. S. Bonav. S. Anton. & fere communiter Theologi cum D. Thom. qui eam aperte docet *in 4. dist. 16. q. 3. art. 2. q. 5. art. 5.* & clarius *opusc. 2. q. 6.*

101. Objic. 1. Pœnitens astringitur præcepto naturali servandi famam proximi; sed præceptum naturale obligat fortius positivo, etiam divino, ergo debet illud servare? R. Præceptum naturale obligare extra confessionem, non in secreto confessionis: nam dum complex consentit in peccatum, amisit jus suæ famæ respectu confessionis. Consentire in peccatum est simul consentire in manifestationem apud Confessarium.

102. Objic. 2. Sacerdos impotens confiteri suum peccatum, quin revelet personam, cujus confessionem audivit, debet illud tacere, ergo idem de pœnitente impotente fateri suum peccatum sine manifestatione peccati, & personæ complicis.

R.

R. neg. conseq. Quia prima revelatio est contra bonum commune, ideoque obligat, ejus secretum in omni eventu: secunda vero vix quit dici esse contra aliquem particularem, cum remaneat sub strictissimo confessionis sigillo. Alia disparitas stat in eo, quod socius peccati, eo ipso amittit jus, ut servetur ejus fama apud Confessarium, cujus oppositum evenit in casu præsenti, ut ex se patet. Major difficultas esset, si quis haberet rem v. g. cum sorore, ipsa invita: tunc quippe, sicut illa in peccatum non consensit, ita suę famę jus non amisit. Nihilominus debet ille fateri suum incestum, manifestando simul violentiam illatam sorori, hujusque innocentiam.

103. Inq. 2. An Confessarius possit interrogare de nomine, & persona complicis? R. neg. Quia in confessione solum est interrogandum id, quod ad pœnitentiæ tribunal spectat; at nomen, & persona complicis ad tribunal nullatenus pertinet, ergo de eis interrogare Confessarius minime valet. Hujusmodi valde perniciosa praxis invehi cœpit in Regnis Portugalliæ, & Algarviorum a quibusdam Confessariis conantibus scrutari non modo conscientias pœnitentium, sed & mores, & vitas aliorum, sub prætextu correctionis eorum cum gravi detrimento sigilli sacramentalis, famæ proximi, ac pacis, & quietis communis.

104. Unde jure merito hanc pravam, atque perversam praxim penitus eliminavit Bened. XIV. quatuor Bullis, seu Brevibus, in prima quæ incipit: *Suprema, dat. 7. Julii* 1745. eam reprobat, ac damnat. In 2. incipiente: *Ubi primum, edita 2. Junii* 1746. prohibet omnibus eam docere, scribere, aut defendere sub pœna excommunicationis majoris *latæ sententiæ* summo Pontifici reservatæ, & Confessariis eam exequi sub pœna suspensionis a confessionibus audiendis. Concessa etiam facultate Tribunali Inquisitionis, procedendi contra delinquentes, si ex circumstantiis ex mala adhesione ad præfatam praxim, tamquam licitam exequi, seu docere reperti fuerint.

105. In tertia Bulla incipiente: *Ad eradicandam dat. 18. Sept.* 1746. ne praxis adeo exitialis alibi serperet, declarat vigilantissimus Pastor suas Apostolicas litteras anteriores, ubique obligare, universalisque legis vim sortiri. In quarta denique incipiente: *Apostolici ministerii* edita 9. *Decemb.* 1749. decernit, Confessarios, qui ausu temerario volunt pœnitentes obligare ad detegendum complicem delicti, minantes denegaturos absolutionem, si non revelant, debere a quocumque id sciente, excepto pœnitente, denuntiare ad Tribunal Inquisitionis intra tempus consuetum, sub eisdem pœnis, quibus ad aliorum delictorum denunciationem astringuntur. In hac ultima constitutione absolute præcipitur denunciatio, quæ in secunda, solum astante *mala adhesione* ad praxim, præcipiebatur. *Vide ipsum Pontif. de Syn. lib. 6. cap. 11. n. 1.*

106. Inq. 3. An aliquando possit Confessarius hortari, aut compellere pœnitentem ad manifestandum complicem delicti? R. Quod potest, & debet compellere illum, ut detegat non sibi, sed judici, vel Magistratui complicem delicti, vergentis in damnum commune, & aliquando etiam innocentis, imo etiam denegare absolutionem reluctanti: quia indispositus accedit, qui non est paratus obedire Confessario in his, quæ juste illi imponit, & circa ea, quæ pœnitens, etiam secluso Confessarii præcepto, tenetur præstare. Quoniam damnatio Pontificis nequaquam loquitur de his casibus, sed solum de Confessariis, qui prætextu correctionis volunt perversa curiositate, vel zelo imprudenti sibi manifestari nomen, & persona complicis. Neque extenditur ad casum, in quo pœnitens ultro, & spontanee ad propriam utilitatem, vel capiendum consilium, vel simpliciter absque ulla interrogatione a Confessario facta, declaret socium, aut complicem criminis, ut Confessarius eum aptius corrigat. Quamvis enim Confessarius hanc curam vix, aut numquam sumere debeat, quia tribunal confessionis tantum ad corrigendos pœnitentes est institutum; tamen apostolicæ litteræ ad hos casus non extenduntur.

Punctum XII.

Explicantur alia de integritate confessionis.

107. Inq. 1. An, ut integra sit confessio, debeant explicari effectus peccati? R. af-

affirm. Pro cujus luce nota, tria posse concurrere in peccato. Nam in homicidio v. g. datur actio externa, & ipsa occisio, seu mors secuta. Actio interna est voluntas occidendi, actio externa est ictus, seu propinatio veneni; ipsa vero mors, seu occisio secuta ex ictu, aut veneno dicitur *effectus peccati*. Igitur, non solum actio interna & externa, sed effectus peccati debet explicari in confessione, quidquid alii sentiant: tunc quia sic tenet communis usus fidelium: tum quia ipsa occisio saltem denominative, & vere in sua causa est peccatum, & peccaminosa; ob quod motivum vere imputatur occisori, seu actionem externam apponenti: tum denique, quia prædictus usus est aptissimus ad explicandum totum peccatum, dicendo: *occidi hominem*. Ad quid ergo illæ circumlocutiones: habui intentionem occidendi hominem, & ad id illi propinavi venenum; vel ipsum vulneravi, tacendo ipsam occisionem?

108. Inq. 2. An in confessione generali possit quis fateri peccata vitæ præsentis, ac si essent præteritæ? R. In nulla confessione generali posse id fieri: quia variat judicium Confessari. Idem est, esto alia ratione, si dicat, occidi Petrum, cum occidisset Paulum, quia fatetur peccatum, quod non commisit, & non illud, quod commisit. Vel pandit unum peccatum pro alio, mentiens in re gravi. Igitur confessio debet esse clara, & integra; ita ut explicentur peccata, prout sunt in conscientia. Unde cum pœnitens vult facere confessionem generalem, prius explicet peccata nondum confessa, ac subinde cætera vitæ ante actæ.

109. Inq. 3. An qui habuit rem cum fœmina, debeat explicare copulam? R. affirm. Constat ex propos. 25. damnata ab Alexandr. VII. *Qui habuit copulam cum soluta, satisfacit confessionis præcepto, dicens: commissi cum soluta graue peccatum contra castitatem.* Merito damnata est hæc propositio; quia alias non esset obligatio substantiam peccati explicandi, quia copula substantialiter differ ab omni alio peccato contra castitatem. Unde non bene dicit Concina, hanc damnatam thesim esse legittimum fœtum opinionis negantis necessitatem confitendi circumstantias aggravantes intra eamdem speciem. Nam copula non est circumstantia aggravans malitiam, sed ipsum peccatum. Quod copula habeatur majori libertate, cognitione, intensione, aut delectatione, sunt circumstantiæ eam notabiliter aggravantes, quas non esse necesse, nec conveniens explicare in hac materia, fateri debet ipse Concina. Igitur sine causa injuria afficit opinionem ab Authoribus virtute, & doctrina fulgentibus propugnatam. Videas eum *lib. 1. de pœnit. diss. 4. cap. 7. num. 15.*

110. Inq. 4. An fœmina gravi fundamento timens, quod ex revelatione sui peccati Confessarius eam sollicitabit, possit facere integritatem moralem, tacendo illud peccatum, supposita urgentia confessionis? R. neg. Quia ea, quæ sunt de præcepto, omittenda non sunt propter scandalum vitandum. Si mulier possit adire alium Confessarium, ad id tenetur sub gravi: si vero nequeat, & necessitas confitendi urgeat, debet integre confiteri ob rationem expositam. Neque urgere confessionem censendum est ob lucrandum Jubilæum, seu indulgentiam plenariam: neque hac de causa potest fieri confessio moraliter integra, esto vere adsint motiva illam alias faciendi; quia deest urgentia confitendi. Ad confessionem enim moraliter integram faciendam, non solum requiritur causa gravis tacendi crimen, sed etiam urgens necessitas confitendi, ut diximus supra.

111. Inq. 5. Cur debitis conditionibus sit licita integritas moralis confessionis? R. Ideo esse licitam, quia præceptum integritatis physicæ est positivum, non obligans cum notabili detrimento extrinseco, proprio, vel alieno. Nam, ut ait S. Bern. *lib. de præcept. & disp. Quod propter charitatem introductum est, non debet contra charitatem exerceri.* Nec obest, si contra hoc inferas, ergo fœmina, prævidens detrimentum spirituale Confessarii, potest, & debet tacere crimen, ex quo illud ei obvenit. R. enim neg. conseq. Quia detrimentum Confessarii est ei voluntarium; detrimentum autem voluntarium non excusat a præcepto integritatis physicæ confessionis.

112. Inq. 6. Quomodo remittantur peccata in casu integritatis moralis licitæ? R. Peccata confessa remitti *directe in vi absolutionis*; peccata vero omissa *indirecte ex conditione gratiæ*. Cum enim gratia sit in-

incompatibilis cum peccato gravi, expellit omnia *directe*, esto absolutio solum supra confessa directe cadat. Ita igitur accidit cum peccatis invincibiliter oblitis. Optime hoc parificatur exemplo hostiæ consecratæ, in qua *ex vi verborum*, & *directe* solum ponitur corpus Christi. At *ex conditione corporis vivi* ponitur sanguis cum cæteris, ad ejus interitatem requisitis.

113. Inq. 7. An si Confessarius vidisset Petrum occidisse hominem, & Petrus peteret absolutionem *ab eo*, *quod scit*, posset illum absolvere? R. neg. Quia non sufficit, quod Confessarius sciat peccata pœnitentis, sed insuper requiritur, quod sciat illa subjicere Ecclesiæ clavibus, se accusando de illis. Si vero pœnitens diceret, *accuso me de peccato*, *quod scis*, *aut me vidisti perpetrare*, jam illud confiteretur, & de eo se accusat; unde supposito dolore, & proposito, posset absolvi.

Punctum XIII.

De circumstantiis peccatorum.

114. Inq. 1. Quid, & quotuplex sit circumstantia? R. Quod circumstantia est *accidens, actui humano extrinsecus proveniens.* Ex hac definitione patet, quod circumstantia est quid accidentale actui humano sive bono sive malo. Nunc sermo solum est de actu malo, seu de peccato. Sunt autem septem circumstantiæ hoc versiculo comprehensæ, *quis*, *quid*, *quibus auxiliis*, *ubi*, *cur*, *quomodo*, *quando*. *Quis* denotat personam, seu ejus statum, ut si sit Sacerdos aut laicus. *Quid* quantitatem objecti, ut si furtum fuit majus, aut minus. *Quibus auxiliis* indicat media, seu instrumenta ad peccandum, ut si quis, mediante fœmina, aliam seduxit. *Ubi* innuit locum, ut si furtum fiat in loco sacro. *Cur* prodit finem extrinsecum, ut si quis furetur ad mœchandum. *Quomodo* designat modum peccati, ut si fuit cum sævitia, vel cum magna intensione, cognitione &c. *Quando* denique significat tempus, ut si peccatum publicum committatur v. g. die veneris sancti.

115. Possunt circumstantiæ distingui specie physica, & specie morali. Primo modo differunt, quando v. g. homicidium fit ense, lapide, aut sclopo; at de eis sic sumptis non loquimur in præsenti. Loquimur quippe de circumstantiis in linea morali. In linea autem morali sunt in triplici differentia; nam aliæ sunt *mutantes speciem*: aliæ *aggravantes intra eamdem speciem*: & aliæ *diminuentes*. Circumstantia mutans speciem est *accidens actus humani*, *oppositum distinctæ virtuti*, *vel eidem diverso modo*, ut circumstantia loci sacri, vel rapinæ in furto. Circumstantia aggravans est *accidens actus humani*, *augens malitiam intra eamdem speciem*, ut quod peccatum fiat majori cognitione. Circumstantia diminuens est *accidens actus humani*, *minuens malitiam intra eamdem speciem*, ut peccatum ex fragilitate, aut ignorantia, esto culpabili, quod quidem minoris est malitiæ, quam peccatum ex electione ejusdem speciei.

116. Cum igitur de fide sit circumstantias mutantes speciem debere confiteri, fere innumeræ excitantur quæstiones circa illas. Alii enim putant specie differre quasdam circumstantias, quæ juxta alios solum sunt aggravantes intra eamdem speciem, & econtra. Unde oritur prolixa lis, diffusioque maxima in hac materia, utpote quæ per totam Theologiam moralem transcendit. Nos vero brevitatis gratia solum illas circumstantias frequentiores, ac magis necessarias integritati confessionis, summatim innuemus seqq. §§.

§. I.

Quis.

117. Hac circumstantia denotatur status, conditio, & officium personæ. Unde ligatus voto castitatis debet illud exprimere in confessione circa omnia peccata, sive interna, sive externa contra eam commissa, & etiam circa ea, ad quæ alium induxit, sive secum, sive cum aliis perpetranda, quia in omnibus violat votum, quod absolute emissum, ad omnia se extendit. Religiosus debet manifestare suum statum, quia in voto solemni adest circumstantia agravans notabiliter, quæ agnosci, & fateri faciliter valet. Sacerdos peccans contra castitatem, dum Eucharistiam portat, aut immediate post ejus sumptionem, debet exprimere hanc circumstantiam, ob irreverentiam sacramento illatam.

tam. Habens castitatis votum, peccans cum alio illud etiam habente, sive externe, sive interne per desiderium, aut complacentiam, utriusque votum debet exprimere. Idem est de conjugato, qui pariter explicare tenetur statum matrimonii, & insuper conditionem alterius personæ, circa quam peccavit in hac materia, si forte ligata sit vinculo voti, matrimonii, vel alicujus cognationis. Baptizatus accedens ad non baptizatam debet fateri hanc circumstantiam.

118. Constitutus in dignitate, aut officio publico, peccans publice in quacumque materia, debet explicare peculiare scandalum, cum ex officio ad oppositum teneatur. Secus autem in peccatis prorsus occultis, secluso voto, perpretatis. Hinc inferunt aliqui, quod si Prætor civitatis, aut custos vineæ occulte furentur, non tenentur manifestare suum officium: hoc quippe, licet obliget ad vitanda aliorum furta, non vero propria.

119. Sed ratio hæc ad summum probat non dari ibi peccatum specie distinctum, quo admisso, adhuc remanet circumstantia aggravans injustitiam furti, quæ facile agnosci, & confiteri debet; ideoque exprimenda est in confessione. Sine dubio enim furtum commissum a Prætore, aut custode rei, fœdius, ac gravius est perpetrato a quolibet alio. Juxta omnes, si Prætor, custos, aut alius quicumque astrictus ex officio ad vitanda furta, seu alia peccata, ad ea incitaret suo pravo exemplo, vel quod pejus est, favore, aut consilio, peculiariter peccaret contra proprium officium. Unde si Parochus rem haberet cum sua parochiana, vel eam solicitaret, deberet ob prædictam rationem suum munus exprimere in confessione.

120. An autem circumstantiæ Episcopi, Sacerdoris, aut Prælaturæ debeant patefieri? Variant authores. Ego tamen censeo, quod in peccatis venereis, etiam internis, tam in Episcopo, quam in Sacerdote debet exprimi utriusque dignitas, quia ratione majoris consecrationis, quæ reperitur in Sacerdote, & amplioris in Episcopo, adest circumstantia notabiliter aggravans, & potest facile declarari; & a fortiori in peccatis cum alia persona perpetratis debet Episcopus, aut alius peculiari Prælatura sive seculari, sive regulari ornatus exponere suam dignitatem, quia sicut illis debetur specialis reverentia, ita in eorum peccatis cum complice commissis adest specialis disonantia, & specialis scandalum respectu complicis.

121. Quamvis novitius, & novitia, secluso voto, non teneantur in peccatis carnis prorsus occultis circumstantiam novitiatus exprimere; tamen si copulam habeant, debent ipsi, ac eorum complices eam manifestare ob notam, & infamiam, ad quam exponunt religionem, & ob alia inconvenientia, quæ ex fornicatione obvenire possunt, tum ipsis novitiis, tum religioni. Ita N. Salmant. schol. *tract.* 23. *disp.* 8. *n.* 114. Sponsus, & sponsa, & cum eis rem habentes, illorum conditionem exponere debent, quia fornicatio in illis addit circumstantiam specie diversam ob injuriam, ex fidei sponsalium violatione invicem irrogatam. Similiter virgo, quæ primo fornicatur, maxime dum est sub cura parentum, debet promere hanc circumstantiam, quia tam sibi, quam parentibus irrogat peculiarem injuriam. Et idem est, si, inconsultis parentibus, matrimonium contrahat. Si autem fœmina non se accuset de virginitate amissa, Confessarius non interroget, vel caute se gerat. Eunuchus debet explicare suam impotentiam in peccatis carnis: addit enim distinctam speciem contra naturam.

122. An Confessarius, secluso omni respectu ad confessionem, peccans cum pœnitente teneatur id fateri? Divisi sunt authores: arbitror tamen teneri; quia licet non adsit inter Confessarium, & pœnitentem cognatio spiritualis proprie talis, hæc quippe non oritur ex collatione aliorum sacramentorum præter baptismum, & confirmationem, ut expresse decrevit Bonif. VIII. in *cap.* 3. finali, *de cognat. spirit. in* 6. Verum adest quodam fœdus, & familiaritatis vinculum simile cognationi spirituali. Hoc autem fœdus, aut familiaritatis vinculum non est proprie tale, nec contrahitur per unam, vel per alteram confessionem obiter factam. Vide D. Thom. *in Suplem. q.* 56. *a.* 2. *ad* 2.

§. II.

Quid.

123. Hæc circumstantia inuit quantitatem, & numerum peccatorum, licet indistincte reperiantur in eodem actu. Unde si eodem actu quis furetur a pluribus materiam gravem, lædendo graviter singulos, vel hoc eodem actu desideravit, concupivit plures fœminas; vel infamat totam familiam, vel occidit decem homines; aut proposuit non jejunare tota quadragesima; vel Sacerdos non recitare pluribus diebus; vel scandalizat quis plures; licet hęc, & alia hujusmodi fiant eodem actu, debent in confessione explicari. Imo in peccatis scandali, & jactantiæ exprimenda est etiam species peccati, nam minime sufficit dicere solum scandalum, & jactantiam; jactans enim se de peccato (nisi sit præcise de arte, modo, aut dexteritate) approbat illud, simulque scandalum audientibus causat. Idem est de consulente quolibet opus illicitum.

124. Si quis in eadem rixa alium pluribus contumeliis ejusdem rationis afficit, unum moraliter peccatum committit. Idem est de pluries alium eodem actu percutiente, vel detrahente. At si contumeliæ, aut detractiones sint diversi generis, ut esse mendacem, furem, Judæum, inspici debent circumstantiæ, quia inter plebejos non sumuntur ut injuriæ graves, at inter nobiles graviter lædunt, ideo exprimendæ sunt, utpote gravem læsionem inferentes, præcipue dum redundant in totius familiæ infamiam. Eodem modo detrahens de una communitate, aut familia, explicare debet numerum personarum; unaquæque enim habet jus ad suam famam, in qua læditur per detractionem totius communitatis. Quod dicitur de actibus externis, intelligas de internis desideriis, aut complacentiis in quacumque materia.

125. Similiter debet exprimi odium erga parentes, avos, & fratres, ac vice versa, quia his debetur peculiaris pietas, & reverentia. Idem est a fortiori de contumelia, quacumque læsione externa, quæ respectu parentum, ascendentium, fratrum, & conjugum inter se addit malitiam specie diversam. Pariter in peccatis carnis cum cognatis debet exprimi incestus, & peculiariter consanguinitas, affinitas, cognatio legalis, ac spiritualis. Item primus gradus lineæ rectæ, aut transversalis, ut peccatum filii cum matre, aut noverca, vel filiæ cum patre, aut vitrico, vel fratris cum sorore, quia saltem in his adest distincta species. Incestus quippe est species luxuriæ, non infima, ut quidam putant, sed subalterna, ad modum speciei luxuriæ contra naturam, quæ est subalterna ad pollutionem, sodomiam, & bestialitatem, quæ etiam distincte detegi debent in confessione.

126. Porro circa sodomiam explicari debet, an fuerit agens, vel patiens, & an cum fœmina, vel cum mare. Primi ratio est, quia in agente supponitur pollutio. Secundi autem, qui variat speciem. Nota, quod in coitu sodomitico debent explicari, si fiat inter cognatos, gradus incestus supra memorati. Similiter variat speciem congressus cum Dœmone, sive incubo, sive subcubo, quia superstitione est permixtus. Pariter explicari debet copula catholici cum infideli, Judæa, aut hæretica. Ita *Salm. ubi sup. n.* 139. Nam prima addit speciem sacrilegii contra reverentiam religionis Christianæ, & secunda ad eandem speciem reducitur. Qui, relicta fide catholica, ad alias sectas transit, debet exprimere, num Judaismum, paganismum, vel hæresim; differunt quippe specie. In peccato bestialitatis de materiali est diversitas bestiarum; ideo opus non est explicare, si fuit cum ove, aut capra.

127. Blasphemiæ contra Deum, beatissimam Virginem, & sanctos debent distincte explicari; sicut etiam, si unico actu quis blasphemat contra duodecim Apostolos; item si contineant hæresim, vel procedant ex odio, aut cum contumelia, seu convitio peculiari, tribuendo eis res turpes, vel quid simile, aut imprecando eis destructionem, vel aliud malum. Qui violat votum confirmatum cum juramento, debet utrumque exprimere; adest enim aliud peccatum specie diversum contra religionem. Pater, seu Prælatus omittens correctionem filiorum, aut subditorum debet explicare qualitatem omissionis; quia ad correctionem proximi tenetur ex charitate; ad subditorum vero ex justitia. Confessarius in peccato absolvens continuo plu-

plures, tot peccata confiteri debet, quot personas absolvit. Administrans pariter in lethali Eucharistiam, fateri debet saltem vices, seu occasiones, quibus sic illam ministravit. Hæc, & alia, eorumque ratio patent ex suis locis. Sufficiat hic innuisse, ut de cæteris judicium efformetur: alias tota theologia hoc loco transcribenda foret.

§. III.

Ubi, quibus auxiliis, cur.

128. *Ubi* designat locum, in quo peccatum committitur: qui duplex esse potest, alius publicus, qui addit culpæ circumstantiam scandali, de quo jam dictum est. Alius sacer, qui addit peccato circumstantiam sacrilegii, de quo similiter actum est sufficienter tract. 10. *num.* 167.

129. *Quibus auxiliis* innuit instrumenta, seu media, quibus aliquis utitur ad peccandum. Varietas materialis instrumentorum, ut ensis, aut pugionis, seu sclopeti ad occidendum non addit circumstantiam in confessione aperiendam, nisi alias instrumentum esset prohibitum, ut quidam sclopeti, aut gladii parvi; tunc enim adest speciale peccatum necessario detegendum. Sicut etiam, quando instrumenta, vel media opponuntur aliis virtutibus; ut si quis uteretur rebus sacris, pacto Dœmonis, arte magica, aut similibus, de quibus nemo ambigit manifestari debere in confessione.

130. Incitatio ad peccatum, quidquid alii sentiant, exprimi debet; quia in eodem actu adest duplex peccatum adminus, unum illius speciei ad quam incitatur, aliud scandali. Unde qui incitat fœminam ad copulam, debet exprimere incitationem; quod verum est, quamvis fœmina sit meretrix; quia licet illa ad peccandum sit parata habitualiter; commissit tamen actualiter illud peccatum, ad quod incitatur, & cujus reus est incitator. Qui ad idem peccatum perpetrandum utitur mediatricibus, debet fateri earum numerum: nam qui ad rem habendam cum una utitur duplici mediatrice saltem septem peccata commitit. Cum unaquaque mediatrici duplex scandali, & luxuriæ, & triplex cum complice, nimirum scandali, incitationis, & fornicationis. Quamvis inductio ad peccata venerea debeat distincte explicari a fœminis: in viris tamen non requiritur ejus expressio, quia supponitur respectu mulierum. At respectu alterius viri exprimi debet, quia tunc non supponitur.

131. *Cur* denotat finem extrinsecum, ut si quis furetur ad peccandum: quo in casu debet utrumque peccatum explicari, quia tunc furtum, non solum est malum ut furtum, sed etiam ut medium ad aliud peccatum. Si autem verba turpia, aut tactus ordinentur ut media ad copulam, hac immediate secuta, sufficit eam fateri. Si vero copula non habeatur, aut differatur, ita ut moraliter discontinuetur a verbis, vel tactibus, hæc debent exprimi habita fuisse cum illo pravo fine. Si quis omissit sacrum ob studium, sufficit fateri sacri omissionem; quia cum studium in se non sit malum, non magis peccat omittens sacrum ob illud, quam omittens ex otiositate, quo in casu apud omnes sufficit manifestare dictam omissionem. Si quis peccaret ex voluntate adeo prava, ut peccaret absque alia causa movente, aut impellente, deberet hoc exprimere; quia sic peccare, plus Dœmonis, quam hominis est.

§. IV.

Quomodo, quando.

132. *Quomodo* indicat modum, quo fit peccatum, puta cum tanta intensione, duratione, contemptu, ignorantia, libertate, consuetudine &c. Intensionem opus non est confiteri, nisi ex ea inducatur effectus specie diversus, ut si ex vehementi odio quis occidat alium, ejusque membra discerpat, in quo adest nova species sevitiæ, aut feritatis, & sic de aliis. Duratio regularis, licet non addat malitiam speciei diversam, ideoque non detur per se obligatio eam fatendi; tamen, quando est diuturna, exprimi debet, tum propter circumstantiam aggravantem, tum propter multiplicationem numericam peccatorum, quæ frequenter adest in longa duratione v. g. odii, aut moræ culpabilis restituendi, vel in peccatis continuatis luxuriæ; debent enim omnia explicari meliori modo, quo possint. Contemptus materialis, & generalis non est necessario manifestandus, sicut inobedientia generalis, in omni enim peccato reperitur.

ritur. At contemptus formalis legis, Legislatoris, aut Superioris omnino est manifestandus. Ut diximus *tract. de legib.*

133. In modo coeundi, si invertatur absque causa ordo naturalis, adest saltem culpa venialis, & forte mortalis, si præpostere fiat congressus, seclusa necessitate, adhuc inter conjugatos, quia multum dissonat a ratione talis coitus proprius bestiarum; nec fit absque tactibus sodomiticis, qui variant speciem, ut docent N. Salmant. schol. *ubi sup. num.* 168. Quoties infertur vis, seu violentia ad extorquendum consensum fœminæ ad copulam, sive alterius ad furtum, vel ad aliud quodlibet peccatum, debet modus exprimi, quia datur alia species peccati, ut stupri, vel raptus, rapinæ, vel similis.

134. Ignorantiam culpabilem, qua quis peccat, opus non est regulariter promere; quia non variatur peccatum, nec judicium Confessarii: ejusdem enim rationis est omissio sacri, aut jejunii scienter, vel ignorantia culpabili apposita. Quando ignorantia est in se peccatum distinctum, ut ignorantia mysteriorum fidei, planum est, debere confiteri. Similiter si ignorantia, esto culpabilis excuset ab incurrenda censura. Et idem est juxta plures, si ignorantia talis est ut peccatum, alias grave, transferat in veniale, sed revera in hoc casu opus non est fateri peccatum, nec ejus ignorantiam, & multo minus, si fuit invincibilis, ut ex se liquet. Si ignorantia afferat periculum incidendi in peccatum specie distinctum, ut si quis se exponat periculo committendi adulterium, vel sacrilegium ex ignorantia status fœminæ, abs dubio debet confiteri; ideoque ignorantia affectata ad liberius peccandum manifestari debet, quia plerumque simile periculum affert.

135. Consuetudo peccandi exprimi debet, quia in *fieri*, seu *active*, vel etiam *consequenter* addit novum peccatum, nempe periculi alia committendi, & existendi in peccato, ut patet ex supradictis. Igitur consuetudinarius debet fateri consuetudinem: & dum non valet manifestare singula peccata, declaret tempus, voluntatem, & occasiones eorum faciliori modo, quo possit.

136. *Quando* denotat tempus. Peccare in die festo est circumstantia aggravans peccatum, ut diximus tr. xiv. n. 22. & ideo exprimi debet in confessione. Verum si die Veneris sancti committatur peccata publica, adest circumstantia irreligiositatis, peculiariter oppositæ sanctitati diei dicati ad recolēdam passionem Domini; Idem est, si immediate post celebrationē, aut sumptionem Eucharistiæ quis se polluat, fornicetur, vel alia peccata carnis perpetret, aut si portans in pectore sacramentum Eucharistiæ, vino se inebriaret, sacramentum ludibrio exponendo. In his casibus adest circumstantia peccati specie distincti ob gravissimam irreverentiam in tantum sacramentum. Verum dum mora notabilis interfluit inter sumptionem sacramenti, & peccatum, non adest peculiaris illa irreverentia, nec malitia specie diversa, esto Sacerdos vel laicus peccet eodem die, quo Eucharistiam suscepit, ut cum communi theologorum docent N. Salmant. schol. *ubi sup.* 175.

137. Concina, circumstantiam cujuslibet peccati in die communionis perpetrati, exprimi debere, ait, in confessione, sed ejus ratio non convincit: Probat enim suam sententiam hac interrogatione: *Quodnam majus judicium sacrilegam fuisse communionem, quam flagitium patratum illo ipso sanctæ communionis die?* Si hæc ratio teneret, posset quis inferre, ergo communio S. Petri in nocte Cœnæ sacrilega fuit, quia illa ipsa communionis nocte peccavit. Cum vero hoc sit valde absurdum, non concludit interrogatio Concinæ. Si ejus judicium valet, celebratio matutina cujuscumque Sacerdotis, quamtumvis devota, in eo, qui ex fragilitate vespere, aut nocte peccat, sacrilega foret judicanda, quod non est admittendum.

Punctum XIV.

An circumstantiæ notabiliter aggravantes intra eamdem speciem debeant necessario manifestari in confessione?

138. Circa hanc difficultatem, quæ ex gravibus theologiæ moralis est, duplex militat sententia: utraque adeo probabilis, adeoque tum ratione, tum patronis munita, ut intellectus, omnibus attente perpensis, jam in unam, jam in alteram propendat. Unde Authores, qui judicii maturitate pollent, licet propriam defendant, al-

alterius tamen sententiæ probabilitatem agnoscunt. Hac methodo vere sapienti proceedunt perdocti Salmant. schol. qui ob authoritatem D. Thom. mox promendam sententiam negativam defendunt *tract.* 24. *disp.* 8. *a. n.* 84.

139. Alia satis diversa methodo, & via discurrit P. Concina, astruens nulla omnino firma ratione fulciri sententiam negativam, esse penitus *falsam* & *improbabilem*, neque eam docuisse D. Thom. Imo quia PP. Salmant. venerantur Angelicum, ut præfatæ sententiæ præceptorem, bis se jactat contra illos descendere in arenam, insultans eis tamquam leoni mortuo. Sed ejus venia nobis adeo certum est Angelicum eam docuisse, & ut ait Natalis Alexander, eam *rotunde* tenuisse, ut supervacaneum putemus id ostendere. Quod fecimus in prima editione exhibendo gravissimos Doctores tam intra, quam extra ejus scholam, qui candide id ipsum fatentur, & inter eos percelebrem Fagnanum. Supposita igitur hac patenti veritate, ne teramus tempus in vanum, ad aperiendam nostram mentem properemus.

§. I.

Quædam notatu digna.

140. Notandum est 1. circumstantias notabiliter aggravantes debere exprimi ratione censuræ, reservationis, modi restituendi, vel alterius capitis, quod necessario innotescere debeat Confessario pro suo munere rite obeundo. In hoc omnes conveniunt, & a fortiori, quod, si ad id interrogetur de illis pœnitens, debeat veritatem de plano patefacere.

141. Notandum est 2. quod actus exterior non est circumstantia peccati; sed idem peccatum cum interiori; idcirco, esto vera omnino esset sententia negans circumstantias notabiliter aggravantes esse necessario confitendas; actus exterior confiteri deberet, ut complementum peccati, ut constat, tum ex ipsa ratione, tum ex damnatione propositionis oppositum asserentis.

142. Notandum est 3. quod fere omnes, vel saltem plures authores sententiæ affirmativæ juxta sua principia nequeunt non eam necessario defendere, ne incidant in gravissima absurda; in eorum enim principiis occidens unico actu centum homines, unum tantum homicidii peccatum committit cum circumstantia aggravante numeri centenarii. Habens rem cum matre, filia, aut sorore, vel id desiderans, committit crimen incestus cum circumstantia aggravante matris, filiæ, aut sororis, & sic de aliis. Unde coguntur defendere has, & similes, quas ipsi vocant circumstantias *notabiliter aggravantes*, fatendas esse in confessione, alias confessio non foret integra.

143. Verum apud PP. Salmanticenses, qui in exemplis adductis, & aliis similibus non agnoscunt circumstantias notabiliter aggravantes, sed mutantes speciem, aut plura peccata moraliter distincta, ut in exemplo occisionis, esto negent obligationem illas fatendi, non secuntur eadem absurda, quia supponunt circumstantias mutantes speciem, & omnia peccata, etiam moraliter distincta, necessario esse exprimenda.

144. Unde perperam Concina infert contra authores sententiæ negativæ, quod juxta illos occidens uno actu decem homines, possit dicere in confessione: *semel homicidavi.* Qui unico actu concupivit adulterari cum centum uxoribus: *semel animum habui adulterandi, fornicandi.* Qui coivit cum matre, filia, aut sorore: *commisi incestum.* Hæc commenta sunt, quæ numquam PP. Salmanticensibus in mentem venerunt; ipsi quippe optime norunt oppositum esse tenendum, prout clarissime patet in utroque Cursu scholastico & morali. Nec id latebat Concinam, si debita distinctione, & claritate scribere voluisset. Sciebat enim optime, Patres perdoctos constanter docere, quod occidens unico actu decem, committit decem peccata moraliter distincta, necessario plane in confessione aperienda: non ergo sequitur posse dicere in confessione *semel homicidavi.* Atque idem est de aliis exemplis, ut patet *ex duplici num. præced.*

145. Notandum est 4. quod licet utraque sententia in communi, seu in modo loquendi, aut significandi plurimum differat; cum una neget, quod altera in communi affirmat; in re tamen significata multum convenit: nam quoties circumstantiæ variant moraliter judicium Confessarii, utri-

utriusque sententiæ patroni conveniunt esse aperiendas in confessione; vel quia mutant judicium, ut quidam ajunt; vel quia variant speciem, ut alii affirmant. Unde in ordine ad confessionem minus discrepant, quam circa quæstionem; pro cujus clariori notitia hæc prælibare congruum duximus.

§. II.

Propria mens aperitur.

146. Dicendum est circumstantias notabiliter aggravantes, quæ a pœnitente agnoscuntur,& commode valent manifestari, exprimendas esse in confessione. Hæc assertio probatur a plerisque ex Concilio Tridentino, sed revera Concilium non se immiscuit in definiendis quæstionibus, quæ hinc inde a Catholicis theologis disputabantur, sed ejus scopus unice fuit declarare dogmata, ad fidem veram stabiliendam contra hæreticos. Omissa igitur hujusmodi probatione.

147. Prob. 1. ex Catechismo Romano ejusdem Concilii interprete *part.* 2. *c.* 5. §. 47. ubi docet debere manifestari in confessione circumstantias notabiliter aggravantes; ponitque exemplum in furto, de cujus quantitate, si magnopere augeatur, præscribit, quod sit exprimenda a pœnitente, ergo ita fieri debet.

148. Probatur 2. ratione: pœnitens ita debet peccata sua declarare in confessione, ut non relinquat pendulum judicium Confessari circa aliquid grave; sed non declarando circumstantias notabiliter aggravantes, puta quantitatem furti gravis, relinquit pendulum judicium Confessarii circa aliquid grave, ergo debet illam declare. Patet min. quia Confessarius audiens a pœnitente se commisisse furtum grave, dubitat de quantitate, & pendulus manet, an pervenerit ad valorem viginti, quinquaginta, centum, aut mille aureorum. Ex quo necessario sequitur,nec posse integre judicare de tali peccato, nec applicare illi proportionatam pœnitentiam,quod est contra rectitudinem judicis, ac rectissimi,& sanctissimi tribunalis confessionis, ut ex se liquet, ergo ipsa rectitudo judicii sacramentalis exigit patefieri circumstantias notabiliter aggravantes, quæ ut tales a pœnitente dignoscuntur.

149. Dicere autem, quod sufficit Confessario agnoscere gravitatem specificam peccati,& juxta illam imponere pœniteutiam;ad summum deservire valet pro quadam distinctione metaphysica, & speculativa in scholis non semel usitata; minime vero pro doctrina sana in serio tribunali confessionis sequenda; compertum est enim,circumstantias in intra eamdem speciem superare sæpe in malitia circumstantias speciem mutantes. Non ergo sufficit ad rectitudinem judicii sacramentalis imponere pœnitentiam juxta gravitatem specificam; pœnitentia quippe sufficiens pro furto sex regalium, non sufficit pro furto mille aureorum.

150. Objicies 1. D. Thom. *in 4. dist.* 17. *q.* 3. *a.* 2. *q.* 5. oppositum docet his verbis: *alii dicunt, quod non sint de necessitate confitendæ, nisi circumstantiæ, quæ ad aliud genus peccati trahunt, & hoc probabilius est*, ergo non sunt confitendæ. R. Quod tempore D. Thomæ sententia negativa probabilior erat, & ideo S. Doctor ibi, & alibi palam illam tenuit, ita ut aliud dicere alienum prorsus a veritate appareat. Unde doctissimus Cano *in relect. Pœnitentiæ, part.* 6. §. *Sed enim*, de hac sententia loquens ait: *D. Thomas (ut mea fert opinio) sententiam retractasset, si tertiæ parti extremam manum imposuisset.* Igitur cum alias Catechismus Romanus,a Pio V. approbatus, doceat sententiam affirmativam, huic jam, ut unice in praxi amplectendæ, subscribere debemus, authoritati dicti Catechismi acquiescendo.

151. Objicies 2. Confiteri circumstantias notabiliter aggravantes est onus valde grave,pluribusque scrupulis obnoxium, cum sæpe illas pœnitens non percipiat, ergo non est imponenda talis obligatio.R. Nos neutiquam asserere omnes circumstantias notabiliter aggravantes esse exprimendas; hoc enim nec est possibile, nec decet in quadam materia; sed illas tantum quæ a pœnitente agnoscuntur, & commode valent manifestari: in quo nec adest onus valde grave,nec scrupulis obnoxium. Profecto pœnitens, qui agnoscit circumstantiam sui peccati valde aggravare ejus malitiam, & eam celat in confessione,non prodit verum dolorem, nec seriam detestationem de sua culpa; confessio enim debet

bet esse accusatio seria, dolorosa, verecunda, sincera, & clara de culpa perpetrata.

152. Inq. An circumstantiæ notabiliter minuentes intra eamdem speciem sint necessario confitendæ? R. negative, nisi peccatum adeo minuant, ut illud de gravi alias transferant in veniale, ut si quis dicat, vel faciat aliquid ex se grave ex semiplena advertentia. Tunc enim deciperetur Confessarius in re gravi, essetque mendacium sacrilege permitiosum contra ipsum pœnitentem. Si autem pœnitens certo sciens tale peccatum ex defectu deliberationis, vel ex alia causa solum esse veniale, nollet illud confiteri, nec teneretur explicare circumstantiam diminuentem, venialia quippe confiteri perfectionis, non necessitatis est. Secluso igitur dicto casu, non esse confitendas circumstantias notabiliter minuentes tenet communis sententia, & novissime Cuniliati *tom. 2. pag. 160.*

153. Pro coronide notet Confessarius, ne sit nimis anxius in inquirendis peccatorum circumstantiis, quæ speciem non mutant; neque enim Deus est rigidus exactor, sed benignus pater, qui ad se vero dolore, & sincero corde confugientes piissime recipit. Unde sufficit, quod explicentur in confessione illæ circumstantiæ, quæ facile cognosci, & confiteri valent. Præcipue in circumstantiis libidinosis caute se gerat, præsertim cum juvenibus, & puellis, quia satius est confessionem non adeo integre fieri, quam se aliquo periculo exponere, aut pœnitentes docere, quod fortasse ignorare deberent.

Punctum XV.

De obligatione iterandi confessionem.

154. Inq. 1. Quando teneatur pœnitens confessionem repetere? R. Esse iterandam confessionem, quoties ex quocumque capite fuisse nullam cognoscatur. Ex duplici autem capite, unde alia prosiliunt, potest confessio evadere nulla: videlicet vel ex parte pœnitentis, vel ex parte ministri. Ex parte pœnitentis est nulla confessio. 1. Si desit dolor sufficiens. 2. Si tacet scienter, aut cum dubio aliquod grave, vel si advertenter illud sibi imponit. 3. Si accedat ad confessionem ex fine antecedenti, etiam venialiter malo. Si malus finis sit consequens, aut concomitans, non irritat confessionem. 4. Si mentiatur in re gravi, aut levi totalis materiæ. 5. Ex defectu culpabili examinis, si a Confessario non suppleatur, & non doleat de illo ante absolutionem. 6. Si firmum propositum emendationis deserendi occasionem, restituendi debita, cæteraque a Confessario injuncta exequendi non habeat. 7. Si inter confitendum aliquod lethale commiserit, quin de eo se accuset, & doleat. 8. Si aliqua censura innodatus, scienter accedat ad confessionem faciendam cum Confessario carente absolvendi facultate. 9. Si ex professo quæsierit Confessarium ignorantam, aut minus idoneum, potens habere idoneum, aut expeditum.

Ex parte ministri evadit nulla confessio, vel ex defectu ordinis, vel ex carentia jurisdictionis, sive absolute, sive respective ad pœnitentem, vel quia non audiuit confessionem, sive somno, sive alio incidenti impeditus, vel quia ex inadvertentia, aut malitia non absolvit. Præter hæc addit Concina alia duo capita, nempe *ignorantia ministri*, & *si esset excommunicatus notorius*. Sed hic casus comprehenditur in carentia jurisdictionis. Ignorantia autem ejus, si consulto quæratur a pœnitente, pertinet ad defectum ex parte pœnitentis. Si vero bona fide pœnitens fateatur omnia peccata Confessario ignoranti, non video, cur confessio, & absolutio sit invalida. Nisi forte ex defectu jurisdictionis ad reservata. Sed tunc etiam includitur casus in defectu jurisdictionis.

155. Omnes illæ confessiones, quas pœnitentes faciunt ignorantia mysteriorum fidei, consuetudine, & occasione peccandi proxima, mora culpabili restituendi, aut debita solvendi, in odio proximi, aut in animo se de eo vindicandi, aut in aliis flagitiis, sive per omissionem, sive per commissionem; vel exercendo usuras, aut alias artes illicitas, iterandæ sunt, quia omnibus defuit dolor ad confessionem requisitus. Idem verendum est de confessionibus factis in ætate puerili, in qua plerumque adest capacitas pronior ad peccandum, quam ad serio se dolendum, & aliunde illa tenera ætas præ alia est exposita ad tacendum aliqua ex timore, aut verecun-

dia. Nota, quod confessio generalis quibusdam est necessaria, ut illis, qui malas confessiones in anteacta vita fecerunt: aliis est utilis ad majorem securitatem suæ conscientiæ, vel quando statum mutant: aliis autem nociva, ut scrupulosis.

156. Inq. 2. An, qui aliquando tacuit scienter per biennium, aut triennium peccata gravia, & postea de eis prorsus oblitus, sincere confessus est omnia, quæ menti occurrerunt, de omnibus vere dolens, ac sic processit multo tempore, bona fide confitendo, debeat omnes confessiones a prima sacrilega usque ad ultimam repetere? R. Quod solum tenetur repetere illas sacrilegas, quas mala fide fecit per biennium, aut triennium; non vero alias postea bona fide factas: quia supposito, quod in prima bona fide facta exposuisset etiam malas, si earum meminisset, adfuit oblivio totalis, & naturalis illorum peccatorum, & confessionum. Unde solum tenetur ea sincere manifestare tamquam peccata invincibiliter oblita. Valde autem laudabile esset, omnia prout acciderunt, & nunc sunt in conscientia per confessionē generalem devote, ac distincte patefacere; non pro obligationis urgentia, sed pro majori solatio, & securitate conscientiæ.

157. Inq. 3. An confessiones validæ, & informes sint iterandæ? R. neg. Quia supposito, quod sint validæ, non est cur repeti debeant. Verum si defuit dolor universalis, & efficax, aut prudens examen, ita ut confessio sit infructuosa, & pœnitens postea non accedat ad eundem Confessarium, repeti debet, quia nulla, seu invalida fuit. *Dices*; hoc est contra pacem animarum. R. Esse contra malam pacem, quæ non est fovenda, sed potius eliminanda. Est ne pax vera in errore fundata? Si pœnitens non agnoscit nullitatem confessionis, ut, experientia teste, communiter accidit, sua fruatur pace: per alia enim sacramenta rite suscepta remittuntur omnia peccata. Si vero agnoscat defectum confessionis, quod raro contingit, repetat eam absque ulla perturbatione, ut dictum est supra num. 88.

158. *Tertia* conditio confessionis ex quatuor supra recensitis est, quod sit *lachrymabilis*, hoc est, dolorosa, de quo sufficienter jam dictum est. Nunc addi convenit, quod, cum confessio debeat esse dolore, ac pudore affecta, & non narratio historica; ab ea repellenda sunt omnia, quæ ad illam non attinent, ita ut, si quandoque pœnitens pro suo solatio aliqua referre velit, solum dum alibi non possit, ea Confessarius audiat. Curet tamen semper brevitati consulere, præsertim cum fœminis: confessio enim debet esse clara, brevis, & compendiosa, ait D. Thom. *Supplem. q. 9. artic. 3. Quarta* conditio est, quod sit *obediens*, idest *obedire parata*; ita ut pœnitens sit dispositus ad exequenda, quæ a Confessario ei injunguntur, & præcipue pœnitentiam, seu satisfactionem sacramentalem, & congruentes medicinas.

Punctum XVI.
De satisfactione sacramentali.

159. Inq. 1. Quid sit satisfactio sacramentalis? R. Potest considerari *in re*, vel *in voto*. Satisfactio sacramentalis in voto est *recompensatio sacramentalis Deo facienda propter peccata confessa*. In re est *recompensatio sacramentalis Deo facta propter peccata confessa*. Differunt hæ satisfactiones in eo, quod prima est pars essentialis sacramenti, saltem *exactive*; secunda vero solum est pars ejus integralis, sicut brachium, aut manus sunt partes integrales hominis. Dicitur de prima esse partem essentialem, saltem *exactive*, quia sacramentum dicit ex se ordinem ad illam, sicut totum ad suam partem, esto aliquando ea careat, ut in moribundo repente sensibus destituto. Differt hæc satisfactio a satisfactione justitiæ commutativæ in eo, quod ista est *ad æqualitatem rei ad rem*; satisfactio vero sacramentalis nequit reddere æquale, ideo est quædam justitia potentialis. Differt etiam, quia hæc est supernaturalis, vel elevatur ad lineam supernaturalem, & causat virtute clavium remissionem pœnæ temporalis, quod alteri minime competit.

160. Inq. 2. Quotuplex sit satisfactio sacramentalis? R. Est septiformis. *Satisfactoria, medicinalis, realis, personalis, mixta ex reali, & personali, formata, & informis. Satisfactoria* est, quæ fit ad satisfaciendum pro culpis præteritis, quæ etiam dicitur, & est *vindicativa. Medicinalis*, quæ per se primo dirigitur ad præ-

cavenda futura crimina. Differt hæc ab illa in eo etiam, quod omittens primam, ut in plurimum duo tantum peccata committit, ut si imponatur pro pœnitentia visitatio quinque altarium, aut recitatio unius rosarii, & omittatur. Violans autem pœnitentiam medicinalem, ut ne seorsim cum amasia loquatur, triplex peccatum committit; unum contra religionem, aliud contra obedientiam, & tertium contra castitatem, ob periculum, cui exponitur. *Realis* est, quæ imponitur in pecunia, vel alia re, pretio æstimabili. *Personalis* est, quæ afficit ipsam personam, & nequit adimpleri per alium, sicut præcedens, ut jejunium, oratio, flagellatio, vel quælibet alia pœnalitas. *Mixta* est, quæ utrumque complectitur, ut si imponitur simul jejunium, & eleemosyna. *Formata* est, quæ adimpletur in statu gratiæ. *Informis* denique, quæ apponitur in statu peccati mortalis.

161. Inq. 3. In quo differat satisfactio, seu pœnitentia formata ab informi? R. Differt in eo, quod formata vere satisfacit pro pœna temporali, debita peccatis, jam dimissis quoad culpam, & hæc vera satisfactio dicitur *gratia integralis* sacramenti. Pœnitentia vero informis privatur hoc effectu, nec est satisfactoria, quia absque gratia nec meritum, nec satisfactio dari potest. Unde nulla opera, quantumvis ex se bona, sunt meritoria, nec satisfactoria existenti in lethali. Si autem quæras an pœnitentia executa in peccato, postea adveniente gratia reviviscat, aut producat suum effectum? R. Probabilius negative; quia, si juxta D. Thomam sacramenta non imprimentia characterem, illum non causant recedente fictione, idem a fortiori est sentiendum de parte integrali sacramenti, characterem non imprimentis. Tract. 22. n. 60. & 61. D. Th. 4. *Sent. d.* 15. *q.* 1. *a.* 3. *q.* 3. *ad* 3.

162. Triplex genus operum potest imponi pro pœnitentia: juxta D. Ang. *in Supplem. q.* 15. *art.* 3. nempe oratio, jejunium, & eleemosyna. Sub oratione intelligitur oratio, sive mere interna, ut meditatio, sive vocalis, ut præces, litaniæ, rosaria &c. Sub jejunio comprehenduntur flagella, cilicia, cameunia, & cæteræ pœnalitates. Sub eleemosyna venit, tum corporalis, tum spiritualis, ut stipendia pro Missis, & suffragiis celebrandis. Caveat autem Confessarius, ne in confessionali stipendia Missarum, aut quid simile pœnitenti injunctum, aut injungendum, sibi deposcat; nam etiam sponte a pœnitente oblatum respuere plurimum decet.

163. Inq. 4. An debeat imponi satisfactio, aut pœnitentia pro peccatis confessis? R. affirm. Est de fide contra Novatores definitum in Trid. *sess.* 14. *can.* 12. 13. 14. & 15. Nec valet dicere Christum abundanter satisfecisse pro omnibus. R. Enim, quod licet Christus non solum abundanter, sed etiam superabundanter satisfecerit pro nobis quoad *sufficientiam*; tamen quoad *efficaciam* vult sua merita, seu satisfactiones mediis sacramentis, & nostris bonis operibus nobis applicari. Nulla æquitatis ratio permittit, quod, cum debitor possit aliquid solvere, nihil solvat, relinquendo omnia fidejussori solvenda. Quamvis pœnitentia etiam post absolutionem injungi possit; tamen regulariter ante eam imponi debet. Sic enim postulat ordo judicialis, qui in confessionis tribunali exercetur.

PUNCTUM XVII.

Alia dubia de satisfactione sacramentali.

164. Inq. 1. An sub gravi debeat Confessarius imponere pœnitentiam? R. affirm. Quia alias relinquit sacramentum absque sua integritate. Unde solum valet excusari a gravi ob inadvertentiam. Quod intelligitur, sive confessio sit de mortalibus primo confessis, quo in casu omnes conveniunt, sive de mortalibus antea confessis, sive de venialibus, quia ratio integrandi sacramentum eadem est pro omni confessione. Sua tamen probabilitate non caret opinio negans esse grave omittere impositionem pœnitentiæ levis: idem sentiunt aliqui de omissione adimpletionis pœnitentiæ levis in pœnitente. Sed consequenter ad nostram doctrinam tenendum est, quod pœnitens, omittens voluntarie adimplere pœnitentiam totalem, esto levem, peccat lethaliter ob eamdem rationem relinquendi sacramentum sine sua integritate. Verum omittere partem pœnitentiæ levem injunctæ sive pro lethalibus, sive pro venialibus, non est culpa gravis, ut omnes fatentur. Igitur omissio totalis cujuscumque pœnitentiæ

est gravis : omissio vero partialis seu partis levis est venialis. Nota tamen, quod licet Confessarius pœnitentiam non imponat, aut pœnitens eam non adimpleat, subsistit sacramentum essentialiter, esto ei quidquam deficiat ad debitam integritatem.

165. Inq. 2. An Confessarius possit imponere pœnitentiam juxta suum arbitrium? R. Posse juxta suum arbitrium prudens, & discretum. Verum attendere debet gravitatem, aut levitatem culparum, indolem, vires, & facultates pœnitentis: Ita ut pro gravi culpa, gravis pœnitentia, & pro levi, levis regulariter imponatur. Moribundis aliquid leve, pro tunc recitandum, si possint, simul cum doloribus infirmitatis, & etiam aliud onus grave, si culpæ mereantur, & convalescant, ipsis adimplendum imponi debet. Divitibus eleemosynæ, jejunia, & orationes injungi possunt, & debent. At pauperibus non eleemosynæ, sed illud, quod juxta qualitatem personæ, & culparum prudentia suggerat. Sacramentorum frequentia est opus ex se valde satisfactorium simul, & medicinale; discretioni autem Confessarii defertur, quando, vel quibus proficiet ejus applicatio. Quamvis regulariter opera supererogationis injungi debeant, possunt tamen imponi simul opera, etiam alias præcepta. Perlegat Confessarius antiquos canones pœnitentiales, non, ut juxta eorum præscriptum pœnitentias imponat, sed, ut sciat pœnitentes instruere, qua severitate olim crimina puniebantur, ut sic majorem dolorem de propriis concipiant, & libentius pœnitentias leviores sibi injunctas adimpleant. Præ oculis habeat etiam, ut pœnitentia non solum puniat crimina præterita, sed etiam futura præcaveat. Nam utrumque attendi debet, ut docet Concil. Trident. *sess.* 14. *cap.* 8.

166. Advertat pariter, ne in eadem confessione plures partes pœnitentiæ, etiam leves, consarcinet, ut mihi quondam accidit extra conventum cum quodam Confessario, qui imposuit unum *credo* tali Crucifixo, unam salutationem imagini B. Virg. unum *Pater noster*, nescio, cui sancto, & alia hujusmodi, quorum nunc non recordor, & tunc memoria vix retinere poteram, & licet tacuerim, agnovi ineptiam Confessarii. Igitur si pœnitentia levis sit, imponatur simul, ut unum *Miserere*, vel duplex responsorium, vel triplex *Salve Regina*. Si vero gravis fuerit, imponatur ita, ut pœnitens facile ejus recordetur. Caveat ab imponendo pœnitentiam perpetuam, nisi ob homicidium adulti, ob cujus suffragium aliquas preces perpetuas imponere debet. Caveat similiter Confessarius, ne imponat pœnitentiam, ex qua sigillum confessionis periclitetur, ut potest accidere inter conjuges, & reliquos domesticos. Potest injungi pœnitentia publica peccatori publico; matura tamen circumspectione in pœnitentiis publicis injungendis procedendum est. Si quis alium publice inhonoravit, debet compelli, ut publice ab eo veniam deposcat. Si scripto publico diffamavit, scripto publico se retractet, & sic de similibus.

167. Inq. 3. An pœnitens teneatur acceptare pœnitentiam congruam, & suo tempore eam exequi? R. affirm. Tum quia id postulat forum, & tribunal pœnitentiæ, in quo Confessarius est Judex cum potestate puniendi a Christo collata. Tum quia aliter relinquit sacramentum mutilum absque sua integritate. Debet autem pœnitentia impleri tempore a Confessario præfixo. Si vero tempus non præfixit, implenda est, quantocius commode possit. Nec audiendi sunt, qui sentiunt posse differri per annum, quia pœnitentia per annum dilata non est pars moraliter unita cum sacramento, quod propterea mutilum maneret in eo casu. Qui pœnitentiam non adimplet tempore, aut die sibi a Confessario præstituto, debet in alio compensare, quia non designatur *ad diem finiendam*, sed *ad diem non differendam*. Adimplere eam in lethali est peccatum veniale ob irreverentiam parti sacramenti irrogatam. Non tamen tenetur quis eam iterum exequi, quia adimpleta fuit quoad substantiam. Si pœnitens obliviscatur pœnitentiæ, adire Confessarium debet; si hoc facere nequeat, aut nec Confessarius recordetur, saltem in communi eadem peccata patefaciat simul cum oblivione, si forte culpabilis extiterit, ut congruam pœnitentiam accipiat.

168. Inq. 4. An pœnitens possit propria authoritate alium substituere, qui pro eo pœnitentiam impleat? R. neg. constat ex propos. 15. damn. ab Alexand. VII.

Pœnitens propria authoritate substituere sibi alium potest, qui loco ipsius pœnitentiam adimpleat. Falsitas hujus thesis patet ex eo, quod suscipiens sacramentum debet illud integrare, & quia debet pœnitens exequi per se præceptum Confessarii, nisi hic expresse aliud disponat, quod vix, aut numquam facere debet; imo de pœnitentia medicinali non potest; quia per jejunium unius caro alterius non domatur, & sic de cæteris. Verum pœnitentiam realem poterit pœnitens cum causa per alium exequi, ut dando alteri pecuniam pauperibus distribuendam, si Confessarius non jussit, quod ipse id efficiat. Quamvis satisfacere in genere per alium quilibet possit; satisfactio vero sacramentalis personalis est; ideo sine causa pœnitentia etiam realis impleri per alium nequit.

169. Potest pœnitens applicare pœnitentiam, etiam sacramentalem, in suffragium pro animabus purgatorii, quidquid alii dicant; quia licet *ex opere operato* sit omnino propria suscipientis sacramentum, sicut sumptio Eucharistiæ in ratione sacramenti; tamen *ex opere operantis* non est adeo propria, ut pro aliis applicari non possit. Quod ut magis pium mihi semper arrisit. Vid. Salm. schol. *ubi sup. disp. 11. num.* 35.

170. Inq. 5. An Confessarius possit relinquere pœnitentiam arbitrio pœnitentis, ut eligat, quam maluerit? R. Confessarius semper debet imponere, saltem aliquam, pœnitentiam sub præcepto, licet deinde possit relinquere arbitrio pœnitentis aliquam partem: quia debet ille integritati sacramenti præceptive consulere: hac autem supposita, valet conditionate imponere pœnitentiam. Ut si dicat: *facias hoc, si potes, & si non potes, illud facias.* Ita D. Thom. *quodl.* 3. *a.* 28.

171. Hinc aliqui Confessarii, imposita pœnitentia, dicunt, *si placet*: & licet ego numquam tale dixerim, non illud reprobo in sensu explicato. Monet etiam D. Thom. ibi, quod Sacerdos non oneret pœnitentem gravi pondere satisfactionis, ne ignem doloris extinguat; quod indicet illi, quanta pœnitentia dignus esset, tamen solum imponat illam, qua impleta, ad majorem assuefiat. Addit, laudabiliter dici pro pœnitentiæ complemento: *Quidquid boni feceris, sit tibi in remissionem peccatorum.* Hoc spiritu lenitatis, commendato etiam ab Apostolo, indutus Confessarius, curet congruas imponere pœnitentias, ita ut maneat satisfacta justitia, misericordiæ dulzore temperata. Cogitet sæpius, quod *omnibus in rebus est pulcherrimus modus.*

172. Inq. 6. An Confessarius possit compellere pœnitentem ad pœnitentiam ante absolutionem implendam? R. Aliquando posse, & debere: ut si pœnitens fuit negligens in restitutione pecuniæ, honoris, aut famæ, vel pœnitentiam anteriorem non implevit, mittat illum ad restituendum, & satisfaciendum ante absolutionem. Cave tamen a doctrina reprobata ab Alex. VIII. qui inter alias damnavit thesim 16. quæ dicebat: *ordo præmittendi satisfactionem absolutioni induxit, non politia, aut institutio Ecclesiæ, sed ipsa Christi lex, & præscriptio, natura id quodammodo dictante.* Et 17. *per illam praxim mox absolvendi ordo pœnitentiæ est inversus.* Et 18. *consuetudo moderna quoad administrationem sacramenti pœnitentiæ, etiam si eam plurimorum hominum sustentet authoritas, & multi temporis diuturnitas confirmet, nihilominus ab Ecclesia non habetur pro usu, sed pro abusu.*

Punctum XVIII.

De causis excusantibus a pœnitentia implenda.

173. Inq. 1. Quæ causæ excusent a pœnitentiæ adimpletione? R. Omnes causas reduci ad duas: nempe impotentiam physicam, & moralem, quia ad impossibile nemo tenetur. Ratione impotentiæ physicæ deobligatur, qui, accepta pœnitentia, statim graviter infirmatur, & ingravescente infirmitate moritur. Si vero convalescat, redit obligatio poenitentiæ adimplendæ. Ratione impotentiæ moralis excusatur ille, cui, cum dives esset tempore confessionis, injuncta fuit eleemosyna magna distribuenda, at subito in extremam, aut gravem necessitatem devenit. Idem est, si filio familias, uxori, aut servo injungutur opus, quod impeditur a legitimo Superiore. In his autem, & similibus, si poenitentia est divisibilis, adimpleri debet quoad partem possibilem. Nam qui totam poenitentiam non valet exequi, te-

tenetur ad partem sibi possibilem, ut patet in obligatione restituendi. Quoad non possibilem petat commutationem.

174. Si constet pœnitentiam esse omnino injustam, non tenetur pœnitens totam adimplere, quidquid obtrudat Concina contra Salmanticenses, & alios graves Authores. Cognovi virum doctum, qui referebat sibi in quadam confessione ordinaria suæ juventutis injunctum fuisse jejunium omni Sabbato per totam vitam. Pœnitentia hęc indiscreta, & injusta erat, tum in quantitate, tum in duratione. Quis igitur prudens asserat pœnitentem astrictum ad similem pœnitentiam acceptandam, aut implendam? Nullus sanę mentis, ergo dum constat pœnitentiam esse injustam, excusatus est pœnitens ab ea acceptanda, & implenda. Sed quid, si Confessarius nollit absolvere, quin acceptetur? Tunc valet pœnitens adire alium idoneum Confessarium, qui justam pœnitentiam ei, omnia sincere patefacienti, designet. Potest enim pœnitens cum rationabili causa, etiam inchoata confessione, omiso illo Confessario, alium quærere. Si autem quis versutus, accepta justa pœnitentia, alium adeat Confessarium, cui sua fateatur peccata, ut mitiorem accipiat, tacendo priorem, graviter peccat, mutilumque relinquit præcedens sacramentum. Verum est etiam, quod licet pœnitentia acceptata aliquantulum sit excessiva, debet tota adimpleri. Nostra quippe resolutio intelligitur de pœnitentia notabiliter, & certo injusta.

175. Inq. 2. An Confessarius inferior possit commutare pœnitentiam a superiore injunctam? R. Quod, si pœnitentia injuncta fuit pro peccatis non reservatis, valet, auditis eisdem peccatis, quia excipiendo reservata, eadem facultate gaudet Confessarius inferior, ac superior. Si autem imposita fuit pœnitentia pro peccatis reservatis, non valet, quia sicut solus Superior potest ea absolvere, ita solus Superior est judex legitimus imponendi, & commutandi pęnitentiam pro eis debitam. Commutatio pœnitentiæ nequit fieri extra confessionem; quia est actus judicialis, & Confessarius non est judex nisi intra confessionem. Aliquando tamen poterit Confessarius proprio pœnitenti commutare, augere, minuere, aut etiam injungere, si antea oblitus fuit, pœnitentiam immediate post absolutionem, quia moraliter adhuc durat idem judicium. Ob eamdem rationem, nempe quia commutatio est actus judicialis, nequit Confessarius commutare pœnitentiam ab alio impositam, nisi auditis eisdem peccatis, & cognita causa; imprudenter enim ageret, si ignorata causa, ob quam pœnitentia fuit injuncta, aliam subrogaret. Confessarius commutans pœnitentiam, nisi sit in eadem confessione, debet aliquid ejus relinquere ad integrandum prius sacramentum, vel intendere utrumque integrare per novam adjunctam.

176. Quatuor sunt causæ ad commutandam pœnitentiam. 1. Utilitas major spiritualis pœnitentis, quo in casu valet Confessarius eam commutare, licet non postuletur. 2. Gravis difficultas priorem exequendi. 3. Periculum transgressionis, vel omissionis. 4. Excessus evidens pœnitentiæ injunctæ. Pœnitens nequit sibi pœnitentiam commutare etiam in melius, quia non est judex, & commutatio pœnitentiæ est actus jurisdictionis, & pœnitentia est pars sacramenti elevata ad causandum suum effectum *ex opere operato*, quæ non reperiuntur in voto, neque in alio opere quantumvis meliori sponte a pęnitente suscepto. Quodlibet opus a pęnitente voluntarie exceptum, & executum, solum est satisfactorium *ex opere operantis*; at pęnitentia sacramentalis est satisfactoria, etiam *ex opere operato* virtute clavium. Plures ajunt, quod pęnitens, acceptata commutatione pęnitentiæ, valet, si velit, ad priorem reddire; quia commutatur sub hac conditione. Quo supposito, non video, cur reditus ad priorem improbetur, dummodo aliquid utriusque pęnitentiæ impleatur pro utriusque sacramenti integritate. In omni eventu Confessarius faciat commutationem sub illa conditione, ut sic omni dubio aditus præcludatur.

177. Inq. 3. An pęnitens ob indulgentiam, aut Jubilæum ab injunctæ pęnitentiæ impletione excusetur? R. neg. Quia esto indulgentiæ, aut jubilæi vere lucrati remittant pęnam temporalem ob peccata debitam; incertum tamen est, quando, quantum, aut qui vere lucrentur. Ideo debent Confessarii, etiam tempore jubilæi, imponere pęnitentiam congruam, esto

aliquantulum mitiorem. Tum ob dictam rationem, tum ad integrandum sacramentum. Possunt etiam simul cum aliis injungi in pœnitentiam opera, pro lucrando jubilæo, seu indulgentia in Bulla, assignata. Imo pœnitentias medicinales debet Confessarius, quoties opus sit, semper imponere, quia indulgentia non tollit pravam consuetudinem, neque occasionem proximam; licet enim per indulgentias, quatenus ad gratiam disponunt eas lucrantes, præcaveantur etiam peccata futura; tamen remedia efficaciora sunt pœnitentiæ medicinales; tum ex virtute clavium, tum ex remotione occasionum. Proquo nota, quod si pœnitens frequenter peccet in tali domo, debet Confessarius ei injungere, ne illuc absque gravi causa ingrediatur. Si cum tali persona; ne unquam ex professo solus cum illa loquatur. Si est assuetus perjurare, blasphemare, detrahere, aut se polluere, quod pro qualibet vice se flagellet, aut jejunet, aut tribuat in eleemosynam materiam gravem, aut pro dimidia saltem hora legat, & meditetur de novissimis. Hæ, & similes appellantur pœnitentiæ medicinales. Potest etiam imponi frequentia sacramentorum: & est optima medicina contra languores spirituales.

178. Inq. 4. An pœnitentiæ injunctæ a mendicantibus sint suspectæ? R. neg. Constat ex propos. 21. damn. ab Alex. VIII. *Paroebianus potest suspicari de mendicantibus, qui de eleemosynis communibus vivunt, de imponenda nimis levi, & incongrua pœnitentia, seu satisfactione ob quæstum, seu lucrum subsidii temporalis.* Summæ temeritatis est hujusmodi suspicio, & calumnia, cujus primus publicus propalator fuit Guillelmus a S. Amore, qui sine amore sancto scripsit contra mendicantes, & præcipue contra duplicem inclytum, ac SS. Ordinem S. Dominici, & S. Francisci. Postea eadem temeritate innovata calumnia, illam merito damnationis telo confixit Alexand. VIII.

PUNCTUM XIX.

De forma sacramenti pœnitentiæ.

179. Inq. 1. Quæ sit forma sacramenti pœnitentiæ? R. Posita est in his verbis: *ego te absolvo a peccatis tuis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, amen.* Ita Trid. sess. 14. *c.* 3. Unde ad valorem hujus formę adeo essentialiter requiruntur verba, ut scripto, aut nutibus apposita nihil valeat. *Dices:* in foro judiciali, qualis est pœnitentia, valet sententia scripto prolata, ergo. R. Concedendo de foro externo; negando vero de foro interno pœnitentiæ, cujus formam a suo institutore constitutam esse *præcise in verbis* constat nobis per Concilia, & alia Oracula pontificia. Verum licet prædicta verba sint de essentia, non tamen requiritur essentialiter omnia exprimi; sufficit enim ad valorem, quod aliqua in aliis includantur. Ut ly *ego* includitur in verbo *absolvo*, ideo ajunt plures illius omissionem fore venialem. Pariter *a peccatis tuis* ex ipso actu, & intentione ministri comprehenditur in ly *ego te absolvo*. Peccaret tamen graviter omittens particulam *a peccatis tuis*; exponeret enim nullitati sacramentum. Ly *in nomine Patris, &c.* cum precibus ante, & post absolutionem consuetis, debent dici sub veniali; at urgente necessitate, aut ex rationabili causa omitti valent, absque ulla culpa. Pronomen *te* est necessario exprimendum, alias non fit sacramentum.

180. Pro praxi forma absolutionis sic debet conferri: *Misereatur tui omnipotens Deus, & dimissis peccatis tuis, perducat te in vitam æternam. Amen. Indulgentiam absolutionem, & remissionem peccatorum tuorum tribuat tibi omnipotens, & misericor Dominus. Amen. Dominus noster Jesus Christus te absolvat, & ego authoritate ipsius te absolvo in primis ab omni vinculo excommunicationis, suspensionis* (pro clericis tantum) *& interdicti in quantum possum, & tu indiges. Deinde eadem authoritate* EGO TE ABSOLVO A PECCATIS TUIS *in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Amem. Passio Domini nostri Jesu Christi, merita beatæ Virginis, & omnium sanctorum, quidquid boni feceris, & mali patienter sustinueris, sint tibi in remissionem peccatorum, in augmentum gratiæ, & præmium vitæ æternæ. Amem.* Urgente vero mortis periculo sufficit dicere: *ego te absolvo a censuris, & peccatis tuis.* Aliqui addunt: *& applico tibi omnes indulgentias, quas applicare possum virtute cujuscumque privilegii*, quod laudabile reputamus.

181. Inq. 2. Quem sensum faciant verba absolutionis? R. Quod, si pœnitens ac-

ce-

cedat in lethali faciunt hunc sensum : *confero tibi gratiam remissivam peccatorum, quibus ligatus existis.* Si autem justificatus accedat, faciunt hunc sensum : *confero tibi gratiam, quantum est ex se remissivam peccatorum ; at quia jam illam habes, confero tibi novam gratiam, seu ejusdem augmentum. Dices* : Si quis alicui, jam soluto a vinculis corporeis, diceret ; *ego te absolvo a vinculis*, falsum proferret, & nihil efficeret, ergo pariter erit de soluto jam a vinculis peccatorum. R. neg. conseq. Quia prima verba non sunt effectiva, aut operatoria, ideo in casu posito sunt falsa ; at verba absolutionis sunt operativa, & effectiva gratiæ ex se remissivæ, quæ rite disposito vere confertur a ministro, vel augetur, & solvit reatus.

182. Replicabis : Si verba absolutionis non requirunt ad sui veritatem, quod de facto tollatur peccatum, poterit absolvi, qui numquam peccavit, quia etiam illi daretur gratia ex se remissiva ; consequens est falsum, alias de solis peccatis existimatis posset quis valide absolvi, ergo. R. neg. sequelam : quia peccatum reapse commissum est materia *circa quam* pœnitentiæ, qua deficiente, nec dari valet sacramentum, nec verba esse vera ; nam tunc ly *ego te absolvo* esset propositio affirmativa, quasi de subjecto non supponente, cum diceret absolvo te a peccatis, quæ numquam commisisti.

183. Inq. 3. An Sacerdos possit valide uti his verbis : *ego te absolvo*, ad absolvendum simul a censuris, & a peccatis? R. affirm. Quia cum dicta verba determinari optime valeant ad utrumque ex intentione proferentis, ita prolata sortiuntur utrumque effectum, absolvendi nempe a censuris, & a peccatis. Et ita accidit in casu repentino, & urgenti, ita ut prior natura fiat absolutio a censuris absolutione a peccatis. Peccaret tamen graviter sic absolvens, nisi in casu urgentis necessitatis, tum omittendo *a peccatis tuis*; tum recedendo a communi usu Ecclesiæ. De absolutione sub conditione. Vide *tract. 22. num. 26.*

184. Inq. 4. Quando forma absolutionis evadat nulla ex variatione verborum? R. 1. Quod, si variatio sit solum accidentalis, valida remanet forma absolutionis. Ut si verba proferantur lingua vernacula, vel pro *ego* dicat *Nos* ; vel loco *te*, *vos*, aut *vestram dominationem.* Vel si ponatur passive, ut *absolveris a me.* Vel modo imperativo, ut *tu absolveris a me.* Vel si dicat Sacerdos : *remitto*, vel *condono tibi peccata tua* ; in his, & similibus est valida forma absolutionis, quia non adest variatio substantialis. Verum peccaret graviter, qui sic illam proferret, quia in materia gravi recedit a ritu communi. R. 2. Esse nullam formam absolutionis, quoties variatio verborum est substantialis. Ut si dicatur modo optativo: *utinam absolvaris.* Vel deprecativo; *absolvat te Deus* ; quia per modum optativum non significatur effectus, sed ejus desiderium, & deprecativus dissonat actui judiciario, qualis est absolutio. Hæ formæ : *placet, quod absolvaris* ; vel *jubeo, aut volo te absolvi* ; vel *absolvaris a peccatis tuis* ; vel *remittantur tibi peccata tua*, sunt dubiæ. Unde numquam est illis utendum, quia numquam occurrere valet necessitas illis utendi. Ecclesia Græca utitur juxta plures forma deprecativa; quia in Latina minime uti valemus.

Punctum XX.

De absolutione absentis.

185. Inq. 1. An absenti possit absolutio valide impendi? R. neg. Constat ex sequenti propositione damnata a Clemente VIII. *Licere per litteras, seu internuntium Confessario absenti peccata sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente absolutionem obtinere.* Præcipitur insuper sub pœna excommunicationis ipso facto incurrenda, Pontifici reservata, *ne deinceps ista propositio publicis, privatisque lectionibus, concionibus, & congresibus doceatur, neve umquam, tamquam aliquo casu probabilis, defendatur, imprimatur, aut ad praxim quovis modo deducatur.* Postea Paulus V. hanc erroneam doctrinam, denuo novis figuris a suis asseclis depictam, & publicatam, eadem damnationis censura confixit, ita ut quinque saltem decretis pontificiis opus fuerit, ad eam ab Ecclesia eliminandam.

186. Objic. Sententia judicialis non indiget reum habere præsentem, ergo. R.

Quod

Quod judex subordinatus nequit valide ferre sententiam, nisi juxta præscriptum Judicis supremi, quod verum tenet in omni foro. Cum igitur Confessarius sit Judex subordinatus Christo Domino, ac ejus Vicario in foro pœnitentiæ, nequit valide sententiam ferre nisi juxta sibi præscriptum, nempe reo præsente, ac nullatenus eo absente, ut patet ex laudata pontificia declaratione. Imo etiam ex ipsa natura confessionis non aliter debet fieri; confessio enim debet fieri verbis, si possit. Debet item esse verecunda, ad quod præsentia rei plurimum confert. Præterea, si absolutio potest dari litteris absenti, non semel daretur dormienti, aut in rebus, vel confabulationibus inutilibus, indifferentibus, vel etiam illicitis occupato; quæ & alia absurda ex tali positione imminentia, contra reverentiam hujus severissimi tribunalis, & sacramenti, nemo non videt.

187. Verum si quis peccata scripta mittat, aut tradat Confessario, ut ea seorsim melius perpendat, & postea in ejus præsentia de eis se accuset, & ibidem absolvatur, non est absolutio absentis, sed præsentis, nec damnata in decreto Clementino. Neque in eo reprobatur, quod Confessarius dubitans, an absolverit pœnitentem, cujus confessionem excepit, & per aliquos passus jam distat, possit absolvere sub conditione, si illum adhuc videat, vel sciat prope esse, si nequeat illum absque scandalo vocare; nam adest tunc præsentia moralis, sicut adest in eo; qui clausus in cubiculo, aut domo, petit in necessitate absolutionem, quam valet ei conferre Confessarius, si illum audiat, ob eamdem rationem præsentiæ moralis, quæ sufficit ad sacramenta conficienda, maxime in casu necessitatis. Aliqui extendunt etiam ad casum, quo Confessarius videat domum infirmi, esto eum non videat, nec audiat; sed revera ego pœnitentem, quem propter distantiam non possum videre, nec audire, absentem reputo.

188. Inq. 2. An qui in absentia Confessarii petit confessionem, sed antequam perveniat Sacerdos, sensibus destituitur, possit absolvi? R. affirm. Prob. Ex cap. *Majores de bapt. Si autem infirmus, qui petitt unctionem, amisit notitiam, vel loquelam, antequam Sacerdos veniret ad eum, ungat eum Sacerdos: quia in tali casu debet etiam baptizari, & a peccatis absolvi.* Idem eisdem verbis docet D. Thom. *opusc.* 65. §. De extrema unctione. Nota, quod in hoc casu, ut possit dari absolutio, sufficiunt testes de auditu auditus primi gradus, hoc est, licet ipsi non essent præsentes tempore, quo infirmus petiit confessionem, seu absolutionem, audierunt a præsentibus, vel ab aliquo, esto solo, sufficit enim unicus testis pro tali casu. Vid. Bened. XIV. *in Syn. l.* 7. *cap.* 15. *num.* 3.

189. Dices: In decreto supra memorato reprobatur confessio absentis; sed talis est confessio infirmi, qui in absentia Confessoriis petiit confessionem, vel dedit signa doloris, ergo. R. disting. maj. reprobatur confessio absentis ex intentione pœnitentis, & Confessoris, conc. major. præter intentionem utriusque, nego majorem: Et etiam min. vel distincta eodem modo, neg. conseq. Quia toto cœlo distat a doctrina reprobata a Pontifice casus præsens, quem minime comprehendisse in suo decreto testatus fuit ipse Pontifex, prout graves Authores affirmant. Ibi merito proscribitur confessio, aut absolutio absentis facta ex professo; minime vero confessio ob urgentem necessitatem postulata in Confessarii absentia, ut patet ex Jure Canonico proxime citato, & ex decreto Urbani VIII. Sic declarante, prout testatur idem Bened. XIV. *loc. laud.*

190. Hinc infertur 1. Posse, & debere absolvi, qui in mortis articulo signa doloris exhibet coram Confessario, esto nihil aliud valeat. Et quidem si signa doloris sunt certa, absolvendus est *absolute*; si autem dubia, vel quia dubitatur, an signa proveniant a dolore infirmitatis, vel peccatorum, vel an ea ordinet ad confessionem, *conditionate*. Infertur 2. Debere etiam absolvi, qui dixit peccatum in communi, & nihil aliud potuit; quia peccatum in communi est sufficiens materia pœnitentiæ, quando alia nequit apponi. Nec obstat dicere: in hoc casu pœnitens ad summum declarat esse peccatorem, quod de omnibus notum est Confessario. R. enim, quod licet Confessarius agnoscat illum, & cæteros esse peccatores; in casu tamen præsenti agnoscit illum præ aliis se

se recognoscere, & velle sua peccata clavibus subjicere; ideoque absolvi debet. Idem esset, si tantum aliquod veniale dixisset, quin potuisset amplius declarare; quia etiam peccatum veniale est materia sufficiens. Econtra Sacerdos, qui in principio Missæ sensibus destituitur, non potest absolvi præcise ob confessionem generalem publice factam, etiam si ibi casualiter adsit alius Sacerdos, quia illa confessio non ordinatur ad absolutionem. An autem valeat alias absolvi, patebit ex statim dicendis.

Punctum XXI.

De absolutione moribundi.

191. Inq. 1. An moribundus sensibus destitutus absque ullo teste ejus doloris, aut pœnitentiæ possit sub conditione absolvi? R. Quod licet stando rigori scholastico, sola sententia negativa appareat vera; tamen cum tot viri perdocti affirmativam pie tueantur, hæc in praxi est amplectenda. Prob. ex laudato Bened. XIV. ibi *n.* 9. ubi ex Joanne Morino refert factum Clementis VIII. qui fabro murario, & vaticanæ Basilicę fastigio forte decidenti, ita absolutionem impertitus dicitur: *Si capax es, absolvo te a peccatis tuis.* Addit etiam authoritatem Gregorii XV. qui, dum Ecclesiæ Bononiensi præsset, S. Antonini doctrinæ adhærens, docuit: posse etiam absolvi moribundum, assuetum frequentare confessionem, quamvis repentino casu oppresus sacramentum non petierit. Idem Bened. *num.* 10. in medium producit synodales trium Diœcesum, idem faciendum piissime decernentes, ergo potest secure amplecti hæc sententia, ac consequenter debet executioni mandari.

192. Ratio etiam id ipsum suadet: quia in extrema necessitate debemus subvenire proximo, si absque nostro præjudicio spirituali, aut temporali valemus; sed ita accidit in præsenti, cum præjudicium temporale nullatenus adsit, nec spirituale immineat juxta viros doctrina, & sanctitate conspicuos, ergo debemus subvenire proximo in extrema necessitate constituto, impertiendo illi absolutionem sub conditione.

193. Dices: Illicitum est conferre absolutionem sine materia; sed in casu præsenti nulla adest materia, cum illam non exhibeat moribundus, nec aliquis sit, qui de ea testetur, ergo non licet. Hoc est argumentum herculeum oppositæ sententiæ, & revera non facilis solutionis. R. Tamen, quod non omnino desunt testes: tot enim actus religionis moribundus in vita elicuit, quot sacramenta recepit; vel quot pia opera exercuit, tot sunt testes, qui testificantur, vel quod de facto petiit confessionem, esto nullus per accidens viderit, vel quod aliquo modo poscat, actu etiam externo, licet ab astantibus non percipiatur. Ita accidit cuidam juveni repentino accidenti oppresso; qui, ut retulit ipse medicus ei assistens, licet exterius ab accidenti esset ita ligatus, ut pene mortuus videretur, tamen auditum non amisit, & interius cum plena cognitione dolebat de peccatis, & percupiebat de eisdem absolvi. Idem juvenis ab accidenti liberatus, & in se reversus, sic astantibus testatus est. Præterea quicumque vivit, aliquem motum externum habet, de quo dubitari valet, ut in casu relato, an fiat desiderio, aut petitione confessionis. Illmus. Genetus in præsenti duo dicit parum sibi cohærentia. *Primum*, absolvendum esse moribundum in casu, ob rationes a nobis expositas, quas roborare intendit variis testibus. *Secundum*, non posse dari absolutionem sub conditione, nec in eodem casu. Nos vero asserimus solum sub conditione posse in dicto casu dari absolutionem, quia supra materiam dubiam nequit dari forma absoluta. Ideo proferri debet sub conditione, ut præscribunt, præter plures authores, etiam synodales indicatæ a sapientissimo Pontifice Bened. XIV. *ubi supr. n.* 15.

194. Inq. 2. An in eisdem circumstantiis possit absolvi, qui in actuali peccato sensibus destituitur? R. neg. Quia de talibus non ita pie est præsumendum, sicut de illis, qui regulariter probe vixerunt. Et idem est de illis, qui in ebrietate, duello, aut domo meretricis lethaliter vulnerantur, aut repentino casu opprimuntur, nisi aliqua signa doloris dent, aut dederint.

195. Inq. 3. Quid dicendum de quadam praxi absolvendi nempe moribundum sensibus destitutum, postquam recepit sacramenta pœnitentiæ, Eucharistiæ, & extremæ unctionis, vel a Judice capite mul-

eta-

ctatum, dum jam suspenditur? R. quod, cum olim audissem Sacerdotem, dicentem se decies, aut duodecies absolvisse suum patrem in dictis circumstantiis, reprobavi ejus methodum. Eo amplius, quod tanta repetitio absolvendi irrisoria sit, & aliena a severitate hujus sacramenti. Aliud est de infirmo, qui moneret Confessarium, ut quando, amissa loquela, manum ei compresserit, vel dederit tale signum, impertiatur ipsi absolutionem. Eam tamen conferre infirmo absque hac monitione, receptis jam Ecclesiæ sacramentis, approbare non audeo, imo illam absolute reprobo. Vid. V. P. Arbiol in suis monitis mysticis lib. 2. c. 10. & lib. 3. c. 25. ac in ejus additione, in quibus præclare tradit hanc ipsam doctrinam, reprobando abusum absolvendi indiscrete infirmos abque previa conventione inter Confessarium & pœnitentem; qui quidem abusus expunctus fuit a quadam quæstione morali, ut constat ex Expurgatorio an. 1707. ut advertit ipse V. Author locis citatis.

CAPUT III.

De ministro pœnitentiæ.

DIscussis sacramenti pœnitentiæ causis intrinsecis, nempe materia, & forma, exploranda est ejus causa extrinseca, quæ est minister legitimus, cujus aliquæ qualitates ad suum munus valide, & licite obeundum in hoc capite perpenduntur. Sed ne claves, quibus utitur minister hujus sacramenti, prorsus ignorentur, breviter ante alia explicantur.

PUNCTUM I.

De clavibus Ecclesiæ.

196. Inq. 1. An dentur claves in Ecclesia? R. affirm. Constat ex illo *Matth.* 16. *Tibi dabo claves regni cœlorum, & quodcumque ligaveris &c.* & ex aliis locis sacri Evangelii, ubi patet, Dominum Apostolis contulisse potestatem dimittendi, & retinendi, ligandi, atque solvendi peccata, idest aperiendi, vel non januas cœli juxta merita, aut demerita singulorum. Novatus, & ejus asseclæ, dicti ab eo Novatiani, negabant potestatem clavium fuisse datam Ecclesiæ circa graviora peccata, ut hæresis, apostasiæ, aut idololatriæ, & præsertim circa relapsos, quos non posse amplius Ecclesiæ reconciliari contendebant. Sed est error manifestus: quia Christus reliquit Ecclesiæ potestatem, non limitatam, sed absolutam, ut patet ex loco citato *Matth. Quodcumque solveris super terram, erit solutum, & in cœlis.*

197. Dices 1. Janua cœli jam est aperta juxta illud Apoc. 4. *Vidi, & ecce in cœlo ostium apertum.* 2. Potestas aperiendi, & claudendi solum competit Christo juxta illud ibidem. 3. *Qui habet clavem, qui aperit, & nemo claudit, claudit, & nemo aperit.* R. ad 1. quod cœlum est apertum respectu peccati originalis, quo sensu intelligitur: *ecce qui tollit peccatum mundi*, nempe medio baptismo virtute suæ passionis. Ad 2. posset idem responderi, quod solus Christus aperit cœlum, delendo chirographum decreti, nempe peccatum primi parentis, & ex ipso ad omnes, excepta admirabili Virgine, transfusum. Sed melius respondetur, illa verba intelligi de Lymbo patrum, quo jam nullus descendit. Omitto alia effugia hæreticorum, qui veritati gratis obsistunt. Sacerdotes veteris legis solum habebant claves in figura, non in veritate; non enim habuerunt claves regni cœlestis, sed tabernaculi terrestris, ait D. Thom. *in Supplem. q. 17. a. 1.*

198. Inq. 2. Quid sint claves Ecclesiæ? R. Sunt *potestas ligandi, ac solvendi, qua ecclesiasticus Judex dignos recipere, & indignos excludere debet a regno.* Ly *potestas* idem est, ac potentia. *Judex ecclesiasticus* exprimit subjectum, in quo talis potestas recipitur. *Ligandi, ac solvendi* indicat actum aperiendi, aut claudendi januas cœli pro meritis singulorum, & explicatur per *dignos recipere, & indignos excludere*, quod declarat modum agendi erga dignos benigne, & erga indignos severe. Claves autem Ecclesiæ non sunt materiales, sed spirituales: at esto sint metaphorice claves, potestas tamen remittendi, aut retinendi peccata non est metaphorica, sed vera, & realis.

199. Inq. 3. Quot, & quæ sint claves Ecclesiæ? R. Sunt duæ, nempe potestatis, & scientiæ. Non esse unam tantum colligitur ex laudato textu Matth. ubi non di-

citur: *dabo tibi clavem*, sed *dabo tibi claves*. Esse duas probatur: nam supposita potestate, requiritur discretio ad recipiendum dignos, & excludendum indignos, ergo præter potestatem requiritur alia clavis, ut aperiatur, vel claudatur, clave non errante. Igitur duæ sunt claves Ecclesiæ, nempe scientiæ, & potestatis. Non tamen distinguuntur inter se realiter entitative, sed moraliter, vel respective ad actus diversos; vel secundum quod ad diversos effectus comparantur, dicit D. Thom. *in Supplem. q.* 17. *a.* 2. *ad* 1.

200. Objic. 1. Ad claudendam, & aperiendam januam una clavis sufficit, ergo non sunt duæ claves Ecclesiæ. R. Quod, licet ad aperiendam, & claudendam januam una sufficiat clavis; at ad sciendum cui aperienda sit, requiritur clavis scientiæ, ut ait Angelicus ibi *a.* 3. *ad* 3. Objic. 2. Scientia nequit esse clavis, cum non conferatur in ordine Sacerdotali? R. Quod habitus scientiæ non est clavis Ecclesiæ, sed authoritas ad discernendum, vel scientia authoritativa, quæ solum adest in Sacerdote. *Ideo authoritas judicandi, quæ est clavis scientiæ, sine scientia non potest accipi*, inquit D. Thom. *ibi. ad* 2.

201. Hinc patet quod omnis Sacerdos debet habere saltem scientiam mediocrem, quia in ordinatione accipit clavem scientiæ, hoc est authoritatem discernendi dignos, & indignos regno cœlorum; alias peccat, ut constat ex D. Thom. Verum est, quod quando datur illi facultas in actu secundo hac clave utendi, ampliori scientia pollere debet. Igitur claves Ecclesiæ sunt authoritas discernendi, & potestas ligandi, atque solvendi, quæ conferuntur simul cum charactere Sacerdotali, in quo fundantur. Christus Dominus habuit claves excellentiæ ad differentiam Sacerdotum, qui solum habent claves ministeriales, non tamen fundabantur in charactere, quo Christus non indiguit, sed in gratia unionis. Potuit Christus communicare Apostolis potestatem Excellentiæ v. g. instituendi sacramenta, sed non dedit, nec fuit conveniens, ne essent plura capita, & dissidia. Qui ex officio baptizat, ac etiam qui fert censuras, vel absolvit utitur potestate clavium. Jurisdictio non est proprie clavis, sed conditio necessaria ad exercitium clavium. Et hæc de clavibus indicasse sufficiat. Vide Salmant. schol. *tract.* 24. *disp.* 12.

Punctum II.

De ministro pœnitentiæ.

202. Inq. 1. Quis sit minister pœnitentiæ? R. Est omnis, & solus Sacerdos. Ita constat tamquam dogma de fide, ut tenent omnes catholici, & patet ex Trident. *sess.* 14. *cap.* 6. ubi definit solos Sacerdotes habere ministerium clavium pro foro conscientiæ. Nec est in oppositum illud Jacob. 5. *Confitemini alterutrum peccata vestra*: quia supponit Apostolus confessionem esse faciendam Sacerdotibus, quos intelligi per ly *alterutrum*, ut ait D. Thom. *in Supplem. q.* 8. *a.* 1. *ad* 1.

203. Inq. 1. Quæ sint conditiones requisitæ in ministro pœnitentiæ? R. Esse septem: nempe *intentio*, *sacerdotium*, *jurisdictio*, *scientia*, *prudentia*, *bonitas*, *seu probitas*, *& sigillum*. Tres primæ requiruntur necessitate sacramenti, ita ut, aliqua ex illis deficiente, nullum fiat sacramentum. Adest tamen differentia inter jurisdictionem, & Sacerdotium; hoc enim nequit suppleri ab Ecclesia, illa vero pluries suppletur, ut ex dicendis patebit. Reliqua quatuor requiruntur ad licitum.

204. Inq. 3. Quid sit jurisdictio? R. Jurisdictio in communi est *potestas regendi*, *& sententiam ferendi in subditos*. Alia est *ecclesiastica*, alia *civilis*. De civili nihil in præsenti. *Ecclesiastica* est etiam duplex; fori interni, & externi. In foro externo exercetur ferendo leges, & censuras, statuendo pœnas, & ab eis absolvendo. In foro interno exercetur ligando, vel solvendo peccata, & dirigendo pœnitentes in viam salutis. Utraque dividitur in *ordinariam*, & *delegatam*. *Ordinaria* est, quæ competit ratione officii, *delegata* quæ ad habente ordinariam alteri committitur.

205. Præterea jurisdictio delegata potest esse *simpliciter*, aut *secundum quid* talis. Prima adest, quando delegatur sine limitatione temporis, aut personarum; secunda, quando datur per tantum tempus, aut solum pro talibus personis; ut facultas audiendi confessiones pro tot mensibus,

aut

aut annis ; vel solum pro hominibus, aut Sacerdotibus, non pro mulieribus, nec aliis præter Sacerdotes. Insuper jurisdictio potest esse fundata in *titulo vero*. Hæc adest, quando habetur cum vero titulo absque impedimento. Illa, quando licet cum vero titulo habeatur, adest tamen impedimentum occultum irritans titulum, aut jurisdictionem ; ut si tempore collationis beneficii erat quis excommunicatus. Astante autem titulo colorato, & errore communi, valide sunt absolutiones, quia pia mater Ecclesia, ne tot animæ pereant, supplet jurisdictionem.

206. Denique nota distinctionem, quæ adest inter jurisdictionem, & approbationem. Jurisdictio enim est *quædam superioritas, aut facultas in subditos* ; seu est *assignatio subditorum* ; approbatio vero est *judicium ordinari de idoneitate ministri*. Distinguuntur ergo, tum quia pluries separantur, ut in approbato absolute ad confessiones, qui caret jurisdictione in reservata ; tum ex parte principiorum; quia regulares communiter habent jurisdictionem a Pontifice; approbationem vero ab Ordinario loci, sine qua nequeunt uti jurisdictione ad sæculares absolvendos.

207. Inq. 4. An Sacerdos ex vi ordinationis possit valide absolvere? R. Nec licite, nec valide absolvere posse absque jurisdictione. Constat ex Trid. *sess.* 14. *cap.* 7. ubi decernit nullam esse absolutionem, *quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut subdelegatam non habet jurisdictionem*. Ergo ex vi ordinationis nequit Sacerdos licite, aut valide absolvere absque jurisdictione ordinaria, delegata, aut subdelegata. Prob. ratione: quia ab absolvendum requiritur jurisdictio ; sed hæc non datur ex vi ordinationis; alias omnis Sacerdos simplex posset indiscriminatim absolvere, quod nemo catholicorum concedit, ergo Sacerdos ex vi ordinationis, nec licite, nec valide potest absolvere absque jurisdictione.

208. Objic. Sacerdos in ordinatione accipit potestatem absolvendi, sicut consecrandi, ergo. R. dist. ant. Accipit potestatem absolvendi in actu primo, conc. ant. in actu secundo, neg. ant. & conseq. Igitur Sacerdos in ordinatione accipit clavium potestatem, vel accipit claves ligandi, ac solvendi in actu primo, sed non in actu secundo, quia, ut dictum est, jurisdictio non est clavis, sed conditio necessaria ad clavium exercitium. Igitur tenendum est, tamquam de fide, præter potestatem ordinis requiri in ministro pœnitentiæ jurisdictionem. D. Thom. *in Suppl. q.* 8. *a.* 4. *&* 5.

Punctum III.

De ministro pro articulo mortis, ac pro venialibus.

209. Inq. 1. An omnis Sacerdos possit absolvere in articulo mortis? R. affirm. Constat ex Trid. ubi supra dicente, quod in articulo mortis: *omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes a quibusvis peccatis, & censuris absolvere possint*. Unde quilibet Sacerdos, esto hæreticus, degradatus, aut vitandus valet in mortis articulo absolvere a quibuscumque peccatis, & censuris, quantumvis alias reservatis, quia ex pietate Ecclesiæ in articulo mortis *nulla est reservatio*. Hæc autem facultas non est de jure divino juxta plures, sed pie delegata ab Ecclesia, licet ejus origo adhuc sub lite sit. Vid. D. Thom. *q.* 8. *a.* 6. *Supplem.*

210. Inq. 2. An simplex Sacerdos in dicto articulo possit absolvere in præsentia Parochi, aut alterius in eodem loco approbati? R. neg. Quia ideo Concilium tribuit amplam facultatem in illo casu : *ne hac ipsa occasione aliquis pereat* ex defectu jurisdictionis, aut illam habentis; sed astante proprio Sacerdote, vel alio approbato ad absolvendum, non datur occasio perditionis, ergo tunc simplex Sacerdos non gaudet facultate a Concilio indulta. *Præterea* Concilium quoad hunc casum non condidit novum jus; sed, stando juri antiquo, simplex Sacerdos non poterat absolvere in dicto articulo, astante proprio Sacerdote, ergo nec nunc valet. Idem est dicendum de non habente privilegium ad reservata respectu illud habentis, & de censurato respectu immunis a censura; solum enim datur facultas ad occurrendum necessitatis, quæ non adest in præsentia Parochi, approbati, habentis privilegium, aut immunis a censuris.

211. Nota 1. Quod si Parochus, aut alius approbatus nollet absolvere, *in illo* casu posset simplex Sacerdos, quia nolens

est

est velut absens. 2. Quod si confessio in absentia Parochi fuit inchoata, potest simplex Sacerdos prosequi & absolvere; nisi pœnitens habeat censuras reservatas, quia tunc, si adveniat habens facultatem ad eas absolvendas, dicunt communiter AA. quod ab isto prius absolvatur a censuris, ac subinde simplex poterit eum absolvere a peccatis. Mihi distinguendum viderur; si enim ita fieri valeat absque nota, & infamia, sic omnino faciendum est. Si autem ex illa priori absolutione prudenter timeatur gravis nota, aut infamia; potest, meo judicio, simplex Sacerdos prosequi in confessione inchoata, & absolvere pœnitentem sub onere comparendi, ut statim dicam. Circumstantiæ sunt inspicien dæ, & juxta eas prudenter operandum.

212. Inq. 3. Quando simplex Sacerdos, aut Confessarius inferior absolvit in articulo mortis pœnitentem a casibus reservatis, aut censuris, quid ei advertere debeat? R. 1. Quod, si habeat casus pure reservatos absque censuris, regulariter nihil, nisi quod de eis doleat, est advertendum. At si casus est reservatus ob falsam denuntiationem Confessarii innocentis ad tribunal Inquisitionis, ante absolutionem debet pœnitens publice se retractare. vel saltem tradere Confessario in scriptis documentum a se subscriptum suæ retractationis, ita ut in tribunali sufficientem fidem faciat, aliter non est absolvendus. Tum quia sic jubetur a Bened. XIV. tum quia sic postulat fieri ipsum jus naturale. Idem est dicendum, si graviter denigravit proximi famam in alia quavis materia, debet enim restituere, vel dare cautionem restituendi, sive pecunias, sive famam, sive honorem.

213. R. 2. Quod si pœnitens habeat censuras reservatas, vel fruitur privilegio Bullæ cruciatæ, aut alio; vel non. Si primum, debet absolvi ab omnibus censuris sine onere comparendi, excepto pro censura ob hæresim incursa, pro qua nihil valet Bulla cruciatæ. Si secundum, debet Sacerdos eum absolvere cum onere comparendi sub præstito juramento. Ita quod, si convalescat, & non compareat, duplex peccatum committit; aliud contra obedientiam, aliud contra religionem, & incurrit easdem, non *numero*, sed *specie* censuras. Sic constat ex cap. *De his*, & ex cap. *Eos qui, de sententia excommunicationis in* 6. Obligatio autem comparendi apud Superiorem in hoc casu non est, ut iterum absolvatur, est enim jam vere absolutus a peccatis, & a censuris; sed ut se submittat Superiori, & satisfactioni ab eo injungendæ. *Non absolutionem petens, sed satisfactionem offerens*, ait D. Thom. *loc. cit. ad* 2.

214. Inq. 4. An idem sit articulus, ac periculum mortis? R. Distingui in eo, quod articulus mortis dicitur, quando ex morbo, vulnere, aut sententia Judicis instat mors: periculum vero, quando prudenter timetur, ut in navigatione longa; aut dum ob insidias inimicorum in bello, vel extra illud; aut ob partum periculosum imminet mors. At esto reipsa sic distinguantur articulus, & periculum mortis, tamen quoad præsens idem reputantur, supposito, quod detur verum periculum.

215. Inq. 5. An Sacerdos simplex habeat jurisdictionem super peccata venialia, ac mortalia jam rite confessa? R. Sententiam affirmativam esse communem inter Theologos, tum antiquos; tum modernos, paucis exceptis, & eam probant ex antiquo, & communi usu Ecclesiæ, licet differant in assignando radicem hujusmodi jurisdictionis. Alii putant competere omni Sacerdoti ex jure divino; alii verius sentiunt provenire ex consuetudine, & delegatione Ecclesiæ.

216. Quidam asserunt præmissam opinionem esse improbatam in decreto Innoc. XI. annullatamque simul jurisdictionem Sacerdotis simplicis; sed meo videri utrumque est falsum; saltem ex vi verborum: quia Pontifex nec verbum annullationis, nec improbationis habet in suo decreto. Solum jubet Episcopis, & Parochis, quod: *Non permittant, ut venialium confessio fiat simplici Sacerdoti, non approbato ab Episcopo, aut Ordinario.* Ubi in his verbis improbatio sententiæ asserentis jurisdictionem Sacerdotis simplicis in peccata venialia? Adest pontificium decretum prohibens audire confessiones, præsertim mulierum in Ecclesia tempore nocturno usque ad auroram. Prohibitum est excipere confessiones in oratoriis privatis: ergo improbatur sententia asserens jurisdictionem audiendi tales confessiones? Non est legitima consequentia.

Aliud

Aliud est annullare jurisdictionem, aliud valde diversum prohibere usum jurisdictionis; ut patet etiam in excommunicato tolerato non invitato, cui prohibitum est absolvere, absolutio tamen valida est, ergo ex vi prohibitionis non tollitur jurisdictio, nec improbatur sententia illam astruens.

217. Nihilominus censeo Sacerdotes simplices carere jam jurisdictione in venialia, & in lethalia rite confessa: quia jurisdictione gaudebant, juxta eam verius propugnantes, non ex jure divino, sed ex communi contuetudine, & praxi illa utendi; sed jam cessavit talis praxis, & consuetudo, ita ut contraria vigeat, ergo etiam cessavit jurisdictio in ea fundata, & ab ea orta. Sicut enim communi consuetudine a Superioribus tolerata, acquiritur jurisdictio, ita deperditur consuetudine contraria: maxime dum hæc ortum habet a Superiorum reprobatione, & non tolerantia consuetudinis antiquæ. Igitur Sacerdos simplex gaudebat dicta jurisdictione delegata ab Ecclesia ex legitima consuetudine: qua penitus sublata, caret jam jurisdictione in ea fundata. Unde non solum peccaret graviter simplex Sacerdos, sed etiam invalida esset ejus absolutio, secluso periculo mortis, aut privilegio pœnitentis.

Punctum IV.

De jurisdictione probabili.

218. Inq. 1. An Confessarius possit absolvere ex rationabili causa cum opinione probabiliori suæ jurisdictionis? Ante resolutionem nota, quod jurisdictio potest esse *certa*, *dubia*, *probabilis*, *& probabilior*. *Certa* dicitur, quæ manifesto titulo possidetur. *Dubia* est, qua quis suspensus persistit, quin neutri parti determinate adhæreat. *Probabilis*, qua uni parti adhæret, sed cum formidine prudenti alterius partis; vel quia hæc probabilior est, vel quia illa non fulcitur fundamento adeo gravi, ut sufficiat ad dubium deponendum. Tandem *probabilior* est illa opinio, quæ præ sua opposita solidiori nititur rationi, & est potens ad deponendum dubium, ideoque dicitur moraliter certa. Supponimus non esse licitum operari, nec absolvere cum opinione probabili, relicta probabiliori, ut suo loco diximus. Supponimus etiam esse illicitum uti jurisdictione dubia ad absolvendum, nisi in casu necessitatis. Solum vertitur in trutinam: Num Confessarius possit uti jurisdictione probabiliori pro audiendis confessionibus, & absolutione conferenda? Ad quod:

219. R. affirm. cum communi sententia. Ratio est: quia ad conferendam valide, & licite absolutionem, sufficit certitudo moralis; non enim metaphysicam habet Sacerdos de sua ordinatione, aut clavium potestate; sed cum opinione probabiliori de jurisdictione habet Confessarius certitudinem moralem de ea, ergo valet illa uti ad audiendas confessiones, seu ad conferendam valide, & licite absolutionem, quoties adsit rationabilis causa.

220. P. Concina *ubi sup. cap. 1. §. 1. num. 16.* traducit Salmant. schol. tamquam Probabilistas, & audet de eis sic scribere: *Accedit, quod prafati authores probabilistæ sunt, & probabilismi præjudiciis occupati, docuerunt usum jurisdictionis probabilis licitum esse in sacramentis conferendis.*

221. Verum Concina, vel non legit perdoctos patres, vel gratis ita scribit. Nam in limine hujus dubii, neglecta Probabilistarum positione, sic ajunt: *loquimur igitur de jurisdictione, quæ tam ab intrinseco, quam ab extrinseco sit graviter, & certo probabilis, eo quod, & rationis pondere muniatur, & a Doctoribus virtute, & sapientia præstantibus defenditur, ac subinde, quæ tam ex vi rationis, quam authoritatis potens sit, ut dubium deponatur, ac certo moraliter judicetur talem adesse jurisdictionem.*

222. Sunt ne verba hæc AA. qui Probabilismi præjudiciis occupati docuerunt? Judicet prudens lector, & quo jure ut tales publice redarguantur. Maxime cum ibidem asserant, quod, seclusa lite inter Probabilistas, & Probabilioristas, decidunt quæstionem. Simulque advertat Concinam eamdem sententiam, tuentem usum jurisdictionis probabilis, alibi pluries defendere, & amplecti. In primis tenet, Sacerdotem habentem reservata, & non reservata, qui nequit omittere sacrum absque infamia, posse absolvi a

Con-

Confessario inferiori, quod negatur a pluribus. Deinde astruit, delegatos Confessarios posse absolvere post mortem delegantis, esto oppositum asserant plures; sed in his, & aliis casibus admissis a Concina, ex quibus in decursu operis aliquos indicare curabimus, tantum adest jurisdictio probabilis, ergo admittit usum licitum jurisdictionis probabilioris.

223. Objic. Sententia asserens usum licitum jurisdictionis probabilioris reprobatur in propos. 1. damnat. ab Innoc. XI. ergo falsa, & proscripta est. Hoc argumentum sæpe objicit Concina Patribus Salmant. repetitque contra alios graves Authores. Ipse autem sibi illud solvere cogitur, dum in casibus designatis astruit eamdem sententiam. Pro omnibus tamen. R. justissime esse proscriptam memoratam propositionem, universaliter enim asserebat usum licitum opinionis probabilis in conferendis sacramentis, relicta tutiori, etiam circa eorum materias, & formas. Unde manifesto periculo nullitatis sacramenta exponebat. Nunc vero non est sermo de materiis, & formis, quas supplere nequit Ecclesia, sed de jurisdictione, quæ pluries ab Ecclesia suppletur, & astringitur Concina concedere, si forte sententia ab ipso propugnata circa delegatos falsa sit. Ita debet credi de pietate Ecclesiæ: sic enim salvantur valida, & licita plurima sacramenta, quæ bona fide ministrantur, & recipiuntur. Opposita vero sententia præter plures inconsequentias; pene innumera inconvenientia devorare cogitur: Nam cum vix aliquid certum in hac materia habeamus, & passim innumeræ occurrant difficultates, & opiniones; si probabiliori nixi absolvere Confessarii non possent, vix tribunal pœnitentiæ moderari valerent.

Punctum V.

De jurisdictione Parochi.

224. Inq. 1. Quam jurisdictionem habeat Parochus? R. Parochus proprietarius habet jurisdictionem ordinariam in suos Parochianos, & delegatam in reliquos subditos illius Diœcesis, ubi est Parochus, & approbationem in sententia plurium *ubique terrarum*. Ratio primi est, quia ejus jurisdictio est annexa officio. Ratio secundi est communis consuetudo. Tertii denique, quia est juxta plures approbatus a jure, vel ab Ecclesia. Ex primo capite valet Parochus absolvere suos subditos in aliena Diœcesi, cum non exerceat actum contentiosum, sed gratiosum. Ex secundo capite potest eligi in Confessarium intra suam Diœcesim a Parochianis alterius Parochiæ. Ex tertio capite posse extra Diœcesim eligi virtute Bullæ Cruciatæ, dicunt non pauci. Ego tamen oppositum censeo, ut mox dicam. Parochus, ut a plurimis dubiis in hac materia se eximat, postulet initio suæ promotionis facultatem audiendi confessiones in tota Diœcesi. Vid. Inst. 84. Bened. XIV.

225. Inq. 2. An Parochus valeat absolvere suos parochianos ubique terrarum? R. affirm. Quia gaudet in eos jurisdictione ordinaria, quæ exercetur absque strepitu judiciali, & contentione. Si autem Episcopi, aut Parochi exteri reluctentur, caute procedat, ita ut sanctum ministerium sancte perficiatur.

226. Inq. 3. An delegatus possit extra suam Diœcesim audire confessiones pœnitentium suæ delegationis? R. neg. Nam ideo valet Parochus extra Diœcesim confessiones sui parochiani audire, quia ex jure, aut officio est suus subditus: at delegatus nihil habet a jure, vel officio, sed ab homine, cujus jurisdictio extra proprium territorium non progreditur.

227. Inq. 4. An si Parochus renuntiet suum officium, gaudeat eadem jurisdictione? R. neg. Quia cum ejus jurisdictio sit annexa officio, hoc dimisso, aut sublato, amittitur jurisdictio. Idem est de Episcopo, & de quovis jurisdictionem ordinariam habente, nam, ablato principali, corruit accessorium.

228. Inq. 5. An Parochus jurisdictionem in proprias oves possit delegare Sacerdoti non approbato ab Episcopo? R. neg. quia licet gaudens jurisdictione ordinaria possit eam delegare, ut patet *ex cap. Cum Episcopus in 6.* tamen excipitur Parochus, ne possit eam delegare simplici Sacerdoti *in Trident. sess. 23. cap. 15. de reform.* Unde nec sibi valet in Confessarium eum eligere, ut constat ex propos. 6. damnata ab Alexandro VII. *Qui beneficium curatum habent, possunt eligere sibi*

in

in Confessarium simplicem Sacerdotem, non approbatum ab Ordinario. Verum potest Parochus eam delegare cuilibet Sacerdoti approbato ab Ordinario loci, vel Parochiæ propriæ.

229. Inq. 6. An Parochus possit vocare Parochos alterius Diœcesis ad excipiendas confessiones suarum ovium? R. neg. Constat ex declaratione sacræ Congregationis Concilii, ubi ad quæsitum: *An Curati unius Diœcesis, vocati a Parochis alienæ Diœcesis, possint in ista audire confessiones absque licentia Episcopi?* Sacra Congreg. respondit: *affirmative quoad subditos: negative quoad alios.* Stante hac declaratione, plane liquet, Parochos non esse approbatos extra propriam Diœcesim pro omnibus, alias vocati a Parochis cujuslibet Diœcesis, excipere possent confessiones absque ulteriori licentia. Potest igitur Parochus oves proprias ubique absolvere, non vero alienas, quarum confessiones extra Diœcesim, nec in vi Bullæ Cruciatæ, aut Jubilæi audire valet, cum extra Diœcesim non reputetur quoad illas approbatus juxta dictam declarationem. Ita etiam tenet Bened. XIV. laudatus a Ligorio *lib. 6. num. 544.*

230. Parochus ex vi sui officii non habet jurisdictionem in reservata Papę, aut Episcopo, neque ad dispensandum, aut commutandum vota, aut juramenta, nisi ipse, aut pœnitens obtineat specialem delegationem, vel privilegium, quia inferior nihil valet in reservata Superiori. Imo neque relaxare in legibus Superiorum, quales sunt vota, & juramenta.

231. Inq. 7. An, si adfuit simonia, vel aliud impedimentum irritans in collatione beneficii Parochialis, possit Parochus fictus excipere suarum ovium confessiones? R. Non potest licite; potest vero valide, si impedimentum sit occultum. Ratio primi patet, quia indigne, & sacrilege suum munus exercet. Ratio secundi est, quia, stante titulo colorato, & errore communi, Ecclesia supplet jurisdictionem, ne tot animæ pereant. Idem, si, beneficio rite obtento, postea incurrat occulte aliquam censuram: At excommunicatus vitandus, esto sit vere Parochus, omni caret jurisdictione, ita ut neque illam alteri, quantumvis approbato, delegare valeat.

232. Inq. 8. An consuetudine legitima acquiri possit jurisdictio? R. affirm. Quia consuetudo habet vim legis. Hoc titulo possunt Parochi, imo & delegati excipere confessiones peregrinorum, & aliorum confluentium ex alienis Diœcesibus ad suam. Eodem titulo consuetudinis scholastici extranei recipiunt sacramenta a ministris loci, ubi studiis vacant. Addit quidam consuetudinem conferre jurisdictionem, accedente consensu, saltem tacito, Superioris. At superflum est hoc additamentum, quia sine tali consensu non erit legittima consuetudo, nec proinde quæstio.

Punctum VI.

De ordinario pœnitentiæ ministro.

233. Inq. 1. Quis sit minister ordinarius sacramenti pœnitentiæ? R. Est Pontifex pro tota Ecclesia; Episcopi, & eorum Vicarii generales pro suis Diœcesibus; Legati a latere pro respectivis Provinciis suę legationis: Vicarii capitulares in Sede vacante, summus Pœnitentiarius, Cardinales pro Ecclesiis sui tituli, Abates, vel alii habentes jurisdictionem, quasi Episcopalem, pro suis ditionibus. Generales (Sacerdotes) regulares pro suis religionibus, Provinciales pro suis Provinciis, Prælati immediati, & eorum vicegerentes; dum vere sunt præsidentes in suis cœnobiis; & denique, ut diximus, Parochi in suis Parochiis. Unde Papa non habet Ordinarium, quia est Pastor supremus: dum autem confitetur, fit subditus sui Confessarii in foro pœnitentiæ, ubi Confessarius gerit vicem Dei. Episcopi Ordinarius est Papa; Parochi vero Episcopus; Archiepiscopus, solum dum visitat, habet jurisdictionem ordinariam in suffraganeos. Omnes quos diximus habere jurisdictionem ordinariam, possunt eam delegare alteri, & Sacerdotem simplicem subditum sibi eligere in Confessarium in suis ditionibus, exceptis Parochis. Excipe etiam Prælatos regulares inmediatos quoad delegationem.

234. Inq. 2. An Episcopus possit eligere sibi in Confessarium Sacerdotem simplicem non subditum? R. negat. Constat ex sequenti declaratione Congr. sub Greg. XIII. *D. N. audita relatione congregationis, declaravit, Episcopum vigore privile-*

legii, de quo in cap. finali de pœnit. & remis. non posse sibi eligere Sacerdotem, sibi non subditum, qui a proprio Ordinario non fuerit adhuc ad formam hujus decreti admissus, seu approbatus ad confessiones audiendas. Hæc declaratio absolute id prohibet. Igitur quamvis Episcopus possit ubique eligere proprium subditum; extraneum tamen, non approbatum *a proprio Ordinario*, adhuc intra Diœcesim eligere nequit; nisi ratione habitationis, vel alio titulo sibi subjiciatur, vel subditus fiat. Idem est a fortiori de aliis Prælatis, jurisdictione quasi episcopali gaudentibus. Vide Salmant. schol. ubi supr. *disp.* 12. *n.* 95. Alii tenent Episcopos posse intra Diœcesim eligere sibi in Confessarium indiscriminatim quemlibet Sacerdotem; quod valde probabile censeo, intelligendo dictam declarationem solum pro Episcopis extra Diœcesim, intra quippe cuilibet valet dare potestatem.

235. Inq. 3. Quis sit Parochus proprius vagorum? R. Est ille, sub quo actu reperiuntur, vel in cujus Parochia pro tempore versantur. Quia, cum vagi non habeant proprium domicilium, actualis habitatio loci succedit eis loco domicilii, qua ratione Parochus loci, in quo reperiuntur, debet illis ministrare sacramenta, si eis indigeant. Peregrini habent proprium Parochum sui domicilii; tamen ex consuetudine valent confiteri cuilibet approbato ab Ordinario loci, per quem transeunt; dummodo non discedant a proprio domicilio in fraudem reservationis. Habentes duplicem Parochiam utriusque Parocho possunt confiteri. Scholastici, litigantes, milites, & mercatores possunt etiam ex consuetudine confiteri Parocho loci, in quo habitant, vel cuilibet ad audiendas confessiones ibi exposito, vel delegato a proprio Ordinario.

Punctum VII.

De ministro delegato.

236. Inq. 1. Quis sit minister delegatus pro sacramento pœnitentiæ? R. Est omnis Sacerdos approbatus, cui jurisdictio committitur ab aliquo, eam delegare valente. Qui autem illam delegare possint, constat ex supradictis. Verum non sufficit ratihabitio delegantis; nec quoad hoc retrotrahitur, uti in aliis materiis. Si enim ab initio sacramentum fuit nullum, ratihabitione non convalescit. Nec valet voluntas præsumpta, qua judicatur, quod, si sciret Superior, consentiret: vel si peteretur, concederet delegationem; quia ad jurisdictionem habendam requiritur consensus, aut voluntas Superioris, illam concedentis, actu existens. Imo nec sufficit voluntas actualis mere interna, sed aliquo signo debet manifestari. Non tamen opus est, quod eam præcise in scriptis conferat: sufficit enim, si vel voce, vel nutibus, vel aliis signis suum consensum denotantibus illam concedat. Unde valide, & licite Sacerdos absolvit cum approbatione viva voce data a Superiore, licet concessionis litteræ nondum sint ipsi traditæ. Insuper requiritur, quod delegatus habeat notitiam suæ delegationis, ut valide ea uti possit, quia non valet actus factus a ministro suæ facultatis ignaro. Qua ratione absolutio data ab eo, qui putat, non posse valide absolvere, nulla est. Cæterum si Confessarius habeat animum absolvendi, & absolvat in quantum potest, valida est absolutio, si vere habeat facultatem, esto ignoret verum illius titulum. Tunc enim non putat, se carere facultate, sed ex aliqua ejus notitia movetur ad absolvendum.

237. Inq. 2. An delegatus in hoc foro possit jurisdictionem alteri subdelegare? R. neg. nisi ex expressa Superioris voluntate: & tunc hujus nomine subdelegat eam delegatus. Unde delegatus a Papa, ab Episcopo, vel Parocho nequit suam facultatem ad confessiones audiendas, vel ad absolvendum a casibus reservatis alteri subdelegare, nisi ex expresso eorum consensu; quia nemo dat, quod non habet; & delegatus tantum est executor facultatis sibi a Superiore commissæ.

238. Inq. 3. An jurisdictio delegata expiret morte concedentis? R. 1. Jurisdictionem generaliter a Papa delegatam non cessare per ejus mortem. Est communis sententia fundata in jure canon. *Cap. Si super gratia 9. de officio delegati in 6. & cap. Sicut 36. de præbendis in 6.*

239. Verum circa jurisdictionem delegatam ab inferioribus, ut Episcopis, controversia est inter authores, maxime quando

do non est incepta confessio. Nihilominus respondetur, quod jurisdictio ab Episcopo in generali delegata non expirat morte delegantis, aut ejus renunciatione, dimissione, vel remotione ab officio. Prob. tum ex regula generali, quod gratia facta non expirat morte concedentis; tum ex praxi communi audiendi confessiones a delegatis post mortem delegantis, tum ex eisdem juribus quibus probatur prima resolutio, quia esto expresse tantum de delegatione Pontificia loquantur, tamen intelligi, & extendi valent ad inferiorum etiam delegationem.

240. Quod quidem dubitari non potest post Bullam Innocentii XIII. quæ incipit: *Apostolici ministerii*, in qua, inter alia ad disciplinam ecclesiasticam in Hispaniarum Regnis servandam, statuens, approbationem pro confessionibus audiendis requisitam debere esse ab Ordinario loci, qui tunc temporis fuerit, sic prosequitur: „Hanc tamen sufficere etiam tacitam, eam „que tandiu durare, quamdiu præcedens „licentia, sive approbatio expresse revocata non fuerit“ & loquitur de casu mortis, promotionis, vel renunciationis Episcopi. Hoc ipsum confirmavit Bened. XIV. ut constat ex Bulla, quæ incipit: *Apostolica indulta*: data 7. August. anno 1744. idem dicunt communiter de delegatione facta a Parocho, quo morente, ajunt, permanere adhuc ejus delegationem. Sed in hoc casu, si confessio non est incepta, monendus est Episcopus; valde enim differt delegatio ab Episcopo facta, ab illa, quæ fit a Parocho.

241. Objic. Vicarii generalis facultas expirat morte Episcopi, ergo etiam omnis alia facultas ab Episcopo dependens. R. neg. paritatem; quia Vicarius generalis Episcopi censetur Episcopus ipse constituens cum eo unum tribunal. Verum Confessarius distinctum tribunal efficit pro foro interno, unde non tenet paritas.

242. Hinc apparent etiam non parva inconvenientia, quæ ex opposita sententia necessario sequerentur. Nam juxta illam, supposita Episcopi morte, omnes delegati manerent absque jurisdictione. Cumque in non paucis Diœcesibus satis amplis, præsertim in Hispania, omnes Confessarii præter unum, aut duos in Cathedrali sint delegati; en plurima loca absque ullo Confessario: en totam fere Diœcesim amplissimam, & fidelium numero copiosam absque pœnitentiæ sacramento. Quid absurdius? Quod majus inconveniens? Profecto magis consentaneum est pietati, & prudenti regimini Ecclesiæ asserere, quod in talibus circumstantiis potest uti delegatus opinione vere probabili suæ jurisdictionis, & consequenter licitum esse usum opinionis *probabilioris* circa Confessarii jurisdictionem.

243. Inq. 4. Quid dicendum de facultate ad audiendas confessiones ab Episcopo concessa his clausulis: *donec revocavero; vel donec revocetur*? R. Durare prout sonant etiam post ejus mortem, non enim per hanc revocatur dicta facultas. Dubitant AA. de his *ad nostrum arbitrium*: *ad nostrum beneplacitum*: vel *per tempus nostræ voluntatis*. Tamen idem est dicendum, quia facultas sic concessa reputatur absoluta; apponuntur autem dictæ clausulæ ad innuendum, quod non est adeo absoluta, ut nequeat revocari, quando Episcopo expediens visum fuerit, ut diximus *tract. 3. num. 341.*

244. Denique observa, quod delegatus ad tempus, si ultra præfixum excipiat confessiones scienter, gravissima sacrilegia perpetrat, & confessiones ei factæ sunt invalidæ, quia caret jurisdictione, & non habet verum titulum. Quare Sacra Congreg. interrogata de quibusdam Confessariis, qui tempore jubilei exceperant confessiones sine approbatione Ordinarii loci, vel elapso tempore approbationis, an absolverint licite, & an valide, respondit: *ad 1. illicite. ad 2. invalide.* Sed non esse inquietandos illos, qui bona fide confessi sunt. Attamen si ipsi confessi hoc resciverint, vel de invaliditate confessionis dubitaverint, eosdem teneri iterare confessionem. Hæc eadem doctrina fusius traditur a Bened. XIV. Instit. 84.

PUNCTUM VIII.

De approbatione ad audiendas confessiones requisita.

245. Inq. 1. Qui indigeant approbatione pro sæcularium confessionibus audiendis? R. Omnes, qui beneficium parochiale cum animarum cura non habent, indigent

gent approbatione Episcopi loci, ubi confessiones audiuntur, non tantum ad licitum, sed etiam ad validum. Constat ex Trid. *sess.* 23. *cap.* 15. De reformatione. Unde licet olim regulares plura haberent privilegia ad audiendas confessiones etiam sęcularium absque approbatione Episcopi, omnia tamen quoad hoc fuerunt revocata a Trid. *loc. cit.* Igitur nullus, sive regularis, sive sæcularis præter Parochos potest licite, aut valide audire confessiones sęcularium absque approbatione Episcopi, vel Ordinarii Diœcesis, in qua audiuntur. Observa tamen, quod ex vi hujus decreti conciliaris non requiritur approbatio Episcopi ad audiendas confessiones regularium.

246. Inq. 2. An regularis Episcopo præsentatus, & ab eo injuste reprobatus possit audire sęcularium confessiones? R. neg. Constat ex propos. 13. damnata ab Alexand. VII. *Satisfacit præcepto annuæ confessionis, qui confitetur regulari Episcopo præsentato, & ab eo injuste reprobato.* Falsitas hujus propositionis liquet ex laudato Concilii loco, ubi declaratur tamquam conditio necessaria Episcopi approbatio: undecumque igitur illa deficiat, confessio est nulla, & consequenter per eam non satisfacit præcepto annuæ confessionis. Qua ratione regularis omnis, sive sit Theologiæ Lector, sive Magister in ea, sive Prælatura quantumvis superiori insignitus indiget approbatione Episcopi ad audiendas sęcularium confessiones. Atque eadem ad idem indigent clerici sæculares, esto sint Licentiati, Magistri, Magistrales, aut Doctores in Theologia, vel jure canonico.

247. Inq. 3. An Episcopos deceat approbare absque ulla limitatione regulares absolute idoneos in examine repertos? R. Sac. Congr. affirmat his verbis. *Regulares, qui ad audiendas confessiones idonei ab Ordinariis locorum, eorumve examinatoribus reperti, & approbati fuerint, generaliter quoque, & indistincte absque ulla limitatione temporis, aut generis personarum admittantur in Diœcesi propria.* Fere eisdem verbis idem decernit Clemens X. in Bulla *Superna.* Quando autem minus idonei postulant admitti ad examen, prudenti arbitrio Episcopi relinquitur limitare eorum approbationem. Quandocumque vero eam limitet Episcopus, sive juste, sive injuste, solum juxta eam valet Confessarius, sive regularis, sive sæcularis audire confessiones, ita ut nec virtute Bullæ cruciatæ possit ultra eam eligi. Unde approbatus solum pro viris nullatenus potest eligi pro fœminis, & sic de cæteris.

248. Inq. 4. An regularis approbatus in una Diœcesi, possit in alia audire confessiones pœnitentium suæ delegationis? R. neg. Constat ex laudata Bulla Clement. X. 1670. incipiente *Superna*, ubi decernit: *Religiosos, ab Episcopo ad confessiones sæcularium audiendas in sua Diœcesi approbatos, non posse in alia Diœcesi eas absque Episcopi Diœcesani approbatione audire, quamvis pœnitentes subditi sint illius Episcopi, a quo ipsi religiosi jam fuerant approbati.* Quod postea confirmavit, ac extendit Innocent. XII. declarans Confessarios, sive regulares, sive sæculares, nec in virtute Bullæ cruciatæ posse audire confessiones extra Diœcesim suæ approbationis, *etiam si pœnitentes illorum Ordinariorum, qui Confessarios electos approbassent, subditi fuerint.* Igitur nec regularis, nec sæcularis delegatus valet extra Diœcesim suæ approbationis excipere confessiones, etiam pœnitentium subditorum Episcopi, a quo approbationem obtinuit. Ex quibus confirmatur doctrina supra tradita, scilicet quod delegatus extra Diœcesim nullam habet jurisdictionem in pœnitentes suæ delegationis. Imo nec approbationem, cum nec ex vi Bullæ cruciatæ valeat eorum confessiones audire.

249. Hinc etiam plane infertur, quod regularis approbatus pro una Diœcesi minime est approbatus pro aliis, ut perperam olim prætextu suorum privilegiorum (quæ aliquando habuisse non inficiamur,) contendebant quidam regulares contra venerabilem Episcopum Palafox virtute, & doctrina præstantissimum. Nam controversia delata ad Innoc. X. decissa fuit in favorem Illustrissimi Prælati *die* 16. Aprilis *anni* 1648. in Brevi. *Cum sicut accepimus.* Subinde vero cum varia dubia super intelligentia decreti apostolici, esto alias clarissimi, orirentur, sacra Congregatio sub eodem Pontifice declara-

vit:

vit: *Regulares, etiam Societatis Jesu, in una Diœcesi ab Episcopo approbatos ad confessiones personarum sęcularium audiendas, nequaquam posse in alia Diœcesi hujusmodi confessiones audire sine approbatione Diœcesani.* Ex quibus patet nullibi posse regulares audire confessiones sęcularium absque approbatione Diœcesani. Unde etiam videtur, non posse regulares uti privilegio *itinerantes*, quo olim gaudebant, ut a quolibet Episcopo semel aprobati possent in itinere audire fidelium confesssiones duplici conditione, nempe *non repugnantibus Parochis, & in locis, ubi Ordinarius non existeret, vel ad eum facilis recursus non adesset*, ita concessit Minoribus Eugenius IV. & aliis Gregor. XIII. Sed hæc, & alia privilegia jam sunt revocata, ut ex dictis hoc duplici numero satis constat.

Punctum IX.

Alia dubia circa approbationem.

250. Inq. 1. An expediat regulares semel absolute approbatos iterum ad examem compellere? R. In Extrav. Pii V. incipiente *Romani Pontificis*: 1571. Sic haberi: *volumus tamen eos, qui semel ab Episcopo in civitate, & Diœcesi sua prævio examine approbati fuerint, ab eodem Episcopo iterum non examinari; a successore autem Episcopo pro majori suæ conscientiæ quiete examinari de novo poterunt.* Idem habetur in memorata Bulla *Superna*, prout quisque in ea cernere valet. Nihilominus, si Episcopus, etiam injuste (quod præsumi non debet) revocaret priorem approbationem, regularis non posset audire confessiones: quia approbatio Episcopi, ut dictum est, se habet, ut conditio essentialiter necessaria ad valorem confessionum sæcularium. Capitulum, Sede vacante, nequit regulares absolute ibi approbatos, iterum ad examen vocare, tum quia sic constat ex decretis pontificiis; tum quia succedit loco, non Episcopi futuri, sed antecedentis. Nota 1. Quod regularis, absolute approbatus in una Diœcesi, esto in aliam per annos transferatur, si postea ad eandem, in qua fuit approbatus, redeat, non indiget nova approbatione, licet alius Episcopus interim advenerit, nisi aliud constet de mente novi Episcopi: quia mutatione domicilii non amittitur approbatio. Nota 2. Regularem in Diœcesi, in qua est absolute approbatus, posse audire confessiones omnium, undecumque illuc confluentium, ut diximus de delegato.

251. Inq. 2. An, si Episcopus approbaret exterius voce, aut litteris, quem interius inhabilem judicat, valida esset approbatio, quando illius judicium non innotescit? R. affirm. Tum quia valor actus externi solum ex significatione externa dependet. Tum quia alioquin valor approbationis pluribus periculis, & scrupulis esset expositus.

252. Inq. 3. An regularis sine licentia Superiorum præsentatus Episcopo, & ab eo approbatus excipere valeat confessiones sęcularium? R. Posse valide: quia supponitur talem regularem accipere ab Episcopo approbationem, & jurisdictionem, quam quilibet Episcopus valet delegare Sacerdoti idoneo intra suam Diœcesim, ergo adsunt omnia requisita ad valorem confessionum, quas regularis sic approbatus exciperet. *Dices*: Regulares habere jurisdictionem a Papa dependenter ab eorum Prælatis, ergo absque eorum consensu, & dependentia carent jurisdictione? R. Carere jurisdictione a Pontifice concessa; habere tamen jurisdictionem ab Episcopo delegatam simul cum approbatione, sicut illam habet Sacerdos sęcularis delegatus. Qua ratione nequit uti privilegiis regularium, sed dumtaxat jurisdictione ab Episcopo impertita. Unde tunc regularis se habet pro confessione, ut Sacerdos sęcularis.

253. Hæc sententia est communis inter AA. paucis exceptis: unde cum religiosi nostri non attingentes annum trigesimum tertium lege peculiari prohibeantur mulierum confessiones excipere, si alias cum approbatione Episcopi excipiant, violant propriam legem; confessiones tamen validæ sunt, ut communi consensu nostrates docuerunt. Nihilominus paucis ab hinc annis quidam recentior oppositum tenet. Verum omnia ejus fundamenta parum pensitant, si comparentur cum authoritate

Sal-

Salmanticensium, tum scholasticorum, tum moralium, qui fuerunt Generales, & Provinciales ordinis, ac velut tales penitus comprehenderunt mentem, spiritum, & intelligentiam nostrarum legum. Igitur nisi religio aliud disponat, eorum doctrinę standum est, atque ab ipsis, tamquam a sapientissimis patribus præcipue intelligentiam nostrarum constitutionum addiscere debemus. Aliud est de religiosis nostris suspensis, vel in examine reprobatis a Prælatis; illorum enim confessiones, si quas exciperent, essent omnino nullę. Hęc autem nullitas provenit ex decreto Urban. VIII. illas penitus irritantis. Nec ignoramus alias religiones obtinuisse similia indulta pontificia, quibus sollicite suæ domui provident; sed resolutio data, præscindendo ab illa, intelligi debet, & non parum firmatur, & confirmatur ex ipsa exceptione, & decreto pontificio pro nullitate aliarum confessionum a Prælatis accurate obtento, quod pro confessionibus, de quibus loquimur, non fecerunt. Nec fieri congruit, quia si Episcopo placeat, quod aliquis religiosus, putatus ab ipso idoneus, in sua vinea laboret, non est a Prælatis coarctandus, sed ad summum reverenter consulendus.

254. Inq. 4. An peccet graviter regularis, qui absque licentia sui Prælati confessiones sęcularium cum Episcopi jurisdictione excipit? R. Hoc pendet ex constitutionibus, ac statutis cujusque ordinis juxta praxim, aut intelligentiam communiter receptam. Ab his enim, & non a nuda lege pendet qualitas delicti in eorum violatione, ut de præcepto confitendi singulis mensibus Benedictinis imposito in Clementina. *Ne in agro Dominico*: sapienter docent N. Salmantic. schol. *ubi supra disp. 8. n. 31.* Unde cum in ordine nostro indicata lex abstinendi ab audiendis mulierum confessionibus usque ad annum trigesimum tertium sub culpa gravi non sit recepta, nec intellecta hucusque, religiosus, qui cum Jurisdictione Episcopi illas audiret, culpam gravem non committeret. Vide laudatos Salmant. disp. 12. n. 52.

255. Hactenus locuti sumus de approbatione Episcopi requisita ad sęcularium confessiones audiendas, quam esse omnino necessariam pro earum valore juxta decreta conciliaria, ac pontificia patefecimus. An vero requiratur ad absolvendum regulares, alia difficultas est. Pro qua.

Punctum X.

De approbatione pro audiendis regularium confessionibus.

256. Inq. 1. An Confessarius pro regularibus absolvendis requirat approbationem Episcopi ex vi decreti Concilii Tridentini? R. neg. Constat ex ipso decreto *sess. 23. cap. 15.* sic se habente: *Quamvis Presbyteri in sua ordinatione a peccatis absolvendi potestatem accipiant, decernit tamen sancta Synodus, nullum, etiam regularem, posse confessiones sæcularium, etiam Sacerdotum, audire, nec ad id idoneum reputari; nisi aut parochiale beneficium, aut ab Episcopis per examen, si illis videbitur esse necessarium, aut alias idoneus judicetur, approbationem, quæ gratis detur, obtineat: privilegiis, & consuetudine etiam immemorabili non obstantibus.* In hoc cap. ut liquet, solum exigitur approbatio Episcopi ad audiendas confessiones secularium, ergo ex vi decreti Trid. non requiritur pro confessionibus regularium.

257. Inq. 2. An regulares valeant confiteri cuicumque Sacerdoti? R. Hoc pendet præcipue ex constitutionibus, statutis, & praxi communi cujuscumque ordinis. Observet ea regularis, & securus procedet. Nam, cum constitutiones religionum sint approbatæ a Sede apostolica, quidquid in eis præscribitur, a Sede apostolica approbatur. Apud nos intra domum invalida est confessio simplici Sacerdoti facta; extra conventum vero in defectu proprii, vel extranei approbati potest religiosus confiteri Sacerdoti simplici ordinis nostri. *Dices*: Quomodo ergo in prima editione asseritur oppositum? R. Distingue tempora, & concordabis jura: sunt jam diversa jura, quia sunt diversa tempora. Extra domum nequit aliquis nostrum confiteri extraneo Confessario, si habeat copiam Confessarii ordinis: At in hujus defectu non est nobis prohibitum eligere extra domum quemcumque Confessarium. Imo tam intra, quam extra potest religiosus noster confiteri cuilibet approbato ab Ordinario, si habeat Bullam cruciatæ, cujus usum absque limitatione libenter con-

ce-

cedunt subditis Superiores nostri ex Decret. cap. gen. Pastran. celebrat. 18. Apr. 1625. ut const. ex hist. tom. 4. lib. 17. cap. 1. n. 9. Vetitum illud erat Capuccinis ex peculiari constitutione, quam derogavit Benedict. XIV. in Bulla *Quod communi.* 1742. concedens eis, posse confiteri extra domum Confessario sęculari ab Ordinario, vel regulari a suo Superiore approbato, cum onere iterum confitendi proprio Prælato, si casus reservatos extra confessi sunt.

258. Hinc deducit in præsenti Additionator Cuniliati, regulares nec extra, nec intra domum habere privilegium confitendi Sacerdoti simplici, sed perperam, quia ut regularis possit confiteri extra, aut intra Confessario ab Ordinario approbato, non indiget privilegio; sed, ne coarctetur propriis statutis. Regulares contra propria statuta nullo gaudent privilegio; verum ex eo, quod aliqui pro majori perfectione coarctentur propriis statutis, ne exteris confiteantur, male deducitur, non posse, nec habere privilegium id faciendi cæteros, qui talibus statutis non præpediuntur. Regulares igitur unius ordinis nequeunt confiteri sęculari, aut regulari alterius ordinis, etiam approbato, absque suorum Superiorum licentia: hanc tamen ipsos dare subditis legitime exeuntibus, vel extra domum ex eorum consensu commorantibus, ratio suadet, & usus ipse confirmat; quod autem in aliquo ordine sit constitutio aliud præscribens, est exceptio peculiaris, quę ad exemplum adduci non debet.

259. Igitur communis sententia affirmat, regulares, modo dicto exeuntes, vel extra domum legitime commorantes, posse confiteri in defectu Confessari proprii ordinis cuilibet Sacerdoti provido, ac idoneo, hoc est, nulla censura irretito, licet non sit approbatus ab Episcopo, quia ex jure antiquo hoc eis licebat, ut omnes fatentur, & nullum profertur jus novum in contrarium, nec ex Tridentino, nec ex prælaudatis decretis pontificiis, ut ex ipsis patet; omnia enim locuntur de approbatione Episcopi requisita pro confessione sęcularium, non regularium, ergo isti valent modo dicto confiteri, nisi peculiari statuto prohibeantur, ut vere aliqui prohibentur, de quibus non est intelligenda resolutio, neque de peccatis propriis Superioribus reservatis, nam circa hæc nullus extraneus, etiam approbatus, potest excipere confessiones regularium, nec absolvere de illis, etiam ex privilegio Bullæ cruciatæ, nisi juxta ordinis statuta. Apud nos nulla sunt peccata reservata, & alias usus Bullæ cruciatæ conceditut liberaliter omnibus sine limitatione, ut dictum est. Item approbatus in una Provincia in quacumque alia est approbatus pro religiosis.

260. Resolutio supradicta habetur ex privilegio Innoc. VII. dicente: *Nos igitur supplicationibus inclinati, fratribus hujusmodi, quos itinerari, & per eorum Superiores mitti contigerit, ut si aliquem Presbyterorum ex professoribus dicti ordinis habere non possint, quemcumque alium Presbyterum idoneum, & discretum religiosum, vel sæcularem eligere valeant, qui confessiones eorum audire, & eorum confessionibus diligenter auditis, pro commissis eis debitam absolutionem impendere, & pœnitentiam salutarem injungere, licite possit.* Unde huic sententiæ communi subscribit Ligorius *lib. 6. n. 575.* * Nihilominus in praxi, cum sententiæ oppositę subscribant graviores Theologi, & Canonistæ, regularis, seclusa alia sui ordinis dispositione, abstineat confiteri Sacerdoti ab Episcopo, vel Prælato respectivo non approbato, quia hodierna disciplina valde differt ab antiqua circa confessiones excipiendas.

261. Inq. 2. An novitii valeant confiteri Confessario ab Ordinario approbato sine licentia suorum Superiorum? R. affirm. Quia novitii non obstringuntur legibus regularium. Fratres nostri noviter professi, vel studentes possunt valide confiteri cuilibet approbato a suo Provinciali, quia constitutio prescribens debere confiteri magistro novitiorum, Supriori, vel alteri pro eorum confessionibus audiendis deputato, nō annullat confessiones, quę fiant aliis approbatis a Provinciali. Pariter sęculares commensales, qui vere sunt de familia, & degunt intra septa, valent confiteri cuicumque approbato, vel ab Episcopo loci, vel a Provinciali pro religiosis, quia gaudent privilegiis concessis a Trid. *sess. 24. cap.* 11. & Clem. X. in sæpius laudata Bulla *Superna.* Nota: Superiores regularium possunt suos subditos a se, vel a suis prædecessoribus, vel ab aliis quibuscumque Superio-

rioribus ad audiendas confessiones approbatos ab eisdem confessionibus audiendis suspendere, etiam ex causa occulta, & extrajudicialiter, ut declaravit Sacra Congreg. Episcopor. & Regular. in una Theatin. 2. Julii 1617.

Punctum XI.

De approbatione pro audiendis monialium confessionibus requisita.

262. Inq. 1. An ad audiendas monialium confessiones requiratur Episcopi aprobatio? R. affirm. Sive enim moniales Episcopo, sive regularibus sint subjectæ, semper requiritur Episcopi approbatio in illis, qui non sunt Parochi ipsarum. Constat, omissis aliis, ex constit. *Pastoralis curæ* edita a Bened. XIV. *anno* 1748. Imo non sufficit approbatio generalis Episcopi pro fidelium confessionibus excipiendis, sed requiritur *specialis* pro monialibus, ita ut nec in virtute Bullæ, aut Jubilæi possit in Confessarium eligi a monialibus, nisi, qui specialiter pro illis sit ab Episcopo approbatus, ut liquet ex laudata Constit. & ex alia Greg. XV. incipiente: *Inscrutabili.* Qua ratione, quod supradiximus, nempe posse religiosos nostros eligere sibi Confessarium approbatum virtute Bullæ, a Prælatis absque limitatione concesæ, minime tenet pro monialibus, pro quibus diversa pontificia dispositio adest.

263. Unde si monialis regularibus subjecta eligeret in virtute Bullæ Confessarium generaliter tantum approbatum, ejus confessio ex duplici capite esset nulla: quia ex una parte deficeret in Confessario approbatio specialis Episcopi, ex alia consensus Superiorum, quorum disposition in usu privilegii Bullæ subjectæ sunt. Igitur pro valore Confessarii, seu confessionis monialium regularibus subjectarum, duo necessario requiruntur. Primum approbatio specialis Episcopi, secundum consensus Prælatorum, quibus subjiciuntur. Verum tamen licet absolute hoc verum sit, nec in virtute Bullę cruciatę aliter fieri possit: at in virtute amplisimi Jubilęi possunt moniales subjectę regularibus, sine horum consensu eligere Confessarium specialiter ab Episcopo pro eisdem approbatum. Jubilæus enim est gratia universalis, omnibus indifferenter concessa a Pastore universali in commune gaudium animarum. Novitiæ non veniunt in præsenti nomine monialium; unde valent confiteri cuicumque generaliter approbato, vel exposito ab Episcopo, aut proprio Ordinario.

264. Inq. 2. An, approbatus specialiter pro uno monasterio, possit audire confessiones monialium cujusvis monasterii illius Diœcesis? R. neg. Constat ex Bulla Clem. X. incipiente: *Superna*, ubi habetur: *approbatus pro audiendibus confessionibus monialium unius monasterii, minime posse audire confessiones monialium alterius monasterii.* Unde nemo valet excipere earum confessiones ultra tempus, personas, vices, aut monasteria suæ approbationis. Cæterum, ut quis eligatur virtute Bullæ pœnitentiariæ majoris, sufficit, quod fuerit alias, etiam semel ad monialium confessiones audiendas ab Ordinario approbatus; nisi constet eundem Confessarium fuisse postea ob demerita, quæ ipsas confessiones concernant, ab eodem Ordinario positive reprobatum. Ita declaravit Pœnitentiaria *die* 10. *Martii anno* 1750.

265. Inq. 3. A quo accipiant Confessarii regulares jurisdictionem pro audiendis Confessionibus monialium ipsis regularibus subjectarum? R. Quod respectu harum recipiunt specialem approbationem ab Episcopo; jurisdictionem vero a Pontifice medio consensu suorum Prælatorum. Quod absolute verum est, etiam respectu monialium subjectarum ipsi Episcopo; nam hoc tenet pariter respectu cujuscumque secularis Episcopo subditi. Tamen Episcopus simul cum approbatione confert regulari Confessario jurisdictionem, quam potest. Unde confessio monialis Episcopo subjectæ, facta regulari ex licentia, & consensu Episcopi valida est; licet non adsit consensus Prælati regularis: quia tunc Episcopus delegat suam jurisdictionem regulari; quod optime potest facere per se respectu monialis sibi subjectæ. Hoc dicitur pro aliquo casu, in quo sic fieri conveniens, aut necessarium judicetur: communiter quippe pro audienda confessione cujuscumque monialis, sicut, & secularis, utriusque Ordinarii consensus in Confessario regulari præcedere debet.

266. Inq. 4. An Generalis, aut Provincialis egeat approbatione Episcopi pro audiendis confessionibus monialium sibi subjectarum? R. neg. Constant ex Bulla *Pas-*

toralis officii; ubi Bened. XIII. expresse eximit Generales, & Provinciales cujusvis ordinis ab approbatione Episcopi pro confessionibus suarum monialium excipiendis. Et merito, quia sunt Parochi, & Ordinarii earum. At cæteri Prælati, tum Superiores, tum immediati dicta indigent approbatione.

267. Inq. 5. Quibus qualitatibus debeat esse ornatus Confessarius monialium? R. Quod plures qualitates opportet eum habere. In primis præter approbationem, ac jurisdictionem requiritur ætatis maturitas, morum probitas, & vitæ integritas. Deinde sufficiens instructio in theologia mystica, ac notitia eorum, quæ profitentur, & quæ ad clausuram, ad aliasque observantias spectant. Qua ratione, illi, qui eamdem regulam, & vitæ tenorem profitentur, aptiores sunt, cæteris paribus, ad earum directionem, quidquid alii dicant. Professores quippe ejusdem facultatis melius se intelligunt. Demum requiritur in Confessario monialium magna prudentia, magna charitas, & maxima patientia. Idcirco congruit illi sæpe repetere: *Dominus autem dirigat corda, & corpora nostra in charitate Dei, & patientia Christi. Amen.*

Punctum XII.

Alia dubia circa Confessarios monialium.

268. Inq. 1. Cur requiratur peculiaris approbatio pro monialium Confessario? R. Quia sicut moniales sunt præ cæteris in altiori statu pro Dei obsequio, ita requiritur altior approbatio pro earum Confessario. Hac ipsa ratione exigitur in eo probitas vitæ, ut mores, & opera respondeant doctrinæ. Hæc autem pro monialibus non quæritur ad vitia, & peccata gravia extirpanda, sed ad virtutes acquirendas, & exercendas. Unde cum nihil sit præclarius exemplo, clariorque vox exempli, quam linguæ, requiritur in monialium Confessario probitas vitæ. Quomodo enim ad bravium perfectionis excitabit, qui vix præcepta divina servaret? Exemplo igitur suadeat virtutis exercitia: aliter parum, aut nihil proficient ejus verba, & colloquia, licet sint spiritualia: alia quippe ab ejus ore nullatenus sunt audienda.

269. Præterea debet esse instructus, rudi saltem minerva, in Theologia mystica, quæ vere est scientia sanctorum, & acquiritur in divina contemplatione, vel est ipsa contemplatio. Inde hæc theologia dicitur *mystica*, idest occulta, ibi enim anima devota gustat, & videt, quam suavis est Dominus, ibi accipit manna absconditum. Propterea etiam perbelle definitur: *oratio super ignoti manifestativa per amorem ipsius Dei intime possessi.* Quoniam in amoris contemplatione manifestat Deus animæ spirituali incerta, & occulta sapientiæ suæ, spirituque intelligentiæ replet illam, ut ignotum agnoscat, & simul diligat, & gustet, est enim scientia gustativa. Sed, cum ad magna præmia perveniri non possit, nisi per magnos labores, opus est custodire illas tres vias, per quas pervenitur ad montem Dei Oreb.

270. *Prima* dicitur *purgativa*, sive *incipientium*, in qua solvuntur terrestrium calceamenta, resecantur vitia, cohibentur sensus, & capiuntur vulpes parvulæ, hoc est, defectus etiam leves, qui sensim demoliuntur vineas; quatenus licet non sint magni, sunt plures, & animæ in earum captura negligenti magnum inferunt nocumentum. Sunt velut sanguisugæ, quæ semper dicunt *affer, affer*, ut faciunt appetitus, vel passiones, qui non cohibiti, valde impediunt ascensum, & progressum, ut ait S. Joan. a Cruce cap. 11. Ascens.

271. *Secunda* dicitur *illuminativa*, sive *proficientium*, in qua acquiruntur virtutes, quæ sunt pennæ, quibus anima iter facit ei, qui ascendit super occasum, ponens ascensiones in corde suo, ut ejus benedictione eat de virtute in virtutem, & ferventer quærat Dominum virtutum. Cum vero nequeant omnes simul acquiri, magistro incumbit designare unam, vel aliam, qua magis indiget monialis pro uberiori animæ profectu, sumereque rationem de modo illam exercendi. Hujusmodi examen est utilissimum, & necessarium ad progressum in via spirituali, ut patet in qualibet alia scientia, & facultate, in qua discipuli discere student pensum a magistro designatum. Sumatur igitur ratio, quot actus speculativos, & practicos illius exercuerit. Actus *speculativi* exercentur petendo virtutem a Deo. *Practici* exercendo eam in occasionibus; virtus enim acquiritur in oratione, & exercetur in occasio-

sione. Expedit etiam, quod director designet moniali avidæ suæ perfectionis libros, quos debeat legere, qui confirment suam doctrinam, illamque per has vias dirigant. Ex omnibus autem libris ad effectum, licet plures sint commendabiles, vix reperiuntur aptiores, quam libri sanctæ Theresiæ, & sancti Joannis a Cruce, sunt enim cœlestis doctrinæ pabulo referti judicio Ecclesiæ, & docet ipsorum lectio.

272. *Tertia* via dicitur *unitiva*, sive *perfectorum*, in qua anima a vitiis purgata, & virtutibus ornata unitur per fidem, & amorem summo bono, dicens cum Propheta *Ps.* 72. *Quid mihi est in cœlo, & a te quid volui super terram, Deus cordis mei?* In ea, devictis hostibus vitiorum, relictis retro gregibus animalium, quæ sunt passiones, & appetitus, fruitur pace Dei, quæ exuperat omnem sensum. Non quod semper sit in pace, quin egeat quandoque arma sumere contra Jebusæos. Pax namque totalis, vel apathia stoica asserta a Molinos *propos.* 62. quæ dicit: *per viam internam pervenitur ad continue consistendum immobiliter in pace quadam imperturbabili*, merito fuit damnata ab Innocent. XI. Est enim propria patriæ, non exilii, ubi militia est vita hominis, quia caro concupiscit adversus spiritum. Pax igitur tertiæ viæ non est omnimoda, sed quatenus victoriis anterioribus fit spiritus fortior, & hostis debilior, debellaturque facilius, ita ut anima experiatur in sua quiete contemplationis, quam gloriosus est laborum fructus, quod terrena despicientibus detur centuplum de cœlestibus, quod melior est una dies in atriis Dei super milia; ibi conspicitur brevitas hujus vitæ, æternitas alterius; quod omnia sunt hominum tenui pendentia filo, quod omnia sunt futilia, fragilia, fugitiva, quod transeunt, fugiunt, disparent, & sicut aqua dilabuntur, cum sint vanitas vanitatum, & quod nihil valet, nisi servire Deo stabili, firmo, & æterno. Ex his concipit anima verum propositum ei soli famulandi, ejus mandata accuratius custodiendi, peccata etiam levia omnino cavendi, & omnia perfectius exequendi.

273. Dices: Hæc omnia etiam in via purgativa fieri debent, ergo superflua est distinctio triplicis viæ. R. neg. conseq. Quia tres viæ assignatæ non sunt invicem contrariæ, aut incompatibiles, sed in qualibet sæpe fit, quod est proprium alterius, ideo humilitas, & dolor de peccatis, seu pœnitentia, licet sint exercitium proprium incipientium, in omni statu, & ut panis quotidianus debent sumi, edi, & exerceri in omni via. Sunt ergo tres status, vel viæ depictæ in illo Psalm. 33. *Declina a malo*, quod est proprium incipientium, *& fac bonum*, quod attinet ad proficientes, *inquire pacem*, quod pertinet ad perfectos, qui intimius adhærent Deo. *Et quamvis etiam hoc quærant incipientes, & proficientes, tamen magis sentiunt circa alia suam solicitudinem, incipientes quidem de vitatione peccatorum, proficientes vero de profectu virtutum*; ait D. Thom. 2. 2. *q.* 24. *a.* 9. *ad* 3.

274. Insuper debet scire Confessarius illas septem partes orationis; quæ sunt *præparatio*, *lectio*, *meditatio*, *contemplatio*, *gratiarum actio*, *petitio*, & *epilogus*. Alii plures, alii minus, aut alii minus, aut aliter eas numerant, sed parum intersunt accidentia, dum convenimus in substantia. *Præparatio* est duplex; *proxima*, & *remota*; hęc consistit in assidua Dei præsentia, & in custodia sensuum, ne hauriant species, quæ quietem animæ perturbent in oratione, ut faciunt plures, quæ intrant per visum, auditum, & reliquos sensus. Cito exardescet ignis in meditatione, si adsit hęc præparatio in operatione. *Proxima* est accessus devotus, & humilis coram Deo, dicens cum Abraham: *Loquar ad Dominum, cum sim pulvis, & cinis*; vel cum publicano: *Deus propitius esto. Lectio* debet esse materia meditationis, vel de passione Domini, de novissimis, de beneficiis divinis, de fine hominis, de brevitate hujus vitæ, de æternitate futuræ, vel de gloria, aut gehenna, vel de quolibet alio opportuno ad movendum affectum juxta diversitatem temporis, vel diei. *Meditatio* est discurrere in materia lecta, seu proposita, usque dum moveat voluntatem ad ejus sequelam. *Contemplatio* est attentio quieta veritatis in meditatione quæsitæ, in cujus suavi intuitu, & operosa otiositate permaneat, quantum libuerit. In ea enim loquitur Deus ad cor, sicut Moysi de medio rubi, qui divino ardebat igne.

275. Ex hoc dulci consortio majestatis,

tis, & bonitatis Dei oritur *gratitudo*, seu *gratiarum actio* pro tanto beneficio, & reliquis ab eo continuo acceptis. Ex eadem simul procedit *petitio* pro se, & pro aliis, præcipue pro sancta Ecclesia catholica, pro Papa, pro totius mundi conversione, pro Regibus, & Principus Christianis, & pro cunctis necessitatibus propriis & alienis. Hinc obiter considera pie lector, quo fundamento, quo jure dicuntur a quibusdam religiosi, & aliæ personæ orationi vacantes, otiosi, & inuitles reipublicæ, dum revera nemo illi tantum proficiat pro suis negotiis spiritualibus, & temporalibus, impetrando a Deo, ut in sua pace ea disponat, ad majorem prosperitatem Ecclesiæ, Regni, Regum, & Principum. Qua ratione olim Reges, præsertim Hispaniæ, plura erexerunt templa, & monasteria, ut peterent a Deo felicitatem armorum ad Mauro s ex suis regnis debellandos, uti gloriose perfecerunt. Hęc vera fuit. Sed quando mundus non fuit stultus? Quando numerus stultorum non fuit infinitus? Quando virtus non fuit despecta, & persecuta? De persecutoribus doleo!

276. Ultima pars orationis est *epilogus*, sive examen de ipsa oratione, de modo, quo in ea se gesserit, si devote, aut distracte, quas luces, aut veritates ei Deus concesserit; quæ proposita fecerit, & denuo breviter repetat ea ad accuratius se Deo mancipandum; ad vitandas occasiones peccati, etiam levis, & denique finitur oratio, proponendo prius mori, quam peccare. In omnibus his debet Confessarius monialinm dirigere oves sibi creditas. Si autem sit de numero illorum, qui vere dicere potuerunt, *Act.* 19. *Neque, si Spiritus sanctus est, audivimus*, qualis erit ejus directio? Vereor, & doleo, quod plures moniales ex defectu directionis parum proficiunt, de quo amare minatur Deus Pastores earum, ut præclare docet S. Joannes a Cruce in sua *flamma viva*: *Cant.* 3. ubi tradit copiosa documenta tali Doctore digna; nos enim solum innuimus quædam magis obvia, quatenus pro aliqua luce deservire incipientibus valeant.

277. Inter quæ sint, quod Confessarius monialium omnibus equaliter se exhibeat, omnes equaliter loquatur, & audiat, fiat omnibus comes, gratus, affabilis, omnibus semper meliora consiliet, vitam communem, ubi obsolevit, restituere satagat, vel saltem præparet illas ad eam amplectendam, si Superiores eam observari jubeant, ut crates horreant, extraneos fugiant, munuscula ab eis accipere, aut eis donare caveant, novellas mundi nesciant, virtutes, non visiones, aut revelationes quęrant, meliores communitatis sectentur, earum exemplum sumant, & imitentur, & denique omnia exercitia quotidiana in dies ferventius faciant, in eis enim bene peractis consistit perfectio religiosa.

Punctum XIII.

De extraordinario monialium Confessario.

278. Inq. 1. Quo jure teneantur Prælati asignare monialibus Confessarium extraordinarium? R. Quod in primis tenentur ex Concil. Trid. *sess.* 25. *de regular. cap.* 10. ubi jubetur: *Præter ordinarium* Confessorem alius extraordinarius ab Episcopo, & aliis Superioribus bis, aut ter in anno offeratur, qui omnium *confessiones audire debeat.* Deinde Gregor. XV. Clem. X. ac tandem novissime idem statuit Bened. XIV. in Bulla *Pastoralis curæ*, edita 5. *Aug.* 1748. ubi hanc obligationem conferendi dictum Confessarium extendit omnibus novitiis, & fœminis, aut puellis, quæ habitantes in monasteriis, cœtibus, aut conservatoriis, unicum habent Confessarium ordinarium. Et quod hic, saltem semel in anno, sit extra ordinem respectu monialium regularibus subjectarum.

279. Inq. 2. Ad quem spectet deputatio hujus Confessarii? R. Pertinere ad Episcopum pro monialibus suæ jurisdictionis; pro monialibuss vero exemptis ad earum Generalem, vel Provincialem. Si autem hi negligentes fuerint in deputando, attinet ad Episcopum eorum negligentiam supplere. Si vero Episcopus non designaverit, hujus omissionem supplere debet Cardinalis Pœnitentiarius. In nullo tamen casu possunt ipsæ moniales deputare illum, sed monere Episcopum, si fuerint exemptæ; vel Pœnitentiarum, si sunt Episcopo subjectæ. Nec est necessarium Prælatos designare præcise Confessarium, quem ipsæ volunt, aut deposcunt; ejus enim

enim deputatio pendet ex prudenti arbitrio Prælatorum, qui accurate invigilare debent in ejus designatione, ne pro bono semine zizaniam seminet in agro Domini. Verum tamen, si postulatus ab illis polleat qualitatibus necessariis supra recensitis, optime facient Prælati, acquiescendo monialium voluntati.

280. Inq. 3. Quibus diebus, & ad quantum tempus debeant Prælati deputare dictum Confessarium monialibus? R. Hoc esse voluntati Prælatorum relinquendum, ut juxta circumstantias id prudenter disponant. Ante dictas constitutiones pontificias dabantur in nostra religione, non unus, sed duo saltem Confessarii extraordinarii ordinis ter in anno; nempe triplici Paschate Natalis Domini, Resurrectionis, ac Pentecostes, quod nunc etiam observatur. Confessor autem extra ordinem ab expeditione Bullæ *Apostolici ministerii* datur semel in anno monialibus, quando ipsis, & Superioribus expedire videtur. Tempus autem non limitatur dicto Confessario, sed conceditur, usque dum ipsæ moniales ab eo digrediantur. Si aliqua ob infirmitatem nequeat accedere ad extraordinarium, concedendus est illi, postquam convaluerit. Satius est, quod Superiores in hac materia liberales se exhibeant, quam parcos.

281. Inq. 4. Qua facultate ad absolvendum debeat accedere præfatus Confessarius ad monialium confessiones audiendas? R. Quod debet accedere cum omni illa facultate, qua polleat earum Superior, qui illum designat; ad hoc enim designatur, nimirum, ut moniales libere ei declarent omnes animæ sinus, omniaque peccata, etiam, si quæ sint Superiori reservata. Non tenetur aliqua monialis confiteri dicto Confessario. Tenentur tamen omnes se sistere coram illo, ne ex eo, quod quædam compareant, & non aliæ, suspiciones, & oblocutiones excitentur. Prudenter cautum est, non eas astringere ad confessionem; sunt enim plures, quæ vix confiteri sciunt, vel audent, nisi proprio Confessario. Ego tamen semper consului, non solum omnes illi comparere, sed confiteri; quia licet non teneantur ex obedientia, obstringuntur tamen ex quadam decentia, non relinquendi jejunum a confessionibus virum gravem ad confessiones vocatum, seu invitatum. Qua ratione semper operam dedi, ut saltem aliquæ illi confiterentur. Ipse Confessarius, semel quod munus acceptavit, tenetur sub gravi omnium confessiones, ipsis ultro petentibus, audire. Constat ex supradicto decreto Concilii, & ex laudata Bulla *Pastoralis curæ*.

Punctum XIV.

Alia dubia de eadem materia.

282. Inq. 1. An non solum communitati, sed etiam cuicumque moniali deposcenti Confessarium extraordinarium concedendus sit? R. affirm. Constat ex proxima citata Bulla, quod in quatuor casibus præsertim decernitur, nempe in articulo mortis, in gravi infirmitate, quando aliqua summopere reluctatur confiteri ordinario, & denique quando monialis pro quiete suæ conscientiæ extraordinarium deposcit. In his casibus concedendus est Confessarius, postulatus rationabiliter, & si non fuerit approbatus, curandum est, ut ab Ordinario approbetur, saltem pro illa confessione, aut pro tot vicibus, quot expediens judicetur. Nam omnia hæc agenda sunt prudenti œconomia, non ad merum placitum, seu nutum monialium, quarum imbecillitati, non semper, sed aliquando benigne condescendere oportet.

283. Inq. 2. An cesset munus Confessarii ordinarii tempore, quo extraordinarius suo fungitur officio? R. Cessare, dum extraordinarius vocatur pro communitate. Constat ex eadem Bulla: non vero dum vocatur pro aliqua particulari; alias ob hujus imbecillitatem cæteræ privarentur proprio solatio. Verum licet ordinarius peccaret graviter excipiendo alicujus monialis confessionem tempore, quo extraordinarius pro communitate est vocatus; confessio tamen poterit esse valida, si cum cæteris requisitis adsit bona fides ex parte pœnitentis: nam esto prohibeatur sub pœnis arbitrio respectivi Ordinarii infligendis, non vero annullatur.

284. Inq. 3. quid decernatur circa Confessorem extraordinarium suo munere expleto? R. prohiberi accedere, alloqui, seu quodvis commertium, sive voce, sive scrip-

scripso habere quocumque pretextu sub pœnis statutis adversus accedentes ad monasteria monialium, vel cum eisdem alloquentes. Hæ autem pœnæ sunt privatio officiorum, vocisque activæ, & passivæ ipso facto incurrenda. Assignatæ fuerunt præsertim contra regulares; at in præsenti incurruntur etiam a Confessario sæculari, quia præcitata Bulla indifferenter loquitur. Antea contra Sacerdotes sæculares alloquentes sine licentia monialibus imposita erat pœna ferenda suspensionis ab officio ecclesiastico, id est ab usu ordinis & jurisdictionis. Ex cap. *Monasteria: de vita, & honest. cler.* Sed licet hæc ita sint, cum dicta prohibitio fundetur in lege communi, quam supponit Bulla: *Pastoralis curæ*: non habet locum in Hispania, ubi non est in usu illa lex prohibitiva allocutionis monialium. Vid. Bened. XIV. *Syn. lib.* 13. *c.* 12. *num.* 23. *Vid. tract.* 38. *num.* 69.

285. Inq. 4. An expediat indulgere monialibus libertatem eligendi sibi Confessarios ordinarios, vel potius designare eis unicum tantum? R. Præscindendo a juribus, & legibus peculiaribus, ex se neutrum expedire, sed designare illis saltem duos ordinarios; ac deinde quandoque alios extraordinarios. Ita observatur in nostro ordine in Hispania; & ratio, ac experientia demonstrant, ita fieri convenire. Quoniam ex designatione unici tantum Confessarii ordinarii gravia incommoda in laudatis Bullis indicata oriri possunt ex imbecillitate, pudore, ac debilitate mulierum. Ex libertate eos eligendi ad libitum profluunt alia præjudicia non parva, quibus expertis N. S. Mater Theresia tamquam virgo sapiens mutavit consilium, & primam suam sententiam libertatis prætensæ, ut videre est in suis epistolis, præcipue in his, quæ reperiuntur in tribus tomis ultimis, quarum commentaria nos edidimus. Igitur, inspecta materia secundum se, magis expedire videtur, nec coarctare moniales ad unicum ordinarium, nec indulgere illis libertatem pro libito eligendi, sed designare eis saltem duos ordinarios cum supradictis qualitatibus, & aliquoties, pro majori solatio, aliquos extraordinarios, eisdem qualitatibus ornatos, eis concedere.

286. Inq. 5. An Confessario monialium ordinario assignari debeat aliquod stipendium pro ejus congrua sustentatione? Respondet Barbosa cum aliis in *collectan. in cap.* 10. *Concil. sess.* 25. *de regularibus n.* 14. dicens: *Confessario monialium certa annua merces constitui debet, quæ juxta morem, & qualitatem regionis victui illius sufficiat: ea denique merces monasterio, in quo degit idem Confessarius, si regularis sit, persolvatur.* Hæc resolutio conformis est juri naturali, quo dignus est operarius mercede sua. Tamen in nostra religione, ubi sunt conventus utriusque sexus, fratres gratis serviunt sororibus, quia sic decernunt constitutiones nostræ utriusque congregationis.

Punctum XV.

De aliis requisitis in ministro pœnitentiæ.

287. Inq. 1. Quæ aliæ qualitates requirantur in pœnitentiæ ministro? R. Quod præter ordinem, jurisdictionem, & approbationem, quæ requiruntur *necessitate sacramenti*, seu ad *validum*; requiruntur etiam *necessitate præcepti*, seu ad *licitum*, *scientia*, *prudentia*, *bonitas*, & *sigillum*. Si autem inquiras, quot sint officia Confessarii? R. Tria esse, nempe Judicis, magistri, & medici. Ut Judex juxta merita absolvit, vel ligat; ut magister viam veritatis docet, instruendo pœnitentes circa mysteria fidei, & reliqua ad salutem animæ spectantia; ut medicus applicat congruentes medicinas. Igitur requiritur in eo scientia, tum ad docendum, tum ad medendum, & etiam ad discernendum inter dignos, & indignos; & hæc appellatur *clavis scientiæ*, ut supra diximus.

288. Inq. 2. Quotuplex sit scientia requisita in Confessario? R. Quod est triplex, juxta triplex munus quod exercet. Debet habere ut Doctor *scientiam juris*, ut discernat inter lepram, & lepram, hoc est, species, numerum, & circumstantias peccatorum. Præterea scire debet ea, quæ ad sacramenta valide, & rite ministranda requiruntur. Item opiniones probabiles, probabiliores, & damnatas, & materias morales, saltem communiores; ita ut ad minus sciat dubitare, ad consulendum libros, & viros doctos. Ut medicus debet, ha-

habere *scientiam medicinalem*, ut valeat curare animas a vulneribus præteritis, & præservare a futuris, imponendo pœnitentias medicinales peccatis, & peccatoribus congruas, inspiciendo radicem, & originem vulnerum, ad opportuna adhibenda remedia. Ut Judex requiritur in Confessario *scientia judicialis*, & *discretiva*, ad proferendam sententiam; ad caute examinandum, & interrogandum pœnitentes, ne intempestiva correctione eos terreat a principio, & deinceps obmutescant; quando differenda, aut negando sit absolutio; ac denique scire debet ea omnia necessaria ad tria prædicta munia rite obeunda. Ideo semper Confessarius studio vacare debet, ut sicut in dies augentur animæ morbi, ita in eo ad eosdem curandos augeatur scientia.

289. Inq. 3. In quo consistat prudentia Confessarii? R. Consistere in eo, quod caute interroget, suaviter audiat, patienter se gerat, & moderata severitate in fine reprehendat; se adaptando uniuscujusque statui, conditioni, & capacitati, omnibus omnia se faciendo, ut omnes Deo lucrifaciat. Est enim hæc ars artium, & vix omnes artes ei sufficiunt. Ad prudentiam Confessarii etiam spectat metiri qualitatem, & quantitatem pœnitentiæ injungendæ, juxta dicta de satisfactione sacramentali.

290. Inq. 4. In quo consistat Confessarii bonitas? R. Consistere in eo, quod sit in statu gratiæ. Alias tot sacrilegia committit, quot absolutiones impendit. Imo si ex professo in statu lethali audiat confessionem, esto non absolvat, vix liberabitur a gravi crimine ob periculum, cui se exponit absolvendi in peccato mortali. At in casu valde urgenti repente moribundi, seu cadentis v. g. ex furri, si Confessarius nequiret se præparare per actum contritionis ex defectu temporis, non video, cur absolvendo sit reus sacrilegii, quia Deus impossibilia non jubet, & casus fortuiti sunt extra humanam cognitionem. Vid. *Tract. 22. n. 39.*

Punctum XVI.

De conferenda, vel deneganda absolutione.

291. Inq. 1. Quibus debeat Confessarius dare, vel negare absolutionem? R. Hoc ut plurimum pendere ex Confessarii judicio discretivo, quo debet ligare indignos, aut solvere dignos juxta uniuscujusque meritum. Unde tenetur ex justitia dare absolutionem vere dispositis, atque eam negare indispositis. Nam constitutus Judex in tribunali confessionis obstringitur ex vi muneris tribuere unicuique, quod meretur. Aliquando vero, esto pœnitens hic, & nunc sit dispositus, poterit absolutionem ei differre pro ejus majori bono spirituali, ac meliori dispositione, nisi circumstantiæ aliud deposcant, quod prudentia Confessarii metiendum est.

292. Inq. 2. Quibus regulariter neganda, vel differenda sit absolutio? R. 1. Accedentibus nullo præmisso examine conscientiæ. 2. Non habentibus verum dolorem supernaturalem de peccatis, & firmum propositum ulterius non peccandi. 3. Ignorantibus mysteria fidei necessaria necessitate medii, & negligentibus adiscere ea, quæ sunt necessaria necessitate præcepti. 4. Nolentibus restituere, dum valent. 5. Reluctantibus acceptare pœnitentiam congruam, aut obedire Confessario in remediis præscriptis. 6. Ligatis excommunicatione, aut casibus reservatis, ad quos nec Confessarius habet jurisdictionem, nec pœnitens privilegium. 7. Artes illicitas exercentibus, vel licitas illicite. 8. Fœminis nudis pectoribus inhoneste gradientibus. 9. Voluntarie existentibus in occasione proxima, consuetudinariis, aut recidivis, in quibus non relucet spes emendationis. His omnibus deneganda est absolutio, utpote ea indignis, & ad eam indispositis.

293. Inq. 3. Quid & quotuplex sit occasio peccandi? R. Quod occasio in communi est *periculum peccandi ab extrinseco ortum.* Alia est *remota*, alia *proxima. Remota* est illa, quæ satis explicatur data definitione. De hac non est sermo, nec tenemur ab ea recedere; alias deberemus de mundo exire. Igitur occasio proxima est *periculum proximum frequenter labendi in peccata, ortum ab aliqua circumstantia determinata extrinseca.* Per ultimas particulas differt a consuetudine; hæc enim non requirit circumstantiam extrinsecam, sed secum haberi potest, ut consuetudo se polluendi. Illa vero pendet ab aliquo extrinseco, quo sublato, deficit. Ut

si

si transitus per aliquam viam publicam sit occasio proxima juveni, ob puellam ibi habitantem, mutata ejus habitatione, deficit occasio transitus, vel ille transitus jam non est ei occasio proxima, & sic de cæteris. Per ly *determinata* differt occasio proxima a remota, & reincidentia; hæ enim adsunt absque determinata circumstantia.

294. Item occasio proxima alia est *voluntaria*, alia *involuntaria*. Voluntaria est, *in qua quis existit pro suo velle*: ut herus, qui libere apud se, vel alibi ad suum nutum habet fœminam, cum qua frequenter peccat. Involuntaria est, *in qua quis quasi coactus existit*. Vel *quæ deseri nequit absque gravi damno*. Ut filius familias, qui nequit procul a domo paterna exire, nec ejicere famulam, quæ sibi est occasio frequenter peccandi. In hujusmodi occasione versantur mercatores, milites, caupones, & cæteri, quibus est occasio proxima peccandi officium, quod deserere absque gravi dispendio nequeunt. Quidam ajunt, oportere distinguere inter occasionem proximam, & periculum proximum; quia illam fortasse non potest quis dimittere, & hoc debet fugere, ut patet in filio familias. Hæc tamen distinctio quoad præsens extra rem est, cum idem sit occasio proxima, ac periculum proximum, & neutrum potest filius familias v. g. deserere, esto utrumque teneatur fugere. Hoc est, debet utrumque repellere a voluntate, licet neutrum possit repellere a loco. Igitur in tantum est quis in periculo proximo, in quantum est in occasione proxima, & e contra. Neque fœmina, ut sic, est occasio proxima, sed in tali, vel cum tali circumstantia, qua seclusa, occasio, alias proxima, redditur velut remota, & idem est de periculo. Unde quoad præsens nulla est distinctio; esto alias possit dari pariculum proximum absque occasione proxima, de qua in præsenti. Semper tamen verificatur, quod tale est periculum, qualis est occasio. Si enim hæc ex aliqua ratione desinit esse periculosa, desinit esse proxima, saltem moraliter.

295. Inq. 4. An possit aliquando absolvi in occasione proxima voluntaria existens? R. neg. Constat ex proposit. 61. damnata ab Innoc. XI. *Potest aliquando absolvi, qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest, & non vult omittere; quinimo directe, & ex proposito quærit, aut ei se ingerit.* Constat etiam ratione; quia existens in occasione proxima voluntaria vult periculum proximum peccati, & consequenter ipsum peccatum. In duplici casu, ajunt aliqui, posse absolvi existentem in dicta occasione. *Primo*, quando ignorabat obligationem illam ejiciendi. *Secundo*, quando accedit dolore extraordinario, & copiosis lachrymis, affirmans illico post regressum ad domum illam ejecturum. Sed minime sunt admittendi hi, aut similes casus, quia existens in occasione proxima voluntaria, nec pro *prima vice* est absolvendus. Neque admittitur ignorantia dictæ obligationis. Quis enim ignorat debitum recedendi a malo, seu a peccato? Si vero sequatur infamia, aut aliud damnum, id non provenit ex denegatione absolutionis, sed ex retentione occasionis. Unde sibi imputet. Solum in articulo mortis, si tempus urgeat, poterit absolvi, quin prius expellat occasionem; si enim moram tempus permittat, absque mora ante absolutionem occasio est ejicienda. Idem est de concubinario, de quo, de filio familias, & aliis quomodo sint absolvendi, vel non, diximus *tract.* 17. *n.* 40.

296. Nota 1. Quod ad absolvendos filios familias, exercentes artes illicitas, & alios, qui versantur in occasione proxima involuntaria peccandi, debet adesse verum, & reale dispendium notabile, aut vera nota infamiæ; pluries quippe fingitur ad non ejiciendam occasionem. Tunc autem fingitur dolor de peccatis; unde absolutio, si conferatur, nulla est. Nota 2. Quod prędictis debent assignari pœnitentię medicinales, ut jejunia, oratio, lectio spiritualis, aliqua actio pœnalis pro casu relapsus, ut eleemosyna, frequentia confessionis, ne alloquatur solus cum sola, & similia. Dicat illis Confessarius, quod si sunt dispositi coram Deo, faciant de communione, quod ipsis bene visum fuerit; at ipse nequit aliter se gerere, quia juxta regulas sanæ theologiæ non sunt dispositi coram Confessario, ut ipsis absolutio pro tunc impertiatur. Vide dicta tr. xvii. puncto iv.

297. Nota 3. Aliquos prævidentes absolutionem non aliter consecuturos, spiritualibus exercitiis in aliquo monasterio

vacare per aliquot dies student, retenta domi occassione. His etiam constanter neganda est absolutio, quin prius repellant occasionem. Ita ego non semel feci, & non me pœnitet. Vix unum pœnitet Confessarium de absolutionibus denegatis; de concessis vero plurimos. Cave ergo, ne te etiam cum illis pœniteat.

298. Inq. 5. Quot sint status pœnitentis in ordine ad absolutionem? R. esse duplicem; nempe dispositi, & indispositi: illi concedenda est absolutio, nisi aliquando pro ejus majori bono differenda expediens judicetur. Isti semper est deneganda, quia absolvere indispositum numquam licet. Item status pœnitentis indispositi est quadruplex. Nempe occasionati voluntarii; occasionati involuntarii, consuetudinarii, & recidivi. Primus numquam est absolvendus, nisi expulsa occasione. De tribus aliis caute est judicandum, ait S. Carolus in instruct. ad Confessarios: *blasphemi aliqui ex consuetudine peccatores non admittantur, quidquid dicant, se que licet emendaturos polliceantur, nisi aliquibus ante mensibus emendationis signa, Confessario nota, juxta ordinem ab ipso præscriptum, dederint.* Tamen, si occasio involuntaria, consuetudo, vel reincidentia non sunt inveteratæ, sed recenter acquisitæ, pro prima vice absolvi possunt, spiritualibus remediis, ut supra applicatis, dummodo longo tempore ante confessionem a peccatis se abstinuerint. At si prædictæ infirmitates radicatæ judicantur, nullaque remedia a pœnitentibus adhibita, nec pro prima vice absolvantur, præsertim tempore quadragesimæ, sed medicinalibus, ut supra applicatis, absolutio differatur, usque dum media apponant, & signa practica veri propositi Confessarius experiatur. Vid. Bened. XIV. *Syn. lib. VI. cap. 2. n.* 18. Recidiva solum differt a consuetudinario, quod hic in determinata materia ex habitu seu electione: ille autem sine materia determinata, ex fragilitate; modo in una, modo in alia frequenter labitur. Unde licet non est electione, ut occasionatus, aut consuetudinarius, sed ex fragilitate peccet: tamen, si emendationem, ut supra, non prodit, & veri doloris, ac firmi propositi signa non exhibet, indignus judicandus est beneficio absolutionis.

Punctum XVII.

De obligatione Confessarii interrogandi, & monendi pœnitentes.

299. Inq. 1. Quale sit præloquium, seu preambulum confessionis? R. Esse respectu rudium, quod Confessarius eos interroget. 1. De tempore anterioris confessionis, ut noscat, an præceptum annuale impleverit. 2. De impletione pœnitentiæ injunctæ; & si nullam præcipue medicinalem implevit, pœnitentem tanquam indispositum sine absolutione dimittat. 3. De examine conscientiæ, ut juxta responsionem inferat modum prudenter eum interrogandi. 4. De suo statu, ut colligat ejus peculiares obligationes, & species, aut circumstantias peccatorum. 5. An afferat verum dolorem, firmumque propositum ulterius non peccandi. Non autem sufficit ore id proferre, nisi vere adsit, ut constat ex propos. 60. damnata ab Innoc. XI.

300. Inq. 2. An Confessarius teneatur interrogare in confessione indiscriminatim omnes pœnitentes? R. neg. Quia solum debet interrogare eos, quos noverit, quod nesciunt se accusare. Hos interroget patienter supplendo eorum inscitiam, & defectum in examine, coadjuvando eos, ut integre omnia fateantur. Non tamen sit nimius in interrogando, maxime in peccatis carnis, & cum fœminis. Sufficit interrogare de culpis regularibus cum numero, speciebus, & circumstantiis speciem mutantibus, & aliis scitu necessariis pro restitutione, aut satisfactione partis. De his enim debet interrogare pœnitentes, esto inculpabiliter ea ignorent. Igitur non indiscriminatim, sed prudenter debet interrogare Confessarius pœnitentes. Idem est circa doctrinam christianam. Si enim pœnitens afferret schedulam examinis a Parocho habitam, vel judicatur evidenter peritus doctrinæ sufficientis, potest abstinere ab ea interroganda. Cætera huc spectantia dicta sunt num. 146. & dicentur in aliis tractatibus.

301. Nota 1. Quod semper ac pœnitens se accusat de aliquo peccato gravi, interroget eum Confessarius, an in aliis confessionibus simile peccatum attulerit. Hæc interrogatio deservit pro agnitione sta-

ſtatus pœnitentis, & pro omnibus est valde necessaria, prȩcipue in peccatis carnis. Nota 2. Quod debet Confessarius interrogare prȩsertim tempore prȩcepti annualis pœnitentes, de quibus id suspicari valet, an habeant aliquem librum prohibitum a sancto Tribunali: sic enim ab eo præcipitur in Hispania Confessariis in Indice expurgatorio anni 1640. 1707. & 1790.

302. Inq. 3. Quomodo teneatur Confesarius pœnitentem admonere ? R. Quod absolute loquendo teneturConfessarius admonere pœnitentes de his omnibus, ad quæ obligantur. Unde in primis debet admonere,si nesciat doctrinam Christianam, quo in casu pœnitens docendus est ab ipso Confessario, si valeat; vel remittendus ut ab alio instruatur. Pariter debet eos monere de censuris, aut pœnis ecclesiasticis, si forte incurrerunt. Similiter ut denuntient delinquentes, ut hæreticos, aut sollicitantes in confessione,respectivis Superioribus. Etiam ut restituant honorem, famam, aut bona temporalia, & hoc sive proficiat monitio, sive non, sive ignorantia sit vincibilis,aut invincibilis: quia alias pœnitens non est recte dispositus, neque potest absolvi. Item si Confessarius interrogetur,debet palam aperire veritatem, sive interrogatio profluat ex dubio, sive ex scrupulo;alias silentium Confessoris esset quȩdam approbatio ad continuationem in sua culpa. Confessarius Principis, Gubernatoris, Prælati, & similium, sciens ipsos non satisfacere suo muneri in collatione beneficiorum, in electione ministrorum, in regimine subditorum, in eleemosynis ex superfluis faciendis, & aliis plurimis, in quibus omissione, vel commissione deficiunt, debet illos suaviter,& efficaciter monere: & si id non audent, deserant officium. Habeant in mente illud dictum Confessarii Caroli V. qui dixit ei: *confessus es peccata Caroli: confitere peccata Cæsaris.*

303. Inq. 4. Quos defectus confessionis debeat supplere Confessarius ? R. Quod triplex defectus potest accidere in confessione. *Primus*, quia pœnitens non est confessus, aut Confessarius non interrogavit aliquod peccatum,aut circumstantiam. *Secundus*, quia Confessarius erravit circa restitutionem imponendam. *Tertius*, si erravit circa formam, vel in essentiali aliquo sacramenti. Igitur vel Confessarius se habuit negative, aut omissive, vel positive circa defectus. Si primum, solum tenetur monere pœnitentem, quando commode potest; ut si iterum redeat, vel facile potest eum monere de peccatis, aut circumstantiis omissis, non ad perfectionem prioris sacramenti, hoc enim jam transit, sed ad majorem præsentis integritatem. Si autem positive, dixit non esse aliquid explicandum, quod revera exprimi debet, tenetur etiam cum aliquo damno proprio monere pœnitentem, petita ad id prius licentia,ne prosequatur in eodem defectu, aut errore. An autem Confessarius in defectu pœnitentis teneatur restituere,quando solum negative se habuit, distinguunt plures inter Parochum, & delegatum.

304. Verum distinctio hȩc locum habet ante confessionem; hac autem incepta, ȩque delegatus tenetur ex justitia docere pœnitentem,ac Parochus. Ideo de utroque idem est dicendum; nempe quod si negative se habeat, non tenetur restituere, si autem positive, tenetur, ut diximus tract. de restit. Circa monitionem est aliqua distinctio; quia Parochus ex vi officii debet monere suos clientes de omnibus, quæ ad propriæ animæ salutem spectant præcisive a confessione.Unde etiam,illa finita, incumbit ei hæc obligatio ex justitia; non autem delegato, ut ex se patet. Nec consequenter procedunt authores,dum distinctionem Parochi,& delegati ponunt in monitione restitutionis tantum; semper enim Parochus tenetur ex justitia instruere suas oves circa quamcumque obligationem.

305. Si defectus commissus est in aliquo essentiali, ut si Sacerdos non protulit integram formam absolutionis, vel carebat jurisdictione, aut facultate ad reservata, & hoc inculpate accidit, non tenetur cum gravi incommodo monere pœnitentem, nisi esset in articulo mortis, quia tunc ob periculum damnationis pœnitentis deberet monere, aut apponat verum dolorem, & Sacerdos proferat integram formam:ex defectu quippe jurisdictionis nequit absolutio in illo casu esse invalida. At extra articulum mortis, si ex culpa Sacerdotis aliquid essentiale defuit sacramento, debet cum aliquo incommodo, si potest absque scandalo, monere pœnitentem, ut curet supplere defectum recipiendo aliud sacramentum.

tum. Si vero nequeat monere absque scandalo, vel dispendio valde notabili proprio, non tenetur; quia sic nec ipse pœnitens teneretur.

306. Inq. 5. An Confessarius debeat se conformare cum opinione pœnitentis? R. Vel opinio pœnitentis est absolute minus probabilis, vel non. Si primum, non debet; imo non potest Confessarius se conformare cum illa; quia nec ipse pœnitens potest licite operari cum ea. Si secundum, ita ut opinio pœnitentis sit æque probabilis, aut probabilior opinione Confessarii, potest hic, imo debet, maxime dum pœnitens est vere doctus, se conformare cum illa deponendo propriam opinionem. Vid. tract. 2. num. 87.

Punctum XVIII.

De sigillo confessionis.

307. Inq. 1. Quid sit sigillum confessionis? R. Est *debitum celandi confessionem.* Vel, ut aliis placet: *obligatio tacendi quæ audiuntur in confessione, vel per ordinem ad illam.* Hęc obligatio est juris naturalis, divini, & ecclesiastici. *Naturalis*, quia jus naturæ obligat celare secretum, maxime rei, cujus detectio redundat in dedecus, & infamiam proximi. Juris *divini*, quia in ipsa confessionis institutione injungitur obligatio eam celandi; alias non posset conservari: qua ratione dixit D. Thom. in præsenti sigillum esse de essentia sacramenti, non quidem de essentia absolute sumpta, sed quoad conservationem; deficiente quippe sigillo, usus confessionis odiosus, & intollerabilis redditus, penitus cessaret. Unde obligat sub gravi in omni eventu, seclusa spontanea, ac expressa pœnitentis licentia; nec admittit, nisi ex defectu advertentiæ, parvitatem materiæ formaliter, licet materialiter possit adesse simul cum lethali etiam culpa venialis in ejus fractione; ut si quis revelaret mendacium leve a pœnitente confessum. Differt igitur sigillum confessionis a secreto naturali in eo, quod hoc aliquando non obligat, & admittit parvitatem materiæ: illud vero semper obligat, & parvitatem materiæ non admittit.

308. Objicies: Non minus est de jure divino integritas confessionis, quam hujus sigillum; sed integritas confessionis non obligat in omni eventu, ergo nec sigillum. R. Utrumque esse de jure divino; diversa tamen obligatione orta ex gravissimis præjudiciis profluentibus ex violatione sigilli, quæ non imminent Ecclesiæ, ac bono communi ex defectu integritatis confessionis.

309. Inq. 2. Quotuplex peccatum committat violator sigilli? R. Omissis aliorum placitis, saltem tria peccata specie distincta communiter perpetrare. Unum sacrilegii, & hoc semper est grave, nisi procedat ex imperfecta deliberatione; aliud injustitiæ, seu detractionis; & tertium infidelitatis, violando onerosam secreti promissionem, quæ in ipso actu confessionis adest inter pœnitentem, & Confessarium. Aliquando potest esse unicum tantum peccatum, ut si crimen sit omnino publicum. Tunc enim fractio sigilli erit grave sacrilegium; non vero injustitiæ peccatum. Violatio sigilli potest esse *directa*, & *indirecta*. *Directa* est manifestare peccata, vel aliquid ad eorum confessionem pertinens. *Indirecta*, dicere, aut facere aliquid, ex quo detur motivum cognoscendi peccatum, vel suspicandi quidquam provenire de auditis in confessione, unde pœnitenti, vel alteri sequatur aliquod gravamen. Si vel Confessarius ob audita in confessione se gerit aliter, ac gereret, si non audisset, ut in allocutionis severitate, vel non ei condescendens sicut antea.

310. Unde cavendum est summopere Prælatis, ne ad regimen subditorum utantur notitia in confessione habita de peccatis præteritis, aut futuris, ut declaravit Clemens VIII. in decreto de casibus reservatis pro regularibus cap. 4. dicens: *Tam Superiores pro tempore existentes, quam Confessarii, qui postea ad superioritatis gradum fuerint promoti, caveant diligentissime, ne ea notitia, quam de aliorum peccatis in confessione habuerunt, ad externam gubernationem utantur*: Ubi non condidit novum jus Pontifex, alias posset aliquando dispensari, sed declaravit jus divinum, & naturale, quod obligat sigillum in omni eventu observari, ita ut nec indirecte violetur. Ideo licet loquatur expresse de regularibus, omnes Confessarios astringit. Atque hinc liquet nequire Confessarium, quicumque ille sit, ex auditis in confes-

fessione amovere subditum ab officio, etiam gratuito : nec denegare illi suffragium, esto occultum ; alias uteretur notitia confessionis ad externum regimen. Ostendere tamen signa benevolentiæ pœnitenti ob puritatem conscientiæ in confessione agnitam, non est contra sigillum, nec enim id oritur ex notitia peccati, nec retrahit a confessione, sed potius ad eam allicit.

311. Ex dictis infertur 1. Non posse Confessarium ob audita in confessione severiori vultu, aut minus grate alloqui pœnitenti ; nec absque ejus licentia loqui adhuc cum illo extra confessionem de peccatis confessis ab eo, nec nutum, actionem, aut aliquid aliud efficere, ex quo peccata in ejus memoriam reducat. Verum si pœnitens incipiat prius loqui de peccatis confessis cum Confessario extra confessionem, valet hic ei respondere ; tunc enim censetur concedere licentiam loquendi de illis Confessario. Hic pariter potest in hac confessione loqui de peccatis, ab eodem pœnitente sibi detectis in alia, quando opus sit monere, aut corrigere illum, quia fit intra idem forum sacramentale. Similiter potest loqui cum eo de auditis in confessione statim post absolutionem causa supplendi, seu advertendi aliquid, quod in ea omissum est, quia censetur idem moraliter sacramentum. Si autem Confessario petenti licentiam loquendi de auditis in confessione deneget pœnitens, nequit de illis loqui, esto expediat saluti æternæ cujuscumque, vel communi bono Ecclesiæ, quia observatio sigilli prævalet omni bono, etiam communi.

312. Infertur 2. Confessarium ob solam confessionis notitiam non posse vitare in publico, imo nec in occulto excommunicatum non tolleratum ; neque denegare Eucharistiam indigno ; neque schedulam illi, quem indispositum repertum non absolvit ; nec repellere a contractione matrimonii impedimento dirimente ligatum; neque Episcopum denegare ordines irregulari. Quoniam in his, & similibus esto in occulto adest exprobatio pœnitentis cum ejus rubore, & gravamine, quod est contra sigillum confessionis, quia eam odiosam redderet.

Punctum XIX.

De materia sigilli.

313. Inq. 1. Quæ cadant sub sigillo confessionis? R. Cadere inprimis omnia peccata gravia, esto antea jam confessa, etiam in genere, eorum species, numerum, & circumstantias. Deinde omnia peccata venialia in specie, aut numero cum suis circumstantiis. Unde dicere etiam in generali ; *audivi peccatum grave in confessione talis pœnitentis*, est gravissimum sacrilegium. Item dicere : *audivi hoc peccatum veniale*, v. g. mendacium leve *ab hoc pœnitente, vel multa peccata venialia* : quia utrumque est directe contra sigillum. At dicere : *audivi in confessione peccatum veniale a Titia*, non est fractio sigilli ; quia ex suppositione confessionis, saltem venialia censetur quilibet confiteri. Unde scrupulose, mihi videtur, loqui illos, qui, hoc admisso, asserunt etiam scrupulos esse materiam sigilli. Scrupuli enim ad summum sunt peccata venialia : erg. dicere in genere Titium esse scrupulosum, vel confiteri scrupulos non est contra sigillum. Aliud est, si speciem scrupuli declararet Confessarius, vel diceret sibi molestissimum fuisse in tali confessione ; tunc enim fractor sigilli esset objustum ruborem pœnitenti inde exortum. Etiam tenetur Confessarius ad sigillum peccati, de quo dubitat, an sibi in confessione revelatum sit.

314. Præter peccata cadunt sub sigillo pravæ inclinationes, tentationes, pericula proxima, vitia, objecta peccati, defectus naturales, morales, aut civiles, occasio, motivum, causa, & complex criminum, & etiam imperfectiones in particulari, & similia, quæ solum sciuntur ex auditis in confessione, tamquam ad ejus perfectionem, seu integritatem ordinata. Peccata omnino publica cadere etiam sub sigillo tenet communis sententia ; ita ut de homicidio publico a Petro perpetrato, & mihi ab eo confesso nequeam dicere: *Petrus mihi cum dolore, & lachrymis illud homicidium confessus est.* Idem est de publica meretrice, de qua nequit Confessarius dicere ; *illa sua peccata carnalia mihi cum dolore magno confessa est.*

315. Si autem Confessarius interroge-

tur de peccatis pœnitentis, potest absolute respondere se illa nescire. *Nam illud quod homo alias scit sive ante confessionem, sive post, non tenetur celare quantum ad id, quod scit, ut homo: potest enim dicere: scio illud, quia vidi: tenetur tamen celare illud, in quantum scit ut* Deus: *non enim potest dicere: ego hoc audivi in confessione*; ait D. Thom. *in Suplem. q. 11. a. 5.*

316. Si vero interrogetur, an absolverit illum, quem revera non absolvit, debet respondere, *functus sum officio meo*, vel *feci quod debui*. Si autem interrogetur, an ponenda sit formula pro illius communione, respondeat, quod quærant ab ipso, an velit communionem recipere. Idem debet respondere pro infirmo viaticum recepturo. Si autem sit Parochus, qui absolutionem denegavit infirmo, si iste non petat Viaticum, sistat ab eo deportando. Si vero illum deposcat, quærat ab illo, an habeat quidquam reconciliandum, si affirmet, manente Parocho solo cum infirmo, suadeat efficaciter, ut perficiat omnia a se injuncta. Si demum nihil proficiat, & insistat pro Viatico, debet illum ei ministrare; alias esset fractor sigilli.

317. Inq. 2. An accedente utroque conjuge ad confessionem, primo maritus fatetur quoddam peccatum grave simul cum uxore perpetratum; hæc autem deinde accedens nihil tale confitetur, possit Confessarius illam de eo interrogare? R. neg. Solum potest, & debet in communi ab illa quærere, si quid aliud habeat confitendum? Si ipsa respondeat nihil amplius habere, & alias non adsit justa causa ad negandam, vel differendam absolutionem, debet eam absolvere. At si extra confessionem scit certo Confessarius pœnitentem commisise grave crimen, debet monere, ut fateatur, & si nolit, supposito, quod Confessarius scit certo non hucusque illud fuisse confessum, debet ei denegare absolutionem.

318. Inq. 3. An sit violator sigilli Confessarius, qui diceret in aliqua civitate, vel religione committi plura crimina? R. Sub distinctione. Vel enim illa detegit de civitate populosa, aut de tota religione, & sic non censetur violator sigilli, quia nec aliquis in particulari infamatur, nec ipsa civitas, aut religio; notum enim est, ubique adesse homines infirmos, lutea vasa portantes. Vel detegit de oppido parvo, aut de aliqua communitate, & ita ob oppositam rationem sigilli fractor est. Semper tamen cavendum est Confessariis ab his propalationibus, maxime coram sæcularibus, quia sæpe scandalum patiuntur. Unde audita in confessione arctissimo silentio, & oblivioni æternæ sunt tradenda. Ideo enim hæc obligatio dicitur sigillum, quia in confessione audita, non solum occulta, sed perpetuo sigillata manere debent.

319. Inq. 4. Quid agendum Confessario, qui ex alicujus confessione novit sibi in Missa venenum, vel in via insidias parari, vel imminere aliud malum grave in fama, aut aliis bonis? R. Quod petat a pœnitente licentiam utendi tali notitia ad sibi occulte præcavendum, quam si dare noluerit, esto illum non absolvat, nequit uti illa notitia, si ex ejus usu pœnitenti aliquod malum timeatur sequendum, aut aliis præbeatur motivum suspicandi ex confessione oriri talem præcautionem. Nisi hæc ita caute apponatur, ut aliis causis tribui possit; ut si in exemplo veneni mixti vino consecrando, hoc veluti casu effunderet Sacerdos ad formationem crucium, vel quid simile.

Punctum XX.

Alia dubia de sigillo.

320. Inq. 1. Ex qua confessione oriatur obligatio servandi sigillum? R. Oriri ex omni, & sola confessione sacramentali ex intentione pœnitentis, sive absolutione perficiatur, sive non; sive valida sit confessio, sive nulla. Si autem confessio ex intentione pœnitentis non sit sacramentalis, esto aliquis dicat Sacerdoti, ut solent rudes, quod illud commendat sub sigillo confessionis, etiam si id dicat flexis genibus, erit sigillum naturale, non vero sacramentale. Econtra si quis confiteatur Sacerdoti ficto, vel etiam laico, putans habere potestatem in articulo mortis, oritur obligatio sigilli, quia jam confessio est sacramentalis ex intentione pœnitentis, esto in utroque casu decipiatur circa legittimum ministrum. Si judæus, aut hæreticus, qui solum apparenter recipit sacramenta, nec ea credit, fateretur Confessario

rio suum errorem, nec vellet illum deserere, non teneretur Confessarius ad sigillum confessionis, utpote non sacramentalis. Idem est de quolibet accedente non intentione se accusandi coram Deo, sed inducendi Confessarium ad malum, aut injuriis illum afficiendi, vel minis deterrendi.

321. Inq. 2. Qui teneantur ad sigillum confessionis? R. Teneri Confessarium, sive verum, sive fictum. Deinde Superiores, a quibus petitur facultas ad reservata absolvenda. Præterea omnes audientes confessionem, sive licite, ut in naufragio; sive illicite, ut siquis ex professo auscultando aliquid audiret. At si quis voluntarie confiteretur alta voce, ut astantes audirent sua crimina, non adest sigillum confessionis. Consiliarius Confessarii, & interpres, & quicumque, sive juste, sive injuste audiunt a Confessario aliquid, in confessione revelatum, æque tenentur ad sigillum. Pœnitens non tenetur ad sigillum, alias nequiret denuntiare Confessarium sollicitantem. Qui invenit cartam, ubi sunt scripta peccata pœnitentis, probabilius non tenetur ad sigillum sacramentale, sed tantum ad naturale, quo illa astringitur strictissime celare. Qui ex confessione novit non esse Sacerdotem illum, cui antea solebat confiteri, nequit abstinere a confessione ei facienda, si inde resultaret aliqua nota, vel gravamen ficto Confessario.

322. Potest autem in dicto casu apparenter tantum ei confiteri, ut ajunt plures. Concina tamen in præsenti nihil resolvens reprobat tunc posse fieri confessionem apparentem. Cur? Quia numquam licet simulare sacramenta. Venusta ratio! Illa probat non posse pœnitentem, cui denegatur absolutio, se inclinare, neque Confessarium posse proferre aliquam orationem ad vitandam notam astantium; quod improbatur a communi praxi timoratorum, qui prudenter sic se gerunt ad consulendum tum sigillo sacramenti, tum famæ pœnitentis. Et si Concina in his circumstantiis, quæ frequenter contingunt, non ita se gessit, non ideo consulere sigillo sacramenti, famæque proximi reprobare debet. Casus est methapysicus, ut omnes ajunt, igitur unusquisque abundet in sensu suo.

323. Inq. 3. An ad aliquid possit Confessarius uti licite notitia confessionis? R. Quod quando usus talis notitiæ nullo modo revelat confessionem aliis, vel ipsi pœnitenti, nec est in ejus damnum, nec ei ingratus, potest sibi uti tali notitia. Unde valet orare Deum pro bono pœnitentis, evolvere libros pro ejus instructione, consulere doctiores in communi de casu difficili, quin exprimat adhuc indirecte authorem illius; custodire res suas illis mediis, quibus alii eas servant, & alia ex quibus nulla revelatio confessionis, nullusve pudor, aut damnum pœnitentis oriatur. Certum etiam est posse uti notitia confessionis ex licentia expressa pœnitentis, eo modo, & illis circumstantiis, quibus a pœnitente conceditur. Dicimus hoc esse certum, quidquid alii dicant; quia sigillum confessionis institutum est in favorem peculiarem pœnitentis, & sicut ipse potest revelare sua peccata, ita valet medio altero eadem manifestare modo a se præscripto: alias, ut diximus, non posset pœnitens denuntiare Confessarium sollicitantem.

324. Nota, quod esto pœnitens non teneatur sigillo confessionis; tenetur jure secreti naturalis ad non propalanda audita in confessione cum injuria, aut irrisione Confessarii. Unde valde reprensibiles sunt quædam personæ, quæ invicem inquirunt, & detegunt ea, quæ Confessarius illis dixit. Solum enim de eis loqui debent ex causa rationabili, consilii capiendi, aut alterius boni spiritualis, minime causa recreationis, uti imprudenter efficiunt plures.

325. Inq. 4. Quas pœnas incurrat Confessarius ob sigilli violationem? R. Nullam pœnam incurrere *ipso facto*. Tamen in Concil. Later. in cap. *Omnis, de pœnit. & remiss.* assignatur pœna *ferenda* perpetuæ reclusionis in aliquo monasterio. In hanc fuit commutata pœna antiqua depositionis, & perpetuæ, ac ignominiosæ peregrinationis imposita in *cap. Sacerdos, de pœnit. dist.* 6. Igitur nec irregularis fit Sacerdos violator sigilli, nec alii ejusdem criminis rei præter Confessarium incurrunt nisi pœnas ferendas arbitrio Ordinarii, cui privative competit ejus cognitio. Sigilli fractio non est delictum suspectum in fide, plus enim oritur ex loquacitate,

tate, & inconsideratione, quam ex defectu fidei: nisi adsit error circa obligationem illud observandi.

Punctum XXI.

De sollicitatione.

Quidam prolixe, quidam vero cursim tantum hanc gravem discutiunt materiam. Ideo media via incedendo, ea, quæ magis necessaria sunt, explanare in hoc puncto cupimus quatuor §§.

§. I.

Definitur sollicitatio, ejusque deformitas explicatur.

326. Inq. 1. Quid sit sollicitatio? R. Quod, prout in præsenti, est *Provocatio ad inhonesta, aut venerea a Confessario, seu Sacerdote facta in confessione, sive immediate ante, sive immediate post, seu occasione, aut prætextu confessionis, aut in confessionario, vel alio quovis loco ad audiendas confessiones selecto, simulando ibidem confessiones audire.*

327. Inq. 2. Quot sint constitutiones pontificiæ editę contra sollicitantes? R. Esse sex. Prima Pauli IV. anni 1561. Secunda Pii IV. 1564. Tertia Clement. VIII. 1592. Quarta Pauli V. 1608. Quinta Greg. XV. 1622. Sexta Bened. XIV. 1741. His omnibus decretis apostolicis reprobatur, proscribitur, & damnatur execrabile crimen sollicitationis. Verum in ultima Bulla incipiente: *Sacramentum pœnitentiæ*, anteriores confirmantur, explicantur, & comprehenduntur quatuor casus in prioribus non expressi. 1. Quod esto Sacerdos sollicitans sit simplex, seu carens jurisdictione, obnoxius maneat denunciationi. 2. Quod idem censeatur, sive sollicitatio mutua sit inter Confessarium, & pœnitentem; sive hic consentiat, sive non. 3. Quod adest obligatio denunciandi Confessarium sollicitantem, etiam transacto multo tempore. 4. Quod debet denunciari Sacerdos, esto sollicitatio non pro se ipso, sed pro alia persona ab eo peracta fuerit. Unde cessavit varietas opinionum circa prædictos quatuor casus.

328. Inq. 3. An prædictæ leges sint pœnales, seu ex illis, quæ odiosæ appellantur? R. affirm. Quia earum materia est pœnalis. Unde non debent extendi ad alia crimina in confessione perpetrata, præter venerea; nec ad alia sacramenta præter pœnitentiam. Ideo Confessarius sollicitans ad furtum, seu homicidium in confessione; vel ad venerea in baptismo, aut aliis sacramentus, non est reus denunciationis ex vi harum legum. Neque laicus, aut clericus non Sacerdos, qui fingens se Confessarium, sollicitaret, aut crimen carnale in tali confessione committeret, quia leges pœnales non debent extendi de casu ad casum ultra sensum proprium, ac naturalem; & prædictæ leges loquuntur de vero Sacerdote. Tamen ex alia constitutione Benedict. XIV. incipiente: *Sacerdos in æternum*, denunciandus est tribunali Inquisitionis omnis non Sacerdos, qui fingens se Sacerdotem, aut Confessarium, celebrat elevans hostiam, aut calicem, vel profert verba absolutionis, & fit reus degradationis, & traditionis brachio seculari: Quamvis Sacerdos, aut Confessarius sollicitans in confessione ad peccata non venerea, vel ad venerea in aliis sacramentis non sit denuntiandus Inquisitoribus; debet tamen suis Prælatis respectivis denunciari, ut illum corrigant: est enim valde indignus sacramenti minister, penitus arcendus a tali officio.

329. Inq. 4. Cur potius sollicitatio ad turpia, non vero ad alia crimina comprehendatur, & reprobetur in dictis legibus? Respondet quidam, quod in pœnitentia adest quodam vinculum spirituale, quod non reperitur in aliis sacramentis, nec specialiter opponitur aliis peccatis. Sed aperte fallitur, quia in baptismo, & confirmatione adest vinculum spirituale: & tamen esto baptizans fœminam adultam sollicitaret eam, non evaderet reus hujusmodi denunciationis. R. Igitur, quod ideo sollicitatio ad turpia in confessione adeo severe prohibetur dictis legibus, vel quia ad illa pronior est fragilitas humana; vel quia hoc delictum frequentius esset, & sæpius in tribunali pœnitentiæ committeretur, ait Benedict. XIV. *in Syn. lib. 6. c. 11. n. 14.*

330. Inq. 5. quot peccata committa Sacerdos sollicitans in confessione? R. At minus regulariter quinque committere. d con-

contra castitatem. 2.contra proprium votum. 3.contra reverentiam sacramenti. 4. contra reverentiam loci, dum fit in Ecclesia. 5. scandali contra charitatem.Possunt etiam adesse alia flagitia , vel adulterii, incestus , stupri , aut aliarum specierum juxta circumstantias occurrentes.Quot facinora in eodem crimine ! Adeo enorme est peccatum hoc,ut non admittat parvitatem materiæ:Nam licet in peccatis luxuriç dari posset, non tamen in hoc flagitio; esto enim actiones , nutus, seu verba sollicitationis ex se, seu physicæ levia appareant , offendunt tamen graviter reverentiam sacramenti , & consequenter sunt gravissimum sacrilegium. Imo sollicitatio in confessione est crimen generans suspicionem in fide , ac proinde S. Inquisitioni reservatum , a quo ex consequenti non potest absolvi nisi virtute privilegii , sicut de sortilegio , & aliis in fide suspectis diximus tract. 10. n. 187.

§. II.

Expenduntur modi , quibus sollicitatio accidere potest.

331. Inq.1. Quot modis fieri valeat sollicitatio ? R. Posse perpetrari sex modis, qui indicantur per illas particulas : *In confessione ; immediate ante , immediate post, occasione confessionis , confessionis prætextu , in confessionario , vel alio quovis loco ad audiendam confessionem electo.* Tunc fit sollicitatio in confessione , quando ea incepta Confessarius sollicitat pœnitentem. Imo esto absolutio non sequatur , quia Confessarius interrumpit confessionem. Tunc verificatur particula immediate ante, vel immediate post , quando inter confessionem , & sollicitationem non mediat aliquod tempus sufficiens ad interruptionem moralem. Vel etiam quando sollicitatio habet connexionem cum confessione; ut si sollicitaret Confessarius personam expectantem pro confessione facienda; vel hac audita , ducat pœnitentem ad suum cubiculum pro confessionis schedula ei tradenda , & ibi illum sollicitet. In primo est sollicitans immediate ante , in secundo immediate post.

332. Inq. 2. In quo differant occasio, & prætextus confessionis , & quando verificentur? R. Quod *occasio* confessionis solum datur,quando ex parte pœnitentis intenditur vera confessio. Ut si Confessarius vocatus a fœmina volente confiteri,mutata deinde voluntate,adesset sollicitatio;vel si Confessarius in Ecclesiæ januis spectans fœminam venientem ad confitendum, eam ibi sollicitaret , est sollicitatio occasione confessionis. *Prçtextus* autem adest, quando non vera confessio , sed simulatio, seu color confessionis fingitur pro sollicitatione facienda. Ut si fœmina fingens se ęgrotam vocaret Confessarium simulando apud domesticos velle confiteri,& sic quidquam inhonestum ambo committerent. In tali casu esto fœmina prior sollicitet, & Confessarius minis , aut ex metu consentiat, debet denuntiari; quia prętextu confessionis tractatus inhonestos habet. Si autem regularis pro licentia egrediendi obtinenda diceret Prælato,se pergere ad confitendum , nihil tamen fingeret in domo fœminæ , esto eam seorsim provocaret ad turpia , non esset reus sollicitationis ; quia tunc prætextus non est respectu pœnitentis , nec ejus domesticorum , sed respectu obtinendi egressum , quod valde remote se habet ad confessionem : poterat enim eodem prætextu exire sine animo confitendi , nec sollicitandi , & casualiter perpetrare crimen carnale , quo in casu certum est reum sollicitationis non esse. Neque talis foret Confessarius, qui extra confessionem laico suaderet , ut sub larva confessionis sollicitaret pœnitentem, sive nomine sui , sive nomine utriusque ; quia nec sollicitans est Sacerdos , nec suasor gerit munus Confessarii.

333. Inq. 3. An Confessarius , qui rem haberet cum fœmina arte aliqua in somnum inducta, vel sopita casu, paroxismo, aut morbo, in confessione , vel immediate ante , vel immediate post , esset denunciandus ? R. affirm. Quia non solum ex dictis particulis, sed etiam occasione confessionis est reus irreverentiæ sacramenti, & consequenter denunciationis. Idem est, dum fœmina in confessione non intelligit nutus, seu verba provocativa : sed postea talia fuisse certo cognoscit. Dicitur *certo*, quia propter signa , & verba dubia non debet denunciari Confessarius ; est enim quisque in possessione suę famæ, a qua in dubio expoliari non licet. Alias vix ullus

Con-

Confessarius auderet tale munus exercere, cum cuilibet, etiam cautissimo, aliquod signum, seu verbum dubium e lingua excidere possit. Igitur dum alia indicia contra Confessarium non urgeant, pro illius probitate decidendum est. Oppositum esset dicendum, quando nutus, aut verba forent certo provocativa, & dubitaretur de hoc Confessario, an illa protulerit. Tunc enim sub tali dubio est denunciandus, ut pro se ipse respondeat. Confessarius laudans fœminam de pulchritudine imprudenter agit. An vero sit denunciandus, ex circumstantiis pendet. Idem est de tribuente fœminæ donum insolitum in confessionali.

334. Inq. 4. An Confessarius sollicitans in confessionario sine ordine ad confessionem sit denunciandus? R. Tria posse esse loca confessionum. 1. Est confessionale, seu ordinarius locus pro confessionibus audiendis. 2. Quædam cellulæ, seu Capellæ in monasteriis, in quibus confessiones ut plurimum, excipiuntur. 3. Est indeterminatus locus arbitrio Confessarii electus. Igitur in duobus posterioribus locis absque ordine, aut simulatione confessionis, juxta aliquos, non est reus denunciationis, quia non sunt loca omnino pro audiendis confessionibus destinata. Verum probabilius arbitror, denunciandum esse sollicitantem in primo loco etiam absque ordine ad confessionem, & absque ejus simulatione: quia Bulla Gregoriana: *Universi dominici*, & Benedicta: *Sacramentum pœnitentiæ* reos denunciationis decernunt Confessarios sollicitantes *extra occasionem confessionis in confessionario*, vel etiam *extra occasionem confessionis in confessionali*; quæ quidem verba in sensu naturali accepta, præcisive ab aliis, satis innuunt denunciandi obligationem.

335. Præterea in decreto Pauli V. *edit.* 10. *Jul.* 1614. dicitur: *Facta relatione, quod multi Confessarii tractant cum mulieribus in confessionali extra occasionem confessionis de rebus inhonestis: sanctissimus decrevit, ut contra hujusmodi Confessarios procedatur in sancto officio.* Nec valet dicere; loqui supposita simulatione confessionis, quia hoc etiam juxta Patronos oppositæ sententiæ cavetur expresse in præfata Bulla Gregoriana, ergo si hoc Pauli decretum non est frustraneum, saltem ex vi illius nostra assertio tenenda est, ut serio consideranti patebit. Agnosco mitius esse agendum cum eo, quam cum aliis, qui simulando confessionem sollicitant. Sicut etiam mitius est procedendum cum Confessario ex minis, & metu sollicitationi consentiente. At uterque juxta decreta pontificia est reus denunciationis.

336. Inq. 5. An, qui in confessionali immediate ante, vel immediate post confessionem tribuit pœnitenti, aut alteri chartam ad turpia incitantem postea legendam, sit denuntiandus? R. affirm. constat ex propos. 6. damnat. ab Alexand. VII. *Confessarius, qui in sacramentali confessione tribuit pœnitenti chartam postea legendam, in qua ad venerem incitat, non censetur sollicitans in confessione; ac proinde non est denunciandus.* Similiter denunciari debet, qui confitendo Titiam, nutibus sollicitat Bertam, vel aliam quamvis personam coram, vel circa se habentem. Sicut ille, qui imponit pœnitentiam alicui personæ, ut ab ipso domi nuda verberetur, vel aliud quidpiam inhonestum sibi ostendat. Nam præcisive ab executione, quilibet sermo, nutus, aut tractatus inhonestus in confessionali est crimen sollicitationis, obnoxium denunciationi. Similiter est denunciandus Confessarius, qui fœminæ accedenti ad confessionale dissuadet confessionem intentione prava eam postea sollicitandi, ac subinde in Ecclesia, itinere, aut domi eadem die incitaret ad turpia. Idem est, si sollicitaret illam, quæ ad confessionale accedit dicens, se velle crastina die confiteri, quia occasione confessionis fit tunc sollicitatio.

337. Idem dicunt aliqui de Confessario, qui ex fragilitate fœminæ cognita in confessione, etiam post aliquot dies, eam sollicitaret, quia alias astuti Confessarii, ut evaderent pœnam denunciationis, valerent hoc modo se gerere. Ita Concina in præsenti. Sed hoc rigidum est; nec habet fundamentum in Bullis pontificiis, quæ *immediate ante*, vel *immediate post* dicentes, sufficienter exprimunt nolle tantam extensionem; alias dicerent absolute *ante*, vel *post*. Verum prudentissime non hoc, sed illud dicunt, ut innuant debitam sacramento reverentiam; quæ non ita offenditur, dum sufficiens interruptio moralis mediat inter confessionem, & sollicitationem. Utinam omnes Confessarii in eo essent saltem

tem astuti, ut nullam irreverentiam sacramento irrogarent! Sicut si esset imposita censura contra furantes coram Eucharistia exposita, qui expectaret ejus reservationem ad furandum, censuram non incurreret. Nec esset ad rem dicere, fures astutos fore. Sint utique astuti, sed eo ipso, quod abstinent a peccato perpetrando coram sacramento, illam pœnam evadunt, nec oppositum valet probari solida ratione.

§. III.

De obligatione denuntiandi.

338. Inq. 1. Qui teneantur denunciare Confessarium sollicitantem? R. Teneri in primis pœnitentem sollicitatum, sive virum, sive fœminam; sive sollicitanti consentiat, sive non. Non tamen tenetur, nec opus est consensum suum prodere, si forte illum præbuit. Imo esto foret sollicitatus apud infidelium terras, tenetur denuntiare perveniens ad fidelium regna; tum quia memoratæ leges ex se ubique obligant; tum quia talis Confessarius est suspectus de hæresi. Deinde in defectu pœnitentis tenentur denuntiare omnes, etiam impuberes, qui licite, vel illicite sciunt *certo*, etiam sub secreto naturali, sollicitationem a Confessario factam. Solum excluduntur ab hoc onere illi, qui eam sciunt sub sigillo confessionis, aut quæsiti ad petendum consilium. Illi vero, qui eam audierunt a fœminis fide indignis, non debent denuntiare, ne exponantur periculo proximum graviter infamandi.

339. Inq. 2. Intra quot dies debeat fieri denuntiatio? R. Debere fieri Romæ intra triginta dies; in Hispania autem intra sex a notitia sollicitationis, & obligationis. Hoc est intra sex dies a sequenti, in qua notitiam habuit. Hujusmodi obligatio est personalis, ideo personaliter debet fieri denuntiatio: si ita fieri non valeat, fiat per scripturam subscriptam proprio nomine, & cognomine, exprimens diem, horam, locum, nomen, & cognomen denuntiati. Si neque hoc possit fieri, fiat medio commissario, aut notario Inquisitionis, aut mediante Parocho loci. Confessarius agnoscens certo pœnitentem fuisse sollicitatum ab alio Confessario, tenetur sub gravi imponere illi hanc obligationem denuntiandi. Non tamen tenetur ipse assumere hoc onus denuntiandi nomine pœnitentis. Imo nec ad hoc est astringendus. Si autem Superior respectivus, qui in Hispania est privative Tribunal inquisitionis, alibi Episcopi, committat illi, ut recipiat in scriptis denuntiationem firmatam, maxime ab aliqua moniali, ut majori secreto fiat, aptissime munus internuntii obire potest, ut patet ex decreto inquisition. *Roman.* sub Urban. VIII. 27. Sept. 1624.

340. Inq. 3. Quam pœnam incurrat omittens culpabiliter denuntiare intra prædictum tempus? R. incurrere excommunicationem majorem Papæ, vel S. Tribunali reservatam, a qua nullus potest absolvere, nisi satisfacta parte, hoc est, facta denuntiatione. At si pœnitens dicta censura ligatus accedat ad confessionem vere dispositus, proponens firmiter se quantocius denuntiaturum, poterit pro prima vice absolvi virtute Bullæ cruciatæ, adstante gravi causa, ut non obscure innuit Bened. XIV. in sua Bulla illis verbis: *vel saltem cum primum poterunt, delaturos spondeant, ac promittant.* Verum, si pœnitens non impleret quamprimum promissa, iterum incurreret eandem specie censuram, neque amplius deberet absolvi, nisi facta denuntiatione.

341. Inq. 4. An sciens sollicitationem debeat denuntiare, esto sollicitans sit emendatus? R. affirm. Tum quia constitutiones pontificiæ absolute id jubent, ergo absolute obediri debent. Tum quia denuntiatio non jubetur præcise ad emendationem delinquentis, sed ad bonum commune Ecclesiæ, resarciendumque scandalum aliis datum. Imo in Hispania edicto S. Tribunalis præcipitur denuntiari suspectos in fide, etiam mortuos. Similiter denuntiari debet Confessarius convictus, & punitus, non solum si post punitionem iterum sollicitet, in quo non est dubium, sed ob sollicitationem ante punitionem perpetratam, vel quia de ea non fuit sufficienter convictus, vel quia ante punitionem aliam fœminam sollicitavit, vel sæpius eamdem: tum quia singula, quæ non probant, simul conjuncta juvant. Tum quia diversa sollicitatio diversam denuntiationem requirit. Pa-

riter est denuntiandus sollicitans, esto de tali crimine antea non sit diffamatus, vel alias magna probitatis fama polleat, vel probari nequeat: quia est delictum vergens in damnum commune Ecclesiæ: unde etiam Episcopi, Nuntii, & Inquisitores sunt denuntiandi Papæ, vel S. Tribunali, ut de hoc Papam moneat.

342. Inq. 5. An cum periculo gravis damni proprii teneatur quis ad sollicitantem denuntiandum? R. Vix, aut rarissime dari tale periculum in denuntiante. Si autem aliquando vere adsit, præsumitur de Ecclesiæ benignitate nolle obligare cum tanto detrimento, uti de legibus humanis dicitur regulariter. Nisi in casu, quod ex omissione denuntiationis bonum commune religionis periclitaretur; ut si sollicitans frequenter hoc execrabile crimen committeret cum despectu sacramenti. Tunc enim etiam cum periculo vitæ facienda est denunciatio. At cum tanto periculo non astringitur quis denuntiare semel tantum sollicitantem, nec ita volunt obligare leges Ecclesiæ. Notent tamen præsertim fœminæ, esto nobiles, nullum dari periculum famæ in denunciatione facienda, neque inhonestum esse coram Inquisitore, aut ejus ministris ad id comparere; sed potius suæ ingentis nobilitatis, catholicęque fidei publicum testimonium in eo depromere.

§. IV.

Alia dubia de sollicitatione.

343. Inq. 1. An denuntiatio præcise debeat fieri omissa correctione fraterna? R. neg. Nam aliud est posse fraternaliter moneri reum sollicitationis, ut resipiscens se denuntiet; aliud non posse denuntiari sine fraterna correctione. Opinio asserens non posse denuntiari delicta ad officium spectantia, nisi præmissa correctione fraterna, reprobata est decretis Inquisitionis Hispaniæ. Imo etiam ab Alexand. VII. in congreg. S. Offic. coram ipso habita 8. *Jul.* 1660. Verum nulla lege, aut decreto vetatur, quod, supposito firmo animo denuntiandi, moneatur prius reus sollicitationis, ut sibi provideat, & sponte compareat judici respectivo. Sic enim, & correctionis divinum, & naturale præceptum, & simul humanum denuntiandi adimpletur, ut sapienter ait Bened. XIV. *Syn. l. 6. c. 11. num. 10.*

344. Inq. 2. An evadat obligationem denuntiandi Confessarium sollicitantem, qui eidem iterum confitetur? R. neg. Constat ex prop. 7. damnat. ab Alex. VII. *Modus evadendi obligationem denuntiandæ sollicitationis est, si sollicitatus confiteatur cum sollicitante; hic potest eum absolvere absque onere denuntiandi.* Hæc propositio applicando vera falsis, gravissimam falsitatem depromit. Verum est, Confessarium sollicitanten non teneri imponere obligationem ipsum denuntiandi, quia nemo tenetur seipsum prodere. Falsum tamen est, hoc modo evadi illam obligationem; quia hæc, quamdiu non impleatur, semper urget. Præterea semper fuit suspecta, atque etiam illicita sine causa confessio peccati carnalis facta complici, nunc vero est penitus invalida, igitur etiam ex hoc capite, si sollicitatio mutua fuit, vel uterque in eam consensit, dicta propositio a veritate aberrat.

345. Inq. 3. Quomodo se geret Confessarius, si persona a se sollicitata redeat ad sibi confitendum? R. Quod si possit, se excuset ab ea audienda; si vero non possit absque infamia, vel scandalo; aut accedit ignorans, vel sciens obligationem eum denuntiandi. Si primum, & exterius nullo modo consensit ipsa sollicitationi, supposito quod sit disposita, eam absolvat, & potest in reliquo tacere, quia, ut dixi, non tenetur contra se dictam obligationem imponere. Si autem pœnitens inquirat de tali obligatione, respondere valet, quod id quærat ab aliis, & quod nunc doleat de omnibus culpis in generali. Melius tamen aget, si aperte revelet pœnitenti suam obligationem, & illico occurrat ad se sistendum legitimo judici; sic enim erit confusio minor, & pœna levior. Si secundum, nequit eam absolvere, saltem absque firmo proposito quamprimum denuntiandi, & absque causa rationabili, & privilegio legitimo, si forte jam censuram incurrit. At si exterius consensit pœnitens sollicitationi, nullatenus potest illum absolvere; imo nec audire ejus confessionem, sed quantocius illum debet a se repellere.

346. Inq. 4. Quot testes sufficiant ad probandum sollicitationis crimen? R. Hoc pendere ex prudentia respectivi judicis. Una fœmina sola non reputatur sufficiens adhuc ad semiplenam probationem; quia nihil muliere levius. Mæretrices autem, & aliæ hujus furfuris omnino a denuntiando sunt repellendæ. Ubi vere datur sollicitatio, raro est una sola, quia abyssus abyssum invocat.

347. Inq. 5. Quæ sint pœnæ sollicitantium? R. Pœnas proportionari culpis. Culpa autem potest esse levis, gravis, gravior, & gravissima, quibus correspondent similes pœnæ. Pœna levis est v. g. recitatio aliquarum precum, jejunium, aut quid simile, quod acri reprehensione imponitur a Judice, his qui sponte comparent, & de unica sollicitatione humiliter se accussant. Pœna gravis est abjuratio de levi, privatio audiendi confessiones, beneficiorum, vocis activæ, & passivæ, quæ correspondet gravi sollicitationi; ut sollicitare pluries in ipsa confessione, ita ut reus de hac culpa sit convictus. Pœna gravior est damnatio ad perpetuam carcerem, vel ad triremes, correspondens sollicitationi sæpius cum scandalo repetitæ. Pœna gravissima est degradatio, & traditio rei brachio sæculari capite mulctandi. Sed hæc non datur nisi ob gravissimam culpam; ut si matrem, aut filiam per vim carnaliter in ipso actu confessionis cognovisset, vel quid simile. Privatio celebrandi non incurritur a sollicitante *ipso facto*, ut bene ait Ligorius se retractans *lib.* 6. *n.* 705.

348. Confessarii saltem regulares abjurantes *de levi* ob sollicitationem, manent inhabiles ad officia, & dignitates ex decreto Urbani VIII. 1626. Omnes etiam Sacerdotes sollicitantes, præter alias pœnas privantur celebratione Missæ, non tamen ante sententiam declaratoriam criminis, ut dictum est. Eamdemque privationem incurrunt Sacerdotes, qui sacrificio Missæ abutuntur ad sortilegia ex decreto Congr. S. Offi. sub Bened. XIV. 21. Aug. 1745.

349. Inq. 6. An sub gravi teneantur secreto naturali assistens sententiæ contra sollicitantes januis clausis in S. Tribunali prolatæ? R. affirm. Ideo enim hujusmodi sententia regulariter in secreto, & solum coram personis ecclesiasticis, rarissime vero coram laicis profertur in publico; neque convenit, ne fideles a sacramenti receptione retrahantur, ergo illam, vel reum propalantes graviter peccant, & ad famæ restitutionem tenentur. Idem est dicendum de alia quacumque sententia occulte lecta in S. Officio solum coram aliquibus ad eam audiendam peculiariter vocatis; quia hoc ipsum depromit debere manere intra cancellos Tribunalis, & inter assistentes.

350. Inq. 7. Quid dicendum de falso denuntiante Confessarium innocentem ad S. Tribunal? R. Hunc perversum calumniatorem sive per se, sive per alios talis sit, juræ naturæ esse indignum absolutione, quandiu non se retractet: ita ut nec in articulo mortis possit absolvi, nisi præmissa retractatione fidem faciente apud Inquisitores, ad hoc quippe ipso jure naturali tenetur, sicut qui abstulit pecuniam. De utroque enim verum est: *Non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum.* Quod eo amplius tenet in calumniatore injusto, quo pretiosius est ab eo ablatum. Unde jure naturæ est reservatum hoc immane crimen. Nihilominus illud etiam reservabit Papæ absque censura Bened. XIV. in supra citata Bulla: *Sacramentum pœnitentiæ.* Ideo hoc peccatum est reservatum Papæ absque censura. Potest tamen, satisfacta parte, absolvi, tum in articulo mortis, tum in vita virtute Bullæ cruciatæ. Parte autem non satisfacta, neque ab ipso Papa valet absolvi. Si calumniator denuntiet Confessarium innoxium de aliis delictis extra materiam veneream, non incurrit reservationem pontificiam; in nullo tamen casu absolvi valet nisi præmissa retractatione.

Punctum XXII.

De complice venereo.

351. Inq. 1. Quid sit dispositum circa absolutionem complicis venerei? R. Esse dispositum, quod excepto articulo mortis absolutio data a Confessario pœnitenti complici in peccato venereo sit nulla: & insuper, quod Confessarius illam scienter tribuens, etiam in articulo mortis, adstante alio Sacerdote etiam simplici, qui

qui immus Confesarii obire possit, incurrat pso facto excommunicationem majorem, Pontifici reservatam. Vereor hanc constitutionem, quoad hanc secundam partem multiplicis dubii, difficultatis, ac scrupulorum esse scaturiginem: illam tamen, ut par est, veneror, quia eam sic decrevit Bened. XIV. in Bulla supra laudata: *Sacramentum pœnitentiæ*, quam postea declarare curavit, quo ad hanc partem in alia incipiente: *Apostolici muneris.* 8. *Februar.* 1745.

352. Inq. 2. Quotuplex sit complicitas? R. Esse duplicem: aliam materialem, seu objectivam, aliam formalem. Complicitas materialis, seu objectiva datur, quando unus peccat cum alio, isto exterius prorsus resistente; hic enim solum se habet tamquam materia, seu objectum peccati alterius: ideo dicitur complicitas materialis, seu objectiva. Formalis autem adest, quando in eodem peccato uterque exterius consentit verbo, nutu, aut actione ex se gravi, vel sufficienti ad gravem culpam in hac lubrica carnis materia. Peccatum igitur, in quo solum reperitur complicitas materialis, non reservatur in præfatis Bullis. Unde esto Confessarius sollicitet verbis, tactibus, aut amplexibus fœminam, si hæc exterius nullo modo consentit, vel e contra, quamvis interius consenserit, valida erit absolutio illi impertita a dicto Confessario. Si autem licita, ex circunstantiis dependet. Omnis quippe pœnitens abstinere debet a confitendo quocumque modo complici in quavis materia, seclusa rationabili causa; hac vero existente, licita erit talis confessio, & absolutio. Ex qua regula plura inferri valent; quæ brevitatis gratia prætereo.

353. Inq. 3. An Confessarius possit absolvere in vita virtute alicujus privilegii suum complicem formalem in peccato venereo? R. neg. Constat expresse ex duplici laudata Bulla Benedictina. Unde saltem scienter data absolutio complici dicto extra articulum mortis, sive directa, sive indirecta est omnino nulla, utpote collata a Sacerdote jurisdictione, imo & approbatione privato, & carente. Quod intelligitur non solum de peccato consumato, ut aliquis perperam interpretatur, sed de quocumque peccato externo, certo, & gravi contra castitatem. Nam ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus; & peccatum in genere omnes species comprehendit. Et alias frustraretur principalis finis hujus dispositionis, ut consideranti patebit. Aliter posset Confessarius non consumando peccatum carnale inhonestissime agere cum suo complice, & sic diu vivere sub spe absolutionis facile obtinendæ. Quod vitare potissimum intendunt memoratæ Bullæ. Unde nec metu infamiæ, aut mortis potest Confessarius absolvere dictum complicem, nisi in articulo mortis.

354. *Dices*: Omnis reservatio intelligitur de peccato in sua linea perfecto, & consumato, ergo idem de præsenti dispositione. R. neg. conseq. Quia præsens dispositio est plusquam reservatio; quia reservatio solum aufert jurisdictionem a Confessario, ideo hic virtute privilegii valet absolvere reservata. Dispositio vero præsens tollit jurisdictionem, & simul approbationem; quia ratione virtute nullius privilegii, etiam Bullæ cruciatę, nec semel in vita potest absolvere Confessarius peccata sui complicis venerei.

355. Inq. 4. An qui, cum laicus esset, peccavit cum Berta, postea Sacerdos, & Confessarius factus, possit eam de illo peccato absolvere? R. Sub distinctione: Vel illud peccatum est jam directe absolutum ab alio Confessario, vel non. Si primum, valet; si secundum, minime; quia caret jurisdictione ad illud primo absolvendum. Si autem jam antea est directe absolutum, est materia voluntaria, de qua Bullæ non loquuntur. Sicut nec de peccatis ad pœnitentiam non spectantibus; ut si Confessarius peccaret cum Cathecumena, quæ baptizata valide absolveretur ab eo de peccatis, post baptismum non secum commissis. Neque peccata dubia dubio facti, quia hæc ut talia non reservantur, & si aliquando volunt reservari, aperte exprimuntur. Nec absolutio peccati dubii dubio facti opponitur fini præsentis dispositionis, quæ ad vitanda peccata certa, & omnino deliberata præcipue tendit. Si peccatum esset dubium dubio speciei, vel confessionis probabilius est manere reservatum. Ut si scias, te graviter peccasse cum Confessario, dubitas vero an in loco sacro, vel an illud alteri confessus fueris: reservatum est, non solum peccatum, sed etiam illa species loci sacri.

356.

356. Inq. 6. Quid agendum Confessario aspicienti complicem venereum ad suum confessionale accedere? R. Quod, si Confessarius ibi sedens agnoscat inter alios accedere dictum complicem, simulans negotium surgat. Si hoc absque nota nequeat, dicat illi, se non posse ejus confessionem audire, & paulo post orans super eum dimittat. Si vero in confessionis progressu noscat, nequit ultra audiendo progredi; est enim privatus etiam audire ejus confessionem. Si denique illum non agnoscens, rite alias dispositum absolvat de peccatis, tum complicitatis, tum aliis, dicunt aliqui, quod absolutio erit valida, manebuntque peccata venerea indirecte, alia vero directe remissa. Hoc assertum nec fundamento, nec difficultate vacat. Si enim absolutio est valida, cur erit indirecta? Ego quippe sentio Confessarium complicem esse privatum absolvendi æque indirecte, ac directe, si ergo ob bonam fidem valida est absolutio, erit utique directa. Non enim reservantur dicta peccata Superiori; alias possent absolvi saltem virtute magni jubilæi, quod est falsum: igitur non tenet paritas peccati reservati, & indirecte bona fide absoluti, & remissi, ergo vel absolutio est nulla, vel collata bona fide est directa.

357. Inq. 6. An absolutio complici data bona fide sit valida? R. neg. Quia bona fides, ignorantia, aut oblivio possunt excusare a culpa, sed non dant actui valorem. Idcirco actus contra legem irritantem positus semper est invalidus, licet aliquando ex ignorantia, aut bona fide sit licitus. Unde si Confessarius peccat cum fœmina sibi ignota, sive nocte in diversorio, sive in itinere, & illa, subinde ignorans Confessarium fuisse suum complicem, eidem confiteatur, absolutio est invalida, quia est actus positus contra legem irritantem: nec error particularis tribuit jurisdictionem. Sic sunt resolvendi alii casus, qui occurrere, aut fingi possunt, & ratione materiæ consulto omittuntur.

358. Inq. 7. An absolutio collata complici in casu necessitatis ad vitandam notam, aut infamiam sit valida? R. neg. Quia est data a Sacerdote privato jurisdictione, & approbatione. Et sicut absolutio data a Sacerdote simplici extra articulum mortis est nulla, ita in præsenti. Nec admittenda est absolutio indirecta: tum quia nequit dari a Sacerdote simplici; tum quia ex ea possunt timeri pericula porrigendi lapidem pro pane, aut venenum pro medicina, & alia, quæ vitare intendunt Bullę pontificiæ; tum denique quia tota ratio prohibitionis est, ne confessio fiat cum complice, ergo si datur causa id faciendi, deficit prohibitio, & absolutio erit directa: hæc autem a nullo admittitur, ergo nec indirecta debet admitti.

359. Inq. 8. Quis possit absolvere Confessarium a censura incursa ob absolutionem scienter complici venereo collatam? R. Posse in primis summum Pontificem, cui omnis censura subjecta est. Potest etiam, si crimen est occultum, Episcopus ex cap. *Liceat Episcopis* suos subditos absolvere. Similiter Prælati regulares subditos proprios ex eorum privilegiis. Pariter valet absolvi virtute Bullæ cruciatę. Quando enim constitutio pontificia ait: *nullum posse absolvere etiam virtute Bullæ cruciatę*, loquitur de complice venereo, qui nullo privilegio quit scienter absolvi, non de censura ob sacrilegam absolutionem a Confessario incursa. Denique potest absolvi a quolibet Sacerdote in articulo mortis, sicut de cæteris censuris Pontifici reservatis. Nota, quod non incurrit censuram Sacerdos, si non absolvat complicem, esto audiat ejus confessionem, ut ex Bulla *Inter præteritos*, ait se retractans Ligorius *lib. 6. pag. 215.*

Punctum XXIII.

De absolutione complicis in articulo mortis.

360. Inq. 1. An absolutio complicis venerei in articulo mortis sit valida? R. affirm. Quia, ut ex secunda Bulla moderativa, & declarativa prioris habetur, non tollitur jurisdictio Confessario complici pro articulo mortis. Igitur sive alius Sacerdos absit, sive adsit, absolutio Confessarii complicis data in articulo mortis semper est valida, supposita dispositione pœnitentis.

361. Inq. 2. Quando dicta absolutio erit etiam licita? R. Esse *Primo* licitam, quando nullus alius Sacerdos præter Confessarium complicem adest eo tempore in *loco*, vel

vel oppido pœnitentis. *Secundo*, quando alius, vel alii Sacerdotes nolunt, etiam vocati,& rogati audire ejus confessionem. Tunc enim tantum valent, ac si abessent. *Tertio*, quando infirmitas, aut necessitas ita urget, ut alius vocari non possit, esto sit in oppido. *Quarto*, quando certo datur periculum infamiæ, aut scandali ex eo, quod Confessarius complex non absolvat pœnitentem in dicto articulo mortis. At quis judex hujus periculi ? Quis regulam certam pro circumstantiis adeo variis, & contingentibus assignare valebit ? Certum est teneri Confessarium *hujusmodi pericula, quantum in se erit, antevertere,vel removere, opportunis adhibitis mediis, ut alteri cuivis Sacerdoti locus pateat illius confessionis absque ullius infamia, vel scandalo audiendæ.* Alias absolutio erit illicita, & Confessarius incurrit excommunicationem majorem Pontifici reservatam. Timeo, ne hęc censura suos labores, suave dubia non semel patiatur. Sed pro aliqua claritate.

362. Inq. 3. Quæ media adhibere Confessarius complex debeat, ne censuram incurrat? R. 1. Hoc ejus prudenti arbitrio, & conscientiæ esse relinquendum. Si enim coram Deo fecit, quod debuit, absolutio erit licita, & censuram non incurret. E contra illicita erit absolutio, censuramque incurret, si graviter negligat adhibere opportuna media. Sed hic opus, hic labor : quænam sunt hæc media? Dico igitur, quod Parochus verb. grat. habita notitia gravis infirmitatis pœnitentis, si moram patiatur,arripiat iter proportionatum excusationi, monendo alium Sacerdotem, ut si opus fuerit, suas vices suppleat. Si autem ex inopinato vocetur ad confessionem talis pœnitentis, aliqua congruenti excusatione exhibita : respondeat, se non posse pro tunc accedere, in oppido esse Sacerdotem, qui pro nunc valeat sacramentum pœnitentiæ ministrare. Si vero hoc non sufficiat, accedat ad ęgroti domum, suadeatque, ut cum ipso nolit confiteri,quia non valet eum absolvere ex nova dispositione Pontificis, ac proinde alium vocet, eique confiteatur dicendo domesticis non se reperiri pro tunc in dispositione confitendi, vel post discessum Parochi vocet alium pro suo solatio. Hæc, aut similia reputantur opportuna, & sufficientia media.

363. Sed quid,si pœnitens etiam suasus, quod alteri confiteatur, non acquiescat? Si hoc decidendum esset ex his, quæ in Bulla *Pastoralis curæ* habentur, dicendum foret,quod supposita reluctantia pœnitentis alteri confitendi, posset complex eum absolvere. Ibi enim moniali reluctanti confiteri Confessario designato alter plusquam semel conceditur ; ita ut, esto antea non esset approbatus, pro illo casu sit approbandus. Tamen quia in præsenti severius agitur, & alia motiva concurrunt, non ita decernitur. Dicendum ideo videtur,non posse absolvi dictum pęnitentem reluctantem alteri confiteri, quia renuit subjici Pontificiæ dispositioni. Verum si adesset alia causa extrinseca magnæ reluctantiæ præsertim in fœminis, quarum fragilitas, & animi imbecillitas majori commiseratione est sublevanda, arbitror posse absolvi, suppositis aliis requisitis.

364. Inq. 4. Quis inrelligatur Sacerdos in illa clausula : *qui munus Confessarii obire possit?* Aliqui putant intelligi quemlibet Sacerdotem, esto scientia, & prudentia non præditum; eo modo, quo in articulo mortis ex dispositione Tridentini, quilibet Sacerdos sufficit in alterius defectum ad absolvendum. Sed hæc intelligentia nimis delicata est : alias Sacerdos hæreticus, vitandus, aut etiam degradatus Confessario complici præferendus esset, quod minime est pręsumendum.Ideo dicta clausula non materialiter, sed moraliter, & prudenter est intelligenda. Si enim adesset Sacerdos adeo simplex, ut vix sciret proferre formam absolutionis, ut aliquando se reperisse testatur eximius doctor; aut fere penitus ignoraret disponere, & instruere pœnitentem pro suscipienda absolutione, ut accidit multis præsertim musicis,qui plus numero sonoro,quam Theologiæ vacant ; hi inquam, & similes sunt, quasi non essent, quia inepte munus Confessarii obire possunt. Nam de istis potest quodammodo dici: *Ne tradas bestiis animas confitentis tibi.* Itaque in dicta clausula intelligitur Sacerdos,esto non approbatus, tamen aliquantulum instructus,prudens, & cordatus, aut discretus in communi opinione, ita ut sciat præparare, & disponere pœnitentem pro confessione rite facienda, maxime pro ultima suæ vitæ.

365. Inq. 5. An idem sit articulus, ac

pe-

periculum mortis ? R. Quod licet idem sit communiter ; tamen quia aliqualiter differunt in eo , quod periculum regulariter non adeo urget sicut articulus; ideo quoad præsens accurate inspicienda est hæc distinctio , ita ut supra dicta media congruenter apponi curentur. Præsertim præveniatur monitio , si possit , ne Confessarius complex a pœnitente quæratur, aut evocetur.

CAPUT IV.

De casum reservatione.

QUamvis ex dictis,& ex dicendis in aliis tractatibus plura circa casuum reservationem pateant; in præsenti vero, tamquam in proprio loco aliqua , velut principia generalia,prælibare oportet.

PUNCTUM I.

Definitio , & divisio reservationis.

366. Inq. 1. Quid sit reservatio ? R. Est *substractio , seu limitatio jurisdictionis circa aliquod peccatum , vel censuram; vel circa votum , aut juramentum.* Dari potestatem in Ecclesia reservandi peccata est de fide definitum contra hæreticos a Trident. *sess. 14. can. 11.* Ratio etiam idem suadet: quia omnis jurisdictio inferiorum subordinata est potestati Superiorum , ergo possunt hi limitare eam pro quibusdam culpis atrocioribus , ut fideles difficultate absolutionis ab earum commissione abstineant. Nota casum reservatum differre a censura reservata in eo , quod in primo immediate reservatur peccatum; in secundo vero quasi mediate , hoc est ratione censuræ , ut statim dicemus.

367. Inq.2. Quotuplex sit reservatio? R. Est triplex ; nempe *papalis , synodalis* , & *regularis. Papalis* est , quæ a summo Pontifice provenit. *Synodalis*, quæ a Synodo, vel Episcopo peculiariter profluit. *Regularis* autem , quæ a Prælatis regularibus oritur. Unde dantur casus, & censuræ papales , synodales , & regulares. Censuræ autem papales,de quibus tract. 36. n. 117. fere innumeræ reperiuntur. Casus, & censuræ Episcopis reservati sunt in triplici differentia. Alii enim reservantur ipsi jure communi , nec cessant eorum morte , aut mutatione , nec tolli valent nisi a Papa. Alii in Synodo,qui revocari possunt ab ipsis;nō tamen solent nisi ab alia synodo,seu Concilio provinciali. Alii quos ipsi sibi peculiariter reservant extra Synodum, & durant pro eorum placito, cessantque regulariter ipsorum morte, aut mutatione; nisi ex consensu capituli illos reservent. Casus regulares sunt etiam in duplici differentia. Alii reservati in Capitulo generali, vel provinciali , qui usque ad aliud Capitulum respective durant. Alii quos Generales , aut Provinciales possunt sibi reservare , qui sunt undecim infra recensendi.

368. Inq. 3. An committens peccatum reservatum papalem verb. grat. hæresis, cui annexa est censura, incurrat casus reservationem , censura ob aliquam causam non incursa ? R. neg. Quia esto aliqui oppositum astruant , mihi tamen majoris ponderis est authoritas Ben.XIV. qui conceptis verbis ait hæresim mere internam non esse reservatam , posseque absolvi a quolibet Confessario hac ratione: *absolutio quippe ab hæresi est summo Pontifici reservata solum ratione censuræ eidem hæresi annexæ.* Unde aperte habemus ex mente sapientissimi Pontificis casus papales esse reservatos ratione censuræ ; ita ut licet casus sint reservati simul cum censura , hac tamen non incursa , reserva t illi non maneant. Unde pariter incursa reservatione casus , & censura hac absoluta , jam casus non manet reservatus. Igitur idem est dicere casus papales esse reservatos ratione censuræ , episcopales vero ratione gravitatis , ac dicere istos incurri etiam absque censura ; illos non incurri sine censura ; vel solum incurri ratione censuræ, ut laudatus Pontifex inquit *in Synod. lib. 9. cap. 4. n. 4.*

369. Inq. 4. An ignorantia reservationis excuset ab ejus incursione ? R. Quod licet censuræ non incurrantur cum earum ignorantia,quia tunc non adest contumacia ; casus tamen reservati Episcopis incurruntur,esto eorum reservatio ignoretur. Idem est de unico casu papali sine censura. Quia cum reservatio sit substractio jurisdictionis a Confessario inferiori, ignorantia pœnitentis nequit illam ei tribuere. Reservatio enim peccati absoluta est, non dependens a conditione notitiæ, vel ignorantiæ pœnitentis. Sufficit igitur ; quod

pœ-

pœnitens agnoscens gravitatem peccati, illud perpetret, ut reservatum maneat; quod optime cohæret communi proloquio supra indicato, quod hi casus reservantur *ratione gravitatis*. Hoc est, non ratione censuræ, sed ratione solius gravitatis, qua cognita, nihil deficit reservationi. Sicut ergo licet, si quis erronee putans peccatum esse reservatum, illud committeret, non maneret reservatum; ita si, esto ignorans esse reservatum, illud perpetret, reservatum manet, quia error, aut ignorantia pœnitentis nec tribuit, nec tollit Confessario jurisdictionem.

370. Inq. 5. Quæ sit materia reservationis, vel quæ peccata reservari possint? R. Peccata venialia, non omnia, sed aliqua posse reservari; tamen de facto non reservantur, nec utile esset. Nam esto jurisdictio ad illa absolvenda ab Ecclesia proveniat, ex una parte omnia confiteri non est moraliter possibile, & ex alia potest obtineri absolutio absque eorum manifestatione. Idem est de peccatis gravibus rite confessis. Peccata vero interna, licet etiam reservari valeant, hucusque tamen nullum est reservatum ab Ecclesia, nec expedit reservari; actus quippe interiores sunt frequentes, & molesti, ac difficile cognoscuntur. Unde solum sunt reservata peccata externa gravia, in sua linea completa, & consumata, imo & certa; nam dubia dubio facti minime sunt reservata, nisi Superior id aliquando exprimat. Unde si homicidium verb. grat. reservetur, non sufficit percussio gravis, etiam animo occidendi facta, nisi de facto ex percussione per se lethali sequatur homicidium, & sic de cæteris. Quando casus reservatur, *effectu secuto*, ut procuratio abortus, non manet reservatus, nisi sequatur effectus. Si reservatur verb. grat. *percusio patris*, non sufficit, ut quidam asserit, quod filius vibret ictum, si reipsa non feriat, quia ictus vacuus revera non est percussio, sed *gravissima injuria*, quæ valde differt a percussione, & potest reservari propriis terminis.

371. Inq. 6. Quod sit subjectum reservationis, vel qui illam possint incurrere? R. Omnes fideles post usum rationis posse incurrere reservationem, excepto Papa, qui, cum careat alio sibi Superiore, nullius reservationi subjicitur. Cæteri vero ob oppositam rationem Superioris reservationi subduntur. Disputatur de valore reservationis excessivæ, seu indiscretæ. Verum mihi sine dubio valida est. Possunt utique subditi appellare ad Superiorem de injustitia, aut nimio rigore; interim tamen valida est reservatio, quandiu non moderatur. Quod autem non excesiva, sed moderata debeat esse casuum reservatio, & rationi congruit, & ex iterata declaratione sac. Congr. habetur apud Bened. XIV. *in Synod. lib. 5. cap. 5. num. 4.*

372. Inq. 7. Quos casus valeant reservare Prælati regulares? R. Generales pro sua religione, & Provinciales pro sua provincia solum posse reservare undecim casus sequentes. 1. Apostasia etiam retento habitu. 2. Nocturna, ac furtiva egresio a monasterio. 3. Veneficia, incantationes, sortilegia. 4. Proprietas contra votum paupertatis, quæ sit peccatum mortale. 5. Furtum mortale de rebus monasterii. 6. Lapsus carnis voluntarius opere consumatus. 7. Juramentum falsum in judicio legitimo. 8. Procuratio, consilium, seu auxilium ad abortum fœtus animati, etiam opere non secuto. 9. Occisio, seu vulneratio, aut gravis percussio cujuscumque personæ. 10. Falsificatio manus, aut sigilli officialium monasterii. 11. Malitiosum impedimentum, retardatio, aut aperitio litterarum a Superioribus ad inferiores, vel econtra. In Capitulis generalibus, aut provincialibus possunt alii casus reservari, si id expediens Superioribus visum fuerit. Omnia constant ex motu proprio edit. a Clem. VIII. 1593.

Punctum II.

De potestate Episcopi in reservata.

373. Inq. 1. an Episcopi valeant absolvere ab hæresi externa occulta? R. Quamvis aliqui absolute asserant ex cap. *Liceat Episcopis*, & novissime P. Belza in suo Cliquet tract. 6. cap. 10. n. 17. nos tamen rotunde negamus, ubi viget Tribunal S. Inquisitionis virtute privilegiorum a Sede Apostolica dicto Tribunali concessorum: ut videre est in sno edicto dato 10. Maii 1732. in quo declarat mentem Sedis Apostolicæ, præsertim Alex. VII. & facultates dicto Tribunali concessas his verbis:

„Y porque lo mandado por su Beatitud „tenga debido cumplimiento, y execucion, „por el tenor del presente edicto os man„damos, que obedezcais, guardeis, y cum„plais el dicho decreto Apostolico segun, „y como en él se contiene, declarando, „como por esta declaramos, que lo que en „algunas clausulas del dicho decreto se di„ce de la cumulativa de los Ordinarios, se „entiende en aquellas Provincias, y luga„res donde no hay exercicio del santo „Oficio de la Inquisicion, segun la practi„ca, estilo, y costumbre de la España, „porque en ella, y sus dependientes toca „privadamente el conocimiento, y dela„cion de semejantes causas á Nos, y á los „Tribunales del santo Oficio, sugetos á „nuestra jurisdiccion por la autoridad A„postolica en esta parte á Nos concedi„da.“ Item in alio ejusdem tribunalis edicto dato die 3. Aprilis 1635. ita se explicat: „Debemos confiar, que todos los fieles, „Confesores, y penitentes estarán en es„te claro conocimiento, para recurrir en „este desgraciado caso de la heregia al se„no unico del santo Oficio, donde está el „remedio de sus almas, y muy abiertas las „entrañas de la caridad para su benigno „socorro.“ Denique ita declaravit supremus Senatus Castellæ decreto edito Matriti anno 1732. ergo facultas Episcopis tributa a Concilio Trident. dicto cap. non tenet in Hispania in materia hæresis externæ, ad huc occultæ.

374. Hinc sequitur 1. quod Episcopi possunt absolvere sive per se, sive per alios a cęteris casibus, & censuris Papæ reservatis, quando sunt occulti, dispensareque in irregularitatibus, ad forum contentiosum non deductis, prout in dicto cap. Tridentinum eis concedit. idem valent circa censuras, & casus, etiam publicos, cum impeditis recurrendi ad Sedem apostolicam, prout in jure eis conceditur: cap. *Mulieres*, & cap. *Quamvis*, *de sentent. Excommunic.* Possunt etiam absolvere a reservatis, non solum in sua Synodo episcopali, sed etiam in provinciali, ait Benedict. XIV. Synod. lib. 5. cap. 4. n. 3.

375. Inq. 2. An facultas Episcopis a Trident. concessa intelligatur etiam pro casibus, & censuris occultis post Concilium Papę reservatis? Alii negant, alii affirmant. R. Tamen extendi ad omnes, nisi in nova constitutione adjiciatur aliqua clausula restrictiva, seu derogativa Concilii, ut *etiam in casibus occultis*, vel *non obstante cujusvis Concilii decreto*, aut alia similis, quæ sufficiat ad derogandum prædictæ concessioni. Quidquid alii dicant, indultum Tridentini extenditur præter Episcopos ad alios etiam Prælatos inferiores habentes territorium separatum, & jurisdictionem quasi episcopalem. Tum quia alias ipsorum subditi, cum alio careant Ordinario, carerent etiam solatio, & remedio, quo fidelibus subvenire voluit Tridentinum. Tum quia similes Prælati possunt in proprio territorio, quidquid Episcopi in suo, *iis tantummodo exceptis*, *quę dependens ab ordinis potestate*, ait Bened. XIV. ubi supra *lib.* 13. *cap. ult. n.* 2.

376. Inq. 3. Quot sint casus seu censuræ Episcopis jure communi reservati? R. Esse novem sequentes. 1. Percusio levis clerici, quæ sit peccatum mortale. 2. Extractio privata confugiti ab Ecclesia. 3. Participatio in crimine criminoso cum excommunicato ab Episcopo. 4. Excommunicatio lata in generali ab Episcopo, quæ licet sit ab homine, etiam reservatur eidem Episcopo jure Pontificio. 5. Procuratio abortus fœtus animati effectu secuto. 6. Visitatio infirmi facta a medico, cui non constat de illius confessione, postquam illum graviter ęgrotantem tertio visitavit. 7. Omnes censuræ occultæ Papæ reservatæ. 8. Omnes censuræ, & casus etiam publici, quando adest legitimum impedimentum Sedem apostolicam adeundi. Ex cap. *Mulieres* ex cap. *Quamvis*.

377. Inq. 4. Quot sint impedimenta excusantia adire Pontificem pro absolutione? R. Aliquos illa numerare usque ad septemdecim, ex dictis capitibus: omnia tamen reduci ad duo; nempe ad impedimentum physicum, & morale. Sive enim impedimentum proveniat ab ętate puerili, senectute, debilitate, aut infirmitate; sive a conditione status regularis; muliebris, conjugati, servilis, vel alterius cujusvis excusationis, reducitur ad unum ex illis duobus. Igitur, stante impedimento physico, vel morali, ne Pontifex adeatur, adire debet Legatus, si possit, nisi Episcopus gaudeat speciali privilegio, quo in casu, & etiam dum adest accessus ad Legatum, valet Episcopus a casibus, & censuris pa-

pa-

palibus absolvere. Quamvis autem quidam sentiant, impeditum personaliter accedere ad Papam, non teneri, nec per epistolam curare facultatem absolvendi; verum securius, imo, & probabilius est oppositum, nisi nimia distantia, aut periculum grave in mora excusent. Et hanc praxim conspicimus in Urbe, ad quam passim perveniunt epistolæ supplices pro facultate absolvendi.

378. Inq. 5. Quid faciet Confessarius, si ad eum hæreticus occultus accedat? R. Juxta dicta, & præsentem disciplinam debet illum remittere ad Tribunal Inquisitionis, ut se prodat saltem coram uno Inquisitore, & Notario; vel ad Episcopum, ubi Tribunal non est, ut idem efficiat. Sed quid, si nolit, aut non audeat? Quid, si sit fœmina, quæ potius velit mori sine confessione, quam sic se prodere? Non adest remedium. Quamvis enim quidam pii, ac docti authores scripserint in his angustis posse peti, & obtineri facultatem absolvendi ab Episcopo, seu Inquisitore, pro foro conscientiæ, jam aliter res se habent. Vide Benedict. XIV. *in Synod. lib. 9. cap. 4. num. 9. Dices*: idem Pontifex testatur *ibi cap. 5.* quibusdam Episcopis concessam fuisse facultatem absolvendi ab hæresi, ergo ea gaudent saltem illi? R. Hoc in primis probare Episcopos jam non habere talem facultatem, quam Concilium eis concessit, sed aliam a Papa delegatam. Deinde probat illos Episcopos illam habuisse ad tempus, quia illam petierint. Probat denique, quod si Episcopi, aut etiam Inquisitores illam postulent pro foro interno tantum, ut videtur expediens ad subveniendum peccatori occulto in foro conscientiæ, illam impetrabunt, ut ibidem innuit laudatus Pontifex, & hoc modo eam forte habebunt. Dicitur *pro foro interno tantum*, quia pro utroque foro simul, quando reus denuntiatur, vel sponte se prodit, illam habent respective ordinariam dignitati annexam.

Punctum III.

De facultate regularium in reservata.

379. Inq. 1. Quid possint regulares in hac materia respectu suorum subditorum? R. Posse id ipsum, quod Episcopi respectu suorum. Constat ex Bulla incipiente *Romani Pontificis* edita a S. Pio V. 21. *Julii* 1571. Hoc est certum; possunt etiam Prælati regulares absolvere suos subditos ab undecim casibus, quos supra diximus, posse sibi reservare; quia nemo valet reservare, quod non valet absolvere. Unde cum unus ex illis sit percusio clerici, possunt ab ea absolvere suos subditos, licet Episcopi id non possint, quando est publica. Si religiosus alterius monasterii religiosum hujus, vel diversi Ordinis percusserit, ab utriusque Superiore absolvendus est, ut videtur ex cap. *Cum illorum, de sent. excom.* ita ut absolutio, & pœnæ executio a Superiore percussoris fiat tamquam a judice ordinario, præsente tamen, & consentiente offensi Superiore, tanquam actore: nisi velit iste totum negotium alteri demandare, si vero mutuo se percusserint, quilibet Superior suum subditum absolvere valet. Nomine Prælati regularis intelliguntur Generales, Provinciales, & etiam Priores conventuales, ut expresse habetur in dicta Bulla. Apud nos etiam veniunt Prælati nomine Vicarii Generalis, Provincialis, & Prioris electi a Difinitorio Provinciali, quia sic sunt veri & proprii Prælati a jure. Quoad cæteros regulares unusquisque consulat proprias constitutiones. Nullus Prælatus regularis potest absolvere, etiam proprium subditum, ab hæresi externa, quantumvis occulta, saltem in Hispania, quia ibi privative spectat hoc crimen ad Tribunal Inquisitionis. Quod autem Prælati regulares nequeant ab ea absolvere sæculares, constat ex propos. 4. damn. ab Alexand. VII. *Prælati regulares possunt in foro conscientiæ absolvere quoscumque sæculares ab hæresi occulta, & ab excommunicatione propter eam incursa.*

380. Inq. 2. An, Superiore injuste negante facultatem absolvendi subditum a reservatis, pœnitens possit absolvi? R. Sub distinctione. Vel enim est Superior sæcularis, & respectu sæcularium; vel Superior est regularis, & respectu regularium. In primo casu nullatenus potest absolvi, quia denegatio facultatis, esto injusta, valida est, prout de reservatione excesiva dictum est supra. In secundo casu potest Confessarius regularium pro illa vice pœnitentem regularem absolvere a reservatis ex concessione Clem. VIII.

381. Inq. 3. An semper teneatur Superior

rior concedere Inferiori petenti facultatem absolvendi a reservatis ? R. neg. Aliquando enim tenetur,ut,si ex opposito sequeretur nota , infamia , scandalum, aut aliud grave dispendium pœnitenti. Aliquando vero non tenetur , nisi ex pietate & gratia, ut , quando nihil dictorum timetur.Hæc distinctio pro dispensatione concedenda fusius explicatur *tract.* 3. *a num.* 323. Expedit autem omnes Prælatos mites esse in hac parte : *Quia multi sunt adeo infirmi , quod potius sine confessione morerentur , quam ut tale peccatum tali Sacerdoti confiteantur* , inquit D. Thom. *4. dist.* 17. *q.* 3. *a.* 3. *q.* 4. *ad* 6.

382. Inq. 4. An regulares possint absolvere a casibus Episcopo reservatis? R. neg. Constat ex proposit. 12. damn. ab Alex. VII. *Mendicantes possunt absolvere a casibus Episcopo reservatis , non obtenta ad id Episcoporum facultate.* An autem idem sit de casibus a jure Episcopis reservatis ? Pater Cuniliati affirmat in præsenti , *imo est certa sententia* , inquit. Sed certe fallitur; nulla enim sententia est certa sine fundamento certo, hoc autem non producitur ; quinimo ex laudato a Cuniliati oppositum colligitur.Nam Clem.X. in Constitution. *Superna* , in qua id prohibet regularibus , loquitur clare de casibus ab Episcopo sibi reservatis ; & §. (*non* 6.) *sed* 7. post verba a Cuniliati deprompta , sic immediate prosequitur : *Posse autem regularem Confessorem in ea Diœcesi , in qua est approbatus, confluentes ex alia Diœcesi a peccatis in ipsa reservatis , non autem in illa , ubi idem Confessor est approbatus, absolvere* , ergo loquitur de casibus non a jure , sed ab Episcopo sibi reservatis. Patet consequentia ; quia casus a jure Episcopo reservati idem sunt in omni Diœcesi. Est igitur sententia negans,posse regulares absolvere a casibus Episcopis, etiam a jure reservatis , probabilior ; sed non certa. Si Episcopus alicui concedat facultatem , qua gaudet , absolvendi sibi a jure , & ab homine reservata ; poterit delegatus absolvere ab omnibus sine exceptione alicujus casus episcopalis.

383. Inq. 5. An ad derogandum privilegiis regularium in reservata sufficiat, quod Pontifex reservet sibi casum , aut censuram sine alio addito ? R. Quod licet Pontifex possit revocare privilegia regularium, prout sive expediens videatur ; tamen ad eorum revocationem requiritur aliqua peculiaris expressio suæ voluntatis, quia requiritur , quod privilegiato innotescat mens, & intentio revocantis. Sed P. Cunialiati *cap. 4. de Pœnit.* §. 12. *num.* 6. ait cum Passerino sufficere ad intentum, Papam reservare sibi casum , aut censuram. Hoc autem gratis asseritur. Quid enim concederet privilegium absolvendi a reservatis , si sufficit reservatio ad illud annullandum? Omnis Confessarius valet absolvere a censuris non reservatis , erg. Si privilegiatus nequit absolvere a reservatis , eo ipso quod sint reservatæ , frustraneum , & illusorium est privilegium, ideo dum Pontifices volunt censuras sibi, aut Episcopis reservatas non absolvi a regularibus , id provide exprimunt , uti videre potest quilibet etiam in eadem Bulna *Superna.*

384. Quid habeatur circa absolutionem a reservatis in decreto Clem. VIII. ? R. quod Paul. III. in Const. quæ incip. *Cum inter cunctas* an. 1545. die 3. jul. concessit regularibus facultatem absolvendi in foro tantum conscientiæ sæculares ab omnibus casibus & censuris Papæ reservatis, exceptis tamen contentis in Bulla cœna. Postea nempe an. 1602.die 26.Nov. Clem. VIII. limitavit dictam Const. ne regulares *intra Italiam , & extra Urbem absolverent* a violatione immunitatis ecclesiasticæ, & clausuræ monialium ad malum finem , crimine duelli , violenta manuum injectione in clericum , simonia reali , ac etiam confidentiali in beneficiis. De cæteris autem ita loquitur : *Ac propterea declarat posse juxta eorum privilegia , indulta , & facultates , usu ante idem decretum receptas, absolvere a casibus in præsenti declaratione non comprehensis.* Nota 1. Decretum hoc nihil innovasse in Const. Paul. III. extra Italiam, ut postea, nempe anno 1628. die 17. Nov. declaravit Urb. VIII. his verbis. *Siquidem regulares habent a Sede apostolica absolvendi facultatem , illamque extra Italiam minime sublatam fuisse decretis hac de re editis jussu S. mem. Clem. VIII.* Neque intra in aliis casibus in suo decreto non comprehensis.

Nota 2. in illo omissa fuisse illa verba *clare aut dubie* possita in alio anni antecedentis (quod hoc secundo in multis mo-

deravit) & prudentissime, quia peccata dubia, saltem dubio facti, non expedit reservari.

385. Aliud decretum prodiit de mandato Clem. XI. die 13. Maii an. 1711. reservans eodem modo alios casus: sed cum hoc solum dirigatur ad Confessarios privilegiatos Romæ degentes, ut constat ex verbis ipsius decreti apud P. Ferrar in novissima editione verb. absolvere. art. 1. n. 47. omittitur in presenti. Nota tamen regulares parce, & cum grano salis his facultatibus uti debere, nempe pro casibus occultis, in foro conscientiæ intra confessionem, & cum approbatione suorum Superiorum ad audiendas confessiones, aliter non censentur privilegiati.

Punctum IV.

De absolutione a reservatis.

386. Inq. 1. Quis possit absolvere a reservatis? R. posse illum, qui reservavis, ejus successorem, aut Superiorem in ſurisdictione; & etiam ab eo delegatum. Si reservans non esset Sacerdos, tunc deberet deputare alium, vel alios pro absolvendis a sibi reservatis. Igitur Pontifex in universa Ecclesia, Episcopi, & eorum Vicarii generales in suis Diœcesibus, & Prælati regulares in propriis ditionibus, ac eorum delegati, vel privilegia habentes valent a reservatis respective absolvere. Archiepiscopus solum id potest in Diœcesibus suffraganeis, dum actu visitat, nam solum tunc est Superior in jurisdictione, seu in illo foro.

387. Inq. 2. An peccatum confessum, & absolutum ut dubium in materia reservata, sit denuo confitendum Superiori, si postea constet esse certum? R. Quod licet sententia negativa probabilitate non careat, tamen affirmativa est tenenda: quia tale peccatum est tantum confessum, & absolutum ut dubium, ergo debet fateri ut certum, non solum ut peccatum, in quo omnes conveniunt, sed etiam ut reservatum. Dubium enim non tribuit Confessario facultatem in peccatum vere reservatum, ergo esto bona fide absolverit illud ut dubium, non tamen substulit reservationem; hæc quippe solum tollitur a Superiore, vel ejus facultatem habente. Unde solum, quando Superiori fieret confessio, tolleretur reservatio, ut de peccatis oblitis probabilius censeo.

388. Inq. 3. An peregrinus bona fide veniens ex alia Diœcesi, possit absolvi a reservatis? R. Triplici modo posse accidere casum. Vel enim peccatum est reservatum in utraque Diœcesi, vel solum in loco, e quo discessit; vel denique est reservatum, ubi confitetur, non vero ubi peccavit. In primo casu omnes conveniunt non posse absolvi, nisi ab habente facultatem in reservata, quia velut continuatur moraliter reservatio. In tertio eventu etiam communiter idem asseritur, quia Confessor ordinarius caret facultate ad talia peccata absolvenda in Diœcesi, ubi excipit confessiones. In secundo vero casu probabilius affirmatur posse absolvi peregrinum, dummodo non in fraudem reservationis, sed bona fide accedat; quia cum in loco confessionis non sint illa peccata reservata, Confessarius gaudet facultate ad ea absolvenda.

389. Veritatem hujus sententiæ quoad Confessarios regulares approbatos ab Ordinario loci declaravit Clem. X. in constitut. *Superna*, ut diximus n. 382. At de cæteris Confessariis oppositum tenent Soto, Graffius, Fagundez, Nuno, Comitolus, Fagnanus, & alii Doctores graves. Nihilominus P. Concina in præsenti affirmativam, & nostram amplectitur sententiam, quia dicit esse *probabiliorem*. Apage! ergo jurisdictio probabilior sufficit pro conferendis sacramentis. Non igitur passim declamet contra gravissimos authores idem solido fundamento asserentes.

390. Inq. 4. Quotuplex sit facultas delegati in reservata? R. Posse dupliciter haberi. Vel directe, vel indirecte. Primo modo habetur a Confessario, cui Superior delegat facultatem, vel ad aliqua, vel ad omnia reservata; vel pro una, vel pro tot vicibus, vel absolute, vel sub aliqua conditione. Secundo modo habetur, quando pœnitens obtinet privilegium, ut absolvatur a reservatis, ut accidit in habente Bullam cruciatæ. Igitur delegatus absolvere valet juxta modum in facultate sibi directe, vel indirecte concessa. Si facultas petatur, vel detur Confessario ad absol-

ven-

vendum quendam pœnitentem, non potest hac facultate uti Confessarius, ut ipse ab alio absolvatur; quia Superior tunc concedit facultatem Confessario, ut alium absolvat; non vero, ut absolvatur ab alio, nisi hoc etiam exprimat, simul indulgendo potestatem subdelegandi illam alteri, quo in casu poterit ipse etiam a subdelegato absolvi.

391. Inq. 5. An facultas absolvendi petita, & obtenta pro hac vice, extendatur etiam ad peccata commissa post concessionem, & ante confessionem? R. Hoc pendere ex modo concessionis: si enim concedatur facultas pro commissis, vel pro præmissis, vel pro expositis, aut narratis, vel pro peccato semel, aut toties commisso, non extenditur ad postea commissa, quia modus concessionis indicat restringi ad præterita. Si vero concedatur indefinite pro una vice, extenditur ad omnia reservata ante illam confessionem perpetrata, & sic intelligitur clausula Cruciatæ *semel in vita*; hoc est, quod possit absolvi semel ab omnibus peccatis ante illam absolutionem commissis, excepta hæresi externa. Quod peccata committantur in confidentia facultatis obtinendæ, non illam irritat, quominus ex obtenta absolvi possint, nisi aliud a Superiore exprimatur. Debet tamen prava confidentia manifestari in confessione; prodit enim effrænem peccandi libidinem.

Punctum V.

Alia dubia de absolutione a reservatis.

392. Inq. 1. An quando pœnitens accedit cum reservatis, & non reservatis possit ab istis directe, & ab illis indirecte absolvi a Confessario inferiori? R. Non posse extra casum necessitatis: quia confessio debet esse integra; non autem est integra respectu Confessarii destituti facultate aliqua peccata absolvendi. Ideo extra casum necessitatis Confessor inferior remittere debet pœnitentem reservatis innodatum ad Superiorem. Neque Superior valet audire sacramentaliter tantum peccata reservata, & remittere inferiori pro absolvendis non reservatis, sed debet auferre pro tunc reservationem, & sic remittere inferiori pro absolutione omnium; vel ipse omnia audire, & absolvere: alias peccat contra sacramenti integritatem.

393. An autem in casu necessitatis ratione scandali, aut infamiæ possit dictus pœnitens absolvi ab inferiori directe a non reservatis, & indirecte a reservatis non parva dissensio est inter AA. Nihilominus quandiu Ecclesia aliud non declaret, tenenda est cum D. Thom. sententia communior affirmativa, quam etiam, esto inconsequenter, amplectitur Concina in præsenti, admittendo usum jurisdictionis probabilis. Prob. assertio duplici ratione. Prima: ideo extra necessitatem nequit dictus pœnitens sic absolvi, quia obstat integritas confessionis; sed stante periculo infamiæ, non obstat integritas confessionis, quatenus hæc non obligat cum gravi detrimento famæ, ut suo loco diximus, ergo valet absolvi. Secunda ratio sumitur ex Bulla *Apostolici muneris* reprobativa absolutionis complicis venerei, quæ non solum valida, sed etiam licita declaratur in articulo mortis, astante vero periculo infamiæ, ergo, si hoc permittitur ab Ecclesia circa peccatum, alias plusquam reservatum, satis colligitur, quod ratione periculi infamiæ possunt absolvi saltem indirecte peccata reservata.

394. Dices: Non tenet paritas; ibi quippe sermo est de articulo mortis: in præsenti vero agitur de absolutione extra mortis articulum. R. Tenere paritatem, non in omnibus, sed in eo, quod spectat ad licitum absolutionis ratione periculi infamiæ. Quoniam, secluso infamiæ periculo, illicite absolvit Confessarius complicem venereum, astante alio Sacerdote: & juxta primam Bulla *Sacramentum pœnitentiæ* etiam invalide; in secunda autem Bulla moderata est prima ratione periculi infamiæ, ergo, hoc existente, vult Ecclesia absolutionem Confessarii esse validam, & licitam. Quod intelligitur circa peccata regulariter reservata; non de peccato complicis venerei extra articulum mortis, de quo adest peculiaris dispositio.

395. Confirm. ex D. Thom. in Supplem. *q. 9. art. 2. ad 4.* Ubi cum sibi objecisset, non semper debere esse integram confessionem, quia quandoque Sacerdos nequit absolvere de omnibus peccatis, sic respondet: *Ad quartum dicendum, quod etiam*

si Sacerdos non possit de omnibus absolvere pœnitentem, tamen tenetur pœnitens ei omnia confiteri, ut quantitatem totius culpæ cognoscat, & de illis, de quibus non potest absolvere, ad Superiorem remittat. Igitur potest Confessarius in præfato casu absolvere modo explicato pœnitentem, remittendo eum ad Superiorem pro directa absolutione reservatorum.

396. Inq. 2. Quæ differentia adsit inter peccata absoluta ratione articuli mortis, & ratione periculi infamiæ? R. Quod prima manent directe absoluta sine onere comparendi, dum sunt reservata sine censura: secunda vero manent absoluta indirecte cum onere comparendi, & confitendi Superiori. Idem est de oblitis, aut inadvertenter absolutis. In hac controversia P. Cuniliati bis retractavit sententiam, reprobando in secunda editione primam negativam, & in tertia secundam affirmativam. Hinc apparet, quam *timidæ* sint *cogitationes hominum*, & *incertæ providentiæ nostræ*: hodie enim approbamus, quod heri reprobavimus, & e converso. Ideo authores qui pio, & modesto calamo scripserunt, non sunt despiciendi, & minus acriter objurgandi; dixerunt enim, quod pro tunc rationabile esse eis visum fuit. Verumtamen decretum a S. Congreg. 7. Decemb. 1602. jussu Clem. VIII. editum, & de verbo ad verbum a Donato tom. 2. tract. 11. q. 17. n. 2. exaratum, quo trepidavit citat. P. Cuniliati ad deserendam sententiam D. Thom. quam in secunda editione amplexatus est, eo præcise tendit, ut reprobet opinionem Dicastilli, aliorumque Doctorum, tunc temporis asserentium, posse regulares, aliosque Confessarios privilegiatos absolvere de omnibus reservatis in casu necessitatis celebrandi, vel communicandi, eo modo, ac in mortis articulo taliter quod pœnitens non teneretur ad iteratam reservatorum confessionem. De indirecta vero absolutione, nec verbum reperitur in decreto, in hac enim semper remanet obligatio ad Superiores accedendi pro absolutione directa, & pœna reservatis debita, quod Pontifex intendit contra Doctores oppositum præsumentes; ait enim: *Pœnitentes ad Superiores, legitimosque judices suos accedere consulant sub pœna excommunicationis.* ¿ Ad quid ergo trepidatio cum decretum precise reprobet directam absolutionem in casu necessitatis extra articulum mortis, prætextu facultatum, privilegiorum, aut indultorum verbo, vel scripto a permultis sibimetipsis arrogatorum? Intacta igitur manet doctrina D. Thom.

397. Inq. 3. Quas pœnas incurrat Confessarius, absolvens sine facultate a casibus reservatis Papæ, aut Episcopis? R. Quod si inculpate, aut ex inadvertentia absolvat, nullam pœnam incurrit, quia sine culpa non datur pœna. Debet tamen, petita licentia a pœnitente loquendi de auditis in confessione, illum de suo errore monere, ait Genetus cum S. Antonin. Si autem scienter, aut ex culpabili ignorantia absolvat, peccat graviter cum onere admonendi pœnitentem de nullitate absolutionis, at extra Italiam nullam pœnam incurrit, tenetque doctrina S. Antonin. P. 3. tit. 17. cap. 12. Nam decreta Clem. VIII. 1602. Pauli V. 1617. & Urban. VIII. 1628. quæ apud Donat. tom. 2. tract. XI. quæst. 17. videri possunt, solum comprehendunt Confessarios intra Italiam, & extra Urbem degentes, ut constat ex littera ipsorum, & ideo Confessarii Itali absolventes a reservatis sine speciali facultate incurrunt in excommunicationem Papæ reservatam in decreto Clementino.

398. Inq. 4. An Episcopus, vel alius Superior, concedens facultatem subdito ad eligendum Confesarium, censeatur eam concedere absolvendi a reservatis? R. neg. Quia in generali concessione non veniunt ea, quæ quis in specie non esset verosimiliter concessurus, ait reg. 81. juris. Igitur facultas ad reservata debet esse expresse concessa. At potest concedi sub onere se Superiori præsentandi, vel imponendi talem pœnitentiam pro tali culpa; & tunc sub gravi tenetur pœnitens obedire, & adimplere. Imo etiam Confessarius, nisi assignatio pœnitentiæ imponendæ tantum sit per modum instructionis, aut directionis.

Nota, quod religiosi absolventes aliquos a sententia Canonis, vel a sententiis latis in Synodo sunt ipso facto excommunicati, per Sedem apostolicam dumtaxat absolvendi, præter quam in casibus a jure expressis, vel per privilegia Sedis apostolicæ talem absolutionem impertierint. Ex Extravag. Clem. V. incip. *Religiosi.* in Concilio Viennensi.

TRAC-

TRACTATUS VIGESIMUS OCTAVUS

DE INDULGENTIIS, ET SUFRAGIIS.

POstquam egimus de remissione culparum, opportunum ducimus quidquam discutere de remissione pœnarum, quæ per indulgentias, & suffragia obtinetur. Unde congrue eorum tractatum immediate annectimus præcedenti cum D. Thom. *in Supplem. q. q.* 25. 26. *&* 27.

CAPUT I.

De indulgentia, & jubilæo.

PUNCTUM I.

Notio, & divisio indulgentiæ.

1. Inq. 1. Quid sit indulgentia? R. Est *remissio pœnæ temporalis, debitæ pro peccatis jam dimissis, ex thesauro Ecclesiæ ab habente legitimam potestatem concessa.* Dicitur *remissio pœnæ temporalis*, quia pœna æterna non remittitur per indulgentias, sed supponitur dimissa simul cum culpa; ideo additur: *debitæ pro peccatis jam dimissis*, hoc est quoad culpam. Quoniam in peccato gravi datur reatus ad culpam, & reatus ad pœnam æternam: his autem remissis per Dei gratiam, remanet reatus ad pœnam temporalem, & hæc est, quæ per indulgentias relaxatur, sive remaneat ex peccato mortali jam dimisso, sive ex veniali. Dicitur: *ex thesauro Ecclesiæ*; adest enim in Ecclesia thesaurus spiritualis locupletissimus, unde fidelibus subveniri possit ab habente legitimam potestatem, sibi traditam simul cum potestate clavium juxta illud Matth. 16. *Tibi dabo claves.*

2. Inq. 2. Quid sit thesaurus Ecclesiæ? R. est *cumulus ex meritis, & satisfactionibus Christi, beatissimæ Virginis, aliorumque sanctorum conflatus, atque Ecclesiæ concreditus.* Quamvis enim hujusmodi merita in se transierint, remanent vero apud divinam clementiam. Merita autem sanctorum dicuntur esse reposita in Ecclesiæ thesauro, non utique ut augeant merita infinita Christi, tamquam aliquid majoris pretii, sed ut ipsis conjuncta, & ab ipsis totum pretium, & valorem mirabiliter participantia.

3. Inq. 3. Quis gaudeat potestate distribuendi hunc thesaurum, vel concedendi indulgentias? R. Quod solum Pontifex jure divino in tota Ecclesia, & Episcopus jure ordinario ex concessione Papæ in sua Diœcesi. Unde Episcopus tantum potest concedere pro suis subditis quadraginta dies indulgentiæ, excepto, quod in Dedicatione Ecclesiæ valet unum annum indulgentiæ concedere. At si Episcopus simul sit Cardinalis, potest concedere centum dies. Cæteri Prælati, esto sint Primates, aut Abbates, non jure ordinario, sed solum, si Papa eis concesserit, aut delegarit potestatem, ea gaudent. Potest autem Episcopus extra suam Diœcesim propriis subditis concedere indulgentiam, quia in eo non exercetur jurisdictio contentiosa, sed gratiosa. Pariter Archiepiscopus ob eamdem rationem valet indulgentiam concedere in Diœcesibus suffraganeis, esto actu non visitet. Vid. Bened. XIV. *in Syn. lib.* 2. *cap.* 9. *n.* 7. Adesse in Ecclesia potestatem concedendi indulgentias est de fide definitum contra hæreticos, tam antiquos, quam modernos in Trid. *sess.* 25. *&* *in* D. Thom. *ibi. a.* 3.

4. Inq. 4. Quotuplex sit indulgentia? R. Dividi *primo* in *plenariam*, & *partialem. Plenaria est: remissio totius pœnæ temporalis, debitæ pro peccatis jam dimissis. Partialis* est: *remissio alicujus pœnæ temporalis debitæ pro peccatis dimissis.* Utraque dividitur secundo in *localem, realem, & personalem. Localis* est, quæ afficit locum, ut hæc Ecclesia, Basilica, vel altare, pro cujus visitatione conceditur indulgentia. *Realis* dicitur, quæ conceditur rei mobili, ut cruci, imagini, aut rosario. *Personalis* vocatur, quæ conceditur personæ facienti hoc, aut illud opus pium, ubicumque illud fecerit. *Tertio* dividitur in indulgentiam *per modum absolutionis*, ut regulariter sunt indulgentiæ vivorum

& in indulgentiam *per modum suffragii*, ut indulgentiæ pro mortuis.

5. Insuper indulgentia partialis, alia dicitur *quadragena*, alia *septena*, & alia *carena*. Hoc oritur ex eo, quod olim per sac. canones juxta diversa crimina præscribebatur diversa pœnitentia: Unde quibusdam imponebatur pœnitentia quadraginta dierum, & dicebatur *quadragena*. Aliis septem annorum, & vocabatur *septena*. Aliis demum septem annorum, & quadraginta dierum, & appellabatur *carena*: quasi *quarantena*. Igitur dum conceditur indulgentia quadraginta dierum, vel tot annorum, conceditur illa remissio pœnæ, quæ per pœnitentias quadraginta dierum, aut annorum per sac. canon. præscriptas exequenti relaxaretur. Quando autem conceditur indulgentia tot annorum, vel dierum de pœnitentiis injunctis, intelligitur concedi remissionem pœnæ, quæ per pœnitentias juxta sac. canones, pro peccatis confessis, si adimplerentur, remittenda esset, & non amplius; quia indulgentiæ tantum valent, quantum sonant. At quando conceditur indulgentia de peccatis, de quibus quis contritus, & confessus est, intelligitur plenaria, quia illa locutio significat dolorem universalem, & consequenter remissionem totalem.

6. Inq. 5. An indulgentia sit sacramentum, aut pars sacramenti? R. neg. ob id aliqui in ejus definitione ponunt particulam *extra sacramentum* ad eam distinguendam a sacramento. Sed quia potest applicari, aut etiam lucrari tam intra, quam extra sacramentum, consulto omissi illam particulam. Sufficienter enim sine illa distinguitur a sacramento, cum hoc sit institutum ad causandam gratiam; indulgentia vero tantum ad remittendam pœnam. Qua ratione ejus effectus adequatus est remissio pœnę temporalis, sive totalis, sive partialis.

7. Inq. 6. An requiratur causa pro indulgentiæ concessione? R. affirm. Quia inferior nequit sine causa remittere, quod debetur Superiori. Sicut ob eamdem rationem nequit sine causa dispensare in lege Superioris, erg. ad concedendam indulgentiam requiritur causa. Imo debet juxta prudens judicium esse proportionata; ita ut pro majori indulgentia adsit major causa, ut liquet in exemplo dispensationis; indulgentia enim est quædam dispensatio, qua fidelis eximitur a lege subeundi pœnam, pro peccatis sibi debitam. Verum non erit prorsus nulla est defectu proportionis, sed valebit juxta causæ proportionem secundum prudens arbitrium.

Punctum II.

De conditionibus pro lucranda indulgentia.

8. Inq. 1. Quot, & quales conditiones requirantur ad lucrandam indulgentiam? R. septem requiri conditiones. 1. Quod sit fidelis baptizatus; hæreticus quippe, quamdiu talis, est incapax indulgentiæ, & etiam Cathecumenus per modum absolutionis. 2. Quod adsit intentio, saltem virtualis, indulgentiam lucrandi. Ideo volens lucrari indulgentias, renovet initio mensis, aut hebdomadæ intentionem lucrandi omnes indulgentias, quocumque titulo concessas, ut sic lucretur etiam ignoratas. 3. Quod sit in gratia; nullus enim in lethali quit sibi lucrari indulgentiam. Ideo, saltem quando apponitur ultimum opus præscriptum, debet esse in gratia, si velit sibi lucrari indulgentiam. 4. Quod non sit excommunicatus: nam excommunicatione majori ligatus, esto sit in gratia, nullam sibi valet lucrari indulgentiam. 5. Quod indigeat effectu indulgentiæ tempore, pro quo conceditur. Si autem ipse, vel tertius; pro quo lucratur, tunc eo non indigeant, & alteri sub hac conditione applicetur, valebit pro illo. 6. Quod exequatur opus, vel opera præscripta pro lucranda indulgentia. Qui enim non vult, vel non potest ea apponere, nihil lucratur, nisi aliud exprimat gratiam concedens; nam ut dictum est, indulgentiæ tantum valent, quantum sonant. 7. Quod sit subditus concedentis indulgentiam, quia ejus concessio est actus jurisdictionis. Sed advenæ lucrantur indulgentias alterius Diœcesis, ubi reperiuntur, quia ratione habitationis fiunt, quo ad hoc, subditi illius Episcopi. Ac idem est de regularibus, qui ad hunc effectum Episcopis subjiciuntur.

9. Inq. 2. An, quando indulgentia conceditur *contritis*, & *confessis*, sufficiat esse in gratia, vel præmittenda sit præcisse confessio? R. sub distinctione.

Vel

Vel enim sermo est de illis, qui semel saltem in hebdomada regulariter confiteri solent, vel non. Primi lucrantur eam, etiam confessione non præmissa; sufficit enim confessio hebdomadaria pro omnibus indulgentiis lucrandis, suppositis aliis præscriptis, nisi post ultimam confessionem in lethale inciderint. Secundi non lucrantur, nisi confiteantur, esto sint in gratia. Ita declaravit sacr. Congreg. de indulg. & reliq. 9. *Decemb.* 1763. Quod intelligitur de indulgentiis ordinariis; nam pro extraordinariis, ad instar jubilæi lucrandis, debet prœmitti confessio simul cum aliis operibus injunctis. Verum non requiritur confessionem peragi præcise in die festivitatis; sufficit quippe fieri in ejus vigilia, uti etiam declaravit eadem Congreg. De communione autem nihil dixit, forsan quia indulgentiæ regulariter sunt concessę *contritis, & confessis.* Nisi velis dicere, idem esse tenendum de communione, ac de confessione; & revera ita expedire videtur, difficile enim est totam v. g. civitatem numerosam uno die communionem recipere.

10. Inq. 3. An, quando conceditur indulgentia plenaria, & non lucratur totaliter, lucretur saltem partialiter? R. affirm. Nam quidquid alii putent, non conceditur indulgentia plenaria ita indivisibiliter, ut qui totam non lucratur, nihil participet, si omnia injuncta apponat. Sed est sicut fons gratiarum patens omnibus, ut quisque ex eo juxta vas, aut dispositionem accipiat: paucissimi sunt, qui indulgentiam plenariam lucrantur; quia ad hoc requiritur, quod quis nullo peccato quantumvis veniali, aut levi afficiatur. Quis est hic, & laudabimus eum? Sed non ideo frustratur omnino desiderium aliorum fragilium, qui non tanta puritate, aut perfectione ad fontem pie accedunt, ut patet in sacramentis, ubi unusquisque recipit gratiam juxta suam dispositionem. Si igitur Deus hac pietate se gerit, cur non idem est præsumendum de Ecclesiæ pietate? S. Bonav. 4. Sent. d. 20. q. 6.

11. Inq. 4. An oratio, præscripta in concessione indulgentiæ, debeat esse vocalis? R. affirm. Quia, nisi aliud exprimatur, oratio vocalis intelligitur, ut dum injungitur unum *Credo* tali imagini, vel visitatio Ecclesiæ, aut altaris: quia licet possint visitari mentaliter orando, semper tamen addenda est aliqua oratio vocalis. Ita etiam debent visitari, ut exterius appareat tale altare præ aliis visitari prece vocali coram illo effusa. Nec debet esse adeo brevis, ut vix visitatio appellari queat. Quando oratio designatur expresse, illa omnino dicenda est in loco, seu Ecclesia assignata. Quando vero non determinatur, pro simili indulgentia similis oratio regulariter est recitanda, conformando suam intentionem cum ea, quam habet indulgentiam concedens, quæ solet esse pro augmento sanctæ Ecclesiæ, pro hęresum extirpatione, pro infidelium conversione, aut victoria contra illos, pro felicitate Pontificis in suo regimine, & pro pace, ac concordia Christianorum Principum. Quando autem conceditur indulgentia vacantibus orationi mentali, nemo ambigit, ea posita, posse lucrari, ideo enim dictum est initio: *nisi aliud exprimatur.*

12. Inq. 5. An, si opera injuncta in concessione, ex pravo fine efficiantur, lucretur indulgentia? R. Indulgentiam saltem plenariam minime lucrari; quia astante culpa, etiam veniali in ultimo opere, nequit illa obtineri. De indulgentis partialibus distinguere oportet. Aliud quippe est opus esse malum concomitanter, ut auditio Missæ, jejunium, eleemosyna facta cum culpa, ut cum negligentia, aut inani gloria; aliud fieri ex malo fine. In primo casu lucratur Indulgentia; alias nulla fere lucraretur, attenta fragilitate humana. In secunda vero multum mihi repugnat asserere indulgentiam lucrari. Quia vel culpa, qua opus fit, est gravis, aut levis. Si est gravis, etiam in ultimo opere, patet, quod in lethali nequit quis indulgentiam sibi lucrari. Si est levis, opus factum ex tali fine non ordinatur, aut nequit debite ordinari ad finem lucrandi indulgentiam; alias haberet duos fines oppotitos, ergo cum opere adequate facto ex pravo fine non lucrantur indulgentiæ.

13. Objic. Præceptum audiendi sacrum, jejunii, aut eleemosynæ impletur per opera facta etiam ex malo fine, ergo pariter indulgentiæ lucrari poterunt per talia opera. R. neg. conseq. Paritas enim non tenet, præceptum quippe impletur per opus injunctum, esto non ordinetur ad ejus adimpletionem, & etiam in lethali adequate ap-

positum: indulgentiam vero nemo lucrari valet per opus adequate in lethali executum, nec in gratia ad finem lucrandi eam non ordinatum. Non requiritur omnia injuncta fieri in gratia, sed fieri ex dicto fine, & quod saltem ultima diligentia fiat in gratia. Ideo pro fragilibus consultius est, quod ultima diligentia sit recipere sacramenta. Contraria olim sententia patronis non caruit: sed non est admittenda, quia Ecclesia non præsumitur velle ex pravo fine operantibus favere. Unde concessa indulgentia Missam tali die audienti, si hic ex malo fine eam audiret, indulgentiam non lucraretur. Vide Benedict. XIV. in Bulla, quæ incipit: *Inter præteritos.*

Punctum III.

Alia dubia circa indulgentias.

14. Inq. 1. An pro lucrandis indulgentiis sufficiant opera ex alio capite debita? R. neg. Quia regulariter opus præscriptum debet esse supererogationis, ut accidit in opere injuncto pro pœnitentia sacramentali, quod intelligitur de opere alias non debito, nisi aliud exprimatur. Si enim concedatur indulgentia jejunanti v. g. in quadragesima, vel vigilia S. Petri, tunc, posito opere alias debito ex præcepto, potest lucrari indulgentia. Unde nequeunt eodem actu plures indulgentiæ obtineri ob eamdem rationem, ut si habens plures imagines B. V. quibus concessa est indulgentia pro recitatione unius *Salve Regina* cum una oratione coram ipsis recitata, solum unam indulgentiam obtinere vales; quia dum aliud de mente concedentis non constat, præsumitur ejus intentionem esse; ut pro singulis indulgentiis singula opera præstentur. Potest tamen quis eodem tempore per diversos actus plures indulgentias lucrari, ut si una concedatur pro auditione Missæ, & altera pro rosario recitando, utrumque eodem tempore faciendo, utramque indulgentiam lucrari potest.

15. Inq. 2. An, dum conceditur indulgentia plenaria visitantibus aliquam Ecclesiam, possit lucrari *toties, quoties*, ab eam visitantibus? R. sub distinctione. Vel enim concessa est absque temporis determinatione, vel cum illa. Si primum, potest adipisci *toties, quoties*; quia est perennis, & absque limitatione. Si secundum, semel tantum in anno, aut accidit in festivitate titularis Ecclesiæ, cui concessa est indulgentia, ut a primis vesperis usque ad occasum solis diei sequentis possint, eam visitantes, lucrari. Unde, esto eam quis pluries visitet, unam tantum indulgentiam lucrifaciet. Ab hac regula excipienda videtur indulgentia plenaria *Porciunculæ*, concessa primum a Christo Domino, deinde confirmata ab Honorio III. pro illa Basilica, postea a summis Pontificibus extensa ad omnes Ecclesias ordinis seraphici Patriarcæ a vesperis Kalendarum Augusti usque ad obitum solis diei sequentis: hanc enim pluries lucrari posse, satis ostendit communis fidelium praxis, quæ etiam in hac urbe Romana viget. Veruntamen *ly toties, quoties* pro ea lucranda debere rationabiliter intelligi, & exerceri, semper censui. Hoc est, quod ab una ad aliam visitationem rationabilis moratranseat. Vid. Fer. verb. indulg. a. 5. n. 57.

16. Inq. 3. An indulgentiæ possint applicari pro defunctis? R. affirm. Est de fide definitum contra Waldenses, Albigenses, Lutheranos, & Calvinistas a Leone X. & contra Petrum Oxomensem a Sixto IV. Solus Papa potest concedere indulgentias pro mortuis, non per modum absolutionis, quia mortui non sunt subditi Papæ, sed per modum suffragii, tamquam dispensator supremus Ecclesiæ thesauri. Indulgentiæ igitur concessæ a Papa, possunt applicari pro mortuis a fidelibus; quod verum tenet, esto eas lucrantes non sint in gratia; potest enim quis satisfacere pro alio, licet nequeat satisfacere pro se ipso, ut docet D. Thom. *in Suppl. q. 71. a.* 3. Videatur Suarez disp. 53. sect. 4. n. 6. de indulg. ubi in hac doctrina fideliter sequitur D. Thom.

17. Unde non placet, quod P. Cuniliati §. ult. de indulgentiis vocet *rationabiliorem* contrariam opinionem oppositam doctrinæ D. Th. Nec undequaque placet, quod addit, nempe quod licet possit existens in peccato applicare mortuis indulgentias pro eis directe concessas, non tamen illas, quæ indirecte eis sunt applicabiles. In primis non explicat, quæ sint directe, quæve indirecte applicabiles. Vix solent concedi directe indulgentiæ defunctis,

tis, nec in D. Thom. reperitur hęc directa, sed indirecta concessio. Imo eximius Suarez ait, nec Papam posse illam concedere. Igitur regulariter conceduntur indulgentiæ directe vivis,& indirecte mortuis, dum in concessione exprimitur, quod possint pro eis applicari. Si ergo peccator nequit applicare mortuis indulgentias eis indirecte applicabiles, vix erit indulgentia applicabilis mortuis a peccatore; quod est oppositum assertioni Angelicę,& nostræ. Nec est admittenda ratio Cuniliati, nempe, *quia*, *cum peccator* in statu lethali non valeat fructuose applicare sibi, ita *nec aliis*. Non inquam est admittenda hæc ratio, est enim parum favorabilis defunctis, retrahens vivos ab eis juvandis. Magis pium, magisque consonum doctrinæ D. Thom. est asserere, quod licet nullo opere possit peccator satisfacere pro se, quit tamen suffragiis juvare mortuos, & pro illis satisfacere, sicut accipiens Bullam pro defunctis, aut concedens indulgentiam in lethali, nequit sibi, bene vero aliis eam applicare, seu concedere.

18. Inq. 4. Quid sit indulgentia per modum absolutionis, & per modum suffragii? R. Quod indulgentia per modum absolutionis est,eam concedentem absolvere a pœna facientem hoc, aut illud pium opus. Indulgentia autem per modum suffragii est, offerre tale pium opus, ut Deus absolvat a pœna illum, vel illam animam, cui applicatur indulgentia .Prima solet dici directa, & secunda indirecta. Quamvis non repugnet indulgentiam concedi, nullo opere injuncto, regulariter tamen non fit, nec expedit fieri. Unde cum animę purgatorii nihil possint facere pro se, vix eis conceditur indulgentia, nisi indirecte, & per modum suffragii: per quod amplius exponitur doctrina supra tradita.

19. Inq. 5. An anima cui applicatur indulgentia plenaria statim transeat ad cœlum? R. Id pendere ex voluntate divina, qua disponat talem indulgentiam totaliter, vel solum partialiter illi proficere. Certum est, quod si totaliter pro ea a Deo acceptetur,illico ad cœlum convolat.Tempore Joan. XXII. acriter fuit disputatum, an animę a Purgatorio liberæ fruantur clara Dei visione ante diem judicii. Pro cujus articuli decisione assignavit Cardinales, & Theologos; sed morte præventus, nec eorum sententiam audire, nec articulum definire potuit. Successor vero ejus Benedict. XII. declaravit, animas justorum plene purgatas statim in cœlum transferri, fruique sempiterna Dei visione intuitiva. Ita constat ex sua Bulla: *Benedictus Deus*: Dat. Avenione 19. *Januar.* 1336.

Punctum IV.

De jubilæo.

20. Inq.1. Quid sit Jubilæus,& in quo differat, aut conveniat cum indulgentia plenaria? R. Jubilæus est *remissio totius pœnæ temporalis debitæ pro peccatis dimissis cum facultate absolvendi a reservatis, & commutandi aliqua vota, & juramenta.* Igitur ex ipsa definitione patet convenire jubilæum cum indulgentia plenaria in eo, quod ambo remittunt totam pœnam temporalem.Ita ut in hac materia non sit major extensio, imo nec possit dari. Si enim lucrans indulgentiam plenariam, aut jubilæum statim moreretur, recta via in cœlum evolaret. Unde, quando in jure dicitur non solum indulgentia *plena*, sed *plenior*, aut *plenissim.*, idem significatur, esto hæ voces indicent majorem recomendationem indulgentiæ. Differunt autem in eo, quod jubilæus præter indulgentiam affert facultatem eligendi Confessarium ex approbatis, qui possit a reservatis absolvere, & commutare vota, quibusdam exceptis. Hanc differentiam advertant Parochi, & Confessarii; ne vulgus confundat indulgentiam cum jubilæo, aut econtra, ut sæpe accidit. Illa enim non confert dictas facultates absolvendi, aut commutandi.

21. Ante bellum sacrum contra Turcas vix reperitur concessa indulgentia plenaria. Pro expeditione adeo utili Ecclesiæ illam cum aliis gratiis concessit Urbanus II. militare volentibus pro recuperanda terra sancta *anno* 1095. Jubilæum autem anni sancti primus concessit Bonifac. VIII. pro centesimo quoque anno. Deinde Clem. VI. illum reduxit ad annum quinquagesimum. Urban. VI. illum restrinxit ad trigesimum tertium. Tandem Paulus II. illum decrevit celebrandum quolibet vigesimo quinto anno. Pontifices etiam in sua

sua exaltatione solent jubilęum concedere pro felici initio sui regiminis, & aliquando etiam pro causa gravissima ad Ecclesiæ juvamen concernente.

22. Inq. 2. A quibus casibus possit absolvi, & quæ juramenta commutari valeant virtute jubilęi? R. Hoc potissimum pendere ex ejusdem contextu, & litteris: ibi enim declaratur facultas, quæ per eum indulgetur. Regulariter ab omnibus casibus, & censuris episcopalibus, & papalibus absolvendi datur facultas, excepta hęresi, quæ si expresse non nominetur, non venit sub generali concessione. Regulares exempti, & moniales valent eligere Confessarium ex approbatis ab Ordinario loci, etiam absque consensu suorum Prælatorum, quia jubilæum universale id eis concedit, ad differentiam Bullæ Cruciatæ, quæ ad hunc effectum nihil eis prodest, nisi ex Superiorum consensu. Omnia vota, excepto castitatis, & religionis possunt commutari per jubilæum, regulariter loquendo. Idem est dejuramentis Deo factis. Peccatum complicis venerei virtute nullius jubilæi absolvi potest a Confessario complice. Idem de falso denuntiante, quin prius se retractet.

23. Inq. 3. An, qui non potest exequi opera injuncta pro indulgentia, aut jubilæo, aliquid de eis lucretur? R. Executionem operum injunctorum esse conditionem *sine qua non* pro lucrandis indulgentiis, aut jubilæis. Imo quando præscribitur danda eleemosyna, debet dari juxta qualitatem personæ arbitrio prudenti, itaut plus tribuat dives, quam pauper. Etiam religiosi, vel eorum Prælati pro ipsis debent eam dare juxta vires monasterii. Pro non valentibus eadem opera executioni mandare, solet concedi facultas, ut Confessarius ea commutet in alia opera pia. Opera præscripta in jubilęo debent fieri in una ex duabus hebdomadis designatis, ita ut in una, & eadem apponantur, & Dominica sequenti immediate fiant confessio, & communio; quæ licet possint peragi intra eandem hebdomadam, consultius apponuntur post alia opera dicta die Dominica. Ex quo confirmatur non requiri præcise, quod relata opera fiant in gratia, dummodo ultimum in gratia apponatur. Astante causa infirmitatis, vel alia, potest Confessarius ea commutare, vel prorogare tempus.

24. Inq. 4. An faciens confessionem sacrilegam maneat absolutus a reservatis? R. neg. Tum quia solum lucrans jubilęum, vel id vere curans, fit particeps ejus favorum; cæteri enim indigni sunt favoribus Ecclesiæ. Tum quia in jubilæo vera confessio præscribitur, ergo ea non posita, amittitur privilegium, ut a reservatis possit absolvi. A peccatis vero, & censuris invincibiliter oblitis tollitur reservatio ob bonam fidem, qua quis confitetur; quia Pontifex vult liberos manere a reservatione, curantes sincero corde lucrari jubilæum. Unde si quis ex istis non posset tunc absolvi, vel quia est in occasione proxima, vel ex alia causa, si vere apposuit reliqua opera præscripta, posset post tempus in jubilæo designatum absolvi, etiam a reservatis; quia, causa pendente, non expirat jurisdictio delegati. Denique pro omni absolutione licite impertienda a peccatis, sive reservatis, sive non, semper debet precedere satisfactio partis, si quæ læsa reperiatur, aut saltem cautio de illa quantocius præstanda.

CAPUT II.

De Bulla Cruciatæ.

CUm inter alia indulta tot indulgentiæ plenariæ, quam partiales concedantur in Bulla Cruciatæ: ideo notitiæ indulgentiæ in communi immediate annectimus discussionem Bullæ Cruciatæ.

PUNCTUM I.

Nomen, & definitio Bullæ Cruciatæ.

25. Inq. 1. Quid sit Bulla Cruciatæ? R. 1. Nomen Bullæ derivari a quodam signo orbiculari aureo, aut argenteo, quo cives Romani utebantur in signum suę nobilitatis. Ex hac figura orbiculari a Romanis usitata, derivatum est nomen Bullæ ad significandum illud signum plumbeum, appensum in Diplomatibus pontificiis, unde eadem Diplomata apostolica appellantur *Bullæ*, sumpta denominatione a præfato signo plumbeo. Dicitur autem hæc Bulla *Cruciatæ*, quia conceditur ad instar gratiarum, & indulgentiarum quas Urban. II.

con-

concessit militantibus contra Turcas pro recuperanda terra sancta ; nam milites illius expeditionis ex cruce rubea , quam super scapulam dexteram gestabant , dicti fuere *Cruciati.*

26. R. Quod Bulla Cruciatæ est *Diploma pontificium , multa , & utilia privilegia , indulta , & gratias continens , Regi catholico Hispaniarum concessum in subsidium belli contra infideles.* Solus Pontifex valet concedere Bullam Cruciatæ , & solus Commissarius generalis eam explicare, aut interpretari authoritative. Cum autem tot sint ejus gratiæ , & indulta spiritualia , non parum desudant Theologi pro eorum vera intelligentia , & doctrinali explanatione. Est enim Bulla Cruciatæ velut fons Paradisi , qui dividitur in quatuor capita , vel in quatuor Bullas. Prima dicitur absolute *Bulla Cruciatæ.* Secunda *Bulla defunctorum.* Tertia *lacticiniorum.* Quarta *compositionis.*

27. Inq. 2. An gratiæ , & privilegia Bullæ ample , vel stricte sint interpretanda? R. Quod privilegia Bullæ , quæ non sunt contra jus commune, nec in præjudicium tertii , sed tantum in favorem alicujus , ut potestas absolvendi pro foro interno , ample sunt accipienda , quia favores sunt ampliandi. Illa vero , quæ vulnerant jus commune , vel cedunt in alicujus præjudicium , stricte sunt interpretanda , ut usus lacticiniorum , celebrandi , aut audiendi Missam tempore interdicti , & similia, quæ sunt contra jus commune,ejusque vulneratio , utpote odiosa, debet restringi , quia odiosa sunt restringenda.

28. Inq. 3. Quantum durent indulta Bullæ? R. Durare per unum annum. Hic autem computatur a die publicationis usque ad publicationem anni sequentis ; ita ut recipiens Bullam ante talem diem nihil per eam lucrari valet ante ejus publicationem. Nec eam accipiens in dimidio, aut fini anni potest illa uti post aliam publicationem ; quia tantum sortitur Bulla suum effectum intra annum suæ publicationis ; non vero ante , nec post. Incipit enim in die publicationis ; expirat vero in alterius Bullæ publicatione. Accipiens Bullam in loco ubi publicatur v. g. in Januario , & transmigrans in alium ubi tardius fit publicatio , dicunt pie aliqui , posse illa frui usque ad immediatam publicationem in hoc loco; quod videtur consonum rationi , astante bona fide recipiendi quotannis Bullam. Alii tamen reluctantur, dicentes , quod juxta ejus verba solum durat per spatium unius anni , computati a die publicationis in loco , ubi Bulla accipitur. Unde, hoc transacto,nihil proficit; quod conformius est litteræ ejusdem Bullæ. Annus computationis probabilius est ecclesiasticus , nisi in casu raro , quo in sequenti non publicaretur; tunc enim cum non esset alius modus computandi, annus naturalis esset computandus.

29. Inq. 4. An privilegia , & gratiæ Bullæ revocentur per jubilæum anni sancti ? R. neg. Ita constat ex variis declarationibus pontificiis. Liquet etiam ex communi praxi , quæ est melior legum interpres. Nec a Papa revocatur , nisi ob gravissimam causam: nec ejus morte expirat , quia semel pro sexennio concessa est gratia facta. An autem sic , vel sic possit revocari a Papa , est quæstio parum utilis.

30. Inq. 5. An per hanc Bullam revocentur omnes aliæ gratiæ , & indulgentiæ? R. Omnes gratias , & indulgentias papales suspendi pro illis, qui eam non accipiunt, ita ut licet ex inopia illam non habeant, nequeunt lucrari gratias , & indulgentias dictas in regnis Hispaniarum. Non tamen suspenduntur indulgentiæ Episcopales,nec anni sancti , nec concessæ a Papa Superioribus mendicantium pro suis fratribus, nec indulgentiæ altaris privilegiati in suffragium defunctorum. Pro accipientibus tamen Bullam omnes gratiæ , & indulgentiæ , alias suspensæ , revalidantur.

PUNCTUM II.

De conditionibus ad lucranda indulta Bullæ requisitis.

31. Inq. 1. Quot , & quæ conditiones requirantur pro Bullæ privilegiis , & gratiis adipiscendis ? R. Septem conditiones requiri. 1. Quod sit baptizatus ; Cathecumenis autem solum quoad aliquos effectus potest Bulla prodesse , nempe quoad indulgentias per modum suffragii , tam in vita , quam post mortem , & ut tempore interdicti sepeliri valeant in loco sacro. 2. Quod sit fidelis ; hæreticus quippe , & schis-

schismaticus, quamdiu talis, indignus est privilegiis Bullæ. 3. Quod ipse, vel alius pro se accipiat Bullam. Non enim sufficit animus illam accipiendi, in quo non pauci præsertim rudes decipiuntur: cum acceptio vera per se, vel per alium sit conditio omnino necessaria. 4. Quod per se, vel per alium tribuat eleemosynam taxatam ex propriis bonis, non enim proficit dare ex alienis, vel furtivis. Sufficit autem accipere illam ad creditum cum vero animo illam solvendi. Non prodest Bulla Castellæ pro Navarra, nec Aragonia, sed unusquisque debet sumere Bullam sui regni. Hac tamen legitime accepta, licet subinde transeat quis ad prædicta regna, proficit illi quoad omnia privilegia. 5. Quod in ea proprium nomen scribat, & saltem mediocri diligentia illam custodiat. 6. Quod tempore acceptionis, vel saltem per aliquod spatium intra annum existat in dominiis Regis Hispaniarum, aut ad ea perveniat. 7. Quod non sit excommunicatus. Nam si est vitandus, prorsus est incapax fruendi gratiis Ecclesiæ. Si autem toleratus, nec indulgentias lucrari valet, nisi per modum suffragii, nec assistere divinis officiis tempore interdicti.

32. Inq. 2. An fur, pecunia per furtum habita, possit valide Bullam sumere? R. Neg. posse absolute loquendo, quia eleesyna ex alieno, aut furto comparata, non est eleemosyna, sed potius continuatio, seu consumatio furti. Verum si intra annum restituat, a die restitutionis Bullam facit suam, quia jam non retinet moraliter pecuniam alienam. Idem est, si hanc retinens, non hac, sed alia pecunia propria Bullam accpiat. Sicut etiam si habens peccuniam furatam mixtam cum pecunia propria, ita ut illa agnosci nequeat, ex mixta tribuat eleemosynam pro Bulla: tunc quippe est verus dominus totius pecuniæ, sed cum obligatione restituendi in specie debitam. Idem de meretrice, & aliis, qui acquirunt, esto illicite, dominium pretii, sibi ob aliquod opus pravum collati, quia vere possunt illud pro libito in eleemosynas, vel ad sibi necessaria expendere.

33. Inq. 3. An, si accipias Bullam pro uno, qui illam nolit, possis eam alteri applicare? R. affirm. Esto scripsisses nomen illius, quia quamdiu non acceptatur, valet cuilibet applicari. Unde quipie, & charitative plures Bullas accipiunt ad distribuendas inter pauperes, seu amicos, esto aliquorum nomina in eis scripsissent, possent eas, illis nolentibus, applicare aliis. Si quis tribuens eleemosynam sumeret inadvertenter a depositario Bullam anni prçcedentis; nihil lucraretur de privilegiis, & indulgentiis, quia deficit conditio sumendi reipsa Bullam anni præsentis. Idem est, si aliquis furans plures Bullas a depositario, eas distribueret pauperibus, aut amicis, quia deficit conditio dandi eleemosynam in subsidium belli expendendam. Idem pariter, si aliquis sumeret Bullam in Hispania pro alio Romæ toto anno existente, quia deficit conditio existendi in dominiis Hispaniæ. Si autem ad illa perveniret, vel tempore acceptionis, vel postea, poterit perfrui privilegiis Bullæ, esto solum ad eam sumendam pervenisset. Ita ut discedentibus a prædictis dominiis prosit Bulla quoad omnia privilegia, excipiendo usum lacticiniorum in quadragesima, & carnis ex consilio utriusque medici in diebus abstinentiæ.

34. Inq. 4. An, qui scit certo moraliter sibi a parentibus, vel amicis summi quotannis Bullam, possit uti ejus gratiis? R. affirm. Quia certitudo moralis sufficit ad licite operandum. Unde scholasticus assistens Salmanticæ, sciens certo moraliter sibi semper accipi Bullam in suo loco a parentibus, quia annis præcedentibus de hoc monitus, & certior factus est; potest uti ejus gratiis, etiam hoc anno, esto peculiarem notitiam de illo non habeat; maxime si ita conventum est inter ipsum, & parentes. Nota, quod Bulla valet non solum Hispanis, sed omnibus pervenientibus quacumque ex causa ad Hispaniæ dominia; quia absolute concessa est omnibus, qui in dominiis Regis catholici fuerint reperti, & omnibus prodest quoad omnia, quandiu in illis demorantur. Cum vero ab eis discedunt proficit, ut dictum est in fin. num. anterioris.

35. Inq. 5. Quanta sit eleemosyna danda pro Bulla? R. Hoc constare ex contextu ipsius Bullæ in idioma Hispanicum traductæ. Alia enim est solvenda pro Bulla in Europa, alia in Indiis, alia a Magnatibus, & constitutis in dignitate Ecclesias-

siastica, aut civili, alia a reliquo populo communi; alia solvitur in RegnoNavarrę, alia in Regno Castellæ. Quod intelligitur etiam de bulla dicta *lacticiniorum*, cujus quota distincta est pro Præsbyteris pauperibus ab illa, quæ solvenda est a pingui beneficio, Canonicatu, Abbatia, Episcopatu, Primatu, vel Patriarchatu insignitis. Pro Bulla etiam compositionis in diversis Regnis diversa quota designatur, & si compositio sit facienda pro omissione recitationis officii divini, alia æqualis suma tribuenda est fabricæ Ecclesiæ, ubi situm est beneficium, seu capellania.

Punctum III.

De privilegiis in Bulla concessis.

36. Inq. 1. Quæ gratiæ, quæve privilegia concedantur in Bulla? R. Concedi decem gratiæ, seu privilegia. *Primo* enim conceditur duplex indulgentia plenaria a Confessario applicanda, alia in vita, alia pro mortis articulo eam sumentibus, vel euntibus sponte ad bellum contra infideles, vel aliquod servitium in eodem bello personaliter facientibus, vel mittentibus alios ad id præstandum. *Secundo*, conceditur militibus, in hoc bello occupatis, exemptio a jejuniis, quibus ex voto, vel præcepto Ecclesiæ astringuntur. *Tertio*, conceditur ad dictum bellum euntibus, vel mittentibus alios, posse eamdem indulgentiam defunctis applicare per modum suffragii. Heinc autem Commissarius Bullam defuuctorum efformavit. *Quarto*, conceditur visitantibus quinque Ecclesias, vel quinque altaria in eadem Ecclesia, vel si non adsint nisi duo, tria, aut unum, quinquies hoc, vel illa usque ad quintam visitationem, lucrari posse omnes indulgentias concessas personaliter visitantibus Ecclesias stationum Romæ, tam intra, quam extra muros, dummodo postulent pro victoria contra infideles, pace Ecclesiæ, & hæresum extirpatione.

37. *Quinto*, conceditur jejunantibus in diebus, in quibus non adest præceptum jejunandi, indulgentia quindecim annorum, & quindecim quarentenas pro quolibet jejunio fusis ad Deum precibus, prout supra. *Sexto*, conceditur indulgentia plenaria morientibus subitanee absque confessione, dummodo in confidentiam Bullæ negligentes non fuissent confitendi tempore ab Ecclesia prçscripto. *Septimo*, conceditur, ut sumens Bullam, absolvi possit a casibus, & censuris Papæ reservatis semel in vita, & semel in articulo mortis, ab aliis toties, quoties. Imo accipienti duplicem Bullam prodest hoc indultum pro duplici absolutione in vita, & pro duplici etiam in morte. *Octavo*, conceditur indultum celebrandi, aut audiendi Missam, assistendi divinis officiis, & recipiendi sacramenta, etiam tempore interdicti, in Ecclesia, vel Oratorio privato, jam legitime erecto, coram suis consanguineis usque ad quartum gradum, commensalibus domesticis, seu in sua domo continuo commorantibus. Pro qualibet autem vice debet Deum orare peculiariter principalis, cui indultum hoc conceditur, pro Ecclesiæ felicitate, ut supra.

38. *Nono*, conceditur usus lacticiniorum in diebus prohibitis, & etiam carnis ex consilio utriusque medici, excipiendo, quoad lacticinia, Patriarchas, Primates, Episcopos, Præsbyteros, & regulares, nisi sint militares, aut sexagenarii. Unde Commissarius concinavit Bullam lacticiniorum. *Decimo*, conceditur Bullam sumenti facultas se componendi de bonis male habitis, quorum dominus ignoratur. Et hinc Commissarius formavit Bullam compositionis. Ut hęc indulta clarius pateant, de singulis quidquam dicere oportet, quod præstabimus septem §§.

§. I.

De prima Bullæ indulgentia.

39. Inq. 1. Quid requiratur ad lucrandam primam indulgentiam in Bulla concessam? R. In primis requiri confessionem, si fieri possit. At in ejus defectu, dum nequeat fieri, requiritur contritio, vel status gratiæ: hęc enim est conditio necessaria pro quacumque indulgentia consequenda. Deinde requiritur sive in vita, sive in morte, quod applicetur a Confessario. Ita ut si deficiat applicatio, amittatur indulgentia. Debet applicari a Confessario intra confessionem, dum possit; valet tamen, si extra eam immediate applicetur. Pariter debet peti a pœnitente ejus applicatio; at si nequeat petere ob im-

pro-

provisum accidens, sufficit virtualis, aut interpretativa petitio. Unde pro valida ejus applicatione in vita, seu extra articulum mortis, si Confessarius obliviscatur eam applicare, sufficit illa generalis applicatio, qua dicitur: *applico tibi omnes indulgentias, quas possum.*

40. Insuper advertat Confessarius, quod pro articulo mortis applicet hanc indulgentiam sub conditione: *si pro hac vice e vita decesseris, applico tibi indulgentiam, vel indulgentias, quas possum virtute Bullæ Cruciatæ &c.* Non enim sunt determinata verba pro hac, aut aliis indulgentiis applicandis; qua ratione prædictis, vel aliis similibus verbis valent applicari. Congruit autem dicta applicatio conditionalis, si forte supervivat infirmus, & postea in eodem anno in alium articulum incidat. Negant communiter AA. sufficere applicationem mentalem, ideoque requiri verbalem, ajunt. Assentior debere fieri verbis: quia ita docet communis sententia, & communis praxis; in casu tamen necessitatis non reputo verba adeo necessaria pro hac applicatione, sicut pro absolutione sacramentali. Nec inficerer concedere in tali casu posse fieri scripto, nutibus, aut etiam mentaliter. Sicut si Superior absolveret etiam mentaliter aliquem a censura, ille coram Deo absolutus esset. Cur ergo non valebit applicatio indulgentiæ postulata a pœnitente in casu necessitatis a Confessario, pro tunt ex aliquo accidenti loqui impedito? Maxime cum fere omnes concedant hanc applicationem, dum Confessarius ejus fuit oblitus in confessione, posse fieri extra confessionem etiam pœnitenti absenti, quod rationi, & pietati optime consonat.

41. Inq. 2. An hæc applicatio in casu necessitatis possit fieri a clerico non Sacerdote? R. neg. Quia Pontifex illam applicandi facultatem solum tribuit Confessario; in nullo autem casu quit non Sacerdos esse Confessarius. Nota, quod hæc indulgentia eodem modo concessa est sumentibus Bullam, ac euntibus ad bellum contra infideles, vel in eo deservientibus. Tenentur autem hi per integrum annum in expeditione permanere, nisi antea moriantur, aut ob infirmitatem, vel aliam gravem causam ab illa recedant: tunc enim lucrantur indulgentiam, cum recessus non stet per illos. Non autem illam lucrantur toties, quoties confiteantur in anno, sed semel dumtaxat, ut patet ex ipsa concessione, quæ est ad semel in vita, & semel in morte plenariam lucrandam omnium peccatorum, seu pœnarum indulgentiam, & remissionem.

42. Inq. 3. Quibus concedatur hęc indulgentia? R. Concedi primo Regi catholico expeditioni contra infideles assidua cura incumbenti. Secundo mittentibus milites ad eam. Tertio ipsis militibus, & aliis, prout in Bulla declaratur. Quarto, omnibus dictam Bullam sumentibus cum supra indicatis conditionibus. Pariter milites in expeditione actuali occupati excusantur a jejuniis Ecclesiæ, & votivis. Verum de militibus Hispanis agemus. *tract.* 35.

§. II.

De Bulla defunctorum.

43. Inq. 1. Quid concedatur per Bullam defunctorum? R. Concedi illam sumenti posse applicare indulgentiam plenariam pro anima determinata purgatorii. Non enim debet applicari pro animabus in communi, sed pro determinata v. g. Petri, cujus nomen debet statim in eadem Bulla scribi, ut sic quantocius illi proficiat. Si autem quis scriberet sub hac conditione, quod, si anima Petri illa non indigeat, deserviat pro anima Pauli, non dubito valere, dummodo utriusque nomen dicta conditione scribatur.

44. Inq. 2. An in eodem anno pro una anima, vel pro pluribus possit quis plures Bullas sumere? R. Quod juxta litteram Bullæ communis solum constat posse quemlibet sumere unam, aut duplicem Bullam in eodem anno pro una, aut duplici anima. Nihilominus pie asserunt AA. saluberrimum esse consilium, quod plures Bullæ accipiantur, etiam pro eadem anima: quia esto sit probabile indulgentias concessas pro defunctis habere infallibilem effectum ex justitia apud Deum: probabile etiam est oppositum. Imo licet primum esset verum, adhuc adest locus multiplici indulgentiæ. Nam esto sacrificium altaris sit infiniti valoris, & habeat infallibilem effectum erga animam purgatorii,

rii, cui applicatur, non tamen illum semper habet adequatum, sed juxta beneplacitum Dei, & meritum ac dispositionem defuncti. Ideo nemo fidens nimium in Bullis, aut indulgentiis negligat operari pro se in hac vita, *opera enim illorum secuntur illos.* Vid. Ven. Joan. Palafox lib. *Lux viv.* num. 55. Exempla, quæ profert *ibi & n.* 54. sunt valde salutaria.

45. Inq. 3. An requiratur status gratiæ in sumentibus Bullam pro defunctis, ut eis illa proficiat? R. Quod melius esset, ut plus proficeret etiam defunctis; non tamen requiritur necessario, ut ex D. Thom. diximus supra *num.* 16. Milites euntes ad prælium contra infideles juxta aliquos nequeunt applicare indulgentiam defunctis, & eam simul lucrari; quod loquendo de eadem numero indulgentia plenaria, verum judico; quia semel uni applicata, nequit alteri, saltem in ratione plenariæ, applicari, ut ex se patet. At alii putant dictos milites, & alios euntes ad serviendum in sancta expeditione, lucrari sibi unam indulgentiam plenariam, & alteram defunctis, sicut sumentes Bullam vivorum, & aliam defunctorum, quod probabile, & pium est.

§. III.

De indulgentiis stationum.

46. Inq. 1. Quæ, & quales sint indulgentiæ stationum in Bulla concessæ? R. esse omnes & singulas indulgentias, quæ adsunt in singulis diebus stationum intra, & extra muros Romæ, quæ omnes conceduntur Bullam sumentibus, & visitantibus quinque Ecclesias, vel quinque altaria in eadem, aut diversis Ecclesiis, aut in defectu quinque altarium, unum quinquies dictis stationum diebus. Hæ autem indulgentiæ plenariæ nonaginta novem numerantur, ut ex ipso Bullæ summario patet, & designantur a die Cinerum usque ad Dominicam in albis, & aliis diebus in eadem Bulla expressis. Præter has plenarias conceduntur etiam in Bulla plures indulgentiæ partiales pro aliis diebus stationum Romæ. Unde sumens Bullam, visitansque quinque altaria, licet non lucretur omnes indulgentias, quæ toto anno Romæ adipisci valent; lucrari tamen potest omnes indulgentias tam plenarias, quam partiales concessas pro diebus stationum Romæ, ac si personaliter Romæ visitaret Ecclesias intra, & extra muros Urbis. Pro quo ditissimo thesauro consequendo, nihil aliud requiritur in Bullam sumente, quam visitare quinque Ecclesias, vel altaria, orando pro pace, & felicitate Ecclesiæ, & victoria contra infideles. Vel exequendo dictam altarium visitationem pro fine intento a Pontifice in concessione Bullæ.

47. Hujusmodi indulgentiæ stationum applicari valent pro defunctis, ut constat ex ipsa Bulla. Nequeunt autem lucrari nisi semel in die per unam Bullam. Sumens vero duas, bis potes eas adipisci; atque duplicem indulgentiam plenariam applicare vel pro una, vel pro duabus animabus purgatorii determinatis. Indulgentia enim plenaria semper debet applicari pro anima determinata; esto partiales applicari possint pro pluribus, aut pro omnibus. Verum nota, quod ad applicandam, aut lucrandam duplicem indulgentiam plenariam, requiritur duplex visitatio altarium. Item, quod cum una Bulla, & eadem altarium visitatione nemo potest lucrari sibi unam plenariam, & alteram pro anima, quia non copulative, sed disjunctive conceditur indulgentia, ita ut vel sibi, vel animæ applicari possit. Quidam autumant hoc non intelligi illis diebus, in quibus notatur, animam exire a purgatorio: circa hoc vero secundum standum est explicationi Comissarii, nam ex concessione Pontificis id non constat.

48. Inq. 2. Quantum sit recitandum in quolibet altari? R. non determinari in Bulla: ideo talis recitatio fieri debet, ut visitatio congrua, & rationabilis vocari possit. Unde recitare semel tantum orationem Dominicam, & salutationem Angelicam in unoquoque altari nimis exigua visitatio communiter reputatur: quamvis admittatur ut sufficiens a N. Theodoro in suo opere de indulgentiis. Quare saltem, bis, aut ter eadem oratio in quolibet altari recitari debet. Consuetudo autem eam quinquies in singulis altaribus dicendi simul cum *Gloria Patri* est valde pia, & laudabilis. Hæc autem visitatio altarium potest fieri vel continuo successive, vel separatim, ita ut unum visitetur mane, & aliud vespere. Vel quædam in hac Ecclesia, &

reliqua in alia ; dummodo quinque Ecclesiæ, aut altaria eodem die naturali visitentur. Requiritur aliquis motus, vel signum, quo secernatur exterius visitatio unius altaris ab alterius visitatione. Si in Ecclesia sunt duo solum, aut tria altaria, non sufficit visitare unum quinquies , sed debent visitari illa duo , aut tria usque ad quintam visitationem.

49. Inq. 3. An , non potens ingredi Ecclesiam , valeat visitare altaria ex januis? R. Quod si altaria possint videri ab ostio Ecclesiæ, valent etiam visitari ab illo, quia adest prçsentia moralis. Idem est, si in magno concursu omnes simul altaria visitarent , esto non ab omnibus videri posent; quia tunc omnes sunt moraliter unum, aut per modum unius visitant , ut accidit in Missæ auditione. Quando autem nec altaria videri possunt a januis , nec simul cum aliis visitantur , visitatio non valet , quia deficit præsentia moralis. Eodem modo est philosophandum de visitatione facta a choro , vel tribunis. Vel enim adest prçsentia moralis , vel non : Si primum , valet visitatio. Si secundum, nequaquam. Unde dum quis solus vult altaria e choro , aut tribunis visitare, requiritur , quod videri possit saltem aliquid mensæ altaris ; alias præsens ei moraliter non censetur. Idem est de visitatione Ecclesiæ , pro qua non requiritur præcise ingressus , sed præsentia moralis.

§. IV.

De potestate concessa in Bulla a reservatis absolvendi.

50. Inq. 1. A quibus casibus , & censuris possit absolvere Confessarius virtute Bullæ ? R. Confessarium approbatum ab Ordinario loci , ubi confessio excipitur , posse virtute Bullæ absolvere in primis ab omnibus casibus Episcopo reservatis , etiam publicis , toties quoties. Deinde ab omnibus reservatis tribunali Inquisitionis; dum non procedunt ex errore in fide, nulla quippe datur potestas in Bulla pro absolutione hæresis. Hac vero excepta, conceditur potestas absolute ad absolvendum a casibus Pontifici non reservatis. Præterea datur etiam ad absolvendum toties quoties ab omnibus delictis , & censuris occultis Pontifici reservatis , utpote episcopalibus per Trident. in cap. *Liceat.* Vide pag. 463. num. 17. A censuris autem publicis solum ad semel in vita , & semel in morte unitate non casus, sed absolutionis. Hoc est , potest absolvi pœnitens ab omnibus casibus , & censuris pro una vice confessis , seu in una confessione prolatis.

51. Si autem pœnitens duplicem accipiat Bullam, bis potest modo dicto absolvi ; etiam ab interdicto speciali personali. Non tamen ab interdicto personali generali ; neque locali , sive speciali , sive generali; quia hoc spectat ad forum externum, & absolutio virtute Bullæ solum valet pro foro interno. Similiter virtute Bullç nequit conferri absolutio ab irregularitate, sive ex defectu , sive ex delicto incursa; quia non est censura , sed quoddam impedimentum canonicum , a quo absolvendo non datur facultas in Bulla. Sicut nec ad absolvendum a suspensione mere punitiva, & temporali, ut quæ imponitur ad mensem , vel annum ob eandem rationem. Facultas enim data Confessario in Bulla solum est ad absolvendum a peccatis, & censuris , & ad quædam vota commutanda. Si quis ex metu gravi , aut dolo circa causam motivam extorqueret dictam absolutionem a Confessario , esset irrita ; tum quia absolutio a censuris ex metu extorta , irritatur a jure ; tum quia gratia obtenta ex causa motiva falsa est subreptitia , & nulla.

52. Inq. 2. An absolutus virtute Bullæ maneat absolutus a casibus, & censuris reservatis etiam oblitis? R. affirm. Quia Confessarius absolvit quantum potest, & pœnitens indiget; sed potest Confessarius in vi Bullæ ab illis absolvere, & pçnitens indiget, erg. hic absolutus manet. Idem est ob eamdem rationem de quocumque Superiore, aut facultatem habente in reservata, quia omnis Confessarius absolvit in quantum potest , & debet hanc habere intentionem. Nec est audiendus quidam recentior , qui id concedens respectu lucrantis jubilæum, negat respectu confitentis Superiori reservata. Nam si jubilæus tribuit facultatem delegatam , eadem habetur per Bullam, & in Superiore adest facultas ordinaria ; & quod dicitur de jubilæo , potest dici de Bulla, & de quolibet Superiore, seu facultatem habente : nempe , quod esto peccata oblita maneant absoluta solum indirecte , ideoque debeant iterum confiteri; tamen reservatio , & censuræ directe absol-

solvuntur: possunt enim tolli a Superiore, vel ab habente facultatem, etiam pœnitente id ignorante; maxime dum hic habet intentionem, seu desiderium, ut omnimode absolvatur. Si pœnitens inchoavit confessionem intra annum, etiam transacto illo, valet eam perficere, & a reservatis absolvi, quia, causa incepta, non expirat facultas delegati.

53. Inq. 3. Quid concedat Bulla pro articulo mortis, supposito, quod in eo nulla est reservatio? R. Concedere in primis posse ei applicari a Confessario indulgentiam plenariam, ac remissionem omnis pœnæ pro peccatis debitæ, & in purgatorio alias luendæ. Deinde quod pœnitens pro nulla censura teneatur Superiori comparere, excepta illa, quæ per hæresim incurritur. Præterea Confessarius electus per Bullam valet absolvere a reservatis Papæ, aut Episcopo, esto ipsi sint præsentes, quod Confessario simplici denegatur, etiam in articulo mortis.

54. Inq. 4. Quid debeat observare Confessarius absolvens pœnitentem a censuris in vi Bullæ, sive invita, sive in articulo mortis? R. Debere in primis, si absolvat ab hæresi pœnitentem, petere ab eo juramentum de parendo mandatis Ecclesiæ, & comparendo coram Superiore legitimo, offerens satisfactionem. Deinde quando necessaria fuerit satisfactio partis, fiat per ipsum, vel per alios ante absolutionem, si possit. Si vero nequeat illico fieri, præbeat cautionem pignoratitiam, aut fidejussoriam, aut saltem juratoriam, quando aliquam ex prioribus exhibere non valet. His præstitis modo possibili, absolvi valet absque reali satisfactione, quia ad impossibile nemo tenetur.

55. Inq. 5. Quid concedat Bulla circa votorum commutationem? R. Concedere posse commutari omnia vota in subsidium belli sancti, tribus exceptis; nempe castitatis, religionis, & ultramarini, per quod intelligitur communiter peregrinatio in Jerosolymam. Idem est de juramentis solum in Dei honorem factis, vel etiam in favorem tertii ante acceptationem. Differentia, quæ adest inter Jubilæi, & cruciatæ facultatem circa hanc commutationem, est, quod in vi Bullæ tota fieri debeat in prædictum subsidium temporale: quod non deposcit Jubilæus.

§. V.

De privilegio Bullæ pro tempore interdicti.

56. Inq. 1. ¿Quid concedat Bulla pro tempore interdicti? R. concedere tria privilegia. Primum quod euntes ad bellum sacrum, vel Bullam sumentes possint in Ecclesiis, ubi alias divina Officia celebrare permittitur, vel in oratorio privato jam legitima facultate erecto, & visitato ab Ordinario, dicere Missam, si sint Presbyteri, vel eam audire, etiam una hora ante diem, vel post meridiem, cum licentia prius obtenta a Comissario generali, & interesse divinis officiis simul cum suis domesticis, familiis,& consanguineis, dummodo ipsi non dederint causam interdicto, nec per ipsos stet,quominus amoveatur: & pro qualibet vice orent pro pace Christianorum Principum, eorum unione, & victoria contra infideles.Secundum, quod possint recipere sacramenta in dicto Oratorio, excepta Eucharistia in die Paschatis; intelligitur Resurrectionis. Tertium posse defunctorum corpora cum moderata pompa sepeliri.

57. Inq. 2. ¿An in Oratorio, in quo datur facultas tantum pro una Missa, possint eadem die plures Missæ celebrari? Resolutio affirmativa vocabatur sententia communis paucis ab hinc annis, gravibus nixa fundamentis, conformis sensui magis obvio, & fere litterali ipsius Bullæ, & explicata fere ab omnibus ejus explanatoribus. Sed dudum exteri, qui torvis oculis consueverunt aspicere Hispanorum privilegia, voluerunt coangustare nos, & perturbare possessionem nostram. Præsertim extulit vexillum Joannes Gatticus Canonicus Lateranensis, sed non corroboravit assertionem suam tan validis argumentis, ut nos cogat a majorum institutis recedere, licet falso velint opinionem nostram sugillare, ut a principiis probabilismi deductam. Dicimus ergo, quod virtute Bullæ cruciatæ potest quilibet missam dicere, vel audire in Oratorio, in quo alia dicta fuit.

Probatur rationibus: 1. opinio communior inter Scholasticos est præferenda in omni materia opinabili, ut diximus pag. 87. n. 65. sed opinio favens huic privilegio est communior inter Theologos ad-

huc probabilioristas, præsertim Hispanos, qui optime callent intelligentiam Bullæ Nationi concessæ, ergo. Min. patet ex Lucio Ferraris in editione Matriti correcta, Belza, Grosin, Ginesio aliisque quamplurimis in Diss. apologet. Compost. edita videndis, ergo. 2. In ipsa Bulla conceditur omni eam indiscriminatim recipienti Missam dicere, vel audire sine alia conditione, quam oratorium esse approbatum, ergo, hoc supposito, tot Missæ poterunt celebrari, quot adsint Bullæ privilegio communiti. 3. Non facile nobis persuassum esse potest, ut per Bullæ privilegium concedatur hæc libertas tempore interdicti, quando celebratio pluribus difficultatibus irretitur, & denegetur, quando omnia sunt expedita, & S. mater Ecclesia filiis suis faciem benignam ostendit. 4. quia non nisi violenter particula illa *etiam tempore interdicti* potest interpretari, vel potius dicam contorqueri, ut significet idem ac *solum*, vel *duntaxat*. Hæc enim intelligentia est contra juris interpretationem, ut insimili casu asserit Fagnan. in cap. *Cum contingat*, *de for. comp.* n. 40. & contra regulas latinitatis asserentes particulam *etiam* esse ampliativam, & significare idem ac *quoque*, vel *adhuc* juxta Amb. Calep. ac si Bulla diceret *adhuc tempore interdicti*, id est, *prius*, *& postea*, ut S. Aug. se explicat super illa verba. *Saulus adhuc spirans.*

58. Nec nobis insudare cogit argumentum, quod ut ineluctabile affert Gatticus, deductum ex declaratione quadam congregationis, in qua asseritur, quod familiares non necessarii illius personæ, cui conceditur gratia Oratorii, non satisfaciunt præcepto Missæ in diebus festis, licet gaudeant privilegio Apostolico illam audiendi tempore interdicti. Respondetur enim primo, quod non ostendit nobis arguens autenticitatem declarationis præcitatæ, qua indubium revocata, enervatur tota vis objectionis. Secundo dico, quod licet eam gratis supponamus, non derogat privilegium Bullæ concessum per modum contractus onerosi, cum de ea mentio expressa non habeatur. Tertio quod in Hispania non obligat propter consuetudinem contrariam a Prælatis toleratam, & præcipue a Vicario generali Toletano, cui sunt Missæ Gattici litteræ, cum notitia ipsius declarationis. Ultimo habendum est præ oculis, quod recipiens secundam Bullam potest etiam facere, ut secunda Missa celebretur. Et cum eadem amplitudine discurrendum est circa Missam dicendam virtute Bullæ, diebus in Oratorio exceptis. Ex quibus infertur, quod ad hunc dicendi modum, qui velut medius reputari debet, non adigimur ex verbo Missas, quod in Bulla reperitur, sed ex præinsertis fundamentis. Et hæc opinio sic temperata est etiam conformis pluribus probabilioristis, qui re bene perpensa, & attenta disciplina, quæ in nostris Regnis viget, adoptarunt hanc sententiam, quam nunc amplectimur, retractando aliam edit. Rom. quæ a paucis recipitur in Hispania. Videatur Dissertatio Apologetica Compostellæ edita ann. 1776. inqua fuse, & efficiter comprobatur hæc opinio.

59. Inq. 3. ¿Quid concedat Bulla in particula: *in sua ac familiarum, & domesticorum, ac consanguineorum præsentia*? R. In ea concedi per Bullam aliquid negatum per indultum Oratorii. In hoc quippe solum datur facultas audiendi Missam, qua fiat satis præcepto Ecclesiæ a familiaribus, seu famulis in actu Missæ moraliter necessariis Dominis. In Bulla vero conceditur posse satisfieri, non solum a consanguineis domini usque ad quartum gradum, sed etiam ab omnibus domesticis ejus, sive serviant, sive non, dummodo sint vere domestici, & comensales. Qui omnes satisfaciunt præcepto Missæ, illam audiendo in presentia alicujus, vel domini, vel Patris familias, qui Bullam sumpsit. Hic tamen sub levi orare tenetur, ut Pontifex præcipit, pro victoria contra infideles.

60. Inq. 4. ¿An in dicto tempore interdicti habens Bullam, simulque Oratorium debeat in die festo audire Missam in eo, vel in Ecclesia? R. Quod si commode potest, debet. Nam licet nemo teneatur uti privilegio, at supposito privilegio, tenetur implere præceptum, quod commode valet, sublato enim impedimento, obligat præceptum. Unde clerici tempore interdicti tenentur celebrare, vel audire Missam. Nota tamen, hoc non intelligi in Ecclesia specialiter interdicta, in hac quippe nequit celebrari, nisi pro Eucharistia renovanda. Ideo nec ad sepeliendum corpus defuncti, qui Bullam sumpsit, Missa ce-

celebrari valet, esto valeat in Ecclesia generaliter interdicta ad sepeliendum ejus corpus cum moderato funerali, ut ipsa Bulla concedit.

§. VI.

De privilegio vescendi carnibus, & lacticiniis.

61. Inq. 1. Quid concedat Bulla circa essum carnium? R. Concedere illam sumentibus posse vesci carnibus omnibus diebus prohibitis intra, & extra quadragessimam ex consilio utriusque medici, corporalis nempe, & spiritualis. Hoc est illius viri, qui munus medici exercet in oppido, licet revera non sit medicus, sed chirurgus; & Confessarii approbati ab Ordinario. Nec sufficit unius consilium, ut sæpe fit illicite; sed requiritur utriusque approbatio, seu declaratio, quia in Bulla expresse dicitur: *Ex consilio utriusque medici.* Unde uterque non pro libito, & corporis placito, sed matura circumspectione juxta profectum animæ, & regulas veræ charitatis debet dare consilium vescendi carnibus in dubio, an cibi esuriales sint alicui nocivi. Nullus eorum dispensat in præcepto abstinendi a carnibus, sed utriusque consilio accedente, Papa, est qui in eo dispensat.

62. Nemo, esto alias doctus sit, potest declarare in dubio suæ necessitatis; quia Bulla exigit utriusque medici consilium. Nec hoc privilegium, nec sequens de lacticiniis habet locum extra dominia Hispaniæ, ut cavetur in ipsa Bulla. Nec requiritur pro pueris ante usum rationis, nec pro amentibus, nec pro actualiter infirmis, sed pro illis, qui dubitant, an habeant causam sufficientem vescendi carnibus in diebus prohibitis. Tenentur tamen edere solum carnes salubres, jejunare, & non edere pisces simul cum carnibus.

63. Inq. 2. Quid concedat Bulla circa usum lacticiniorum? R. Concedere, posse illam sumentes edere ova, & lacticinia pro suo arbitrio omnibus diebus, in quibus sunt prohibita, ita ut, servando in reliquo jejunii formam, satisfaciant præcepto jejunandi. Ab hoc autem privilegio excipiuntur Primates, Patriarchæ, Episcopi, aliique inferiores Prælati, & omnes Præsbyteri, necnon, & regulares utriusque sexus, nisi militares sint, aut sexagenarii. Unde regulares sexagenarii, & militares, ac omnes clerici, qui non sunt presbyteri, accepta Bulla communi gaudent privilegio lacticiniis utendi. Pro Presbyteris autem, & aliis in illa exceptis, adest Bulla lacticiniorum, qua illis vesci possunt in quadragesima, excepta hebdomada majori. Pro regularibus vero non datur Bulla lacticiniorum.

64. Inq. 3 An regulares, & cæteri exceptí valeant uti lacticiniis Dominicis quadragesimæ virtute Bullæ communis? Affirmant plures ex eo, quod Bulla lati a excipit illos pro jejuniis quadragesimæ; dies autem Dominici non sunt dies jejunii. At venia ipsorum oppositum censeo probabilius. Tum quia Bulla latina, dum jejunia exprimit, loquitur de jejuniis totius anni, & immediate addit: *etiam quadragesimalibus*, nempe *temporibus*. Ut si diceret, concedi per Bullam communem vesci ovis, & lacticiniis *temporibus* jejuniorum anni, & *quadragesimalibus*. Sed his clausulis datur facultas utendi lacticiniis in Dominicis quadragesimæ, quæ immediate tollitur Patriarchis, & cæteris in ipsa Bulla expressis: ergo hi nequeunt virtute Bullæ communis uti lacticiniis in Dominicis quadragesimæ. Tum quia pressius id declaratur a Comissario, qui loquens de exceptione circa Presbyteros, & reliquos ait: *A quienes está prohivido comer huevos, y cosas de leche en tiempo de quaresma*: ergo non præcise in diebus jejunii, sed toto tempore quadragessimæ urget prohibitio. Dicere vero Commissarium non habere facultatem ita exponendi Bullam est voluntarium; dareque illi, aut ab eo illam tollere pro placito propriæ sententiæ, ut faciunt fautores oppositæ, alienum est a veritatis sinceritate, & a gravitate Theologiæ.

65. Confirmatur: nam quando præceptum est clarum, debet observari, quoties non adsit clara exemptio ab eo; sed præceptum abstinendi ab ovis, & lacticiniis in Dominicis quadragessimæ est clarum, & indubium apud omnes, quin adsit clara exemptio ab eo, ergo obligat, & observari debet. Non inficior, quod si præceptum præcipue humanum est obscurum, & dubium, possit aliqua gravi ratione affirmari non tenere pro his, aut aliis casibus, quia in obscuris minimum est sequendum. Verum quando præceptum est clarum, non sufficiunt quædam rimæ, aut conjecturæ ad

illud

illud effugiendum, sed debent proferri fundamenta solida, & clara pro exemptione ab eo. Ex dictis sequitur, regulares, & reliquos exceptos in Bulla teneri ad abstinendum a lacticiniis in Dominica Palmarum, quod etiam negat opposita sententia. Cæterum si ad dictam abstinentiam tenentur in aliis Dominicis quadragessimæ, potiori jure obstringuntur in Dominica Palmarum. Non est sermo de aliqua communitate, ubi ratione consuetudinis eduntur in dictis Dominicis ova, caseus, aut reliqua lacticinia, quia ibi, non ratione Bullæ, sed in vi consuetudinis legitimæ edi valent.

§. VII.

De *Bulla compositionis*

66. Inq. 1. Quid concedat Bulla compositionis? R. Concedere eam sumentibus facultatem se componendi de debitis, quorum dominus ignoratur, & ex omissione officii divini contractis. Hanc Bullam, ut fertur, primus concessit Alex. VI. ad sedandas conscientias super rebus male habitis, quarum dominus omnino ignoratur. Ut autem dominus dicatur ignotus, pro illo inquirendo sufficiens diligentia præcedere debet. Si oriatur dubium, & facta diligentia idem dubium perseveret, juxta quantitatem dubii domino est satisfaciendum. Si dubium sit, an res ad unum ex duobus, vel tribus pertineat, non adest locus compositioni, sed eis penitus est tradenda. Igitur solum fieri valet compositio de bonis, quæ alias Ecclesiæ, aut pauperibus erogari deberent.

67. Inq. 2. An aliquando possit quis uti compositione super bonis, quorum dominus non ignoratur? R. Tres excipi casus a regula generali. 1. Est, quando ex male habitis testator relinquit legatum alicui, & hic in exactione est negligens per annum a die notitiæ legati, sibi relicti. Tunc hæres potest se componere super medietatem legati; tribuere tamen debet aliam medietatem legatario. 2. Quando creditor, esto notus, adeo abest, ut res nequeat ad illum, aut ejus hæredes mitti. In hoc enim casu, cum debeat piis operibus applicari, valet possessor se componere. 3. Quando est duplex sententia utraque vere probabilis, an res male habita restitui debeat, ut adest de judicibus circa restitutionem eorum, quæ ob dandam injustam sententiam extorsit, vel circa ea, quæ a parte etiam sponte oblata contra legem accepit; & aliis hujusmodi casibus concedit Bulla posse componi pro majori conscientiæ securitate.

68. Inq. 3. Quid sit observandum pro legitimo usu Bullæ compositionis? R. Tres conditiones observari debere. *Prima*, quod nemo illicite quidquam acquirat ex confidentia se componendi per illam, quia huic minime suffragatur. Nec officit si objicias: quod peccans ex confidentia Bullæ cruciatæ potest absolvi a reservatis, quos ex hac confidentia incurrit, ergo pariter, qui male acquirit in confidentia Bullæ compositionis, poterit se componere. Nam negatur consequentia. In prima enim Bulla non excipitur posse absolvi a reservatis ex tali confidentia perpetratis; in secunda vero expresse excipitur non posse componi bona ex tali confidentia illicite habita. Imo qui ex hujusmodi confidentia bona male acquisivit, debet integre ea tradere cruciatæ; ita quippe jubetur in ipsa Bulla. Dicitur acquiri ex confidentia, quando hinc movetur quis ad furandum, ita ut aliter non tolleret, aut acciperet, quod sibi non debetur; in quo differt ab auferente bona cum confidentia; quia tunc taliter accipiuntur, ut esto Bulla non adesset, eodem modo acciperentur.

69. *Secunda* conditio est, quod recipiatur Bulla, & nomen proprium in ea scribatur. Non tamen requiritur eam retineri, nec custodiri; imo id no expedit, sed cito cancellari debet. Tertia, ut solvatur eleemosyna pro ea taxata in Provincia respectiva, uti diximus n. 35. duplicando eam in compositione officii divini; ut ibi tradidimus.

70. Inq. 4. Quanta summa componi queat in vi hujus Bullæ? R. Posse accipi in uno anno quinquaginta Bullas, & cum unaquaque posse componi quinquaginta, & octo regales, & viginti octo marapetinos. Unde quolibet anno valet componi summa 2941. regalium, & sex marapetinorum, seu dipondiorum. At si major quantitas componenda supersit, nequeunt plures Bullæ accipi, neque illo anno, nec in sequentibus, sed debet recurri ad Commissarium, ut excessum componat. Possunt tamen accipi

cipi aliæ Bullæ anno sequenti pro debitis contractis eodem anno. Si unus debeat viginti octo drachmas, & alius triginta, nequeunt ambo, unicam Bullam sumendo, se componere; quia una Bulla uni tantum prodest. Pariter si quis hodie debeat triginta regales, & sumat Bullam, hæc solum proficit pro illis componendis, non pro futuris debitis, si quæ contrahantur postea; nam ad ea requiritur nova Bulla.

71. Inq. 5. An si dominus rei appareat, facta jam per Bullam legitima compositione, debeatur ei restitutio, vel possit debitor tuta conscientia eam retinere? R. Posse debitorem retinere eam: quia Comissarius dicit, quod absque alia restitutione valeat eam possidere, eodem modo, ac si esset sua, vel juste acquisita; sed res juste acquisita potest retineri a possessore, etiam coram domino priori, ergo idem est de re legitime per Bullam composita. Sicut de bonis legitime præscriptis communiter asseritur, ac de debitis incertis inter pauperes distributis, vel piis locis bona fide applicatis. *Quia bona fides non patitur, ut debitum amplius exigatur. Regul. 83. Juris in 6.*

72. Confirmatur: quia Bulla tribuit facultatem hæredi, ut se componat in medietate legati supradicti, etiam presente legatario, qui per annum negligens fuit in ejus exactione, ergo signum est, quod hic intervenit suprema potestas; sed compositio facta interventu supremæ potestatis tenet, etiam domino comparente, ut in præscriptionibus patet, ergo idem est dicendum in præsenti.

CAPUT III.

De suffragiis.

SUffragia vivorum sunt quædam indulgentiç defunctorum; ideo pro complemento tractatus de indulgentiis lubet addere aliquam notitiam suffragiorum cum alis dubiis eis annexis circa animas purgatorii, duce Ang. Præcept. qui de his agit in 4. Sent. d. 45. q. 1. & 2. & in Append. Supplem. q. 2. per 6. art.

PUNCTUM I.

De loco, qui dicitur purgatorium.

73. Inq. 1. An detur locus, ubi animç in altera vita purgantur? R. affirm. Est de fide, definitum expresse in Concilio Florentino contra errores Grçcorum, & in Trident. contra Lutherum, qui fuit diligens suscitator omnium errorum. Hic igitur, & Calvinus cum suis asseclis negant purgatorium, olim negarunt pertinaciter Albanenses, Albigenses, Petrobrusiani, Waldenses, Armeni, & alii. Sed veritas catholica illud docet ex 2. *Machab.* 12. ubi dicitur: *Sancta ergo, & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis solvantur.* Ex his verbis patet 1. Animam rationalem esse immortalem. 2. Animas in altera vita esse ligatas peccatis, idest, reatibus peccatorum. 3. Solvi suffragiis vivorum. Cum ergo nequeat hoc intelligi de damnatis, qui nunquam solventur, necessario fatendum est dari locum, ubi a reatu peccatorum purgentur in altera vita animæ defunctorum. Hic autem locus dicitur purgatorium, qui licet hoc nomine non reperiatur expressus in sacra pagina, nec antiquis Patribus, constat tamen ex illis dari locum peculiarem ad purgandas animas in altera vita.

74. Inq. 2. An purgatorium sit locus determinatus, & ubi existat? R. Ex lege ordinaria est locus determinatus infra terram prope infernum damnatorum. Ibi in centro terræ, vel circa illud, quod juxta Geographos distat a nobis versus profundum mille & ducentas leucas, plus, minusve, sunt quatuor receptacula animarum. Primum est sinus Abrahæ, vel limbus Patrum. Secundum limbus puerorum decedentium sine baptismo. Tertium purgatorium, de quo loquimur. Quartum dicitur anthonomastice infernus, omnibus profundius, ubi damnati torquentur in çternum. Purgatorium igitur est locus determinatus ad luendas pœnas pro reatibus debitas, licet in eodem loco sint quædam cavernæ aliis aliæ profundiores. Nec officit, quod aliquæ animæ patiantur, ubi peccavere, ut fertur de pluribus, vel in alio loco, ut dicitur *in cap. 40. Dialog.* D. Gregorii de S. Paschasio, qui in Thermis Au-

gu-

gulanis cruciabatur,quia hęc fiunt ex ſpeciali Dei ordinatione. Non eſt ergo de lege ordinaria alius locus ad purificandas animas de corpore egreſſas: nec purgatorium deſideriorum, a quibusdam aſſertum pro omiſſione deſiderii eundi in cœlum, hoc enim caret fundamento, nec veræ Theologiæ conſonat;vel enim illa omiſſio fuit culpabilis, & ſic luetur in purgatorio communi, vel non fuit culpabilis, & ſic non meretur pœnam detentionis. Nec admitti facile valet alia pœna, ab aliquibus excogitata, nempe ignorare animam, an ſit electa, aut reprobata: quia vere horribili pœna dicunt expiari ſicut igne, vel amplius. Sed licet non repugnet; eſt tamen valde extra communem legem hæc ignorantia, quia anima juſta a primo inſtanti ſuæ egreſſionis ſcit ſe amare Deum, vel ſaltem non odio habere,quod ſufficit,ſuppoſita doctrina fidei,ut agnoſcat ſuam ſortem, licet eam neſciret ex ſententia finali ſibi data, aut ex notitia Angeli ſibi delata. D. Thom. *in App. Suppl. a.* 1.

75. Inq.3. Quas pœnas patiantur animę purgatorii? R. Duæ ſunt pœnæ principales illarum, nempe damni, & ſenſus, juxta duplicem reatum, qui in peccato reperitur. Primus eſt averſio a Deo, & huic reſpondet pœna damni, ſive privatio viſionis Dei. Secundus eſt converſio ad bonum commutabile, cui reſpondet pœna ſenſus. Porro pœna hęc ſenſus adeo acerba eſt, ut ad eam indicandam deficiant verba, quia licet cum illa conferas craticulas candentes, ignitas laminas, ardentes fornaces, metalla liquata, aliave tormentorum genera, parum, aut nihil ſunt in ejus comparatione. Unde S. Aug.laudatus a D. Thom. *in Supplem. q.* 100.*a.* 3.dicit:*Ille ignis purgatorii durior eſt,quam quidquid in hoc ſæculo pœnarum, aut ſentire, aut videre, aut cogitare quis poteſt.* Si ergo cogitari nequit,quomodo explicari valebit? Si noſter hic ignis reſpectu illius eſt pictus, ut cum eodem Auguſtino aſſerunt PP. quid erit vivus, aut verus? Dolores paſſionis Chriſti Domini exceſſerunt ſine comparatione dolores, & tormenta omnium martyrum, & tamen majora ſunt tormenta, & pœnæ purgatorii, ut innuit D. Thom. 3. *p. q.* 46. *a.* 6. *ad* 3.

76. Adde huic pœnæ ſenſus pœnam damni, quæ eſt major ſine dubio omnibus dictis, quia eſt privatio viſionis Dei; pœna autem privationis creſcit juxta formam, a qua privat, ergo cum forma, a qua privat, nempe poſſeſſio Dei clare viſi, ſeu viſio beatifica ſit quaſi infinita, erit conſequenter hæc pœna quaſi infinita. Has pœnas,quæ nec dici,nec cogitari poſſunt, patiuntur animæ in purgatorio, & plures ex illis ob leviſſimas culpas,ut verba otioſa, mendacia jocoſa, parvas diſtractiones, & negligentias in Eccleſia, choro, divino officio, inobedientias leves filii, vel ſubditi, parum ſomnii, cibi, aut potus ſumptum ſine neceſſitate, aliasve minimas noxas,quia ſicut capillus de capite non peribit ad præmium, ita etiam minimus inordinatus affectus non effugit pœnam. Cum ergo facile eam vitare vales, exere vires, & cum tempus habemus, operemur bonum, non teramus illud in comeſationibus, potationibus, ludis, jocis, & aliis inutilibus, quæ in purgatorio acerbiſſime puniuntur. Si illæ felices animæ haberent tempus, quod nos perdimus,quid agerent? Sed quid non agerent? Hinc cruciat illas alia pœna graviſſima, nempe amiſſionis temporis, quo poterant mereri plures gradus gloriæ ęternæ, & ſimul vitare illas acerbiſſimas pœnas actibus veri doloris, devoto uſu ſacramentorum, & ſacramentalium, quos ex ſua ignavia, & negligentia in illo horribili carcere patiuntur, & a Dei viſione miſere arcentur, & privantur.

77. Inq. 4. Quomodo Deus, qui ſumme pius, & miſericors eſt, punit adeo atrociter animas ſibi prædilectas? R. Ex triplici capite hoc provenit, nimirum ex majeſtate offenſi, ex malitia offenſæ, & ex neglectu, & pigritia offenſoris. Quoniam ut dixit Deus S. Catharinæ Senenſi, *Dial.* 3. Culpa etiam minima meretur pœnas maximas, quia *bonum infinitum, proculdubio ſatisfactionem exigit infinitam.* Cum autem hoc ſit veriſſimum,ſumus homines adeo pigri in levibus culpis vitandis, & expiandis, quod Deus, qui eſt judex rectus, nequit non eas punire, & extergere piacularibus flammis. Imo ſi in aliqua hypotheſi daretur animæ optio ingrediendi in cœlum, nollet, nec auderet niſi abſterſa, expiata, & munda ab omni ruga, & macula.

78. Dices, ergo voluntarie patitur, & ejus pœna non erit adeo acerba,ſicut dicitur.

tur. R. Voluntarie patitur ex suppositione. Damnati patiuntur in inferno violenti, & coacti; animæ vero purgatorii patiuntur conformatæ voluntati Dei. Sed hoc non tollit attrocitatem pœnarum, sicut non substulit a Christo D. in cruce, nec ejus sanctissimæ matri juxta crucem. Ang. *ibi. q.* 2. *a.* 2.

Punctum II.

Alia dubia circa purgatorium.

79. Inq. 1. An Dœmones crucient animas purgatori? R. neg. Quia æquum non videtur eos, qui fuerunt victi in hac vita, esse victores in altera, torquendo suos victores. Nam animæ justæ triumpharunt de suis inimicis, ergo istos, non est justum, esse earum tortores. Nec Angeli boni cruciant eas, sed ignis, ut instrumentum divinæ virtutis, quæ suplet proportionem, ut agat in spiritus bonos in purgatorio, & malos in inferno, ut docet D. Thom. *in Suppl. q.* 100. *a.* 5. & licet V. Palafox oppositum asserat in annotationibus ad quasdam animarum apparitiones egregie scriptis; valet intelligi de extraordinaria Dei lege, sicut de locis, ubi aliquæ patiuntur, diximus.

80. Inq. 2. An sit licitum desiderare purgatorium? R. Hoc pendet ex motivo, a quo procedit, Si enim procedit ex ignavia, & torpore non curandi vitare peccata, etiam levia, lucrandi indulgentias, aut faciendi pœnitentiam, relinquendo eam pro altera vita, sic desiderare purgatorium est reprehensibile, & illicitum, ac de talibus dicitur vere: *Nescit purgatorium, qui desiderat purgatorium*; si autem procedat ex humilitate, & agnitione, quod quis meretur pœnas æternas, & pro securitate beatitudinis, & numquam amplius Deum offendendi, illumque in æternum amandi, sic desiderium purgatorii est licitum, & meritorium. Imo, quis adeo præsumere valebit de puritate animæ suæ, ut absque transitu per purgatorium recta via vadat in cœlum? Ex pluribus animabus, quas S. Theresia vidit in cœlos ascendere, solæ tres via recta ascenderunt, reliquæ omnes a purgatorio transierunt, ut testatur in *vita.* 38. *n.* 23. Quia ille, cui non sunt oculi carnei, nec videt, sicut videt homo, sed scrutatur Jerusalem, animam justam, in lucernis, etiam minutissima conspicit, & nobis occulta, nuda, & aperta sunt oculis ejus. Ex hac humili, & seria meditatione eructavit verbum illud bonum venerabilis Ludovicus a Ponte, dum dixit: *longum purgatorium mihi timeo.* Ita refert V. Palafox *ubi supra num.* 53. ibidemque ait, quod S. Theresia cuidam moniali solebat sæpe dicere: *Filia, eruat me quantocius de purgatorio.* Quin, & ipsa humillima humillime postulat in prologo ad suas mirabiles fundationes, ut eas legens, recitet unam salutationem Angelicam in adjutorium, ut possit exire de purgatorio. Si sancti ita timent, quid præsumere valebimus peccatores?

81 Inq. 3. Quanto tempore detineantur animæ in purgatorio? R. Unum est certum, cætera incerta. Certum est detineri, cremari, torqueri quandiu satispassione propria, vel satisfactione aliena non reddant usque ad ultimum quadrantem. De reliquo incertum est tempus exitus sui; latet enim sæpe etiam ipsas, ut indicant plures in supra laudatis, & aliis apparitionibus. Quod etiam patet ex facto, quod testatur S. Theresia de anima D. Bernardini Mendoza, qui ex devotione ad Matrem Dei donavit illi domum pro sua fundatione Vallisoletana. Obiit ille non multo post, morbo repentino correptus, & dixit Dominus Theresiæ, quod habuit misericordiam de illo ob domum donatam in honorem genitricis suæ; verum ex purgatorio non exiturum quoadusque prima Missa celebraretur, ut accidit. Unde habemus quantum æstimet Deus domus religiosas. Habemus etiam, quod illa anima, & aliæ multæ nesciunt tempus sui exitus ab illo igneo carcere. Sciunt utique, quod habebit finem, quo solatio, & spe carent præsciti, sciunt etiam suam sententiam, quæ quibusdam datur usque ad diem judicii, aliis pro decem, viginti, aut triginta annis, aliis plus, aliis minus, sed per viscera misericordiæ Dei nostri suffragiis, & piis operibus prius exeunt, illuminantur, seu transeunt ad lucem æternam. Ubi pro suis benefactoribus continuo intercedunt.

Punctum III.

De suffragiis pro defunctis.

82. Inq. 1. Quid sit suffragium? R. Potest definiri, est *Quodam auxilium alteri præstitum pro remissione pœnæ temporalis.* Nam suffragari est ad modum, quo quis pius solvit pro alio debitore, ut liberetur, vel exeat a carcere. Unde, cum animæ justæ sint in carcere purgatorii, quin possint satisfacere pro reatibus culparum, conceditur eis ex misericordia Dei modus exeundi prius, quam media satispassione, & vi sola tormentorum exitum obtinerent. Deus enim, ut judex rectissimus, non remittit debitum sine justa solutione debitoris, sive a se, sive ab alio præstita. Unde qui negant purgatorium, faciunt Deum injustum. Sed hæc est intolerabilis blasphemia, quam pariter proferunt, qui negant animæ immortalitatem, licet hęc secunda sit gravior prima, hoc est, gravius delinquit negans immortalitatem animæ, quam negans purgatorium. Uterque tamen de justitia, & rectitudine Dei male sentit, & misere errat: *quia dulcis, & rectus Dominus. Psalm.* 24.

83. Inq. 2. An suffragia vivorum mortuis prossint? R. affirm. Est de fide contra errores hæreticorum, qui derident hoc inter alia dogmata catholicorum. Sed constat ex sacra pagina utriusque testamenti, ex sanctis Patribus, & Conciliis œcumenicis. Prob. 1. Ex textu Machab. supra laudato, ubi dicitur: *Sancta ergo, & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis solvantur.* Ex quibus plane constat suffragia vivorum prodesse mortuis. Prob. 2. Ex unione, & communicatione bonorum operum, quibus invicem gaudent omnia membra Ecclesiæ juxta illud *Psalm.* 118. *Particeps ego sum omnium timentium te*, & ex *communione sanctorum*, quam in symbolo profitemur, cujus sensus est, *inter sanctos, sive justos, qui sunt membra Ecclesiæ, esse mutuam communicationem, quatenus unus potest suis operibus bonis juvare alios*, ut quodlibet membrum ejusdem corporis juvat alia juxta Apostol. 1. *ad Cor.* 12.

84. Objic. Unusquisque metet in altera vita, quæ in hac seminaverit, ut ait Apost. *ad Galat.* 6. unumquemque etiam secuntur post mortem opera sua, ut patet *Apocal.* 14. ergo nequeunt suffragia vivorum mortuis prodesse. R. Concesso utroque antec. negatur cons. quia opera facta pro alio, hujus fiunt suo modo, & sic valent ei post mortem: atque eadem ratione poterit metere, quæ seminavit, hoc est, meruit, ut alius pro eo seminaret. Satisfactio, de qua loquimur, est quædam donatio alteri sponte facta, ad quam sufficit voluntas donandi in eo, qui donat, & capacitas accipiendi in eo, qui recipit, quæ quidem supponitur in animabus justis. Ex quo sequitur suffragium uni applicatum, non prodesse aliis in ratione satisfactionis, sed tantum in ratione impetrationis, & applicatum pro pluribus minus valet singulis, ac si pro una sola applicaretur, quia cum sit finiti valoris, dividitur inter illas. Ita D. Thom. *Suppl. q.* 71. *a.* 13.

85. Dices: Quando celebratur Missa pro uno defuncto, dicuntur aliæ collectæ, seu orationes etiam pro aliis, ergo. R. Optime addi orationes pro pluribus in Missa, quæ specialiter dicitur pro uno, sed non adduntur, ut specialiter illis prosint, nec ut determinentur principaliter ad illos, sed, ut etiam illis oratio valeat, ita Angel. *ibi ad* 2.

86. Inq. 3. Quænam sint opera, quæ in mortuorum suffragium applicari valeant? R. Sunt jejunia, elemosynæ, orationes, & quælibet alia, sive pœnalia, sive jucunda, ut devota sumptio Eucharistiæ, maximum vero suffragiorum est sacrificium Missæ. Cum enim sit infiniti valoris, plus omnibus satisfacit pro reatu pœnæ temporalis, sive dicatur juxta officium diei, sive de *Requiem. Quæres* autem quomodo in ista dicatur in offertorio, *Ne absorbeat eas Tartarus, ne cadant in obscurum*, & similia, quæ nequeunt prodesse animabus, quia jam sunt securæ, quod non absorbebit eas Tartarus? R. Præfata dici per anticipationem, seu *repræsentative*, quatenus repræsentatur tempus exitus animæ de corpore, ad modum, quo in consecratione calicis dicitur de sanguine, *effundetur*, quamvis tanto tempore sit jam effusus. Si autem quæras, cur aqua in offertorio hujus Missæ non benedicitur? R. Quia aqua significat populum, & hęc Missa non tam pro populo, quam pro defunctis celebratur.

tur. Eademque ratione non benedicitur populus in fine.

87. Inq. 4. Pro quibus defunctis possint offerri suffragia? R. Circa hoc dubium hæretici multum a veritate aberrant, tum per defectum, tum per excessum. Alii enim nulla suffragia admittunt. Alii illa etiam pro Dæmonibus fieri volunt. Alii solum pro hominibus baptizatis, esto damnatis, valere asserunt, & dicunt, omnes post diem judicii esse salvandos. In tot erroribus incidunt, qui, regulam fixam Ecclesiæ catholicæ respuentes, traduntur in reprobum sensum. Nos vero captivantes intellectum in obsequium Dei, & Ecclesiæ regulam humiliter venerantes, credimus, & dicimus, quod suffragia solum pro animabus justis valent offerri. Non pro beatis, nec pro pueris, qui sunt in limbo, nec pro finaliter damnatis.

88. Objic. 1. Constat ex 2. *Machab.* 12. inventa fuisse apud milites cæssos in bello donaria idolis dicata, quæ lex prohibebat Judæis, & consequenter in peccato decesserunt; & nihilominus mandavit Judas pro eis offerri suffragia, ergo possunt hæc fieri pro damnatis. 2. Calvaria cujusdam Sacerdotis gentilis interrogata a P. Machario cujus fuisset, respondit esse dicti gentilis damnati, tamen oratione Macharii se, & alios juvari. 3. Oratione S. Gregorii fuit Trajanus suscitatus ab inferis, ergo. R. Ad primum, quod jure belli poterant Machabei, ut victores accipere licite illa donaria. Vel etiam ex ignorantia legis; vel quod, si peccaverunt, ante mortem pœnituerunt; vel potest dici, non omnes peccasse, non omnes damnatos fuisse, & sufficit obiisse aliquos in gratia, ut in communi offerrentur suffragia, ut fit etiam nunc, dum celebrantur sacra officia pro militibus cæssis in communi pugna. Ad 2. R. Illud juvamen non esse levamen a pœna, sed quoddam gaudium phantasticum. Ad 3. Quod, si vera est historia Trajani, non erat finaliter damnatus, ita de tribus objectis D. Thom. in *Suppl. q. 71. a. 5.*

89. Inq. 5. An possint offerri suffragia pro Cathecumenis defunctis? R. affirm. loquendo de suffragiis privatis, quæ quis offert, ut persona privata, quia ad hæc sufficit unio charitatis, voluntas operantis, & indigentia recipientis. Suffragia autem communia Ecclesiæ, sacrificium Missæ, aut indulgentiæ nequeunt illis applicari, quia non sunt membra visibilia per visibile sacramentum, nempe baptismum, illi conjuncta. Excipe casum, quo, quis putans se esse baptizatum, viveret, & obiret ut catholicus, & post mortem non fuisse baptizatum ex malitia baptizantis reperitur, quo in casu sepeliri deberet in loco sacro, & posset juvari suffragiis Ecclesiæ, ut decernitur ab Innoc. III. in cap. *Apostolicam, de Presbytero non baptizato.*

90. Inq. 6. An existens in lethali possit applicare suffragia defunctis? R. Sacrificium Missæ certum est proficere etiam celebratum in peccato, imo & peccando. Utinam numquam accideret! Sed cum accidit, proficit animabus. Idem est, licet non eadem certitudine, de aliis suffragiis oblatis a pravis ministris, quæ, celebrata nomine Ecclesiæ, prosunt defunctis; de indulgentiis etiam superius diximus, posse lucrari a peccatore, non pro se, sed pro animabus purgatorii, quia ponit conditionem postulatam ad lucrandam, & supponitur in gratia ille, qui ejus percipit fructum, vel cui applicatur. Ideo enim nequit peccator eam sibi lucrari, quia non est in gratia, ergo qui in gratia est, eam, sive ejus fructum optime lucrari valet: Ita eximius Suarez cum D. Th. *de indulg. disp. 53. sect. 4. n. 6.*

91. Inq. 7. An cultus sepulturæ prosit defunctis? R. affirm. Quatenus cera, oleum, & alia oblata cedunt in cultum Dei, & juvamen Ecclesiæ, ministrorum, & pauperum. Juvat etiam, in quantum disponens sepeliri in tali Ecclesia, se commendat sanctis illius Ecclesiæ. Juvat pariter vivis sepulcrum, pro infectione aeris vitanda, & servanda defuncti memoria, unde monumentum est quasi *monens mentem*, ait Angel. *ubi sup. a. 11.*

TRACTATUS VIGESIMUS NONUS

DE SACRAMENTO EXTREMÆ UNCTIONIS.

HÆretici hoc sacramentum inepte derinent; Calvinus enim *histrionicam hypocrisim* illud appellat: missis vero eorum derisionibus, justo deploratu dignis, ad illius naturam eum cæteris ad ipsum spectantibus exponendam, præsentem cum D. Thom. *in Supplem. q.* 29. *& seqq.* dicamus tractatum.

CAPUT UNICUM.

De extrema unctione.

PUNCTUM I.

Definitio, & institutio extremæ unctionis.

1. Inq. 1. Quid sit extrema unctio? R. Habere duplicem definitionem metaphysicam, & physicam. Metaphysica est, *sacramentum novæ legis institutum a Christo Domino ad abstergendas reliquas peccatorum confortando infirmum spe veniæ.* Physica est, *unctio hominis infirmi sub præscripta verborum forma.* Appellatur hoc sacramentum *unctio*, quia hęc est ejus materia proxima; *extrema* autem, vel quia confertur in extremo vitæ constitutis, vel quia est postrema omnium unctionum, quibus ungitur homo viator in Ecclesia. Nam prima unctio fit in baptismo. Secunda in confirmatione, tertia in ordine. Unde, etiam suppositis quibusdam unctionibus Regum, hæc est, & dicitur *extrema.*

2. Inq. 2. An extrema unctio sit sacramentum? R. affirm. Ita est de fide definitum in *Trid. sess.* 14. *cap.* 1. Ubi docemur esse vere, & proprie sacramentum institutum a Christo Domino, & a Jacobo Apostolo postea in sua canonica promulgatum. Et licet hæretici inaniter garriant, Jacobum tribuere ejus effectum orationi Sacerdotum; pluresque requirere Sacerdotes extremæ unctionis ministros: at falluntur, quia Apostolus requirit unctionem simul cum oratione. Hujus autem ideo specialiter meminit, quia est forma ejusdem sacramenti. Nec requirit necessario plures Sacerdotes pro ministrando eodem sacramento, sed pro diversis. Vel quia ex pluribus aptis potest eligi unus: admodum quo Christus Luc. 17. *v.* 14. dixit leprosis: *ostendite vos Sacerdotibus*, esto sufficeret uni se ostendere. Non tamen contra valorem sacramenti est ministrari simul a pluribus, ut infra patebit.

3. Inq. 3. Quando fuerit institutum hoc sacramentum? R. Non constare certo de tempore institutionis. Probabilius putatur fuisse institutum post Resurrectionem; quia hoc sacramentum est completivum pœnitentiæ. Hæc autem instituta fuit complete post Resurrectionem. *Joan.* 20.

4. Inq. 4. An extrema unctio sit unum sacramentum? R. affirm. Quia licet habeat diversas unctiones, & formas, omnes tamen ad unam adequatam significationem ordinantur. Sicut ob eandem rationem unum adequatum sacramentum est Eucharistia, esto diversis formis, & materiis proximis componatur. Nec valet, si objicias, unum sacramentum ab uno ministro perfici debere; sed extrema unctio a pluribus perfici valet, saltem in necessitate, ergo non est unum sacramentum. R. Enim, quod pluralitas ministrorum non tollit unitatem sacramenti, quia tamquam instrumenta operantur; mutatio autem, vel pluralitas instrumentorum non officit unitati operationis agentis principalis, ut cernitur in pictore, qui pluribus penicillis eamdem imaginem perficit.

PUNCTUM II.

De extremæ unctionis materia.

5. Inq. 1. Quæ sit materia extremæ unctionis? R. Habet duplicem materiam. Remotam videlicet, & proximam. Materia remota est *oleum olivarum ab Episcopo benedictum.* Materia proxima est *unctio infirmi in quibusdam partibus corporis.*

Hæc

Hæc unctio debet fieri sub forma crucis, esto non de necessitate sacramenti. Item debet applicari regulariter digito pollice Sacerdotis, nisi tempore pestis; tunc enim potest fieri media argentea, aut etiam lignea virga. Debet fieri sub gravi in quinque sensibus, seu organis quinque sensuum, & in eorum defectu in partibus proximioribus.

6. In casu valde urgenti sufficit unica unctio sub forma comprehendente omnes sensus v. g. *Per istam sanctam unctionem indulgeat tibi Deus, quidquid deliquisti per visum, auditum, odoratum, gustum, & tactum.* Imo in tali casu sufficit unum tantum oculum ungere. Unctio renum omittitur ob honestatem, & modestiam, non solum in fœminis, sed, & in viris. Unctio pedum debet fieri, nisi ex consuetudine regionis omittatur. Debet autem fieri in parte pedum superiori; in manibus vero in parte interiori, nisi Sacerdotibus, quibus facienda est in parte exteriori, quia eorum interior manuum pars jam antea est immediate consecrata. Aliqui dicunt in casu urgenti posse ungi caput, e quo omnium sensuum nervi descendunt, sub prædicta forma generali. Verum hoc tantum est admittendum in casu adeo raro, ut solum vertex capitis appareret: secus enim saltem oculus, aut alius sensus modo dicto ungendus est. Vid. Bened. XIV. *Syn. lib. 8. cap. 3. n. 4. & 5.*

7. Objic. Cœcus a nativitate numquam peccavit oculis, & idem est de aliis, qui auditu, aut alio sensu semper caruere, ergo in eis non verificatur forma hujus sacramenti, nec debet fieri unctio in parte proximiori tali organo. R. Verba formæ respectu talium esse conditionalia, quatenus eis deprecatur minister, quod Deus indulgeat, si quis forte saltem per desiderium in illo genere infirmus deliquit.

8. Inq. 2. An oleum infirmorum debeat esse benedictum præcise ab Episcopo, vel sufficiat benedictio Sacerdotis inferioris? R. Ad valorem sacramenti sufficere, quod sit benedictum a Sacerdote, unctionem ministrante. Ita constat ex usu, & praxi Ecclesiæ orientalis, ubi ipsimet Sacerdotes benedicunt oleum ad ungendos infirmos. Igitur ad valorem sacramenti non requiritur necessario, quod sit benedictum ab Episcopo, sed quod sit benedictum ab Episcopo, vel ab alio Sacerdote. Verum in Ecclesia latina semper invaluit praxis ungendi infirmos oleo ab Episcopo benedicto, atque ita sub gravi observari debet. Imo debet esse benedictum eodem anno, veteri combusto, ut præcipit Ecclesia, nisi necessitas excuset. Verum, si oleo benedicto aliud non benedictum in minori quantitate misceatur, totum evadit benedictum; tamen, seclusa necessitate, graviter illicita esset talis mixtio. Unde ex præcepto in Ecclesia latina materia remota licita hujus sacramenti est oleum olivarum ab Episcopo eodem anno benedictum, seu consecratum simplex, hoc est absque mixtione alterius liquoris, tum ante, tum post consecrationem. Vide Bened. XIV. *in Syn. lib. 8. cap. 1.*

Punctum III.

De forma, & effectu extremæ unctionis.

9. Inq. 1. Quæ sit forma hujus sacramenti? R. Sunt verba quibus dicitur: *Per istam sanctam unctionem, & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Deus, quidquid per visum deliquisti*; & sic de aliis partibus. De essentia est exprimere partem, aut sensum, qui ungitur. Hæc autem forma exprimitur modo deprecativo, quia sic docet Jacobus Apostolus faciendum *cap. 5.* dicens: *Infirmatur quis in vobis? Inducat Præsbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini.* Quidam asserunt validum fore sacramentum collatum sub hac forma: *ungo te oleo sancto*, ut per suam misericordiam indulgeat tibi Deus, *quidquid deliquisti per visum &c.* quod valde probabile censeo; salvatur enim in dictis verbis forma deprecatoria. At illicitum omnino est illa uti, quia incertum, aut dubium est illam esse validam.

10. Inq. 2. Quæ verba sint essentialia in forma hujus sacramenti? R. Illa verba esse essentialia, ex quorum defectu adest mutatio substantialis in sensu ejusdem formæ. Unde ad ejus essentiam omnino requiruntur sequentia verba: *Per istam unctionem indulgeat tibi Deus, quidquid deliquisti per visum*, aut cæteros sensus. Reliqua autem verba nempe *sanctam, & suam*

suam piissimam misericordiam, licet sub gravi debeant exprimi, si aliquando omittantur, valet sacramentum.

11. Inq. 3. Quis sit effectus hujus sacramenti? R. Est gratia sanctificans afferens jus ad auxilia, quibus infirmus muniatur contra tentationes inimici, & ægritudinis molestias. Hic est primarius effectus. Alius est mundare animam a peccatorum reliquiis, hoc est, a tepore ad bona opera, & etiam a pœnis peccato debitis juxta recipientis dispositionem. Pariter confortare infirmum ad exercitium patientiæ, resignationis, spei, & fiduciæ in Deum; & ad repellendum timorem noxium, quo moribundi sæpe anguntur. Alius effectus est communis sacramentis vivorum, nempe remittere peccata venialia, & etiam per accidens mortalia, dum infirmus absque obice bona fide illud suscipit. Alius denique effectus secundarius hujus sacramenti est salus corporis, si ita ad bonum animæ expediat. Non quidem per miraculum, sed quadam virtute supernaturali, esto ordinario modo, causas naturales adjuvante.

12. Inq. 4. An remittere peccata venialia sit primarius effectus hujus sacramenti? R. neg. Quia nullum est sacramentum primario institutum ad remittenda peccata venialia. Unde cum in ejus forma postulatur a Deo, ut indulgeat infirmo, quidquid per sensus deliquit, non petitur primario remissio peccati, sed remissio ejus reliquiarum, ut sunt debilitas, angustia, ac tepor animæ, & pavor animi; hæ enim inter alia dicuntur reliquiæ peccatorum, quæ eo magis molestant infirmum, quo plus appropinquat ad hujus vitæ exitum. Petitur ergo primario subsidium, & levamen infirmi spirituale; & si expediat, etiam corporale. Ex consequenti vero petitur remissio peccatorum, si quæ adhuc gravent infirmum; quare dixit Jacobus: *& si in peccatis sit, remittentur ei.* Unde patet, quod effectus primarius hujus sacramenti non est remissio peccati, sed reliquiarum peccati per gratiam sanctificantem, & auxilia, quibus illæ absterguntur; licet per accidens non semel causet etiam remissionem peccatorum, ut conformiter ad doctrinam Jacobi tradit D. Thom. *in Supplem. q.* 30. *artic.* 1.

Punctum IV.

De ministro extremæ unctionis.

13. Inq. 1. Quis sit minister extremæ unctionis? R. Ad licitum esse Parochum Sacerdotem, vel quemlibet Sacerdotem ex ejus licentia: quia ejus ministratio est actus jurisdictionis pertinens ad munus Pastoris. Igitur solus pastor, vel alius ex ejus consensu, aut defectu potest licite ministrare hoc sacramentum. At ad validum omnis Presbyter est ejus minister, ut constat ex loco laudato S. Jacobi. Imo quilibet Sacerdos degradatus, seu excommunicatus sufficit ad validum, ut communiter docent Theologi; quia licet sit actus jurisdictionis, hæc ad valorem sacramenti non requiritur, ut liquet in Sacerdote simplici, sine licentia Parochi illud ministrante. Sufficit licentia Parochi rationabiliter præsumpta, ut licite ministretur, ut si ille absit, vel commode non possit, vel ex alia causa justa probabiliter eidem grata.

14. Clementin. 1. *de privileg.* imponitur excommunicatio major Pontifici reservata religiosis exemptis, qui sine licentia Parochi extremam unctionem sæcularibus administrant. Quod non intelligitur, absente Parocho, & necessitate urgente, sed quando pro libito sine consensu Parochi ad illam ministrandam se intromittunt. Profecto insanum, aut nimis stultum putarem regularem, qui dictam censuram incurreret; sicut illum, qui peccaret circa objectum, quod aliqua utilitate, aut delectatione non allicit, sed potius sui horrore, & displicentia retrahit. Regulares hoc, & alia sacramenta libere ministrare valent suis famulis domesticis, & continuis commensalibus; non vero advenis, qui in eorum conventibus infirmantur, ex declarat. *sac. Congreg. Concil.* 27. *Sept.* 1670.

15. Inq. 2. An plures Sacerdotes possint simul ministrare hoc sacramentum? R. Posse valide, dummodo quisque proferat formam correspondentem sensui, quem ungit. Peccarent tamen gravissime, nisi in casu urgenti, sic ministrando; quia in Ecclesia latina, seclusa necessitate, ab uno solo ministro debet perfici sacramentum, ut in rituali præscribitur. Laudabile ta-

tamen foret, quod, dum unctio ministratur, assisterent plures Sacerdotes, vel viri probi, ut sua oratione ad pleniorem effectum sacramenti adjuvarent. Sic fit regulariter in monasteriis, in quibus tota communitas ad hunc piissimum finem in cella infirmi, vel prope eam devote congregatur. In Ecclesia Græca septem Sacerdotes, vel saltem tres ad hoc sacramentum ministrandum conveniunt; debent tamen singuli pronuntiare formam respondentem unctioni, quam peragunt. Vid. Bened. XIV. *ubi sup. lib. 8. c. 4. n. 4.*

16. Inq. 3. An Parochus teneatur ministrare suis ovibus hoc sacramentum? R. Teneri sub gravi ex justitia, etiam illis, qui alia sacramenta receperunt: quia debent ministrare eis, non solum necessaria, sed etiam valde utilia sacramenta. Unde ad id tenetur, etiam tempore pestis, adhibitis præcautionibus, & antidotis opportunis. Nec valet fugere, etiam relinquendo alium Sacerdotem, qui suppleat; alias non pastor, sed mercenarius proderetur. Idem est, si peste infecti, etiam receptis aliis sacramentis, hoc petant. Verum, si illud petant, & Parochus necessarius est pro aliis sacramentis cæteris infectis ministrandis, non tenetur cum periculo vitæ illud eis ministrare. Tunc enim cum præcautiones non sufficiant, & aliunde cæterorum animæ periclitentur, utilitas communis particulari præferenda est. Sacerdos non Parochus ex charitate tenetur hoc sacramentum ministrare in defectu Parochi. In omni autem illud ministrante, exigitur status gratiæ, prout dictum de administratione sacramentorum, quæ postulant ministrum ordinis.

17. Inq. 4. Quæ observare debeat minister hujus sacramenti? R. Debere observare cæremonias consuetas, & recitare omnia præscripta in rituali. Verum si necessitas urgeat, potest illud ministrare sine ministro, omissis etiam precibus antecedentibus, quando adest periculum, vel quod infirmus illico decedat, vel quod ex detentione ministrare contagium immineat.

Punctum V.

De subjecto extremæ unctionis, & de obligatione illam recipiendi.

18. Inq. 2. Quis sit subjectum capax extremæ unctionis? R. Est homo viator, baptizatus, & adultus, qui periculose infirmatur. Non enim potest ministrari omnibus in articulo mortis constitutis, ut sunt belligerantes, navigantes, sententia capitis mulctati, & similes, sed illis, quibus ex morbo imminet mors juxta judicium peritorum. Nec ministrari debet omni infirmo, graviter ægrotanti, sed illis, qui probabiliter in mortis periculo sunt constituti. Ideo enim appellatur oleum infirmorum, seu exeuntium. At non est expectandum, quod infirmus sit in extremo agone, aut jam sensibus destitutus, ut olim fiebat alicubi ex errore, quod, si quis, suscepta extrema unctione, convalesceret, non posset amplius nubere, nec uti copula conjugali, nec carnes edere, nec discalceatus incedere. Hi errores penitus jam in fumum abiere, ut par erat; ideo ministrari debet hoc sacramentum, dum infirmus valeat illud devote, & reverenter recipere, ut sic ejus effectus plenius possit obtinere. Apud Græcos etiam sanis ministratur extrema unctio, ut quædam cæremonia sacra, ait Benedict. XIV. *in Synod. lib. 8. c. 5. num. 5.* Subjectum pro hoc sacramento recipiendo debet esse in gratia, quia est sacramentum vivorum.

19. Inq. 2. Unde proveniat fideles alia sacramenta lætanter recipere, ad hujus vero nuntium tremere, & formidare? Respondet Concina in præsenti, hoc non aliunde provenire, nisi *ex Parochorum negligentia, atque socordia.* Sed vere fallitur, dum Parochos sic de more solita libertate objurgat. Quia licet Parochi debeant exponere ovibus utilitatem hujus sacramenti, aliunde provenit timor illud recipiendi. Omnes fideles credunt ejus utilitatem, & tamen tremunt. Viri docti illam penitus sciunt, & adhuc timent, quod ipsis etiam Parochis forte accidit, ergo non provenit solum ex socordia Parochorum talis timor.

20. Provenit igitur principaliter ex eo, quod

quod *nolumus expoliari, sed super indui.* Provenit ex eo, quod est oleum exeuntium; ex eo, quod est unctio postrema, & ultimum remedium, quo Ecclesia juvat fideles. Propinquitas mortis naturaliter contristat. *Omnium enim terribilium terribilior est mors.* Unde, cum noscant fideles nuntium extremæ unctionis esse nuntium propinquæ mortis, contristantur, timent, & formidant naturaliter. En vera causa, inter alias, differentię, quin socordia Parochorum adeo vocitetur. Suscipere lætanter nuntium mortis non est opus naturæ, sed gratiæ; imo gratiæ valde specialis. Nec est negotium principale libenter mori, sed bene mori.

21. Perhibeat testimonium huic veritati pavor animæ S. Hilarionis, quæ post septuaginta annos, in quibus Christo servivit, adhuc timebat e corpore egredi. Præbeat etiam mors illius venerabilis Dominicani Thauleri, adeo pavida, ut pavidos de sua salute astantes relinqueret. Egomet ipse fateor, me trepidare illam ultimam horam, & quo plus eam vicinam considero, tanto amplius pertimesco. Quis non timebit illud Apost. *ad Heb.* 9. *Statutum est hominibus semel mori, & post hoc judicium?* Quis non trepidabit jam proximum illud momentum, a quo æternitas?

22. Ex dictis infertur 1. Infantes, & perpetuo amentes non esse capaces hujus sacramenti: quia nullam reliquiam peccatorum abstergendam habent. Illis vero, qui aliquando fuerunt compotes usus rationis, ministrari debet, nisi constet, illum in actuali peccato amisisse. Illis pariter, qui sensibus repente destituuntur, ministrandum est, nisi, ut diximus, in peccato actuali essent sensibus privati. In eodem periculo semel tantum est ministrandum. Verum, si in longa infirmate dubitetur, an ex primo periculo convaluerit, & in aliud inciderit, potest quam optime iterari. Pariter in dubio, an quis jam mortuus sit, vel adhuc vivat, ministrari debet sub conditione: quia licet sacramenta non sint instituta pro mortuis, quandiu dubitetur, an vivat, subveniendum est proximo omni modo possibili. Pueris etiam, de quibus dubitatur usus rationis, ministrari debet sub eadem conditione.

23. Infertur 2. beatiss. Virg. non recipisse hoc sacramentum; tum quia cum sit completivum pœnitentiæ, & hanc non receperit sanctissima Virgo, neque ejus completivum suscepisse asseri valet: Tum quia ejus purissima anima non indigebat effectibus extremæ unctionis. Tum quia non constat beat. Virg. mortuam fuisse ex infirmitate; sed potius piissime creditur, in altissima contemplatione, ac extasi elevatam ex impetu, & incendio amoris divini suam sanctissimam animam ex hac mortali vita dulciter transisse ad cœlestia regna. Quis hoc dubitare valet?

24. Inq. 3. An detur obligatio gravis hoc sacramentum recipiendi? R. Sententiam communem, etiam inter Discipulos D. Thomæ, negare: quia hoc sacramentum, licet sit valde utile, non tamen est necessarium. Nemo autem, saltem sub gravi, tenetur adhibere media non necessaria ad salutem. Ideo, receptis aliis sacramentis, ac secluso scandalo, & contemptu, non obligat sub gravi ejus receptio; quidquid consuetis proclamationibus quidam de more falsam appellet communem sententiam, quin ad id promat sufficiens fundamentum. Aliud est, quod infirmus illud sponte omittens graviter peccaret, quia vix potest omitti voluntarie sine scandalo, & contemptu interpretativo: his tamen seclusis, hoc sacramentum non est *de necesitate salutis*, ait D. Thom. *in Supplem. q.* 29. *a.* 3. *ad* 1. Vid. Benedict. XIV. Synod. lib. 8. cap. 7. n. 4.

TRAC-

TRACTATUS TRIGESIMUS

DE SACRAMENTO ORDINIS.

NOmen ordinis generaliter accipi solet pro partium dispositione, aut pro statuum diversitate. Verum in præsenti tractatu solum accipitur pro quodam gradu ecclesiasticæ Hierarchiæ, & pro sexto novæ legis sacramento, de quo D. Thom. *in Supplem. q. 34. & seqq.*

CAPUT I.

De sacramento ordinis in communi.

PUNCTUM I.

De prima tonsura.

1. Inq. 1. Quid sit prima tonsura? R. Est *dispositio ad ordines recipiendos.* Ipsa non est ordo, sed dispositio ad ordines. Unde verba prolata ab Episcopo, & actus tondendi capilos non sunt proprie materia, & forma tonsuræ, sed cæremoniæ præscriptæ ab Ecclesia; sicut etiam candidatum induere superpelliceo. Sic autem appellari illam vestem, dicunt aliqui fortasse, quia antiquitus imponebatur pellibus, quibus prisci vestiri consueverunt. Hujusmodi actionibus denotatur in primis tonsuratum mutare statum, discernique a cæteris sæcularibus.

2. Deinde capillorum rescissio indicat, eum debere resecare humanas appetitiones cum omnibus pompis, faustibus, & curis terrenis, ut ab his segregatus valeat in statu clericali Deo servire, & se disponere melius ad ordines recipiendos. Quod significat ipsa vox græca *clericus*, idest *sors*, innuens tonsuratum esse dicatum divino cultui absque alia sorte, aut hæreditate præter Deum. Insuper tonsuratio capillorum in figura circulari significat, vel coronam Christi spineam, vel status clericalis perfectionem, vel dignitatem regalis Sacerdotii, ad quam disponit tonsura; dicitur autem prima tonsura, quia præcedit alias, quæ in susceptione ordinum fiunt, ampliando in quolibet ordine capitis coronam.

3. Inq. 2. Quomodo disponat ad ordines prima tonsura? R. Tripliciter diponere. 1. Per status mutationem; quatenus tonsuram recipiens, transit a statu sæculari ad clericalem, & appropinquat ordinum dignitati. 2. Per majorem instructionem circa res ecclesiasticas: tonsuratus enim, assistens proximius altari, functionibusque ecclesiasticis, disponitur ad eas aptius congruo tempore peragendas. 3. Per vitam honestiorem, quam tonsuratus profiteri incipit, animo peculiarius se Deo mancipandi. Qua ratione tonsura merito dicitur se habere ad ordines, sicut novitiatus ad professionem. In Jure canonico tonsuratus appellatur *Psalmita*, quia ejus officium est canere Psalmos in choro, vel Ecclesia. Unde Episcopus jubet illi recitare septem Psalmos pœnitentiales; ad illos tamen, juxta plures, non tenetur sub gravi.

4. Inq. 3. Quem finem, seu animum habere debeat tonsuram accipiens? R. Finem ejus unicum, vel saltem principalem debere esse perfectius Deo servire in statu clericali. Si quis illam reciperet ex fine, aut animo obtinendi beneficium, vel declinandi forum sęculare, vel deserendi statum clericalem, valida, sed graviter illicita esset ejus tonsura. Nam aliud est tonsuratum deserere suum statum ex aliqua causa, vel etiam mutare animum decursu temporis; aliud accipere statum cum tali animo, in quo nequit non adesse fictio gravis. Unde Trident. *sess. 23. cap. 4. de reform.* severe prohibet prima tonsura initiari illos, *qui sacramentum confirmationis non susceperint, & fidei rudimenta edocti non fuerint, quique legere & scribere nesciunt, & de quibus probabilis conjectura non sit, eos non sæcularis judicis fugiendi fraude, sed, ut Deo fidelem cultum præstent, hoc vitæ genus elegisse.* Unde, qui confirmatus non est, aut ignorat rudimenta fidei, vel nescit legere, & scribere, aut non accedit animo Deo serviendi, valide, sed illicite, & probabilius graviter accipit tonsuram: quod de ordinibus mi-

noribus potiori ratione est tenendum.

5. Inq. 4. An prima tonsura causet gratiam; vel producat aliquem effectum? R. Quod, cum non sit ordo, aut sacramentum, nec per se causat gratiam, nec imprimit characterem; per quod differt ab ordinibus. Nihilominus per illam cæremoniam excitari valet tonsuratus ad novum statum fervide prosequendum, & ad perfectius serviendum Deo; & sic, si in gratia est, mereri ejus augmentum. Pro foro externo producit tonsura tres effectus, nempe constituere tonsuratum in statu clericali, præbendo ei jus eundi inter alios clericos in functionibus ecclesiasticis, & facere illum capacem beneficii ecclesiastici, & participem triplicis privilegii fori, canonis, & exemptionis a gabellis, vel tributis.

6. Inq. 5. Quid requiratur, ut tonsuratus fruatur hujusmodi privilegiis? R. Quod, ut fruatur privilegio canonis, sufficit, quod permaneat in statu clericali, quin redeat ad laicalem per matrimonium, aut alio modo. Ad fruendum vero privilegio fori requiritur, vel quod sit ordinatus in sacris, vel quod beneficium ecclesiasticum habeat, vel saltem portet tonsuram, & habitum clericalem, & quod alicui Ecclesiæ sit ascriptus, & serviat ex mandato Episcopi, vel studiis vacet in aliqua Universitate. Nota, perpetrantem duo homicidia privari privilegio fori, & canonis ex Constit. *Alias*, a Bened. XIV. edita 24. *Januar.* 1744.

7. Inq. 6. Quid requiratur, ut quis valide, & licite recipiat tonsuram? R. Ad validum solum requiri, quod sit vir, & baptizatus; nam parvulis potest etiam conferri valide ab Episcopo, esto peccaret graviter. Ad licitum autem requiruntur novem conditiones. 1. Quod habeat saltem septem annos, & usum rationis. 2. Quod sciat rudimenta fidei, legere, ac scribere. 3. Quod sit confirmatus. 4. Quod sit legitimus, vel ut talis habitus, & cognitus. 5. Quod non sit Neophitus. 6. Quod sit immunis a censura, & irregularitate. 7. Quod accedat animo serviendi melius Deo in statu clericali. 8. Quod a proprio Episcopo, vel ab alio de ejus consensu tonsuretur. 9. Quod sit indutus habitu clericali. Non requiritur, quod tonsuratus confiteatur, aut recipiat communionem eodem die; hoc quippe esto sit laudabile: & expediat recipere tonsuram in statu gratiæ: tamen eam recipiens in peccato, non peccaret graviter. Potest tonsura recipi quovis die, & quacumque hora, qua Episcopus, vel alii facultate conferendi gaudentes, ministrare velint. Nota denique, Apostolos instituisse primam tonsuram, & juxta quosdam primus omnium illam instituit D. Petrus in memoriam coronæ spineæ Domini nostri. Vid. Ang. *ibi. q.* 40.

Punctum II.

De ordinibus in communi.

8. Inq. 1. Quid sit ordo? R. Est *signaculum quoddam Ecclesiæ, quo spiritualis potestas tribuitur ordinato in ordine ad Eucharistiam.* Vel respondeas habere duplicem definitionem, metaphysicam, & physicam. Metaphysica est, *sacramentum novæ legis institutum a Christo Domino causativum gratiæ potestativæ.* Physica est, *traditio, & acceptio materiæ in qua talis ordo debet exerceri sub præscripta verborum forma.* Ordinem esse sacramentum constat, tum ex tradita definitione, tum ex Trid. *sess.* 23. *cap.* 1. *& can.* 3. tum ex ratione: quia ad sacramenta tria requiruntur, nempe signum sensibile, institutio Christi, & promissio gratiæ rite suscipientibus; sed hæc tria adsunt in ordine, ut patet, ergo ordo est vere sacramentum. Ang. *ibi. q.* 34. *a.* 2.

9. Inq. 2. Quando instituit Christus hoc sacramentum? R. Illud instituisse in nocte Cœnæ, quando dixit: *hoc facite in meam commemorationem.* Tunc instituit expresse Sacerdotium. Diaconatum instituit, quando discipulis suum corpus, & sanguinem distribuit. Subdiaconatum instituit, quando præparavit materiam pro Eucharistia conficienda; vel juxta alios, quando lavavit pedes discipulorum: ordines minores, vel instituit in eadem nocte juxta quosdam, vel antea, temporibus infra designandis, ut sic per eos tamquam per quosdam gradus congruos ascenderetur ad Sacerdotium, relinquendo Ecclesiæ potestatem determinandi materiam, & formam in individuo, quibus opportune potestas, in quolibet ordine tradita, significaretur. Hinc Ecclesia græca differt a latina in quibusdam modis materiæ, & formæ ordinum, & aliorum sacramentorum. Differt inquam materialiter, non formaliter, quia

utra-

utraque convenit in significatione potestatis traditæ, & gratiæ, quæ per quodlibet sacramentum confertur. Qui reluctantur hoc concedere, assignent formam institutam v. g. pro matrimonio.

10. Inq. 3. Quot sint ordines, & an omnes sint sacramenta? R. Ordines sunt septem. Tres majores, nempe Sacerdotium, Diaconatus, & Subdiaconatus, & quatuor minores, nimirum Acolythatus, Exorcistatus, Lectoratus, & Ostariatus. Omnes, & singuli sunt vera sacramenta, quia omnes, & singuli habent propriam materiam, & formam, tribuunt peculiarem potestatem, producunt proprium characterem, & causant specialem gratiam.

11. Objic. 1. Tonsura est ordo, cum tribuat potestatem canendi in choro, & alia privilegia laicis non concessa. 2. Episcopatus est ordo, cum conferat potestatem ordinandi, & alias, quibus carent reliqui Sacerdotes, ergo ordines sunt plures quam septem.

12. R. ad 1. Quod tonsura non est ordo, sed preparatio ad ordines: non enim causat gratiam ex opere operato, nec habet proprie materiam, & formam, ut dictum est. Confert tamen quamdam potestatem supra laicos, quia incipit ingredi Sanctuarium, & adscribi militiæ clericali. Unde fruitur privilegiis clericorum, sicut novitius gaudet privilegiis professorum.

13. R. ad 2. Episcopatum esse verum ordinem; non autem distinctum a Sacerdotio, nec imprimit characterem distinctum realiter, sed modaliter; nam in Episcopatu additur characteri sacerdotali novus modus, virtute cujus valet Episcopus ordinare, & perficere alia omnia, quæ non possunt cæteri Sacerdotes, illo modo supradicto carentes. Unde in Episcopatu datur etiam peculiaris gratia simul cum modo addito; ideo debet conferri, & recipi in statu gratiæ; alias tam conferens, quam recipiens hanc consecrationem in peccato, gravis culpæ reus evaderet. Igitur Episcopatus non est ordo distinctus a Sacerdotio, sed idem cum novo modo, & complementum Sacerdotii. Quare, qui assumitur ad Episcopatum ante Sacerdotium, debet prius ordinari Sacerdos, & postea consecrari Episcopus; alias nequiret valide conferre ordines, consecrare calices, nec obire aliquod munus episcopale ad exercicium ordinis spectans.

14. Objic. 3. Si quilibet ordo est sacramentum, erunt in Ecclesia plusquam septem sacramenta, hoc est falsum, ergo singuli ordines non sunt sacramenta. R. Omnes ordines esse unum sacramentum adequatum, esto quilibet sit sacramentum, quia omnes sunt unum unitate ordinis, seu habitudinis unius ad alium, & omnium ad unum, nempe ad Sacerdotium, ad cujus completam constitutionem omnes ordinantur. Nota, quod Episcopatus, Presbyteratus, & Diaconatus appellantur *ordines hierarchici*. Ang. *ibi. q. 37. a. 2.*

15. Inq. 4. An qui reciperet ordinem Sacerdotii, aliis inferioribus non receptis, maneret verus Sacerdos? R. affirm. Quia receptio aliorum ordinum non requiritur ad validum, sed ad licitum, ob rationem appositam num. præced. quia videlicet quilibet ordo distinguitur realiter ab aliis, & est distinctum sacramentum. Ordinatus autem scienter per saltum manet ipso facto suspensus ab exercitio ordinis suscepti, ita ut, si ordinem sic receptum exerceat, incurrat irregularitatem Papæ reservatam. Si non ministravit in ordine per saltum suscepto, valet ab Episcopo absolvi a suspensione.

16. Inq. 5. An ad validam ordinationem necessarius sit consensus ordinandi? Hanc quæstionem totidem verbis excitat Concina, & respondet: *affirmant omnes.* Sed vix unus affirmat universaliter, quia alias parvuli non possent valide ordinari. Igitur ad validam ordinationem absolute non requiritur consensus ordinandi, nisi in adultis, ut dictum est supra de baptismo. Imo, ut adulti valide ordinentur, aut baptizentur, sufficit, quod non contradicant, ut habetur in textu cap. *Majores* laudato contra suam universalem positionem ab ipso Concina *lib. 1. diss. 2. de ord. cap. 9. n. ult.*

Punctum III.

De materia, forma, & effectu ordinum.

17. Inq. 1. Quæ sit materia, & forma ordinum in communi? R. Quod materia est duplex, nempe remota, & proxima. Remota est illa materia, quæ ordinando traditur ab Episcopo. Proxima vero est ip-

ipsa traditio, & acceptio materiæ cujuscumque ordinis. Forma sunt verba, quibus significatur potestas, quæ illi per talem ordinem confertur. Hæc forma per verba modi imperativi profertur; in quo distinguitur forma hujus sacramenti a forma aliorum sacramentorum; in his enim primario confertur gratia, quia tendunt ad perfectionem, & utilitatem recipientis; sacramentum autem ordinis, licet conferat gratiam, principalius tamen perficit subjectum in ordine ad alios. Unde primario præbet potestatem, qua ordinatus constituitur minister publicus ad cæterorum utilitatem, & regimen, ideoque non est opus, ut illius forma significet gratiam, sed potestatem, quam communicat. Quamvis Ecclesia græca utatur distincta materia, & forma in Presbyteratu, & Diaconatu; convenit tamen in earum significatione, quæ de formali se habet ad sacramentum, ut punct. præc. dictum est. Ang. *q.* 34. *a.* 4.

18. Inq. 2. An contactus physicus materiæ sit necessarius ad valorem ordinis? R. Quod sententia communis affirmat; ita ut ordo susceptus cum solo contactu morali materiæ debeat iterari juxta omnes sub conditione. Nam sententia negans requiri contactum physicum, & sufficere moralem probabilis est: ideoque talis ordo repeti debet, non absolute, sed sub conditione. Peccaret igitur graviter non apponens deliberate contactum physicum, qui ageret contra præceptum non sequendi in materia sacramentorum opinionem probabilem, relicta tutiori.

19. Non tamen requiritur contactus immediatus, sed snfficit mediatus: ut si medio aliquo velo, panno, aut chirotheca tangeretur materia. Nam ille contactus requiritur, & sufficit, quo verificatur, suscipientem rem, vere eam recipere. Nec requiritur tangere totam materiam; sed sufficit, si tangatur una contenta in alia, ut vinum in calice. Verum licet juxta quosdam idem sit de patena, & hostia, quæ, tacto calice, supra quem porriguntur, tangi sufficienter videntur; nihilominus curandum est ad repelendos scrupulos, quod extremis digitis tangantur. Pariter non requiritur conjunctio physica inter contactum materiæ, & prolationem formæ; sufficit enim conjunctio moralis, prout dictum est in tract. de sacram. in genere. In ordinibus majoribus ab eodem, qui tradit materiam, debet proferri forma; in minoribus autem potest ab uno tradi materia, & ab alio proferri forma ex usu, & præscripto Ecclesiæ. Tangens materiam media manu, aut digitis alterius ordinandi simul cum eo manet ordinatus, quia physicus adest contactus mediatus.

20. Inq. 3. Qualis sit efectus sacramenti ordinis? R. Tres sunt ejus effectus. Nempe *gratia sanctificans*, *sacramentalis*, *& character*. Alii duos tantum effectus designant, sed in duobus istis tres illi comprehenduntur. Quoniam certum est, quod singulis sacramentis, preter santificantem, correspondet gratia sacramentalis, seu jus ad auxilia opportuna ad finem cujuscumque sacramenti consequendum. Unde omnes conveniunt in eo, quod per ordinem causatur, non solum gratia sanctificans, & character, sed & gratia sacramentalis, quæ dicitur quædam amplior gratia, seu *gratiæ plenitudo*, qua ordinatus elevatur supra alios, & insignitur ad rite ordinis munia obeunda. Quamvis quis ordinaretur in lethali, reciperet characterem, & gratiam sacramentalem, hoc est jus ad auxilia, quia tam jus, quam character sunt velut *gratiæ gratis datæ*, quæ in peccatore recipi possunt. Character unius ordinis differt realiter a charactere alterius, ut diximus *tract.* 22. *a n.* 75. *Ang. ibi q.* 35.

21. Inq. 4. An qui ordinatus non est, possit exercere ministeria ordinum? R. Sub distinctione. Nam ministeria ordinum minorum possunt a laicis exerceri valide: imo sæpe etiam licite, ut patet de Acholytis, & Ostiariis. Nec inde inferas superfluos esse tales ordines, quia convenientes sunt in Ecclesia, non ut fiant eorum ministeria utcumque, sed ut fiant aptius, & melius a ministris publice deputatis ab Ecclesia. Ministeria Diaconatus, & Subdiaconatus valent exercesi a non habentibus tales ordines valide; non vero licite. Peccaret enim graviter illa sine ordine respectivo exercens in Missa solemni, & fieret reus excommunicationis ferendæ, & irregularitatis ipso facto. At cantans epistolam sine manipulo non exerceret solemniter ministerium Subdiaconatus. Tandem nullus potest exercere adhuc valide ministeria Sacerdotis, aut Episcopi sine Sacerdotio, aut

Epis-

Episcopatu; imo gravissimis pœnis fit obnoxius non Sacerdos, attentans dicere Missam, aut absolvere. Bened. XIV. in Bulla: *Sacerdos in æternum.* 20. Apr. 1744. & in alia incip. *Divinarum.* 2. Aug. 1757.

Punctum IV.

De ministro ordinum.

22. Inq. 1. Quis sit minister sacramenti ordinis? R. Quod minister ordinarius est solus Episcopus consecratus, qui, esto sit vitandus, schismaticus, hæreticus, aut degradatus, valide potest ordinare; sicut valide potest panem, & vinum consecrare. Quia ordinare est munus characteris, & potestatis Episcopalis indelebilis. Minister autem ordinis delegatus potest esse quilibet Sacerdos pro minoribus ordinibus, & etiam pro Subdiaconatu ex commissione Papæ. Abbates mitrati possunt conferre tonsuram, & quatuor minores ordines propriis subditis regularibus. Abbates autem sæculares non gaudent ad hoc facultate. Ang. *q.* 38.

23. Objic. *In cap. Quamvis* prohibetur Chorepiscopis consecrare Præsbyteros, Diaconos, aut Virgines, ergo non omnis Episcopus est minister ordinarius ordinum. R. Chorepiscopos fuisse olim in duplici differentia. Alii quippe non erant vere Episcopi, sed coadjutores Episcoporum, loco septuaginta duorum discipulorum assignati. Et isti nullum ordinem conferre valebant. Alii vero Chorepiscopi vere erant Episcopi, sed absque propria Diœcesi, ut nunc sunt auxiliares, & titulares; & isti licet valide possint ordinare, non tamen licite, nisi ex commissione Episcopi Diœcesani. Vide Bened. XIV. *in Syn. lib.* 3. *cap.* 3. *num.* 6.

24. Inq. 2. Quos possit Episcopus licite ordinare? R. Plura ad id requiri. Inter alia autem requiritur, quod ordinandus sit ejus subditus ratione *originis*, *domicilii*, aut *beneficii*, vel *familiaritatis*, seu *servitii continui triennalis*, sub conditione, quod ei saltem intra mensem ab ordinatione conferat beneficium ecclesiasticum. Hæc facultas ordinandi proprios familiares non conceditur Episcopis titularibus. Insuper valet ordinare exteros cum dimissoriis proprii Episcopi, & regulares suæ Diœcesis cum litteris suorum Superiorum, ac etiam extraneos cum dictis litteris, & attestatione fidem faciente, quod Episcopus eorum Diœcesanus non celebrat ordines. In dimissoriis ab Episcopo, vel Sede vacante expeditis quatuor conditiones sunt exprimendæ. 1. Examen legitimum cum approbatione. 2. Causa, ob quam in propria Diœcesi ordines non celebrantur. 3. Ordines, ad quos suscipiendos dimissoriæ expediuntur. 4. Facultas illos recipiendi, vel a tali, vel a quolibet catholico Episcopo. Hæc autem facultas non expirat morte concedentis, seu mutatione Sedis vacantis, quia est gratia facta.

25. Inq. 3. An Episcopus exterum ordinaturus possit eum examinare, esto admittat dimissorias pro ejus ordinatione? R. Non teneri, sed posse. Nisi sit Episcopus auxiliaris; tunc enim nec tenetur, nec potest. Valebit tamen hic ab illius ordinatione abstinere, si ex justa causa id expediens judicaverit; ut ex variis declarationibus sac. Congr. tradit Bened. XIV. in *Syn. lib.* 12. *cap.* 8. *num.* 7.

26. Inq. 4. Quis possit expedire dimissorias? R. Posse in primis Episcopum pro suis subditis. Item valet eas concedere Vicarius Sedis vacantis, transacto anno vacationis; & etiam intra annum ob Ecclesiæ alicujus necessitatem; vel ordinis suscipiendi obligationem. Prælati regulares possunt etiam concedere dimissorias propriis subditis directas ad Episcopum Diœcesanum, vel, isto ordines non celebrante, ad alium Episcopum.

27. Inq. 5. A quo Episcopo regulares ordinari possint? R. Suscipere debere ordines ab Episcopo loci, in quo degunt. Unde Superiores regularium ordinandorum debent dirigere dimissorias ad Episcopum Diœcesanum. Si autem degant in territorio nullius Diœcesis, debent eas dirigere ad Episcopum viciniorem. Hoc autem, vel proprio Episcopo ordines non celebrante, possunt eas dirigere ad quemvis alium Episcopum. Sed regulares ab alieno Episcopo ordinandi, præter dimissorias, debent exhibere testimonium authenticum Vicarii generalis, vel Cancellarii, aut Secretarii Diœcesani, in quo constet ipsum a Diœcesi abesse, aut ordines pro tunc non celebrare. Caveant autem omnino Superiores regularium, *ne* fraudulenter in his se gerant, *differendo*

de

de industria concessionem dimissoriarum ad tempus absentiæ Episcopi, vel non celebrationis ordinum in propria Diœcesi. Tum quia fraus ab omnibus vitari debet, & omnes dedecet, maxime viros spirituales. Tum quia fraudes regularium, etiam si solum in suspicione maneant, plurimum proclamantur. At in casu absentiæ Episcopi Diœcesani, vel non celebrationis ordinum, non tenentur regulares ab eo exquirere dimissorias, sed sufficiunt dimissoriæ suorum Superiorum cum prædicto testimonio.

28. Inq. 6. Quas penas incurrant regulares in prædictis deficientes? R. Superiores regularium dantes dimissorias ad alium Episcopum, relicto Diœcesano præsente, & ordines celebrante; vel absente, aut ordines non celebrante, de hoc non exhibentes testimonium, prout supra, incurrere ipso facto pœnas privationis officii, vel dignitatis, ac vocis activæ, & passivæ, & alias arbitrio Pontificis. Ipsi autem ordinati, supradictis non reservatis, pœnam suspensionis incurrunt. Episcopus ordinans exterum sine dimissoriis legittimis, aut regularem alienæ Diœcesis sine memorato testimonio, manet per annum suspensus ab ordinibus conferendis. Omnia constant ex Constit. *Impositi nobis*, aliarum confirmativa edita a Bened. XIV. die 27. Febr. 1747.

29. Inq. 7. Ubi, & quando Episcopus debeat ordines celebrare? R. Non posse Episcopum in aliena Diœcesi ordines celebrare sub gravi culpa, & sub pœna suspensionis *ipso facto* a pontificalibus: & ab exercitio ordinis sic suscepti, maneret etiam suspensus sic ordinatus. Nisi id faceret de consensu expresso Episcopi territorii, quo interveniente, non intelligitur prohibitio exercitii pontificalium in alieno territorio, a jure Episcopis injuncto. Ordines debent celebrari in Ecclesia; vel cum causa in sacello episcopali, & intra Missam, præsertim ordines majores: graviter enim illicita, esto valida, esset ordinum majorum collatio extra Missam. Episcopus initians aliquem ante septennium prima tonsura incurrit suspensionem per annum ab eius collatione. *Ex cap. Nullus, de temp. Ord. in 6.* Item, si absque testimonio proprii Ordinarii alicui ordines confert, suspenditur per annum. *Ex Trident. sess. 23. cap. 8. de reform.*

30. Circa tempus ordinationis, Prima tonsura conferri valet quolibet die. Ordines minores privatim quolibet festo; publice, vel feria sexta ante sabbatum, in quo ordines celebrantur, vel in eodem sabbato; vel etiam ex causa in Dominica sequenti, aut præcedenti. Denique ordines majores sabbatis quatuor temporum, sabbato ante Dominicam Passionis, & sabbato Sancto. Ex privilegio aliis temporibus etiam conferri valent. Regulares, qui habent privilegium, ut a quovis Episcopo ordinentur, vel ad recipiendos ordines extra tempora expresse concessum post Concil. Trid. valent modo dicto a quolibet Episcopo, aut quolibet tempore eos recipere; ut patet ex memorata Const. *Impositi nobis.*

Punctum V.

De ordinum subjecto.

31. Inq. 1. Quis sit subjectum capax ad ordines recipiendos? R. Fœminam esse incapacem ordinis recipiendi. Tum quia mulieri nec docere, nec dominari permittitur in Ecclesia. Tum quia Christus nec nocte Cœnæ, nec alio tempore legitur alicui fœminæ contulisse ordinis dignitatem: quam profecto non denegasset suæ sanctissimæ matri, utpote omnium dignissimæ, si posset ea mulier insigniri. Unde communior sententia defendit fœminas jure divino esse ordinis incapaces: imo, & primæ tonsuræ; ita ut nec Pontifex valeat in hoc dispensare. Ita Div. Thom. *in Suppl. q. 39. art. 1.*

32. Objic. 1. Olim in Ecclesia fuere Presbyteræ, & Diaconissæ, ut constat ex jure canonico. Joanna Anglicana ad summum Pontificatum fuit assumpta nomine Joannis VIII. R. ad 1. Quoad olim uxores, quas Episcopi, Presbyteri, Diaconi, & Subdiaconi ante ordinationem duxerant, appellabantur Episcopæ, Presbyteræ, Diaconissæ, aut Subdiaconissæ, ex quo non infertur talibus ordinis initiatas fuisse. Erant etiam aliæ Presbyteræ, & Diaconissæ Deo dicatæ, ita appellatæ, quia homilias canebant in choro, & quibusdam ministeriis inserviebant; ut aperire ostia fœminis, quæ tunc erant a viris se-

separatæ in templo ; exuere , & induere mulieres baptizandas , & instruere rusticanas. Hæc autem, & alia ministeria nullo ordine insignitæ præstare poterant , & præstabant.

33. R. Ad 2. historiam de Joanna Anglicana esse fabulam hæreticorum , qua alucinati aliqui scriptores catholici , ut Martinus Polonus, Marianus Scotus, Sigibertus , & Platina suas historias turpiter fœdarunt, reclamantibus scriptoribus gravioribus ejusdem ævi suppositæ Joannæ Papissæ. Vid. Annat. tom. 2. lib. 2. art. 12. Omnes enim coguntur fateri , quod Pontifex debet esse Sacerdos ; at nullus, putat fœminam posse esse Sacerdotem, igitur nec Pontifex , quidquid garrulent Magdeburgenses hæretici contra Ecclesiam Romanam. *Hęc igitur Papissa Martini Poloni commentum est.* ait Honoratus a S. Maria tom. 1. Dissert. 3. a. 2.

34. Inq. 2. An Hermafroditus sit capax ordines recipiendi?R. Hermaphroditos esse in triplici differentia. Alii enim sunt , in quibus prævalet sexus fœmineus ; & hi sunt incapaces ordinis , sicut ipsæ fœminę. Alii in quibus uterque sexus æque dominatur ; & de istis idem est ac de prioribus, quandiu sexus virilis non prævalet. Alii denique , in quibus prævalet sexus virilis,ob quam rationem absolute ordinis capaces reputantur. Sunt tamen irregulares , nec expedit talia monstra ordinari : & multo minus mulierem in virum erumpentem,quod accidere posse , admittunt plures. Nam esto non sit incapax ordinis , supposito sexu virili ; tamen non decet talibus ordines conferre. Si autem, ordinato jam hermaphrodito , sexus fœmineus prævaleret, invalide consecraret , sicut Sacerdos transiens a statu viatoris,qui,licet gaudeat charactere in anima , nequit valide eo uti.

35. Inq. 3. Quot conditiones requirantur , ut valide , & licite ordines quis recipiat? R. Saltem decem , & novem requiri. 1. Quod sit vir. 2. Quod sit legitimus , vel saltem legitimatus , aut dispensatus. 3. Quod sit baptizatus.4. Quod sit confirmatus. 5. Quod non sit Neophitus , aut recenter conversus. 6. Quod sit vocatus a Deo ad statum ecclesiasticum. 7. Quod habeat intentionem ordines recipiendi , & serviendi in eis Deo , & Ecclesiæ. 8. Quod habeat legitimam ætatem. Pro tribus ordinibus minoribus ætas a septimo anno usque ad decimũ quartum requiritur communiter juxta locorum consuetudinem,seu peculiaria statuta Diœcessana. Pro Subdiaconatu. 22. Pro Diaconatu 23. Et pro Præsbyteratu. 25. anni designantur a Tridentino. Sufficit autem , quod dicti anni sint incepti , etiam per unam horam.

36. Nona conditio est , quod sit in statu gratiæ. 10. Quod careat omni censura, & irregularitate. 11. Si fuit uxoratus, quod exhibeat fidem obitus uxoris , & matrimonii cum ea celebrati , ex qua constet unicam , & virginem duxisse. 12. Quod polleat sufficienti scientia pro ordine respective suscipiendo. 13. Quod illum recipiat a proprio Episcopo , seu legitimo Superiore , vel ex ejus consensu expresso ab alio. 14. Quod suscipiat illud debito tempore , & loco , ac habitu clericali indutus, & cum attestatione probitatis vitæ , & honestatis morum , ac frequentiæ sacramentorum. 15. Quod sit initiatus tonsura , & ordine anteriori , priusquam ulteriorem suscipiat. 16. Quod ad ordines majores servet interstitia ab Ecclesia præscripta. 17. Quod exerceat ordinem sacrum susceptum , priusquam alium recipiat. 18. Quod habeat verum titulum ad eosdem recipiendos. Denique 19. quod habeat exercitia spiritualia per decem dies in aliquo seminario , vel monasterio ante ordinis susceptionem. Hæc sunt requisita ad validam , & licitam ordinum susceptionem ex variis decretis Pontificiis, & D. Thom. *q.* 36.

37. Inq. 4. Quid sint interstitia? R. Esse intervalla temporis unius anni assignata ab Ecclesia inter unum, & alium ordinem sacrum. Quamvis olim etiam ad minores ordines servarentur; post Tridentinum tamen ab arbitrio Episcopi pendet eorum observatio : & ex consuetudine inter minores, & majores solent dispensari. Possunt etiam ab Episcopo dispensari inter ipsos majores ex causa necessitatis, aut utilitatis Ecclesiæ. Hæc interstitia sunt juste præscripta , ut ordinandus illo anno se exerceat in ordine suscepto,& pro alio suscipiendo aptius se disponat. Soli Episcopo competit in eis dispensare ex causa juxta prudens arbitrium.

38. Ordinatus per saltum , vel scienter sine legitima ætate , aut simoniace , vel sine dimissoriis ab Episcopo non proprio, aut sine titulo,vel cum titulo ficto,vel cum cen-

censura, aut irregularitate, vel alio impedimento canonico, incurrit suspensionem ab exercitio ordinum: a qua, si illos non exercuerit, potest absolvi ab Episcopo, excepta suspensione ob simoniam incursa; hæc enim est Papæ reservata, sicut, & aliæ incursæ ob exercitium ordinum non legitime susceptorum. Suscipiens eodem die duos ordines majores manet suspensus ab exercitio posterioris. Episcopus etiam incurrit suspensionem Papæ reservatam.

39. Inq. 5. An suscipiens ordines in lethali peccet graviter? R. affirm. Quia omnes juxta communiorem sententiam sunt sacramenta. Igitur cum sint sacramenta vivorum, requirunt sub gravi statum gratiæ in subjecto. Ita D. Thom. *q.* 36. *a.* 1. At Concina *lib.* 1. *de ordine cap.* 2. *n.* 15. ait, quod esto ordines minores non essent sacramenta, peccaret graviter illos recipiens in peccato, sed neque id probat, nec verum reputamus. Oppositum indicat Bened. XIV. in Syn. l. 8. c. 9. n. 12.

Punctum VI.

De titulo ad sacros ordines requisito.

40. Inq. 1. Quid, & quotuplex sit titulus pro recipiendis ordinibus sacris requisitus? R. Nihil aliud esse titulum, quam *jus ad aliquid legitime possidendum, vel faciendum.* In præsenti autem est jus ad congruam sustentationem, qua valeat clericus decenter vivere, quin cogatur mendicare, aut aliquam artem suo statui alienam exercere. Hic appellatur titulus clericalis. Est autem triplex, nempe *beneficii, patrimonii, & paupertatis*, seu *monachalis.*

41. Inq. 2. Quid requiratur, ut quis ad titulum beneficii ordinari licite possit? R. In primis requiri pacificam possessionem beneficii, & fructuum ejus; hoc est, quod non sit impeditus ad percipiendum congruo tempore ejus fructus. Deinde, quod beneficium sit sufficiens pro congrua juxta taxam synodalem, aut judicium Episcopi, & morem regionis, detractis oneribus, quibus beneficium gravatur; non autem stipendio respondente numero Missarum, ad quas celebrandas clericus in ejus fundatione astringitur, aliud Episcopo non statuente. Si clericus ordinetur in loco domicilii, & in alia Diœcesi obtineat beneficium, poscens perpetuam residentiam: tunc congrua computanda est juxta taxam Diœcesis beneficii; secus vero, si residentiam non deposcat. Ex constit. *Apostolici ministerii* edita ab Innoc. XIII. Confirmativa alterius incipientis: *Speculatores* Innocent. XII. ubi hic Pontifex zelo vere apostolico decernit, quis, a quo, quomodo, & quo titulo ordinari possit, & debeat.

42. Inq. 3. An ordinari valeat aliquis ad titulum beneficii certi de futuro? R. neg. Quia decreta conciliaria, & pontificia exigunt possessionem pacificam beneficii. Neque quisquam valet renuntiare, aut resignare beneficium, ad cujus titulum est ordinatus, nisi sub duplici conditione; hoc est, quod prius habeat congruam aliunde, & quod exponat illud esse beneficium, ad cujus titulum fuit ordinatus. Potest autem quis privari a beneficio, ad cujus titulum ordines suscepit, si ejus delicta ita postulent; in quo aliqui falluntur, putantes non dari potestatem eos a tali beneficio privandi. Unde audaciores facti rebelles fiunt Episcopis, ab eis diffugiunt, & residentiæ obligationem gravissimam violant; cum hæc sola culpa non residendi, ubi ad id astringuntur ex natura ipsius beneficii, vel ex statutis alicujus Ecclesiæ, sufficiat ad juste eos privandos beneficio.

43. Potest etiam quis ordinari ad titulum coadjutoriæ perpetuæ, designata sufficienti congrua. Idem est de pensione clericali, commenda, & præstimonio perpetuo, ac de servitio alicujus hospitalis, vel Ecclesiæ. Nam licet non sint proprie beneficia ecclesiastica, habent tamen naturam beneficii, ad quam potius, quam ad vocem est attendendum pro vero titulo ad effectum. Si parum deficiat beneficio pro congrua sufficienti, potest quis legitime ordinari ad ejus titulum; quia parum pro nihilo reputatur, nec congrua consistit in indivisibili. Quamvis pro possibili curandum est, ut attingat taxam synodalium. Potest etiam suppleri defectus ex bonis prophanis immobilibus designatis ad hunc finem; ita ut ex beneficio, & supplemento confletur congrua taxata.

44. Inq. 4. Quid sit patrimonium, & quis

quis possit ordinari ad ejus titulum? R. Patrimonium in præsenti est *jus percipiendi congruam sustentationem ex bonis immobilibus frugiferis, a patre, vel ab alio habitis, seu donatis.* Ad titulum patrimoni solum possunt ordinari illi, *quos Episcopus judicaverit assumendos pro necessitate, & commoditate Ecclesiarum suarum*, ut præscribit Tridentin. *sess.* 21. *cap.* 2. *de reformat.* Et confirmant constitutiones pontificiæ supra laudatæ. Hoc patrimonium debet esse verum, seclusa omni fraude. Nec valet alienari, aut vendi sine consensu Episcopi, & congrua aliunde habita. Episcopus aliquem ordinans sine titulo, incurrit suspensionem a collatione ordinum per annum, & debet alere illum; hic vero incurrit suspensionem pro tempore arbitrio Episcopi.

45. Tertius titulus est monachalis, seu paupertatis, vi cujus ordinantur regulares solemniter professi. Hi enim de bonis Ecclesiæ, seu monasterii, aut religionis, in qua sunt professi, sustentantur. Ad hunc modum sustentabantur primis Ecclesiæ sæculis omnes clerici: degebant enim addicti alicui Ecclesiæ, & ex communi penu, fidelium oblationibus conflato, singulis necessaria Episcopus suppeditabat. Nunc autem post beneficiorum divisionem, quidam habent plusquam egent, & quidam egent plusquam habent. Utinam huic labori inveniri possit aliquod medium, aut remedium.

CAPUT II.

De ordinibus in particulari.

QUamvis AA. ut plurimum omittant definitiones ordinum in particulari; pro majori tamen claritate illas exhibemus in præsenti: quia definitio metaphysica explicat genus, & differentiam rei, & physica ejus partes.

PUNCTUM I.

Expenduntur quatuor minores ordines.

46. Inq. 1. Quid sit Ostiariatus? R. Habet duplicem definitionem metaphysicam, & physicam. Metaphysica est, *sacramentum novæ legis, institutum a Christo Domino, causativum gratiæ potestativæ ad aperiendum portas Ecclesiæ dignis, & claudendum indignis*: physica est, *traditio, & acceptio clavium sub præscripta verborum forma, ab Episcopo consecrato prolata.* Materia proxima Ostiarii est traditio, & acceptio clavium. Materia autem remota sunt claves Ecclesiæ. At quia materia proxima in omni ordine est ipsa traditio, & acceptio materiæ remotæ, solum de hac loquemur, in cæteris illam supponendo. Campanula, quæ confertur Ostiario, non pertinet ad ejus materiam, sed est quædam cæremonia ecclesiastica. Forma ejus sunt verba ab Episcopo prolata: *Sic age, quasi rationem Deo redditurus pro his rebus, quæ his clavibus includuntur.*

47. Inq. 2. Quæ debeant esse claves Ostiario tradendæ? R. Debere esse claves Ecclesiæ. At, si aliæ traderentur, teneret ordinatio, dummodo essent vere claves, quibus significatur potestas aperiendi, & claudendi. Unde claves ex papiro, aut alia futili materia inepta ad aperiendum, & claudendum, non sunt materia valida.

48. Inq. 3. Quænam sint Ostiarii officia? R. Quatuor designari. 1. Aperire portas Ecclesiæ dignis; idest fidelibus, & claudere indignis, nempe infidelibus, & excommunicatis. 2. Arcere laicos, & præsertim fœminas, ne prope altare accedant. 3. Pulsare campanam, convocando populum ad divina officia. 4. Vasa sacra & Ecclesiæ supellectilem custodire. Alii assignant etiam curare, ut omnes in Ecclesia cum debita modestia, silentio, & reverentia se gerant. Instituit Christus Ostiariatum, quando ejecit de templo vendentes, & ementes. Matth. 21.

49. Inq. 4. Quid sit Lectoratus? R. Metaphysice definiri, *sacramentum novæ legis institutum a Christo Domino, causativum gratiæ potestativæ ad legendum Prophetias veteris, & novi testamenti.* Physica est, *traditio, & aceeptio libri Prophetiarum sub præscripta verborum forma ab Episcopo consecrato prolata.* Ejus materia est liber Prophetiarum, sive sit biblia, missale, breviarium, vel alius quilibet liber, in quo adsit Prophetia veteris, & novi testamenti. *Dices*: claves, quæcumque sint, materia valida Ostiariatus sunt, ergo quilibet liber, esto sine prophetia, erit materia valida Lectoratus? R. neg. conseq. Quia claves pro materia Ostiariatus nihil

continent sanctum, ideo sufficit esse vere claves ad designandam potestatem aperiendi, & claudendi Ecclesiam. At materia Lectoratus continet quid sanctum, hoc est Prophetias veteris, & novi testamenti: unde si hæ absint, abest etiam materia valida Lectoratus.

50. Inq. 5. Quæ sint Lectoratus munia? R. esse quinque 1. Legere alta voce in Ecclesia scripturam sacram utriusque testamenti. Non quidem prædicare, ut aliqui dixerunt; hoc enim est munus Diaconi, Parochi, & Episcopi, sed scripturas perlegere. 2. Docere fidei rudimenta Cathecumenos, & rudes baptizatos. 3. Panem, & novos fructus a fidelibus oblatos benedicere. 4. Canere laudes divinas, & canentibus præesse. 5. Olim erat legere scripturam, quam Episcopus erat interpretaturus. Instituit Christus Lectoratum, quando aperies librum Isaiæ legit: *Spiritus Domini super me. Luc. 4.*

51. Inq. 6. Quid sit Exorcistatus? R. Definitio metaphysica est, *sacramentum novæ legis institutum a Christo Domino, causativum gratiæ potestativæ ad conjurandum Dæmones, & tempestates.* Physica est, *traditio, & acceptio libri Exorcismorum sub præscripta verborum forma ab Episcopo consecrato prolata.* Ejus materia est liber exorcismorum. Si traderetur Pontificale romanum, aut Missale esset etiam materia, ut constat ex ipso Pontificali. Forma ejus sunt verba ab Episcopo prolata. Nullus potest exorcizare sine licentia Ordinarii, quia ex quærelis Episcoporum ita dispositum est a Sede apostolica. An justæ sin tales quærelę præsertim pro necessitatibus frequenter occurrentibus, viderint ipsi. Regulares tamen ab hoc labore supersedeant, nisi consuetudo immemorabilis prævaleat. Dum quis igitur ordinatur, recipit potestatem exorcizandi in actu primo; pro ejus tamen exercitio requiritur licentia Episcopi ex declarat. *sac. Congr. Episcop. & regul. 22. Februar. 1625.*

52. Inq. 7. Quæ sint munia Exorcistæ? R. Esse exorcizare Dæmones, & manus imponere super Cathecumenos, & baptizatos, ut illi repellantur ab eorum corporibus, & parare locum communicaturis. Aliqui asserunt omnes fideles posse exorcizare Dæmones, & eos a corporibus repellere, dummodo exorcizatio sit bona, probata, & non superstitiosa; in qua sententia prohibitio supradicta intelligitur de exorcizatione solemni, & ex officio; non de privata, ex devotione, & charitate. Nihilominus omnes absque expressa Episcopi facultate abstineant a talis potestatis exercicio publico in quacumque Ecclesia sęculari, vel regulari, ut præcepit Bened. XIV. in Bulla incip. *Magno cum animi nostri* §. 34. ann. 1751. Instituit Christus Exorcitatum, dum Dæmones ejecit. Marc. 1.

53. Inq. 8. Quid sit Acolythatus? R. Definiri metaphysice, *sacramentum novæ legis institutum a Christo Domino, causativum gratiæ potestativæ ad ministrandum urceolos, & portandum candelabrum.* Physica est, *traditio, & acceptio urceolorum vacuorum, & candelabri cum cereo non accenso sub præscripta verborum forma.* Ejus materia sunt urceoli, sive vacui, sive pleni, & candelabrum cum cereo, vel sine illo, accenso, vel extincto; hoc enim non est de essentia, utraque materia est essentialis; sed character in traditione urceolorum, & sub verbis præscriptis principalius imprimitur. Candelabrum etiam est de essentia, minus vero principalis; inde enim Acholythus dicitur Ceroferarius. Ejus munia sunt urceolos mundare; vino & aqua eos replere, ac tradere Subdiacono ad sacrificium; & lumen deferre ad cantandum Evangelium. Forma Acolythatus sunt verba ab Episcopo prolata in traditione utriusque materiæ. Ideo est etiam duplex forma partialis, sed principalior, quæ in traditione urceolorum profertur; quia per munus urceolos præparandi, & ministrandi accedit magis Acolythus ad Eucharistiam. Etiam spectat ad Acolythum pulsare campanulam tempore sacrificii. Instituit Christus Acolythatum quando dixit: *ego sum lux mundi. Joan. 8.*

Punctum II.

De Subdiaconatu, & Diaconatu.

54. Inq. 1. Quid sit Subdiaconatus? R. Definitio Metaphysica est, *sacramentum novæ legis; institutum a Christo Domino, causativum gratiæ potestativæ ad inservien-*

viendum Diacono in sacrificio Missæ, & cantandum solemniter Epistolas in Ecclesia cum manipulo: Physica est *traditio, & acceptio calicis vacui, & patenæ vacuæ sub præscripta verborum forma ab Episcopo consecrato prolata.* Ejus materia est calix cum patena sine pane, aut vino. Si autem cum pane, & vino tradantur, non officit valori. Nam essentiale solum est traditio, & acceptio vasorum sacrorum. Unde debent ex necessitate esse consecrata, quia tribuitur Subdiacono potestas tangendi vasa sacra. Ejus forma sunt verba Episcopi: *videte cujus ministerium vobis traditur &c.* Epistolarum liber non est materia. Olim enim etiam a Diacono epistola canebatur; ideo tota materia Subdiaconatus consistit in traditione calicis, & patenæ.

55. Inq. 2. Quæ sint munia Subdiaconi? R. ejus munus præcipuum esse inservire Diacono in altari, porrigendo ei calicem cum vino, & patenam cum hostia. Secundarium est cantare Epistolas solemniter in Ecclesia. Item infundere aquam ad abluenda digitorum extrema sacrificantis; crucem portare in processionibus; oblationes a populo suscipere. Denique abluere corporalia, & purificatoria. Obligationes, quibus astringuitur Subdiaconus, præcipuę sunt tres; nempe deferre habitum clericalem; & tonsuram; servare castitatem; & recitare horas canonicas, de quibus mox.

56. Postulante necessitate, & deficiente Subdiacono pro Missa solemni, potest permitti per Superiores, ut initiatus ordinibus minoribus substituatur ad canendam Epistolam, paratus sine manipulo. Nam manipulo solum potest uti, qui vere constitutus est Subdiaconus ex *sac. Rit. congreg. 5. Julii 1698.*

57. Inq. 3. Quid sit Diaconatus? R. Definiri Metaphysice, *sacramentum novæ legis institutum a Christo Domino, causativum gratiæ potestativæ cantandi solemniter Evangelium in Ecclesia cum manipulo, & stola.* Physice, *traditio, & acceptio libri Evangeliorum sub præscripta verborum forma ab Episcopo consecrato prolata.* Ejus materia præcipua est traditio libri Evangeliorum in Ecclesia latina; in græca autem solum est impositio manuum sub propria forma: *accipe Spiritum sanctum &c.* Nos vero dicimus, quod licet hæc sit vera forma, & materia Diaconatus, non tamen adequata, sed partialis: imo asserimus traditionem libri Evangeliorum sub propria forma *accipe potestatem legendi Evangelium &c.* esse præcipuam materiam, in cujus traditione imprimitur character, & gratia confertur. Et hæc est communis sententia doctorum cum D. Thom. *in 4. dist. 24. q. 2. a. 5. ad 5. & in Supplem. q. 37. a. 5. ad 5.*

58. Alii asserunt, quod materia essentialis unica est manuum impositio, & forma oratio ei adjuncta; traditio vero libri Evangeliorum tantum est pars integralis. Hæc opinio est valde probabilis, roborataque praxi Ecclesiæ græcæ, in qua adest vera ordinatio sine prædicta traditione, ergo hęc de essentia ordinationis non est. Patet conseq. sine eo enim, quod est de essentia rei, nequit dari res. Nihilominus communis sententia tenet, quod traditio instrumentorum est materia essentialis in Ecclesia latina. Unde pro Diaconatu est duplex materia partialis, unam adequatam constituens, nempe impositio manuum Episcopi, ac traditio libri Evangeliorum. Nam Christus non determinavit materiam & formam ordinationis in specie atoma, seu infima, sed in genere, aut specie subalterna, ergo illa erit materia essentialis, quam designarit Ecclesia ex potestate sibi a Christo relicta; sed Ecclesia latina designavit pro materia Diaconatus traditionem libri Evangeliorum, ergo hæc essentialis est in Ecclesia latina. Sic respondent Romæ ordinandi examinatoribus. Itaque tam impositio manuum, quam traditio instrumentorum est materia essentialis ordinis in Ecclesia latina; ac per utramque confertur gratia. Hæc oppinio est unice amplectenda in praxi, eamque absolute tenere debet, qui doctrinæ Divi Thomæ subscribere velit. P. Concina in præsenti deserens D. Thom. oppositæ subscribit sententiæ, convictus praxi Grecorum. Sed hæc non omnino convincit, quia Græci utuntur, vel saltim pluribus sęculis, juxta plures, usi sunt pro absolutione a peccatis forma deprecativa, quæ in Ecclesia latina invalida est.

59. Inq. 4. Quæ sint munia Diaconi? R. Quinque esse præcipua. 1. Assistere, & ministrare Sacerdoti in sacrificio Missę.

2. Evangelium canere in Missa solemni. 3. Solemniter baptizare ex commissione Episcopi, aut Parochi, astante causa. 4. In absentia Presbyteri Eucharistiam fidelibus dispensare. 5. Populo prędicare cum licentia Episcopi. Peccat autem graviter exercens in lethali prædicta munia, excepto ultimo. Diaconus facilius potest dispensare Eucharistiam in specie vini, ubi ad hoc adest consuetudo, seu privilegium, quam in specie panis, quia pro hac ministranda opus est tangere immediate Eucharistiam, non vero pro illa. Unde nunc solum in articulo mortis, deficiente Sacerdote, valet eam ministrare. *Vide Angel. loc. cit. Supplem.*

Punctum III.

De Presbyteratu.

60. Inq. 1. Quid sit Presbyteratus? R. Definitio metaphysica est *sacramentum novæ legis institutum a Christo Domino causativum gratiæ potestativæ conficiendi corpus, & sanguinem Christi.* Physica est *traditio, & acceptio calicis cum vino, & patenæ cum hostia sub præscripta verborum forma ab Episcopo consecrato prolata.* Habet duplicem materiam, & formam essentialem, sicut Diaconatus; principalior tamen ejus materia in Ecclesia latina est traditio calicis, & patenæ cum vino, & hostia; per hanc enim tribuitur Presbytero potestas consecrandi panem, & vinum. Alia materia est impositio manuum Episcopi cum sua forma: *accipe Spiritum sanctum &c.* Per hanc tribuitur ei potestas absolvendi a peccatis in actu primo. Unde si tradita prima materia, & prolata forma ei respondente · *accipe potestatem &c.* moreretur Episcopus, sic ordinatus non maneret adequate Sacerdos, reciperet enim unam potestatem sine alia, sicut de Juda dicitur. Apostoli pariter in triduo mortis Christi poterant consecrare, non vero a peccatis absolvere; quoniam potestatem consecrandi acceperunt in nocte Cœnæ; absolvendi vero post Resurrectionem, ut ait D. Thom. *in 4. dist. 34. q. 2. a. 3. ad 2.*

61. Inq. 2. An, si cui traderetur solum patena cum hostia, non vero calix cum vino, maneret vere ordinatus? Aliqui affirmant, quia est potestas indivisibilis, & sicut in una specie Eucharistiæ continetur & altera; ita una potestas in alia. Sed probabilius est oppositum. Tum ex Conciliis, in quibus utraque materia tradenda decernitur. Tum quia sicut una species non est integrum sacramentum, ita traditio unius materiæ non sufficit pro adequata ordinatione, nec ad producendum characterem sacerdotalem. *In ipsa traditione calicis sub forma verborum determinata character Sacerdotalis imprimitur*, ait D. Thom. *in Supplem. q. 37. art. 5. in corp.*

62. Inq. 3. An calix, & patena tradenda ad Presbyteratum debeant necessario esse sacra, & cum vino, & hostia? R. Ad 1. neg. & ad 2. affirm. Ratio primi est: quia ordinandus Sacerdotio jam gaudet potestate tangendi vasa sacra tradita sibi in Subdiaconatu. Qua ratione ibi vasa tradenda debent ex necessitate esse sacra; hic vero, ob oppositam rationem, id necessarium non est ad validum. Ratio secundi est: quia vinum, & hostia pertinent ad materiam Presbyteratus: igitur non solum calix, & patena utcumque, sed cum vino, & hostia tradi debent. E converso in Subdiaconatu porrigi illa vacua opportet; esto valeret ordinatio, licet vacua non traderentur.

63. Inq. 4. Quæ potestas detur Presbytero in ordinatione? R. Quod datur ei duplex potestas respondens duplici materiæ, & formæ partiali Presbyteratus. Prima est in corpus Christi physicum, quatenus potest consecrare panem, & vinum. Secunda est in corpus Christi mysticum, quatenus potest absolvere fideles a peccatis. Ad exercitium autem hujus secundæ potestatis requiritur specialis approbatio, & licentia Episcopi, excepto articulo mortis.

64. Dices: Nec primam potestatem valet presbyter exercere sine licentia celebrandi post ordinationem datam ab Episcopo, ergo non adest differentia quoad hoc inter primam, & secundam potestatem. R. Dari magnam differentiam. Pro exercitio enim primæ potestatis requiritur approbatio in cęremoniis, & licentia Episcopi tantum *ad licitum.* Valida enim, esto illicita, est quælibet consecratio facta a Presbytero absque ulla licentia Episcopi. Invalida vero absolutio data a Presbytero sine dicta licentia, nisi in articulo mortis.

65.

65. Inq. 5. Quid potest absolvere simplex Sacerdos in articulo mortis? R. Posse in absentia Parochi, aut alterius jurisdictionem habentis absolvere ab omnibus peccatis, & censuris absque ulla restrictione, eo modo, quo diximus tract. 27. a. num. 209.

66. Inq. 6. An possit recipi potestas absolvendi a peccatis, non recepta potestate consecrandi? R. neg. Quia potestas absolvendi fundatur supra potestatem consecrandi. Unde, hac deficiente, deficit & alia. Ideo si cui Episcopus applicaret materiam, & formam, quibus tribuitur potestas absolvendi, quin prius traderet materiam, & formam, quibus datur potestas consecrandi, non sufficeret hanc postea supplere; sed utramque deberet de novo conferre. E contra vero, si tradita prima potestate consecrandi, omissa fuisset manuum impositio cum sua forma, sufficeret eam supplere. Munia igitur Sacerdotis sunt consecrare corpus, & sanguinem Christi; item fideles a peccatis absolvere, vel ligare cum approbatione Episcopi. Item solemniter baptizare ex consensu Parochi. Item ex ejusdem consensu ministrare alia sacramenta præter ordinem, & confirmationem: ac denique benedicere populum simplici benedictione in Missa. Benedictione inquam, *simplici*, non terna, ut usque ad tempora Pii V. & Clem. VIII. etiam sacerdos simplex, juxta Merari, dare consueverat.

67. Inq. 7. An sit de fide omnes ordines esse sacramenta? R. Esse de fide, quod Sacerdotium est sacramentum. Diaconatum esse sacramentum est proximum fidei, quia in novo testamento sepe fit mentio de Diaconatu: non vero adeo clare de reliquis ordinibus. De Subdiaconatu aliqui negant esse sacramentum. Plures idem tenent de ordinibus minoribus; sed communis sententia docet esse sacramenta, non tamen tamquam de fide, nisi Sacerdotium tantum. Vid. Ang. *q.* 37. *a.* 2.

68. Inq. 8. Quid sit Episcopatus? R. Esse complementum Sacerdotii verumque ordinem, indistinctum tamen realiter entitative ab ipso Sacerdotio. Solum quippe differt ab eo in ampliori potestate, qua supra cæteros Sacerdotes eminet. Qua ratione vocatur *Episcopus*; idest *super intendens*, seu *speculator*. Olim omnes Presbyteri dicebantur Episcopi; usus tamen obtinuit, ut majores Sacerdotes appellentur Episcopi. Item *Antistites*, hoc est, præsidentes aliis clericis, seu ante illos stantes. Item *Pontifices*, vel quia præ aliis valent plura munera exercere, vel quia sunt tamquam *pons* inter Deum, & populum. Episcopatus igitur est supremus ordo Ecclesiæ. Papatus enim non est ordo, sed suprema Ecclesiæ dignitas, supponens omnes ordines. Papa idem est ac *Pater patriæ*. Olim omnes Episcopi sic vocabantur; sed nunc solus Pontifex Papa nominatur. Presbyter, græce, idem est ac latine *senior*. Patriarcha idem ac *Princeps Patrum*. Vid. Ang. *q.* 40. *a.* 5. & 6.

69. Inq. 9. An consecratio Episcopi necessario debeat fieri a tribus Episcopis? R. Debere fieri a tribus ex præcepto Ecclesiæ. At posse fieri valide a duobus, & in regionibus valde remotis, urgente necessitate, etiam ab uno solo; quia licet in Pontificali romano tres exigantur, unus tamen dicitur consecrator, alii vero assistentes: & merito, quia, esto congruat, quod alii duo adsint pro solemnitate tanti ordinis, unus solus potest applicare ejus materiam, & formam, ergo sicut unus Episcopus confert valide, etiam solus, alios ordines, licet pro solemnitate alii Sacerdotes semper debeant assistere; ita dicendum de Episcopatus collatione, quantum ad validum; & ex commissione Papæ cum causa, aut sine commissione expressa, urgente tamen necessitate, etiam quantum ad licitum. Nec ambigi valet primis Ecclesiæ temporibus ita fuisse peractum. Primus, qui decrevit assistentiam trium Episcoporum in consecratione Episcopi, fuit Anacletus Papa. Vid. Bened. XIV. in *Syn. lib.* 13. *cap.* 13. *a num.* 4.

Punctum IV.

De obligationibus ordinatorum.

70. Inq. 1. Quæ, & quot sint obligationes ordines suscipientium? R. Esse plures, quia, *cui multum datum est, multum quæretur ab eo.* Cum igitur dignitas ordinum sit adeo excellens, nequeunt non ei respondere plures obligationes. Omnes designare non permittit brevitas hujus operis; ideo aliquas tantum communiores innuemus. Sed ante omnia clerici suæ vo-

ca-

cationi respondere debent, agnoscendo esse voluntarie mancipatos Dei obsequio, cultui, & servitio. Sunt enim a reliquo populo segregati, & in sortem Domini peculiariter vocati. Unde debent a sæcularibus curis, negotiationibus, & commerciis abstinere: spectacula, theatra, ludos vetitos, ac venationes clamorosas vitare; fœminarum familiaritatem, ac matronarum commitatum, qui suum statum deturpare possunt, penitus fugere. Devotæ lectioni, meditationi, & studio frequenter vacare, ac suæ Ecclesiæ fideliter inservire. Ut sic probitate vitæ, ac morum honestate cæteris sint stimulus virtutis, & norma vivendi. Hæc omnia 5. Decret. tit. 50. *Ne Clerici* per 10. cap. Quibus suppositis, tres sunt præcipuæ obligationes clericorum: nempe deferre habitum clericalem, & tonsuram, servare castitatem, & recitare divinum officium.

71. Inq. 2. An clerici teneantur sub gravi habitum clericalem, & tonsuram deferre. R. affirm. Ita sæpe jubetur a Tridentino, & aliis decretis conciliaribus, ac pontificiis. Alius est habitus clericalis usualis, aut communis; alius choralis, aut solemnis. De hoc non est sermo, sed de primo. Igitur habitus clericalis est vestis propia clericorum nigri coloris, & talaris; quæ a quodam Concilio Toletano appellatur *supertunicalis*, vel *tabardus*, hunc deferre debent regulariter clerici sub gravi; ita ut, si eo dimisso, aut occultato, larvati in publicum prodeant, graviter peccent. Pariter qui tonsuram non portant; est enim nobilis tessera, per quam clerici a sæcularibus secernuntur. Unde qui habitum clericalem ad formam laicalis, comasque cincinnatas, crispatas, aut pulvere aspersas deferunt, ita ut tonsura, imo & figura clerici vix appareat, privari debent beneficiis Ecclesiasticis, & arceri a ministerio clericali, ut gravissime disponit Trid. *sess. 14. cap.* 6. Vide Ben. XIV. *lib. 11. cap. 8. in Synod.*

72. Hic obiter laudare non desinam honestatem, gravitatem, ac circumspectionem Cleri Hispaniæ. Ibi enim generaliter loquendo nullus Ecclesiasticus in publicum prodit, nisi veste propria clericali indutus, & tonsura insignitus. Ita ut, si aliquis coma longa, aut crispata, aut pulvere conspersa incederet, velut novum monstrum insanum, stultum, vel amentem horrerent, despicerent, & irriderent. Utinam eorum laudabile exemplum omnes clerici ubique sequantur! Idem cernitur in religiosis, qui in Hispania præ aliis regionibus exemplariter incedunt: modestiam, & honestatem præseferentes a planta pedis usque ad verticem, seu coronam capitis.

73. Inq. 3. An ex jure divino, vel solum ecclesiastico debeant ordinati in sacris continentiam servare? Affirmant aliqui, hanc obligationem esse de jure divino; sed communis sententia tenet, esse tantum de jure ecclesiastico, quatenus Ecclesia præscribit ordinatis in sacris emittere votum castitatis. Unde obligatio servandæ castitatis non provenit *immediate* ab ordine sacro, aut lege Ecclesiæ, sed *mediate*, hoc est, mediante voto, quod ordinati in sacris explicite, vel implicite emittunt in ipsa Subdiaconatus susceptione. Quod non sit ex jure divino patet: quia Ecclesia pluries indulsit ordinatis in sacris uxorem ducere, erg. non ex jure divino oritur talis obligatio; alias semper invariata fuisset observata ab Ecclesia. Quod autem non immediate a lege Ecclesiæ, sed mediante voto proveniat, probatur; quia alias posset Pontifex sine speciali causa in hac obligatione dispensare, saltem valide, quod ab omnibus negatur, erg. quia provenit ex voto, & non a sola lege Ecclesiæ. Nota sententiam Authoris. n. 75.

74. Inq. 4. An quid obligetur Subdiaconus in sua ordinatione? R. Obligari ad emittendum votum castitatis, & ad recitandum officium divinum. Si Subdiaconus ignoraret has obligationes, adhuc illis astringeretur, quia qui vult principale, accessorum velle præsumitur. Ideo tunc casus, eo ipso quod sponte ordinatur, emittit implicite castitatis votum, & amplectitur obligationem recitandi. Votum hoc solemne est, quia simul cum ordine sacro statum constituit.

75. Inq. 5. Quid dicendum de suscipiente Subdiaconatum expresse nolens votum castitatis elicere? R. Hunc peccare graviter contra præceptum Ecclesiæ, & semper manere in peccato, quamdiu votum non emittit. Verum non committeret sacrilegium, si castitatem violaret. Fateor hanc esse communem sententiam: mihi tamen suadere non valeo, Subdiaconum adhuc præcisive a voto delinquentem

in

in materia venerea non committere gravius peccatum laico, aut non esse violatorem ordinis sacri. Unde dico ordinatum in sacris esse personam sacram, committereque quamdam speciem sacrilegii, dum peccat contra castitatem, etiam præcisive a voto. Si enim fornicari v. g. in Ecclesia est sacrilegium contra reverentiam, & puritatem loci sacri præcisive a voto; cur idem peccatum non erit sacrilegium in quolibet initiato in sacris contra reverentiam ordinis sacri, & puritatem personæ sacræ? Quare assero, quod licet ex voto amplius confirmetur obligatio ad castitatem in Subdiacono, ita ut nec a Papa possit dispensari sine gravissima causa; tamen ex vi ordinis sacri tenetur in Ecclesia latina ad castitatem, qui ordinatur in sacris adhuc præcisive a voto. Ideoque si eam violaret, deberet suum statum exprimere in confessione. Esset enim in tali peccato saltem circumstantia varians judicium Confessarii.

76. Inq. 6. An Subdiaconus nolens emittere castitatis votum, possit valide contrahere matrimonium? R. neg. Quia adest lex ecclesiastica annullans matrimonium initiati in sacris, etiam præcisive a voto. Ecclesia græca permittit uxoratis ordinari in sacris, & retinere uxores; non vero ordinatis in sacris uxoem ducere. Unde nusquam permittitur Subdiaconis contrahere matrimonium. Ita Angel. *in Supplem. q.* 53. *art.* 3. Differt tamen ordo sacer a professione religiosa in eo, quod hæc dirimit matrimonium ratum, etiam antecedens; ordo vero sacer solum dirimit matrimonium subsequens. D. Gregorius indulsit Subdiaconis Siciliæ permanere cum uxoribus, quas ante ordinem Subdiaconatus duxerant. Sed decrevit, ne in posterum quis Subdiaconus ordinaretur, nisi perpetuo castitatem profiteri vellet. Quod subinde severius fuit statutum; & in concilio Claramontano sancitum sub Urbano II.

77. Inq. 7. An qui ex metu ordinaretur in sacris, teneretur votum castitatis emittere? R. neg. Quia votum expressum ex metu extortum nullum est, ergo etiam implicitum consistens in obligatione servandi castitatem, vel emittendi votum. Idem est de parvulis ordinatis in sacris, ut fit apud Cophtos in Ecclesia orientali, qui nisi ratificent statum clericalem, completo anno sextodecimo, non manent voto astricti. Idem pariter est de obligatione recitandi officium divinum, ad quod non tenentur, seclusa ratificatione ordinis suscepti, parvuli Cophti; nec ordinati ex metu: quidquid in oppositum asserat, tum de voto castitatis, tum de officio divino, agens de horis canonicis Concina; sed plane fallitur, ut patet ex decreto Bened. XIV. *Eo quamvis*, ubi utrumque dubium juxta nostram doctrinam resolvit. Vide *in Synod. lib.* 12. *cap.* 4. *num.* 2. Oppositum est tenendum de baptizato ex metu gravi, qui obligatur ad observanda præcepta divina, & ecclesiastica, ut habetur in cap. *Majores*, de baptismo, juxta decret. Innoc. III.

Punctum V.

De privilegiis ordinatorum.

78. Inq. 1. Quæ, & quot sint privilegia ordinatorum? R. Esse plurima, tum spiritualia, tum temporalia. Verum in præsenti solum de temporalibus est sermo. Igitur tria sunt præcipua privilegia clericorum, in quibus plura comprehenduntur. Primum dicitur *immunitas ecclesiastica*, quoad templa, & loca sacra, de quo mox *tract.* 39. Secundum dicitur privilegium *canonis*, de quo agemus *in tract. de censuris.* Tertium est privilegium *fori*, seu exemptionis clericorum a potestate seculari, quoad suas personas, causas, & bona, eximendo ea a tributis, & gabellis.

79. Inq. 3. An jure divino personæ ecclesiasticæ sint exemptę a potestate seculari? R. 1. Quod circa res spirituales, & causas mere ecclesiasticas jure divino sunt exemptæ. Quoniam jure divino datur in Ecclesia potestas immediate concessa a Christo Domino, quantum ad res spirituales, & causas mere ecclesiasticas, dum Petro dixit: *Tibi dabo claves regni cœlorum.* Matth. 16. *Pasce oves meas.* Joan. ult.

80. Unde differentia inter personas ecclesiasticas, & laicas est de jure divino; quod fatentur etiam ipsi hæretici minus pertinaces, & solum negatur ab aliis, majori furore, pertinacia, & ignorantia præoccupatis, seu arreptis, qui inepte dicunt hanc differentiam nihil aliud esse, quam primum lapidem positum a Pontificibus ad erigendum edificium suæ potes-

ta-

tatis. Sed hic est error adeo manifestus, quod improbatur etiam ab ipsis sectariis minus furiosis, ut jam diximus. Sic fatentur distinctionem hanc hierarchicam venire constanti traditione a Patribus Apostolicis, Bingham, *Orig. Eccl. lib.* 1. *cap.* 5. & Dodwel *ad Cyprian. dissert.* 1.

81. R. 2. Quod exemptio clericorum a potestate sæculari quoad suas personas, causas, & bona non est de jure divino; quia non adest textus sacer id concedens. Imo potius sunt plures textus præcipientes omnibus indiscriminatim obedire Principibus sæcularibus etiam discolis, & gentilibus. Ratio id ipsum suadet: quia nullus, ex eo quod fiat clericus, aut religiosus, desinit esse civis, & pars reipublicæ, ergo subjicitur Superiori legitimo reipublicæ, & ei obedire tenetur jure naturali, & divino. Nec hoc in dubium verti fas est. Vid. tract. 3. n. 181. doctrinam D. Th.

82. R. 3. Exemptionem clericorum a potestate sæculari esse de jure humano consentaneo juri naturali, & divino. Hoc est, procedere ex benignitate, & privilegio Principum; quod quidem privilegium est valde consonum rationi, & juri divino. Hoc privilegium constat ex jure civili, & canonico. Quod autem consonet juri divino, & æquitati naturali patet: quia dignitas status clericalis, per quam peculiariter clerici sunt Deo mancipati, & consecrati, exigit aliter tractare clericos, ac sæculares. Præterea ecclesiastici sunt Pastores, Patresque spirituales sæcularium, & loco Dei Judices eorum in causis ad salutem æternam spectantibus, ergo rationi consonat, quod non judicentur, incarcerentur, aut puniantur a sæcularibus.

83. Objic. Pilatus habuit potestatem in Christum juxta illud Joan. 19. *Non haberes potestatem adversum me ullam, nisi tibi datum esset desuper*, ergo multo magis omnis clericus poterit puniri a magistratu sæculari. R. Christum nullo modo fuisse Pilato, nec alteri homini subjectum, cum esset omnium Princeps, & Dominus. Habuit tamen Pilatus in eum potestatem usurpatam, & potestatem tenebrarum, permissam desuper. Voluit namque, & permisit propter nostram salutem a Pilato injuste judicari, & a Judæis injustissime crucifigi.

84. Inq. 3. An dentur casus in quibus Princeps sæcularis clericos pœnis coercere, aut a suo regno expellere possit? R. affirm. Si enim clerici in manifestam reipublicæ perniciem populos commoverent, pacemve regni turbarent, aut contra proprium Principem cives armarent, nec a suis Superioribus coercerentur, nec adesset alia via servandi communem tranquilitatem, possent a Principe coerceri, aut a regno expelli; quia dicta exemptio non derogat juri naturali publicæ pacis, quæ omni privilegio præferri debet.

85. Inq. 4. In quo consistat privilegium exemptionis clericorum, quoad sua bona? R. Consistere in eo, quod sint libera a novis tributis imponendis, non solum bona ecclesiastica, sed etiam patrimonialia. Verum onera, quibus bona patrimonialia, seu prophana, antequam a clerico possiderentur, gravata erant, præstari debent ab eo. Supra bona igitur a clericis possesa, nequeunt nova tributa imponi absque consensu Pontificis, & pro causa communi. Ex indulto autem Papæ possunt subsidia ex bonis clericorum quantumvis ecclesiasticis exigi a Principe sæculari. Quod ex pietate christianorum Principum libera sint bona ecclesiasticorum est conforme lumini naturali. Unde Artaxerxes licet Rex Gentilis arcæ publicæ custodibus præcepit. *De universis Sacerdotibus, & Levitis, & Cantoribus, & Janitoribus Nathinæis, & Ministris Domus Dei hujus, ut vectigal, & tributum, & annonas non habeatis potestatem imponendi super eos.* 1. Esdræ 7.

86. Inq. 5. Quid concedat clericis exemptio quoad suas causas? R. Concedere, ne clerici accusari, conveniri, aut judicari possint apud Judicem sęcularem, sed apud ecclesiasticum. Hic enim est Judex legitimus clericorum. An autem causæ ecclesiasticorum adduci possint de tribunali ecclesiastico ad Judices saculares per viam violentiæ, vulgo *por la fuerza*, ut fit in Hispania? Dissident AA. Supponunt omnes non posse Judices sęculares cognoscere de illis per viam jurisdictionis, quia illa carent in clericos, & eorum causas. Quæstio solum est de appellatione, aut defensione, ut dicunt, declarando, an fiat violentia a Judice ecclesiastico? R. Quod quando violentia, aut injustitia est notoria, nec alio modo valet pars aperte lęsa

eam

eam repellere, nec se defendere, poterit caute debita moderatione appellare ad Regem, aut ejus Magistratus pro sua defensione; quia hæc est de jure naturali. Aliter tamen minime licet dicta appellatio. Appellare enim, non servato ordine juris, aut ad Judicem non legitimum, illicitum est. Hoc enim displicet piis Regibus, & Magistratibus, qui publicæ paci, & tranquilitati invigilant.

87. Objic. Paulus in sua causa ad Cæsarem appellavit *Act.* 25. ergo licitum est etiam clerico appellare ad Regem, vel ad ejus Tribunal. R. Apostolum ad Cæsarem appellasse de manifesta injustitia, & violentia, a qua nequibat se alia via defendere, nec liberare. Sic autem licere jam dictum est. Væ autem illis, qui, ne pareant Episcopis, justa præcipientibus, aut ne apud ipsos compareant, recurrunt ad tribunal sęculare passim sine justa causa.

88. Inq. 6. An prœmissis clericorum privilegiis gaudeant ordinati in minoribus, si matrimonium contrahant? R. neg. Quia non vult Ecclesia, nec concedit, ut quis solutus ab obligatione continentiæ, & Deo se arctius mancipandi, volensque vacare conjugio, simul suis privilegiis potiatur. Nam, *qui sentit commodum, debet sentire incommodum*, *De reg. juris. in* 6. Episcopus autem, qui conjugatum tonsuraret, vel tonsuratum ante matrimonium, eo durante, ad minores ordines admitteret, pœnam suspensionis a collatione eorum per annum incurreret, ut habetur *in cap. ultimo*, *de tempor. ordin. in* 6.

89. Aliud est de viro, qui, supposito divortio legitimo, ordines etiam sacros vellet recipere; tunc enim in sententia probabiliori potest id licite facere, etiam nescia, aut invita uxore, quando hæc dedit causam divortii. Tunc igitur gauderet omnibus privilegiis clericalibus, quamvis vere esset conjugatus. Idem est, si vir ex licentia expressa uxoris recipiat ordines sacros. Tunc autem uxor, etiam mortuo viro, non posset alteri nubere, quia aperte id ei vetatur ab Ecclesia *in cap. Quia sunt, & alibi.*

TRACTATUS TRIGESIMUS PRIMUS

DE HORIS CANONICIS.

CUm una ex præcipuis in sacris ordinatorum obligationibus sit recitatio officii divini, ideo post notitiam ordinum, tractatum de horis canonicis, & de obligatione eas persolvendi immediate tradimus.

CAPUT I.

De horis canonicis in communi.

NEglecto errore, quo Waldenses, Wiclephistæ, & alii Hæretici debachantur Ecclesiæ antiquam, laudabilem, ac perutilem consuetudinem laudes, & Hymnos Deo canendi ad imitationem Moysis, David, & aliorum sanctorum veteris, & novi testamenti, accedimus ad enucleandam divini officii naturam, & obligationem.

PUNCTUM I.

De natura, & præcepto divini officii.

1. Inq. 1. Quid sit officium divinum? R. Est *Quædam formula mente, & voce laudandi, precandique Deum authoritate Ecclesiæ instituta.* Potest esse publica, seu communis, & privata, seu particularis. Prima est, quæ fit a communitate ad laudandum, precandumve congregata. Secunda, quæ fit privatim, seu extra communitatem. Dicitur *officium*: quia laudare, & præcari Deum est officium proprium clericorum, & monachorum. *Divinum*: quia ex Psalmis, & aliis verbis sacræ Scripturæ ut plurimum est compositum. Vocatur etiam *horæ canonicæ* eo, quod certis horis juxta canonicas sanctiones est recitandum. Appellatur denique *pensum*: quia ad illud, tamquam ad tributum Deo solvendum, clerici astringuntur.

tur. Nomine officii divini comprehenduntur etiam Missarum celebrationes, processiones, litaniæ, exequiæ, & alia munia ecclesiastica.

2. Inq. 2. An detur præceptum officium divinum persolvendi? R. affirm. *Const. ex cap. Dolentes, de celebratione Missarum, & ex Clementina prima eodem titulo*: ubi præcipitur officium divinum diurnum, pariter & nocturnum publice recitari in Ecclesiis Cathedralibus, Collegiatis, Rgularibus, & Parochialibus. Unde, ubi consuetudo legitima contraria pro aliquibus Paræciis non prevalet, gravis adest obligatio ad pensum divinum publice persolvendum: quia Ecclesia non solum intendit laudem Deo tribuere; sed etiam devotionem populi excitare. Præceptum hoc præcipue dirigitur ad Prælatos, quibus incumbit, ut officium divinum debite, ac devote quotidie celebretur; subditi vero in defectu Prælati id ipsum curare tenentur.

3. Verum tamen nec Prælati, nec subditi regulares astringuntur in particulari vi hujus præcepti choro interesse, sed ex vi suæ regulæ, & constitutionum. Unde non peccant graviter, si aliquoties a choro absint: quia præceptum non ligat singulos, sed communitatem. Ratione tamen obligationis tendendi ad perfectionem, vel alterius capitis possunt graviter peccare, si nimia negligentia continuo, aut sedulo a choro abessent: quo in casu deberent Prælati cogere desides ad chori assistentiam, etiam alimenti substractione, ut disponunt decreta pontificia. Similiter Prælatus, esto in particulari majorem cæteris assistendi obligationem non habeat; verum propter subditorum exemplum, prior omnibus divinis officiis adesse debet: nisi ob sui muneris graves occupationes, frequentiaque negotia, aliamve justam causam, rationabiliter aliquoties excusetur.

4. Inq. 3. Quot religiosi sufficiant, ut præceptum recitandi horas canonicas in choro obliget? R. saltem requiri quatuor, qui commode possint convenire, quia laudatio publica, ut decenter persolvatur, exigit ad minus duo hinc, & duo inde. Quoniam unus solus in uno chori latere plus ad risum, quam ad devotionem astantes excitaret: maxime si habeat vocem exilem, aut minus gratam. Imo licet sonoram haberet, si occurreret ei expuere, oscitare, aut quid simile, necessario chorus cessaret. Igitur duo saltem in quolibet chori latere requiruntur. Solumque potest admitti aliquis casus singularis, & urgens, in quo per tres tantum religiosos præceptum chori in horis canonicis adimpleatur.

5. Nec audiendus est quidam recentior, qui oppositum asserens, immerito carpit Salmanticenses, & alios, dicens sufficere tres religiosos ad pensum divinum in choro persolvendum. Ad quod dicimus, quod aliud est teneri recitare in choro, aliud officium divinum publice in choro rite persolvere. Primum pendet solum ab statutis, seu legibus cujusque ordinis; secundum requirit etiam numerum sufficientem, ut sit decora, & sonora laudatio choralis.

6. Idem tenet, non adimpleri Præceptum celebrandi officium in choro per solos novitios: fatetur affirmantem sententiam esse communiorem, sed ipse negativam sustinet. Dubium hoc solum excitatur pro aliquo casu non frequenti: quia regulariter, ut par est, cum novitiis etiam professi ad chorum conveniunt. Imo numquam vidimus solos novitios persolvere in choro officium divinum, quin saltem aliqui ex professis assistant. In casu ergo raro verior est sententia affirmans: quia vere celebratur officium chorale, excitaturque populus ad devotionem ab his, qui in favorabilibus reputantur religiosi; & sicut gaudent eorum privilegiis, ita ad eorum onera adimplenda concurrere possunt.

7. Inq. 4. Quot sint horæ canonicę? R. Esse septem: nempe matutinum cum laudibus, & sex horæ minores, juxta illud *Psalm.* 113. *Septies in die laudem dixi tibi.* Et juxta septem dona Spiritus sancti, & præcipue juxta septem mysteria Passionis Christi, ad quæ recolenda ab Ecclesia horas fuisse institutas indicant sequentia carmina relata in Glosa. *Cap.* 1. *de celebrat. Miss.*

Hæc sunt septennis , propter quæ psallimus horis.
Matutina ligat Christum , qui crimina purgat.
Prima replet sputis : causam dat Tertia mortis.
Sexta cruci nectit : Latus ejus Nona bipertit.
Vespera deponit , tumulo Completa reponit.

Punctum II.

De circumstantiis in publica recitatione observandis.

8. Inq. 1. Quot, & quæ circumstantiæ in publica recitatione sint observandæ? R. Quod præcipue quatuor observari debent: nempe *ordo , tempus , locus , & modus.* Quæ licet in privata etiam recitatione observari æquum est; non tamen adeo stricte. Debet observari *ordo* : hoc est, quod prius recitandum est matutinum cum laudibus , deinde prima , tertia , sexta, nona , vesperæ , & completorium. Hujusmodi ordinem publice invertere est peccatum grave, si absque urgenti causa, aut frequenter fiat ; quia præceptum non solum est de recitatione , sed etiam de ordine in ea servando. Si autem occurreret causa justa , vel tantum semel , aut iterum fieret , non reputatur gravis culpa.

9. Idem est dicendum *circa tempus* recitandi ; debet enim sub gravi observari in publica recitatione juxta præscriptum Ecclesiæ , consuetudinem legitimam , & constitutiones cujusque religionis. Nec potest anticipari , aut postponi notabiliter absque sufficienti causa: facilius potest permitti anticipatio, quam postpositio. Igitur præcisa contraria consuetudine , matutinum cum laudibus media nocte debet persolvi ; ut apud nos in domibus regularis observantiæ inviolabiliter observatur. Prima primo mane , tertia , & reliquæ horæ suo congruo tempore. Vesperæ in quadragesima dicuntur hora circiter undecima ante prandium propter jejunium , quod antiquitus non solvebatur, nisi post vesperas, aut circa solis occasum. Ut ergo etiam nunc verificetur , non solvi nisi post vesperas , istæ dicuntur ante prandium.

10. *Locus* ad publicam recitationem debet esse chorus, aut Ecclesia ; ita ut sit peccatum grave illam persolvere in sacristia , aut alio loco, nisi ex gravi , & notoria causa , vel nisi sacristia Ecclesiæ ita sit contigua , ut pars Ecclesiæ reputetur. *Modus* consistit in eo , quod clara, distincta , & perceptibili voce cum attentione mentis , & modestia corporis laudes divinæ persolvantur.

11. Inq. 2. An, si in choro aliqua inversio, seu transmutatio officii contingat ex errore, aut inadvertentia, ut dicendo hanc orationem , lectionem , aut commemorationem pro alia ; debeat postea suppleri, aut repeti ? R. negat. Quia præceptum est de recitatione suo tempore , quo transacto , cessavit, & repetitio solum deserviret ad perturbationem , aut notam causandam. Satius est aliquid omitti , quam chorum perturbari. Ideo reprehensibiles sunt, qui in choro, aut Ecclesia ad quemlibet defectum musitare incipiunt , quia omnes , excepto Præside , aut correctore, tacere ibi tenentur. Imo ipse Præses , vel simulare , vel caute se gerere debet , ne astantes perturbet , & ut notam excuset.

12. Inq. 3. An, accedentes tarde ad chorum , post horam jam inchoatam , possint absque culpa inversionis prosequi cum aliis ? R. affirm. Imo non solum possunt, sed debent prosequi , ne alios perturbent; nec repetere postea tenentur , si modica pars dicta sit, quia suppletur per chorum. Si vero notabilis pars dicta fuerit , repetant postea finito choro. Idem est dicendum de occupatis in actuali servitio chori ; ut parantes libros , pulsantes organa, aut lucernarii in matutinis ; qui , & similes , esto aliquos versus , vel quid modicum sparsim non intelligant , aut omittant , prosequantur cum choro , qui tales defectus supplet , si vero quid notabile certo omittant, ut aliquem integrum psalmum, prçcipue ex longioribus, finito choro , repetere debent. Qui spuendo, expectorando , aut nares emungendo , aliquid non percipit, aut omittit, ad nihil tenetur, nisi ad prosequendum cum choro, quo melius se geret , quam repetendo ibi , quod omisit : quia omnes defectus leves , veluti necessarii supplentur a choro.

13. Inq. 4. An qui summissa voce recitant in choro , ita ut ab altera parte non audiantur , satisfaciant saltem obligationi privatæ officii divini ? R. affirm. Suppo-

to, quod alii ejusdem lateris alta voce recitent. Quia præfati totum officium dicunt cum aliis, qui, ut membra ejusdem corporis, istis communicant. Unde dicendo summisse partem propriam, & ab aliis accipiendo partem eorum, totum officium persolvunt, quia in totum communicant, sicut illi, qui propter vocis exilitatem, aut raucitatem non audiuntur. Sed est differentia, quod isti satisfaciunt obligationi, tam privatæ, quam publicæ: quia faciunt, ut supponitur, quantum possunt; illi vero pigri, & negligentes solum privatæ obligationi satisfaciunt.

14. Igitur omnes debent in choro recitare, aut canere clara, & distincta voce, prout vires suppetant, ita ut secluso strepitu, aut surditate possint ab altera parte chori audiri, alias peccant: quia obligationi chorali non satisfaciunt. Peccatum vero erit juxta gravitatem obligationis choralis, quæ major adest in præbendatis, & beneficiariis, & omnibus stipendio addictis, quam in religiosis, ut ex dicendis capite sequenti patebit. Surdi, esto non audiant alteram partem, dummodo pro possibili recitent, aut canant in choro, sufficienter satisfaciunt obligationi pensus divini.

15. Inq. 5. An in officiis divinis inttrumenta musica admitti valeant? R. Quod licet D. Thom. 2. 2. *q.* 91. *art.* 2. *ad* 4. improbet organa in lege gratiæ; tamen propter consuetudinem fere universalem toleranda sunt in Ecclesia: quia consuetudo prævalet omni legi, & rationi humanę, quantumvis alias justæ. Quædam vero instrumenta musicalia, ne dicamus theatralia, quæ potius delectationi, quam devotioni deserviunt, ab Ecclesia relegari deberent: & similiter quidam musici eadem pulsantes, dulcique modulamine canentes, quæ ab hominibus non percipiuntur, nec forte acceptantur a Deo, cui non guttura, sed corda placent. Quidquid sit de hoc, choro astricti tenentur recitare summissa voce ea, quæ in divino officio organo, aut alio instrumento pulsantur. Videatur Bened. XIV. circa instrumenta musicalia, & musicorum cantus in sua Encyclica incipiente: *Annus* 19. *Februarii* 1749. & in *Syn. lib.* 11. *cap.* 7. *num.* 6.

16. Inq. 6. An officium parvum B. V. & officium defunctorum, Psalmique graduales, & pœnitentiales obligent in choro diebus in breviario assignatis? R. Quod nec in choro, nec extra illum obligant illos, qui breviario romano utuntur, nisi consuetudo recitandi ea vigeat. Constat aperte ex decreto Pii V. initio ejusdem breviarii romani apposito. Officium defunctorum die 2. Novemb. cum vesperis die præcedenti, & litaniæ in die S. Marci, & in tribus diebus rogationum obligant sub gravi, tam intra, quam extra chorum. Officium parvum B. V. feria quarta cinerum apud nos non obligat extra chorum; licet vix sit, qui illud devote non persolvat in obsequium beatiss. V. M. nostræ religionis peculiaris matris, ac munificentissimæ Patronæ. Vid. Bened. XIV. *Inst.* 107. *num.* 9.

Punctum III.

De attentione, & intentione requisitis ad horas canonicas.

17. Inq. 1. Quid, & quotuplex sit attentio? R. Quod attentio in communi est *applicatio mentis ad aliquid.* In præsenti est *applicatio mentis ad canendum, vel recitandum officium divinum.* Est triplex: *una quidem*, ait D. Thom. 2. 2. q. 83. a. 13. *qua attenditur ad verba, ne aliquis in eis erret.* 2. *qua attenditur ad sensum verborum.* 3. *qua attenditur ad finem orationis, scilicet ad Deum, & rem pro qua oratur, quæ quidem est maxime necessaria, & hanc etiam possunt habere idiotæ.*

18. Inq. 2. An attentio interior requiratur ad divinum officium persolvendum? R. affirm. Constat ex citato cap. *Dolentes*, ubi stricte præcipitur officium divinum *studiose pariter, ac devote* in choro celebrari. Ubi Glossa addit: *Devote secundum affectum mentis*; sed hæc omnia postulant attentionem interiorem, ergo hæc requiritur ad divinum officium persolvendum.

19. Asserendum est ergo dari præceptum ecclesiasticum recitandi, seu canendi officium divinum cum attentione interiori, & exteriori. Ecclesia enim in *dicto cap. Dolentes* præcipit attentionem requisitam, ut recitatio sit actus rationalis, & religionis; gaudet quippe potestate præcipiendi actus internos cum externis necessario connexos. Alias solum præciperet

pro-

proferre verba officii divini, ut meruli, aut syptaci, quod nemo astruere jure valet. S. Theresia cap. 24. viæ perfect.

20. Inq. 3. Quæ distractio impediat adimpletionem hujus præcepti? In explicatione hujus dubii plus voce, quam re dissident Authores. Sed breviter respondetur, quod omnis, & sola distractio, quę plene cognita, rapit mentem ab attenta recitatione, seu prolatione verborum, impedit adimpletionem præcepti. Dicitur *plene cognita*, quia si non perfecte advertas, te esse distractum, quamvis notabili spatio sic recites, peccabis venialiter ex semiplena advertentia ad distractionem, non tamen graviter, nec desinis adimplere substantialiter præceptum, quia in tali casu perseverat attentio virtualis, saltem ad verba, quæ sufficit ad præcepti adimpletionem. Non intendimus favere habitualiter vagantibus, quibus dicitur: *age, quod agis.* Ang. ubi supra. ad 1. 2. & 3.

21. Si autem inquiras, quando cesset, aut amittatur prædicta attentio virtualis? R. Cessare, seu amitti per solam, & omnem actionem, aut distractionem incompossibilem cum illa. Actiones incompossibiles sunt pingere, scribere, legere, & similes, aut confabulari, non quidem unum, aut aliud verbum proferre, aut respondere; hoc enim, sive intra, sive extra chorum ad summum est culpa venialis, & nulla, si fiat cum causa; sed ex professo admittere colloquia, seu confabulationes. Igitur hujusmodi actiones dicuntur incompossibiles cum attentione virtuali, quia postulant omnem mentem, & rapiunt eam a recitatione. Ideo distractio ex eis orta, incompossibilis est cum attentione virtuali; proindeque, si plene cognita non reprimatur, aut cohibeatur, omnino voluntaria evadit: ex quibus omnibus sequitur pro timoratorum solatio, quod licet cum majori attentione, ac devotione possibili recitandum sit, nihilominus semper ac sit verum, *quod non plene advertisti distractionem, adimplesti præceptum recitandi.* Quid facilius ex nostra parte? Quid benignius ex parte Ecclesiæ?

22. Inq. 4. An recitantes in choro suam partem satisfaciant obligationi saltem privatæ, si non attendant ad aliam partem? R. neg. Quia attentio, ut dictum est, requiritur ad præceptum adimplendum. Isti autem solum habent illam respectu partis, quam recitant; nec communicant sufficienter cum altera parte; unde debent postea totum officium repetere. Idem de recitantibus cum distractione omnino voluntaria. Aliqui eximunt istos a fructuum restitutione, eo quod reipsa recitant: decreta autem apostolica imponunt onus restitutionis solum *non recitantibus.* Verum si non satisfaciunt obligationi recitandi, nescio, quomodo excusentur ab onere restituendi. Nam tantum tenetur quis restituere, quantum debito modo omisit recitare. Unde ad rem venit illud axioma: *Si recitasti bene, recitasti.*

23. Inq. 5. An satisfaciant huic præcepto, qui suam partem recitantes in choro, alteram non audiunt? R. Quod, si saltem indistincte, & in confuso eam audiant, satisfaciunt: quia chorus est velut quodam corpus mysticum, se omnibus membris communicans, & supplens defectum perfectæ auditionis. Si autem nec in confuso illam audiant, minime satisfaciunt; quia tunc casus nullo modo communicant membra inter se. Imo chimericum est aliquos recitare suam partem, quin saltem in confuso percipiant alteram. Quomodo enim scient, quando incipere debeant, si non percipiunt, quando cæteri terminant?

24. Inq. 6. Quæ intentio requiratur ad satisfaciendum huic præcepto? R. Non requiri intentionem adimplendi præceptum, sed apponendi rem præceptam; hoc est, sufficit intentio recitandi, sicut in præcepto annuæ confessionis, & communionis sufficit illas rite apponere ad ejus adimpletionem: quia nec Deus, nec homines jubent in suis præceptis obedientiam formalem, esto ad majus meritum consulenda sit. Imo nec requiritur intentio formalis, sed sufficit virtualis apponendi rem præceptam. Unde qui ex pia consuetudine ad chorum vadit, aut breviarium sumit ad recitandum, & recitavit, satisfecit, esto actum reflexum satisfaciendi non habuerit. Nam ipsa positio voluntaria rei præceptæ est vera adimpletio præcep-

cepti. Hac ratione recitans horas absque intentione satisfaciendi præcepto, sed recitandi denuo, non tenetur iterum recitare, sed mutare voluntatem, & intentionem, ut etiam dicitur de audiente Missam sine intentione præcepto satisfaciendi.

Punctum IV.

De his, qui ad horas canonicas tenentur.

25. Inq. 1. Qui teneantur ad divinum officium persolvendum? R. Tria esse genera personarum, quæ ad horas dicendas astringuntur. Nempe in sacris constituti. Omnes beneficiarii, & omnes religiosi vere professi. Nullus tenetur recitare integrum officium diei, in qua obligationem contrahit, sed quod respondet tempori, seu horæ, in qua obligationem assumit: ut Subdiaconi a tertia, vel sexta illius diei, in quo ordinantur, religiosi ab hora, in qua professionem emittunt, & beneficiarii a die, seu hora, in qua beneficium voluntarie assumunt. Si autem cogantur illud per metum assumere, nec velint fructus percipere, non tenentur recitare.

26. Ordinati in sacris titulo patrimonii astringuntur ad horas juxta veriorem sententiam, non ex præcepto Ecclesiæ, sed ex communi consuetudine approbata ab Ecclesia: quia cap. *Si quis Presbyter*, *dist.* 92. & alia, quæ in contrarium adduci solent, locuntur vel de Parochis, vel de Presbyteris servitio alicujus Ecclesiæ deputatis, non de Presbyteris simplicibus. Beneficiarii tenentur ex præcepto Ecclesiæ dicto *cap. Si quis Presbyter*. Imo ex justitia: quia beneficium datur propter officium, ut dicitur *cap. Dolentes* sæpius laudato. Sacris initiati ante usum rationis huic oneri non subjacent, nisi post legittimam ætatem, & spontaneam ordinis ratihabitionem. Religiosi tenentur ad horas ex legitima consuetudine obligante sub gravi. Nec in hoc est amplius immorandum, cum ab omnibus, vel fere omnibus utriusque sexus religiosis jam dicta consuetudo unanimiter sit recepta. Verum est, quod moniales aliam quamcumque consuetudinem laudandi, precandique Deum libentius admitterent, quia ipsis utpote latinitatis ignaris, difficilis est admodum recitatio publica, & forte difficilior privata. Igitur omnes præfati debent sub gravi officium persolvere juxta breviarium in sua Diœcesi, aut religione receptum.

27. Unde exceptis capitulis, & monasteriis, quæ a ducentis annis ante Pium V. proprium habuere breviarium, cæteri tenentur sive in communi, sive in particulari ad usum breviarii romani juxta formam ab eodem præscriptam; nec aliter suæ obligationi satisfaciunt. Peccatum grave committeret, qui in Ecclesia latina recitaret officium lingua græca, hæbrea, aut vernacula: quia graviter transmutaret formam in breviario appositam. Communiter dicunt Authores suscipientes ordinem sacrum, seu beneficium sub gravi teneri addiscere antea formam recitandi, parareque breviarium, ne periculo omittendi officium se exponant.

28. Excommunicati, suspensi, aut degradati non sunt ab hac obligatione exempti; sicut nec religiosi fugitivi, etiam si in sacris non sint constituti; alias reportarent commodum ex iniquitate. Tamen damnati ad triremes ab hoc onere deobligantur: quia ex una parte sufficiens onus reportant sua misera sorte, & ex alia cederet in dedecus ordinis ecclesiastici: idem dicunt plures de expulsis a religione, ordine sacro non initiatis, quia nec lege Ecclesiæ, nec consuetudine astringuntur.

29. Habens juste duo, vel plura beneficia non tenetur ad plura officia recitanda, quia solum tenetur recitare ut unus. Ita D. Thom. *quodlib.* 1. *art.* 13. Unde unum tantum peccatum committit ex hac parte, si recitare omittat. Similiter quilibet septem horas omittens, non septem peccata, sed unum gravissimum in hac linea committit; quia ad omnes horas est unicum tantum præceptum. Beneficiarius autem, qui simul est Sacerdos, horas omittens duo peccata perpetrat juxta communiorem sententiam, unum contra religionem, alterum contra justitiam; quia, ut diximus, tenetur tum ex præcepto Ecclesiæ, tum ex justitia ratione beneficii, quia beneficium datur propter officium. Econtra religiosus, qui est Sacerdos, esto pensum divinum omitteret, non perpetraret duo peccata, sed unum contra religionem, quia tenetur ad recitandum ex

mo-

motivo religionis, non vero ex capite justitiæ. Idem asserimus de beneficiario in sacris non constituto.

30. Gaudens duplici prebenda in duplici Ecclesia debet recitare officium illius Ecclesiæ, in qua majori gradu potitur. Si vero in utraque æqualem possideat, debet dicere officium dignioris Ecclesiæ. Si tandem in una Diœcesi habeat beneficium, & resideat in alia, ubi est diversum officium, debet huic se conformare, quia debet se conformare moribus loci, in quo habitat, & quia fortius est vinculum domicilii, quam beneficii. Unde in aliena Diœcesi commorantes causa studiorum, vel alterius negotii debent recitare officium Ecclesiæ, in qua commorantur, & domicilium habent. Quod non intelligitur de transeuntibus: Isti enim recitare debent officium juxta ritum suæ Diœcesis, seu religionis.

31. Beneficiarius non tenetur ad horas ante pacificam possessionem beneficii, nisi, lite pendente, habeat titulum, & administrationem ejus, cum spe sibi fore fructus applicandos, saltem suo servitio correspondentes, vel aliquod emolumentum ex functionibus, aut obsequiis percipiat. Verum si nihil percipiens, nec recitans, demum vincat, potest percipere fructus, qui correspondent tempori litis, quia absque culpa recitare omisit, ideoque spoliari non debet.

32. Nomine beneficii intelligitur quælibet Præbenda, Cardinalatus, Episcopatus, Rectoria, aut cappellania collativa, habens tres conditiones ad beneficium ecclesiasticum requisitas: nempe, quod sit erecta authoritate Episcopi, quod sit constituta in perpetuum inter bona ecclesiastica, & quod ab Episcopo conferatur. Cum his conditionibus est collativa, quamquam instituatur ex bonis laicis, vel a laicis præsentetur, vel sit manualis, vel ad nutum amovilis, aut titulo ejus nequeat ordinari. Cappellania vero non collativa, licet ab Episcopo conferatur, non inducit onus recitandi, quia beneficium ecclesiasticum non est.

33. Inq. 2. An habens beneficium ecclesiasticum tenue, vel exiguum teneatur ad officium divinum recitandum? R. affirm. Tum quia jura, quæ hanc obligationem imponunt, non distinguunt de beneficio tenui, aut pingui. Tum quia accep-tans voluntarie beneficium, acceptat onus illi annexum, & scienti, & volenti nulla fit injuria. Tum quia onus recitandi abunde compensatur privilegiis, honoribus, & exemptionibus, quibus beneficiarius potitur. Habens titulum nudum absque dominio utili, non tenetur ad horas; si autem sua culpa fructus non percipiat, vel quia est censuratus, vel juste a Judice eis privatus, tenetur ad recitandum. Idem est, si illos nunc non percipiat, verum sperat postea percipere, vel si in Ecclesia sit statutum, aut consuetudo non percipiendi primo anno. Idem de eo, qui administrando beneficium omnes fructus alteri cederet, quia est vere beneficiarius, & voluntarie cedit utilitati. Dubius de tenuitate beneficii ab officii divini obligatione non excusatur.

34. Inq. 3. An habentes præstimonia collata in titulum perpetuum beneficii teneantur ad persolvendas horas canonicas? R. affirm. Quia sunt beneficium ecclesiasticum: nisi dentur solummodo ad tempus, ut pro tempore studiorum; quo pacto non sunt perpetua, nec proprie beneficia ecclesiastica. Commendatarius, habens commendam integram cum administratione, esto non sit erecta in perpetuum, nec in beneficium, tenetur ad recitandum divinum officium ratione integræ administrationis. Si vero ipsi commendetur, quoad sola servitia exteriora Ecclesiæ pro aliquo tempore, alio retinente titulum, ut mere stipendiarius reputatur, ideoque ad horas canonicas non astringitur.

35. Inq. 4. An pensionarii ad officium divinum teneantur? R. Quod, si pensio sit mere laicalis, quæ non confertur clerico, ut tali, sed in compensationem alicujus obsequii, Ecclesiæ præstiti ab ipso, vel ab ejus parentibus, vel ob laborem docendi pueros, pulsandi cimbala, vel organa, aut quid simile, ad nullam recitationem obligat. Si autem pensio sit clericalis, quæ tantum confertur clerico, ut quæ datur in subsidium personæ ecclesiasticæ, vel beneficium resignanti, aut liti cedenti, & similes, saltem tonsuram in recipiente postulantes, solum obligant ad officium parvum B. Virginis eos, qui alias divinum officium non recitant: si enim hoc ex alio titulo persolvunt, ad amplius recitandum non tenentur. Coadjutores canonicorum,

seu

seu beneficiorum ex vi coadjutoriæ ad divinum pensum non astringuntur : quia proprietarii sunt ad illud obligati : obligatio autem eadem, sicut idem beneficium, in duobus existere nequit.

Punctum V.

De circumstantiis in privata recitatione observandis.

36. Inq. 1. Quot, & quæ circumstantiæ debeant observari in recitatione privata ? R. Debent observari quatuor, nempe *ordo*, *tempus*, *locus*, & *modus*. Eædem enim in privata, ac in publica recitatione circumstantiæ observandæ sunt, licet non adeo stricte. Primo observandus est ordo, ut nimirum prius recitetur matutinum cum laudibus, & deinde suo ordine reliquæ horæ. Invertere hunc ordinem, ita ut una hora posterior recitetur ante priorem, ut prima ante matutinum, aut vesperę ante primam, si fiat ex causa, nulla culpa est, si vero absque causa fieret, secluso contemptu, venialem non excederet. Similiter celebrare Missam antequam matutinum privatim recitetur, non est grave peccatum, quia non est major connexio inter matutinum, & Missam, quam inter matutinum, & reliquas horas ; sed istæ sine gravi culpa possunt privatim recitari ante matutinum, ergo etiam Missa ante illud. Nec aliter accipitur, aut intelligitur communiter rubrica Missalis. Pariter hujusmodi inversio, facta in eadem hora, secluso scandalo, aut contemptu, venialem culpam tantum constituit, ut qui diceret secundum psalmum ante primum, nisi hoc fiat ex consuetudine, ut ajunt aliqui, sed vix accidere ita potest, nisi in aliquo amente : unde vix talis inversio erit culpa gravis.

37. Inq. 2. An recitans ex inadvertentia, aut errore unum officium pro alio, teneatur proprium illius diei repetere ? R. negative : Nam qui bona fide unum pro altero officium recitat, licet materialiter non servet ritum præscriptum ; formaliter tamen observat illud. Nihilominus si officium recitatum multo brevius esset altero, quod tali die deberet recitari; teneretur sic recitans ad aliquam compensationem addendo aliquos psalmos. Si, persoluto matutino, recordetur quis se errasse, juxta aliquos poterit prosequi idem officium, vel reliquum proprium illius diei : verum hoc ultimum congruentius est. Similiter, qui hodie ex errore celebrat officium de aliquo festo, de quo recitandum est die sequenti, debet se conformare ordini præscripto ab Ecclesia, sequentique die repetere idem officium, ne bis erret in recitando. Festum autem, vel sanctus illius diei omittitur illo anno eodem modo, ac si omitteretur propter infirmitatem, aut omnimodam oblivionem ; nisi sancti sint ex translatis; tunc enim, qui private recitat, potest supplere cras, quod hodie omisit.

38. Inq. 3. Quo tempore incipiat, & finiatur præceptum persolvendi divinum officium ? R. Incipere a puncto mediç noctis diei antecedentis, & finiri in puncto mediæ noctis subsequentis. Intra hoc tempus recitari debet integre officium divinum, excepto matutino cum laudibus, quod ex consuetudine vespere præcedenti recitari valet. Igitur hora necessario observanda in partitione pensus divini juxta prescriptum Ecclesiæ solum obligat graviter in recitatione publica ; in privata vero ejus inversio etiam absque causa non excedit culpam venialem, cum causa excusatur ab omni culpa. Unde possunt absque gravi culpa dici omnes horæ primo mane, etiam vesperæ, & completorium, vel omnes circa noctem, aut etiam prima nocte dummodo finiantur ante mediam noctem. Incipere officium hodiernum paulo ante mediam noctem, ita ut non possit finiri totum ante illam, grave peccatum estimo ob periculum, cui se exponunt adeo pigri, & desides non persolvendi divinum pensum tempore debito, prudenter judicatur negligentia enormis. Sola commoditas propria, aut gustus cujusque privatus non est sufficiens causa ad recitandum extra tempus præscriptum; sed debet dari aliquod motivum rationabile, ut studium, solatium alterius, impedimentum futurum, aut quid simile.

39. Matutinum cum laudibus pro die sequenti valet privatim recitari omni tempore post horam tertiam vespertinam diei antecedentis, persolutis vesperis, & completorio juxta doctrinam D. Thom. *quodlib. 5. q. 13. art. 28. ad 1.* Sed ut ex-

exactius observetur hora illud persolvendi, apponimus ob oculos sequentem tabellam promulgatam a sapientissimo Lambertino, postea Bened. XIV.

Notando nequaquam esse præceptivam, sed directivam. Nam juxta commune Doctorum placitum, & receptam consuetudinem valet matutinum cum laudibus privatim recitari post vesperas, & completorium diei præcedentis sine ulla culpa, hoc est, transactis plus, minusve tribus horis post meridiem, ut diximus cum Angelico præceptore.

Tabella assignans horam, in qua vespere præcedenti potest recitari matutinum cum laudibus pro die sequenti.

			Hora	*Quad.*
In Januario	1. usq. ad	12.	2	1.
Januario	13.	18. Febr.	2	2.
Februario	19.	5. Mar.	2	3.
Martio	6.	26.	3	0.
Martio	27.	20. April.	3	1.
Aprili	21.	15. Maii	3	2.
Majo	16.	31. Julii	3	3.
Augusto	1.	25.	3	2.
Augusto	26.	15. Sept.	3	1.
Septembri	16.	20. Octob.	3	0.
Octobri	21.	31.	2	3.
Novembri	1.	30.	2	2.
Decembri	1.	31.	2	1.

40. Interruptio facta in officio absque causa semper est culpa venialis, quia saltem est quædam irreverentia divinæ Majestatis, cum causa vero potest fieri absque ulla culpa, ut si occurrat obedientia Superioris, aut honesta ratio urbanitatis, vel alia circumstantia pro tunc necessaria utilitati spirituali, aut corporali propriæ, vel proximi. Matutinum a laudibus absque ulla causa separari valet, quia antiquitus ita fiebat. Sed, tunc finito *Te Deum*, debet dici oratio diei, ut fit in nocte Nativitatis Domini, & etiam oratio Dominica, seu *Pater noster*. An vero debeat dici *Pater noster*, *& Ave Maria*, tunc in principio laudum, quidam affirmant; negat tamen cum aliis Gavantus ese necesse. *Sect. 4. cap. 2. num. 4.* Unum nocturnum separare ab alio non est illicitum, dummodo non sit nimis prolixa separatio, ut si vespere antecedenti recites unum nocturnum, & die sequenti alterum, reputatur nimis prolixa separatio. In reliquis horis interruptio ejusdem horæ adeo prolixa, ut moraliter ea discontinuari videatur, destruit unitatem moralem totius horæ, quæ proinde a principio repetenda est, quia quælibet hora est unum totum morale, cui directe opponitur interruptio, seu discontinuatio moralis.

41. Si autem cupias scire, quando dabitur, vel non interruptio moralis? R. Hoc arbitrio prudentum esse metiendum. Quoniam interruptio inter unum, & alium psalmum, vel inter psalmos, & lectiones, antiphonas, seu capitula longiorem moram admittit, quam inter versus ejusdem psalmi, quia inter hujusmodi versus major adest connexio, quam inter psalmos, & lectiones, antiphonas, seu capitula, ut ex se patet; unde ex modo, causa, & circumstantiis interruptionis deducendum est, an sit gravis, vel levis. Ita ut, si gravis evadat, repeti debeat integra hora; si autem non pertingat ad notabilem, ut interruptio per spatium unius horæ plus minusve inter unum, & alium psalmum animo continuandi facta, non censetur gravis, potestque continuari, & finiri. Certum etiam est, quod si interruptio accidat prope initium horę canonicę, minor interruptio obligat ad repetendum, quam si contingat circa finem, quia facilior est repetitio in primo casu, quam in secundo, & quo facilius possunt, eo præstantius præcepta adimplenda sunt.

42. Inq. 4. Quo loco horæ canonicæ recitari debeant? R. Quod privatæ recitationi nullus est præfixus locus, sed ubique laudes Dei persolvi valent juxta illud psalmi 102. *In omni loco dominationis ejus benedic anima mea Domino.* Unde causa cogente, etiam in locis immundis possunt absque ulla culpa persolvi; sublata vero necessitate, decentia loci, quam ratio postulat, servanda est. Recitans in lecto recubans absque causa, peccatum veniale committit. Ejusdem culpæ reus est, qui ex professo adit locum confabulationibus, & distractionibus obnoxium. Quare ad divinum officium persolvendum quærendus est locus aptus devotioni, & silentio, ut possit Deus orari in spiritu, & veritate.

43. Omnes horis canonicis astricti te-

nentur illas integre persolvere, ita ut omissio voluntaria partis notabilis sit læthale peccatum restitutioni obnoxium. Pars notabilis est quælibet hora canonica, etiam vesperæ Sabbati sancti, unum nocturnum in matutinis, seu tres lectiones cum responsoriis, & etiam duo psalmi cujusque horæ minoris, quia licet respectu totius officii sint materia levis, respectu vero cujuslibet horæ reputatur gravis. Similiter omittens in pluris horis unum psalmum, vel quid leve, peccat graviter, quia omissiones hujusmodi, licet respectu cujusque horæ sint leves; tamen unitæ in ratione integri officii eam gravem constituunt, & ad restitutionem pro rata lesionis gravis obligant. Eadem ratione recitantes ita celeriter, aut præcipitanter, ut ex pluribus syncopis, seu mutilationibus notabilem versuum, aut verborum quantitatem deglutiant, obligationi non satisfaciunt, nisi id ex defectu balbæ linguæ proveniat. Qui recitaret lingua græca, hebræa, aut vernacula, peccaret graviter contra decret. Pii V.

44. Recitans cum socio debet dicere alternatim versus psalmorum; capitula autem, responsoria, antiphonas, & lectiones sufficit, quod attente ab alio audiat. Ambo tamen tenentur clara, & distincta voce singillatim pronuntiare, quæ recitant, & non festinanter, ita ut unus incipiat, priusquam alter terminet suam partem, quo in casu ambo violant præceptum in re gravi, quia pluribus truncationibus omittunt, aut sorbent partem notabilem. Pariter solus recitans debet tali voce recitare, ut saltem seipsum, secluso strepitu, aut surditate, audire possit; alias vix formaret vocem sufficientem ad orationem vocalem, quæ ad officium divinum persolvendum exigitur, & præcipitur. Recitans privatim horas canonicas, simulque audiens sacrum ex præcepto, licet utrique satisfaciat, quia non sunt actiones incompatibiles, ideoque valet simul attendi ad utrumque præceptum, & consequenter adimpleri; tamen vix a culpa veniali excusatur, nisi ex rationabili causa id efficiat.

45. Inq. 5. Quot peccata committat voluntarie omittens omnes horas canonicas unius diei? R. Unum equivalens septem lethalibus; quia non sunt septem præcepta, sed unum de recitando officium divinum. Verum omittens debet confiteri, quot horas omiserit, sicut furans eodem actu plures oves ab uno; utrobique enim est unum peccatum cum circumstantia aggravante facile nota, ideoque necessario confitenda.

Punctum VI.

Alia dubia circa recitationem divini officii.

46. Inq. 1. An liceat recitare matutinum defunctorum die ipso sanctorum omnium post vesperas? R. Quod, esto Concina absolute neget, improbans consuetudinem in oppositum, tamen sententia affirmativa vera est. Constat ex decreto sacræ Congregationis die 4. *Nov.* 1746. citato a Cavallieri *tom.* 3. *cap.* 2. Dicente: *Privata officii defunctorum recitatio pro generali illorum commemoratione absolvi licite potest post vespertinas horas festi omnium sanctorum; in choro autem juxta rubricas adimplenda est mane die secunda Novembris, nisi ut populi commodius, & frequentius illis interesse possint, contraria jam faceret consuetudo.* Ex quibus verbis liquet *primo*, posse privatim recitari matutinum defunctorum post vesperas, & officia omnium sanctorum. *Secundo* constat posse etiam in choro, seu publice persolvi eodem vespere, ubi adest consuetudo, quæ quidem ratione congruit, ut ita die sequenti Sacerdotes sint expediti ad Missam solemnem, officium, responsoriaque defunctorum celebranda.

47. Inq. 2. An Tertiarii ordinum recitare valeant de sanctis cujusque ordinis respective? R. affirm. Constat ex decreto sequenti edito die 4. *Septemb.* 1745. *An clerici sæculares choro non astricti possint recitare de sanctis Ordinis Carmelitani, si sint ejusdem ordinis Tertiarii? R. affirm.* Idem habetur ex alio decreto sacræ Congregationis 7. *August.* 1694. in quo conceditur Tertiariis S. Francisci posse uti breviario ordinis Minorum, & illius Kalendario conformari. Hoc autem privilegio solum potiuntur veri, & proprii Tertiarii, ad quod non sufficit esse confratres ordinis, nec induere scapulare Carmelitarum, nec portare, aut se præcingere

gere corda S. Francisci, vel corrigia S. Augustini. Quamvis autem plures, & novissime etiam P. Ferraris teneant confessarios, & capellanos monialium posse recitare eadem officia, ac ipsas moniales, non videtur certum, ut satis testatur praxis inconcussa, quam observant capellani, & Confessarii romani, qua corrigit dictum Ferrarium Theologus romanus.

48. Inq. 3. An qui somno vexatus, sæpiusque dormitans, simul tamen ita resistit, ut curet omnia proferre, satisfaciat præcepto? R. Quod si certo in aliqua parte officii dormivit, tenetur dicere, quæ omisit. Si vero omnia protulit, esto cum aliqua difficultate, sibi vim faciendo, non tenetur ad repetendum; maxime in choro, ubi, sicut prædiximus, communis oratio supplet leves defectus, qui involuntarie, vel saltem non omnino voluntarie, ut plurimum accidunt. Verum qui somno obnoxius reservaret absque causa divinum officium recitandum in lecto cum præcisione somno succumbendi, dubio procul graviter peccaret propter periculum, cui se commisit.

49. Inq. 4. An recitans in peccato mortali, vel excommunicatus adimpleat præceptum? R. affirm. Quia omnis, qui recitat cum debita attentione, ponit rem præceptam, quod sufficit ad satisfaciendum præcepto. Beneficiarius autem recitans excommunicatus, non facit fructus suos, seclusa consuetudine, cui standum est, ubi legitime introducta fuerit, prout in Hispania esse testantur plures. Seclusa vero consuetudine, debet excommunicatus restituere ante sententiam Judicis fructus, quandiu non absolvitur, perceptos, esto in gratia constituatur.

50. Inq. 5. An qui, dum recitat, meditatur gesta sanctorum, satisfaciat præcepto? R. Quod præsertim moniales optime satisfacient meditando mysteria Christi Domini, aut aliqua gesta sanctorum, de quibus recitatur; nam cum non calleant, quæ pronuntiant, mentem hac pia cogitatione in Deum elevant. Imo respectu omnium perfectior attentio est in Deum. Similer dulcem memoriam Christi Domini, & beatissimæ Virg. omnibus devotionem infundere non ambigitur. Dubitatur vero de gestis peculiaribus sanctorum.

51. Igitur sub distinctione respondendum est. Nam cum officium est de sanctis, optima attentio est meditari ipsa gesta, quæ de illis exponuntur. Verum quando officium est omnino inconnexum, recitans attendere debet ad ea, quæ pronuntiat, vel saltem ne erret in verbis, & alio tempore meditari deliberate gesta sanctorum. Hoc magis consonat rationi, & verę devotioni, qua recitare debemus. Hoc etiam commendat illud prudens axioma: *Age, quod agis.*

52. Inq. 6. An satisfaciat præcepto, qui recitans, se induit, aut aliquos labores manuales perficit? R. Quod exercens aliqua opera adeo facilia, ut præter assuetudinem habitualem vix aliam attentionem requirant, satifacere potest præcepto recitandi. Qua ratione ipsa Ecclesia præscribit Sacerdotibus quasdam orationes dicendas, dum se lavant, & induunt. Sed quid dicendum de agricolis, & aliis devotis personis, qui dum laborant in agro, aut alia opera manualia exercent, suas fundunt voluntarias præces? Quidam Neotericus ait, qnod *aqua hæret*, & dubius manet. Nonnumquam ribulo submergitur, qui maria flagellare præsumpsit.

53. Resp. Laudandam, promovendamque esse dictam consuetudinem. Apud nos, dum omnes congregamur ad fricandum, quasdam commemorationes, & preces semper recitamus: Juniores nostri eamdem piam consuetudinem inviolabiliter observant, quoties ad similia peragenda sive bini, sive in communi conveniunt; quinimo Concina asserit suos fratres se induentes teneri ex constitutione recitare officium beatæ Virg. Tam pervium autem est agricolis manibus laborare, quam Dominicanis se induere. Quamvis, ut verum fatear, constitutiones illius incliti ordinis non præscribunt, quod fratres officium B. V. recitent se induendo, se standO.

54. Quidquid tamen sit de hoc, omnibus, & præsertim sanctimonialibus, absque hæsitatione suadendum est, ut, dum manibus laborant, aliquas preces, & laudes Deo devote persolvant. Nec hinc infertur laudandos esse clericos recitantes divinum officium, dum se induunt, aut exuunt, vel manibus laborant, quia aliud est preces, & laudes voluntarias fundere: aliud pensum divinum Deo solvere. Hoc pos-

postulat locum aptum, & tempus congruum: illud omni tempore, & loco Deo offertur. Primum indicat devotionem, secundum pigritiam demonstrat.

55. Inq. 6. An qui probabiliter judicat se recitasse, teneatur ad iterum recitandum? R. Quod si vere dubius est de recitatione, ad eam proculdubio tenetur: quia per solutionem dubiam obligatio certa non extinguitur. Ab hac regula excipiuntur scrupulis agitati. Isti enim suo debent Directori obedire, & credere eorum dubium nullatenus esse dubium, sed timorem, aut scrupulum, quem despicere tenentur. Si autem non obediant, jubeantur recitare flexis genibus, & erit medicina forsan efficacior sui languoris. Similiter quilibet timoratæ conscientiæ, habens conjecturam probabilem se recitasse, ut si recordetur sumpsisse breviarium, incepisse, aut tali hora regulariter solere recitare, liber est ab obligatione. Imo debet non repetere, ne habitum, & consuetudinem, vanos scrupulos concipiendi sibi acquirat. Non semel contingit, quod repetens, quia male recitavit, pejus secundo, & tertio repetat. Igitur sume hic consilium sapientis Eccles. 7. *Ne iteres verbum in oratione tua.*

Punctum VII.

De restitutione facienda propter divini officii omissionem.

56. Inq. 1. An Canonicus, seu Beneficiarius non recitans teneatur ad fructuum restitutionem? Resp. affirm. Constat ex Concilio Later. *Sess.* 9. & ex constitutione Pii V. ubi decernitur restitutio fructuum facienda a beneficiario culpabiliter non recitante, post sex menses a possessione beneficii. Ita ut omittens omnes horas canonicas restituere debeat omnes fructus illi, vel illis diebus respondentes: qui matutinum tantum omisit, dimidiam eorum partem: qui cæteras horas, aliam dimidiam: qui horam singulam, sextam eorum partem amittit. Similiter pensionarius clericus omittens officium B. Virginis tenetur restituere omnem pensionem diei, vel diebus omissionis respondentem. Verum pro omissione inculpabili, vel ob alias causas postea recensendas, aut etiam culpabili, primis sex mensibus nullam restitutionem deberi communis sententia tenet.

57. Inq. 2. An dicta restitutio sit facienda a beneficiario ante omnem sententiam judicis? Resp. affirm. Tum quia omittens recitare, non facit fructus suos, ergo ante omnem sententiam illos amittit. Tum quia constat ex prop. 20. damnata ab Alex. VII. *Restitutio a Pio V. imposita beneficiariis non recitantibus, non debetur in conscientia ante sententiam declaratoriam judicis: eo quod sit pœna.* Unde pro quocumque die omittatur recitatio, seclusa alia sententia, facienda est restitutio. Imo pro omissione cujuscumque partis notabilis debet fieri pro rata. Verum si omittatur pars tantum levis, non obligat restitutio sub levi: quia solum pro omittente horam pœna restituendi imposita est, quod etiam pro qualibet parte notabili communiter intelligitur. Cæterum si ex pluribus levitatibus confletur omissio certo gravis, verius est, & consequentius dictis restitutionem pro rata debere fieri. Alias in unaquaque hora unum psalmum omittens, nihil teneretur restituere, quod non est admittendum. Recitans omnino voluntarie distractus, non adimplet præceptum, proindeque ad restitutionem tenetur.

58. Inq. 3. An Episcopus, Parochus, seu beneficiarius habens alia ministeria beneficio annexa, teneatur, si non recitat, integre restituere omnes fructus, vel solum recitationi respondentes? R. Quod stando dispositioni pontificiæ ad restitutionem omnium tenetur: quia Pontifex non distinguit inter Parochos, & beneficiarios simplices. Stando autem juri naturali solum tenetur restituere, quod omissioni recitationis respondet, non quod sibi debetur pro aliis oneribus, supposito, quod illis satisfaciat. Ita esse receptam, & explicatam communi sensu, & usu laudatam constitutionem testantur graves Authores; & hanc explicationem, & praxim conformiorem esse dicunt juri naturali, & rationi, quæ suadet non esse æquandum in pœna restitutionis Episcopum, aut Parochum, qui alia munia subit, cum simplici cappellano, qui tantum oneri recitandi subest.

59. Unde juxta hanc sententiam satis pro-

probabilem beneficiarii curati, & Episcopi solum tenetur ad quintam partem restituendam, canonici, qui residere, & choro interesse tenentur, ad quartam partem, beneficiarii alia munia subeuntes ad tertiam, cæteri, quibus nihil præter horarum pensum incumbit, omnes fructus restituere debent. Verum in omni opinione habentes alia beneficia, omnes fructus ex eis sibi respondentes restituere tenentur: quia respectu illorum sunt beneficiarii omnino simplices absque alio onere pręter divinum pensum, cui non satisfaciendo, omnes fructus aliorum beneficiorum proculdubio amittunt.

60. Inq. 4. An recitans in die Palmarum officium resurrectionis, teneatur ad fructuum restitutionem? R. affirm. Quia officio Paschæ non satisfit obligationi pro die Palmarum, ut patet ex prop. 34. damnata ab Alexandro VII. *In die Palmarum recitans officium paschale, satisfacit præcepto.* Idem dicimus de quolibet ex professo transmutante unum officium longius in aliud brevius, vel etiam inęquale; aut novem lectionum: quia revera præceptum recitandi non est in genere, sed de recitando secundum formam præscriptam a Pio V. qua voluntarie, & sine causa permutata, non fit satis præcepto, & committitur gravis culpa; consequenterque incurritur pœna restitutionis; si autem ex inadvertentia, aut ex errore, vel ex justa causa cogente unum officium pro alio dicatur, sicut abest culpa, ita etiam restitutionis pœna.

65. Inq. 5. Cui debeat restituere beneficiarius, seu canonicus recitare omittens? R. Quod vel fabricæ Ecclesiæ, in qua situm est beneficium, vel pauperibus quibuscumque: quia licet congruentius fiat pauperibus ejusdem loci, ubi beneficium situm est; tamen cum Bulla non distinguat, quibuslibet fieri potest. Si autem ipse beneficiarius pauper sit, & non omissit recitare ex confidentia sibi, vel suis fructus applicandi, potest ex consilio Confessarii, vel viri docti sibi applicare partem necessariam pro presentanea necessitate sublevanda; applicatio quippe fructuum non est facienda uni soli, sed pluribus pauperibus, præsertim si fructus uberes, aut pingues sint. Potest etiam applicare consanguineis, si vere indigeant, non quidem ad pompam, aut luxum fovendum, sed ad veram inopiam sublevandam. Similiter valent juxta plures fructus hujusmodi applicari in suffragia defunctorum; securius tamen, & confirmius ad mentem Pontificis ageret, qui illos impertiret pauperibus ea conditione, ut pro suffragandis animabus Missas audiant, & preces fundant. Si fructus restituendi jam statuto, aut consuetudine alicujus Ecclesiæ sint applicati certo pio operi, seu personæ particulari, nulli alteri possunt impertiri.

62. Inq. 6. An restitutio suppleri possit per eleemosynas a beneficiario factas ante omissionem recitationis? R. neg. Tum quia sunt factæ liberaliter, aut ex charitate, restitutio debetur ex justitia, vel saltem ex præcepto. Tum quia constat ex propos. 33. damnata ab Alexandro VII. *Restitutio fructuum ob omissionem horarum suppleri potest per quascumque eleemosynas, quas antea beneficiarius de fructibus sui beneficii fecerit.*

63. Non comprehenditur in hac propositione sententia asserens restitutionem debitam ob horarum omissionem suppleri posse per eleemosynas factas post ipsam omissionem; sed eam non admittimus, nisi illæ factæ sint animo prius satisfaciendi omni obligationi, cui forte quis astringatur, quia illæ eleemosynæ supponuntur factæ ex mera charitate, liberalitate, aut alio motivo pio omnino distincto a restitutione, quæ præcipitur a Pontifice. Nec similiter admittimus posse beneficiarium supplere onus restitutionis, recitando aliis diebus duplex, aut triplex officium pro compensatione omissorum; quia Ecclesia pręcipit restitutionem fructuum, non duplicare officia, nec fundere preces pro defunctis, aut similia, quæ ab Authoribus, plus quadam pietate naturali, quam solida ratione innixis proferuntur.

64. Per Bullam autem compositionis potest beneficiarius supplere restitutionem fructuum juxta dicta in tractatu de Bulla cruciata, supposita triplici conditione. *Prima*: quod horas non omiserit ex confidentia, seu fiducia ipsius Bullæ, seu compositionis. *Secunda*: quod solvat fabricæ Ecclesiæ tot drachmas, quot ipsi cruciatæ: ut si duas drachmas tribuat pro eleemosyna Bullæ, totidem tradat fabricæ. *Tertia*: quod compositio nullatenus fiat, quan-

quando fructus sunt jam applicati, vel assignati alicui pio operi, aut certis personis: nam tunc casus nulli alteri queunt applicari, ut supra diximus. Advertant omnes clerici & monachi recitare esse suum proprium principaleque munus: esse officium *divinum*, quo persolvendo Angelos imitantur. Sint ergo pares in devotione, qui sunt æquales in felici ad tantum ministerium electione.

PUNCTUM XVIII.

De causis excusantibus ab officii divini recitatione.

65. Inq. 1. Quot, & quæ sint causæ ab horarum recitatione excusantes? R. Quod communiter recensentur quatuor. Nempe *infirmitas, occupatio, impotentia, & legitima dispensatio.* Omnes reducuntur ad impotentiam, & dispensationem, sed claritatis gratia aliæ duæ seorsim exponuntur. Excusatus legitime ob aliquam ex dictis causis ad nihil tenetur. Quia recitatio est obligatio personalis, quæ inculpabiliter omissa, ad aliud subrogandum non astringit. Unde si heri oblivione invincibili totum officium, vel ejus partem omisisti, hodie ad nihil teneris: nec si recitare per teipsum impotens es propter impedimentum linguæ, aut oculorum, ad audiendum alium obligaris; quia præceptum non est audiendi, sed recitandi.

66. Inq. 2. Quæ infirmitas excuset a recitatione? R. Quod infirmitas gravis absolute excusat ab omni præcepto humano affirmativo personali, uti est recitatio officii divini. Illa autem infirmitas gravis censetur, quæ vel notorie est talis, vel cum illa absque magno incommodo nequit infirmus recitare. Intentio enim Ecclesiæ non est obligandi cum salutis dispendio, aut periculo. Imo non solum eximit ab hac obligatione infirmitas gravis, quandiu ipsa durat; sed etiam dum ab ea infirmus convalescit, aut vires restaurat per aliquos dies arbitrio prudentum, licet in eis valeat celebrare, aut audire Missam, aut etiam legere in aliquo libro ad se recreandum, vel confabulari cum amicis; quia hæc allevant morbum, & non afferunt molestiam, quam ex sua natura recitationem seriam, & attentam, ejusque obligationem præseferre, non est dubium, quidquid declamet quidam sine fundamento, non distinguens inter legere historias per notabilem diei partem, quod non admittitur in infirmo, & inter confabulari cum amicis; hoc enim valet mora longiori sine labore fieri, quam legere. Nec distinguit inter lectionem voluntariam, & jucundam per aliquod breve spatium, a recitatione laboriosa, quæ ex ipsa natura obligationis affert laborem, & molestiam: qua ratione in ipsa infirmitate actuali non adest obligatio recitandi, esto infirmus valeat confabulari cum amicis.

67. Infirmitas levis, ut aliquis dolor capitis, stomachi, aut similis, qua morbus augeri notabiliter non timeatur, ab obligatione recitandi non excusat. Circa laborantes febri tertiana distinguendum est, quia alii sunt aliis robustiores, ipsa etiam febris non æqualiter omnes affligit; proindeque arbitrio prudentis relinquenda est obligatio, & præcipue medici, si timoratus fuerit; aliqui enim inveniuntur adeo indulgentes circa præcepta ecclesiastica, ut parum eorum dictamini fidendum sit. Febris quartana absolute non excusat, nisi cum illa jungatur notabilis subjecti imbecillitas. In casu dubii judicium Prælati, seu prudentis Confessarii, aut medici timorati deservire debet pro regula tuta, quam quisque observare valeat.

68. Inquires 3. An occupatio excuset a recitatione? R. Quod raro potest occupatio excusare: quia principalis occupatio clerici, aut beneficiarii est recitatio divini officii. Quare merito damnata est propositio 21. ab Alexandro VII. *Habens capellaniam collativam, aut quodvis aliud beneficium ecclesiasticum, si studio litterarum vacet, satisfacit suæ obligationi, si officium per alium recitet.* Unde nec ratione studiorum, aut publicæ lectionis, aut concionum, sive confessionum excusatur quis a recitatione, nisi in aliquo casu valde raro, quo occupatio non voluntaria, sed ex obedientia, aut charitate admissa incomposibilis sit cum recitatione.

69. Inq. 4. Quæ impotentia excuset a præcepto recitandi? R. Quod impotentia alia est intrinseca, ut cæcitas, aut caligo oculorum, alia extrinseca, ut defectus Breviarii. Cœcus tenetur recitare cum socio, dum commode illum habere valet, & etiam

etiam solus ea, quæ memoria retinet : quia non est dicendus impotens, qui memoriter, aut cum socio faciliter habito recitare potest. Verum non est obligandus cœcus ad socium, pretio soluto, vel alio incommodo quærendum. Nec ad divinum officium memoriter addiscendum, quia ad diligentiam extraordinariam Ecclesia non obligat. Igitur cœcus solum tenetur recitare ea, quæ memoriter scit, aut quando socium commode habere valet. Surdus recitare tenetur, non enim ex capite solius surditatis est impotens ad legendum.

70. Inq. 5. An potens recitare minorem partem officii, teneatur ad illam persolvendam, si impotens sit ad majorem ? R. affirm. Constat ex prop. 54. damnata ab Innocentio XI. *Qui non potest recitare matutinum, & laudes, potest autem reliquas horas, ad nihil tenetur; quia major pars attrahit ad se minorem.* Unde valens recitare quamlibet partem notabilem, ad eam tenetur ; ut carens breviario, habens tamen diurnum, debet recitare non solum horas minores, sed etiam laudes, & psalmos matutini currentis, si illos habeat sive de feria, sive de communi sanctorum respective ad officium diei.

71. Qui inculpabiliter breviario caret, excusatur a recitatione juxta dicta, quia ad impossibile nemo tenetur. Discedens a domo de breviario nihil cogitans, seu credens illud reperiendum in loco, ad quem tendit, non peccat in omissione, si bona fide processit. Carens breviario propria culpa, aut crassa negligentia, ut qui illud in mare projecit, peccat non solum in negligentia, aut projectione; sed etiam quamdiu perseveret in prava deliberatione non recitandi. Si autem vere pœniteat prioris culpæ, adhibendo possibilem diligentiam ad illud inveniendum, excusatur a recitatione propter impotentiam, proindeque non peccat in sequentibus omissionibus.

72. Inq. 6. An, qui prævidet impedimentum superventurum, teneatur anticipare officium divinum ? R. Quod, si impedimentum sit voluntarium, apud omnes est anticipandum : quia præceptum obligans directe ad officium, obligat indirecte ad non ponendum, seu tollendum impedimentum voluntarium, vel saltem ad anticipandam, vel posponendam ejus adimpletionem: ut si vespere iter acturus es, teneris mane recitare, vel si primo mane illud voluntarie usque ad vesperam aggrediaris, teneris vespere, aut noctu recitare integrum officium. Probabilius idem est dicendum, licet impedimentum sit involuntarium, ut febris tertianæ, aut quartanæ : quia obligatio est totius diei, ergo qui non potest vespere, debet mane adimplere, vel econtra. Igitur qui statutis horis nequit officium persolvere, debet illud anteponere, vel posponere : nisi alias anticipatio, vel pospositio grave afferret incommodum, quo præcepta ecclesiastica regulariter non obligant. Hinc timor gravis jacturæ vitæ, fortunæ, aut honoris, ut degentibus inter hæreticos accidere valet, excusat ab horarum recitatione.

Punctum IX.

De dispensatione ab officio divino.

73. Inq. 1. Quis possit dispensare ab hoc præcepto ? R. Quod respectu clerici simplicis, sive sæcularis, sive regularis potest Pontifex dispensare, quia respectu ejus obligatio recitandi est mere humana, aut ecclesiastica. Verum respectu beneficiarii dispensare non valet absque causa, aut aliqua commutatione ; quia respectu hujus est obligatio naturalis, & ex justitia, superior humana potestate. Usque ad annum decimum sextum ætatis beneficiarii, seu cappellani dispensat commutando causa studii sacra Pœnitentiaria ; exinde requiritur Breve apostolicum, quod per Secretariam Brevium obtinetur pro uno anno, nempe usque ad decimum septimum supplicantis, & deinde aliud pro alio anno usque ad ejusdem decimum octavum. Ulterius non conceditur ex stylo Curiæ, licet Papa ex causa etiam ad vitam oratoris illud concedere possit.

74. Unde a fortiori Episcopus non valet dispensare clericum a recitando, nisi ex causa rationabili, & ad tempus, quia in lege Superioris nequit inferior sine justa causa dispensare. Eadem ratione possunt quidem Prælati regulares suos subditos dispensare ab hac obligatione, sed solum occurrente justa causa infirmitatis, vel debilitatis. Verum, quod aliqui asserunt, posse Prælatos regulares dispensare religiosos choro deputatos in sacris non constitu-

tutos a recitatione eodem modo, ac ab aliis præceptis regulæ, & constitutionum, non bene percipitur, nec est admittendum, quia consuetudo recitandi eamdem vim habet, ac præceptum recitandi, ergo tantum poterunt dispensare in consuetudine eodem modo, & ex eisdem causis, ac in ipso præcepto.

75. Inq. 2. An regulares gaudeant privilegio recitandi horas canonicas solum mentaliter? R. neg. Quia vivę vocis oraculum, quod fertur concessum a Leone X. est non parum dubium. Obligationi autem certæ non fit satis cum privilegio dubio; sed cum certa solutione. Unde minime possunt regulares uti dicto privilegio recitandi mentaliter ea, *quæ in ordinario jubentur dici secreto sub silentio, tam in horis canonicis, quam in Missa.* Nec unum, nec aliud vidimus usquam in ordine nostro ad praxim reduci: teneamus igitur certa, & relinquamus dubia.

76. De privilegiis, quibus gaudent tum sæculares, tum regulares recitandi semel, aut bis in mense de beata Virgine, de Patronis, aut aliis sanctis, etiam in adventu, & quadragessima, consulat unusquisque quinterna suæ Ecclesiæ, vel religionis. Nobis Carmelitis concessit Clem. X. die 17. Jul. an. 1676. posse recitare de S. Maria Magd. de Pacis semel in mense, etiam in adventu, & quadrag. ita constat ex Bullario novo tom. 3. pag. 612. Denique Clemens XII. die 2. Jan. an. 1739. concessit, quod in universo ordine Carmelitarum possit recitari de S. Andrea Corsino bis in mense, exceptis tamen feriis quintis, & sabbatis ob officia SS. Sacram. & B. Mariæ Virginis, necnon ultima hebdomada adventus a die 17. Decemb. ac Quadrag. a Dominica Palm. inclusive, ut videre licet in eodem Bullario tom. 4. pag. 282.

77. Aliud privilegium affertur ab authoribus concessum monialibus S. Claræ ab Innoc. IV. *ut quæ occasione rationabili non possunt aliquando dicere legendo horas suas, liceat eis sicut aliis sororibus dicere pater noster.* Hoc indultum fuit Clarissis concessum inter constitutiones proprias ipsarum, ut patet ex Bulla 33. ejusdem Pontificis cap. 3. Hoc privilegio valent Confessarii monialium attendere earum solatio, dum occassione infirmitatis, aut alterius causæ anguntur circa recitationem officii divini.

78. Notum est omnibus privilegium, quo Leo X. indulsit remissionem omnium defectuum, & culparum in recitatione officii divini ex fragilitate commissorum, tam sęcularibus, quam regularibus, qui, persoluto officio, devote recitaverint orationem *Sacrosanctæ, & individuæ Trinitati &c.* Aliud simile dicitur concessisse Greg. XV. omnibus, qui in fine totius officii, vel in fine diei recitaverint Psalmum, *Laudate Dominum omnes gentes.* Hoc indultum est magis amplum, quia extenditur, non solum ad remittendas negligentias comissas in officio divino, sed etiam in Missa, & aliis piis operibus eo die peractis.

79. Sed tria requiruntur pro utraque gratia lucranda. Primo, quod tales defectus sint veniales, ad lethales enim non sufficit illa oratio, etiam ex concessione Papæ. Secundo, quod sit in statu gratię, qui eam lucrari cupit, quia venialia peccata non remittuntur, manentibus mortalibus. Tertio, quod prædictæ orationes dicantur vel ex amore in Deum, vel ex dolore culparum, ut obtineatur remissio per modum cujusdam sacramentalis, quod venialia delet ex opere operantis medio actu amoris Dei, vel detestationis culparum.

CAPUT II.

De obligatione choro interessendi ratione beneficii, & distributionum.

POstquam actum est in communi de omnibus, qui ad horarum recitacionem tam publicam, quam privatam tenentur, superest disserere de quibusdam peculiarius ad chorum astrictis ratione beneficii, & distributionum, & de causis eos legitime excusantibus, quod in hoc capite breviter præstabimus.

PUNCTUM I.

Quomodo beneficiarii, & canonici choro astringuntur.

80. Inq. 1. An canonici, & beneficiarii teneantur sub gravi choro interesse? R. affirm. Constat ex sępius laudato cap. *Dolentes, de celebratione Missarum*, & ex Clement. 1. *eodem tit.* & ex aliis juris ca-

canonici textibus. Suadetur ratione : quia ad hunc ſinem Deum laudandi in choro, populumque excitandi ad devotionem, præbendæ , beneficiaque ſunt inſtituta. Unde major eſt obligatio aſſistendi , quo pinguior eſt prębenda ; contra rationem enim naturalem pugnat potiri majori ſtipendio pro minori ſervitio. Valde caute locuntur authores circa abſentiam a choro eorum , qui ſtipendio obſtringuntur : ad ſummum per unum , aut alterum diem in anno abeſſe , ubi alias ſervitium chori diligenter obſervatur, excuſant a gravi ; alii nec tantum audent abſolute concedere. Hoc clarius patebit ex ſequenti dubio.

81. Inq. 2. An canonici , & beneficiarii teneantur per ſe ipſos clara voce recitare, & canere divinum penſum in choro ? R. affirm. Tum quia alias obligationi chorali minime ſatisfaciunt. Tum quia circa canonicos ita nominatim declaravit Bened.XIV. in quadam conſtitutione , quamcumque conſuetudinem oppoſitam reprobante, cujus initium eſt *Præclara decora* , expedita *anno* 1748. Ubi decernit : *Canonicos choro quidem interessentes , adsistentesque, minime vero canentes , psallentesve , nullo paeto ex præbendis , & distributionibus facere fructus suos : atque restitutioni obnoxios esse , & fore.*

82. Ex quibus verbis deciſa manet quæſtio olim pro utraque parte de cantu canonicorum ſatis , ſuperque propugnata : & inſuper liquet graviſſima obligatio canonicorum aſſistendi ad chorum , nam ſi non efficiunt fructus ſuos, qui canere per ſe ipſos omittunt , minus utique illos ſuos efficient , qui a choro abſque legitima cauſa abſunt.

83. Inq. 3. Sub qua pœna jure communi impoſita teneantur canonici choro aſsistere ? R. duplicem pœnam in jure non interesentibus aſſignari. *Prima* privatio diſtributionum pro rata abſentiæ , ita ut, ſi illas recipiant , reſtituere teneantur ante omnem ſententiam Judicis. Ita ſtatuit Bonif. VIII. *cap. unico , de clericis non residentibus in 6.* & Trid. *sess. 24. cap. 12. Secunda* ex eodem Trident. quod præbendati, ultra tempus ab ipſo permiſſum , abſentes a choro , pro primo anno , primaque vice privandi ſunt dimidia parte fructum beneficii ; ſi in negligentia perſistant, omnibus fructibus :ſi denique contumaces fuerint , ipſo etiam beneficio per ſententiam Judicis ſpoliandi ſunt. *Distributiones* dicuntur proventus quotidiani lucrati ob chori aſsistentiam. *Fructus* appellantur redditus annuales a beneficio procedentes.

84. Inq. 4. Quibus accrescant distributiones amiſsæ ob abſentiam a choro ? R. Accrescere interessentibus: quia ſicut plus isti choro ſerviunt , æquum eſt , ut plus ſtipendii accipiant. Qua ratione nec poſſunt impertiri pauperibus , nec componi per Bullam. Diſtributiones vero amiſsæ ob aliam cauſam præter abſentiam a choro , fabricæ , vel pauperibus applicandæ ſunt. Diſtributiones , quæ preſentibus applicantur , non lucrantur abſentes etiam ex legitima cauſa , niſi adſit conſuetudo in contrarium,quia ſufficit iſtos potiri privilegio acquirendi eas , quæ propriæ præſentiæ debentur. Si vero culpabiliter omnes canonici abeſſent , Eccleſiæ applicandæ forent; ſi autem inculpabiliter,vel quia Eccleſia diruta eſt , vel ob injuſtum interdictum , vel aliud impedimentum abſunt, ipſis ſunt applicandæ ; abſque culpa enim nemo debet pœnam ſubire. Verum tempore ceſſationis a divinis , quo officia canonici celebrare nequeunt , diſtributiones amittunt. *Ex cap. Si canonici §§. Sciturі.*

85. Inq. 5. An præſentes , abſentium diſtributiones lucrantes,poſſint eas remittere, donare, aut ſuper eas tranſigere cum abſentibus? R.Concilium prohibere quamvis *remissionem , & collusionem.* Explicatione terminorum res clarior fiet. *Remissio* dicitur eorum bonorum, quę alicui debentur. *Collusio* eſt mutua debitorum condonatio. *Donatio* illorum eſt , quæ quis poſſidet cum eorum dominio. *Transactio* eſt compoſitio ſuper debito dubio,aut incerto. Probabilius eſt omnem remiſſionem & colluſionem , ſive expreſſam , ſive tacitam a præſentibus factam abſentibus, nedum illicitam , ſed etiam invalidam eſſe , quia Concilium excludens abſentes a diſtributionibus , eos illis omnino privare intendit. Donatio autem proprie talis non eſt invalida , quia quilibet poteſt dare, cui voluerit, ea, quorum poſſeſſione, & domino gaudet. Nec hoc prohibetur a Concilio. Similiter tranſactio ſuper diſtributiones incertas , licita , & valida eſt, imo utilis ad pacem fovendam.

86. Inq. 6. An canonici habeant privilegium, ut aliquo tempore abesse a choro licite possint? R. affirm. Constat ex Trident. *loc. supr. cit.* ubi præbendatis concedit privilegium, ut valeant tribus mensibus singulis annis causa recreationis abesse. Hoc intelligitur de illis, qui toto anno reliquo tempore choro assistunt; si enim in dimidio anni assistere incipiant, solum valent dimidio privilegii pro rata assistentiæ gaudere. Ad utendum hoc privilegio non requiritur alia causa, nec Ordinarii licentia: conceditur enim pro levamine a chori frequentia. Poterunt illo frui, vel simul, vel divisim: hoc est nonaginta diebus, sive continuis, sive disjunctis. Tempore vacationum percipiunt fructus, secus distributiones; istas quippe solum lucrantur canonici in absentia propter triplicem causam infra exponendam. Ex consuetudine legitima excusantur a chori interessentia, quin amittant distributiones, illi, qui post quadraginta annorum non interrupto spatio Ecclesiæ inservierunt: imo libertatem etiam nanciscuntur a vinculo residentiæ, ut videre est apud Bened. XIV. *in Syn. Diœces. lib. 3. cap. 4. n. 6.* Duo canonici, Episcopo servientes, fructus prębendæ lucrantur, licet choro non intersint. *Ex cap. Ad audientiam 15. de cler. non resid.*

Punctum II.

De causis excusantibus canonicos a choro, & a distributionum amissione.

87. Inq. 1. Quæ sint causæ excusantes canonicos a chori interessentia, quin distributiones amittant? R. Quod in cit. cap. *De clericis non residentibus* assignantur tres causæ. *Prima est infirmitas: secunda, justa & rationabilis corporis necessitas: tertia, evidens Ecclesiæ utilitas.* Absentes ob quodcumque aliud impedimentum, esto legitimum, licet non peccent, amittunt distributiones; eas vero lucrantur absentes ob quamlibet ex prefatis tribus causis: non autem *Minutas*, quæ ob anniversaria impertiuntur ex voluntate testatorum interessentibus, quibus jure naturali debentur.

88. Inq. 2. Quæ sit infirmitas excusans canonicos a chori assistentia? R. Quod gravis infirmitas apud omnes excusat; levis vero minime: quia a gravi obligatione solum gravis causa excusare valet. In dubio extra judicium arbitrio viri prudentis, in judicio arbitrio Judicis standum est.

89. Inq. 3. An, qui sua culpa infirmantur, amittant distributiones? R. neg. Quia privilegium vere infirmis absolute concessum est. Si autem data opera, ut a choro absit, contrahat quis infirmitatem, satis probabile dicit Concina *loc. cit. cap. 11. §. 3. num. 4.* gaudere eodem privilegio: quia jura infirmitatem, non intentionem respiciunt. Sed non consequenter procedit: quia ipse in aliis præceptis acriter propugnat, quod fraus nemini debet patrocinari, ergo ne in consequentiam incurrat, debet in præsenti idem resolutorie tenere, dicereque infirmum fraudulentum amittere distributiones, saltem quamdiu mutata voluntate serio non pœniteat, ut dicitur circa fructus beneficii deprojiciente breviarium in mari. Vere infirmus, seclusa fraudulenta intentione, lucratur distributiones, esto ante infirmitatem consuevisset aliquoties a choro abesse, quia crimen præcedens non tollit, quod sit vere infirmus, nec perpetratum præsumitur in fraudem suæ obligationis, in casu dubii consulendus est Episcopus. Vid. Instit. 107. Benedict. XIV. ubi plura invenies circa hanc materiam.

90. Econtra absens a loco residentiæ absque legittima causa, ibique infirmans, distributiones amittit, quia præsumitur abesse non tam ex infirmitate, quam ex malitia; secus, si ex legitima causa aberat, quia tunc ipsa infirmitas judicatur causa absentiæ. Laborantes podagra, vel alio impedimento intrínseco accedendi ad chorum lucrantur distributiones: quia vere absunt ob infirmitatem. Similiter senes, qui ratione, non ętatis præcise, sed debilitatis, vel periculi gravis in salute a choro absunt, eas lucrantur. Surdi tenentur choro interesse, quia non laborant infirmitate assistentiam ad chorum impediente. Cœcus, quidquid in contrarium dicat Concina, liberatur chori interessentia, lucraturque in absentia distributiones juxta plura decreta sac. Con greg. apud sapientissimum Lambertinum *Instit. 107. §. 8. num. 48.*

91. Inq. 4. Quænam sit justa & rationa-

bi-

bilis corporis necessitas ? R. Quod, quoties assistentia ad chorum affert grave periculum vitæ, salutis, honoris, famæ, aut fortunæ, rationabilis necessitas excusans a chori assistentia censetur. Unde qui medici timorati consilio domi manet, vel ad balnea pergit, vel ad salubrioris aeris locum pro salute recuperanda proficiscitur, vel qui per vim detinetur, aut injuste incarceratur, lucratur distributiones. Canonicis causa pestis absentibus deberi quotidianas distributiones. S. Congreg. censuit apud *Prosp. Lambert.* citat. *Instit.* Absens ob excommunicationem injustam non amittit distributiones, quia sine culpa nemo puniri debet : excommunicatus autem juste, sive vitandus, sive toleratus, suspensus, aut interdictus, licet choro assistat, nec fructus, nec distributiones lucratur; seclusa consuetudine, quam pro excommunicatis interessentibus adesse in Hispania testantur non pauci. Factus irregularis post acceptum beneficium choro assistens, suas facit distributiones, quia irregularitas non impedit assistentiam divinis officiis.

92. Inq. 5. Quæ Ecclesiæ utilitas excuset a chori assistentia ? R. Quod debet esse evidens, certa, gravis, & in bonum propriæ Ecclesiæ cædens. Nam utilitas alienæ Ecclesiæ, aut levis, seu dubia propriæ non sufficit ad excusandum. Utilitas autem universalis Ecclesiæ procul dubio excusat; quia utilitas communis in utilitatem cujusque propriam cedit. Judicare in dubio absentiam cædere in propriæ Ecclesiæ utilitatem relinquitur arbitrio prudentum, ut dum a proprio capitulo eligitur quis ad aliquod negotium, etiam extra locum beneficii peragendum, utilitati propriæ Ecclesiæ inservire judicatur; nisi in casu particulari recurrendi ad Sedem Apostolicam pro instructione electionis. Ex *cap. Cum non deceat, de clericis in 6.*

93. Unde lucratur distributiones 1. Missus a suo Episcopo ad visitanda ejus nomine Limina Apostolica, vel ipsum in tali causa comitatur, quia agit negotium Ecclesiæ de ejus statu Pontificem instruendo. 2. Qui a capitulo mittitur in Concilium generale, vel provinciale ut Theologus, Canonista, vel Procurator. 3. Missus ut Legatus ad Papam, vel Principem. 4. Assignatus a capitulo ad sumendam rationem reddituum, & bonorum Ecclesiç toto tempore necessario ad rationis expeditionem. 5. Designatus a Capitulo Vicarius generalis, Sede vacante. 6. Curam animarum habens, & occupatus tempore chori in administrandis sacramentis intra Diœcesim in loco sui beneficii. 7. Pœnitentiarius audiens confessiones, vel paratus in Ecclesia ad eas audiendas. 8. Confessarius loco Pœnitentiarii, ob istius absentiam, subrogatus. 9. Designati in ejusdem adjutorium, ut multitudini pœnitentium satisfieri possit. 10. Canonicus Lectoralis, & Magistralis, dum in propria Ecclesia legit, aut concionatur, cui plus, aut minus temporis indulgetur, ad se concioni præparandum juxta Ecclesiarum consuetudinem. 11. Ad defendenda jura sui Capituli propriç Ecclesiæ, vel sui beneficii absens : quia in his omnibus propriæ Ecclesiæ utilitati deservit. Absens vero pro defensione proprii juris ad beneficium adversus alterum, amittit distributiones; quia tunc non in Ecclesiæ utilitatem, sed ob commodum proprium abest. Excepto aliquo casu raro, nequeunt tempore officiorum celebrari Capitula, quibus prebendati tenetur sub gravi regulariter interesse, secluso tempore vacationum, quod ipsis causa recreationis conceditur a Tridentino loco supra laudato.

Nota. Canonici acquirunt plenum dominium distributionum choralium, possuntque eas libere in proprios usus expendere, eodem modo ac bona patrimonialia. Bened. XIV. *Synod. lib.* 13. *cap.* 12. *num.* 22.

TRACTATUS TRIGESIMUS SECUNDUS.

DE BENEFICIIS ECCLESIASTICIS.

BEneficia ecclesiastica supponunt ordinem clericalem, fundantque obligationem recitandi officium divinum: unde ob connexionem doctrinæ, post notitiam ordinis, & officii divini, opportunum putamus de beneficiis instituere tractatum, in quo ea, quæ alii prolixiori calamo disputant, unico capite breviter absolvemus.

CAPUT UNICUM.

De omnibus, quæ ad beneficium ecclesiastica spectant.

PUNCTUM I.

De natura, & divisione beneficii ecclesiastici.

1. Inq. 1. Quid sit beneficium ecclesiasticum? R. Est *jus perpetuum percipiendi fructus ex bonis Ecclesiæ propter aliquod officium spirituale, authoritate Ecclesiæ constitutum.* Dicitur *jus*: quia ex justitia beneficiario debentur proventus, tamquam laboris merces. Additur *perpetuum*, ad differentiam pensionis, quę perpetua non est, sed morte pensionarii deficit. Aliæ particulæ *percipiendi fructus Ecclesiæ* denotant, quod bona, ex quibus tales fructus percipiuntur, debeant esse Ecclesiæ. In principio fideles ad sustentationem ministrorum tradebant Ecclesiæ sua bona, ex quibus, facta divisione, beneficia erecta fuerunt. *Propter aliquod officium spirituale*, administrandi nempe sacramenta, vel saltem canendi, seu recitandi divinum pensum. Ultima clausula *authoritate Ecclesiæ constitutum*, declarat, beneficium debere erigi authoritate Papæ, vel Episcopi.

2. Unde ad beneficium ecclesiasticum sex conditiones requiruntur. Prima, quod authoritate Episcopi sit fundatum. 2. Quod habeat quid spirituale annexum. 3. Quod soli clerico conferri possit. 4. Quod sola persona ecclesiastica conferre illud valeat. 5. Quod sit perpetuum, & non ad certum tempus. 6. Quod non possit collator illud sibi conferre, & absolute sine aliqua conditione alteri debeat impertire.

3. Inq. 2. Quotuplex sit beneficium ecclesiasticum? R. Esse multiplex. *Primo* enim dividuntur beneficia in *majora*, & *minora*. Majora sunt Papatus, Episcopatus, & Abbatiæ. Minora sunt cætera inferiora. *Secundo* dividitur beneficium in *sæculare*, & *regulare*: istud solum regularibus, illud sęcularibus solum conferri debet. Nisi beneficium probetur esse regulare, censetur esse sęculare. Si vacaverit morte sæcularis, sæculare, si obitu regularis, regulare præsumendum est. Hinc sæcularis non est capax beneficii regularis, nec regularis capax est beneficii sæcularis curati; imo nec simplicis, ut indicat illud axioma depromptum *ex cap. Possessiones* 10. *de reb. Eccles. non alienandis*: *regularia regularibus, sæcularia sæcularibus.* Potest regularis de consensu Episcopi esse adjutor Parochi sęcularis, seclusa dispositione peculiari in oppositum: quando cappellania postulat conferri cognatis, seu consanguineis, potest, & debet conferri propinquiori, etiam regulari, Episcopatus, sicut & Papatus abstrahit a sęculari, vel regulari, & utrique conferri ęque valet. Numquam tamen conferendus esset, nisi nolenti, & fugienti, qui enim eas dignitates curant, & ambiunt, nesciunt, quid faciunt.

4. *Tertio* dividitur beneficium tam sæculare, quam regulare in *duplex*, *& simplex*. *Duplex* est, quod habet jurisdictionem in clerum, & populum, & administrationem rerum Ecclesiæ, hujusmodi sunt Papatus, Cardinalatus, Episcopatus, Abbatiæ, & etiam Dignitates Decanatus, Archidiaconatus, & omnia beneficia, quibus cura, & regimen animarum annexum est. *Simplex* dicitur, quod nulla jurisdictione, administratione, aut præeminentia gaudet, sed tantum officium fundendi preces, canendi in choro, aut altari inserviendi habet, ut canonicatus, cappellaniæ, aut alia

sim-

simplicia beneficia. *Quarto* dividitur in *electivum, collativum, & mixtum. Electivum* est, quod a pluribus confertur per electionem, a Superiori confirmandam. *Collativum* est, quod absoluta Superioris voluntate confertur. *Mixtum* est, quod, Patrono designante, atque Episcopo instituente, & confirmante, confertur.

5. *Quinto* dividitur in *titulare, & commendatum.* Primum confertur ad totam vitam cum plenitudine juris. Secundum datur solius administrationis externæ, & custodiæ causa. Si autem datur ad vitam commendatarii, æquivalet titulari collato cum plenitudine juris. *Sexto* dividitur in *compatibile*, & in *incompatibile.* Primum est, quod non impedit munia alterius; & sic cum alio compatitur, ut duæ capellaniæ, quarum onera ab uno solo impleri queunt. Secundum est, quod impedit munia alterius: qua ratione non compatitur cum eo: ut duo beneficia curata, aut duo canonicatus: quia licet isti non habeant curam animarum, requirunt tamen duplicem personam. Nisi sint duplicis Ecclesiæ, quibus interesse valeat, ob earum proximitatem, & differentiam temporis officiorum. Aliqui etiam dividunt beneficium in *manuale*, & *non manuale*; sed improprie, quia manuale non est proprie beneficium ecclesiasticum, cum auferri possit ad nutum collatoris.

6. Dignitates, seu officia regularia, ut Generalatus, Provincialatus, Prioratus, & similia non sunt proprie beneficia ecclesiastica: quia licet jurisdictionem habeant, tamen non conceduntur in titulum, nec preseferunt jus perpetuum fructus Ecclesiæ percipiendi; quod exigitur ad beneficium proprie tale. Similiter patrimonium, ad cujus titulum quis ordinatur, non est beneficium. Dignitas Vicarii generalis Episcopi, seu Provisoris, aut Vicarii temporalis Parochi non est beneficium: quia est ad nutum amovibilis. Verum Vicaria perpetua in Parochiali est proprie beneficium: quia perpetuo potitur jure ad fructus percipiendos; propter eamdem rationem clericus, curam habens hospitalis, authoritate Episcopi designatus cum proventibus annuis perpetuo percipiendis, proprie beneficiarius est. Præstimonia etiam sunt proprie beneficia ecclesiastica.

7. Circa originem beneficiorum sciendum est, semper in Ecclesia fuisse beneficia: quia semper ab initio habuit Episcopos, Presbyteros, Diaconos, qui populum in spiritualibus erudirent, & pascerent. Alebantur ex bonis, & oblationibus fidelium, qui prædia vendentes, eorum pretium Apostolis tradebant, ut constat *Actor.* 4. & 5. Temporis autem decursu consultius visum fuit conservare prædia, eorumque redditibus Episcopo traditis, subvenire Ecclesiæ ministris, qui communiter, ut nunc religiosi, in aliquo cætu, seu collegio degebant. Denique cessante communi clericorum vita, & habitatione, Simplicius Papa redditus Ecclesiarum in quatuor partes divisit. Primum Pontifici, seu Episcopis applicavit. Secundum clericis juxta eorum merita. Tertium fabricæ Ecclesiæ, & quartum pauperibus. Quod postea Gelasius, & alii Pontifices confirmarunt. Ex hac igitur partitione fructuum cum aliis, quæ ex devotione fidelium in dies accrescunt, beneficia conflantur. Verum divisio hæc non tribuit beneficiario absolutum dominium sui beneficii, quia reliqua, præter congruam sustentationem, tenentur ex justitia pauperibus distribuere, ut diximus *tract.* 9.

Punctum II.

De cappellaniis.

8. Inq. 1. An cappellaniæ sint propriæ beneficia ecclesiastica? Pro responsione nota, quod cappellaniæ sunt in duplici differentia: nam aliæ eriguntur privata authoritate laici fundatoris absque interventu Episcopi, & dicuntur *laicæ.* Aliæ instituuntur media authoritate Episcopi, & conferuntur solis clericis in perpetuum, appellanturque *collativæ*: quo supposito.

9. R. 1. Quod cappellania, primo modo erecta, nec est beneficium ecclesiasticum, nec exigit præfixam ætatem, nec tonsuram in recipiente, nec pro ea debetur subsidium, nec astringit ad horas canonicas: quia nullus sine Episcopi authoritate beneficia ecclesiastica erigere valet. Poterit autem quis ad titulum ejus ordinari, tamquam ad titulum patrimonii secularis. R. 2. Quod cappellania authoritate Episcopi erecta, est proprie beneficium ecclesiasticum. Et licet a Patro-

no

no sęculari præsentetur, solum clerico ab Episcopo, vel ejus authoritate confertur. Quando vero dubitatur, an Episcopi authoritate erecta sit, nec ne; collativa censenda est, si Ordinarius est in possessione eam conferendi, aut aliquoties contulit; esto aliquando etiam laicus impertiverit. Non tamen per unam, aut aliam collationem ab Ordinario exercitam, exuit naturam primordialem, si ab initio mere laica fuit.

10. Inq. 2. An, quando in cappellania collativa disponitur, quod conferatur cappellano, qui tot Missas in qualibet hebdomada dicat, aut celebret, possit eligi cappellanus non Sacerdos? R. affirm. Quia talis dispositio non tam respicit celebrationem ab ipso cappellano faciendam, quam onus Missarum, quæ celebrari debent. Tum quia prędata dispositio non excludit, posse eas celebrari per alium: *& qui per alium facit, per se facere censetur.* Tum etiam, quia constat ex pluribus declarationibus sacræ Congregationis apud Garciam *part. 7. cap. 1. n. 87.* idem tenent Barbosa, & alii, qui perspicaci oculo decreta sac. Congreg. rimantur.

11. Inq. 3. An quando fundator præscribit, quod ad cappellanum eligatur Sacerdos, possit eligi non Sacerdos? R. neg. Tum quia ita decisum est pluries a S. Congregatione. Tum quia qualitas adjuncta verbo intelligitur secundum tempus illius, sed verbum significat tempus præsentationis, ergo etiam qualitas Presbyteratus, quæ proinde tempore prędsentationis debet necessario adesse. Nec valet in hoc Episcopus dispensare, quia quando legatum valet impleri juxta specificam formam, nequit ab Episcopo immutari, ergo neque verba testatoris, aut fundatoris postulantis Sacerdotem pro capellania a se erecta. Eadem ratione cappellanus astrictus ad celebrandum in hac Ecclesia, vel altari, nequit alibi celebrare; licet in hoc ex justa causa posse Episcopum pro aliquo tempore dispensare, non inficiamur.

Punctum III.

De pensionibus.

12. Inq. 1. Quid, & quotuplex sit pensio? R. Pensionem, nihil aliud esse, quam *jus percipiendi fructus aliquos ex alieno beneficio, alicui sive ad tempus, sive ad vitam concessum.* Alia est *clericalis*, & est illa, quæ fundatur in titulo mere spirituali, petitque ex parte subjecti ordinem, & ad functiones spirituales ordinatur, qualis est illa, quæ confertur coadjutori Episcopi, vel Parochi senio, vel infirmitate confecti. Alia est *laicalis*, & est illa, quæ confertur laico ob beneficium aliquod temporale Ecclesiæ collatum, quales sunt tertiæ Regibus Hispaniæ collatæ, vel filiis Principum, ut studiis vacent: aut œconomis Pontificum, vel Cardinalium, vel aliis sæcularibus, vel ecclesiasticis pro negotiis mere temporalibus: vel ministris Ecclesiæ servientibus in pulsatione organi, in cantu, in ostiorum aperitione &c. Tertia est *mixta*, quia partim est spiritualis, & partim temporalis, & est illa, quæ licet ex parte subjecti petat ordinem; tamen non petit officium spirituale, sed datur titulo temporali, & ad minus omnino temporale ordinatur: qualis est, quæ datur clerico pauperi, ut alatur, vel Parocho seni impotenti beneficium servire: aut quæ conceditur beneficium resignanti, vel litem circa beneficium cedenti.

13. Inq. 2. An pensio clericalis sit proprie beneficium ecclesiasticum? R. neg. Tum quia pensio, etiam clericalis, non est ex se perpetua, sed expirat morte possidentis, quod est contra naturam beneficii ecclesiastici. Tum quia Pius V. astrinxit pensionarios ad officium B. Mariæ Virginis constitutione *Ex proximo*, ergo signum est, quod antea ad nullam recitationem tenebantur, nec pensionem numerari inter beneficia ecclesiastica, quibus recitatio officii divini necessario annexa est. Et licet aliquando subrogetur loco beneficii, ut pensio relicta beneficium resignanti; tamen naturam beneficii non obtinet; cum non sit ex se perpetua, nec subrogatio eam tribuit, ut patet in patrimonio sęculari, & cappellania laicali, ad quorum titulum quis potest ordinari, quin naturam beneficii assequantur, esto loco beneficii ad ordines subrogentur.

14. Inq. 3. Quis valet super beneficia pensiones imponere? R. Solum Papam habere talem potestatem: quia solus Papa potest gravare beneficia ex justa causa. Valent tamen Episcopi pensionem aliquam im-

imponere ipsis beneficiariis ob justam causam: nempe ob paupertatem beneficium resignantis; ob componendam litem, vel ob fructuum inæqualitatem in permutatione beneficii. Debent tamen a Pontifice confirmari pensiones ab Episcopo impositæ. Adest ergo differentia inter utrasque pensiones, quod impositæ supra beneficium durant usque ad obitum pensionarii; quæ supra beneficiarios, morte beneficiarii expirant. Unde Episcopus gravare potest beneficiarium, non beneficium: ideo hoc post mortem beneficiarii non transit cum onere pensionis ad alium; bene vero pensio supra beneficium posita, transit enim cum eo usque ad mortem pensionarii. Idem, quod Episcopi, possunt Legati a latere respectu beneficiorum, quæ ipsi conferre valent, qualia sunt omnia suæ legationis non reservata. *ex cap. 1. de officio legati in 6.* Nuncii, & alii Legati, qui dicuntur *Missi*, nulla facultate pensionem imponendi gaudent. Beneficia Parochialia nequeunt pensionibus gravari: ut Parochi necessitatibus Ecclesiæ, & pauperum subvenire valeant: ita decrevit Innoc. XII. *anno* 1692. Nota, facultas pensionum imponendarum omnino cessavit in Hispania ex vi concordati Benedicti XIV. & Ferd. VI. art. 8. nisi Regis, qua patroni, consensus assequatur: quod antea statutum erat *leg. 15. tit. 6. lib. 1. novæ Recop.*

15. Inq. 4. Quæ causæ requirantur ad licitam pensionis impositionem? R. Quod quatuor communiter assignantur. 1. Paupertas clerici beneficium resignantis. 2. Æqualitatis ratio in beneficiorum permutatione: ut quando pingue cum tenui permutatur. 3. Componendæ litis occasio. 4. Ut pensionarius, creditus Ecclesiæ utilis, studiis vacare possit. Requiritur etiam ad valorem pensionis consensus beneficiarii, nisi constet Pontificem velle agere de plenitudine potestatis, quod regulariter non est præsumendum. Causa pro pensione laicali est aliquod obsequium a se, vel a suis majoribus Ecclesiæ præstitum.

16. Quota, seu summa pensionis debet esse proportionata proventibus beneficii, nec ultra tertiam partem potest excedere. Quando in ejus impositione dicitur: *Dummodo maneant centum pro Rectore, & mille pro Episcopo*: Intelligenda est conditio hæc etiam pro tempore futuro: ita ut, si decursu temporis adeo minuantur reditus beneficii, ut non maneant *centum pro Rectore, & mille pro Episcopo*, liberi sunt pensionarii a pensionis solutione: quia enuntiata quantitas destinata est pro Parochi, & Episcopi congrua, quæ jure naturæ eis debetur.

17. Inq. 5. Quis sit subjectum capax pensionis? R. Quod pensionis laicalis quilibet in quacumque ætate, etiam fœmina capax est, ut illam S. Pontifex conferre valeat. Verum pensionis clericalis solus clericus, saltem tonsuratus, est capax: sic constat ex duplici constitutione Pii V. & Sixti V. Præter tonsuram, requiritur etiam quatuordecim annorum ætas in subjecto pensionis. Excommunicati, irregulares, conjugati, & illegittimi incapaces sunt pensionis clericalis, & etiam mixtæ: quia & ista habet aliquid spirituale annexum, ne possit vendi absque labe simoniæ. Si illegittimi dispensentur ad beneficia, capaces fiunt ad pensiones: quia habiles jam sunt ad percipiendos fructus beneficii. Regulares nullius pensionis sunt capaces, nisi dispensatione Pontificis. Ad novam pensionem impetrandam debet fieri mentio de aliis pensionibus antea obtentis; secus de beneficiis; nisi quando alia beneficia obtinenda sunt.

18. Pensionarius habet jus pensionem exigendi a beneficiario, & hic tenetur ex justitia ad illam solvendam, alias frustranea redderetur; imo beneficiarius debet solvere pensiones tempore antecessoris non solutas, si pensionarius diligentiam adhibuit, ut sibi a prædecessore solverentur; secus si nullam diligentiam apposuit. Ita pluries decisum est a sac. Congregatione. Non potest pensionarius pro libito testari de bonis pensionis clericalis, aut mixtæ: quia omnia titulo pensionis percepta præter congruam sustentationem ad pauperes pertinent.

16. Inq. 6. Quæ sint pensionarii obligationes? R. Præcipuas esse tres. *Prima*, recitare officium B. Virginis, si alias non tenetur ad horas canonicas. Constat ex constitutione 135. Pii V. *Secunda*, gestare tonsuram, & habitum clericalem sub pœna privationis pensionis: ut patet ex constitutione 30. Sixti V. *Tertia*, solvere decimam papalem, subsidium excusatum, contribuere ad reparationem Ecclesiæ, &

ad-

ad alia onera, ad quæ beneficiarius tenetur: quia eo ipso, quod pensio sit extracta ex fructibus beneficii, debet ejus onera pro rata subire; nisi Pontifex pensionem ab hoc onere liberet, aut relevet.

Punctum IV.

De extinctione, & translatione pensionis, & de coadjutoriis.

20. Inq. 1. Quot modis pensiones cessent, aut extinguantur? R. Quod pluribus modis extingui, seu cessare possunt. 1. Morte pensionarii. 2. Si clericus militiæ adscribatur, & monitus eam non deserat. 3. Professione religiosa. 4. Si clericus matrimonium contrahat. 5. Promotione pensionarii ad Episcopatum. 6. Si clericus monitus tonsuram, & habitum clericalem deferre recuset. 7. Cessione, seu remissione pensionarii in totum, vel in partem; nisi titulo pensionis sit ordinatus, tunc enim absque Episcopi consensu remittere non valet.

21. Inq. 2. Quid sit translatio pensionis, & an liceat? R. Quod translatio pensionis est *mutatio juris exigendi fructus ex beneficio de una in aliam personam.* Privilegium transferendi pensiones solis Cardinalibus, vel aliis paucis conceditur; nec præsumitur concessa talis facultas, nisi verbis perspicuis exprimatur. In translatione pensionis, antiqua extinguitur, & nova consurgit: quia pensio est jus personale non perpetuum, sicut beneficium, ideo ad mutationem personæ ipsa mutatur. Accipere pecuniam pro translatione pensionis, simonia est.

22. Inq. 3. Quotuplex sit coadjutoria? R. Est duplex, alia temporalis, & revocabilis, alia perpetua, & irrevocabilis. Nulla est proprie beneficium ecclesiasticum. Prima datur Parocho seni, aut impedito, ut pro eo suppleat, quadam portione ei assignata de fructibus beneficii, secunda datur cum jure succedendi in beneficio, seu præbenda. Nullus præter S. Pontificem, & ex justa causa, hanc coadjutoriam concedere potest. Utinam numquam concedatur! Non enim utilitati Ecclesiæ, aut fidelium edificationi deservit. Vix occurrere valet causa legittima ad has coadjutorias perpetuas impetrandas. Unde merito relegatæ sunt in posterum ab Hispania, juxta decretum Tridentini *sess.* 25. *cap.* 7. *de reformatione.*

23. Principali mortuo, quando litteræ coadjutoriæ expediuntur, nulla est concessio; valida tamen si moriatur post litterarum expeditionem. Coadjutor tenetur choro inservire, principale id petente: ad hunc quippe finem assignatur. Principalis, & coadjutor valent simul choro interesse, dummodo voce non gaudeant, nec duplices velint distributiones lucrari. Coadjutor sedem in choro habet immediate post canonicos. Principali excommunicato, potest coadjutor choro inservire sibique lucrari, quia inservit nomine proprio, non excommunicati. Coadjutoria incompatibilis est cum beneficio residentiam exigente. Astringit ad deferendum habitum clericalem, & tonsuram, non tamen ad divinum officium privatim recitandum, si ex alio capite non teneatur. Hac de causa nihil de fructibus percipere potest, nisi juxta pactum, & conventionem cum principali. Eadem ratione in ingressu non tenetur solvere fabricæ, quamdiu cum proprietate canonicatum non assequatur.

Punctum V.

De residentia a Pastoribus Ecclesiæ observanda.

24. Inq. 1. Quid, & quotuplex sit residentia? R. Quod residentia est *commoratio, seu habitatio in aliquo loco.* Dividitur in *materialem, & formalem. Materialis* est habitatio, seu assistentia personę in Diœcesi, seu Parochia. *Formalis* est sollicitudo, cura, vigilantia, & regimen Diœcesis, seu Parochiæ. Parochi, & cæteri ad residentiam, juxta dicenda, astricti, qui suo muneri satisfacere cupiunt, videant omnino sapientissimum Lambertinum, postea Bened. XIV. præclare, & egregie utramque exponentem in suis aureis Institutionibus, præcipue 9. 10. & 17.

25. Inq. 2. Qui, & quo jure ad residentiam teneantur? R. Quod in primis omnes curam animarum habentes tenentur ad residentiam materialem, & formalem juri naturali, & divino. Hęc resolutio licet expresse definita non sit in Concilio Tri-

Tridentino propter Catarinum, liberius cum aliis, ſed præ aliis adverſus eam conclamantem: verum ſatis perſpicue colligitur *ex ſeſs.* 23. *cap.* 1. *de reformat.* Probatur ratione: ex jure naturali, & divino, curam animarum habens, debet eſſe paſtor, medicus, magiſter, & doctor; & veluti forma eas vivificans; ſed hæc omnia poſtulant aſſiſtentiam materialem, & formalem, ut ex ſe patet, erg. ad eam tenetur quilibet animarum curam habens. Ita D. Thom. 2. 2. *q.* 185. *art.* 5.

26. Unde ſummus Pontifex, qui eſt Epiſcopus Romanus, tenetur Romæ reſidere, nec inde abeſſe, niſi ex aliqua gravi cauſa: quia obligatio naturalis, & divina etiam ſummum Præſulem aſtringit. Cardinales ex vi ſui muneris debent S. Pontifici commitari, quia ſunt ejus conſiliarii, & compaſtores totius ovilis Chriſti. Si autem Epiſcopi inſtituantur, in ſua Diœceſi reſidere tenentur, exceptis ſex Epiſcopis Cardinalibus, Oſtienſi, Portuenſi, Sabinenſi, Albanenſi, Prænestino, & Tuſculano, qui Romæ regulariter aſſiſtunt, ut Papæ pro Eccleſiæ negotiis operam præſtent, faciliter adimplendo obligationem reſidentiæ formalis, ob parvam Diœceſum ſibi commiſſarum ab Urbe diſtantiam: ut inquit Benedict. XIV. In Synod. *lib.* 7. *cap.* 1. *num.* 7.

27 Epiſcopi igitur omni jure ad reſidentiam in ſua Diœceſi aſtringuntur: ideo Tridentinum loco laudato de Epiſcopis expreſſe loquitur. Ipſi enim ſunt proprissime Paſtores, & Doctores, lux, & ſal ſuæ Diœceſis: unde reſidere debent in oppido ſuæ Cathedralis, ſicut nauclerus ad navis clavum, excepto tempore viſitationis, cui alias ſollicite incumbere debent: maxima namque præjudicia Diœceſi ex defectu perſonalis viſitationis Epiſcopi obveniunt. Qui hoc, & alia onera epiſcopalia ſubire non valet, Epiſcopatum renuntiet, niſi ſaltem alium ſubſtituat, qui pro eo ſuppleat.

28. Parochi, & alii curam animarum habentes, eodem jure naturali, & divino tenentur ad reſidentiam materialem, & formalem, inſtruendo, & docendo populum verbo, & exemplo, ſacramenta fidelibus miniſtrando, non ſolum ſemel in anno, & in articulo mortis, ſed etiam quoties rationabiliter expoſtulent. Imo debent illos ad eorum devotam frequentiam invitare, ſalutique ſpirituali ſui gregis ſedulo incumbere; ad hunc enim finem decimas, & proventus beneficiorum percipiunt. Obſtringuntur igitur Parochi ſollicitam adhibere curam de ſalute ſpirituali ſuarum ovium. Item infirmos ſuæ Parochiæ viſitare, & ſi indigeant, etiam temporaliter eis ſuccurrere, & attendere, ne abſque ſacramentis decedant. Nullo modo eos deſerere præcipue tempore belli, epidemiæ, aut peſtis, in quo etiam cum vitæ periculo tenentur eis aſſiſtere, niſi ob juſtam cauſam per alium ſuppleant. Non tamen poſſunt fugere, ſed in ſua paræcia permanere ſub gravi debent. Item auxiliare jam morituris; tunc enim maxime indigent oves auxilio ſui paſtoris: qui non valent ab hoc ſe excuſare, eoquod alii ſupplebunt pium munus auxiliandi, quia ipſis primario incumbit. Et quilibet, qui ſentit commodum, debet ſentire & incommodum. Et *ad tuum tu*: Hiſpane *A lo tuyo tu*, nam ſicut eſt officium Parochi ſolemniter baptizare, & nuptias benedicere, ita & moribundis auxiliari. Imo hoc accuratius illo debet Parochus, ut verus paſtor perficere. Similiter debet pro omnibus Parochianis Deum orare, diebus Dominicis, & ſolemnioribus eis aliquam concionem facere, & omnibus feſtis pro illis ſacrificium Miſſæ offerre: quod pro cunctis curam animarum habentibus decrevit Bened. XIV. in conſtitutione *Cum ſemper oblatas* expedita 19. *Auguſti* 1744.

29. Igitur ad præfata omnia commodius præſtanda tenetur Parochus die, ac nocte habitare intra propriam parochiam in eo loco, unde aptius aſſiſtere gregi valeat. Nec a ſupradictis graviſſimis obligationibus excuſare eum ullo modo poteſt tenuitas beneficii: quia vel hoc renunciet, vel onera ſubeat. Si domum propriam non habeat, debet eam conducere prope Eccleſiam. Si duas regat Eccleſias, in digniori reſideat: ſi æqualis ſint dignitatis, in qua maluerit, aut in frequentiori. Solus cum ſuis miniſtris debet eſſe in domo, ut omnibus acceſſus pateat, ſeclu ſo quolibet impedimento, aut prætextu, illum præpedire valente. Parochus notabiliter abſens, præter grave peccatum, amittit fructus pro temporis rata ex Trident. *loc. ſup. cit.* Circa obligationem Parochi ad fidei myſ-

teria populo exponenda. Videatur *tract.* 7. *n.* 49.

30. Inq. 3. Quanto tempore possint Parochi absque culpa gravi a sua Parochia abesse? R. Quod ad summum per unum, aut alterum diem in anno, quando nullus infirmatur, absque gravi culpa abesse possunt; nullo autem modo per tres continuos sine causa ob pericula, quæ inopinato sæpe contingunt,& ob gravitatem obligationis personalis residendi. Nec excusat Vicarii, aut alterius substitutio (excepto tempore vacationis, & synodi Diœcesanæ, cui ex vi sui officii tenentur assistere) quia obligatio est personalis, & ipsi Pastori incumbit gregem suum custodire. Hac ratione neque Cardinales, neque Episcopi Parochos pro suo servitio occupare licite valent. Neque causa studendi, aut docendi in universitate abesse possunt: etiam prætextu cujuscumque privilegii, consuetudinis, aut praxis: quia nulla praxis, nullumve privilegium contra obligationem juris naturalis, & divini prævalere potest. Esto enim aliquando Pontifex ex justa causa valeat in lege divina, & naturali dispensare, vel declarare, non obligare in casu particulari; vix, aut ne vix in præsenti causa legitima adesse potest. Non ad studendum, quia Parochi debent esse sufficienti studio præditi, non ad docendum, quia alii æque idonei, ac Parochi, facile inveniuntur, qbi in universitatibus munus docendi abunde obire valeant.

31. Inq. 4. An canonici, præbendati, portionarii, mansionarii, & cappellani Ecclesiæ Cathedralis, aut Collegiatę ad residentiam teneantur? R. affirm. Constat ex Trident. *sess.* 24. *cap.* 12. *de reformat.* Ubi omnibus enunciatis præcipitur residentia in suis Ecclesiis sub pœna amissionis dimidiæ partis fructuum pro primo anno, pro secundo omnium fructuum. Si negligentia augeatur usque ad contumaciam, præbendis, aut beneficiis spoliari debent. Cęterum beneficia simplicia, licet ex jure antiquo omnia residentiam exigebant, ex communi tamen consuetudine ad illam jam non astringunt. Verum ubi consuetudo residendi laudabiliter viget, omnino servari debet. Consentaneum quippe est rationi naturali, ut qui beneficia quantumvis simplicia possident, pro modulo suo, & juxta proprium statum Ecclesiæ inserviant, & famulentur.

32. Inq. 5. An electi ad Episcopatum, & ad alia beneficia, ordines eisdem annexos quantocius suscipere teneantur? R. Quod Episcopi electi, & confirmati, etiam si Cardinales sint, consecrari tenentur intra tres menses sub pœna privationis fructuum. Si autem intra alios tres menses non curent consecrari, privantur Episcopatu. Quæ potius conditiones, quam pœnę sunt, ideo, supposita negligentia, ipso facto incurruntur. Similiter Parochi, nisi intra annum curent ad Sacerdotium promoveri, beneficio privantur. Annus autem computatur a die pacificę possessionis beneficii. Pariter, qui in Cathedralibus obtinent dignitates, canonicatus, portiones, aut quælibet alia beneficia, tenentur intra annum ad suscipiendos ordines eis annexos, sub pœna privationis vocis in Capitulo, & aliis in jure statutis. Omnia constant ex Trident. *sess.* 22. *cap.* 4. *sess.* 23. *cap.* 7. *de reformatione, & ex cap. Commissa, de elect. in* 6.

Punctum VI.

De causis excusantibus Episcopos, & alios a residentia.

33. Inq. 1. Quænam sint causæ excusantes Episcopos a residentia? R. Quod sunt *Christiana charitas, urgens necessitas, debita obedientia, ac evidens Ecclesiæ, aut reipublicæ utilitas.* Constat ex Trid. *sess.* 23. *cap.* 1.

34. Ratione *charitatis christianæ* potest Episcopus a sua Diœcesi abesse. 1. Ad subveniendum periculo hæresis alienæ Diœcesi imminenti. 2. Ad componendas magnatum discordias; dummodo ex sua absentia propriæ Ecclesiæ simile, vel aliud damnum non immineat. 3. Si ejus præsentia in regia Curia sit necessaria ad tempus pro defensione suæ Ecclesiæ, aut ad purgandam suam familiam de crimine lesæ Majestatis.

35. Ratione *urgentis necessitatis*, licet ei abesse. 1. Quando contra ipsum Episcopum, non contra oves, commovetur magna persecutio, exemplo Apostoli, D. Athanasii, & aliorum, qui ad tempus, ut melius Ecclesiæ postea inservirent, se abdi-

diderunt, & fugerunt. Si autem perſecutio eſt communis Epiſcopo, & ovibus, aut his periculum imminet, tenetur animam ponere pro ovibus, tamquam bonus paſtor generoſe lupis reſiſtens, ut præclare docet D. Thom. 2. 2. *q.* 185. *art.* 5. Secundo abeſſe poteſt ad tempus ad recuperandam ſalutem ex conſilio medicorum; niſi ex abſentia notabile damnum gregi ſequatur, vel infirmitas eſſet perpetua: tunc enim minime abeſſe licet. Imo ſi Epiſcopus propter longævam, aut decrepitam ætatem, vel propter perpetuam infirmitatem Epiſcopalia munia obire non valet, tenetur in conſcientia dimittere Epiſcopatum, ſaltem ex charitate, propter maxima præjudicia, quæ ex opposito Diœceſis patitur.

36. Ratione *debitæ obedientiæ* poteſt abeſſe, quando Pontifex ob aliquod negotium ad ſe vocat Epiſcopum per breve tempus; nequit enim eum a reſidentia perpetuo diſpenſare. Qua ratione non valet eum conſtituere Curiæ romanæ Camerarium, ſummum Pœnitentiarium, aut aliud officium cum reſidentia incompatibile tribuere.

37. Ratione *evidentis Eccleſiæ, aut reipublicæ utilitatis* licita eſt abſentia, quando Epiſcopus pergit ad Concilium generale, ſeu provinciale, vel ad propriæ Eccleſiæ jura defenſanda, ſi aliter defendi non valeant. Verum ad fungendum officio Conſiliarii Regis, aut Confeſſarii Regis, Præſidentis regni, vel Proregis, neutiquam licet Epiſcopis a ſua Diœceſi perpetuo abeſſe; quia etiam Cardinales ſunt Conſiliarii Papæ, & nihilominus ſemel Epiſcopi conſtituti tenentur in ſuis Diœceſibus reſidere. Poſſunt ergo Epiſcopi, & debent, dum a Rege vocantur, ad breve tempus pro aliquo gravi negotio a ſua Diœceſi abeſſe. Sed ſi negotium perpetuam abſentiam requirat, videant, quis eos ab obligatione reſidentiæ a jure naturali, & divino provenienti abſolvere poſſit, niſi Epiſcopatui renuntient. Nec eſt credibile in toto Regno alios præter Epiſcopos ad præfata negotia obeunda idoneos reperiri non poſſe.

38. Inq. 2. An præter dictas cauſas detur alia excuſans Epiſcopos a reſidentia? R. affirm. Quia recreationis gratia poſſunt Epiſcopi abeſſe per tres menſes in anno, ſecluſo gregis detrimento, & dummodo tempore adventus, quadrageſimæ, Nativitatis, Reſurrectionis, Pentecoſtes, & corporis Chriſti ſuis Eccleſiis intersint. Ut conſtat ex Trident. *ſeſs.* 23. *cap.* 1. *de reformat.* Idem indultum permiſit canonicis, & præbendatis. *ſeſs.* 24. *cap.* 12.

39. Inq. 2. An poſſit Epiſcopus ex juſta cauſa trimeſtre unius anni continuare cum trimeſtri anni ſequentis? R. affirm. Quia in tali caſu quolibet anno ſolis tribus menſibus a Concilio conceſſis abeſt, ergo licita eſt talis continuatio ex rationabili cauſa; niſi ob aliquam circumſtantiam vergeret in populi, ſeu gregis detrimentum.

40. Verum Pater Concina hanc aſſertionem Salmanticenſium vocat pro libito *falſam, & laxam*, infertque ex ea poſſe Epiſcopos viginti, aut triginta annorum trimeſtre in uno copulare, & ſumere. Illegittima ſane conſequentia! Ad eam inferendam videtur ſubdole mutaſſe quæſtionem: ita enim inquirit *tom.* 10. *diſs.* 4. *de beneficiis cap.* 3. *num.* 9. *Poſſunt ne Epiſcopi unius anni trimeſtre conjungere cum trimeſtre alterius anni?* Affirmantem ſententiam tribuit abſolute Salmanticenſibus; ſed falſo. Illi enim perdocti ſolum docent *trimeſtre unius anni poſſe continuari cum trimeſtri anni ſequentis.* Hoc autem valde diverſum eſt ab impoſitione Concinæ, qui non ſemel tribuit Salmanticenſibus, quod non dixerunt. Salmanticenſes corroborant ſuam aſſertionem exemplo ſumentis parvitatem materiæ in fine diei jejunii, & immediate aliam parvitatem initio diei ſequentis, qui ſupposita cauſa, non peccat contra jejunium, quia in quolibet die unicam parvitatem deſumit: & licet duæ illæ parvitates phyſice continuentur, tamen ratione diverſi diei moraliter diſcontinuantur. Quis prudens hinc inferre queat, ergo poſſunt in uno, eodemque die triginta dierum parvitates copulari, & ſumi? Nullus profecto. Neque pro hujusmodi cavillationibus diſpellendis terere tempus vellemus.

41. Inq. 4. An Parochi, & cæteri curati poſſint a ſuis Eccleſiis ex eisdem cauſis ac Epiſcopi, abeſſe? R. affirm. Quia quando chriſtiana charitas, debita obedientia, urgens neceſſitas, aut Eccleſiæ evi-

dens utilitas postulat alibi præsentiam Parochi ad tempus, suspenditur præceptum residentiæ: neque enim præcepta divina sibi se opponunt. Ultra prædictas causas permittit Concilium Parochis absentiam per bimestre ex causa rationabili, & licentia in scriptis ab Episcopo gratis habita, relictoque substituto idoneo, seu Vicario ab eodem Episcopo approbato. Unde esto Parochus habeat justam causam duobus mensibus abessendi, nequit discedere sine licentia Episcopi, nisi in aliquo casu urgenti, in quo non possit commode licentia expectari. Tunc enim, relicto substituto idoneo, abesse poterit, dummodo quantocius moneat Episcopum, ut factum, & substitutum confirmet. Vide Lambertinum *Inst.* 17. *n.* 7. *& seq.*

Punctum VII.

De qualitatibus ad validam, & licitam beneficiorum assecutionem requisitis.

42. Inq. 1. Quæ qualitates, seu conditiones requirantur ad validam, & licitam assecutionem beneficiorum? R. Quod supposito sexu masculino, & baptismo, saltem aliæ octo qualitates requiruntur. Ætas competens, status clericalis, cælibatus, probitas morum, scientia sufficiens, recta intentio, immunitas ab omni irregularitate, & censura, ac denique legitimitas natalium. Hæc saltem requiruntur de jure communi. De jure autem particulari exigitur etiam ad quædam beneficia naturalitas, & consanguinitas, dum ad ea solum naturales, & consanguinei vocantur. Similiter ad omnia, & præ omnibus est necessaria divina vocatio ad statum clericalem, quæ cum Deo, & viris piis, non cum carne, & sanguine consulenda est. Væ illis, qui ob commoditatem temporalem, & respectus humanos beneficia ambiunt, quærunt, sollicitant, & officiis indebitis assequuntur! Plus ea rapiunt, quam merentur, non enim intrant per ostium. Heinc oritur desolatio, ruina, & dedecus ordinis ecclesiastici, quem absque Dei vocatione, ad propriam, aliorumque perniciem amplectuntur.

43. Inq. 2. Quænam ætas requiratur ad Papatum, Episcopatum, & ad alia officia, & beneficia ecclesiastica? R. Quod circa ætatem ad Papatum nihil decernitur in jure: supponitur enim nullum, nisi maturæ, provectæque ætatis esse eligendum ad supremum Ecclesiæ regimen: vel tenere electionem in subjecto cujuscumque ætatis legitime factam. Ad Episcopatum requiritur annus trigesimus completus. In Gallia ex concordia sufficit vigesimus septimus incœptus. Pro Abbatibus, & Parochis requiruntur vigintiquinque anni incœpti. Pro beneficiis duplicibus, sive pro dignitatibus, aut personatibus sine cura animarum viginti duo completi. Pro beneficiis simplicibus, & cappellaniis quatuordecim inchoati. Pro canonicatibus Cathedralium viginti duo incœpti; nisi præbenda Diaconatum, aut Sacerdotium exposcat: quia tunc requiritur eadem ætas, ac ad ordines præbendæ annexos. Idem dicendum est de Cardinalatu: Cardinales alii sunt Diaconi, alii Præsbyteri, seu Episcopi.

44. Cum canonicis potest Episcopus dispensare, ut inchoato anno decimo quarto, suscipiat quis canonicatum causa studiorum, quibus absolutis, redeat ad suam Ecclesiam proxime in Subdiaconum ordinandus. Ætas assignata ita est necessaria respective, ut ea deficiente, etiam per unam horam, aut dimidiam, nulla sit provisio, aut electio, & probabilius etiam oppositio: quia est velut forma sustantialis præfixa a Concilio in indivisibili consistens; & quia etiam tempore oppositionis debet esse habilis quicumque ad beneficium opponitur. Computari autem debet ætas, non a die baptismatis, sed a die nativitatis.

45. Secundo, requiritur *status clericalis* ad beneficium ecclesiasticum obtinendum. Unde qui saltem prima tonsura non est initiatus, inhabilis est ad beneficia. Tertio, requiritur *cælibatus*: ita ut nullus conjugatus capax sit beneficii. Imo, si beneficium possidens matrimonium contrahat, illud statim amittit. Quarto, *immunitas ab irregularitate, & ab omni censura*, etiam occulta, ita exigitur ad beneficium, ut non solum collatio, sed etiam electio, præsentatio, aut resignatio facta in favorem irregularis, aut censurati, sit ipso facto irrita, & nulla. Quinto, *probitas morum* est necessaria ad beneficia: collatio tamen improbo facta est irritanda; non

vero

vero irrita ; nisi delicta habeant annexam censuram, aut irregularitatem. Sexto, requiritur *scientia sufficiens*, juxta beneficiorum munia. Provisio facta in subjecto prorsus illitterato est nulla. Si autem aliquam scientiam habeat, valida reputatur, quamvis irritari eam conveniat.

46. Septimo requiritur *recta intentio* Deo, & Ecclesiæ famulandi, & inserviendi, suscipiendo congruo tempore ordines beneficio annexos. Unde obtinens beneficium parochiale debet habere intentionem Sacerdotium intra annum suscipiendi, sub pœna amissionis fructuum beneficii ; imo etiam ipsum beneficium amittit, si negligenter annum sine promotione ad Sacerdotium transegit. Similiter qui cum animo dubio ascendendi intra annum ad Presbyteratum suscipit beneficium curatum ; ejus fructus amittit: quia dubitans nullam reapse habet intentionem. Si vero habeat animum conditionatum, suos efficit fructus; quia animus conditionatus verus animus est, sicut votum conditionatum verum votum est, unde recipiens beneficium, etiam curatum, animo perseverandi, nisi aliqua rationabilis causa superveniat, verum animum habet, ideoque non amittit fructus, si, deficiente conditione, Sacerdotio intra annum initietur. Idem est dicendum de clerico, qui sine animo ascendendi ad Sacerdotium, si, mutata voluntate, intra annum fiat Sacerdos, suos enim efficit fructum, saltem a tempore, quo voluntatem mutavit ; quia esto peccaret graviter in prima intentione, reipsa tamen adimplevit Ecclesiæ præceptum. Ob oppositam rationem recipiens beneficium curatum recta intentione Sacerdotii recipiendi intra annum, sed mutata voluntate, non fuit ad illud promotus, debet amittere fructus a tempore pravæ intentionis: quia ex tunc Ecclesiæ præceptum violavit.

47. Inq. 3. An recipiens beneficium simplex animo fruendi ejus fructibus ad tempus, & postea uxorem ducendi, aut laicandi, grave peccatum committat, & ad fructum restitutionem teneatur? R. affirm. Tum quia decipitur Ecclesia in re gravissima. Tum quia datur perversio ordinis naturalis, & divini, statuentis beneficia ecclesiastica solum esse recipienda ad inserviendum Deo, & Ecclesiæ. Cæterum obtinens beneficium simplex, absque animo suscipiendi ordines ei annexos, esto grave delictum perpetret ; ad restitutionem tamen nullo jure astringitur, si animum perseverandi ab initio habuit, & adhuc conservet. Recipiens beneficium curatum animo postea ad aliud ascendendi, vel permutandi cum alio, aut resignandi Superioris permissu, nullum peccatum committit, supposito, quod interim suo muneri satisfaciat: quia ex nullo cogitur jure ad perpetuo retinendum idem beneficium, aut in eo unico semper permanendum.

48. Octava qualitas requisita ad beneficia est *legittimitas natalium*. Unde illegitimi, tam naturales, quam spurii, inhabiles sunt ad beneficia ecclesiastica. Pro cujus luce nota, quod legittimi dicuntur, qui ex legitimo matrimonio oriuntur; contra illegittimi, qui extra matrimonium procreantur. Naturales vocantur, qui concipiuntur, aut nascuntur, quando parentes matrimonium sine dispensatione valide contrahere poterant. Spurii vero quando impedimento dirimente parentes affecti erant. Expositi, quorum parentes ignorantur, pro legittimis habentur ad beneficia ; licet non ad officia nobilitatem exigentia. Quatuor modis legittimati possunt ad beneficia. 1. Naturales per subsequens matrimonium. 2. Reliqui per Pontificis legittimationem. 3. Per ejusdem Pontificis dispensationem. 4. Per professionem religiosam.

49. Inq. 4. An Neophiti habiles sint ad beneficia? R. Quod intra biennium a sua conversione sunt inhabiles; post biennium autem ex Papa, vel Episcopi dispensatione possunt admitti ad beneficia, & ordines, supposita vitæ probitate. *Neophitus* idem est, ac noviter conversus: a *neos*, & *phitus*: idest novus fidelis. Si a Judaismo sit conversus, appellatur etiam *Marranus*.

50. Filii illegittimi Presbyterorum excluduntur a beneficiis, & quocumque ministerio solemni in Ecclesia, in qua pater beneficium habuit. Trid. sess. 25. cap. 15. Imo nec pensionis super beneficio paterno sunt capaces. Solus Pontifex ad beneficia cum eis dispensare valet. Filii vero legittimi Presbyterorum possunt obtinere beneficia in Ecclesia, in qua pater beneficiarius est. Imo potest assequi idem beneficium, quod pater habuit, non

non inmediate, ne successio hereditaria videatur, sed mediate, ita ut inter patrem, & filium mediet alius: ut cavetur *in cap. Ex transmissa.*

Punctum VIII.

De naturalitate, & consanguinitate ad aliqua beneficia requisitis.

51. Inq. 1. An beneficia ecclesiastica conferenda sint tantum naturalibus regni, aut loci? R. Quod licet ex jure communi omnia beneficia conferri possint quibus libet exteris vere idoneis; tamen ex peculiari jure aliquorum regnorum tantum naturalibus conferri debent. Pro regno Hispaniæ constat. *Ex lib. 1. nova recopilat. tit. 3. leg. 19.* Ubi decernitur, ne Prælaturæ, dignitates, aut beneficia conferantur: nisi naturalibus. Et *leg. 21.* disponitur; quod beneficia in Diœcesi Burgensi, Palentina,& Calagurritana in solis patrimonialibus provideantur. Idem præcipitur in constitutionibus synodalibus earumdem Diœcesum. In ipsis declaratur, sicut in legibus regni, quis dicendus sit naturalis regni, & Patrimonialis civitatis, aut oppidi, ipsarumque declarationi standum est pro beneficiis valide, & rite conferendis: sunt namque leges valde justæ, utilitatique Ecclesiarum, ac locorum multum congruentes. Si autem in aliqua civitate sint peculiaria statuta, aut consuetudines circa beneficia his præ aliis conferenda, observari debent. Vid. D. Thom. 2. 2. *q.* 63. *a.* 2. *ad* 4.

52. Inq. 2. An sint beneficia, quæ solis consanguineis fundatoris conferri debeant? R. affirm. Quia plures sunt cappellaniæ, & etiam beneficia, sive simplicia, sive curata, ad quæ primo consanguinei vocantur.. Sicut enim dantur beneficia, quæ solis naturalibus conferri possunt, ita dantur alia, quæ solis consanguineis fundatoris impertiri valent. Neque in istis adest obligatio conferendi absolute digniori, sed sufficit,quod digno conferatur: quia fundator est dominus,qui ut talis potest sine alicujus injuria digno, relictis dignoribus, beneficium conferre. Debet tamen patronus consanguineum dignum fundatori propinquiorem præsentare: quia fundator amore familiæ præsumitur fundasse cappellaniam, seu beneficium; certum autem est propinquiores magis diligi, ergo præferendi sunt minus propinquis.

53. Eadem ratione concurrentibus duobus consanguineis in gradu æquali, cæteris paribus, agnatus præferendus est cognato: quia naturaliter magis diligitur, ideoque ad bona prophana,esto non exprimatur in fundatione majoratus, semper præfertur. Nihilominus posse in tali casu cognatum præsentatum a patrono institui non inficiamur: quia patronus designatus est a fundatore velut Judex ad eligendum illum, qui utilior, aut dignior sibi visus fuerit. Si ex designatis familiis, aut consanguineis, nullus ad beneficium curatum dignus reperiretur,deberet Episcopus alios dignos seligere ad præficiendum Ecclesiæ: quia indigni nullatenus sunt admittendi. In gradu æquali consanguinitatis semper dignior præferendus est.

54. Sub nomine consanguineorum spurii non intelliguntur: quia hi non reputantur de familia,aut domo fundatoris, licet vere consanguinei sint; nisi a Pontifice, vel Principe legittimentur, quo in casu habiles sunt ad beneficia. Naturales, cum vere sint consanguinei, & gaudeant nobilitate parentum, admittendi sunt ad beneficia pro consanguineis fundata. Gradus proximitatis ad beneficia computandi sunt non juxta dispositionem juris canonici, sed juris civilis: quia computatio graduum juris canonici solum pro matrimonio deservit, non pro successione hæreditaria, aut in materia successionis,in qua juxta omnes computatio juris civilis servari debet.In computatione graduum lineæ rectæ conveniunt jus civile,& canonicum, in linea vero transversali datur differentia, quæ in tractatu de matrimonio explicatur.

Punctum IX.

Quot modis beneficia acquirantur?

55. Inq. 1. Quot modis beneficia acquiri possint? R. Quod sex modis acquiri valent. *Primo*, patroni præsentatione, institutione subsequente. *Secundo*, electione, & confirmatione. *Tertio*, collatione libera. *Quarto* postulatione, ad quam sequitur admissio. *Quinto*, resignatione unius, &

ac-

acceptatione alterius. *Sexto*, permutatione a Superiori approbata. Beneficia, quæ ab eodem conferuntur, & confirmantur, vel quæ per solam electionem jus habentis, absque alia confirmatione acquiruntur, dicuntur absolute *collativa*: qua ratione electiones factæ a Pontifice, & Episcopis potius dici debent *collationes*, seu *provisiones*, quam electiones. Omnia alia, quæ Superioris confirmatione indigent, dicuntur absolute *Electiva*.

56. Inq. 2. Quid, & quotuplex sit jus patronatus? Et quot modis acquiratur? R. Quod jus patronatus est *potestas nominandi, seu præsentandi aliquem instituendum, ad beneficium ecclesiasticum vacans*. Est duplex, aliud ecclesiasticum, aliud laicale: ecclesiasticum est, quod bonis Ecclesiæ est comparatum. Laicale, quod bonis propriis laici comparatur. Utrumque tribus modis acquiritur. Primo, *fundatione*, quando quis tribuit fundum ad Ecclesiam erigendam. Secundo, *constructione*, dum quis propriis expensis Ecclesiam ædificat. Tertio, *dotatione*, cum quis Ecclesiam dotat, sufficientes redditus ei, ejusque ministris relinquens. Et hæc est præcipua conditio; absque dotatione enim jus patronatus non acquiritur: quia absque redditibus beneficia consistere nequeunt. Parum autem interest, quod dotatio fiat ante, vel post constructionem Ecclesiæ. Ad jus patronatus ecclesiasticum acquirendum authoritas Episcopi requiritur. Titulus juris patronatus constare debet ex authenticis documentis, seu ex consuetudine immemorabili præenstandi, ut decernit Trident. *sess.* 25. *de reformatione*.

57. Triplici modo jus patronatus transferri valet, nempe: *Jure hæreditario, donatione, & cum re vendita*. Ipsum autem jus est invendibile, non solum jure ecclesiastico, sed probabilius jure etiam divino, ut diximus in tractatu de simonia.

58. Patronus quadruplex jus in Ecclesia acquirit. *Primo*, habet potestatem ad præsentandum clericum ad beneficium vacans: prius enim vacare beneficium debet, quam præsentatio fiat: alias hæc irrita erit, ne detur occasio mortem possessori requirendi. *Secundo*, habet honorem, & primum locum in Ecclesia, choro, & processionibus, atque in aliis functionibus debet cæteris præferri, dando ei osculum pacis, candelas, ramos, & thuficando illum ante alios. *Tertio*, habet onus protegendi, & conservandi Ecclesiam, ejusque bona, ita ut, si Ecclesia corruat, & comburatur, ad ejus reparationem tenetur, & compelli potest, nisi Patronatum amittere velit. *Quarto* habet emolumentum, quod si ad summam egestatem devenerit, & Ecclesiæ bona, deductis impensis necessariis, supersint, debent Ecclesia illi suppeditare strictius, quam aliis indigentibus, non solum ex charitate, sed etiam ex justitia. Omnia comprehendit glossa duplici carmine sequenti.

Patrono debetur honos, onus, emolumentum.
Præsentet, præsit, defendat, alatur egenus.

Punctum X.

De præsentatione, & institutione.

59. Inq. 1, Quos præsentare patronus teneatur? R. Quod omnis patronus sive ecclesiasticus, sive laicus clericum digniorem ad beneficium præsentare debet: quia patronus, etiam laicus habet potestatem præsentandi ab Ecclesia, seu Pontifice, ergo sicut Pontifex tenetur digniorem eligere, ita patronus omnis digniorem præsentare. Nemo valet præsentare seipsum. Verum si plures sint patroni, unus præsentare alterum potest: sicut electores unum ex electoribus eligere possunt. Nemo ambigit esse peccatum grave indignum præsentare, cum sit contra jus naturale, & bonum commune. Præsentans indignum privatur, pro illa vice, jure præsentandi. Pater filium idoneum præsentare valet: quia esto fictione juris pater reputetur persona filii, non tamen reipsa est. Quando sunt plures patroni omnes debent vocari, & citari ad præsentandum; alias præsentatio est nulla. Si enim valeret, libera fraudibus, & injustitiis panderetur via. Non tamen requiritur citatio personalis, sed sufficit fieri per publica edicta, ita ut in notitiam patronorum beneficii vocatio facile devenire possit. Tunc enim, qui non concurrit ad præsentandum intra tempus a jure præfixum, sibi imputet omissionem.

60. Inq. 2. Intra quod tempus a patronis præsentatio fieri debeat? R. Quo pa-

tro-

troni ecclesiastici intra sex menses debent præsentare. Ex cap. *Unico* §. *Verum*, *de jure patronatus in* 6. Idem est de patronis mixtis. Si vero patronus sit laicus, vel omnes laici, intra quatuor menses. Ex *cap. Cum propter. De jur. patronat.* Si intra dictum tempus præsentatio non fiat, devolvitur jus præsentandi ad Ordinarium, seu Episcopum, ex dicto *cap. Quoniam.* Semestre autem, vel quadrimestre non computatur, nisi a die notitiæ vacationis certo habitæ a patrono. Quando lis insurgit inter Episcopum, & patronos super jure præsentandi, non currit tempus; nec similiter quando lis est inter præsentandos. Cæterum quando ipsi patroni litigant, & tempus elabi desinunt, devolvitur jus ad Episcopum, qui prorogare illud per aliud semestre potest.

61. Inq. 3. Quid sit institutio? R. Est *concessio Ecclesiæ, seu beneficii authoritate Episcopi, vel Ordinarii facta, non cuivis clerico, sed unice ei, qui a patrono est nominatus, seu præsentatus.* Differt institutio a confirmatione, quia confirmatio est, *qua Superior electo, vel postulato a Collegio, Ecclesiam, vel beneficium donat.* Collatio est *datio libera beneficii, seu Ecclesiæ a legittima potestate clerico idoneo.* Unde confirmatio est propria electionis; institutio vero præsentationis, collatio autem nec electionem, nec præsentationem supponit. Præsentatio est *exhibitio clerici, quæ a patrono cuicumque fit Superiori ecclesiastico.* Postulatio est *supplex petitio vocalium Superiori facta, ut super personam aliquo impedimento dispensabili affectam, dispenset, ut eligi possit ad beneficium, vel dignitatem.* Si autem interea major pars vocalium alium idoneum eligat, electio prævalet, utpote juri conformior.

62. Inq. 4. Quibus competat instituere? R. Quod præcipue competit Episcopis instituere in beneficiis presentatos a patronis. Deinde Capitulo, Sede vacante. Præterea competit tam Vicario Episcopi, quam designato a Capitulo, Sede vacante. Ex privilegio, seu præscriptione Prælatis inferioribus, & denique Prælatis regularibus in Ecclesiis pleno jure sibi subjectis. Clericus præsentatus tenetur Ordinario personaliter exhibere præsentationis instrumentum, ab eoque examinari. Episcopus autem debet in beneficio instituere eum, quem patronus ex clericis examinatis digniorem nominaverit. Quando patronatus est ecclesiasticus, solus dignior est instituendus; quando autem est laicus, sufficit, quod præsentatus sit dignus: nam Concilium pro hoc casu solum requirit, quod præsentatus *reperiatur idoneus. session. 24. cap. 18. de reformat.* Videatur Bened. XIV. qui ad rem plura scitu digna egregie docet de *Synod. Diœces. lib. 4. cap. 8. n. 7. & seqq.*

63. Quando præsentati sunt æquales in votis, inæquales tamen in meritis, dignior est instituendus. Si autem in omnibus sint æquales, potest Episcopus eligere, quem maluerit. Institutio ab Episcopo facta, tempore juris non transacto, sine consensu patroni, nulla est. Solus Pontifex absque consensu patroni beneficia conferre valet: numquam tamen hoc accidit sine justa causa: quia, *patronatuum jura tollere, piasque fidelium voluntates, in eorum institutione violare, æquum non est*, dicit Trid. sess. 25. cap. 9.

Punctum XI.

De electione.

64. Inq. 1. Quid sit electio? R. Est *alicujus hominis ad Ecclesiam, suo pastore viduatam, canonice facta vocatio Superioris authoritate confirmanda.* Vel est *destinatio personæ ab beneficium vacans per suffragia eligentium facta.* Si electio non requirat confirmationem, dicitur collatio proprius, quam electio; quia electio propria postulat confirmationem. Electus acquirit *jus ad rem*: hoc est ad beneficium; *jus* autem *in re* confertur illi per confirmationem, antequam nulla ei competit administratio; si vero illam exerceat, amittit jus ad rem illius beneficii.

65. Triplici modo fieri potest electio. *Per scrutinium*, quando electores in secreto suffragium ferunt. Et de essentia hujus electionis est secretum, quo deficiente, electio est nulla. Non quidem dum uni, alterive tuum suffragium revelares; sed quando illud publice dares, aut pluribus communicares: nisi hoc ipsum efficeres ad frustrandam electionem: quia tunc casus prævaleret, ut fraudibus janua occludatur. Secundo potest fieri electio per *compromis-*

sio-

sionem, quando electores se compromittunt in aliquibus, aut etiam in uno: ut in S. Bernardo se compromisit Ecclesia ad designandum verum Pontificem. Tertio per *conspirationem*, quando electores communi voce absque suffragiis conveniunt in alicujus electionem: uti contigit cum D. Ambrosio a toto populo inEpiscopum postulato. Electio ad Episcopatum, aut Abbatiam fieri debet intra tres menses; alias devolvitur jus ad Superiores: *Ex cap. Ne pro defectu, de elect.* Ad alia beneficia, & dignitates intra sex menses sub eadem pœna. *Ex cap. Nulla, de concess. præbend.* Electus debet intra mensem consensum præbere sub pœna privationis juris per electionem acquisiti. Item intra eumdem mensem confirmationem petere. *Ex cap. Quam sit, de elect. in 6. & ibidem cap. Cupientes.*

66. Inq. 2. Qui eligere ad beneficia valeant? R. Quod juxta præsentem disciplinam Collegium Cardinalium solum potest eligere summum Pontificem; ita ut esto Ecclesia esset congregata in Concilio generali; tamen a Cardinalibus deberet fieri electio Pontificis. Non indiget confirmatione, nec est in terris potestas illum confirmandi, quia illo nullus est superior. Deinde SS. Pontifex habet solum potestatem eligendi Cardinales. Præterea idem Pontifex eligere valet Episcopos, exceptis aliquibus regnis, in quibus ex privilegio, vel consuetudine Episcopi nominantur a Rege, seu Principe, ut in Hispania, & Gallia. Vel eliguntur a Collegio canonicorum, ut fertur de Germania, & a Pontifice confirmantur.

67. Similiter SS. Pontifex in tota Ecclesia, Cardinales in Ecclesiis suorum titulorum, Legati a latere in sua Provincia, & Episcopi in sua Diœcesi eligere possunt ad beneficia ecclesiastica, eaque conferre: nam, ut diximus, electio facta a potente eam confirmare, potius est collatio, seu provisio, quam electio. Sua tamen universali potestate conferendi beneficia non utitur Papa in tota Ecclesia, neque Episcopi in sua Diœcesi, nisi quoad aliqua, & juxta peculiaria statuta, & consuetudines cujusque loci, aut Ecclesiæ, & in mensibus præscriptis, de quibus infra. Eodem modo nec Concilium generale pro tota Ecclesia, nec Capitula Cathedralium, Sede vacante, nec Collegium Cardinalium potest eligere ad beneficia. Denique Nuntii Hispaniæ aliqua beneficia parvi valoris vacantia extra Cathedrales, & Collegiatas conferre valent. Vicarius generalis Episcopi licet possit instituere præsentatos ad beneficia; non tamen ea conferre, nisi ex commissione speciali Episcopi. Nota, quod reservationum usus omnino extinctus est in Hispania anno 1753. vi initi Concordati Bened. XIV. inter, & Ferdinandum VI. Igitur apostolica Sedes universo beneficiorum Hispaniæ patronatu sponte cessit, & in Catholicum Regem transtulit, quinquaginta duobus dumtaxat reservatis, quæ videri possunt in eodem Concordato, & apud Selvag. lib. 2. tit. 24. num. 23.

68. Inq. 3. Quot, & qui sint menses, in quibus Episcopi providere valent beneficia alias non reservata? R. Quod olim solum in quatuor mensibus, nempe Martio, Junio, Septembri, & Decembri poterant providere. Verum ubi alternativa Urban. VIII. est recepta, possunt sex mensibus, qui sunt Februar. April. Jun. Aug. Octob. & Decemb. Junius, & Decemb. dicuntur *Menses fixi*: quia semper fuerunt, & sunt Episcopi. Debent tamen Episcopi residere personaliter in sua Diœcesi, dum vacat beneficium, ut possit illud conferre; alias esto legitime, vel ex quacumque causa absint, amittunt facultatem ab alternativa concessam, adhuc pro mensibus fixis: quia residentia est conditio apposita in Bulla pro omnibus. Sufficit autem, quod vere in sua Diœcesi existant, dum beneficium vacat, licet majori parte mensis abfuerint, quia vere impletur conditio residentiæ tempore vacationis. Si existat intra suam Diœcesim, etiam in loco exempto, vere residere dicitur: non enim abest a Diœcesi.

69. Præfati menses incipiunt a puncto metaphysico mediæ noctis præcedentis primi diei, & finiuntur in puncto mediæ noctis ultimi diei mensis. Media autem nox metaphysice computatur, quando incipit sonitus horæ duodecimæ illius. Si plura sint horologia, standum est horologio Parochiæ, aut illi, quo civitas, aut oppidum communiter regitur, seclusa fraude, aut notabili deordinatione. Si plura horologia duodecimam horam sonuerint,

rint, & pauciora postea, standum est pluribus: quia habent rationem testium, & plurium testium probatio contra pauciores prævalet. Quando non est horologium, vel non est auditum, standum est horologio stellarum poli, vel judicio in hoc peritorum, vel denique gallicinio, seu galli cantui: qui licet certo non probet, magnam tamen præsumptionem generat, & aliquando Rota sententiam in favorem Ordinarii super provisione beneficii Parochialis tulit ex cantu galli, ut *in Aversana 12. Martii 1562.*

70. Quando est dubium insuperabile, ad quem pertineat, & non probatur reservatio, ad Ordinarium attinet: quia in dubio non est privandus facultate, qua gaudet jure communi. Imo stante præcepto dubio, licet Pontifex provideret beneficium, prius quam Ordinarius, adhuc provisus ab Ordinario præferendus esset: quia ad ipsum attinet jus providendi, & Pontifex numquam intendit Episcoporum jura vulnerare, nec providere cum præjudicio alterius. Si plura circa hæc spectantia, consule Cursum Salmanticensem *tom. 6. tract. 28.*

Punctum XII.

De obligatione eligendi digniorem.

71. Inq. 1. Quis dicatur dignior ad beneficia? R. Quod utilior Ecclesiæ, omnibus perpensis, est dignior ad beneficia: quia beneficia instituta sunt ad Ecclesiæ ministerium, & utilitatem, erg. utilior Ecclesiæ est dignior ad beneficia. Nam dignitas personæ non præcise consideratur secundum se; sed per comparationem ad bonum Ecclesiæ, seu commune, ut docet D. Thom. 2. 2. *q.* 63. *art.* 2. Unde nomine *dignioris* intelligitur, non præcise doctior, aut sanctior, sed aptior ad munia beneficii rite obeunda. Potest enim contingere, quod quis sit doctior, aut sanctior, & tamen non dignior: quia caret prudentia, & aliis qualitatibus ad utilitatem Ecclesiæ, & fidelium requisitis. Nihilominus quia regere est proprium intellectus, ideo regulariter doctiores sunt digniores ad beneficia, & dignitates.

72. Inq. 2. Quæ sint qualitates prælativæ ad beneficia obtinenda? R. Esse plures. 1. Præferendus est adultior, seu ætate provectior. 2. Ille, de cujus bonis fundata est Ecclesia. 3. Sacerdos non Sacerdoti. 4. Naturalis Diœcesis, seu Ecclesiæ respectu extranei. 5. Graduatus in aliqua scientia, præsertim in theologia, ut postea dicemus. 6. Prudens, & bene moratus, etiam respectu doctioris, cujus mores ignorantur. 7. Beneficio carens præfertur habenti. 8. Nobilis respectu plebei, si uterque æquale virtutis specimen ostendit; alias plebejus virtuti addictus nobili præferendus est: quia non quæritur in Ecclesia successor Imperatoris, sed Piscatoris. Onesimus ex vili servo Philemonis magnus Ecclesiæ pater Evasit: Unde pauper præferendus est diviti: tum propter rationem proxime dictam: tum quia Ecclesia est mater pauperum, eosque *bonorum suorum dominos appellat. Quis ferat, si quis divitem eligat ad sedem honoris Ecclesiæ, contempto paupere instructiore, & sanctiore?* ait D. Th. ex D. Aug. *loc. cit.*

73. Inq. 3. An grave peccatum committat eligens ad beneficia dignum, omisso digniori? R. affirm. Constat ex Trident. *sess. 24. cap. 1. de reformat.* Ubi monet omnes electores, ut imprimis meminerint nihil ad gloriam Dei, populorumque salutem magis expedire, quam si bonos pastores, & Ecclesiæ gubernandæ idoneos promoveri studeant: Eosque alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, nisi *quos digniores*, & Ecclesiæ magis utiles ipsi judicaverint, præfici diligenter curaverint, ergo peccatum grave committit eligens dignum, omisso digniori.

74. Probatur etiam ex prop. 47. proscripta ab Innoc. XI. scilicet: *Cum dicit Concilium Tridentinum eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui, nisi quos digniores, & Ecclesiæ magis utiles ipsi judicaverint, ad Ecclesias promovent; Concilium, vel primo videtur per hoc, digniores, non aliud significare velle, nisi dignitatem eligendorum, sumpto comparativo pro positivo; vel secundo, locutione minus propria ponit digniores, ut excludat indignos, non vero dignos; vel tandem loquitur tertio, quando fit concursus.* In quibus tria docet, definitque Pontifex. *Primum,*

mum, quod cum Concilium præcipit digniores eligi ad beneficia curata, positive excludit dignos, dum adsunt digniores. *Secundum*, quod verbum *digniores* sumitur *proprie* excludendo nedum indignos, sed etiam dignos. *Tertium*, quod eligendi sunt digniores, non solum quando beneficia conferuntur per concursum, sed quomodocumque conferantur, ergo est veritas definita eligentes ad beneficia dignum, omisso digniori, mortaliter peccare. Et licet Concilium expresse loquatur de eligentibus ad beneficia curata, idem est de eligentibus ad beneficia simplicia: quia eligens ad beneficia dignum, omisso digniori, non attendit ad meritum, sed ad personam, ergo vitium acceptionis, & consequenter injustitiam in materia gravi committit, ergo graviter peccat.

75. Est autem differentia inter utramque electionem: quod electio digni, omisso digniori, ad beneficia curata non solum est illicita, sed etiam invalida: quia est contra formam a Concilio præscriptam: & ita Rotam vis declarasse asserunt plures. Electio vero præfata ad beneficia simplicia, esto graviter illicita, tamen valida est: ut patet ex cap. *Cum nobis, de elect.* ne omnis electio calumniam patiatur, aut litibus Ecclesia perturbetur. Hæc omnia intelliguntur etiam de beneficiis patrimonialibus: nam licet ad ista sufficiat eligere dignos respectu dignioris alterius loci; ex ipsis tamen naturalibus dignior semper eligendus est. Si excessus dignioris omissi sit certo levis, non reputatur gravis culpa electio digni: quia fit levis injuria digniori, leveque damnum infertur Ecclesiæ. Si autem excessus in beneficio sit levis, in meritis tamen notabilis, tunc esset gravis culpa omissio dignioris: quia grave Ecclesiæ damnum infertur.

76. Ex dictis plane sequitur, quod ad summum Pontificatum dignior omnibus sit eligendus: aliqui putant, quod solum ex Collegio Cardinalium facienda est electio; sed esto regulariter ita fieri oporteat, quia in illo sacro Collegio communiter reperiuntur dignissimi Præsules, qui experientia negotiorum, notitiaque causarum Ecclesiæ, ut collaterales Pontificis, cæteris præeminent; cæterum si extra Collegium constaret ipsis adesse digniorem, Ecclesiæque utiliorem, deberent illum, & non alium in conscientia eligere; quin contrarium aliqua potestas humana disponere possit: est enim de jure naturali, & divino. Imo quicumque legittime electus in summum Pontificem ex toto orbe terrarum debet, ut Vicarius Christi, & successor Petri, ab omnibus venerari.

77. Inq. 4. An beneficiarii Diœcesis Calaguritanę possint licite eligere ex approbatis *ad Curam*, quem maluerint, ut habetur in Bulla Clementis VIII. vel teneantur in foro interno eligere, seu præsentare digniorem? R. In foro interno semper teneri præsentare digniorem: ex approbatis ad *simplex* in ipsa Bulla exprimitur debere præsentari digniorem; ex approbatis *ad Curam* probatur, quia electio dignioris ad beneficia est de jure naturali, ergo semper obligat in foro conscientiæ. Nec refert, quod Pontifex dicat: *posse ex approbatis ad Curam præsentare, quem maluerint*: quia solum intendit, quod in foro externo teneat electio ad fovendam pacem, sedandas lites, & tollendas appellationes cum maximo prejudicio Ecclesiarum, & conscientiarum. Nec propterea tribuit occasionem eas maculandi, sicut nec eam tribuit Concilium decernens debere institui ab Episcopo præsentatum dignum, seu idoneum a patrono laico; licet iste in conscientia teneatur præsentare digniorem. Erit igitur occasio non data, sed accepta ex malitia contrarium facientis.

Punctum XIII.

Alia dubia circa electionem dignioris.

78. Inq. 1. An aliquando liceat suffragium ferre pro digno, relicto digniori? R. affirm. quia, dum dando suffragium digno potest vitari electio indigni, debet eligi dignus omisso digniori: quia majus bonum Ecclesiæ est, quod eligatur dignus, quam indignus. Similiter si certo prævideas tuum suffragium nihil ad electionem alicujus Prælati sine concursu proficere, poteris illud dare digno, certo ab aliis eligendo, relicto digniori: quia valde conducit ad bonum Ecclesiæ, Prælati, & subditi, quod electio fiat cum pace, & quod electus non habeat querelam adversus negantem sibi suffragium; & alias parum pro-

prodest digniori unius, aut alterius suffragium habere. Unde si Cardinales certo agnoscant sua pauciora suffragia nihil conducere ad electionem dignioris, possunt illud dare digno : tum propter dicta; tum quia dilatio electionis Pontificis gravia damna affert Ecclesiæ. Quando electio fit per concursum, semper pro digniori ferendum est suffragium. Pariter resignans beneficium in favorem alterius, debet digniorem quærere : quia alias est causa illicitæ collationis, quæ fit digno, omisso digniori. Ad beneficia simplicia possunt eligi digni, quando digniores reservantur ad curata obtinenda.

79. Inq. 2. An translatio Episcoporum sit vetita jure naturali, & divino, & an dignior ad digniorem Episcopatum debeat transferri ? R. affirm. quoad utramque partem. Prob. ratione : quia Episcopus contrahit matrimonium spirituale cum sua Ecclesia, vovetque perpetuo ei inservire, & est in statu perfectionis : quæ omnia jure naturali, & divino requirunt perpetuam assistentiam, & perseverantiam in sua, & cum sua Ecclesia. Alias aperiretur janua ambitioni aliam pinguiorem desiderandi, cum gravissimo præjudicio propriæ, quam non ut pastor, sed ut mercenarius diligeret, & administraret : quod totum est contra jus naturale, & divinum.

80. Unde solum ex gravissima causa Ecclesiæ, aut regni potest fieri ejusmodi translatio : ut quando Episcopus peculiari doctrina, zelo, & virtute præditus est necessarius ad utilitatem alterius Ecclesiæ. Vel quando ex malitia ovium, aut alia circumstantia desperatur profectus spiritualis in propria Diœcesi, ad futurus in alia. Ob has, aut similes causas, non ob utilitatem Episcopi in ejus translatione dispensare valet Pontifex ; imo deberet, si ejus præsentia necessaria esset ad confutandos hæreticos, vel ad avertendum populum a pravis moribus. Nec refert, quod matrimonium Episcopi cum Ecclesia consumatur in ejus consecratione, quia non in omnibus æquiparantur matrimonium carnale, & spirituale : nam juxta omnes potest Episcopus de licentia Papæ renunciare, aut ad religionem transire : ita ergo ex dispensatione potest ex dictis causis ad alium Episcopatum promoveri.

81. Inq. 3. Quis dicatur dignior ad Episcopatum, Theologus, an Jurista? R. Quod licet uterque, si cæteris requisitis polleat, si dignus ad Episcopatum; verum, cæteris paribus, dignior est Theologus : quia officium Episcopi est percurrere, exponere, & defendere sacras Scripturas, prædicare, docere, & instruere fideles in his, quæ ad salutem animæ, & profectum spiritualem, & vitæ æternæ consecutionem spectant; sed hæc sunt munia propria Theologi, ergo Theologus est dignior ad Episcopatum. Profecto ad Parochum pertinet explicare populo, non Justiniani Novellas, sed Christi Doctrinam, & Evangelium; non quod forum externum, & judiciale concernit, sed quod ad forum internum, & conscientiam conducit; sed Episcopus est Parochus totius Diœcesis, ergo aptior, & dignior est Theologus, cui competit forum spirituale, quam jurista, qui agit de foro judiciali. Unde ad omnia beneficia curata Theologia est qualitas prælativa, respectu jurisprudentiæ.

82. Inq. 4. An sit licitum appetere Episcopatum, aut aliud beneficium curatum ? R. Quod in Episcopatu, & idem est de beneficio curato, tria reperiuntur : nempe operatio, & sollicitudo pastoralis; gradus celsitudo, & honor, sufficientiaque temporalium. Igitur esto appetere Episcopatum sit bonum objective, seu ex parte objecti ; tamen subjective, seu ex parte subjecti vix, aut ne vix est bonum. Audiamus D. Thomam. *Respondeo dicendum, quod hanc quæstionem resolvit Augustinus cap. 19. de civit. Dei.* Ubi *dicit, quod locus superior, sine quo populus regi non potest, & si administretur, ut decet, tamen indecenter appetitur. Cujus ratio est, quia qui appetit prælationem, aut est superbus, aut injustus.* Prosequitur Angelicus : *Nullus suo appetitu debet ad Prælationem pervenire : sed solum Dei judicio secundum illud Apostoli ad Hæbreos 5. Nemo assumit sibi honorem, sed qui vocatur a Deo tamquam Aaron. Quodlib. 2. q. 6. art. 11. & 22. q. 185. art. 1.*

83. Si appetentes Prælationes serio D. Chrisostomi verba meditarent, potius, & utilius eas fugerent, quam averent : dicit enim ad Hæbreos *Homil. 34. Miror si potest salvari aliquis Rectorum ! Post tantam enim comminationem, quam negligentiam*

tiam videmus illatam! Video aliquos etiam concurrere, & præcipitare se ipsos in tantam molem, ac difficultatem regiminis. Ita sancti locuti sunt, & ita se gesserunt: etiam nunc ita se gerunt, qui salvari cupiunt. Sed quia pauci sunt, qui salvantur, pauci sunt, qui Prælaturas fugiunt. Væ avidis dignitatum!

84. Inq. 5. An ad Prælaturas regulares eligendi sint digniores? R. affirm. Quia ideo ad beneficia curata digniores sunt eligendi, quia hoc postulat bonum commune Ecclesiæ, & ovium, sed hoc etiam postulat bonum monasterii, & subditorum, ergo. Deinde Prælati regulares respectu suorum subditorum sunt quasi Episcopi; sed ad Episcopatum juxta Tridentinum digniores debent eligi, ergo etiam ad Prælaturas regulares. Intra claustra religionum, unde pestis ambitionis procul exulare debet, præstantiores in doctrina, & virtute, postposito omni respectu, & affectu peculiari, sunt præficiendi. Maxime vero illi, qui officia, & dignitates fugiunt, horrent, & detrectant; isti enim sunt aptiores, & vere digniores. In electionibus potissimum tenet, (utinam non teneret!) quod unusquisque judicat, secundum quod est affectus: sed audiant isti, ut suum affectum in electionibus deponant, quid de eis dicat cum S. Hieronymo D. Thom. *Quidam non quærunt eos in Ecclesia columnas erigere, quos plus cognoscunt Ecclesiæ prodesse: sed quos plus ipsi amant, vel quorum sunt obsequiis deliniti &c.* 2. 2. *q.* 185. *art.* 3.

* *Monitum ad electores regulares.*

Ante omnem electionem canonicam antecedere debent tractatus, & collatio eligendorum inter electores, alias quomodo prudenter eligerent, nisi primum de meritis, & personis eligendorum tractarent? *Ita Glosa cum juribus.* Ex quibus eruitur necessario requiri tractatum, in quo personarum eligendarum capacitas, merita, virtutes, imo vitia, inclinationes, & alia discutiantur, quæ discussio utique fieri nequit in Capitulo a Vocalibus collegialiter acceptis, nimis enim arduum, & periculosum foret publice revelare, & discutere merita, vel demerita eligendorum. Debet ergo fieri a Vocalibus privatim, qui, ne errent in electionibus, & dignos præferant dignioribus, aut indignos dignis, debent inter se colloquia habere, & consilia capere, ut clare innotescat, quinam sint præ cæteris præferendi; actiones enim humanæ valde graves, & difficiles non evadunt rectæ, nisi prævio sapientum, & expertorum consilio dirigantur juxta D. Th. Et certe nisi electores simul conferant, omnino casualis erit electio melioris, & dignioris, vix enim intra congregatos ex diversis conventibus valde distantibus aliquis est, qui sciat eligendorum qualitates, propensiones, amicitias, virtutes, vitia, defectus, vires corporis, & animi, genium, & similia, quæ adjuvare, vel deordinare possunt Prælationem, vel officium. Ut igitur seligantur utiliores respective, necesse est, ut electores sumant inter se consilium, & de eligendorum qualitatibus colloquia habeant, quia jura, & decreta apostolica non prohibent actus virtutis, & tractatus bonos a jure requisitos, sed malos, iniquos, fraudulentos ortos ex malitia, passione, ambitione, amicitia, vel odio, uti se explicant Lezana, Donatus, Rotarius, Paserinus, aliique permulti. Quapropter nec virtute legum communium, aut municipalium, nec ulla consuetudine, aut motivo avertendi malum subordinationis, privari possunt electores jure naturali, quo gaudent adhibendi media necessaria ad electiones meliores procurandas, & hæc alia non sunt, quam supradictæ collationes, investigationes, & consilia, ex quibus appareat, ¿An hic, vel ille sit dignior ad regendam hanc, vel illam comunitatem, & an Petrus, vel Paulus sit melior ad primam, secundam, aut tertiam Prelaturam Provinciæ, vel Religionis, alias cæco, & imprudenti modo procederent electores; quod evitare debent in negotio adeo gravi.

Punctum XIV.

De restitutione ob injustam electionem facienda.

85. Inq. 1. An eligens dignum, omisso digniori, ad restitutionem teneatur? R. affirm. Quia lædens justitiam distributivam, simulque commutativam, tenetur ad restitutionem; sed conferens beneficium digno, relicto digniori, utramque lædit justitiam; dis-

distributivam respectu Ecclesiæ, commutativam respectu dignioris injuste omissi, ergo tenetur ad restitutionem, tum Ecclesiæ, tum digniori. Nec valet dicere digniorem non habere jus ad rem: quia non potest agere in judicio contra electores, nec contra dignum electum. Quia licet non possit agere in foro externo contra eos ad vitandas lites; tamen in foro poli, seu conscientiæ jus habet, vel habebat ad beneficium: ideoque eum ab hoc jure injuste privans, tenetur illud ei modo possibili restituere: electio enim, quæ impugnari nequeat in foro judiciali, potest esse injusta in foro conscientiæ, ut docet D. Thom. 2. 2. *q.* 63. *art.* 2. *ad* 3.

86. Dices, ergo etiam ipse dignus injuste electus, aut provisus tenetur abdicare a se beneficium, & parti læsæ restituere. R. neg. conseq. Quia esto electio digni, omisso digniori, si est ad *curam*, sit nulla; & si est ad *simplex*, injusta; nihilominus potest in conscientia conservare beneficium, suosque facere fructus; donec ex sententia judicis talis provisio declaretur invalida, ut sancivit Pius V. in quadam Bulla edita *anno* 1566.

87. Inq. 2. An dignus, se opponens ad beneficium in concursu dignioris, peccet, & ad restitutionem, si illud obtineat, teneatur? R. neg. Quia digno non competit sua, aut aliorum merita perpendere, sed suam dignitatem examinatorum judicio submittere recta intentione, & absque fraude; sed totum hoc est licitum; alias pauci ad examen concurrerent, quod in damnum Ecclesiarum vergeret, ergo, ut hoc vitetur, dicendum est, dignum posse in conspectu etiam dignioris, & ut talis a se cogniti, licite ad beneficium se opponere. Si autem dignus per vim, aut fraudem impediret aliquo modo digniorem, peccaret, & ad restitutionem teneretur: quia tunc positive concurreret ad injustam electionem. Indignus vero, & peccat graviter se opponendo, & ad renunciandum beneficium tenetur, si ei conferatur.

88. Objic. Dignus se opponens in conspectu dignioris, ut talis a se cogniti, cooperatur injustæ electioni, impeditque, quantum in se est, ut dignior eligatur, procurat, & petit ab electoribus, ut sibi, omisso digniori, beneficium conferatur: sed hæc omnia illicita, & restitutioni obnoxia sunt, ergo.

89. R. Quod dignus recta intentione, & absque ulla fraude se opponens in concursu, non petit sibi beneficium absolute; sed sub conditione, quod digniori non conferatur; vel dignior ipse reputetur: quia aliis multis de causis potest non consequi beneficium: quo in casu ipsi debetur. Unde nec electioni injustæ cooperatur, nec ad ullam restitutionem astringitur: cum alias jus habeat exponendi sua merita absque alterius præjudicio a se minime intento.

90. Inq. 3. An, qui precibus, & muneribus, aut suasione, absque vi, & fraude adducit collatorem beneficii jam determinatum ad conferendum digniori, ut minus digno illud conferat, teneatur ad restitutionem? R. affirm. Quia concurrit moraliter ad injustitiam irrogatam Ecclesiæ, & digniori, ergo, ut diximus, utrique tenetur restituere: Ecclesiæ, quia eam privat ministro notabiliter magis utili, & idoneo: digniori, quia eum beneficio privat. Circa restitutionem autem digniori faciendam notare oportet: quod si quis impediat, ne detur beneficium, antequam sit firmatum, non tenetur restituere æquale, sed ad aliquam compensationem secundum arbitrium sapientis. Si vero jam sit firmatum, quod digniori detur, & injuste impediatur, tenetur ad æquale restituendum: quia tunc idem est, ac si beneficium habitum auferretur. Ita D. Th. 2. 2. *q.* 62. *art.* 2. *ad* 4.

91. Objic. Qui testatorem determinatum ad relinquendum legatum Petro adducit precibus, aut suasione, absque vi, & fraude, ut illud relinquat Paulo, non peccat, nec ad restitutionem tenetur, ergo similiter adducens eodem modo beneficii collatorem determinatum ad illud conferendum digniori, ut illud conferat digno, nec peccat, nec ad restitutionem tenetur. R. neg. conseq. Disparitas est satis perspicua; quia Petrus nullum jus acquisivit ad legatum, quod testator ei sponte, & libere volebat relinquere; at dignior acquisivit jus ab beneficium, quod non libere, sed ex justitia ei debetur. Ideo in isto casu, & non in alio datur obligatio restituendi ei, qui injustitiam passus est.

PUNC-

Punctum XV.

De examinatoribus synodalibus.

92. Inq. 1. Qui dicantur examinatores synodales, & ad quem finem ordinentur? R. Examinatores synodales esse, & dici illos, qui ab Episcopo, vel ejus Vicario in Synodo nominantur, non minus quam sex: qui Synodo placent, & ab ea approbentur. Designantur autem, vel Magistri, seu Doctores in Theologia, aut jure canonico: vel alii clerici, sive sæculares, sive regulares, singulis annis juxta præscriptum Tridentini: ut, adveniente vacatione beneficii parochialis, Episcopus saltem tres ex eis eligat, qui cum eo examen perficiant; præstito prius juramento per sancta Evangelia, quod, postposita omni humana affectione, munus suum fideliter exercebunt; quin ratione examinis quidquam recipiant ante, vel post; alioquin simoniæ vitium, tam ipsi, quam alii dantes incurrant: a quo absolvi nequeunt, nisi dimissis beneficiis ante obtentis, inhabilesque maneant ad alia in posterum obtinenda. Synodus autem annuatim debet ab Episcopo celebrari. Omnia constant ex Trident. *sess. 24. cap. 18. de reformat.* Vid. *Synod. Diœc. lib. 1. cap. 6.*

93. Inq. 2. Ad quod examen assistere præcise debeant examinatores synodales? R. Quod tantum ad examen beneficii Parochialis per concursum conferendi: sive provisio pertineat ad Episcopum, sive sit juris patronatus ecclesiastici. Si autem beneficium, etsi Parochiale, sit juris patronatus laici, non postulat concursum, nec examen synodale. Similiter ad ordines, ad confessiones, aut ad beneficia simplicia non requiritur examen synodale, aut concursus, nisi propter specialem rationem pro aliquibus Diœcesibus: ut in Burgensi, Calagurritana, & Palentina, in quibus beneficia, licet sint simplicia, & patrimonialia, conferuntur plura per concursum. Pariter quando, pro beneficio curato obtinendo, ex aliqua causa nullus concurrit ad examen, potest sine examine synodali conferri, sicut in aliis casibus, qui apud authores videri possunt.

94. Inq. 3. An examinatores synodales designari debeant nomine proprio, vel sufficiat exprimere nomen officii, aut dignitatis: ut Magistralis, Doctoralis, Prioris talis conventus? R. Quod stando declarationibus canonicis, debent exprimi nomine proprio; at stando praxi fere communi saltem in Hispania, sufficit designari nomine officii. Primum docet Benedict. XIV. in *Syn. lib. 4. cap. 7. n. 5.* secundum constat ex Constitutionibus synodalibus Burgensi, Calagurritana, Oxomensi, & aliis, ubi solum nomine officii reperiuntur designati. Quod utique rationabili causa non caret, cum enim præsenti tempore Synodus ex quibusdam causis vix in sæculo congregetur, si ad obitum, aut mutationem cujusque examinatoris ad Romam esset adeundum, non parva præjudicia sequerentur. Quare credimus Episcopos habere facultatem expressam, vel tacitam nominandi in Synodo, aut extra eam examinatores juxta temporum, & causarum exigentiam: sicut illam habent non congregandi singulis annis Synodum; alias fere omnes provissiones invalidæ essent, quod minime est credendum.

95. Inq. 4. An examinatores pro labore examinis aliquid mercedis accipere valeant? R. Simili modo, ac in dubio antecedenti: quia stando declarationibus canonicis, nihil omnino, nec ante, nec post accipere occasione examinis possunt. Verum stando Conciliis provincialibus, Toletano, & Compostellano, & praxi communi, saltem in Hispania, valent examinatores synodales pro labore concurrendi, & assistendi examini synodali aliquod stipendium accipere. Ita non semel vidimus, & fecimus. Nec videtur a ratione alienum esse: tum quia dignus est operarius mercede sua: Nemo enim cogi æquum est sine stipendio laborare, maxime ex officio. Quippe si concedit Ecclesia canonicis non solum fructus annuos, sed quoditianas distributiones pro assistentia ad chorum; cur non concedet aliquod stipendium pro continua assistentia ad examina synodalia?

96. Dices 1. Concilium id prohibere. R. Concilium prohibere, ne quid accipiatur pro approbatione obtinenda, quod justissime intendit vitare, ne beneficium conferatur simoniace; sublato tamen ex omni parte hoc vitio, relegataque omni injustitia, non est reprobanda dispositio To-

letani, sicut eam non reprobat absolute Bened. XIV. *loc. cit. n.* 11.

97. Dices 2. Examinatores ad ordines, & confessiones nihil mercedis accipere debent, ergo nec ad beneficia curata. R. Dari non parvum discrimen inter utraque examina. Nam pro examinandis ordinandis, & Confessariis nullus ex officio, & obligatione est designatus; pro examinandis vero ad beneficia curata examinatores synodales sunt deputati, & astricti ex officio: nullum autem datur officium in Ecclesia, nec extra illam absque aliquo stipendio, aut beneficio.

Punctum XVI.

Alia dubia circa examen synodale.

98. Inq. 1. An examen synodale, in quo præter examinatores synodales assistunt alii non synodales, sit validum? R. neg. Ita Bened. XIV. ubi supra *cap. 8. n.* 2. dicens, quod si examen fiat absque tribus saltem examinatoribus synodalibus, aut cum aliis præter synodales, esset nullius roboris, utpote factum contra formam a Trident. præscriptam; ita ut collatio beneficii devolvatur ad Sedem Apostolicam juxta constitutionem 51. Pii V. incipientis: *In conferendis.*

99. Inq. 2. An examinatores synodales debeant renuntiare Episcopo digniorem, vel sufficiat ei exponere, qui sunt digni? R. Hoc ultimum sufficere. Ita ex Trident. Bened. XIV. *loc. cit. cap. 8. num.* 6. qui etiam *num.* 3. docet ex eodem Tridentino debere examinatores non solum examinandorum scientiam, sed & morum probitatem, prudentiam, & alia requisita ad Parochiæ regimen exprimere. Quod antea monuerat suis litteris Encyclicis anno 1742. Ubi præscribit formam pro examine synodali debite perficiendo.

100. Convenientius est examinatores synodales sua suffragia palam exhibere: quod facere debent, antequam a loco examinis discedant; atque eodem modo Episcopus, seu ejus Vicarius, vel alius examinis Præses designatus. Hic autem solam habet partem, seu suffragium, quando examinatores vota singularia, seu paria emisserunt: ut inquit idem Benedictus *num.* 5.

101. Inq. 3. An examinator synodalis graviter peccet, si aliquem oppositorem de interrogandis in examine præmoneat? R. affirm. Quia similis præmonitio est in præjudicium aliorum. Episcopi pariter coram Papa examinandi nequeunt absque culpa præmoneri: maxime si jurant examinatores se nequidem in genere de interrogandis præmonituros. Sic dicunt authores: sed a me quæsitus quidam examinator Episcoporum, vir gravissimus, nihil adesse de tali juramento non præmonendi respondit. Ad fidelitatem exigitur juramentum pro examinatoribus synodalibus prescriptum a Trident. *sess. 24. de reformat.*

102. Inq. 4. An qui ante examen fuit præmonitus, vel in ipso examine instruitur ab alio de puncto substantiali proposito, quo ignorato, reprobatus evaderet, teneatur ad restitutionem, si ob id beneficium in concursu consequatur? R. affirm. Supposito, quod alii punctum ab eo ignoratum recte attigerint: quia in examine ludendum est æqualibus aleis: & sicut, qui ad aleas ludens, si a tergo ab alio instructus, lucraretur, injustitiam committeret, & ad restitutionem teneretur; ita sua proportione, qui in concursu, aut examine ab altero præmonitus, & instructus consequitur beneficium, præter grave injustitiæ peccatum ad compensationem possibilem aliis faciendam tenetur. Non tamen obstringitur dimittere beneficium, ut patet ex dictis *num.* 86.

103. Inq. 5. An si oppositor in examine synodali, vel in publico examine Magistralis, aut Doctoralis ob perturbationem, vel memoriæ defectum aliquid erret, vel deficiat in lectione, aut sermone, licite valeat eligi, si alias notorie dignior creditur? R. affirm. Quia talis vere examinatur, ut disponunt jura canonica, alias supponitur evidenter peritus, ergo eligibilis est, sive ad Parochiam, sive ad præbendam. Nam esto examen sit institutum ad merita oppositorum cognoscenda; verum inde numquam perfectum judicium de meritis eorum efformari valet. Solet enim contingere, quod minus doctus majori applausu prædicet, aut legat: quia ex alienis lucet, ergo esto alter in aliquo deficiat, si est evidenter peritus, & ut talis in aliis litterariis actibus agnitus, & comprobatus, licite potest in examine approbari, & con-

conſequenter eligi, ſive ad Parochiam, ſive ad præbendam; dummodo ſubſtantialiter examen quoad alia perficiat.

PUNCTUM XVII.

De pluralitate beneficiorum.

104. Inq. 1. An habere plura beneficia ſit licitum? R. 1. Quod pluralitas beneficiorum ſecundum ſe accepta eſt jure naturali prohibita. Probatur ex D. Thom. *Quodlib. 9. art. 15.* ubi inquit: *Habere plures præbendas plures in ſe inordinationes continet: Primo, quia ſequitur diminutio cultus divini, dum unus loco plurium inſtituitur. Sequitur etiam in aliquibus defraudatio voluntatum teſtatorum, qui ad hoc aliqua bona Eccleſiæ contulerunt, ut certus numerus Deo ſervientium ibi eſſet. Sequitur etiam inæqualitas, dum unus pluribus beneficiis abundat, & alius nec unum habere poteſt.* Sed omnia hæc cum jure naturali pugnant, ergo etiam pluralitas beneficiorum ſecundum ſe accepta, ſive beneficia ſint curata, ſive ſimplicia.

105. R. 2. Habere duo beneficia curata, vel alia quecumque reſidentiam poſtulantia, eſſe a fortiori manifeſte contra jus naturale, & divinum. Nam, ut ſupra diximus, omne beneficium curatum exigit perſonalem reſidentiam ex jure divino; ſed nullus valet reſidere in duplici loco, ergo. Id ipſum lumen naturale dictat de alio quocumque beneficio, eſto non curato, reſidentiam perſonæ exigente: uti ſunt canonicatus, & plures præbendæ ſine cura animarum.

106. Inq. 2. An pluritas beneficiorum ſit intrinſece mala? R. neg. Quia alias ex nulla cauſa poſſet cohonestari; at ſimultas beneficiorum honeſtari valet gravi, & urgenti cauſa, quæ ſolum poteſt eſſe utilitas, aut neceſſitas alicujus Eccleſiæ, vel incongrua beneficii. Unde ſi deficientibus miniſtris, unus adeo ſtrenuus, idoneusque reperiretur, ut plus abſens, quam alius præſens Eccleſiæ deſerviret judicio Pontificis, poſſet cum eo dispenſare, ſeu declarare, in tali caſu jus naturale non obligare. Similiter, quando beneficium curatum eſt incongruum, poteſt haberi aliud ſimplex ex dispenſatione Epiſcopi, ſeu Legati a latere. Unde pluralitas beneficiorum de illis actionibus eſt, quæ tantum ſub quibusdam circumſtantiis ſunt bonæ: uti eſt percuſſio, ſeu occiſio hominis, quæ ex ſe mala eſt: tamen authoritate Judicis, ſeu ratione diſciplinæ, aut publicæ vindictæ eſt bona. Omnia conſtant ex Trident. *ſeſs. 24. c. 17. & ex D. Thom. Quodlib. 9. art. 15.*

107. Profecto omnes terrere debet tragicum illud exemplum Philippi Cancellarii Pariſienſis, qui poſſidens plura beneficia morti vicinus, ac a Guillelmo Epiſcopo monitus, ut, uno retento, reliqua dimitteret; reſpondit ſe malle experiri, an in altera vita tranſiret opinio aſſerens licitam eſſe pluralitatem beneficiorum, & ita animam efflavit; ſed tertio ab obitu die eidem Guillelmo apparens, dixit ob praxim illius opinionis, & alia duo crimina æternis ſe mancipatum eſſe tormentis, ardoribusque ſempiternis cruciari. Hoc eſt, quod ex Sancto Bernardo dixit D. Thom. loc. cit. *Qui non unus, ſed plures eſt in beneficiis; non unus, ſed plures erit in ſuppliciis.* Nihilominus non paucos paſſim conſpicimus, plura beneficia habentes. Quid ergo de illis dicendum? Ipſi viderint. Nobis ſufficit illos admonere rationibus, & exemplis, ne experiri velint, quod infelix ille Cancelarius miſere expertus eſt.

108. Inq. 3. An ſaltem ex dispenſatione Pontificis poſſit quis habere plura beneficia tuta conſcientia? R. Quod gravi cauſa cogente, quæ raro adeſt legitima, poterit eſſe tutus in conſcientia; ſecus aliter: ſed debet, uno beneficio ſufficienti retento, reliqua dimittere. Quia licet in foro fori ſufficiat dispenſatio Papæ; non vero in foro Poli, & coram Deo. Quantumcumque enim largam dispenſationis gratiam videatur Pontifex aliquibus elargiri, nequit tamen dispenſare in jure naturali, nec in eorum avaritia, cupiditate, aut ambitione. Neque vult diſſipare, ſed fideliter dispenſare. Ubi autem legitima cauſa dispenſandi non eſt. *Non plane fidelis dispenſatio, ſed crudelis diſſipatio eſt*: Ut dixit S. Bernardus *lib. 3. cap. 4.* ad Eugenium Papam. Vide *Inſtit. 91. Bened. XIV.*

Punctum XVIII.
De vacatione beneficiorum.

109. Inq. 1. Quot sint modi, quibus beneficia vacant? R. Octo modis posse vacare beneficia. 1. Per obitum possessoris. 2. Per resignationem. 3. Per promotionem. 4. Per contractum matrimonii. 5. Per ingressum religionis. 6. Per assecutionem alterius incompatibilis. 7. Per promotionem ad Episcopatum, vel aliam Prælaturam jurisdictionem quasi episcopalem habentem. 8. Per gravium delictorum commissionem. Potest autem beneficium vacare de *jure*, *& de facto*: ut in morte possesoris; vel *de jure*, *& non de facto*: ut cum beneficiarius ob aliquod crimen privatur beneficio a jure; sed tamen illud possidet. Vel *de facto*, *& non de jure*, ut dum aliquis injuste privatur beneficio, quod legittime possidet. Vel quando beneficiarius diu abest, *vacat de facto*: quia nullus ei deservit. Sed tunc, si absit absque justa causa, & monitus in absentia persistat, debet etiam *jure*, hoc est, sententia Judicis vacare beneficium residentiam postulans.

110. Inq. 2. Quid sit beneficii renuntiatio, aut resignatio? Resp. Quod est *voluntaria beneficii dimissio coram Ordinario legittime facta*. Potest esse duplex, nempe expressa, & tacita. Expressa est, quæ fit expresis verbis. Tacita est, quæ fit per actus contrarios possessioni beneficii, ut contractio matrimonii, professio religionis, & militiæ. Causæ, ob quas Episcopus admittere valet renuntiationem beneficii, sunt undecim; nimirum beneficiarii senectus, infirmitas, vitium corporis, impedimentum, crimen, censura, relegatio, læsio mentis, aliud beneficium sufficiens, matrimonium, & periculum vitæ ob inimicitias.

111. Tres sunt conditiones in omni resignatione beneficii fideliter observandæ. *Prima*, quod, si beneficiarius sit ordinatus in sacris ad titulum beneficii, debet aliud habere, unde decenter vivere queat. *Secunda*, ne beneficia resignata conferant Episcopi suis, aut resignantium consanguineis, affinibus, seu familiaribus, etiam per fallacem circuitum, sub pœna suspensionis a collatione, institutione, & electione beneficiorum Papæ reservata. *Tertia*, ne successor in beneficio a resignante verbo, aut nutu designetur, nec promissio aliqua inter ipsos, aut collatores, seu præsentatores intercedeat. Ita decrevit Pius V. in constitut. 58. *anno* 1568. Circa renuntiationes factas in favorem tertii, aut confidentiales, vide, quæ dicimus tract. de simonia *cap.* 3. *punct.* 4. Videatur etiam constitutio Benedicti XIV. quæ incipit: *In sublimi*, edita anno 1741. Ubi resignationes beneficiorum cum reservatione pensionis, & pacto eas casandi penitus improbantur, & annulantur. Novitii nequeunt renunciare beneficia, nisi intra duos menses ante professionem juxta decretum Tridentini *sess.* 25. *cap.* 16. *de regularibus*.

112. Resignatio expressa beneficii potest dupliciter fieri, nempe simpliciter absolute absque aliqua conditione, aut onere. Vel conditionate, nimirum sub conditione, quod alteri conferatur, & hæc dicitur *in favorem*. Vel ut ille, cui beneficium confertur, solvat aliquam pensionem, & dicitur *cum onere*. Omnis renuntiatio fieri debet ante legitimum Superiorem. Superior autem legitimus pro renuntiatione pura, & absoluta est Episcopus respectu beneficiorum, quæ ipse conferre valet, & idem est de aliis Ordinariis. Pro omni vero renuntiatione conditionata solus Pontifex est legitimus Superior, valens eam admittere.

113. Unde ad hoc, quod resignatio beneficii sit valida, & licita, duodecim conditiones requiruntur præter alias tres supra relatas. 1. Quod fiat coram legitimo Ordinario. 2. Quod beneficium resignandum sit revera resignantis: quia est cessio proprii juris. 3. quod sit libera, & spontanea. 4. Quod adsit consensus patroni, si beneficium sit patronatus. 5. Acceptatio Superioris, & resignatarii: nam ante utriusque acceptationem non vacat beneficium; imo nec ante resignatarii possessionem. 6. Quod beneficium ei conferatur, in cujus favorem licite resignatur. 7. Quod resignatio in favorem fiat in digniorem, & ob utilitatem Ecclesiæ. 8. Quod in mortis periculo non fiat sub conditione, etiam tacita, ad illud revertendi, si convalescat. 9. Quod, si resignans sit infirmus, vivat, saltim per viginti dies completos, post acceptatam resignationem, alias beneficium censetur vacare per obitum; non per resignationem.

114. Deci-

114. Decima, quod resignatio facta in Curia Romana publicari debeat in loco beneficii intra sex menses a die supplicationis; si autem resignatio fiat causa permutationis extra Curiam Romanam, publicari debet intra mensem; alias, si resignans moriatur, antequam resignatarius possessionem capiat, beneficium censebitur vacare per obitum, & ejus provisio non tenet. Undecima, quod omnis resignatio fiat ob justam causam, si enim fines intendantur temporales, a culpa, vel a simonia, saltem mentali, non vacabit. Duodecima, quod resignatio cum conditione, aut onere solom fiat authoritate Pontificis, & quando est cum pensione, tantum ob indigentiam veram resignantis. Denique observari debet constitutio Bened. XIV. *Universalis Ecclesiæ*, ubi sub gravibus pœnis prohibentur, & irritanrur plura pacta, & contractus circa bona, & fructus beneficiorum.

Punctum XIX.

De permutatione, & cæteris modis, quibus beneficia vacant.

115. Inq. 1. Quid sit beneficii permutatio? R. Quod est *reciproca beneficiorum resignatio facta adinvicem inter permutantes.* Permutatio autem in communi nihil aliud est, quam *certæ rei ad alteram facta mutua præstatio.* Permutatio igitur beneficii valde afinis est resignationi, quia tantum addit, quod fiat sub conditione, seu onere, quod pro alio beneficio permutetur. Ideo omnes conditiones requisitæ ad validam, & licitam resignationem cum onere, exiguntur etiam cum sua proportione ad validam, & licitam beneficii permutationem. Quando permutatio est simplex, seu in omnibus æqualis, sufficit consensus Episcopi, aut Ordinarii potentis conferre beneficium. Quando vero est inæqualis in dignitate, aut jurisdictione, & compensatur aliquo temporali, committitur simonia contra jus divinum. Si autem inæqualis sit in proventibus, solus Papa pensionem imponere valet solvendam a beneficio pinguiori. Pingue cum tenui potest, seclusa omni fraudulentia, licite cum causa absolute permutari. Cavendum tamen est, ne anguis lateat sub herba: ut si avunculus cum nepote, consanguineus, vel alius morti proximus, seu senex cum juvene, amico, aut consanguineo permutet beneficium pingue cum tenui: quia præsumitur non sincera, sed fraudulenta talis permutatio: in cap. *Si te prebend. de renuntiat. in 6.*

116. Causa sufficiens, & necessaria ad permutationem licitam est uberior utilitas Ecclesiæ, aut copiosior animarum profectus; seu permutantium spiritualis utilitas, non solum commodum temporale. Unde si ob intemperiem loci, sive ob inimicitias, vel ob aliud grave damnum non speratur in loco beneficii profectus spiritualis proprius, vel ovium, quem alibi credit prudenter assequendum, sive ob meliorem valetudinem, sive ob majorem populi acceptationem, poterit licite permutatio fieri: quia hæc, & similia ad Dei obsequium, Ecclesiæ utilitatem, & profectum spiritualem reducuntur. Ita D. Thomæ *in 4. dist. 25. q. 3. a. 3.*

117. Inq. 2. An, si clericus matrimonium contrahat, ipso facto detur vacatio beneficii? R. Quod per matrimonium validum clerici ipso facto vacat ejus beneficium, per matrimonium vero nullum debet vacare per sententiam judicis. *Ex cap. 1. de cleric. conjugat.* Solus Papa dispensare valet, ut conjungatus beneficium habeat. Similiter vacat beneficium per professionem solemnem beneficiarii in religione approbata. Pariter vacat beneficium per assecutionem alterius incompatibilis, sive curati, sive simplicis, ita ut utrumque habere simul temerarie præsumens, utroque privatus maneat. *Ita Trident. sess. 7. cap. 4. & sess. 24. cap. 17.*

118. Vacat etiam beneficium per promotionem beneficiarii ad Episcopatum, aut Abbatiam sæcularem, vel regularem quasi Episcopalem, & eorum pacificam possessionem: justissime quidem vacant omnia beneficia etiam simplicia, & pensiones per assecutionem Episcopatus, maxime in Hispania, ubi sufficientissimi sunt Episcopatuum proventus. Qua ratione vix adest causa legitima dispensandi, ut Episcopi retineant beneficia antea obtenta. Utinam omnes illa penitus a se abdicarent! Non loquimur de Episcopis solum titularibus; isti enim absque dispensatione possunt retinere beneficium, aut pensionem: quia non percipiunt fructus aliquos Diœcesis. Item privari debent beneficio, qui non re-

sident, quando exigit residentiam personalem, esto ad ejus titulum sint ordinati; Ecclesia enim non tenetur pigros, & rebelles alere.

119. Denique vacant beneficia per crimen a beneficiario commissum: ut hæresis externa, crimen læsæ majestatis humanæ, percussio Cardinalis, aut Episcopi, Rectoris suæ Ecclesiæ, aut litigantium in Curia, assassinatus, & alia delicta, quæ videri possunt in laudato Cursu Salmanticensi *tract.* 28. ubi etiam explicantur alii quatuor modi, quibus beneficia extinguuntur, seu alterantur, suppressione, dismembratione, divisione, & erectione Ecclesiæ. Nos enim, brevitati consulentes, solum ea, quæ pro communi conscientiarum regimine sufficiunt, promisimus.

TRACTATUS TRIGESIMUS TERTIUS.

DE SIMONIA.

CUm simonia præcipue circa collationem, & receptionem ordinum, & beneficiorum prohibeatur: ideo post tractatus de ordine, & beneficiis, tractatum de simonia discutiendum ducimus juxta mentem D. Thomæ, qui de illa agit 2. 2. *q.* 100.

CAPUT I.

De essentia, & divisione simoniæ.

PUNCTUM I.

De natura simoniæ, ejusque gravitate.

1. Inq. 1. Quid sit simonia? R. Est *sacrilegium consistens in studiosa voluntate emendi, vel vendendi rem sacram, seu spiritualem, vel spirituali annexam pro temporali.* Ponitur *sacrilegium* loco generis, in quo convenit cum perjurio, fractione voti, & aliis sacrilegiis: omnis enim indigna tractatio rerum sacrarum opponitur virtuti religionis, & ad sacrilegium reducitur. Additur *consistens in studiosa voluntate*: per hæc deliberata, & libera voluntas declaratur, & simul subjectum hujus vitii, quod est voluntas: ubi vitia omnia contra religionem recipiuntur, sicut in intellectu illa, quæ fidei directe contrariantur. *Emendi, vel vendendi*: quibus verbis omnis contractus non gratuitus intelligitur, sed onerosus, ut emptio, venditio, locatio, permutatio, aut transactio.

2. Additur *rem sacram, seu spiritualem, vel spirituali annexam*: per quod ea omnia intelliguntur, quæ a Deo authore supernaturali proficiscuntur, aut ad Deum salutis æternæ authorem ordinantur. Hæc autem sacra, seu spiritualia sunt in triplici differentia. Alia secundum suam substantiam sunt *spiritualia*, ut gratia, virtutes infusæ, dona Spiritus sancti, & similia. Alia sunt *supernaturalia*, seu *spiritualia active*, seu *causaliter*, quia licet in se, & secundum substantiam corporalia sint, efficiunt tamen aliquid supernaturale, vel spirituale: ut sacramenta, quæ sunt causativa gratiæ, & aliorum donorum, quæ ad illam consecuntur: ad quæ reducuntur sacramentalia: ut aqua benedicta, cathechysmus, & alia hujusmodi. Alia sunt *spiritualia effectualiter*, idest *per modum effectus*, quia per se sunt ex spiritualibus causata, utpote ex potestate spirituali procedentia, vel operationes ad eam ordinatæ: ut dispensare in voto, matrimonio, absolvere a censuris: vel pœnis, & alii quicumque actus jurisdictionis spititualis, sanitas per gratiam miraculorum producta, preces fundere, cantare in choro, mortuos sepelire, & similia.

3. Item alia sunt *spiritualibus annexa antecedenter*, ut beneficia omnia ecclesiastica, quæ ordinem clericalem supponunt: alia *consequenter*, quia rem spiritualem consecuntur, & in temporali fundantur, ut vestes sacræ, vasa sacra, candelæ benedictæ, templa, aut jus patronatus præsentandi ad beneficia. Hæc omnia *nomine rei spiritualis, vel spirituali annexæ* in hac definitione intelliguntur. Denique additur *pro temporali*, quod est pretium oblatum in contractu. Hoc autem potest esse *munus*

a manu, munus a linguâ, vel munus ab obsequio, ut mox dicemus: in hoc enim tota malitia simoniæ consistit, quod res spiritualis deprimitur, & abjicitur, cum rebus vilibus temporalibus çquiparatur, emitur, conducitur, aut locatur. Unde simonia dicitur a *Simone Mago*, qui gratiam faciendi miracula pecunia emere voluit.

4. Inq. 2. An detur parvitas materiæ in simonia? R. neg. Nam vel parvitas materiæ se tenet ex parte pretii, & tunc, quo minor est quantitas pretii, tanto gravius dignitas rei spiritualis contemnitur; aut se tenet ex parte rei spiritualis, & hæc, quantumvis in se parva sit, dum venalis fit, gravem patitur injuriam. Quod tenet non solum in simonia contra jus divinum, sed etiam in simonia contra jus ecclesiasticum. Unde tantum ex inadvertentia, vel ex imperfecta deliberatione potest dari parvitas materiæ in simonia.

5. Inq. 3. Qui possunt contrahere simoniæ crimen? R. Quod, si simonia sit de jure divino, aut naturali, omnes homines possunt illam committere, etiam summus Pontifex, ut si rem sacram venderet: quia ipse jure divino, sicuti alii, tenetur. Qua ratione dixit D. Thom. 2. 2. *q.* 100. *art.* 1. *ad* 7. *quod Papa potest incurrere vitium simoniæ, sicut & quilibet alius homo... Quamvis enim res Ecclesiæ sint ejus, ut principalis dispensatoris: non tamen sunt ejus, ut domini, & possessoris.* Si vero simonia fuerit de jure ecclesiastico, licet cæteri illam incurrere valeant, non tamen Pontifex, quia talia jura conditionate procedunt, nisi Papa dispenset. Quapropter nec incurreret pœnas jure ecclesiastico taxatas, qui cum Papa simoniace contraheret; quia tunc cum illo dispensare censetur.

Punctum II.

Divisio simoniæ.

6. Inq. 1. Quotuplex sit simonia? R. Est multiplex. Primo enim dividitur in simoniam *contra jus divinum, seu naturale*, & in simoniam *contra jus ecclesiasticum*. Prima est, quæ prohibetur jure divino, aut naturali, & quæ solet dici prohibita, quia mala: hæc committitur, quoties res, quæ ex se spirituales sunt, aut spiritualibus annexæ, emuntur, vel venduntur. Simonia *contra jus ecclesiasticum* est, quæ prohibetur a jure ecclesiastico, & ideo dicitur mala, quia prohibita: ut est permutatio, vel resignatio beneficiorum. Insuper emptio, vel venditio aliquorum officiorum temporalium Ecclesiæ: ut œconomi, sacristæ, aut procuratoris, quæ ab Ecclesia ut simoniaca prohibentur *in cap. Salvator* 1. *q.* 3.

7. Secundo dividitur simonia in *mentalem, conventionalem, realem, & confidentialem. Mentalis* est, quæ intra mentem sistit, omni pacto, & conventione exteriori sublata. Hæc simonia dupliciter contingere potest. 1. Quando quis intra se deliberat simoniam committere. 2. Quando exterius aliquod munus offert prava intentione accipiendi, tamquam pretium, aliquid spirituale, quin extrinsecus nec explicite, nec implicite indicet se munera ista præstare, ut pretium rei spiritualis. *Conventionalis*, quæ oritur ex mentali, est conventio externa, expressa, vel tacita dandi, vel recipiendi temporale pro spirituali, sed ex neutra parte executioni mandatur, vel tantum ex una. *Realis* est, quæ ex mentali, & conventionali oritur, & addit traditionem realem. Hæc autem potest esse vel *completa*, vel *incompleta*. Est completa, cum adest traditio ex parte utriusque, vel saltem rei spiritualis. Est incompleta, cum adest traditio pretii temporalis, non vero rei spiritualis.

8. *Confidentialis* est, cum quis beneficium ecclesiasticum procurat, eligendo, præsentando, resignando, aut alia via cum confidentia, seu pacto expreso, vel tacito, ut si ille, cui procuratur, resignet vel procuranti, vel alteri, aut ut pensionem, vel fructus ex eo reddat, quod multipliciter fieri potest, ut infra dicetur. Potest etiam dari simonia *per procuratorem cum mandato, vel sine mandato*. Si fiat cum mandato, acceptio beneficii est nulla, & accipiens incurrit pœnas simoniaci. Si fiat sine mandato, vel fit ab amico, vel inimico accipientis. In primo casu acceptio beneficii est nulla, sed pœnas non incurrit accipiens ignorans facti; in secundo valida est acceptio beneficii, & idem est, si contradicat pactum simoniacum sub amico procuratum.

9. Inq. 2. An sit vere simonia, & rationem formalem simoniæ sortiatur illa, quæ solo jure humano prohibita dicitur? R. affirm. Quia Ecclesia potest sua lege constituere, ut res aliqua sit intra aliquam virtutem verb. grat. religionis, ad quam non pertinebat, illam præcipiendo, aut prohibendo ex motivo, aut affinitate ad talem virtutem, ex cujus motivo præcipitur, aut prohibetur. Ut quando prohibet pereusionem clerici ob reverentiam ordinis: effussionem sanguinis, aut seminis in Ecclesia, & extractionem delinquentis ab illa ob reverentiam loci sacri: horum præceptorum transgressio, supposita tali prohibitione, est sacrilegium, quia per tales leges intra virtutem religionis eam materiam constituit; quamvis alias ad talem virtutem non pertineret. Unde non satisfaciet in confessione transgressor, dicendo: *Semel fregi præceptum Ecclesiæ*; sed explicare debet materiam, in qua illud fregit, ut sic species peccati declaretur.

10. Objic. Quia vel res, quæ venditur, est spiritualis, vel non: si primum, simonia ibi commissa erit juris divini, & naturalis; si non ex sacra, venditio nullatenus erit simoniaca: quia prohibitio ecclesiastica non mutat rerum naturas: unde sicut Ecclesia non potest efficere, ut id, quod natura sua sacrum, & spirituale non est, fiat tale; ita nequit facere, quod hæc venditio sit simonia, quæ simoniaca non erat, cum non versetur circa materiam non suam. *Confirm.* Sicut Ecclesia prohibet vendere officia œconomi, sacristæ, castaldi &c. Ita etiam bona temporalia Ecclesiarum, scilicet domos, agros, villas &c. Sed horum venditio non est simonia, ergo nec illorum.

11. Resp. Quod licet res, quæ ab Ecclesia prohibentur vendi, non sint intrinsece, & absolute sacræ, sunt tamen extrinsece, quatenus subsunt præcepto ex motivo religionis: nam hoc ipso, quod ex motivo religionis prohibeantur ob majorem reverentiam rerum sacrarum, intra materiam religionis constituuntur; non quia præceptum naturas mutet, sed quia illas per respectum ad religionem venerabiles, & invendibiles reddit. Ad confirm. resp. Quod Ecclesia prohibet alienationem bonorum temporalium, non ex motivo religionis, sed propter commoditatem temporalem Ecclesiarum: cujus signum est, quod etiam gratuita, & liberalis donatio tali prohibitione continetur, e contra vero officia ecclesiastica, ut gratis, & liberaliter impertiantur, in jure commendatur, & solum, ne vendantur, præcipitur: quia ex hoc magna reverentia Ecclesiæ resultat, simulque omnis simoniæ species abigitur.

12. Inq. 3. An sit vera, & realis simonia, prout distinguitur a conventionali, per solam rei spiritualis traditionem, credita, non exhibita pecunia, aut pretio pro ea oblatis? R. Simoniam realem committi traditione rei spiritualis, licet pecunia, aut pretium differatur. Nam alii contactus perficiuntur per traditionem rei venalis, etiam si pretium nondum traditum sit, ergo si res spiritualis sit tradita sub promissione pretii futuri, jam intelligitur consumata simonia, & irreligiosa rei sacræ traditio. Ex quo infertur, quod si solum pretium, non res spiritualis, traditum sit, non erit simonia realis, sed conventionalis: quia adhuc contractus non est consumatus; hic enim per tradictionem rei venalis perficitur.

13. Inq. 4. An fictus simoniacus veram simoniam committat? R. Fictus simoniacus est, qui pretium promittit pro beneficio, animo non se obligandi, neque tradendi illud. Omnes affirmant hunc gravissime peccare, tum quia opus externum simoniacum efficeret, & pernitiosum mendacium perpetraret, se infamando, & alterum decipiendo. Tum quia ad simoniam alterius proxime, & efficienter concurreret, pœnasque pro simoniacis impositas in foro externo luere debet. Cæterum in foro conscientiæ, & coram Deo dictas pœnas non incurrit, unde potest retinere beneficium a legitimo collatore obtentum: quia vere ibi nec simonia mentalis, nec conventionalis, nec realis invenitur. Non mentalis, quia ibi non datur voluntas studiosa dandi, aut pactandi rem temporalem pro spirituali; non conventionalis, aut realis, quia istæ mentalem supponunt, ergo non datur ibi vera, & formalis simonia: quidquid dicat Concina. Porrò ficte promitens non est verus promissor, nec tenetur ex vi promissionis, nisi ex alio capite ei stare teneatur. Si-

militer ficte professus non ligatur tribus votis religionis, licet peccet in fictione, & sic de cæteris.

Punctum III.

De prætio simoniam constituente.

14. Inq. 1. Quotuplex sit pretium simoniam constituens? R. Est triplex: nempe *munus a manu, munus ab obsequio, & munus a lingua.* Constat *ex cap. Salvator 1. q. 3.* *Munus a manu* est pecunia, sive numerata, sive credita, sub qua omnes res temporales pretio æstimabiles comprehenduntur. *Munus ab obsequio* est quodcumque hominis opus, quod ad usus, & commoditates ejus ordinatur, sive sit obsequium, sive causam illius promovere, illi assistere, illum comitare, docere, instruere, defendere. *Munus a lingua* est favor, laus, preces, supplicationes, adulationes, intercessiones, & alia ejusmodi: quia hæc omnia sunt pretio æstimabilia. Quæ munera, si præsententur, aut promittantur Ecclesiæ, collatori beneficiorum, electori, vel patrono, vel amicis eorum, pro præsentatione, electione, vel collatione, vel cuilibet alteri pro traditione rei alicujus spiritualis, proculdubio simonia committitur, & hoc sive in parva, sive in magna quantitate.

15. Inq. 2. An semper, ac datur aliquid spirituale pro munere a manu, ab obsequio, vel a lingua, aut econtra, committatur simonia? R. Quod si hæc tria munera, aut unum eorum offeratur tamquam pretium, aut intentione obtinendi, vel conferendi beneficium spirituale, tunc simonia committitur: quia tunc intuitu mercedis conferuntur. D. Tho. 2. 2. *q.* 100. *a.* 5. Si vero hujusmodi munera non ut pretium conferantur, sed ut donum gratuitum v. g. ex benevolentia, amicitia, gratitudine, & sine ullo pacto, conventione, aut conditione, non erit simonia: quia in hoc casu non habent rationem pretii, nec virtualiter. Similiter non erit simonia, si munus pro aliquo justo titulo debetur: ut pro sustentatione ministri, pro stipendio, pro extraordinario labore, pro redemptione vexationis: quia licet tunc ex justitia tale munus debeatur, non tollit, quod absolute gratis ipsa res spiritualis conferatur. Nota tamen, quod traditio pecuniæ, vel promissio rarissime muneris gratuiti rationem habet. In munere ab obsequio, & lingua minus raro inveniri valet; semper vero oblatio hujusmodi munerum est periculosa, & causa, vel occasio alterius peccati v. g. injustitiæ in conferente beneficium indigno, aut digno, omisso digniori.

16. Inq. 3. An inter munera a manu sit computandum mutuum? R. affirm. Quia hoc ipso, quod adsit pactum, conventio, vel conditio mutuandi, & beneficium conferendi talis obligatio pretio æstimabilis est. Præterquamquod mutuum quid temporale est, & secum commodum, & utilitatem afferens: unde qui mutuaret pecuniam pro obtinendo beneficio, vel pro alia re spirituali, aut beneficium conferret sub conditione pecuniæ mutuandæ, simoniam committeret. Et idem est de dilatione debiti solvendi: quia ibi virtualis mutuatio intervenit.

17. Inq. 4. An conferre beneficium titulo consanguinitatis, vel affinitatis sit simonia? R. neg. ita D. Thom. 2. 2. *q.* 100. *art.* 5. *ad* 2. *quia hoc non pertinet ad contractum emptionis, & venditionis, in quo fundatur simonia. Si tamen aliquis det beneficium ecclesiasticum alicui hoc pacto, vel intentione, ut exinde suis consanguineis provideat, est manifesta simonia.* Peccaret tamen gravissime contra justitiam, si consanguineum præferret digniori. Si vero consanguineus esset dignus, & per respectum ad consanguinitatem principaliter beneficium ei conferret, venialiter peccaret, quia in ordinate provideret: deficit enim debita intentio in collatione rei spiritualis, numquam tamen est simonia.

18. Perpetraret simoniam Episcopus, aut alius elector conferens alicui beneficium, si conveniat cum eo, vel cum alio tertio de pensione sibi, aut alteri solvenda, si alias pensionem non fuisset impossiturus, quia non licet Episcopis hoc gravamen in ipsa collatione imponere, quod alias beneficium ipsum ex se non haberet: & cum hujusmodi gravamen sit pretio æstimabile, cum pactione illius beneficium conferre proculdubio est simonia. Idem dicimus de illis, qui in Romana Curia pensionem solvendam, aut aliquid

aliud

aliud pretio æstimabile spondent aulicis, aut aliis quibuslibet, ut auxilium, favoremque præbeant ad beneficium obtinendum.

19. Inq. 5. An sit simonia alicui promittere, donare, aut legare rem temporalem, ac pretio æstimabilem sub conditione, aut modo, ut ab eo obsequium spirituale præstetur, non per modum restitutionis, seu commutationis, sed in commodum, & utilitatem rem spiritualem exequentis? R. neg. Quia nullus datur contractus onerosus, & reciprocus; sed liberalis donatio, nec ulla donatario imponitur obligatio. Erit vero simonia, si imponatur donatario obligatio simpliciter talis: aut si conditio sit in commodum temporale donatoris. Unde si parentes filiis munera promittant, ut sacramenta frequentent: si Christianus infidelem donis alliciat ad baptisma suscipiendum; si catholicus nuptias promittat mulieri hæreticæ, si catholicam fidem susceperit, si quis puellæ promittat dotem, dummodo religionem ingressa fuerit: in his casibus nulla committitur simonia propter rationem dictam.

Punctum IV.
Alia dubia de eadem materia.

20. Inq. 1. An sit simonia beneficium conferre, vel aliud spirituale cum pacto, ut beneficiarius aliquod onus, vel obsequium subeat? Pro responsione supponimus. 1. Quod, si beneficio ponatur conditio, quæ de jure inest, & eo modo, quo inest, non est simonia: quia solum imponitur onus, ad quod est jure obligatio. 2. Quando beneficio est annexum onus docendi, legendi, vel canendi, nulla est simonia conferre ejusmodi beneficia cum conditione implendi præfata onera: quia jam illud onus beneficio erat annexum, & cum illo debet transire, & sic conditio quasi inest de jure, estque explicatio, aut intimatio obligationis, ad quam beneficium recipiens tenetur. 3. Quod Episcopus cum Capitulo potest præbendæ vacanti onus aliquod honestum, & moderatum, cedens in utilitatem Ecclesiæ annectere, ut cantandi, docendi, vel prædicandi. *Ex cap. Significatum, de præbendis*: his suppositis:

21. Respond. Esse simoniam, si ipsi recipienti beneficium onus personale imponatur ipsi beneficio nullo modo annexum: quia licet in aliis rebus spiritualibus possit dari permutatio unius cum alia, vel res spiritualis dari cum onere præstandi obsequium spirituale, vel aliam rem spiritualem sine simonia; in beneficiis tamen omne pactum, omne onus, omnisque modus, vel conditio, quæ de jure non insunt, aut jam annexa non erant beneficio, ejus collationi, renuntiationi, vel resignationi adjecta sine licentia summi Pontificis, simoniaca sunt. Et ratio est, quia hoc Ecclesia prohibet in reverentiam rei spiritualis: quia in his omnibus beneficium spirituale concederetur, vel relinqueretur cum onere, ut fiat aliquid, quasi pro pretio, rei spiritualis, vel causa principali, & immediata eam habendi. Unde hoc omnino prohibetur *cap. Quam pio 1. q. 2.* Ubi omnis pactio, omnis conventio in collatione, vel resignatione beneficiorum, ut simonia, vetatur.

22. Hinc sequitur simoniam esse renuntiare beneficium in favorem alicujus, ut ille vicissim renuntiet in favorem alterius. Similiter si in aliqua electione ad beneficium unus suffragetur pro Petro, ut Petrus, vel alius suffragetur pro illo ad aliud beneficium. Vel si electores inter se conveniant, ut electiones vicissim faciant in gratiam, ita ut hac vice eligatur unus in gratiam hujus electoris; altera vice alius in gratiam alterius, & sic de aliis casibus.

23. Inq. 2. An committeret simoniam, qui pecunias daret, non collatori beneficii, vel ordinis, sed mediatori, intercessori, ministro, famulo, alterive personæ, ut preces, vel intercessionem interponerent cum Episcopo, ut ab eo ordinationem, vel beneficium recipiat? R. 1. Esse simoniam, nedum ex jure ecclesiastico, sed etiam ex jure naturali, & divino, si aliquod pactum, conventio, vel conditio intercedat. Quod sit de jure ecclesiastico constat ex *Extravag. 2. de simonia*, ubi dicitur: *Simoniam committi, cum pecunia datur pro collatione, electione, præsentatione, favore, intercessione, seu mediatione.* Et *in cap. Præsentium 1. q. 5.* Urbanus II. damnat ut simoniacum eum, qui dedit cuidam pecuniam, ut sua intercessio-

sione ab Episcopo ordines obtineret. Et ratio est, quia ut inquit D. Thom. 2. 2. *q.* 100. *art.* 2. *ad* 5. simonia est, *per pecuniam parere sivi viam, ad rem spiritualem obtinendam.* Est etiam simonia de jure naturali, & divino, quia in hoc casu, moraliter loquendo, virtualiter censetur pecuniam pro ipso beneficio tradere, quod divino, naturalique jure prohibitum est.

24. Resp. 2. Quod si pecunia detur mediatoribus, non pro ipsis precibus, sed pro labore, compensatione damni, vel lucri emergentis, aut, ut præcise sua merita proponat, & notificet Prælato, ut inde moveatur ad ordinationem, aut beneficium ei conferendum, tunc casus speculative non erit simonia: vel quia est quid accidentale, & non influens in collationem beneficii: vel quia finis proximus est acquisitio bonæ famæ. Sed in praxi valde periculosum est, omninoque cavendum, vix enim sine labe simoniæ exerceri valet.

25. Inq. 4. An simoniam committat, qui magnam pecuniæ summam in eleemosynam impendendam promittit alicui monasterio, vel pauperibus, ut pro eo beneficium impetret precibus, vel intercessione ab Episcopo? R. Quod, si pactum, conventio, promissio, aut conditio intercedat, ex quibus aliqua obligatio dandi eleemosynam insurgat, tunc erit simonia: quia revera pecunia tradita, ut hac via beneficium obtineat, quod proprie est parare viam ad assecutionem beneficii interventu rei temporalis, in quo simonia consistit; si vero nullum adsit pactum, promissio, aut conditio, censendum est gratis eleemosynam conferri, ubi nulla est simonia, saltem externa. Sed donationes similes ambientium officia, beneficia, aut dignitates valde suspectæ, & periculosæ sunt.

Punctum V.

De contractu emptionis, & venditionis requisito ad simoniam.

26. Unus ex principalibus requisitis ad simoniam est contractus emptionis, & venditionis: per quod quilibet alius contractus non gratuitus intelligitur, sive nominatus, sive innominatus, sive pactum inducens aliquod vinculum. Unde ad incurrendam simoniam, non requiritur precise formalis intentio dandi, aut recipiendi temporale, ut pretium rei spiritualis; sed sufficit, ut res spiritualis detur pro temporali, aut e converso, aut pro pretio, aut sub pacto, aut compensatione, aut motivo principali, sive intentio sit formalis, sive virtualis. Tunc erit intentio virtualis, quando temporale datur, ut per illud spirituale valeat adipisci, nec daretur, nisi spirituale putaretur advenire. Igitur, quoties nec ratio stipendii locum habet, nec redemptio vexationis licita, nec ratio laboris extrinseci, benevolentiæ, honestæ amicitiæ, virtuosæ gratitudinis, propinquitatis, & de facto datur temporale intuitu rei spiritualis, aut pro illa, erit vera simonia, si autem revera, & coram Deo detur pro aliqua ex assignatis rationibus, non erit tale; nisi alias sit a jure prohibitum, ut in examinatoribus. Pro majori horum intelligentia:::

27. Inq. 1. An qui dat rem temporalem tamquam motivum proxime obtinendi spirituale, aut e contra, vel ut gratuita compensatio pro spirituali, simoniam committat? Resp. affirm. Constat ex propositionibus 45. & 46. ab Innocentio XI. proscriptis. In quarum prima dicebatur: *Dare temporale pro spirituali non est simonia, quando temporale non datur tamquam pretium, sed dumtaxat, tamquam motivum conferendi, vel efficiendi spirituale: vel etiam quando temporale sit sola gratuita compensatio pro spirituali, aut econtra.* In altera: *Et id quoque locum habet, etiam si temporale sit principale motivum dandi spirituale; imo etiam si sit finis ipsius rei spiritualis, sic, ut illud pluris æstimetur, quam res spiritualis.*

28. Inq. 2. An licitum sit temporale tradere pro spirituali ex mera gratitudine, benevolentia, & amicitia? Resp. Quod absolute loquendo, si revera coram Deo habeas sinceram intentionem dandi ex pura gratitudine, benevolentia, aut amicitia absque eo, quod exterius quidpiam significetur, nulla est simonia: quia tunc solum est motivum virtutis gratitudinis: verum quia in praxi valde difficile est hanc sinceram intentionem habere, ideo cavenda est hujusmodi traditio pecuniæ, quam propter hoc periculum prohibent absolute sacri canones. Colligitur autem

in foro externo elargitionem fieri non gratis, sed ex formali, vel virtuali intentione dandi temporale pro spirituali, ex tribus, nimirum personæ dantis, & accipientis: quantitatis, & qualitatis muneris: & temporis, & occasionis, qua datur.

29. Inq. 3. An si quis spirituale gratis conferens v. g. beneficium, principaliter intendat munera, obsequia, aut commoda temporalia consequi; aut econtra talia munera, & obsequia gratis exhibens, principaliter consequi spiritualia intendat, ibi simonia committatur? R. affirmat. Tum quia resolutio contraria proscripta est ab Innocentio XI. in propositione 46. Tum quia, cum principaliter, & primario intendatur consecutio beneficii, virtualiter conferuntur dona, ut pretium beneficii, quod manifeste simoniacum est. Si vero talia munera, quæ conferuntur, alias debita sint ex aliquo titulo honesto v. g. justi stipendii, aut sustentationis ministri, non erit simonia ob illa rem spiritualem præstare; imo nec peccatum mortale, sed solum veniale ob inordinationem, quam includit. Unde Missam dicere propter stipendium, ad chorum ire propter distributiones, quædam inordinatio est, non tamen mortalis, sed venialis: sicut qui eleemosynam, jejunium, aut aliam pœnitentiam propter vanam gloriam exerceret, minime peccaret mortaliter.

30. Qui susciperet ordines ea intentione, ut obtineat beneficium propter proventus ex eodem prodeuntes, simoniam mentalem committeret: quia per res spirituales, ut sunt ordines, paratur via ad temporale principaliter intentum, & est abusus susceptionis ordinum, tamquam mediorum ad temporalem proventum præcipue intentum. Idem est de illo, qui Missam celebraret, chorum adiret principaliter propter lucrum temporale.

31. Inq. 4. An simoniam committat, qui in pactum deducit antidoralem obligationem? Ut si dicas: hanc rem spiritualem, vel beneficium tibi liberaliter, & gratis dono; dummodo mihi liberaliter, & ex gratitudine hæc obsequia, vel hęc munera redones; vel econtra? R. Hujusmodi conventiones, & pacta esse simoniaca: quia non donationes, & remunerationes, sed permutationes simoniacæ sunt: includunt enim hunc contractum, *do, ut des: facio, ut facias.* Aliunde si in hoc casu non esset simonia, nulla usura, simoniave daretur juri naturali repugnans, quam non possit quisquam tali contrahendi formula declinare. Si res temporalis debeatur ex titulo justitiæ v. g. sustentationis ministri, potest de illa pacisci, ut annui redditus pro anniversariis, & fundatione cappellaniarum. Verum licet virtus gratitudinis adeo speciosa, & commendabilis sit; pactum tamen de illa, licet antidorale, in hac materia est fœdissimum, & penitus relegandum. *In his omnibus*, ait D. Thom. a. 2. ad 3. *Solicite cavendum est, quod habet speciem simoniæ, vel cupiditatis.*

CAPUT II.

De rebus spiritualibus, quæ materiam simoniæ constituunt.

ACtum est capite præcedenti de materia temporali, quæ habet rationem pretii in simonia: nunc de materia propria illius, circa quam versatur, agemus, qualis est res spiritualis tradenda, commutanda, aut vendenda, quod sequentibus punctis explanabitur.

PUNCTUM I.

De gratia sanctificante, sacramentis, & sacramentalibus.

32. Inq. 1. An gratia sanctificans, aliæque res per essentiam spirituales sint materia simoniæ? R. Quod gratia, & alia dona spiritualia per essentiam, per se, & in abstracto sumpta, nequeunt esse materia simoniæ, nec emi, aut vendi possunt: quia sub sensibus secundum suam essentiam non cadunt: nec ullus habet dominium, ut ea in alios transferat, ut ex se patet. Cæterum si in concreto sumantur, possunt vendi, aut emi ad venditionem alterius, vel per aliud: ut ad venditionem subjecti, in quo hæc dona reperiuntur, vel ad venditionem causæ illarum: & tunc erit simonia; puta si quis venderet Sacerdotem ratione consecrationis, aut characteris; si Christianum, quia gratia Dei ornatum: & hoc modo Eucharistiam vendere simoniacum est. Quod etiam contingeret, si quis pluris venderet rem temporalem spirituali annexam propter spiritualitatem, quam habent: ut si carius vendat

dat calicem consecratum, quia consecratum, aut ablutionem baptismalem, vel absolutionem sacramentalem, aut imaginem, quia miraculosam, simoniæ crimen patraret. Judas, dum Christum vendidit, horrendum sacrilegium commissit, secus proprie simoniam: quia solum de vendenda humanitate Christi cogitavit, non de divinitate, nec gratia unionis. Fuit tamen longe pejor Simone mago; hic enim gratiam miraculorum emere voluit; ille vero authorem omnis gratiæ vendidit.

33. Inq. 2. An venditio, aut emptio sacramentorum simoniaca sit? R. simoniam tam ex jure ecclesiastico, quam divino committere, qui dat, vel accipit aliquid temporale, ut pretium pro administratione sacramentorum: ut definitum est cap. *Cum Ecclesia, de simonia.* Et idem est, si pretium pro materia proxima horum sacramentorum detur, ut pro ablutione, impositione manuum, consecratione &c. Ratio est, quia sacramenta, vel potestas ad illa, & exercitium eorum sunt res spirituales intrinsece, & in se, seu continent spiritualitatem supernaturalem sub illis signis exterioribus contentam, ordinanturque ad finem supernaturalem ex institutione Christi Domini, & sunt causæ effectus supernaturalis, ergo pro illis rem temporalem, ut pretium dare, est simonia ex jure divino, quæ nullo modo cohonestari potest.

34. Objic. 1. Nam in matrimonio videmus varia pacta, contractusque fieri absque simonia, erogata magna pecuniæ summa in dotem; imo & ignobilitatem per superadditam donationem compensari, ergo. 2. Absolutio, maxime a censuris, multoties non datur, nisi soluta summa pecuniæ, & hoc absque labe simoniæ, ergo. 3. Quia Eucharistia in Missis conficitur; sed pro Missis celebrandis pecunia passim a Sacerdotibus petitur, & accipitur, quin ullus, ut simoniacum, id condemnet, ergo. 4. Nam in casu magnæ necessitatis licitum est pro sacramentis dare: ut si Eucharistia esset apud Barbaros, liceret eam pecunia redimere: si Sacerdos avarus non aliter vellet parvulum in extremis laborantem baptizare, nisi accepta pecunia, licitum erit mihi in ejusmodi casibus pro sacramentis pecuniam dare, ergo signum est non esse malum jure naturæ, & intrinsece sacramenta vendere, aut emere; alias numquam liceret, nec in ullo eventu honestari posset.

35. Ad 1. Objectionem respondetur: Quod matrimonium, ut sacramentum, nullatenus vendi, aut emi potest absque simonia, nec pro ejus administratione aliquit exigi valet; at, ut est contractus, & naturæ officium pluribus pactis, & conventionibus subest: quia temporale pro temporali datur. Ita D. Thom. 2. 2. *q.* 100. *art.* 2. *ad* 6. Ad 2. Respondetur: Quod in absolutione non exigitur pecunia, ut pretium illius: sic enim vera esset simonia, sed in pœnam delicti commisi: sicut potest in absolutione a peccatis id imponi in pœnitentiam. D. Thom. ibi *ad* 3. Ad 3. Respondetur cum D. Thom. *ad* 2. *Sacerdos non accipit pecuniam quasi pretium consecrationis Eucharistiæ, aut Missæ decantandæ, hoc enim esset simoniacum, sed quasi stipendium suæ sustentationis, ut dictum est.* Ad 4. Respondetur: in illis casibus non dari pecuniam, ut pretium sacramentorum, quod semper est illicitum; sed ad redimendam injustam vexationem, & ad subveniendum necessitati, tum ne Eucharistia apud Barbaros conculcetur; tum ne infans sine baptismo moriatur.

36. Inq. 3. An sit simonia pretium recipere pro sacramentalibus, vel pro eorum administratione? R. Sacramentalia ea dici, quæ ex institutione, benedictione, aut consecratione Ecclesiæ sunt spiritualia a potestate spirituali procedentia, & ad finem spiritualem ordinata, ut exorcysmus, catechysmus, consecrationes, benedictiones, & calix consecratus, aqua benedicta, aut consecrata, ecclesiastica sepultura, ad quæ reducuntur reliquiæ sanctorum, & illarum ostensiones, & demonstrationes. Hinc respondetur esse simoniam juris divini, & humani pretium recipere pro sacramentalibus, sive pro eorumdem exercitio, & administratione: quia sunt res intrinsece spirituales a potestate spirituali procedentes, & ad finem supernaturalem ordinatæ.

37. Idem dicendum est de aliis functionibus ordinum, ut cantare solemniter Evangelium, servire Missæ, exercere munus Acolythi, Exorcystæ. Idem de divinis officiis, ut pro celebratione Missarum, horarum canonicarum, pro exequiis defunto-

ctorum, pro processionibus publicis, Idem de orationibus tam publicis, quam privatis: quia etiam quatenus impetratoriæ, satisfactoriæ, meritoriæ de congruo sunt res spirituales, & ad finem spiritualem ordinatæ. Sic D. Thom. *q.* 100. *art.* 3. sed hoc non tollit, quod aliquid pro his muneribus petatur, non per modum pretii, sed ratione laudabilis consuetudinis, per modum eleemosynæ, vel ad sustentationem, necessariam ministrorum.

38. Inq. 4. An simoniacum sit vendere vasa sacra? R. Quod ea omnia, quæ ante consecrationem, vel benedictionem valorem intrinsecum habent: ut calix consecratus, imago benedicta, reliquia argento, aut auro composita, patena consecrata possunt ratione valoris intrinseci, quam habent ex se, vendi absque simonia, dummodo pluris non vendantur ratione benedictionis, aut consecrationis, & ratio est: quia in his rebus, non quod spirituale, sed quod temporale est, venditur, quod quidem intrinsecum habent valorem, & hunc post consecrationem, aut benedictionem, non amittunt, ergo sicut ante illam poterant vendi, aut emi, ita post ipsam absque ulla simonia. D. Thom. *q.* 100. *art.* 4. Sed nota, quod sacra vasa, ornamenta, aut imagines, si ad usus sacros vendenda sint, integra vendi possunt; si ad prophanos, debent prius confringi, ita ut amittant consecrationem, aut benedictionem. D. Thom. *art.* 4. *ad* 2.

Punctum II.

De labore in administratione spiritualium, de actibus virtutum, & jurisdictionis, ac de scientiis.

39. Inq. 1. An sit simonia aliquid recipere pro labore in administratione spiritualium? R. Duplicem laborem in his actionibus posse considerari: alium intrinsecum, ut est ille, sine quo valide, licite, ac decenter nequeunt similes functiones exerceri: alium extrinsecum, sine quo valide, licite, ac decenter possunt executioni mandari, ut si per tot leucas debeat Sacerdos ire ad celebrandum: si Missa tali hora, tempore, aut solemnitate sit canenda. Omnes asserunt pro labore intrinseco, sine quo sacræ functiones exerceri nequeunt, nihil, absque simoniæ labe, recipi posse: quia talis labor est pars necessaria rei spiritualis, & adeo cum illa conjunctus, ut nullo modo valeat separari: licet enim talis labor temporalis sit, ita tamen intrinsece connectitur cum spirituali functione, ut unum moraliter censeatur. Pro labore vero omnino extrinseco aliquid temporale, ut pretium recipere, nulla est simonia: quia talis labor extrinsecus est omnino temporalis, & per accidens cum spirituali connexus, sine quo actio spiritualis potest esse, & independenter ab illa est pretio æstimabilis.

40. Hoc non tollit, quod minister pro administratione rerum spiritualium, & pro labore, sive intrinseco, sive extrinseco possit aliquid temporale ex justitia petere, *ut stipendium sustentationis*: & quo major labor in his ministeriis suscipitur, eo majus stipendium debetur: & ratio est: nam sicut operario merces debetur, sic eis, qui in spiritualibus populo inserviunt, debetur ex justitia stipendium sustentationis. Unde *Matth.* 10. dicitur: *Dignus est operarius mercede sua.* Quod late probat Apostolus 1. *ad Corinth.* 9. Exemplo militis, agricolæ, & pastoris. Quod non tollit gratis spiritualia ministrari: siquidem non exigunt quidquam tamquam ministerii pretium: quia hoc, utpote omni pretio excellentius, gratis præstant; sed sustentationem a populo exigunt sibi necessariam, ut ipsi populo tale ministerium gratis exhibere queant. D. Thom. 2. 2. *q.* 100. *a.* 3.

41. Ex quo infertur, quod titulo sustentationis potest aliquid temporale recipi pro Missis, concione, Ecclesiarum consecratione, visitatione, funeralibus, & similibus juxta consuetudinem in Ecclesia receptam, & canonum dispositionem, etiam si ministri sint divites, quia paupertas, & divitiæ extranea omnino sunt ministerio. Qui amplius exigit, quam est taxatum, injustitiam committit, & ad restitutionem tenetur; item ut simoniacus censendus, ad minus in foro externo. Similiter contra justitiam operantur clerici, qui ex officio tenentur sacramenta populis ministrare, cadavera sepelire, funeralia celebrare, & alia hujusmodi ministeria, & aliunde habeant ex Ecclesiæ redditibus congruam sustentationem, si hæc omittant, nisi nova eis stipendia porrigantur. Unde scandalum non leve populo Christiano

tiano præbent, qui pauperum cadavera vix sepelire volunt, nisi stipendia prius conferantur, & de his paciscuntur, non secus, ac de merce venali. Væ illis!

42. Inq. 2. An pro exercitio, aut omissione virtutum exigere aliquid temporale sit simonia? Virtutum actus alii sunt potestatis ordinis, ut absolvere, canere Evangelium. Alii jurisdictionis, ut excommunicare, dispensare. Alii cæterarum virtutum, ut orare, jejunare, eleemosynas tribuere: de his ultimis sermo nunc est. R. 1. Quod, si hæ virtutes dirigantur in finem supernaturalem, est simonia aliquid temporale pro earum exercitio exigere: quia est quid spirituale; si vero ad finem corporalem tantum ordinentur, ut possunt ordinari omnia opera misericordiæ corporalis, tunc nulla erit simonia: quia illud corporale, ad quod ordinantur, est pretio æstimabile. D. Thom. *a.* 3. *ad* 2.

43. R. 2. Quod omissiones, quæ regulantur a potestate aliqua spirituali, sunt que illius usus, & exercitium, pro illis pretium exigere simonia est, ut pro non absolvendo indigno, non dispensando sine causa, non corrigendo, non eligendo: quia hujusmodi omissiones sunt quid spirituale, cum sint usus, & exercitium potestatis spiritualis, omissiones vero, quæ ad potestatem aliquam spiritualem non reducuntur, pro eis pretium accipere, non est simoniacum, ut non orare, non dare eleemosynam, non ingredi religionem, non audire confessiones, non dicere sacrum, evangelium non canere, & negatio cujusque actus spiritualis pertinentis præcise ad ordinis potestatem: quia ibi non venditur aliquid spirituale, sed naturalis usus libertatis. Igitur distinguere oportet inter actus, & omissiones, ac etiam inter ipsas omissiones; nam solum est simonia pretium accipere pro omissionibus, quæ fundantur in jurisdictione spirituali.

34. Nota, quod illi, qui dant pecuniam pauperibus, & religiosis, ut pro ipsis orent, vel aliquid obtineant; non intendunt emere illos actus virtutum, *sed per gratuitam beneficentiam pauperum animos provocare ad hoc, quod pro eis gratis, & ex charitate orent.* Ut inquit D. Thom. ibi *ad* 2.

45. Inq. 3. An sit simonia vendere, aut emere actus jurisdictionis potestatis ecclesiasticæ? R. Quod, sive actus pertineant ad potestatem jurisdictionis quoad forum conscientiæ, ut absolvere, sive ad forum externum, ut dispensare in votis, in legibus, irregularitatibus, impedimentis, absolvere a censuris, visitare, judicare, condemnare, & aliis similibus, pro his omnibus quidquam accipere, simonia est: quia hujusmodi actus spirituales sunt, & ex parte causæ, quia a potestate spirituali ecclesiastica proveniunt: & ex parte finis, quia ad finem spiritualem animarum ordinantur: & multoties ex parte effectus, ut absolutio sacramentalis. Quare, qui audit confessiones, aut non absolvit, aut leviorem imponit pœnitentiam, propter pecuniam, simoniacus est. Similiter simonia est quidquam exigere pro licentia audiendi confessiones, absolvendi a censuris, pro concessione indulgentiarum, pro facultate dispensandi in votis, juramentis, pro assistentia Parochi ad matrimonium contrahendum, pro electione, collatione, confirmatione beneficiorum, pro visitationibus, correctionibus, & pro quocumque actu ecclesiastici judicii.

46. Objic. quod romana Curia pro dispensationibus in legibus ecclesiasticis, ut in impedimentis matrimonii, pecunias accipit, & quo propinquiores sunt gradus, eo major pecuniæ summa exigitur, & ad majorem numerandam divites, quam pauperes astringuntur, ergo signum est, pro his, & similibus actibus aliquid recipere non esse simoniam. R. Ex triplici capite liberari a labe simoniæ potest stylus Curiæ romanæ. Primum ad sustentationem status Pontificii. Secundum, imponendo summam per modum pœnæ, quam Pontifex potest piis operibus, ut revera efficit, applicare. Tertium per modum commutationis, sicuti licitum est votum commutare in aliquam eleemosynam. Et hinc est, majorem summam exigi ob difficiliorem dispensationem, quia majus est vinculum, quod commutatur. Hac ratione ex duobus ultimis capitibus, non ex primo, possunt Episcopi aliquid recipere in piis operibus distribuendum; non vero ex primo titulo: quia sufficientes habent fructus pro sua, suorumque officialium sustentatione. Trid. *sess.* 24. *cap.* 6. *& sess.* 25. *cap.* 18. *de reformat.*

47. Inq. 4. An sit simonia pro usu scientiarum pretium accipere? R. Scientiæ secun-

cundum se vendi nequeunt, cum resideant in intellectu; bene vero communicari aliis valent medio organo corporeo. Unde usus, & communicatio omnium scientiarum naturalium potest impertiri aliis pro pretio absque simonia: quia licet scientia sit res spiritualis, est tamen mere ars naturalis, & ad finem supernaturalem minime ordinata. Idem dicendum est de Theologia sacra, prout in scholis traditur ad eruditendos auditores, quia etsi ex principiis supernaturalibus proficiscatur, tamen sola industria, & labore humano traditur, neque ad justificandos auditores dirigitur. Cæterum pro ipsa Theologia acquisita, sive infusa, qua docetur, & prædicatur Evangelium, & doctrina Christiana, fidelesque instruuntur in æternæ salutis negotio, quidquam accipere simonia est: quia ejusmodi res sacræ, & supernaturales censentur; procedunt enim ab homine, ut est organum, & instrumentum Spiritus sancti. Sic D. Thom. 2. 2. *q.* 100. *a.* 3. *ad* 2.

48. Ex quo infertur 1. pretium recipere pro concessione Magisterii, vel Doctoratus non esse simoniam: quia nihil spirituale continet, sed solum est quædam publica approbatio ad docendum, & consulendum cum aliquibus privilegiis omnino temporalibus. Quod verum est, etiam si hæc collatio a potestate ecclesiastica proveniat, ut in religionibus institutio Lectoratus artium, vel Theologiæ a potestate jurisdictionis Prælatorum: quia hoc non provenit a jurisdictione ecclesiastica, ut spiritualis est, sed ut politica, cujus est officia temporalia instituere. Infertur 2. Non esse simoniam aliquid exigere pro munere docendi catechysmum, & instruendi in fide, prout fit in scholis, aut pro consilio, seu responso morali doctrinaliter traditis; bene vero si hæc tradantur concionando, vel exhortando in ordine ad profectum spiritualem: quia in primo casu non ordinantur ad finem supernaturalem, sed ad instructionem, & eruditionem; in secundo ad talem finem proxime ordinantur. Verum recipere aliquid pro concione, non ut pretium, sed ut eleemosyna, & per modum sustentationis non est simonia: nam & ipsi Apostoli sic faciebant, dignus est enim operarius mercede sua.

Punctum III.

De simonia, quæ committi potest in ingressu religionis.

49. Inq. 1. An sit simonia aliquid temporale exigere pro ingressu in religionem? R. 1. Non esse simoniam aliquid exigere pro alimentis, victu, & vestitu pro anno novitiatus: quia hoc nullo jure prohibetur; imo a Concilio Tridentino *sess.* 25. *cap.* 16. *de reformatione* permittitur: dicit enim: *Sed neque ante professionem, excepto victu, & vestitu novitii, vel novitiæ illius temporis, quo in probatione est, quocumque pretextu... monasterio aliquid ex bonis ejusdem tribuatur.*

50. Resp. 2. Simoniam esse juris naturalis, divini, & positivi, aliquid recipere pro ingressu monasterii, & potiori jure pro professione religiosa: Sic in 7. Synodo, quæ est Nicena 2. *Canone* 19. & præcipue Innoc. III. in Concilio Lateranensi 4. *cap.* 30. *&* 40. *de simonia.* Sic D. Thom. 2. 2. *q.* 100. *art.* 3. *ad* 4. Et ratio est, quia assumptio habitus religiosi, & religiosa professio est quid spirituale, ergo exigere pro illo quid temporale erit simonia juris naturalis, & divini. Deinde quando lex Ecclesiæ aliquid fieri vetat ob præsumptionem simoniæ juris divini, simul efficit, ut ejusdem legis transgressor fiat reus simoniæ juris ecclesiastici.

51. R. 3. Non esse simoniam aliquid exigere ab ingressuris in monasterium, si istud sit tenue, & insufficiens ad alendos religiosos, non ut pretium ingressus, sed ut stipendium ad sustentationem. Quia hoc nec ex jure divino, neque humano prohibetur: cum hic non detur temporale pro spirituali, non enim vendítur ingressus, aut professio, sed pro sustentatione religiosi, quod est quid temporale, stipendium exigitur; & sic datur temporale pro temporali. Deinde nullus adest textus expresse prohibens monasteriis pauperibus aliquid recipere pro sustentatione ingredientis. Ita D. Thom. *ubi sup. ad* 4.

52. Inq. 2. An in divitibus monasteriis aliquid recipere pro ingressu religiosorum, vel monialium titulo sustentationis sit simoniacum? Circa hanc difficultatem duplex versatur sententia: prima est affirma-

mativa, quam abunde probant ejus patroni antiquioribus Ecclesiæ disciplinę, & legibus innixi; in pluribus quippe Conciliis, decretisque Pontificiis olim severe est prohibitum aliquid recipere pro ingressu in monasterium; præcipue si ejus opes pro victu ingredientis sufficiant, ut post alia Concilia sancitum est in Trid. *sess. 25. cap. 16.*

53. Secunda sententia per oppositum negat esse simoniam exigere, aut recipere titulo sustentationis dotem, vel quid simile pro ingressu in monasterium, etiam locuplex. Hanc ut probabiliorem in hodierna Ecclesiæ disciplina defendunt Patres Salmanticenses; illam vero nimia libertate *laxam, falsam, & scandali plenam* vocitat P. Concina *tom. 10. pag. 66. n. 18.*

54. Sed quantum excedat in sua censura patebit ex sequentibus. Primo, quia Sacerdos etiam dives potest exigere, & recipere stipendium pro sacrificio Missæ titulo sustentationis, ergo ex eodem titulo possunt Prælati aliquid recipere pro ingressu religionis, esto monasterium sit locuplex. Patet conseq. celebratio enim Missæ est actio magis sacra, quam admissio ad religionem. Si igitur Sacerdos dives nullius simoniæ est reus in acceptione stipendii, quia non illud accipit ut pretium, sed ut subsidium proprii victus, ut inquit Ang. *a. 2. ad 3.* Cur Prælati quidquam accipientes pro ingressu religionis, rei erunt simoniæ, dum illud, non ut pretium, sed ut subsidium monasterii, ac victus ingedientis accipiunt? Imo si accipere aliquid pro ingressu in religionem esset simonia, ex nulla paupertate posset honestari, ut patet in usura, quæ nulla paupertate excusari valet.

55. Deinde esto monasterium hodie sit opulentum; decursu temporis ad magnam inopiam redigitur, ut experientia quotidie demostrat, ergo prudens, & licita est acceptio subsidii, ne in extremam pauperiem deveniat. Unde licite, & prudenter procedunt Superiores aliquid a novitiis, vel ab ingressuris accipiendo, ne sui conventus hujusmodi præjudicia patiantur. Non semel vidimus, sed & fecimus admittere omnino gratis ad habitum. Aliud tamen est, quod sic aliquando optime fiat, aliud, quod ita semper fieri debeat.

56. Præterea communis praxis omnium, vel fere omnium monasteriorum, tam fratrum, quam monialium idipsum testatur, assentientibus Episcopis, & ipso summo Pontifice. In omnibus enim ujuscunque ordinis monasteriis consueta dos publice solvitur, etiam Romæ, quin inde aliquod scandalum oriatur, vel in eo ulla doctrinæ laxitas appareat. Nec aliam videtur adduci cœlestis doctrina S. Teresiæ, quia hæc ut magistra omnis virtutis hortatur ibi ad perfectissimam paupertatem suas filias; aliud autem est perfectionis, aliud obligationis; sed quæstio non est de perfectione, sed de obligatione, nec dubitatur, quid sit perfectius, sed quid sit licitum, ergo doctrina majoris perfectionis ad rem non adducitur. Ultra quod evangelicæ paupertatis exemplar loquitur ibi de conventibus pauperrimis a se fundatis; in talibus vero etiam ipse Concina tenet posse exigi dotem; non ergo adducitur ad rem illa doctrina.

57. Denique Benedictus XIV. in suo aureo opere de Synodo *lib. 11. cap. 6.* per totum hanc sententiam Salmanticensium, quam *sacrarum Urbis Congregationum responsis corroboratam* appellat, amplectitur, summaque eruditione probat, atque illustrat, oppositum improbans, & refellens. Unde prædicta Salmanticensium doctrina non jure carpitur tamquam *laxa, & scandali plena*, cum responsis sacræ Congreg. sit corroborata. Sed parcat nobis P. Concina, si miremur, cur censura adeo acri inurat Salmanticensium doctrinam. Si talis est, ut mereatur approbationem sacrarum Congregationum, & doctissimi Pontificis Benedicti XIV. poterat utique Concina suam censuram excusare, vel saltem moderari. Imo licet doctrina esset laxa, & Salmanticenses aliquando dormitaverint, debebant rationibus confutari, & media charitate corrigi. *Neque vero minus valide unumquemque suam sententiam tueri posse censemus.* Ait Bened. XIV. in præfat. ad Synod. *si ab aliorum contemptu, & injuria abstineat.* Maxime, non convenit jurgium, aut rixa inter nos; filii enim sanctorum sumus. Sanctorum, inquam, Dominici, & Theresiæ, quæ ad declarandam lepide suam affectionem ad Dominicanos, jactabat, se esse DOMINICAM IN PASSIONE. De solvenda dote duplicata pro moniali supernumeraria, 2. vel 3. Sorore in eodem monasterio adsunt decreta S. Cong. videnda in Biblioteca Ferr. verbo moniales, in Card. Luca, Galemart, & aliis. Nota, quod monialis 21. de qua cap. 2. n. 11. constitut. Carmelit.

Discalceatar. non dicitur supernumeraria ad dotem augendam.

Punctum IV.

Alia dubia circa eamdem materiam.

58. Inq. 1. An pro ingressu religionis possint exigi propinæ? R. Ex Benedicto XIV. loco citato, ubi post exortationem ad Episcopos, ne in suis Synodis improbent dotem Monasteriis tribuendam, sic prosequitur num. 6. " Illud autem curavit „Episcopus, ne ultra præfinitam dotem „monasterio pendendam, alia pecuniæ „summa a puellis extorqueatur in monia„lium commodum, aliosve usus impen„denda, qui ad puellæ sustentationem ne„quaquam pertinent, id quippe, cum nul„la ratione cohonestari valeat, adhuc re„manet sub censura. *Extravag. 1. 1. de si„monia, extra comm.* Ubi Urban. V. utrius„que sexus regularibus districte inhibuit, „ne ante, aut post cujusquam in religionem „ingressum *quoscumque pactus, prandia, „seu cœnas, pecunias, jocalia, aut res alias, „etiam ad usum ecclesiasticum, seu quem„vis pium usum alium deputata, vel, de„putanda, directe, vel indirecte petere, „vel exigere quoquomodo præsumant.*" Hæc laudatus, ac eruditus Pontifex.

59. Inq. 2. An præfata prohibitio comprehendat etiam ea, quæ a puella ingressura, vel ab ejus parentibus, consanguineis, vel amicis sponte donantur monasterio, religiosis, vel earum cappellanis, aut famulis? R. Nihil de donatione omnino gratuita in citatis juribus decerni, solum enim prohibent *petere, exigere, aut extorquere* aliquid ultra præfinitam dotem ad puellæ sustentationem. Sicut igitur a Sacerdote pro sacrificio Missæ nihil valet ultra stipendium taxatum, vel solitum exigi, si vero ei duplicatum, vel majus stipendium titulo devotionis, consanguinitatis, aut amicitiæ sponte tribuatur, potest ab illo accipi, ita pariter in præsenti.

60. Verum præ oculis habenda est dispositio Concilii Trid. qua decernitur integre restitui debere novitiis egredientibus omnia ab eis accepta, si ad notabilem quantitatem pertingant, exceptis expensis pro victu, & vestitu, ne hac occasione a libero egressu retrahantur.

61. Cavendum etiam est, ne in ingressu, aut professione adsint concentus musici, cantinelæ, comessationes, prodige expensæ, prophani apparatus, quę potius vanitati, atque mundanæ voluptati, quam devotioni, & ædificationi deserviunt. Hæc omnia penitus a vestitionibus, & professionibus monialium sibi subjectarum eliminavit D. D. Josephus Rodriguez de Arellano Archiepiscopus Burgensis quadam egregia Pastorali, in qua severe prohibuit monialibus, etiam parentes, & consanguineos novitiæ admittere ad crates ad hujusmodi solatia. Eadem in Pastorali præscribit zelantissimus Præsul, ne novitiæ pro exploranda voluntate, an libere velint profiteri, a monasterio foras exeant: quæ omnia adeo sunt laudabilia, ut pro communi doctrina accipi, & observari optime valeant. Curandum igitur est, ut omnis prophanitas in ingressu, & professione novitiarum vitetur: arceantur vana, superflua amputentur, & abusus pro viribus evellantur; ne divina mundanis, sacra prophanis misceantur. Potest autem permitti, quod, peracta devote ecclesiastica functione, parentes novitiæ, aut ejus consanguinei, & aliæ personæ graves moderato temporis spatio sibi invicem ad crates congratulentur, atque in domino lætanter congaudeant.

62. Inq. 3. An inducere donis ad ingressum religionis sit simonia? R. Sub distinctione; vel enim dantur dona sub pacto, vel sine ullo pacto. Primum est simonia, non vero secundum; quia dum aliquid sine ullo pacto datur, est donatio liberalis. Unde optime agunt matres incitando filios munusculis ad recipienda sacramenta, & ad alia devotionis opera; & optime ageret quisquis donis, & beneficiis aliquem ad religionis ingressum provocaret, ut expresse docet D. Thom. 2. 2. *q.* 100. *a.* 3. *ad 4.* & alibi.

63. Imo licet interveniat aliqua conventio, seu pactum, sine obligatione tamen promittenti imposita, non esset simonia aliquem ad meliorem vitam, vel ad religionem donis, & beneficiis inducere, quia nec sic donatio desinit esse liberalis, admodum quo eleemosyna datur religiosis, aut aliis pauperibus, ut eorum orationibus benefactoribus impetrent a Deo bona spiritualia, aut temporalia æternæ eorum saluti congruentia, ut ait D. Thom. *ibi ad 2.*

64.

64. Confirmantur duplici numero præcedenti dicta *ex cap.* 2. *de conditionibus appoſitis*, ubi decernitur valida, ac impleri præcipitur libertas, ſeu manumiſſio mancipiis conceſſa ſub conditione, ut monachi fiant, & in monaſterio perſeverent. Item *ex cap. final.* 23. *q.* 6. ubi conceditur domino gravare mancipium infidele oneribus utique juſtis, ut ad fidem convertatur, & promittendo levamen ab illis, ſi eam amplectatur. Idem fit cum Judæis, qui, ſi convertantur, fruuntur privilegio exemptionis gabellarum, quas etiam ipſi romano Pontifici Romæ perſolvunt.

Punctum V.

De ſimonia in collatione beneficiorum.

65. Inq. 1. An ſit ſimonia jure divino vetita beneficia conferre intuitu emolumenti temporalis? Pro reſolutione dubii notandum eſt, quod in beneficiis eccleſiaſticis & datur jus miniſtrandi ſpiritualia, quod dicitur *officium*, & jus percipiendi temporalia emolumenta propter ſpiritualia adminiſtrata, quod appellatur *prebenda*, vel *beneficium*, quod propter officium datur: & compoſitum ex utroque jure dicitur jam communiter *beneficium*: hoc notato::

66. Reſp. 1. Eſſe ſimoniam jure eccleſiaſtico vendere beneficia, etiam ſi ſecundum jus ad temporalia emolumenta præciſe vendantur: quod clare conſtat ex innumeris textibus juris canonici prohibentis omnes onerosos contractus in Eccleſiaſticis beneficiis, præcipientisque, ut pure, & ſimpliciter conferantur. Nota, quod Prælatiæ religionum ſunt velut beneficia eccleſiaſtica quoad jus ſpirituale adminiſtrandi ſpiritualia, quoad juriſdictionem, & animarum curam, quam important. Unde non ſolum ex jure poſitivo, ſed etiam ex jure naturali tales Prælatias pretio comparare eſt ſimoniacum: quapropter quod de beneficiis dictum fuerit, eisdem proportionabiliter applicari debet, licet abſolute non ſint proprie beneficia.

67. Reſp. 2. Eſſe ſimoniam ex jure divino, beneficia, quæcumque illa ſint, vendere, non ſolum ſecundum jus ad ſpiritualia, ſed etiam intuitu ſolius temporalis emolumenti: proindeque ſuper hoc cadere non poſſe dispenſationem, etiam a ſummo Pontifice. Quoad primam partem eſt evidens, quia jus illud quid ſpirituale eſt; vendere autem aliquid ſpirituale jure divino prorſus prohibitum eſt. Quoad ſecundam partem eſt ſententia D. Thom. 2. 2. *q.* 100. *art.* 4. *in corpore*. Ubi apponit S. Doctor diſcrimen inter ea, quæ ſunt ſpiritualibus annexa *antecedenter*, ut in calice conſecrato, in quo temporale, nempe materia præcedit conſecrationem, & inter ea, quæ ſunt annexa *conſequenter*, ut in beneficiis, ubi emolumentum temporale conſequitur ad jus ſpirituale: de his autem hæc docet: *Hujuſmodi nullo modo poſſunt eſſe ſine ſpiritualibus: & propter hoc ea nullo modo vendere licet: quia eis venditis, intelliguntur etiam ſpiritualia venditioni ſubjici.* Quod etiam conſtat ex jure canon. cap. *Si quis objecerit* 1. *q.* 3. his verbis: *Qui horum alterum vendit, ſine quo alterum non provenit, nihil invenditum relinquit.* Ex quibus conficitur hæc ratio: jus beneficiale ad temporalia emolumenta ita annexum eſt ad officia ſpiritualia, ut ſeparari nullo modo valeat; idcirco, qui unum vendit, & alterum vendat, neceſſum eſt; ſed vendere jus ſpirituale apud omnes jure divino ſimoniacum eſt, ergo etiam erit, ſi præciſe vendatur jus ad temporales redditus.

68. Objic. Sæpe beneficia authoritate Pontificis (& olim Epiſcopi) de uno in aliud transferuntur cum onere alicujus penſionis: hoc autem eſt quædam virtualis venditio beneficii: quia datur cum pacto oneroſo, ut alius penſionem ſolvat. Maxime quia poſtea valet illa penſio redimi; ergo ab initio potuiſſet eo compenſari, & ſic illo pretio beneficium emi, ergo.

69. Reſp. Quod jus ad temporales redditus poteſt conſiderari ut conjunctum cum jure ſpirituali, & ut dicit ordinem, & reſpectum ad illud: quo pacto nullo modo vendibile eſt propter dicta; & poteſt conſiderari ut ſeparatum a tali jure ſpirituali, & ſine ullo reſpectu, & ordine ad officium ſpirituale: et hoc modo poteſt ſummus Pontifex jus percipiendi beneficiales fructus diſſociare, & ſeparare a jure adminiſtrandi ſpiritualia: & tunc illud jus vendere non erit ſimonia: quia jam tale jus fit mere temporale, nullum habens ad ſpirituale reſpectum, ac ex conſequenti proprie non dicitur *eccleſiaſticum beneficium*. Quæ ſepara-

ratio tribus modis fieri potest authoritate solius summi Pontificis, qui solus est dispensator supremus omnium bonorum ecclesiasticorum. Primus est, si redditus assignet laicis pro ministerio temporali exercendo: ut quando Regibus, aut aliis decimas applicuit pro defensione fidelium ab infidelibus. Secundus, extinguendo spirituale officium, vel obligationem ad illud; quo modo jus ad redditus remanet vendibile, sicut quælibet alia jura temporalia: Tertius, imponendo pensionem super aliquod beneficium ecclesiasticum, quam separat ab illo, per quod fit temporalis. Quo pacto nihil spirituale, sed temporale pro temporali venditur.

70. Inq. 2. An vendere habitus, & commendas ordinum militarium sit simonia? R. 1. simoniacum esse vendere habitum ordinum militarium, qui datur religiosis choro, & divinis officiis deputatis; quia de illis idem judicium faciendum est, ac de venditione alterius habitus religiosi. Similiter venditio commendæ spiritualis, quæ scilicet officium spirituale habet annexum, simoniaca est, sicut venditio cujuslibet beneficii ecclesiastici.

71. Resp. 2. Non esse simoniam vendere habitus, aut commendas æquitum militarium: quia hujusmodi dantur propter honorem, & emolumentum temporale, quamvis tradantur personis religiosis: Titulus enim omnino secularis est. Peccant tamen contra justitiam saltem distributivam, qui hæc vendunt: quia agunt & contra finem, intentionemque fundatorum, & contra bonum commune reipublicæ. & illius religionis militaris, debent enim hæc conferri illis, qui in Christianæ reipublicæ defensionem præliati sunt. Possunt hujusmodi commendæ dari a Rege, vel Magistro cum onere exhibendi aliquod temporale ministerium v. g. ire in Africam; quia hoc videtur onus illi annexum. Similiter imponere aliquam pensionem in subsidium militiæ, vel alicujus militis particularis habita ratione justæ distributionis, & finis ipsarum commendarum. Tandem potest Pontifex ex justa causa Regi concedere venditionem ejusmodi commendarum, aut habituum, præcipue si pretium in majorem utilitatem militiæ convertatur.

72. Inq. 3. An præstimonia, vel pensiones vendi, vel redimi possint sine simonia? Pro resolutione supponimus, pensionem esse *jus percipiendi partem fructuum alicujus beneficii Pontificis authoritate consignatam.* Unde facultas imponendi pensionem soli summo Pontifici per jus positivum reservata est. Quamvis hoc non possit pro suo arbitrio, & absque legitima causa; quia imponere pensiones super beneficio est actus facultatis dispensatoriæ, non dominativæ: dispensatio absque justa causa disipatio est, non dispensatio. Causæ autem generales sunt Ecclesiæ utilitas, & Christi D. major cultus, ad quas cæteræ reducuntur: ut paupertas clerici pensionarii, aut bonum pacis inter litigantes.

73. Supponimus 2. Quod pensio potest accipi multipliciter. Alia est pensio erecta in titulum beneficii, ut præstimonia, seu beneficia simplicia, de quibus, cum sint vere, & proprie beneficia, non est hic sermo. Pensio, quæ vere, & proprie est talis, dividitur in *laicalem*, *clericalem*, & *mixtam. Laicalis* est, quæ indiscriminatim conferri potest & laicis, & clericis, quia ordinem non supponit, neque ad aliquid spirituale ordinatur. *Clericalis* illa est, quæ ex omni parte est ecclesiastica, quia in subjecto supponit ordinem, & ad spirituales functiones ordinatur: ut quæ dantur coadjutoriEpiscoporum, Canonicorum, Parochorum, aut Visitatori. *Mixta* est, quæ in subjecto ordinem supponit; sed datur titulo prorsus temporali, & ad functionem omnino temporalem, quæ non datur in titulum beneficii, sed pro beneficio: & est quadruplex: 1. quæ datur clerico pauperi, ut alatur. 2. Parocho seni, & impotenti. 3. Resignanti beneficium pacifice possessum. 4. Uni litigantium circa beneficia ob bonum pacis. His positis:

74. R. 1. Vendere pensiones clericales jure naturali, divino, & humano simonia est, ut omnes fatentur: quia induunt rationem beneficii ecclesiastici. Vendere vero pensiones laicales nullo jure prohibitum est: quia nihil spirituale continent, nec illi annectuntur. Idem dicendum est de pensione, quæ assignatur pro sustentatione clerici pauperis, quod non est materia simoniæ: quia non ob officium clericale, sed per modum alimenti in sustentationem datur.

75. Resp. 2. Vendere alias pensiones mixtas, quæ non in titulum beneficii, sed

pro

pro beneficio dantur, simoniacum est: quia ex Bulla Pii V. quæ incipit: *Ex proximo*: omnes pensiones recensitæ annexæ sunt titulo spirituali, omnesque clerici pensionarii astringuntur recitare officium parvum B. Virginis, ideo nec vendi, nec redimi absque simonia valent. Quæ Bulla recepta est in Hispania. Sed nota, quod etiam ex stylo Curiæ hujusmodi pensiones invendibiles, & irredimibiles sunt; & oppositum facientes, ut simoniaci puniuntur.

Punctum VI.

An jus patronatus vendi, & alienari possit absque simonia.

76. Tribus modis juris dispositione acquiritur jus patronatus, ut commune habet axioma: *patronum faciunt dos, ædificatio, fundus*: ex privilegio quoque Papæ, aut ex multiplicatis præsentationibus, quæ excedant hominum memoriam: Aliis etiam tribus modis potest jus patronatus ab uno in alterum transferri, nempe *jure hæreditario, donatione, & cum re vendita.* Extra hos tres modos a jure canonico præscriptos, nullo alio transferri potest jus patronatus, ut tenet Abbas in cap. *Quanto, de consuetud.*

77. Hoc autem jus patronatus considerari potest, ut honorificum, onerosum, & utile. *Honorificum* propter honores exhibendos patronis. *Onerosum*, quia ad patronum spectat defendere Ecclesiam, ne ejus bona dilapidentur. *Utile*, quia si patronus pauper fiat, & Ecclesia abundet, debet patrono suo potius, quam aliis subvenire. Secundum has consideraciones jus patronatus non est materia simoniæ; quia mere temporales sunt, & per se nullam connexionem habent cum spiritualibus. Idem dicendum est de quibusdam juribus, quæ patronatus appellantur, ut ad subveniendum fœminis nobilibus, ad redimendos captivos. Quæ licet ad opera pia ordinentur, cum neque ex principio, neque ex actu spiritualia dicantur, vendibilia sunt citra simoniæ vitium. In præsenti ergo loquimar de illo dumtaxat jure patronatus, quod Ecclesia patronis concessit præsentandi ad aliqua beneficia, an tale jus sit vendibile.

78. Resp. 1. Esse simoniam vendere jus patronatus, de quo loquimur, saltem jure positivo: Et constat ex cap. *De jure vero patron.* Et cap. *Præterea*; ubi expresse id prohibetur. Quare in nullo humano contractu, vel solutione, aut compensatione rei temporalis haberi potest ratio ad augendum pretium juris patronatus: nam eo ipso venderetur. Unde si annexus sit fundo, vendi potest ratione rei, cui inhæret: dummodo fundus pluris non vendatur ratione juris patronatus; si personæ inhæreat, tunc nullo modo ad alios transire valet.

79. R. 2. Vendere jus patronatus esse simoniam nedum ex jure ecclesiastico, sed etiam ex jure divino: quia jus illud est spirituale: tum quia procedit a potestate ecclesiasticæ jurisdictionis, cum ab ea sit institutum: Tum quia finis illius est spiritualis, nempe obtinere beneficium ecclesiasticum, & potestatem jurisdictionis ecclesiasticæ; tum denique, quia actus illi juri correspondens est spiritualis, nimirum præsentatio ad beneficium spirituale, per quam præsentatus fit proxime capax ad institutionem beneficii, ergo.

80. Nota, quod vendere jus illud, quod habent aliqui patroni ad præsentandum duas, vel tres moniales, quod vulgo dicitur: *Plazas de presentacion*, ut absque dote recipiantur, non est simonia, tam inspecto jure ecclesiastico, quam divino. Licet perperam facerent patroni, si tale jus ob lucrum vile temporale venditioni subjicerent. Et horum ratio est, quia ex una parte nullibi prohibetur ejusmodi venditio, nam jura, quæ supra adduximus, solum locuntur de præsentatione ad beneficia, non vero de presentatione ad habitum religiosum, & non debent de uno in aliud extendi. Ex alia parte hoc jus non est primo, & per se, ac principaliter institutum respectu spiritualitatis, quæ est in habitus susceptione, sed ad supplendum illud temporale, quod propter ingressum potest peti titulo sustentationis.

Punctum VII.

De simonia ob venditionem sepulturæ.

81. Inq. 1. Quid sit sepultura ecclesiastica? R. Est *locus concavus in ecclesiastico cœmeterio factus, in quo corpus catholici conquiescit.* Per *ly* cœmeterio in-

intelligitur Ecclesia, cappellæ, claustra, & omnia alia loca consecrata, aut benedicta, & ad sepulturam fidelium ex designatione Episcopi deputata. Unde sepultura ecclesiastica locus est religiosus, ob idque gaudet immunitate Ecclesiæ.

82. Inq. 2. An sit simonia vendere sepulturas, vel jus, ut tali loco, aut parte Ecclesiæ nullus præter illum, qui emit, aut ejus successores, sepeliatur? R. Quod si talis locus benedictus, aut consecratus, & sic ad sepulturam destinatus ratione benedictionis venderetur, aut pluris venderetur, esset jure divino, & naturali simonia: quia res spiritualis venalis redderetur. D. Thom. 2. 2. *q.* 100. *art.* 4. *ad* 3. At si sepultura tali modo benedicta non ratione benedictionis, sed ratione terræ, aut soli, in quo sita est, venderetur, sicut emit Abraham ab Ephron terram nudam ad sepulturam. *Genes.* 23. licet non esset simonia de jure divino, aut naturali, sicuti calicem vendere ratione materiæ, ex qua factus est, tamen est de jure ecclesiastico, & sic malum, quia prohibitum: cap. *Abolendæ, de sepultur.* cap. *Non satis.* cap. *Audivimus, de simonia.*

83. Sed pro tali loco sepulturæ possunt stipendia accipi, non ut pretium illius, sed ut eleemosyna ad sustentationem ministrorum Ecclesiæ, sicut pro Missis recipitur, vel ad conservationem fabricæ, & cultus divini: quia æquum est, quod defuncti, qui in templo inhabitant, ad ejus reparationem, & ornatum concurrant: vel quia expensæ in ea factæ exiguntur, præscindendo a spiritualitate. Etiam pro loco honorationis sepulturæ plus accipi potest, ut pro capella majori, meliori loco, commodiori, & digniori: quia solum venditur honor, ut pendet ex hominum æstimatione, qui per accidens rei spirituali conjungitur. Etiam potest recipi pretium pro perpetuo jure sepulcri, id est pro ea obligatione, ut nullus præter eum, vel ejus successores in tali loco admittantur: quia tale jus proprietatis quid temporale est, & per accidens conjunctum spirituali. Idem, quod dictum est de sepulturis, cum proportione dicendum est de cappellis, quæ solent secularibus dari pro usu sepulturæ.

CAPUT III.

De actionibus, pactis, aut conventionibus simoniacis.

Dictum est de simonia secundum materiam, quæ illam constituit, nimirum tam ex parte pretii temporalis, quam ex parte rei spiritualis simili pretio comparatæ, quæ sunt quasi partes, ex quibus contractus simoniacus coalescit; nunc agendum est de illis actionibus, quæ circa has materias exercitæ talem contractum constituunt: earum quippe notitia pro quotidiana praxi est multum necessaria.

Punctum I.

De redemptione vexationis per pecuniam.

84. Inq. 1. An post acquisitum jus in re, vel ad rem spiritualem, vexationem circa illud pecunia tollere sit peccatum? Pro resolutione nota, quod *jus acquisitum* est debitum ex justitia commutativa, quod alio nomine dicitur *jus in re*: & hoc accidit, quando res habetur de facto, & est appropriata habenti jus, licet interdum non possideatur: ut qui electus est ad beneficium, & habet jus ad collationem a Superiore legitimo, licet possessionem non habeat. *Jus acquirendum* est aliquando jus, debitum quidem, sed ex justitia distributiva, aut ex vi alterius virtutis, & hoc dicitur *jus ad rem*: & potest esse, vel remotum, ut est illud, quod oppositor dignus, aut magis dignus habet ad beneficium: Vel proximum, quod habet electus, aut præsentatus, nondum tamen confirmatus, aut institutus.

85. R. Ex D. Thom. 2. 2. *q.* 100. *a.* 2. *ad* 5. *Postquam jus alicui acquisitum est, licet per pecuniam injusta impedimenta removere.* Quod habetur in cap. *Dilectus* 1. *de simonia.* cap. *Quæsitum.* 1. *q.* 3. Et ratio est, quia sic redimens vexationem pecuniam non tradit, neque tradere potest pro re spirituali, quam jam habet; sed pro injuria, quam injuste patitur, repellenda. Imo nec talis aliquod peccatum committit, quia alterius injustæ actioni cooperatur, sed rem bonam facit utendo jure suo, ut alius ab injusta illa vexatione de-

desistat, & suum jus jam quæsitum conservet indemne. Sicut de dante, & usurario injuste recipiente dictum est, & sic in utroque casu propter injuriam recipientis datur ipsi danti repetitio, ut docet glossa cap. *Dilectus 1. de simon.*

86. Sed advertendum, quod redemptio vexationis licita est, quando jus quæsitum est plenum, certum, & indubitatum, saltem apud peritos, & quando vexatio est injusta; si enim jus dubium sit, & circa illud quis vexetur, non licet vexationem pretio redimere, nec etiam quando jus est certum, sed juste ab alio vexatur. Unde quoties dubium sit de valore electionis, præsentationis, aut institutionis, & lis intentatur, non potest licite, & absque simonia redimi pretio hujusmodi vexatio: tum quia jus non est certum, tum quia vexatio injusta non est. Similiter ut hujusmodi vexationis redemptio licita sit, requiritur, quod auferatur per aliquid temporale: quia illam tollere per dationem alicujus spiritualis simoniacum est; eo quod daretur aliquid spirituale pro temporali immediate, & per se, nempe pro redemptione vexationis.

87. Inq. 2. An sit simonia pecunia redimere vexationem injustam circa possessionem beneficii? R. neg. Si vexatio sit circa *factum*; econtra vero si sit circa *jus*. Quando jus certum, & inconcussum est, nihilque spirituale acquirendum superest, tunc possessio in solo facto consistit: hoc autem est omnino temporale, pro quo pretium datur. Si vero jus ad possessionem in dubium verteretur, tunc simoniacum esset pretio vexationem redimere: quia jam non per se sola redimeretur possessio, sed ut annexa juri, & sic per se ipsum jus redimeretur, quod erat infirmum, ut firmum fieret, & stabile. Nota, quod possessio beneficii non est aliquid spirituale, sed declaratio quædam forensis, qua publicatur hunc hominem habere beneficium, supposito titulo collationis, & jure ad percipiendos fructus ratione illius.

88. Inq. 3. An redimere vexationem ante jus acquisitum in re spirituali sit simonia? R. affirm. Sic D. Thom. ubi supra his verbis: *Dicendum, quod antequam alicui acquiratur jus in Episcopatu, vel quacumque dignitate, vel præbenda per electionem, vel provisionem, seu collationem, simoniacum esset adversantium obstacula pecunia redimere: sic enim per pecuniam pararet sibi viam ad rem spiritualem obtinendam.*

89. Hæc resolutio D. Thom. intelligenda est, quando vexatio intentatur ab eo, qui obesse, & prodesse valet eligendo, vel confirmando: tunc pecunia redimere talem vexationem simonia manifesta est: quia tunc pecunia aperitur via ad beneficium obtinendum. E contrario, quando vexatio provenit ab iliis, qui obesse, sed nullo modo prodesse queunt, tunc nulla est simonia per pecuniam removere injusta obstacula calumniarum, seu accusationum: quia isti privati nullam partem in conferendo beneficio habent, ergo pecunia ista non parat viam ad beneficia, sed dumtaxat removet exteriora obstacula injusta. Nota tamen, quod si adultus in extremo vitæ nequeat baptizari, nisi ab eo, qui sine pecunia non vult baptizare, potius debet mori sine baptismo, quam dare pecuniam: quia potest salvari baptismo flaminis. At qui haberet curam infantis in eodem extremo constituti, & nequiret aliter baptizari, nisi dando pecuniam pro baptismo, posset licite aquam emere, vel pecuniam dare ad redimendam injustam vexationem, & obstaculum avaritiæ tollendum, cum aliter infans nequeat salvari. Vide D. Thom. 2. 2. *q.* 100. *a.* 2. *ad* 1.

90. Inq. 4. An sit simonia tradere electoribus pecuniam, ut desistant ab electione indigni, vel ut, omisso digno, eligant digniorem? R. 1. Licitum est dare pecuniam electoribus, ut desistant ab indigni electione, imo etiam ab electione digni, si sint alii digniores: & ratio est, quia Ecclesia jus habet acquisitum, ut non eligatur indignus ad beneficium, imo nec dignus in conspectu dignioris; aliter vexationem injustam patitur circa suum acquisitum jus, ergo licitum erit eam pecunia redimere. Maxime quia in hoc casu oblatio pecuniæ nihil aliud est, quam electores avocare a peccato illo gravissimo, quod parati sunt committere, quodque muneribus removere minime est illicitum.

91. R. 2. Non esse simoniam dare pecuniam, ut positive eligatur dignus, vel dignior in communi, non determinando aliquam personam: & ratio est, quia hoc idem est, ac si daretur pecunia, ut non eli-

eligatur indignus, cum inter dignum, & indignum non detur medium; sed istud est licitum, & absque simonia, ergo & illud. Si vero offeratur pecunia pro electione Petri v. g. qui solus est dignus, vel dignior, tunc proculdubio simonia committeretur: quia esset parare viam per pecuniam ad beneficium, ad quod non habebat jus acquisitum. Dicta in his duobus numeris vix practicari possunt absque scandalo, & simonia. Ordinarie etiam illicitum est ad talem electionem modo dicto cooperari: quia tunc electores pecuniam accipientes simoniam committunt, & sic collatio, vel electio beneficii erit nulla, utpote simoniace facta, excepta electione Pontificis, quæ licet injuste fiat, simoniace quidem fit; factum tamen tenet ad schismatum occasiones amovendas, & Ecclesiæ pacem fovendam.

Punctum II.

De permutatione rerum spiritualium.

92. Inq. 1. An sit simonia permutare res spirituales pro aliis spiritualibus? R. neg. Exceptis beneficiis, quia per talem pactionem non fit injuria rei spirituali, cum pro suo simili, vel æquivalenti permutetur: & alias nullo jure est prohibitum. Quare licitum est te hac hebdomada celebrare quatuor Missas, ut totidem alio tempore pro te Petrus celebret; tot preces fundere eo pacto, ut alter preces alias recitet, te hanc reliquiam tradere ea conventione, ut alia tibi tradatur. Oportet vero in his pactionibus proportionem servare, ut pure spiritualis cum pure spiritualibus commutentur; si habent temporale aliquod annexum, in utroque sit ejusdem ordinis, nimirum, vel antecedenter in utroque, vel in utroque consequenter, & non misceatur compensatio temporalis pro spirituali, vel econtra.

93. Inq. 2. An beneficia permutari valeant, absque simonia? R. Quod in beneficiis ecclesiasticis, & in his, quæ ad ea spectant, quæcumque commutatio absque authoritate Superioris facta, quamvis de jure naturali, & divino non sit simonia, est tamen simonia jure ecclesiastico: quia *omnis pactio in beneficialibus simoniaca est.* Ut constat *ex cap. Quæsitum. cap. Cum olim, de rer. permut.* & aliis. Hæ prohibitiones factæ sunt ad evitandam simoniæ speciem: quia licet tituli beneficiorum sint spirituales, annexi illis sunt redditus temporales, qui avaritiam, & cupiditatem hominum magnopere accendunt. Nomine beneficiorum intelliguntur omnia spiritualia, quæ habent temporalia annexa consequenter, etiam si proprie, & in rigore beneficia non sint, ut Vicaria amovibilis, cappellania non collativa. Et idem est de omnibus actionibus pertinentibus ad provisiones beneficiorum, quæ ex potestate, vel jure aliquo spirituali procedant, ut de institutione, præsentatione, electione, aut consumatione.

94. Inq. 3. Quis debeat esse Superior, cujus authoritate licite fieri valent hæ beneficiorum permutationes? R. Illius Prælati authoritatem requiri, cujus est beneficia illa conferre: & ideo *in Extravag. Dudum* Benedicti II. definitum est, non posse Episcopum id facere in beneficiis ad Pontificem pertinentibus. Regulariter autem sufficit authoritas Episcopi ad tales commutationes faciendas pro sua Diœcesi. *Cap. Quæsitum.* Et nomine *Episcopi* intelliguntur Abbates, eamdem Episcopalem jurisdictionem exercentes: quia sicut hi possunt dare similia beneficia, sic ad eorum transmutationem authoritatem conferre. Idem potest facere Capitulum, Sede vacante: quia tunc jurisdictione quasi Episcopali fungitur. Si autem beneficia sint in diversis Diœcesibus, utriusque Episcopi consensus requiritur, & etiam patronorum; quia jura non excludunt eorum consensum: nec est præsumendum eorum juribus voluisse derogare, nisi exprimant. Ut hæ permutationes licite fiant, uterque beneficiatus habere debet jus certum, inconcussum, acquisitum in re, seu in beneficiis permutandis; alias permutatio simoniaca, & nulla existeret. Permutatores beneficiorum possunt simul honestas conditiones inire mutuo, & eas proponere legittimo Superiori.

95. Inq. 4. An, quando permutatio sine culpa permutantis non tenuit, vel quia alter non habebat jus ad beneficium, vel ante permutationem mortuus est, possit alter propria authoritate redire ad suum beneficium, quod causa permutationis resignaverat? R. neg. Sed indigere nova collatione

ne Superioris, alias esset intrusus: quia renuncians ex causa permutationis, perdit titulum, & possessionem, & per talem resignationem vacabit beneficium. Nisi resignatio fiat in manibus Pontificis.

96. Inq. 5. An authoritate Episcopi possit beneficium ecclesiasticum pensione permutari? R. 1. Quod, si pensio sit mere temporalis, nequit, etiam authoritate Pontificis, sine simonia contra jus divinum pro beneficio permutari: quia in hoc casu beneficium ecclesiasticum, quod est omnino spirituale, permutaretur cum re temporali, quod juri divino adversatur. R. 2. Quando pensio spiritualis est, potest fieri permutatio authoritate Pontificis, non Episcopi: quia solus Pontifex potest pensionem super beneficiis imponere, & authoritate sua commutationem pensionis pro pensione firmare, ergo solius authoritatis pontificiæ est approbare permutationem beneficii pro pensione spirituali. R. 3. Si pensio fuerit in titulum beneficii erecta, ut præstimonia, & beneficia simplicia, tunc authoritate Episcopi potest fieri talis permutatio, quia eadem ratio est, ac de beneficiis.

97. Inq. 6. An, quando beneficia sunt inæqualia, possint commutari adjecta pecunia, vel alterius rei temporalis compensatione? R. Quod, sive beneficia sint inæqualia in gradu, dignitate, & jurisdictione, sive in fructibus, nullo modo, nullave authoritate valet pecunia compensari talis excessus absque simonia juris divini, quia tunc venderetur titulus beneficii, qui est spiritualis, pro re temporali, quod juri divino adversatur.

98. Inq. 7. Quot requirantur conditiones pro licita beneficiorum commutatione? R. Quinque conditiones esse necessarias, ut ejusmodi permutationes beneficiorum licite, & sine simonia fiant. 1. Ut commutatio fiat authoritate Superioris, nimirum Episcopi in commutandis beneficiis, & Pontificis in commutandis pensionibus. 2. Quod beneficium commutandum sit pleno jure quæsitum cum jure in re. 3. Ut nulla pactio privatim inter partes fiat, nisi in ordine ad consensum Superioris. 4. Ut nulla pensio, onusve imponatur, aut exactio fiat, aut compensatio excesus fructuum pro aliquo pretio æstimabili sine authoritate Pontificis. 5. Quod fiat ex justa causa utili, vel necessaria Ecclesiæ.

Punctum III.

De transactione super beneficio.

99. Inq. 1. An transactio seu pactio onerosa ad componendam litem in beneficiis habeat rationem simoniæ? Pro resolutione notandum est. 1. Quod, cum transactio sit species quædam transmutationis, ad eam reducitur, unde sicut permutatio beneficiorum fieri non valet authoritate partium absque periculo simoniæ, sic nec transactio.

100. Supponendum est 2. Quod transactio est *pactio non gratuita de re dubia, & lite incerta ad litem dirimendam.* Dicitur *pactio non gratuita*: ut distincta a compositione amicabili, & donatione, quæ fieri valent absque pensione, & divisione, omninoque gratis. Et hæc compositio amicabilis licita est authoritate etiam propria facta absque ulla divisione juris, vel rei, super quam est litigium, & absque ulla compensatione: quia in tali casu liberaliter una pars cedit juri suo: vel uterque arbitrio prudentum comittit, quod laudabile est.

101. R. 1. Transactionem esse simoniacam, dum remittitur, vel retinetur jus spirituale pro temporali emolumento: & ratio est, quia talis transactio est quoddam genus permutationis ad terminandam litem; sed rem temporalem pro spirituali commutare, vel econtra, est manifesta simonia, ergo.

102. R. 2. In materia beneficiorum transactio propria authoritate facta simoniaca est ex jure positivo, etiam si in ea spirituale pro spirituali transigatur: nam jus canonicum intuitu religionis ob periculum simoniæ hujusmodi transactiones privata authoritate fieri vetuit cap. *Constitutus, de relig. domib.* cap. *Super eo, de transact.* Potest tamen talis transactio licite fieri authoritate Episcopi: constat ex cap. *Statuimus, de transact.* Tum quia talis transactio, ut plurimum, æquivalet permutationi, quæ fieri potest authoritate Episcopi ex justa causa: unde cum causa transactionis sit bonum pacis, quod satis promovetur per cessationem litis, quodque valde honestum, & necessarium reipubli-

cæ est, hinc est sufficere, ut talis transactio licite, & valide authoritate Episcopi fiat.

103. Inq. 2. An possit Episcopus litem componere taliter inter partes transigendo, quod altera, quæ cædit beneficio, aut rei super quam litigatur, onus aliquod, vel pensionem temporalem ab alio recipiat? R. neg. Et ratio est: quia in hoc casu permutaretur res spiritualis pro temporali, atque adeo simonia esset jure naturali, & divino prohibita. Constat etiam ex Alexandro III. cap. *Super eo*, extr. de transact. ubi hæc decernit: *Super eo, quod quæsivisti, utrum ab ecclesiastico beneficio in litigium deducto, possit fieri transactio, tale damus responsum: quod transigi super re sacra, & litigiosa non potest. Etenim res sacræ, ut possideantur, aliquo dato, vel retento, sive promisso, speciem credimus habere simoniæ.* Idem constat in cap. *Constitut.*

104. Inq. 3. An litigantes possint Judicem arbitrum de communi consensu eligere, etiam si ille arbiter non sit Prælatus, nec Judex causæ, sed alius tertius, & illius judicio stare? R. ob bonum pacis, & litis terminationem, quod magni semper ab Ecclesia æstimatur, posse id licite fieri, dummodo arbiter sit clericus, quia cum agatur de causa ecclesiastica, æquum est ab ecclesiasticis componi, & hujusmodi arbiter secundum suum prudens judicium potest adjudicare absolute beneficium ei, quem probabilius jus habere judicaverit libere, & absque ullo onere imposito: vel imponendo onus temporale, nimirum pensionem aliquam temporalem beneficiario, non beneficio; (non vero spiritualem, aut perpetuam, quia hoc pertinet ad Prælatos) vel aliquam summam solvendam ei, qui cedit ob bonum pacis, ob expensas factas, vel ad illius sustentationem. Constat hoc ex cap. *Non sine multa, de arbitriis.*

105. Verum licet hæc doctrina communior sit; tamen in praxi consulendum est, ut litigantes curent authoritate Superioris litem dirimere, quia omnis pactio in beneficialibus sine Superioris authoritate simoniaca est; vel saltem simoniæ speciem redolet. Quamvis enim Sedes apostolica pensionem ab arbitro impositam pro pace, & quiete Ecclesiæ tolleret; non vero absolute approbat; sed potius suspectam censet. Cap. *Nisi essent. Extr. de præbendis.*

106. Extra materiam vero beneficiorum, si fiat transactio circa rem spiritualem per largitionem alterius rei spiritualis proportionatæ, non est simonia, etiam si propria authoritate fiat, ut diximus de permutatione harum rerum. Unde si lis moveatur de reliquiis, cujus sint, poterunt litigantes pacisci, ut dividantur, si fieri potest, aut pro reliquia, de qua contenditur, altera detur. Similiter si litigium sit de jure præsentandi, possunt transigere, ut alternatim præsentent. Si circa jus decimarum, ut quælibet pars partem fructuum recipiat, & sic de aliis: quia est datio spiritualis pro spirituali, annexi pro annexo cum proportione in commutationibus requisita.

Punctum IV.

De renuntiatione beneficiorum.

107. Inq. 1. Qualiter renuntiari absque simonia beneficium possit? R. Renuntiatio est *voluntaria abdicatio, qua quis beneficium, quod pacifice possidet, in Prælati sui manibus dimittit.* Unde nisi in manibus Prælati fiat, nulla, & invalida est renuntiatio; si vero beneficium non sit pacifice acquisitum, sed litigiosum, non requiritur authoritas Prælati, ut renuntietur valide, sed quilibet juri suo, quod sub lite habet, libere renuntiare potest. Quatuor modis renuntiatio fieri valet in manibus Prælati. 1. Absolute, & sine ulla conditione. 2. In favorem talis personæ. 3. In favorem talis personæ, & cum reservatione pensionis. 4. Absque designatione personæ, & cum reservatione pensionis.

108. Quibus sic suppositis, dicimus, quod renuntiatio primo modo licite fieri potest in manus Episcopi, vel Pontificis, sit fuerit Episcopatus, etiam si nondum sit consecratus, quia neque de se est malum, nec ullo jure prohibitum, & sic praxi laudabili habetur. Resignatio vero tribus modis sequentibus fieri nequit absque facultate summi Pontificis, qui in bonum, & commodum Ecclesiæ dispensare valet, cum nulli juri divino adversetur, quamquam probare, vel refutare potest. Quod non possit fieri renuntiatio 2. modo, scilicet

in

in favorem talis personæ nisi authoritate Pontificis, constat ex consuetudine, & stylo Curiæ damnantis has renuntiationes, ut vetitas jure positivo. Quod in 3. & 4. modo sint illicitæ, & invalidæ ejusmodi renuntiationes, nisi authoritate Papæ, constat ex Constitut. S. Pii V. *Intollerabilis*, in qua ademit Episcopis, & Prælatis inferioribus potestatem imponendi ejusmodi pensiones: quæ facultas est summo Pontifici reservata.

109. Inquires 2. An resignatio facta in manu Episcopi in favorem tertii contineat simoniam? R. 1. Quod, intercedente pacto inter Episcopum, & resignantem de admissione resignationis, & provisione beneficii in personam designatam, proculdubio erit simonia: quia ejusmodi pacta prohibentur a jure ob motivum religionis. R. 2. Si nullum pactum intercedat, non est simonia: quia nullus ibi reperitur contractus onerosus, nec onus imponitur Episcopo, cum possit illam renuntiationem abjicere, vel acceptare. Erit tamen illud peccatum ex parte resignantis, & genus quoddam injustitiæ in materia religionis, quatenus, ac si esset verus dominus beneficiorum, vult usurpare potestatem sibi per jura prohibitam: & etiam quoddam sacrilegium, quatenus irreverenter tractat res sacras volens eas distribuere contra jura. Et ob id poterit Episcopus eum tali beneficio privare, & alteri conferre, ut tradit Innocentius in cap. *Quod in dubiis*.

110. R. 3. Quod, si resignans non apponat rigorosam conditionem, sed solum exprimat Prælato suum desiderium, ut servandum in provisione beneficii, & hoc verbis manifestetur, nempe, ut determinatæ personæ beneficium conferatur, non potest hoc licite fieri: quia S. Pius V. in motu proprio: *Quanta Ecclesia Dei* prohibet Episcopis, electoribus, & præsentatoribus, ne conferant beneficia resignata illis, qui verbo, aut nutu fuerint a resignatoribus indicati, nec consanguineis, affinibus, familiaribusve resignatoris. Unde optime Episcopus se geret in hoc, & similibus casibus, etiam ubi rigorosa intercedit conditio, acceptando absolute resignationem beneficii, & illud digniori conferendo. Sæpe ejusmodi resignationes sunt turpes nundinationes, quas Pius V. ibi ab Ecclesia Dei relegare satagit.

111. Ex dictis sequitur. 1. Renuntiationes reciprocas, quibus tu v. g. renuntias in favorem amici Petri, ut is tibi renuntiet, esse simoniacas: quia ibi pactum intercedit, resignatioque in favorem tertii, quæ Episcopis est omnino prohibita. Sequitur. 2. Renuntiationem triangularem v. g. renuntias tuum beneficium Petro, Petrus Paulo, ut tandem Paulus suum tibi resignet, esse simoniacam propter eamdem rationem. Etiam sunt simoniaci, qui a resignatariis exigunt, aut fidei jussorem sæcularem, aut hipotecam, aut anticipatam solutionem; ejusmodi enim pacta manifeste simoniaca sunt: quia obligant alium ad id, quod de jure non inest, eique onus pretio æstimabile imponunt.

Punctum V.

De simonia confidentiali beneficiorum.

112. An resignatio beneficiorum confidentialis sit simoniaca? Pro resolutione supponendum est. 1. quod resignatio confidentialis beneficii illa dicitur, quæ fit in manibus Prælati legitimi cum fiducia, quod ille in cujus gratiam renuntiatur beneficium, sibi, vel alteri resignabit idem beneficium, vel aliud, vel pensionem, aut quid aliud solvet. Idem est, si patronus præsentet clericum ad beneficium cum fiducia, quod aut sibi, aut suis idem beneficium resignabit, vel aliquid sit donaturus.

113. Supponendum est. 2. duobus modis posse collationem, aut resignationem beneficii in confidentia fieri. Primo, si per talem confidentiam ex pacto tacito, vel explicito novum aliquod debitum legale velit superaddere, ita ut resignatarius vel resignanti, vel aliis teneatur ex debito rigoroso beneficium renuntiare, aut partem fructuum persolvere. Secundo modo, quando resignans absque aliquo pacto, vel abligatione civili, sed cum sola spe, & confidentia gratitudinis resignat beneficium in favorem illius, de quo sperat, quod ex sola gratitudine, & ex sua voluntate, vel sibi, vel cui voluerit, opportuno tempore resignabit; aut quod ex tali gratitudine, vel sibi, vel suis ex fructibus beneficii subveniet: non intendendo novam aliquam obligationem imponere, sed eam,

quæ ad beneficium collatum sequitur naturaliter, & quæ solum est antidoralis ad urbanam, & gratam correspondentiam inducens. His præmissis:::

114. R. 1. Quod resignatio fiduciaria cum pacto expresso, vel tacito est simoniaca jure naturali, divino, & humano vetita: quia illa civilis obligatio est pretio æstimabilis; ac proinde pro ea renuntiare beneficium est dare spirituale pro temporali, quod est simoniacum, & pluribus juribus prohibitum, præcipue ex Pio IV. constitutione *Romanum Pontificem.* Et ex Pio V. constitutione *Intolerabilis*, quibus has fiduciarias resignationes nullas, & irritas declararunt. PræfatæConstitutiones respiciunt personas resignantes, resignatarias, electores, collatores, præsentatores beneficiorum istorum hoc modo vacantium. Actiones autem, quæ in his constitutionibus prohibentur, & resignationes, aut collationes, quæ *ex confidentia* dicuntur, sunt resignationes cum *accessu*, *regressu*, vel *ingressu* ad beneficium, & quæcumque receptiones beneficii, vel resignationes illius cum spe recipiendi fructus, vel partem, vel aliam pensionem.

115. Per *accessum*, *regressum*, vel *ingressum*, quæ his constitutionibus damnantur, & damnata erant a Tridentino *sess.* 25. *cap.* 7. intelligimus esse quasdam expectativas, seu confidentias, quibus significatur, resignantem non omnino, & absolute beneficium dimittere, sed velle sibi retinere aliquod jus, ut aliquando possit repetere, & accipiens teneatur reddere. Petrus ob teneram ætatem, vel aliam causam est impeditus, confert beneficium Paulo sub confidentia, quod dimittet illud, quando Petrus fuerit capax, & vocatur *accessus.* Cedit beneficium alteri, servato jure regrediendi ad illud, si pensionem non solverit, vel si moriatur, est *regressus.* Confertur tibi beneficium, & ante possessionem alteri resignas, servato tibi jure in illud ingrediendi, si alter moriatur, fiat Episcopus, vel religiosus, dicitur *ingressus.* Ita ergo sunt omnes actiones confidentiales, quæ ut simoniacæ in dictis Constitutionibus prohibentur.

116. Resp. 2. Quod si resignatio fiduciaria fiat secundo modo absque ullo pacto, & obligatione, licet periculosa sit, & ut plurimum in praxi simoniaca, absolute tamen, & speculative fieri potest absque simonia. Quoad primam partem probatur: quia licet resignans ex sola gratitudine possit commodum aliquod temporale sperare ab eo, in cujus favorem beneficium resignavit, creditu tamen difficile est, ut resignatarius ex sola liberalitate fructus beneficii, vel partem solvat: qua ratione periculosa omnino est ejusmodi resignatio. Quoad secundam partem probatur: quia hæc resignatio, absque ullo pacto est omnino voluntaria, & absoluta, ergo non est simoniaca. Præterea sperare exercitium virtutis gratitudinis, & amicitiæ absolute laudabile est, nec prohibitioni subjacet: quando autem hæc sincera spes reipsa detur, pendet ex confessione resignantium. Si autem intentio conferentis, vel resignantis beneficium esset corrupta, quia nimirum obligatione civili alterum obligare intenderet, & hæc intentio solum mansit in mente, erit simonia confidentialis, mentalis tamen, & sic nullis simoniæ pœnis subjecta.

117. Inq. 2. An in præfatis Constitutionibus prohibeantur non solum resignationes fiduciariæ beneficiorum, sed etiam resignationes fiduciariæ in pensionibus, & permutationibus beneficiorum? R. affirm. Et ratio est, quod in dictis decretis prohibetur omne genus contractus confidentialis, quapropter ad omnem simoniam fiduciariam se extendunt.

118. Inq. 3. Quas pœnas incurrant, qui simoniam confidentialem committunt? R. Quod præter communes pœnas omnibus simoniacis assignatas pro hac confidentiali speciales assignantur a Pio IV. & S. Pio V. in supradictis Bullis. 1. Ut Cardinales, Episcopi, & alii Prælati, qui hanc simoniam fiduciariam committunt, sint interdicti ab ingressu Ecclesiæ, & si ingrediantur, fiunt irregulares. 2. Quod inferiores hac simonia inquinati sunt ipso facto excommunicati excommunicatione summo Pontifici reservata. 3. Quod collatio, & resignatio beneficii taliter facta est nulla, & sic tenetur illud resignare, qui sic accepit, & omnes fructus talis beneficii restituere. Tribus his pœnis ante judicis sententiam subjacent ejusmodi simoniaci, & hoc etiam si non sit completa simonia, dummodo acceperit beneficium in confidentiam, licet alter non impleverit,

rit, quod promisit. Hoc beneficium est reservatum Sedi apostolicæ, & ejus cameræ consignantur fructus illius jam recepti. 4. Pœna est privatio beneficiorum, quæ rite obtinebantur ante talem simoniam, & fiunt ad illa inepti, sed non incurritur hęc pœna, nisi post sententiam.

Punctum VI.

De pœnis in jure assignatis contra simoniacos.

119. Supponendum est 1. pro simonia pure mentali in quacumque materia nullam esse pœnam, nec aliquam obligationem dimittendi beneficium, *sed per solam pœnitentiam suo satisfacere Creatori* : Ut dicitur in cap. *Mandato*, *de simonia* : quia sicut Ecclesia de pure internis nequit judicare, ita neque illa punire, ut inquit D. Thomas 2. 2. *q.* 100. *art.* 6. *ad* 6. Quod tenet, etiam si simonia mentalis exeat in opus externum non manifestativum illius: ut dum familiaris inservit Episcopo ex intentione, ut propter obsequia ab eo recipiat beneficia. Quia iste, solum quoad Deum, est simoniacus, non quoad pœnam. D. Thom. ibi.

120. Supponendum est 2. nullas pœnas in jure latas ipso facto incurrendas reperiri pro simoniacis, præter quam in tribus casibus, nempe ob simoniam commissam in ingressu religionis, in receptione ordinum, & in beneficiis. Est commune Doctorum: sed sunt pœnæ ferendæ aliquæ in jure assignatæ pro aliis simoniacis, nempe infamiæ, reclusionis, depositionis ab officio, & beneficio, quod ab altari repellantur, ab Ecclesia eliminentur, & aliæ similes, quæ diversis juriqus assignantur. Quibus suppositis.

121. Inq. 1. Quas pœnas incurrunt simoniaci ob ingressum in religionem? R. Quod dantes, vel recipientes aliquid pro ingressu religionis ipso facto singulares personæ excommunicantur excommunicatione Papæ reservata. Extravagant. *cap.* 1. *de simonia* : in eadem Extravaganti imponitur pœna suspensionis conventui, seu capitulo, qui actu capitulari aliquid daret, aut reciperet pro ingressu; similiter si aliquis ad professionem fuerit simoniace receptus, licet ejus professio sit valida, tam recipiens, quam receptus de monasterio expellendus est sine spe restitutionis, & in loco arctioris regulæ ad perpetuam pœnitentiam detrudendus. Insuper tales simoniaci sunt infames, quando talis simonia est notoria, aut juridice declarata, & consequenter sunt irregulares irregularitate ex infamia orta.

122. Inq. 2. Quæ pœnæ impositæ sunt recipientibus simoniace sacros ordines? R. Qui simoniace aliquem ordinat, aut ad conferendum ordinem mediator est, eo ipso est excommunicatus excommunicatione Papæ reservata, quacumque fulgeat dignitate, etiam Cardinalitia. Extravag. 2. *Cum detestabile, de simonia*: Non extenditur ad primam tonsuram, cum verus ordo non sit. Deinde simoniacus ordinator ipso jure a collatione quorumcumque ordinum, etiam primæ tonsuræ, & executione omnium pontificalium suspenditur per Sixtum V. in Bulla *Sanctum*, *& salutare*. Denique interdicitur ab ingressu Ecclesiæ, & punitur suspensione a regimine, & administratione suæ Ecclesiæ, & perceptione omnium fructuum suorum beneficiorum, si interdictum ab ingressu Ecclesiæ, & suspensionem dictam a pontificali munere violaverit.

123. Ordinati vero simoniace sunt ipso facto excommunicati excommunicatione reservata Pontifici. *Extravag. Detestabilem.* Ubi etiam suspenditur ab executione omnium ordinum, etiam eorum, qui legitime suscepti fuerunt. Quam suspensionem incurrit, qui facti inscius, alterius ope simoniace ordinatus est. D. Thom. 2. 2. *q.* 100. *a.* 3. *ad* 6. *Quia*, inquit, *nullus potest licite retinere, id quod contra voluntatem Domini acquisivit. Dominus autem, cujus Ecclesiarum Prælati sunt dispensatores, & ministri, ordinavit, ut spiritualia gratis darentur.* Ab his autem pœnis solus Pontifex dispensare valet, ut subdit *ad* 7. idem D. Thomas. Qui ordines suscipit sub titulo patrimonii ficti, suspenditur ab executione Subdiaconatus recepti, & interdicitur ad alios ordines provehendus. Cap. *Per tuas nobis.* Ex Trid. *sess.* 21. *de reform. cap.* 2. Ex Pio V. Bulla *Romanus Pontifex.*

124. Inq. 3. Quas pœnas incurrunt conferentes, & obtinentes simoniace beneficia? R. Conferens, aut procurans si-

moniace alteri beneficium, vel officium ecclesiasticum per electionem, postulationem, confirmationem, nominationem, sive publice, sive secreto ipso facto excommunicationi subjacet Pontifici reservatæ: & idem est de recipiente, mediatoribus, parentibus, amicis, & omnibus illis, qui adjuvant, & procurant, ut beneficium simoniace detur. *Extravag. Detestabile.* Deinde irritantur, & annullantur omnes provisiones, & collationes taliter factæ, ut nullum jus per eas acquiratur: Unde recipiens simoniace beneficium fructus suos non facit, sed eos tenetur restituere, & beneficium statim dimittere ante omnem judicis sententiam. Etiamsi simonia, inscio beneficiario, commissa a parentibus, aliisve amicis fuerit, ut docet S. Thom. 2. 2. *q.* 100. *art.* 6. *ad* 3.

125. Has pœnas incurrit, qui simoniace recipit beneficium, etiam, si simonia non ab ipso, sed ab alio tertio commissa sit, ipso tamen sciente, & non contradicente: Cap. *Nobis fuit* 27. Ubi additur, quod, si sciens contradicat, valida est collatio beneficii in eo facta. Si tamen eo ignorante, & non contradicente, quia nullam habuit suspicionem simoniæ, ab alio tertio committatur, præter excommunicationem cæteris pœnis subjacet, quamvis fructus, quos bona fide consumpsit, restituere non teneatur. D. Th. *q.* 100. *art.* 6. *ad* 3. Si vero is, qui inscienter beneficium simoniace recepit, triennali possessione bona fide illud tenuit, non potest eodem privari: quia bona fide, & colorato titulo possedit. Ei vero, qui mala fide possedit, non suffragatur triennalis possessio.

Punctum VII.

Alia dubia de eorum materia.

126. Inq. 1. An simonia in beneficiis non solum ipso facto privet illo, quod simoniace obtentum est, sed etiam aliis omnibus antea rite obtentis? R. Ante sententiam judicis condemnatoriam nec beneficiis antea rite obtentis, nec fructibus illorum ipso jure privari: quia nullum jus datur hanc pœnam expresse ipso facto designans. Potest tamen judex etiam illa adimere simoniaco pro criminis gravitate. Excipitur tamen simonia fiduciaria, in qua post sententiam declarativam criminis privatur simoniacus omnibus beneficiis antea obtentis. Et etiam simonia commissa ab examinatoribus beneficiorum in Synodo constitutis, seu electis, qui, si aliquid occasione examinis recipiant, privantur ipso facto beneficiis antea rite obtentis, & tenentur illa dimittere etiam ante judicis sententiam, ut expresse habetur in Trid. *sess.* 24. *c.* 18. *de reform.* Tandem qui beneficia per simoniam assecuntur, inhabiles remanent ipso facto ad alia beneficia obtinenda ante judicis sententiam. Ut S. Pius V. expresse declaravit in sua constitutione *Cum primum.*

127. Inq. 2. An acquisita per simoniam restitui debeant? R. 1. Omnia beneficia simoniace accepta, & eorumdem fructus restituendos esse ante judicis sententiam constat ex dictis. R. 2. Simoniaci in receptione ordinis, beneficii, & religionis, simonia reali, tenentur ad restitutionem ante sententiam judicis. Habetur expresse In cap. *De hoc, de simonia.* R. 3. Pecuniam simoniace acceptam ob venditionem aliarum rerum spiritualium restituendam esse. R. 4. Pretium simoniace acceptum in collatione beneficii, ordinis, & ingressus religionis debere restitui Ecclesiæ, in qua est beneficium, vel cui injuria propter simoniam irrogata est. Sic D. Thom. 2. 2. *q.* 100. *art.* 6. *ad* 4. Idem dicendum de fructibus beneficii simoniace obtenti. Cap. *De hoc.* cap. *Audivimus, de simonia.*

128. Inq. 3. Quis possit in supradictis pœnis dispensare? R. Suspensio ordinis simoniace recepti solum a Pontifice dispensari valet: quia illi reservatur cap. *Si quis, de simonia.* Idem dicendum de suspensione aliorum ordinum, quos jam legittime receperat, si scienter simonia commissa est; si vero ignoranter, dispensari ab Episcopo valet, sive publicum sit delictum, sive occultum. Ex cap. *Tuæ.* Idem tenet de suspensione incursa ab ordinantibus simoniace, vel mediatoribus, & de illa, quam incurrit conventus, vel capitulum propter simoniacam receptionem religiosi, quæ omnes modo dicto Pontifici sunt reservatæ.

129. Ab excommunicatione item incursa ob simoniam in ordine, beneficio, aut religione solus Pontifex absolvere potest, quia illi est reservata. Per Bullam

Cru-

Cruciatam absolvere valet semel in vita, & semel in morte quilibet Confessor, sicut ab aliis censuris reservatis. Imo ab omnibus his censuris, si publicæ non sint, nec ad forum contentinsum deductæ, potest Episcopus absolvere juxta Trid. *sess. 24. cap. 6. de reformat.*

130. Inhabilitas, ad obtinendum beneficium simoniace acceptum solum potest a Pontifice tolli, nisi tribus conditionibus concurrentibus. 1. Quod simonia, beneficiario ignorante, & ratam non habente, sit commissa. 2. Quod beneficium sit simplex, non dignitas, aut curatus. 3. Quod, cognita simonia, sponte beneficium renuntiet: his astantibus circumstantiis ab Episcopo valet ejusmodi inhabilitas auferri. Ex cap. *Si alicujus, de elect.* Simi iter inhabilitas ad alia beneficia, quia nullibi reservatur: nisi simoniacus sententiam expectet: quia damnatus de crimine simoniç est infamis infamia juris, & ideo irregularis, & non potest Episcopus dispensare cum irregulari ex infamia juris, nisi in casibus in jure expressis: ut notatur in cap. *In te, de Sent. & re judicata.*

TRACTATUS TRIGESIMUS QUARTUS

DE MATRIMONIO.

ACcedimus ad ultimum novæ legis sacramentum; licet enim matrimonium absolute consideratum omnia sacramenta etiam veteris legis præcedat tempore, utpote inter Adam, & Evam celebratum in statu innocentiæ: tamen omnibus cedit excellentia, & dignitate. Ideoque post cætera de illo nobis agendum est in præsenti ductu D. Thom. *in Suppl. q. 41.*

CAPUT I.
De sponsalibus.

CUm sponsalia sint quasi præambula matrimonii, illorum naturam, ac effectus, seu obligationes oportet ante ipsum prælibare.

PUNCTUM I.
Nomen, essentia, & effectus sponsalium.

1. Inq. 1. Quot modis accipi possint sponsalia? R. Posse accipi quinque modis. 1. Pro muneribus, seu arris, quæ sponsus ad sponsam, vel invicem uterque mittit, & tradit. 2. Pro dote a sponsæ genitoribus, vel ab aliis sponso data. 3. Pro donis futuri conjugii ab aliquibus utrique sponso collatis. 4. Pro matrimonio de præsenti, non consumato: qua ratione beatiss. Virgo pulchre dicitur sponsa sanctissimi Joseph. 5. Propriissime pro sponsione futuri matrimonii, sumpta ethimologia a verbo *spondeo*, quod promittere significat.

2. Inq. 2. Quid sint sponsalia? R. Sunt *mutua, libera, ac deliberata promissio futuri matrimonii aliquo signo sensibili expressa inter personas jure habiles.* Dicitur *promissio*, quia simplex intentio, desiderium, aut propositum, etiam exterius expressum non sufficit. *Mutua*, quæ a juristis dicitur *repromissio.* Si enim unus promittat, altero non repromittente, non adsunt sponsalia. *Libera*, quia sponsalia metu gravi contracta nulla sunt. *Deliberata*, quia requiritur plena deliberatio, sicut ad alios contractus celebrandos. *Futuri matrimonii*, per quod sponsalia ab actuali matrimonio secernuntur. *Aliquo signo sensibili expressa*; est enim contractus humanus, qui per actus interiores nequit perfici. Unde esto promittens per lumen interius agnosceret alterius repromissionem mere internam, non adessent sponsalia in ratione contractus humani, nec ut talia inducerent obligationem. Denique additur: *inter personas jure habiles*; alias nequeunt valida esse sponsalia. D. Thom. *ibi. q. 43, a. 1.*

3. Inq. 3. An, si sponsus, vel sponsa rem habeat cum alia persona, sit copula adulterina? R. neg. Quia adulterium solum adest, quando violatur alienus thorus, quod non verificatur de sponsis. Unde filii ex tali copula habiti sunt quidem illegittimi, & naturales, non vero adulterini, & spurii. Solum quippe sunt spurii filii generati ab habentibus impedimentum dirimens matrimonii. Debet tamen explicari in confessione circumstantia sponsalium, quia addit ex parte utriusque sponsi injuriam, aut injustitiam alteri irrogatam.

tam. Uterque enim per sponsalia acquirit jus ad rem, vel ad corpus alterius; quod jus violatur illud alteri tradendo.

4. Obj. Habens votum religionis tenetur eam ingredi; & tamen, si antea contra paupertatem, aut castitatem delinquat, non irrogat illi injuriam, ergo licet sponsi teneantur ad matrimonium; tamen per copulam cum aliis ante illud habitam nullam invicem injuriam sibi irrogant. R. neg. conseq. Quia votum non fit religioni, sed Deo; promissio vero sponsalitia fit alteri cum ipsius repromissione, per quam uterque acquirit jus ad rem, vel ad corpus. Unde illud alteri tradens injuriam facit innocenti, frangens fidem sponsalium. Idem est dicendum, si ambo delinquant, aliis se conmiscendo; esto in sponsa sit major injuria, quia quælibet fornicatio fœdior est in fœmina, quam in viro. In hoc tamen nequit non esse gravis, cum sufficiat ad disolvenda sponsalia, quæ non nisi ex causa gravi disolvi valent.

5. Inq. 4. An sponsalia occulta, seu privata sint valida, aut licita? Audiatur Carol. III. Rex vigilantissimus in Prag. Sanc. 23. Mart. 1776. " Por la qual, y para la ,arreglada observancia de las leyes del ,Reyno, desde las del Fuero-juzgo, que ,hablan en punto á matrimonios de los ,hijos, ó hijas de familias, mando: Que ,en adelante, conforme á lo prevenido en ,ellas, los tales hijos, é hijas de familias ,menores de veinte y cinco años, deban, ,para celebrar el contrato de Esponsales, ,pedir, y obtener el consejo, y consenti,miento de su padre, y en su defecto de ,la madre; y á falta de ambos, de los ,abuelos por ambas lineas respectivamen,te: y no teniendolos, de los parientes ,mas cercanos, que se hallen en la mayor ,edad, y no sean interesados, ó aspiran,tes al tal matrimonio; y no habiendo ca,paces de darle, de los tutores, ó cura,dores: bien entendido, que presentando ,los expresados parientes, tutores, ó cu,radores su consentimiento, deberán exe,cutarlo con aprobacion del Juez Real, é ,interviniendo su autoridad &c. erg.

6. Inq. 5. Quot effectus producant sponsalia? R. Quatuor producere effectus. 1. Est obligatio naturalis ex justitia adimplendi promisionem tempore congruo, hoc est impedimentum impediens aliud matrimonium. 2. Impedimentum dirimens ulteriora sponsalia cum alia quacumque persona. 3. Impedimentum publicæ honestatis dirimens matrimonium in primo gradu. 4. Est jus ad rem erga corpus alterius sponsi.

Punctum II.

De conditionibus ad sponsalia requisitis.

7. Inq. 1. Quot, & quæ sint conditiones ad valorem sponsalium requisitæ? R. Sunt sex. 1. Quod promissio sit mutua. 2. Quod sit libera. 3. Quod sit deliberata. 4. Quod sit vera. 5. Quod sit exterius manifestata. 6. Quod fiat inter personas jure habiles. Omnia constant ex ipsa sponsalium definitione, quæ adequate explicat naturam eorum. P. Cuniliati in præsenti addit aliam conditionem, nempe quod sit *obligatoria* verum hæc non est conditio ad contractum, sed effectus ex eo ortus. Positis enim dictis sex conditionibus, oritur obligatio, vel ad statim, si ad statim, vel absolute fiat promissio; vel ad tempus, si fuit præfixum; vel expleta conditione, si fuit posita. De hac obligatione mox.

8. Inq. 2. An promissio absenti facta possit revocari ante ejus acceptationem? R. affirm. Quia nulla promissio gratuita obligat ante ejus acceptationem; ideoque revocari valet ad placitum promittentis. Si autem Petrus v. g. promitteret patri, tutori, vel curatori Mariæ se illam in uxorem ducturum, deberet expectare tempus rationabile ad repromissionem, quo transacto, ad nihil teneretur. Non enim quis promittit gratuite, nisi sub conditione acceptandi, & repromittendi ab altera parte tempore congruo.

9. Inq. 3. An ad valorem sponsalium sufficiat acceptatio sine repromissione? R. neg. Quia promissio mutua est de essentia sponsalium, ergo hęc non subsistunt illa deficiente. An autem promittens post acceptationem sine repromissione resilire valeat, pendet ex intentione promittentis. Si enim promisit promissione sponsalitia, ad nihil tenetur. Et hoc est præsumendum, quando dubitatur de ejus intentione. Si autem promisit omnino gratuite, nolens obligare aliam partem ad repromissionem, tenebitur stare promissioni. Non tamen sub gravi; nam promissio simplex, uti hæc reputatur, solum obligat sub veniali, ut suo

loco

loco dictum est. Verum licet absolute possit dari acceptatio absque repromissione; acceptatio tamen sponsalitia implicite est repromissio, & ut talis communiter æstimatur.

10. Inq. 4. An sponsalia ex metu gravi contracta sint valida? R. neg. supposito metu gravi injusto. Quia ut dictum est, sponsalitia promissio debet esse libera. Metus autem levis non irritat sponsalia. Imo neque metus gravis justus; ut si pater reperiens aliquem seorsim cum filia minaretur justam accusationem apud Judicem, & ex hoc metu promitteret, essent valida sponsalia. Secus autem, si accusatio esset injusta. Sponsalia enim, sicut etiam matrimonium deposcunt libertatem, tam physicam, quam moralem. Unde amentes, insani, ebrii, quamdiu tales, & alii usu rationis carentes contrahere nequeunt sponsalia. Ille vero, qui calore libidinis, aut alia passione percitus promittit, tenetur ad illa, quia licet hęc quodammodo minuant, non tamen adimunt libertatem sufficientem ad obligationem contrahendam.

11. Inq. 5. Quomodo dicta promissio debeat esse deliberata? R. Debere esse ita, ut fiat cum plena advertentia ex parte intellectus, & pleno consensu ex parte voluntatis. Hoc enim requirit omnis contractus humanus, & potiori ratione sponsalitius, ut ex se patet. Non tamen requiritur, quod sit diuturna deliberatio, licet melius esset; illa enim, quæ sufficit ad peccatum grave, sufficiens etiam est ad valorem sponsalium, licet sit instantanea, dummodo non semiplena, aut imperfecta, sed plena, & perfecta deliberatio adsit.

12. Inq. 6. Quomodo promissio sponsalium debeat esse vera? R. Debere esse, ita ut nulla fraus, aut fictio adsit, sed fiat vero animo promittendi, & se obligandi: alias vera promissio sponsalitia non esset, nec obligatio justitiæ ex ea consurgeret. Peccaret tamen graviter ficte promittens, nisi relinqueret aliam partem liberam a repromissione: quia alias in re gravi eam deciperet. Si promittens ignorat obligationem, non eam contrahit: nisi promittere velit eo modo, quo alii promittunt. Sciens obligationem, & expresse eam renuens, solum ficte promittit. Si autem serio promittat, obligatur, esto promiserit sine animo se obligandi, quia obligatio inseparabilis est a seria promissione, ut dictum est tract. de voto. Intentio non implendi valida relinquit sponsalia, ut ibidem diximus de promissione Deo facta.

13. Inq. 7. An qui rem habuit cum fœmina sub promissione vera, aut ficta matrimonii, teneatur eam ducere? R. Si vir est nobilioris conditionis, aut timeantur dissidia, seu scandala ex tali matrimonio, non tenetur. Imo non debet eam ducere, sed recompensare modo possibili damnum, si quod passa sit ob copulam habitam sub spe matrimonii: quia si vir nobilioris sit conditionis, ipsa decipi voluit; & sæpe ipsæ fœminæ alliciunt, ac decipiunt viros, ad postea eos obstringendos secum contrahere. Unde repelli, plusquam faveri deberent in tribunalibus. Si autem uterque sit æqualis conditionis, debet eam in uxorem ducere, sive promissio esset vera, sive ficta; quia ex justitia tenetur stare promissioni exterius manifestatæ. Vide D. Thom. *q. 46. a. 2. ad 4.*

14. Inq. 8. Qualis manifestatio consensus requiratur ad valorem sponsalium? R. Debere esse claram. Dubia enim non est sufficiens, ut quis sibi gravem obligationem imponat. Unde verba urbanitatis quantumvis ampla non sufficiunt. Nec dicere: *Non ducat aliam quam te*: hæc quippe, aut similia verba tantum efficiunt sensum conditionatum, quod si aliquam duxerit, erit illa; non tamen exprimunt consensum actualem illam postea ducendi; quod requiritur ad sponsalia. Ideo nec taciturnitas ad ea contrahenda sufficit: nam regula, *Qui tacet consentire videtur*, tenet in favorabilibus, secus in onerosis, aut obligationem afferentibus. Tunc quippe tenet alia regula: *Qui tacet, nec consentire, nec dissentire videtur.* Nec admittenda est excusatio pudoris; quia rebus publice honestis non opponitur pudor. Excipe tamen casum, in quo parentes puellæ repromittant in sua presentia, quia tunc ex D. Thom. oppositum est asserendum, nam Supplem. q. 45. a. 2. ad 3. ait Ang. „Unde verba parentum computantur in casu „illo, ac si essent puellæ; sunt enim „sufficiens signum, quod sunt ejus, ex „quo non contradicit.“ Cui concordat cap. *Si infantes, de desp.imp. in 6.*

15. In q. 9. Quæ sit ultima conditio pro valore sponsalium requisita? R. Esse, quod contrahantur inter personas jure habiles. Duplex potest adesse inhabilitas: Juris naturæ, & canonico. Prima est defectus usus rationis; ideo amentes, furiosi, aut ebrii, quandiu tales, aut ante completum septennium, nisi malitia suppleat ætatem, inhabiles sunt jure naturæ ad contrahenda sponsalia. Idem est de frigidis, aut eunuchis, sive a natura, sive ab arte. Idem de mutis, surdis, & simul cæcis, ut ex se patet. Muti vero, & surdi, qui signis suum consensum exprimere valent, habiles sunt ad quoslibet contractus, & sponsalia contrahenda. Ætas igitur requisita ad sponsalia sunt septem anni modo dicto; ad matrimonium quatuordecim in viris, duodecim in fœminis, quia matrimonium majorem ætatem requirit.

16. Secunda inhabilitas consistit in eo, quod ligatus impedimento dirimente, aut impediente matrimonii, inhabilis sit ad sponsalia ineunda; quoniam impedimenta impedientia matrimonii sunt dirimentia sponsalium. Unde inhabilis est ad ea contrahenda, qui prius illa celebravit cum alia, vel habet votum virginitatis, castitatis, ordinis sacri, religionis, aut non nubendi. Quid sit tenendum de sponsalibus conditionatis, satis constabit ex dicendis.

Punctum III.

De obligatione, quam sponsalia inducunt.

17. Inq. 1. Qualis sit obligatio a sponsalibus proveniens? R. Esse gravem. Licet enim promissio simplex levem tantum obligationem inducat; promissio tamen mutua, quæ a Juristis *stipulatio* dicitur, gravem obligationem inducit, quia est contractus perfectus, onerosus, utrinque obligans ex justitia in materia gravi. At si ex adimpletione promissionis magna timerentur incommoda, nulla esset obligatio, quia nemo potest obligari ad illicitum.

18. Inq. 2. An, si ex mutuo consensu contrahantur sponsalia, ita ut solum sub veniali astringant, gravem inducant obligationem? R. neg. Tunc enim non essent vera sponsalia, sed mutua promissio ex fidelitate tantum obligans; nec inducerent impedimentum publicæ honestatis.

19. Inq. 3. An a judice possit compelli nollens implere sponsalia? R. Sub distinctione, vel enim reluctatur juste, vel injuste. Si primum, causa a judice cognita, neque compelli, dicitur enim in cap. *Requisivit*, Lucii Papæ, de quadam reluctante adimpletionem juramenti de contrahendo matrimonio. "Ut post monitionem „ ecclesiastica censura renitentem compel„ leret, *nisi rationabilis causa obstiterit.*" Si secundum, compelli potest; et aliquando debet: *quatenus recusantem moneat*: ait Alex. III. in tit. de sponsalibus, "et si non „ acquieverit monitus, ecclesiastica censura „ compellat, & pactam in uxorem accipiat, „ & maritali affectione pertractet." Unde quando sponsalia publice fuerint inita, & approbata a parentibus, avis, tutoribus, vel superioribus utriusque sponsi, nec supervenit gravis causa resiliendi, debet quilibet invitus compelli a judice in foro externo, & a Confessario in interno, non enim potest absolvi potens, & nollens satisfacere gravi obligationi.

20. Ac si tanta fuerit reluctantia, & aversio, ut timeatur, quod compulsus ficte contrahat matrimonium, aut uxorem occidat, vel quod continuæ rixæ, ac dissensiones ex eo oriantur, tunc ait Luc. Pap. cit. cap. "Moneatur potius, quam cogatur, cum „ matrimonia semper debeant esse libera, & „ coactiones soleant in his casibus frequenter difficiles habere exitus." Debet ergo tam judex, quam Confessarius monere, & efficaciter inducere nollentem, non tamen compellere ad contrahendum; quia finis matrimonii est pax, & unio animarum, ergo quando oppositum timetur, non expedit compelli nolens ad illud contrahendum, sed ad reparanda damna, si quæ pars alterutra ex violatione fidei sponsalium passa fuerit, in Regno Hispano vetantur juvenes, quicumque illi sint, utriusque sexus, infra viginti quinque ætatis annos, etiam sponsalia absque parentum, vel tutorum, aut provectæ ætatis consanguineorum assensu contrahere ex Pragm. Sanct. 23. Martii anni 1776. Precor demisse judices, ne cito credant fœminis, nec tantum faveant, quantum non semel vidi cum magno dedecore, & dispendio nobilium adolescentum: vereor quippe, ne quædam fœminæ hujus patrocinii fiducia libentius peccent, & peccare faciant. Circa

spon-

sponsalia filiorum attente etiam legatur alia Pragm. Sanct. piissimi Reg. Caroli III. data in Pardo prima die Februarii anni 1785. & infra n. 78.

21. Inq. 4. Quis sit judex competens pro causis sponsalium, & matrimonii? R. Absolute loquendo esse judicem ecclesiasticum; quia matrimonium esto includat contractum civilem, est tamen sacramentum, & sponsalia via ad illud. Igitur solum, quando aperte constat de valore sponsalium, potest Judex sæcularis compellere ad eorum adimpletionem, licet juramento firmata essent. Verum dubia circa eorum valorem apud judicem ecclesiasticum versari, & decidi debent. Vide Bened. XIV. de Synod. *lib. 9. cap. 9. num.* 3.

22. Inq. 5. Quo tempore adimpleri debeat promissio sponsalium? R. Sub distinctione. Vel enim assignatum fuit tempus, vel non. Si primum, nulla pars tenetur adimplere usque ad tempus præscriptum, ut si designatum fuit post mensem, aut annum. Hæc autem designatio fieri valet, vel ad diem finiendam, vel ad diem non differendam. Hoc est, vel tantum ad solicitandam adimpletionem pro tunc; vel etiam ad dissolvendam obligationem ex tunc, si tempore præfixo non contraxerint. Si primum, etiam transacto tempore, obligant sponsalia ad sui adimpletionem quantocius. Si secundum, ex tunc dissolvuntur sponsalia, esto inculpabiliter ex parte alicujus transeat tempus præscriptum; hoc enim asignatur, ut terminus obligationis, alias non est quæstio.

23. Si nullum tempus sit assignatum, debent adimpleri sponsalia, quamprimum oportune valeant; quia obligatio, pro qua dies non ponitur, præsenti die debetur. Et quod sine termino præfixo debetur, statim debetur, ut decernunt Jurisperiti. Hoc vero *statim* intelligendum est moraliter, & prudenter juxta circumstantias temporis, & personarum. Nihilominus laudabile semper erit quantocius sponsalia adimplere, ut sic pluribus peccatis aditus præcludatur. Pro quo aditu amplius præcludendo, debent sollicite curare Parochi, parentes, tutores, & curatores, ne sponsi se visitent, videantur, aut alloquantur, saltem seorsim, & opposita assuetudo tamquam pestifera corruptela proscribi, damnari, ac eliminari penitus debet.

24. Inq. 6. An tactus, amplexus, & oscula sint licita inter sponsos de futuro? R. neg. Tum quia per sponsalia non acquiritur jus in re, sed tantum ad rem erga corpora sponsorum, ergo illicitus est quilibet usus erga illa. Ut si Petrus iniret pactum cum Paulo vendendi, & tradendi huic equum, Paulus minime uti potest equo usque in diem traditionis; quia licet respectu equi habeat jus ad rem, non tamen in re. Tum quia solum illis sunt licita tactus, & oscula venerea, quibus, & quando licita est copula; sed hæc non est licita sponsis de futuro, ergo nec illa, nisi habeantur more patriæ urbanitatis causa, sicut inter alios, qui sponsi non sunt. Imo sponsis vitanda sunt præ aliis, ne occasione desponsationis ad ulteriora procedant. Hanc sententiam docent, ac plusquam sex validis rationibus strenue fulciunt PP. Salmant. *tract. 26. c. 3. n. 56.*

25. Verum P. Concina eam silentio præteriens tribuit Salmanticensibus oppositam, cui olim ut probabili subscripsere: de qua ait, *solum derisione, & contemptione esse explodendam.* In primis nulla doctrina ab authoribus hinc inde disceptata derisione, & contemptione, sed authoritate, & ratione confutari, aut refelli debet. Explodere vero derisione minime convenit scriptori modesto, præsertim religioso, ait Lambert. in præfat. ad Syn. Deinde vel Concina ignorabat sanam doctrinam a Salmanticensibus loco citato traditam triginta, & amplius annis, antequam ipse scriberet, vel non? Si primum, nimis ignorantem se prodit. Si secundum, cur illam non innuit in Salmanticensium laudem, aut saltem ad minorem eorum derisionem? Ipse noverit. Sed judicent alii, qua charitate, qua intentione, quave æquitatis ratione Salmanticenses, qui se doctiores facti, relicta priori opinione, sapienter mutarunt sententiam, deridet Concina, *lib. 2. de matrim. dis. 4. c. 2. num. 8. & 9.*

26. Inq. 7. An pœna a sponsalibus resilienti adjecta, sit licita, & valida? R. Duplex est pœna. Alia positiva, ut *si resilias, solves centum aureos.* Alia privativa, ut *dabo tibi illos, si non resilias.* Prima, si imponatur juste resilienti, vel sine distinctione juste, vel injuste fidem frangeti, est illicita, & invalida ex cap. *Gemma, de sponsal.* sive apponatur a parte, sive a parentibus, consanguineis, vel amicis,

cis, adhuc si sponsalia jurata forent; quia ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus. Maxime cum leges omnimodæ libertati matrimonii favere velint. Pœna autem negativa licita, & valida est. Unde si quis relinquat Bertæ legatum sub conditione quod Titio nubat, amittit illud, si sponte recuset. D. Thom. *a.* 1. *ad* 4.

27. Verum injuste resiliens a sponsalibus, licet in foro externo liberetur a pœna positiva solvenda; in foro tamen conscientiæ tenetur ad eam subeundam; quia infert injuriam alteri parti, & injustitiam committit, ergo apud Deum debet pœnam impositam subire, quidquid alii opinentur, favendo injustitiæ, cui leges nusquam favere intendunt, esto illam in foro externo ut minus malum quandoque permittant.

Punctum IV.
De causis sponsalia dissolvendi.

28. Inq. 1. Quot, & quales sint causæ, quibus sponsalia dissolvuntur? R. Esse saltem undecim. 1. Mutuus utriusque sponsi consensus. 2. Reclamatio pervenientis ad pubertatem. 3. Matrimonium cum alia contractum. 4. Copula, seu tactus frequentes pariter cum altera. 5. Votum castitatis, religionis, virginitatis, aut ordinis sacri. 6. Transitus temporis præfixi pro matrimonio celebrando. 7. Nimia dilatio voluntaria, quando tempus non est designatum. 8. Si mali eventus ex promisso matrimonio timeantur. 9. Absentia longinqua sponsi, aut sponsæ. 10. Notitia alicujus defectus, quo cognito, sponsalia non inirentur. 11. Notabilis mutatio rerum in corpore, in fama, honore, aut bonis, qua prævisa, non celebrarentur sponsalia. Semper quippe contrahuntur sub conditione *rebus sic stantibus*, vel *mutatione notabili non superveniente*. Nec ob hoc sunt sponsalia conditionata; absoluta enim sunt, sed rescindi valent per dictas causas, aut mutationes. D. Thom. *in Suppl. q.* 43. *a.* 3.

29. Inq. 2. Cur sponsalia dissolvi possint mutuo consensu? R. Quia res per quas causas producitur, per easdem dissolvitur. *Cap.* 1. *de regul. jur.* Quod verum est, licet essent jurata, quia juramentum sequitur naturam principalis. Intelligitur tamen de sponsalibus inter puberes; nam impuberes nequeunt illa dissolvere, usque dum perveniant ad pubertatem, jure sic disponente, ne passim contrahant, & dissolvant sponsalia. Si vero nacti pubertatem a se cognitam non reclament saltem intra tres dies, jam nequeunt, transacto triduo, a sponsalibus resilire, sed obligantur sicut cæteri puberes. Idem, si sponsalia jurata sint ante pubertatem; sic enim expresse disponitur in cap. *Ex litteris Silvani, de sponsalibus.* Si unus ante alium ad pubertatem perveniat, potest statim reclamare, priusquam alter puber fiat. At si puber cum impubere sponsalia celebret, debet alterius pubertatem expectare, nec potest ante, nec post illam resilire, nisi ex illius consensu jam puber facti præstito. Privilegium enim reclamandi concessum est solum impuberibus in favorem teneræ ætatis. Si impuber ante pubertatem resiliat a sponsalibus, & non mutet dissensum, quando ad pubertatem pervenit, dissoluta manent sponsalia. Ideo enim ratificantur, dum non reclamatur in puncto pubertatis, quia censetur persistere prima voluntas, ergo dum non hæc, sed dissensus persistit, dissolvuntur sponsalia.

30. Inq. 3. Quomodo dissolvantur sponsalia per subsequens matrimonium? R. Dissolvi ex parte innocentis, non vero ex parte injuste contrahentis, licet invalidum sit matrimonium. Nam si est invalitum, tenetur ad sponsalia priora, quia non habet impedimentum. Si autem validum, eodem modo tenetur post mortem conjugis, aut si dissolvatur ante consummationem ex dispositione Pontificis. Prima quippe obligatio non omnino extinguitur ex ejus parte, alias reportaret commodum ex iniquitate, sed suspenditur ob actuale impedimentum. Idem est, si quis post sponsalia cum Maria, contrahat nova cum Julia, esto hæc essent jurata: dissolvuntur enim priora ex parte Mariæ innocentis, non vero ex parte fidem frangentis. Unde hic tenetur ad priora, si Maria voluerit eum compellere. Quando aliquis post priora sponsalia celebrat nova cum alia, hæc secunda sponsalia, esto jurata, nulla sunt; quia ex justitia astringitur ad priora.

31. Inq. 4. An qui post prlora sponsalia cum Berta, contrahit secunda cum Titia habens simul copulam cum ea sub spe matrimonii, debeat ducere Bertam, an potius Titiam? R. hunc casum jam non ha-

habere locum in Hispania propter dicta n. 20. Generaliter autem loquendo prima sponsa est anteponenda jure validi contractus, qui peccato alterius nequit rescindi: ait enim regula juris *locupletari non debet aliquis cum alterius injuria, vel jactura.* Secundæ autem damna sunt reparanda modo possibili, casu quo prima sponsalia ignoraverit, si vero sciens, & volens rem habeat cum sponso alterius, nihil est ei redendum, sibi imputet damna ex peccato ei secuta. Exemplum quod affertur de traditione equi Didaco facta, post venditionem ejus celebratam cum Paulo, non est ad rem, propter maximam disparitatem inter utrumque casum: *in præscriptionibus enim, & usucaptionibus, jus favet possessori, ne domina rerum sint in incerta*, ut dicit glossa. Didacus enim possessor est post traditionem equi, quod de Titia dici nequit, per copulam namque fornicariam nulla datur possessio, ut per se patet.

32. Inq. 5. Habens sponsalia cum Berta, & deinde copulam cum ejus sorore, cum qua debeat contrahere? R. Cum nulla posse absque dispensatione. Non cum Berta ob impedimentum affinitatis ortum ex copula illicita cum ejus sorore. Non cum ista ob impedimentum honestatis proveniens ex sponsalibus cum Berta. Si copula cum illa præcedat sponsalia cum ista, sunt nulla, etiam ex hoc capite, ut ex dictis liquet. D. Thom. *a.* 3. *ad* 4.

33. Inq. 6. An tactus, & oscula cum alia dissolvant priora sponsalia? R. Esse causam sufficientem, ut sponsus rejiciat sponsam illa admittentem. Imo etiam ut sponsa recedat ab sponso, si frequenter illa habeat cum altera. Fornicatio autem sive sponsi, sive sponsæ sufficit ex parte utriusque ad dissolvenda sponsalia; quia ex parte utriusque adest gravis fractio fidei sponsalitiæ, licet fœdior, aut turpior sit ex parte sponsæ.

Punctum V.

Expenduntur aliæ causæ sponsalia dissolvendi.

34. Inq. 1. Quomodo dissolvantur sponsalia per subsequens votum castitatis, religionis, ordinis sacri, aut virginitatis? R. Dissolvi, quia semper contrahuntur sub ea conditione: *Nisi meliorem statum elegero.* Unde licet cælibatus non sit status, vovens tamen castitatem in cælibatu, non tenetur ob dictam conditionem ad sponsalia, si nullum damnum irreparabile sequatur alteri parti; quia melior est cælibatus matrimonio. Debent hæc vota emitti sincero animo Deo serviendi; alias daretur locus fraudibus, & injustitiis. Semel autem quod fiant animo Deo melius serviendi, non fit injuria creaturæ relictæ, propter majus obsequium Deo præstandum. Si autem postea, mutato animo, velet obtenta dispensatione nubere, tenetur ad sponsalia, ad quæ altera pars jus non amisit.

35. Objic. 1. Ex cap. *Veniens. De conditionibus app.* Ubi punitur fœmina, quæ post data sponsalia votum castitatis emittit. 2. Quia nequit promitti Deo, quod est promissum homini, ergo nec licitum, nec validum est tale votum. R. neg. conseq. Ideo in dicto capite mulctatur fœmina, quia in fraudem sponsalium emisit votum post sponsalia. Qui autem illud emittit, non in sponsalium fraudem, sed vero animo Deo melius famulandi, licite illud emittit, quia promissio Deo facta prævalet promissioni gratuitæ factæ creaturæ. Per quod patet responsio *ad* 2.

36. Inq. 2. Quale impedimentum sit votum simplex castitatis ad sponsalia, & quale ad matrimonium? R. Votum antecedens est impedimentum dirimens, ut diximus, sponsalium, & impediens matrimonii. Unde habens votum castitatis, religionis, aut ordinis sacri, contrahens sponsalia, nulla sunt, & peccat graviter. Si autem quis cum hujusmodi voto contrahat matrimonium, validum est, licet graviter illicitum. Qua ratione committit saltem duo peccata, unum, quia indigne suscipit sacramentum; aliud, quia exponitur periculo frangendi votum.

37. Inq. 3. Quæ differentia adsit inter habentem votum castitatis, & religionis circa petitionem, & redditionem debiti, utroque matrimonium contrahente? R. Quod habens votum castitatis, non valet petere, nec reddere intra bimestre. Hoc autem transacto, vel etiam non transacto, si illicite consumavit, potest reddere; numquam tamen petere absque dispensatione. Imo etiam cum illa, toties violat votum,

tum, quoties extra matrimonium peccat contra castitatem. Solum quippe dispensatur quoad proprium uxorem. Si autem hæc moriatur, reviviscit votum, & non potest aliam ducere sine nova dispensatione, quæ non facile conceditur. Contrahens vero matrimonium cum voto religionis nequit petere, nec reddere debitum, etiam transacto bimestri, quia tenetur ad religionis ingressum, quamdiu illud non consumavit. At illo consumato, sive intra, sive extra bimestre, valet petere, & reddere, quia non habet votum castitatis, ut supponitur; & matrimonio semel consumato, nequit jam implere votum. Aliqui putant, quod contrahens matrimonium cum voto castitatis peccat illud consumando, etiam transacto bimestri, adhuc reddendo, quod non caret fundamento. Unde debet in bimestri curare dispensationem voti, alias saltem in hac negligentia graviter peccat, ut innuit D. Thom. in Supplem. *q.* 33. *ar.* 1. *ad* 3. Addit vero Angelic. ad 4. *Quidam tamen dicunt, quod potest & petere, & reddere, ne nimis onerosum reddatur matrimonium; sed si recte inspiciatur, hoc est reddere interpretative.* Quibus verbis favet fragilitati voto ligati, ne nimis angatur scrupulis in petitione rationabili debiti.

38. Inq. 4. An per ingressum religionis, vel solum per professionem dissolvantur priora sponsalia? R. Etiam per ingressum dissolvi ex parte in sæculo manentis, qui proinde valet alteri nubere; quia ingrediens religionem, reipsa cedit juri sponsalium. Si autem a religione exiret, posset compelli ab altera parte stare promissis, quia ex utraque parte solum per professionem dissolvuntur sponsalia. Idem est de suscipiente ordines sacros, quia etiam hic meliorem statum eligit. Quamvis enim hæc conditio non includatur in aliis promissionibus, includitur tamen in illis, in quibus agitur de statu assumendo.

49. Inq. 5. Cur per nimiam dilationem, aut longinquam absentiam dissolvantur sponsalia? R. Dissolvi, quia sic se gerens censetur renuntiare juri sponsalium. Nec altera pars tenetur diu expectare. Nam licet Leges civiles dicant debere expectare sponsam per biennium, aut triennium sponsum recedentem a Provincia; quoad hoc correctæ sunt jure canonico. Unde nisi dilatio nimia, aut absentia fiat ex consensu alterius partis, vel recessus sit in propinquum cum spe reditus, potest alia pars cui voluerit nubere de consilio viri prudentis, aut ex Judicis decisione, si sponsalia fuere publica. Nota, quod quoties adsit causa dissolvendi sponsalia, esto sint jurata, nulla requiritur relaxatio juramenti, quia hoc sequitur naturam principalis.

Punctum VI.

De supervenientibus causis dissolvendi sponsalia.

40. Inq. 1. Quibus causis supervenientibus possint dissolvi sponsalia? R. Posse dissolvi quoties talis mutatio, aut notitia circumstantiarum superveniat, quæ, si antea fuisset cognita, aut prævisa, minime contraherentur. Quoniam sub hac conditione, & non aliter censentur sponsi se obligare. Unde si superveniat gravis infirmitas, præsertim habitualis, aut amissio oculi, manus, pedis, auriculæ, nasi, aut alia deformitas, vel paupertas notabilis, sive ex utraque parte, aut infamia, vel quid simile dissolvi valent sponsalia. Idem si dicti defectus præcesserint sponsalia; altera autem pars eos ignorabat. Qua ratione contrahens sponsalia cum ignobili, illegitima, infirma habitualiter, paupere, corrupta, aut etiam vi oppressa, sive hæretica, ignorando esse talem, non tenetur ad ea; nisi ignorantia esset concomitans. At si, cognito defectu, rata habet sponsalia, vel copulam cum sponsa, nequit amplius ab eis resilire. Tunc enim censetur etiam cum illo defectu, & opere velle matrimonium inire. Ideo, qui sciens morbum, paupertatem, & alios defectus, contrahit sponsalia, ad ea tenetur; nisi alias rixæ, scandala, aut alia inconvenientia ex conjugio timeantur.

41. Inq. 2. An laborans aliquo ex præditis defectibus, ignorato ab altera parte, possit licite sponsalia, aut conjugium inire? R. Non posse in primis compellere alteram partem defectus ignaram. Per defectum quippe privatur jure compellendi. Deinde nequit eam decipere positive, negando defectum; esset enim deceptio gravi-

viter injusta. Insuper, si defectus sit noxius, aut contagiosus, tenetur illum patefacere, ut ex se liquet. Denique si defectus nec sit nocivus, nec reddat onerosius conjugium, sed minus gratum, si sciretur, ut copula occulta, sive in viro post sponsalia, sive in fœmina ante, aut post illa, inspiciendæ sunt circumstantiæ, & juxta illas erit, vel non obligatio illum detegendi.

42. Inq. 3. An, si unus sponsorum notabiliter ditior fiat, dissolvere possit sponsalia? R. negat. Quia supposito, quod altera pars in eodem statu persistat, nulla deceptio, nullumve onus additur alteri; divitiæ enim supervenientes non nocent, sed prosunt matrimonio ineundo. Circumstantiæ tamen tales possunt occurrere, ut sponsalia dissolvi valeant. Ut si alter sponsorum simul cum divitiis ad altiorem statum, seu gradum inopinatum elevaretur.

43. Inq. 4. Qua authoritate dissolvi possint sponsalia? R. Sub distinctione, vel enim sunt secreta, vel publica. Si primum, supposita causa sufficienti, possunt dissolvi propria authoritate. Ad quod sufficit certitudo moralis causæ ex dicto unius testis probi, & fide digni. Si sunt publicâ, debent regulariter dissolvi a Judice ecclesiastico. Tamen eo non est opus, si nullum præjudicium, nec scandalum ex eorum dissolutione sequatur. Vel quando causa dissolvendi certa est occulta, quin per testes probari valeat. Si causa est dubia, Judex adiri debet. Tunc enim ad illum spectat decidere. Si vero probabilius adsit causa, & Judex adiri nequeat, potest innocens propria authoritate resilire.

CAPUT II.

De matrimonio.

QUatuor nominibus matrimonium nuncupatur. Dicitur enim *nuptiæ* a nubendo, seu tegendo, quia olim virgo marito tradenda quodam velamine operiebatur. Vocatur *connubium* ab eodem verbo *nubo*, quia fœmina tegere debet omnia, quæ pudorem offendere possunt, ut Rebecca se texit ad conspectum sui sponsi Isaac. *Genes.* 24. Appellatur *conjugium* a communi jugo, cui vir, & mulier subduntur. Demum dicitur *matrimonium* a matre, eo quod mulier illud celebrat, ut mater efficiatur. Vel quia ipsa plus quam vir in procreatione, & educatione prolis laborat. Sicut econtra *patrimonium* dicitur a patre, qui plus in ejus acquisitione, & conservatione desudat. Igitur in hoc capite ea, quæ ad essentiam, & conditiones matrimonii spectant, discutiuntur cum D. Thom. *q.* 44. *& seq.*

PUNCTUM I.

De natura, divisione, & præcepto matrimonii.

44. Inq. 1. Quid sit matrimonium? R. Quod potest considerari ut sacramentum, & ut contractus. Ut sacramentum habet duas definitiones, metaphysicam, & physicam. Metaphysica est *sacramentum novæ legis institutum a Christo Domino, causativum gratiæ unitivæ.* Physica est *conjunctio sacramentalis viri, & fœminæ, individuam vitæ consuetudinem retinens.* Ut contractus civilis definitur: *conjunctio viri, & fœminæ, individuam vitæ consuetudinem retinens.*

45. Inq. 2. An matrimonium sit bonum & honestum? R. affirm. Quia ejus finis nempe propagatio, & conservatio humani generis est bonus, & honestus. Hæretici Encratitæ, Marcionitæ, Manichæi, & alii negarunt hanc veritatem. Lutherus vero econtra matrimonium virginitati prætulit, extrahendo virgines Deo sacratas a monasterio, tamquam a captivitate, ut ineptissime ajebat. Sed catholica fides docet matrimonium esse bonum: meliorem vero virginitatem, præscindendo a ratione sacramenti. Nam licet in ratione sacramenti illam excedat; non in ratione status Deo famulandi. Lutherus hoc absdubio cognovit; sed libidinis æstu percitus, ad excusandas excusationes in peccatis, turpem adoptavit errorem, quem merito profligavit Trid. *sess.* 24. *can.* 10.

46. Inq. 3. An matrimonium sit sacramentum? R. affirm. Est de fide matrimonium inter catholicos esse sacramentum institutum a Christo Domino, quando Matth. 19. dixit: *Quod Deus conjunxit, homo non separet*, vel alio tempore. Non enim certo constat tempus ejus institutionis. Sufficit certo credere fuisse ab

eo

eo institutum. Neque enim certo nobis constat tempus institutionis baptismi ; & tamen certo credimus fuisse ab eo institutum ; quod etiam fatentur hæretici derisores sacramenti matrimonii. Ante adventum Christi non fuit verum sacramentum, esto tum in scriptura , tum in SS. PP. appelletur sacramentum figurative, aut lato modo. In ratione contractus fuit institutum a Deo in paradiso inter Adam, & Evam. D. Thom. *q.* 42. *a.* 1.

47. Inq. 4. Quotuplex differentia adsit inter matrimonium ut contractus , & ut sacramentum? R. Distingui in tribus. 1. In eo , quod ut sacramentum causat gratiam ; non vero ut contractus. 2. Quia ut sacramentum fuit institutum post adventum Christi , ut contractus fuit ab initio mundi. 3. Quia ut sacramentum solum reperitur inter baptizatos , & ut contractus etiam inter Infideles. Differt etiam in ratione sacramenti ab aliis sacramentis in eo, quod hoc solum potest reperiri inter virum , & fœminam, quod non requiritur in aliis sacramentis. Differt insuper in ratione contractus ab aliis contractibus. 1. Quia ut dictum est , contractus matrimonii debet iniri inter virum , & fœminam , quod non exigitur in aliis contractionibus. 2. Quia hic contractus debet esse inter personas habiles ad generandum , quod non deposcunt alii contractus. 3. Quia licet omnes possint celebrari per procuratorem; at procurator pro matrimonio debet habere specialem facultatem cum certis conditionibus, pro aliis contractibus non requisitis.

48. Inq. 5. Quotuplex sit matrimonium? R. Esse sextuplex ; *Legitimum* , ut inter non baptizatos. *Ratum* , ut inter baptizatos ante consumationem. *Consumatum*, ut post copulam. *Absolutum* , sine ulla conditione. *Conditionatum* , cum aliqua conditione. *Inter præsentes* , ut fit regulariter, & *inter absentes* , ut aliquando contingit.

49. Inq. 6. Quæ rationes reperiantur in matrimonio ? R. Quatuor reperiri. 1. Ratio contractus, per quam matrimonium dicitur validum , seu *legitimum*. 2. Ratio sacramenti , per quam appellatur *ratum*. 3. Ratio vinculi , per quam est *indissolubile*. 4. Copula , per quam dicitur *consumatum*. Copula autem non est essentialis matrimonio ; imo nec pars integralis in actu , sed solum in aptitudine , & radicaliter. Ideo inter beatis. Virginem , & castissimum Joseph adfuit verum matrimonium sine copula.

57. Inq. 7. Quas significationes habeat matrimonium ? R. Ut legitimum significare Dei conjunctionem animæ per gratiam. Ut ratum conjunctionem Christi Ecclesiæ per baptismum. Ut consumatum unionem hypostaticam verbi cum humanitate , aut unionem Dei cum beatis per visionem beatificam.

51. Inq. 8. An matrimonium sit de præcepto ? R. Esse de præcepto naturali, & divino : non quidem particularibus, sed communitati hominum imposito, Gen. 2. *Crescite , & multiplicamini.* Naturalis lex idem etiam præcipit ; conservatio enim speciei est de jure naturali. Hinc quærunt aliqui an , si homines perirent, ita ut soli religiosi , vel ordinati in sacris remanerent, isti ad conjugium tenerentur? Respondent ad quæsitum sane metaphysicum , alii affirmando , negando alii , & alii denique distinguendo ; vel enim videbantur signa finis mundi , & tunc negant; vel talia signa non apparebant , & tunc affirmant ob dictum præceptum.

Punctum II.

De materia , forma , ministro , subjecto, & fine matrimonii.

52. Inq. 1. Quid sit materia , & forma sacramenti matrimonii ? R. Materiam esse duplicem ; nempe remotam , & proximam. Remota , seu materia circa quam, aut ex qua , sunt ipsi contrahentes habiles ad generandum , vel eorum corpora. Materia vero proxima sunt verba , prout significant mutuam corporum traditionem. Forma sunt ipsa verba , prout significant mutuam eorum acceptationem. Forma autem totalis , sicut in aliis sacramentis, est significatio gratiæ per sacramentum productæ. Si autem quæras , cur verba, prout significant mutuam acceptationem, sint forma? R. Quia in omni composito forma est quæ determinat , perficit , & complet illud. Cum igitur per mutuam acceptationem determinetur , & compleatur materia matrimonii , & ipsum matrimonium, ideo ipsa est vera forma matrimonii.

53. Objic. 1. Concilium Florentinum di-

dicit verba contrahentium esse causam efficientem matrimonii, ergo non sunt forma. 2. Idem respectu ejusdem nequit esse simul materia, & forma, ergo neque verba possunt esse simul materia & forma. 3. Non solum acceptatio determinat traditionem, sed mutuo se determinant, ergo.

54. R. ad 1. Verba esse causam efficientem matrimonii in ratione vinculi, quod non officit, ut sint forma in ratione sacramenti. Ad 2. Non esse inconveniens duas res se invicem determinare secundum diversas rationes, quia omnis materia aliquo modo determinat formam, forma vero ultimate determinat materiam. Per quod patet ad 3. Nota tamen, quod verba ab uno contrahentium prius prolata non habent rationem acceptationis, nisi prout moraliter perseverant usque ad prolationem alterius contrahentis.

55. Inq. 2. An inter catholicos possit separari in matrimonio ratio sacramenti a ratione contractus? Resp. affirm. Quia possunt contrahentes, esto illicite, velle celebrare contractum matrimonii cum intentione expressa non efficiendi, nec recipiendi sacramentum: Sed tunc casus matrimonium est validum, quin sit sacramentum, ergo vera est assertio.

56. Objic. 1. Concil. Florent. matrimonia fidelium indefinite appellat sacramenta. 2. Ex Christi institutione inseparabiliter ratio contractus est elevata ad rationem sacramenti. 3. Si hoc penderet ex contrahentium intentione, posset unus recipere sacramentum matrimonii, & non alius; ex quo sequeretur non unum, sed duplex sacramentum esse matrimonium. 4. Si validum est tale matrimonium, erit aliquando licitum, ut si contrahens esset in lethali.

57. R. ad 1. Concilium laudatum omnia fidelium marrimonia dicere optime sacramenta; nisi obstet intentio contrahentium. Ad 2. non constare dictam inseparabilitatem, quia Christus elevans hunc contractum ad rationem sacramenti, non immutavit naturam contractus, qui sine ratione sacramenti validus est. Ad 3. Conceditur unum contrahentium posse recipere sacramentum, quin alter illud recipiat, ut accidit, quando contrahitur inter catholicum, & infidelem. Hoc enim sacramentum etiam inter duos catholicos est virtualiter duplex, licet sit formaliter unum. Ad 4. Numquam posse contrahi licite a catholicis sine ratione sacramenti; quia debent apponere materiam, & formam sacramentalem, atque ideo debent esse in statu gratiæ, alias graviter peccant, sacrilegiumque committunt.

58. Inq. 3. Quis sit minister hujus sacramenti? R. Esse ipsos contrahentes; quia in omni sacramento ille est minister, qui ponit formam sacramenti; sed ipsi contrahentes ponunt formam matrimonii, ergo ipsi sunt ejus ministri. *Confirm.* Quia ante, & post Tridentinum, ubi hujus decretum non est publicatum, matrimonia fidelium sunt sacramenta sine assistentia Parochi; igitur non hic, sed ipsi contrahentes gerunt vices ministri matrimonii. Hæc est communior Theologorum opinio, ut ait Bened. XIV. in Syn. *lib. 8. cap. 13.* Est etiam de mente D. Thomæ *in Supplem. q. 42. art. 1. ad 1.*

59. Sed P. Concina in præsenti non dubitat asserere oppositam sententiam sibi probabiliorem esse, licet sciat D. Thom. contrarium docere. Citat enim illum astruentem materiam hujus sacramenti esse actus contrahentium. Verum immediate ante ita scribit Angel. Doct. *Ad primum ergo dicendum, quod verba, quibus consensus matrimonialis exprimitur, sunt forma hujus sacramenti, non autem benedictio Sacerdotis, quæ est quoddam sacramentale.* Verba hæc decretoria sunt, igitur hæc sententia est expressa D. Thomæ; & licet opposita probabilis sit, tamen qui eam astruit, a D. Thoma recedit.

60. Inq. 4. Quot peccata committant contrahentes matrimonium in lethali? R. Committere saltem duo peccata sacrilegii, sunt enim ejus subjectum, ac simul minister. Unde committunt unum sacrilegium, quia illud indigne suscipiunt, & aliud, quia indigne illud conficiunt *Debitum est enim*, ait D. Thom. 3. *p. q. 64. a. 5. ad 3. ut ministri sacramentorum sint boni.* Idem confirmat a. 6. in corp. Contrahentes enim, esto non sint ministri consecrati ab Ecclesia, sunt ministri, vel instrumenta Dei ad sanctum peragendum, *& sancta sancte debent tractari.*

61. Inq. 5. Quot sint bona, & fines matrimonii? R. Tria, nempe *proles, fides, sacramentum.* Bonum *prolis* consistit in filiorum

rum procreatione, & educatione. Vel in eo, quod, si apponantur diligentiæ, non impediatur generatio. Bonum *fidei* in mutua fidelitate, & rerum domesticarum societate, & communicatione. Bonum *sacramenti* in collatione gratiæ unitivæ animorum usque ad mortem alterius conjugis: unde fines matrimonii sunt etiam tres: videlicet *propagare naturam*, *servare fidem*, & post Evangelium *conferre gratiam unitivam*. Primus finis convenit matrimonio hominis, in quantum animal. Secundus, in quantum est rationalis. Tertius, in quantum est fidelis. Procreatio prolis solum radicaliter est finis intrinsecus matrimonii; sumptus enim actualiter, extrinsecus, & accidentalis est: potest quippe absque illo reperiri perfectum matrimonium, ut in beatissima Virgine, & purissimo Joseph.

62. Quidam addunt alium finem post peccatum, nempe sedare concupiscentiam. Hic tamen finis est valde secundarius, nec undequaque licitus. Nec ad hunc finem est matrimonium institutum, nisi secundum indulgentiam, quæ est de peccatis venialibus, ait D. Thomas *in 4. dist. 31. q. 2. art. 2.* Potest licitus fieri consequenter, nempe intendendo prius, vel reddere debitum, vel procreationem prolis: quo pacto valent contrahentes habere etiam alios fines accidentales, uti sunt honores, pulchritudo, familiæ pax, aut divitiæ. Hi autem fines solum queunt haberi licite, tanquam *impulsivi*, seu *applicantes* pro matrimonio jucundius celebrando.

Punctum III.

De matrimonio per procuratorem.

63. Inq. 1. An matrimonium inter absentes sit sacramentum? R. affirm. Tum quia Christus, elevans contractum matrimonialem ad rationem sacramenti, non immutavit naturam contractus, sed natura cujuslibet contractus est, quod possit inter absentes valide celebrari, ergo. Tum quia in matrimonio inter absentes adsunt materia, forma, minister, & intentio cum cæteris requisitis ad ejus valorem in ratione sacramenti, ergo est verum sacramentum.

64. Objic. 1. Actio, & receptio sacramenti est personalis. 2. Quia alias etiam pœnitentiæ sacramentum, quod fit per modum judicii, posset dari, & recipi ab absentibus. 3. Quia ex opposito posset sacramentum, & gratiam recipere etiam dormiens, aut valde distans.

65. R. ad 1. operationem, & receptionem sacramenti esse personalem juxta sacramenti naturam: natura autem matrimonii, sicut & aliorum contractuum est, quod valeat celebrari per alios. Ad 2. Quod in judicio pœnitentiæ idem est reus, accusator, & testis, ideo nullum est sacramentum absenti collatum, & nulla paritas ad matrimonium. Ad 3. Posse sacramentum, & gratiam recipi etiam in somno, aut amentia, ut patet in eo, qui ante somnum, aut amentiam petisset baptismum, aut pœnitentiam: Præterea virtus sacramenti, cum sit divina, operari optime valet, etiam in magna distantia.

66. Inq. 2. Quot conditiones sint requisitæ, ut valeat contrahi matrimonium inter absentes? R. Quinque requiri conditiones. 1. Quod procurator sit ad hoc specialiter designatus; non enim sufficit generalis commissio, sed debet esse expressum mandatum de matrimonio contrahendo pro illo. 2. Quod mandatum expressum, & speciale sit ad contrahendum cum determinata persona. 3. Quod mandatarius per se matrimonium ineat; non enim habet facultatem subdelegandi. 4. Quod non excedat fines mandati. Unde si potestas illi data sit ut cum tali dote, talibusve conditionibus matrimonium contrahat, aliter faciens, nihil efficit, quia carens potestate nihil facere censetur in jure. 5. Quod non sit revocatum mandatum, antequam matrimonium celebretur. Si enim ante celebrationem mandans illud revocavit, etiam interius tantum, nullum est matrimonium ex cap. *final de procuratoribus in 6.*

67. Inq. 3. An, si procurator contra formam mandati celebret matrimonium, non præmissis denuntiationibus, validum sit? R. affirm. Quia mandans servare formam juris communis, solum intendit, quod res fiat licite juxta illam, non vero condere novam formam; sed matrimonium celebratum non præmissis denuntiationibus, validum est in jure, ergo idem de matrimonio per procuratorem sine illis contracto.

68. Inq. 5. An mandatum debeat dari Procuratori coram Parocho, & testibus? R. neg.

neg. Quia hoc solum requiritur juxta Tridentinum, quando matrimonium celebratur. Sufficit dari mandatum verbo, aut scripto, ita ut de illo juridice constare possit: Nec valet objicere, quod eadem solemnitas requiritur ad dandam facultatem testandi, ac pro ipso testamento conficiendo. R. Enim hoc specialiter decerni pro testamentis, in quibus facultas testandi censetur ipsum testamentum; unde eamdem exigit solemnitatem. Igitur requiritur præsentia Parochi, & testium, dum procurator mandatum exequitur. Tunc enim in eorum præsentia debet dicere v. g. *Recipio te in uxorem nomine Petri, aut Pauli.* Deinde fœmina: *Ego, te mediante, duco Petrum, aut Paulum, seu mandantem*, exprimendo illum nomine propio. Si autem per epistolas contrahatur matrimonium, debent legi coram Parocho, & testibus, presente saltem uno ex contrahentibus, qui litteras aperiat, acceptet, & præstet suum consensum. Potest autem matrimonium dictum contrahi inter duos viros, aut inter duas fœminas, quia valet esse procurator etiam fœmina pro viro, & vir pro fœmina. Pro praxi matrimonium per procuratorem contractum debet revalidari ab ipsis conjugatis coram Parocho, & testibus, ut plenius de illo constet, & securitati consulatur, ut citans PP. Salm. ait Bened. XIV. *in Syn. lib. 13. cap. 23. n. 9.*

69. Inq. 5. An, siquis dedit mandatum fictum, postea vero ante illius executionem mutans animum, jam illud habeat verum, valeat matrimonium? R. affirm. Quia, dum matrimonium coram facie Ecclesiæ initum est nullum ex defectu intentionis, sufficit postea illam supplere, seu apponere, ergo potiori ratione in præsenti. Hic enim adest vera intentio, dum reipsa celebratur. Secus esset, si a principio mandati esset intentio ficta, postea vera, ac tandem ficta tempore executionis mandati; tunc enim nullum iniretur ex defectu intentionis in actuali celebratione. Idem est in aliis contractibus. Adest tamen hæc diferentia inter alios contractus, & matrimonium circa revocationem mandati, quod in contractu civili, dato vero mandato, licet postea revocetur, valet contractus, si revocatio non innotuit mandatario; quia jus supplet consensum. At secus est in matrimonio, pro quo jus minime potest supplere consensum. Ideo, si adest dissensus tempore celebrationis, nullum est. Econtra, astante consensu cum aliis requisitis, validum est: nota, etiam in lege veteri reperiri validum matrimonium *Isaac* cum *Rebecca* medio procuratore *Eliecer* initum, ut advertit Bened. XIV. *ubi sup.*

70. Inq. 6. An siquis, postquam dedit mandatum, in amentiam incidat ante ejus executionem, & celebretur matrimonium, sit validum? R. affirm. Quia prior consensus, quamdiu non revocatur, perseverat virtualiter: Nec valet dicere, quod ipse mandans est impotens ad contrahendum. Nam idem esset, si tempore, quo celebratur matrimonium per procuratorem, mandans dormiret, aut ebrius esset; & tamen valeret matrimonium. Eodem igitur modo, esto in amentiam incidat, valet matrimonium suo nomine celebratum. Hæc sententia probabilior, & securior est opposita, quam tenet Concina, & tribuit libertatem alteri parti, ut nubat, cui velit; quod saltem valde dubium, & periculosum est. Num qui, dato consensu pro recipiendo baptismo, in amentiam incideret, non reciperet sacramentum? Utique, ergo idem de matrimonio.

Punctum IV.

De consensu ad matrimonium requisito.

71. Inq. 1. An mutuus consensus requiratur ad matrimonium? R. Ex quadruplici capite requiri. 1. Quia matrimonium est contractus. 2. Quia est mutua translatio dominii corporis unius in alterum. 3. Quia est sacramentum habens pro materia, & forma mutuum consensum contrahentium. 4. Quia juxta Concilium Florentinum *causa efficiens matrimonii est mutuus consensus, per verba de præsenti expressus.* Igitur ita est requisitus consensus mutuus ad matrimonium, ut nulla potestate creata suppleri valeat. An autem per divinam potentiam possit dari matrimonium absque dicto consensu, est quæstio plus difficilis, quam utilis, & utrinque probabilis, esto mihi probabilior sit pars negativa; quia Deus nequit mutare essentias rerum; sicut nequit efficere hominem, quin sit animal rationale.

72. Objic. 1. Concil. Florentin. decernit consensum contrahentium *regulariter* requi-

requiri ad matrimonium, ergo non semper. 2. Potest aliquando Ecclesia cogere aliquem admittere Episcopatum, qui est matrimonium spirituale. 3. Respublica potes transferre dominium rei in alterum sine illius consensu, ergo idem de dominio corporum.

73. R. ad 1. Concilium Florentinum decernere consensum debere *regulariter exprimi* per verba, non vero debere *regulariter adesse*, hoc enim semper requiri ex ipso Concilio, & aliis docemur, tamquam dogma de fide optime rationi consonans. Ad 2. Quod in publica necessitate potest cogere Ecclesia aliquem ad acceptandum Episcopatum, præstando consensum ad illum, ex quo non verificatur matrimonium spirituale sine consensu. Ad 3. Quod respublica gaudet potestate supra bona temporalia subditorum; minime vero circa voluntates civium. Potest etiam quis compelli a Magistratu ad contrahendum matrimonium in foro externo; at si deficiat consensus, erit coram Deo nullum.

74. Inq. 2. An, si in dicto casu compulsus contraheret ficte cum Titia, deinde cum vero consensu contraheret cum Berta, esset validum hoc secundum matrimonium? R. affirm. Quia primum fuit nullum, & non præstat impedimentum, quod de jure non sortitur effectum, ex *regul. juris* 25. Verum *in tali casu Ecclesia, quia secundum ea judicat, quæ foris apparent, nec decipitur in justitia, sive jure, quamvis decipiatur in facto; sed ille debet potius excommunicationem sustinere, quam ad primam uxorem redire; vel debet in alias regiones remotas fugere* ait D. Thom. *in Supplem. q. 45. a. 4. ad 3.*

75. Inq. 3. Qualis debeat esse consensus ad matrimonium requisitus? R. Debet esse verus, non fictus, liber, & non metu injusto extortus; ab errore substantiali immunis, & signo externo manifestatus. Nam consensus mere internus minime sufficit ad matrimonium, quia contractus humanus necessario est sensibilis; fit quippe inter homines, non inter Angelos. Imo exprimi debet regulariter per verba inter potentes loqui; ita ut, seclusa consuetudine alicubi forte astante, loqui valens peccet solis signis suum consensum exprimendo. Tum quia, sic tenet consuetudo universalis Ecclesiæ. Tum quia sic melius, & certius manifestatur consensus internus. Nec est admittenda excusatio pudoris, quia ad publice honesta perficienda nemo debet excusari pudore: vide supra n. 14. De nullitate consensus metu, aut errore præstiti suis locis constabit.

76. Inq. 4. An consensus parentum requiratur ad valorem matrimonii filiorum? R. neg. constat tamquam de fide ex Trid. *sess. 24. cap. 1.* ubi eos anathemate damnat, qui falso affirmant matrimonia a filiis familias sine consensu parentum contracta irrita esse, & parentes ea rata, vel irrita facere posse. Igitur matrimonia filiorum, etiam insciis, vel invitis parentibus, valida sunt. Idem est de minoribus, & servis, quorum matrimonia sunt valida, etiam invitis tutoribus, aut dominis. *Nam secundum ea, quæ ad naturam corporis spectant, homo homini obedire non tenetur, sed solum Deo; quia omnes homines natura sunt pares, puta in bis, quæ pertinent ad corporis sustentationem, & prolis generationem. Unde non tenentur servi dominis, nec filii parentibus obedire de matrimonio contrahendo, vel virginitate servanda*, inquit D. Thom. 2. 2. *q. 104. art. 5.*

77. Inq. 5. An matrimonia filiorum, insciis, aut invitis parentibus, sint licita? R. Ut plurimum esse graviter illicita: Nam leges fere omnium Nationum ea reprobant, & filii ita se gerentes peccant graviter contra obedientiam, pietatem, & reverentiam parentibus debitam. Nec oppositum docent verba Angelici immediate adducta; intelligenda enim sunt de valore matrimonii, vel de parentibus injuste contradicentibus filiorum status prudenti electioni. At semel quod velint nubere, debent consulere parentes, ac eis obedire, quando rationabiliter dissentiunt filiorum matrimonio. Maxime vero, si filii indigne nubere intendant. Tunc enim non solum peccant filii contrahendo, sed & Parochus assistendo, & alii cooperando. Ex talibus enim matrimoniis oriuntur fere semper odia, rixæ, dissidia, & scandala cum familiæ dedecore, & infamia, & tandem mali exitus inter ipsos conjuges.

78. Piissimus Rex noster Carolus III. vere Catholicus pro sua Religione, & eo quod ipsi competit erga Ecclesiam jure protectionis, veram hanc doctrinam, quam sustinemus, suis Diplomatibus roboravit, quod

Non solum enim matrimonia minorum absque prævio parentum, consanguineorum, & in eorum defectu Prætoris consensu gravissimis pœnis multavit, sed etiam præcepit, ut nullatenus actio in tribunalibus admittatur pro sponsalibus sine prædicto consensu factis. Hoc in sua Pragmatica Sanctione ann. 1776. Insuper ann. 1783. ordinavit juvenes in Colegiis militaribus, aut aliis quibusque suæ protectioni immediate subjectis, nullatenus matrimonia, nec adhuc sponsalia absque sua expressa licentia contrahere posse. Hanc ipsam ordinationem ann. sequenti 1784. extendi voluit ad omnes juvenes utriusque sexus in Collegiis, universitatibus, seu convictoriis pro eorum educatione commorantibus, cum hoc tamen discrimine, quod alumni seminariorum præter assensum parentum, etiam Ordinarii venia indigeant: Universitatum autem illius Regii Senatoris, qui pro illa Universitate est Præfectus: Collegiorum tandem, quæ Regiæ protectioni immediate subsunt, ipsius Regis expressa licentia, ut sponsalia contrahere valeant. Denique anno 1785. in quadam Sanctione formam assignavit judicibus ecclesiaeticis procedendi in causa sponsalium, cognita prius a judice sæculari, an consensus legitimus majorum (juxta formam præscriptam necessarius) defecerit, nec ne. Hæc omnia Rex vere catholicus ad vitanda plurima scandala, innumerabilia peccata, expensasque maximas in tribunalibus, & ad fovendam disciplinam ecclesiassicam juxta Encyclicam Benedict. XIV. 17. Novemb. 1741. & declarat. Trident.

Punctum V.

De matrimonio conditionato.

79. Inq.1. Quid, & quotuplex sit conditio? R. conditio est *oratio, qua id omne, quod agitur, in futurum eventum suspenditur.* Alia est generalis, alia particularis. Conditio generalis est, quæ omnibus contractibus inest: ut *si vixerimus, si consenseris.* Hæ conditiones non suspendunt contractum, nec faciunt illum conditionatum; idem est de conditionibus necessariis, sive absolute, ut *si sol cras oriatur*, sive ex suppositione, ut *si judicium universale sit futurum.* Particularis est, quæ non inest omni contractui, sed adjicitur illi; ut *si parentes consenserint.* Aliæ sunt conditiones intrinsecæ contractui matrimonii, ut *si non es consanguinea*, vel *non adsit impedimentum dirimens.* Et nec istæ suspendunt contractum eadem ratione; quia, cum non possit esse contractus sine illis, sunt veluti generales. Aliæ sunt impossibiles, sive ex natura, ut *si digito tangas cœlum*; sive ex jure, ut *si liceat cum consanguinea* intra quartum gradum contrahere; sive ex facto, ut si pauperi dicatur: *si dederis centum libras auri*; sive ex suppositione, ut si corruptæ dicas: *si virgo es.* Aliæ sunt possibiles, & contingentes, quæ rursus dividuntur in turpes, vel contra substantiam matrimonii, ut *si procures sterilitatem*; vel extra eam, ut *si postea fureris, aut homicidium committas*; in honestas, ut *si virtutem sequaris*; & in indifferentes, ut *si in campum egrediaris.*

80. Inq.2. Quæ conditiones suspendant matrimonium? R. suspendere illud omnes conditiones particulares de futuro honestas, indifferentes; D. Thom. *in Supplem. q.47. a. 5.* quia natura conditionis est suspendere contractum, cui inest. Conditiones vero de præsenti, aut præterito, impossibiles, & turpes, quæ non sunt contra substantiam matrimonii, pro non adjectis habentur, nec illud suspendunt. Si enim sunt de præsenti, aut de præterito, patet; quia vel sunt, vel non sunt. Si primum, matrimonium ex tunc est validum. Si secundum, nullum. Circa conditiones vero turpes relatas constat ex cap. *Si conditiones*, ubi Greg. IX. definit. *Si conditiones contra substantiam conjugii inferantur; puta, si alter dicat alteri: contraho tecum, si generationem prolis evites, vel donec inveniam aliam honore, & facultatibus ditiorem, aut si quæstu adulterandam te tradas: matrimonialis contractus, quantumcumque sit favorabilis, caret effectu; licet aliæ conditiones appositæ in matrimonio, si turpes, aut impossibiles fuerint, debeant propter ejus favorem pro non adjectis haberi.*

81. Igitur omnes conditiones turpes, aut impossibiles extra substantiam matrimonii non illud suspendunt, quia pro non adjectis habentur, quando certo non constat de dissensu. Si enim constet non adfuisse

se consensum, vel solum adesse ligatum conditioni impossibili, nullum est matrimonium. Et idem est si conditio sit turpis, quia remoto consensu, seu ligato conditioni, usque ad ejus eventum nequit existere matrimonium. In foro autem exteriori, in quo solum de externis judicatur, & de interno dissensu, aut de alligatione consensus conditioni non constat, rejicitur conditio, quia præsumitur joco posita. Quod dictum est de matrimonio, tenet pariter de sponsalibus sub conditione initis.

82. Inq. 3. An conditiones honestæ irritent matrimonium? R. Sub distinctione, vel enim sunt contra substantiam matrimonii, vel non. Si primum, irritant illud; ut *contrabo tecum sub conditione non utendi jure conjugii*, vel *servandi castitatem*. Quia hæc *conditio explicita, non solum actui, sed etiam potestati contrariatur copulæ carnalis, & ideo est contraria matrimonio*, inquit D. Thom. *in Suppl. q. 48. art. 1. ad 3.* Nec ob hoc matrimonium beatiss. Virg. cum S. Joseph desiit esse verum, & legitimum: quia licet purissima Virgo habuerit votum castitatis, & numquam in copulam consenserit, nullam apposuit conditionem explicitam matrimonio contrariam, ut cum D. Thom. præclare explicat Bened. XIV. *in Syn. lib. 13. cap. 22. num. 13.*

83. Si autem conditio honesta non sit contra jus, aut bona matrimonii, ut *si es nobilis legitima, primogenita*; habita notitia, quod talis sit, vel astante conditione, est validum matrimonium; ea vero deficiente, nullum. Si autem diceret: *contrabo tecum si virgo es*, idem est dicendum. Tamen nequit ipse experimentum facere per se, sed stare debet dictis peritarum, alias, ut impudicus est repellendus. Unde matrimonium sub his conditionibus, si deficiant, est nullum, esto defectus agnoscatur post multum tempus, aut post repetitas copulas. Nisi renovetur consensus, aut post notitiam defectus illam copula maritali cognovisset. Tunc enim, supposítis cæteris requisitis, jura censent convaluisse matrimonium.

84. Inq. 4. An matrimonium, vel sponsalia inita inter habentes impedimentum dirimens sub conditione: *Si Papa dispenset*, valida sint? R. affirm. Dummodo impedimentum sit ex illis, quæ dispensari solent. Nam vere obligantur, vel intendunt se obligare, pro tempore, quo cesset impedimentum, & sub conditione, quod auferatur. Hac ratione licet Episcopo emittere votum religionis sub eadem conditione; atque dispensatione obtenta, debet votum implere. Sic igitur contrahentes licet sint inhabiles tempore contractus; referuntur tamen ad tempus, pro quo erunt habiles. Ideo illud expectare tenentur; & obtenta dispensatione, non requiritur novus consensus ad sponsalia; neque ad matrimonium, si fuit contractum coram Parocho, & testibus: quamvis consultius sit renovare consensum; addit enim matrimonium rationem sacramenti supra naturam contractus. Quis sit modus, & demostratio, quibus solent contractus iniri, & alia huc spectantia. Vid. *tract. 20. n. 4.*

85. Inq. 5. An, si quis contrahat matrimonium conditionatum cum Berta, & ante eventum conditionis absolutum cum Titia, hoc secundum sit validum? R. affirm. Quia primum erat suspensum; nec ex matrimonio, aut sponsalibus conditionatis oritur impedimentum ligaminis, aut publicæ honestatis. Ideo si quis contrahat sponsalia cum Lucretia sub conditione, quod ejus pater ex Indiis redeat, & ante illius reditum cum illius sorore matrimonium contrahat sine ulla conditione, validum est; quia ex prioribus sponsalibus utpote conditionatis, non resultavit impedimentum publicæ honestatis.

86. Inq. 6. An sit licitum contrahere matrimonium sub conditione? R. neg. Tum quia sacramenta nequeunt licite ministrari, aut recipi sub conditione absque necessitate, & vix adesse valet necessitas celebrandi matrimonium sub conditione. Tum quia pluribus dubiis, & scrupulis exponerentur sic contrahentes. Tum quia, si conditio sit de præsenti, aut præterito, inepte apponitur in re tam gravi. Si autem sit de futuro, expectetur eventus conditionis, & tunc iniatur contractus. Unde minime debet Parochus permittere aliquam conditionem adjici matrimonio. Dicta tamen de conditionibus prodesse queunt pro locis, ubi matrimonium sine assistentia Parochi est validum; vel si aliquando contingat apponi, esto illicite,

etiam

etiam coram Parocho, & testibus.

Punctum VI.

Qualiter matrimonium nullum sit revalidandum.

87. Inq. 1. Ex quot capitibus evadat nullum matrimonium? R. Posse esse nullum ex duplici capite. Nempe, vel quia defuit consensus verus; vel quia adfuit impedimentum dirimens in ejus celebratione. Ad hæc duo capita reducuntur omnia, quæ causare valent nullitatem matrimonii. Nam, licet hoc sit nullum, si celebretur ad tempus, vel sub conditione, donec alter caste vivat, vel adulterium non committat, ut solent Calvinistæ: hi etiam defectus reducuntur ad carentiam consensus legitimi, qui pro matrimonio debet esse perpetuus sine limitatione temporis. Vel saltem debet sine ejus expressione contrahi, ne nullum evadat. Præterea impedimentum dirimens potest esse publicum, vel occultum. Si est publicum, aut probari possit, vel timetur publicandum, non est quæstio: tunc enim debet publice revalidari matrimonium, renovato consensu ex utraque parte. Ut si celebratum sit inter consanguineos absque dispensatione, & hoc est publicum, aut aliquibus notum; vel foret initum sine Parocho, & testibus. In hoc duplici casu, aut simili, coram Parocho, & testibus, sublato prius impedimento, revalidari debet.

88. Inq. 2. An hoc ita fieri debeat ubique, vel solum ubi Tridentinum est receptum? R. Ubique debere fieri quoad licitum; ubique enim est illicitum matrimonium clandestinum, ut suo loco patebit. Verum ubi Trid. est receptum, non solum ad licitum, sed etiam ad validum, requiritur dicta revalidatio publica; quia constare debet Ecclesiæ, tum de ejus celebratione, tum de ejus valore, impedimento jam media dispensatione sublato.

89. Inq. 3. An quando matrimonium in facie Ecclesiæ contractum, ob impedimentum occultum fuit nullum, debeat revalidari coram Parocho, & testibus? R. neg. Quia semel contracto matrimonio coram facie Ecclesiæ, jam fit satis Tridentini decreto, & ejus fini, qui est, ut publice constet de celebrato matrimonio. Id autem revera constat, dum defectus est occultus. Tunc enim occlusa est janua periculis deserendi conjugem, aliamve accipiendi. Atque ita declaravit Pius V. ut ajunt Navarrus, & alii. Idem tenet Concina de matrimonio nullo ex defectu consensus liberi his verbis: *Si matrimonium primo contractum fuit coram Parocho, & testibus, nemine reclamante, nullaque mentione timoris incussi facta, sat matrimonium convalescit per solum privatum etiam occultum consensum, mutuamque maritalem cohabitationem.* Ita *lib. 2. de matrim. diss. 1. cap. 6. n. 26.*

90. At *diss. 4. cap. 7. num. 14. & seq.* oppositum contra Salmanticenses, & alios graves AA. propugnat contendens, quod licet matrimonium solemni ritu coram Ecclesia primo fuisset celebratum, si tamen nullum evasit ex impedimento occulto, vel propter defectum *consensus sinceri*, & *liberi* revalidari debeat coram Parocho, & testibus. Hoc intendit probare ex quadam responsione missa privatim P. Comitolo a Clemente VIII. Unde in primis apparet hujus viri inconsequentia, ut eum legenti patebit. Deinde pluris facit responsionem privatam, quam authenticam Pontificis, & sacr. Congreg. Concilii. Præterea sua posterior contentio est contra praxim, & stylum sac. Pœnitentiariæ, ubi dispensantur impedimenta occulta, ut occulte revalidentur matrimonia; de quo numquam dubitavi in Hispania, & amplius mihi constat in hac urbe Romana. Tandem ex hac doctrina Concinæ, si admitteretur, plurima orirentur incommoda, & scandala; passim enim deberent revalidari in publico matrimonia cum gravissima nota, & non parva infamia. Propterea libuit quasdam hujus authoris antilogias indicare, ne ejus doctrinæ nimis addicti errent, illam sequendo sine examine. Revalidantur igitur occulte cum relatione ad matrimonium coram facie Ecclesiæ contractum. Et ita mihi est responsum hic Romæ ex ipsa Secretaria Cardinalis Pœnitentiarii.

91. Inq. 4. Qualiter sit revalidandum conjugium ex defectu consensus nullum? R. Sub distinctione. Vel enim defuit consensus ex parte utriusque, & hoc utrique est notum, & tunc utraque simul debet expressum, & mutuum consensum præstare; vel nullus scit alterius defectum, & tunc,

tunc sufficit, quod uterque privatim illum apponat aliquo signo exteriori manifestatum, saltem cohabitando affectu maritali, si ex ampliori detentione incommoda timeantur. Vel defuit consensus ex parte unius, quia ficte contraxit, & tunc nisi magna dissidia ex matrimonio timeantur, vel maxima disparitas inter contrahentes adsit, debet simulator præbere verum consensum modo dicto. Vel consensus fuit nullus, quia metu extortus; & tunc, si coactus libere postea consentiat, & alter, ut supponitur, in priori consensu perseveret, convalescit matrimonium, ut docet D. Th. *in Supplem. q. 47. art. 4. ad 2.*

92. Inq. 5. An sit credendum conjugi affirmanti se consensum pro matrimonio non præstitisse? R. Sub distinctione. Vel enim id asserit in foro interno, vel in externo. In foro interno credi debet a Confessario, quia ibi ipse pœnitens est reus, & accusator, nec attenditur præsumptioni, sed veritati. At debet Confessarius juxta supra dicta eum compellere ad verum consensum præstandum. In foro autem externo non debet credi conjugi etiam juranti sibi consensum defuisse, sed contrarium præsumitur, ut sæpe dicitur in jure canonico, & patet ex cap. *Consultationi, de spons.*

Punctum VII.

Alia dubia de revalidatione matrimonii.

93. Inq. 1. An quando matrimonium fuit nullum ob impedimentum occultum ortum ex culpa unius conjugis, ut qui antea rem habuit cum fratre, aut sorore alterius, debeat ignorans fieri conscius de nullitate ad illud revalidandum? Supponitur, quod dum commode fieri valet absque timore scandali, rixarum, aut separationis, semper conjux ignorans nullitatem de ea moneri debet, ut novum consensum uterque simul apponat; alias pars ignara persistit in priori consensu nullo, & hunc ratificat; unde ratificat consensum nullum insufficientem ad matrimonium. In casu vero prædicti timoris ajunt AA. quod pars conscia, obtenta impedimenti dispensatione, curet delinire blanditiis alteram, & dum videt eam bene dispositam, sic ei dicat: *Pro mea consolatione, & majori affectu volo tecum inire matrimonium*: Ita *enim te diligo, ut si non esset contractum, libentissime nunc contraherem, & sic illud contrabo, ac si non esset contractum. Nonne tu idem dicis, & facis pro meo solatio?* Si respondeat: *ita volo*, vel *facio*, vel id exterius manifestet, finita lis est, dummodo consensum actualem, & non tantum habitualem depromat.

94. Verum difficultas maxima est, dum conscius impedimenti talia verba non audet proferre, timens prudenter inde alterum conjugem delictum perpetratum suspicaturum, unde plurima scandala, separatio, desertioque prolis, quæ forte adsit, provenient. Quid igitur in tali angustia faciendum? R. Sufficere tunc, obtenta dispensatione pro revalidatione matrimonii, copulam conjugalem affectu maritali habitam: quia ablato impedimento, uterque conjux est habilis, & alias copula affectu maritali habita sufficienter pro talibus circumstantiis exprimit consensum matrimonii, qua ratione ante Tridentinum per illam sponsalia de futuro transibant ad matrimonium de præsenti.

95. Inq. 2. Quomodo sit revalidandum, quando dispensatio impedimenti conceditur sub hac, aut simili clausula: *Altero conjuge de nullitate prioris cosensus certiorato*? R. Tunc debere conscium impedimenti declarare, se non rite matrimonio consensisse, quando primo fuit celebratum, ideoque ex consilio Confessarii oportere, ut ambo consensum renovent, atque ex tunc ipsum ex sua parte illum libenter renovare. Si altera conjux eandem voluntatem manifestet, sat est pro matrimonio juxta clausulam revalidando. Verum si timeatur alterum nolle consensum præstare, sed potius velle separari, redeunt angustiæ: & tunc deservire possunt supradicti modi, dum talia rescripta expediuntur, matrimonium revalidandi. Nec aliud est præsumendum de Ecclesiæ pietate, nisi quod in talibus circumstantiis, & angustiis subveniatur modo possibili fidelium solatio, ac animarum remedio. Hanc esse mentem sacræ Pœniteutiariæ testatus est mihi ejusdem actualis Secretarius.

96. Inq. 3. Quid agere debeat Confessarius conscius de nullitate matrimonii pœnitentis? R. Magna cautela, & prudentia ei opus esse, ut juxta varietatem circumstantiarum illum moneat, aut taceat.

Igi-

Igitur vel pœnitens laborat ignorantia vincibili, vel invincibili nullitatis. Si primum, debet illum monere, quia ignorantia vincibilis non excusat a culpa; unde nequit eum absolvere, nisi, detecto errore, proponat amplecti omnia, quæ sibi præscripta fuerint a Confessario. Hic autem debet illi præcipere, quod ex tunc separet thorum, adinvento aliquo motivo; quod minime petat, aut reddat debitum: quod quantocius obtineat dispensationem ab Episcopo, informando illum de omnibus circumstantiis, ut quam primum provideat de remedio, supposito, quod nullitas proveniat ab impedimento dirimente de jure ecclesiastico. Si enim proveniat ex impedimento juris naturalis, statim penitus separari debet. Si vero nullitas oriatur ex defectu consensus, illico eum adhibeat, cum quo libere possito, & copula maritali, convalescit matrimonium. Idem est, si Confessarius interrogetur a pœnitente de impedimento, aut nullitate; tunc enim ne suo silentio approbet errorem, debet aperire veritatem; nisi in aliquo casu, in quo, post matrimonium publice initum, prævideantur ex monitione maxima incommoda, & scandala sequenda fore: tunc enim saltem ad tempus simulare debet, se audisse interrogationem.

97. Si pœnitens laborat ignorantia invincibili impedimenti, & vult contrahere matrimonium, monendus est a Confessario. Tum quia hic est magister, cui incumbit docere pœnitentes veritatem. Tum quia alias in culpa esset, quod fieret matrimonium nullum. Si omnia ad illud sint jam disposita, moneat, quod eliciat votum castitatis pro aliquo tempore, vel alio motivo curet differre matrimonium, usque dum dispensatio obtineatur, supposito, quod impedimentum est occultum, & provenit ex culpa pœnitentis, quia v. g. rem habuit cum sorore illius, cui vult nubere. Si enim proveniret ex alia radice inculpata, publicari deberet ante contractum matrimonium, nec de hoc est quæstio, aut difficultas. Non desunt, qui asserant, quod si, adhibito omni medio pro dilatione matrimonii, nihil proficiat, quin sequantur magna incommoda, & scandala, posse Parochum pro tali angustia dispensare, recurrendo illico ad Ordinarium pro absoluta dispensatione, quod, supposita vera necessitate, & angustia, consonat, rationi, & pietati Ecclesiæ. Verum hoc rarissime est faciendum. Nec tunc posset ex vi talis dispensationis consumari matrimonium.

98. Quando autem Confessarius scit nullitatem matrimonii jam contracti bona fide, in qua pœnitens persistit, sub distinctione procedere debet. Vel enim est in potestate pœnitentis ejus revalidatio absque scandalis, vel non; si hoc secundum, taceat, & relinquat in sua bona fide pœnitentem, ne constituat illum in supradictis periculis separationis, & angustiarum absque ullo remedio, & profectu. Idem efficiat, si non profuturam, sed nocituram suam monitionem graviter timeat. Sic in facti contingentia olim bis respondi cuidam Parocho, & alteri Confessario, Archiepiscopo Diœcesano unam, & alteram responsionem in duplici casu approbante. Nam ex una parte ambo conjuges erant in bona fide, & impedimentum omnino erat occultum; & ex alia timebantur magna inconvenientia cum separatione, & desertione prolis: quo in casu ipsa prudentia dictat silentium, & non semel sac. Pœnitentiaria respondit: *relinquantur in bona fide.* Hoc etiam observare debet potiori ratione quicumque alius, qui nec Parochus, nec Confessarius sit, conscius impedimenti occulti, inito jam matrimonio; illi enim non incumbit conjuges illuminare. Hic est casus, in quo præcipue debet Confessarius sub secreto consulere Episcopum, & viros doctos, priusquam moneat pœnitentem. Alias exponitur periculo plures errores committendi, sequendo oppositam.

99. Quando autem noscit Confessarius, quod revalidatio matrimonii absque incommodis, & scandalis est in potestate pœnitentis, licet accedat bona fide, & ignorantia invincibili nullitatis matrimonii, profuturamque speret monitionem, debet eum monere, jubendo separare thorum, quoadusque dispensatio obtineatur, & modo supradicto matrimonium revalidetur. Hæc monitio prudenter fit statim post absolutionem, ne antea facta perturbet pœnitentem cum novitate inopinata, & divertat a dolore, & devotione, pro sacramenti susceptione requisitis. Pro his omnibus vid. *Inst.* 87. *Prosp. Lamb.*

PUNC-

Punctum VIII.

De indissolubilitate matrimonii.

100. Inq. 1. An, & quo jure matrimonium sit indissolubile? R. Esse indissolubile jure naturali, divino, & humano. Jure naturali, quia procreatio, educatio, & instructio prolis, ad quam ordinatur matrimonium, exigit perpetuam vitæ societatem inter virum, & fœminam, seu diuturnam mansionem parentum, ut ait D. Thom. *in Supplem. q. 67. a. 1.* Jure divino constat ex cap. 19. Matth. *Quod Deus conjunxit, homo non separet.* Jure humano liquet ex cap. *fin. de condit. apposit.* & alibi sæpe.

101. Objic. 1. Matrimonium ideo est indissolubile, quia est sacramentum, ergo non jure naturali. 2. Omnes res, per quas causas nascitur, per easdem naturaliter dissolvitur. 3. Quod potest quis in perpetuum, potest ad tempus. 4. Matrimonium ratum dissolvitur per professionem religiosam, & per dispensationem Pontificis, & consumatum per conversionem unius ad fidem, ergo non est jure naturæ indissolubile.

102. R. ad 1. Matrimonium esse indissolubile ex natura rei, & non tantum, quia est sacramentum. Ad 2. illam regulam non tenere in rebus, quæ ex se perpetuitatem deposcunt, uti est matrimonium, per quod patet ad 3. Ad 4. Quod aliud est rem esse sua natura perpetuam, aliud quod ab extrinseco possit destrui, aut dissolvi: ut liquet in Angelo, qui incorruptibilis est ex se; potest tamen a Deo in nihilum redigi, & in voto castitatis absolutæ, quod ex natura sua est perpetuum; at potest dispensari a Pontifice. Sed pro majori claritate::

103. Inq. 2. An matrimonium ratum possit Pontificis authoritate dissolvi? R. affirm. Quia Pontifex habet potestatem non solum ordinariam, ut Princeps supremus, sed etiam extraordinariam, & specialem ut Christi Vicarius ad omnia necessaria pro regimine Ecclesiæ, suorumque subditorum; sed ad hunc finem aliquando opus est dispensatione matrimonii rati, nempe quando adesse gravissimam, & sufficientem causam ipse Pontifex agnoverit, ergo vera est resolutio. *Confirmatur* ex pluribus factis aliquorum Pontificum, inter quos fertur Greg. XIII. uno die cum undecim dispensasse.

104. Causæ autem, quæ ab aliquibus designantur, aliis non in merito insufficientes videntur. Ideo illæ tantum causæ sufficientes putandæ sunt, quæ, attente perpensis circumstantiis personarum, & necessitatis, tales prudenter judicentur. Quoniam res gravissima est, & gravissimam exigit causam. Asserere vero, posse Papam dispensare in matrimonio rato, etiam sine causa, nec fundamento solido dicitur, nec credi valet, ut patet ex indissolubilitate jure naturæ, & divino supra indicata.

105. Objic. Papa nequit dispensare in jure naturali, & divino, uti est indissolubilitas matrimonii rati. 2. Matrimonium ratum ejusdem speciei est, ac consumatum, sed in hoc nequit dispensare, ergo nec in illo. 3. Episcopus non potest in illo dispensare, esto possit in sua Diœcesi, quod Papa in tota Ecclesia. R. ad 1. Papam posse dispensare cum causa in aliquibus, esto sint de jure naturali, & divino, si fundentur in actibus humanis, ut liquet in voto. Ad 2. Matrimonium ratum non esse totalem traditionem corporum, sicut consumatum. Ideo hoc significat conjunctionem Verbi cum humanitate; illud vero unionem Christi cum anima per gratiam. Ad 3. Non posse Episcopum in sua Diœcesi omnia, quæ Papa in tota Ecclesia, maxime in rebus gravioris momenti, & quæ ei non competunt. Neque Episcopus gaudet potestate extraordinaria pro sua Diœcesi, sicut Papa pro tota Ecclesia.

106. Inq. 3. Quo jure matrimonium ratum dissolvitur per professionem religiosam? R. Dissolvi non solum jure divino, & pontificio, sed etiam jure naturæ. Tum quia professio solemnis, de qua loquimur, est veluti mors spiritualis. Tum quia jus naturale dictat licitum esse a statu imperfecto ascendere ad perfectiorem, si absque injuria alterius id fieri possit; sed ex eo, quod quis ex matrimonio rato ad religionem transeat, non fit injuria alteri, qui liber manet, ut nubat, cui velit, ergo dissolvitur præcedens vinculum; alias non liceret transitus, cujus oppositum est de fide, ut patet ex Trid. *sess. 24. can. 6.*

107. Objic. 1. Quod est traditum uni, ne-

nequit tradi alteri ; sed per matrimonium ratum traditur conjux alteri conjugi, ergo nequit tradi religioni. R. Quod per matrimonium ratum non fit absoluta,& totalis traditio, sicut fit in consumato. Ideo hoc matrimonium non dissolvitur per professionem , bene vero illud , in quo solum adest vinculum velut spirituale.

108. Objic. 2. Matrimonium ratum non dissolvitur per ordinem sacrum,esto constituat statum perfectiorem , ergo idem de professione. R. neg. conseq. Quia ordo sacer non est mors perfecta spiritualis, ideo per illum , imo nec per Episcopatum ob eamdem rationem non dissolvitur matrimonium ratum , sicut per professionem religiosam , quæ est perfecta mors spiritualis , & civilis.

109. Inq. 4. An matrimonium infidelium dissolvatur per conversionem unius ad fidem? R. Dissolvi , quando infidelis admonitus, & recusans conversionem, conversus transit ad alias nuptias , vel si in religione solemniter profiteatur. Hoc secundum constat ex proxime dictis de matrimonio rato fidelium,quod firmius est consumato infidelium. Debet tamen infidelis semper admoneri , si velit converti. Si enim convertatur , nequit alter prius conversus ad alias nuptias transire , nec absque ejus consensu religionem profiteri. Nam si ambo convertantur, non dissolvitur , sed firmum manet. Quod autem per solam conversionem ad fidem non dissolvatur matrimonium , probatur : tum quia si ambo convertantur , remanet firmum, ut dictum est. Tum quia fides non destruit , sed perficit naturam. Unde solum, quando alius non vult cohabitare absque injuria Creatoris , vel monitus converti recusat,& conversus post prudentem monitionem transit ad alias nuptias ex privilegio , in favorem fidei a Christo D. concesso , dissolvitur tale matrimonium: quia generatio unius est corruptio alterius. Unde si infidelis , antequam fidelis ad alias nuptias transiret , matrimonium iniret, nullum esset , quia caret fidei privilegio publicato a D. Paulo 1. *ad Cor.* 7. *& cap. Gaudemus , de divort.* Benedict. XIV. in Bulla quæ incipit *In suprema*, data 16. Jan. 1745. dispensavit, ut judæi , aliique infideles conjugati ad fidem conversi in civitate Veneta possent contrahere matrimonia ritu catholico , etiam superstite conjuge infideli, & ejus consensu, vel requisito , & non expectato , vel minime requisito , si circumstantiæ loci , & temporis monitionem non permittant; hujusmodi que matrimonia numquam rescindi debere , esto priores conjuges postea ad fidem convertantur. Hæc dispensatio non interpellandi , nec expectandi consensum conjugis in infidelitate relicti , solum intelligitur pro Judæis conversis in ditione Veneta , pro aliis vero debet præcedere interpellatio more recepto facienda , an infidelis velit, necne se ad Christum convertere , ut conversus valeat ad nuptias ritu catholico transire , ita idem S. Pontifex in Bulla *Apostolici ministerii* data 16. Sept. 1747.

Punctum IX.

De polygamia , monogamia , bigamia , & bivinatu.

110. Inq. 1. Quid sint polygamia , & cætera in titulo recensita? R. Quod , *polygamia* est *conjugium unius viri cum pluribus uxoribus simul retentis. Monogamia* est *conjugium unius cum una sola. Bigamia* est *conjugium unius cum pluribus successive, ita ut, mortua una, ducat alteram. Bivinatus* est *conjugium unius fœminæ cum duobus, aut pluribus viris simul.* Hoc conjugium est omnino reprobatum , & contra jus naturæ , in quo nullus quit dispensare , nec umquam Deus dispensavit. Est enim contra prima legis naturæ præcepta, licet non totaliter , & contra finem primarium matrimonii , nempe prolis generationem , & educationem. Tum quia pluralitas virorum cum eadem fœmina non parum impedit generationem prolis. Tum quia dubitaretur , cujus hæc esset , & sic impediretur ejus educatio. Potest tamen Deus in eo dispensare , quia non est totaliter contra finem matrimonii,nec ab intrinseco malum. Alio nomine *bivinatus* vocatur *polyandria.*

111. Inq. 2. An a principio , aut nunc sit valida,aut licita polygamia? R. neg. Quia ab initio masculum , & fœminam creavit Deus , & dixit : *Erunt duo in carne una. Genes.* 2. Constat etiam ex Trident. *sess.* 24. *Can.* 2. Constat pariter ex jure civili. Imo Romani adhuc in gentilitate prohibuere polygamiam , nec admittere voluerunt

runt legem Julii Cæsaris, eam permittentem. Et licet quidam Imperatori Valentiniano eamdem tribuant legem, alii melius falsam talem permissionem demonstrant. Solus spurcissimus Mahomethus in sua nefanda lege plures uxores simul habere suis miseris sequacibus permisit. Igitur polygamia jam omnibus illicita est post Evangelium, ubi Christus restituit matrimonium in suum statum pristinum *Matth.* 19.

112. Inq. 3. An aliquando fuerit licita polygamia? R. affirm. Olim quippe Deus dispensavit cum Abraham, Isaac, Jacob, David, & aliis Patriarchis, sive per internam inspirationem, sive per externam locutionem, unde extensa fuit dispensatio ad reliquos Judæos, ut populus Dei augeretur carnali propagatione, sicut nunc augetur regeneratione spirituali. Potest enim Deus dispensare in præceptis naturalibus secundi ordinis, ut est indissolubilitas matrimonii, sive dicatur dispensatio propria, sive impropria, mutando rerum materias, & faciendo, ut supremus dominus, quod corpus viri, quod totaliter debebat tradi uxori, solum tradatur partialiter. Ante diluvium solus Lamech fuit polygamus, *Genes.* 4. Et ut primus adulter reprehenditur a sanctis Patribus, quia in longæva illa ætate sufficiebat monogamia ad propagandam naturam.

113. Inq. 4. An bigamia sit licita? R. affirm. Quia mortuo uno conjuge, alter manet liber, ut cui vult nubat. Vinculum enim matrimonii per mortem dissolvitur. Nec contra hoc est illud Apostoli: *Acceperunt mulieres de resurrectione mortuos suos.* Nam sermo est de filiis resuscitatis. Si autem loquatur de maritis, intelligendum est contraxisse de novo matrimonium. Igitur licitum est secundum matrimonium, mortuo uno ex conjugibus; ita ut si hic resurgeret, nullum jus haberet in alterum, nec iste ad illum.

114. Sed Objic. 1. Sancti Patres dicunt secundas nuptias esse illicitas, & appellant eas fornicationes. 2. Bigami puniuntur ab Ecclesia pœna irregularitatis. 3. Secundæ nuptiæ non benedicuntur ab Ecclesia. 4. jus civile sub gravi pœna eas prohibet in *lege 1. cap. de secundis nuptiis*, & alibi.

115. R. Ad 1. Secundas nuptias dici non bonas, quia carent honore significationis desponsationis Christi cum Ecclesia, ut una unius. Dicuntur vero fornicatio quantum ad causam, quæ frequenter solet ad eas incitare, scilicet concupiscentia. Ipsæ autem licitæ sunt, ut fides docet in pluribus Conciliis. Ad 2. Irregularitatem incurri ob defectum significationis dictæ, non ob culpam contrahendi secundas nuptias. Ad 3. Ob eundem defectum non benecici secundas nuptias, quando sunt secundæ ex parte utriusque conjugis, aut ex parte fœminæ. Benedici tamen debent, quando vir secundo nubit virgini; tunc enim salvatur significatio, quia licet Christus habeat unam sponsam Ecclesiam, habet tamen in ea plures animas sponsas. Ad 4. Dicitur Jus civile esse correctum quoad hoc per jus canonicum in cap. *Super illa.* cap. *Secundum Apostol. de secundis nuptiis.*

116. Inq. 5. An secundum matrimonium sit sacramentum? R. affirm. Quia in eo adest materia, forma, & minister sicut in primo, ergo est rerum sacramentum. Ita declaratur tamquam de fide in Trid. *sess. 24. can.* 1. Nec valet dicere, illi deficere significationem desponsationis Christi cum Ecclesia? R. Enim illi deficere non secundum se, sed tantum comparative ad primum matrimonium. Nam secundum se, & in se est perfectum sacramentum unius cum una, licet comparative ad primum in aliquo deficiat a significatione omnimoda.

117. Inq. 6. Quæ certitudo requiratur ex parte fœminæ v. g. de morte viri, ut alteri licite possit nubere? R. Certitudinem moralem requiri. Non enim sufficit assensus probabilis, nec dictum unius testis oculati solum, nec fama communis, nisi conjecturis prudentibus fulciatur. Cum enim sit negotium gravissimum, maturo judicio indiget. Si autem, inspectis accurate circunstantiis, habeatur certitudo moralis de obitu viri, potest fœmina alteri nubere. Verum si, contracto secundo matrimonio, primus vir vivus compareat, aut de ejus vita constet, debet statim secundum relinquere, & redire ad primum. Hic autem tenetur eam recipere, saltem in casu, quo non sit gravida a secundo.

118. Inq. 7. An, si mulier dubitans de morte mariti, vel putans esse vivum, qui revera esset mortuus, contraxit cum alio, validum celebraverit matrimonium? R. Quod, si apposuit verum consensum, saltem

tem conditionatum pro casu mortis viri, intendens facere, quod potest, validum est matrimonium; quia revera, supposita viri morte, habilis est ad illud. Alias intendens facere, quod potest, apponit consensum sufficientem actualem. Filii habiti ex secundo matrimonio, bona fide contracto, censentur legitime, & succedunt in hæreditate utrique parenti, esto ex parte unius defecerit bona fides, vel tempore contractionis, vel tempore conceptionis. At parens, cui bona fides defuit, non succedit filiis dicta fide deficiente habitis.

Punctum X.

De bimestri, & repudio.

119. Inq. 1. Quid concedatur conjugibus in bimestri? R. Bimestrem appellari concessionem, ab Ecclesia conjugibus datam, ne intra duos menses invicem compellantur ad consumandum matrimonium propter tria. 1. Ut deliberent de ingressu religionis. 2. Ut præparentur necessaria ad solemnitatem nuptiarum. 3. *Ne vilem habeat maritus datam, quam non suspiravit dilatam.* Verum prima est potissima causa hujus privilegii. Unde, si alter conjugum velit transire ad religionem, potest licite intra duos menses: quo in casu debet alius expectare toto anno probationis, vel amplius usque ad professionem. Hac autem secuta, potest in sæculo manens nubere, cui velit. Transacto vero bimestri, cessat privilegium, quare neuter sine alterius consensu potest religionem ingredi: eo enim transacto, ex parte utriusque acquiritur jus debitum petendi, nisi voto religionis astringantur. Si vero, esto illicite, transeat unus eorum ad religionem, & profiteatur, dissolvitur matrimonium non consumatum.

120. Inq. 2. An possit quis nubere animo ingrediendi religionem ante matrimonii consumationem? R. Sine gravi causa non posse. Quia contractus matrimonialis ex se est perpetuus; unde contra ejus naturam, imo contra justitiam ageret sic procedens. Si autem adsit causa gravis, ut consulere honori fœminæ, aut velle implere sponsalia jurata, valet contrahi matrimonium animo ingrediendi religionem intra bimestre. At sive conjux habeat animum ingrediendi religionem, sive non, potest uti bimestri concesso a jure, & nequit cogi ad consumandum matrimonium sine gravi injustitia. Quia intra bimestre nullus conjugum habet jus ad petendum debitum, ita ut alter cogatur reddere. Nam licet nunc non habeat animum religionem ingrediendi, potest, illo mutato, habere postea diversum, & meliorem, quo injuste privatur, si compellatur consumare matrimonium.

121. Inq. 3. Quid intelligatur nomine matrimonii consumati; aut quando dicatur matrimonium esse consumatum? R. Ad hoc non sufficere penetrationem vasis fœminei, si vir non seminavit; quia solum consumatur matrimonium per copulam, qua conjuges fiunt una caro, quod absque viri seminatione non verificatur. Nec sufficit copula fornicaria ante matrimonium habita, quia non fuit copula maritalis. Requiritur ergo copula maritalis, per quam semen a viro emissum recipiatur intra vas naturale fœminæ, etiam si hoc fiat sine penetratione arte Dœmonis: vel per attractionem matricis; tunc enim fiunt duo una caro. An autem semen etiam mulieris necessario ad hoc requiratur, utrumque est probabile, esto probabilius sit non requiri. In foro externo, si constet de penetratione vasis fœminei, esto nullum semen sit emissum, non creditur viro, dicenti se non seminasse; oppositum enim præsumitur ex regulariter contingentibus.

122. Inq. 4. An, si vi, aut metu cognoscatur fœmina a viro, consumetur matrimonium, ita ut neuter possit religionem ingredi? R. Consumari revera matrimonium: sed pro licito transitu ad religionem adest differentia: quia, si consumatio fuit metu facta post bimestre, non adest locus ingressui religionis; quia, transacto bimestri, non est fœmina injuste coacta, sed jure a viro post illud acquisito. Si autem consumatio fuit facta in bimestri, potest fœmina ingredi in religionem, nisi prolem susceperit, quia ob injustitiam alterius non est privanda mulier privilegio amplectendi religionem; esto matrimonium, utpote consumatum, non dissolvatur per ejus professionem. Idem est, si vir intra bimestre cogatur consumare matrimonium.

123. Inq. 5. An repudium legitimæ uxo-

uxoris licitum fuerit in veteri lege? R. affirm. Colligitur *ex Deuter.* 24. Ubi modus repudiandi, & cæremoniæ, quibus fieri debebat, habentur his verbis: *Si acceperit homo uxorem, & habuerit eam, & non invenerit gratiam ante oculos ejus propter aliquam fœditatem, scribet libellum repudii, & dabit in manu illius, & dimittet eam de domo sua: cumque egressa alterum maritum duxerit, & ille quoque oderit eam, dederitque ei libellum repudii, & dimiserit de domo sua, non poterit prior maritus recipere eam in uxorem, quia polluta est, & abominabilis est facta coram Domino.* Unde constat modus repudiandi, nempe scribendo in libello repudium, & tradendo illum uxori. Constat etiam causa repudii, nimirum fœditas uxoris, aut quid aliud exosum marito. Ratio autem permissionis fuit vitare uxoricidium propter duritiam cordis Judæorum. Igitur esto, an illis licuerit repudium, vel non, utrumque sit probabile in D. Thom. qui problematice utrumque defendit in *Supplem. q.* 67. *a.* 3. *&* 4. Plus tamen ad partem affirmativam inclinat.

124. Confirm. Nam si esset illicitum, incredibile est Prophetas non reprehendisse repudium mere permissum, sicut reprehendebant alia peccata, imo & usuras mere permissas: igitur non solum permissum, ut minus malum, fuit Judæis repudium, sed absolute licitum. Nunc autem, licet Judæus uxoratus ad fidem convertatur, nequit dare libellum repudii uxori, nolenti se convertere. Esset enim Judaizare, ut ait Bened. XIV. in Cons. *Apostolici ministerii*; edita 16. Sep. 1747.

125. Inq. 6. In quo differat bimestre, ab Ecclesia catholicis concessum, a repudio Judæis a Deo permisso? R. Differre in tribus. 1. Quia bimestre sine dubio est licitum catholicis; quod non habuit repudium pro Judæis. 2. Quia bimestre est concessum ob majus bonum; repudium vero permissum fuit ad vitandum majus malum. In quo etiam differt hoc a polygamia concessa eisdem Judæis, ut patet ex supradictis. 3. Quia bimestre solum proficit, dum matrimonium est ratum; repudium etiam dabatur post matrimonium consumatum. Convenit autem utrumque in eo, quod sicut matrimonium ratum dissolvitur per professionem religiosam; ita repudium dissolvebat matrimonium consumatum. Deus enim de potestate absoluta valet in eo dispensare, cum sit res ad præcepta naturalia secundi ordinis spectans.

PUNCTUM XI.

Di divortio.

126. Inq. 1. Quid, & quotuplex sit divortium? R. Est *separatio unius conjugis ab altero.* Aliud est quoad vinculum, aliud quoad thorum, & habitationem, vinculo remanente. Illud solum potest dari per professionem solemnem in religione, & per dispensationem Pontificis in matrimonio rato; ac per conversionem unius ad fidem in matrimonio consumato infidelium. Hoc autem datur etiam in consumato catholicorum. Differt vero a repudio in eo, quod repudium totaliter dissolvebat matrimonium; divortium autem, de quo loquimur, non dissolvit vinculum matrimonii. Potest esse perpetuum, & temporale juxta varietatem causarum.

127. Inq. 2. Quæ sint causæ divortii? R. Causas divortii perpetui esse in duplici differentia. Aliæ enim sunt bonæ, aliæ pravæ. Causæ bonæ sunt professio in religione, vel susceptio ordinis sacri unius conjugis ex consensu expresso, & libero alterius authoritate Episcopi; vel mutuus utriusque consensus, voto perpetuæ castitatis confirmatus. Causæ pravæ sunt crimen adulterii, aut hæresis a conjuge perpetratum. Adulterium est causa divortii perpetui ex jure divino *Matth.* 19. *Quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur.* Et jure naturali: quia frangenti fidem non est servanda fides. Hæresis est causa divortii ex jure Ecclesiastico. *Cap. De illa, de divortio.* Hæretici, ut pro libito dissolvant matrimonia quoad vinculum, contendunt illicitum esse divortium, manente vinculo. Hunc tamen errorem damnavit Trid. *Sess. 24. cap. 7.*

128. Causæ divortii temporalis sunt quatuor. 1. Sævitia unius conjugis in alterum. 2. Furor, ex quo grave malum possit timeri. 3. Machinatio in vitam alterius præcisive a furore. 4. Provocatio ad Dei offensam in quacumque materia. In his casi-

casibus, si vera emendatio adsit, tenetur innocens reconciliari alteri, secus absque illa.

129. Inq. 3. Quale adulterium sit causa perpetui divortii? R. Esse adulterium proprie tale, & consumatum. Non enim sufficit copula sine effusione seminis, quia per eam non dividitur caro. Neque alii tactus, aut oscula, neque pollutio extra vas, aut cum fœmina picta, seu mortua est proprie adulterium, sed peccata mollitiei, & contra naturam, quæ nec dividunt carnem, nec causant incertitudinem prolis. Econtra sodomia, & bestialitas proprie talis dividunt carnem, & sunt causa divortii perpetui; non autem, si sodomia fuerit cum propria uxore, non enim tunc dividitur caro cum alia. Est tamen causa divortii temporalis, si ad illam provocet conjux.

130. Inq. 4. An adulterium æque sit causa divortii in viro, ac in fœmina? R. Esse quoad hoc pares. Quia licet in fœmina sit gravior culpa ob incertitudinem prolis; tamen in his, quæ ad fidem conjugii attinent, utriusque conjugis jura paria sunt. Imo esto unus semel tantum, & alter pluries adulterium commiserit, idem esset quoad violationem fidei. Unde ita fieret compensatio, ut qui semel adulteravit non posset recedere ab alio, qui plura adulteria commisit, nisi post reconciliationem ea repeteret. Quamvis enim non sit paritas quoad numerum, est tamen paritas quoad fidei fractionem. Eadem ratione licet adulterium unius esset publicum, & alterius occultum, nequiret juste hic reclamare contra alium: nisi ad vitandum scandalum id faceret. Tunc autem post recessum ad tempus deberet reddire simulando condonationem injuriæ publicæ, ut sic justitiæ conjugii, ac scandalo aliorum simul satisfaceret. D. Thom. *Supplem. q.* 62. *a.* 4.

131. Inq. 5. An aliquando non solum possit vir, sed etiam debeat dimittere uxorem ob adulterium? R. affirm. Quando enim post correctionem fraternam persisteret in adulterio præsertim publico, teneretur vir eam deserere, ne videatur eidem consentire, aut particeps esse delicti. Excusatur tamen si prævideat, quod uxor dimissa liberius libidini indulgebit. Uxor autem vix tenetur recedere a viro, nisi in casu periculi perversionis, vel provocationis in peccatum. Non enim uxori incumbit correctio viri, sicut huic correctio illius, quia vir est caput mulieris, & non econtra. Angel. *ibi. a.* 2.

132. Inq. 6. Quot in casibus nequeat unus conjux alterum dimittere? R. Quatuor casus recenseri: 1. Si uterque sit reus adulterii; vel cooperando adulterio unius; vel ad illud inducendo; vel seorsim illud perpetrando. 2. Si adulterium fuit absque culpa, vel quia vir accessit ad alienam putans esse suam; vel quia uxori idem accidit, vel vi opressa fuit. 3. Si unus alterum sibi reconciliavit verbis, aut copula maritali. 4. Si in infidelitate vir dedit uxori libellum repudii, & hæc ad alias nuptias transivit: quo in casu, si ambo convertantur, debet vir eam recipere. Ad hos casus reducuntur reliqui ab aliis recensiti. Ita D. Thom. *in Supplem. q.* 62. *a.* 1. *in corp.*

133. Inq. 7. Qua authoritate possit fieri divortium? R. Sub distinctione. Vel enim sermo est de divortio solum quoad thorum, vel etiam quoad habitationem. Divortium tantum quoad thorum potest fieri authoritate propria, sive mutuo consensu ad majorem vitæ perfectionem, vel in perpetuum, ut aliqui sancti fecerunt, vel ad tempus, ut vacent orationi juxta monitum Apostoli 1. *ad Cor.* 7. Divortium autem quoad habitationem solum debet fieri authoritate, aut sententia Judicis, seu Episcopi. Nisi adulterium esset publicum; tunc enim publicitas delicti excusaret separationem. D. Thom. *ubi supra a.* 3.

134. Inq. 8. An, divortio judicis sententia facto, possit innocens alterum cogere, ut ad se redeat? R. affirm. Quia separatio fuit facta in pœnam delinquentis, & in favorem innocentis, ergo hic jus habet cogendi illum ad se redire. Non tamen ad id tenetur innocens ex justitia, esto alius sit emendatus, quia habet jus ad divortium perpetuum. Nihilominus ex charitate, & honestate decet, ut emendatus recipiatur, & admittatur, si petat reconciliationem. Facta legitima separatione, valet innocens transire ad religionem, aut sacris initiari, quia liber est ab obligatione cohabitandi. Verum delinquens nequit id facere sine consensu innocentis; quia, ut dictum est, habet his jus, si velit, cogendi

illum

illum ad se redire. Si autem innocens jam est sacris initiatus, vel professus in religione, potest alter idem respective facere, quia ille amisit jus supradictum. Si reus sine consensu innocentis sacris initiaretur, incurrit irregularitatem, & ad uxorem redire tenetur, si ipsa velit. Si autem in religione profiteatur, professio nulla est, & pariter debet ad conjugem volentem redire. Uno conjuge de consensu alterius in religione professo, aut sacris initiato debet alter, si sit senex, votum castitatis emittere. At si sit juvenis, debet etiam religionem ingredi. Ut autem vir in Episcopatum assumatur, debet prius uxor amplectere religionem. Hæc autem non intelliguntur, dum adfuit divortium, sed quando proveniunt ex libero utriusque consensu. Vid. Benedict. XIV. in Syn. *lib.* 3. *cap.* 12. *n.* 11.

Punctum XII.

De debito conjugali.

135. Inq. 1. An conjuges teneantur sibi invicem reddere debitum? R. affirm. Constat ex Apostol. 1. *ad Cor.* 7. *Uxori vir debitum reddat: similiter autem, & uxor viro.* Patet etiam ratione: quia ad hoc se obligant in contractu matrimoniali. Unde cum hic contractus transacto bimestri obliget graviter ex justitia, tenentur conjuges sub gravi sibi invicem debitum reddere, sive explicite, sive tacite indiciis petatur. Per se tamen non tenentur petere, quia quilibet valet cedere juri suo. At per accidens pluries teneri possunt; ut si alter non audeat petere, agnoscitur tamen rationabiliter velle; maxime vero si prævideatur periculum incontinentiæ aut in se, aut in alio imminere, tunc conjux esto alias sit privatus jure petendi, debet petere sub gravi, quia virtualiter est reddere. Ex hac obligatione debitum reddendi peccant graviter conjuges, si ad id fiant impotentes ex crapula, aut alio vitio.

136. Inq. 2. An dentur aliquæ causæ excusantes conjuges a gravi obligatione reddendi debitum? R. affirm. In primis intra bimestre nulla est obligatio debitum reddendi. Deinde causæ sufficientes ad divortium, sive perpetuum, sive ad tempus excusant respective ab eadem obligatione. Præterea morbus gallicus, aut alius contagiosus, seu periculum notabile salutis afferens, pariter excusat; quia ordo naturæ, & charitatis deposcit, ut prius proprio bono, quam prolis consulatur. De obligatione reddendi debitum conjugi leproso vide D. Thom. *in Supplem. q.* 64. *a.* 1. *ad* 4. Idem pariter de amente, præcipue si fœmina est talis, ob manifestum periculum, cui proles exponeretur. Si ambo conjuges fiant amentes, illico sunt separandi. Qui vero eos conjungeret, gravissime peccaret. Eadem ratione excusatur conjux reddere debitum ebrio, nisi timeatur majus malum incontinentiæ, sive rixarum, aut quid simile. Excusatur etiam uxor, quæ pluries experta est se parere filios mortuos; maxime si ipsa mortis periculo exponitur in partu. Hoc tamen non intelligitur, quia semel, aut iterum abortum, aut difficilem partum experta est, sed quando impotens hactenus parere filios vivos, idem timet in futurum judicio peritorum.

137. Inq. 3. An conjux excusetur a jejuniis Ecclesiæ, ne fiat debilis, aut impotens ad reddendum debitum? R. neg. Quia jejunia Ecclesiæ satis moderata sunt, & neminem reddunt impotentem ad suæ obligationi satisfaciendum. Aliqui ajunt, non posse conjuges se extenuare pœnitentiis, ita ut non valeant debitum reddere, quod licet verum sit, adhuc non invenimus similem pœnitentem. Congruit quandoque conjugibus facere prudentes, & moderatas pœnitentias, sicut congruit facere ejusdem conditionis peregrinationes, & absentias; non tamen largas absque alterius consensu. Si autem vir cogatur alio transmigrare, tenetur uxor eum sequi, prout diximus tract. 15.

138. Inq. 4. An ne nimis multiplicetur familia, excusentur conjuges a reddendo debito? R. Vel familia jam est gravata ultra vires, vel non. Si hoc secundum, tenentur ad debitum reddendum; alias pauperes ostiatim mendicantes non possent nubere. Videmus autem eorum conjugia Ecclesiam approbare. Quamvis, ut verum fatear, vix talia matrimonia felicem exitum habent, ut experientia satis superque demonstrat. Si primum, expedit ut conjuges inopes se contineant, ne inopia amplius gravati continuis rixis, & dissidiis aditum

tum aperiant; tamen si non se continent, debitum sibi reddere tenentur. Si vero non sit periculum incontinentiæ, & familia sit ultra vires gravata, possunt saltem sine gravi culpa illud sibi denegare, ne proles cogatur misserime, aut illicitis mediis vitam ducere. Imo adhuc præcissive ab hoc justo motivo denegatio debiti valet excusari in totum, vel saltim a gravi, dum raro negatur, vel ex aliqua rationabili causa, vel dum non instanter, nec tamquam ex justitia, sed amicabiliter, vel nimis frequenter, aut importune petitur. Capitis, aut dentium dolor, vel alia indispositio levis non est sufficiens causa ad debitum negandum; dum vero timetur grave salutis nocumentum, potest, & debet, ut diximus, denegari.

139. Sed Objic. Quilibet pro salute spirituali proximi potest, & debet detrimentum corporale subire, ergo si periculum incontinentiæ imminet conjugi, debet alter etiam cum detrimento salutis ei debitum reddere. R. neg. conseq. Quia antecedens est verum, quando proximus est in extrema, vel gravi necessitate spirituali, a qua facile nequit se liberare. Conjux autem oratione, jejunio, aut alia pœnalitate valet facile a periculo incontinentiæ se eximere.

140. Inq. 5. An conjux dubitans de valore matrimonii possit petere, aut reddere debitum? R. Sub distinctione. Vel enim ambo contraxere mala fide, aut cum dubio, vel non. Si primum, nec petere, nec reddere valent; quia possessio incepta cum mala fide nullum jus tribuit. Si secundum, etiam opus est distinctione: quia vel alter eorum est certus de nullitate, & sic minime valet petere, nec reddere, esto a judice censuris compellatur; quia judex, præsumendo matrimonium esse validum, juxta allegata, & probata procedit. At veritas omni præsumptioni præponderat. Judex ut persona publica, conjux ut privata se gerere debent. Vel adest probabilitas nullitatis matrimonii, & in hoc casu non potest petere dubitum; reddere tamen debet transacto bimestri. Idem est, si dubitet de valore illius, quia nisi aliqua ratione prudenti, vel ex consilio viri docti dubium deponat, nequit petere, alias periculo pecandi se exponit. At reddere debet, quia per dubium, aut probabilitatem unius alter non est jure suo privandus. Si denique solum sit dubium leve, suspicio, aut scrupulus, eo deposito ex prudenti viri consilio potest non solum reddere, sed etiam petere. Ita Innoc. III. in *cap. Inquisitioni, de sententia excommunicat.* & D. Thom. *in* 4. *dist.* 38.

Punctum XIII.

Alia dubia circa debitum conjugale.

141. Inq. 1. An conjux possit licite reddere debitum alteri illicite petenti? Ante responsionem nota, aliud esse petere *injuste*, aliud *illicite*. Primum est petere amisso jure petendi, ut adulter. Secundum est petere cum jure, sed peccando: ut ligatus voto castitatis. Insuper petere *illicite* dupliciter accidere potest. Vel *illicite* ex parte personæ, ut in exemplo habentis votum castitatis; vel *illicite* ex parte actus, ut si petatur cum periculo prolis, vel in loco sacro, aut incongruo. Quibus suppositis::

142. R. Conjugem non teneri reddere debitum injuste petenti, quia petit absque jure. Idem si petat illicite ex parte actus, ut cum periculo prolis, vel in loco incongruo, nisi causa necessitatis aliud deposcat. Si autem petitio sit illicita solum ex parte personæ, aliqui asserunt, quod in hoc casu uxor tenetur reddere, quia petit cum jure, esto pecando ex parte petentis. Sed hæc distinctio metaphysica est, & subtilior, quam res morales exigant.

143. Nos ergo conformius ad sanam doctrinam, quam expendimus in tract. de scandalo, & tract. 19. n. 148. dicimus uxorem non teneri reddere debitum marito illicite petenti, esto jure petat, nisi aliqua causa gravis intercedat, ut timor in aliqua graviora prolapsurum, vel secutura dissidia, scandala, aut similia. Quilibet enim ex charitatis præcepto tenetur vitare ruinam proximi spiritualem, si possit sine suo præjudicio. Scienti enim, adhuc & volenti injuriam facimus, dum ejus ruinæ cooperamur, quando debemus eum a peccato avertere; contra charitatem ergo peccat consentiens illicitæ petitioni.

144. Inq. 2. An conjux, qui baptizavit filium alterius, sive amborum, aut fuit ejus patrinus in baptismo, vel confirmatione,

tione, possit licite petere debitum? R. Sub distinctione, vel enim id fecit alio deficiente, aut ex necessitate; vel extra necessitatem voluntarie, & scienter. Si primum, nec peccavit, nec privatus manet jure petendi debitum, quia sine culpa non datur pœna. Si secundum, peccavit graviter, & est privatus jure petendi debitum, quia contraxit cognationem spiritualem. Ita D. Thom. *in 4. dist. 42. q. 1. a. 1. &* colligitur ex cap. *Si vir, de cognat. spirit.* Baptizans autem etiam in necessitate proprium filium habitum extra matrimonium, nequit illud sine dispensatione contrahere cum ejus patre, vel matre, prout declaravit sac. Congreg. 5. Martii 1678.

145. Inq. 4. An qui commisit incestum cum consanguinea in primo, aut secundo gradu, privetur jure debitum licite petendi? R. Vel est cum consanguinea propria, vel est cum consanguinea alterius conjugis. Si primum, esto amittat jus petendi debitum ob adulterium, non tamen petit illicite, quia non adest jus id prohibens. Si secundum, illicite petit ex *cap. De eo, qui cognovit.* Unde esto in utroque casu amittat jus petendi debitum, & in primo gravius peccet, tamen solum in secundo petit illicite, seu peccat petendo; licet reddere in utroque possit innocens. Si uterque conjux commisit modo dicto incestum, vel fuit consentiens, aut complex in alterius crimine, uterque privatur jure licite petendi, quia jura favent innocenti, & complex delicti non est innocens. Quare separare debent thorum, donec dispensationem obtineant. Ex cap. *Discretionem*, tit. *De eo, qui cognovit.* Quid autem dicendum sit de muliere conjugata, coacte, vel invite consentiente in incestu, recole dictum caput cum sua glossa, & infra tract. 36. n. 63. & tract. 37. n. 7.

146. Inq. 4. An qui cum ignorantia committit dictum incestum privetur jure licite petendi debitum? Ante decisionem nota triplicem esse ignorantiam; *juris* nempe, *facti*, *& pœnæ*. Prima est ignorare legem ecclesiasticam prohibentem dictum incestum. Secunda est ignorare hanc fœminam esse consanguineam sui conjugis, licet sciat dictam legem. Tertia est ignorare pœnam, licet sciat legem, & agnoscat hanc mulierem esse sui consortis consanguineam. Igitur: :

147. R. Solum excusare a pœna ignorantiam facti. Nam ut habetur in cap. *De ignorantia 13. Ignorantia facti, non juris excusat.* Ideo tantum, quando quis ignorat talem fœminam esse consanguineam sui conjugis, impedimentum petendi debitum non incurrit; quia non committit incestum formalem. Verum, hoc perpetrato, ignorantia pœnæ, aut legis non excusat. Alias lex fere inutilis redderetur, cum vix aliquis ex conjugatis illam sciat, nisi forte qui canonibus, aut theologiæ vacavit. Neque hic punitur contumacia, sicut in censuris, sed delictum incestus, ut nuper diximus.

Punctum XIV.

De honestate servanda in usu matrimonii.

148. Inq. 1. Quid sit observandum a conjugibus in usu conjugii? R. Eos servare debere honestatem naturalem, quam ipsa rationalis natura deposcit, & dictat, ut sit *honorabile connubium in omnibus, & thorus immaculatus*, ut ait Apostolus ad *Hebr. 13.* alias opus ex se licitum, & bonum redditur pravum, & illititum. Unde conjuges debent uti matrimonio fine saltem principali consequendi bona illius, vel aliquod eorum: nempe bonum prolis, fidei, aut sacramenti, hoc est unionis, aut mutui amoris.

149. Inq. 2. Ex quot capitibus actus conjugalis illicitus evadere possit? R. posse vitiari ex quatuor præcipue capitibus. 1. Ex fine, vel intentione. 2. Ex tempore. 3. Ex loco. 4. Ex modo. Evadit illicitus ex fine, quando hic est pravus, vel indebitus. Unde habens copulam conjugalem ob solam delectationem peccat, qnia habet finem indebitum. Constat ex prop. 9. damn. ab Innoc. XI. *Opus conjugii ob solam voluptatem exercitum omni penitus caret culpa, ac defectu.* Cujus falsitas liquet; quia sicut cibus, & potus debent sumi ad conservationem individui, alias invertitur finis, ad quem natura eos ordinavit, ideoque eorum sumptio ob solam voluptatem est culpa venialis, secluso alio nocumento; ita pariter de actu conjugali, qui ordinatur a natura ad prolis generationem, & non ad solam voluptatem. Hanc autem habere in tali actu concomitanter, seu eam sumere, ut applicatio ad illum ordinatum

ad

ad debitum finem, omni culpa caret. Igitur culpa non est in actu, nec in voluptate, sed in voluntate finem invertente. Nam cum debeat uti fruendis, fruitur utendis. Si conjux ita utatur sua, quod eodem modo uteretur aliena, vel in actu cum propria aliam sibi representet, & delectetur in ea, peccat graviter, ut ex se patet. D. Thom. *ibi. q. 49. a. 6.*

150. Inq. 3. An diebus festis, & jejuniorum sit conjugibus illicitus, aut prohibitus actus conjugalis? R. affirmant aliqui, inter quos Concina in præsenti plures authoritates conglomerat ad id probandum, non distinguens inter disciplinam antiquam, & hodiernam. Nihilominus dicendum est, quod licet olim severe esset prohibitus usus conjugii in quadragesima, & aliis diebus jejuniorum, nunc solum sub consilio est interdictus conjugibus. Ideo Confessarius eis prudenter suadeat continentiam pro tali tempore; non tamen eam illis imponat sub peccato: Ita erudite Bened. XIV. *in Syn. lib. 5. caq. 1. n. 8.* An liceat conjugibus communionem recipere ante, vel post copulam conjugalem? Vid. tract. 25. n. 27. ubi dicitur posse, & debere conjugem in die communionis reddere debitum. Imo & posse petere causa prolis generandæ: non vero causa voluptatis, esto melius sit a petitione omnino abstinere. Sed quæ tantum sunt de consilio, non sunt docenda tamquam de præcepto.

151. Inq. 4. Quale peccatum sit usus conjugii tempore menstrui naturalis fœminæ? Oportet distinguere menstruum naturale a fluxu sanguinis, quem nonullæ continue, aut diuturne patiuntur. In hoc autem tempore licitus est actus conjugalis tum reddendo, tum petendo; alias nimis onerosa continentia imponeretur conjugibus. Difficultas solum versatur de tempore menstrui naturalis, quo statis temporibus laborant fœminæ, vel tribus, aut quatuor, vel etiam quandoque octo diebus in mense, juxta diversitatem valetudinis, aut complexionis. Igitur::::

152. R. Quod, si fœmina, post monitionem suæ indispositionis factam marito, hic non acquiescat, sed instanter petat, valet licite debitum reddere, ne illum periculo incontinentiæ exponat. At conjux petens debitum dicto tempore peccat; non quidem graviter, ut quidam sine fundamento asserunt, sed venialiter, ob indecentiam, & deformitatem congressus tali tempore habiti, ut docet D. Thom. *in 4. dist. 34. a. 1. q. 3.*

153. Inq. 5. An tempore, quo uxor est gravida, liceat conjugibus matrimonio uti? R. Quod tali tempore non licet petere debitum, ob quamdam injuriam, quæ fit fœtui. Imo, si immineat periculum abortus, esset gravis culpa congressus conjugalis, sive petendo, sive reddendo habitus. Esset enim quoddam homicidii crimen. Secluso vero dicto periculo, petere debitum est veniale; reddere autem nullum. Idem de tempore puerperii, seu dum infans lactur. Tunc quippe si ex congressu immineat damnum notabile proli, nec peti, nec reddi valet debitum absque culpa gravi. Unde serio sunt reprehendendæ nutrices, quæ filios Nobilium lactandos suscipiunt, quin desinant operam dare conjugio proprio; peccant enim contra justitiam. Nam, si id Nobiles scirent, minime filium lactandum eis traderent. Igitur vel a conjugii usu abstinere debent, vel a lactatione recedere. Verum, dum proprium filium uxor lactat, & notabile damnum ei non imminet, possunt conjuges sibi reddere debitum absque culpa gravi. Alias nimis onerosum esset eis matrimonii jugum. Mater proprio lacte debet sub veniali alere filios, nisi rationabili causa excusetur, ut ait Bened. XIV. *in Syn. lib. 11. cap. 7. n. 9.*

154. Inq. 6. An liceat conjugi petere debitum ad sedandam concupiscentiam? Huic difficultati satis obviæ varie respondent theologi. Dicimus tamen, quod petere debitum ad sedandam concupiscentiam propriam est peccatum veniale, quia adest quædam superfluitas, seu incontinentia; petere autem illud ad sedandam concupiscentiam alterius nulla culpa est, quia hoc est quædam reddito debiti. Ita expresse D. Thom. *in Supplem. q. 49. a. 5. ad 2.* At si conjux graviter tentatus, petat debitum, ne frangat fidem matrimonii, aut ne cum alia rem habeat, immunis a culpa est censendus; quia sic habet pro fine unum ex bonis matrimonii, nempe servare fidem. Confessarii autem, Concionatores, aut Parochi, qui de his fideles monere quandoque coguntur, caute se gerant, proferendo verbis pudicis solum ea, quæ præcise necessaria sunt, ad fines conjugii cau-

caute exponendos.

155. Objic. Apost. ad Cor.7. ait: *Propter fornicationem autem unusquisque suam uxorem habeat, & unaquæque suum virum habeat*, ergo licitus est usus conjugii ad sedandam concupiscentiam propriam: maxime cum subinde addat Apostolus: *Melius est nubere, quam uri.* In his verbis fundantur aliqui, ad id asserendum, matrimoniumque esse institutum post peccatum ad sedandam concupiscentiam. R. tamen Apostolum respectu continentiæ non concedere conjugium, tamquam quid bonum, sed ut minus malum comparatum ad fornicationem, & adustionem libidinis igne. Ideo addit, id dicere *Secundum indulgentiam, non secundum imperium*: Hoc est *secundum veniam.* Quæ autem sic permittuntur, vix a culpa veniali excusantur, nisi ob aliam rationabilem causam fiant, ut de petitione debiti ad sedandam concupiscentiam alterius, vel propriam ob fidem servandam diximus. Pariter actus conjugalis, habitus solum ob sanitatem corporis, est culpa venialis, quia invertitur finis matrimonii, quod ex se ad sanitatem non ordinatur, ut docet D. Thom. *loc. cit. ad* 4.

Punctum XV.

Alia dubia de honestate in usu conjugii servanda.

156. Inq. 1. Quando erit illicita copula conjugalis ex circumstantia loci? R. Vitiari, quoties non fiat in loco congruo; ut si haberetur, ubi posset videri, vel in loco sacro absque necessitate: tunc enim gravissimum esset peccatum ratione scandali, indecentiæ, aut sacrilegii. Imo ob eamdem rationem tactus, amplexus, aut quid simile, alias conjugibus licita, debent penitus in publico, vel coram familia, aut aliis vitari propter honestatem, quam servare debent ob aspicientium fragilitatem.

157. Inq. 2. An aliquando sit licita copula conjugalis in loco sacro? R. Semper foret peccatum sacrilegii, si fieret absque necessitate. At supposita necessitate diu morandi in Ecclesia ob bellum, obsidionem, aut aliam causam, & periculo incontinentiæ, licita esset, esto raro hoc evenire possit. Præcepta enim Ecclesiæ nollunt obligare cum tanto rigore in casu necessitatis. Unde effusio sanguinis, quæ facta in Ecclesia est sacrilegium, si fiat cum necessitate, aut in propriam defensionem, non sacrilegium, sed licita est.

158. Inq. 3. Quando erit illicitus congressus maritalis ratione modi, aut situs? R. Esse illicitum quoties non servatur situs, aut modus congruus, & honestus a natura præscriptus: ut si fiat absque necessitate, aut causa, stando, sedendo, aut situ inverso, viro sucubo, & fœmina incuba, quæ omnia valde reprehensibilia sunt seclusa causa. Imo, si adsit periculum extra vas seminandi, sunt peccata gravia: præciso autem tali periculo, & causa, sunt venialia.

159. Inq. 4. An coitus præposterus inter conjuges sit graviter illicitus? R. Omissis aliorum placitis, quod, si fiat frequenter absque necessitate, est grave peccatum, dissonat enim graviter rationi talis coitus, non hominum, sed bestiarum proprius, ut appellatur a D. Thom. 2.2. *q.* 154. *a.* 11. Potiori ratione idem est dicendum de coitu in vase præpostero incepto, licet in vase naturali consumato, est enim inchoatio copulæ sodomiticæ. Unde non mihi arridet quorumdam regula generalis, quod semper, ac servatur in modo coeundi vas naturale, non excedit limites peccati venialis; esto enim in modo præpostero, absque causa adhibito, servetur vas naturale, adest fœdissima dissonantia, & sæpe tactus sodomitici, pene inseparabiles ab effreni libidine sic se gerentium. Nec D. Thom. docet oppositum, sed quod *non semper est peccatum mortale*, hoc est, dum fit cum causa. *In* 4. *dist.* 31.

160. Inq. 5. An tactus, & oscula sint licita inter conjuges? R. Esse licita ad mutuum amorem fovendum, vel ad copulam se disponendum; sic enim matrimonii honestate excusantur. Dum autem habentur causa libidinis sine ordine ad copulam, vel ad mutuum amorem, venialia sunt, secluso periculo pollutionis; cum ejus quippe periculo mortalia evadunt: similiter, si tactus sint adeo turpes, ut graviter dedeceant honestatem naturalem, etiam si fiant intuitu coitus, & absque periculo pollutionis, peccata gravia sunt. Nam matrimonium talia flagitia, aut propudiosa non cohonestat, nec permittit. Idem est de

tac-

tactibus conjugis secum habitis, dum abest ab alio, vel quando nequit opus conjugii exercere; tunc enim illiciti sunt tactus conjugibus secum separatim habiti eodem modo, ac solutis. Imo de tactibus etiam licitis monendi sunt conjuges, ut moderate solum, & debita honestate illos habeant, ne continuis peccatis venialibus obruantur.

161. Inq. 6. An fœmina, quæ non possit seminare in actu conjugali, possit immediate, postquam vir seminavit, & se retraxit, tactibus se excitare ad seminandum? R. Posse absque culpa, saltem gravi. Tum quia illa excitatio est velut complementum copulæ. Tum quia alias esset exposita maximo periculo plura peccata gravia committendi. Ideo expedit fœminas tardiores taliter se disponere ad coitum, ut simul ambo seminent; hoc enim semper curare debent ad fœtus perfectiorem formationem. Vir autem postquam seminavit, potest se retrahere, nec tenetur amplius expectare, licet possit, & congruat se detinere usque ad alterius seminationem. Peccat tamen graviter vir, si post uxoris seminationem se retrahat ante seminationem sui; frustrat enim semen fœmineum. Similiter ambo conjuges grave peccatum committunt, si inchoata copula, nullo seminante, recedant; est quippe actio valde turpis, nisi honestetur ab aliquo fine matrimonii, qui tunc abest, ut supponitur. Solum valet excusari ex aliquo accidenti inopinato, ut si quis cubiculum ingrederetur, vel grave damnum immineret. In copula autem fornicaria nulla est culpa ante seminationem recedere; imo debet tunc semper recedi; quia quilibet tenetur semper a peccato quantocius desistere. Nam licet inde pollutio extra vas sequeretur, esset tunc præter intentionem.

162. Inq. 7. An uxor, quæ experitur virum se retrahere a copula conjugali cum pollutione extra vas, possit illi reddere debitum? Hoc detestabile flagitium perpetrabat Onam, propter quod occidit illum Deus, ut patet ex *cap. 38. Genes.* Ad quæstionem igitur resp. sub distinctione. Vel enim semper vir ita se gerit; vel solum aliquoties. Si hoc secundum, potest uxor reddere debitum, monendo illum, ut a tanto crimine abstineat, quia ignorat, si tunc etiam illud perpetrabit. Si vero primum, peccat graviter mulier, debitum reddendo alteri Onam, pejori bellua assueto semen humanum prodigere: nisi in casu, quo firmissime promitteret abstinere a tanta fœditate.

163. Inq. 8. An delectatio morosa de cogitatione copulæ habitæ, vel habendæ ab altero conjuge, dum ea haberi non potest, sit culpa lethalis? R. Quod esto speculative, & quibusdam circumstantiis sit forte probabilis sententia negativa; tamen in praxi sequenda est affirmativa; quia valde periculosa est delectatio deliberata de talibus objectis; suapte enim natura commovent spiritus generationi diservientes, proindeque est quoddam initium pollutionis. Nec talis delectatio ordinatur ad copulam conjugalem, quæ supponitur haberi non posse, ergo sistitur in ea, ac proinde illicita graviter est conjugibus eodem modo, ac viduis, vel sponsis de futuro. Conjugibus enim, dum invicem absunt, aut congredi nequeunt, taliter illicita est delectatio de copula, ac si conjuges non essent. Aliud est delectari de copula, aliud delectari de ejus cogitatione; sed utraque respectu conjugum in casu posito est illicita.

CAPUT III.

De impedimentis matrimonii.

AD explananda matrimonii impedimenta gradum facimus, supposita tamquam de fide potestate Ecclesiæ ad ea statuenda, ut constat ex Trid. *Sess. 24. can. 4.*

PUNCTUM I.

De impedimentis impedientibus.

164. Inq. 1. Quænam sint impedimenta matrimonii? R. Esse in duplici differentia. Alia sunt impedientia: alia dirimentia. Impedientia sunt, quæ illicitum, non invalidum efficiunt matrimonium. Dirimentia vero, quæ illicitum, & invalidum illud efficiunt.

165. Inq. 2. Quot, & quænam sint impedimenta impedientia? R. Esse quatuor, & contineri in hoc versu: *Ecclesiæ vetitum, tempus feriatum, sponsalia, votum.* Hæc quatuor impedimenta sunt in viridi observantia in præsenti disciplina, sublatis aliis, quæ olim vigebant. D. Thom. *ibi. q. 50. a. uni-*

unico. Ecclesiæ vetitum significat, non posse licite contrahi matrimonium contra prohibitionem ab Episcopo, vel Parocho factam, ob dubium alicujus impedimenti, donec veritas appareat. Ex *cap. Cum inhibitio, de clandest. desp.* Indicat præterea denuntiationes præmittendas ex præcepto Trid. Ses. cit. Item, ne contrahatur ab Excommunicatis, nec invitis rationabiliter majoribus, neque ab ignorantibus doctrinam Christianam; aut fidei mysteria, saltem quoad substantiam, si ex memoriæ defectu amplius non valeant. Ita Bened. XIV. *in Syn. lib. 8. c. 14. n. 5. & 6.*

166. Objic. Peccatum grave, non minus ac prædicta, est impedimentum pro licita contractione matrimonii; & tamen non numeratum inter impedimenta impedientia, ergo vel illa non sunt numeranda, vel etiam hoc inter illa debet numerari. R. Peccatum grave esse quidem impedimentum impediens matrimonium, ideoque intelligi sub ly *vetitum Ecclesiæ*: non tamen numeratur expresse sicut excommunicatio, & alia, quia de occultis non judicat Ecclesia.

167. *Tempus* significat non posse nuptias solemniter celebrari tempore feriato: hoc est, a Dominica 1. Adventus usque ad diem Epiphaniæ inclusive, & a feria 4. Ciner. ad totam usque Paschatis Octavam. Non potest, inquam, celebrari matrimonium solemniter, idest cum benedictione nuptiali; privatim vero, seu absque pompa, & dicta solemnitate, aut benedictione omni tempore contrahi, sponsa in domum sponsi duci, & moderatum convivium parari licite valet, ubi consuetudo aliter faciendi non obstet. *Rituale rom. de sacram. matrim.*

168. Inq. 3. An conjuges peccent consumando matrimonium ante nuptialem benedictionem. R. Quod, licet sit consulendum eis, ut abstineant a copula ante benedictionem, curentque hanc quantocius recipere tempore non prohibito; tamen non peccant consumando matrimonium ante præfatam benedictionem. Quia sub prohibitione *temporis feriati* non interdicitur nunc contractio, & consumatio matrimonii, sed solemnis benedictio. Ita Bened. XIV. *Inst.* 80. Unde rejiciendus est omnino Concina, qui minus considerate, rigorismum redolens, ait: *peccant igitur, & quidem mortaliter, qui ante hanc benedictionem matrimonium consumant.* Si incautus Parochus huic doctrinæ addictus, ea suas oves depascat, plures errores committet. Sequatur igitur oppositam, pietati Ecclesiæ, præsenti disciplinæ, & humanæ imbecillitati consentaneam, neglecta illa, quam suggerit Concina *lib. 2. de matrim. dissert. 2. c. 5. a. n. 13. Hæc est via, ambulate in ea, & non declinetis neque ad dexteram, neque ad sinistram.* Isaiæ cap. 30.

169. *Sponsalia* alteri data sunt tertium impedimentum, prout superius manet expositum: Idem autem est dicendum, esto sint conditionata; licet enim ex sponsalibus conditionatis, quandiu talia manent, non oriatur impedimentum dirimens publicæ honestatis, oritur tamen impedimentum impediens; ita ut ex justitia teneatur, qui illa dedit, expectare eventum conditionis, nisi antea mutuo consensu, vel alia causa dissolvantur.

170. *Votum* est quartum impedimentum. Intelligitur autem votum simplex castitatis, religionis, suscipiendi ordines sacros, aut non nubendi. Qui nubit habens votum non nubendi, peccat graviter, & si uxor moriatur, tenetur ad votum. Tamen semel, aut bis matrimonio inito, potest petere, & reddere debitum, quia non est ligatus voto castitatis. Vovens castitatem conditionate de futuro tenetur expectare conditionem, si hæc pendeat ab alterius voluntate; secus si a propria voluntate pendeat, ut *voveo castitatem, si infra biennium Romam perrexero.* In hoc casu sic vovens potest statim nubere. *Vid. tract. 11. n. 103.*

171. Inq. 4. Quis possit in impedimentis impedientibus dispensare? R. Potest in primis summus Pontifex in omnibus ex justa causa. Deinde Episcopus dispensare valet in voto castitatis non perpetuæ, aut absolutæ, sed temporariæ, & in religionis pariter non reservato, ut in emisso ab impubere. Item in voto non nubendi præcise, aut virginitatis, usque ad ejus amissionem emisso. In sponsalibus autem non potest dispensare, nisi Papa ex gravi causa, quia per illa acquiritur jus tertio. At si data sint, invitis parentibus, aut ex eorum adimpletione timeantur dissidia, rixæ, aut scandala, potest, & debet Episcopus ea rescindere. Punc-

Punctum II.

De impedimentis dirimentibus.

172. Inq. 1. An Principes sæculares gaudeant potestate constituendi impedimenta dirimentia matrimonii? R. Quod, inspecto matrimonio, ut est contractus civilis institutus in officium naturæ, gaudent absolute Principes sæculares potestate assignandi impedimenta dirimentia matrimonium, faciendo aliquos inhabiles illud contrahendi quibusdam in casibus. At quia matrimonium est etiam sacramentum, & in ratione sacramenti nulla est authoritas sæcularis in matrimonium, ideo Principes ipsi pie cæsserunt huic potestati, relinquendo illam Ecclesiæ, ut statuat dicta impedimenta, prout sibi expediens visum fuerit. Unde potestas designandi illa omnimode residet jam in Ecclesia; ita ut solum summus Pontifex, aut Concilia generalia ejus legitima authoritate congregata valeant ea statuere. Sic tenet consuetudo universalis, qua, Principibus sæcularibus consentientibus, causæ ad matrimonium spectantes in foro Ecclesiæ deciduntur, & impedimenta matrimonii ab Ecclesia assignantur. Licet quædam causæ mere politicæ connexionem cum eo habentes, ut lites super dote, hæreditaria successione, alimentis, & similibus ad forum sæculare pertineant, ut ait Bened. XIV. *in Syn. lib. 9. cap. 9. num. 4.*

173. Inq. 2. An impedimenta dirimentia ab Ecclesia designata, obligent infideles? R. Infideles, quoad præsens esse in triplici differentia. Alii, qui degunt in locis Romano Pontifici temporaliter subjectis, & isti obligantur impedimentis dirimentibus, sicut aliis legibus, pro quovis contractu assignatis. Alii, qui vivunt in locis Principibus christianis sæcularibus subjectis; & isti, cum nec temporaliter, nec spiritualiter subdantur Pontifici, non ligantur ejus legibus. Alii denique, qui in terris infidelium Principum incolunt, & isti potiori ratione liberi sunt a legibus ecclesiasticis. Solum igitur infideles, degentes in locis Pontifici temporaliter subjectis, tenentur ejus legibus, ac proinde impedimentis matrimonii ab ipso designatis. Verum impedimenta dirimentia matrimonium jure naturæ, ut error personæ, impotentia, & cognatio inter parentes, & filios, omnes obligant. Unde matrimonia cum eis contracta, etiam inter infideles, nulla sunt.

174. Inq. 3. Quot, & quænam sint impedimenta dirimentia matrimonii? R. Esse quatuordecim; ex quibus duodecim sunt de jure antiquo, & duo de novo Tridentini justissime addita. Omnia in memoriæ subsidium sequentibus versibus continentur.

Error, conditio, votum, cognatio, crimen, cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas,
Si sis affinis, si forte coire nequibis,
Si Parochi, aut duplicis desit præsentia testis,
Raptave sit mulier, nec parti reddita tutæ: Hæc facienda vetant connubia, facta retractant.

Alii addunt ætatem, alii amentiam, sed de ætate actum est supra, & fiet infra, loquendo de impotentia, ad quam reducitur. Defectus enim ætatis est etiam impedimentum ad sponsalia: omittitur tamen in computatione impedimentorum sponsalium, tamquam suppositum ex alibi dictis. Ita igitur in præsenti. Amentia autem pro omni contractu est impedimentum, & reducitur ad defectum consensus, sine quo supponitur nullum esse matrimonium. Idem dicit de furia D. Thom. *in 4. dist. 34. art. 4.*

175. Inq. 4. An qui scienter contrahit matrimonium cum aliquo ex his impedimentis, committat unum, vel plura peccata? R. Certum esse peccare graviter contra obedientiam Ecclesiæ debitam; violat enim illam in materia gravi. Deinde committit etiam peccatum sacrilegii, apponendo invalidam materiam, & formam sacramenti. Si autem contrahat ex ignorantia invincibili impedimenti, nullum peccatum committit.

176. Peccare etiam modo dicto, asserunt aliqui, illum, qui ex metu sic contrahit. Sed inconsequenter procedunt, dum ex una parte requirunt metum cadentem in virum constantem ad irritandum matrimonium, & ex alia dicunt peccare graviter contrahentem ex tali metu. Qui enim

enim eligit peccatum, etiam leve, ad vitandum malum temporale, quantumvis grave, non est vir constans. Igitur, vel non requiritur metus cadens in virum constantem ad irritandum matrimonium, vel contrahens ex tali metu non peccat. Primum est falsum, ergo secundum verum. Contrahens igitur ex tali metu verum consensum præstare debet, alias mentitur, & peccat venialiter. At Ecclesia in favorem metum patientis annullat contractum. Unde ipse non apponit materiam nullam ex sua parte, sed eam alias annullat Ecclesia, quæ non præsumit peccare sic contrahentes: ait D. Thom. *Supplem. q. 47. a. 3. in corp.*

PUNCTUM III.

Error.

177. Inq. 1. Quotuplex sit error? R. Quod triplex, quoad præsens, potest esse error: nempe personæ, qualitatis, & conditionis. Quamvis error differat ab ignorantia in eo, quod ista sit *carentia scientiæ*, illa autem dicat *judicium distortum circa objectum*; tamen, quoad præsens, in idem recidunt. Uterque enim causat involuntarium, vel efficit actum non voluntarium. Unde eodem modo irritat, vel non matrimonium error, ac ignorantia. Triplex error irritat matrimonium, & triplex error non irritat illud. Nam error personæ, error qualitatis, quæ refunditur in substantiam personæ, & error pejoris conditionis servilis ignoratæ irritant matrimonium. Error autem pure qualitatis, error melioris conditionis servilis, & error æqualis conditionis servilis non irritant illud. In his casibus intelligendus est D. Thom. dum ait, quod *libertas ignorata non impedit matrimonium. In Supp. q. 52. art. 1. ad 5.*

178. Exempla primi generis sunt: Titius contrahit cum Berta, putans esse Lucretiam; matrimonium est nullum, quia adest error personæ, & deest consensus in illam. Petrus contrahit cum Maria, putans esse primogenitam Regis v.g. & est secunda, aut tertia filia, est invalidum matrimonium ob defectum consensus in personam qualificatam: vel quia adest error qualitatis, quæ refunditur in substantiam personæ. Hoc autem accidit, quoties voluntas contrahentis fertur in personam qualificatam, sive cum tali dote, nobilitate, aut pulcritudine, vel quavis alia qualitate, quia tunc consensus directe tendit in qualitatem sub ejus conditione, qua deficiente, deficit consensus, & nullum est matrimonium ex errore qualitatis, quæ redundat in substantiam personæ. Paulus liber contrahit cum Antonia serva, putans esse liberam; nullum est matrimonium ex errore pejoris conditionis servilis ignoratæ. D. Thom. *q. 51. a. 2.*

179. Objic. 1. Si Confessarius absolvat Petrum, putans esse Paulum, liberum, aut qualificatum, valida est absolutio, licet talis non sit, ergo idem de matrimonio. 2. Jacob valide contraxit cum Lia, putans esse Rachelem *Genes.* 29. ergo R. ad 1. neg. conseq. Disparitas consistit in eo, quod in aliis sacramentis error personæ, aut cujuscumque qualitatis non est substantialis, quia Confessarius non absolvit Petrum *determinate*, sed personam præsentem, quæcumque illa sit, nec attendit ad ejus qualitates, quæ ad rem non sunt in aliis sacramentis; proindeque ibi non deficit consensus. At in matrimonio oppositum accidit, ut ex se patet. Unde astante errore substantiali, nullum est ex defectu consensus. Ad 2. resp. Jacob a principio invalide contraxisse cum Lia; postea vero, sublato errore, validum denuo contraxit matrimonium cum ea, ut docet D. Thom. ubi supra *q. 51. art. 1. ad 4.*

180. Exempla secundi generis sunt: Titius contrahit cum Berta, putans esse divitem, aut pulchram, & postea reperit nec divitem, nec pulchram esse, validum est matrimonium, quia solum adest error puræ qualitatis, dummodo non intenderet directe qualitatem, ut dictum est. Adest enim consensus in personam, quod est substantiale contractui. Petrus servus contrahit cum Maria libera, putans esse servam; validum est matrimonium, supposita notitia servitutis Petri ex parte Mariæ liberæ; quia error Petri fuit melioris conditionis, quæ non officit, sed proficit ei. Paulus servus contrahit cum Antonia serva, putans esse liberam; validum est matrimonium, quia error solum est æqualis conditionis, non pejoris. Jus autem solum irritat matrimonium contractum cum errore

pejoris

pejoris conditionis servilis. Quando enim servus contrahit cum serva, par pari nubit. Ita D. Thom. ubi sup. *q.* 52. *a.* 1. *ad* 1.

181. Inq. 2. An error substantialis concomitans irritum reddat matrimonium? Error antecedens datur, dum quis contrahit cum Berta, putans esse Titiam tali animo, quod aliter non contraheret. Error concomitans adest, dum quis contrahit cum Berta, putans illam Titiam, ita tamen dispositus, ut, esto agnosceret esse Bertam, eodem modo contraheret. Esse nullum matrimonium contractum cum errore antecedenti nemo ambigit; dubitatur; an pariter sit nullum cum errore concomitante? R. affirm. Quia licet error substantialis concomitans non det causam contractui, sicut antecedens; tollit tamen voluntarium, & consensum actualem requisitum ad matrimonium. Nec valet dicere, tunc casus non esse matrimonium contta voluntatem, nec involuntarium; habet enim talem animum, ut licet sciret esse Bertam, eodem modo contraheret. Quippe hoc probat habere animum, & consensum habitualem sic contrahendi, non vero actualem, cum id ignoret. Et licet matrimonium sit contractum non sit contra voluptatem, aut involuntarium positive; est tamen non voluntarium, quia nihil volitum, quin præcognitum.

182. Inq. 3. In quo differant, & conveniant circa errorem matrimonium, & reliqui contractus? R. Differre in eo, quod in matrimonio error circa personam est substantialis, in cæteris vero contractibus est accidentalis: quod provenit ex eo, quod in omni contractu error circa ejus materiam est substantialis, ut si emas felem pro lepore. In matrimonio autem materia contractus sunt ipsi contrahentes, seu eorum corpora, unde error circa illa est substantialis. Conveniunt vero in duobus; nampe in eo, quod error substantialis irritat, tam matrimonium, quam reliquos contractus: & in eo, quod error accidentalis, vel circa qualitates, sive concomitans, sive antecedens validum relinquit omnem contractum, ac etiam matrimonium. Unde si Berta nubat Titio, qui se finxit nobilem, aut divitem, matrimonium est validum; quia supponitur absolute, & sine conditione contractum, & error non fuit circa personam, sed circa accidentia, seu qualitates.

183. Objic. Si quis donat titulo cognationis, hac deficiente, donatio est nulla, ergo idem de matrimonio. R. neg. conseq. Disparitas consistit in eo, quod in donatione cognatio est principalis, & substantialis causa donationis. At in matrimonio causa substantialis est persona, & generatio prolis; nobilitas vero, seu divitiæ sunt quid extrinsecum, & accidentale, ideo illud non annullant. Idem est, si nuberet Petro, putans vocari Paulum, quia *nihil facit error nominis, dum de corpore constat. Leg. in venditionibus 9. ff. de contract. empt.*

184. Inq. 4. Quo jure error matrimonium dirimat? R. Errorem circa personam, aut qualitatem, quæ redundat in substantiam personæ, dirimere illud jure naturæ, quia deficit consensus, ita Ang. *q.* 51. Verum error servilitatis solum jure ecclesiastico illud dirimit, quia adest consensus circa personam; licet merito ab Ecclesia annulletur conformiter ad jus naturæ, quia *Si vis bene nubere, nube pari.* Alia de conditione servili fusius punct. sequenti.

Punctum IV.

Conditio.

185. Inq. 1. Quid in præsenti significet conditio? R. Significare præcipue conditionem servilem, quæ ignorata a libero dirimit matrimonium. Si autem sciens servitutem contrahat, valide contrahit, quia scienti, & volenti non fit injuria; quam avertere intendit jus a libero, erronee cum serva contrahente. Ang. *q.* 52. Idem est, si ambo sint servi; tunc enim licet id ignoretur, neutri fit injuria. Idem etiam est, si contracto ignoranter matrimonio inter servam, & liberum, hic, detecto errore, rem habeat cum illa; quia tunc cedit juri suo ex cap. 1. *De conjug. serv.*

186. Inq. 2. An aliquando matrimonium liberi cum errore servitutis alterius sit validum? R. Tres dari casus in quibus servus per matrimonium consequitur libertatem. 1. Quando dominus dotem constituit ancillæ, vel tradit ei dotale instrumentum. Et licet jus solum exprimat ancillam, extenditur idem privilegium ad ser-

servum ; quia constitutio dotis est signum personæ liberæ. 2. Quando dominus ancillam in conjugem admittit , aut domina servum. 3. Quando servum , vel ancillam matrimonio tradit libero ignoranti servitutem. Vel licet ipse non tradat , scit , & dissimulat , tacendo veritatem. Igitur in his casibus validum est matrimonium, quia revera adest matrimonium liberi cum libera , cum per ipsum matrimonium servitus evanescat. Filii nati ex matre serva , & patre libero servi sunt. At nati ex patre servo , & matre libera liberi sunt , quia ex dispositione juris *partus sequitur ventrem.*

187. Inq. 3. An matrimonium liberi cum *liberta* sit validum ? Ante resolutionem nota , quod *liberta* dicitur, quæ , cum esset ancilla , consequitur libertatem , quod tripliciter fieri potest. 1. Si absolute a domino sit consecuta perpetuam libertatem. 2. Si a domino habeat promissionem, quod ei eo concedet ei libertatem , licet nondum concesserit. 3. Si a domino acceperit libertatem ad biennium , vel ad aliud tempus determinatum. R. Igitur in primo casu esse validum matrimonium , quia jam non est ancilla , sed libera libertate perpetua. In secundo casu nullum est matrimonium , quia revera adest conditio servilis ignorata a libero. Atque idem est in tertio , in quo vere adest servitus , esto interrupta.

188. Inq. 4. An error vincibilis crassus , aut supinus conditionis servilis dirimat matrimonium ? R. affirm. Quia hic non agitur de culpa , a qua non excusat ignorantia , aut error vincibilis , sed de matrimonio , pro quo requiritur consensus actualis , cui opponitur error vincibilis , sive personæ , sive qualitatis , redundantis in substantiam personæ, sive pejoris conditionis servilis ignoratæ. Excludunt tamen plures ab hac regula ignorantiam affectatam , quia dicunt hanc scientiæ æquiparari. Matrimonia servorum inter se, vel inter scientes eorum conditionem esse valida , etiam invitis dominis , esto quandoque illicita , omnes affirmant.

189. Inq. 5. An servus contrahens matrimonium debeat potius attendere mandatis domini , quam uxoris cohabitationi? R. Sub distinctione. Vel enim utrique obligationi potest satisfacere, vel non. Si primum , debet utrique attendere. Si secundum , vel nupsit volente domino , vel ipso inscio. In primo casu potius debet attendere cohabitationi prudenti,& congruæ uxoris: ad hoc enim habet jus, semel quod dominus consensit in ejus matrimonium. In secundo vero casu potius debet attendere mandatis domini rationabiliter imperantis ; quia , cum non consenserit in matrimonium, possidet jus in proprium servum. Ita D. Thom. *in Suppl. q. 52. art. 2. ad 3.*

Punctum V.

Votum , Ordo.

190. Inq. 1. Quid intelligatur in præsenti nomine voti ? R. Intelligi votum solemne in religione approbata expresse, vel tacite emissum. Quædam enim vota simplicia , quæ apud quosdam emissa , dirimebant ex privilegio matrimonium , jam non sunt ad rem. Unde talibus privilegiis submotis manet ab omni exceptione immunis doctrina D. Thom. quod votum simplex non dirimit matrimonium , ut asserit ubi sup. *q. 53. a. 1.*

191. Rationem disparitatis ibidem tradit Angelicus: nimirum , quia per votum simplex non fit totalis traditio; per votum vero solemne fit traditio totalis Deo , & religioni. Unde redditur homo ineptus tradendo se uxori. Qua ratione probat S. D. votum solemne, non solum jure ecclesiastico, sed & jure naturæ dirimere matrimonium, tam contrahendum, quam jam contractum , non consumatum. Nec valet dicere, quod etiam per matrimonium ratum traditur totaliter conjux alteri,ergo nequit se tradere Deo. R. enim , *quod ante carnalem copulam non est omnino translatum corpus unius sub potestate alterius* , ut dicit idem Angel. *ibi. q. 61. a. 2. ad 2.*

192. "Nemo est , qui ignoret ; ait Be„ned. XIV. duobus modis religiosam pro„fessionem fieri , vel ut melius dicamus, „duplicem esse professionem religiosam, „unam expressam, alteram vero tacitam:: „tacita autem in eo posita est , cum quis „ea exercet , & operatur , ex quibus ar„guitur ad vivendum in aliqua religione „se obligare voluisse, & si solemniter , & „expresse eam professus non fuerit. Tacita „profesio a sacro Trid. Concil. juxta com„muniorem sententiam sublata non est, ut

„late

„late testatur Navarrus Cons. 35. de re„gul. n.5.“ Hæc omnia laudatus Pontifex in Bulla, quæ incipit. *Anno vertente*, data die 19. Junii 1750. ex quibus infertur professionem tacitam esse veram professionem, dirimereque matrimonium eodem modo ac expressam. Utraque enim professio eamdem parit obligationem, & effectus. Vid. tract. 38. n. 44.

193. Inq. 2. Quid indicet in præsenti *Ordo*? R. Indicare, quod ordo sacer est impedimentum dirimens matrimonii; tum ex voto solemni castitatis ordini sacro annexo; tum ex lege Ecclesiæ inritante matrimonium sponte ordinati in sacris, post pubertatem. Unde, si ordinatus in sacris, aut solemniter professus contraheret matrimonium, esset nullum; maneret ipso facto excommunicatus; fieret irregularis ob bigamiam similitudinariam; & esset privandus beneficio ecclesiastico, si quod haberet, per sententiam Judicis. Ordo sacer apud Græcos dirimit matrimonium solum ex vi ordinis; at apud Latinos illud dirimit tum ex vi ordinis, tum ex vi voti solemnis. Apud Græcos conjugatus potest licite fieri Sacerdos; sed non econtra: ait D. Thom. *a.* 3. ita Bened. XIV. in citata Bulla *Anno vertente*.

194. Inq. 3. Quæ differentia detur inter votum solemne monachale, & ordinis sacri in dirimendo matrimonio? R. Quod, si utrumque antecedat, æque illud dirimit; licet primum jure naturæ, & alterum jure ecclesiastico. Si autem utrumque subsequatur matrimonium, debet distingui de rato, & consumato. Quoniam si conjugatus matrimonio rato profiteatur solemniter in religione, professio est valida, & dissolvit illud. At si profiteatur, matrimonio jam consumato, professio est nulla; quia in matrimonio consumato fit totalis sui corporis traditio conjugi; ideoque non potest sine ejus consensu tradi religioni. Unde debet redire ad conjugem, & ei debitum reddere. Verum si conjugatus matrimonio, sive rato, sive consumato ordinetur in sacris, manebit vere ordinatus; quia ex una parte non est incompatibilis jure naturæ ordo sacer cum matrimonio; & ex alia, posita materia, forma, & intentione, valida est ordinatio. D. Thom. *q.* 45. *a.* 4. Sic autem ordinatus post matrimonium ratum potest profiteri in religione, si velit, & sic dissolvitur omnino matrimonium. Si vero hoc nolit, tenetur ad conjugem redire, & debitum reddere, nequit autem petere. Idem est, si matrimonium fuit consumatum: quo in casu mulctatus tenetur ad eadem, quæ diximus. Nisi ambo velint religionem amplecti, quod multum expediret, ut sic consuleretur decentiæ ordinis sacri, dissoluto matrimonio quoad thorum.

195. Inq. 4. An si in dicto casu ambo conjuges in religione professi rem haberent, adulterium committerent? R. neg. Quia licet agendo contra votum sacrilegium perpetrarent, non tamen adulterium, quia alienum thorum non violarent: nam matrimonium consumatum fidelium est penitus indissolubile quoad vinculum.

Punctum VI.

Cognatio.

196. Inq. 1. Quid, & quotuplex sit cognatio? R. Quod cognatio est velut *communis natio*. Unde cognati dicuntur, quasi ab eodem nati. Igitur cognatio est *Unio personarum ex eodem principio procedentium*. Est triplex, *carnalis*, *spiritualis*, & *legalis*. In sequentibus erit sermo de duobus posterioribus; in hoc vero puncto de prima, quæ dicitur consanguinitas.

197. Inq. 2. Quid sit consanguinitas, seu cognatio carnalis? R. Est *conjunctio personarum ab eodem propinquo stipite carnali propagatione descendentium*. Dicitur *conjunctio*, seu vinculum, quia consanguinei, utpote ex eodem sanguine orti, specialius cæteris inter se connectuntur. Additur *personarum*, quia bruta sunt incapacia consanguinitatis, sicut veri amoris, & amicitiæ. *Ad eodem propinquo stipite*, non a remoto; alias omnes essent consanguinei, cum omnes descendant ab Adam, tanquam a primo stipite. Denique ponitur *carnali propagatione descendentium*, tum ad distinctionem cognationis spiritualis, & legalis; tum ad differentiam illorum, qui non carnali propagatione ab eodem procedunt, ut Angeli a Deo, & Eva ab Adam, inter quos non adest consanguinitas; quia Angeli a Deo per creationem, & Eva ab Adam per specialem Dei formationem procedunt. Tamen Christus vere, & mirifice est consanguineus beatissimæ Virgi-

nis, quia vere, & mirifice ex ejus purissimo sanguine fuit conceptus.

198. Inq. 3. Quotuplex sit consanguinitas? R. Est duplex. Alia enim est in linea recta, ut inter parentes, & filios. Alia est in linea transversali, ut inter fratres, & consobrinos. Linea recta est *collectio eorum, quorum unus ab altero descendit.* Sive numeretur a genitis ad genitores, & dicitur *ascendentium*: Sive a genitoribus ad genitos, & vocatur *descenaentium.* Linea transversalis, seu collateralis, aut obliqua est *collectio eorum, qui ab eodem stipite descendunt sine eo, quod unus ab alio ortum ducat.* Et hæc est duplex: alia *æqualis*, inter eos scilicet, qui æquali gradu ab uno stipite distant, ut duo fratres. Alia *inæqualis*, inter eos nempe, qui inæqualiter respectu stipitis se habent, ut patruus, & nepos. Gradus est *distantia major, aut minor unius personæ ab alia in linea consanguinitatis.* Stipes denique est *illa persona, a qua aliæ consanguineæ originem trahunt,* ut pater respectu fratrum, avus respectu nepotum. Ang. *q.* 54. *a.* 2.

199. Nota 1. Juristas consanguineos ex sexu virili vocare *agnatos*, & ex sexu fœminili *cognatos*; quæ distinctio plurimum interest ad majoratus successionem, licet ad præsens intentum parum intersit. Nota 2. Jus civile in computatione graduum lineæ transversalis attendere ad gradus singulorum; unde inter duos fratres numerat duos gradus, tres vero inter tres. At jus canonicum solum attendit ad gradus, quibus plures personæ ab uno stipite distant. Unde quia fratres uno solo gradu distant a patre, sive sint duo, tres, vel plures, unico gradu distant inter se. Igitur quoad præsens computationi juris canonici attendi debet. A quibusdam depingitur hic arbor consanguinitatis, sed a nobis consulto omittitur, quia theologis confusionem plusquam claritatem præferre solet. Non semel rusticanus, vel sacrista melius theologo talis arboris ramos percipit, & declarat.

200. Inq. 4. Quomodo cognosci valeant gradus distantiæ inter consanguineos? R. Ad hoc assignari tres regulas. 1. In linea recta tot gradibus distat unus ab alio, quot sunt generationes inter ipsum, & stipitem, ut inter filium, & patrem una adest generatio, propter quam filius uno gradu distat a patre. Nepos duplici gradu distat ab avo, quia inter ipsum, & avum duplex reperitur generatio, & sic de cæteris. Alii ita explicant hanc regulam, ut tot gradibus unus ab alio distet, quot sunt personæ, dempto stipite. Unde quia inter patrem, & filium sunt duæ personæ, si demas stipitem, qui est pater, unus tantum gradus remanet. 2. Regula: in linea transversali æquali tot gradibus distant inter se, quot distant ab stipite. Unde, quia duo fratres uno solo gradu distant a patre, uno tantum gradu distant inter se. 3. Regula: in linea transversali inæquali tot gradibus unus ab alio distat, quot remotior distat ab stipite. Unde nepos duplici gradu distat a suo patruo, quia duplici gradu distat ab avo.

201. Inq. 5. Quibus in gradibus consanguinitas dirimat matrimonium? R. Quod licet olim dirimeret præcipue usque ad septimum gradum; hodie tamen solum dirimit usque ad quartum inclusive. Constat ex Trident. *sess.* 24. *de reformat.* Ratio dirimendi usque ad quartum gradum est, tum ut amor, & familiaritas extra consanguineos per matrimonium extendatur. Tum ut consulatur sanguinis reverentiæ, & pudori, cui actus conjugalis ex se opponitur. Tum ad vitandam occasionem jacturæ castitatis, quæ periclitatur in consanguineorum familiaritate, si scirent matrimonium non esse sibi interdictum. Ratio autem non extendendi impedimentum ultra quartum gradum fuit, quia ob majorem extensionem sæpe ex ignorantia in gradibus prohibitis matrimonia contraherentur.

202. Inq. 6. Quo jure consanguinitas dirimat matrimonium? R. cum D. Thom. a. 3. Dirimere illud jure naturæ in primo gradu lineæ rectæ, in cæteris vero usque ad quartum jure ecclesiastico. Ratio primi est, quia matrimonium requirit æqualitatem, quæ respectu patris, & filiæ, aut matris, & filii nequit reperiri. Nec obstat parentes posse inire alios contractus, in quibus etiam exigitur æqualitas ex justitia; quia æqualitas exacta in aliis contractibus solum est circa actiones civiles, in quo nulla adest deformitas. At æqualitas requisita in matrimonio est circa actiones naturales, in quo magna deformitas adest inter parentes, & filios. Unde experientia testatur etiam bruta animalia horrere coitum inter patrem, & filiam, & maxime inter filium, & matrem.

trem. Ratio secundi est, quia in reliquis gradibus non adest tanta deformitas. Unde licet inter avum, & nepotem, & inter fratres, & sorores sit jure naturę illicitum matrimonium, quia aliqua indecentia reperitur in eorum coitu; tamen, cum non sit tanta, ut inter parentes, & filios, validum est *jure naturæ* inter eos.

203. Aliqui sentiunt jure naturæ esse nullum matrimonium inter ascendentes, & descendentes usque in infinitum, ita ut Adamus, si resurgeret, cum nulla ab eo descendente posset contrahere. Alii extendunt solum usque ad septimum gradum; alii usque ad vigesimum. Sed verus est, quod diximus, quia avus v. g. non est principium per se nepotis, sicut pater est filii. Accidit enim homini, quod ejus pater ab alio patre generetur. Unde Abel fuit filius Adæ, ab alio patre non generati. Ultra quod eo minor indecentia adest in usu matrimonii, quo minor est conjunctio personarum, ut inter avum, & neptem. Pariter esto matrimonium inter fratres, & sorores sit jure naturæ illicitum ob sanguinis conjunctionem, non vero irritum; initio enim mundi fratres ducebant sorores. Nec frater, & soror sunt una caro, sicut pater, & filius. Ita D. Thom. 2. 2. *q.* 154. *a.* 9. *ad* 3.

Punctum VII.

Cognatio spiritualis, & legalis.

204. Inq. 1. Quid sit cognatio spiritualis? R. Est *propinquitas personarum jure ecclesiastico introducta.* Solum contrahitur in duobus sacramentis, nempe in baptismo vero, & in vera confirmatione. Qui autem, & quando illam contrahant, aut non in uno, & altero sacramento, diximus tract. 23. & 24.

205. Inq. 2. Quid sit cognatio legalis? R. Est *propinquitas personarum ex adoptione proveniens.* Adoptio est *personæ extraneæ in filium, vel nepotem, aut deinceps legittima assumptio.* Dicitur *personæ extraneæ*, quia, si sit proprius filius, nequit adoptari. Ideo Christus Dominus, utpote filius naturalis Dei, nequit esse ejus filius adoptivus, sicut cæteri sumus per ejus gratiam, & misericordiam. *In filium, vel nepotem*: non in fratrem, vel alium gradum præter descendentes in linea recta. *Legitima assumptio*: quia debet fieri juxta leges civiles, & canonicas; præcipue vero attendi debent civiles in controversiis ad adoptionem spectantibus, ut ait Bened. XIV. *in Syn. l.* 9. *c.* 10. *n.* 5.

206. Inq. 3. Quot requirantur conditiones, ut adoptio legitima sit? R. Sex requiri. 1. Quod adoptans sit vir; fœmina enim nequit adoptare, nisi ex privilegio Principis. 2. Quod adoptans sit sui juris & vigintiquinque annis major, alias sua bona nequit administrare. Imo pro adoptione perfecta debet habere quinquaginta annos completos. 3. Quod possit gignere filios; quare impotentes a natura, sive ab arte adoptare nequeunt. 4. Adoptans adoptatum decem, & octo annis excedere debet, ut ratione ætatis filius ejus esse possit. Adoptatus autem septem ætatis annos habere debet. 5. Uterque debet esse præsens, quia adoptio inter absentes fieri nequit. 6. Authoritate Principis, sive Magistratus facienda est; alias licet publice fiat, non valet.

207. Inq. 4. Quotuplex sit adoptio? R. Est duplex, perfecta, & imperfecta. Perfecta fit rescripto Principis, quo persona, quæ jam est sui juris, transit in potestatem adoptantis. Vocatur *arrogatio*, quia adoptans rogatur a Principe, an velit hunc, aut illum sumere in filium. Hic etiam rogatur, an velit assumi, & in potestatem adoptantis transire. Secunda, quæ dicitur *simplex adoptio*, dictas conditiones non requirit, sed authoritate cujuslibet Magistratus fieri valet. Est autem differentia, quod adoptatus solum ab intestato succedit adoptanti. At arrogatus necessario, etiam ex testamento, eodem modo, ac si esset vere filius, succedit arroganti.

208. Ex adoptione igitur, sive perfecta, sive imperfecta oritur triplex species cognationis legalis. Prima in linea recta inter adoptantem, & adoptatum. Secunda in linea transversali inter adoptatum, & filios carnales adoptantis, veluti inter fratres. Tertia affinitatis inter adoptantem, & uxorem adoptati, & inter adoptatum, & uxorem adoptantis. Impedimentum dirimens solum ex adoptione perfecta oritur, ut docet D. Thom. *in Suppl. q.* 57. *a.* 1. *ad* 1.

209. Inq. 5. Quantum duret hoc impedimentum? R. In linea recta, & in affinit-

te semper durare. Unde in prima specie, nempe inter adoptantem, & adoptatum, & in tertia, nimirum inter adoptantem, & uxorem adoptati, ac inter adoptatum, & uxorem adoptantis, numquam valet contrahi matrimonium, quia reverentia, ratione cujus interdictum fuit matrimonium inter hujusmodi cognatos, semper durare debet. In secunda vero specie solum durat, quandiu filii adoptantis sub patria potestate existant. D. Thom. *ibi. a.* 3.

210. Inq. 6. An impedimentum cognationis legalis extendatur ultra primum gradum? R. cum D. Thom. *a.* 3. Negative: quia hoc impedimentum non est jure naturæ, sed tantum de jure humano, ergo ad illos solos debet extendi, qui assignantur in jure; sed hi solum sunt cognati in primo gradu cognationis legalis, ergo non extenditur ultra primum gradum. Nota autem extendi ad omnes, qui tempore adoptionis sunt sub potestate adoptati, non vero ad illos, qui post tale tempus veniunt ad ejus potestatem. Unde adoptans potest ducere adoptati filiam, quæ nata est post adoptionem. Item filium filiæ adoptivæ, quia fœmina non habet patriam potestatem. Pariter filius adoptatus valet contrahere cum filiabus illegitimis, seu adoptatis ejusdem patris adoptantis; quia hæc cognatio in linea transversali solum contrahitur ab adoptato cum filiis carnalibus legitimis adoptantis.

Punctum VIII.

Crimen.

211. Inq. 1. Quid sit crimen? R. Est *impedimentum ab Ecclesia statutum in conjuges delinquentes, ad auferendam occasionem captandæ mortis respectu consortis.* Unde hoc impedimentum solum potest incurri a conjugatis, vel interveniente saltem uno conjugato. Crimen ob quod incurritur est duplex, nempe homicidium, & adulterium: quæ varie combinata, quatuor efficiunt. Igitur quatuor sunt crimina, videlicet *homicidium conjugis simul cum adulterio: homicidium conjugis sine adulterio utriusque consensu perpetratum; adulterium cum pacto nubendi: secundum matrimonium mala fide contractum.*

212. Exemplum homicidii conjugis simul cum adulterio. Petrus Titiæ nuptus rem habet cum Berta; subinde occidit Titiam, vel mandat efficaciter alteri, ut eam occidat animo ducendi Bertam. Incurrit impedimentum criminis, ne possit cum Berta contrahere. Ad hoc autem impedimentum incurrendum non requiritur, quod uterque adulter concurrat ad occisionem, sufficit enim, ut alter illam perpetret, etiam alio nesciente. Requiritur vero, ut occisio fiat animo nubendi cum determinata persona, saltem ex parte unius. Unde si fiat alia ratione, ut ex tædio, ira, odio, vel ad alteri indeterminate nubendum, non incurritur impedimentum.

213. Inq. 2. Quot conditiones requirantur pro hoc crimine incurrendo? R. Quinque requiri. 1. Quod mors reipsa secuta fuerit. Non enim sufficit, quod sit intentata, sed exigitur, quod ex vi actionis, vel mandati non revocati sequatur. Si enim revocetur efficaciter mandatum, vel aliunde mors sequatur, non incurritur impedimentum. 2. Quod matrimonium præcedens cum conjuge occiso fuerit validum. Si enim ex aliquo capite nullum fuit, non adest verum adulterium. 3. Quod adulterium fuerit consumatum per emissionem seminis intra vas naturale fœminæ. 4. Quod adulterium committatur ante occisionem consortis; alias non erit adulterium. Vel esto sit tale, non constituit hoc crimen: ut si Petrus, postquam occidit propriam uxorem, agnoscens cito moriturum naturaliter maritum Titiæ, rem cum hac habeat ante mariti mortem; hac naturaliter secuta, potest contrahere cum Titia, quia adulterium non ante, sed post occisionem conjugis, fuit commissum. 5. Quod uterque conjux sit conscius illius matrimonii. Ideo si fœmina rem habuit cum conjugato, quem solutum putabat, non adest adulterium formale ex parte utriusque, proindeque non incurritur hoc impedimentum. Sufficit autem quælibet ignorantia ad excusandum, dummodo non sit affectata; quia ignorantia facti, ut hæc est, excusat juxta regulas juris.

214. *Secundum* crimen est homicidium conjugis utriusque consensu perpetratum. Ad hoc crimen incurrendum non requiritur adesse adulterium, sed sufficit, quod occidatur conjux ex utriusque consensu. Non autem est sufficiens ratihabitio

oc-

occisionis, si nullum concursum ad illam præbuit. Requiruntur tamen quatuor conditiones. 1. Quod matrimonium præcedens fuerit validum. 2. Quod occisio reipsa sequatur. 3. Quod fiat animo inter se contrahendi. 4. Quod uterque sit conscius matrimonii anterioris.

215. *Tertium* crimen est adulterium cum pacto nubendi. Ad quod incurrendum requiruntur quinque conditiones. 1. Quod præcedens matrimonium fuerit validum. 2. Quod uterque sit conscius illius. 3. Quod adulterium sit consumatum. 4. Quod promissio, & acceptatio sint exterius manifestata. 5. Quod promissio, & adulterium fiant durante eodem matrimonio. Non enim sufficit adulterium solum, nec sola promissio, sed utrumque requiritur, quod adsit, existente eodem matrimonio. Unde si quis promisit nubere Bertæ solutæ, & cum ea jam alteri maritata rem haberet; vel promisit jam nuptæ, & rem habuit cum eadem post mortem viri, non incurrit hoc impedimentum. Idem est, licet promissio, & adulterium concurrant durante matrimonio; ita tamen, ut adulterium habeatur post promissionem serio revocatam; quia promissio serio revocata non unitur moraliter cum adulterio. Ex promissione omnino ficta, simul cum adulterio probabilius non incurritur impedimentum; tum quia sicut verum adulterium requirunt jura, ita etiam promissionem veram. Tum quia ex promissione ficta non secuntur eadem inconvenientia, quia fictus promisor longe abest a machinanda morte conjugis. Tum denique, quia alias esto matrimonium præcedens esset nullum, aut adulterium non esset verum, incurreretur impedimentum, quod non admittunt patroni oppositæ sententiæ, licet in tali casu daretur occasio captandi necem consortis.

216. *Quartum* crimen est secundum matrimonium mala fide contractum. Exemplum est: Petrus maritus Titiæ rem habet cum Berta, & contrahit cum ea, utroque conscio præcedentis matrimonii. Tunc etiam mortua Titia, inhabiles sunt ad contrahendum ob crimen secundi matrimonii mala fide contracti. Requiritur autem, quod adulterium ante, vel post secundum matrimonium perpetratum fuerit consumatum, & validum præcedens matrimonium. Vid. D. Thom. *q.* 60. *a.* 2.

217. Inq. 3. An infideles dicta crimina perpetrantes incurrat hoc impedimentum? R. Quod si uterque sit infidelis, non incurrit, quia est impedimentum ab Ecclesia statutum. At si unus esset fidelis, quolibet ex dictis criminibus commisso, incurrit, & manet inhabilis ad contrahendum cum suo complice, esto hic converti velit ad fidem. Unde si fœmina fidelis maritum occidat, ut nubat gentili ad fidem convertendo, nullum erit matrimonium, ut patet. Ex cap. 1. *de conversione infidelium.*

Punctum IX.

Cultus disparitas.

218. Inq. 1. Quid significet cultus disparitas? R. Significare impedimentum ab Ecclesia statutum dirimens matrimonium inter baptizatum, & non baptizatam ob disparitatem cultus, seu ob diversam religionem. Quod justissime est sancitum: tum ob periculum perversionis conjugis fidelis; tum ob educationem prolis, quæ difficile educari posset in Dei cultu, & obsequio, altero parente ritibus infidelium dedito.

219. Inq. 2. An matrimonium inter fidelem, & infidelem sit nullum jure naturæ, aut divino? R. neg. Quia nec opponitur ejus fini primario, nec in sacra pagina irritatur, esto sæpe prohibeatur ob periculum perversionis, quod inter alios expertus fuit Salomon ex ejusmodi conjugiis. Reperiuntur tamen alii, qui nupserunt gentilibus sine animæ dispendio in veteri lege, ut Joseph Aseneth filiæ Putiphatis, & Esther Assuero. In nova etiam constat de sancta Cecilia, quæ nupsit Valeriano, de sancta Clotilde Clodoveo, de sancta Monica Patricio, & aliis. Non ergo tale matrimonium est invalidum jure naturæ, aut divino, sed tantum jure ecclesiastico ex unanimi consuetudine legitime recepta, & introducta. Est tamen jure naturæ, & divino illicitum ob relatum perversionis periculum: quo stante, nequit Pontifex dispensare in hoc impedimento. Illo vero sublato, dispensare valet ex justa causa.

220. Inq. 3. An matrimonium Catholici cum hæretica, vel econtra sit invalidum aliquo jure? R. neg. Quia non adest jus annulans matrimonia inter baptizatos.

Idem

Idem est de apostata, & schismatico, quia semel, quod ambo sint baptizati, non adest cultus disparitas, de quo in præsenti, ut constat ex cap. 1. *De divortiis*, & cap. *Decrevit*, *de hæreticis in* 6. Unde improbanci sunt aliqui dicentes talia matrimonia esse irrita, aut numquam permittenda, opponuntur enim sponte, & sine gravi fundamento communi sensui Theologorum cum D. Thom. *q.* 59. *a.* 1.

221. Objic. Catholicus contrahens matrimonium cum hæretica peccat graviter, prophanando sacramentum ex parte hæreticæ, & cooperando ad hoc, ut illa apponat materiam, & formam invalidam, ergo numquam debet permitti tale matrimonium. R. Catholicum ex parte sua apponere veram sacramenti materiam, & formam; aliunde utitur jure suo contrahendo debitis circumstantiis cum persona hæretica, quæ, si velit, potest licite, & sancte contrahere. Ex opposito peccati gravis damnandæ essent sanctæ fœminæ supra recensitæ, quæ cum infidelibus, aut hæreticis contraxerunt, quod absque temeritate asseri non valet, ut ait Bened. XIV. *loco statim laudando.*

222. Inq. 4. An matrimonia Catholicorum cum hæreticis sint licita? R. Absolute, & regulariter esse illicita, tum ob periculum perversionis prolis; tum ob idem periculum respectu conjugis. Tum denique, quia Concil. Chalced. can. 14. similia connubia prohibuit. Ideo nec ex consensu, aut facultate Episcopi, ut quidam ajunt, nec vi consuetudinis, ut alii dicunt; sed solum ex dispensatione Pontificis contrahi valent, ut inquit Bened. XIV. *in Syn. lib.* 9. *cap.* 3.

223. Inq. 5. An matrimonia a catholicis contracta cum hæreticis sint celebranda, & benedicenda in Ecclesia? R. Extra Ecclesiam debere celebrari sine benedictione, neque Missę nuptiali posse assistere conjugem hæreticum. Ita refert fuisse factum, dum *Henricheta* catholica nupsit, medio procuratore, Carolo I. Britaniæ Regi hæretico, idem Pontifex *ubi sup. lib.* 6. *cap.* 5. *num.* 5.

Punctum X.

Vis.

224. Inq. 1. Quid sit vis? R. indicare, non coactionem absolutam, quæ nequit inferri voluntati in suis actibus, sed metum gravem injustum, ab extrinseco incussum ad extorquendum consensum pro contrahendo matrimonio. Quid sit metus, quotuplex, & quas conditiones requirat, ut dicatur esse gravem, & cadere in virum constantem diximus *tract.* 1. *n.* 105.

225. Inq. 2. Quo jure matrimonium initum ex metu sit nullum? R. Esse nullum jure ecclesiastico; non jure naturę. Primum constat ex cap. *Cum locum*, *de sponsal.* Et ex aliis testibus canonicis, in quibus irritum fit matrimonium celebratum ex metu gravi injusto, a causa libera incusso ad extorquendum consensum. Et merito, quia cum matrimonium validum sit indissolubile jure naturæ, & divino, Ecclesia provide decrevit, quod initum cum tali metu sit invalidum. Alias cogeretur pars compulsa amplecti perpetuam vitæ societatem sibi repugnantem, vel pati perpetuam servitutem. Alios autem contractus ex metu initos, excepta professione, & voto, ideo Ecclesia relinquit validos, quia sunt rescindibiles, quod non accidit matrimonio. Quod autem non sit nullum jure naturæ, patet: tum in aliis contractibus, qui ex metu inniti validi sunt; tum in matrimonio contractu ex metu incusso a causa necessaria, vel juste a libera, quod apud omnes validum est.

226. Objic. 1. In laudato cap. *Cum locum* dicitur, quod non habet locum consensus, ubi metus, vel coactio intercedit; sed matrimonium sine consensu est nullum jure naturæ, ergo ita est. 2. Quia, quod fit ex metu, non est voluntarium. R. ad 1. Quod ubi adest metus, non habet locum consensus omnino liber. Ideo justissime, & conformiter ad jus naturale annullatum fuit matrimonium ex metu dicto initum. At non quia absolute defecerit consensus. Ad 2. eodem modo dicitur, quod facta ex metu sunt voluntaria simpliciter, esto aliquando involuntaria secundum quid: hoc est voluntaria mixta ex involuntario. Ad valorem autem matrimonii, sicut, & cujus-

juslibet contractus jure naturæ sufficit voluntarium simpliciter.

227. Inq. 3. An preces, vel blanditiæ importunæ dirimant matrimonium ob eas contractum? R. Quod nisi jungantur eis graves molestiæ, comminationes, aut aliud incommodum notabile, non illud dirimunt: quia preces importunę facile vitari queunt, dum ab æqualibus, vel inferioribus procedunt. Si autem a majoribus, vel parentibus repetantur, & simul cum precibus, & cum metu notabilis incommodi adsit imperium, matrimonium nullum est. *Ex regul. 4. ff. de regul. juris: Velle non creditur, qui obsequitur imperio patris, vel domini.* Ratio etiam id ipsum suadet: gravis quippe molestia est negare se imperio ejus, cui reverentia debetur, & habere illum offensum, ac torvum. Igitur talis timor merito reputandus est gravis, & sufficiens ad matrimonium dirimendum. Unde metus reverentialis licet se solo non dirimat matrimonium; tamen simul cum imperio, & minis illud dirimit.

228. Inq. 4. An metus levis dirimat matrimonium? R. Sub distinctione. Vel enim est levis undequaque, & respectu omnium; vel esto sit levis respectu virorum, est tamen gravis respectu fœminarum, aut puellæ imbecillis, aut etiam hominis modici spiritus. Si primum, non dirimit matrimonium: quia metus absolute levis facile vitari potest, & potius puerorum, quam virorum est. Si autem secundum, circumstantiæ sunt inspiciendæ. Si enim homo pusillanimis, aut puella tenera moveretur ad contrahendum ex metu alias levi, sibi tamen gravi, matrimonium, quod sine illo minime contraheret, proculdubio nullum est. Metus enim movens aliquem ad negotium adeo grave contra suam voluntatem, nequit non esse gravis, saltem respective. Unde respectu illius perinde est, ac si esset gravis absolute.

229. Inq. 5. An si metus incutiatur non respectu determinatæ personæ, sed ut nubat, qui non vult nubere, vel ut nubat uni ex pluribus hujus familiæ, aut civitatis, valeat matrimonium? R. neg. Quia verificatur de tali matrimonio, quod est contractum ex metu gravi, & quidem injusto, ut supponitur. Si enim metus juste, & rationabiliter incutiatur a Judice, vel parentibus non est quæstio, ut ex dicendis patebit.

Punctum XI.

Alia dubia de metu.

230. Inq. 1. An metus a causa naturali incussus irritet matrimonium? R. neg. Quia tunc metus provenit ab intrinseco, & a sua voluntate oritur electio. Unde si quis in naufragio, bello, incendio, infirmitate, vel fera minante promittat nubere huic, aut alteri, ut se eripiat a periculo, & sic matrimonium contrahat, validum est ob dictam rationem.

231. Objic. Eodem modo minuit libertatem metus a causa necessaria, ac a causa libera, ergo eodem modo dirimit matrimonium metus ab una, ac ab alia causa incussus. R. neg. conseq. Verum est utrumque metum minuere libertatem, sed Ecclesia pro irritando matrimonio attendit non tam diminutioni libertatis, quam injustitiæ parti illatæ. Quare cum metus a causa libera inferat injustitiam, non autem a causa naturali; ideo primus, non secundus metus, irritat matrimonium. Unde paritas solum tenet, quando metus juste incutitur a causa libera. Tunc enim, cum non inferat injustitiam, validum est matrimonium.

232. Ex quo resolvuntur sequentes casus. Qui ad mortem damnatus eligit sua sponte nubere filiæ Judicis, uxori defuncti, concubinæ, vel alteri, ut a morte liberetur, validum contrahit matrimonium. Idem est si talis timor injuste esset incussus a Judice, vel ab alio: sed non ad extorquendum consensum, quia etiam tunc matrimonium ab ipso eligitur ad evadendum periculum. Qui, Judice carcerem minante, ducit illam, quam defloravit, valide contrahit. Idem est, si juvenis repertus a patre in stupro cum propria filia, timens mortem, sponte illi nubat. Idem, si pater in dicto casu minaretur cum Judice talem juvenem, nisi ducat eam, quam invitam violavit, & ille ei ex hoc metu nubat: est enim metus juste incussus. Secus, si filiam volentem, aut procurantem defloravit; tunc enim non tenetur deflorator præcise ad matrimonium. Unde metus injuste esset incussus ad extorquendum consensum. At

si

si, patre minante, solum accusationem apud Judicem, deflorator, ut eam evadat, nubat sponte ejus filiæ, valet matrimonium; quia metus a patre incussus non fuit ad extorquendum consensum, sed in ordine ad justam accusationem. Si judex aliquem, juste secundum allegata, injuste vero reipsa, cogeret ad contrahendum, non teneret matrimonium, quia revera sic compulsus injuste patitur metum, & injustitiam. Contra, si juxta allegata judex injuste illum cogat, juste vero secundum rem, validum est matrimonium, nam reipsa nec injustitiam, nec metum injustum patitur.

233. Inq. 2. An matrimonium metu initum convalescat per copulam postea habitam, aut habitationem diuturnam? R. Sub distinctione. Vel enim copula, aut habitatio ex eodem metu extorquetur, vel habetur sponte, aut animo maritali, & socialí. Si primum, non convalescit matrimonium, esto fuisset juramento firmatum: quia matrimonium juratum ex metu initum nullius est valoris, ergo idem est de copula, aut habitatione eodem metu extorta. Imo peccarent graviter talem copulam habentes; esset enim fornicaria nullo timore honestabilis. Si secundum convalescit matrimonium, quia copula spontanea, & maritalis est signum sufficiens consensus. Et idem est de habitatione, si sit spontanea, socialis, & diuturna, sublato timore. Nam quando pars coacta sponte consentit, perseverante alterius consensu, statim revalidatur matrimonium, ut cum D. Thom. diximus supra n. 91.

234. Inq. 3. Quomodo peccent, & quam pœnam incurrant cogentes alios ad matrimonium? R. Omnes, qui metum gravem injustum ad id incutiunt, peccare graviter contra justitiam, & etiam contra obedientiam. Committunt quippe gravissimam injustitiam in contrahentes, & violant grave præceptum Concilii Trid. *sess.* 24. *cap* 9. Domini autem temporales habentes jurisdictionem in foro externo incurrunt excommunicationem majorem latæ sententiæ ab ipso Trident. impositam, quia ut inquit Ang. Præcept. 4. Sent. dist. 29. q. unica a. 4. matrimonium est quasi quædam perpetua servitus, a qua sumus liberi a natura.

235. Non comprehenduntur in dicta censura, qui matrimonium injuste impediunt, quia solum est lata contra cogentes ad illud. Nec parentes, aut alii privati, qui filios, aut alios ad contrahendum cogunt; licet enim peccent, censura tamen est imposita tantum contra gaudentes jurisdictione in foro exteriori. Neque isti illam incurrunt, dum juste secundum allegata, & probata, esto injuste forte in rei veritate compellunt. Præ oculis tamen semper habeant exitum matrimonii, ad quod compellunt. Si enim ex eo dissidia, jurgia, rixæ, aut alia incommoda timeantur, satius erit desistere a compulsione. Non enim semel cessare ab arte, ars est.

236. Subinde agendum erat de impedimento *ordinis*. At de eo simul cum voto satis supra est discussum. Sequebatur immediate impedimentum *ligaminis*, quo dirimitur quodcumque matrimonium, priore existente, contractum. Sed de hoc etiam sufficienter dictum est toto hoc capite, præcipue agendo de ejus essentia, de poligamia, bigamia, bimestre, divortio, & crimine.

Punctum XII.

Honestas.

237. Inq. 1. Quid sit honestas? R. Est *propinquitas personarum ex sponsalibus validis, & ex matrimonio rato proveniens.* Oritur autem ex matrimonio etiam nullo, dummodo nullum non sit ex defectu consensus. Non oritur ex sponsalibus conditionatis, donec, conditione impleta, in absoluta transeant, nec ex sponsalibus ex quocumque capite invalidis. Nec ex matrimonio rato, nullo ex defectu consensus, aut in præjudicium priorum sponsalium. Unde si Cajus duxit Bertam consensu ficto, aut ex metu gravi, aut ex errore personæ, non oritur honestas: ideoque poterit contrahere cum consanguineis Bertæ, & ista cum consanguineis Caji. Item si Petrus dedit sponsalia Titiæ, & postea contrahat cum ejus sorore, matrimonium est nullum, ob honestatem ex sponsalibus cum Titia ortam. At declarata nullitate matrimonii, potest, & debet contrahere cum Titia; quia licet ex matrimonio, etiam nullo, non ex defectu consensus, oriatur honestas,

tas, non tamen in præjudicium priorum sponsalium, ut constat ex cap. *unic. de sponsal. in 6.*

238. Inq. 2. An ex matrimonio nullo ex defectu Parochi, & testium oriatur hoc impedimentum? R. affirm. Quia non fuit nullum ob defectum consensus. Contrahentes enim ex sua parte verum, & liberum posuerunt consensum: igitur non fuit nullum ex defectu consensus, sed ex defectu solemnitatis.

239. Inq. 3. Quo jure dirimat matrimonium impedimentum honestatis? R. Dirimere solum ex jure ecclesiastico. Justum enim est, & decori, ac decentiæ congruit, ne quis contrahat matrimonium cum consanguinea illius, cum qua prius fuerat desponsatus. Unde communiter dicitur impedimentum *publicæ honestatis.* Si quis ante baptismum desponsatus esset cum Berta, poterit post illum ducere ejus sororem; quia ante baptismum non contrahitur hoc impedimentum, solo ecclesiastico jure introductum.

240. Inq. 4. Inter quas personas oriatur hoc impedimentum? R. Quod ex sponsalibus primum gradum non excedit. Unde sponsus nequit valide ducere matrem, sororem, aut filiam sponsæ; nec ista nubere patri, fratri, aut filio sponsi. Semel autem contracto impedimento, semper durat, licet sponsalia mutuo consensu, aut ex alia causa dissolvantur. Ex matrimonio autem rato extenditur honestas usque ad quartum gradum inclusive. Ideo si Cajus contraxit matrimonium cum Titia, esto hæc, illo non consumato, decedat, aut in religione profiteatur, nequit illud contrahere cum aliqua Titiæ consanguinea usque ad quartum gradum inclusive. Et idem est de Titia, si casus econtra accidat. *ita ex Trid. sess. 24. cap. 3. & ex declaratione* S. Pii V. *in Brevi incip. Ad Romanum, dato 1568.*

PUNCTUM XIII.

Affinitas.

241. Inq. 1. Quid sit affinitas? R. Est *propinquitas personarum ex copula carnali proveniens.* Requiritur copula, quæ sit sufficiens pro consumando matrimonio. Item copula, qua ex duobus fiat una caro. Oritur affinitas, tum ex copula licita in matrimonio, tum ex illicita extra illud. Ex prima extenditur, & dirimit matrimonium usque ad quartum gradum, ex secunda usque ad secundum. Solus, qui copulam carnalem habet, fit affinis cum consanguineis fœminæ, & hæc cum consanguineis viri: At consanguinei utriusque non fiunt affines inter se; *quia affinitas non parit affinitatem*, sicut *nec honestas honestatem.* Unde duo fratres possunt ducere duas sorores, ut vitricus uxorem privigni. Affinitas superveniens matrimonio ex copula cum consanguineo alterius conjugis intra secundum gradum habita, illud non dissolvit; privat tamen incestuosum jure petendi debitum. Ex coitu sodomitico nulla affinitas contrahitur, quia in eo non fit seminum commixtio: idem propter eamdem rationem est de copula eunuchi. D. Thom. *ibi. q. 55.*

242. Inq. 2. Quo jure affinitas dirimat matrimonium? R. Affinitatem ortam ex copula illicita in nullo gradu dirimere illud jure naturæ. Nam ex copula fornicaria nulla oritur propinquitas, quæ decorem, aut reverentiam generet. Igitur solo jure ecclesiastico dirimit matrimonium usque ad secundum gradum. Pariter est certum, quod affinitas orta ex copula licita non dirimit illud jure naturæ in primo gradu lineæ transversalis. Ideo valida fuit dispensatio a Julio II. concessa Henrico VIII. pro matrimonio cum Catharina, quæ fuerat uxor Arturi fratris illius. Quamvis aliam deperiens, Catharinam postea repudiaverit prætextu nullitatis dispensationis. Et quia abyssus abyssum invocat, Rex miser prius schismaticus, deinde hæreticus factus, denique omnia perdidit.

243. Objic. *Marc. 6.* Joannes Baptista reprehendit Herodem, quia uxorem fratris sui in conjugem accepit, ergo quia jure naturæ hoc erat prohibitum. R. neg. conseq. Quia Herodes jure fuit reprehensus, tum quod acceperit in conjugem uxorem fratris sui adhuc viventis, tum quia, esto ille fuisset mortuus, reliquit tamen filiam, nempe Herodiadem saltatricem; quo in casu non poterat Herodes juxta Judæorum legem, cui stare tenebatur, accipere in conjugem fratris sui uxorem. Nota vero, quod licet in principio sui regiminis soleat Pontifex dispensa-

re in hoc gradu, ut patefiat id posse, postea tamen difficillime, & non nisi cum aliquo Principe dispensat in eo, nec congruit dispensare.

244. Inq. 3. An in primo gradu affinitatis lineæ rectæ sit jure naturæ nullum matrimonium, ut inter socerum & nurum? R. neg. quia esto sit illicitum jure naturæ, cum dedeceat conjugium inter superiorem, & inferiorem; non tamen ita dedecet, sicut inter patrem, & filiam. Ideo istud est jure naturæ nullum, cum filia habeat per se suum esse a patre, & sit una caro cum illo; at ob oppositam rationem contrarium est dicendum de socero, & nuru, & de socru & genero. Neque enim sunt una caro, nec unus ab alio procedit. Unde duo inferuntur. Primum, in nullo gradu affinitatis esse nullum matrimonium jure naturæ. Secundum, ex gravissima causa posse Pontificem in primo etiam gradu lineæ rectæ affinitatis dispensare, esto hucusque numquam dispensaverit, sed a dispensando abstinuerit, ut ait Bened. XIV. *in Syn. lib. 9. cap. 13. num. 4.*

Punctum XIV.

Impotentia.

245. Inq. 1. Quid, & quotuplex sit impotentia? R. Est *inhabilitas ad copulam consumandam.* Nam licet quis possit habere copulam, si nequeat illam consumare effundendo verum semen intra vas naturale fœminæ, adest impotentia. Alia provenit ab extrinseco, ut a maleficio; alia ab intrinseco, ut ex defectu naturali. Hæc in viro procedit, vel ex nimia frigiditate, debilitate, aut ætatis excessu, ut in senibus; vel ex defectu ætatis, ut in pueris, vel ex improportione membri nimis excessivi, aut nimis parvi, vel ex carentia non unius, sed utriusque testiculi, vel ex eorum attritione, ita ut nequeat penetrare vas fœmineum, & emittere intra idem semen verum. In fœmina autem procedit, vel ex defectu ætatis, ut in puellis ante pubertatem, vel ex nimia arctitudine vasis, vel etiam provenire valet a maleficio. Sterilitas non est impotentia, quia apti sunt ad copulam, & solum accidentaliter steriles non generant. Ideo eorum matrimonium validum est, ut in Sara, uxore Abraham, & in Elisabeth, matre Joannis Baptistę, cernitur.

246. Rursus impotentia, alia est absoluta respectu omnium; alia respectiva, hoc est, respectu alicujus tantum. Ut qui esset potens pro viduis, impotens vero pro virginibus. Utraque dividitur in perpetuam, quæ tolli nequit sine peccato, periculo mortis, aut miraculo; & in temporalem, seu ad tempus, quæ tolli valet mediis ordinariis, esto aliquo incommodo, dolore, precibus, aut exorcismis. Denique impotentia perpetua, alia antecedit, alia subsequitur matrimonium.

247. Inq. 2. Quæ impotentia dirimat matrimonium? R. Impotentiam perpetuam antecedentem, undecumque proveniat, si fuerit absoluta, respectu omnium, si fuerit respectiva, respectu illius personæ, dirimere matrimonium jure naturæ, & ecclesiastico. Jure naturæ, quia matrimonium primario ordinatur ad conservationem speciei, ergo ubi hæc locum non habet, nullum est matrimonium. Nec opponas copulam non esse essentialem matrimonio: nam esto ipsa in re non sit essentialis, est tamen in aptitudine. Igitur qui perpetuo sunt inepti ad copulam, jure naturæ sunt inhabiles ad matrimonium. D. Thom. *q. 58. a. 1.* Jure etiam ecclesiastico est nullum tale matrimonium ex toto tit. de *frigidis, & maleficiatis in 4. Decret.*

248. Inq. 3. An impotens queat contrahere matrimonium cum fœmina conscia sui defectus? R. neg. Quia deficit materia remota matrimonii, nempe corpus aptum ad generationem. Nec fœmina cedere potest juri suo contra naturam ipsius matrimonii. Textus autem canonici, qui illud videntur concedere, locuntur, vel de impedimento superveniente, vel quoad pactum solum, quoad amicabilem societatem, seu ad mutua obsequia domestica sine vestigio matrimonii. Sic enim valent inire pactum vivendi, ut frater, soror, & hoc probant textus dicentes: *Ut quas tamquam uxores habere non possunt, habeant ut sorores.* Unde frigidi, & eunnuchi, utroque testiculo evirati, aut membro virili privati, seu perpetuo maleficiati penitus inhabiles sunt ad contrahendum matrimonium, & graviter peccant, si id attentent. Pariter peccatum grave committit, qui dubitans de sua impotentia contrahit; quia exponitur periculo nulliter contrahendi & decipiendi

al-

teram partem. Moribundus autem, alias potens, valet, & aliquando debet contrahere matrimonium ad consulendum honori fœminæ, cum qua rem habuit, quia ex se habet corpus habile ad finem matrimonii.

249. Inq. 4. Quid sit agendum, quando reperitur impotentia inter conjuges? R. Quod si est certa, statim debent reclamare ad Episcopum, ut juxta sacros canones provideat, quid faciendum. Ipsi tamen debent separare thorum, abstinendo se ab omni, quod solutis est illicitum. Quando autem est dubia, concedit illis jus canonicum ex lege Justiniani approbata ab Ecclesia experimentum triennale, ut apponant diligentias congruas pro matrimonio consumando juxta qualitatem impotentiæ: naturales, si illa naturalis sit: spirituales vero, si procedat a maleficio. Hoc triennium computandum est a die, quo attentata fuit ab eis copula, quando impotentia est ex parte viri. Dum vero se tenet ex parte fœminæ, a die, quo cœperunt adhiberi remedia. Si hæc non proficiunt, præmissa partium inspectione respective a personis honestis juramento utriusque de copula non habita, & vicinorum, qui etiam jurare debent se ita credere ex eorum auditu, separandi sunt a Judice quoad thorum, & etiam quoad habitationem, nisi velint vivere ut fratres, vel in fraternali societate, quod ipsis conceditur in cap. *Consultationi, de frig. & malefic.*

250. Inq. 5. Quid sit agendum, quando impotentia provenit a maleficio? R. Applicanda esse remedia spiritualia, ut exorcismi, preces, & præsertim probitas vitæ, & frequentia devota sacramentorum. Si nequeat mederi, nisi alio maleficio, impotentia est perpetua, quia id nequit intendi. Si autem tolli valet medio licito, esto maleficus utatur illicito, potest ab eo peti, ut illud tollat, sicut ab usurario in necessitate peti valet mutuum. Si consistat in aliquo signo, potest adiri etiam ejus opifex, ut illud destruat. Denique si adhibita experientia, & diligentia triennali, perseverat impotentia, separandi sunt a conjugio juxta nuper dicta. Idem est, quidquid alii sentiant, quando verificatur ex quocumque capite impotentia perpetua, & dubitatur, an præcesserit matrimonium; tunc enim solum judicandum est in favorem matrimonii, quando valet sortiri suum effectum; in casu autem veræ impotentiæ nequit habere effectum, proindeque contra illud est decidendum.

251. Inq. 6. Quid dicendum, si facta separatione, reputatus impotens reperiatur potens? R. Sub distinctione. Vel enim separatio fuit facta ob impotentiam respectivam, & hoc casu tenet separatio, & valet nubere alteri, respectu cujus potens sit. Vel fuit facta separatio ob impotentiam absolutam, & tunc non tenet separatio, sed matrimonium, ad quod redire debent ambo, esto uxor v. g. alias nuptias celebrasset, quia hoc conjugium fuit nullum, & primum validum. Nisi religionem jam fuisset solemniter professa, quo casu dissolutum fuit matrimonii vinculum. Si autem vir sacros ordines susceperit, & experiatur se non esse impotentem, idem est dicendum, si uxor, esto alteri nupta, repetat illum: quo in casu tenetur reddere debitum, nequit tamen illud petere ob votum ordinis sacri.

Punctum XV.

Alia dubia de impotentia.

252. Inq. 1. Quid sit dicendum de impotentia ex ætate procedente? R. Posse procedere ex defectu, ut in pueris, vel ex excessu, ut in senibus. Prima impotentia solum est ad tempus; secunda vero potest esse perpetua. Nam licet regulariter senes, esto decrepiti, & steriles valeant contrahere matrimonium, quia reputantur apti ad illud consumandum; tamen si adeo exhausti jam sint, ut judicio medicorum, & forte experientia omnino impotentes ad copulam reperiantur, nequeunt illud contrahere, & si contrahant, nullum est; quia impotentia absoluta, undecumque proveniat, dirimit matrimonium subsequens. At si superveniat, dirimit illud quoad thorum, non quoad vinculum. Unde tales senes nequeunt conari ad copulam, si experiantur numquam posse illam consumare. Verum si quandoque illam consument, esto multoties nequeant, non sunt privandi jure conjugii. Idem est de non senibus in casu supervenientis defectus, ob quem sæpe non possunt intra vas seminare, si aliquoties possint. Si autem

tem nunquam valeant, debent thorum omnino separare, & solum licent eis aliqui tactus honesti ad mutuum amorem conservandum, seclusa omni turpitudine, & periculo pollutionis.

253. Inq. 2. Quando ex defectu ætatis sit nullum matrimonium? R. Jure ecclesiastico esse nullum in pueris ante decimum quartum ætatis annum, & in puellis ante duodecimum completum, nisi malitia suppleat ætatem; quia his temporibus, & non antea, præsumit Ecclesia advenire illis pubertatem, & sufficientem discretionem. Tunc autem dicitur malitiam supplere ætatem, quando experientia constat potentes esse ad copulam, vel quia illam, vel pollutionem jam habuerunt, & eo ipso præsumitur sufficienti discretione ad consensum pollere; ubi enim adest potentia generandi, censetur adesse maturitas judicii in persona rationis compote. Supposito usu rationis, nunquam est nullum matrimonium jure naturæ ex defectu ætatis, quia impotentia puerilis non est perpetua. D. Thom. *ibi. q. 58. a. 5.*

254. Inq. 3. Quid sit agendum, quando fœmina arcta est ad copulam? R. Sub distinctione. Vel enim ita arcta est, ut sine peccato, miraculo, aut mortis periculo nequeat aptari, vel non. Si primum, nullum est matrimonium, ut ex dictis patet. Si secundum, validum est matrimonium. In hoc autem casu debet fœmina adhibere remedia congrua, etiam cum incisione, & gravi dolore, secluso mortis periculo. Verum, esto recuset usum remediorum, matrimonium validum est, cum impotentia hæc ex se non sit perpetua. Si ex remediis timeretur dolor diuturnus, aut morbus gravissimus, aut vir consentiret in ejus reluctantia ad medicamenta, vel ipsa ingredi vellet religionem, libera esset ab obligatione admittendi remedia. Si autem fœmina non habeat specialem arctitudinem, præter virginibus communem, & vir, quia debilis, aut senex nequeat eam cognoscere, tenetur iste, non illa adhibere, & pati remedia, quia defectus se tenet est parte viri, non virginis. Quamvis autem neuter vellet admittere remedia, tenet matrimonium, quia impotentia, quæ tolli potest mediis licitis, arte, aut medicina, non est perpetua, nec dirimit matrimonium.

255. Inq. 4. An impotentia superveniens matrimonio dirimat illud? R. neg. Quia vinculum matrimonii est indissolubile jure naturæ, & divino. Si autem ante ejus consumationem adveniat impotentia ex casu inopinato, ut ex abscissione membri, vel privatione non unius, sed utriusque testiculi, vel alterius similis eventus, si alter ingrediatur religionem, & emittat professionem solemnem, tunc non ratione impotentiæ, sed ex natura professionis dirimitur vinculum matrimonii rati. Si neuter velit hoc medium assumere, vivant, ut supra est dictum, abstinendo a copula, & ab omni actione afferente periculum pollutionis.

256. Inq. 5. An Hermaphroditi valeant licite contrahere matrimonium? R. Quod juxta sexum prævalentem possunt. Parochus autem vocatus ad assistendum matrimonio, in quo unus contrahentium est Hermaphroditus, debet priusquam assistat efficere, ut ille coram Judice ecclesiastico declaret sexum, quem eligit, & juret se juxta sexum electum permansurum per totam vitam. Aliter nequit Parochus assistere tali matrimonio. Si Hermaphroditus contrahat juxta sexum minus prævalentem, invalide contrahit, sicut fœmina cum fœmina, aut vir cum viro. Si denique uterque sexus æqualiter prævaleat, quod vix accidit, juxta quemlibet posset valide contrahere: ita ut nunc ut vir, & mortua conjuge, ut fœmina validum matrimonium iniret, sed gravissime peccaret; tum ob abusum sexus; tum ob perjurium dictum. Hermaphroditi æqualis sexus invalide inter se contraherent. Esset enim quædam species polygamiæ cum periculo usus promiscui sexus, detestabilis ipsi naturæ rationali.

Punctum XVI.

De matrimonio clandestino.

257. Inq. 1. Quid sit matrimonium clandestinum? R. Est illud, quod *clam*, aut *occulte* celebratur. Aliud est clandestinum *simpliciter*, aliud *secundum quid*. Matrimonium clandestinum simpliciter est, quod non contrahitur coram Parocho, & duobus, vel tribus testibus. Illud vero, quod contrahitur absque denuntiationibus, est clandestinum secundum quid. Primum est

illi-

illicitum, & invalidum jure ecclesiastico ob plura inconvenientia, fraudes, & pericula, ex matrimoniis privatis obvenientia; secundum autem est illicitum, sed validum. Ante Tridentinum matrimonia clandestina erant valida, quia non erat jus illa irritans; erant tamen illicita ab Ecclesiæ initio, & ea expresse prohibuit Evaristus Papa. Nunc autem declarata sunt nulla a Trid. *sess. 24. cap. 1.*

258. Objic. Ecclesia nequit mutare materias, & formas sacramentorum; sed consensus clandestinus erat antea materia, & forma matrimonii, erg. etiam nunc. R. Ecclesiam non mutasse materiam, aut formam matrimonii, sed præscripsisse conditionem, sub qua iniri debeat. Jus civile declarat contractum pupilli nullum absque tutoris consensu; ita igitur Ecclesia declarare valet contractum matrimonii nullum absque præsentia Parochi, & testium ad vitandas fraudes: ne matrimonio occulte inito cum una, aliud iniatur cum alia, cum qua quidam perversi homines vivebant in perpetuo concubinatu, relicta uxore propria.

259. Inq. 2. An assistentia Parochi, & testium debeat esse simultanea? R. affirm. Quia requiritur, ut legitime constet Ecclesiæ de matrimonio celebrato, quod non habetur, nisi contestes, & simul assistant matrimonio. Ideo Parochus solus, aut soli testes non sufficiunt, sed debent assistere Parochus, & duo saltem testes simul. Unde, si matrimonium celebretur, etiam coram centum testibus sine Parocho, est nullum. Sufficiunt autem duo testes, quicumque illi sint, si usu rationis gaudeant, sive viri, sive fœminæ, parentes, fili, aut etiam infideles, quia Concilium solum præscribit duos testes debere adesse, & non omitteret designare eorum qualitates, si ad valorem matrimonii, sicut ad alios contractus, essent necessariæ. Debent tamen tam Parochus, quam testes adesse, non solum præsentia physica, sed morali; ita ut percipiant, quod fit, & de eo testificari valeant. Unde, siqui contraherent coram Parocho, & testibus dormientibus, nihil efficerent, quia dormientes testes adhiberent.

260. Inq. 3. An sit validum matrimonium, cui Parochus, & testes vi, aut dolo coacti assistunt, percipiendo quid agitur? R. affirm. Quia, semel quod assistant, & percipiant, possunt testificari de matrimonio coram se contracto; & nihil amplius requiritur a Concilio pro ejus valore. Imo, esto Parochus oculos, & aures occludens assereret non videre, nec audire, nihil efficeret, nisi forte dare occasionem litibus, & dubiis. Ideo licet Parochus solicite debeat vitare hujusmodi matrimonia, dum possit, & monere serio contrahentes, ut ab eisdem abstineant; tamen si casus contingat, non est necesse obturare aures, nec velare faciem; sed patefacere contra suam voluntatem id fieri. Esto enim ex industria aliquem ex contrahentibus non videat, validum est matrimonium, ut ait Bened. XIV. in Synod. *lib. 13. c. 23. n. 10.*

261. Inq. 4. An Parochus, & testes debeant esse vocati, ut matrimonium coram illis contractum sit validum? R. neg. Si enim, etiam vi, aut dolo coacti, sufficit eorum præsentia, legitime videtur inferri non requiri, quod sint vocati, & rogati. Præterquamquod nemo negare valet sufficientem esse testem homicidii illum, qui casu transiens vidit hominem jugulari. Igitur quoties Parochus, & testes ita sint præsentes, ut videant, aut immediate audiant matrimonium coram se contractum, & de eo testificari possint, salvatur decretum, & finis Concilii, & consequenter nihil deficit ad valorem matrimonii. Peccant tamen gravissime sic contrahentes peccato sacrilegii, inobedientiæ, injustitiæ, & scandali, ideoque juste puniuntur ab Ecclesia, aut ejus Pastoribus. Sed aliud est matrimonium esse illicitum, aliud esse invalidum. Pone exemplum, quod Cajus, & Berta ad cœnam invitati cum aliis, & Parocho ignorante eorum intentionem, dicunt coram eis, interpelando Parochum, alta voce, verba exprimentia contractum matrimonii. In hoc casu nullus fuit vocatus ad assistendum matrimonio, & tamen quis audebit asserere Cajum, & Bertam esse liberos, & posse ad alias nuptias transire? Igitur, nisi Ecclesia aliud declaret, dicendum est hoc, aut similia matrimonia esse valida, esto illicita. *Nam ad fidem rei gestæ faciendam, etiam non rogatus testis intelligitur ex leg. 4. ff. de testib.* Maxime quod in ipso actu contrahendi, elevando vocem, vel convertendo se contrahentes

ad

ad Parochum, satis ipse monetur, ut auscultet, & advertat ad matrimonium, quod celebratur. Ita decissum fuit a S. Congreg. apud Bened. XIV. *ubi supra num.* 1.

Punctum XVII.

Alia dubia de matrimonio clandestino.

262. Inq. 1. An in aliquo casu magnæ urgentiæ, aut necesitatis valeat matrimonium sine Parocho, & testibus? R. In nullo casu valere in locis, ubi viget decretum Tridentini; quia licet necessitas, aut ignorantia excusent a culpa, non tamen a nullitate, quia esto excusent a lege præceptiva, non vero a lege irritativa. Qua ratione, si quis ignoranter contraheret cum consanguinea, non peccaret; nullum tamen esset matrimonium: igitur idem est in præsenti. Sive enim contrahant ex necessitate, sive ex ignorantia sine Parocho, & testibus, semper matrimonium est nullum. Imo si peregrini loci, ubi Tridentinum non est receptum, transeundo per loca, ubi est admissum, contrahant more suæ patriæ sine Parocho, & testibus, nullum est matrimonium, quia peregrini tenentur legibus locorum, per quæ transeunt, saltem quod contractus, & solemnitates eorum. Unde, sicut alii contractus contra leges irritantes ab eis initi essent nulli, ita etiam matrimonium.

263. Dices, ergo econverso incolæ loci, ubi Tridentinum est receptum, transeuntes per loca, ubi non est receptum, poterunt contrahere valide sine Parocho, & testibus. R. *Disting. conseq.* Vel enim illuc pergunt casualiter, sive ad alia negotia; vel animo ibi contrahendi, se subtrahendo a lege Tridentini. Si primum, validum est matrimonium, quidquid dicat Concina, quia Tridentinum non obligat, nisi ubi est publicatum, ut idem Concilium exprimit. Si secundum, nullum est matrimonium, quia fraus nemini debet patrocinari: maxime cum adsit declaratio S. Congreg. sic determinantis, ut plures testantur apud Benedict. XIV. *Synod. lib. 13. cap. 4. num.* 10. eamque ipse S. Pontifex confirmat.

264. Inq. 2. An matrimonia contracta in Holandia, Zelandia, Frisia, & aliis Provinciis federatis Belgii sine Parocho, & testibus sint valida? R. Esse valida, si contrahantur inter hæreticos, aut inter hæreticum, & catholicam, vel econtra: esse vero invalida sic innita inter catholicos ibi degentes. Ita Bened. XIV. in Cons. incipiente: *Matrimonia*; & in Syn. *lib. 6. cap. 6. num.* 6. Ideo autem matrimonia inter catholicos ibi contracta sine Parocho, & testibus sunt nulla, quia in illis provinciis receptum fuit Tridentinum tempore, quo subjectæ erant Hispaniarum Regi (ob hoc etiam obsequium præter alia præclara in cultum catholicæ religionis exhibita,) Ecclesiæ meritissimo. Cum igitur, semper adsint ibi Parochi, vel Missionarii catholici, debent contrahentes, quando uterque est catholicus, coram aliquo eorum, & testibus juxta formam Tridentini matrimonium celebrare. Si autem in locis hæreticorum, aut infidelium nequeat haberi Parochus, aut Missionarius, adhiberi debent saltem duo testes, non ad valorem, ubi Tridentinum numquam fuit receptum, sed ad licitum.

265. Inq. 3. An contracto matrimonio in dictis Provinciis a duobus Catholicis juxta formam Tridentini, possint illud ratificare coram Magistratu, seu ministro hæretico, ubi ad hoc compelluntur? R. Quod sistere se coram eo, tamquam ministro mere civili, & politico, possunt, salva conscientia, ad vitanda gravia præjudicia; secus vero, tamquam ministro sacris addicto. Sic enim graviter peccarent, ut ex declarat. S. Congreg. ait laudat. Pontifex *ibid. cap. 7. num.* 2.

266. Addit autem *num.* 3. *& seq.* quod si compellantur se sistere coram ministro hæretico, priusquam contrahant matrimonium coram Parocho, & testibus, minime licet eis uti conjugio ante contractionem juxta formam Tridentini; quod utique nemo ambigere debuit, cum illud non sit pro catholicis matrimonium, sed quidam actus mere politicus, & civilis. Ulterius docet, quod renuat Parochus assistere matrimonio, cum scit adesse aliquod impedimentum, esto sit solum impediens, vel ex sola notitia privata illud sciat.

267. Inq. 4. Quænam sint *matrimonia conscientiæ*? R. Matrimonia conscientiæ dici illa, quæ coram Parocho, & testibus in occulto contrahuntur, ita ut in publico ignorentur propter quædam inconvenientia, quæ ex publicatione prodire valent. En exemplum. Cajus, & Berta inæqualis conditionis contrahere cupiunt, & forte ex

pre-

præteritis illicitis actibus, & prole suscepta debent: postulant ab Episcopo licentiam contrahendi occulte, & ita de facto contrahunt. Hæc aut similia appellantur *matrimonia conscientiæ.*

268. Inq. 5. An aliquando sint licita dicta matrimonia? R. Esse ut plurimum illicita; aliquando tamen ex gravibus causis, & debitis conditionibus suppositis, esse licita, ait Bened. XIV. *ubi sup. lib.* 13. *cap.* 23. *n.* 13.

269. Conditiones autem ad ea requisitæ præcipue sunt sex. 1. Quod Episcopus non de facili, sed maturo judicio dispenset pro talibus matrimoniis. 2. Quod contrahantur coram Parocho, & testibus secretis, ne facile publicentur. 3. Ne contrahantur a filiis familias, aut a personis ecclesiasticis, seu ordinibus minoribus initiatis, aut ligatis aliquo impedimenso. 4. Quod iniantur coram Parocho saltem uniuscontrahentium, vel alio Sacerdote probo, & docto de licentia Episcopi, qui moneat conjuges sobolem, si quam habuerint, quantocius esse baptizandam, atque in virtute educandam, agnoscendamque, ut legitimam. 5. Quod Parochus, aut alius Sacerdos illico exhibeat Episcopo documentum de matrimonio contracto cum nota loci, temporis, & testium, qui celebrationi interfuerunt; quæ omnia transcribantur in libro separato, ubi similia matrimonia extracta diligenter ab Episcopo custodiantur. 6. Quod proles, siquæ oriatur, baptizetur in Ecclesia, suppresso nomine parentum. At pater, aut mater illius statim Episcopum certiorem faciat de prole, ut ei constet de sua legitimitate, & baptismo; quod si secus fiat, Episcopus talia matrimonia nota, & publica faciat. Ita laud. Pontif. in Const. *Satis vobis* 17. *Novemb.* 1741.

270. Inq. 6. Quænam sint matrimonia ad *morganaticam*? R. Esse illa, quæ contrahuntur a viris nobilibus, qui, mortua uxore paris nobilitatis, post susceptos ab ea filios, ducere cupiunt aliam imparis nobilitatis juxta formam Trident. in occulto, ad vitanda dicteria sub conditione. *Ut tam mulier, quam filii, ex eo matrimonio nasciturі, nihil sibi juris ex eo acquirere possint. Hujus conditionis vi, & mulier a participanda mariti dignitate excluditur, & filii ab omnibus titulis, muneribus, & paternorum, avitorumque bonorum successione extranei censentur*, ait idem Pontifex *in Synod. lib.* 13. *cap.* 23. *num.* 12.

PUNCTUM XVIII.

De Parocho requisito pro valore matrimonii.

271. Inq. 1. Quis sit Parochus propius pro valore matrimonii? R. Esse Parochum domicilii contrahentium, vel alterius eorum. Sufficit enim, quod assistat Parochus domicilii fœminæ, aut viri. Non autem sufficit Parochus originis, ut omnes testantur. Si vir, aut fœmina habeat æquale domicilium in duplici Parochia, quia in hyeme in una, & in æstate in alia habitat; habet etiam duplicem Parochum, & coram quolibet valet contrahere matrimonium. Pariter est proprius Parochus ille, in cujus Parochia quis permanet per majorem partem anni; ideo scholastici, mercatores, milites, & similes, qui in aliquo loco majore parte anni ad sua studia, vel negotia morantur, contrahere possunt coram Parocho illius loci. Secus autem, si solum ad breve tempus exeant a sua Parochia, licet aliquibus diebus in altera commorentur alicujus negotii, vel recreationis gratia; quia ad acquirendum domicilium, requiritur, vel commoratio pro majore parte anni, vel habitatio aliqua, saltem unius mensis cum animo perpetuo ibi commorandi, vel saltem per majorem partem anni. Parochus in carceribus existentium est ille, in cujus Parochia situs est carcer, dummodo incarcerati sint per sententiam Judicis, secus vero, si solum ad custodiam detineantur; quia tunc Parochus domicilii eorum retinet jus assistendi eorum matrimoniis. Parochus expositorum, vel educandorum in hospitalibus est ille, in cujus Parochia est hospitale, non Capellanus. Educandarum in monasteriis est Parochus domicilii parentum, vel fratrum earum, si illos habuerint in illa civitate, sin autem, Parochus ille, ubi situm est monasterium. Hæc omnia Bened. XIV. *Instit.* 33. *ex variis decision. S. Congreg.* Parochus tandem servientium est ille, qui ante famulatum curam illorum habebat, vel in cujus Parochia est familia illorum, eodem modo ac de puellis educandis diximus. Idem Benedict. *Institut.* 88. Quilibet Sacerdos ex licentia Episcopi valide assistit matrimonio, quia vere assistit ex licentia Parochi. Secus autem, si Sacerdos non esset: quia requiri-

tur Parochus, vel Sacerdos de ejus licentia. Denique Parochus sponsi, vel sponsæ potest dare licentiam assistendi eorum matrimonio cuilibet Sacerdoti etiam alterius Diœcesis, ut constat ex declarat. sac. Congreg. Concil. Trid. Unde si Diaconus, aut Subdiac. delegatus assisteret, nihil efficeret.

272. Inq. 2. An Parochus extra suam Parochiam, aut Diœcesim possit assistere matrimonio suorum subditorum? R. Posse valide, non vero licite absque licentia Parochi illius loci. Ratio primi, quia est vere Parochus illorum, & sicut valet eos absolvere, ita potest eos conjungere. Ratio secundi est, quia pro exercenda jurisdictione publice in Parochia aliena requiritur consensus Parochi illius. Non tamen esset peccatum grave, quia jurisdictio voluntaria, & mere gratiosa exercita in propriis ovibus non offendit graviter jus alterius Parochi, esto semper deceat, quod consensus illius præcedat, secluso casu urgentiæ, aut necessitatis. Si autem Parochus alienus, vel alius Sacerdos assisteret sine licentia Parochi alicujus contrahentium, matrimonium esset nullum, peccaret graviter, & maneret suspensus ab officio, & beneficio parochiali, donec absolveretur ab Episcopo, cujus ministerium usurpavit. Ex cap. 1. *Trident. sess.* 24.

273. Inq. 3. Quis sit Parochus peregrinorum, & vagorum? R. Peregrinos habere domicilium fixum, ideoque Parochus illius domicilii, & non alius, potest valide assistere eorum matrimonio. Vagi autem sunt, qui non habent domicilium fixum, ideoque quilibet Parochus est proprius eorum, ita ut coram quovis vere Parocho possint contrahere matrimonium. Imo si unus est incola, alter vero vagus possunt ambo eodem modo contrahere, ac si uterque esset vagus; quia ad valorem matrimonii sufficit assistentia Parochi proprii unius contrahentium. Item Parochus loci, ubi vagi contrahere volunt, potest dare licentiam cuilibet Sacerdoti, ut eorum matrimonio assistat. Præcedere tamen debet licentia Episcopi, & diligens inquisitio de vagorum libertate, ut licite Parochus, aut alius Sacerdos de ejus consensu eorum matrimonio intersit. Sed esto hæc non præcedant, validum erit matrimonium, ut ex dictis liquet. Unde si Cajus, & Berta liberi, relicto penitus domicilio proprio, exeant a suo loco, animo illud figendi in alio, & in itinere contrahant coram testibus, & Parocho loci, in quo reperiuntus, validum est matrimonium; tunc enim sunt vagi, quia non habent domicilium proprium. Non primum, quia illud dereliquerunt; nec secundum, quod nondum acquisierunt.

274. Inq. 4. An valide assistat matrimonio Parochus, cui Episcopus ob crimen, vel imperitiam id prohibuit? R. affirm. Quia supponitur vere Parochus, & Episcopus nec potest, nec vult derogare decreto Tridentini. Unde male docet Concina in præsenti asserens contra Salmanticenses, Episcopum subtrahere Parocho facultatem assistendi matrimonio, quod omnino falsum est, utpote contrarum responsis sac. Congreg. Peccabit sane Parochus assistendo, sed matrimonium tenebit. Imo, esto prohibitio esset summi Pontificis, nisi simul adsit decretum Papale irritans matrimonium, validum existit, ut ait Bened. XIV. *in Syn. lib.* 12. *cap.* 5. *n.* 2. *&* 3. *& lib.* 13. *cap.* 23. *n.* 1.

275. Inq. 5. An debeat esse Sacerdos Parochus, ut valide assistat matrimonio? R. neg. Quia nec Concilium id exprimit, nec ad ejus finem requiritur amplius, nisi quod sit testis authorizabilis, quod optime salvatur in Parocho, Provisore, aut Episcopo nondum Sacerdote. Sine Sacerdotio enim potest esse verus Parochus, Provisor, & etiam Episcopus ante sui consecrationem. Nec est audiendus Concina, qui oppositum asserit, contendens Parochum esse ministrum matrimonii contra expressam litteram D. Thomæ, docentis benedictionem Sacerdotis non esse *formam sacramenti*, sed quoddam sacramentale, ut diximus *num.* 56.

276. Objic. Concilium dicit nullum esse matrimonium contractum *aliter, quam præsente Parocho, vel alio Sacerdote*, ergo supponit ipsum Parochum debere esse Sacerdotem. R. neg. conseq. Nam in primis non infertur, quia Luc. 21. dicitur: *Crucifixi sunt cum eo alii duo latrones*, ubi ly *duo alii* non significat similitudinem, sed relationem, esto valde dissimilem. Verum licet verba Concilii inferrent similitudinem, hoc esset, quia regulariter ita accidit, non tamen quia sit necessarium, ut patet ex cap. *Nuper, de sent. excom.* ubi absolutio ab excommunicatione non reservata committitur proprio Sacerdoti, & tamen Parochus non Sacerdos valet eam impertiri.

277.

277. Juxta omnes Parochus non Sacerdos potest dare licentiam assistendi matrimonio alteri cuicumque, qui sit Sacerdos; dummodo non sit excommunicatus vitandus: tunc enim peccaret graviter ipse, assistendo matrimonio, seclusa necesitate, & dando licentiam alteri excommunicato vitando: quia communicatio in sacris est peccatum grave in excommunicatis non toleratis, præciso casu necessitatis. Validum tamen est matrimonium, cui assistit Parochus vitandus, vel alius Sacerdos de ejus licentia; quia, esto vitandus, est vere Parochus. Idem est de illo, qui, licet non sit vere talis, adest tamen titulus coloratus, & error communis, quod sit Parochus, quia tunc Ecclesia supplet defectum occultum ad vitanda plura incommoda. Si autem quæras, an sit validum matrimonium Parochi solum minoribus initiati coram Sacerdote, cui dederat facultatem assistendi omni matrimonio? R. affirm. Quia, tum jurisdictio Parochi, tum facultas data Sacerdoti durabat usque ad momentum, in quo verum fuit Parochum contraxisse matrimonium.

278. Inq. 6. Quid debeat facere Parochus matrimonio assistens? R. Debere tria peragere. 1. Interrogare contrahentes, si velint se mutuo conjungere? 2. Eos benedicere dicens: *Ego vos conjungo in nomine Patris &c.* vel aliis verbis juxta consuetudinem loci. Hujus benedictionis omisio voluntaria erit peccatum grave, quia negligeretur ritus Ecclesiæ in materia gravi. 3. Debet etiam sub gravi totum factum clare scribere in libro matrimoniorum, ut fidem faciat, dum oporteat. Nihil tamen horum exigitur pro valore. Debet etiam Parochus antea publicare tribus diebus denunciationes, ut infra dicemus, & examinare in doctrina christiana eos, qui volunt nubere, & impedire matrimonium, donec illam, saltem quoad substantiam sciant. Ita Benedict. XIV. *Synod. lib. 8. cap. 14.*

Punctum XIX.

De denunciationibus.

279. Inq. 1. Quando denunciationes fieri debeant? R. Debere fieri, antequam matrimonium contrahatur, ter a proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus festivis in Ecclesia inter Missarum solemnia, ut publice denuntietur, inter quos matrimonium sit celebrandum. Ita decernitur a Trident. *sess. 24. c. 1.* Finis hujus decreti est, ut, si aliquod adsit impedimentum inter contrahentes, denuntietur Parocho, aut Episcopo, ne matrimonium indebite contrahatur.

280. Inq. 2. An hæ denuntiationes requirantur ad valorem matrimonii? R. neg. Quia earum omissio non efficit illud clandestinum simpliciter, sed tantum secundum quid: non ergo requiruntur ad validum, sed ad licitum, ut debite fiat. Sufficit autem, quod denuntiationes publicentur a Parocho, vel ab alio ex ejus commissione in Parochia utriusque contrahentis. Si hi diversæ sunt Parochiæ, in utraque fieri debent. Si mutaverint Parochiam, in qua diutius vixerunt, sunt faciendæ, nisi prudentia Parochi, aut consuetudo loci aliud præscribat. Ibi enim debent fieri, ubi contrahentes sunt magis noti, & impedimenta facilius possint deprehendi.

281. Debent publicari inter Missarum solemnia, ut fit communiter; at fieri etiam valent extra Missam ante, aut post concionem, aut aliam functionem ecclesiasticam, ubi concursus populi asistit. Pariter faciendæ sunt tribus continuis diebus festivis, ut tribus Dominicis continuatis, vel etiam tribus diebus Paschatis juxta Diœcesis consuetudinem. Non officit, quod aliquis festivus dies omittatur, seu interpoletur, dummodo ter publicentur. Si autem, post denuntiationes, matrimonium per multum tempus differatur, denuo fieri debent; potest enim aliquod impedimentum supervenire. An vero eodem die, quo fit ultima denuntiatio, possit iniri matrimonium, standum est loci consuetudini.

282. Inq. 3. An sit peccatum grave has denuntiationes omittere? R. affirm. Quia est præceptum de re gravi, ideo Parochus sponte eas omittens, incurreret suspensionem ab officio. Si autem adsit dispensatio, aut causa urgens contrahendi sine illis, nec peccat, nec pœnam incurrit Parochus assistens matrimonio, illis prætermissis, ut si in articulo mortis quis deberet contrahere pro honore fœminæ, & legitimatione prolis. Omissio unius denuntiationis etiam reputatur gravis. Tum quia fit contra præceptum grave. Tum

quia, quod una die fuit ignorantum, altera potest detegi; vel qui non adfuit prioribus monitionibus, potest assistere ultimæ. Velationes, seu benedictio nuptiarum, secluso scandalo, contemptu, aut consuetudine juxta plures non exiguntur sub gravi. Verum accipi debent a Parocho domicilii, ubi tunc degunt conjuges, ita ut, si post matrimonium ante eas mutaverint domicilium, non a Parocho matrimonii, sed a Parocho domicilii impertiri debeant. Si quis absque licentia Parochi conferat benedictionem nuptialem, ipso facto manet suspensus, donec a Parochi Episcopo absolvatur. Ex Trident. *ubi supra.*

283. Inq. 4. Quis possit dispensare in denuntiationibus? R. Posse Episcopum, ejus Vicarium generalem, Abbates, & alios jurisdictione quasi episcopali gaudentes. Peccarent tamen graviter dispensando sine causa. Quinque autem causæ pro licita dispensatione communiter referuntur. 1. Suspicio malitiosi impedimenti. 2. Vitatio infamiæ contrahentium. 3. Eorumdem conditionis, aut ætatis disparitas. 4. Periculum scandali, aut ruinæ spiritualis propriæ, aut alienæ. 5. Prolis legitimatio in articulo mortis; vel urgentia temporis, in quo solemnitas nuptialis prohibetur, vel alia causa sufficiens prudenti arbitrio Episcopi, cujus discretioni defert hoc negotium Synodus Tridentina, sicut etiam an denuntiationes dispensatæ pro contrahendo matrimonio sint postea faciendæ ante ejus consumationem. Potest enim dispensatio esse omnimoda, vel solum, ut ante eas possit contrahi matrimonium: quo in casu erit peccatum grave illud ante eas consumare.

284. Inq. 5. Qui teneantur impedimentum detegere? R. Omnes qui illud sciunt, sive ex visu, sive ex auditu a persona fide digna teneri Parocho manifestare, esto sit occultum, nec possit probare, quia non agitur de reo puniendo, sed de crimine vitando. Ideo licet illud quis sciat sub secreto jurato, excepto sacramentali, debet denuntiare, nisi inde grave damnum sibi eveniendum timeat. Imo ipsi contrahentes tenentur, vel desistere a matrimonio, vel impedimentum fateri: quia Judici legitime interroganti, etiam reus ipse debet de plano veritatem apetire. Maxime dum Judex inquirit non contra promotum, sed contra illum, qui vult promoveri, ut in casu præsenti, ideo in eo non requiritur, quod præcedat infamia. Nec requiritur judicialis cognitio causæ, nec duorum testium probatio, sed satis est dictum unius testis fide digni, testificantis ex certa scientia sub juramento ad hoc, ut ab Episcopo credatur, & matrimonium impediatur. Imo esto solus Episcopus, vel Parochus sciat impedimentum, debet matrimonium impedire, quia licet nequeat Judex ex privata scientia in judicio agere in damnum, aut punitionem alicujus, bene vero in ejus favorem. Accedit, quod valet tunc Parochus impedimentum ad Superiorem, tamquam testis, deferre.

285. Inq. 6. Quid debeat agere Parochus, cui aliquod impedimentum revelatur? R. In primis debere fraternaliter contrahentes monere, ut abstineant a matrimonio, vel illud differant, donec dispensatio obtineatur. Si acquiescere nolint, debet Episcopum certum facere, & sine ejus consensu nullo modo assistere matrimonio, nec dare licentiam, ut alius Sacerdos pro eo assistat; alias cooperatur eorum peccatis. Si autem impedimentum sciat solum ex confessione, in ea debet matrimonium pro viribus dissuadere, finita vero confessione, si postulent ejus assistentiam, ac si nihil sciret, debet se gerere, ne violet sigillum sacramenti.

Punctum XX.

Raptus.

286. Inq. 1. Quid sit raptus? R. Tripliciter accipi posse. 1. Ut impedimentum impediens matrimonii. Et sic est *violenta abductio uxoris de domo viri, ipsa renuente.* 2. Ut species luxuriæ, & sic definitur: *violenta abductio fœminæ de loco in locum causa libidinis.* 3. Ut impedimentum dirimens matrimonii, & sic est *violenta abductio fœminæ de loco ad locum causa matrimonii.* Primus raptus olim impediebat matrimonium, non solum cum fœmina rapta post obitum mariti, sed & cum quacumque alia; ita ut cum nulla posset contrahere raptor sine dispensatione; nunc autem hoc impedimentum non est in usu.

Se-

Secundus est species luxuriæ, de quo satis est dictum in sexto Decalogi præcepto. Solum igitur de tertio agimus in præsenti cum Trid. *sess.* 24. *c.* 6.

287. Dicitur autem *violenta abductio*, quia nisi per vim physicam, aut moralem ipsi illatam abducatur fœmina, non incurritur impedimentum, esto parentibus inferatur vis, si ipsa, licet dolo, aut fraude vere consentiat. Additur *fœminæ* ad indicandum, tum quod, quæcumque fœmina sive virgo, sive corrupta, sive sibi, sive alteri desponsata, sive bonæ, sive malæ famæ abducatur, adest raptus dirimens matrimonium, quia tollitur libertas ad illud, cui favere vult Concilium. Tum quod, si fœmina violenter abducat virum, secus est dicendum, quia non viro, sed imbecilitati fœmineæ attendit Concilium. *De loco ad locum*: quia requiritur ad hunc raptum, quod fœmina abducatur de loco, ubi est in sua, vel parentum potestate, ad locum, ubi sit in potestate raptoris. Unde si raptor illam ducat de uno cubili ad aliud, vel ad partem tutam, in qua fœmina sua gaudeat libertate, non adest raptus. Additur denique *causa matrimonii*: in hoc quippe differt raptus ab specie luxuriæ, nempe, quod ad raptum speciem luxuriæ sufficit quæcumque violentia facta fœminæ *causa libidinis*; ad raptum vero, de quo in præsenti, requiritur indicata abductio facta *causa matrimonii*. Unde si fiat ex alia causa, licet abducatur e domo paterna ad domum raptoris, non datur proprie raptus dirimens matrimonium.

288. Inq. 2. Quas pœnas incurrat raptor? R. Incurrere pœnas latas, & ferendas: nam ipso facto incurrit inhabilitatem ducendi raptam, quamdiu ipsa in potestate raptoris manserit, & excommunicationem majorem, quam incurrunt omnes, qui consilium, auxilium, & favorem ei præbent. Alias autem pœnas, ut sunt inhabilitas ad dignitates, omissio gradus, infamia raptoris, & dotatio raptæ incurrit post sententiam Judicis. Nullam ex his pœnis incurrit adducens fœminam volentem, aut consentientem e domo parentum, etiam his invitis, quia Concilium non meminit consensus, aut renitentiæ parentum, sed solius fœminæ. Nec fœmina rapiens virum, quia Concilium solum de raptore loquitur. Nota quod, sicut est nullum matrimonium inter raptorem, & raptam; quamdiu hæc in potestate illius manserit, ita etiam sunt nulla sponsalia, quia etiam hæc requirunt libertatem a vi immunem, sicut matrimonium. Trid. *ibi.*

Punctum XXI.

De potestate dispensandi in impedimentis dirimentibus.

289. Inq. 1. Quid sit dispensatio? R. Quod dispensatio in communi est *alicujus juris relaxatio ab habente legitimam potestatem.* Dispensatio vero prout ad præsens est *alicujus impedimenti matrimonii relaxatio ab habente legittimam potestatem.*

290. Inq. 2. Quis valeat dispensare in impedimentis dirimentibus matrimonii? R. Jure ordinario solum summ. Pontificem posse dispensare in impedimentis de jure ecclesiastico: nam solus ille, qui legem condit, eam potest abrogare, aut relaxare jure ordinario, licite cum causa, valide etiam sine illa. In impedimentis autem de jure naturali, & divino tantum potest dispensare, adhuc valide, ex speciali Dei commissione, ut in matrimonio rato. At in impedimentis ligaminis, matrimonii consumati, erroris personæ, impotentiæ perpetuæ, & consanguinitatis in primo gradu lineæ rectæ nequit dispensare, quia pro eis non constat de speciali Dei concessione Pontifici facta.

291. Inq. 3. An Episcopus in casu necessitatis, & difficilis aditus ad Pontificem possit in relatis impedimentis de jure ecclesiastico dispensare? R. affirm. Sive enim ante, sive post contractum matrimonium bona fide, saltem ex parte unius, censetur Ecclesia tribuere hanc facultatem Episcopis pro casibus necesitatis ad vitanda scandala, dissidia, notam, aut infamiam. Item possunt Episcopi etiam extra casum necessitatis dispensare in impedimento superveniente ex affinitate, cognatione spirituali, & voto simplici castitatis, ut conjuges sibi invicem debitum petant, attenta consuetudine legitime introducta.

292. Commissarius generalis Cruciatæ habet potestatem delegatam a Papa dispensandi in impedimento orto ex copula illicita cum his, qui juxta formam Tri-

dentiri bona fide ex parte unius contraxerunt, ut revalident matrimonium, monita parte inscia de nullitate. Eademque gaudet potestate ad legitimandam prolem, etiam ex parte utriusque mala fide susceptam. Pariter Nuntius Apostolicus in Provintia suæ Legatiæ potest ex delegatione dispensare ante, & post contractum matrimonium in impedimento publicæ honestatis, & legitimare filios modo dicto, ex tali matrimonio ante, aut post illud susceptos. Insuper valet dispensare in casibus necessitatis infamiæ, aut scandali, ut dictum est de Episcopis: quia regula generalis est, id posse Nuntium Apostolicum in sua Provincia, quod Episcopus in sua Diœcesi.

293. Inq. 4. Quæ sint causæ sufficientes pro valida, & licita dispensatione? R. Hoc arbitrio prudentum esse metiendum, inspectis circumstantiis, hic, & nunc occurrentibus. Eo autem requiritur causa major, quo fortius fuerit impedimentum. Ideo requiritur causa gravissima ad dispensandum in matrimonio rato, aut in voto solemni castitatis. Verum in impedimentis de jure tantum ecclesiastico potest Pontifex valide, esto illicite dispensare sine causa, ut diximus in tract. de legibus contra Concinam, qui etiam in præsenti contendit, non posse Papam sine causa valide dispensare in impedimentis ab Ecclesia sancitis, in quo non parum derogat authoritati, & potestati summi Pontificis. In impedimento affinitatis inter ascendentes, & descendentes in linea recta licet possit Papa dispensare; abstinet tamen a dispensatione. Ben. XIV. *in Syn. lib. 9. c. 13. n. 6.*

294. Igitur loquendo de causis in particulari, septem communiter recensentur; *prima est bonum pacis*: hoc est ad sedandas magnas lites, aut inimicitias inter familias: *secunda angustia loci*, ut si in loco ubi vir degit, aut fœmina, non inveniat sponsum, vel sponsam sibi parem, & competentem ad conjugium. In quo non est agendum nimis scrupulose ex eo, quod sint alii, vel aliæ nubiles, quia si v.g. in oppido sint octo puellæ, sed quatuor ex illis nolunt nubere oratori, nec iste aliis tribus, quia sibi multum repugnant, solum remanet alia sibi competens ad conjugium; nemo enim cogendus est nolenti nubere: maxime interveniente aliqua peculiari causa nolitionis. Tunc autem communiter dicitur dari *angustia loci*, quando hic non excedit trecenta focolaria. *Tertia est ob inopiam dotis*: intelligitur, quod nec habeat dotem, nec spem, nec actionem, unde dotari possit, quo in casu debet sponsus eam dotare ex integro juxta ejus qualitatem. *Quarta ætas* 24. annorum in fœmina. Si excedit saltem per unum diem reputatur causa etiam pro tertio gradu duplicato. Pro viduis autem non deservit hæc causa. *Quinta, nota, aut infamia* puellæ ex ingressu frequenti sponsi in ejus domum: vel copula inter eos habita. At si fuit habita animo facilius dispensationem obtinendi, non poterit superstes alteri nubere sine nova dispensatione, etiam mortuo conjuge. *Sexta erogatio eleemosynæ* ad pia opera, in quæ jussu Pontificis designatur, & convertitur. Nec audiendus est quidam oblatrans contra stylum adeo pium, & congruentem Ecclesiæ. *Septima, quod a Regibus*, vel magnis Principibus, aut peculiariter benemeritis de Ecclesia dispensatio postuletur: congruit enim Ecclesiæ tales sibi acceptos habere, eisque se gratam reddere.

295. Post contractum matrimonium, causæ dispensandi sunt bona fides, seu ignorantia impedimenti, saltem ex parte unius: dissidia, & scandala ex separatione: periculum incontinentiæ, desertio prolis, & alia inconvenientia, quibus stantibus cum difficili aditu ad Pontificem, valent etiam Episcopi, ut diximus, dispensare. Potest etiam una causa esse ex se insufficiens, & compleri cum alia, etiam insufficienti: ad quod jubat quandoque elargitio majoris eleemosynæ.

296. Inq. 5. Quotuplex sit causa dispensandi? R. Est duplex. Alia *motiva*, seu *finalis* principalis; alia *impulsiva*, seu minus principalis. *Motiva* est intrinseca materiæ rescripti, sine qua non concederetur, & tales sunt septem recensitæ. *Impulsiva*, quæ non concernit materiam rescripti; adjuvat tamen, ut facilius expediatur, ut quod postulans sit probus, sapiens, aut notus. Falsitas causæ motivæ annullat dispensationem, non vero falsitas causæ impulsivæ, ut patebit ex dicendis, & patet ex dictis *in tract. de legib.*

297. Inq. 6. An, si, expedita absolute dispensatione, cesset causa motiva, cesset etiam dispensatio? R. neg. Quia, data

ta dispensatione absoluta , tollitur lex, quæ non reviviscit , nisi iterum imponatur. Unde licet cessaret causa motiva dispensationis , ea expedita per Episcopum, cui Pontifex illam remissit , dispensatio non cessaret , possentque tuta conscientia oratores illa gaudere , & contrahere matrimonium , ut si fuit absolute obtenta propter *indotatam* , & ex inopinato fœmina dives fieret. Eodem modo , ac si lex abrogaretur absolute ex vera causa, etiam hac cessante , vere illa ablata esset. Hanc sententiam judicat probabiliorem in præsenti etiam Concina, esto inconsequenter; oppositam quippe tenet contra Salmanticenses in tract. de legibus. Non cessat facultas dispensandi morte concedentis , esto res sit integra , quia est gratia facta. Impetrata dispensatione impedimenti ab una parte , etiam alteri prodest , licet ignoret impedimentum , & dispensationem ; unde , si postea illud agnoscat, non requiritur nova dispensatio.

Punctum XXII.

De manifestatione requisita , ne dispensatio sit subreptitia.

298. Inq. 1. Quando dispensatio erit subreptitia , aut obreptitia ? R. Tunc esse *subreptitiam*, quando reticetur aliquod impedimentum , vel circumstantia , quod ex jure , aut ex stylo Curiæ debet exprimi. Tunc autem est *obreptitia* , quando in petitione causa motiva falsa, vel insufficiens exponitur. Unde idem est quoad præsens, quod sit subreptitia , aut obreptitia , quia æque utraque annullat dispensationem : Idem est , si plures causæ , aliæ veræ , aliæ falsæ constituant unam causam totalem. Si autem ex pluribus causis saltem una motiva sufficiens vera sit , valida est dispensatio. Falsitas causæ impulsivæ numquam irritat dispensationem , quia absolute sine illa concederetur. At æquivocatio nominis , aut pronominis, illam annullat , quidquid alii dubitent , quia dispensatio re ipsa conceditur postulanti , seu oratori sub tali nomine , & pronomine, quæ ex stylo Curiæ sunt exprimenda , ad vitandas æquivocationes, & subreptiones, ut *cap.* 5. ait Pirr. Conrad. *lib.* 7. *n.* 2.

299. Inq. 2. Quid sit exprimendum in petitione dispensationis ? R. Hoc melius scire practicos Curiæ , quam Theologos: ideo illi præ istis sunt consulendi. Ipsi enim penitus callent praxim tribunalis Datariæ, & Pœnitentiariæ, atque disponere formam petitionis: Igitur in literis supplicibus hæc sunt potissimum exponenda in Dataria: nomina , & pronomina , ac Diœcesis oratorum , impedimentum , vel impedimenta, quibus afficiuntur ; & causa motiva cum veritate , & claritate proposita. Si causa fuerit copula publica , exponenda est in Dataria ; secus vero si fuerit occulta. Unde illa quæstio : an quando in litteris dispensationis apponitur clausula : *Nisi copula inter eos fuerit habita* ; vel si Episcopus interroget de ea contrahentes, teneantur isti eam patefacere , est de lana caprina ; quia nec talis clausula apponitur in rescripto , nec Episcopus id interrogat, nec debet interrogare , quia copula occulta nec pertinet ad tribunal Datariæ, nec ad tribunal forense episcopale , sed tantum ad tribunal secretum Pœnitentiariæ, ubi suppresso nomine debet exponi, sicut cætera delicta occulta , quæ inducunt aliquod, vel aliqua impedimenta. Semper inquam , debet exprimi copula ; tamen dum occulta est , solum in tribunali Pœnitentiariæ. De dispensationibus pro foro externo impetrandis a Dataria Decretum prodiit a Carolo III. Hispaniarum Rege die 11. Sept. 1778. quo decernitur , ut quilibet Ordinarius unum , vel duos Officiales versatos in stylo Curiæ Romanæ designet , quibus unice incumbat formare preces, easque eidem Ordinario presentare, ut statim ad suppremum Castellæ Senatum eas dirigat, viaque Regia dictæ supplicationes Romam transmittantur , ut litteræ dispensatoriæ secure , prompte & absque fraude , vel nullitate expediantur.

300. Inq. 3. Quæ impedimenta sint exprimenda? R. Debere exprimi cum claritate , & distinctione impedimenta omnia, quæ adsint; eorum species, & gradus. Unde si sint consanguinitatis, affinitatis, cognationis legalis, aut spiritualis: in hac, an sit in prima , aut secunda specie : in illis, an sit in linea recta, aut collaterali , & in quo gradu. Ut si sit in primo cum secundo, in secundo cum tertio, vel in tertio cum quarto. Nam licet dispensatio impedimenti collateralis obtenta pro gradu remotiore

cum

cum litteris declaratoriis propinquioris, valida sit ex decreto Pii V. tamen juxta stylum Curiæ uterque gradus proximior, & remotior debet exprimi. Si ex ignorantia exprimatur secundus gradus pro tertio, dispensatio valida est, quia tertius continetur in secundo. Qui habet plura impedimenta ejusdem rationis, quia ex duplici capite est consanguineus, vel affinis, ut qui cum duabus sponsæ sororibus rem habuit, vel compaternitas spiritualis duplex adsit, ut si Cajus fuit patrinus filii Bertæ, & hec matrina filii Caji, debet exprimere omnia, quia sunt diversa impedimenta, ex quibus, uno ablato, remanet aliud.

301. An qui plures copulas habuit cum sorore sponsæ debeat omnes exprimere? R. Quod, si solum cum una sorore eas habuit, non est necesse, nec debet, nisi unam explicare; quia diversitas copulæ cum una non inducit diversam affinitatem, sicut illam inducit copula habita cum diversa sorore, in quo casu deberet exprimi utraque copula. Hæc enim, ut diximus, semper exprimenda est, vel in Dataria, si est publica, vel in Pœnitentiaria, si manet occulta. Exponi etiam debet, an scienter, vel ignoranter fuit commissa; ac pariter, si fuit habita cum sponsa, animo facilius impetrandi dispensationem: in hoc enim casu in ipsa dispensatione cavetur, ne deinceps alteri cuicumque sine nova dispensatione nubere possit. Si copula cum sorore sponsæ v. g. iteretur, dispensatione executa ab Ordinario, nova indiget dispensatione ob novum affinitatis impedimentum: non vero, si repetatur ante dictam executionem; vel iteretur cum ipsa sponsa.

302. Inq. 4. An, quando adsunt plura impedimenta, debeant simul omnia exprimi, vel sufficiat unum in una petitione, & alterum in alia exponere? R. Debere omnia simul exponi. Quia impedimentum cum altero conjunctum difficiliorem reddit dispensationem. Verum est, quod, si impedimenta sint inter se omnino diversa, & inconnexa, ut consanguinitas, & votum, licet divisim exponantur, non erit nulla dispensatio separatim obtenta: quia ex unius alteri conjunctione non resultat specialis dissonantia, nec augetur difficultas ea dispensandi. Ob eamdem rationem, si quis antea obtinuerit dispensationem pro impedimento ejusdem, vel diversæ rationis, valet aliam poscere, quin prioris dispensationis mentionem faciat. Nec, si prius sibi denegata fuerit dispensatio, requiritur mentio denegationis, quando iterum poscitur. At si impedimentum ortum fuerit ex crimine, debet fieri mentio prioris dispensationis, quia ex repetito crimine redditur difficilior dispensatio, & illud iterans, indignum se facit benignitate Ecclesiæ. Si mea sententia valeret, numquam esset dispensandum crimen homicidii, horret enim natura tale flagitium. Et si improbi machinatores carerent spe dispensationis, occluderetur via tanto crimini; sine dubio quippe abstinerent a sua machinatione.

Punctum XXIII.

De executore rescripti Pœnitentiariæ.

303. Inq. 1. Quis sit executor rescripti Pœnitentiariæ? R. Esse illum, cui committitur rescriptum. Solet autem commiti Magistro, vel Doctori in theologia, vel in decretis, ab Ordinario approbato, vel discreto Confessario ab oratore eligendo, ex approbatis ab Ordinario. Satius tamen, & consultius est, commiti simplici Confessario ab Ordinario approbato. Tum, quia magister, aut doctor vix reperitur præsertim in oppidis parvis. Tum quia licet reperiatur, non audent oratores illi confiteri, & executio rescripti Pœnitentiariæ solum intra confessionem debet fieri. Quare melius est, ut committatur Confessario, ex approbatis, ab oratore, vel oratoribus eligendo. Si autem hic temere aperiat rescriptum magistro, aut doctori commissum, non obstat, ut postea dispensatio ab istis perficiatur. In casu vero, quo rescriptum committatur Doctori, vel Confessario, quilibet ex his valet eligi: at uno electo, & rescripto ei tradito, probabilius nequit alteri tradi, nisi prior imperitus, aut inhabilis comperiatur. Nomine magistri, aut doctoris intelligitur, qui aliquem ex his gradibus in theologia, vel jure canonico in aliqua universitate obtinuerit, vel regularis ex illis, qui hoc privilegio gaudent.

304. Inq. 2. Quid agere debeat executor hujusmodi rescripti? R. Præ omnibus debere illud attente perlegere. Deinde examinare oratorem de veritate impedimen-

menti, & causæ expositæ, & an interveniat aliud impedimentum. Si reperiat aliquod impedimentum, aut subreptionem juxta superius dicta, ab executione abstineat: moneatque juxta facti circumstantias, ut melius expresso impedimento, veraque causa exposita, iterum pro valida dispensatione recurrat. Si autem reperiat omnia rite fuisse exposita, nec aliquid obstare, audita sacramentali confessione, rescriptum exequatur, dispensando ab impedimento, imposita prudenti arbitrio salutari pœnitentia.

305. Verba, quibus dispensatio impertiri valet pro matrimonio contrahendo, data prius sacramentali absolutione, sunt sequentia, vel his similia: *Insuper authoritate Apostolica mihi specialiter delegata, dispenso tecum super impedimento N. ut, eo non obstante, matrimonium cum dicta muliere, servata forma Concil. Trident. publice contrahere, consumare, ac in eo permanere licite valeas. In nomine Patris &c.* Quando autem agitur de matrimonio revalidando, præmissa sacramentali absolutione, addenda sunt hæc, aut similia verba: *Insuper authoritate Apostolica mihi specialiter delegata, dispenso tecum super impedimento N. ut eo non obstante, matrimonium, jam initum in facie Ecclesiæ, revalidare, consumare, & in eo remanere licite valeas. In nomine Patris &c. Eademque authoritate prolem, si quam suscepisti, vel susceperis, legitimam declaro. In nomine Patris &c.* Hæc ultima verba non sunt adeo necessaria; cum proles ex matrimonio valido in facie Ecclesiæ legitima ubique censeatur, & sit, quandiu de oppositio non constat.

306. Inq. 3. Quæ differentia adsit inter executionem dispensationis obtenta a Dataria, & inter assecutam a Pœnitentiaria? R. Talem esse differentiam, quod prima est publica; secunda vero adeo secreta, ut sub sigillo confessionis maneat: quæ differentia oritur ex alia, nempe, quia Dataria est tribunal publicum, in quo exprimi debent impedimenta publica, & ea, quæ probari valent cum nomine, & pro nomine, & Diœcesi oratorum; at in Pœnitentiaria exponuntur impedimenta occulta, quæ ortum ducunt ab aliqua culpa, vel cum ea habent connexionem sub duplici N. N. sine nominis, nec Diœcesis expressione. Unde si quis cum sorore ejus, cui vult nubere, habuit copulam, ex qua timeretur nota, aut infamia, sic valet disponi formula petitionis: *Em. & Reverend. Domine salutem animæ suæ prospicere cupiens N. N. reverenter exorat Em. V. pro absolutione, & dispensatione impedimenti affinitatis cum N. ortæ ex copula illicita, habita cum ejus sorore, ob periculum infamiæ ex omissione matrimonii. Pariter supplicat humiliter, ut rescribere jubeat N. per civitatem N. ad locum N. & pro gratia &c.* Clausis subinde litteris exterior inscriptio sic ponatur: *Eminentissimo, & Reverendissimo Domino Card. S. R. E. Pœnitentiario majori. Romam.*

307. In hunc modum valent aliæ formulæ pro petenda dispensatione cujuscumque impedimenti efformari. Verum monitos omnes vellem, nequis mere Theologis in hac materia fidat; nam Theologia non docet stylum Curiæ; quo ignorato, exponitur dispensatio noto periculo nullitatis Notari etiam oportet, quod pro dispensatione sæpe exigitur *fides paupertatis*; quæ consistit in eo, quod exprimatur, quid liquido, deductis expensis, possident sponsi, & cum documento legali ab Ordinario approbato mittantur ad Curiam. Hujus requisiti vix ullus Theologus meminit; & licet non sit necessarium ad valorem dispensationis; expedit tamen, ac ex stylo Curiæ petitur ejus exhibitio pro dispensatione publica.

308. Dices: paupertas non est causa ad dispensandum, erg. superflua est fides paupertatis. R. Quod aliud est paupertas, aliud fides paupertatis; hæc enim exigitur, ut innotescat quid, aut quantum possideant sponsi, ut juxta eorum facultates, & non amplius præscribatur eleemosyna pro dispensatione erroganda. Unde licet nec paupertas contrahentium, nec suorum consanguineorum sit causa dispensandi, ut aliqui falso existimant; tamen ex stylo Curiæ, & ob dictam rationem requiritur fides paupertatis supra explicata.

309. Inq. 4. An pro omni dispensatione sit exhibenda fides paupertatis? R. neg. Quia pro tertio & quarto gradu dispensando cum causa minime requiritur. Sed quando petitur dispensatio absque causa, debet exhiberi pro omni gradu, qui dicitur de majori. Item pro compaternitate dispen-

san-

sanda. Item pro primo cum secundo. Item pro secundo, vel etiam pro secundo cum tertio. Item quoties adsit copula publica, vel scandalum, aut infamia: in casu autem copulæ publicæ, scandali, vel infamiæ imponitur etiam pœnitentia publica: non in casu copulæ occultæ. Dixi supra, & iterum dico, nequis in hac materia fidat Theologis; addo autem, quod nec Juristis fidendum est, ne accidat, quod nuper contigit; quidam enim Advocatus ultramontanus a me petebat dispensationem sibi obtinere pro ducenda cognata, exponendo fusissime pro causa summam pauperiem, ætatemque satis provectam duarum sororum sponsæ, quæ 24. annos non attingebat. Non autem esse ad rem ætatem, & paupertatem sororum sponsæ, pro quibus etiam textus civiles extra chorum allegabat, compertum est. Unde cum aliam causam non exhiberet, omissa fuit dispensationis solicitudo.

310. Inq. 5. An, si, matrimonio inito, vel renovato virtute facultatis sacræ Pœnitentiariæ, impedimentum prius occultum fiat publicum, possit Ordinarius conjuges separare, donec a Dataria dispensationem obtineant? R. sub distinctione: vel enim impedimentum proveniebat ex copula illicita, vel aliunde. Si primum, Confessario monente secreto Ordinarium, se in illo facultate sacræ Pœnitentiariæ legitime dispensasse, nequit conjuges separare, sed acquiescere debet juxta Lambertinum *Instit.* 87. *n.* 51. Si secundum, potest eos separare; imo debet propter scandalum; quia dispensatio fuit solum pro foro interno. Si autem conjuges in hoc casu occulte, & sine scandalo sibi debitum reddant, non peccant, quia pro foro interno ablatum est legitime impedimentum.

311. Nota, quod licet ætas sororum sponsæ non sit ad rem pro obtinenda dispensatione; ætas vero ipsius sponsæ, si vidua non sit, ex stilo Curiæ est aptior causa dispensandi, si 24. annos saltem per unum diem excedat. Nota etiam quod P. Cuniliati præscribens impedimenta, quæ exponi debent, ne dispensatio nulla evadat, ait inter alia exprimenda: *Præterea, si plura adsint impedimenta ejusdem rationis, puta plures incestus cum eadem consanguinea, aut affine.* Sed ejus venia oppositum est verum, & rationi consentaneum; repetitio enim copulæ cum eadem non multiplicat consanguinitatem, aut affinitatem, nec debet exprimi in petitione, nec unquam exprimitur; sufficit dicere, quod petitur dispensatio impedimenti v. g. affinitatis ex copula illicita cum sorore sponsæ, prout diximus *supra num.* 301. Nota denique quod dicta n. 221. de matrimonio catholici cum hæretica debent intelligi supposita dispensatione, alias peccabit catholicus juxta D. Thom. *q.* 59. *a.* 1. *ad* 5.

TRACTATUS TRIGESIMUS QUINTUS

DE PRECEPTIS ECCLESIÆ.

QUinque Ecclesiæ præcepta posteriora sunt sacramentis, tum tempore, tum dignitate; quare recta methodus postulat, ut explicatis prius sacramentis, subinde præcepta exponantur: quod, licet ab aliis sparsim, & diversis tractatibus fiat, opportunius nobis videtur in uno, eodemque perficere.

CAPUT I.

De præcepto audiendi Missam.

PUNCTUM I.

De auditione sacri.

1. Inq. 1. Quod si primum præceptum Ecclesiæ? R. Est andire Missam integram Dominicis, & cæteris diebus festivis. Constat ex cap. *Omnes* 62. ex cap. *Missas* 64. *de consecrat. dist.* 1. Ubi licet tantum diei Dominicæ, & de sæcularibus fiat mentio; praxis tamen Ecclesiæ, & communis Doctorum intelligentia ad alia festa, & ad omnes fideles dictum præceptum extendit. Hoc præceptum obligat sub gravi, quia

lex

lex absolute lata de materia gravi graviter obligat ; admittit tamen parvitatem materiæ , ut a principio usque ad Epistolam exclusive , dummodo relicum Missæ audiatur , vel a communione peracta usque ad finem, omittens sine causa partem levem Missæ peccat venialiter; omittens eam ex causa nullam culpam committit ; debet tamen , si possit , eam supplere in alia Missa , quia obligatio est ad integram Missam.

2. Absens consecrationi, aut sumptioni probabilius deficit graviter, quia sunt partes principaliores sacrificii. Voluntarie se exponens periculo non audiendi sacrum, licet postea illud audiat , peccat graviter, quia jam se exposuit periculo violandi præceptum ; unde Confessarius diligenter examinet pœnitentes , an se exposuerint periculo omittendi sacrum , & an eo die , in quo omiserunt , re ipsa fecerint, quantum in ipsis fuit, ut audirent. Credens prudenter proprio vel alieno loco inveniendam Missam hora undecima , sive duodecima , si de facto non invenit , excusatur a transgressione , quia per ipsum non stetit; reprehendendi tamen sunt , qui ex negligentia , aut sine causa usque ad illas horas auditionem Missæ protrahunt. Verum , illi , quibus incumbit talibus horis celebrare , eas accurate observare debent, ne rei fiant transgressionis aliorum.

3. Inq. 2. An audiens medietatem Missæ ab uno Sacerdote , & aliam dimidiam ab altero , adimpleat præceptum? R. Quod audiens simul duas medietates minime illud adimplet. Constat ex propos. 53. damnata ab Innoc. XI. *Satisfacit præcepto Ecclesiæ de audiendo sacro , qui ejus duas partes , imo quatuor simul a diversis celebrantibus audit.* Non damnatur in hac propositione sententia asserens satisfacere præcepto Ecclesiæ audientem successive duas medietates. Verum minime est admittenda , quia debet integram Missam audire ab eodem Sacerdote; si autem una medietas audiatur ab uno Sacerdote , & alia ab altero ex justa causa , licitum est : imo debitum si aliter nequeat integrum sacrificium audiri : quia meliori modo , quo possit, debet integrum audiri sacrificium, & qui integrum non potest , tenetur ad partem , ut perveniens ad canonem, aut etiam post consecrationem , tenetur ad reliqum audiendum. Ad satisfaciendum huic præcepto sufficit audire quamlibet Missam , sive cantatam , sive recitatam, sive propriam , sive votivam , vel de defunctis , aut de *requiem* , & in quocumque idiomate , vel ritu ab Ecclesia approbato , & a quocumque Sacerdote catholico, qui non sit vitandus , aut notorius clerici percussor. Nam prius quis debet omittere sacrum , quam ab istis illud audire. A Sacerdote autem excommunicato tolerato potest, & debet audiri , dum adsit rationabilis causa , vel in defectu alterius.

4. Inq. 3. An Missa sit audienda præcise in propria Parochia? R. Quod, licet congruum sit , & monendum , tanquam conformius juri canonico , & æquitati , ut Fideles in propria Parochia sacrificio Missæ, & aliis officiis divinis assistant ; nihilominus non teneri, quidquid dicat Gennettus, & amplius renuat Juvenin ; sed satisfacere præcepto Missæ illam audiendo in alia Parochia , vel quacumque Ecclesia , aut cappella , seu Oratorio publico, aut regularium , vel etiam in oratorio privato deputato ab Episcopo juxta dicta de illius indulto, quia consuetudine communi ita est introductum, abrogato decreto in contrarium juxta varias declarationes sacræ Congregationis apud Ferraris. *Verb. Missa.* Videatur Benedict. XIV. *in Syn. lib. 11. cap. 14. a n. 7.*

5. Inq. 4. An audiens Missam , quæ coram Pontifice celebratur ante mediam noctem Nativitatis Domini , satisfaciat præcepto pro ipso die Nativitatis ? R. affirm. Quia vel Pontifex anticipat initium diei Natalis , ut dicunt aliqui , vel si non anticipat , ut volunt alii , dispensat in hora audiendi Missam , sicut dispensat in hora illam celebrandi. Nullus tamen tenetur prædicto die tres Missas audire , quia ad hoc nullum datur præceptum , licet melius esset eas audire.

6. Inq. 5. An antiqui Anachoritæ Egypti; Thebaidæ , & Syriæ peccaverint sacrum non audiendo? R. neg. Quia dicti Eremitæ igne divini spiritus succensi , auditionem sacri in longiorem Dei cultum , & graviorem obligationem , Prælatis Ecclesiæ annuentibus , commutabant , vacantes divinis laudibus , & die , & nocte in lege Domini meditantes ; quare , ut mirabile exemplar virtutis, & sanctitatis ab Ecclesia pro

ponuntur. Cæterum his temporibus licitum non est, quod tunc sanctum, & laudabile erat: ideoque præcepto audiendi Missam omnes sine exceptione nunc astringuntur.

Punctum II.

De requisitis ad Missam audiendam.

7. Inq. 1. Quid requiratur ad audiendam Missam? R. Requiri præsentiam, attentionem, & intentionem. Requiritur ergo præsentia physica, & moralis ad audiendam Missam. Præsentia physica consistit in eo, quod audiens sit corporaliter præsens. Moralis in eo, quod voluntarie, & humano modo assistat. Non tamen exigitur, quod videatur, aut audiatur Sacerdos; secus enim, & surdus absque visu, nec auditu Missæ assistentes satisfaciunt præcepto. Ebrii, aut dormientes per notabilem partem, illud non adimplent, quia humano, aut religioso modo non assistunt. Qui pro libro deferendo, vino, aut alio ad sacrificium necessario recedunt, vere satisfaciunt, quia ei inserviendo assistunt, nisi recessus extra Ecclesiam sit adeo notabilis, ut censeatur absentia moralis. Organa pulsantes sine dubio reputantur præsentes, licet oppositum teneat P. Cuniliati.

8. Similiter, qui ad chorum accedunt ad dandam pacem, seu ad turificandum, non recedunt moraliter, quia sacrificio inserviunt. Assistens post columnam Ecclesiæ, vel extra Ecclesiam ob magnum concursum, vel aliam causam rationabilem, ut Nutrices, quæ intrare non audent, nec debent, ne pueri audientes perturbent, satisfaciunt præcepto, dummodo quid agatur in sacrificio, percipiant ex signis astantium, cum quibus moraliter uniuntur. Idem dicunt aliqui de assistente in fenestra domus vicinæ, ex qua videri, & audiri possit Sacerdos, quia est moraliter præsens. Hoc tamen absque causa raro est faciendum. Si autem domus immediata tribunam ad Ecclesiam habeat, reputatur præsens, quia tribunæ sunt veluti partes, aut fenestræ Ecclesiæ, & pro assistendo Missæ, aliisque divinis officiis aperiuntur.

9. Præter præsentiam requiritur etiam intentio, seu voluntas audiendi sacrum, ut apponatur opus præceptum, nempe auditio voluntaria sacri. Unde qui coactus in Ecclesia adesset, non impleret præceptum, nisi haberet intentionem Missam audiendi, semel, quod ad præsentiam cogatur. In hoc enim casu vere illud adimpleret, esto peccando graviter illa voluntate alias non interessendi, ut pueri, vel servi, qui coacti ad comitandum patrem, aut dominum assistunt voluntarie sacro intentione tamen actuali, quod nisi cogerentur ad comitandum, non illud audirent. Vere tamen audiunt, & satisfaciunt.

10. Cæterum non exigitur voluntas, seu intentio adimplendi præceptum, quia non petit Ecclesia obedientiam formalem, sed voluntariam positionem rei præceptæ. Unde qui ignorans esse diem festum, Missam audit, adimplet præceptum. Pariter qui in die festo primo mane audit Missam ex devotione, animo aliam audiendi ad satisfaciendum præcepto, non tenetur aliam audire, sed mutare, aut deponere ignorantiam præcedentem, ut cum prius audita satisfaciat præcepto, quia revera illud adimplevit, ut diximus tract. de legibus.

11. Objic. Actus non operantur ultra intentionem agentis, sed intentio hujus est non satisfacere præcepto, ergo de facto non satisfacit. R. Non esse in potestate audientis Missam, quod res præcepta non sit apposita, semel quod illam audiat; intentio autem adimplendi præceptum necessaria non est, imo illam re ipsa habet audiens Missam ex devotione, licet ut melius præceptum adimpleat, velit postea aliam audire; sed revera illam audivit, & adimplevit præceptum, ergo solum tenetur ad mutandam voluntatem, qua mutata, nihil deficit pro præcepto adimplendo. Hoc vix contingit, nisi in personis devotis, quæ pro majori satisfactione cupiunt diebus festis duplicem audire Missum, ad quod nulla lege tenentur; laudandæ tamen sunt, & hortandæ, ut audita prius Missa de præcepto, aliam audiant, dum commode possint. Hinc sequitur eos, qui audita Missa, vel horis recitatis, non satisfacti de sua attentione, dicunt: *habeo pro non dictis: iterum repetam: iterum audiam Missam*, non teneri, deposito timore, aut scrupulo eas repetere, aut aliam Missam audire, quia reipsa præcepto satis-

tisfactum est.

12. Inq. 2. An, qui ad Ecclesiam pergit voluntate, aut animo furandi, vel aliud malum perpetrandi, assistens ibi sacro, adimpleat præceptum Missæ? R. Quod, si debita attentione sacro assistat, adimplet præceptum, esto alias graviter peccet ex prava intentione: quia ponit rem præceptam, & substantiam actus præcepti, modus autem, & finis præcepti non cadit sub præcepto: ut docet D. Thom. 1.2. *q.* 100. *a.* 9. & alibi sæpe. Imo licet in ipsa Missa animum pravum transeunter repetat, aut in aliud peccatum grave subito consentiat, dummodo reliquæ Missæ debita attentione assistat, seu in notabili ejus parte de peccato voluntarie non cogitet, nec distrahatur, adimplet præceptum, quia vere, & sufficienter apponit rem præceptam, quæ est voluntaria auditio sacri. Sicut, qui in horis canonicis aliquod peccatum grave subito committeret, reliquum tamen officii devote persolveret, ita ut in nulla ejus parte notabili se voluntarie distraheret, pensui canonico substantialiter satisfaceret, ut diximus tract. 3. Dixi, si debita attentione sacro assistat, in praxi enim valde periculosa est similis assistentia sacrificio agni immaculati, qui tollit peccata mundi: ¿*Quæ enim participatio justitiæ cum iniquitate?* *Aut* ¿ *Quæ societas luci ad tenebras?* ¿ *Quæ conventio Christi ad Belial?* Clamat ad Corint. Prædicator veritatis. Cave ergo ab his subtilitatibus in via mandatorum Dei.

13. Inq. 3. An requiratur attentio ad Missam audiendam? R. affirm. Quia requiritur præsentia moralis, quæ sine attentione consistere nequit. Non solum requiritur attentio externa, quæ inhibet actiones incompatibiles cum auditione Missæ, ut pingere, scribere, legere prophana, aut confabulari; sed etiam interna, qua mens applicatur, vel ad Deum, vel ad signa, vel saltem ad verba, aut rem sacram, quæ peragitur in Missa: quia, licet Ecclesia nequeat directe præcipere actus mere internos, valet tamen indirecte. Ideo attentio interna applicandi mentem ad Missam audiendam, præcipitur indirecte ab Ecclesia juxta dicta de attentione ad recitandas horas canonicas.

14. Qui tempore Missæ contemplatione dediti in extasim rapiuntur, satisfaciunt præcepto, quia habent perfectissimam attentionem ad Deum, quæ est suprema, & cæterarum attentionum finis: & licet non cadat sub præcepto, optime cum illa adimpletur præceptum.

15. Inq. 4. An qui confitetur peccata tempore Missæ, satisfaciat præcepto? R. negat. Nisi confessio sit brevissima, aut sacrum sit cum cantu, ita ut, Sacerdote pausante, cantus, seu musica protrahatur: quia hujusmodi actio confitendi peccata, esto pia, impedit attentionem ad Missam. Potest autem audiens Missam de præcepto, examinare breviter conscientiam, recitare horas canonicas, rosarium, vel quid aliud pœnitentia injunctum; quia actiones istæ compatibiles sunt cum attentione Missæ. Si vero examen conscientiæ longam moram exigeret, impediret attentionem requisitam. Similiter audiunt Missam petentes eleemosynam in Ecclesia parva, secus in majoribus. Verum est, quod petere eleemosynas intra Missarum solemnia permitti non debet, ut cavetur in quadam declaratione sacræ Congregationis. Confabulantes cum aliis in parte notabili Missæ peccant graviter: si confabulatio sit brevis, aut discontinuata, ita ut non impediat attentionem ad sacrum, & fiat cum causa, immunis est a culpa: si vero absque causa fiat, erit venialis. Colloqui extra tempus Missæ, aut officii divini in Ecclesia, ducendo discursus honestos ex causa non est prohibitum; ducere autem discursus otiosos, vanos, aut inutiles est quædam irreverentia, & saltem peccatum veniale.

Punctum III.

De causis excusantibus a sacri auditione.

16. Inq. 1. Quot sint causæ excusantes a præcepto Missam audiendi? R. Communiter recensentur octo. *Prima*, impotentia spiritualis. *Secunda*, impotentia corporalis. *Tertia*, impotentia moralis. *Quarta*, ratio officii, seu justæ obedientiæ. *Quinta*, titulus charitatis. *Sexta*, consuetudo rationalis. *Septima*, defectus Sacerdotis. *Octava* dispensatio legittima.

17. *Ex prima causa* excusantur excommunicati, & interdicti, qui vinculo spirituali inhibentur audire Missam, tenentur ta-

tamen curare absolutionem, quia tenentur ad tollenda impedimenta pro adimplendo præcepto, si commode possunt. Qui tempore interdicti localis gaudent privilegio audiendi sacrum in Ecclesia, tenentur ad illud; probabilius etiam, qui in oratorio privato illam audire valent: quia præcepta adimplenda sunt, dum commode possint.

18. *Ex secunda causa* impotentiæ corporalis excusantur incarcerati, violenter detenti, navigantes; ubi nequeat celebrari, & infirmi, quamdiu auditio Missæ periculum salutis imminet ratione exitus a domo: In dubio nocumenti consulant medicum timoratum, Parochum, Confessarium, aut Prelatum. De habentibus in suis domibus oratoria privata, in quibus commode valent Missam audire, teneas, quod dictum est num. præced.

19. *Ex tertia causa* excusantur, qui absque periculo gravis damni in vita, fama, aut re familiari nequeunt Missæ assistere, quia Ecclesia cum gravi damno non vult obligare. Unde cum periculo vitæ, aut salutis, vel ob inimicitias, vel ob intemperiem aeris, aut aliam causam non teneris sacrum audire. Item si absque dedecore a domo exire nequeas, excusaris a præcepto. Fœminæ tamen honestæ ob defectum vestium raro excusantur: quia debent primo mane, vel in Ecclesia a concursu separata adimplere præceptum; si autem hoc non valeant, & verum dedecus immineat, excusatæ manent. Similiter inuptæ gravidæ, si nequeant occulte, aut absque nota, vel dispendio suæ famæ, deobligantur a præcepto. Puella ab hoc præcepto non excusatur, eo quod impudice aspicienda sit a juvene.

20. Qui longe ab Ecclesia degunt, ut per unam leucam pedestres conficiendam, præcipue hyemali tempore, & omnes qui absque gravi molestia ad eam accedere nequeunt, eadem ratione excusantur. Pariter custodes gregum, si non valeant alternatim adire, qui domum solum relinquere absque jactura nequeunt, & similes, qui non valentes assistere sacro, ab eo excusantur.

21. *Ex quarta causa* officii, aut obedientiæ excusantur milites, castra custodientes, seu excubias, aut vigilias facientes. Item matres, seu nutrices, quæ infantes domi relinquere non possunt, neque alteri commendare, nec eos ad Ecclesiam deferre, ne celebrantes, & astantes perturbent. Similiter aliquando, esto raro, excusari possunt famuli, & servi, qui jussu dominorum aliis negotiis tempore Missæ occupantur; sed debent quantocius quærere alios dominos, præceptis Ecclesiæ fideliter, ut par est, obtemperantes.

22. *Ex quinta causa* charitatis excusantur infirmis inservientes, dum nequeunt assistere Missæ, quin illorum necessitati deficiant, neque alius sit, qui supplere defectum valeat. *Ex sexta causa* consuetudinis deobligantur fœminæ per aliquos dies post partum, esto perfecte convaluerint; non ad observandos ritus Mosaycos, sed ex reverentia, & devotione. Verum tamen optima devotio est adimpletio præcepti sacrum audiendi. Similiter virgines nobiles jam nubiles ajunt plures excusari, ubi est consuetudo, ne in publicum exeant. Advertunt tamen, quod, si ad choreas, aut alia prophana egrediantur, non excusantur ab accessu ad Ecclesiam. Hoc justissimum est, ita ut oppositum intollerabile absurdum foret. Addimus debere Parochos penitus evellere hanc consuetudinem, curareque, ut tales puellæ caute, & honeste ad Ecclesiam accedant, & sacrificio intersint.

23. Idem dicimus de alia consuetudine viduarum, quæ ob mortem mariti, & in signum tristitiæ a domo non exeunt, & a præcepto Missæ excusantur; illas vero, quæ ad alia egrediuntur non esse excusandas, merito dicunt Authores, & nos addimus, has consuetudines merito esse abolendas, ut viduæ pro defuncto viro devote orent in Ecclesia, sacrificio Missę assistentes. Sic melius amorem mariti ostendent.

24. *Ex septima causa* defectus Sacerdotis excusantur fideles, ubi eum habere non possunt, vel est nominatim excommunicatus, aut manifestus percussor clerici, sive unicus sit in loco, & fregit jejunium naturale: quia in his casibus idem est, ac si nullum haberent ministrum; cum vitare illum teneantur, vel non possit rite celebrare. Verum in talibus circumstantiis debent fideles fundere aliquas preces in compensationem sacrificii, ut rosarium, aut altaria in Ecclesia recitare, vel domi orare, ad reddendum Deo pensum servitutis de-

debitum diebus festis maxime Dominicis ex præcepto tertio Decalogi.

23. *Ex octava causa* excusantur a Missæ auditione per dispensationem legitimam Superioris. Papa potest dispensare valide, etiam sine causa pro festis mere ecclesiasticis, sicut potest illa abrogare: pro diebus vero Dominicis non valet absque causa, quia quoad substantiam sunt de jure divino colendi. Episcopi, & alii Prælati possunt dispensare ex legittima causa infirmitatis, debilitatis, aut ex alia gravi, & prudenti, & quando est dubium de sufficientia causæ.

CAPUT II.

De confessione annuali.

DE præcepto divino confessionis actum est, tamquam in proprio loco, tract. *de sacramento pœnitentiæ*: nunc solum erit nobis sermo de præcepto confessionis ecclesiastico.

PUNCTUM I.

De præcepto annuæ confessionis.

26. Inq. 1. Quod sit secundum Ecclesiæ præceptum? R. est confiteri semel saltem in anno. Constat hoc præceptum ex cap. *Omnis utriusque sexus, de pœnit. & rem.* in Conc. Later. 4. sub Innoc. III. an. 1215. ubi decernitur: *Omnis utriusque sexus fidelis postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata, semel saltem in anno fideliter confiteatur proprio Sacerdoti.* Constat etiam ex Trident. *sess. 14. can. 8.* Ubi expresse declaratur annuæ confessionis præceptum. Nomine proprii Sacerdotis intelligitur proprius Episcopus, vel Parochus, ex consuetudine quilibet Confessarius ab Episcopo delegatus, ita Ang. *Supplem. q. 8. a. 5.*

27. Obligat *per se* hoc præceptum, prout distinctum a præcepto communionis, ita ut omittens voluntarie confessionem, & communionem annualem, duo peccata distincta committat, quia sunt duo præcepta utrumque *propter se.* Unde excusati a præcepto communionis, vel propter defectum ætatis, ut pueri; vel ob aliam causam, non excusrntur a confessione. Est de jure divino, quoad substantiam; de jure vero ecclesiastico, quoad temporis determinationem: quare posset Ecclesia jubere, ut bis, aut ter in anno, sicut olim, fideles confiterentur. Posse etiam cum aliquo in eo dispensare, quoad frequentiam, licet non absolute: quia ad absolutam dispensationem exigitur gravissima causa, quæ vix occurrere valet.

28. Ad confessionem, ait S. Thom. 4. Sentent. dis. 17. quæst. 3. art. 1. quæstiunc. 3. "Dupliciter obligamur, uno modo ex „jure divino ex hoc, quod est medicina, „& secundum hoc, non omnes tenentur „ad confessionem, sed illi tantum, qui „peccatum mortale incurrunt post baptis„mum; alio modo ex præcepto juris po„sitivi, & sic tenentur omnes ex institu„tione Ecclesiæ edita in Concilio generali „sub Innocentio III. tum, ut quilibet se „peccatorem recognoscat, quia peccave„runt, & egent gloria Dei, tum, ut cum „majori reverentia ad Eucharistiam acce„dat, tum ut Ecclesiarum Rectoribus sui „subditi innotescant, ne lupus intra gre„gem lateat." Ex quibus verbis infert Benedict. XIV. Inst. 18. n. 2. Omnes fideles teneri ad præceptum ecclesiasticum confessionis, esto non habeant conscientiam peccati mortalis.

29. Inq. 2. An Ecclesia de facto præcipiat confessionem venialium. R. ex præcitatis authoritatibus constare præceptum confessionis astringens semel in anno omnes fideles sive justos, sive peccatores, ut Rectores Ecclesiarum vultum pecoris sui cognoscant. Deinde in Clementina I. *Ne in agro*, præcipitur monachis Benedictinis, ut singulis mensibus confiteantur, quod probabilius intelligitur de peccatis venialibus, minime enim presumit Ecclesia religiosos illos singulis mensibus peccatis gravibus inquinari, sed suo præcepto attendi eorum majori profectui, & conscientiæ puritati. Non autem tenentur ejus modi confessioni sub gravi culpa, sed tantum sub veniali, ut communis sententia docet, & consuetudo illius gravissimæ religionis tenet. Idem asserimus de Carmelitis Discalceatis, quibus in constitutionibus *p. 1. cap. 4. n. 5.* præcipitur confessio in qualibet hebdomada, qui sub pœna arbitraria a Prælatis infligenda tenentur ad confessionem.

30.

30. Præcisis his legibus, non datur obligatio confitendi venialia, nisi velit lucrari jubileum, aut indulgentiam, ad quarum consecutionem assignatur confessio, quo in casu etiam immunis a culpa gravi debet confiteri, quia privilegia tantum valent, quantum sonant, & constant ex decreto sacræ Congregat. sub Clement. XIII. expedito 15. Maji 1759. Personis vero assuetis ad confessionem hebdomadalem, sufficit unica confessio cujuslibet diei ad lucrandas indulgentias totius hebdomadæ, dummodo in gratia existant, ut ipsamet Congreg. declaravit 9. Decemb. 1763. cum approbatione ejusdem Papæ. Olim pro lucrandis jubileis, & indulgentiis, sufficiebat confessio, nunc vero requiritur etiam communio, ex dispositione Benedict. XIV. qui primus illam adjecit; ut ipsemet ait in Brevi *Inter præteritos.*

31. Inq. 4. An præceptum confessionis obliget præcise in quadragesima, aut Paschate? R. neg. Quia caput *Omnis utriusque sexus* non limitat tempus confessionis ad aliquam partem anni, ergo in qualibet potest expleri. Annus autem pro ejus impletione non est computandus a Januario in Januarium, sed ab uno Pascha in aliud Resurrectionis, quia hic censetur annus ecclesiasticus ad confessionem, & communionem annualem consuetudine Ecclesiæ receptus.

32. Inq. 5. An qui toto anno omissit confessionem, teneatur, dum primum possit, confiteri? R. affirm. Quia principaliter hoc præcepto jubetur confessio, & deinde assignatur tempus, *non ad finiendam obligationem, sed ad eam non differendam.* Nec refert in oppositum paritas de Missa, aut jejunio, quæ, transacto die, non obligant. Disparitas quippe stat in eo, quod Missa, jejunium, aut horæ canonicæ sunt fixa diei, & præcepta in cultum ejus, seu sancti, vel mysterii, quod tali die colitur: confessio vero præcipitur, non ad annum colendum, sed ad animam expiandam a culpa, & pro ea Deo satisfaciendum, quod etiam transacto anno, semper obligat.

33. Inq. 6. An, qui semel confessus est mortalia, si in aliud grave incidat, teneatur iterum in eodem anno confiteri? R. Teneri ex vi præcepti communionis, non vero ex vi præcepti confessionis, quia supponitur recte facta congruo tempore, ergo adimpletum est etiam præceptum semel in anno confitendi sine temporis restrictione. Nec adest ratio valida in oppositum; alias etiam qui bis, aut amplius confessus esset gravia intra annum, tertio, vel quarto confiteri teneretur ex vi ejusdem præcepti, quod videtur nimis durum.

34. Dices: Concil. Trid. *sess. 14. cap. 5.* laudat morem confitendi in quadragesima, & Parochi tunc postulant schedulam confessionis, ergo adest talis obligatio ex vi præcepti. R. nego conseq. Quia morem istum laudat quidem Concilium, *tamquam pium*, ratione communionis Paschalis tunc recipiendæ. Ideoque *merito retinendum*, imo sub gravi observandum ab his, qui sunt in lethali. Hoc autem solum probat obligationem ex vi consuetudinis, introductæ absdubio ratione annuæ communionis, quæ illo tempore præcise obligat. Parochi autem juste tunc exigunt echedulam confessionis, ipsis enim constare debet de suarum ovium annua confessione: ideoque illam petunt etiam ab illis, qui sola venialia intra annum commisserunt, propter dicta n. 28.

35. Qui peccatum mortale dubium confessus est, satisfacit etiam pro tunc præcepto. Si vero postea agnoscat illud fuisse certum, debet confiteri iterum eodem anno, quia ex ignorantia omisit illud fateri, ut certum. Similiter si postea comperisset peccatum a se confessum, ut dubium, fuisse solum veniale, non adimplevit reipsa præceptum divinum, nisi in sua existimatione, ideoque teneretur ad confessionem gravium, si eodem anno illa committat. Idem est de confitente peccata gravia existimata, quia per solutionem mere existimatam non satisfit debito certo.

36. Inq. 7. An confitens peccata gravia, aliquod tacens ex justa causa, teneatur illud confiteri eodem anno? R. affirm. Quia impotens ad solvendum totum debitum ob aliquam causam, ista remota, tenetur ad ejus solutionem, ergo similiter tacens peccatum ob justam causam, ista sublata, tenetur eodem anno confiteri. Unde confitens in articulo mortis, omittendo aliqua quæ fateri non valet, tenetur eodem anno, si convaleseat, ad ea confitenda, nisi

ar-

articulus mortis contigerit in fide anni, remoto quippe impedimento, obligat lex.

37. Inq. 8. An, qui potest sufficiens examen confitetur, tacens ex ignorantia invincibili aliquod grave teneatur ad illud confitendum eodem anno? R. affirm. Quia ignorantia excusat a culpa, non vero ab obligatione. Scio plures oppositum docere; sed ratio data, & consequentia doctrinæ me compellunt ab eis recedere. Omittens enim confiteri peccatum ex dicta ignorantia, est sicut illud tacens ex justa causa, sed hic tenetur cessante causa, erg. etiam ille cessante ignorantia.

38. Inq. 9. An qui toto anno omissit confessionem, teneatur bis confiteri anno sequenti? R. sub distinctione. Si in principio anni sequentis solum confitetur peccata præcedentis, tenetur bis confiteri, si postea in aliquod grave incidat: quia solum satisfecit debito anni præcedentis. Pariter, si in fine anni sequentis confitetur peccata utriusque anni, confitendo etiam omissionem anni præcedentis, ad amplius non tenetur. Si autem eadem confessione fateatur intra annum peccata gravia utriusque anni, pariter non tenetur juxta plures bis confiteri ex vi hujus præcepti, licet teneatur ex vi præcepti communionis, si forte incidat in grave, quia unico actu satisfecit debito utriusque anni; sicut qui debens pensum duorum annorum centum pro uno, & centum pro alio, & unico actu ducenta solveret, non teneretur eodem anno ad aliam solutionem.

39. Sed oppositum est dicendum, quia illa verba *Concil. Later. semel saltem in anno* denotant, quod cuilibet anno debetur sua propria confessio; sed confessio anterior potius fuit pro anno præcedenti, pro quo magis urgebat, quam pro præsenti, ut ex se patet, erg. huic debetur sua propria confessio ex vi præcepti, modo dicto n. 28. Nam licet aliquando possint impleri duo præcepta eodem actu, non tamen semper. Ad exemplum debitoris potest assignari disparitas, quod talis debitor habet sui debiti terminum fixum, quo caret peccator, qui contrahens novum debitum ex peccato commisso, vel ex Concil. Lat. tenetur illud solvere confessione propria anni præsentis, ut de eo verificetur illud *semel saltem in anno.*

Punctum II.

Alia dubia circa confessionem annualem.

40. Inq. 1. An per confessionem voluntarie nullam satisfiat Ecclesiæ præcepto? R. neg. constat ex proposit. 14. damnata ab Alex. VII. *Qui fecit confessionem voluntarie nullam satisfacit præcepto Ecclesiæ.* Item ex alia propos. 25. ut sequitur: *Qui habuit copulam cum soluta, satisfacit præcepto confessionis, dicens, commisi cum soluta grave peccatum contra castitatem, non exprimendo copulam.* Suadetur assertio ratione: quia Ecclesia præcipit veram confessionem prout ipsam præcepit Christus Dominus, aliquando faciendam, ergo nequit satisfieri præcepto Ecclesiæ per confessionem voluntarie nullam, sive ex defectu integritatis, sive ex alio quocumque capite.

41. Unde infertur 1. Non satisfieri præcepto Ecclesiæ per confessionem nullam ob defectum, etiam omnino internum, aut quia deficit dolor, aut non aperiuntur peccata cordis, proindeque incurri excommunicationem synodalem, impositam omittentibus confessionem annualem in pluribus Diœcesibus, quia vere confessio præcepta omittitur. Infertur. 2. Confessione, ad quam non sequitur absolutio ex inadvertentia, aut malitia Confessarii, non satisfieri præcepto Ecclesiæ, quia non suscipitur sacramentum pœnitentiæ. Igitur, sicut credens se Eucharistiam sumere, hostiam non consecratam reciperet, non satisfacit præcepto communionis, eodem modo, qui vere absolutionem non recipit, reipsa præceptum confessionis non adimplet. Idem est de sacramento, quod vocatur validum, & informe, non enim datur tale sacramentum pœnitentiæ, nam licet possit dari confessio valida, & informis, non tamen sacramentum, quia de parte ad totum non valet argumentum. Ob ignorantiam autem nullitatis excusatur pœnitens a nova confessione, quamdiu illa durat, sicut in casu præcedenti.

42. Inq. 2. An mutus teneatur ad confessionem anualem? R. affirm. Quia potest manifestare peccata per nutus, quod in secreto fieri valet. Similiter datur obligatio confitendi per scripturam, quando

aliter,

ter fieri non potest, secluso periculo revelationis, quia qui tenetur ad finem, tenetur etiam ad media ad illud conducentia, & potest quis peccata scribere, & statim post confessionem perfringere, vel comburere chartam, vel alio modo periculo occurrere. Hæc autem obligatio sic confitendi datur tam comparatione præcepti ecclesiastici confessionis annuæ, quam præcepti divini.

43. Inq. 3. An obliget præceptum annuæ confessionis ad faciendam eam per interpretem? R. neg. Quia Ecclesia non censetur obligare cum tanto onere: ut constat ex cap. *Omnis utriusq. sexus.* Ubi expresse habetur, quod omnis fidelis tenetur *solus* confiteri sua peccata semel in anno. Non autem confitetur solus, qui simul cum interprete confitetur, ut tenet communis sententia Theologorum.

44. Inq. 4. An prævidens non posse in fine anni confiteri teneatur confessionem anticipare? R. affirm. Quia præceptum obligat pro toto anno, & pro qualibet illius parte, ergo prævidens impedimentum ad illud postea implendum, tenetur antea implere: sicut qui primo mane diei festi prævidet non posse postea audire Missam, aut quolibet die recitare horas canonicas, debet eas anticipare. Idem dicunt plures de communione Paschali: quia sicut potest ex rationabili causa differri, ita ex eadem causa potest, & debet anticipari. Hæc est opinio securior, & omnino sequenda, esto etiam contraria validis rationibus innitatur.

45. Inq. 5 An octogenarii excusati sint a præcepto annuæ confessionis? R. Quod nec octogenarii, nec centenarii, aut ulterius excusantur a confessionis præcepto: quia obligat omnes fideles, postquam ad annos discretionis pervenerint. Si autem Narbona oppositum asseruit, intelligendus est de senibus, qui ob excessum ætatis discretione, & ratione destituuntur; proindeque ab ecclesiasticis præceptis excusantur. Nec audiendi sunt, qui meretrices ab hoc præcepto eximunt, quia lex generalis omnes comprehendit.

46. Inq. 6. An sint aliquæ causæ ab hujusmodi præcepto excusantes? R. Quod licet Authores communiter asserant posse dari plures causas, ab hac obligatione excusantes, ut impotentia physica, & moralis, sub quibus comprehenditur periculum gravis damni in vita, fama, honore, aut fortuna; nihilominus, re bene perpensa, vix occurrere valet causa legitima, ad omittendam confessionem annualem; quia toto integro anno potest impleri, deinde si aliter fieri non valet, potest confessio dimidiari, valet etiam anticipari, postponi, seu differri. Quis igitur inter Catholicos tanto tempore causam legitimam omittendi confessionem habere queat? Unde rarissime admittenda est excusatio ab hujusmodi implenda obligatione. Pœnas violatoribus hujus præcepti impositas vide in fine capitis sequentis.

CAPUT III.

De communione Paschali.

47 PRimis Ecclesiæ sæculis florida illa ætate tanta fuit fidelium pietas, & devotio, ut quotidie ad sacram Synaxim avide accederent: temporis vero decursu frigescente charitate, languenteque devotione, necessum fuit, ut circa octavum sæculum Ecclesia sacram communionem fidelibus præciperet. Quare Fabianus Papa decrevit, ut ter saltem in anno omnes laici communicarent, videlicet in Pascha Resur. in Pascha Pentecostes, & Natalis Domini. Anno autem 1215. præceptum hoc moderatum fuit ad unicam pro anno communionem in Concilio Lateranensi. O tempora! O mores! Pari passu currunt devotio fervida sacrosanctæ Eucharistiæ, ac honestas, & probitas morum. Pabulum cœleste in Ecclesiæ primæva ætate reficiebat fideles ad martyria subeunda pro Christo; nunc autem vix ejus leges servantur ex desidia ad illud recipiendum.

PUNCTUM I.

De præcepto annuæ confessionis.

48. Inq. 1. Quid sit tertium Ecclesiæ præceptum? R. Est de communione in Paschate suscipienda. Constat hoc præceptum ex laudato cap. *Omnis utriusque sexus.* Et ex Trident. *sess. 13. can. 9.* ubi sic dicitur: *Si quis negaverit omnes, & singulos Christi fideles utriusque sexus, cum ad annos discretionis pervenerint, teneri*

neri singulis annis, saltem in Paschate ad communicandum, juxta præceptum sanctæ matris Ecclesiæ: anathema sit. Nomine Paschatis non intelligitur solus dies resurrectionis, sed quindecim dies a Dominica palmarum usque Dominicam in albis inclusive juxta praxim Ecclesiæ, & declarationem Eugenii IV. Imo aliquibus in locis amplior extensio temporis conceditur pro communione paschali suscipienda.

49. Inq. 2. Qua ætate pueri ad communionem paschalem teneantur? R. Eos teneri quando ad annos discretionis pervenerint, ut decernitur ab utroque Concilio Lateran. & Trident. Aliqui asserunt eos teneri anno ætatis decimo, alii duodecimo, alii quarto decimo, vel quinto decimo. Sed revera tenentur, quando sufficientem discretionem habent ad distinguendum panem cœlestem a communi. Dicere autem majorem exigi discretionem ad communionem quam ad confessionem, non probatur: quia major discretio requiritur ad efformandum dolorem supernaturalem, quam ad misterium Eucharistiæ credendum, & venerandum. Puer enim, qui verum dolorem, & detestationem de peccatis, propositumque de cætero non peccandi efformat, veram fidem in exercitio habet, hoc est, actus fidei circa Dei bonitatem, majestatem, & justitiam elicit, quod quidem difficilius est, quam Christum Dominum in Eucharistia credere, & suscipere.

50. Præterea ad conficiendum pœnitentiæ sacramentum, quodammodo pœnitens cooperatur, apponendo actus doloris, confessionis, & satisfactionis in voto pro materia; ad sacramentum autem Eucharistiæ conficiendum non cooperatur, sed mere se habet ut subjectum, ad quod non tantum exigitur, cum sacramentum jam sit perfectum. Certum autem est magis requiri in agente, quam in passo. Cur igitur major discretio postulatur ad communionem, quam ad confessionem? Curent Parochi, & parentes, ut pueri sufficienti discretione pollentes ad suscipiendum utrumque sacramentum quantocius reverenter accedant. Si enim antiquitus infantes ante usum rationis statim post baptismum sacro Eucharistiæ pabulo reficiebantur; cur hodie annus precise decimus expectandus est in pueris, si antea sufficienti discretione potiantur?

51. Negandum minime est hoc negotium committi prudentiæ Sacerdotis, ita tamen, ut non multum differat pueris communionem post confessionem. In aliquibus celerius, in aliis tardius affulget lumen rationis, qui ergo sive post septennium, sive post octennium capaces sunt confessionis faciendæ, apti etiam sunt communionis paschalis, quidquid intra annum non communicent, esto sæpius confiteantur, nisi aliud ex justa causa discretioni Parochi agendum videatur. Notet autem Parochus doctrinam D. Thom. dicentis: *Quando jam pueri incipiunt aliqualem usum rationis habere, ut possint devotionem concipere hujus sacramenti, tunc potest eis hoc sacramentum conferri.* Ita 3. *p. q.* 80. *art.* 9. *ad* 3.

52. Inq. 3. An qui tempore Paschatis omissit communionem, teneatur postea quam primum communicare? R. affir. Quia hujusmodi communio non præcipitur in Paschate præcise ob cultum illius temporis, sicut Missa in die festo, aut jejunium in honorem alicujus sancti; sed ne differatur ultra annum, & ad explendum divinum præceptum, ita ut communio præcipiatur primario, & velut secundario assignatur tempus impletionis, ergo qui assignato tempore eam omissit, tenetur quam primum ad ejus impletionem; sicut qui tributum, vel annuos redditus solvere debet tali die, aut mense, illis tempore assignato non solutis, tenetur quam primum ad eorum solutionem.

53. Similiter qui prævidet impedimentum ad suscipiendam communionem tempore paschali, probabilius tenetur anticipare, ut diximus n. 44. Addimus ut certum, quod prævidens impedimentum communicandi hebdomada resurrectionis, debet communicare hebdomada sancta: quia a Dominica palmarum incipit tempus assignatum pro adimplendo præcepto: sicut ergo prævidens impedimentum pro Missa audienda hora decima, & ultra, tenetur ad illam anticipandam, ita in præsenti. Qui ex vi præviso impedimento anticipavit communionem ante hebdomadam sanctam, illo non occurrente, tenetur Communionem iterum sumere tempore ab Ecclesia designato. Hac ducti ratione tenent plures, neminem teneri Communionem suscipere ex vi hujus præcepti ante tempus paschale, licet pro isto prævideat impe-

dimentum, quia actu poſito ante legis præſcriptum non impletur præceptum.

Punctum II.

Alia dubia circa communionem paſchalem.

54. Inq. 1. An per communionem ſacrilegam adimpleatur hoc præceptum? R. neg. *Primo*: Quia ita conſtat ex propoſit. 55. damnata ab Innoc. XI. *Præcepto communionis annuæ ſatisfit per ſacrilegam Domini manducationem. Secundo*: Quia præceptum Eccleſiæ eſt determinatio præcepti divini: ſed divinum præceptum non adimpletur per communionem ſacrilegam, ergo nec eccleſiaſticum. *Tertio*: Quia Eccleſia præcipit communionem, quæ uniat fideles cum Chriſto, ergo non adimpletur per communionem ſacrilegam, quæ non unit, ſed ſeparat fideles a Chriſto.

55. Inq. 2. An excommunicati, & interdicti excuſentur a communione paſchali? R. affirm. Quia habent impotentiam ſpiritualem; per excommunicationem enim, & interdictum privati ſunt a ſacramentorum participatione. Peccant tamen contra hoc præceptum, ſi ſua contumacia obicem ponant, aut abſolutionem non curent.

56. Inq. 3. An fideles teneantur ſumere communionem paſchalem de manu Paſtoris proprii, & in propria Parochia? R. affirm. Conſtat ex laudato Concilio Lateran. Nomine autem proprii Paſtoris intelligitur ſummus Pontifex in toto orbe, Epiſcopus in ſua Diœceſi, Parochus in ſua Parochia. Qui tempore Paſchatis degunt in aliena Parochia, in ea, qua reperiuntur, poſſunt adimplere præceptum communionis paſchalis. Unde peregrini, & alii a domicilio proprio abſentes, ita ut ad proprios Parochos accedere non poſſint, valent ex eorum tacita licentia juxta declarationem Eugenii IV. a religioſis, aliisve Sacerdotibus, facultatem adminiſtrandi Euchariſtiam habentibus, communionem paſchalem ſuſcipere, & præcepto ſatisfacere: niſi cito reverſuri ad propria velint differre communionem ad eam in propria Parochia poſt regreſſum deſumendam.

57. Similiter qui cum licentia Parochi certo præſumpta, & moraliter certa communicat in alia quacumque Eccleſia, ſive ſæculari, ſive regulari tempore paſchali, ſciens certo, quod ita velit proprius Parochus, præcepto ſatisfacit: quia habens talem certitudinem moralem de Parochi voluntate, de ejus licentia id facere cenſetur; communicans autem in Cathedrali ſine licentia Parochi, minime ſatisfacit præcepto: quia Cathedralis non eſt Parochia communis, ut aliqui putarunt. Sacerdos, ubicumque celebret, ſatisfacit huic præcepto. Si vero non celebret, tenetur communicare in propria Parochia, & de manu proprii Sacerdotis Euchariſtiam ſumere. Qui ex duplici domicilio duplici gaudet Parochia, in qualibet valet communicare.

58. Laici familiares religioſorum intra ſepta degentes poſſunt ſumere communionem paſchalem in monaſteriis, quia ſicut ibi poſſunt, inconſultis Parochis, ſepeliri: ita etiam poſſunt ſacramenta ſuſcipere. Sic Illuſtriss. Lambertinus *Inſt.* 55. ubi præfata approbat his tribus conditionibus: *Ut actu inſerviant intra eorum ſepta, ac domos reſideant; ac ſub eorum obedientia vivant.* Unde fallitur Concina *tom.* 5. *pag.* 274. *n.* 6. id ipſum concedens famulis conjugatis noctu extra cœnobium dormientibus, iſti enim non dicuntur reſidere intra ſepta monaſterii. Nec ſimiliter famuli, aut famulæ monialium commorantes in domibus contiguis earum monaſteriis; ut habetur ex declarat. ſacræ Congreg. relata ibidem ab eodem Lambertino.

59. Inq. 4. An regulares in propriis Eccleſiis poſſint Euchariſtiam ſæcularibus in die Paſchæ miniſtrare? R. licet regulares Euchariſtiam tempore paſchali, ac etiam hebdomada majori valeant miniſtrare omnibus ex devotione illam ſumere cupientibus; minime vero in prima die Reſurrectionis. Conſtat *ex Syn. lib.* 9. *cap.* 16. *n.* 3. Et ex Bulla *Magno cum animi*, expedita a Bened. XIV. die ſecundi Junii 1751. ubi de more copioſam congerens eruditionem ſtatuit noſtram aſſertionem: quam accurate notare debent regulares, ut ſicut cæteras, iſtam etiam apoſtolicam Sanctionem ad unguem obſervent.

60.

60. Inq. 5. Quas pœnas incurrant omistentes absque causa, vel indigne peragentes confessionem annualem,& communionem paschalem? R. In jure non dari pœnas *latas* contra hujusmodi transgressores. Verum in cap. *Utriusque sexus* assignatur duplex pœna ferenda , nempe privatio ingressus Ecclesiæ in vita, & sepulturæ ecclesiasticæ post mortem. In singulis Diœcesibus solent Episcopi statuere censuras latas contra inobedientes : ideo cujusque loci consuetudines , & synodalia statuta inspici debent. In Diœcesi Calagurritana imposita est excommunicatio ipso facto incurrenda contra omittentes communionem paschalem , quæ censura incurritur ab omnibus , qui saltem in Dominica in Albis non adimplent præceptum communionis. Ita habetur in ejus Constitutionibus synodalibus *tit. 8. de pœni.. & remissionibus Const.* 3.

61. Hoc advertant, doceant , & prædicent Parochi. Plures enim prætextu ignorantiæ aliam concedi hebdomadam pro adimpletione præcepti sibi suadere presumunt , unde suam desidiam , & oscitantiam falsa illa præsumptione foventes, trasgrediuntur præceptum , atque excommunicationem incurrunt ; hæc autem incursio non est casus Episcopo reservatus , nisi post denuntiationem nominatim altera Dominica publicatam , ut ibidem cavetur *Constit.* 21.

62. Si Parochus agnoscat aliquem , vel aliquos communionem paschalem omittere, secreto eos moneat. Si monitio privata non prosit, comminetur e suggestu generaliter, quod, si quis reperiatur negligens in materia , se emendet ; alias erit denuntiandus Episcopo , vel publice in tabella , si adsit excommunicatio synodalis contra eos in Diœcesi statuta.

CAPUT IV.

De jejunio ecclesiastico.

OMnes catholici venerantur , ut par est , & unanimiter amplectuntur jejunia ab Ecclesia præscripta , despicientes sophismata recentiorum hæreticorum, qui esto concedant jejunium fuisse præceptum in lege veteri , negant tamen ab Ecclesia posse præcipi, tenerique christianos illorum observantiæ. Quo abjecto errore, pro jejunii ecclesiastici explanatione sit.

PUNCTUM I.

De præcepto ecclesiastico jejunii.

63. Inq. 1. Quotuplex sit jejunium? R. Quadruplex jejunium distinguunt communiter Doctores. *Primum* est *spirituale* : hoc est abstinere a vitiis , quod jejunium magnum appellatur a D. Augustino , & metaphorice dicitur jejunium. *Secundum* est jejunium *naturæ* , seu *naturale* : scilicet abstinentia ab omni prorsus cibo , & potu. *Tertium* est jejunium *virtutis* , seu *morale* , nempe abstinentia a cibo , & potu juxta regulas temperantiæ. *Quartum* , & ultimum est jejunium *ecclesiasticum* , & de hoc communiter vox *jejunii* accipitur , & agimus in præsenti , definiturque : *parsimonia victus , abstinentiaque ciborum juxta formam ab Ecclesia præscriptam.* Sic colligitur ex S. Isidoro relato a D. Thom. 2. 2. *q.* 147. *art.* 2. & 3.

64. Inq. 2. An jejunium sit actus virtutis honestus , & meritorius apud Deum? R. affirm. Ita D. Thom. *loco citato art.* 1. dicens : *Respondeo dicendum , quod ex hoc est aliquis actus virtuosus , quod per rationem ordinatur ad aliquod bonum honestum. Hoc autem convenit jejunio. Assumitur enim principaliter ad tria. Primo quidem ad concupiscentias carnis reprimendas. Secundo assumitur ad hoc , quod mens liberius elevetur ad sublimia contemplanda. Tertio ad satisfaciendum pro peccatis. Unde Joel* 11. *dicitur : convertimini ad me in toto corde vestro in jejunio, in fletu , & planctu.*

65. Prçter utilitates spirituales recensitas a D. Thom. plures etiam corporales affert observantia jejunii. Nam ut dicitur *Eccl.* 37. *Qui abstinens est , adjiciet vitam.* Sobrietas enim non solum sanctitatis , sed sanitatis , & longevitatis est mater, & nutrix: Unde Paulus eremita , Antonius, & alii anachoritæ summam sanctitatem, necnon longevam ętatem per jejunium, & sobrietaiem fuere assecuti. Imo ante diluvium homines carne , & vino abstinentes ad nongentos annos, & ultra vitam ducebant.

bant. Non pauci gentiles in exemplum sobrietatis, & abstinentiæ antiquis Valentinianis, ac recentioribus Lutheranis deservire utique valent. siquidem Horemus, Cyrus, Pythagoras, Antisthenes, Socrates, Xenocrates, & alii cum Stoicis fere omnibus mira sobrietate floruerunt, ab eaque optimo jure laudantur, ac merito celebrantur, ergo honestum est jejunium, actusque virtutis plurimum laudabilis, utpote animabus, corporibusque medendis salubriter institutum, ut canit Ecclesia.

66. Inq. 3. An detur præceptum jejunandi diebus ab Ecclesia præscriptis? R. affirm. Primo, quia hoc est quartum Ecclesiæ præceptum communi fidelium consensu receptum. Secundo, quia constat ex pluribus capitibus juris canonici infra laudandis. Tertio, quia constat etiam ex proposit. 23. damnata ab Alex. VII. *Frangens jejunium Ecclesiæ ad quod tenetur, non peccat mortaliter, nisi ex contemptu, vel inobedientia hoc faciat, puta si non vult se subjicere præcepto.* Datur ergo præceptum ecclesiasticum jejunandi, quod quidem graviter obligat, etiam seclusa expressa inobedientia. Unde merito damnata est prædicta propositio; quoniam præceptum absolute impositum de materia gravi, & quæ valde conducit ad profectum spirituale, uti est jejunium, graviter proculdubio obligat. Ang. *ibi. a.* 3. *& 5.*

67. Inq. 4. Quot præcepta includat jejunium ecclesiasticum? R. Includere quinque præcepta. Primum de unica tantum comestione. Secundum de abstinentia a carnibus, & in quadragesima ab ovis, & lacticiniis. Tertium de hora comestionis. Quartum, quod dispensati ad carnes non permisceat pisces simul cum carne. Quintum, quod hujusmodi dispensati semel tantum prandeant. Primum de unica comestione constat ex populi Christiani universali consuetudine a tempore Apostolorum observata. Secundum de abstinentia carnium, & lacticiniorum constat ex cap. *De essu carnium, dist.* 3. *de consecrat.* Et cap. *Denique, dist.* 4. Tertium de hora prandii constat ex cap. *Solent. dist.* 4. *de consecr.* Quartum, & quintum novissime pro dispensatis imposita, seu declarata sunt a Bened. XIV. Omnia ex dicendis fusius patebunt.

68. Inq. 5. An præceptum jejunii sit affirmativum, aut negativum? R. aliqui sentiunt esse affirmativum; alii contendunt esse negativum: alii asserunt esse partim affirmativum, & partim negativum. Nos autem dicimus esse proprie negativum: quia præceptum, quod impleri optime potest absque ullo actu externo, est proprie negativum; sed præceptum jejunii absque ullo actu externo potest optime impleri, ergo est negativum. Minor patet: quia, qui in die jejunii nihil prorsus gustaret, optime impleret præceptum, optimeque jejunaret.

69. Confirmatur: quia præceptum jejunii tantum intendit prohibere plura prandia, permittendo unicam comestionem, quam lex naturalis præcipit propter necessitatem; hac vero cessante, nulla lege præcipitur comestio etiam unica, erg. præceptum jejunii est proprie negativum. Sicut enim præceptum de celebratione non cogit, sed permittit Sacerdotem quotidie celebrare, prohibet vero, ne bis in die celebret absque dispensatione, ita præceptum jejunii non cogit, nec præcipit, sed permittit unicam comestionem, prohibet vero duplicem absque causa, aut dispensatione.

70. Inq. 6. An unica comestio sit pars principalis jejunii, an vero abstinentia a carnibus? R. Abstinentiam a pluribus comestionibus esse partem primariam, & principalem jejunii; quia in veteri lege vera jejunia observabantur, quin constet nobis ex sacra Scriptura Judæos jejunantes a carnibus abstinuisse. Igitur licet abstinentia a carnibus sit pars integralis jejunii, debeatque observari in diebus essurialibus, præcisa necessitate, vel dispensatione, tamen non ut pars principalis jejunii. Ita indicare videtur D. Thom. a. 6. & 8. in priori enim inquirit: *An unica commestio requiratur ad jejunium?* In secundo autem ostendit, abstinentiam a carnibus esse convenientem.

Punctum II.

De abstinentia a carnibus.

71. Inq. 1. Quos cibos nomine carnium Ecclesia prohibeat? R. cum D. Thom. *ibid. a.* 8. Ea omnia nomine carnium comprehendi, quæ juxta communem Ecclesiæ usum, & medicorum judicium a piscibus contra distinguuntur. Si dubium de eis oriatur, medici periti consulendi sunt,

sunt, eorumque judicio standum. Universaliter illa animalia, quæ diu extra aquam vivere solent, inter carnes computari debent. Ex quo sequitur. 1. limaces, testudines, ranas, conchas, locustas licite in diebus jejunii comedi posse, quia communi acceptione pro piscibus habentur. Sequitur 2. Corvos marinos, fulicas, gontras,& alias aves, quæ enutriuntur in aquis, vel in eis cibum quærunt; quamvis forte saporem piscium habeant, esse in diebus jejunii prohibitas: quia pro carnibus reputantur; nisi alicubi opposita consuetudo contrarium teneat. Lutra, vulgo *Nutria*, cum in aqua fere semper inhabitet, inter pisces communiter computatur. Sequitur 3. Nomine carnium intelligi olera cocta cum carnibus, & jus ipsius carnis, quia inbibunt ejus substantiam,& potiori jure sanguis, lardum, & sagimen, cum substantiam carnis participent, ab eisque dimanent. Vide Benedict. XIV. *in Synodo lib. 11. cap. 5. n. 9. & seq.*

72. Igitur has omnes carnes absolute vetat Ecclesia in omni jejunio, & diebus abstinentiæ. Unde peccaret mortaliter, qui eis in magna quantitate vesceretur, & venialiter, si illarum parvam quantitatem sumeret. Quæ autem sit parvitas materiæ, vix asignari potest. Omnes asserunt,quod particula carnis debeat esse satis exigua, ut pro parvitate materiæ judicari possit.

73. Inq. 2. An sit licitum in aliquo eventu jejunii tempore carnes comedere? R. Quod licite potest carnibus vesci, qui nullum alium cibum habet: quia præceptum ecclesiasticum non obligat cum periculo vitæ. Idem est dicendum de illo, qui solum panem haberet, si per longum tempus duraret inedia, & non sit assuetus solo pane sustentari, quia solo pane vesci per longum tempus, maxime non assuetis, esset nimis grave; Ecclesia autem, dum carnes prohibet, solum moderatam abstinentiam intendit. Similiter coqui, & pistores ex necessitate servitii possunt in die jejunii carnes gustare.

74. Valent etiam vesci carnibus diebus prohibitis fideles, per infidelium Provincias traseuntes, seu remigantes in hæreticorum, & infidelium triremibus, quoties grave periculum illis immineat. Nisi in Ecclesiæ contemptum ad carnes edendas cogantur: nam tunc urget divinum præceptum vitam pro fide exponendi. Licitum etiam est carnes ministrare perpetuo amentibus,& pueris ante usum rationis, utpote non subjectis legibus. Denique licitum est carnibus vesci quocumque die ex gravi infirmitate, sive ex dispensatione ratione debilitatis, seu ægræ valetudinis. Christiani orientales etiam in periculo, seu articulo mortis observant abstinentiam a carnibus in quadragesima, ita ut nulla infirmitate quantumvis gravi ab observantia quadragesimali excusentur, ut refert Illustriss. Lambert. *Instit. 15. num. 15.*

75. Inq. 3. An dispensatus in die jejunii ad essum carnium possit quascumque carnes comedere? R. negative. Quia solum est dispensatus ad carnes salubres. Constat ex edicto Clem. XI. die 24. Februarii 1702. dato pro statu Pontificio, ubi sic loquitur. „ Animadvertant & medici, & qui petunt licentiam, ut attendant qualitatem carnium, quod nempe sint salubres; quia hæ solum permittuntur in quadragesima his, qui ex justa causa nequeunt vesci cibus quadragesimalibus. " Et quamvis edictum hoc solum obliget in statu Pontificio, omnes tamen dispensationes expediuntur simili forma, ut videre licet in dispensationibus a Pio VI. factis pro regnis Hispaniarum, in quarum declaratione sic se explicat Comisarius generalis Cruciatæ: *Dispensamos para que podais comer carnes saludables en los dias de Domingos, Lunes, &c.* Universaliter ergo observari debet conditio hæc. Caro Suilla in sententia celeberrimi Medici Hoffmani apud Ligorium, non videtur inter carnes insalubres computanda; harum designatio pendet ex judicio medicorum, attenta regionis qualitate,& uniuscujusque complexione, consuetudineque patriæ, ut sæpius declaravit Comisarius cruciatæ. Vid. Lamb. ubi supra n. 23.

76. Inq. 4. An dispensatus in quadragesima ad carnes possit eas comedere diebus quatuor temporum, & feriis sextis,& sabbatis quadragesimæ? R. Quod, si dispensatus eam patiatur infirmitatem, ut per annum omni feria sexta, & sabbato carnibus egeat, & vescatur, etiam in quadragesima,nullo die excepto, illas comedere poterit. Si vero communiter per annum semel, aut bis in hebdomada a carnibus

nibus abſtineat, potiori ratione debet abſtinere in quadragesima, diebus quatuor temporum, veneris, & ſabbatis. Quia diſpenſatio nequit extendi ultra neceſſitatem: peccaretque medicus ſi abſque juſta cauſa ad omnes, nullo excepto, dies licentiam concederet. Vę medico! Iterum, Væ illis, qui ne perdant temporalia, amittunt æterna! Qui ſaltem tempore quadragesimæ, tempore inquam pœnitentiæ, aliquod incommodum corporis tolerare nolunt, quomodo Chriſti veſtigia ſequi arbitrantur? Sed quomodo ejus regnum conſequi valebunt?

Punctum III.

De non permiſcendo carnes ſimul cum piſcibus in diebus eſurialibus.

77. Inq. 1. An diſpenſatus ad carnes poſſit ſimul, & piſces comedere? R. neg. Sic Bened. XIV. in triplici conſtitutione de hac re edita. Prima incipiens: *Non ambigimus* 30. *Maii* 1741. Secunda: *In ſuprema*, 22. *Auguſti ejuſdem anni.* Tertia: *Si fraternitas tua* 8. *Julii* 1744. directa ad Archiepiſcopum Compoſtellanum ſupra quæſtiones circa leges jejunii propoſitas.

78. Inq. 2. Quid decernatur in prædictis conſtitutionibus? R. Quod in tertia, quæ eſt velut declaratoria, & confirmatoria anteriorum ſeptem dubia, ſeu capita decernit. *Primum*, teneri ſub gravi præcepto diſpenſantes ad carnes, ne concedant facultatem ad eas veſcendas, niſi duplici adjecta conditione: *unicæ comeſtionis, & non permiſcendi carnes ſimul cum piſcibus.* Eos vero, qui hujusmodi facultatibus utuntur, duplicem ipſam conditionem obſervare teneri. *Secundum*, debere uti in veſpertina referiuncula eisdem cibis, quibus utuntur homines meticuloſæ conſcientiæ. Hoc eſt, non poſſe ſumere pro colatione carnem, nec quidquam cum ea coctum, aut ab ea effluens, ſeu dimanans. *Tertium*, obſervandam eſſe horam comeſtionis jejunantibus præſcriptam. *Quartum*, epulas licitas pro diſpenſatis ad carnes eſſe ipſas carnes: interdictas vero eſſe piſces. Diſpenſatos autem ad ova, & lacticinia ſimul piſces comedere poſſe. *Quintum*, permixtionem carnis cum piſcibus prohibitam eſſe etiam in Dominicis quadragesimæ. *Sextum*, nihil prænunciatis decretis derogatum eſſe inculto Bullæ Cruciatæ. *Septimum*, memorata duo præcepta de unica commeſtione, & non permiſcendo epulas interdictas obligare, etiam extra quadragesimam, hoc eſt, in jejuniis per annum.

79. Inq. 3. An in diebus abſtinentiæ extra quadragesimam diſpenſato ad carnes liceat permixtio carnis cum piſcibus? R. neg. Prob. primo ex paritate doctrinæ, & rationis. Si enim in quadragesima eſt illicita permixtio diſpenſatis, eſto non jejunent, ut in Dominicis: cur non in diebus abſtinentiæ intra annum? Si diſpenſantur ad carnes, qui alii cibi ſunt eis nocivi, abſtineant ab eis, & ne irrideant ſacras vigilias ab Eccleſia ſancte præſcriptas. Secundo ex reſponſione ejuſdem Pontificis ad Archiepiſcopum Cæſaraugustanum, quæ præſcindendo ab eo, quod obliget, vel non in vi legis univerſalis, declarat mentem Pontificis, quæ maximam tribuit authoritatem aſſertioni. Ut videre eſt in ſequenti decreto.

80. "Ex audientia SS. die 5. Jan. an. „1755. Sanctiſſimus firma remanente diſ„poſitione conſtitutionum apoſtolicarum „& declarationum ſuper his a ſanctitate „ſua editarum, quæ in precibus enun„tiantur; quamvis illæ reſpiciant tempus „quadragesimæ, aliosque anni dies, qui„bus jejunium de præcepto ſervandum „eſt; nihilominus *ex alia ratione declarat* „eos etiam, quibus ex juſta cauſa permit„titur eſſus carnium diebus veneris, & „ſabbatis, aliisque per annum diebus, in „quibus præceptum eſt abſtinendi ab eis„dem carnibus abſque obligatione jejunii, „*nequaquam poſſe una cum carnibus piſces* „*quoque comedere, niſi forte valetudinis* „*cauſa hoc ipſis a medico conceſſum fuerit.* „Joannes Carolus Boſchi ſecretarius. „Loco ✠ ſigilli."

81. Inq. 4. An diſpenſatus ad carnes in quadragesima poſſit eis veſci in meridie, & cœnare piſces in Dominicis, vel aliis diebus, quibus non jejunat ex aliqua cauſa? R. affirm. Qula præceptum de non permiſcendo ſolum obligat in eodem prandio, aut in eadem cœna, ſive jentaculo, ita ut nullus diſpenſatus ad carnes poſſit ſimul cum eis piſces comedere. Diſpenſa-

ti

ti igitur ad carnes, simulque a jejunio ratione laboris, aut indulti, possunt quidem cœnare carnes tantum, aut pisces tantum; non vero simul pisces cum carnibus. Qui eget jure, & pulmento carne cocto, & non ipsa carne, potest, & debet, hac relicta, complere prandium ex ovis, & piscibus, aut alio cibo.

82. Inq. 5. An adolescentes ante vigesimum primum annum teneantur præcepto non permiscendi simul epulas interdictas sive intra, sive extra quadragesimam? R. affirm. Quia hujusmodi juvenes reputari debent sicut cæteri dispensati in Dominicis quadragesimæ, in quibus talis permixtio prohibita est omnibus dispensatis. Ultra quod, ut diximus, obligat etiam in vigiliis, aut abstinentiis intra annum, in quibus nullus tenetur ad jejunandum.

83. Inq. 6. Quid debeant observare medici, quando declarant posse valetudinarios vesci carnibus in diebus jejunii? R. Teneri sub mortali animadvertere, ut observent unicam comestionem, & minime carnes simul cum piscibus misceant: id ipsum debet observare quicumque Superior privilegium dispensationis concedens. Ita expresse habetur in præcitatis Constitutionibus. Debent etiam medici sub gravi licentiam concedere solum ad carnes salubres juxta dicta *n.* 75. Cæterum ova, & lacticinia licite possunt dispensati sumere cum carnibus: quia eorum simultanea permixtio non prohibetur, cum sint aliquid carnis, nec edere simul pisces, lac, oba, & lacticinia.

84. Inq. 7. An milites possint vesci carnibus simul cum piscibus in diebus esurialibus? R. neg. Quia lex prohibens est universalis, omnesque comprehendit, ergo etiam milites ad eam tenentur; nisi aliunde excusentur, vel nova declaratione, vel ratione belli actualis, in quo vix moraliter possunt observari hujusmodi præcepta. Intelligitur ergo resolutio absolute loquendo, & de militibus, qui unicum sufficiens prandium de carnibus possunt habere in diebus, quibus eis vescuntur ex indulto Clem. XII. de quo infra fusius redibit sermo.

85. Inq. 8. An detur parvitas materiæ in permixtione piscium cum carnibus? R. affirm. Nam præcepta humana regulariter admittunt parvitatem materiæ: nisi in jejunio naturali pro Eucharistiæ sumptione, in ætate ad ordines, & professionem, & aliis perpaucis. Unde dimidiam unciam piscis sumere simul cum carnibus etiam absque causa non videtur excedere culpam venialem: Si autem aliqua adesset causa, vacaret ab omni culpa.

86. Inq. 9. An aliquando liceat permixtio carnium cum piscibus in eodem prandio? R. affirm. Quando ex consilio medici propter inappetentiam, vel propter nimiam debilitatem id necessitas postulaverit, ut constat ex eodem rescripto dicente: *Nisi forte valetudinis causa hoc ipsis a medico concessum fuerit.* Nec actualiter infirmi comprehenduntur in prohibitione permixtionis, nec unicæ comestionis: isti enim non ex indulto, aut dispensatione vescuntur carnibus, sed ex ægritudine actuali excusantur a legibus Ecclesiæ; esto teneantur servare præcepta virtutis temperantiæ.

87. Inq. 10. An toties graviter peccet quis, quoties in die jejunii edit carnes, aut alios cibos vetitos? R. affirm. Quia præceptum abstinendi a cibis vetitis est negativum obligans semper, & pro semper, ergo. Idem dicendum de miscentibus carnes cum piscibus, quando dispensantur ad carnes propter eandem rationem: in qualibet igitur permixtione grave peccatum committitur.

88. Inq. 11. An qui votum emissit non comedendi tali die carnes, aut ova, toties peccet, quoties illa edit? R. affirm. Quia tale votum est admodum præcepti negativi; sed præceptum negativum obligat toto tempore, pro quo imponitur, ergo cum pro toto die emittatur votum non comedendi carnes, aut ova: toto die proculdubio obligat. Idem est dicendum de eo, qui vovit jejunium tali die: quia directe vult id, quod essentiale est jejunio, nempe abstinentiam a carnibus, & unicam comestionem, ergo quoties violatur jejunium per carnium comestionem, toties multiplicat peccata. Non tamen obstrictus est ad jejunandum alio die: quia votum, non de jejunio ut sic, sed pro tali die, fuit elicitum: unde sicut, qui frangit jejunium ecclesiasticum, non tenetur alio die jejunare, quia pro determinato die lata est lex, sic in præsenti casu, utrobique enim ipsissima est ratio.

89.

89. Inq. 12. An in regnis, in quibus non est oleum, liceat uti sagimine in diebus, in quibus usus carnium est prohibitus? R. affirm. Maxime si alii cibi præter legumina, & olera non suppetant: quia necessitas olei usum sagiminis licitum facit, alias valde difficile necessarius cibus posset præparari. Sed in hoc casu consultius foret adire Superiorem, ut dispenset. Non enim est cujusque decernere, quando talis urgeat olei penuria, quæ sufficiat pro usu licito sagiminis, seu lardi.

Punctum IV.

De abstinentia a lacticiniis.

90. Inq. 1. An abstinentia a lacticiniis, & ovis obliget in quadragesima? R. affirm. Constat ex Tertuliano, & aliis Patribus, qui asserunt primos Christianos in quadragesimali jejunio solis xerophagiis usos fuisse, idest cibis aridis, & exsiccatis: Confirm. ex cap. *Denique* dist. 4. ubi D. Gregor. M. ait: *Par autem est, ut quibus diebus a carne animalium abstinemus, ab omnibus quoque, quæ sementinam carnis trahunt originem, jejunemus, a lacte, videlicet, caseo, & ovis. Cæterum piscium essus ita Christiano relinquitur, ut hoc ei infirmitatis solatium, non luxuriæ pariat incendium.* Ex quibus constat dari in Ecclesia præceptum abstinendi in quadragesima ab ovis, & lacticiniis, non vero in aliis jejuniis. Observanda tamen est consuetudo vere laudabilis, quæ circa hoc in diversis Provinciis viget, ut in hac alma Urbe Romana, ubi in omnibus jejuniis ecclesiasticis servatur abstinentia ab ovis, & lacticiniis. *Syn. ubi supra. n.* 13.

91. Inq. 2. Utrum præfata abstinentia obliget sub mortali? R. affirm. Et ratio est, quia dicto cap. *Denique*, eodem verborum tenore prohibetur in quadragesima essus carnium, & lacticiniorum; sed carnium essus prohibetur sub mortali, ergo, & essus lacticiniorum. Constat etiam ex propos. 52. ab Alexand. proscripta. *Non est evidens, quod consuetudo non comedendi ova, & lacticinia in quadragesima obliget.* Confirm. etiam tum ex communi catholicorum consensu. Tum ex conditione materiæ, quæ gravis est.

92. Inq. 3. An in Dominicis quadragesimæ ejusmodi abstinentia a lacticiniis obliget? R. affirm. Tum quia in laudato cap. *Denique* præcipitur, ut diebus quadragesimæ ab ovis, & lacticiniis abstineamus; sed dies Dominici sunt vere dies quadragesimæ, ergo si tum carnes, tum lacticinia in quadragesima prohibentur, si ut ab illis, ita ab istis abstinendum est diebus Dominicis. Tum ex can. 56. Concilii Trullani, quod *Quini sextum* nuncupatur, ubi expresse sub depositionis pœna clericis, laicis vero sub excommunicatione præcipitur abstinere diebus Dominicis sanctæ quadragesimæ ab ovis, & caseo. In quo etiam innuitur, adesse in universali Ecclesia consuetudinem abstinendi ab ovis, & lacticiniis in quadragesimali jejunio, ergo sub mortali obligat, cum sit de re gravi, & legittime introducta. Et licet Concilium hoc ecclesiasticam non habeat authoritatem, ut inquit Cano, & nos in principio notavimus, nihilominus deservit ad manifestandam consuetudinem, quæ septimo labente seculo in Ecclesia circa lacticinia vigebat.

93. Inq. 4. An regulares, & Presbyteri sæculares possint ex vi Bullæ Cruciatæ Dominicis quadragesimæ vesci ovis, & lacticiniis? R. neg. Et ratio est; quia, re bene inspecta, id prohibetur in præfata Bulla regularibus, ut constat ex illis verbis *Patriarchis vero, Archiepiscopis, necnon aliis personis regularibus, & , qui in ordine Presbyteratus fuerint, sæcularibus id minime conceditur, nisi sexagenarii fuerint.* Sed id quod conceditur sæcularibus est, quod possint *temporibus jejuniorum totius anni, etiam quadragesimalibus, vesci pro libito ovis, & lacticiniis*, in qua concessione potiori titulo dies Dominici quadragesimales includuntur, alias sæculares non possent illis diebus, tatione hujus Bullæ ovis, lacticiniis vesci, ergo ex vi Bullæ Cruciatæ minime possunt regulares, nec Presbyteri sæculares uti ovis, & lacticiniis in Dominicis quadragesimalibus. Poterunt vero regulares ordinis militaris, & omnes, si sexagenarii sint: ut constat ex dicta Bulla. Ubi autem adsit opposita consuetudo pro cæteris regularibus, poterunt etiam ipsi illius privilegio gaudere ex vi consuetudinis.

94. Inq. 5. An agricolæ, officiales pauperes, & iter agentes, dum ad manum non ha-

habent pisces, possint vesci ovis, & lacticiniis? R. 1. Quod pauperes ostiatim mendicantes, cum aliunde non habeant unde sustententur, licite possunt comedere frustra ovorum eis donata ratione necessitatis. R. 2. Quod alii pauperes, qui labore quotidiano victum sibi, & filiis comparant, licet debeant pro uno, vel altero die a lacticiniis abstinere; at pro tota quadragessima non tenentur, quia hoc valde onerosum esset. Idem proportionabiliter iter agentibus applicandum est. De his omnibus tamen Episcopi, vel Parochi consulendi sunt, ut perspecta necessitate, quæ utiliora sunt, provideant.

95. Inq. 6. An in jejuniis quadragessimæ liceat comedere in quacumque quantitate panem biscoctum, vulgo *viscochos*? R. neg. Quia substantia ovorum, quibus conficitur, non deperditur, ex quo misceatur farinæ; sed ova absolute prohibentur, ergo prohibita manent, & si aliæ substantiæ misceantur. Unde communiter Doctores solum admittunt posse sine jejunii fractione comedi aliquid parum hujusmodi panis ob parvitatem materiæ: quod non intelligas in collatione, vel tamquam additamentum in ea permissum, ut aliqui sine fundamento asseruere.

Punctum V.
De unica refectione.

96. Inq. 1. An unica refectio permissa, sit quid essentiale ad jejunium ecclesiasticum? R. affirm. Patet ex ejus definitione. Quo vero jure id præcipiatur, docet D. Thom. 2. 2. *q.* 147. *art.* 6. *In argum. sed contra*, nimirum ex communi consuetudine populi Christiani, quæ vim legis habet, id introductum esse; sumpto origine a Judeorum jejunio, quod unica refectione constabat, ut clare ex sacris litteris patet. Plura autem sunt, quæ istius unicæ commestionis integritati repugnant, de quibusdam sigillatim in hoc punct. agemus.

97. Inq. 2. An qui in die jejunii semel comedit, sed tot cibariis, & selectis epulis, ut se ingurgitet, nullamque carnis afflictionem sentiat, satisfaciat præcepto ecclesiastico de jejunio? R. affirm. Licet peccet contra virtutem temperantiæ: Nam Ecclesia licet præcipiat unicam refectionem, & ciborum qualitatem, non eam potest taxare propter diversas corporum complexiones, ut inquit D. Thom. *ibi. a.* 6. *ad* 1. ergo qui semel tantum comedit, jejunio satisfacit, licet regulas temperantiæ transgrediatur in unica comestione; nisi hæc in fraudem jejunii adeo protraheretur, ut plus illusio jejunii, quam satisfactio præcepti videretur. Ang. *ibi. ad* 2.

98. Obj. 1. Qui ventrem immoderate epulis replent, intentioni Ecclesiæ adversantur, quæ est corporis mortificatio, & concupiscentiæ motuum repressio, ergo. 2. Jejunium est actus virtutis abstinentiæ, & imperatus a temperantia: virtutis autem præceptum, per vitium oppositum, nempe gulam, impleri nequit, ergo. R. ad 1. Quod per immoderatam comestionem non impeditur finis intrinsecus præcepti, scilicet unica comestio, & abstinentia a certis cibis: sed solum finis extrinsecus, qui non requiritur ad adimpletionem præcepti. Ad 2. R. Quod abstinentia, quæ in jejunio præcipitur, non est absoluta, & ab omni cibo, sed tantum a carnibus, & pluribus comestionibus: his autem non contrariatur gula in cibis quadragesimalibus, cum ea posita, adhuc abstinentia dicta salvetur.

99. Inq. 3. An qui pluries in die jejunii comedit de cibis quadragesimalibus, pluries peccet? R. In hac antiqua controversia duplex adest sententia: probabilis est negativa, & defenditur a Theologis classicis; sed affirmativa est probabilior, quia validiore nititur ratione. Nam Ecclesia in die jejunii prohibet plures commestiones, ergo per quamcumque comestionem ultra unicam permissam, agitur contra præceptum. Sicut quia prohibet in eodem die celebrare plures Missas, per quamlibet ultra permissam violatur præceptum.

100. Conf. 1. Qui non potest servare totam legem, tenetur ad partem, ergo licet, supposita secunda comestione, nequeas perfecte jejunare, debes quoad partem possibilem, vel eo modo, quo possis. Sicut qui frangit semel, aut iterum præceptum unicam tantum Missam in die celebrandi, jam nequit perfecte illud servare; non tamen propterea valet alias celebrare. Idem est de dispensato ad carnem in die jejunii; toties enim peccat, quoties præter comestionem permissam, seu dispensatam car-

nibus vescitur. Conf. 2. Quia præceptum jejunii est negativum, ergo obligat, sicut præceptum abstinendi a carnibus, quod in omnium sententia obligat semper, & pro semper toto die, & patet in dispensato ratione valetudinis ad carnes, dispensatur enim pro unica tantum comestione. Unde si pluries carnes comedat, duplex violat præceptum nempe jejunii, & abstinentiæ.

101. Objic. 1. Præceptum jejunandi est affirmativum, ergo non obligat pro semper toto die. 2. Jejunium in secunda comestione fuit fractum; ergo nequit frangi in tertia, & cæteris: ut patet in vase, quo semel fracto, de materiali est, quod frangatur in paucas, vel plures partes. 3. Forma jejunii consistit in unica comestione, ergo ea sublata, jam nequit consistere. R. Ad 1. Neg. anteced. Præceptum enim jejunii negativum potius est, quam affirmativum. Ad 2. Neg. conseq. Nam si vas fractum adhuc valeat servire, nequit licite amplius frangi contra voluntatem domini. Ad 3. neg. ant. Quia etiam sine ulla comestione stare potest perfectum jejunium; unde non præcipitur, sed permittitur unica comestio, quæ proinde non est forma jejunii, cum hoc absque illa consistere possit. Forma igitur jejunii est voluntaria abstinentia a cibis vetitis, ut patet ex definitione.

102. Inq. 4. An, qui e mensa surgit animo statim revertendi, & refectionem continuandi, frangat jejunium, si iterum comedat? R. neg. Quia moraliter est unica refectio cum prima continuata. Quodnam vero spatium interfluere debeat inter has duas comestionis partes, non una est sententia. Sed congruentius, & communius dimidiæ horæ intervallum assignatur, quamvis id melius arbitrio prudentiæ relinquendum est. At si e mensa quis surgit animo amplius non comedendi, si iterum comedat, frangit jejunium; quia est diversa comestio cum prima non continuata moraliter. Qui vero credit prandium finitum, involvitque mappulam, & alio novo ferculo producto, comedit, non frangit ieiunium; quia unicum prandium est, & reputatur.

103. Inq. 5. An qui lectioni, & mensis inserviunt, sive sint religiosi, sive famuli ratione istius servitutis possint quidquam cibi ante prandium sumere? R. neg. Quia eiusmodi officium non est ita onerosum, ut tale privilegium exigat, nisi specialis circumstantia debilitatis alias excuset. Qui in die ieiunii inculpabiliter, vel profectionis causa, vel ratione ignorantiæ jentaculum sumpsit, si contingat non proficisci, vel adsit scientia, tenetur legi jejunii eo modo, quo possit, quia is, qui omnia servare nequit, servare debet ea pauca, quæ potest. Qui rogatus ab amico aliquid sumit, ne inurbanus videatur, peccat contra ieiunii legem: quia petitio illa iniqua est, cum vera urbanitas contraria nequeat esse ecclesiasticis præceptis, & potius parendum est Deo, quam amico. Si invitatus sumat extra prandium notabilem quantitatem, peccat mortaliter; si modicam, venialiter. Idem est de eo, qui sæpe in die parum cibi sumit, ne potus noceat, aut ex alia causa. Const. ex prop. 29. ab Alex. VII. proscripta: *In die jejunii, qui sæpius modicum quid comedit, & si notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit jejunium.*

104. Qui poma, pyra, uvas, similesque fructus etiam ad extinguendam sitim in magna quantitate sumunt, ieiunium frangunt: quia hæc omnia per se, & ratione sui sunt cibus, & ex se ad nutriendum sunt ordinata, ergo, & si a sumente ordinentur ad sitim extingendam, semper erunt vere cibus. Sola materiæ parvitas excusare posset, vel manifesta necessitas, quæ legem non habet. Cocus tamen prægustare licite valet cibos, dummodo id non fiat in fraudem jejunii.

105. Inq. 6. An potus vini, si sumatur extra refectionem ad sedandam famem, jejunii præceptum frangat? R. 1. Si vinum ad sedandam sitim, et si pluries extra refectionem bibatur, non frangit jejunium: quia Ecclesia solum prohibet, quod ex sua institutione est cibus, seu alimentum: vinum autem ex natura sua potus est, non cibus. R. 2. Et si vinum pluries sumatur extra refectionem ad sedandam famem, adhuc non frangere jejunium, ajunt non pauci: *Quia statutum positivæ legis non attendit intentionem observantis, sed ipsum actum, eo quod modus virtutis non cadit in præcepto, sed est finis præcepti, inquit D. Thom.*

Thom. in 4. dist. 5. q. 3. art. 4. q. 1. ad 3. Sed actus bibendi vinum, cum vere sit potus, jejunium ex se non frangit, ergo nec frangere dicendum est, etiamsi ad nutritionem in fraudem jejunii sumatur. Quamvis hæc sententia sit valde communis; oppositum videtur affirmare D. Thom. loco citato *ad 1.* his verbis. *Et ideo ille, qui potat extra horam unicæ comestionis, non dicitur bis manducare; & propter hoc nec statutum Ecclesiæ frangit, nisi fraudem faciat: quia legem violat, qui in fraudem legis aliquid facit.* his ultimis verbis aperte docet S. Doctor, eum violare jejunii legem, qui potum sumit ad famem propulsandam. Vide Lambertinum Institut. 15. n. 10. & 11.

106. Inq. 7. An electuaria, vulgo *conservas*, extra refectionem sumpta, jejunium frangant? R. Quod, si electuaria sumantur per modum medicinæ, jejunium non violant; secus vero si ad extinguendam famem, sive ob solam delectationem, in notabili quantitate sumantur. Prima pars aperte constat ex D. Thom. 2. 2. *q.* 147. *art.* 6. *ad* 3. Et non obscure secunda his verbis: *Dicendum, quod electuaria etiam si aliquo modo nutriant, non tamen principaliter assumuntur ad nutrimentum, sed ad digestionem ciborum, unde non solvunt jejunium, sicut nec aliarum medicinarum asumptio, nisi forte aliquis in fraudem electuaria in magna quantitate assumat per modum cibi.* Probatur quoad secundam partem: quia electuaria, de quibus in præsenti sermo est, sunt de genere ciborum, & suapte natura nutriunt corpus, ergo, si in magna quantitate sumantur absque necessitate, jejunium frangunt.

107. Ex quo infertur, quod jejunium minime solvit potus cervisiæ, aloxiæ, limonatæ, aquæ sacharo mixtæ, & similium, quia licet res, quæ aquis miscentur, habeant rationem cibi, infunduntur tamen in tam parva quantitate, & adeo liquantur, ut propriam naturam amittant. Cæterum si parum aquæ cum magna harum rerum copia misceretur; sine dubio jejunium frangeret, quia iam esset cibus, & alimentum, minime potus. Lac, ius, & similia jejunium solvunt: quia ordinantur ex se ad nutriendum.

108. Inq. 8. An potio chocolatica solvat jejunium, ita ut illicitum sit toties quoties in jejunii diebus eam sumere? R. affirm. Quia chocolata modo, quo communiter sumitur, non ordinatur nec ex se, nec ex sumentium intentione ad sedandam sitim, sed famem pellendam, ut omnibus constat, ergo non solum est potus, sed etiam cibus, & consequenter pluries acceptus jejunium solvit. Hæc ratio adeo valida est, ac omnium experientia roborata, ut oppositæ opinioni nullam probabilitatem relinquat.

109. Sed difficultas non levis est, quæ chocolatæ quantitas sit materia parva, quam, justa existente causa, liceat absque peccato in die jejunii sumere? Theologorum nemo unus negat dari parvitatem materiæ in potu chocolatæ, sicut in aliis cibis. Pasqualigus docet, habendam esse pro parva materia octavam unciæ partem chocolatæ, aut ad summum sextam partem. Antonius de Leon designat dimidiam unciæ chocolatæ cum sacharo sufficienti. Card. Brancatius unius unciæ chocolatæ quantitatem pro materiæ parvitate approbat. Idem permittunt jeiunanti N. Salmant. morales ex rationabili causa. Unde una uncia chocolatæ dissolutæ in aqua sine pane, nec alio cibo posse sumi ex causa rationabili pro materiæ parvitate arbitramur. Si prædicta uncia sumatur divisa mane, & vespere ex rationabili causa, permitti valet, præsertim fœminis ob earum debilitatem: dummodo bipartita sumptio prædictam unciam non excedat, nec aliquid ei addatur.

Punctum VI.

De collatione serotina.

110. Inq. 1. Quæ qantitas in collatione serotina licite absque jeiunii fractione sumi possit? R. Quod sicut ipsa collatio communi fidelium consuetudine introducta est a fine sæculi decimiquinti; ita eius quantitas timoratorum consuetudine metienda est. Alii strictius, alii benignius circa illam decidunt; tamen pertingere ad quinque, aut sex uncias cibi non esse contra legem jeiunii censemus. Inspecta enim consuetudine communi dictam quantitatem pro collatione sumere tum ad somnum capiendum, tum ad vires aliquantulum reficiendas necessarium videtur. Ne

que hæc materia adeo stricte excipienda est, ut excessus unius, aut alterius bucellæ fractio gravis jejunii dicenda sit, cum non mathematice, sed prudentialiter juxta consuetudinem, non quidem laxorum, sed piorum hominum librari valeat, ac debeat. Igitur consuetudini, & usui communi piorum licite quisque stare valet. Quidquid in oppositum, quin probet, dicat Concina; si enim consuetudo potest tollere legem; potest facilius eam moderari, quoad aliquam partem: ut patet in ipsa collatione, quæ olim prorsus illicita erat; nunc vero ex communi consuetudine licita est. Igitur ubi adsit consuetudo sumendi duas, aut tres tantum uncias, ut vult Concina, servari debet; ubi autem fuerit consuetudo sumendi quinque, aut sex plus minusve, permitti potest. Synod. Calag. composita a D. Petro a Lepe. P. 3. cap. 35. permittit consuetudinem sumendi octo uncias.

111. Inq. 2. An in pervigilio Nativitatis liceat sumere majorem collationem, quam in aliis diebus? R. Posse sumi duplo, aut triplo quantitatem majorem de fructibus, non vero de pane, quam in aliis collationibus; quia sic obtinuit consuetudo ab omnibus recepta saltem in Hispania, consentientibus Prælatis Ecclesiæ. Eadem Synod. Calagurr. lib. 2. tit. 6. Const. 1. de jejunior. observat. sic ait. *En quanto al ayuno de la vigilia de la Natividad de nuestro Señor Jesu-Christo está introducido por costumbre tolerada de la Iglesia en manifestacion de la festiva alegria del santo Mysterio, el que los fieles tomen larga colacion à su placer, dispensandoles la cantidad, mas no la qualidad.* Idem dicunt aliqui, dum pervigilium Nativitatis incidit in sabbato, & Nativitas Christi Domini in feria 2. quia est verum pervigilium Nativitatis; qua die adest introducta consuetudo sumendi collationem ex fructibus, & aliis rebus ex sacharo confectis multo majorem, quam in aliis Ecclesiæ jejuniis; sicque fuisse responsum a Theologis utriusque universitatis Salmantinæ, & Complutensis. Quod verum putamus, ubi vere adsit talis consuetudo; ratio enim id non convincit, quia tunc licet sabbatum sit verum pervigilium Nativitatis, quoad jejunium; non vero quoad officium, & solemnitatem, & lætitiam, ob quæ præfata consuetudo rationabilior existit in ipsa nocte Nativitatis, quam in sabbato præcedenti. Igitur non tam ex ratione, quam ex consuetudine pendet resolutio hujus dubii: Mea autem est non debere fieri, quia nec ratio, nec constans ad id adest consuetudo.

112. Inq. 3. Qui cibi possunt in collatione sumi? R. Sumi posse panem, poma, arborum fructus, amigdalas, uvas, oleas, nuces, herbas crudas, vel coctas, insalata, dulciaria, & his similia. Sic obtinuit communis consuetudo. Sed non possunt pro collatione sumi legumina cocta, vulgo *potage*; nec oriza, quia consuetudo est in contrarium. Nec similiter pisciculi parvi, ostræ, cammaries, halecia, & multo minus ova, & lacticinia. Consuetudo a quibusdam prætensa sumendi de piscibus parvis, aut magnis, & lacticiniis, tamquam corruptela debet eliminari. Doctissimus, ac V. Palafox de facientibus collationem ultra mensuram, aut normam timoratorum dicebat: *Væ vobis misseris! qui nec cœnatis, nec jejunatis.*

113. Inq. 4. An licitum sit primo mane, vel meridie sumere collationem, prandio dilato in noctem? R. Illicitum esse absque justa causa id efficere: quia non licet ordinem ab Ecclesia, sive lege, sive consuetudine statutum, & firmatum pervertere. Interveniente vero justa causa v. g. negotii urgentis, studii, concionis, itineris, aut debilitatis licitum erit: quia si justa causa a jejunii observantia excusare valet, multo magis ab illius circumstantia, qualis est hora determinata vescendi. Qui sine ulla causa, sive mane, sive meridie sumeret collationem, ut sero cœnaret, venialiter tantum peccaret: quia contra circumstantiam consuetudine invectam, non contra substantiam, vel finem jejunii ecclesiastici ageret; qui jejunare nequit, nisi mane collationem sumendo, debet hoc modo jejunare: quia moralia præcepta morali modo sunt interpretanda, & modo congruentiori exequenda. In vigilia Nativitatis, si collatio facienda est mane, vel meridie, ea quantitas sumenda est, quæ in aliis diebus jejunii: quia consuetudo plus sumendi solum est pro nocte vigiliæ Nativitatis. Ex quo roboratur, quod quando ad sabbatum præcedens anticipatur dicta collatio, non adest ratio, cur major quantitas sumi valeat. Si enim anticipa-

ta

ta ad meridiem in ipso pervigilio nequit augeri ejus quantitas, etiam juxta patronos alterius sententiæ; non apparet ratio, cur augeri possit, quando anticipatur ad sabbatum præcedens.

Punctum VII.

De hora refectionis in die jejunii destinata.

114. Inq. 1. An circa horam solvendi jejunii observari debeat tempus determinatum? R. affirm. Hoc etiam tempus antiquitus erat ad Solis occasum; postea hora nona, hoc est, hora tertia post meridiem: ut colligitur ex cap. *Solent plures, de cons. D.* 1. At nunc ex communi Ecclesiæ consuetudine, ob hominum imbecillitatem, in meridie, aut circa meridiem, etiam in quadragessima jejunium solvitur, cui consuetudini standum est. Hæc autem hora *non secundum subtilem examinationem* (Inquit D. Thom.) *sed secundum grossam æstimationem computanda est.* Unde qui prope meridiem prandit, non violat jejunium, supposito quod notabiliter, ut plusquam per unam horam non antevertat prandium sine causa.

115. Inq. 2. An anticipare sine causa notabiliter, ut per duas horas, aut amplius ante meridiem prandium in die jejunii sit grave peccatum? R. affirm. Ita D. Thom. *in 4. dist.* 15. *q.* 3. *art.* 4. *q.* 3. dicens: *cum Ecclesia instituerit certum tempus comedendi jejunantibus, qui nimis notabiliter anticipat, jejunium solvit.*

116. Objic. Tempore D. Thom. hora prandii erat quid pertinens ad substantiam jeiunii: nunc vero est quid accidentale, cum ex consuetudine Ecclesiæ variata sit hora comedendi, ergo illius transgressio non est gravis. R. quod licet hora prandii sit diversa nunc, ac antea, hoc solum probat, posse fieri nunc in meridie, quod tunc fiebat in vespere. Igitur si tunc anticipatio notabilis erat transgressio gravis, non adest ratio solida, cur nunc non sit similiter gravis. Variatio enim solum stat in eo, quod olim in jeiuniis comestio permittebatur in vespere; nunc autem in meridie, unde etiam dispensatis ad carnes præscribitur servanda prandii hora a Benedict. XIV. ut ex supradictis patet. Ex causa autem necessitatis, vel gravis incommodi vitandi licere dictam anticipationem omnes concedunt.

Punctum VIII.

De diebus jejunii, & abstinentiæ a carnibus.

117. Inq. 1. Quibus diebus obligat præceptum jeiunii ecclesiastici? R. In primis tenentur fideles jeiunare tota integra quadragesima, quæ incipit feria 4. Cinerum, & desinit nunc sabbato sancto ex cap. *Quadragesima, de consecrat.* distinction. 1. ubi dicitur: *Per triginta, & sex dies affligimur, quasi anni decimas Deo damus. Sed quatuor dies prioris hebdomadæ tolluntur... ut sacer numerus quadraginta dierum adimpleatur, quem Salvator noster suo sacro jejunio consecravit.* Mediolani incipit jeiunium post primam Dominicam quadragesimæ, exceptis regularibus, qui a die Cinerum incipiunt jeiunare.

118. Item in omnibus vigiliis Apostolorum jejunandum est, exceptis vigiliis SS. Philippi, & Jacobi, ac Joannis Evangelistæ. Si aliquod Apostolorum festum feria 2. celebrari contingat, sabbato præcedenti jejunandum est. Constat ex Innocent. III. cap. *Consilium.* Vigilia S. Matthiæ, & si venerit in feria 3. carnis privii jejunandum est, nec potest tale jejunium anticipari ex decreto sac. Congregat. die 23. Januarii 1694. vidimus tamen Ordinarios non semel illud anticipasse ad vitandum fractionis periculum. Tertio loco præcipitur jejunium in vigiliis Nativitatis Christi Domini, & assumptionis B. Virginis Mariæ ex cap. *Ex parte.* Nullaque alia vigilia B. Virginis Mariæ ad jejunium obstringit, secluso voto, aut peculiari statuto.

119. Quarto præcipitur observari jejunium quatuor temporum: nempe feria 4. feria 6. & sabbato post festum S. Crucis Septembris, post festum S. Luciæ, post diem Cinerum, & post festum Pentecostes. Constat ex cap. *Jejunium. dist.* 76. *& cap. Statuimus. eod. dist.* Quæ utique jeiuniorum tempora, & dies, ne memoria excidant, comprehendit Urbanus II. his versibus: :

Vult Crux, & Lucia, Cinis, & Charismata dia,
Ut jejunetur quarta sequens feria.

120.

120. Quinto loco adest jejunium in vigilia Pentecostes, non vi Juris canonici, sed vi receptæ, & universalis consuetudinis, quæ graviter obligat. Tandem sub mortali jejunandum est in vigiliis S. Joan. Baptistæ, S. Laurentii, festivitatis omnium sanctorum pariter ex universali fidelium consuetudine. Observandum tamen est, quod si vigilia S. Joannis Baptistæ incidat in festum Corporis Christi, tunc feria 4. anticipandum est jejunium. Ex Bulla Urb. VIII. quæ incipit: *Cum evenire*, data 13. Octob. 1638. Hæc sunt jejunia ab universa Ecclesia sub mortali observanda. Si quæ alia olim in usu erant, in desuetudinem abierunt, & minime totam Ecclesiam obligant.

121. Inq. 2. Quando ex præcepto Ecclesiæ, aut consuetudine sola abstinentia a carnibus obligat? R. 1. In triduo rogationum ante Domini Ascensionem servandam tantum esse abstinentiam a carnibus. Constat in cap. *Rogationes, de consecrat. dist.* 3. ubi hæc habentur: *Quo triduo omnes abstineant, & quadragesimalibus cibis utantur.* Et licet in præfato capite videatur sub præcepto indici jejunium: tamen, ut ibi observat glosa, *non præcipitur, sed suadetur.* Nihilominus consuetudo Provinciæ sequenda est, quæ pro diversitate Provinciarum variatur. In aliquibus his tribus diebus jejunatur, in aliis solum a carnibus abstinetur, in aliis solum feria 2. & 4. est abstinentia, in aliis his diebus carnibus vescitur. Quare quisque suæ patriæ morem observare debet.

122. R. 2. Diebus sabbati, & veneris obligat abstinentia. De sabbato tamen in Hispania varia fuit consuetudo. Verum hodie licitum est vesci carnibus in Regnis Castellæ, Legionis, & novæ Hispaniæ ex concessione Benedict. XIV. die 20. jan. 1745. Denique in Navarra, & Aragonia ex indulto Pii VI. die 9. Feb. 1779. *In jungentes, & exortantes*, ait Pontifex, *omnibus, & singulis, quibus indulgentia hujusmodi permittitur, ut eam aliis Christianæ pietatis operibus compensare satagant.* Quilibet potest licite vesci carnibus die Natalis Domini, esto incidat in feria 6. exceptis, qui voto aut regulari observantia ad abstinentiam tenentur. Const. expresse in cap. *Explicari, de observantia jejuniorum.*

123. Inq. 3. Qua hora incipiat, & finiatur obligatio jejunii, & abstinentiæ? R. Obligationem jejunii ecclesiastici, & abstinentiæ a puncto mediæ noctis incipere, & finiri eodem puncto mediæ noctis sequentis: quia jejunium ecclesiasticum, sicut & abstinentia a carnibus observari præcipitur pro integro die; sed dies incipit ab una media nocte, & terminatur ad alteram mediam noctem sequentem, ergo etiam obligatio. Punctum sive inceptionis, sive terminationis mediæ noctis, ubi horologium non est, nequit computari mathematice, sed moraliter juxta communem incolarum existimationem. Cæterum ubi est horologium, illius indicationi mathematice standum est; nisi clare per diem innotuerit a solis cursu discordare.

124. Inq. 4. An, dubitans num duodecima hora noctis audita sit, vel sit media nox, possit comedere, aut cœnare? R. Sive hodie sit præceptum jejunandi, sive crastina die, si dubitas de adventu mediæ noctis, in utroque casu proposito abstinere debes a cœna, donec dubitatio deponatur: quia te exponis periculo proximo frangendi jejunium: & in dubiis tutior pars est eligenda. Idem dicimus de abstinentia a carnibus, quando die jovis, aut sabbati dubitatur; num sit media nox: debes enim abstinere propter eamdem rationem.

125. Inq. 5. An si quis dum cœnat, audiat pulsum horologii designantis mediam noctem, debeat desistere a cœna, si die sequenti jejunare teneatur? R. affirm. Quia, ut diximus, a puncto mediæ noctis incipit obligatio jejunii, ergo etiam incipit prohibitio edendi bis indicto die, ergo qui jejunare vult, a cœna debet desistere. Certum enim est, quod primus pulsus ille est, qui significat mediam noctem, & indicat horam esse jam completam. Nem in tempore abstinendi a carnibus, aut cœnæ prosecutione dictis in casibus datur parvitas materiæ, quidquid dicant alii.

Punctum XI.

Qui teneantur ad jejunii præceptum.

126. Inq. 1. Qua ætate incipiat obligare fideles ieiunium ecclesiasticum? R. Omnes utriusque sexus fideles expleto vigesimo primo anno teneri observare omnia ieiunia

junia ecclesiastica: Sic D. Thom. *art.* 4. *ad* 2. his verbis : *Et ideo quando sunt* (pueri) *in statu augmenti, quod est* (*ut in pluribus*) *usque ad finem tertii septennii, non tenentur ad ecclesiastica jejunia observanda. Conveniens tamen est, ut etiam in hoc tempore se ad jejunandum exerceant plus, vel minus, secundum modum suæ ætatis.* Constat etiam ex generali, & ab omnibus Doctoribus recepta Ecclesiæ consuetudine, quæ sic tenet. Unde a die, & hora quibus impletus fuit vigesimus primus annus, tenetur quis jejunare: quia ex illo puncto incipit esse sub lege jejunii. Ad abstinentiam a carnibus, & lacticiniis tenentur pueri statim, ac sunt doli capaces, quod communiter, septenio expleto, accidit.

127. Sed notandum 1. Quod pueri possunt, maxime decimo quarto ætatis suæ anno, ad jejunium obligari ex voto, pœnitentia, & quando a Prælatis ob maximam necessitatem jejunia indicuntur. Quod D. Thomas loco citato his verbis expressit: *Quandoque tamen magna tribulatione imminente, in signum pœnitentiæ arctioris etiam pueris jejunia indicuntur, sicut etiam de jumentis legitur Jonæ* 3. Nota 2. aliquando etiam de jure naturali teneri homines ad aliquam abstinentiam, ut si per alia media non possunt tentationibus resistere. Nota 3. quod adolescentes ante vigesimum primum annum non tenentur ad jejunia votiva reipublicæ, seu synodi: quia si ob defectum ætatis præcepto Ecclesiæ non ligantur, quod est majus, & universalius; potiori titulo eximendi sunt a præcepto, seu particulari voto. Nota 4. quod regulares, etsi annum vigesimum primum non expleverint, tenentur ad jejunia suæ religionis ex vi voti, quod emiserunt conformandi vitam suam ad regulæ præscriptum, quam professi sunt. Unde tenentur servare jejunia, quæ regula præcipit sub ea culpa, quam ipsa imponit.

128. Inq. 2. An, dubitans num annum vigesimum primum expleverit, teneatur jejunare? R. affirm. Quia tunc valet illud verissimum, & universale principium: *Quod in dubiis tutior pars est eligenda.* Tum quia exponitur periculo violandi jejunii præceptum, si tale annum implevit.

129 Inq. 3. An viatores, peregrini, & vagi teneantur observare jejunia locorum, in quibus versantur? R. affirm. Sic D. Ambros. in responsione ad Aug. *Cum Romam venio, jejuno sabbato. Cum hic sum, non jejuno: sic etiam tu, ad quamcumque Ecclesiam veneris, ejus morem serva, si cuiquam non vis esse scandalo, nec quemquam tibi.* De qua responsione inquit D. Aug. *Ego vero de hac sententia etiam atque etiam cogitans, ita semper habui, tamquam eam cœlesti oraculo susceperim.* Quæ omnia habentur in cap. *Quæ contra. dist.* 8. & cap. *Illa. dist.* 12. Unde emanavit illud effatum: *Cum fueris Romæ, Romano vivito more: cum fueris alibi: vivito sicut ibi.* Idem dicendum de abstinentia a carnibus, & aliis cibis vetitis. Qui votum emisit jejunandi omnibus feriis sextis, tenetur jejunare etiam si in aliqua incidat dies Natalis Domini constat ex cap. *Explicari de observ. jejun.*

Punctum X.

De iis, qui cooperantur jejunii violationi.

130. Inq. 1. An, qui invitat alium ad cœnandum in die jejunii, graviter peccet? R. affirm. & ratio est, quoniam invitare ad actum malum peccatum est; sed violare jejunium est actus malus, ergo qui ad cœnandum invitat, in hoc casu peccat. Ulterius, qui sic invitat ad cœnandum, præbet alteri occasionem transgrediendi præceptum, & consequenter peccandi, ergo manifestum est hujusmodi invitantem peccare.

131. Inq. 3. An liceat tabernariis, & cauponibus in diebus jejunii sponte cœnam ministrare hospitibus? R. Si caupones certo credant hospites jejunii lege teneri, minime possunt sponte cœnam illis ministrare, etiam si illam petant, ratio est, quoniam ex lege charitatis tenemur cavere, quantum fieri potest, & in nobis, & in aliis, tum divinæ majestatis offensam, tum perniciem spiritualem proximi, cui obligationi adversatur hæc spontanea ministratio cœnæ, ut ex se patet, ergo illicita, & peccaminosa est. Cæterum si caupones credant certo, vel probabiliter hospites non teneri lege jejunii, possunt cœnam sponte illis ministrare, & maxime si petant. quia de proximo, non quod de-

te-

terius, sed quod melius est, præsumere debemus. Si dubium sit, num hospites teneantur necne ad jejunium, debent dubium deponere, vel eos modeste interrogare. Si autem hospites jejunent, nequeunt caupones exigere expensas respondentes cœnæ, sed collationi: quia injustum est exigere ab alio, quod nec accepit, nec petivit, nec consumpsit.

132. Ex quibus infertur, graviter peccare caupones, qui diebus prohibitis carnes sponte hospitibus ministrant: quia hac via ipsos pertrahunt ad peccandum, nisi adsit necessitas, vel privilegium. Similiter peccabunt, si his diebus hospitibus carnes postulantibus ministrant, quando certo, vel probabilius putant, tales hospites ad abstinentiam teneri: quia numquam illicitum est in aliorum peccatum libere consentire. Si vero nesciant, vel dubitent, præsumendum est eos licentiam, vel necessitatem ad comedendas carnes habere.

133. An peccent graviter famuli, & famulæ diebus prohibitis carnes suis dominis ministrantes, quando certo sciunt nullam eos necessitatem habere, & revera peccare carnes illas comedendo? R. affirm. Quia cooperantur ad actum malum. Cæterum famuli præsumere debent, nisi oppositum pro certo habeant, dominos suos ob justam necessitatem carnibus vesci, & hac ratione possunt carnes apponere, & mensam præparare, illis inserviendo. Aliter autem graviter peccant.

Punctum XI.

De causis excusantibus a jejunio.

134. Inq. Quot sint causæ excusantes a jejunio? R. Quatuor, scilicet: *impotentia, labor, pietas, & dispensatio*, de quibus agemus sequentibus §§. cum Ang. *a.4.*

§. I.

De impotentia.

135. Inq. 1. Quæ impotentia excuset a jejunio? R. Quod impotentia physica, aut moralis, hoc est, quando fieri nequit absque notabili detrimento, quia leges nec impossibilia jubent, neque cum notabili detrimento obligant. Unde excusantur 1. infirmi v. g. tertianarii, & qui aliam quamcumque febrem patiuntur, convalescentes, valetudinarii, & similes, non solum a jejuniis, verum etiam ab abstinentia carnium, quia utraque abstinentia petit sufficientes vires, quibus infirmi carent. Si infirmitas non ita certa, vel gravis sit, consulatur medicus, aut Superior, vel Confessarius, quorum judicio standum est. Excusantur 2. qui vacuo stomacho vertiginem capitis vere patiuntur: quia cum tanto incommodo Ecclesia obligare ad jejunium non intendit. 3. Excusantur a jejunio prægnantes, & lactantes: quia plurimo, & frequenti indigent alimento sibi, & infanti necessario; sed non excusantur a carnium abstinentia, nisi aliqua causa subsit, quæ medico, & Confessario sufficiens videatur. 4. Excusantur a jejunio, qui taliter paupertate præmuntur, quod unam sufficientem refectionem parare non valeant. Quapropter ostiatim mendicantes quandoque a jejunio excusantur, nisi sint ex illis, qui plures aureos servatos secum habent, vel sufficientem refectionem parare possunt: hi enim ad jejunium tenentur. 5. Excusantur a jejunio, qui solum habent ad vescendum panem, fructus, cæpas, & alia hujusmodi, etsi hæc soleant tantum comedere: quia prædicti cibi ex se non sunt sufficientes ad unicam refectionem, qua jejunii labor ferri, maxime pluribus diebus, possit.

136. Inq. 2. An sexagenarii sint a jejunio exempti? R. neg. Quia si robusti sunt, nulla est ratio, quæ eos a jejunio exoneret. Unde Navarrus octogenarius, & Pontas post octoginta, & septem ætatis annos testantur, se jejunia Ecclesiæ observasse. Hæc etiam scribens licet septuagenarius debilis, & ægra valetudine, potest de se vere testari, quod observat jejunia, non solum Ecclesiæ, sed & religionis sine ulla dispensatione. Deo gloria. Idem dicendum est de fœminis quinquagenariis, & sexagenariis, de virginibus, quæ jejunando dicunt formam perdere, & de nuptis, quæ ob hoc reddere debitum non posse; hoc enim rediculum, & fictitium est: maxime dum illis diebus continentiæ vacandum hortantur SS. Patres. Nec similiter a jejunio excusantur, qui duo cauteria, vulgo *fuentes* habent: quia hæc

non

non debilitant, sed potius per ea humores maligni purgantur, & sine violentia exoneratur natura a superfluis. Denique a fortiori religiosi, aut religiosæ sexagenarii tenentur ad jeiunia regulæ, nisi alia causa præter ætatem eos a lege liberet; quia si ante vigesimum primum annum ad jeiunia regulæ, ut diximus, tenentur, etiam tenentur post sexagesimum: maxime inter nos, ubi promissio observationis regulæ fit *sine mitigatione usque ad mortem.*

§. II.

De labore corporali.

137. Inq. 1. An omnes officiales reipublicæ excusentur a jeiunio ratione laboris? R. negat. Constat ex proposit. 30. damnata al Alexand. VII. *Omnes officiales, qui in republica corporaliter laborant, sunt excusati ab obligatione jejunii, nec debent se certificare, an labor sit incompatibilis cum jeiunio.* Unde solum illi excusantur a jeiunio, qui exercent artes laboriosas. Hujusmodi sunt agricolæ, fabri ferrarii, lignarii, lapidicinæ, cœmentarii, figuli, textores, fullones, lanarii, bajuli, aurigæ, & alii similes, qui exercent artes vere laboriosas. Cæterum pistores, molitores, furnarii, argentarii, typographi, scultores, sutores, & coqui solum deobligantur, quando in materia valde laboriosa exercentur, secus autem, quando non ita est. Verum in hac materia cum artificibus, qui ob necessitatem alendæ familiæ laborant, benignus, & facilis debet esse Confrssarius, sive Superior. Sartores, pictores, & barbitonsores a jeiunio ex vi officii nullo modo excusantur: quia eorum artes non sunt multum laboriosæ.

138. Inq. 2. An, qui equitando iter unius diei conficit, sit a jeiunio excusatus? R. neg. constat ex proposit. 31. damnata ab Alex. VII. *Excusantur absolute a præcepto jejunii omnes illi, qui iter agunt equitando, utcumque iter agant, etiamsi iter necessarium non sit; & etiam si iter unius diei conficiant.* Hæc propositio plura continet falsa: nam in primis ly *omnes* est nimis universalis, ut ex se patet. Deinde unius diei iter, si necessarium non sit, differri debet ad alium diem, alias jeiunium obligat. Denique unius diei iter equitando non tantum fatigat, ut a jeiunio deobliget. Non tamen damnatur asserere posse excusari a jeiunio illos, qui per plures dies continuos astringuntur iter agere equitando; neque posse dari casum, in quo equitans ex necessitate uno die excusetur a jeiunio, si iter sit adeo laboriosum, aut ipse tam debilis, ut sine gravi detrimento, aut notabili defatigatione peragi nequeat. Sed quia regulariter per unum, aut plures dies equitare non est causa sufficiens ad non jeiunandum, ideo propositio universalis merito proscripta est; pedester iter agentes ex justa causa per majorem diei partem, & cursores excusantur a jeiunio, quia est labor notabiliter fatigans.

139. Procuratores, advocati, judices, musici, cantores, consiliarii, scribæ, Principumque secretari a jejunio non excusantur, quia licet aliquam mentis attentionem eorum opera requirant, tamen labor satis debilis est, & cum jeiunio compatibilis. Idem dicendum est de magistris, lectoribus, scholasticis propter eamdem rationem. Satius foret lectores, magistros, & discipulos omittere studia, quam sancta jejunia. Milites eo præcise quod sint milites, non sunt excusati a jeiunio, non enim semper habent laborem incompatibilem cum eo. Circumstantiæ igitur personarum, loci, temporis, victus, occupationis, & laboris inspiciendæ sunt, & juxta eas decidendum. De militibus Hispaniæ mox erit sermo.

§. III.

Causa pietatis.

140. Tertia causa, ob quam fideles a jeiunio excusantur, est pietas, illi ergo qui opera pietatis, charitatis, vel misericordiæ, aut religionis, sive corporalia, sive spiritualia sint, exercere debent, & non possunt simul cum præfatis operibus jeiunare, ad jeiunium non tenentur, quia præceptum jeiunii, seu abstinentiæ nequit obligare, quando est impeditivum majoris boni; sed majus bonum est exercere opera charitatis, & misericordiæ, quam abstinentiæ, ergo in illo casu non obligat præceptum jeiunii, vel abstinentiæ.

141. Difficultas est, an excusentur a jeiunio, qui talia opera faciunt non ex ne-

cessitate, officio, aut obedientia; sed etiam libere, & ex propria voluntate? R. Hujusmodi opera excusare a jeiunio, quoties cum jeiunio conjungi non possunt, sive ex officio, obedientia, aut necessitate fiant, sive ex propria voluntate. In hanc sententiam propendit D. Thom. in 4. dist. 15. q. 3. a. 1. quæstiunc. 2. ad 3. his verbis: *Si enim sit tanta abstinentia, quod homo ab operibus utilioribus impediatur, quamvis ad ea necessitate non teneatur, indiscretum est jejunium, & si non sit illicitum.* Quod intelligi debet, dummodo talia opera in fraudem jeiunii non peragantur, alias contra præceptum jeiunii ageretur.

142. Ex quo infertur 1. Excusari a jeiunio, qui pluribus infirmis inserviunt in hospitalibus, & monasteriis, & qui per totam noctem vigilantes eisdem opem ferunt. Quia hæc non parvum laborem secum afferunt. Infertur 2. Neminem posse in die jeiunii incipere peregrinationem voluntariam, aut iter non necessarium incompatibilem cum jeiunio. Verum si peregrinatio sit jam incœpta, vel differri non valet sine detrimento notabili, nec compati cum jeiunio, hoc in tali casu non obligat: quia non videtur fuisse intentio Ecclesiæ statuentis jeiunia, ut per hoc impediret alias pias, & magis necessarias causas, inquit D. Thom. 2. 2. *q.* 147. *a.* 3. *ad* 3. Concionatores, qui singulis diebus conciones ad populum habent, deobligati sunt a jeiunio, quia maximus labor est; non vero illi, qui ter, aut quater in hebdomada concionantur, nisi notabilem stomachi debilitatem patiantur.

§. IV.

De dispensatione.

143. Inq. 1. Quis possit dispensare a jeiunis Ecclesiæ? R. Pontificem pro tota Ecclesia, licite cum causa, valide etiam sine causa: quia Pontifex utpote Ecclesiæ caput potestatem habet dispensandi in lege humana ecclesiastica, quoties necessitas, vel Ecclesiæ utilitas id exigit. Peccaret tamen dispensando sine causa juxta qualitatem dispensationis: similiter Episcopus in jeiunio dispensare cum suis subditis in particulari ex justa causa valet; hoc enim illi competit ratione sui officii, & optimum regimen id ipsum expostulat, nam posuit Dominus *Episcopus regere Ecclesiam Dei.*

144. Parochi etiam jure consuetudinis dispensare ob justam causam possunt in jeiunio suos Parochianos, non renuente Episcopo: quia experientia teste, id dicitur ex consuetudine invectum, sed videatur, an revera adsit consuetudo; aliter quippe non gaudet Parochus dicta facultate. Confessarius, & medicus non habent potestatem dispensandi in jeiuniis, sed solum quandoque possunt declarare in dubio pœnitentis legem non obligare in tali casu; vel quod infirmitas, vel debilitas notabile nocumentum afferat, nisi jeiunium solvatur.

145. Prælati regulares justa interveniente causa dispensare in jeiuniis possunt cum suis subditis; tum quia sunt veri eorum Prælati, jurisdictionem spiritualem ordinariam in subditos habentes: tum quia idem possunt Prælati regulares cum suis subditis, quod Episcopi in sua Diœcesi; cum eadem sit utriusque ratio: ut scilicet subditis in omnibus necessariis bene provisum sit. Prælati regulares sunt Generales, Provinciales, Rectores, Priores, Abbates, Guardiani, & eorum Vicarii in illorum absentia. Hi omnes in sua respectiva communitate dispensare ob justam causam possunt in jeiunio, sive a regula, sive ab Ecclesiæ præcepto, & in abstinentia a carnibus; & sicut cum aliis, ita quoque cum semetipsis dispensare valent: quia hæc jurisdictio voluntaria est, quæ in seipsum exerceri potest. Abbatissæ, seu Priorissæ licet in jeiuniis cum monialibus proprie dispensare non possint, cum sint incapaces jurisdictionis spiritualis; possunt tamen declarare, quando moniales teneantur, vel non ad jeiunium, vel habeant saltem causam dispensationis, & tunc Superior, vel religio est, quæ, tali declaratione supposita, dispensat; alias non provideretur in necessariis monialibus. Ita Lezana tom. 1. qq. reg. cap. 26.

146. Inq. 2. Qualis causa requiratur ad licitam, & validam dispensationem? R. Quando infirmitas, vel debilitas evidens est, non requiritur dispensatio, quia certo eximit a lege. Qui dubitat, consulat Confessarium, vel medicum, vel alium virum

rum probum, ac peritum; si isti causam esse certam affirment, non tenetur ad jejunium: si dubium esserant, Superiorem, vel Parochum adeant, qui simul cum aliqua commutatione dispensationem tribuat. Sed notandum, quod diversa requiritur causa ad dispensandum in abstinentia carnium, quam in jejunio. In lacticiniis causa non multum gravis sufficit. Similiter quando quis in quadragessima dispensatus est in abstinentia a carnibus absolute, non censetur dispensatus in feriis sextis, nec in quatuor temporibus, nisi expresse ei dictum fuerit a dispensatore juxta superius dicta.

147. Possunt etiam Episcopi, vel Prælati dispensare in jejunio cum toto populo, & communitate, si adsit aliqua justa causa urgens, & generalis, ut pestis, famis, bellum, vel aliquid simile: at Parochi non possunt, sed debent pro tali dispensatione ad Episcopum recurrere. Possunt tandem Episcopi jejunium alicujus vigiliæ, quando in ea magnum festum incidit, in alium diem transferre; nisi sit jejunium quatuor temporum, quia hæc numquam ab Ecclesia translata sunt; nec vigilia sancti Matthiæ dum in carnisprivio venerit: Hæc omnia Benedict. XIV. in Bulla: *Prodit jam dudum*; data Romæ 30. Januarii 1751.

Punctum XII.

De militibus Hispaniæ circa jejunium, & abstinentiam a carnibus.

148. Inq. 1. An milites Hispaniæ aliquo gaudeant Privilegio vescendi carnibus, non jejunandi, picesque promiscuandi cum carnibus diebus alias prohibitis? R. affirm. adsunt enim certa privilegia a Sede Apostolica emmanata, quibus prædictæ leges certis diebus relaxantur respectu militum Regis catholici. Primum Innoc. X. Datum 22. Maii. 1646. *Ut securitati conscientiæ*. Deinde Clem. XII. duo expedivit Brevia, quæ Bened. XIV. confirmavit. Postea Clem. XIII. eadem privilegia confirmavit in Bulla data ad septennium die 10. Martii 1762. Novissime Pius VI. in Bulla quæ incipit: *Cum in exercitibus*, data die 25. Januarii 1783. ultra confirmationem antecedentium gratiarum, Cappellano majori exercituum Regis catholici concessit diversas facultates pro regimine subditorum castrensium, & declaratione literarum Apostolicarum; pro quarum usu Emminentisimi Cardinales Vicarii Delgado, & Sentmanat in suis respectivis edictis sic in lingua vulgari locuti sunt.

149. „N. Santisimo Padre Pio VI. (ait „Em. Delgado) Nos ha concedido fa„cultad para dispensar la obligacion de „ayunar, no á todos, sino á algunos de „nuestros subditos, y á estos, no todos los „ayunos, sino los que no están exceptua„dos en sus letras: *Cum in exercitibus*, en „las quales se manda, que todos los sol„dados de S. M. ayunen en los dias de „ayuno, en que no puedan comer carne, „que son todos los viernes, y sabados de „quaresma, y los 6. dias de semana san„ta, en los quales deben los Soldados ayu„nar, y abstenerse de carnes, del mismo „modo que los demás Christianos, ex„ceptuando el uso de lacticinios, que les es „licito, aun en estos dias; y exceptuando „tambien el tiempo de guerra, en que po„demos dispensarles, y les dispensamos el „precepto del ayuno, y abstinencia de „carnes en los referidos dias. No podemos „dispensar el precepto del ayuno con to„dos nuestros subditos, porque en las ci„tadas letras Pontificias se declaró expre„samente, que los familiares, y comen„sales de los militares (en cuya palabra „se comprehenden sus mugeres) aunque „usando de la licencia que les haya con„cedido el Vicario general de los Exer„citos, coman carne en los mismos dias „de ayuno, en que la comen sus amos, con „todo eso deberán, y estarán obligados „á guardar las demás leyes del ayuno; pe„ro exceptuando á los dichos familiares, „y comensales, dispensamos el precepto „del ayuno en todo el año, menos los „viernes, y sabados de quaresma, y sema„na santa, á todos, y solos los que en vir„tud de la declaracion antecedente, pueden „comer carne en los dias de ayuno, y á „estos mismos, y no á otro alguno, con„cedemos facultad, en uso de las que nos „dá el mencionado Breve, para que en los „dias en que se les dispense el ayuno pue„dan mezclar carne, y pescado en una „misma comida; lo que tampoco se es„tiende á sus familiares, y comensales, „los

„los quales aunque coman de carne, de„ben ayunar, sin mezclar carne, y pes„cado. Declaramos igualmente, que en „los Viernes, y Sabados de quaresma, y „toda la semana santa, en que los sol„dados deben ayunar sin comer carne, no „pueden mezclarla con pescado, aunque „la coman por alguna indisposicion cor„poral &c.= Dado en el Real Sitio del „Pardo á 3. de Febrero de 1779. " = *Cardenal Patriarcha.*

150. Inq. 2. an dictum privilegium extendatur ad essum carnium in Dominica Palmarum? R. negative, quia prædictæ declarationes excludunt totam majorem hebdomadam, sed æque integratur ex dominica Palmarum, ac aliis sex diebus, ergo sicut hi extra privilegium existunt, ita Palmarum Dominica, ac proinde illicitum erit militibus tali die carnes comedere, & promiscuare; licitum vero lacticinia edere.

151. Inq. 3. An omnes milites, & ubique terrarum gaudeant hujusmodi privilegiis? R. Supralaudatum Eminent. Patriarcham adamusim hæc omnia; (ubi supra) ita declarasse: „Declaramos, que ni „hemos dispensado, ni dispensamos el „precepto de abstinencia de lacticinios, „y carnes en ciertos dias con todos los „que son de nuestra jurisdicion, sino con „aquellos, en quienes concurren las enun„ciadas causas; y no concurriendo en nues„tro Auditor General, Secretario del Vi„cariato general, ni en sus oficiales, en „nuestros subdelegados Fiscales, Nota„rios, y demás que componen sus respec„tivos Tribunales, ni en los Secretarios, „Auditores de guerra, Asesores de las „Capitanias generales, Gobiernos milita„res, quedan excluidos de dicha gracia, „y obligados á observar la abstinencia de „lacticinios, y carnes en todos los dias de „ayuno, y abstinencia. Tampoco se pue„den verificar los expresados motivos en „los que con toda comodidad, quietud, y „conveniencia, y sin riesgo, ni peligros „sirven las Intendencias de marina, y de „exercito, Tesorerias, Comisarias, Ofici„nas, Tribunales fijos de la Corte, y fue„ra de ella; por lo que revocando qual„quiera dispensa, que anteriormente se „haya concedido, declaramos, que no pue„den gozar de la gracia de comer lacti„cinios, y carnes en los dias, en que la „Iglesia prohibe su uso, los Oficiales de la „secretaria del despacho universal de „guerra, y marina, los Intendentes de exer„cito, y marina, los Comisarios orde„nadores, y de guerra, Contadores, teso„reros, ni oficiales de esta oficina. Tam„poco están comprehendidos en dicha „gracia los que no son de nuestra juris„dicion, aunque concurran en ellos igua„les razones, como sucede en los regi„mientos fijos de Orán, y Zeuta, y los „de qualesquiera otra parte, donde los „haya, porque no podemos estender esta, „ni las demás gracias. Y á consequencia „quedan excluidos de todas las concedi„das á los militares, las milicias Provin„ciales de estos Reynos, de los del Perú, y „Mexico, é Islas de Canaria, inclusa su „plana mayor, aun en tiempo de sus asam„bleas, los matriculados para la marina, „quando no están á bordo, los inhabiles re„tirados del servicio, las viudas de los mi„litares, los criados de ellos, que reci„ben la racion en dinero, los conductores „de la tropa en sus marchas, y viages, „los asentistas, ó proveedores del exerci„to, y administradores de los hospitales.

152. Gozan pues del privilegio de co„mer lacticinios, y carnes en dias pro„hibidos, exceptuando en quanto á las car„nes los viernes, y sabados de quaresma, y „toda la semana santa, todos los que mi„litan baxo de las vanderas Reales por „mar, ó por tierra, y gozan de sueldo „militar de tropa viva, á cuya clase „pertenecen los Capitanes generales, Te„nientes generales, Mariscales de campo, „Brigadieres, Coroneles, Tenientes Co„roneles, Sargentos mayores, Capitanes, „Tenientes, Alfereces, Soldados, Musicos „de la tropa, la plana mayor de las pla„zas, y castillos. Y para que este privi„legio no les sea gravoso, se extiende la „gracia de comer lacticinios, y carnes (y „aun promiscuar, segun la declaracion de „Sentmanat) á los familiares, y comen„sales de los militares, esto es, á la mu„ger, hijos, y parientes, que viven en la „casa del militar, y comen de su mesa, y „á los sirvientes que juntamente son co„mensales, lo que no se verifica ni en los „dichos criados, que reciben la racion „en dinero, ni en los huespedes del mili„tar,

„tar, ni en los que labran sus tierras, ni „en los que ván á trabajar algunos dias „á su casa, aunque en ellos coman de su „mesa, ni en los mozos de mulas, coche„ros, caleseros, carreteros alquilados pa„ra los viages de los militares, aunque „á estos les dén de comer: todos los qua„les asi como no son de nuestra Juris„dicion, asi tampoco pueden gozar gracia „alguna de las concedidas a la tropa.

153. „Gozan tambien del mencionado „privilegio los Milicianos, quando for„man exercito, ó son enviados á alguna „expedicion, las quarenta y seis compa„ñias de invalidos habiles, que hacen cuer„po, y algun servicio, las tropas auxilia„res, los conductores de bagajes, viveres, „y municiones, quando en las expedicio„nes de guerra siguen, y sirven al exer„citos, y los capellanes de los regimientos. „Y esta declaracion que hacemos sobre „este punto tan importante, queremos, y „mandamos se observe, sin embargo de „todas las declaraciones precedentes, que „anulamos, y revocamos en quanto se „opongan á esta nuestra, &c." Hæc omnia Emminentissimus Patriarcha Delgado, ex quibus constat, quæ sunt personæ privilegiatæ in hac materia, quæ vero exclusæ. Ex Brevi autem Clementis XII. in fertur, milites Hispanos, copiasque auxiliares etiam perfrui tali privilegio, & si contingat extra Hispaniarum fines proficisci; dicitur enim ibi: *Ubicumque eos declinare contingerit.* Hoc enim privilegium reale simul, & personale est. Personale autem privilegium personam sequitur, ubicumque illa sit.

154. Em. autem Patriarcha Sentmanat sic loquitur in eadem materia. „En el „edicto que tube á bien publicar con fe„cha de 2. de Febrero de 1784. por justas „causas, que á ello me movieron, suspendí „la concesion de las gracias, que mis an„tecesores los Cardenales de la Cerda, y „Delgado habian dispensado á los subdi„tos de la jurisdicion castrense sobre el „uso promiscuo de carnes, y pescado en „un mismo dia, y en una misma comida. „La experiencia me ha mostrado, que esta „providencia dictada por el zelo, y de„seo de conservar en los que estan encar„gados á mi cuidado, y vigilancia Pas„toral algun resto de la mortificacion, que „es tan necesaria, y esencial á todos los „fieles, ha dado ocasion á transgresiones „escandalosas: : Prevengo á V. S. para que „lo haga saber á todos los capellanes de „los cuerpos, que pertenecen á su subdele„gacion, que amonestando á todos los que „están á su cargo á seguir, en quanto les „sea posible, el espiritu de la Iglesia, que „como forzada se presta á tener esta con„descendencia, relajando una de sus mas „saludables leyes, les hagan saber, que „usando de las facultades, que me con„cede su Santidad en la ultima Bula, les „permito el uso promiscuo de carnes, y „pescados en un mismo dia, y en una mis„ma comida.

155. „Asimismo por quanto en el ci„tado edicto declaré, que hallandose el „militar fuera del pueblo, donde habitan „su muger, hijos, y familia, no podian „estos usar del privilegio de comer carnes „en los dias en que lo prohibe la Iglesia, „habiendo ocurrido dudas sobre el modo „en que debe entenderse la ausencia del „militar, declaro ahora, que debe enten„derse en el caso, en que esté establecido „en otra parte, ó destacado, ó con algu„na comision particular, ó con licencia, „y no en el caso, en que salga por uno, „ó dos, ó pocos mas dias del pueblo, en „que reside.

156. „Igualmente concedo á los comen„sales, y criados, que no reciben sueldo, „ó racion en dinero, sino que comen de la „mesa de sus amos, que puedan mezclar „en los dias, que estos mezclen carne, y „pescado; pero de ningun modo en los „dias que comieren fuera los dichos co„mensales, y criados, y no en la casa, y „de la comida del militar, como ni tam„poco podrán comer carne en tales ca„sos, quedando en lo demás en su fuer„za, y vigor todo lo declarado, y or„denado en los edictos de mis antecesores.

157. „Advierto á V. S. que por lo to„cante al ayuno en los dias que se pres„cribe, y sobre que se me han hecho va„rios recursos, y pedido declaraciones, „ponderando la incompatibilidad de su ob„servancia con las guardias, y fatigas de „los cuerpos, especialmente en los saba„dos, debe estarse á las reglas comunes „de la sana moral, y en caso de duda al „dictamen de los capellanes que ven prac-

„ti-

„ticamente quales pueden ser causas jus-
„tas, y quales pretestos voluntarios, y
„efugios de la ley. Dios guarde." &c. = El Pardo 29. de Enero de 1788. = *Antonino Obispo Patriarcha, Vicario general de los Exercitos.*

158. Ex quibus habes, qui milites sint privilegiati, quibus diebus jejunare tenentur, ad quos extendatur indulgentia promiscuandi, quid faciendum tempore belli, quid feriis sextis, sabbatis quadragesimæ, & tota majori hebdomada, quid tempore infirmitatis, vel indispositionis militum diebus prohibitis, quid denique in casu dubii. Hæc omnia intelligenda sunt secundum presentem disciplinam.

159. Advertant tamen milites, maxime opibus potentes, plenamque commodis ducentes vitam immunes esse ab his præceptis, non tamen a necessitate pœnitentiam agendi, Deo pro peccatis satisfaciendi, exemplumque fidelibus dandi. Sciant omnes jejunium vitia comprimere, mentem ad superna elevare, virtutem largiri, & præmia: uti alta voce canit militans Ecclesia, ut omnes eam audiamus, omnesque, ut Christi milites, jejunemus, jejunent ergo pro peccatis, qui liberi prædicantur a legibus.

CAPUT V.

De decimis, & primitiis.

ACcedimus ad explanandum quintum Ecclesiæ præceptum, in quo jubetur solvere decimas, & primitias. Igitur in hoc capite exponendum est, quibus, a quibus, ex quibus, & sub qua pœna solvendæ sint decimæ, & primitiæ, ac per doctrinæ connexionem, etiam circa oblationes quidquam discutiemus, sequentes mentem D. Thom. 2. 2. *q.* 85. *& seqq.*

PUNCTUM I.

De natura, divisione, & præcepto decimarum.

160. Inq. 1. Quid sit decima? R. Quod est *pars decima omnium fructuum Deo in recognitionem supremi dominii debita, atque Ecclesiæ ministris solvenda.* Differunt decimæ a primitiis, primo, quia decimæ tribuuntur in recognitionem dominii universalis, & supremi Dei; primitiæ vero principaliter in recognitionem Dei authoris omnium rerum. Secundo, quia decimæ in ministrorum sustentationem, & pauperum subsidium solvuntur; primitiæ principaliter in signum gratitudinis Deo pro acceptis fructibus offeruntur. Tertio, quia decimæ sunt pars præcise *decima* cujuscumque rei; primitiæ autem aliqua pars de primis fructibus a terra productis.

161. Nomen decimarum vix tribus sæculis primis Ecclesiæ auditum fuit. Deinde voluntarie a fidelibus aliquid pro ministrorum sustentatione offerebatur. Alii ferventiores etiam decimas Deo spontanee dicabant. Exinde quod tamquam ultronea eleemosyna incœpit, hortatu, & compulsione Episcoporum, & Parochorum rationem legis obligantis obtinuit. Nam sæculo quinto, & deinceps jam Episcopi pœnarum severitate fideles ad pendendas decimas cogebant. Denique temporis decursu decimarum solutio pro lege universali sancita fuit.

162. Inq. 2. Quotuplex sit decima? R. Est triplex, nempe *prædialis, personalis & mixta* ex prædiali, & personali. *Prædialis* dicitur, quæ ex fructibus agrorum, vinearum, olivetorum, montium, & similium solvitur. Unde non solum ex vino, oleo & omni frumento solvendæ sunt; sed etiam ex herba, & palea, ubi consuetudo opposita non adest. *Personalis* appellatur, quæ oritur ex fructibus, sive actionibus personalibus, seu ex industria personæ, ut negotiatione, mercatura, scientia, arte, militia, & alia quacumque actione personali. *Mixta* nuncupatur, quæ ex fructibus, partim ex natura, partim ex industria dimanat: ut ex fœtu animalium, lacte, caseo, butiro, lana, ac similibus. Igitur nomine *Decimæ* intelligitur in presenti decima pars omnium, quæ vere acquiruntur, ac juste possidentur: exceptis bonis ex testamento, legatione, donatione, aut alio titulo gratioso acceptis.

163. Inq. 3. An decimæ debeantur jure divino, vel potius ecclesiastico? R. Partim deberi ex jure divino, & partim ex ecclesiastico. Quoad primum liquet: quia jus naturale, & divinum præcipit tribuere congruam sustentationem illis, qui nobis in spiritualibus inserviunt. Dictam enim

jus naturale, quod sicut Ecclesiæ ministri populo spiritualia præbent, ita populus eis temporalem sustentationem præstet. Quoad secundum etiam constat: quia hoc est quintum Ecclesiæ præceptum ab universis fidelibus tamquam de fide amplexum, definitum in Concilio Constantiensi contra Wicleph *sess.* 9. & innovatum in Tridentino *sess.* 25. *cap.* 12. *de reformat.* Constat etiam ex cap. *Ad Apostolicæ* 20. *de decimis*, & *alibi* sæpe in eodem titulo.

164. Pro cujus præcepti intelligentia notari oportet: Decimam dupliciter posse considerari: nempe pro *decima sustentationis*, seu generice; vel pro *decima quotæ*, seu specifice. Primo modo dicit congruam ministrorum sustentationem: qua ratione debetur jure naturali, ut diximus. Secundo modo dicit determinate decimam partem fructuum, non octavam, nec nonam. Hoc igitur modo licet in lege veteri debebantur ex præcepto divino positivo, ut liquet ex cap. 22. Exodi: *Decimas tuas, & primitias tuas non tardabis reddere*; verum in lege evangelica non debentur ex præcepto divino, nec naturali: tum, quia aliter quam per decimam fructuum partem valet præstari ministris sustentatio jure naturæ debita: ut patet in Græcis, qui decimas non solvunt, & in pluribus Ecclesiis, in quibus non clerici, sed patroni decimas percipiunt. Tum, quia præceptum illud Exodi, utpote judiciale, in morte Christi cessavit. Igitur præceptum solvendi decimas quoad designationem quantitatis solum est ecclesiasticum. Heinc plures decimæ prædiales, & omnes forte personales, quæ aliquando solvebantur, per contrariam consuetudinem penitus sunt abrogatæ; quod accidere minime posset, si jure naturali, aut divino positivo deberentur.

Punctum II.

Quæ personæ, & quibus decimas solvere debeant?

165. Inq. 1. Qui teneantur ad decimarum solutionem? R. Omnes fideles cujuscumque conditionis, & dignitatis teneri ad decimandum, nisi alias ex aliquo capite excusentur. Quia solutio decimarum ex una parte est actus religionis, quatenus per earum solutionem recognoscimus omnia a Deo accipere, Deumque esse Dominum supremum, & universalem omnium; ex alia est actus justitiæ, quatenus ordinatur in ministrorum Ecclesiæ debitam sustentationem. Unde nec Principes, Reges, aut Imperatores liberi sunt ab hac lege: quia etiam ipsi subditi sunt in spiritualibus Pastoribus Ecclesiæ, ab eis sacramenta suscipiunt; & quo plura a Deo accipiunt beneficia, eo magis ad Dei cultum promovendum astringuntur, agnoscentes a Deo habere honorem, potestatem, imperium, & quidquid possident, ut optime dicit lex regia Hispaniæ. 1. *p. tit.* 20. *leg.* 12.

166. Pauperes, qui sunt in extrema necessitate absoluta, excusantur a solutione decimarum. Illi vero, qui gravi oppressi inopia differunt solutionem, monere debent de sua necessitate Parochum, qui charitate præditus eorum indigentiæ providebit. Si autem Parochus decimas eis non remittat, eas solvere tenentur, quando commode possint. Ex jure communi omnes clerici sive regulares, sive sæculares, qui Parochi non sunt, decimare debent ex fructibus laicis: quia etiam ipsi debent a Parocho sacramenta recipere: ob quam rationem sæculares ad decimas astringuntur, ut docet D. Thom. 2. 2. *q.* 87. *art.* 4.

167. Parochi non tenentur de prædiis beneficialibus decimare: quia prædia Ecclesiæ non sunt ad decimas obligata; esto sint intra terminos alterius Parochiæ, ut docet idem Angelicus, ad 1. Ex bonis vero patrimonialibus, quæ titulo sæculari possident, decimare debent Ecclesiæ, in cujus jurisdictione prædia sita sunt, & cui antea decimas solvebant, ut expresse habetur in cap. *Si quis laicus, vel clericus* 16. *q.* 1. & cap. *Ecclesiæ, & duob. seqq.* Quod tenet etiam, quando ipse est Parochus Ecclesiæ, cui decimæ debentur, si adsint alii clerici inter quos decimæ dividuntur: quia aliud est aliquid habere ut proprium, aliud ut commune, dicit D. Thom. ubi supra.

168. Infideles nec ad decimas personales, nec ad prædiales tenentur: quia nec personæ, nec eorum prædia subduntur Ecclesiæ. Si autem aliqua prædia in *locis* fidelium possideant, tenentur ex eis decima-

mare : quia hujusmodi prædiis annexum est onus reale decimarum ; & ad quemlibet cum suo onere transeunt. Ex cap. *Quanto , de usuris.* Hæretici baptizati ad decimas solvendas tenentur : quia licet nihil spirituale ab Ecclesia recipiant , debent recipere , & ejus ministri parati sunt eis omnia sacramenta sicut aliis ovibus conferre ; alias ratione baptismatis subjecti sunt præceptis , & legibus Ecclesiæ. Catechumeni , si filii sint infidelium , non tenentur ad decimas : quia fides interna absque baptismate eos Ecclesiæ præceptis non subjicit. Si vero filii sint fidelium , tenentur ratione originis, seu characteris parentum , cujus ratione legibus Ecclesiæ subjiciuntur.

169. Inq. 2. Quibus decimæ sint solvendæ? R. Quod jure communi solvi debent Episcopis , Parochis , & beneficiariis omnibus, sive canonicis, sive simplicibus:quia licet initio Ecclesiæ omnia bona essent communia, cætuique clericorum ex cumulo decimæ impertiebantur ab Episcopo pro rata laboris, & necessitatis ; facta vero divisione , ipsis Episcopis , Parochis, & beneficiariis omnibus debentur ; præcisa alia dispositione , privilegio , seu consuetudine,quibus standum est: quia, crescente cumulo decimarum , & decrescente charitate dispensatorum , pro bono pacis ejusmodi assignatio facta est ; non solum pro illis , qui sacramenta ministrant , sed etiam pro omnibus , qui ex officio Ecclesiæ in functionibus spiritualibus deserviunt, ut beneficiarii efficiunt.

170. Consuetudo legittime introducta habet vim circa decimas , earumque circumstantias : ita ut solvantur huic Ecclesiæ , & non alteri : vel ut tantum Episcopo, aut Parocho applicentur : vel solum Cathedrali. Unde quando prædia sunt in aliena Parochia , vel animalia pascuntur partim in una , partim in alia ; licet de jure decimæ dividi debeant ; tamen standum est consuetudini legittimæ ; & idem est de præscriptione : per quam jus percipiendi decimas una Ecclesia contra aliam acquirere valet. Laici ex privilegio SS. Pontificis jus temporale ad percipiendas decimas habere possunt. Ita Ang. q. 87. a. 3. ad 2. ex cap. *Ad Apostolicæ , de decimis.*

Punctum III.

Ex quibus rebus decimæ sunt solvendæ.

171. Inq. 1. Ex quibus rebus debeant solvi decimæ ? R. 1. Quod licet jure communi decimæ personales solvi debeant ex omnibus , quæ homo acquirere potest;tamen hoc jus fere universaliter est abrogatum. Unde dixit D. Thom. *loco cit. art.* 2. *In nova lege tenentur homines ad decimas personales secundum consuetudinem patriæ, & indigentiam ministrorum.*

172. R. 2. Quod decimæ prædiales , & mixtæ debentur ex omnibus fructibus rerum mobilium , & immobilium : quia solvuntur in recognitionem Dei, qui est omnium Dominus. Nihilominus in pluribus locis ex aliquibus non decimatur, consuetudine in contrarium prævalente. Ex hac etiam provenit , ubi , aut quo loco decimæ sint solvendæ. Nam alii eas ad Ecclesias deferunt ; alii in prædiis relinquunt. Omnibus tamen suadendum est , ut eas ad Ecclesiæ horrea deferant. Sic Deus præcipiebat Malachiæ 3. 9. *Inferte omnem decimam in horreum , ut sit cibus in domo mea.* Idem hortatur Ecclesia in cap. *Decimas* 16. *q.* 7. *& alibi.*

173. Decimæ solvi debent ex integris fructibus , antequam tributa , vectigalia, pretiaque operariorum deducantur. Nemo tenetur dare portiones meliores ; tenetur tamen ex religione , & ex justitia non dare deteriores ; alias restitutioni proportionatæ, pœnisque decimarum fraudatoribus impositis esset obnoxius. Debet ergo decima tribui ex mediocribus , aut bona fide ex cumulo extractis fructibus. Postquam fructus collecti sunt , statim ac commode possint,decimæ solvi debent ; alias solvens tardius , quam par est , aut multum differens a tempore consueto , graviter peccat. Quod verum est , etiamsi Parochus eas non petat : nam quilibet tenetur reddere alteri , quod ejus est , etiam creditore non petente.

174. Inq. 2. An ille, a quo fructus surripiuntur , teneatur ad eorum decimas? R. neg. *Nisi forte propter culpam , & negligentiam suam damnum incurrerit.* Sic D. Thom. *loc. cit. art.* 2. *ad* 2. Unde si tibi ex prædio , aut area segetes , absque ulla

tua

tua culpa in eis colligendis, auferantur, ad decimas earum non teneris. Si autem ex prædio, vel domo post moram culpabilem furentur, ad eas obligaris; nisi latro eas solverit. Si vendas triticum, aut quid simile non decimatum, tu, aut emptor obnoxii estis solutioni. Comburentes autem, aut destruentes segetes, arboresve succidentes tenentur solvere decimam juxta spem prudentum ad eam percipiendam. Desinentes eas sua culpa perire, aut nolentes colligere fructus jam maturos, integre decimas solvere debent. Omittentes vero colere agros, aut eos in domos convertentes, non obligantur ad decimas: quia solum debentur ex fructibus collectis, seu jamjam colligendis juxta spem eorum.

175. Inq. 3. Quam culpam, quasve pœnas incurrant omittentes decimarum solutionem? R. 1. Peccare contra justitiam, & religionem: qua ratione omissio solutionis decimarum appellatur *sacrilegium* in jure canonico. Resp. 2. Contra omittentes solvere decimas, vel eas subtrahentes, vel impedientes imposita est excommunicatio ferenda in cap. *Si autem* 16. q. 1. & in Trident. *sess.* 25. *cap.* 12. *de reformat.* Deinde ex cap. *Prohibemus*, *de decimis*, privari debent sepultura ecclesiastica. Præterea in Clement. cap. *Cupientes*, *de pœnis* excommunicantur ipso facto regulares, qui in concionibus, vel aliis locis temerario ausu retrahunt fideles a decimarum solutione. Denique Leo X. in Concilio Lateranensi statuit, Confessarios teneri ad hortandum, & monendum fideles, ut huic obligationi decimarum satisfaciant. Nihilominus deneganda non est absolutio pauperibus, qui propter egestatem differunt solutionem, si propositum habeant satisfaciendi, si ad meliorem frugem deveniant, aut vires suppetant. Nec Parochi propria authoritate possunt denegare publice sacramenta nolentibus decimas solvere, nec eas per se ipsos a parochianis extrahere, aut violenter accipere.

176. Confessarii igitur, & concionatores moneant fideles integram decimarum solutionem, plurimaque mala ex opposita infidelitate, atque omissione sæpe obvenire. Hinc enim immittit Deus siccitates, tempestates, grandines, infirmitates, penuriam, & famen, juxta illud Malachiæ 3. *Quia mihi non reddidistis decimas, & primitias; idcirco in fame, & penuria vos maledicti estis.* Econtra vero, qui decimas fideliter, integre, & cito solvit, erit benedictus a Domino, ut dicitur 2. *Paralipom.* 31. & Malechiæ 3. Ubi solventibus decimas promittitur benedictio Domini usque ad abundantiam. Consistit autem hæc benedictio abundans in sanitate animæ, & corporis, in abundantia fructuum, vita tranquilla, & longæva, ac demum in felicitate temporali, & æterna, ut egregie ait Rebuffus *q. ultima de decimis.*

Punctum IV.

De exemptione a solvendis decimis.

177. Quot modis possit quis eximi a decimarum solutione? R. Quatuor modis: nempe *consuetudine*, *præscriptione*, *conventione*, & *privilegio.* Sicut enim hisce quatuor modis potest acquiri jus ad decimas, ita etiam tolli. Valet ergo quis eximi *consuetudine* immemorabili, seu centenaria, aut etiam quadraginta annis continuata. Unde ubi per id temporis spatium decimæ solvi non consueverunt, potest licite omitti earum solutio. Idem est dicendum de *præscriptione* cum triplici differentia. *Prima*, quod ad consuetudinem requiritur consensus communitatis expressus, & saltem tacitus Superioris; ad præscriptionem sufficit factum particularis personæ. *Secunda*, quod ad consuetudinem non exigitur bona fides, aut titulus, sicut ad præscriptionem sine titulo requiritur tempus centum annorum. *Tertia*, quod per consuetudinem acquiritur jus communitati; per præscriptionem privatæ etiam personæ.

178. Dices: layci nequeunt præscribere in jure decimas percipiendi, ergo neque in jure eas non solvendi. R. neg. conseq. Disparitas consistit in eo, quod jus percipiendi decimas est spirituale; jus vero eas non solvendi est temporale: utpote quædam libertas a lege, cujus capax est laycus. Ideo layci possunt præscribere circa jus non solvendi decimas; licet numquam præscribere queant circa jus eas percipiendi. Ex cap. *Causam.* 7. *de præscript.*

179. Instabis: plures layci habent jus decimas percipiendi, ergo non est spiri-

tuale. R. neg. conseq. Quia jus, quod layci habent a SS. Pontifice concessum, solum est temporale, consideratur enim abstractum a titulo spirituali. Jus vero proprium ad decimas est spirituale, uti fundatum in ministerio spirituali. Layci ergo percipiunt decimas, sicut quosdam annuos redditus ipsis concessos in remunerationem alicujus obsequii a se, vel a suis majoribus Ecclesiæ præstiti. Nota, quod esto, ubi consuetudo adest non decimandi, possint licite non solvi; tamen Ecclesia potestatem habet ad tollendam quamcumque consuetudinem non decimandi: ut docet D. Thom. 2. 2. *q.* 87. *a.* 1. *& quodlib.* 6. *art.* 10. *ad* 2.

180. Tertius modus, quo quis potest a solutione decimarum liberari, est per pactum, conventionem, aut transactionem. Nam sicut per conventionem inter partes legitimas valet acquiri jus decimas percipiendi; ita potest remitti, seu tolli obligatio eas solvendi. Compositio, seu conventio circa decimas jam debitas potest fieri a quolibet particulari; quilibet namque valet, quod sibi debetur remittere. Compositio inter unam, & aliam Ecclesiam fieri potest authoritate Episcopi. Verum compositio inter clericos, & laycos in perpetuum, vel ad longum tempus, authoritatem Pontificis ad sui valorem postulat: quia est quædam alienatio bonorum Ecclesiæ. Quartus modus, quo tollitur obligatio decimandi, est *privilegium*, seu dispensatio Pontificis, pro quo.

181. Inq. 2. An Pontifex eximere valeat aliquos a decimarum solutione? R. sub distinctione: nam a solutione decimarum in genere, prout dicunt congruam ministrorum sustentationem, nec licite, nec valide potest: quia sustentatio congrua ministrorum est de jure naturali, in quo nequit Pontifex dispensare absque gravi causa, quæ pro præsenti, cum præjudicio notorio tertii; numquam occurrere potest. Supposita vero aliunde præfata sustentatione, potest Pontifex dispensare in lege decimarum, valide quidem absque causa: quia sic formaliter accepta est lex mere ecclesiastica; licite vero cum causa. Numquam præsumendum est Pontificem dispensare absque causa, maxime in lege decimarum, quæ sunt patrimonium Ecclesiæ, ad quam regendam, & fovendam agitur spiritu Dei. Valet etiam Pontifex decimas, huic Ecclesiæ applicatas, alteri adjudinare sine injuria illius: quia semper fuerunt applicatæ dependenter a Pontificis voluntate. Hoc autem nullus Papa inferior facere potest, sicut nec in lege decimandi dispensare. Hæc levi calamo extremisque digitis indicamus, major enim, & profusior enodatio majora volumina requirit, ad quæ recurrere debet, qui ulteriori notitia indiget.

Punctum V.

De privilegiis regularium circa decimas.

182. Inq. 1. An regulares gaudeant privilegio exemptionis decimarum? R. 1. Quod regulares, & cæteri clerici in communi viventes exempti erant antiquitus a solutione decimarum, tum personalium, tum prædialium per privilegia inserta in corpore juris. De personalibus patet ex cap. *Decimas.* 16. *q.* 1. De prædialibus, earum nempe terrarum, quas propriis manibus, aut sumptibus colebant, constat ex cap. *Multiplici.* Ubi Adrianus IV. testatur, hoc privilegium concesisse Cisterciensibus. Et Alex. III. in cap. *Ex parte* 10. *de decimis* asserit: hujusmodi privilegium fuisse a suis prædecesoribus concessum omnibus religiosis in communi viventibus.

183. Verum Innoc. III. in cap. *Nuper. eod. tit.* restrinxit dicta privilegia ad prædia habita ante Concilium Lateranense celebratum anno 1215. Sed minime revocavit privilegium, quod regulares eximebat a solvendis decimis de novalibus, & hortis, quos propriis manibus excolunt, & de animalibus, quæ ad eorum sustentationem nutriunt: quia in dicto cap. *Nuper* solum excluduntur prædia, post memoratum Concilium acquirenda, quæ antea decimas solvebant. Semper enim de istis solvendæ sunt, nisi privilegium expressam eorum faciat mentionem, & exclusionem. Igitur stando juri communi, regulares habent privilegium exemptionis a decimis de prædiis propriis sumptibus cultis, & ante Concilium acquisitis. De prædiis vero acquisitis post Concilium, ex quibus antea decimæ solvebantur, carent pri-

vilegio exemptionis in corpore juris communis. Unde si transeat ad dominium regularium, tenentur de illis solvere decimas, nisi a Sede Apostolica obtineant privilegium, expresse revocans decretum prætati cap. *Nuper*.

184. R. 2. Quod etiam extra jus commune laudantur plura privilegia, quæ eximunt regulares a solutione decimarum de omnibus animalibus, quæ ad propriam sustentationem nutriunt, & de omnibus prædiis, etiam post dictum Concilium acquisitis, quæ propriis sumptibus excolunt. Ita concessit Eugenius IV. & Sixtus IV. Augustinianis. Martinus V. Carthusianis. Clemens VII. Monachis S. Benedicti, & Trinitariis Excalceatis. Gregorius XI. Mercenariis. Et alii aliis, quæ omittimus.

185. Inq. 2. Cur Pontifices tam varia, & ampla privilegia concesserint regularibus? R. Non pro libito, sed ex justis, & rationalibus causis ita se gesisse, volentes liberaliter remunerare obsequia a regularibus Ecclesiæ catholicæ præstita. Quoniam in primis omnibus notum est regulares esse firmissimas, prævalidasque columnas Ecclesiæ catholicæ: ut Deus patefecit Innoc. III. Sanctissimos Patriarchas Dominicum, & Franciscum Ecclesiam Lateranensem, jamjam collabentem suis humeris sustentantes; non quidem materialiter, & solum per seipsos, sed formaliter per se, suosque alumnos, eam defendendo, fovendo, illustrando infatigabili studio, labore, vita, sanguine etiam in ejus defensionem perfuso.

186. Hoc idem præstatur ab omni religiosa familia juxta uniuscujusque institutum, Deum assiduis precibus, orationibus, vigiliis, jejuniis, perpetuo silentio, clausura, aliisque asperitatibus placando, ut Ecclesiam suam in puritate fidei conservare, augere, & ab hostibus tutare dignetur. Hac ratione Reges Hispaniæ Ramirus, & alii piissimi Principes plura prædia, possessiones, & privilegia concesserunt monachis, ut suis præcibus Deum placarent contra hostes fidei, & regni, agnoscendo prudenter, quod non minus Moyses debellabat hostes populi Israel orando, & levando manus ad Deum, quam milites pugnantes in castris.

187. Deinde, si decimæ debentur ob sacramentorum administrationem, nulli-

bi pœnitentium numerosior concursus, majorve sacramentorum frequentia conspicitur, sicut in Ecclesiis regularium. Denique si solvuntur pro pascendo populo, & animarum directione in vitam æternam, proculdubio hæc munia cumulate præstant regulares concionibus, missionibus, consiliis, verbo, ac exemplo, præclaris etiam scriptis, librisque ab ipsis editis ad fideles instruendos, hæreticosque coercendos, redarguendos, & confutandos. Si ergo ob aliqua obsequia Ecclesiæ præstita, etiam laicos juste Pontifices dispensant a lege decimarum; ob tot servitia a regularibus continuo eidem Ecclesiæ exhibita, justissime summos Præsules eis dicta privilegia concessisse credendum est.

188. Inq. 3. An privilegia regularium de exemptione decimarum faveant etiam monialibus? R. affirm. Quia memorata privilegia extenderunt ad moniales Bonifac. VIII. & alii Pontifices. Ut cum aliis pluribus tenet Barbosa de jure Ecclesiæ *cap.* 26. §. 3. *n.* 36. Similiter Equites ordinum militarium, qui veri religiosi sunt, omnibus regularium privilegiis, quæ exemptionem decimarum spectant, gaudent, ut communis sententia docet. Bona vero patrimonialia, si quæ possident, decimarum legi subjiciuntur.

189. Inq. 4. Quomodo amittantur supradicta privilegia exemptionis decimarum? R. Ex triplici capite posse amitti. *Primo*, per compositionem, aut conventionem partium; nam partium compositio est optima sententia, ideoque consulitur, & approbatur cap. *Sugestum*. Ex cap. *Dilecti*, *de decimis*. *Secundo*, per non usum, seu usum contrarium totius ordinis: quia sicut privilegium conceditur toti ordini, ita solum per non usum totius ordinis per tempus saltem quadraginta annorum deperditur. *Tertio*, per notariam Ecclesiæ læsionem, ita ut ejus ministris non remaneret congrua sustentatio; quia hæc est de jure naturæ, in cujus præjudicium Pontifex, nec vult, nec valet dispensare. Si vero læsio non sit evidens ad nullum alium præter Pontificem declarare spectat, an privilegium enormiter lædat, nisi partes ad vitandas lites componi velint, quod melius reputo. Melius enim erit semper regularibus se abstinere ab omni lite circa decimas, & se componere cum Parochis

de consensu Episcopi.

190. Inq. 5. Quis sit Judex competens super jure decimarum? R. Quod loquendo de jure spirituali solus Judex ecclesiasticus est competens: quia causa spiritualis ad solum Judicem ecclesiasticum pertinet, ergo privative ad forum, & Judicem ecclesiasticum spectat declarare super jure decimarum. Nimirum ad quam Ecclesiam pertineat jus eas percipiendi? Quo titulo exigantur? Sit ne aliquis privilegiatus ab earum solutione? Maxime hoc verum est, quando inter personas utrimque ecclesiasticas lis agitur: quo in casu tam ex parte materiæ, quam ex parte personarum pertinet judicium ad forum Ecclesiasticum.

191. Si autem lis sit de mero facto, non inter personas utrimque ecclesiasticas, aut de decimis regibus, vel aliis laicis a Pontifice concessis, quæ vulgo *Tercias* nuncupantur, potest earum causa in foro laico agitari, & decidi: quia semel laicis concessæ, jam non sunt propriæ decimæ; sed quidam redditus extracti a decimis. Idem est de recursu circa decimas novalium ad forum laicale, quod declarare valet, dari vel non in populo consuetudinem decimandi. Ex consuetudine etiam possunt causæ decimales in judicio possessorio audiri, & definiri in foro sæculari, ut inquit Bened. XIV. *in Synod. lib. 9. cap. 9. num. 7.*

Punctum VI.

De primitiis, & oblationibus.

192. Inq. 1. Quid sit primitia? R. Quod primitia, prout in præsenti, est *aliqua pars de primis fructibus, quæ Deo, aut Ecclesiæ offertur.* Omnes fere gentes, naturali lumine instructi, quidquam fructuum Deo offerre in more habuerunt, in gratiarum actionem pro fructibus acceptis. Primum hujus gratitudinis argumentum conspicitur in Cain, & Abel, qui ex primogenitis gregum, & primis terræ fructibus aliquid Deo obtulerunt. Respexit autem Dominus ad Abel, & ad munera ejus: quia prior cor suum, ac se ipsum Deo obtulit simul cum fructibus: ut plures explicant in cap. 4. *Genes.* Certum est in lege veteri fuisse præceptum positivum primitias solvendi, ut constat Exodi 22. & alibi. Dubitatur autem, an etiam in lege nova sit tale præceptum? Ideo.

193. Inq. 2. An in lege gratiæ detur præceptum solvendi primitias? R. Quod licet non detur præceptum divinum; tamen datur præceptum ecclesiasticum. Constat ex cap. *Decimas* 1. & alibi. Unde solvi debent, sicut decimæ, de omnibus fructibus, & animalibus, esto a Parocho non petantur: quia solvere decimas, & primitias est quintum Ecclesiæ præceptum. Verum quota, seu quantitas solvenda nullo canone ecclesiastico est assignata, quare vel usu communi, vel prudenti arbitrio metienda est. Similiter legittimæ locorum consuetudini standum est circa obligationem solvendi, vel de omnibus fructibus, vel tantum de aliquibus, vel Ecclesiæ, vel Parocho. Ubi autem ex consuetudine nulli solvuntur, nulla adest. Et in hoc sensu intelligendi sunt aliqui, negantes dari præceptum ecclesiasticum solvendi primitias. Ang. *q. 86. a. 4.*

194. Inq. 3. Quid sit oblatio? R. Quod oblatio, prout nunc accipitur, est *donatio quædam rerum mobilium, aut immobilium facta Deo, Ecclesiæ, aut ejus ministris.* Est triplex, nempe quæ fit in vita, & dicitur *inter vivos.* Alia, quæ in testamento, aut in articulo mortis relinquitur, & dicitur *causa mortis.* Et alia, quæ communiter offertur ad altare, aut ad manus Sacerdotis; & vocatur *usualis.* Hinc in Missa nuncupatur *offertorium* illa antiphona, quæ canebatur, dum populus offerebat panem, & vinum in oblationem: de quo vid. Bened. XIV. *in Synod. lib. 5. cap. 8. n. 1. & 2.*

195. Differunt hujusmodi oblationes a sacrificio: quia hoc requirit immutationem, quam oblatio minime exigit. Differunt a decimis, & primitiis, quia istæ debentur sub gravi præcepto juxta superius exposita; oblationes vero ultroneæ sunt ex se, ut docet D. Thomas 2. 2. *q. 86. art. 1.* Unde oblationes voluntarie donantur, nec adest in Ecclesia præceptum eas offerendi. Et esto ubi viget consuetudo eas exhibendi, animo se obligandi invecta, proculdubio obliget; nihilominus communiter, ut spontanea accipitur. Oblationes factæ sive intra, sive extra Parochiam intra suos limites ad Parochum

per-

pertinent; nisi fideles offerant eas alicui cappellæ, aut imagini pro illius cappellæ, aut altaris ornatu. Ex cap. *Quia Sacerdotes* 13.

196. Inq. 4. An oblationes factæ in Ecclesiis regularium ad ipsos regulares pertineant? R. affirm. Constat ex cap. 1. *De statu Monachor.* Idem ex decreto sac. Congreg. 15. *Septemb.* 1629. Item ex privilegiis concessis Cisterciensibus a Bonifacio VIII. & Prædicatoribus a Bonif. IX. Consonat his omnibus doctrina D. Thom. *loc. cit. a.* 2. *ad* 2. Ubi asserit: regulares posse accipere oblationes ex triplici capite. *Primo*, titulo paupertatis. *Secundo*, ex ministerio altaris. *Tertio*, ex officio in Ecclesiis, ubi sunt Parochi. Ex quibus inferunt plures Authores, oblationes ultroneas, quæ fiunt a fœminis puerperis, quæ filios in Ecclesia regularium Deo præsentant, ad regulares pertinere, ut accidit Romæ, & alibi.

197. Inq. 5. An aliqui prohibeantur ab oblationibus ad altare faciendis? R. affirm. Quia Ecclesia in odium, & abominationem pravitatis respuit in pluribus locis juris canonici oblationes hominum pravorum. Hujusmodi sunt Judæi, infideles, hæretici, excommunicati vitandi, usurarii, matricidæ, pœnitentes, paupères opprimentes, raptores, sacrilegi, extrahentes servos ab Ecclesia, fratres dissidentes, & meretrices. Vid. D. Thom. 2. 2. *q.* 32. *a.* 7. *ad* 2. *& q.* 87. *a.* 2. *ad* 2.

198. Hi omnes quando eorum crimina sunt publica, arcentur merito ab altari, & ab Ecclesia, ne in ea offerant dona. Qui recipit ad oblationem ad altare faciendam excommunicatos nominatim a Papa, incurrit excommunicationem majorem: Ex cap. *Significavit* 18. *de sentent. excommun.* Similiter recipiens excommunicatos, aut interdictos vitandos ad oblationes inter Missarum solemnia, incurrit Interdictum ab ingressu Ecclesiæ. Ex cap. *Episcopo, de privileg. in* 6. Quando prædictæ oblationes ad altare fiunt, non patena, sed imago sacra, aut crux offerentibus ad osculum præbenda est. Plures manum porrigunt osculandam: sed non approbamus ibi simile osculum, ne transeat ad suavium.

TRACTATUS TRIGESIMUS SEXTUS

DE CENSURIS.

CEnsura est gladius, & pœna ad coercendos præceptis Ecclesiæ rebelles, unde supposita notitia de præceptis, ad explorandas censuras opportune progredimur cum D. Thom. Supplem. *q.* 20. *& seqq.*

CAPUT I.

De censuris in communi.

PUNCTUM I.

Notio censuræ.

1. Inq. 1. Quid sit censura? R. Nomen censuræ tripliciter accipi posse. *Primo*, pro quovis judicio de aliqua re, ut quando datur censura de aliquo libro. *Secundo* sumitur pro officio; olim enim apud Romanos, qui officio puniendi, & corrigendi gaudebat, ut aliquando Cato, *Censor* dicebatur. *Tertio* accipitur pro ipsa sententia punitiva. Unde Juvenalis *satyr.* 2. notans Junonis injustitiam dixit: *Dat veniam corvis, vexat censura columbas*: Hæc autem sententia, seu punitio potest active, & passive sumi. Active est inflictio pœnæ ex parte Judicis: passive vero ipsa pœna reo inflicta. Et in hoc sensu accipitur nomen censuræ ecclesiasticæ, & definitur: *Pœna ecclesiastica fori exterioris, qua fidelis baptizatus privatur usu aliquorum bonorum spiritualium, ut a contumacia discedat.*

2. Dicitur *pœna*, quia requirit, & supponit culpam, qua deficiente, nulla est censura. Additur *ecclesiastica*, quia a solo Judice ecclesiastico infligi valet. *Fori exterioris*, quia tantum potest imponi ab habente jurisdictionem in foro contentioso. *Qua fidelis baptizatus*, quia censura solum potest ferri in subditos, & non bapti-

tizati subditi Ecclesiæ non sunt. *Privatur usu aliquorum bonorum spiritualium*, non omnium, nec gratiæ, & virtutum, sed tantum eorum, quæ subsunt Ecclesiæ potestati. *Ut a contumacia discedat*, quia est pœna medicinalis ad salutem animæ ordinata; licet enim quandoque censura feratur ad aliorum terrorem juxta illud *Prov.* 19. *pestilente flagellato, stultus sapientior erit*; præcipue tamen imponitur, ut peccator emendetur.

3. Objic. 1. Per peccatum mortale privatur homo bonis spiritualibus; & tamen non est censura, ergo hæc non recte definitur. R. dist. major. Privatur homo per peccatum bonis spiritualibus per modum culpæ, conc. major. Per modum pœnæ, neg. mai. Itaque peccatum grave non est censura, quia per illud non privatur homo bonis spiritualibus per modum sententiæ, aut pœnæ, sed per modum culpæ. Hoc autem modo privat justum gratia, & virtutibus infusis, in quo etiam differt a censura, quæ nec illis privat, nec est incompatibilis cum gratia, sicut peccatum grave: potest enim quis esse in gratia, & ligatus censura.

4. Pro cujus luce notari oportet, quod spirituale potest sumi, vel pro re a corpore distincta, ut Angelus, & anima rationalis, vel pro re conducente ad finem spiritualem, ut gratia, dona, sacramenta, & similia. Item hæc bona spiritualia sunt in triplici differentia: alia propria personæ, ut gratia, & charitas, alia communia fidelibus, ut sacramenta, & beneficia ecclesiastica; alia connexa cum gratia, ut communicatio satisfactionum, & suffragiorum cum aliis fidelibus. Igitur Ecclesia per censuras non privat anima rationali, quia non sunt sententia sanguinis: nec gratia, aut charitate, quia sunt bona peculiaria personæ, nec communione sanctorum, aut communicatione bonorum, quæ ab aliis fidelibus aguntur, quia caret potestate super illis, utpote fundatis in gratia, & charitate, sed tantum privat bonis spiritualibus externis, & communibus, quorum habet dispensationem, & administrationem; quidquid in oppositum inaniter clamitent Lutherus, & Calvinus.

5. Objic. 2. Censura non solum privat bonis spiritualibus, sed etiam temporalibus, ut ab ingressu Ecclesiæ, communicatione politica, & civili, & a sepultura ecclesiastica, ergo data ejus definitio est insufficiens. R. neg. conseq. Censura enim privat dictis bonis corporalibus, & aliis, non directe, sed indirecte, prout conducunt ad bonum spirituale animæ, ut sic peccator resipiscat, & a culpa, & a contumacia quantocius discedat.

6. Objic. 3. Censura sæpe fertur etiam in eos, de quorum emendatione desperatur, ergo non est pœna medicinalis, ut peccator a contumacia discedat. R. neg. conseq. Quia semper censuræ ex se sunt medicinæ ad correctionem delinquentis ordinatæ, esto per accidens non consequatur suum finem principaliorem. Imo hic etiam aliquo modo obtinetur, tum per aliorum terrorem; tum per separationem contumacium, ne cæteros inficiant; tum denique quia licet censura sit principaliter medicina, est etiam punitio, seu pœna. Regulariter tamen non debet Judex censuram excommunicationis proferre, si noscat ipsi reo non profuturam, ut ait D. Thom. *in 4. dist. 18. q. ult. a. 2.*

Punctum II.

Divisio censuræ.

7. Inq. 1. Quotuplex sit censura? R. Tres tantum dari species censuræ, quæ sunt excommunicatio, suspensio, & interdictum. Ita expresse constat ex cap. *Quærenti. De verbor. signific.* ubi interrogatus Innocent. III. quid in Bullis pontificiis nomine censuræ intelligatur, dixit: *Respondemus, quod per eam, non solum interdicti, sed suspensionis, & excommunicationis sententia valeat intelligi.* Unde irregularitas ex delicto, depositio, & degradatio non sunt censuræ, ut patet ex dicta responsione, quæ absoluta, & decretoria est. Et quia irregularitas, depositio, & degradatio ex se sunt perpetuæ, & non exigunt auferri reo emendato; censura autem solum est ad tempus usque ad rei emendationem, qua stante, debet auferri: est enim primario medicinalis, ut ait D. Thom. 3. *p. q. 82. a. 8. ad 3.*

8. Dices: Pontifex in sua responsione solum declarat illas tres esse censuras, non tamen negat dari alias, nec fuit locu-

cutus de censuris, quæ possunt ferri ab homine, nec de speciebus infimis, sed de subalternis, in quibus aliæ continentur, ergo non sequitur, quod irregularitas ex delicto, depositio, & degradatio censuræ non sint. R. neg min. & conseq. Quia responsio Pontificis, utpote dogmatica, & doctrinalis universaliter debet intelligi; alias insufficienter, & diminute quæsito respondisset. Eodem modo, ac si fuisset quæsitus, quid nomine sacramenti in Bullis Pontificiis intelligatur? Responderet, quod baptismus, Eucharistia, & pœnitentia; esset incongrua, & diminuta responsio, ut de se patet. Igitur dicendum est solum dari tres species censuræ jam numeratas.

9. Deinde censura ex parte causæ efficientis dividitur in eam, quæ est *a jure*, & in eam, quæ est *ab homine*. Illa est generalis, & per modum legis permanentis: ista vero est particularis, & per modum præcepti transitorii. Ideo illa, utpote generalis, fertur in omnes ad præcavendum peccatum futurum, ista, utpote particularis, imponitur etiam pro peccato præterito, ut emendetur, vel ut pro eo detur satisfactio. Ab illa, si non est reservata, quilibet Confessarius potest absolvere per cap. *Nuper*. Ab ista solum valet absolvere ejus Author, vel ejus Superior, successor, aut delegatus. Unde esto censura dividatur ex parte subjecti in generalem, & particularem, hæc divisio coincidit cum divisione a jure, & ab homine ex parte causæ efficientis.

10. Denique dividitur censura ex parte formæ in eam, quæ est *latæ sententiæ*, & in eam, quæ est *ferendæ*. Illa statim sine alia sententia incurritur; secus vero ista, quę comminatoria dicitur. Cognoscitur autem censuram esse *latæ sententiæ*, dum dicitur: *confestim, illico, ipso facto, incontinenti sit excommunicatus*. Erit autem *ferendæ sententiæ*, dum Superior ait: *præcipimus sub pœna excommunicationis*, vel utitur verbis de futuro; *ut excommunicabitur, suspendetur &c.* In dubio, an sit latæ, aut ferendæ sententiæ, censenda est ferenda; quia in pœnalibus dubia sunt benigne interpretanda. Concina in præsenti ait, sic esse interpretanda dubia in *meris pœnalibus*: sed ejus venia incongrue addit ly *meris*, quia censuræ non sunt mere pœnales, sed pœnales, & medicinales, ut nemo non videt. Censura posita verbis temporis præteriti, aut indicativi est latæ sententiæ, ut *noverit se excommunicatum, volo, declaro, definio illum excommunicatum, suspensum*, aut *interdictum*.

11. Inq. 2. An hæc verba, *anathema sit*, vel *sit excommunicatus*, contineant censuram latæ, aut ferendæ sententiæ? R. Intelligi communiter de censura latæ sententiæ; tum quia tali forma utuntur sæpe Concilia adversus hæreticos, quos certum est voluisse ipso facto excommunicare. Tum quia licet verbum *sit* possit accipi pro futuro, aut optativo, proprius debet sumi pro præsenti, & imperativo, quia virtus legis, potius quam optare, est imperare, & punire. Ita Benedict. XIV. *in Syn. lib.* 10. *cap.* 1. *n.* 7. Ubi n. 8. improbat *Van = Espen*, qui non bene scripsit de censuris *latæ sententiæ*.

Punctum III.

De potestate ferendi censuras.

12. Inq. 1. An sit in Ecclesia potestas censuras ferendi? R. affirm. Est de fide definitum in Concilio Constantiensi, & Tridentino adversus hæreticos. Patet tum ex Matth. 16. *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cœlis &c.* Prob. ratione: Quia quælibet respublica bene ordinata habet potestatem non solum ferendi leges, sed puniendi rebelles; sed Ecclesia est respublica bene ordinata, ergo habet potestatem rebelles puniendi censuris; quæ ideo dicuntur ensis, gladius, & nervus Ecclesiæ, ejusque disciplinæ.

13. Inq. 2. Quinam gaudeant potestate ferendi censuras? R. Omnes habentes jurisdictionem ordinariam in foro contentioso gaudere potestate ordinaria illas ferendi. Unde illa gaudet Papa pro tota Ecclesia. Similiter Concilia generalia pro tota Ecclesia, Provincialia pro sua Provincia, & Diœcesana pro sua Diœcesi illa potiuntur. Pariter Cardinales pro Ecclesiis proprii tituli, Patriarchæ, Primates, Nuntii Apostolici, seu Legati a latere, Archiepiscopi, Episcopi, & eorum Vicarii, seu Provisores pro respectivis territoriis, secus vero Episcopi Titulares, seu in parti-

tibus, quia subditis carent. Item Capitulum Ecclesiæ Cathedralis, & ejus Vicarius Sede vacante. Denique Prælati regulares hac gaudent potestate majori, aut minori juxta cujusque ordinis statuta; ita ut Generalis pro toto ordine, Provincialis pro sua Provincia, & Prælati immediati quomodocumque vocentur; & in eorum absentia Præsides proprie tales eadem potestate fruuntur. Parochi autem sicut carent potestate in foro contentioso, ita carent potestate censuras ferendi.

14. Potest etiam hæc potestas acquiri consuetudine legittima, & præscriptione; ita tamen ut acquisita circa unam censuram, non acquiratur circa aliam; consuetudo quippe faciendi unum, non dat facultatem circa aliud distinctum. Valet etiam acquiri ratione delicti, quia hujus causa fit subditus delinquens.

15. Inq. 3. Quibus possit hæc facultas delegari? R. Certum esse, quod omnes gaudentes potestate ordinaria posunt eam delegare alteri apto ea utendi. Unde potestas hæc delegari valet cuilibet prima tonsura initiato, nisi sit conjugatus; tunc enim solum ex commissione expressa Papæ poterit ei delegari. Clericus autem, esto solum tonsura initiatus, valet esse vicarius Episcopi, ideoque frui potestate censuras ferendi. Religiosus vero non tonsuratus quantumvis professus, seclusa commissione Papæ, incapax est dictæ potestatis: Et potiori ratione fœminæ, cui nec a Papa probabilius valet ea delegari, quia reputatur jure divino incapax talis potestatis. Ita D. Thom. *in 4. dist. 19. q. 1. art. 1. q. 3. ad 4.*

16. Objic. In cap. *Dilecta* jubetur obedire Abbatissæ, quæ suspenderat clericos sibi subjectos, & de facto Burgis adest regale monasterium ordin. Cisterc. Cujus Abbatissa fert censuras, & quælibet imponit præcepta, ergo fœmina non est incapax jurisdictionis spiritualis. R. neg. conseq. Nec in relato capite sermo est de suspensione, quæ sit censura, sed lato modo sumpta. Si autem velit dici fuisse veram censuram, intelligendum est fuisse latam, non ab ipsa Abbatissa, sed ab ejus assessore clerico, ut accidit in memorato, & memorabili monasterio vulgo de *Huelgas*. Ubi Abbatissa medio assessore fert censuras, ab eis absolvit, confert dimissorias ad ordines, & licentias excipiendi confessiones in territoriis sibi subjectis. Præcepta vero a Priorissis, & Abbatissis imposita, solum sunt politica, ut matris familias, cui obedire tenentur moniales in conscientia juxta qualitatem, & gravitatem materiæ.

17. Sed quia mentionem fecimus de regali monasterio Burgensi, advertere velim, quod loquens de quadam Abbatissa Benedict. XIV. in Bulla incipiente: *Quamvis justo*, ubi tria decernit: *primo, Adhuc vigere constitutionem edit. a summo Pontifice Urbano VIII. super suppressione Jesuitissarum. Secundo, Institutum Virginum Anglicanarum non esse Institutum Jesuitissarum. Tertio, Virgines Anglicanas tantum teneri observare constitutiones* Clem. XI. in hac igitur Bulla ait, se non loqui de Superiorissa generali, *qualis est Abbatissa Burgensis in Hispania, quæ Capitulum generale in ipsa civitate Burgensi singulis annis celebrare solet.* Amor autem veritatis me adigit, tamquam testis ocularis, qui Burgis pluribus annis sum commoratus, dicam, quod licet olim tale Capitulum monialium fuerit congregatum, jam a tempore immemorabili obsolevit, ita ut in observantia clausuræ, quoad egressum e monasterio moniales Cistercienses non differunt a recollectioribus, nec umquam exeunt a suis monasteriis, nisi *forte* in casibus permissis a Pio V. Dicimus *forte*, quia nec hoc vidimus, quamvis per plures annos earum confessiones excipiendo, ipsarum agendi rationem noverimus. Est itaque earum Abbatissa Superiorissa, velut Generalis privativa plurium monasteriorum; sed nec Capitulum generale congregat, nec gaudet jurisdictione spirituali.

18. Ut quis accipiat potestatem ordinariam, aut delegatam ferendi censuras, debet esse vir baptizatus, viator, mentis compos, & saltem tonsura initiatus. Clericus conjugatus, & laycus solum de commissione Papæ potest esse delegatus. Ut autem valide illas ferat, requiritur insuper, quod habeat intentionem ligandi; quod eam exprimat in particulari declarando speciem censuræ, quam imponit. Nam si diceret: *si hoc feceris, sis censuratus*, nihil efficeret, quia ut valeat censura, debet dici: *sis excommunicatus, suspensus, aut in-*

interdictus. Item requiritur, quod non sit impeditus utendi tali potestate, qua ratione, nec Episcopi Inquisitores, nec isti Episcopos possunt excommunicare, quia id ipsis est inhibitum in jure. Invalida est etiam censura lata in eum, qui antea legittime appellaverat, quia appellatio legittima suspendit usum jurisdictionis. Nec aliquis potest excommunicare æqualem, ut si unus Episcopus habeat duos Vicarios, unus alium excommunicare non potest, quia par in parem non habet imperium. Nec Superiorem, quia caret imperio in illum; nec alium in propria causa, quia nequit esse pars, & judex; nisi sit in propriam defensionem. Nec excommunicatus, hæreticus, schismaticus, aut suspensus valet censuras ferre, quia est impeditus, cum ligatus alios ligare nequeat. Debet tamen publice constare esse vitandum; alias valide, esto illicitæ erunt censuræ ab eo latæ, error enim communis cum titulo colorato dat jurisdictionem.

19. Inq. 4. An sit valida censura ex metu lata? R. affirm. Quia, quæ fiunt ex gravi metu, sunt simpliciter voluntaria, & consequenter jure naturæ valida, sed non adest jus positivum irritans censuram ex metu latam, ergo est valida. *Objic.* Absolutio censuræ ex metu extorta nulla est, ergo etiam ipsa censura. R. neg. conseq. Quia datur jus positivum annullans absolutionem censuræ ex metu extortam, non vero censuram ex eodem metu latam. Unde licet ex se pares sint potestas ligandi, atque solvendi; ob justa tamen motiva a jure dispares fiunt.

20. Inq. 5. An quis possit seipsum excommunicare, vel alia censura ligare? R. neg. Quia censuram ferre est actus jurisdictionis contentiosæ, quam nemo valet in seipsum exercere. *Objic.* 1. Potest Pontifex, ac Episcopus sibi indulgentias concedere, & secum dispensare in votis, aut jeiuniis, ergo etiam seipsum censuris ligare. R. neg. conseq. Quia concessio indulgentiæ, aut dispensatio est actus jurisdictionis gratiosæ; ferre vero censuras est jurisdictionis contentiosæ; ideo potest quis secum primum, non secundum, exercere. Nota autem dupliciter posse dispensari in voto, & concedere sibi indulgentias Pontificem, aut Episcopum, nempe immediate sicut alteri ob hoc, vel illud pium opus; vel mediate concedendo in generali eas tale opus facienti. Et tunc si illud ipse efficiat, lucratur indulgentias, sicut cæteri, & hoc modo regulariter sibi eas concedit.

21. Objic. 2. Pontifex, & Episcopus absolvitur in foro conscientiæ ab alio, cui ipsi delegant facultatem, ergo eodem modo poterit ligari censuris facultate ab ipso delegata. R. neg. conseq. Quia Confessarius semel designatus a Papa, vel Episcopo gerit vicem Dei in confessione: Ideo ibi superior fit inferior Confessario, quod non accidit in foro externo. Hinc infertur Papam non posse ligari censura: non a se, ut ex dictis patet, nec ab alio, quia non habet Superiorem in foro externo. Pariter infertur, quod si Episcopus ferat excommunicationem v. g. contra furantes, esto ipse furetur, illam non incurrit, quia respectu sui ipsius nequit jurisdictionem coactivam exercere.

Punctum IV.

De forma ferendi censuras.

22. Inq. 1. Quid requiratur, ut censura valide feratur? R. Non sufficere, id Judicem velle, sed debere verbis, scripto, aut signo aliquo id ostendere, exprimendo censuram in specie. Non tamen adsunt verba, aut signa determinata, dummodo voluntas ferentis censuram determinatam sufficienter declaretur. Unde mutus potest illam ferre signis certis, aut in scriptis. Si feratur censura sub distinctione, dicendo: *Si non restituas intra mensem, te excommunico, aut suspendo,* valida est, esto illicita, & quam reus elegerit, incurret. Debet tamen exprimi in suspensione, an sit ab officio, vel beneficio. Excommunicatio absolute lata intelligitur de majori, quia analogum per se sumptum stat pro famosiori. Valet ferri censura sub conditione de præterito, aut præsenti, & tunc non suspenditur, quia, si adest conditio, incurritur, secus vero, si non adest. Lata sub conditione de futuro, ut *si non restituas intra octo dies*, suspenditur usque ad id tempus. Hoc autem valet prorogari a creditore, ad cujus instantiam fuit lata censura, quia sicut potest remittere debitum,

tum, ita valet tempus protrahere; at non solvendo in termino designato, vel a creditore protracto, incurritur censura a debitore culpabiliter moroso.

23. Objic. Solum ille, qui tulit censuram, valet eam suspendere, ergo non creditor. R. In dicto casu suspendere censuram ipsum, qui eam tulit, sed quia eam tulit ad petitionem partis, hac prorogante terminum solutionis, vult Judex, quod censura suspendatur juxta partis voluntatem.

24. Inq. 2. Quæ solemnitas debeat observari, ut censura licite feratur? R. Innoc. IV. in *cap. 1. Cum medicinalis. De sent. excom. in 6.* illam designare, præscribendo debere proferri excommunicationem in scriptis, conscribendo expresse ejus causam. Deinde debere exemplum scripturæ tradi excommunicato infra mensem, si fuerit Judex requisitus, super qua requisitione faciendum est publicum instrumentum sigillo authentico consignatum: atque idem est observandum pro censuris suspensionis, & interdicti ferendis sub pœna suspensionis ab ingressu Ecclesiæ, & officiis divinis, a violatore ipso facto incurrenda; nisi ex justa causa dictam solemnitatem omittat. Episcopi autem dictam pœnam non incurrunt, quia de eis in hoc capite non fit mentio, sine qua pœnas in jure contra violatores assignatas Episcopi non incurrunt. Nec prælati regulares tenentur observare apices juris in censuris ferendis, tum ex privilegio, tum ex consuetudine. Nec dicta solemnitas requiritur ad valorem; valida enim est censura lata sine illa; peccabit tamen graviter Judex eam omittens absque causa, quando, citatione præmissa, & cognitione causæ, fert censuram per modum sententiæ.

25. Inq. 3. An præcedere debeat monitio censuram? R. Sub distinctione. Vel enim censura fertur a Jure, vel ab homine ad præcavendum malum futurum, aut per modum statuti generalis, & tunc nulla requiritur specialis monitio, quia ipsum jus satis admonet, & pariter præceptum, quamdiu durat, semper monet, erg. tunc non requiritur specialis monitio, nisi in ipso exigatur, ut si dicat: *Nisi monitus resipiscat.* Vel censura fertur ab homine per modum sententiæ ob delictum commissum habens tractum successivum, ut quando ponitur excommunicatio, ut furtum restituatur. Et tunc jure naturali, divino, & humano debet præcedere monitio. Patet ex cap. 18. *Matth. Quod si Ecclesiam non audierit, sit tibi tamquam ethnicus.* Ratione etiam liquet, quia ad censuram incurrendam requiritur contumacia; contumax autem non est, qui prius monitus non fuit. Pariter, ut quis declaretur censuratus, citari debet, ut facti, aut delicti rationem reddat, sicut fecit Synodus Ephesina *Act. 1.* dum *Canonibus obtemperans, tertio Nestorium vocavit.*

26. Hæc autem monitio fieri debet, esto delictum sit notorium, imo esto contumacia sit etiam notoria, quia absque monitione contumacia erit utique in affectu, sed non in effectu; hæc quippe absque monitione adesse nequit, aliud enim est contumacia contra legem; aliud contumacia contra Judicem. Atque eadem ratione requiritur monitio pro incurrenda censura *ferenda* a jure imposita, quia aliud est, quod quis sit inobediens juri comminanti censuram, aliud, quod sit inobediens homini illam infligenti; ad hoc enim requiritur monitio ab ipso homine. Quando autem in jure adest censura *latæ sententiæ*, sine ulteriori monitione incurritur, ut dictum est.

27. Inq. 4. Quot monitiones debeant præcedere censuram? R. Quod trina monitio, vel una pro tribus, quæ virtualiter trina sit, præcedere debet. Hæc autem monitio trina, vel una pro tribus dicitur in jure *competens*, & frequentius *canonica.* Tunc præcedit trina monitio, quando separatim reus ter monetur, assignato pro unaquaque congruenti temporis intervallo pro diversitate negotiorum, & circumstantiarum. Unde licet regulariter servari debeat intervallum ad minus duorum dierum; potest tamen ex causa redigi ad unum diem, vel ad brevius tempus. Tunc fit monitio una pro tribus, quando Judex, dato congruo spatio temporis, monet illam unicam valere pro tribus. Cap. *Sacro approbante.*

28. Semper fieri debet monitio, vel in scriptis, vel coram testibus idoneis ab ipso Judice, vel ejus nomine; alias contumacia non esset contra mandatum Su-

pe-

perioris. Quando fertur censura contra personam particularem, debet monitio fieri ipsi personæ, nisi dolose se subtraxerit, aut vi impediat, vel careat domicilio; in his enim casibus sufficit fieri in Ecclesia, aut loco publico, affigendo chirographum, in quo causa, & reus censuræ exprimatur. Si una monitio facta fuerit ipsi reo, vel probari possit ad ejus notitiam pervenisse, reliquæ fieri possunt ad ejus domum, Ecclesiam, aut locum publicum. Censura lata sine dictis monitionibus, esto sit illicita graviter, valida tamen est, quia non sunt de solemnitate substantiali, sed accidentali. Excipitur duplex casus, in quo censura, omissa trina monitione, aut una pro tribus, nulla est. Primus est, quando Judex excommunicat, suspendit, aut interdicit communicantem cum excommunicato a se. Secundus, quando delegatus ea conditione facultatem ferendi censuras accepit, ut non nisi præmissa trina monitione canonica illas ferat, Cap. *Romana Eccles. de sent. excom. in 6.*

Punctum V.

De tempore, & loco ferendi censuras.

29. Inq. 1. Quibus diebus ferri debeat censura? R. Diebus feriatis non debere ferri per modum sententiæ cum strepitu judiciali, & cognitione causæ. Erit tamen valida, esto graviter illicita censura dictis diebus sic prolata. Potest vero licite ferri per modum legis, aut statuti generalis, aut sine causæ cognitione diebus feriatis. Imo ligatus jam censura, quolibet die denuntiari valet; citari tamen prius debet, ut audiatur, & se defendat; quod si delictum agnoscat, & emendationem promittat, non est denuntiandus. Ab eo facienda est denuntiatio, a quo lata fuit censura; si vero inflicta sit a jure, denunciari debet ab Episcopo loci, in quo incursa fuit censura.

30. Inq. 2. An extra proprium territorium possit quis ferre censuras per modum sententiæ? R. neg. Quia jurisdictio contentiosa nequit exerceri extra proprium territorium, ut sæpe cavetur in jure canonico. At valida, & licita est censura lata extra proprium territorium per modum statuti, pro delictis futuris præcavendis, vel quando causa jam est cognita in proprio territorio, quia tunc non fit cum strepitu judiciali. Eadem ratione potest Episcopus absolvere a censuris suos subditos extra proprium territorium. Potest etiam eos ligare censuris extra suum territorium, aut locis vicinioribus, quando est injuste expulsus a sua Diœcesi, petita, & non obtenta licentia a loci Ordinario. At, isto consentiente, valet extra propriam Diœcesim ferre censuras in subditos utriusque cum consensu partium.

31. Inq. 3. An Episcopus in sua Diœcesi existens possit ligare censuris suum subditum extra existentem, pro delicto intra illam commiso, ut si subditus Episcopi Salmanticensis ibi furatus fuerit, & exeat ad Diœcesim Abulensem, poterit ne a proprio Episcopo censuris ad restitutionem obligari? R. affirm. Alias impunitus maneret delinquens: si enim non posset puniri a proprio Pastore, a nullo posset; quia ab alieno non potest, cum non sit illius subditus: igitur valet puniri a proprio ob delictum in proprio territorio perpetratum.

32. Objic. 1. Ex cap. *Ut animarum. De const. in 6. Cum extra territorium jus dicenti non pareatur impune.* 2. Rex nequit punire subditum existentem in alio regno, esto in proprio deliquerit. 3. Quia nequit citari, ergo nec ligari censuris. R. ad 1. Textum illum loqui, quando delictum non est commissum in proprio territorio, quo in casu jurisdictio Episcopi non extenditur ad subditum in alio Episcopatu existentem. Ad 2. quod Rex solum potest punire vi coactiva corporali, quæ in alieno regno non exercetur, ne turbetur pax Principum, & regnorum. At censura est pœna spiritualis, quæ ipso factō incurritur, unde paritas non tenet. Ad 3. Quod citatio partis est actus requirens strepitum, secus vero incursio censuræ; ideo ista, non illa valet fieri extra proprium territorium.

33. Si censura imponatur ob actum, vel omissionem in proprio territorio consumatum, incurritur ab existente in alieno. Ut si Episcopus jubeat sub censura clericis venire ad Synodum, aut suæ Ecclesiæ assistere, inobedientes illam incurrunt, esto sint extra Diœcesim, quia absentia, seu non præsentia consum-

tur intra propriam Diœcesim. Contra vero, si delictum fuit inchoatum in proprio territorio, & consumatum in alieno, non incurritur censura. Ut si sit lata contra stuprum committentes, & illum quis in proprio territorio inchoavit tactibus, sed extra consumavit, quia censura fertur contra actum in sua linea completum. At si quis lethaliter alium vulneravit in proprio territorio, licet extra moriatur, incurrit censuram latam contra homicidas, quia tota actio occisiva fuit consumata ex sua parte in proprio territorio.

34. Inq. 4. An Episcopus possit punire censura existentem, & delinquentem in aliena Diœcesi? R. neg. Quia jurisdictio Episcopi limitatur quoad personas, & locum suæ Diœcesis, nisi ratione delicti sortiatur forum, ergo dum extra ejus territorium est persona, & ibi delinquit, non subjacet censuræ illius. Unde si Episcopus ferat censuram contra accedentes ad monasteria monialium, & contra cum eis loquentes, accedens ad monasterium exemptum illam incurrit, secus vero loquens cum illis. Ratio primi est, quia accesus, seu via subditur ditioni Episcopi. Ratio secundi est, quia monasterium exemptum reputatur extra suam ditionem quoad jurisdictionem. Alienum autem subditum delinquentem in sua Diœcesi valet punire censuris, quia ratione delicti sortitur forum, & fit ejus subditus; nisi exeat, priusquam illum citet, aut ejus causam incipiat, quia non est ejus subditus simpliciter, sed tantum ratione delicti, & manens in ejus territorio, saltem usque ad citationem, aut causæ inchoationem.

35. Inq. 5. Quos obliget præceptum sub censura impositum ad præcavenda delicta futura, vel ad revelanda commissa? R. Quod si lata sit per modum statuti, aut legis prohibentis futura delicta, ligat etiam alienigenas ibi existentes animo degendi pro aliquo tempore; secus si solum adsint pro brevi transeunter, quia talis lex fertur in favorem territorii. Si sit per modum sententiæ, aut præcepti particularis, solum obligat subditos præsentes, quia primario respicit personas. Si denique imponatur per modum legis permanentis, ligat subditos præsentes, & etiam futuros, quia intentio ferentis est, quod semper duret, & obliget. Censuræ latæ a Prælatis regularibus in proprios subditos, ligant eos, ubicumque existant, quia illorum jurisdictio non tam locum, quam personas respicit. Cap. *A nobis.*

Punctum VI.

De materia censuræ.

36. Inq. 1. Quæ sit causa materialis, seu materia censuræ? R. Esse culpam, imo culpam contumaciæ contra præcepta Ecclesiæ. Culpa enim ut sic est velut materia remota censuræ, contumacia vero est ejus materia proxima. Qua ratione nec culpa solum contra jus divinum, & naturale; nec culpa solum omnino præterita potest puniri censura; sed requiritur culpa contumaciæ contra mandata Ecclesiæ, aut Superioris ecclesiastici. Unde censura lata sine ulla culpa invalida est, quia censura est pœna, quæ proprie talis solum pro culpa valet infligi. Imo pro excommunicatione, suspensione, & interdicto personali requiritur culpa propria, quia pro culpa aliena non debet puniri innocens. Ang. *q.* 21. *a.* 3.

37. Objic. 1. Deus sæpe punivit ob peccata parentum filios, & ob delicta aliorum innocentes, ut patet in diluvio, & incendio Sodomæ. 2. Idem contingit in interdicto locali, quo innocentes ob peccata aliorum puniuntur censura, ergo hæc infligi valet ob culpam alienam. R. Ad 1. Pœnas a Deo inflictas filiis pro delictis parentum, & innocentibus pro peccatis aliorum non fuisse propriæ pœnas, sed quasdam pœnalitates, pro quibus non requiritur culpa propria, nam etiam aliena potest esse earum causa, ut patet in Adami peccato, ob quod omnes ejus filii quotidianas patimur pœnalitates, non alia ratione, nisi quia sumus aliquod ejus, & cum eo connexionem habentes, per quod patet etiam ad 2. & fusius mox patebit.

38. Inq. 2. Qualis culpa requiratur pro censura ferenda? R. Culpam debere esse pœnæ proportionatam. Ideo censura levis, ut excommunicatio minor, ferri valet pro culpa levi. At censuræ graves *latæ sententiæ* nequeunt imponi nisi pro culpa gra-

gravi. Si autem censuræ graves sint *ferendæ sententiæ*, distinctione opus est. Vel enim continent clausulam, quod absque ulla monitione possint a Judice applicari, vel non; si primum, requiritur culpa gravis, quia eo ipso absque alio peccato, & monitione incurritur tunc censura gravis, ergo culpa gravis requiritur pro illa juste imponenda, alias esset pœna culpæ improportionata. Si secundum, non requiritur culpa gravis præcise, quia eo ipso, quod requiratur monitio, si materia non sit multum gravis, potes imponi pro culpa levi. Hinc resolvitur illud dubium, an præceptum Superioris sub censura in materia ex se non gravi obliget graviter? Ad quod fit satis sub distinctione data; vel enim præceptum affert dictam clausulam, vel non: Si primum, obligat graviter; secus si secundum, ut dictum est *tract. de legib.*

39. Objic. 1. Excommunicatio minor est pœna gravis, privat enim receptione sacramentorum, quæ privatio est malum grave; & tamen imponitur pro culpa levi, ergo pro culpa levi valet infligi pœna gravis. 2. Percussio levis clerici punitur excommunicatione majori. 3. sæpe imponitur censura *latæ sententiæ* pro culpa levi, ut pro ingressu ad talem domum, aut pro accesu ad monasterium monialium, & similibus, ergo.

40. R. Ad 1. Quod excommunicatio minor licet privet bono notabili spirituali, non reputatur pœna gravis, quia facile potest quis ab ea absolvi, & eximi; ideo valet infligi, etiam pro culpa levi. Vid. D. Thom. *Supplem. q.* 23. *a.* 3. *ad* 3. Ad 2. Quod percussio clerici, pro qua incurritur excommunicatio major, solum est levis respective ad mediocrem, & enormem; in se tamen supponitur gravis absolute. Ad 3. Quod dum fertur censura contra ingredientes talem domum, & similia, materia ex se levis, fit gravis ratione scandali, aut periculi. Unde numquam censura *latæ sententiæ* infligitur pro materia, aut culpa undequaque levi. Imo censuræ non deberent imponi nisi pro culpa gravissima, aut cui aliter nequeat mederi, sunt enim velut extremum remedium, inferens gravissimum spirituale præjudicium.

41. Inq. 3. An pro actu pure interno possit ferri censura. R. neg. Quia licet potestas Ecclesiæ sit spiritualis, residet tamen in hominibus, qui actus mere internos cognoscere, aut de is judicare nequeunt. Unde pro hæresi pure interna non incurritur censura contra hæreticos lata. Hanc sententiam amplectitur in præsenti, & defendit P. Concina, licet *tract. de legib.* contra Salmant. acriter teneat legislatorem humanum posse præcipere, & prohibere actus mere internos, quod si verum foret, non est, cur Ecclesia ferre non posset censuras per modum statuti generalis contra hæreticos mere internos, & alios delinquentes.

42. Objic. Potest Ecclesia dispensare in votis mere internis, & irritari illa, reservare etiam peccata pure interna, ergo poterit pariter ferre censuras pro eisdem actibus internis eos præcipiendo, aut prohibendo. R. neg. conseq. Quia Ecclesia nequit dispensare in votis sine causa, & ejus cognitione; unde dispensat in votis sibi manifestatis. Irritatio vero non est actus jurisdictionis, sed plenitudo dominii in voluntatem inferioris. Reservatio autem proprie cadit supra jurisdictionem Confessarii, ne valeat absolvere peccata sibi confessa. Unde non est actus jurisdictionis directe exercitus circa peccata interna, sed circa ministrum inferiorem. Aliæ objectiones solutæ manent loco citato, ubi etiam explicatur, quando, & quomodo actus interior ut forma exterioris, aut ex connexione cum eo valeat præcipi, aut prohiberi a Legislatore humano. Unde ex omnibus habetur conclusio generalis, quod solus actus exterior potest præcipi, aut prohiberi sub censura.

43. Inq. 4. Qualis actus exterior requiratur pro incurrenda censura, sub qua prohibetur? R. Non sufficere actum, utcumque; sed requiri actum externum, qui ab interno procedat, & sit completus in sua linea, ac plene significativus. Nec suffieit affectus, intentio, aut conatus aliquid faciendi, nisi de facto fiat, & sequatur; dummodo lex non exprimat velle etiam conatum punire, ut in *Clement. De pœn. cap.* 1. ubi puniuntur censura religiosi mendicantes, qui in concionibus, aut colloquiis conantur avertere fideles a solutione decimarum. Unde attendi debent verba legis prohibentis, re-

regulariter autem requiritur actus consumatus externus.

Punctum VII.

De censura contra mandantes, & consiliantes.

44. Inq. 1. An censura contra aliquid facientes comprehendat mandantes, & consiliantes? R. neg. Quia, quoties vult illos comprehendere, eos exprimit, ergo quando illorum non meminit, eos censura ligare non intendit. Unde nisi aliquando exprimantur, non comprehenduntur, nec censura ligantur. Nec officit, quod facientes, & consentientes pari pœna puniuntur, & quod per alios facimus, per nos facere dicitur juxta regulam 72. juris. Nam primum est verum quoad Deum; idem enim peccatum committunt: secus vero quoad Ecclesiam, quæ si vellet punire mandantes, eos exprimeret. Secundum pariter est verum improprie, & in favorabilibus, non in odiosis, quæ stricte, & proprie sunt interpretanda; odia enim sunt restringenda. Ex mera ratihabitatione mali ab alio perpetrati non incurritur censura, nisi in percussione clerici; quia mera ratihabitio nullum præstat influxum.

45. Inq. 2. An censura lata contra mandantes, & consiliantes comprehendat illos, qui dederunt mandatum, & consilium simplex, minime influens in effectum? R. Quod si mandatum, vel consilium auxit, vel acuit animum ad malum faciendum, comprehendit illos censura, quia vere sunt causa, aut concausa mali perpetrati; ac proinde in censura comprehensi. Si autem mandatum, aut consilium nec acuit animum, nec influxit in effectum, vel quia non fuit perpetratum, vel quia alius non se movit ad illum ex mandato, aut consilio, non comprehendit eos, quia tunc nec sunt causa moralis, nec influunt in effectum vetitum. Verum si dubitaretur, an influxerint, probabilius comprehenduntur, quia constat de mandato, & consilio; & solum dubitatur de influxu, quo in casu possesio stat pro lege.

46. Inq. 3. An, si mandatum, aut consilium fuit efficaciter, & pro viribus revocatum, incurratur censura a mandante, seu consiliante, secuto effectu prohibito? R. Sub distinctione; vel enim revocatio innotuit mandatario, aut consiliario, vel ad eos intimata non fuit. In primo casu de mandante omnes tenent non incurrere censuram: quia, supposita efficaci revocatione intimata mandatario, si effectus sequatur, non a mandato, sed a sola malitia mandatarii causatur. At de consiliante quidam aliter sentiunt; putant enim, quod, licet revocatio consilii innotescat consiliario, adhuc in hujus mente perseverat ratio, quæ illum induxit ad executionem actionis vetitæ. Sed idem tenendum est de consiliante, ac de mandante. Vel enim consilium fuit mere approbativum sine peculiari ratione, aut instructione, & tunc nemo negare valet sufficere ejus revocationem cum aliqua ratione Christiana serio intimata ad illud convellendum. Si autem consilium fuit rationibus fulcitum, intimatis aliis æque, vel plus solidis ad illud dissuadendum, elidendum, & repellendum, effectus subinde secutus non est imputandus consilianti, sed proterviæ, & contumaciæ consiliati.

47. In secundo autem casu major est difficultas: nam, si revocatio mandati, aut consilii non innotuit mandatario, mandans, aut consulens sunt causa moralis actionis vetitæ sub censura, ergo illam incurrunt, ajunt plures, esto pœnitentia ducti, sint in statu gratiæ. Nihilominus oppositum verius putamus, si modis omnibus curarunt, quod revocatio perveniret ad notitiam mandatarii, aut consiliarii. Tum quia censura non incurritur ob contumaciam præteritam, sed ob actualem; in eo autem, qui serio, & efficaciter pœnitet de consilio, aut mandato, non est contumacia actualis: Igitur nec censura incurritur ab eo. Tum quia censura est medicina applicanda ægrotis, non sanis, ergo sanus, qui est in gratia, nec indiget censura, nec est dignus, ut ea puniatur; alias medicina daretur sano, non indigenti.

48. P. Concina *lib.* 3. *de cens. cap.* 4. *num.* 13. duo tenet opposita his sententiis. Primo, quod, esto revocatio seria mandati, aut consilii innotescat mandatario, aut consiliario, incurritur censura a mandante, & consiliante, si effectus sequa-

tur-

tur ; quia *Talem*, inquit, *consiliator imprimere persuasionem potest, quæ nullo modo queat a consiliante revocari.* Sed non procedit consequenter; ipse enim in *tract. de restit. lib. 2. diss. 2. c. 9. §. 2. num. 23.* loquens de consiliante inquit : *Quando consiliator contrariis, & veris rationibus dissuadere studet suo clienti, nihilque intentatum reliquit, ut a malo consilio eum abducat, licet supersint physice in mente priora dictamina, moraliter tamen deleta sunt, & abrogata. Ex sola quippe malitia clientis, qui consilium accepit, dictamina illa moraliter influunt in malum secutum.* Ex his ut probabiliorem adoptat sententiam Salmanticensium, quæ liberat a restitutione consulentem in casu memorato, ergo inconsequenter procedit non liberans eum in eodem casu a restitutione, nec a censura in fine n. 18. *Vid a nobis dicta tract. 19. n. 93.*

49. Secundo ut falsam rejicit sententiam Salmant. qui docent mandantes, aut consulentes non incurrere censuram, quando ante effectum secutum serio, & ex animo revocarunt mandatum, aut consilium, & modis omnibus studuerunt revocationem intimare suis clientibus, & non potuerunt. Arguit igitur contra eos Concina sic : *Quis enim prohibet aliquem esse in gratia simulque excommunicatum? An excommunicatio impedit, ne homo in gratiam restituatur* ? Sed hic scrupulus dispellitur ex ipsa definitione, & natura censuræ : Ex ea enim patet, quod solum a contumaci potest incurri. Unde licet censura non sit incompatibilis cum graria in *facto esse*, bene vero in *fieri.* Quamvis namque excommunicatio non impediat gratiam, gratia tamen impedit excommunicationem subsequentem. Potest quis esse conjugatus, & simul religiosus, aut Sacerdos, ex quo inepte arguitur, quod religiosus, aut Sacerdos possit fieri conjugatus. Potest amens esse simul censuratus, sed non potest amens incurrere censuram. Eodem igitur modo potest excommunicatus esse simul justus, nequit simul fieri excommunicatus. Præterea ipse Concina *loco cit. n. 1.* ait de censura, quod, *sanitate habita superflua est*, quia, si peccator resipiscat, non est contumax, ergo inconsequenter postea asserit, quod, esto resipiscat, & sit in gratia, ligatur censura. Mitto alias inconsequentias, ne fusior fiam, dum brevitati consulere cupio. Circa exemplum propinantis venenum, & resipiscentis ante effectum secutum, notari debet, quod licet resipiscentia liberet a censura, non vero a restitutione ; hæc enim non dependet a contumacia, sed oritur ex damno illato jure naturæ. Nota etiam, quod venenatus vivere potest per aliquot dies, in quibus propinator valet commode, ac serio pœnitere, & in gratia constitui, & in tali casu dicimus, non incurrere censuram in foro interno.

Punctum VIII.

De subjecto censuræ.

50. Inq. 1. Quæ conditiones requirantur, ut quis censuris ligari possit ? R. Quinque conditiones requiri. 1. Quod sit homo viator. 2. Quod sit baptizatus. 3. Quod sit rationis compos. 4. Quod sit subditus. 5. Quod sit persona determinata, prout mox dicetur. *In primis* igitur subjectum censuræ debet esse homo ; bruta enim incapacia sunt censuræ. Unde quando locusta, bruchus, mures, & similia anathematizantur, non est propriè ferre censuras, sed ea execrare, petendo a Deo eorum repulsionem, & destructionem. Item debet esse viator subjectum censuræ, quia potestas ligandi data Ecclesiæ solum est *super terram.* Si autem aliquando mortui anathematizantur, solum est indirecte privando vivos, ne eos sepeliant in loco sacro, aut ne pro eis suffragia publica offerant. Et quando absolvuntur, tollitur vivis prohibitio eos sepeliendi, pro eis orandi, aut cum eis communicaddi in suffragiis publicis.

51. *Secunda* conditio est, quod sit baptizatus ; quia Ecclesia non regit illos, qui foris sunt ; ideo Judæi, Saraceni, & alii non baptizati nequeunt plecti censuris. Possunt tamen hæretici, qui semel, quod sint baptizati, subduntur Ecclesiæ potestati. *Tertia* est, quod sit rationis compos ; impos enim rationis, sicut nequit peccare, ita nec censuris ligari, saltem directe. Impuberes autem rationis capaces licet verberibus potius, quam censuris puniri debeant, valent tamen etiam

con-

censuris ligari, & de facto ligantur ob clerici percussionem, violationem clausuræ monialium, & interdicto locali. Aliis vero censuris a jure, vel ab homine non ligantur, nisi exprimantur, ut communiter sentiunt AA. ex Ecclesiæ benignitate ob teneram puerorum ætatem.

52. *Quarta* est, quod sit subditus. Hinc nemo potest seipsum ligare censura, quia nemo valet esse in eadem causa reus, & judex; nec superiorem, nec æqualem, quia par in parem non habet imperium. Unde Papa nequit censuris ligari, nisi a fide deficiat. Tunc enim judicari, & condemnari valet a Concilio ex cap. *Papa. dist.* 20. Imperatores, Reges, Imperatrices, & Reginæ a solo Papa queunt ligari censuris. Episcopi, & Cardinales in suspensione, & interdicto generaliter latis non comprehenduntur, nisi specialis de eis mentio fiat. At secus est de excommunicatione; cui sine ulla mentione subjacent: ab hac enim non excipiuntur Episcopi, sicut excipiuntur ab illis in cap. *Quia periculosum. De sent. excom. in* 6.

53. *Quinta* conditio est, quod sit persona determinata. Unde communitas licet possit suspendi, aut interdici, non tamen excommunicari per modum sententiæ; quia non est credibile singulos communitatis deliquisse, quin aliqui sint innocentes. Potest autem excommunicatio ferri in communitatem per modum præcepti, aut statuti; tunc vero potius fertur contra particulares transgressores præcepti, quam contra communitatem. Si omnes alicujus communitatis reperirentur delinquentes posset illa communitas excommunicari a Papa licite, & valide; ab aliis Superioribus valide, sed illicite. Ex cap. *Romana, de sent. excom. in* 6.

54. Inq. 2. An quis, incursa una censura, possit aliam, vel alias simul incurrere? R. affirm. Vel enim sunt diversæ rationis, & sic non est dubium, quod excommunicatus possit suspendi, & interdici, saltem ob diversa delicta. Censuræ quippe diversæ rationis sunt privationes distinctorum bonorum. Vel sunt ejusdem rationis, ut plures excommunicationes, & sic etiam, una incursa, potest incurri alia, & alia: quia, multiplicatis causis, debent multiplicari effectus, & iteratis culpis iteratæ pœnæ respondent. Unde percusor duplicis clerici, vel ejusdem duplici tempore moraliter diverso duplicem censuram incurrit. Quoties igitur delictum sub censura vetitum est moraliter diversum, diversa incurritur censura, quia adest malitia, & contumacia moraliter diversa. D. Thom. *q.* 22. *a.* 6.

55. Objic Excommunicatio est privatio totalis bonorum, quibus Ecclesia fidelem privare valet; sed privatio totalis non suscipit magis, & minus, ergo semel incursa una excommunicatione, non potest incurri alia; sicut, qui semel est cœcus, nequit aliam cœcitatem incurrere, vel amplius privari visu. R. Ex D. Th. *in Addit. q.* 22. *a.* 6. *ad* 2. *Ad* 2. *dicendum quod privatio, quamvis non recipiat magis, & minus secundum se, recipit tamen magis, & minus secundum suam causam, & secundum hoc excommunicatio potest iterari: & magis elongatus est a suffragiis Ecclesiæ, qui pluries est excommunicatus, quam qui semel tantum.* Ad exemplum visus dicitur, aliud esse de privationibus physicis, aliud de moralibus, quia illæ commensurantur solum a forma, qua privant, istæ vero etiam a causa. Unde, iterata causa, iteratur privatio, ut patet in peccato mortali, quod, licet sit privatio totalis gratiæ, multiplicatur in eodem subjecto juxta iterationem actus, per quem incurritur, sive sit ejusdem, sive diversæ rationis. Præterquamquod, magis elongatur a visu, qui caret organo, quam qui solo oculorum lumine caret:

56. Nota tamen effectum formalem censuræ, licet inducat privationem, proprius consistere in quodam impedimento, seu vinculo moraii, quo ligatur, & impeditur censuratus, ne participet bona communia spiritualia Ecclesiæ. Unde multiplicata censura, multiplicatur vinculum morale, quo magis elongatur a dicta participatione, & ablato uno per absolutionem, potest manere aliud, sicut, si essent duo obstacula lucis, ut hæc intraret in cubiculum, non sufficeret tollere unum, ut fugarentur tenebræ, quæ sunt privatio lucis, nisi auferatur aliud, quod etiam illius ingressui obstabat. Et idem est de ligato duplici compede, cui, uno soluto, opus est aliud solvere, ut possit ambulare.

57.

57. Inq. 3. An propter idem delictum possint incurri plures censuræ? R. Solam unam regulariter incurri, quando censura lata est a pluribus eamdem potestatem habentibus. At si delictum sit vetitum a diversis Superioribus ex motivo formaliter diverso, possunt ob idem delictum incurri plures censuræ. Unde potest quis excommunicari a jure, & ab homine, vel ab Episcopo, & ab Inquisitore, vel ab Episcopo originis, domicilii, & a Papa, quia potest dari diversa formaliter contumacia, & inobedientia, qua diversa potestas violatur. Igitur potest quis incurrere plures censuras, sive ex distinctis causis, sive ex diversis Superioribus.

Punctum IX.

De causis excusantibus a censura incurrenda.

58. Inq. 1. Quot, & quæ sint causæ excusantes a censura incurrenda? R. Septem communiter numerari. 1. Est nullitas censuræ, vel quia fertur a Judice incompetenti, vel sine jurisdictione, vel absque aliqua monitione, vel interposita legittima appellatione. 2. Injustitia causæ, sive innocentia partis. 3. Ignorantia. 4. Metus gravis. 5. Impotentia. 6. Necessitas. 7. Volunras partis, in cujus favorem lata fuit censura, de quo superius diximus. Regula generalis est, quod excusatus ex quocumque capite a peccato contra legem ecclesiasticam, excusatur a censura incurrenda.

59. Inq. 2. An omnis censura injusta sit nulla? R. neg. Quia potest esse injusta ex pravitate animi judicis, vel ex defectu alicujus requisiti accidentalis, & tamen valida, si nullum requisitum essentiale ei deficiat. Potest etiam censura esse injusta in re, & justa secundum allegata, & probata. Tunc erit injusta materialiter, quia infligitur innocenti, sed formaliter justa, quia applicatur legaliter probato reo.

60. Inq. 3. Quomodo gerere se debeat certus de sua innocentia, censuratus juridice ut reus? R. Quod in occulto, & privatim non tenetur obedire, & potest se gerere, ac si talis censura non esset, quia in rei veritate, & coram Deo non incurrit illam. Tamen in publico, & coram ignorantibus ejus innocentiam, debet se gerere ut reus ad vitandum scandalum, imo in foro externo cogetur, si non obediat, subire pœnam, nisi appellatione, aut alia via se subtrahat, aut publice suam innocentiam depromat.

61. Inq. 4. An ignorantia censuræ excuset ab illa incurrenda? R. Sub distinctione. Ignorantia quippe invincibilis juris, facti, ac etiam censuræ excusat; quia quælibet ex his ignorantiis, si vere invincibilis est, excusat a culpa contumaciæ requisitæ ad eam incurrendam, ergo non incurritur, quavis ex illis astante. Ut de censura v. g. contra ingredientes in monasterium monialium, ignorans invincibiliter legem id prohibentem, vel monasterium esse monialium, vel ipsam censuram, sub qua prohibetur, non incurrit illam. At quia difficile est dari ignorantiam invincibilem, & non semel affectatur, ubi vere non est, ideo raro excusantur fœminæ ingredientes monasteria virorum, & viri ingredientes monasteria monialium.

62. Si ignorantia est vincibilis graviter culpabilis, etiam distinctione opus est. Vel enim censura lata est contra facientes hoc, vel illud *scienter*, *temerarie*, *præsumptuose*, *dolo*, *vel temerario ausu*, & tunc non incurritur censura cum ignorantia vincibili, crasa, aut supina, quia lex ad eam incurrendam, requirit notitiam, seu scientiam non solum legis, sed & censuræ. Nisi sit ignorantia affectata ad liberius peccandum, tunc quippe notitia adest, esto affectetur non adesse, ideoque talis ignorantia æquiparatur scientiæ. Si autem censura sit lata absolute sine ulla ex dictis clausulis, ignorantia crassa, & supina non excusat, ut patet ex cap. *Utanimar. de constit. in* 6. Ubi decernitur ignorantiam, quæ non sit crassa, & supina excusare a sententiis Ordinariorum, ergo quæ crassa, & supina est, non excusat. Et idem est dicendum de ignorantia graviter vincibili distincta a crassa, & supina, quæ probabilius non excusat a censuræ incursione, esto vere adsit, si dicatur pure vincibilis. En verba Constit. *Ut animarum periculis obvietur, sententiis per statuta quorumcumque Ordinariorum prolatis ligari nolumus ignorantes, dum ta-*

tamen eorum ignorantia crasa non fuerit, aut supina.

63. Inq. 5. An metus gravis excuset ab incursione censuræ? R. Sub distinctione. Vel enim res præcepta, aut prohibita est de mero jure ecclesiastico, ut jejunare tali die, & in hoc casu violans jejunium ex metu gravi, nec peccat, nec incurrit censuram; quia Ecclesiæ præcepta non obligant cum magno detrimento. Vel res est præcepta, aut prohibita, etiam jure naturali, & divino, ut percussio clerici. In hoc casu esto operans contra eam ex metu gravi peccet graviter, quia præcepta naturalia, & divina obligant quocumque metu; tamen non incurrit censuram ob dictam rationem; non enim vult Ecclesia obligare cum notabili damno. Hinc apparet non scite requiri a quibusdam metum gravem cadentem in virum constantem, ut patiens excusetur a censura. Non enim requiritur metus cadens *in virum constantem*, sed sufficit esse vere gravem, alias in casu percusionis clerici non excusaret a censura, ut juxta omnes excusat; qui enim peccat etiam ex metu gravi, non est vir constans. Denique si quis ex metu gravi percuteret Episcopum, vel ageret contra præceptum in contemptum Ecclesiæ, non excusaretur a censura; quia in dictis casibus vult Ecclesia obligare, cum cedant in animarum perniciem, & dedecus ipsius Ecclesiæ.

64. Inq. 6. An impotentia, & necessitas excusent a censura? R. affirm. Quia cum impotentia physica, aut morali, sive cum gravi necessitate non vult Ecclesia suis præceptis obligare, ut dictum est de damno notabili. Unde censura lata ad restituendum non obligat in foro interno impotentem, aut necessitate oppressum.

65. Inq. 7. Quomodo se gerere debeat dubius de censura? R. Vel dubitat, an censura sit lata, vel certus de censura lata, dubitat, an eam incurrerit. Si primum, excusatus est a censura, quia tunc mitior pars est eligenda *juxta regulam 59. juris.* Si secundum, debet se gerere, ac si esset irretitus censura, donec vel dubium aliqua prudenti ratione deponat, aut absolutionem ad cautelam obtineat. Quia, supposita censura, hæc possidet, & tutior pars est eligenda; alias exponitur periculo peccandi eam violando. Vide tom. 1. pag. 41. n. 121.

Punctum X.

De absolutione a censuris.

66. Inq. 1. Quis possit a censuris absolvere? R. Quod a censuris latis a jure, vel generaliter non reservatis, potest quilibet Confessarius approbatus absolvere; quia eo ipso quod nulli reservantur, conceditur in cap. *Nuper.* facultas absolvendi cuilibet Confessario legitimo. A censuris autem reservatis, & per sententiam particularem latis solus valet absolvere, qui eas tulit, ejus Superior, aut delegatus, quia harum absolutio pertinet ad Tribunal, a quo fuerunt latæ. Excepto casu necessitatis, aut impedimenti, & in articulo mortis, in quo omnes Sacerdotes possunt quoslibet pœnitentes ab omnibus casibus, & censuris absolvere, ut dictum est tract. 27.

67. Inq. 2. Quotuplex sit absolutio a censuris? R. Quod alia est absoluta, ut quæ datur absque ulla conditione: alia conditionata, quæ confertur dependenter ab aliqua conditione: ut *si restituas*; & potest esse de præterito, de præsenti, aut de futuro. Alia est ad cautelam, *si forte adsit censura*, & hoc modo datur a quolibet Confessario ante absolutionem a peccatis, & a Pontifice ad effectum obtinendi suas gratias, & a Provincialibus, & Visitatoribus in suis visitationibus, & etiam a Superioribus in suis capitulis ad habilitandum Gremiales pro electionibus valide faciendis. Alia denique absolutio est ad reincidentiam, quo pacto datur in articulo mortis a simplici Confessario, seu Sacerdote respectu cujuslibet censuræ reservatæ, ita ut, si reus non compareat Superiori, reincidit in eamdem censuram. cap. *Eos qui, de sent. excom. in* 6. Potest etiam dari extra mortis articulum, si dicat Judex: *Ego absolvo te ab excommunicatione, ita ut, si intra mensem non satisfacias, in eam reincidas*; quo in casu, si culpabiliter omittat satisfacere, reincidit in eamdem specie censuram.

68. Inq. 3. An absque absolutione auferatur censura reo emendato, aut parte satisfacta? R. neg. Constat ex propos. 44. damnata ab Alexandro VII. *Quoad forum conscientiæ, reo correcto ejusque contumacia cessante, cessant censuræ.* Hæc propositio verum teneret, si loqueretur

de

de censuris in *fieri*; sed in *facto* esse falsa est, quia censuræ non debent infligi, reo correcto; at semel incursæ solum cessant media absolutione, sicut vincula, & compedes rei non tolluntur per ejus solam resipiscentiam, donec de facto solvantur. Unde censura non cessat morte ferentis, imo nec morte ipsius rei, esto signis contritionis decedat, ideoque corpus excommunicati nequit sepeliri in loco sacro, nec pro eo offerri suffragia communia, donec saltem indirecte absolvatur.

69. Inq. 4. Quæ verba sint requisita pro absolutione a censuris? R. Non adesse verba determinata pro foro interno: pro externo enim debet censuratus absolvi forma in rituali Romano præscripta. Quamvis autem pro foro interno non assignetur peculiaris forma, optime tamen possunt adhiberi sequentia verba: *Dominus noster Jesus-Christus te absolvat: & ego te absolvo a vinculo excommunicationis, quam incurristi* (ob hæresim, vel aliud crimen) *& restituo te communioni, & unitati fidelium, & sanctis sacramentis Ecclesiæ. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Amen.* Pro suspenso, vel interdicto potest dici: *Et ego te absolvo a vinculo suspensionis, vel interdicti, quod ob tale crimen incurristi, & restituo te exercitio ordinum, & officiorum, aut beneficiorum tuorum, vel participationi divinorum. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Amen.*

70. Inq. 5. An possit quis absolvi ab una censura, quin absolvatur ab alia? R. affir. Quia sunt vincula inconnexa. *Objic.* Nemo potest absolvi ab uno peccato gravi, quin absolvatur ab omnibus, ergo nec a censura. R. neg. conseq. Disparitas stat in eo, quod nullum peccatum grave potest remitti sine gratia, quæ est incompatibilis cum omni peccato gravi, quod non tenet in censuris; hæ enim non connectuntur, nec sunt *in facto esse* incompatibiles cum gratia.

71. Inq. 6. An absens possit absolvi a censuris? R. Posse valide, quia potest etiam censuris ligari. Nisi in Jubilæo, aut delegatione exprimatur debere fieri in actu sacramentalis confessionis; quo casu secluso, potest absens valide, & cum causa etiam licite a censuris absolvi. Item invitus, quia etiam invitus censuratur. At si ita sit invitus, ut simul contumax perseveret, non est absolvendus, licet valide possit absolvi a Superiore, aut habente facultatem absolutam. Sed ratione Bullæ, aut alterius privilegii concessi in favorem pœnitentis nequit hic invitus absolvi, quia usus privilegii pendet a voluntate privilegiati. Nota etiam, quod absolutio a censuris virtute Bullæ Cruciatæ solum valet pro foro interno.

72. Inq. 7. An quando Confessarius *facultate gaudens* præmittit absolutioni sacramentali illa verba: *Ego te absolvo ab omnibus censuris, in quantum possum, & tu indiges*, vel alia similia, maneant absolutæ censuræ oblitæ? R. affirm. Hæc enim est, & debet esse intentio Confessarii; absolutio enim a censuris præcedere debet absolutionem a peccatis. Unde pœnitens sic absolutus valet a peccatis oblitis, & alias ratione censuræ reservatis absolvi a quolibet Confessario. Verum quando censuræ oblitæ petunt partis satisfactionem, absolutæ non manent in præfata, aut alia generali absolutione, quia non præsumitur Confessarium, aut Superiores velle absolvere illicite, & absolutio censuræ, non satisfacta parte, esto valida sit, illicita tamen est.

Punctum XI.

Alia dubia de eadem materia.

73. Inq. 1. Quæ solemnitas sit præscripta in jure pro licita absolutione a censuris? R. Sequentia præscribi servanda. 1. Ut censuratus absolutionem humiliter flagitet. 2. Quod præstet juramentum de cætero non perpetrando delicto, ob quod fuit ligatus censura. Hoc juramentum non est exigendum a quovis censurato, nec ab impubere, esto jam puber postulet absolvi, sed ab eo, qui delictum enorme commisit, ut ab usurario publico, ab incendiario Ecclesiarum, a violatore scandaloso Ecclesiæ, a percussore Episcopi, aut Cardinalis, ab injuriante publico, vel graviter percutiente alias personas ecclesiasticas, a manifesto raptore, ab excomunicato notorio, a mutilatore membrorum, & ab hæretico; non ob alia delicta minus gravia. 3. Præcedere debet

satisfactio partis, si ejus læsio adsit. Si autem nequeat præstari, aut eam pars nolit, licita est absolutio sine illa, ut si clericus percussus, aut alius damnificatus condonet, vel nolit acceptare oblatam congruentem satisfactionem. 4. Absolvens recitare debet unum ex psalmis pœnitentialibus flagellando interim in humeris (nisi sit fœmina) censuratum; & deinde dicere præces in rituali positas. Hæc solemnitas deservit pro censura publica absolvenda; pro occulta vero sufficit exactio juramenti in peccatis enormibus, & satisfactio partis.

74. Inq. 2. An absolutio data a delegato, non satisfacta parte, sit valida? R. Si delegatio habeatur absque ulla limitatione valida est, quia valet uti potestate sine ulla restrictione. Idem est, si illam habeat sub modo præceptivo, aut instructivo, vel sub monitione de satisfacienda parte, quia omissio modi non irritat actum. Si autem delegatio fiat sub conditione *sine qua non*, de parte satisfacienda, hac omissa, absolutio nulla est, quia illa *præmissa*, *& non aliter* est delegata facultas. Tandem si aliud in delegatione non exprimatur, nisi quod fiat satisfacta parte, probabilius validam censeo absolutionem: quia præsumitur facultas delegata juxta formam juris, ubi dicta conditio non apponitur ut limitatio potestatis, sed ut notificatio obligationis, hoc est, ad licitum, non ad validum. Patet hoc in procuratore, cui delegatur facultas contrahendi matrimonium nomine alterius, præmissis denuntiationibus, qui si, omissis illis, contrahat, valide, esto illicite ob datam rationem contrahit.

75. Inq. 3. An absolutio a censuris vi, aut metu extorta sit valida? R. neg. Constat ex cap. *Absolutionis, de his, quæ vi, metusve causa.* Ubi nulla declaratur absolutio sic extorta, & extorquens ipso jure sententiæ excommunicationis subjicitur. Pariter absolutio extorta fraude, aut dolo circa ejus causam motivam est nulla, ut si dicat, se recessisse ab hæresi, aut parti satisfecisse, cum ita non sit, quia omnis gratia subreptitie obtenta nulla est. A quibus censuris possint absolvere Episcopi, Prælati regulares, & cæteri Confessarii, diximus agentes de casibus reservatis, & de privilegio Bullæ Cruciatæ.

76. Inq. 4. An in articulo mortis possit absolvere a censuris laicus, vel clericus non Sacerdos in defectu Sacerdotis? R. neg. Quia nullibi reperitur hæc potestas concessa non Sacerdotibus. Sed cum aliqui id eis concedant, non est objurgandus saltem clericus, qui, deficiente Sacerdote, absolveret a censuris in articulo mortis: quia ex una parte nulla sacramento fit injuria, & ex alia subvenitur proximo in necessitate, & tandem hoc fit ab eo, qui etiam extra necessitatem capax est hujusmodi potestatis. Extra mortis articulum nullus Sacerdos, quantumvis superior, vitandus quit absolvere a censuris, quia caret jurisdictione. Unde potest accidere, quod non valeat absolvere a censura, qui eam tulit, si, ea lata, ab alio Superiore excommunicetur, & vitandus declaretur, aut notorius clerici percussor evadat.

CAPUT II.

De censuris in specie.

PUNCTUM I.

De excommunicatione.

77. Inq. 1. Quid sit excommunicatio? R. Quod in communi est *censura privans hominem fidelem ecclesiastica communione.* Dividitur in majorem, & minorem. Excommunicatio major est *censura privans hominem fidelem omni ecclesiastica communione.* Minor vero est *censura privans hominem fidelem participatione passiva sacramentorum.* De hac infra erit sermo, nunc autem solum est de majori. Discrimen principale inter utramque patet ex earum definitione, nempe quod excommunicatio major privat omni ecclesiastica communione, minor autem tantum aliqua, nimirum sacramentorum receptione.

78. Nota autem tres olim fuisse differentias, seu modos excommunicationis majoris. 1. Dicebatur *excommunicatio simplex.* 2. *Anathema*, hoc est execratio. 3. *Maranatha.* Differebant in eo, quod prima solo verbo ferebatur; secunda variis cœremoniis, & solemniratibus, ut fit etiam nunc pulsatis campanis, accensis, & extinctis candelis. Tertia vero separabat ex-

com-

communicatum ab Ecclesia per totam vitam ; ita ut nec contritus , & emendatus posset sacramenta recipere , nec de bonis communibus Ecclesiæ participare. Unde apparet benignitas præsentis disciplinæ respectu antiquæ, ab aliquibusSynodis severe præscriptæ. Vide Bened. XIV. *Syn. lib.* 10. *cap.* 1. *num.* 7.

79. Inq. 2. Quinam sint effectus excommunicationis majoris? R. Octo recenseri. 1. Est privatio suffragiorum Ecclesiæ. 2. Privatio activa , & passiva sacramentorum. 3. Privatio sacrarum functionum. 4. Privatio jurisdictionis ecclesiasticæ. 5. Inhabilitas ad actus legitimos in judicio exercendos. 6. Inhabilitas ad obtinenda beneficia ecclesiastica. 7. Incapacitas ad obtinendum rescriptum , seu privilegium. 8. Privatio communicationis civilis , & forentis cum aliis fidelibus. Nota, quod excommunicatus tenetur absolutionem solicitare quam primum ex præcepto charitatis erga se ipsum , ne communione ecclesiastica fidelium diu privatus existat , per annum autem in excommunicatione perseverans fit suspectus de hæresi. Item clericus actum ordinis sponte exercens in tali statu , fit irregularis, ex cap. *Siquis , de clerico excommunicato.*

80. Ex censura nulla nullus effectus, seu privatio oritur. Si autem dubia , aut probabilis sit , obediri debet, cum vix in moralibus evidentia adsit. Violare censuram est culpa gravis ex genere suo ; excusat tamen a gravi materiæ parvitas. Unde qui in sacris , & spiritualibus communicat cum excommunicato , vel excommunicatus qui eis se ingerit, peccat graviter; non vero in politis , & civilibus , quia illud materia gravis , hoc vero levis reputatur, secluso contemptu. Ideo cum eo recitare , sacrificio assistere , aut ejus cadaver sepelire , si est vitandus , erit peccatum grave ; solum autem veniale cum illo comedere , sermocinare , aut aliud politicum exercere. D. Thom. *q.* 23. *a.* 3. Violans præceptum continens censuram non committit duplex peccatum, nisi ex speciali motivo extrinseco alias sit impositum. Unde si restitutio furti præcipiatur sub censura , omittens restituere unum tantum peccatum injustitiæ perpetrat. Si autem furtum in loco sacro prohibeatur , duplex peccatum commitit fur, aliud contra religionem , & aliud contra justitiam.

81. Inq. 3. Qui sint excommunicati vitandi , quive tolerati ? R. Quod vitandi sunt solum nominatim denunciati , & notorii percussores clerici; cæteri excommunicati , esto publici ; ut hæretici , sunt tolerati ; ideo cum istis possumus pro libito communicare in politicis ; in sacris vero solum cum causa , aut necessitate. Nominatim denuntiati dicuntur , qui proprio nomine sunt , ut tales , declarati , ut Lutherus , & Calvinus ; vel ex officio, quando unus tantum illo gaudet , ut si diceret Judex : *Excommunico Prætorem Salmanticum.* Si essent duo ejusdem nominis , & officii , debent exprimi peculiaribus notis. Percussor notorius clerici dicitur , quando delictum ita est notorium , ut nulla tergiversatione celari possit. Ideo non sufficit crimen esse publicum , potest enim reus allegare se fuisse ebrium , aut in sui defensionem fecisse , proindeque requiritur sententia Judicis declaratoria criminis , qua stante , reus est notorius percussor clerici , & vitandus. Juxta aliquos vitandi in uno loco , in alio , ubi secreta est eorum excommunicatio , non sunt vitandi , quod verum censeo , si transeant ad loca valde remota , ad quæ difficile est pervenire notitiam. Tolerati nequeunt communicare cum aliis, quia non in eorum favorem , sed aliorum innocentium concessum est privilegium a Martino V. in Concilio Constantiensi: *Ad vitanda scandala.*

Punctum II.

De primo , & secundo effectu excommunicationis.

82. Inq. 1. Quis sit primus excommunicationis effectus ? R. Est privatio suffragiorum communium Ecclesiæ. Horum nomine intelliguntur sacrificia , horæ canonicæ , processiones, orationes publicæ, benedictiones , & alia hujusmodi , quibus sunt privati excommunicati , esto sint in gratia , donec absolvantur. Unde offerens sacrificia pro vitandis nomine Ecclesiæ nihil efficit , nisi peccare graviter. Si autem Sacerdos offerat sacrificium pro vitando nomine Christi, valide offert, sed graviter peccat. Si denique quis nomine

pro-

proprio oret in Missa, vel offerat suffragia privata pro illis, actum charitatis exercet. Pariter magis pia probabilis, & charitati consentanea est sententia asserens posse sacrificia & alia suffragia communia offerri pro excommunicatis toleratis, ut pro hæreticis, etiam nomine Ecclesiæ: quia ex privilegio *Ad vitanda* valent cum toleratis communicare, etiam in sacris, fideles, quoties cedit in eorum favorem, & utilitatem; sed offerre sacrificia, & suffragia communia cedit in commodum spirituale fidelium, tum ob proprium meritum, tum ob illorum conversionem, ergo ita est tenendum.

83. Inq. 2. Quis sit secundus effectus excommunicationis? R. Est privatio tam activa quam passiva sacramentorum. Unde peccat graviter, & irregularitatem incurrit excommunicatus vitandus conficiens, seu ministrans sacramenta. Omnia autem sunt valida, excepta pœnitentia, quæ extra articulum mortis, in defectu alterius, invalide ministratur a vitando in loco, ubi talis est. In alio, quippe, ubi adesset error communis cum titulo colorato, valide absolvere posset. Toleratus vero valide, & licite conficit, & ministrat sacramenta, si sit in gratia, & petatur a fidelibus ex rationabili causa. Excommunicatus conficiens, aut ministrans sacramenta exigentia exercitium ordinis, seclusa gravi necessitate in vitando, aut petitione fidelium in tolerato, peccat graviter, & irregularitatem incurrit. Qui vero ordinem a vitando recipit, incurrit etiam suspensionem. Parochus vitandus matrimonio assistere valet in defectu alterius Sacerdotis pro casu periculi mortis ad consulendum honori fœminæ, aut prolis legitimationi. Posset autem, imo deberet, tunc dare alteri Sacerdoti licentiam assistendi matrimonio.

84. Inq. 3. An sacramenta, quæ recipit excommunicatus, sint valida? R. Omnia esse valida quoad substantiam, quia supponitur nihil essentiale pro eis deficere, & alias ratione characteris baptismi est capax illorum, quorum valor dependet non a voluntate Ecclesiæ, sed Christi. Peccaret tamen graviter excommunicatus illa recipiendo, nisi metus mortis, aut gravis damni excusaret. Sed quia de pœnitentia est specialis difficultas.

85. Inq. 4. An excommunicatus possit valide recipere sacramentum pœnitentiæ? R. Quod scienter, & sine necessitate incapax est illud recipiendi; tunc quippe peccando graviter, ac proinde indispositus accederet ad sacramentum. At si accedat cum ignorantia totali excommunicationis, vel ad vitandam infamiam, seu aliud grave damnum, vel petita prius absolutione censuræ, & Confessor ex oblivione, aut malitia absolveret eum a peccatis, & non ab excommunicatione, tunc valide, & licite reciperet pœnitentiæ sacramentum, supposita omni alia dispositione. Tum quia Ecclesia non punit ignorantes, sed rebelles, nec vult sua præcepta obligare cum gravi damno, aut infamia; nec irritat specialiter receptionem hujus sacramenti, ergo valide, & licite potest recipi dictis casibus ab excommunicato, sive tolerato, sive vitando in casu ignorantiæ.

86. Objic. 1. Invalida est absolutio cum ignorantia invincibili data a vitando, ergo etiam recepta, vel quam ipse recipit. 2. Electio, & collatio beneficii, etiam bona fide, facta excommunicato est in omni eventu nulla, ergo pariter absolutio a peccatis ei collata. R. Ad 1. neg. conseq. Consistit disparitas in eo, quod absolutio nequit dari absque jurisdictione, qua privatus est vitandus, excepto mortis articulo; potest tamen recipi a subjecto, quia in hoc nulla requiritur ad recipiendum jurisdictio. Ad 2. Patet etiam disparitas, quia electio, aut collatio beneficii, & alia hujusmodi pendent ex mera voluntate Ecclesiæ, quæ in jure expresse illa irritat pro excommunicatis. Receptio vero sacramentorum nec pendet ex mera voluntate Ecclesiæ, nec hæc illam expresse irritat.

87. Inq. 5. Quam pœnam incurrat ministrans sacramenta excommunicato? R. Quod si ministret tolerato, esto graviter delinquat, nullam tamen pœnam incurrit. Si autem ministret vitando, præter grave peccatum, excommunicationem minorem incurrit, interdictum ab ingressu Ecclesiæ, & aliquando excommunicationem majorem Pontifici reservatam, nempe quando ministraret sacramenta excommunicato a Papa per sententiam particu-

cularem. Pro hac autem censura incurrenda quatuor conditiones requiruntur. 1. Quod sit clericus, imposita enim est contra clericos, participantes in divinis cum vitando. 2. Quod sciat esse excommunicatum nominatim a Papa. 3. Quod sponte, & sine gravi causa cum eo participet. 4. Quod admittat eum ad divina; si enim ipse vitandus se ingerat, non incurritur hæc censura:

Punctum III.

De tertio excommunicationis effectu.

88. Inq. 1. Quis sit tertius excommunicationis effectus? R. Est privatio sacrarum functionem, vel communicationis cum aliis in officiis divinis, uti est audire Missam, recitare publice horas canonicas in choro, processiones, sepultura ecclesiastica, & alia hujusmodi. Unde excommunicatus quandiu talis nequit audire Missam, debet tamen, dum commode potest, curare absolvi a censura ad eam audiendam in die festo; quilibet enim tenetur, si commode possit, removere impedimenta, quæ retrahunt ab observantia præcepti, alias peccat contra præceptum. Nequit pariter excommunicatus recitare cum aliis horas canonicas; debet tamen solus illas persolvere, si ad eas teneatur. Tunc autem nequit dicere: *Dominus vobiscum*, quia hoc dicitur nomine Ecclesiæ, sed debet loco ejus dicere: *Domine exaudi orationem meam.* Solum autem erit veniale illa verba dicere, quia est parva materia.

89. Inq. 2. An possit excommunicatus ingredi Ecclesiam ad orandum? R. Posse ingredi, ibi privatim orare, imagines venerari, & ibi etiam separatus valet assistere tempore officii divini, aut Missæ, quia sic non adest communicatio cum aliis. Potest etiam concioni assistere, quia concio non est officium divinum, & unusquisque seorsim illam audit, & idem est de lectione Theologiæ, Juris canonici, aut civilis. Si Sacerdos excommunicatus curet, quod Missa coram se celebretur, incurrit irregularitatem, & excommunicationem Papæ reservatam; eam incurrit etiam quilibet vitandus, qui monitus, ut exeat ab Ecclesia tempore Missæ, non vult exire. Quid autem sit faciendum in hoc casu, dictum est tract. *De sacrif. Missæ.* Si excommunicatus vitandus vult assistere officiis divinis, repellendus est; si non possit, omittenda sunt: peccant enim graviter clerici, & cæteri fideles cum eo communicando in illis, sicut ipse communicando cum eis.

90. Inq. 3. An excommunicatus possit uti, vel se aspergere aqua benedicta? R. Non posse illa uti ad percipiendum fructum, quem habet a benedictione; posse vero, ut eam revereatur privatim, se confundat ex ejus absoluta privatione, & tamquam excitativo quodam ad pœnitentiam. Quo pacto potest uti sacris imaginibus, & reliquiis, nullas tamen indulgentias lucrari valet.

91. Inq. 4. An excommunicatus decedens ante absolutionem sepeliri valeat in loco sacro? R. neg. Peccarent enim graviter vitandum ibi sepelientes, & per ejus sepulturam polluitur Ecclesia. Imo sepeliens scienter vitandum in loco sacro incurrit excommunicationem majorem, a qua nequit absolvi, nisi data satisfactione ad Episcopi arbitrium. Excommunicatio hæc incurritur probabilius etiam a mandantibus, non autem a clericis, & aliis funus pure comitantibus. Sepulto cadavere vitandi in loco sacro, si ante mortem dederit signa pœnitentiæ, petita absolutione ab hæredibus, absolvendus, non exhumandus est. Si autem absque signis pœnitentiæ decesserit, & possit ab aliis corporibus secerni, est exhumandus, forasque projiciendus. Cap. *A nobis.* Deinde reconciliari debet Ecclesia, non enim poterunt ante reconciliationem in ea celebrari officia divina, nec alia corpora fidelium sepeliri.

Punctum IV.

De quarto, & quinto excommunicationis effectu.

92. Inq. 1. Quis sit quartus effectus excommunicationis? R. Est privatio jurisdictionis ecclesiasticæ. Unde excommunicatus graviter peccat exercendo actum jurisdictionis ecclesiasticæ in foro externo, aut interno, nisi parvitas materiæ excuset. Adest tamen magna differentia inter

ter toleratum, & vitandum, quod omnia acta a tolerato, nisi rejiciatur, sunt valida ad præcavenda plurima incommoda, quæ ex opposito orirentur. Acta vero a vitando sunt invalida. Unde ligatio, absolutio, dispensatio, concessio dimissoriarum, approbatio audiendi confessiones, & concionandi, electio, & præsentatio, si non sit pure laica, delegatio suæ jurisdictionis, & alia hujusmodi facta a vitando invanda sunt. Imo idem est de actis a delegato vitandi, si res integra sit: si autem inceptum sit judicium, valet prosequi delegatus, nisi idem tribunal faciat cum vitando delegante. Qua ratione Vicarius Episcopi denuntiati, nequit uti jurisdictione, quia idem constituit tribunal cum Episcopo.

93. Inq. 2. An electio, ad quam vitandus suo suffragio cum aliis concurrit, sit nulla? R. Quod si ejus suffragium sit necessarium ad electionem, hæc nulla est; nisi in electione Pontificis, hæc enim valida est, esto ab excommunicatis fiat, ne præbeatur occasio schismatis, & malorum, quæ inde sequerentur. Si autem vitandus se ingerat ad electionem contra voluntatem electorum, qui eum ejicere nequeunt, aut ipsis ignorantibus, & illius suffragium non sit necessarium, valida est; quia non est ratio privandi electores in dicto casu jure legittimo. Idem est probabilius, esto electio fiat consensu, & notitia electorum circa vitandi suffragium, quando hoc non est necessarium; quia jura quæ in oppositum adduci solent, tantum dicunt cassandam esse electionem, & *Utile per inutile non vitiatur. De regul. jur. in* 6. *reg.* 37.

94. Inq. 3. An resignatio beneficii facta ab excommunicato sit valida? R. Quod si fiat a tolerato valida est; cedit enim in favorem alterius. Idem est de resignatione simplici facta a vitando, quia sic est mera cessio beneficii, non actus jurisdictionis. Solum est difficultas, si fiat a vitando in favorem alterius; tamen etiam tunc valere probabilius est, quia nec sic est actus jurisdictionis, sed designatio personæ, quam potest Superior approbare, vel mutare, aut rejicere. Acta a vitando, ut persona privata, valida sunt, esto illicita, ut emptio, venditio, mutuum, & alia hujusmodi.

95. Inq. 4. Quis sit quintus effectus excommunicationis? R. Est privatio, seu inhabilitas ad actus legittimos in judicio forensi exercendos. Unde excommunicatus nequit esse licite Judex, actor, advocatus, testis, tabellio, aut procurator. Judex autem vitandus non solum illicite, sed invalide judicat, & nullum profert judicium, sive ecclesiasticus, sive sæcularis sit. Cæteri autem valide sua munia exercent, si a partibus non repellantur. Excipiuntur tabellio, & testis vitandi, quorum dicta, instrumenta, & fides reprobantur in jure. Cap. *Nullus.* 3. *q.* 4.

96. Excommunicatus potest in judicio citari, & comparere per idoneum procuratorem, nisi illum non inveniat, aut pauper sit: tunc enim valet etiam per seipsum comparere, & agere in judicio. Tandem quilibet toleratus rogatus licite exercet munus Judicis, actoris, advocati, testis, tabellionis, & procuratoris. Cætera huc spectantia patent ex dictis, & dicendis, quæ consulto omittuntur, ne pluries repetantur.

Punctum V.

De sexto, & septimo effectu excommunicationis.

97. Inq. 1. Quis sit sextus excommunicationis effectus? R. Est incapacitas ad obtinenda beneficia ecclesiastica, & alias dignitates. Unde beneficii, aut pensionis clericalis, seu cujusquam dignitatis ecclesiasticæ presentatio, electio, collatio, aut nominatio illicita est, & invalida respectu excommunicati vitandi, & probabilius etiam tolerati, quia ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus. Nec Concilium Constantiense concedit toleratis talem favorem, esto collator non peccet communicando cum tolerato, sicut cum vitando, ex privilegio dicti Concilii, quod voluit favere fidelibus, minime vero toleratis. Idem est, licet ignorantia invincibili censuræ recipiant beneficia; quia esto ignorantia excuset a culpa, non a lege actum irritante, nec inhabilem facit habilem. Ideoque nec fructus beneficii facit suos, sed illos restituere debet, si a principio mala fide ac-

accepit beneficium. Si autem bona fide illud recepit, saltem id, in quo factus est ditior, & hoc *ipso facto*, & ante sententiam judicis, nisi aliud ex legittima consuetudine alicubi observetur.

98. Inq. 2. An acceptatio beneficii, facta ab excommunicato, sit nulla? R. neg. Quia jura mentionem non faciunt de possessione, apprehensione, nec de acceptatione, nec sunt quid juris, sed quid facti. Unde qui est excommunicatus, solum dum acceptat, cum talis non fuerit tempore electionis, aut collationis; valide acceptat. Verum excommunicatus tempore collationis, esto absolutus tempore acceptationis, invalide acceptat juxta plures, quia collatio ab initio nulla, non fit valida per acceptationem. At mihi valde probabile est oppositum; alias teneretur se procede, petendo novam collationem. Pro praxi autem usu receptum est, ut dispensatio, & collatio in foro conscientiæ obtineatur a sac. Pœnitentiaria, dum delictum est occultum. Pontifex enim supplere valet defectum a jure positivo provenientem. Hinc collatio excommunicato facta a Pontifice sciente, sive etiam ignorante excommunicationem cum clausula generali absolutionis *ad effectum*, valida est, nisi excommunicatio esset ob hæresim, quæ non aufertur per clausulam generalem.

99. Ex dictis patet, quid agere debeat excommunicatus occultus, cui confertur aliquod beneficium, debet enim honesto titulo se ab eo excusare. Si autem non possit absque infamia, curet quantocius absolutionem, revelando Superiori veritatem. Interim valet obire munia publica; fructus tamen, si quos recipiat, restituere tenetur.

100. Inq. 3. Quis sit septimus effectus excommunicationis? R. Est incapacitas obtinendi rescripta, aut privilegia apostolica: qua ratione in illis apponitur clausula generalis absolutionis a censuris, & inhabilitatibus ad effectum ea obtinendi. Hæc autem absolutio tantum est pro illo effectu, quoad alios enim manet censura in suo vigore.

PUNCTUM VI.

De octavo effectu excommunicationis.

101. Inq. 1. Quis sit octavus excommunicationis effectus? R. Est privatio communicationis civilis. Hæc autem privatio est bimembris, quia non solum prohibentur excommunicati communicare cum fidelibus, sed & isti cum illis, dum sunt vitandi. Casus vero in quibus prohibentur continentur his versibus:

Si pro delictis anathema quis efficiatur,
os, orare, vale, communio, mensa negatur.

Os indicat prohibitionem cujuslibet allocutionis, confabulationis, aut communicationis, etiam per signa, epistolas, aut nutus. *Orare* denotat non posse simul cum excommunicatis orari, vel pro eis nomine Ecclesiæ orationes, aut suffragia offerri. Orare tamen pro eis privatim non vetatur. *Vale* prohibet salutationem, aut resalutationem, quia ad utramque amisit jus excommunicatus, & est illis indignus. Dicere autem illi: *Deus te convertat, illuminet &c.* licitum est, quia sic potius precatur pro eis, quam salutantur. *Communio* intelligitur de civilibus, ut de contractibus, qui licet validi, illiciti sunt cum illis. Item cohabitatio, seu quælibet cooperatio simultanea circa aliquod opus, aut negotium; si autem concurrant in eodem diversorio, aut etiam in eodem cubiculo, dummodo non sit socialiter, non prohibetur cohabitatio. *Mensa* denique innuit socialem sumptionem cibi, aut potus in eadem mensa. Unde sciens esse vitandum in eodem moraliter refectorio, prandio, aut convivio, debet recedere, si absque incommodo possit. Si autem in eodem diversorio, aut eadem mensa unusquisque seorsim absque societate sedeat, suove cibo utatur, sub prohibitione non comprehenditur. Ang. *q.* 24. *a.* 4.

102. Inq. 2. Quot sint casus, in quibus licet fidelibus cum excommunicatis communicare? R. Esse quinque, qui hoc carmine continentur.

Utile, lex, humile, res ignorata, necesse.

Utile denotat posse nos communicare cum excommunicato, quoties speratur, aut intenditur vera utilitas illius, aut nos-

tra spiritualis, aut temporalis; ut petere ab eo, aut dare ei consilium, debita, eleemosynam, vel utile sibi, nobis, aut tertio, quoties id, quod ab eo poscitur, non æque bene ab alio speratur. *Lex* dicit, quod ex lege matrimonii possunt conjuges secum vicissim communicare; nisi excommunicatio foret ob hæresim, causa matrimonii, vel illud præcesserit, vel tempore divortii. *Humile* innuit, quod ratione subjectionis possunt communicare filii non emancipati cum parentibus, famuli, & servi cum dominis, religiosi cum suis Prælatis tam in civilibus, quam in divinis. Unde famuli possunt comitare dominum ad Ecclesiam, ipsi ministrare celebranti, & cum ipso horas canonicas recitare, non vero ab eo sacramenta recipere, hoc quippe non convenit ratione famulatus. *Res ignorata* denotat ignorantiam invincibilem, aut inadvertentiam excusare a culpa, & a pœna non communicandi. In dubio autem nemo est vitandus, nec jure suo communicandi privandus. *Necesse* significat gravem necessitatem spiritualem, aut temporalem excommunicati, vel alterius cum illo communicandi, ut dictum est de utilitate. Unde cum gravi incommodo, aut metu non tenetur illum vitare, vel a sua communicatione separari, secluso scandalo, aut contemptu. Cap. *Inter alia.* Ang. *q.* 23. *a.* 1.

Punctum VII.

De excommunicatione minori.

103. Quid sit excommunicatio minor, & qui ejus effectus? R. Est *censura privans hominem fidelem participatione passiva sacramentorum.* Hic est ejus effectus principalis, in solo uno casu, vel pro solo uno crimine incurritur, ut statim dicemus. Peccat igitur graviter recipiens cum ea quolibet sacramentum. Omnia autem sunt valida, excepta pœnitentia, quæ scienter, & sponte nequit valide recipi ab innodato excommunicatione etiam minori ob defectum doloris, ut ex se patet. Prohibitum est etiam sub veniali ligato hac excommunicatione ministrare sacramenta *ex cap. ult. de cleric. excommunic.*

104. Alius effectus excommunicationis minoris est impedire electionem activam, & passivam excommunicati ad beneficia, & dignitates ecclesiasticas. Unde peccant graviter eligentes, aut conferentes illa sic excommunicato, & hic ea recipiendo, quia in materia gravi agerent contra præceptum Ecclesiæ, quæ privans directe illum a receptione sacramentorum, privat indirecte a beneficiis ad ordinis receptionem, & ad Missæ celebrationem ordinatis. Cap. *Si celebrat. Eod. tit.* Electio tamen non est irrita, sed a Superiore irritanda.

105. Inq. 2. Ob quam culpam incurratur excommunicatio minor? R. Incurri quandoque ob culpam gravem, & quandoque ob levem. Culpa autem hæc non est alia, nisi communicatio cum excommunicato vitando. Unde si duo vitandi communicarent, incurrerent ambo excommunicationem minorem; si communicant in sacris ex culpa gravi, si in politicis ex levi. Idem est de tolerato, & de quolibet alio communicante cum vitando. Si duo tolerati inter se communicent, peccant graviter, si in sacris, & leviter, si in politicis, nemo tamen excommunicationem minorem incurrit, quia hæc solum incurritur ob communicationem cum vitando. Ang. ibi. *a.* 2. & 3.

106. Inq. 3. Quot sint casus, in quibus incurritur excommunicatio major ob communicationem cum vitando? R. Esse quinque. 1. Quando clerici admittunt sponte, & scienter ad officia divina nominatim excommunicatum a Papa. 2. Quando eodem modo aliqui sepeliunt vitandum in loco sacro. 3. Quando vitandus monitus non vult exire ab Ecclesia tempore Missæ, aut officii divini, de quo supra. 4. Quando excommunicatio lata est contra *participantes*, supposita monitione speciali non communicandi cum principali. 5. Quando fertur contra communicantes cum vitando *in crimine criminoso*, ut si supposito, quod Cajus sit vitandus, quia non restituit, Titius dissuadeat ei restitutionem; vel si est vitandus ob delicta carnis cum Berta, hæc subinde habeat rem cum illo. Aliæ forte erunt hujusmodi excommunicationes: sunt quippe tot censuræ in jure, & extra jus, ut vix versatissimus eas designare valeat: qua ratione valde utilis esset animarum quieti

earum

carum moderatio, ne simus pejoris conditionis in lege amoris, quam Judæi in lege timoris, ut verebatur suo tempore S. Aug. Epist. 119. ad Januarium. Vid. Bened. XIV. *in Syn. lib.* 10. *c.* 2. *n.* 1.

107. Inq. 4. Quis possit absolvere ab excommunicatione minori? R. Posse illum, qui absolvere valet a peccato, per quod incurritur. Unde potest ab illa absolvere quilibet Confessarius, qui potest a peccatis participationis in confessione absolvere, ut inquit D. Thom. *in 4. dist.* 18. *q.* 2. *art.* 1. *q.* 1.

Punctum VIII.

De excommunicatione contra clerici percussores.

108. Inq. 1. Quæ sit excommunicatio imposita contra percutientes clericum? R. Est illa, quæ habetur in can. *Si quis suadente.* 17. q. 4. his verbis: *Si quis suadente diabolo manus violentas in clericum, vel monachum injecerit, anathematis vinculo subjaceat, & nullus Episcoporum illum præsumat absolvere, nisi mortis urgente periculo, donec Apostolico conspectui præsentetur, & ejus mandata recipiat.* Excommunicatio hæc est latæ sententiæ, & reservata Papæ, si percussio fuerit enormis, aut gravis.

109. Pro quo nota, quod triplex potest esse percussio clerici. *Enormis, gravis, & levis. Enormis* est mutilatio membri, magna effusio sanguinis, ictus atrox, vel esto talis non sit, fiat tamen in Episcopum, aut Superiorem; crescit enim injuria juxta dignitatem personæ offensæ. Unde percussio, quæ respectu laici est levis, respectu clerici potest esse gravis. *Mediocris* dicitur, quæ non lædit tantum, sed est media inter enormem, & levem, ut evellere ictu aliquem dentem. *Levis* reputatur illa, quæ esto sit absolute gravis, & peccatum mortale, tamen quia non est adeo gravis, sicut prædictæ, comparative dicitur levis, ut percutere clericum baculo, pugno, aut pede, vel equum, in quo equitat. Igitur percussio enormis, aut gravis est reservata Pontifici, levis vero Episcopis. Prælati regulares possunt absolvere suos subditos ab hac censura ex quavis percussione incursa. Imo posse mendicantes absolvere a gravi percussione occulta asserunt plures, & admittit Concina præsenti. Vid. pag. 153. n. 384.

110. Inq. 2. Quis intelligatur nomine clerici, aut monachi? R. Intelligi omnes prima tonsura initiatos, etiam conjugatos, si deferant tonsuram, & habitum clericalem, & de mandato Episcopi alicui Ecclesiæ deserviant, & nisi sint bigami bigamia reali, aut abjecto habitu clericali, negotiis sæcularibus vacent, & a Superiore tertio moniti, non corrigantur. Deinde hoc privilegio gaudent omnes regulares utriusque sexus, eorum novitii, conversi, & tertiarii, qui habitum religionis portantes, subjecti aliquo Superiori communiter vivunt. Clerici autem degradati realiter, & qui abjectis vestibus ecclesiasticis tyranni idi, ac enormitatibus se tradunt, ipso facto privantur privilegio canonis.

111. Inq. 3. Qui incurrant hanc censuram ob clerici percussionem? R. Omnes utriusque sexus, quantumvis privilegiatos, ac etiam pueros rationis compotes, mandantes, consulentes, vel quovis modo in percussionem vere influentes, illam incurrere. Pueri autem, ante pubertatem illam incurrentes, possunt etiam post pubertatem absolvi ab Episcopo. Si Superior, aut paterfamilias coram suis dicat: se talis clerici vindictam cupere, & his verbis moti, illi clericum percutiant, incurrit censuram, esto ipse non eo animo verba dixisset; debet enim prævidere secuturam percussionem, vel exprimere se eam minime velle. Quod quia non expressit Henricus II. fuit reus mortis S. Thomæ Cantuariensis. Illam etiam incurrit, qui absque suo detrimento potest percussionem impedire, & non impedit, si ad eam impediendam ex justitia teneatur, ut Judex, Rector, pater, ac cæteri respectu suorum inferiorum.

112. Inq. 4. An qui solum ex charitate debent impedire percussionem clerici, & non impediunt, incurrant censuram? Alii affirmant, alii negant. Utramque sententiam, tamquam probabilem, proponat lectoribus in præsenti Concina, licet hanc methodum in aliis acriter improbet. R. Igitur neg. Qui enim solum ex charitate tenetur impedire malum, & non impedit

nullam actionem injuriosam operatur in clericum, & se habet sicut, qui tantum interius illam vellet, aut approbaret; sed hic non incurrit censuram, ergo nec ille. Apud omnes excusatur ab incursione, qui, non obstrictus ex justitia impedire, omittit ex timore, verecundia, aut ne alienis litibus se immisceat; hic enim non dolo, odio, aut malitia censetur omittere.

113. Inq. 5. An qui ratam habuit percussionem clerici suo nomine factam, quin ad eam ullum influxum præbuerit, incurrat censuram? R. affirm. Constat expresse ex cap. *Cum quis. De sent. excom. in* 6. Requiruntur tamen ad id tres conditiones. 1. Quod percussio facta fuerit suo nomine, aut in sui gratiam, licet non ex ipsius mandato. 2. Quod exterius exprimat ratihabitionem; non enim sufficit voluntas, aut ratihabitio interior. 3. Quod tempore percussionis fuerit habitualiter aptus ad mandatum, vel consilium præbendum. Unde, si tunc erat amens, eam non incurrit: si vero esset dormiens, aut ebrius, & cætera adsint, non excusatur a censura. ibi Glosa.

114. Inq. 6. Ob quam actionem incurratur excommunicatio canonis? R. Quod ex qualibet actione violenta injusta, & nociva effective in personam clerici, vel in rem ei adhærentem, manu, pede, dentibus, fuste, gladio, vel alio instrumento facta incurritur. Ut si clericus percutiatur, conspuatur, incarceretur, detineatur ipse, aut equus, cui insidet, aut quid simile indecore ei fiat. Secus si solum verbis, aut tantum affective lædatur, ut si quis vibret ictum, sed percussio non sequatur. Idem est de furante occulte vestes, aut alia bona clerici, quia nulla vis infertur clerico per furtum occultum, sicut infertur per rapinam, ideo non per illud, sed per istam incurritur censura.

115. Inq. 7. Quæ causæ excusent ab incursione hujus censuræ? R. In primis omne id, quod escusat a culpa, excusat etiam a censura. Deinde excusat ignorantia invincibilis juris, aut facti, metus gravis, inadvertentia, & justa defensio. Ignorantia autem crassa, supina, aut affectata non excusant; illa enim verba: *Si quis suadente diabolo* non exigunt scientiam, aut dolum formalem, sufficit peccatum grave, quod communiter, *suadente diabolo*, fit. Præterea etiam excusat titulus correctionis in Prælatis, parentibus, & magistris respectu subditorum, filiorum, & discipulorum, esto in sacris sint constituti, aut correctio sit aliquantulum excessiva, dum modo ad peccatum mortale non pertingat. Insuper excusat titulus castitatis, ut si fœmina, actualiter provocata a clerico, non possit illum a se rejicere verbis, potest licite illum repellere violentia, aut etiam percussione. Item excusatur percutiens, aut occidens clericum turpiter, etiam solum oculis, aut tactibus agentem cum propria uxore, matre, filia, vel sorore, quia esto graviter peccet, censuram tamen non incurrit, quia agnovit jus valde difficile esse in illo flagranti cohibere dolorem, & impetum. Cap. *Si vero, de sent. excomm.* Et cap. *Cum voluntate*, eodem tit. Denique excusat titulus joci, aut ætas puerilis. Idem est, dum pueri tonsura initiati, invicem rixantes, se percutiunt, licet sanguinem e naribus effundant, quia in his casibus non censetur percussio graviter injuriosa. Aliquando tamen ex circumstantiis personæ, & offensionis id est judicandum. Si monialis sumeret potionem sponte ad necandum, vel expellendum fœtum, non incurreret censuram, quia non sibi, sed fœtui injustitiam inferret.

Punctum IX.

Indicantur excommunicationes Papæ reservatæ.

116. Bulla appellata *in Cœna Domini*, quia illo die legebatur, cœpit juxta aliquos publicari tempore Gregorii XI. Deinde quibusdam mutationibus, pervenit quotannis evulgata usque ad Pontificatum Clem. XIV. qui eam omissit proquiete Ecclesiæ; & ex tunc Comissarius generalis Cruciatæ in Hispania abstulit a Sumario Bullæ illam clausulam antea familiarem, *y de los declarados en la Bula in Cœna Domini.* Denique Pius VI. in Bulla, quæ incipit: *Quoniam in exercitibus.* Et in alia quæ incipit: *Cum exercitibus*, directis ad Vicarium generalem exercitus, n. 8. (ubi ei concedit facultatem absolvendi per se, vel per alium idoneum ministrum suos subditos castrenses) variando stylum Prædecesorum suorum,

rum, tantum meminit de facultate absolvendi a reservatis Sedi Apostolicæ, discrete omittendo clausulam antea ussitatam, nempe *etiam intra Bullam Cœnæ*: Quorum exemplo ducti silentium observare in hac quarta edictione decrevimus, obiter annotando, plures casus prædictæ Bullæ esse Pontifici reservatos a jure in Extravaganti Pauli II. *Et si Dominici gregis*, in 6. Videatur Ferraris in ultima edictione V. absolutio, ubi ob oculos ponit plures Schedulas Regum Hispaniæ declarantes Bullam Cœnæ nunquam fuisse admissam in nostra Hispania. *Que la Bula de la Cena no estaba admitida en estos Reynos.* Scripsit Philippus V. Episcopo Pamphonensi.

117. Innumeræ sunt excommunicationes Papæ reservatæ tam in corpore juris, quam in Concil. Trid. aliisque Bullis summorum Pontificum, quarum plurimæ in suis jam locis a nobis sunt expensæ, alia vero non pauca hic summatim recitabimus, ne earum ignorantia errorem ingerat Confessariis.

1. Contra hæreticos, offensores ecclesiasticæ libertatis, conspiratores in Pontificem, Presbytericidas, ofensores personæ Episcopi, & perpetrantes alia crimina, contenta in capite: *Et si Dominici gregis, de pœnitentiis, & remis in* 6. Ubi ita Paulus II. concludit: *Statuit, & decrevit suæ intentionis fuisse, & esse per quascumque concessiones, & facultates, per suam sanctitatem, scripto, aut verbo factas; & in posterum faciendas; nemini licere irretitos dictis casibus absolvere sine speciali suæ Sanctitatis licentia, &c.*

2. In religiosos, qui sine privilegio, vel speciali licentia Parochi, clericis, aut laicis, viaticum, aut extremam unctionem ministrare, vel matrimonia solemnizare præsumant, aut absolvunt a censuris Papæ, vel Episcopis reservatis, aut absolvunt a culpa, aut a pœna, per ipsos incursa: *Clementina 1. de privilegio.*

3. In clericos sæculares, aut regulares, procurantes, ut quis eligat sepulturam in propria Ecclesia, aut jam electam mutet, prævio juramento, voto, vel promissione, *Clement. Cupientes, de pœnitentia §. Sane.* Etsi de facto quis sepeliatur, ut supra, remanet Ecclesia ipso facto interdicta, *cap. 1. de sepulturis in* 6.

4. In Confessarios tam sæculares, quam regulares dispensantes, aut commutantes quinque vota Papæ reservata absque legitima facultate: *Extravag. Etsi Dominici, de pœnit. & remiss.*

5. In Gubernatores, aut officiales status ecclesiastici, qui recipiunt munera a communitatibus, aut personis privatis, & contra illos, qui dant hujusmodi munera supradictis, exceptis comestibilibus, quæ triduo consumuntur: *Bulla Pauli II. Munera: & Bulla Sixti IV. Etsi.*

6. In impedientes executionem litterarum sacræ Pœnitentiariæ, aut consilium, sive auxilium dantes ad hujusmodi effectum: *Bulla Julii III. Rationi congruit, anno* 1558.

7. In Judices ecclesiasticos, interponentes decretum super alienationes bonorum Ecclesiæ, aut locorum piorum cum detrimento dictarum Ecclesiarum, aut locorum piorum, & contra illos, qui dant operam dictis alienationibus: *Bulla Pauli II. Cum in omnibus* 1465.

8. In tractantes de electione futuri Pontificis, dum Papa vivit: *Bulla Pauli IV. Cum secundum Apostolorum, anno* 1558. dummodo tractatus sit cum pactis, & non mere consultivus.

9. In mittentes epistolas ad illos, qui sunt in Conclavi; ac in recipientes illas. *Bulla Pii IV. In eligendis anno* 1561.

10. In clericos, qui obtenta a Dataria Apostolica aliqua parochiali Ecclesia, ac præstito juramento, de residendo, & non resignando, illud violant, resignando, & non residendo: *Bulla Pii IV. Inter multiplices.*

11. In usurpantes bona Ecclesiarum, locorum piorum, & montis pietatis, aut impedientes, ne ab istis libere assequantur, ac in clericos, qui hujusmodi usurpationi consentiunt: *Concil. Trid. sess. 22. de reform. cap. 11.*

12. In violantes clausuram monialium absque fine inhonesto: *Bulla Clem. VIII. an.* 1603. *Incipien. Quæcumque.* Illi vero, qui violant ad finem inhonestum, sunt comprehensi in decreto ejusdem Clem. antecedentis *ann.* 1602.

13. In mulieres ingredientes Monaste-

teria, seu domos regularium. *Bulla S. Pii V. Regularium personarum, Bulla ejusdem: Decet Romanum, & Bulla Bened. XIV. Regularis disciplinæ.*

14. In Ordinarios, admittentes resignationes beneficiorum contra formam, & dispositionem *Bullæ S. Pii V. Quanta.* Isti incurrunt suspensionem Papæ reservatam, quam si violant modo expresso in dicta Bulla, incurrunt etiam excommunicationem Papæ reservatam, *ibi* §. 6.

15. In exigentes aliquod emolumentum pro collatione, institutione, aut provisione beneficiorum ad possessionem. Concil. Trid. *sess.* 24. *cap.* 14. *de reform. Bulla S. Pii V. Dum nimis. anno* 1570.

16. In quomodolibet impedientes Episcopos, aut Inquisitores, ne procedant in causis spectantibus ad sac. Inquisitionem. *Bulla S. Pii V. Si de protegendis* §. 9.

17. In officiales sac. Pœnitentiariæ, aliquid recipientes, etiam sponte datum, occasione expeditionum, aliarumque gratiarum ejusdem Pœnitentiariæ. *Bulla S. Pii V. In omnibus. anno* 1569.

18. In Ordinarios, aut Vicarios generales, concedentes facultatem absolvendi a casibus reservatis, aut alias dispositiones per pecuniam: *Bulla S. Pii V. Quam plenum sit periculis.* Episcopi vero, qui per pecuniam id concedunt, aut etiam indulgentias, incurrunt suspensionem, & pœnam interdicti ab ingressu Ecclesiæ, & fructuum participationis.

19. In moniales, violantes clausuram per egressum, præterquam in casibus a jure permissis: *Bulla S. Pii V. Decori, anno* 1570.

20. In eos, qui sub prætextu licentiæ obtentę intrant clausuram monialium, & contra easdem moniales, aut ipsarum Superiores ad id cooperantes; & hic observanda est *Bulla Bened. XIV.* quæ incipit: *Salutare.*

21. In dantes, aut promittentes aliquid pro obtinenda gratia, aut justitia in romana Curia. *Bulla: Sacerdotalem, & regiam Innoc. XII.*

22. Contra donantes bona communitatis Gubernatoribus, aut aliis ministris status ecclesiastici, pro obtinenda gratia, aut justitia in ipsorum tribunalibus: *Bulla Clem. VII. Pro commisso nobis* §. 22. Quam explicat Alex. VII. *in Const. Inter gravissimas*, §. 10. in qua declarat hujusmodi bona debere esse communitatis, pro incurrenda pœna.

23. In extrahentes victualia a locis, subjectis sanctæ Sedi Apostolicæ ad effectum asportandi ad alia loca Principum, id est granum, oleum, legumina, animalia &c. mercimonii causa: *Bulla Urbani VII. Superni.*

24. In retinentes apud se, aut occultantes scripturas spectantes ad Cameram Apostolicam, & contra notitiam de hoc habentes, & non revelantes: *Bulla Sixti V. Non sine, anno* 1587.

25. In admittentes ad faciendas oblationes ad altare excommunicatos nominatim a Papa, ex cap. *Significasti.* 18. *de sent. excom.*

26. In facientes promissa, aut sponsiones super vita, morte, aut futura electione summi Pontificis, aut supra promotionem Cardinalium: *Bulla Greg. XIV. Cogit nos.*

27. In Confessarios tam sæculares, quam regulares absolventes a casibus reservatis summo Pontifici in decreto Clementis VIII. aut a casibus reservatis Episcopis: *Decret. ejusdem Clem. VIII. anno* 1601. *& ann.* 1602.

28. In eosdem Confessarios absolventes a quacumque censura reservata Papæ, aut Episcopo, absque legittima facultate, *Decretum Pauli V. anno* 1617. *Quoniam sacra Congregatio.*

29. In docentes, & substinentis fieri posse sacramentalem confessionem per litteras, & recipi posse absolutionem a Confessario absente: *Decretum Clement. VIII. cum Sanctissimus, anno* 1602.

30. In Superiores regulares, qui se immiscent in causis. S. Officii respectu eorum subditorum regularium: *Bulla Pauli V. Romanus Pontifex.*

31. Contra officiales, aliosque ministros montium pietatis, qui utuntur pecunia, in dictis montibus depositata pro eorum servitio, aut mutuo dant aliis. *Bulla Pauli V. Onerosa pastoralis, anno* 1615.

32. In revelantes secretum sac. Rotæ: *Bulla Urbani VIII. Exponi nobis*: ac secretum in causis canonizationis sanctorum.

rum. *Decretum Innoc. XI.*

33. Contra consulentes Astrologos super statu reipublicæ Christianæ, Sedis Apostolicæ; aut super vita, aut morte romani Pontificis, aut super vita, seu morte ejus consanguineorum, & affinium usque ad tertium gradum: *Bulla Urbani VIII. Inscrutabili, anno* 1631.

34. In furantes, vel extrahentes libros, vel quinternos ex Bibliothecis regularium.

35. In eos, qui super Conceptione B. Mariæ Virginis faciunt, aut dicunt contra Bullas ad ipsius favorem, & signanter contra *Bullam Alex. VII. Sollicitudo omnium.*

36. Alia ejusdem in notantes aliqua censura, vel injuria quamlibet opinionem circa attritionem supernaturalem requisitam ad sacramentum pœnitentiæ.

37. In defendentes, docentes, aut asserentes propositiones damnatas a summis Pontificibus post Concilium Tridentinum, tam in materia dogmatica, quam morali.

38. In asserentes posse privilegiatos Bulla Cruciatæ eligere Confessarium non approbatum ab Ordinario loci, *ex Bulla Innocent. XII. confirmata a Bened. XIV. anno* 1744.

39. In ministros, consultores, & qualificatores S. R. Inquisit. violantes secretum juramenti, *Prout ex juramento, quod emittunt.*

40. In non denuntiantes intra legittimum tempus delicta S. Officii, *Ex edicto generalium Inquisitorum.*

41. In procurantes, ut supradicti ministri S. R. Inquis. violent secretum, manifestantes causas, & materias, quæ discutiuntur in tribunali S. Officii: *Decretum Clem. XI.* 1710. 24. *Junii*: Et contra Inquisitores, qui recipiunt ab inquisitis, aut ab eorum propinquis, & amicis munera pro causis spectantibus ad S. Officium, aut recipiunt munera a Patentibus cujuscumque generis, pro litteris patentatibus, etiam in minima quantitate; *Decr. Clem. XI.* 1701. quod Decretum extenditur ad ministros Inquisitionis Romæ.

42. Contra officiales Curiæ laycalis, non restituentes Curiæ ecclesiasticæ confugitos ad Ecclesiam: *Bulla Benedicti XIII. Ex quo, anno* 1725. §. *Quicumque.*

43. Contra se adscribentes novæ conventiculæ dictæ de *Liberi Muratori*, aut dant auxilium, sive favorem: *Bulla Clem. XII. In eminenti, ann.* 1738.

44. In religiosos professos, & clericos initiatos sacris, matrimonium contrahentes. *Clem. Eos, de consanguinitate.*

45. Contra facientes mercimonia Missarum nempe retinentes pro se aliquam summam, & illas celebrare facientes minori pretio, quod receperunt. Si sint sæculares incurrunt excommunicationem Papæ reservatam, & si ecclesiastici, incurrunt suspensionem, pariter Papæ reservatam. *Bulla Bened. XIV. Quanta cura · anno* 1741.

46. Contra Confessarios absolventes eorum complices in materia sexti præcepti: & contra absolventes eosdem Confessarios, *Bulla Benedicti XIV. Sacramentum pœnitentiæ* §. *Demum magnopere, anno* 1741.

47. Alia ejusdem Bulla, *Ex quo singulari, ann.* 1742. Ubi excommunicat eos, qui non servant, vel servari non curant, ab ipso statuta circa ritus Sinenses.

48. Contra Cardinales, aut Nuntios Apostolicos, dantes licentiam mulieribus, ingrediendi monasteria religiosorum: *Bulla Bened. XIV. Regularis disciplinæ, anno* 1742.

49. Contra defendentes praxim damnatam nonnullorum Confessariorum, scire volentium a pœnitentibus nomen, & habitationem complicis, aut perperam interrogantes: *Bulla Benedicti XIV. Ubi primum, anno* 1746. 2. *Junii.*

50. Contra Cardinales etiam Legatos à latere, aut Nuntios Apostolicos intrantes monasteria monialium, *Bulla Bened. XIV. Salutare.*

51. Contra laycos edentes, aut publicantes libros, theses, vel folia, impugnando diminutionem festorum. *Bulla ejusdem, Non multi menses.*

52. Contra loquentes circa extinctionem Jesuitarum in *pro* vel *contra*: Ex Bulla Clem. XIV. *anno* 1773.

118. Hæ sunt excommunicationes Papæ reservatæ, & fortasse erunt aliæ, non enim est facile omnes numerare, nec immoramur in exponendo alias plures non reservatas, quæ tam in Trident. Conc.

quam

quam alibi reperiuntur ; cum namque a quolibet valeant absolvi Confessario, non adeo earum notitia est necessaria. Sunt præterea quædam excommunicationes a jure Episcopis reservatæ, quas de industria nunc omittimus, ut pote in tract. 27. indicatas.

119. De facultate autem absolvendi a reservatis virtute Bullæ Cruciatæ, aliorumque privilegiorum in suis respective locis dictum est sat : de Papalibus vero in casu impedimenti ad Sedem Apostolicam adeundi : vide dicta tract. 27. num. 377. Cujus doctrina aplicari etiam potest impeditis recurrendi ad Episcopos.

Punctum X.

De suspensione.

120. Inq. 1. Quid sit suspensio ? R. Est *censura ecclesiastica, qua clericus privatur ab alicujus ministerii ecclesiastici exercitio.* Ponitur *censura* loco generis, per quod convenit suspensio cum aliis censuris, & differt ab irregularitate, & aliis pœnis, quæ censuræ non sunt, ac etiam a suspensione celebrandi injuncta clerico a Confessario. Dicitur *qua clericus*, ut denotetur subjectum suspensionis proprie talis ; laicus enim, aut femina nequeunt proprie suspendi, licet impediri possint ab exercitio alicujus muneris, aut officii. Denique additur *ab alicujus ministerii ecclesiastici exercitio*, ut exprimatur effectus proprius suspensionis. Nam excommunicatio, & interdictum privant potestate ecclesiastica, ut est communicatio cum aliis ; suspensio vero, ut est exercitium alicujus ministerii. Effectus igitur suspensionis est privare ab officio, vel beneficio in totum, vel in partem, prout ipsa expresserit ; solum enim privat eo, quod declarat.

121. Inq. 2. Quotuplex sit suspensio? R. Alia est divisio ejus ex parte rei, alia ex parte temporis. Ex parte rei, alia est partialis, ut suspensio ab officio tantum, vel a beneficio tantum, vel a jurisdictione, & non ab ordine. Alia est totalis, ut suspensio ab officio, & beneficio simul, vel ab omni usu, & exercitio clericali. Alia est ex parte temporis, & dividitur in temporalem, & perpetuam. Illa est, quæ fertur ad tempus limitatum, ut ad mensem, vel annum ; ista vero, quæ fertur sine temporis limitatione. Alia est pure pœnalis, quæ fertur ad puniendum delictum præteritum : alia medicinalis, quæ intendit rei emendationem, & hæc, non illa, est proprie censura. Aliæ divisiones censuris communes conveniunt etiam suspensioni, ut quod sit *lata, ferenda, a jure, vel ab homine.*

122. Suspensus potest esse vitandus, & toleratus. Ille est suo nomine expressus ; hic autem, licet sit publice suspensus, non nominatim denuntiatus. Non adest prohibitio Ecclesiæ communicandi cum suspensis vitandis. Unde potest quis licite audire Missam a Sacerdote suspenso ab ordine, & vitando : dummodo non ei ministret in sacrificio ; hoc enim est illicitum, non primum. Suspensus ubique est talis, quia suspensio afficit personam. Suspensus a beneficio, non est ab officio, nec econtra. Verum suspensio simpliciter, & absolute lata est totalis, privans ab omni exercitio clericali. Suspensus a jurisdictione non est suspensus ab ordine, nec econtra. Suspensus absolute ab ordine, suspensus est omnis ordinis usu. Suspensus ab ordine majori, non suspenditur a minori, nam pœnæ non sunt ampliandæ : unde Episcopus suspensus a collatione tonsuræ, non est suspensus ab ordinum collatione. Verba igitur præcepti inspicienda sunt, quia suspensio solum privat ab eo, quod exprimit, ut dictum est ; nisi dum non expressum ita connectatur cum implicito, ut unum sine alio exerceri nequeat. Ex quo fit, quod suspensus ab ordine sacro exercendo, nequit absolvere sacramentaliter, quia absolutio sacramentalis est exercitium ordinis, & non solum jurisdictionis.

123. Actus suspensi vitandi a jurisdictione invalidi sunt, tolerati vero validi. Unde absolutio data a vitando suspenso a jurisdictione est nulla ; a tolerato autem valida. Validi pariter sunt omnes actus ordinis, nisi eorum valor pendeat a jurisdictione, ut dictum est de absolutione. Violare suspensionem est peccatum grave ; imo suspensus ab ordine, illius actum exercens, fit irregularis.

124. Inq. 3. An suspensio ferri possit in communitatem ? R. affirm. Quia plu-

res

res actus, a quibus privat, conveniunt communitati, ut canere in choro, & alia ministeria. Non tamen afficit singulas communitatis personas, nisi quatenus unum corpus constituunt, & quoad officia communia. Potest etiam hoc modo ferri ob culpam alienam, sicut interdictum ob culpam principalium communitatis. Tunc autem suspensio respectu innocentum non est censura, sed quædam inhabilitas ad actus vetitos exercendos.

125. Inq. 4. Quis possit absolvere a suspensione? R. Si lata sit ab homine in aliquem determinatum, solus, qui eam tulit, Superior, ejus succesor, vel delegatus ab ea absolvere valet. Si lata sit generaliter absque reservatione, a quolibet Confessario: Si est lata ad tempus, ut ad mensem, cessat elapso tempore; & idem est de lata sub conditione, ut *donec satisfacias*; tunc enim Judex ligat, & simul absolvit pro tempore elapso, aut in quo ponatur satisfactio. Suspensio, quæ non est censura, sed punitio, non indiget absolutione; nec absolvi valet ex vi jubilæi, aut privilegii tribuentis facultatem absolvendi a censuris. Potest impediri suspensio ab officio media appellatione legitima eam præcedente, & etiam subsequente, si fuerit suspensio a beneficio; nisi Episcopus suspendat aliquem ob causam occultam ab ordine, aut ejus exercitio; tunc quippe non datur locus appellationi. Denique valet Episcopus absolvere ab omni suspensione ex delicto occulto contracta, ex *Trid. cap.* 24. *sess.* 6.

126. Inq. 5. Quænam sint suspensiones magis obviæ? R. Sunt sequentes. In recipientes scienter ordines ab Episcopo hæretico, schismatico, excommunicato, aut simoniaco denuntiatis. Ex cap. 1. & 2. *de schismat.* In recipientes ordines sacros ab Episcopo, qui episcopatui renuntiavit. Ex cap. 1. *de ordinatis.* In conferentes primam tonsuram alieno, aut conjugato. *Trident. sess.* 23. *cap.* 4. In Abbates, & exemptos concedentes litteras dimissorias aliis, quam suis subditis regularibus. *ibi. cap.* 10. In recipientes ordines ab alieno Episcopo sine proprii licentia. *Ibi cap.* 8. & 9. In eos, qui sine necessitate ordinantur primo anno Sedis vacantis, *ibi sess.* 7. *cap.* 10. In Sacerdotem sæcularem, vel regularem, qui matrimonio jungit, aut benedicit nuptias absque licentia Parochi. *ibi sess.* 22. *cap.* 1. *de reform.* In beneficiarios utentes publice vestibus variis coloribus contextis. *Clem. II. de vit. & honest. Cler.* In clericos *in sacris* concubinarios. cap. *Prater. dist.* 32. In regulares apostatas recipientes in apostasia ordinem sacrum. *cap. ultim. de apostatis.* In regulares sibi applicantes, vel defraudantes decimas. *Clem. I. de decimis.* In regulares a religione expulsos, qui suspensi manent ab ordine, & jurisdictione, *Ex decreto Urbani VIII.* In clericos, qui ex mercimonio Missarum dant partem stipendii, & retinent aliam, Ex Bulla Bened. XIV. *Quanta cura.* In Confessarios, qui sine approbatione Ordinarii loci absolvunt pœnitentes virtute cujusvis privilegii. Ejusdem Bulla *Apostolica indulta.* In Sacerdotes sollicitantes, & abutentes sacrificio Missæ ad sortilegia. *Ex decreto S. Officii coram ipso.* In clericos publicantes, vel edentes libros impugnando diminutionem festorum. Ejusdem, *Non multos menses.* In Superiores, & subditos regulares, qui ex certa industria dant, & accipiunt dimissorias ad ordines ab alieno Episcopo recipiendos, Ejusdem. *Impositi nobis.*

127. Hæc sunt suspensiones, quæ facilius incurri valent: omittuntur aliæ plures non adeo obviæ; omnes quippe numerare velle, neque vacat, nec congruit Compendio.

Punctum XI.

De depositione, & degradatione.

128. Inq. 1. Quid, & quotuplex sit depositio? R. Quod depositio alia est *simplex*, alia dicitur *degradatio.* Illa definitur: *Pœna privans clericum officio, & beneficio in perpetuum jure ordinario irremisibiliter.* Degradatio etiam potest esse *verbalis*, aut *realis.* Verbalis est *pœna ecclesiastica, qua clericus privatur omni officio, & beneficio in perpetuum, retento solo privilegio canonis, & fori.* Realis est: *quando clericus, primo verbaliter degradatus, certa solemnitate expoliatur omnibus vestibus, ac insigniis clericalibus, omnique privilegio clericali.* Unde patet, quod depositio degradatio verbalis fere idem sunt.

quod ab utraque differt degradatio realis in earum excutione, & solemnitate, per quas privatur clericus omni privilegio clericali. Nulla ex illis est censura, hæc enim est medicinalis, illæ vero sunt pœnæ mere punitivæ: sicut etiam est suspensio perpetua, quæ coincidit, dum est totalis, cum depositione, & degradatione verbali.

129. Differunt in eo, quod tam suspensio perpetua quam depositio simplex privant fructibus beneficii, non vero ejus titulo ipso facto, at degradatio sive verbalis, sive realis privant etiam titulo, & possessione beneficii, nec sic degradatus ali meretur ab Ecclesia, quæ illum a se rejicit, & sibi imputet, quod mendicare cogatur; nec id cedit in dedecus Ecclesiæ; cum ob sua crimina merito privetur omni honore, officio, & beneficio. Differt etiam degradatio verbalis a reali in eo, quod illa non privat privilegio canonis, aut fori, hæc vero privat illo, ut constat ex earum definitione. Item quod illa est actus jurisdictionis episcopalis; hæc vero est actus jurisdictionis, & ordinis episcopalis, ideo nequit fieri nisi ab Episcopo consecrato, & Pontificalibus induto. Degradatus etiam realiter, si in sacris sit constitutus, tenetur ad horas canonicas, & ad votum castitatis, alias reportaret commodum ex iniquitate. Potest, si est Sacerdos, valide, esto illicite, consecrare, & in articulo mortis valide, & licite absolvere, alio deficiente, quia retinet characterem.

130. Inq. 2. Ob quæ crimina clericus degradari possit? R. Quod olim degradatio verbalis fiebat ob furtum, adulterium, homicidium, & similia; modo mitior est ecclesiastica disciplina. Unde ob atrociora crimina infligitur degradatio verbalis, nempe ob homicidium directe voluntarium, ob furtum Eucharistiæ cum pixide, vel sine illa, ob stuprum, adulterium, & concubinatum, post monitionem non emendatum. At delicta, ob quæ infligitur degradatio realis, sunt apostasia, hæresis sine resipiscentia, falsificatio litterarum apostolicarum, sodomia aliquoties commissa, calumnia, seu conspiratio in proprium Episcopum, accedente incorrigibilitate, & alia hujusmodi, ob quæ valet clericus tradi brachio sæculari, capite plectendus, facta solemniter degradatione reali. Solemnitas autem pro illa requisita, parum, aut nihil deservit ad forum internum, ideo illam missam facimus. Cum degradato realiter solus Papa valei dispensare, ut ad statum pristinum redeat: atque idem est de degradato verbaliter, nisi delicta sint minora adulterio, & acta de illis pœnitentia: quo in casu poterit cum eo Episcopus dispensare. Vid. *Synod. lib. 9. cap. 6.*

Punctum XII.

De interdicto.

131. Inq. 1. Quid sit interdictum? R. Est *censura privans usu divinorum, quatenus a fidelibus possunt haberi.* Dicitur *censura*, in quo convenit cum excommunicatione, & suspensione, a quibus differt per sequentes particulas. Excommunicatio quippe privat divinis, quatenus sunt communicatio cum fidelibus; suspensio quatenus sunt exercitium potestatis clericalis; interdictum autem privat illis, quatenus possunt participari a fidelibus. Differt etiam ab illis in eo, quod interdictum non privat jurisdictione, sicut excommunicatio, & suspensio.

132. Dividitur primo interdictum in locale, personale, & mixtum. Locale est, quod afficit principaliter locum: personale, quod principaliter afficit personas, mixtum vero, quod æque afficit personas, ac locum. Deinde locale, & personale dividitur in generale, & speciale; illud est, quo interdicitur regnum, Diœcesis, aut civitas: istud vero, quo interdicitur collegium, familia, aut persona determinata suo nomine, vel qui tale delictum commiserit. Interdicto loco, non censentur interdictæ personæ, nisi exprimantur, pariter interdicta persona, non est interdictus locus, nisi exprimatur, quia interdictum locale, & personale sunt diversæ speciei; sicut etiam interdictum generale, & speciale, tum loci, tum personarum. Unde interdicto Regno, non sunt specialiter interdictæ illius Ecclesiæ, nec econtra; nec interdicto hoc loco, oppido, aut collegio, sunt interdictæ personæ illorum, nisi prout constituunt oppidum, aut collegium. Ideoque si desinant esse illorum membra, alio

do-

domicilium mutando, absoluti sunt ab interdicto personali generali. Interdicti vero specialiter, ubique remanent tales, & etiam illi, qui causam dederunt interdicio generali locali, aut personali.

133. Interdicto populo, non sunt interdicti exteri, peregrini, nec clerici populi, ideo poterunt isti celebrare: & vice versa interdicto clero, non judicatur interdictus populus. Unde poterit hic alios Sacerdotes adducere ad Missas celebrandas, & sacramenta ministranda. Sub interdicto generali personali non comprehenduntur Episcopi, nisi exprimantur, sic disponente jure quoad interdictum, & suspensionem. Interdictum locale civitatis afficit etiam suburbia contigua. cap. *Si Civit.* Pariter interdicta Ecclesia, interdicitur cœmeterium, ac etiam cappellæ ei contiguæ. Interdicto autem cœmeterio, non interdicitur Ecclesia, quia accessorium sequitur principale, sed non econtra. Interdictum observatum a Matrice populi, debent observare regulares sub pœna excommunicationis majoris latæ sententiæ, *Ex Clem. 4. de sent. excom.*

134. Inq. 2. Quis valeat ferre interdictum? R. Posse Episcopos, & alios jurisdictione in foro contentioso gaudentes. Prælati autem regulares licet possint ferre interdictum personale pro suis subditis, non tamen locale pro suis Ecclesiis, nisi etiam in plebem jurisdictionem habeant.

135. Inq. 3. Ob quæ delicta possit ferri interdictum? R. Solum ob peccatum grave ferri posse, sive illud perpetretur ab aliquibus tantum, sive ab omnibus interdictis. Gravior culpa requiritur ad interdictum generale, quam ad particulare, seu personale speciale, quia illud plures isto comprehendit, ideoque est major pœna, quæ solum pro majori culpa imponi valet. Interdictum autem, & suspensio ferri possunt pro culpa aliena. Violare interdictum est gravis culpa, & qui illud violat, exercendo actum ordinis, fit irregularis.

136. Inq. 4. Quot sint effectus interdicti? R. Quod interdictum absolute latum tres habet effectus. 1. Est privatio activa, & passiva divinorum. 2. Est privatio aliquorum sacramentorum. 3. Privatio sepulturæ ecclesiasticæ. Alius effectus interdicti, non absoluti, sed specialis, est privatio ab ingressu Ecclesiæ. Intelligitur privatio formalis, id est assistendi officiis sacris, audiendi Missam, & sepeliendi in Ecclesia, non vero recipiendi sacramenta, dum officia non celebrantur, nisi aliud Superior exprimat. Poterit autem audire, aut celebrare Missam in oratorio privato.

137. Per *primum* effectum interdicti absolute lati nomine *divinorum* intelliguntur pariter officia divina, Missæ, & aliæ functiones publicæ Ecclesiæ, a quibus privat interdictum. Verum ex cap. *Alma mater* possunt omnia celebrari a clericis, & religiosis quatuor conditionibus. 1. Quod fiat submissa voce, aut sine cantu. 2. Januis clausis; ita tamen, ut volentibus ingredi aditus pateat, pro quo expedit ostiarium ponere, qui admittat privilegiatos, & cæteros laicos excludat. 3. Non pulsatis campanis, nisi ad concionem, quæ officium divinum non reputatur; prohibetur enim omnis campanæ usus pro officiis divinis, ac etiam pro Missis ad sanctus. 4. Exclusis interdictis nominatim. Si autem sic interdictus nolit exire, debent clerici cessare a divinis officiis. Secus coram illo celebrans fit irregularis, utpote violans censuram per exercitium ordinis.

138. At suspenditur interdictum in cit. cap. *Alma mater*, in quatuor festivitatibus, a primis vesperis Natalis Domini, Resurrectionis, Pentecostes, & Assumptionis B. V. quod privilegium concessum a Bonifacio VIII. extenditur ad diem Corporis Christi a Martino V. & ad ejus octavam ab Eugenio IV. & ad diem, & octavam purissimæ Conceptionis matris Dei a Leone X. In his diebus festivis tenentur fideles audire Missam, & probabilius in festis in quibus ex privilegio Bullæ Cruciatæ illam possunt audire. Regulares ex privilegio valent tempore interdicti privatim celebrare divina, & admittere ad illa suos familiares, procuratores, & operarios.

139. Per *Secundum* interdicti effectum solum prohibetur receptio ordinis, Eucharistiæ extra articulum mortis, & extremæ unctionis, quando alia sacramenta recepit infirmus. Unde valent recipi baptismus, confirmatio, pœnitentia, & matrimonium; atque etiam, ut dictum est,

est, in necessitate Eucharistia, & extrema unctio. Per *tertium* effectum privantur sepultura ecclesiastica etiam innocentes, & infantes, non autem clerici specialiter non interdicti, nec alii privilegiati, qui causam interdicto non dederunt. Clerici enim possunt sepeliri sine pompa ecclesiastica, & alii cum pompa in privilegio sibi concessa. Sepeliens specialiter, & nominatim interdictum incurrit excommunicationem majorem, *Ex Clement. I. de sepulturis.*

140. Inq. 5. Quis possit absolvere ab interdicto? R. Sub distinctione. Vel enim interdictum est personale speciale latum a jure non reservatum, ab hoc quilibet Confessarius absolvere valet. Vel est reservatum, vel ab homine latum, aut personale generale, aut locale generale, vel speciale, & hoc solum tolli potest ab eo, qui illud posuit, ab ejus Superiore, aut ejus successore. Nec in virtute Bullæ, aut jubilæi relaxari quit, quia locus aut communitas nequeunt sacramentaliter absolvi. Vel est latum ad tempus, vel *donec satisfacias*, & hoc, elapso tempore, aut satisfactione præstita, tollitur. Vel interdictum est *deambulatorium*, ut si interdicatur locus, ad quem Petrus v. g. pervenerit, & hoc tollitur, Petro inde recedente. Vel denique est latum contra communitatem, & tunc, ipsa dissoluta, evanescit interdictum.

141. Inq. 6. Quid sit cessatio a divinis? R. Est *prohibitio ecclesiastica clericis imposita, ut abstineant ab officiis divinis, & sepultura ecclesiastica.* Non est censura: sed potest esse generalis alicujus regni, aut Diœcesis, vel specialis hujus Ecclesiæ, sicut interdictum. Imponitur in signum gravissimi mœroris ob injuriam Deo, & Ecclesiæ irrogatam, ut ab ea delinquentes desistant, & Ecclesiæ satisfaciant. Non afficit determinatam personam, sed illam, aut illas Ecclesias, pro quibus fertur, ideoque in eis cessant officia divina, organa, laudes Dei publicæ, & sacrificia. Solum enim valet celebrari una Missa cum assistentia unius ministri ad renovandam Eucharistiam, & ad illam consecrandam pro viatico alicujus infirmi. Nec valent ministrari sacramenta, nisi baptismus parvulis, & pœnitentia, & Eucharistia adultis in articulo mortis. Possunt tamen fideles in Ecclesia sepeliri sine officio funebri, nisi alias obsit impedimentum interdicti.

142. Violans cessationem peccat graviter, non autem fit irregularis. Regulares debent illam observare sub pœna excommunicationis, ut dictum est de interdicto. Qui causam dedit cessationi tenetur clericis restituere damna ex ea secuta. Solum qui posuit cessationem, ejus superior, aut successor valet eam tollere, quia non fertur a jure, sed ab homine.

143. Inq. 7. An expediat ponere interdictum, aut cessationem ob furtum pixidis, simul cum hostia, vel particulis consecratis? R. affir. Quia si Laban tantum doluit ob suos Deos inanes furatos, si David renuebat dare oculis suis somnum, & palpebris suis dormitationem, donec inveniret locum Domini, vel Dominum omnis loci, si Roma, sublato e Capitolio simulacro Amoris, turbata ex mœstitia, solertissime quærebat, nec aliud cogitabat, nisi illud omni via perquirere, cunctis vociferantibus: *Matrem quæso Romane requiras*: quanto amplius requirendus est verus Deus, omniumque Dominus omni diligentia, donec inveniatur? Ita anno 1645. contigit Metinæ Campi in Hispania, cum quidam seclusus, suadente diabolo, abstulit e sacrario cujusdam Ecclesiæ vas, in quo servabatur sacrosancta Eucharistia, cujus deploranda absentia perturbata civitas, vocibus, lachrymis, & clamoribus cœlum penetrabat, atque ab Ordinario agnita, posuit interdictum, & omnium officiorum cessationem, donec Deus veri amoris inventus fuit. Idem fere accidit in alia urbe, ubi sacra Eucharistia projecta in campum a sacrilego, horrendoque fure, inventa fuit. O res mirabilis! venerata a plurimis formicis, quæ, velut agnoscentes creatorem suum, fecerunt illi aristis, & paleis quemdam Thronum, ubi ei venerabundas excubias alternatim se facere depromebant. Sic inter alios refert N. Chronica Tom. 6.

Nota autem, quod unus ex illis latronibus comedit particulas consecratas, alter eas projecit in terram: & licet uterque horribile sacrilegium commisit; hic

se-

secundus gravius altero perpetravit, juxta D. Thom. 3. *p. q.* 80. *art.* 5. *ad* 3.

TRACTATUS TRIGESIMUS SEPTIMUS

DE IRREGULARITATE.

CUm irregularitas sit pœna ecclesiastica, non parum cum censuris connexa, ideo opportune post harum elucubrationem, de illa tractatum instituimus.

CAPUT UNICUM.

De irregularitate tum in communi, tum in particulari.

PUNCTUM I.

De irregularitate in communi.

1. Inq. 1. Quid sit irregularitas? R. Est *impedimentum canonicum privans hominem primario a susceptione ordinum, & secundario ab exercitio susceptorum.* Dicitur *impedimentum*, & non *pœna*, ad differentiam censuræ, quæ semper est pœna, & non incurritur sine culpa: irregularitas autem potest incurri sine culpa, & non semper est pœna; sed est quædam inhabilitas, vel defectus. *Canonicum* dicitur, quia est impedimentum ex mero jure ecclesiastico; non enim datur irregularitas ex jure naturali, aut divino. *Irregularis* idem est, ac *sine regula*, vel *contra regulam*, aut *canonem*. Unde fœmina, perpetuo amens, & non baptizatus non sunt proprie irregulares, sed inhabiles ad ordines jure divino, aut naturali. Per reliquas particulas innuitur effectus irregularitatis, qui est privare directe a susceptione ordinum, & indirecte ab exercitio susceptorum. Differt etiam per eas a censuris, quia irregularitas privat a susceptione ordinis, ut ordo est; excommunicatio vero privat eo, in quantum est communicatio cum aliis, suspensio, in quantum est exercitium potestatis clericalis, & interdictum, in quantum est officium divinum.

2. Inq. 2. Quotuplex sit irregularitas? R. Quod primo dividitur in totalem, & partialem. Illa privat tum a susceptione ordinum; tum ab exercitio susceptorum. Hæc autem solum ab exercitio ordinis suscepti, vel solum ab ulterioris susceptione, ut Diaconus, cui erutus est sinister oculus, non privatur usu ordinum, quos recepit, sed tantum receptione Sacerdotii. Utraque subdividitur in perpetuam, & temporalem. Illa est, quæ solum dispensatione tollitur; hæc vero temporis lapsu, ut si quis bona fide ante legitimam ætatem recepit ordines, quos subinde, adveniente ætate, exercere valet.

3. Secundo dividitur in eam, quæ est ex delicto, & in eam, quæ est ex mero defectu. Illa est octuplex. 1. Ex homicidio injusto directe voluntario. 2. Ex injusta mutilatione directe voluntaria. 3. Ex homicidio indirecte voluntario, seu casuali. 4. Ex iteratione baptismi. 5. Ex violatione censuræ. 6. Ex illegitima receptione, seu administratione ordinum. 7. Ex delicto, cui annexa est infamia. 8. Ex apostasia a fide, vel hæresi externa. Irregularitas ex defectu habet novem species. 1. Ex defectu natalium. 2. Ex defectu animæ. 3. Ex defectu corporis. 4. Ex defectu ætatis. 5. Ex defectu congruæ sustentationis. 6. Ex defectu libertatis. 7. Ex defectu famæ. 8. Ex defectu sacramenti, seu ex bigamia. 9. Ex defectu lenitatis.

4. Inq. 3. Quotuplex sit effectus irregularitatis? R. Est triplex. Primus privare a receptione ordinum, etiam primæ tonsuræ; licet enim non sit ordo, est tamen via ad ordines, & constituit in ordine clericali. Unde graviter peccaret irregularis, qui tonsura initiaretur. Secundus privare exercitio ordinum susceptorum. Tertius privare receptione cujuscumque beneficii, dignitatis, aut pensionis clericalis. Verum dum irregularitas est tantum partialis, solum privat receptione

ne

ne beneficii, quod datur propter officium, a quo arcetur clericus ex illa irregularitate. Quidquid alii dicant, invalida est collatio beneficii facta irregulari ex Trident. *sess.* 22. *cap.* 4. *de reform.*

5. Irregularitas præcedens beneficio privat etiam jurisdictione ei annexa; hujusmodi quippe jurisdictio fundatur in beneficio, cujus est incapax irregularis. At si superveniat beneficio jam obtento, nec privat beneficio, nec jurisdictione, quæ sine ordinis usu exerceri potest. Unde Parochus, qui subinde fit irregularis, valet assistere matrimonio, vel delegare jurisdictionem ad sacramenta suis ovibus ministranda.

6. Inq. 4. Quis possit ponere, & incurrere irregularitatem? R. Solus Pontifex, aut Concilium generale valet illam ponere; non Episcopi, nec concilia Provincialia. Unde nulla datur irregularitas ab homine, sed a jure; nec incurritur, nisi sit in jure expressa. Subjectum autem capax irregularitatis est omnis, & solus vir baptizatus, excepto summo Pontifice, qui suis legibus quoad vim coactivam non subjicitur. Irregularitas ex delicto nequit incurri nisi ob peccatum grave externum, & in sua linea consumatum, quia est pœna gravis; incurritur autem ob crimen grave externum, esto occultum, ut patet in homicidio occulto, ob quod incurri irregularitatem nemo ambigit.

7. Inq. 5. Quæ causæ excusent ab irregularitate ex delicto incurrenda? R. Excusare in primis ea omnia, quæ actum a culpa gravi eximunt. Uti sunt ignorantia invincibilis, inadvertentia, parvitas materiæ. Metus autem gravis licet non excuset a culpa, excusat tamen ab irregularitate, quia Ecclesia non intendit cum gravi damno suis legibus obligare. Dubium juris, non facti, excusat ab irregularitate. Unde dubitans de lege irregularitatis; excusatur ab irregularitate, secus autem dubitans de facto, ut si quis conscius legis canonicæ dubitat, an homicidium, vel abortum fœti animati perpetrarit. Ex cap. *Significasti*, & ex cap. *Ad audientiam*. Et quamvis aliqui hoc ad dubium homicidii limitent, verius tamen extendi debet ad omne dubium, saltem de facto ex ratione in dictis capitibus apposita, nempe, quod in dubiis tutiorem debeamus eligere partem.

8. Inq. 6. Quot modis possit irregularitas tolli? R. Tribus modis. Nempe cessatione causæ, professione religiosa, & dispensatione. Alii dicunt, quod etiam baptismo, sed hoc non tenet, quia non baptizatus nequit fieri irregularis, ut omnes asserunt. Unde infidelis homicida non fit irregularis. Bigamus autem manet irregularis etiam post baptismum: non ergo tollitur irregularitas per baptismum. Cessatione causæ tollitur irregularitas ex defectu v. g. ætatis, qua adveniente, cessat irregularitas. Professione religiosa tollitur illa, quæ provenit ex defectu natalium, vel adest privilegium, ut a Prælatis regularibus relaxetur. Dispensatione Pontificis tolli potest omnis regularitas. Episcopi habent facultatem dispensandi in omni irregularitate proveniente ex delicto occulto, excepto homicidio directe voluntario: & Capitul. sede vacante; quia succedit Episcopo in regimine, & jurisdictione. Eadem potiuntur facultate Prælati regulares pro suis subditis ex privilegio Pii V.

PUNCTUM II.

De irregularitate ex delicto.

9. Inq. 1. Quæ sit irregularitas maxima ex delicto? R. Esse illam, quæ provenit ex homicidio injusto directe voluntario. Incurrunt hanc irregularitatem omnes, qui ex professo, seu directe perpetrant homicidium, mandant, seu consulunt illud per se, vel per alios. Unde in bello, aut judicio injusto, in quo aliquis occiditur, fiunt irregulares omnes, qui ad illud cooperantur mandato, consilio, favore, testificando, accusando, seu alio modo influendo. Item qui apponunt causam, ex qua mors sequatur, ut qui lethaliter vulnerant, aut propinant venenum. Requiritur autem, quod de facto ex ea mors sequatur; nam si mors, esto miraculose, impediatur, irregularitas non incurritur. At incurritur, morte secuta ex causa apposita, licet, qui eam voluntarie posuit, ante mortem ex corde pœniteat, quia non est censura, contumatiam requirens ad sui incursionem. Incurrit etiam illam, qui in rixa, casu oborta, voluntate, & directe occidit hominem, quia hic licet non dolo, & per industriam, aut insidias, tamen ex proposito, & directe

recte illum occidit : & hoc sufficit pro hac irregularitate incurrenda, quidquid alii non improbabiliter sentiant.

10. Inq. 2. An mandantes, aut consultes homicidium fiant irregulares, si ante executionem mandatum, aut consilium revocarunt ? R. Quod, si revocatio efficaciter, & omni modo possibili fuit facta, & intimata mandatario, aut consiliario, de quo est major difficultas, non incurrunt irregularitatem ob rationem, quam agentes de restitutione, & censuris dedimus. Tunc enim non ex mandato, aut consilio, sed ex malitia operantis sequitur mors. Nec incurritur irregularitas ratihabitatione, qua quis ratum habet homicidium suo nomine factum, quia supponitur perpetratum sine ullo ejus influxu, & in ejusdem absentia; si enim fieret, eo præsente, & oppositum non suaderet, illam absdubio incurreret. Similiter illam incurrit, qui non impedit homicidium, si ex justitia ad id tenetur, non vero si solum ex charitate, ut supra de censuris dictum est.

11. Objic. Ratihabitio percussionis clerici sufficit ad incurrendam censuram, ergo ratihabitio homicidii sufficit ad incurrendam irregularitatem. R. neg. conseq. Disparitas stat in eo, quod pro secundo casu non adest textus id præscribens, pro primo autem adest textus id expresse decernens in cap. *Cum quis, de sent. excom. in 6.*

12. Nota, quod P. Concina in præsenti renuit assentire Prælatos regulares posse ex privilegio cum suis subditis dispensare in hac irregularitate in sæculo contracta, & ita interrogat : *Aptus ne homicida ad religionem profitendam ?* Absdubio ignorabat Concina, quod homicidis occultis postulantibus dispensationem sacra Pœnitentiaria solet non semel rescribere : *ingrediatur religionem.* Sciat igitur homicidam occultum, jam serio emendatum, aptum esse ad religionem, sicut ad pœnitentiam. Nemo velit obserare claustrum, quibus Deus aperit cœlum. Prohibitio enim Sixti V. ne admittantur criminosi ad religionem, intelligitur de publicis, non de occultis Igitur ratio Concinæ nulla est, licet Prælati regulares nequeant dispensare in dicta irregularitate in sæculo contracta. Quod palam constat ex Bulla Benedicti XIV. *Pastor bonus*, ubi §. 17. expresse loquitur de homicidiis volentibus ingredi religionem, & in ea profiteri.

13. Secunda irregularitas ex delicto est, quæ provenit ex injusta alicujus membri mutilatione, sive in se, sive in alio. Si quis sibi amputet manum, duplicem irregularitatem incurrit, unam active ex membri mutilatione, aliam passive ex privatione membri necessarii ad Sacerdotii ministerium. Si alium deformet sine mutilatione, efficit illum irregularem, ipse vero non manet irregularis. Hanc enim irregularitatem solum incurrit active, qui alteri abscindit membrum ab aliis distinctum, & habens proprium officium. Hujusmodi sunt oculus, pes, manus, membrum virile, uterque testiculus in probabiliori, & mamilla in fœmina.

14. Auricula autem, aut nasus non sunt membra, sed tutela, aut ornamentum sensus. Idem est de barba, capillis, dentibus, & digitis, unde esto quis alteri amputaret digitos necessarios ad contrectandam hostiam, non fieret irregularis, licet alium irregularem efficeret : econtra vero qui sibi digitum injuste amputaret, vel se deformaret, irregularis fieret, quia major atrocitas reputatur a jure in seipsum, quam in alios sævire. Idem est de abscindente sibi ex imprudenti devotione, aut intentione servandi castitatem membrum virile, aut testiculos, castitas quippe potius residet in voluntate, quam in membris, quorum mutilatio ineptissima est ad eam servandam. Eamdem irregularitatem incurrunt mandantes, consulentes, seu cooperantes ad mutilationem, prout dictum est circa homicidium. Qui autem consulit mutilationem ei, quem non potest ab homicidio aliter avertere, non peccat, nec irregularitatem incurrit. Qui virum, aut fœminam sterilem efficit, licet homicida reputetur, non incurrit irregularitatem.

Punctum III.

De irregularitate ex homicidio casuali.

15. Inq. 1. Quodnam sit homicidium casuale ? R. Illud quod fit absque voluntate, & intentione occidentis. Potest autem fieri, vel absque ulla culpa, ut in amen-

amentia, aut ebrietate, nullo modo illud prævidendo; vel cum gravi culpa, vel quia prævidit, vel debuit prævidere, & omisit diligentiam sufficientem ad illud vitandum, dando operam rei illicitæ, vel quia dedit operam rei illicitæ ex se periculosæ. In primo casu non incurritur irregularitas, quia absque culpa non datur pœna; in secundo, & tertio incurritur, quia adest culpa gravis in omissione diligentiæ, & in exercitio actionis illicitæ ex se periculosæ. Si autem quis det operam rei licitæ, aut illicitæ, non quia periculosæ, sed ex alio capite, & adhibeat diligentiam, ne mors sequatur, non incurrit irregularitatem, esto sequatur. Ut pulsans campanas tempore interdicti, si, cadente tintinabulo absque ejus culpa, hominem occidat, non fit irregularis. Idem de custode leonis, aut alterius feræ occidentis aliquem absque custodis negligentia. Idem de reficiente tectum, qui monens transeuntes, casu tegula, aut lapide projecto, aliquem occidit. In dictis vero casibus, aut similibus, si non moneat, aut omittat diligentiam prudentem, incurritur irregularitas, quia qui non præcavet malum, quod prævidet, aut prævidere debet, reus est mali ex sua actione, & negligentia secuti; velle namque illud censetur in causa, aut indirecte: Ita Angelic. 2. 2. *q. 64. art. 8.*

16. Verum qui dat operam rei illicitæ periculosæ, esto adhibeat diligentiam ad vitandum homicidium, hoc secuto, probabilius incurrit irregularitatem, quia in jure casu occidens, aut mutilans censetur irregularis, nisi det operam rei licitæ cum sufficienti diligentia ad malum præcavendum. Et merito, quia qui dat causam damni, damnum dedisse videtur, & qui vult opus ex se periculosum, eo ipso vult effectum, inde secutum. Unde irregularis fit adulter, qui est causa, ut uxor a marito occidatur. Irregulares fiunt clerici pugnantes in bello, exercentes torneamenta, aut venationes majores ferarum cum strepitu armorum, aut medicinam, vel chirurgiam cum incisione, vel adustione, nisi in casu necessitatis, & in defectu alterius medici, aut chirurgi. Si autem absque incisione, vel adustione illam exerceant, non fiunt irregulares, esto infirmus moriatur absque eorum negligentia: hac enim stante, etiam medicus, aut chirurgus laicus fit irregularis.

17. Inq. 2. An dubitans, ne ex sua actione homicidium sit secutum, debeat se gerere ut irregularis? R. affirm. Constat ex cap. *Ad audientiam.* Et cap. *Significasti.* 2. Aliqui ajunt hos textus dirigi tantum ad clericos, & solum facere illos irregulares quoad duos effectus, nempe abstinendi a celebratione, & quærendi dispensationem; hoc est, quod debeant abstinere a celebratione, donec quærant, & habeant dispensationem. Sed hæc gratis, esto pie, asseruntur, quia, in dubio facti sive homicidii, sive abortus fœti animati, sive mutilationis membri, aut alterius delicti, quod irregularitate punitur, irregularitas incurritur; ratio enim in dictis juribus exposita, quod *in dubio tutior pars est eligenda*, tam clericis, quam sæcularibus, & omni dubio saltem *facti*, congruit, & applicari debet.

18. Inq. 3. An fiat irregularis, qui ad levamen dat infirmo aliquid, ex quo mors, aut ejus acceleratio sequitur? R. Sub distinctione: si enim tribuat, vel faciat aliquid notabile contra præscriptum medici, esto id faciat ex compassione, fit irregularis, quia sic dat operam rei illicitæ periculosæ. Idem est de illo, qui constituto in maximo tormento, aut angore, ne tantum patiatur, mortem acceleravit, vel e vulnerato incaute gladium extraxit, ex quo mors secuta, aut accelerata fuit. Si autem quis infirmo bona fide tribuat, aut faciat quidpiam, vel illum revolvat, aut in aliud latus vertat ad suum levamen, esto inde acceleratio mortis eveniat, non fit irregularis, quia dat operam rei licitæ. Unde quilibet potest sine scrupulo infirmos hinc inde vertere, & alia officia charitatis exhibere, dummodo prudenti æconomia id faciat.

19. Inq. 4. An occidens injustum invasorem incurrat irregularitatem? R. Quod occidens *cum moderamine inculpatæ tutelæ* invasorem actualem vitæ non fit irregularis; quia non peccat, esto invasor, ut supponitur, sit in peccato mortali, non enim est in extrema necessitate, sed in extrema iniquitate. Idem est de volente mutilare, aut grave vulnus infligere. Si autem quis excedat graviter moderamen defensionis, peccat occidendo in-

se-

vasorem vitæ, membri, aut vulneris, consequenterque fit irregularis. *Dices*: Quomodo ergo ait D. Thom. 2. 2. *q.* 64. *a.* 7. *ad* 3. *Clericus, etiam si se defendendo interficiat aliquem, irregularis est, quamvis non intendat interficere, sed se ipsum defendere.* R. Distingue tempora, & concordabis jura; tempore D. Thom. sic erat sancitum a Nicolao IV. Verum postea rigorem illius decreti altero moderavit Ecclesia. *Clement. unic. de homicidio.*

Punctum IV.

De irregularitate ex baptismi iteratione, violatione censurarum, & illegitima ordinum receptione.

20. Inq. 1. Quando incurratur irregularitas ex iteratione baptismi? R. Dum solemniter, scienter, & culpabiliter iteratur baptismus incurri a ministrante, recipiente, & ab Acolyto assistente, ita ut nequeant ulterius ordinari; non enim est irregularitas totalis, sed impediens ascensum ad alios ordines. Hæc irregularitas inducta est ab Ecclesia in detestationem erroris Donatistarum, & Anabaptistarum asserentium pertinaciter posse baptismum iterari. Non tamen incurritur, quando ex causa rationabili, vel dubio prudenti prioris baptismi iterum confertur sub conditione, quia tunc licite fit, & debet fieri; neque si ex metu gravi iteretur absque intentione, secluso contemptu, quia tunc non est vera, sed ficta rebaptizatio. Nec incurritur ex iteratione confirmationis, aut ordinis, licet imprimant characterem, & nequeant iterari; quia hoc non decernitur in jure; & in pœnalibus non extenditur de uno casu ad alium similem juris dispositio.

21. Inq. 2. An sit irregularitas indicta a jure pro aliqua indigna receptione baptismi? R. affirm. Nam duplici in casu præscribitur irregularitas. Primo, si quis sponte, & absque necessitate recipiat baptismum ab hæretico cognito ut tali, quia ab eo baptismum recipiens hæreticorum errori communicare videtur. Ex cap. *Quia in qualibet. 1. q.* 7. Secundo, si quis differat baptismi receptionem usque ad finem vitæ, quia non præsumitur perfecta fides in eo, qui tamdiu differt Ecclesiam ingredi. Ex cap. *Si quis, 3 distinc.* 7.

22. Irregularitas ex violatione censurarum incurritur, quoties aliquis majori excommunicatione ligatus, vel suspensus, vel personaliter interdictus, etiam toleratus, aut occulte, vel in loco interdicto sponte, & scienter actum ordinis majoris solemniter exercet. Ex cap. *Si quis Episcopus 11. q. 1.* Subdiaconus autem, qui sine manipulo canit Epistolam, vel Diaconus, qui sine stola Evangelium, non fit irregularis, quia sine manipulo, aut stola respective deficit requisitus solemnitatis, nec qui minorum ordinum officia exequitur; hæc quippe etiam a laicis ex consuetudine obeuntur; nec qui exercet ministeria solius jurisdictionis, quia solum ob actum ordinis sacri a censuratis exercitum, inflicta est irregularitas. Hi autem actus sunt celebrare Missam, absolvere a peccatis, canere solemniter Epistolam, aut Evangelium, benedicere solemniter nuptias, cineres, ramos, candelas, Ecclesiam, aut vasa sacra. Absolvere vero a censuris, delegare jurisdictionem ab eis, vel etiam a peccatis absolvendi, vel ad alias functiones exercendas, canere horas canonicas in choro, & prædicare non sunt actus ordinis.

23. Nota, quod Episcopus, aut alius Sacerdos excommunicatus, suspensus, aut interdictus vitandus cogens alium coram se celebrare fit irregularis ex cap. *Illud, de cleric. excom. minist.* Alii clerici, qui Sacerdotes non sint, non comprehenduntur hac pœna, nec Sacerdos, qui alium cogeret celebrare coram aliis; quia textus solum loquitur de cogente coram se celebrare. Hæc autem mihi methaphysica videntur; quis enim vitandus, nisi stultissimus, alium cogere coram se celebrare credendum est?

24. Irregularitas ex illegitima ordinum receptione incurritur, dum quis absque examine, & approbatione Episcopi eos furtive recipit; vel eodem die absque dispensatione duos ordines, quorum unus sacer est; vel qui post contractum matrimonium, etiam ante consumationem, sacrum ordinem recipit, vel si clericus exerceat scienter actum ordinis sacri, quem non habet. Ita constat ex jure canonico. Laici autem, licet gravissime peccent exercendo solemniter actum ordinis sacri, sa-

hanc irregularitatem non incurrunt, quia jus solum loquitur de clericis, ut liquet ex tit. *De clerico non ordinato ministrante*: c. 1. & 2. Ex aliis illicitis ordinum receptionibus, puta per saltum, vel sine titulo, aut dimissoriis, extra tempora, non servatis interstitiis, vel ab Episcopo excommunicato, suspenso, aut etiam degradato, non irregularitas, sed suspensio incurritur.

Punctum V.

De irregularitate ex delicto, cui annexa est infamia.

25. Inq. 1. Cur infames ex delicto sint irregulares? R. Quia ministri altaris debent esse puri, immaculati, & boni nominis, ita ut possint dicere: *Christi bonus odor sumus in omni loco.* Unde merito infames arcentur ab altari ejusque ministeriis in cap. *Infames* 2. *p. q.* 1. *causa* 6.

26. Inq. 2. Ex quo delicto incurratur hæc irregularitas? R. incurri ex delicto publico; ut ex homicidio, perjurio in judicio, simonia, crimine læsæ Majestatis, duello, adulterio, incestu, lenocinio, usura, furto, raptu fœminæ, & similibus. Verum ad inducendam irregularitatem, debent hæc crimina esse publica publicitate juris, vel facti; si enim occulta sunt, non adest infamia, nec consequenter hæc irregularitas ob illa. Infamia juris, seu irregularitas ex ea semel contracta, non tollitur nisi dispensatione. Infamia autem facti tollitur omnimoda, & publica emendatione, vel etiam, quidquid alii dicant, loci mutatione, ubi infamia est ignota, chimerica enim est infamia ignota. Infamia juris incurritur per sententiam Judicis, aut confessionem rei; infamia facti per notorietatem delicti.

27. Incurritur etiam infamia, & irregularitas ex officio vili, quod sine peccato gravi nequit exerceri, ut est officium histrionum, turpia representantium. Hinc usurarii notorii, ac etiam publica pœnitentia mulctati sunt irregulares. Quidam putant incurri etiam ob officia carnificum, macellatorum, & lictorum: alii negant. Verum licet hæc officia non inducant infamiam ex jure, quia sine peccato, imo cum merito valent exerceri, ex communi tamen existimatione non parva laborant infamia, ideo dedecet eis addictos, dignitate ecclesiastica insignire.

28. Denique ex delicto sunt irregulares hæretici, & apostatæ; quam irregularitatem incurrunt etiam fautores, & receptatores, & defensores ex cap. *Si adversus nos.* Pariter religiosi apostatæ a sua religione fiunt irregulares ex cap. *Hi qui. dist.* 50. Et ex cap. *finali.* An autem ob hæresim occultam incurratur, dissident Authores; quidam enim negant, ideoque hanc irregularitatem collocant sub ea, quæ contrahitur ex delicto, cui annexa est infamia, sine qua, ajunt, non incurri. Verius tamen dicendum est ob hæresim externam, etiam occultam, præcisive ab infamia reipsa incurri irregularitatem. Tum quia diverso canone juris una, & altera irregularitas indicitur, tum quia jus pro infligenda irregularitate ob hæresim non recurrit ad infamiam. Tum quia juxta graves Authores Clemens VII. concessit Inquisitoribus facultatem dispensandi in irregularitate ob hæresim occultum, quam subinde ab eis sustulit Pius V. ergo ob hæresim etiam occultam incurritur irregularitas, distincta ab ea, quæ contrahitur ex delicto, cui annexa est infamia.

29. Inq. 3. Quis possit absolvere a peccatis, quibus annexa est irregularitas? R. Vel peccata sunt reservata, vel non. Si primum, jam constat responsio ex alibi dictis. Si secundum, quilibet Confessarius approbatus valet ab his absolvere, quia irregularitas non privat potestate absolvendi, nec pugnat cum gratia, aut absolutione. Ex quo duo inferes. Primum, quod licet in jubilæis concedatur facultas absolvendi a peccatis reservatis, non intelligitur concessa pro dispensanda irregularitate, nisi exprimatur. Optime enim valet quis absolvi a peccatis, & esse in gratia, quin absolvatur ab irregularitate. Secundum, quod potest quilibet Confessarius approbatus absolvere a censuris non reservatis; secus vero ab irregularitatibus, licet non reservatis, quia illæ, non istæ, pugnant cum absolutione a peccatis.

Punctum VI.

De irregularitatibus ex defectu.

30. Inq. 1. Qui sint irregulares ex defectu natalium? R. Esse omnes illegitimos; hoc est, natos non ex legitimo matrimonio. Ita merito est sancitum a jure, tum in honorem status clericalis, *Quia obscuratur hominis claritas ex vitiosa origine*, ut ait Doctor Ang. in Supplem. q. 39. a. 5. Tum in odium paternæ incontinentiæ. Nati ex matrimonio bona fide in facie Ecclesiæ inito, sed irrito ex impedimento occulto, nec illegitimi, nec irregulares reputantur. Expositi vero ad januas Ecclesiæ, seu hospitalis, quorum genitores ignorantur, dispensatione indigent ex stilo Romanæ Curiæ. quin obstent dicta a nobis tract. 32. n. 48.

31. Quatuor modis tollitur hæc irregularitas. 1. Per subsequens matrimonium, per quod filii naturales, non spurii, legitimantur. 2. Principis legitimatione: Pontificis quoad spiritualia, & Principis sæcularis quoad civilia. 3. Dispensatione, quam solus Pontifex concedere valet ad ordines majores, canonicatus, & Prælaturas; Episcopus autem solum ad ordines minores, & beneficia simplicia sine cura animarum. 4. Professione religiosa quoad ordines, non quoad Prælaturas. Valent tamen Superiores regulares cum suis subditis dispensare ex privilegio, etiam quoad Prælaturas. *Vid. n. 45.*

32. Inq. 2. Qui sint irregulares ex defectu animæ? R. Esse illos, qui laborant defectu usus rationis, aut scientiæ. Ex defectu usus rationis sunt irregulares infantes, amentes, lunatici, epilectici, furiosi, aut patientes lucida intervalla; non solum, dum hæc patiuntur, tunc quippe jure naturali, aut divino sunt incapaces ad ordines, sed etiam dum cessant hi defectus, sunt irregulares, donec prudenti arbitrio Episcopi judicentur posse ad eos promoveri, vel in eis ministrare. Vid. Ang. *q.* 39. *a.* 2.

33. Ex defectu scientiæ sunt irregulares illi, qui adeo sunt illiterati, & idiotæ, ut penitus inepti sint ad officia ordinis obeunda. Carentes autem scientia ad ordines requisita a Tridentino, licet reprobari ad eos debeant, non tamen sunt irregulares; irregularitas quippe non provenit ex qualibet carentia scientiæ, sed ex tali, ac tanto defectu, ut ministerium exhibere non permittat. Potest tamen tolli studio, & applicatione, & tunc, cessante defectu, cessat irregularitas.

34. Inq. 3. Qui sint irregulares ex defectu corporis? R. Omnes illos, qui carent aliquo membro; ut brachio, manu, pede, naso, auriculis, indice, aut pollice, quibus hostia elevatur; vel aliquo sensu, ut visu, vel auditu, si autem surditas ordini superveniat, celebrare poterit, quia ministri auditio non est omnino necessaria. Qui utrumque oculum integrum habet, esto careat visu in dextro, non est irregularis; bene vero si in sinistro, qui dicitur *canonis*, nisi absque nota defectum supplere possit. Item sunt irregulares, qui qualibet deformitate notabili laborant in facie, ore, dentibus, capite, aut pedibus, ita ut sine baculo ad altare accedere non valeant. Item nimis gibosi, claudi, leprosi, & laborantes morbo gallico, exterius aliquo modo apparente, Eunuchi, nisi causa infirmitatis sint evirati, hermaphroditi, habentes manus nimis tremulas, aut linguam valde tardiloquam, & denique omnes ita deformes, ut risum, aut horrorem excitent. Judicare autem, quando hi defectus inducant irregularitatem, pertinent ad Episcopos, vel proprios respective Prælatos ordinarios. De alio defectu nempe divitiarum, seu congruæ sustentationis, quæ suppletur beneficio ecclesiastico, aut patrimonio, dictum est in tract. de ordin. Pariter ibidem actum est de irregularitate ex defectu ætatis, quæ cessat, adveniente ætate requisita ad singulos ordines.

35. Inq. 4. Qui sint irregulares ex defectu libertatis, & famæ? R. Quod ex defectu libertatis sunt irregulares servi, vel mancipia. Si autem ordinentur ex consensu domini, fiunt liberi. Si absque ejus consen-u recipiant ordines minores, adhuc remanent servi; si ordines majores, fiunt liberi, debent tamen se redimere, vel substituere alium servum. Si Episcopus scienter ordinet servum, debet reddere domino duplicatum pretium, aut duos servos. Hæc, & alia, quæ parum re-

referunt ad præsens institutum, constant ex toto *titulo de servis non ordinandis.* Pariter sunt irregulares ex defectu libertatis conjugati; non enim valent sine licentia uxoris ordines recipere, ut dictum est in tract. de matrimonio.

36. Ad eamdem irregularitatem reducitur alia, quæ provenit ex defectu solvendi debita, uti adest in thesaurariis, depositariis, magistratibus, judicibus, tutoribus, curatoribus, & curialibus, qui tenentur reddere rationem administrationis publicæ, vel privatæ, si debitores maneant. Si autem sint solventes, vel cautione præstent de solvendo omni debito, non sunt irregulares. Feudatarii autem obstricti personaliter servire domino, & alii ministri agentes causas civiles, nisi prius talibus officiis, & negotiis se abdicent, irregulares sunt.

37. Ex defectu famæ sunt irregulares, qui ex delicto alieno fiunt infames, ut filii eorum, qui de crimine læsæ Majestatis sunt damnati; filii, & nepotes eorum, qui in Cardinales manus violentas injiciunt, filii nati ex notoria meretrice, esto conjugata, filii denique hæreticorum nati post crimen heresis a parentibus commissum, dummodo sit notorium, & publicum, & qui in eo decesserunt, ex cap. *Statutum de hæreticis in 6.* Filii eorum, qui officia infamia exercent, licet irregulares non sint, dedecet tamen eos ad ministeria altaris, & dignitates ecclesiasticas promovere.

38. Pariter Neophiti, idest recenter ad fidem conversi, sunt irregulares ex defectu famæ, donec per annum saltem probentur, vel tempore sufficienti arbitrio Episcopi, & depromant testimonium suæ fidei. Secus autem Neophitorum filii, quamvis valde expediat istos etiam probare, ac caute ad ordines promovere; maxime ubi abundant Sacerdotes, & nulla necessitas ad eorum promotionem urgeat. Vid. Bened. XIV. *in Synod. lib. 12. cap. 1. n. 4. 5. & 6.*

PUNCTUM VII.

De irregularitate ex defectu sacramenti, seu ex bigamia.

39. Inq. 1. Quotuplex sit bigamia? R. Est triplex: *vera, interpretativa, & similitudinaria. Vera* est, quando quis duo matrimonia vere contraxit, & consumavit; vere enim dicitur bigamus, qui bis matrimonium contraxit, & consumavit. *Interpretativa* dicitur, quando duplex matrimonium, non vere, sed ex juris fictione, & interpretatione adest, quod juxta D. Thom. *in Supplem. q. 6. art. 1.* tribus modis contingit. 1. cum quis simul habet plures uxores, unam de jure, aliam de facto. 2. cum habet plures successive, unam de jure, aliam de facto. 3. quando viduam, vel ab alio corruptam duxit in uxorem, & etiam licet Virginem duxerit, eam cognovit, postquam fuit adulterata: in his omnibus requiritur copula affectu maritali habita, ut caro dividatur, & impedimentum resultet.

40. Bigamia *similitudinaria* adest, quando solemniter professus, vel sacris initiatus contrahit, & consumat matrimonium, sive cum virgine, sive cum corrupta, quia reputatur duplex matrimonium, aliud spirituale, aliud carnale attentatum. Si laicus contrahat cum moniali professa, non fit irregularis, esto videatur adesse eadem paritas rationis; quia prima irregularitas est expressa in jure, non vero secunda. Igitur omnes bigami sunt irregulares ex defectu sacramenti, seu significationis unionis Christi cum Ecclesia, idest unius cum una, ex cap. *Præcipimus, de bigamis*, & alibi. Vid. tracr. de matrim. *n.* 113.

41. Objic. Non oritur irregularitas ex bigamia ratione defectus sacramenti; nam qui duo, vel plura matrimonia rata iniret, non esset irregularis: nec ratione copulæ, nam, qui cum diversis fœminis plures copulas extra matrimonium haberet, non censetur irregularis, ergo ex nullo capite bigamia inducit irregularitatem.

42. R. neg. ant. Quoad 1. partem; quia defectus sacramenti consistit in divisione carnis per copulam maritalem, quæ non reperitur in matrimoniis ratis, nec in co-

pu-

pulis extra matrimonium. Ideo irregularitas ex bigamia, seu defectu sacramenti solum oritur ex duplici matrimonio consumato, sive reali, sive interpretativo, sive similitudinario. Præterquamquod in his, quæ dependent ex jure mere positivo, & expresse constant, non tam ratio, quam dispositio attendi debet; sæpe enim paritas fallit, & ratio caligat.

43. Inq. 2. An per baptismum tollatur hæc irregularitas? R. neg. Quia baptismus dimittit culpam, sed non solvit conjugia, nec bigamiam. Unde nulla irregularitas ex defectu tollitur per baptismum. Imo omnis irregularitas incipit cum baptismo, supposito defectu, excepta, quæ provenit ex defectu lenitatis, quia solum es imposita baptizatis; ideo si defectus lenitatis præcedat baptismum, non incipit irregularitas cum illo. In bigamia vera, & interpretativa solus Pontifex valet dispensare; in similitudinaria vero potest etiam Episcopus, ut colligitur ex cap. *Sane, de cleric. conjugat.*

44. Objic. Irregularitas proveniens ex bigamia est de jure divino, ut patet *ex* 1. *ad Tim.* 3. ubi dicitur, quod Episcopus debeat esse *unius uxoris vir*, ergo nequit Papa in ea dispensare. R. Nullam dari irregularitatem ex jure divino; loco enim laudato non loquitur Apostolus tamquam promulgator legis divinæ, sed ut doctor particularis docens, quid oporteat fieri. Unde licet irregularitas hæc sit conformis legi divinæ; non tamen est de lege divina; proindeque valet dispensari a Papa licite cum causa, & valide sine illa. *Ang. q. 66. a. 5. ad 2.*

45. Dubitat Concina in præsenti, an Prælati regulares possint dispensare cum suis subditis in hac irregularitate; sed ejus dubitatio tollitur lectione Bullari sui ordinis; ibi enim reperitur Bulla Bened. XIII. incipiens: *Pretiosus*, edita anno 1727. ubi conceditur Prælatis dominicanis (& aliis per communicationem) *dispensare posse super quavis irregularitate, ex homicidio voluntario dumtaxat excepta.* In hac insuper conceditur Generali ordinis facultas dispensandi, si homicidium fuerit intra claustra consumatum sine insidiis, aut industria. Manet igitur posse Prælatos regulares cum suis subditis in omni irregularitate modo dicto ex privilegio dispensare, quod etiam alii Pontifices antea eis benigne concessere.

Punctum VIII.

De irregularitate ex defectu lenitatis.

46. Inq. 1. Quando incurratur irregularitas ex defectu lenitatis? R. Incurri solum, quando homo occiditur authoritate publica in duplici casu, nempe vel ex justa sententia Judicis, vel in bello justo. Unde ex capite justæ sententiæ fiunt irregulares omnes baptizati, qui ut ministri justitiæ concurrunt proxime ad homicidium, vel mutilationem justam; ut Judex, assesor, fiscalis, advocatus, tabellio, testis necessarius, satelites, custos carceris, accusator, aut denuntiator, præco, carnifex, & si quis alius concurrat proxime ad sententiam ferendam, seu exequendam. Domini vero temporales, etsi ecclesiastici, ferentes leges sub pœna capitis, vel committentes aliis causas sanguinis, vel invigilantes, ut leges serventur, nisi in particulari præcipiant hunc, aut illum suspendi, non fiunt irregulares; alias eorum jurisdictio inutilis, aut manca foret. Idem est de Judice ecclesiastico, tradente clericum a se degradatum brachio sæculari puniendum, si intercedat pro eo, ut citra sanguinem puniatur. Inquisitores vero possunt ferre sententiam mortis, & tradere reum brachio sæculari sine dicta intercessione; imo instando pro executione, ex privilegio Pauli IV. & Pii V.

47. Inq. 2. An fiat irregularis accusator, protestando se nolle mortem, aut mutilationem accusati, sed tantum, ut suis, suorumve damnis satisfiat? R. Quod si in vindictam in causa criminali petat, unde mors, aut mutilatio sequatur, fit irregularis, esto protestetur se id non intendere; tali enim accusatione manifestat se punitionem quærere. Si autem solum petat satisfieri, aut damna sibi, vel suis illata, dicta protestatione, esto inde sequatur sententia sanguinis, non fit irregularis, etiamsi sic petens clericus sit. *Alioquin daretur plerisque malefactoribus materia trucidandi eosdem, & ipsorum bona libere deprædandi*, inquit Bo-

Bonifacius VIII. in cap. *Prælatis, de homicid. in 6.*

48. Igitur clericus accusans coram Judice sæculari debet protestari se non vindictam, sed satisfactionem damni intendere; alias sit irregularis, esto ex oblivione omittat protestationem. Si autem illam præmittat, potest sine scrupulo petere sibi, suis consanguineis, aut suæ Ecclesiæ damna satisfieri. Eodem modo potest consulere laicis accusationem, ac simul protestationem; hac enim præmissa, nec laici, sic accusantes pro damni reparatione, fiunt irregulares; quod jure merito sancitum est, ut furtis, & rapinis via occludatur. Possunt etiam clerici eodem modo accusare de injuriis inferendis, si alia via nequeant evadi. Secus de injuriis personis illatis, fierent enim irregulares, si mors, aut mutilatio sequeretur. Nam hæc irregularitas indicta est, ut arceantur ab altari ministri, qui in mansuetudine non representant Agnum immaculatum, qui proprium, non alienum sanguinem pro omnibus fudit in cap. *Sententiam. Ne clerici, vel monachi, & alibi.*

49. Inq. 3. An Confessarius consultus a Judice de reo digno mortis, respondens debere occidi, fiat irregularis? R. neg. Quia Confessarius non concurrit, ut minister justitiæ, vel authoritate judiciali, sed ut consulens saluti pœnitentis. Omnes ajunt, quod Confessarius potest, & debet hortari Judicem, ut observet leges præscribentes reis pœnam capitis; imo debere negare absolutionem nolenti suspendere reum mortis. Putant tamen plures non posse Confessarium hortari Judicem, ut huic reo sententiam mortis applicet. Igitur Confessarius, & quilibet alius clericus, de tali casu consultus, respondeat in generali reos hujusmodi criminis dignos esse mortis, aut juxta leges debere puniri: tamen licet dicat in particulari hunc homicidam esse dignum mortis, vel debere puniri, non fit irregularis ex indicata ratione, nempe quia, ut minister justitiæ, non concurrit.

50. Eadem ratione non fiunt irregulares clamans, aut indicans adesse latrones, faberlignarius furcam, aut scalam faciens, nec alii funes, gladium, aut alia instrumenta conficientes, quia non concurrunt proxime, ut ministri justitiæ. Testes vero fiunt, si necessarii sint ad causæ probationem; sicus si ad eam jam non sint necessarii, nec si cogantur testificari. Nec tenet paritas Judicis, qui cogitur reum punire, & tamen fit irregularis, quia Judex voluntarie munus admisit, quod non accidit in teste coacto. Idem est cum proportione de advocato contra reum.

51. Inq. 4. Qui fiant irregulares ex defectu lenitatis in bello justo? R. Solum fieri illos, qui propriis manibus occidunt, aut mutilant: cæteri, esto clerici, aut religiosi sint, consulentes, vel animantes, milites, ut strenue agant in pugna, minime fiunt irregulares. Hinc apparet diversitas magna inter bellum injustum, & justum, quod in illo licet unus tantum occidat hominem, omnes manent irregulares; in isto autem solum fit irregularis, ille qui occidit. Imo si occidat in sui, vel Patriæ defensionem cum moderamine inculpatæ tutelæ, non fit irregularis, esto sic occidens clericus sit, quia defensio justa est de jure naturali. Unde necessitate defendendi se, aut patriam, possunt etiam clerici, aut religiosi sumere arma, & pugnare præsertim adversus hæreticos, infideles. Ex cap. *Si furiosus.* Et ex cap. *Interfecisti. De homicid.*

52. Inq. 5. An occidens furem ob defensionem bonorum fiat irregularis? R. 1. Certum est irregularem fieri, si bona sint parvi momenti, & valoris v. g. unius aurei, ut constat ex propositione 31. damnata ab Innoc. XI. Ex ea enim patet graviter peccare, & consequenter irregularem fieri illum, qui occidit furem invasorem talium bonorum, quæ parvi momenti reputantur.

53. R. 2. Probabilius est fieri irregularem eum etiam, qui occidit furem ob defensionem bonorum magni momenti, quia, ut diximus tract. 16. vita est supra omnia bona temporalia, & ordinis superioris ad cætera, ergo injuste eripitur pro defensione eorum. Eadem ratione incurrit irregularitatem, qui occidit invasorem pudicitiæ, famæ, aut honoris, quia hæc omnia sunt inferioris ordinis respectu vitæ. Solum igitur eximitur ab incurrenda irregularitate ex defectu lenitatis, & etiam ex homicidio, qui cum moderamine inculpatæ tutelæ occidit invasorem vitæ,

quam

quam aliter nequit defendere.

54. Inq. 5. An milites præliantes in bello justo volentes postea ad ordines promoveri, indigeant dispensatione, si nullum propriis manibus occiderunt? R. negat. Ita Benedict. XIV. Inst. 101. ubi ait: „Laicos, aut initiatos in Minoribus „non fieri irregulares ex eo præcise, quod „arma sumpserint, nec præliantes in bel„lo justo, si certi sint neminem propiis ma„nibus occidisse; imo esto occidat etiam „Sacerdotio fungens pro defensione pro„priæ vitæ, ut accidit cuidam Capuccino, „qui in navi aggressus occidit septem tur„cas, & postulans subinde dispensationem „a Pio V. respondit ei Pontifex, ea non „indigere.“ Advertit ibidem, dispensationes, quæ petuntur; sæpe ad cautelam concedi a Pœnitentiaria, & Dataria, non quia judicentur necessariæ, sed pro quiete conscientiæ. Tamen indigent dispensatione ad sacros ordines, & beneficia cum cura illegitimi, licet illegitimitas sit penitus occulta: quo in casu ad Pœnitentiariam est recurrendum. Exprimi autem debet, an illegitimus sit ex laico, clerico, aut Sacerdote, tum quia gravius crimen difficilius dispensatur; tum quia aliquando duplici opus est dispensatione: ut si illegitimus vult habere beneficium in Ecclesia, ubi pater ejus illud habet, vel habuit, vel ipsum beneficium relictum a patre obtinere cupit: quæ omnia pro dispensatione sunt omnino exprimenda. Vid. Trident. sess. 25. cap. 15 de reform.

55. Inq. 5. An irregularitas ex defectu lenitatis, aut quælibet alia incurratur ante sententiam Judicis? R. affirm. Quia cum nulla sit irregularitas, nisi expressa in jure, eo ipso quod in jure sit expressa, deservit pro sententia, quin alia requiratur.

56. Inq. 6. Sub qua forma debeat dari dispensatio ab irregularitate? R. Forma dispensandi reperitur in Rituali romano præscripta sic: *Dispenso tecum super irregularitate, quam incurristi ob talem causam, & habilem reddo, & restituo te executioni ordinum, & officiorum tuorum. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.*

TRACTATUS TRIGESIMUS OCTAVUS

DE STATU RELIGIOSO.

CUm Religio sit virtus, per quam homo in obsequium Dei aliquid exhibet, merito nuncupatur *status religiosus* ille, in quo ejus professores omnibus, quæ mundi sunt, renuntiantes, Dei obsequio in perpetuum mancipantur. De hoc igitur statu brevitet disserendum nobis est præsenti tractatu cum D. Thom. 2. 2. *q.* 186. *& seqq.* Prius autem de voto illum assumendi.

CAPUT I.

De statu religioso in communi.

PUNCTUM I.

De voto religionis.

1. Inq. 1. Quid sit votum religionis? R. Est *deliberata promissio Deo facta ingrediendi religionem.* Hujusmodi votum esse bonum, ac laudabile solum hæretici negare audent; ingressus quippe religionis maxime Deo placet; sic enim perpetuo homo Deo mancipatur, offerendo de seipso perfectissimum holocaustum. Si autem in particulari non expediat aliquando emittere tale votum, pendet ex circumstantiis voventis; sed aliud est votum esse laudabile, aliud vero aliquando in particulari non expedire, ut conjugato, servo, aut alteri periculari circumstantia impedito.

2. Aliud est votum ingrediendi religionem, aliud perseveranti, & aliud in ea moriendi. Votum ingrediendi obligat ad ingressum juxta formam juris, hoc est, ut quis experiatur, an sibi conveniat ille status, & possit absque magna difficultate illum portare. Unde si recta intentione ingrediatur, & ex justa causa recedat, non tenetur amplius voto. Votum vero per-

se-

severandi ad plus obligat : nempe ad non recedendum sine gravissima causa. Unde tenetur non solum ingredi ; sed & profiteri, quantum in se est. Imo si vovit religionem in genere , esto ab una ejiciatur, debet aliam , & aliam quærere, nisi absolute sit ad omnes ineptus. Votum moriendi in religione , licet non obliget ad ingrediendum quamprimum : obligat tamen ad non nimis differendum ingressum , & perseverandum in religione usque ad mortem.

3. Vovens religionem in genere non satisfacit voto , ingrediendo religionem Calatravæ , Alcantaræ , aut S. Jacobi , quia non sunt proprie religiones cum voto castitatis absoluto. Idem est de religione S. Joannis , quia licet hæc sit proprie religio cum castitate absoluta ; tamen vovens religionem, intelligitur , quæ vitam arctionem , cœnobiticam , ac separatam a fastu , & strepitu armorum profiteatur. Neque vovens religionem strictiorem satisfacit amplectendo laxiorem , quia minus præstat , quam promissit. Verum qui jam professus est in religione mitiori , non tenetur transire ad strictiorem ; quam promisit ; quia votum solemne fortius est simplici , & hoc ab illo dissolvitur. Voto religionis astrictus non satisfacit admittendo Episcopatum, ut constat ex cap. *Per tuas.* 10. *de vot.* Ubi præcipitur cuidam Episcopo resignare Episcopatum , & reddere Altissimo vota religionis , ut ait D. Thom. 2. 2. *q.* 189. *a.* 3. *ad* 1.

4. Inq. 2. Ad quid teneatur voto religionis astrictus ? R. Teneri ad ingressum adhibendo omnem diligentiam , quæ pro negotio gravi prudenter solet apponi. Si religionem non determinavit , adire debet tot religiones , aut monasteria sibi cognita , ut ab eis repulsus , non sit spes moralis , ut alicubi recipiatur saltem in sua regione ; non tamen astringitur ad alias religiones sibi ignotas , aut regiones longinquas transmeare , quia ad id non præsumitur voto se obligasse. Si religionem, aut monasterium assignavit , tenetur facere quantum in se est , ut in ea, vel in eo recipiatur , votum etiam patefaciendo Superiori, si id judicet necessarium , ut admittatur. Nam licet voti manifestatio non sit per se necessaria ; tamen cum non afferat speciale incommodum , debet illud declarare , si ad sui admissionem agnoscat expedire ; alias non facit quantum in se est, ut admittatur , omittens ex professo medium adeo facile ad ingressum assequendum. Prælatus vero ratione voti candidati non tenetur eum admittere , quia votum non ligat Prælatum ; unde ex justa causa potest repellere illum , ac si nullo voto esset obstrictus.

5. Inq. 3. An , si habens votum ingrediendi hanc religionem , vel hoc monasterium, repellatur, adhuc teneatur ingredi , si postea invitetur ? R. Sub distinctione , vel enim repellitur *absolute* , *& simpliciter* , vel non. In primo casu non amplius tenetur voto; tum quia votum fit sub illa conditione tacita , *si non repellar* ; tum quia alias vovens semper esset anceps toto tempore vitæ. In secundo casu adhuc tenetur voto , ut si solum ad tempus, vel ob aliquod actuale impedimentum repellatur : tenetur enim expectare tempus opportunum ad ingressum , nisi nimis differatur , ac eodem modo ad impedimenti remotionem. Similiter expectare debet consensum Prælati , volentis mature deliberare admissionem, si dilatio prudens, & moderata quæratur ad deliberationem. Utinam omnes Prælati matura circumspectione circa novitiorum admissionem procederent !

6. Inq. 4. An , vovens religionem pro statu clericali , liberetur voto , si solum, ut laicus velit admitti ? R. affirm. Quia votum non ligat , nisi juxta intentionem voventis. At si votum emisit nihil cogitans de statu clericali , aut laicali , & utrique aptus sit , debet amplectere illum , quem religio ipsi præscripserit. Qui expresse vovit gradum sacerdotalem , potest fieri laicus , & contra ex consensu Superiorum; hæc quippe mutatio accidentalis est intra eamdem religionem. Quando urgeat , aut quibus modis cesset obligatio voti religionis , & alia huc spectantia constant ex ditis tract. de voto.

Punctum II.

Notio status religiosi.

7. Inq. 1. Quid sit status religiosus ? R. Est *via aptius perveniendi ad perfectionem evangelicam per tria vota obedientiæ , castitatis , & paupertatis.* Sacer hic status di-

ci-

citur *religiosus* a virtute religionis, cujus proprium est famulatum, & obsequium Deo præstare: unde congregationes ad hunc finem institutæ appelantur *religiones*. Quælibet autem religio est quædam via ad perfectionem acquirendam per tria vota, propriam regulam, & constitutiones. Ideo est *status*, quia per tria vota stabilitur, & firmatur. Est etiam via aptior ad perfectionem evangelicam acquirendam, removendo perfectionis impedimenta, uti uti sunt voluntas propia, quæ jugulatur per obedientiam, appetitus carnis, qui cohibetur per castitatam, & cupiditas divitiarum, quæ amputatur per paupertatem.

8 Inq. 2. Quot conditiones requirantur ad constituendum statum religiosum? R. Duas necessario requiri. *Prima* est emissio trium votorum obedientiæ, castitatis, & paupertatis sub certa regula ab Ecclesia approbata. *Secunda*, quod per hæc vota constituatur vovens sub potestate dominativa Prælati, seu religionis cum acceptatione religionis, seu Prælati. Aliæ conditiones, si quæ sint, sub hac duplici comprehenduntur. Emissa enim professione trium votorum sub regula ab Ecclesia approbata in manibus Prælati illam nomine religionis acceptantis, nihil essentiale deficit statui religioso. Ex quo fit in præsenti disciplina, ut quis sit vere religiosus, debet saltem ad tempus vitam cœnobiticam profiteri, & quod solitarii perpetui, seu anachoritæ non sunt proprie religiosi, quia status solitarius, jam est ab Ecclesia sublatus. Antiqui autem solitarii, ut Paulus, & alii fuerunt eminenter religiosi in præparatione animi ad obediendum, & supplendo per abundantiam gratiæ, quidquid in statu formali religioso possent acquirere de perfectione.

9. Inq. 3. An solemnitas votorum sit de essentia status roligiosi? R. neg. Quia potest dari vera religio absque tali solemnitate, ut consta ex Constitut. Gregor. XIII. *Ascendente Domino.* Tempore D. Thom. non erat talis religio, ideoque dicit 2.2. *q.* 189 *ar.* 2. *ad* 1. Quod votum simplex non constituit monachum, quia pro illo tempore non agnoscebatur verus religiosus cum voto simplici, nec cum dominio in particulari; postea vero declaravit oppositum ille Pontifex.

10. Inq. 4. In quo consistat solemnitas votorum? R. Consistere in eo, quod conjuncta ordini sacro, aut religioni, constituat statum ex se firmum, & irrevocabile, ita ut sacris initiatus, vel religiosus irrevocabiliter tradatur Ecclesiæ, aut religioni. Hæc autem solemnitas ex Ecclesiæ institutione inducta est, ut patet ex laudata Constitutione apostolica. Ex quo tamen non infertur votum solemne in professione emissum solum ex jure ecclesiastico dirimire matrimonium subsequens, aut antecedens ratum. Hoc enim habet ex sua natura, sicut consecratio calicis v. g. introducta est ab Ecclesia, & tamen, calice semel consecrato, ex natura rei debetur reverentia talis, ut nequeat converti in usus prophanos, durante consecratione. Unde nec Pontifex valet dispensare cum religioso, quandiu tali, ut matrimonium contrahat, quia jure naturali, & divino religiosus, quandiu talis, est Deo, & religioni per professionem solemnem totaliter traditus, & mancipatus.

11. Inq. 5. An possit Pontifex religiosum a suo statu eximere, seu sæcularizare? R. Posse ex gravissima causa; ut si conducat ad pacem, & ab bonum patriæ, regni, aut provinciæ, quod monachus contrahat matrimonium, dispensare valet etiam in voto solemni castitatis, uti fecisse Pontifices variis exemplis affirmant plures. Nec officit in oppositum authoritas D. Thom. 2. 2. *q.* 88. *ar.* 11. Ibi enim loquitur attenta decretali Innoc. III. quæ tunc fortius vigebat, vel intelligitur de religioso, manente ut tali. His tamen temporibus non adeo viget; unde, ut probabilior, communiter prævalet sententia affirmativa. Quod autem possit Pontifex religiosum secularizare, manente sub obligatione voti castitatis, quotidiana experientia satis, superque docet. Cum, non sine animi dolore conspexerimus tot religiosos jugum observantiæ regularis excutere. An autem causæ, quas pro sua exemptione depromebant, essent veræ, legitimæ, & sufficientes, ipsi viderint: aliter enim nihil eis proficiet dispensatio, quam vereor ne sæpe subreptitia sit. In voto obedientiæ non totaliter dispensat Papa, licet eximat religiosum ab obedientia Prælati

ti regularis, ut ait D. Thom. 2. 2. *q.* 186. *a.* 8. *ad* 3.

Punctum III.

De diversitate, & perfectione religionum.

12. Inq. 1. An varietas religionum congruat Ecclesiæ? R. affirm. Quia certum est varietatem religionum ad Ecclesiæ decorem, & utilitatem maxime conducere. Ad decorem; quia varietas religionum est Ecclesiæ ornamentum, sicut varietas militum, & opificiorum est honor Regis, & ornamentum reipublicæ. Ad utilitatem; quia cum non omnibus congruat eadem religio, aut forma vivendi in obsequium Dei, pro varietate propensionis valet quisque amplecti religionem, normamque Deo peculiarius serviendi, quam maluerit, vel sibi magis arrideat. Ad hunc finem sancti Patriarchæ, spiritu Dei acti, diversas religiones fundavere, ut pro diversitate temporum, inclinationem hominum, & necessitatum Ecclesiam ornarent, amplificarent, & adjuvarent. Certum est pariter Ecclesiam errare non posse in approbatione religionum, sicut non potest errare circa mores. *Dices*: Ecclesia extinxit aliquas religiones, ergo erravit in earum approbatione, aut extinctione. R. neg. conseq. Quia circa ea, quæ pendent a jure positivo, tenet, & sæpe repeti oportet illud axioma: distingue tempora, & concordabis jura. Quod uno tempore est necessarium, & expediens, potest in alio non esse. Judicia Dei sunt alta, & profunda, non scrutanda, sed adoranda, & veneranda, tamquam abyssus multa.

13. Inq. 2. Unde sumatur diversitas religionum? R. Desumi ex fine proximo uniuscujusque, ac ex mediis præcipuis pro eo assequendo præstitutis. Nam licet omnes religiones respiciant charitatem Dei, & proximi, tamquam finem ultimum, seu generalem; singulæ tamen habent finem proximum peculiarem, ut est contemplatio, hospitalitas, prædicatio verbi Dei, educatio jubentutis, seu alius similis, cum mediis ad illum conducentibus. Unde cum omnes conveniant in fine ultimo, in tribus votis substantialibus, & in sæculi renuntiatione, differunt solum in uniuscujusque fine proximo, & in mediis pro eo assequendo ordinatis. Igitur ex istis venanda est diversitas religionum.

14. Inq. 3. Quis sit finis proprius nostræ sacræ religionis? R. Est in primis jugis oratio, & divinorum assidua meditatio, seu contemplatio. Deinde zelus & profectus animarum: amplectendo primario contemplationem cum mediis ad illam proportionatis, uti sunt clausura, silentium, jejunia, vigiliæ, & aliæ corporis asperitates, quia oratio sine mortificatione est illusio: & secundario salutem animarum, eas juvando administratione sacramentorum, prædicatione, exortatione, & consiliis, verbo, & scripto traditis, ut sic ejus professores tendant ad perfectam charitatem Dei, & proximi. Unde licet omnes religiosi teneantur ad orationem mentalem, quia religiosus sine oratione est corpus sine anima; tamen Carmelitæ tenentur ad illam, tamquam ad proprium scopum, & finem peculiarem, ad quem omnes eorum actiones sunt præcipue dirigendæ. Ita ut, qui ex desidia, aut ignavia non vacaret orationis exercitio, esset in maximo salutis periculo, quia non curaret assequi proprium finem sibi a religione præstitutum.

15. Verum assidua meditatio divinæ legis nobis præscripta a regula, non intelligitur methaphysice, sed moraliter, ac prudenter, admodum quo illud Apost. *ad Thessalon. ult. sine intermissione orate*: hoc est, *quantum humanæ fragilitati permittitur*. Si autem hoc jubetur ab Apostolo omni fideli, desinant quidam nimis benigni terrere nos a duabus horis quotidianis, a legibus nostris prudenter præscriptis. Est enim dispositio æque suavis, ac salutaris. Adimpletur autem continua oratio, vel meditatio, nobis a regula præscripta, non solum oratione mentali, aut vocali vere tali, obsecratione, gratiarum actione, jaculatoriis, examine conscientiæ, lectione spirituali, sed etiam studio philosophiæ, aut theologiæ, ac aliis exercitiis ab obedientia ordinatis, dummodo omnia ad Dei cognitionem, & gloriam dirigantur, ut alibi diximus.

16. Inq. 4. Quæ religio sit perfectior? R. Quod illa religio est perfectior, quæ habet finem perfectiorem, & media magis proportionata ad illum assequendum.

dum. Vel quod idem est, illa est perfectior, quæ profitetur vitam perfectiorem. Vita autem spiritualis, seu religiosa est in triplici differentia, nempe *contemplativa*, *activa*, & *mixta*. Vita *contemplativa* est, quæ orationi vacat: *activa*, quæ proximi utilitati intendit: *mixta* vero, quæ utramque complectitur. Absolute loquendo, vita contemplativa perfectior est activa; mixta autem perfectior est, quam contemplativa, & activa seorsim sumpta; tum quia complectitur charitatem Dei, & proximi. Tum quia eam professi sunt, & nos docuerunt Christus Dominus, & ejus Apostoli, quandoque subtrahendo se a turbis ad vacandum orationi pro nostro exemplo, quandoque eas erudiendo, & instruendo, ut ait D. Thom. 3. *p. q.* 40. *a.* 1.

17. Dices: Etiam clerici sæculares quandoque vacant orationi mentali, & quandoque utilitati proximi, ergo erunt in statu perfectionis, sicut religiosi; imo in statu perfectiori. R. Quod adest magna differentia inter religiosos, & clericos sæculares; hi enim vacant orationi mentali, dum volunt, & ubi volunt, non ex obedientia, & statuto, sicut religiosi, qui ex vi professionis amplectuntur statum perfectionis, & orationis præscriptæ a suis regulis, & constitutionibus. Possunt igitur clerici sæculares tendere ad perfectionem, vel esse interius perfecti; sed non ex vi status amplexi cum voto, sicut religiosi. Qua ratione Archidiaconi, & alii Prælati sæculares, præter Episcopos, non dicuntur esse in statu perfectionis, & valent religionem ingredi sine licentia Papæ, aut ait D. Thom. 2. 2. *q.* 184. *a.* 6.

18. Inq. 5. An religio austerior, & pauperior sit perfectior? R. Quod, cæteris paribus, perfectior est. Oppositumque asserere potius est indulgere carni, & sanguini, quam attendere exemplo, consiliis, ac Evangelio Christi, qui non habuit, ubi caput reclinaret, & voluit nasci in stabulo, & mori nudus in patibulo. Igitur religio, quæ ex una parte vitam mixtam profitetur, & ex alia majori austeritate, & paupertate viget, perfectior est aliis mitioribus in asperitate, & paupertate. Juvant enim summopere ad perfectionem assequendam mortificatio carnis, nuditas corporis, & contemptus divitiarum. Hæc dicuntur in communi; nam quæ religio sit perfectior in particulari, nec facile est, nec expedit designare. Unusquisque religiosus sua sit sorte contentus, proprium quippe institutum sollicite, ac exacte observando, valet esse perfectus.

Punctum IV.

De obligatione tendendi ad perfectionem ex vi status religiosi.

19. Inq. 1. In quo consistat perfectio? R. Quod, absolute loquendo, in qualibet linea perfectum est, *cui nihil deest*, seu *cui nihil addi potest*. Perfectio vero spiritualis consistit in charitate Dei, & proximi. Ideo optime dicitur consistere in observantia præceptorum, nam omnia præcepta includuntur in charitate, & charitas est vinculum perfectionis. Ita D. Thom. 2. 2. *q.* 184. *a.* 3.

20. Sed pro majori claritate triplex potest distingui perfectio, nempe christiana, religiosa, & Episcoporum. Perfectio christiana consistit in observantia præceptorum; perfectio religiosa in observantia propriæ professionis, & instituti; & perfectio Episcoporum in observantia proprii ministerii. Christianus quippe potes esse perfectus sine observantia professionis religiosæ, & religiosus potest esse perfectus sine observantia ministerii episcopalis, aut econtra. Potest etiam distingui *perfectio præcepti*, seu *necessitatis*, & *perfectio consilii*, seu *supererogationis*. Illa consistit in observantia præceptorum, & est necessaria ad salutem juxta illud *Matth.* 19. *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata*. Hæc autem consistit in observantia consiliorum, & non est necessaria ad salutem, nisi quibus sponte se astringunt verbis Domini: *Si vis perfectus esse, vende omnia .... & sequere me. Ibi.* Prima convenit omni christiano; secunda autem est propria religiosorum, qui non contenti observantia præceptorum, consiliis obedientiæ, castitatis, & paupertatis in professione Deo se devovent.

21. Verum licet omnes possint, & debeant esse perfecti per respectivam ob ser-

servantiam præceptorum, & consiliorum; tamen solum Episcopi, & religiosi dicuntur esse in statu perfectionis: quia status est firmus, & ex se perpetuus; & ut sic quantum ad perfectionem externam, seu quoad Ecclesiam solum competit Episcopis, & religiosis. In ipso autem statu perfectionis distinguuntur tres gradus, nempe *incipientium*, *proficientium*, & *perfectorum*: quibus triplex respondet via: *Purgativa*, *illuminativa*, & *unitiva*. *Purgativa* est propria *incipientium*, qui purgant animam a vitiis, & peccatis præteritis dolore, lachrymis, pœnitentia, & mortificatione. *Illuminativa*, est via *proficientium*, qui, anima purgata, satagunt evellere passiones, & acquirere virtutes, eundo semper de virtute in virtutem. *Unitiva* est *perfectorum*, qui, superatis cupiditatibus cordis, & sedatis sevis passionum fluctibus, perfruuntur divina unione, & fere continuo vacant Deo, quia jam factus est in pace locus eorum, & habitatio eorum in Sion. Hic est status Episcoporum, quorum ministerium potius est ad alios, quam se ipsos perficiendos. Væ autem illis, qui ambiunt ministerium perfectorum, quin habeant virtutes perfectorum! Religiosi non tenentur esse perfecti sicut Episcopi, sed amare, sectari, & tendere ad perfectionem. Sicut Pythagoras ajebat se non esse Sophum, sed Philosophum, hoc est, non esse sapientem, sed amatorem sapientiæ. Ang. *q.* 184. *a.* 5.

22. Inq. 2. An religiosi teneantur sub gravi ad perfectionem tendere? R. affirm. Quia tendere ad perfectionem est de essentia status religiosi, vel saltem ejus proprietas inseparabilis. Igitur hæc est obligatio gravis, imo, & principalis religiosi; ita ut, si deponeret animum ultra progrediendi, aut proficiendi in via perfectionis, esset in statu lethali. Ideo numquam debet quiescere, aut sistere in hac via, nec dicere: *Satis est*, sed perpetuo ad altiora aspirare juxta vocationem sui instituti. Nam in via Dei non progredi, regredi est. Unde optime dixit D. Bernardus *Epist.* 254. *Nolle proficere, deficere est. Ubi ergo sunt, qui dicere solent: sufficit nobis, nolumus esse meliores quam patres nostri? O monache! Non vis proficere? Vis ergo deficere. Nequaquam. Quid ergo? Sic, inquis, vivere volo, & manere in quo perveni; nec pejor fieri patior, nec melior cupio: hoc ergo vis, qui esse non potest.*

23. Inq. 3. Quid agere debeat religiosus pro implenda obligatione tendendi ad perfectionem? R. Teneri diligenter observare non omnia consilia, sed illa ad quæ in sua professione se obstrinxit juxta regulam, & constitutiones propriæ religionis. Unde si in istis deficiat, aut ea non observet, licet alia magna, aut etiam miracula faciat, suspecta est ejus virtus, quia deficit in principali obligatione. Itaque perfectio religiosi non consistit in magnis pœnitentiis, jejuniis inusitatis, vigiliis extraordinariis, aut aliis rebus similibus, licet laudabile sit hæc fieri, sed in ordinariis exercitiis *bene* peractis, atque in accurata observantia suæ professionis. Ang. *q.* 186. *a.* 3.

24. Inq. 4. In quo consistat aliquos religiosos parum, aut nihil proficere in perfectione? R. Id provenire ex triplici radice. *Prima*, & principalis est deficere paulatim a primævo fervore; si enim currerent sicut a principio, pervenirent ad apicem perfectionis. *Secunda*, non mortificare suas concupiscentias, seu passiones; nam si quolibet anno vinceremus unum vitium, cito essemus perfecti. *Tertia* est facere negligenter, & velut solum ex consuetudine opera quotidiana a religione statuta, si enim hæc ferventer, & ex affectu amoris Dei fierent, ipsa religiosum in culmine perfectionis collocarent. Renovet igitur religiosus primævum fervorem, & quotidie denuo incipiat, se ipsum interrogando: *Ad quid venisti ad religionem? Ad quid mundo renuntiasti? Ad quid domum Dei ingressus es?* Dic igitur: *nunc cœpi*, & incipe denuo, ac prima opera fac. Sed *bene*, & in dies melius: perfectio enim plus in adverbiis, quam in verbis consistit. Legatur S. Theresia cap. 16. vitæ. & alibi.

25. Inq. 5. An religiosus habens animum servandi omnia obligantia sub gravi, non curando de cæteris, passim violando alias regulas, & constitutiones, ad quas non tenetur sub mortali, peccet graviter? R. affirm. Quia religiosus ex vi sui status tenetur sub gravi tendere ad perfectionem; sed impossibile est ad eam tendere, non curando de regulis, & constitutionibus suæ religionis observandis, ergo vera est resolutio. Imo adeo vera mihi apparet, ut ignorem, quomodo oppo-

posita valeat sustineri ; perfectio enim religiosi non stat præcise in observantia trium votorum , & præceptorum , sed etiam in complexu regulæ, & constitutionum , sine quorum observantia nulla est perfectio religiosa ; imo nec possunt observari vota. Dicunt aliqui religiosum solum ad vota , & præcepta formalia teneri sub gravi ex vi suæ professionis , ad regulam autem , & constitutiones tantum obligari ad summum sub veniali : igitur earum transgressio non est gravis , nisi ex contemptu , & sic docere , ajunt D. Thom. 2. 2. *q.* 186. *a.* 9.

26. Sed revera D. Thom. potius docet ibi oppositum ; dicens enim regulam sui Ordinis solum ad pœnam obligare fratres , addit posse illos transgressione *Venialiter , vel mortaliter peccare ex negligentia, libidine, vel contemptu.* Ait utique sæpe Angelicus , quod transgressio regulæ ex suo genere solum ex contemptu est gravis , ut doceat , quod quælibet transgressio , esto sit levis , & unica , posita contemptu, fit gravis. At nullibi dicit , quod transgressio regulæ , & constitutionum diuturna , & deliberato animo posita , solum ex contemptu est gravis. Oportet distinguere inter transgressiones regulæ ex fragilitate , & transgressiones ex consuetudine , electione , ac proposito admissas. Primæ graves non sunt; secundæ vero sub gravi a religioso vitari debent ; opponuntur enim animo sincero tendendi ad perfectionem. Quomodo quit tendi ad perfectionem , non curando de perfectione? Quomodo quit curari de perfectione, non curando de ejus impedimentis vitandis? Quod autem majus impedimentum perfectionis , quam violatio deliberata , & obfirmata propriæ regulæ , & constitutionum ? Prælati tenentur sub gravi corrigere prudenter sedulas subditorum fractiones , esto leves , regulæ , & constitutionum ; ob eorum enim silentium , omissionem , & desidiam serpit libertas subditorum , & relaxatio religionum.

27. Inq. 6. An peccet graviter religiosus per propositum committendi quæcumque venialia ? Miror calamos religiosos de hoc dubitasse , cum in omnium sententia status religiosus sit schola perfectionis , & ad eam tendere saltem inseparabilis proprietas illius. Igitur satis constat ex dictis resolutio affirmativa. Nisi velis credere aliquem , peccatis venialibus deliberatis undequaque onustum , ad perfectionem tendere posse. Ego vero credo, non modo religiosum, sed etiam sæcularem , qui habet propositum committendi quæcumque venialia, peccare mortaliter ob periculum proximum labendi in mortalia, cui ex professo se exponit. Aliud est incidere in peccata venialia , aliud ex animo , & proposito committere illa. Animus igitur committendi quæcumque venialia maxime in religioso est sine dubio peccatum grave , oppositum ex diametro obligationi tendendi ad perfectionem.

Punctum V.

De novitiatu.

28. Inq. 1. Quid sit novitiatus ? R. Est *dispositio ad professionem legitime emittendam.* Professio enim sine novitiatu nulla est ex jure communi. Octo requiruntur conditiones ad novitiatum. 1. Quod libere , & sponte assumatur ; peccat enim graviter cogens aliquem ingredi religionem , vi , metu , aut dolo. Validus tamen est novitiatus sic peractus , quia solum professio ex metu , aut dolo emissa annulatur a jure. 2. Quod sit immunis a simonia ; licet enim validus sit etiam talis novitiatus, verum admittens simoniace ad habitum incurrit excommunicationem Pontifici reservatam. 3. Conditio est ætas pubertatis completa ; unde viri ante annos quatuordecim , & fœminæ ante duodecim completos nec licite , nec valide possunt admitti ad novitiatum ex jure communi. Ex jure vero peculiari religionum , cui quisque stare debet , major ætas præscribitur pro admissione. Possunt autem pueri , aut puellæ ante pubertatem admitti ex legittima licentia in monasteriis gratia educationis , nisi obstet jus peculiare religionis.

29. Quarta conditio est , quod admittatur ab habente potestatem juxta statuta religionis ; alias nulla erit admissio. 5. Est susceptio habitus illius religionis , in qua vult quis profiteri ; ita ut , si novitius exeat e monasterio animo non redeundi , & dimittat habitum , etiam solum per unum diem , interrumpitur novitiatus , & debet denuo inchoari. 6. Conditio pro

Ita-

Italia, & insulis adjacentibus est, quod novitiatus peragatur in domo determinata; extra prædictas autem ditiones, quod fiat intra religionem, in qua habitus sumitur. At si novitius ex legitima causa, & licentia extra conventum degat per aliquot dies, aut menses, valet novitiatus, quia vere est sub obedientia Prælatorum. 7. Quod peragatur novitiatus per integrum annum continuum de momento ad momentum; ita ut, si solum deficiat etiam una hora, vel dimidia, non valeat professio, quin compleatur annus materialis modo dicto. Ecclesia enim designat tempus integri anni probationis, ut novitius experiatur onera religionis, & eam deliberate amplectatur, vel deserat; ac pariter religio periculum faciat de ejus indole, vocatione, viribus, capacitate, aliisque qualitatibus pro matura ejus admissione, aut repulsa. 8. Conditio est, quod novitius careat impedimento, aut inhabilitate ad habitum suscipiendum jure naturæ, aut positivo.

30. Inq. 2. Qui sint inhabiles ad religionem jure naturæ, aut positivo? Quod sunt inhabiles impuberes, decrepiti, nimis debiles, & infirmi, furiosi, servi sine consensu domini, conjugati, consumato matrimonio sine licentia alterius conjugis, viri in monasterio fœminarum, & econtra; ita ut, si fœmina professa in conventu monialium in virum erumperet, statim exire deberet, manente penitus nulla ejus professione. Item hermaphroditi ob manifesta pericula, & inconvenientia. Sunt etiam impediti ad unam religionem in altera professi. Item ad quamcumque ære alieno gravati, criminosi, homicidæ publici, & illi quorum parentes gravem patiuntur necessitatem. Idem postulat charitas, si fratres, & maxime sorores indigeant auxilio fratris, aut sororis. Notati infamia, quia descendunt a Judæis, turcis, aut hæreticis, licet jure communi non sint inhabiles, ex peculiaribus tamen statutis religionum minime admitti valent ad habitum, ut apud nos prohibentur recipi usque ad quartum gradum, & ultra. Nec illegitimi admitti possunt sine licentia Generalis. Quælibet religio habet sua statuta, quæ omnino servanda sunt. Episcopi confirmati nequeunt ingredi religionem sine licentia Papæ, quia voto solemni suæ Ecclesiæ sunt desponsati.

31. Inq. 3. Quando interrumpatur annus noviciatus, ita ut debeat denuo inchoari? R. Interrumpi, quando novitius, aut novitia exeunt sine animo redeundi, vel sine licentia extra pernoctant, aut morantur foras per unum diem, aut per aliquot juste expulsi; secus si injuste expellantur, & ipsi obtineant iterum admitti. Tunc enim non interrumpitur novitiatus, nec tenentur denuo inchoare. Nec quando, expleto anno probationis, differtur professio, & interim exeat animo redeundi, nec quando ex infirmitate, aut alia causa degit cum licentia legitima extra conventum per aliquod tempus, nec si de laico fiat chorista, aut econtra in eadem religione. Si autem ad aliam etiam strictiorem, vel in eadem de Caleatis ad Excalceatos, aut e converso transeat, debet annum novitiatus denuo peragere, ut probet, & probetur in illa.

32. Ex privilegio Pii V. novitius, aut novitia in ætate legittima valet emittere professionem, non expleto anno probationis in articulo mortis, lucraturque indulgentiam plenariam. Tunc autem si convaleseat, non tenetur, juxta aliquos, supplere id, quod anno novitiatus defuit; quia jam emisit veram, & legitimam professionem, ita ut totaliter tradatur religioni, a qua recedere nequit, ergo frustranea est ulterior probatio. Alii autem oppositum tenent ex declaratione S. Congr. Unde suppleri debet tempus probationis, & eo expleto, iterum profiteri; nec enim professio anterior proficit, nisi tantum ad effectum spiritualem pro vero articulo mortis, ad nullum vero temporalem dat jus professio illa, & hoc est tenendum.

33. Inq. 4. An peccet graviter Prælatus non admittens ad habitum sine justa causa illum, qui alias nullum habet impedimentum? R. affirm. Quia injustitiam infert digno & religioni, privando eam digno filio, sicut ille, qui sine causa retrahit alium a religione. Idem est de quolibet suffragium denegante sine causa pro admissione ad habitum, vel professionem digni. Secus est astante justa causa denegandi, ut si plures petant; & nequeant omnes admitti; vel adsit jam numerus sufficiens; vel sit dubium de ejus aptitudine; quo in casu, si, inspectis omni-

ribus dubium perseverat, negandum est suffragium tam ad habitum, quam ad professionem, prior enim est religio: quam novitius, proindeque non huic, sed illi favendum est in casu dubii. Sane hoc negotium est gravissimum, ideo Prælati, & vocales debent maturo consilio, deposito omni respectu humano, in eo procedere, non admittendo, quantum possibile sit, nisi vere habiles, idoneos, a Deo vocatos, & ex his solum illos, qui ex redditibus monaste-ii, vel ex consuetis eleemosynis commode sustentari valeant, ut decrevit Trid. *sess.* 25. *cap.* 3. *de regul.*.

34. Inq. 5. An expediat, quod religiosi sint plures, aut pauciores? R. Hoc vix posse decidi; ex malis enim nec unus expedit, nec oportet esse. Ex bonis autem melius esset Ecclesiæ Dei plures habere. Sed clamant: ad qui tot religiosi, ex quibus plus nocumenti, incommodi, & scandali, quam fructus, & commodi spiritualis sæpe experitur respublica? Hujusmodi clamor provenit in primis ex eo, quod incommodum temporale videtur; commodum autem spirituale non videtur. Videt secularis aliquos regulares defectuosos; at non videt observantiam regularem, & exercitia quotidiana communitatum. Deinde quod commoda, quot disidia, quot adulteria, quot divortia, quot uxoricidia, & alia scandala in statu matrimonii passim experitur respublica? Plena sunt tribunalia. At nemo ait, non tot admittendos esse ad matrimonium; esto multi ex conjugatis, & eorum filii, ob summam pauperiem, debeant ex eleemosynis ali cum incommodo reipublicæ; status quippe matrimonii ex se bonus est, & unusquisque liber ad illum amplectendum; sed status religiosus ex se est bonus, & melior matrimonio, liberque cuilibet ad illum amplectendum: igitur non est ratio tanti clamoris contra pluritatem illum umplectentium, esto aliqui defectuosi inter eos reperiantur. Utinam in omni statu solum boni invenirentur! Sed hoc sub cœlo non est moraliter possibile. Ut sint boni, necesse est moraliter, quod sint etiam mali. Si autem respublica aliquod incommodum temporale, ortum ex paupertate evangelica regularium, patitur, attente consideret, quot subsidia spiritualia a communitatibus religiosis recipit, imo plura subsidia etiam temporalia suscipit oppidum. Ubi enim eleemosynæ adeo frequentes, & continuæ fiunt, sicut ad fores cujuslibet monasterii? Nullibi sane. Monasteriis sublatis, plurima eleemosynæ pauperibus deficiunt.

35. Inq. 6. An debeant fieri ante professionem informationes de natalibus, sanguinis puritate, vita, moribus, & aliis qualitatibus novitii? R. affirm. Constat ex decreto Sixti V. moderato circa quædam a Clem: VIII. debent autem confici saltem ante professionem, recepto ante admissionem juramento a novitio, se esse liberum ab impedimentis in Sixtina sanctione expressis. Unusquisque illas perficere debet justa formulam a suis constitutionibus præscriptam, & tempore in suo ordine consueto. Melius est fieri ante receptionem, ne, si postea impedimentum regeriatur, cum rubore cogatur recedere. Ita fiunt apud nos, & leguntur coram Priore, Magistro novitiorum, & alio ex dignoribus, qui fideliter denuntiat communitati in capitulo secreto, an sit, vel non aliquod impedimentum, prout disponunt nostræ constitutiones 2. *par. cap.* 2.

PUNCTUM VI.

De obligationibus, privilegiis, & renuntiatione novitiorum.

36. Inq. 1. An novitius teneantur sub gravi perseverare in religione? R. neg. Quia secluso voto, non astringitur perseverare, sed probare statum, retenta libertate discedendi ab eo. Peccat tamen venialiter exiens a religione sine aliqua causa honesta. Imo exeuntes sine causa in varia pericula, multaque infortunia sæpe se conjiciunt, aspicientes, & redeuntes Sodomam, unde Deus eos misericorditer eduxerat. Quis quis igitur ad Dei domum e Babilone confugit, debet concipere firmum propositum numquam ab illa discedendi, postulet humiliter a Deo donum perseverantiæ, dicat continno. Cum David *Psalm.* 26. *Unam petii a Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ.* Deinde se totum tradat in manus obedientiæ, nihil

nihil de se aliud cogitans, nisi, præterita mala plagendo, flagitare Dei misericordiam, gratias ei agens pro tanto beneficio. Ingrediens sine animo perseverandi, & exiens sine causa, tenetur solvere expensas factas monasterio, nisi aliunde, obsequiis ibi præstitis, eas compensaverit. Idem est de ingrediente bona fide, & exeunte sine causa, si pactum præcessit, aliquid dandi pro victu, & vestitu; hoc enim exigit æquitas justitiæ. Secus est de ingrediente bona fide absque ullo pacto, qui ex justitia ad eas non tenetur, nam religio eas tunc libere facit. In monialibus autem semper præsumitur adesse pactum, esto expresse non fiat.

37. Concilium Trid. *sess.* 25. *cap.* 16. *de regul.* præcipit integre restitui novitio egredienti omnia ab eo accepta, *excepto victu, & vestitu novitii, & novitiæ illius temporis, quo in probatione est.* Prohibet etiam sub anathematis pœna, ne a novitio, ejus parentibus, propinquis, aut curatoribus aliquid notabile ordini, aut monasterio tribuatur, aut ab eis recipiatur, excepto victu & vestitu, ne hac occasione impediatur novitius a libero egressu. Hæc autem prohibitio non intelligitur post professionem, solum enim loquitur de tempore novitiatus.

38. Inq. 2. An novitii teneantur ad regulares observantias? R. Teneri, non directe sicut professi, sed ex quadam gravi decencia illas observare, ut eas experiantur. Si enim tempore novitiatus eas negligunt, quæ spes de eis affulget in posterum? Ideo violatores, & tepidi debent media charitate, & prudentia corrigi, & puniri, ut ita sciant puniri in religione etiam defectus leves. Non tenentur ad tria vota, ad horas canonicas, nec ad præcepta religionis, licet in omnibus cautiores, & ferventiores professis debeant se promere; alias non censentur apti ad religionem, nec digni professione. Semper enim flores excedunt fructus, & ubi flores non apparent, vel nullus, vel modicus fructus speratur. Solum tenentur obedire Prælatis, sicut clerici Episcopis, loquendo de obedientia necessitatis, licet obedientia perfectionis promptior debeat esse in novitiis quam in aliis; motus quippe in principio tardus parum progreditur. In novitio, itaque, debent præter alias virtutes refulgere humilitas, obedientia, corporis mortificatio, solitudo, silentium, paupertas, modestia, pasionis Christi, & novissimorum meditatio, lectio spiritualis, & denique contemptus sæculi, sui ipsius, suæque commoditatis.

39. Inq. 3. Quibus privilegiis gaudeant novitii? R. gaudere omnibus privilegiis communibus religiosorum, quia in favorabilibus reputantur religiosi. Unde gaudent privilegio canonis, & fori cum cæteris, quibus fruuntur religiosi. Possunt a Prælatis absolvi a censuris, peccatis, irregularitatibus, ac dispensari in votis sicut religiosi. Taliter, quod si bona fide fuerint ingressi, esto subinde discendant a religione, liberi maneant, nec indigeant denuo ab eis absolvi, aut in eis dispensari, quia non absolvuntur sub conditione perseverandi, sed simpliciter, & absolute.

40. Inq. 4. Cui debeant novitii confiteri? R. Debere regulariter confiteri cum suo Magistro, ejus socio, vel Confesariis a Prælato deputatis; hoc enim consonat decretis Pontificiis, ac expedit, ut sic melius possint dirigi in via spirituali. Valent tamen absolute confiteri, etiam inscio Prælato, cum confessario approbato ab Episcopo, sive sæculari, sive regulari, adhuc a reservatis in religione, qui non sunt reservati pro novitiis, nisi exprimantur, quod rarissime convenit. Valent pariter uti privilegio Cruciatæ pro eligendo Confessario ab Episcopo approbato, quia non sunt in rigore religiosi, quibus id vetitum est. Eadem ratione possunt eligere sepulturam, licet religiosis interdicta sit electio sepulturæ *ex cap. finali, de religios. in* 6. At si non eligant sepulturam, in conventu, in quo obeunt, sunt sepeliendi, ut tenet communis consuetudo fundata in eo, quod novitius ex parte sua se tradidit religioni. Si juvenes non dum induti, sed ad experimentum per aliquod dies in habitu sæculari in novitiatu retenti, infirmentur, vel decedant, possunt recipere omnia sacramenta a religiosis ejusdem Conventus, & in eorum Ecclesia, in consulto Parocho, sepeliri, quia *de proximo accingendus infavoravilibus habetur pro accinto juxta leg.* penult. *ff.* de milit. testam. Vid. Luc. Ferrar. verb. Novitiat. n. 17.

41. Inq. 5. Quomodo sit facienda a novi-

vitio renuntiatio suorum bonorum ? R. Quod nulla renuntiatio, aut obligatio bonorum facta a novitio est valida, *nisi cum licentia Episcopi, sive ejus Vicarii fiat intra duos menses proximos ante professionem*, ait Trid. *sess.* 25. *cap.* 16. *de regul.* Unde quælibet renuntiatio, seu donatio liberalis facta a novitio est irrita, si careat dicta solemnitate, hoc est, nisi fiat prædicta licentia, & intra bimestre ante professionem, idest, completis decem mensibus novitiatus. In hoc autem bimestri quolibet die fieri valet, licet professio ex aliqua causa differatur. Non comprehendit hoc decretum donationes remuneratorias, nec contractus emptionis, & venditionis, nec alios, in quibus tantum recipitur, quantum datur, nec aliquas eleemosynas exiguas, sed tantum donationes notabiles omnino liberales, & etiam quaslibet renuntiationes beneficiorum. Nec comprehendit renunciationes sine fraude, & dolo factas ante ingressum religionis, nec denique testamentum ante, vel post ingressum a novitio conditum cum solemnitate juris, nec donationes causa mortis, quia Concilium loquitur de renunciatione, aut donatione inter vivos, quæ irrevocabilis est, pro ut suo loco diximus, non de testamentis, aut donationibus, quæ ad nutum revocari valent.

42. Pro quo nota, dupliciter posse novitium de suis bonis ante professionem disponere, nempe per testamentum, aut donationem causa mortis; vel per renuntiationem liberalem, aut donationem inter vivos. Igitur de dispositione liberali, aut inter vivos loquitur decretum conciliare, non vero de dispositione testamentaria, aut causa mortis. Hæc enim quocumque tempore valida existit absque prædicta solemnitate Concilii, dummodo fiat cum solemnitate juris civilis, vel juxta leges respectivæ ditionis, aut regni.

43. Inq. 6. Quis succedat novitio morienti ab intestato, & nulla facta renunciatione? R. Non monasterium, sed hæredes ab intestato ei succedere, quia monasterium, esto capax successionis hæreditariæ, non succedit novitio, nisi media professione, ergo, hac deficiente, succedunt hæredes ab intestato. Verum bonis, quæ jure sanguinis adveniunt religioso jam professo, succedit religio capax successionis hæreditariæ, ut diximus *tract.* 18.

CAPUT II.

De professione religiosa.

PUNCTUM I.

Notio, & effectus profesionis religiosæ.

44. Inq. 1. Quid sit professio religiosa ? R. Est *contractus, quo homo sponte se ipsum tradit Deo in religione approbata, emittendo tria vota obedientiæ, castitatis, & paupertatis in manibus Prælati, nomine Dei ea acceptantis.* Duplex est professio; alia *expressa*, alia *tacita*, utraque eamdem parit obligationem. *Tacita* est, quæ signis, aut actionibus inducitur; ut si novitius, completo anno probationis, & decimosexto ætatis, sponte, & scienter professorum actus exerceat, eorumque habitum deferat cum animo tacite profitendi, & Prælato consentiente, vel sic ordines sacros titulo paupertatis recipiat. *Expressa* est, quæ fit verbis coram Superiore, vel communitate juxta consuetudinem, & præscriptum cujusque ordinis. Quoniam licet valida sit professio facta solo Superiori; debet tamen fieri coram communitate, vel saltem aliquibus, qui, dum opus fuerit, de illa testificari valeant. Ita fit apud nos, & scribitur in libro professionum cum subscriptione professi, Prælati, Magistri novitiorum, & aliorum duorum Sacerdotum, qui professioni astiterunt; ut præscribitur in nostris legibus 2. *part. cap.* 2.

45. Inq. 2. Quis gaudeat potestate admittendi ad professionem ? R. In primis sum. Pontificem ea gaudere pro omni religione. Deinde jure communi competit hæc potestas Prælato immediato ex consensu sui Capituli, vel majoris partis illius. Quælibet religio consulat proprias leges. Apud nos Prior, vel Suprior in ejus absentia, vel alius de ejus commissione, præcedente consensu capituli, & licentia Provincialis, potest admittere novitios ad professionem. Licentia Provincialis non requiritur ad validum, sed ad licitum. Alii Prælati Superiores, ut Ge-

neralis, & Provincialis valent cum consensu monasterii, & non aliter, novitios ad professionem admittere, quia potestas existens in Prælato inferiori cumulative competit Superiori. Imo esto inferior reluctaret, posset Superior ex consensu majoris partis capituli novitium ad professionem admittere. Non officit valori professionis, quod eam emittens, vel acceptans sit excommunicatus vitandus, quia neuter exercet actum jurisdictionis spiritualis, ut patet in monialibus.

46. Inq. 3. Quot sint effectus professionis religiosæ? R. Septem communiter assignari. 1. Est plenissima omnium peccatorum remissio quoad pœnam temporalem; ita ut, si religiosus existens in gratia, statim post professionem decederet, sine mora in cœlum evolaret, quod competit professioni, non ex applicatione thesauri Ecclesiæ, sicut indulgentiæ, sed ex merito ipsius excellentissimi operis profitendi, dicandique se Deo totaliter. Aliqui ajunt eumdem effectum obtineri, quoties ex animo renovatur professio, itaut religiosus eodem modo illam emitteret, ac si numquam emisisset; quod pie assertum excitat religiosos ad sedulam renovationem, & præcipue ad eam faciendam in articulo mortis. 2. Effectus est ablatio irregularitatis ex defectu natalium ad ordines sacros, non ad Prælaturas. 3. Est liberatio filii a patria potestate. 4. Ablatio ingratitudinis filii adversus patrem, qui nequit deinceps exhæredare eum. 5. Dissolutio matrimonii rati, non consumati. 6 Commutare omnia vota antea facta in ipsam professionem; omnia quippe includuntur in ea eminenter. 7. Obligatio reciproca religiosi ad religionem, & religionis ad religiosum, ita ut religiosus maneat obligatus serviendi religioni, & traditus potestati dominativæ Prælatorum, ad obediendum eis juxta regulam, & constitutiones ordinis, & simul religio obligata maneat, providendo religioso de omnibus necessariis juxta statuta ejusdem religionis, non juxta placitum cujusvis particularis. Intelligant hoc bene religiosi.

47. Professio nulla nullum effectum ex assignatis producit; producet tamen illos, si postea revalidetur. Pariter ex professione nulla ex defectu ætatis, anni novitiatus, aut consensus nulla oritur obligatio; & idem est, si profitens intendit se obligare solum ad vota in religione. At si professio sit nulla ex alio capite, ut ex defectu potestatis in admittente, vel quia sine licentia uxoris conjugatus, vel servus sine consensu domini profitentur, obligat professio absolute emissa, invi voti simplicis, ut colligitur ex cap. *Quidam.* Cap. *Placet. de convers. conjugat.* Ubi decidit, quod professio conjugati sine licentia uxoris emissa obligat ad non petendum debitum, & abstinendum ab alio matrimonio, mortuo conjuge, ob votum castitatis in professione, alias nulla, emissum, ergo dicta professio obligat in vi voti simplicis. Actus enim, qui non valet, ut fit, valet, ut fieri potest; ex cap. unic. *De despons. imp. in 6.* Nisi a jure omnino irritetur, ut professio absque legitima ætate, vel approbatione emissa.

48. Inq. 4. Quomodo sit ratificanda professio nulla? R. Sub distinctione. Professio enim potest esse nulla, vel ex defectu publico, ut ex defectu ætatis, aut anni integri probationis, & in hoc casu publice debet ratificari, renovando consensum ex parte profitentis, & admittentis, ut possit de illa constare. Vel potest esse nulla ex parte profitentis, quia ficte, aut ex metu consensit; & tunc sufficit, quod ille apponat novum consensum, sicut in simili de revalidatione matrimonii diximus; vel potest esse nulla ex parte admittentis; ut si ficte, aut sine potestate admisit, & tunc supposito, quod perseveret consensus novitii, & illam exprimat in portatione habitus professorum, actusque eorum exercendo, consensus admittentis suppletur a Papa, ut patet ex cap. *Ad nostram.* Cap. *Significatum, de regular.*

49. Inq. 5. An regulares facti Episcopi, aut Cardinales teneantur ad observantias suæ professionis? R. Teneri tribus votis substantialibus, & ad portandum habitum suæ religionis; quia vere manent religiosi, & hæc observantia non opponitur ministerio episcopali, aut cardinalitio. Alia autem vota, regulam, & constitutiones observare non tenentur, nisi ex debito honestatis, & decentiæ, quia ratione status absolvuntur a jugo regulæ. Tenentur igitur peculiariter ex vi voti obedire, non

Præ-

Prælato religionis, sed summo Pontifici: nec valent testari, quia carent dominio bonorum, & tantum sunt administratores reddituum Ecclesiæ, seu Episcopatus.

50. Inq. 6. An religiosis sit licitus transitus ab una ad aliam religionem? R. Hoc pendere ex circunstantiis, & causis ob quas transitus interditur. Si enim intendatur peculiari impulsu Dei, zelo majoris perfectionis, vel causa infirmitatis, aut debilitatis, ob quam non valet quis onera arctioris religionis portare, licitus est transitus factus cum legitima licentia humiliter petita, & obtenta, juxta disposita in constitutionibus cujusque ordinis: in eis namque, & indecretis pontificiis, & conciliaribus præscribitur a quo hujusmodi licentia sit impetranda. Si autem fiat transitus sine debita licentia, vel subreptitie, vi, aut dolo obtenta, vel ex levitate animi cum scandalo, aut dedecore prioris religionis, est graviter illicitus, ut ex se patet. Imo est apostasia, & ut talis punienda. Raro, & maturo judicio consulendus est transitus hujusmodi, non quia nequeat esse licitus, sed quia Diabolus habet mille nocendi artes, & quia regulariter melius est in assumpto statu perseverare, quam alium, esto arctiorem, quærere juxta monitum Apostoli. 1. *ad cor. 7. unusquisque permaneat in vocatione, qua vocatus est.*

51. Inq. 7. An regularis possit reclamare de nullitate professionis? R. Posse, si de illius nullitate sibi constet (non aliter) cum triplici conditione. 1. Ut habitum non deponat tempore reclamationis, nec lite pendente, nec sine licentia fugiat, aut discedat. 2. Ut causam nullitatis instituat coram Superiore suo, & Ordinario, quibus non seorsim, sed simul competit de illa judicare. 3. Ut fiat reclamatio intra quinquennium a die professionis, quo elapso, clausa est janua ad reclamandum. Utinam ita claudatur, ut nemini aperiatur! Vix unus intra quinquennium reclamat, sed postquam expensis religionis sunt corpore saginati, sacerdotioque initiati, tunc incipiunt agere, quod Cham, & Absalon cum suis patribus, aut Aristoteles cum Platone. Nanciscuntur suos Mæcenates sæculares, quorum auxilio, ultra scandala publica, perturbant religionem. Heu patronis, & clientibus! Ajunt, quod talis regularis nihil jam in religione proficiet. Sed dicant nobis, qui in religione nihil proficit quantum proficiet in sæculo? Qui intra claustra religiosa nequam est, quid erit extra? An vult scutere jugum, cui se subdidit, ut sit melior, & perfectior in sæculo? Portentosa perfectio! Transacto quinquennio nequit reclamari sine facultate a Pontifice obtenta, juxta præscripta a Benedicto XIV. in Const. *Si datum*, edita 4. *Martii anno* 1748 quæ omnino videnda est.

Punctum II.

De apostatis, & fugitivis.

52. Inq. 1. In quo differat apostata a fugitivo? R. Differre in eo, quod apostata deserit cœnobium animo non redeundi: fugitivus vero animo redeundi: pro quo de materiali est, quod dimittat habitum, aut non. Tres species apostasiæ reperiuntur, nempe a fide, ab ordine clericali, & a regulari instituto, vel a religione. Apostasia igitur a religione, omissis aliis, definitur: *Recessus, quo religiosus professus deserit monasterium, animo excutiendi in perpetuum jugum obedientiæ, ac religionis.* Fuga autem est *recessus a monasterio sine licentia, non in perpetuum, sed ad tempus.* Igitur qui, etiam dimisso habitu, vagatur extra claustra solum ad tempus, non est apostata, sed fugitivus in foro interno, licet in externo ut apostata judicetur, & puniatur.

53. Inq. 2. An religiosus absque licentia recedens a monasterio animo accedendi ad Superiores sit apostata, vel fugitivus? R. Esse graviter illicitum talem recessum religiosis, nisi certo injuste graventur a Prælato inferiori, & nequeant scripto, vel alia via monere Superiores de suo gravamine; quod vix accidere valet, maxime apud nos, cum cuilibet sit liberum scribere sine Prælati registro ad Superiores. Verum in rigore religiosus sic discedens a cœnobio non est proprie apostata, cum illud non deserat in perpetuum; nec fugitivus, si via recta tendat ad Superiores, & nequeat aliter vitare gravamen certo injustum, quo in casu nec peccat graviter. At quia casus est valde rarus, &

sæpe fictus prætextu injustæ vexationis, ideo talis recessus judicatur absolute graviter illicitus, & scandalosus, & ut talis punitur a nostris constitutionibus 4. *part. cap.* 4. Regularis fugitivus sive cum habitu, vel sine illo potest, & debet incarcerari ab Episcopo loci, ut eum Superioribus consignet juxta decreta Urbani VIII. ut ait Bened. XIV. *in Synod. lib.* 13. *cap.* 11. *n.* 14.

54. Prælati tenentur perquirere sollicite apostatas, & fugitivos, ac compellere eos etiam censuris, ut redeant ad religionem, ipsis enim suorum subditorum cura incumbit, & de eorum manibus sanguis illorum requiretur. Si vero id nequeant agere sine ordinis dedecore, & sæcularium scandalo, differre valent ad tempus opportunum eorum capturam. Ipsi autem apostatæ, & fugitivi sunt in statu peccati gravis, quandiu non redeunt, & ipso facto excommunicati; quod de apostatis constat ex variis Bullis pontificiis, & de fugitivis, si habitum dimittant, ex cap. 2. *Ut periculosa in* 6. Esto autem illum non dimittant, saltem post octavum diem apud nos publicantur excommunicati omnes fugitivi. Pariter quilibet apostatæ auxilio, consilio, aut favore cooperans est ipso facto excommunicatus; fit enim particeps peccati, & censuræ apostatæ, & fugitivi, si ut tali faveat.

55. Sub pœna excommunicationis ipso facto incurrenda vetita est religiosis dimissio temeraria habitus, ut occasio vagandi eis præcludatur. Quæ excommunicatio incurritur ex dimissione habitus etiam intra claustra, quoties sit temeraria. At si temeraria non sit, sed rationabilis, aut ex aliqua causa, non incurritur intra, nec extra. Igitur ad incurrendam censuram non sufficit quælibet nudatio habitus, sed requiritur temeraria ejus dimissio; vel indutio alterius ex motivo vagandi. Verum licet habitus non dimittatur, si tamen alio sæculari ita occultetur, ut nec minima pars ejus appareat, non excusatur religiosus a censura, quia moraliter idem est dimittere habitum, ac ita illum occultare, dum fit temerarie, aut ex motivo se larvandi, & ut incognitus liberius incedat. Datur tamen parvitas materiæ, ut si per unam, aut duas tantum horas maxime intra domum recreationis gratia fiat.

56. Dices: Clerici sæculares proprium habitum deponentes, aut alium superinduentes, ut larvati incedant, non peccant graviter, ergo nec religiosi. R. neg. antec. Quia etiam clerici sæculares occultantes personam diverso habitu, aut larva, vulgo *mascara*, ut liberius vagent per vicos, plateas, aut theatra, graviter peccant, ut communis opinio tenet, nisi parvitas materiæ eos a gravi excuset; a fortiori igitur peccant religiosi ita larvati, aut personati. Vide Prosp. Lamb. Inst. 37.

Punctum III.

De clausura regularium.

57. Inq. 1. An religiosi ad clausuram teneantur? R. affirm. Quia tum ex jure naturali professionis, qua se tradunt religioni, tum ex jure canonico sic disponente, tum etiam ex jure peculiari cujusque religionis astringuntur religiosi ad non exeundum de conventu sine debita licentia. Hæc obligatio est gravis ex genere suo; unde juxta quantitatem, & qualitatem egressus sine licentia erit grave, aut leve peccatum. Egressus enim nocturnus, esto brevis, reputatur gravis, & idem est de alio quovis egressu, ex quo dedecus religioni, vel scandalum scientibus proveniat. Egressus autem diurnus, brevis, & sine speciali nota, erit tantum levis culpa; clausura enim religiosorum non est adeo stricta, sicut est clausura monialium, de qua postea. Sed recogitet sæpe religiosus, ad quid elegit sponte clausuram? Ad quid eam libere professus est, nisi ad eam custodiendam, & ab vitanda in ea plura bella, & pericula, quæ imminent extra? Assidue repetat secum illam verissimam sententiam S. Bernardi.

Pax est in cella, foras autem plurima bella.

58. Inq. 2. Quæ licentia requiratur, ut religiosus licite exeat a conventu? R. In decretis Clement. VIII. & Urban. VIII. sic decerni: *Nullus a conventu egredi valeat, nisi ex causa cum socio, licentiaque singulis vicibus impetrata, ac benedictione accepta a Superiore, qui non aliter eam concedat, nisi causa probata, sociumque exi-*

exituro adjungat non petentis rogatu, sed arbitrio suo, nec eundem sæpius. Licentiæ vero generales exeundi nulli omnino concedantur. Igitur requiritur licentia expressa Superioris localis pro qualibet vice, & non sufficit tacita, nec generalis, nisi in casu urgentis necessitatis. Quæ caret lege.

59. Ut autem licentia sit valida, triplex requiritur conditio, nempe quod sit *voluntaria, legitima, & justa.* Illa est *voluntaria*, quæ sponte conceditur, quæ vero metu, vi, fraude, aut dolo extorquetur; vel permittitur ad vitandas preces importunas, querelas, & murmurationes subditi, invalida est. Consideret hoc religiosus licentiam petens, & fortasse rarius illam postulabit. *Legitima* est, quæ conceditur a vero Prælato, sive Superiori, sive immediato juxta statuta cujusque ordinis. *Justa* autem est, quæ ex rationabili, & sufficienti causa obtinetur. Semper, ac religiosus exit cum licentia, esto alias illicite data, aut obtenta excusatur a violatione clausuræ in foro externo; at non semper in foro interno. Unusquisque consulat proprii ordinis constitutiones, in quibus præscribitur, quando, quomodo, & qua licentia exire a domo religiosi valeant.

60 Inq. 3. Quid nomine clausuræ intelligatur? R. Intelligi monasteria, seu conventus in quibus religiosi communiter degunt, & totum spatium, quod septis monasterii cingitur, & porta communi clauditur. Est autem duplex clausura, a jure, & ab homine. Clausura a jure sunt dormitoria, refectoria, & aliæ officinę interiores, & hæc est invariabilis. Clausura ab homine est, quæ præscribitur a Generali, vel Provinciali, aut peculiari decreto religionis, ut pro hospitiis, hortu, viridario, sacristia, aut choro, dum dubitatur, an sint vere clausura ob anexionem immediatam cum Ecclesia, quæ proinde, mutatis circunstantiis, ab eodem Superiore, vel successore variari potest, dum ita expedire videatur.

61. Sub pœna excomunicationis majoris, *ipso facto* incurrenda, vetitum est religiosis introducere, admittere, seu comitari fœminas intra clausuram; ita ut Prælatus, & janitor, quibus cura clausuræ incumbit, eidem pœnæ subjaceant, si eas, jam ingressas, non repellant. Cæteri vero religiosi excusantur a mortali, & censura, si eas non comitentur, quia non tenentur ex officio ad custodiam clausuræ. Unde poterunt se occultare, ne altercationibus se immisceant. Si tamen facile eas excludere possint, debent id prudenter suadere. Ipsis etiam fœminis sub eadem censura prohibitum est ingredi scienter in monasteria virorum; nisi ad vitandam mortem, aut aliud valde grave nocumentum proprium, vel alienum, quod aliter vitari nequeat, intrare cogantur. Nec ratione processionum, aut comitandi Eucharistiam, vel alterius operis pietatis erga Deum ingredi valent clausuram, ut constat ex const. *Regularis disciplinæ* edita a Bened. XIV. die 3. *Jan.* 1742. *Vide tract.* 3. *num.* 192.

Punctum IV.

De clausura monialium.

62. Inq. 1. Quo jure astringantur moniales ad clausuram? R. jure ecclesiastico; nam licet sit consentanea sexui fœminarum, & valde conveniens pro tuenda castitate; nullo tamen jure naturali, aut divino eis præcepta est adeo scricta clausura. Inducta igitur fuit primo a Bonifacio VIII. cap. *Periculoso, de statu regul. in* 6. & innovata efficacius a Trident. *sess.* 25. *de regul. cap.* 5. ac denique confirmata a Pio V. aliisque decretis pontificiis sub pœna excommunicationis Pontifici reservata, *ipso facto* incurrenda a monialibus exeuntibus e clausura, & privationis officiorum, & inhabilitatis ad ea obtinenda. Sub eisdem pœnis prohibentur Abbatissæ, seu Priorissæ, & aliæ, quibus cura clausuræ incumbit, admitere intra clausuram personas extraneas cujuscumque sexus, & ætatis, comprehensis etiam pueris, & puellis ante usum rationis. Ita tenent aliqui innixi declarationi sac. Congreg. atque idem ajunt de admissione puellarum infantium intra clausuram virorum, & hoc est unice amplectendum. Violatio clausuræ monialium ad finem inhonestum est casus ubique peculiariter Pontifici reservatus, si fuerit publica; si vero occulta, tantum in

Ita-

Italia, *extra Urbem.*

63. Inq. 2. An pro quolibet ingressu, aut egressu etiam modico incurrantur pœnæ pro violatione clausuræ impositæ? Resp. Quod licet quidam admittant pro parvitate materiæ unum, aut duos passus intra, aut extra; alii verius ajunt, quod, apposito vero ingressu respectu extranei, aut totali egressu respectu monialis, incurritur censura cum cæteris pœnis. Nam verus ingressus, aut egressus est vera transgressio præcepti. Igitur solum est admittendum modicum, seu parvitas materiæ, dum ingressus, aut egressus non est totalis, ut si una pars tantum corporis sit intra, & alia pars extra. Unde si monialis se poneret in rota, eamque volveret ad partem externam, licet a rota non egrederetur, violaret clausuram, quia esset extra eam. Idem dicut plures (sed mihi non probatur) de ascendente supra tectum conventus. Idem etiam de stante in limine ostii, maxime si, hoc clauso, meneret extra limen. Monialis egressa a suo monasterio, & ingressa in aliud continguum causa curiositatis incurrit excommunicationem. Episcopi, & alii monialium Prælati, absque necessitate clausuram ingredientes, eandem censuram, aliasque pœnas incurrunt. Electio Abbatissæ, & aliorum officiorum non intra conventum, sed ad crates præcise debent fieri; ad id enim ingressus non est necessarius, ut patet exemplo nostrarum monialium, quæ dictas electiones ad crates perficiunt, & expresse cavetur a Trident. *sess.* 25. *cap.* 7. *de reg.*

64. Inquires 3. An aliquando sine licentia Pontificis possint egredi moniales e monasterio? Resp. Posse in triplici casu designato a Pio V. nempe in casu incendii, lepræ, & epidemiæ. Ad hos casus reducuntur alii consimiles, inundationis, belli, ruinæ conventus, in quibus, si possint adiri Episcopus, & alii Prælati, quibus subsunt moniales, de eorum licentia expressa, sin autem ex tacita, egredi valent. Pro aliis vero casibus traslationis monialium de uno ad alium conventum, etiam ejusdem ordinis, sive pro nova fundatione, sive pro Prælatura obeunda Pontificis licentia requiritur juxta varia decreta sac. Congreg. Moniales iter agentes in casibus indicatis egent peculiari licentia Pontificis, si velint hospitari in conventibus monialium etiam ejusdem ordinis; nisi gravis necessitas aliud deposcat, quia cum gravi necessitate, incommodo, aut periculo leges humanæ obligare nolunt. Hinc vir, aut fœmina ad vitandam mortem, vel aliud imminens grave periculum, possent ingredi clausuram monialium, animo statim, remoto periculo, exeundi.

65. Imo extra periculum adeo urgens licitus est ingressus in clausuram monialium, quoties gravis utilitas corporis, aut animæ earum ita postulet. Unde ingredi possunt cum legitima licentia Confessarii ad sacramenta ministranda moniali, non potenti accedere ad loca confessionis, aut communionis juxta statuta cujusque ordinis. In quo non debet nimis scrupulose peragi cum monialibus, privando eas hoc spirituali solatio. Si Sacerdote monialibus Eucharistiam ministrante, una, vel plures particulæ per ostiolum intra clausuram dicidant, poterunt ipsæ suis digittis eas colligere, & in pixidem ponere, ut paratis ad communionem ministrentur. Vel poterunt ab eisdem propia lingua devote accipi. Et pavimentum, vel quid quid tetigerint particulæ spongiis lavent, & radant, & tam lotio, quam abrasio in piscinam mitendæ Sacerdoti tradantur. Idemque fiat quoties aliqua sacra particula, vel guta sanguinis in terram cadant; lotio ex casu hostiæ fieri valet a clerico, ex efusione vero sanguinis a solo Sacerdote, aut in ejus defectu a Diacono. Si cadat particula intra vestes, aut pectus fœminæ, ipsa debet suis digitis eam extrahere, & in pixide reponere, lavare vestem, & digitos, & lotionem Sacerdoti tradere, ut in piscinam projiciat. Denique in casu monialium non inficior, quod Sacerdos ingrediatur clausuram pro reverentia Sacramenti ad coligendas particulas. Moniales enim perturbatæ vix audebunt eas tangere, nec sumere, lavare, radere pavimentum, & eficere alia, quæ expediunt: præstat quippe reverentia sacramenti præcepto humano clausuræ. Possunt etiam ingredi medici, & chirugi ad curandas infirmas; operarii, artifices, bajuli, & famuli, vel famulæ ad portanda one-

onera, qui omnes, finito negotio, quantocius exire debent sub pœna excommunicationis Pontifici reservata. Eamdem censuram incurrunt viri, aut fœminæ, qui cum saxo, ligno, aut alio onere intrant, sub prætextu deferendi necessaria pro fabrica, aut conventu, quando commutatur unus pro alio, cum non sint de servitio. Item Ducissæ, Comitissæ, & aliæ personæ nobiles, ingredientes prætextu facultatum a Pontifice obtentarum. Quando autem intrant cum vera facultate Pontificia, possunt secum deferre duas fœminas honestas pro suo comitatu. Ingredi clausuram monialium pro Missa celebranda in choro, vel oratorio, est abusus sæpe reprobatus a sac. Congreg. Unde, secluso indulto pontificio, sub eisdem pœnis, & censuris prohibetur. Pariter est abusus admittere intra claustra famulas sæculares ad serviendum monialibus. Puellæ educandæ, expleto septimo ætatis anno, & non antea admitti possunt cum licentia sac. Congreg. Accidit tamen non semel in Urbe dispensari, ut etiam quinquennes ingrediantur.

66. Inq. 4. An novitiæ sint compellendæ egredi e monasterio, pro exploranda earum voluntate profitendi? R. neg. Quia, si novitiæ nollint profiteri, nemo potest eas detinere in monasterio. Nota enim est excommunicatio lata a Tridentino contra cogentes fœminas in monasterium ingredi, aut profiteri. Aliunde pro suo arbitrio valent exire in perpetuum, & exploratio voluntatis optime fieri potest ad januam, vel ad crates, solis remanentibus exploratore, & exploranda: igitur nequeunt compelli ad egressum. Unde abusus valde improbandus est, quod novitiæ pridie ante professionem prætextu libertatis totam percurrant civitatem; apud suos prandant, & alia hujusmodi, quæ plus distractioni, quam edificationi, & devotioni deserviunt.

Punctum V.

De prohibitione moniales alloquendi.

67. Inq. 1. Quo jure sit prohibita allocutio cum monialibus? R. In cap. *Cum ad monasteria, de vita, & honest. cleric.* prohiberi frequentem accessum clericorum ad moniales. Et cap. *Periculoso de stat. regul. in* 6. Tam clericis, quam religiosis, & sæcularibus, ut moniales, mundanis aspectibus separatæ, Deo soli vacare valeant, vetitus fuit idem accessus. At Sixtus V. strictius illum regularibus interdixit, aliaque decreta pontificia adeo severe talem accessum regularibus prohibent, ut violatores rei peccati mortalis fiant, privationeque officiorum, vocis activæ, & passivæ, aliisque pœnis ab Episcopo, tamquam Sedis apostolicæ delegato, puniri possint. Unde regularis sine licentia Episcopi alloquens monialem, etiam per modicum tempus, aut post concionem eis habitam, adhuc de rebus spiritualibus, vel in ipsa concione tractatis, peccat graviter, & prædictis pœnis est obnoxius juxta varias declarationes sac. Congreg. Nequit tamen ex eis inferri, non dari parvitatem materiæ in re, de qua agitur; alloqui enim cum moniali unum, aut aliud verbum ex rationabili causa, aut urbanitatis gratia nullum peccatum est, vel veniale non excedit. Imo alloqui Superiorissam solum circa negotia monasterii, aut alio prudenti motivo, ajunt plures, non esse prohibitum, saltem extra Romam. Quælibet prohibitio mere humana juxta regulas prudentiæ est intelligenda.

68. In materia clausuræ, & allocutionis cum extraneis, maxime regularibus, religiosæ, etiam exemptæ subsunt Episcopis tamquam Sedis apostolicæ delegatis. Item tam pro egressu a clausura in casibus supradictis, quam pro allocutione cum regularibus, etiam ejusdem ordinis, præter licentiam proprii Prælati, deposcunt decreta congregationis licentiam Episcopi. Ea tamen non indigent pro allocutione Generalis, Provincialis, Visitator, Superior localis, & Confessarii monialium sibi subjectarum; excipiuntur enim, & quidem rationabiliter, in decreto Sixti V. Episcopus autem juxta eadem decreta solum potest concedere licentiam *per quatuor vices ad summum quolibet anno cuicumque regulari, ut moniales sibi in primo, vel secundo tantum consanguinitatis gradu conjunctas convenire, & alloqui possit*; sed non in adventu, quadragesima, feria sexta, sabbato, vigiliis, nec diebus festis; quæ licentia subscribi debeat a Superiori regulari pro

mo-

monialibus sibi subjectis, registrari, & consignari Confessario, qui cum auscultatrice simul assistat. Solemnis profecto allocutio! Ita tamen præscripta est. Plurima adsunt hujusmodi decreta, sed non omnia sunt ubique usu recepta, nec sibi cohærent, ut videre est apud Pignatelli *tom.* 8. *consult.* 48.

69. Quare notandum has leges, & prohibitiones strictas allocutionis monialium in nostra Hispania, vel numquam viguisse, vel si aliquando usu receptæ sunt, jam in desuetudinem abierunt; consuetudo enim contraria plusquam centenaria, & immemorialis præscribere abs dubio potuit contra præfatam legem, & eam abrogare. Disciplina, quæ hodie observatur, hæc est. Episcopi, vel Prælati regulares committunt suas vices Abbatissis, aut Priorissis suæ respectivæ filiationis, ut possint licentiam præstare suis subditis ad alloquendum, quibus opportunum sibi visum fuerit; ita ut hæc facultas, quæ proxime ortum ducit a Prælata, radicaliter proveniat a Superiore. Quæ doctrina confirmat, & elucidat, quod diximus de Confessore extraordinario, eum nempe postquam suum Officium implevit, posse cum prædicta licentia ad idem monasterium redire, & alloqui, sicut antea poterat. Prohibitio enim Bullæ: *Pastoralis curæ*: fundatur, & supponit legem prohibitivam in communi, & tantum obligat, ubi illa lex communis est in viridi observantia. Denique habendum est præoculis, quod in una Florentina decrevit sacra Congregatio, nempe: *Quoad accesum, & colloquium cum monialibus servanda est consuetudo. Quoad licentiam ingrediendi intra septa servandum est Concilium.* Si consuetudo servanda est in allocutione monialium, in Hispania nulla est consuetudo confabulandi cum tanta solemnitate, sufficit namque urbanitas religiosa, utilitas, vel necessitas, simulque licentia Prælatorum, modo in suis respective constitutionibus præscripto. Intelligant tamen Sanctimoniales crucifixas debere esse mundo, ejusque confabulationibus, veluti sponsas Christi, & crates pro supplicio habere, uti exemplo, & scriptis docebat Serafica Mater Santa Teresia. Vid. Bened. XIV. *in Synod. Diœces. lib.* 13. *cap.* 12. *n.* 23.

Punctum VI.

De prohibitione facta regularibus non appellandi a correctionibus, & sententiis suorum Superiorum.

70. Inq. 1. Quid sit appellatio? R. Appellatio in genere est *a minori ad majorem Superiorem provocatio.* Appellatio autem propria, & juridica est *provocatio causæ a minori ad Superiorem Judicem ratione illati, vel inferendi gravaminis, qua iniquitas sententiæ corrigitur.* Duplex autem est sententia, alia *definitiva*, quæ fertur super causa principali, ut si Titius est homicida; alia *interlocutoria*, quæ fertur super dubiis emergentibus in causa, ut super teste admittendo, vel dilatione concedenda. Apud ecclesiasticos, & regulares debet fieri appellatio coram Judice, qui sententiam tulit intra decem dies a notificatione sententiæ, secluso omni impedimento, quo stante, non currit tempus. Supponitur neminem posse appellare a Judice arbitro, quia eligitur sponte a partibus, quæ eo ipso cedunt beneficio appellationis. Supponitur etiam esse injustam appellationem a sententia certo justa, ut ex se patet; licitam vero secularibus a sententia quomodolibet injusta. Omnia docet D. Thom. 2. 2. *q.* 69. *art.* 3.

71. Inq. 2. Quid in jure sit dispositum circa appellationem regularium? R. 1. Ex jure communi in primis esse prohibitam religionis appellationem a correctionibus, & mandatis a suis Prælatis legitime factis. Deinde præter aliorum summ. Pontificum extat prohibitio Clem. VIII. appellandi ad Prælatos proprios, vel extraneos, ut ad Nuntium, vel Papam sub pœna excommunicationis Pontifici reservata, & privationes officiorum, vocisque activæ, & passivæ, ipso facto incurrenda. Quod merito indultum est religionibus ob earum pacem, honorem, & disciplinam, quæ ex appellationibus non parum perturbantur, quando causæ regularium extra producuntur, & ad Judices extraneos deferuntur. Qua propter placuit Pontificibus, juri suo cedendo, negare appellationem etiam ad seipsos,

vel

vel suos Nuntios, ut pacem, & disciplinam regularem conservarent. Si autem quandoque aliquis particularis ob id gravetur, debet juste id tolerare ob religionis bonum commune.

72. Unde a pœnis juste inflictis juxta statuta ordinis nequit religiosus appellere intra, nec extra ordinem, sed illas patienter tolerare debet. Imo a sententiis causarum, quæ infamiam non generant, nec continent pœnas rigorosas, ut carceris, duræ flagellationis, aut privationis officiorum, nequit juridice appellare intra ordinem, & minus extra, licet Prælatus aliquantulum excedat justitiam, vel statuta religionis. Solum poterit tunc ad Superiorem sui ordinis per simplicem querelam recurrere. Si vero hic recursus non sufficiat, debet religiosus hoc Deo offerre, patienterque sustinere. Nam id etiam debent facere clerici correcti, & puniti in visitatione ab Episcopis, a quorum punitione nequeunt appellare, alias actum esset de disciplina ecclesiastica, & regulari.

73. R. 2. Posse regulares appellare juridice a sententiis *certo*, *& manifeste* injustis in causis gravissimis, infamiam, & pœnas rigorosas continentibus, si aliter nequeant gravamen evadere, quia in tali casu se defendere auxilio appellationis, propulsando injuriam gravissimam, & certam, est de jure naturali superiori omni privilegio positivo. Imo tunc casus ob eamdem rationem, si alia via non suppetat, & appellatio denegetur, posset religiosus, secluso scandalo, fugere recta via ad Superiorem, ut coram eo appellationem interponat. Sed quia hujusmodi casus vix contingere valent in religionibus, ideo Tridentinum absolute denegat talem recessum a conventibus, & privilegia appellationum regularibus. Omnino illicitum est religiosis appellare ad Judices sæculares; hoc enim vetitum est eis sub eisdem pœnis privationis vocis activæ, & passivæ, & excommunicationis *latæ sententiæ* Pontifici reservatæ a Bonifacio IX. & Leone X. a quibus sub eisdem pœnis prohibetur religiosis appellare ad Episcopos, aut eorum Vicarios. Quare tantum valent appellare de injuria gravissima notoria, & manifesta (minime de dubia, aut probabili) ad Superiores ordinis, & ad Pontificem, servato ordinis jure.

74. Inq. 3. Quo ordine debeat fieri appellatio in casu permisso religiosis? R. Fieri debere sequenti ordine: a Priori ad Provincialem; ab isto ad Generalem: ab hoc ad Capitulum generale; ab hoc ad Protectorem; ab isto ad sac. Cong. & ab hac ad Pontificem. Ita constat ex Bullis Sixti V. & Urbani VIII. & ex declaratione sac. Congreg. Unde sub gravi debet servari hic ordo, ut fiat appellatio juxta ordinem juris. Nec aliquando fieri valet ad Nuntium; nisi constet speciali gaudere commissione, ac jurisdictione supra privilegia, ac laudatas Bullas. Hinc dolendum maxime est conspicere quosdam regulares, passim ex quocumque motivo appellantes ad Tribunalia extranea sub prætextu injuriarum, quibus fingunt se a Superioribus crudeliter vexari: in quo plane nihil aliud efficiunt, quam in honorare suam matrem, seipsos amplius maculare, & infamare, atque alios scandalizare. Merito Lezana cum aliis illos vocat parricidas, & matricidas, ingratas bestias, maculas convivantes fluctus feri maris, despumantes suas confusiones. Væ! Et iterum væ illis! Sint ipsi veri, & humiles filii; & Prælati erunt ipsis veri, & pientissimi patres. Pro subditis bonis nullus Prælatus est malus; pro malis nullus est bonus, nam, ut alibi diximus, debent Prælati:

Parcere subjectis, & debellare superbos.

PUNCTUM VII.

De prohibitione alienandi bona Ecclesiæ, aut monasterii.

75. Inq. 1. Quid in jure sit dispositum circa alienationem bonorum Ecclesiæ, vel monasterii? R. Prohiberi alienationem rerum immobilium, vel mobilium pretiosarum, quæ servando servari possunt absque causa, & legitima solemnitate, sub pœna Prælatis inferioribus Episcopis excommunicationis, & privationis officii, beneficii, & administrationis bonorum, quæ alienare intendunt, ipso facto incurrenda; Episcopis autem, & Abbatibus jurisdictione qua-

si episcopali ornatis, sub pœna interdicti ab ingressu Ecclesiæ, in quo si per sex menses perseveraverint, suspenduntur a præsidentia spirituali, & temporali. Irrita est etiam talis alienatio, ita ut, si emptor mala fide egerit, privetur pretio, quod Ecclesiæ, vel monasterio applicari debet. Si autem bona fide se gesserit, & res non existit, nec monasterium, aut Ecclesia ditius sit factum, pariter pretium amittit; onus tamen compensandi ei pretium incumbit illi, qui nomine Ecclesiæ contraxit. Omnia constant ex decreto Congreg. 7. *Septembris* 1624. approbato ab Urbano VIII. revocando privilegia in contrarium, & renovando Extravagantem *Ambitiosæ* Pauli II.

76. Inq. 2. Quæ sint bona, quæ in dicta Extravaganti prohibentur alienari? R. Esse in primis bona immobilia, ut fundus, prædia, domus, vineæ, & alia fixam radicem habentia, census, jus ad illos, commenda, cathedra, beneficia, patronatus, ususfructus longi temporis, & similia. Deinde bona mobilia pretiosa, quæ servari possunt, ut lampades, vasa, & alia instrumenta aurea, vel argentea, gemmæ, vestes, aliaque paramenta pretiosa, quæ triennio durant, bibliotheca, greges ovium, seu armentorum, licet hæc, aut illa capita alienentur, dummodo grex conservetur. Idem est de sylvis, esto aliquæ arbores scindantur. Omnia hæc quæ triennio durant, & viginti aureorum valorem excedunt, reputantur bona inalienabilia. Item reliquiæ insignes, ut caput, manus, brachium, aut pes alicujus sancti, quia licet non sint pretio æstimabilia, sunt tamen res pretiosissimæ. Pecunia alienari valet, nisi quæ traditur in dotem monialis, vel accipitur ad imponendum, vel habetur ex licita venditione rei immobilis, aut mobilis pretiosæ.

77. Inq. 3. Qui sint contractus in hac materia vetiti, & irritati a jure? R. Sunt venditio, donatio, feudum, emphiteusis, locatio ultra triennium, sumere census, etiam redimibiles, oppignorare, hypotecare, & probabilius etiam permutare bona unius Ecclesiæ cum alia, & renuntiare hæreditati Ecclesiæ, vel monasterio relictæ, quia jus ad immobilia reputatur bonum immobile, ut declaravit S.Cong. Hi omnes contractus, facti sine solemnitate, irritantur sub indicatis pœnis in laudata Extravaganti *Ambitiosæ*.

78. Inq. 4. Quæ sit solemnitas requisita pro alienatione rerum Ecclesiæ, vel monasterii? R. Consistere in quinque conditionibus, quarum aliqua deficiente, nulla est alienatio. 1. Est, quod præcedat tractatus, seu examen inter capitulares de utilitate, aut necessitate alienationis rei. 2. Est consensus majoris partis capituli. 3. Licentia Prælati Superioris, ut Episcopi, aut Provincialis respective. 4. Subscriptio capitularium facta saltem a notario pro venditione, permutatione, & donatione. 5. Licentia Pontificis, & Congregationis, ubi prædicta Extravagans est recepta, & in Hispania non est in usu. Quibus potest addi causa alienandi, sine qua invalida est alienatio, esto fiat cum solemnitate, sicut pariter est nulla, licet fiat cum causa, si deficiat præfata solemnitas. Aliquando tamen erit valida sine solemnitate, si fiat ex causa urgentis necessitatis; vel si relinquatur legatum ea conditione, ut a monasterio possit libere alienari. At esto relinquatur sub conditione illud non alienandi, servata justa causa, & solemnitate requisita, poterit alienari; quia legator nequit juri derogare.

79. Inq. 5. Quotuplex causa detur pro licita alienatione prædictarum rerum? R. Quatuor dari causas. 1. Necessitas solvendi debita, quæ aliter solvi nequeunt, vel reparandi Ecclesiam, aut monasterium, quin aliunde possit reparari. 2. Evidens utilitas, ut si vendatur domus, aut ager, ut utilior ematur; vel calix, ut pretiosior habeatur. 3. Incomoditas, seu inutilitas rei alienandæ, & pro illa possit haberi alia utilis, & commoda. 4. Pietas, & religio, ut si alienatio sit necessaria pro redimendis captivis, aut alendis pauperibus constitutis in extrema, aut quasi extrema necessitate. Stante qualibet ex dictis causis, licita est alienatio facta cum solemnitate; imo etiam sine illa, uti diximus, si necessitas urgeat.

Punc-

Punctum VIII.

De prohibitione ne regulares exerceant officia judicis, advocati, & alia.

80. Inq. 1. Quid in jure decernatur circa hanc materiam? R. Quod, ut religiosi segregati a strepitu judiciali, liberius Deo vacent, vetitum est illis sub gravi exercere officia judicis, advocati, procuratoris, tabellionis, notarii, testis coram judice non suo, actoris, vel rei nomine proprio, nisi sub duplici conditione, nempe præcedente licentia Prælati, & interveniente utilitate notabili monasterii. Verum, servata hac duplici conditione, non est prohibitum religiosis exercere officium judicis. Unde possunt esse vicarii Episcoporum, & judices conservatores, nisi obstet alia prohibitio pontificia, aut propria, ut apud nos habetur. Possunt etiam eligi Judices assessores, & etiam arbitri, exceptis Franciscanis, quibus hæc officia penitus interdicuntur. Judex autem arbitrator quilibet regularis potest esse; solum enim est compositor amicabilis partium, vel inter partes.

81. Similiter sub dicta duplici conditione valet regularis esse advocatus, & procurator in judicio ecclesiastico, vel sæculari, seclusa speciali prohibitione suæ religionis. Unde potest constitui advocatus proprii ordinis religiosi, non vero alterius; quia in hoc casu non intervenit utilitas monasterii proprii, sed alieni. Potest etiam esse advocatus, vel procurator pro defensione Episcopi, patroni, vel alterius insignis benefactoris, & etiam egenorum, viduarum, & aliarum personarum miserabilium, quia in his omnibus reputatur non levis utilitas religionis. Extra judicium autem potest quilibet religiosus, etiam Franciscanus, procurare, & advocare prudentia, atque justitia mediante, pro defensione cujuscumque personæ; hoc enim nullibi est vetitum, & merito, cum sit opus charitatis. Verius censeo officia judicis, advocati, & procuratoris exercita absque dicta duplici conditione, esse, nedum graviter illicita, sed etiam invalida; est enim dicata duplex conditio quædam actus solemnitas, qua deficiente, nullus est actus.

82. Officium tabellionis omnino est prohibitum religiosis, nisi pro causis fidei sanctæ Inquisitionis, vel dum creantur notarii a suis Superioribus ad intimanda privilegia, & indulta apostolica ordini concessa, personis ecclesiasticis, aut sæcularibus; vel ad conficienda instrumenta necessaria pro causis intra ordinem. Qui in sæculo erat tabellio, vel notarius, valet jam professus conficere testamenta, & alia instrumenta in casu necessitatis, alio deficiente, ut tempore belli, aut pestis, quia necessitas non habet legem.

83. Officium testis potest exercere quilibet religiosus, etiam Franciscanus, de licentia sui Prælati localis, tam in judicio, quam extra illud. Si autem sit testis sine licentia Prælati coram Judice non suo peccat graviter. In qualibet scriptura extra judicium potest esse testis, & etiam in testamento ad suum conventum spectante. Nequit tamen Prælatus dare licentiam, nec cogere religiosum in causa sanguinis, nisi ejus testimonium sit necessarium ad liberandum a morte innocentem; tunc enim in defectu aliorum testium cogi potest a Prælato proprio, non vero ab alio. Si autem Judex sæcularis cogeret religiosum ad testificandum in causa civili, aut criminali, peccaret graviter, & incurreret excommunicationem Pontifici reservatam.

84. In nulla causa valet religiosus comparere in judicio nomine proprio, quia omnia ejus jura, & actiones, etiam pro injuriis sibi illatis, competunt monasterio; quare non ipse, sed monasterium debet petere, & respondere in judicio. Aliqui quosdam assignant casus, in quibus ipse religiosus valet pro se in judicio comparere, ut si litiget contra Prælatos; sed hos casus satius est commendare silentio; diximus quippe supra, quales sint hujusmodi religiosi, qui extra ordinem despumant suas confusiones. Quoties autem religiosus litigat contra Prælatos, cogitur monasterium duplicato dolore suppeditare illi expensas ad litem necessarias, nisi peculium habeat; hoc enim permittitur eo fine, ut ex illo religiosus sibi necessaria provideat ad casus occurrentes. Si autem illud non habeat,

beat, monasterio incumbit ei providere de expensis, sive litigium discutiatur intra, sive extra ordinem.

85. Curatoris, vel tutoris munus est omnino prohibitum religiosis, & merito; quia dedecet eos, & quia nulla habent bona, quæ pro administranda tutela obligationi subjiciant. Hac ipsa ratione nequeunt esse fidejussores, nisi de licentia Prælati, & de consensu majoris partis capituli, quibus stantibus, potius communitas, quam religiosus, evadit fidejussor. Eodem modo, & non aliter potest religiosus esse depositarius; si vero aliter accipiat depositum notabile, peccat graviter contra obedientiam, & paupertatem.

CAPUT III.

De triplici voto obedientiæ, castitatis, & paupertatis.

PUNCTUM I.

De voto obedientiæ.

86. Inq. 1. Quid sit votum obedientiæ? R. Est *deliberata promissio Deo facta obediendi propriis Superioribus præcipientibus juxta regulam, & constitutiones sui ordinis.* Hoc votum juxta D. Thom. 2. 2. *q.* 86. *a.* 8. est præstantius aliis duobus castitatis, & paupertatis; quia per castitatem offert homo Deo suum corpus, per paupertatem res temporales, per obedientiam vero suam voluntatem, & libertatem. Unde obedientia dicitur *sepulcrum propriæ voluntatis.* Alia est obedientia *materialis, aut generalis*, quæ non est specialis virtus, sed in actibus omnium virtutum exercetur; sicut inobedientia materialis non est speciale peccatum, sed in omni peccato reperitur. Alia est obedientia *formalis*, quæ per se respicit præceptum ut tale, & hæc est specialis virtus, sicut inobedientia formalis est, quæ procedit ex intentione directa agendi contra præceptum, & hæc est speciale vitium prædictæ virtuti contrarium, estque contemptus formalis præcepti, ac proinde gravissimum peccatum. Non obedire autem ex aliis capitibus Superioris mandato est etiam speciale peccatum inobedientiæ, licet non adeo grave.

87. Quatuor conditiones debet habere obedientia perfecta. 1. Quod sit *cæca* non absolute, ita ut, si v. g. Papa aliquid juberet, & aliud Prælatus, huic, & non illi esset obediendum; hoc enim intolerabile absurdum est, sed ne respiciat qualitates individuales, aut defectus Superioris, nec præcepti causas scrutetur, quærendo, *Quare? vel cur mihi, & non alteri hoc præcipitur?* Sufficit, quod non sit malum, quod jubetur, ut subditus, clausis oculis, ad litteram illud exequatur. 2. Quod sit *prompta*; nam verus obediens non pigre, lente, aut tarde, sed festinanter jussa adimplet. 3. Quod sit *fortis*, non tepide, aut timide, sed viriliter, & strenue, quod jubetur, fiat. 4. Quod sit *humilis*; humilitas enim est germana obedientiæ. Unde vere humilis, erit verus obediens. Contra vero, qui non est humilis, numquam erit verus obediens. Ideo pauci inveniuntur veri obedientes, quia pauci reperiuntur veri humiles. Hanc humilitatem commendavit Dominus, dum Discipulis dixit: *cum hæc omnia feceritis, quæ præcepta sunt vobis, dicite: servi inutiles sumus, quod facere debuimus, fecimus. Luc.* 17.

88. Quatuor item gradus reperiuntur in obedientia. 1. Est exterius exequi, quod præcipitur. 2. Id facere cum voluntate. 3. Facere etiam illud cum intellectu, hoc est, judicans id esse quod convenit, quidquid oppositum rationes carnis oblatrent. 4. Obedire non solum præceptis, sed etiam insinuationibus, & voluntati, quomodocumque cognitæ, Prælati. Ad quod maxime conducit, quod religiosus in suo Prælato Deum consideret, ut sic ejus vocem, ac voluntatem, tamquam Dei voluntatem, & vocem exaudiat, & exequatur. Nam ut ait D. Bernardus *opusc. de præcept. & disp. cap.* 12. *Quidquid vice Dei præcipit homo, quod non sit tamen certum displicere Deo, haud secus accipiendum est, quam si præcipiat Deus.* Attende, quod non displiceat Deo, nam quod displiceat Deo, nullatenus est faciendum; sed in casu dubii debet Superiori obediri. Verus obediens errare nequit.

89. Triplex obedientia assignatur a D. Thom. nempe *necessitatis, perfectionis, &*

in

indiscreta. Obedientia *necessitatis*, seu *sufficiens* respicit præceptum; & hoc est ejus objectum proximum, seu ratio *sub qua.* Objectum autem remotum, seu *ratio quæ* sunt omnia, quæ continentur in regula tacite, vel expresse, & quæ ad ejus perfectam observantiam conducunt. Ad hæc enim obligatur religiosus ex vi voti in professione; ideo hæc obedientia dicitur *necessitatis*, quia ex vi voti necessaria est; & etiam est sufficiens, quia amplius non promittitur in voto. Obedientia *perfectionis* nec respicit præceptum, nec limitatur ad regulam; sed se extendit ad omnia, quæ illicita non sunt. Unde perfectus obediens non curat, si, quod præcipitur, est supra, vel præter regulam, sed seipsum in omnibus, quæ licita sunt, Prælatorum voluntati submittit, etiam præveniendo eorum voluntatem, quomodolibet agnitam. Hic est vir, qui loquetur victorias; hic in summa pace vivit in religione; & tandem in æternum requiescet in pace, quia in humeris alienis ascendit in æternam pacem. Primus gradus obedientiæ est necessitatis, cæteri sunt perfectionis. Obedientia, quæ etiam in illicitus obedit, est imprudentissima, & appellatur *indiscreta* a D. Thom. 2. 2. *q.* 104. *a.* 5. *ad* 3.

90. Inq. 2. Quot titulis teneatur religiosus obedire Prælatis? R. Ex triplici titulo, nempe titulo traditionis humanæ, qua se tradidit religioni, & voluntati Superiorum: titulo voti Deo emissi obediendi Prælatis ob ejus amorem: ac titulo jurisdictionis ecclesiasticæ, qua gaudent Prælati super suos subditos. Unde religiosus violans præceptum formale Superioris triplex specie peccatum committit; aliud contra virtutem religionis ratione voti, aliud contra virtutem obedientiæ ex vi subjectionis, & aliud contra justitiam ratione contractus in professione celebrati. Præceptum formale apud nos extra visitationem non obligat, ut tale, nisi in scriptis, & his verbis ponatur: *In virtute Spiritus sancti, sanctæ obedientiæ, & sub præcepto.* Igitur præcepto formali tenetur subditus sub gravi obedire; mandatis autem simplicibus Superiorum sub veniali; nutibus vero eorum, seu exortationibus sub consilio. Verum si Superior interdum suspendit præcipere, aut prohibere, ut evitet subditi quærelas, debet hic sub culpa facere, aut omittere, quod Superior optat, aut renuit fieri, aut omitti a subdito agnoscente illius voluntatem. Sæpe enim Prælati silent, tacent, & quædam mala permittunt, ut majora evitentur, sed subditi a culpa non excusantur.

91. Inq. 3. Quibus Prælatis, & quo ordine teneantur subditi obedire? R. In primis sum. Pontifici, ut supremo Prælato, cui omnes religiones immediate subsunt. Deinde Capitulis, & Definitoribus generalibus, & provincialibus. Generali, & Provinciali, & Capitulis provincialibus. Denique Prælato locali, aut in ejus absentia post unum diem naturalem, ejus Vicario, aut Præsidenti. Non tenetur subditus obedire sibi inferioribus, nisi adsit præceptum Superioris aliud disponens.

Punctum II.

De materia obedientiæ.

92. Inq. 1. Quænam sit materia obedientiæ? R. cum D. Thom. *a.* 7. & 9. Esse omne id, quod continetur in regula, & constitutionibus tacite, vel expresse. Unde totum id, quod ad earum observantiam conducit, possunt præcipere Prælati, & subditus tenetur exequi obedientia necessitatis juxta qualitatem rei præceptæ, aut modi præcipiendi. Ideo potest præcipere Prælatus sub gravi rem ex se levem, si ad præfatam observantiam ita conducat, ut ne quis in cellam alterius, vel in aliquam domum sine licentia expressa ingrediatur. Cæterum ob unius, vel alterius culpam nequit Prælatus imponere præceptum grave toti communitati, sed tantum transgressori; & idem est de Generali respectu totius ordinis, & de Provinciali respectu provinciæ, quia non debent ob alicujus, vel aliquorum culpam innocentes præceptis gravare. Non tenetur Prælatus causam præcepti exprimere, non enim tenetur suis subditis rationem de omnibus reddere, aut causas præcipiendi revelare, & sufficit rem præceptam ad majorem observantiam conducere, ut possit eam precipere. Nihil-

hilominus præcepta gravia non facile, sed magna circumspectione, & pedetentim sunt imponenda, ne laquei conscientiæ multiplicentur. Ideo satius est uti statutis mere pœnalibus, quam præceptivis, ut fecere fere omnium religionum Legislatores, & patet ex nostris constitutionibus, quæ tantum ad pœnam in eis taxatam, & regula, quæ solum ad culpam levem obligant, prout in ipsis habetur 1. *part. cap.* 4.

93. Inq. 2. An Prælati possint præcipere aliquid contra, præter, vel supra regulam? R. Quod contra regulam nullus Prælatus valet quidquam præcipere, nisi quandoque, gaudens potestate in ea dispensandi, jubeat, quod alias est contra illam; ut si mihi juberet carnem comedere, teneor obedire, quia hoc ipso, quod præcipiat, censetur dispensare, & judicare debeo ipsum ex justa causa moveri. In his autem, quæ propriæ commoditati, genio, voluptati, & aliis, quæ honorem, & authoritatem afferunt subdito, melius est humiliter ea aliquantulum recusare, quam hilariter, & prompte obedire. Nec præter regulam possunt Prælati absolute præcipere, quia tam contra, quam præter regulam præcipere excedit facultatem Prælati, cui subditus ex vi voti solum promisit obedire juxta regulam. Ideo in rebus indifferentibus, aut laxioribus regula, non tenetur subditus obedire: nisi res alias indifferentes jubeantur, aut prohibeantur ex justa causa; tunc enim ex circumstantia adjuncta possunt conducere ad majorem regulæ observantiam, ut si jubeatur religioso aliquando deambulare, vel quiescere, ut exinde ferventior redeat ad observantiam regularem. Ang. 2.2.*q.* 104.*a.* 3.

94. Prælati particulares nequeunt præcipere supra regulam, quia Prælatus non est Judex, sed custos regulæ. Unde nequit gravare subditos etiam in una *Ave Maria*, & minus in aliqua austeritate, nisi publica necessitas placandi divinam clementiam, quandoque postulet fieri peculiarem rogationem, jejunium, vel aliam austeritatem communem. Capitulum autem generale potest statuere, seu prohibere aliquid, quod judicet conducere ad majorem observantiam votorum, licet in regula non contineatur.

95. Inq. 3. An Prælati possint cogere subditos observare regulam antea collapsam, ab ipsis jam reformatam? R. Sub distinctione: Vel enim regula est mitigata pontificia authoritate, vel est collapsa ex abusu, & prava consuetudine. In primo casu non tenentur subditi admittere reformationem, quia mitigationem factam legitima potestate professi sunt. In secundo autem casu tenentur subditi obedire Prælatis. Imo hi semper tenentur conare sollicite reformationem regulæ ex abusu collapsæ, & subditi sub eadem gravi obligatione eis non contradicere, sed potius semper debent esse parati ad amplectendam regulam a Prælatis reformatam. Imo quantum in se est, debent eam sincero animo optare, & suo modo procurare; alias sunt in maximo salutis æternæ periculo tam subditi, quam Prælati. Idem teneas de obligatione curandi, & acceptandi vitam communem, a Christo, ejusque Apostolis opere, & sermone edoctam, a Fundatoribus religionum in suis regulis præscriptam, a Conciliorum, & Pontificum repetitis decretis præceptam. Relaxatio enim vitæ communis est relaxatio religionis, ut ab omnibus deploratur. Utinam tanto malo remedium efficax reperiretur!

96. Inq. 4. An Prælati possint mittere subditos ad Indos, ut visitent, vel commorentur in conventibus ordinis? R. Hoc solum posse verti in dubium ab aliquo sciolo, qui vix Theologiam a limine salutaverit; sed quia aliquando talis repertus fuit, sciamus omnes, Prælatorum regularium jurisdictionem non esse territorio ligatam, quia non respicit territoria, sed personas. Alias missio fratrum ad conventus ordinis, ubicumque sint, non est supra, nec contra regulam, sed potius intra regulam, supposito, quod missio bono religionis expediat. Igitur dubitari nequit de hac potestate in Prælatis. Verum licet Prælati possint mittere subditos etiam ad terras infidelium pro regimine, vel utilitate ordinis, non tamen ad prædicandam fidem hæreticis, aut infidelibus; hoc enim opus est supra regulam, & valde arduum, quod subditis solum ex prævio eorum consensu, aut voto valet imponi. Eadem ratione nequit Prælatus præcipere sub-

subditis, ut assistant in corporalibus infirmis extraneis peste laborantibus; neque in spiritualibus, nisi in defectu Parochi, aut aliorum ministrorum. Infirmis autem ejusdem ordinis, etiam peste infectis assistere in corporalibus, & spiritualibus compelli possunt subditi, quia hoc ad bonum commune ordinis conducit. Imo ipsi Prælati, tamquam Parochi, & Pastores debent primi huic assistentiæ operam dare. De cætero non tenetur subditis cum periculo vitæ obedire Prælatus, quia lex humana non obligat cum vitæ periculo, aut gravi incommodo, nisi alias id ad bonum commune valde conducat.

97. Inq. 5. An subditus teneatur obedire Prælato cum dubio, vel opinione probabili, quod Prælatus rem illam sibi præcipere non possit? R. affirm. Quia semper, ac res imperata licita sit, tenetur subditus judicium proprium Prælati judicio submittere. Nescit enim judicare, qui obedire didicit: nec subdito competit examinare potestatem Prælati. Solum quando subditus esset munitus opinione longe probabiliori, posset humiliter se excusare ab obedientia, quia sic potest quis eximi etiam a lege divina, ut patet in lege præcipiente, juxta aliquos, contritionem perfectam pro sacramento pœnitentiæ, a qua liberatur fidelis per opinionem longe probabiliorem asserentem sufficere attritionem vere supernaturalem, ut ajunt etiam severioris æthices patroni.

Punctum III.

De voto castitatis.

98. Inq. 1. Quid sit votum castitatis? Respondet Concina in Compendio: *Est abstinentia perpetua ab omni actu venereo tam interno, quam externo.* Sed hæc definitio potius virtutem, quam votum castitatis explicat; nam dicta abstinentia non est votum, sed res promissa per votum. Ideo resp. Est *deliberata promissio Deo facta abstinendi a rebus venereis verbo, opere, & cogitatione.* Si votum est solemne, additur *Deo facta cum solemnitate.* Votum autem solemne specie differre a simplici tenent plures contra plures; debere distincte explicari in confessione peccatum, seu sacrilegium contra illud comissum, probabilius censemus. Sacrilegium autem in hac materia potest esse simplex, duplicatum, aut triplicatum. Si enim ligatus castitatis voto peccet secum, vel cum non habente illud, est simplex; si autem peccat cum alio illud etiam habente, est duplicatum; si denique ambo ligati voto in Ecclesia actu externo graviter illud violent, est triplicatum sacrilegium: quidquid enim in persona solum est contra castitatem, in habente votum castitatis est etiam contra religionem, & consequenter sacrilegium. At juxta dicta aliud est sacrilegium contra votum simplex, aliud gravius contra solemne.

99. Duplex autem agnoscit Ecclesia votum solemne castitatis, alterum, quod in receptione ordinis sacri emittitur, alterum, quod fit in professione solemni religionis. Eorum differentia quoad annullandum matrimonium ratum antecedens, & quoad alios effectus constat ex tract. ordinis, & matrimonii. Suppositis igitur ibi, & alibi dictis de castitate, & ejus voto, hic solum proponemus quædam media ad melius adimplendum hoc votum potius Angelicum, quam humanum, quia in carne præter carnem vivere, Angelicum, potius quam humanum, est.

100. Inq. 2. Quæ sunt media pro tuenda castitate efficaciora? R. inter alia esse quatuor, ad quæ cætera reducuntur; sunt autem hæc, asperitas vitæ, solitudo, fervens oratio, ac seria ignis æterni meditatio. Primo enim sicut lilium inter spinas, ita castitas floret inter carnis asperitates. Unde ipsa *castitas* dicitur a *castigando*, quo innuitur, quod, deficiente castigatione, evanescit castitas. Hinc fere omnes religiones plus, minusve institutæ sunt in vitæ austeritate, præscribendo jejunia, flagellationes, abstinentiam a carnibus, lecti duritiem, vestium asperitatem, & alias corporis macerationes ad castitatis præsidium. Sicut enim equus sine freno in præceps ruit, *sic* corpus sine mortificatione in illicita diffluit. Quapropter Apostolus, licet in tertium cœlum evectus, castigabat *suum* corpus, & servituti subjiciebat, ne vin-

ce-

ceret caro, concupiscens adversus spiritum: docens illos, qui nec sunt Apostoli, nec in cœlum evecti, quid agere debeant, si volunt candorem animæ, & castitatem illæsam custodire.

101. Secundo multum juvat ad servandam castitatem solitudo, quia in hac lucta præcipua victoria consistit in fuga. Ideo sancti angelicam puritatem æmulari cupientes, olim in deserta fugiebant. Hac eadem causa religiosi in principio suæ vocationis, agnoscentes pericula sæculi, dant mundo libellum repudii, & ad secessum monasterii confugiunt. Separantur enim a sæculo, ut, sublata omni occasione, facilius castitatem conservare valeant. Fugiendæ sunt igitur occasiones hanc limpidissimam cristallum offuscandi; præcipue tamen vitanda est familiaritas mulierum, ac etiam juvenum inter se, esto spirituales sint. Incipit enim quandoque familiaritas a devotione; principium quidem purum est, at, nisi fugiendo vitetur, desinit in carne, & qui se invicem cœperunt alloqui, ut Angeli, jam sub specie affectionis spiritualis reperiuntur vinculo amoris carnalis ita ligati, ut non possint sine tristitia ab invicem separari. Hinc plurima pericula, detrimenta, ac præjudicia patiuntur, quæ non aliter, nisi fugiendo, vitantur, ut ait D. Thom. in Opusc. de modo confitendi, & puritate conscientiæ cap. 22. ubi addit: *personæ tales, quandiu sunt hac sagitta percussæ, quasi numquam pure, & integre confitentur.*

102. Dices, ergo quælibet tristitia de absentia Confessarii in filia spirituali erit culpabilis? R. neg. conseq. Quia tristitia infirmi de absentia medici, qui illum curat, non est culpabilis, nisi excessu vitietur. In excessu potest misceri aliqua culpa propria humanæ imbecillitatis, qua a ratione correcta, manet tristitia in linea naturali, & supposito fine honesto, posset esse meritoria, ut si tristetur de privatione profectus spiritualis, quem in directione talis Confessarii percipiebat: ut sibi non semel accidisse ingenue fatetur Sancta Teresia, ex cujus cœlesti doctrina variis in locis tradita plura satis utilia disci valent pro hac materia. Videatur *in Fragment. post ejus vitam num.* 8. *Et in via perfect. cap.* 4. Ubi egregie docet præjudicia nimiæ familiaritatis etiam inter personas ejusdem sexus, & maxime Confessarii, & quod non omnis affectio est mala. Religiosus igitur, si vult esse castus, sit cautus. Servet clausuram, & clausura illum servabit.

103. Tertio pro custodia castitatis requiritur fervens oratio, sæpe repetendo illud Augustini: *Domine da, quod jubes, & jube, quod vis*; quia nisi Dominus custodierit civitatem; frustra vigilant, qui custodiunt eam. Quamvis enim omne donum perfectum desursum sit, descendens a Patre luminum, hoc tamen castitatis donum peculiariter est cœleste, & desursum respectu naturæ fragilis, luteæ, & vitiatæ. Solus quippe Deus potest facere mundum de immundo conceptum semine. Quapropter fervide, & continuo cor mundum est deprecandum a Deo, & ab ejus sanctissima matre, peculiari omnis puritatis opitulatrice.

104. Quarto pro tanti doni assecutione, & conservatione est medium efficax seria meditatio ignis æterni. Igne enim illo æterno extinguitur concupiscentiæ ignis, ac velut fele piscis Tobiæ Asmodeus, & ejus insidiæ repelluntur, & acquiritur timor Dei ad configendas carnes. Hic ergo, & aliis mediis debet curare quicumque voto castitatis se Deo consecravit, corpus suum ab omni labe immaculatum custodire, ut impleat votum, quod ipse sponte emissit, & licet castitas præcipue in corde retinenda sit, exterius etiam fovenda est. Ignoro autem, quomodo illam servare possint sive regulares, sive sæculares, qui de oratione, aut sempiterno igne vix cogitant, castigationis corporis non recordantur, occasionibus se exponunt, de modestia oculorum non curant, conversationibus, & familiaritatibus fœminarum continuo vacant. Melius fuisset castitatem non vovisse, quam post votum manifesto suæ salutis periculo secundum carnem vivere, vel potius in æternum mori; nam, *qui amat periculum, in illo peribit. Eccles.* 3. 27. Castitas ergo hæc voto firmata est essentialis statui religioso. Ita D. Thom. a. 4. ubi sic concludit: *Damnatus est Jovinianus, qui adæquavit matrimonium virginitati.*

PUNC-

PUNCTUM IV.

De voto paupertatis.

105. Inq. 1. Quid ſit votum paupertatis? R. Eſt *deliberata promiſſio Deo facta ſe abdicandi omni dominio, proprietate, & uſu independenti cujuscumque rei pretio æſtimabilis.* Paupertas autem religioſa eſt *voluntaria rerum abdicatio, per quam religioſus earum proprietate, & uſu independenti privatur.* Hæc paupertas voto firmata efficit religioſum incapacem non ſolum dominii, ſed etiam uſus rei independenter a voluntate Superioris. Unde paratus eſſe debet exui omni poſſeſſione, & uſu, quoties id Superior juſſerit: nec poteſt quidquam abſcondere Superiori, aut ab ejus libera diſpoſitione ſubducere ſub culpa, & pœna proprietarii. Niſi aliquid occultet non Prælato, ſed ne ab aliis accipiatur, quia ipſe, in brevi iter acturus, eo indiget; nam qui Prælato nihil cælat, proprietarius dici non poteſt.

106. Inq. 2. Quis dicatur proprietarius, & quæ pœnæ proprietariis in jure ſint impoſitæ? R. Quod proprietarius abſolute dicitur, qui quomodolibet voti paupertatis in materia gravi violator exiſtit, quia votum paupertatis violatur ſolum per proprietatem, ſive ſit dominii, ſive uſus independentis. At proprietarius quoad pœnas juris ſolum dicitur, qui eſt convictus habere pecunias, vel res pretioſas ſine licentia. Duplex autem ſpecies pœnarum aſſignatur in jure contra proprietarios, de tali crimine convictos. Prima a Tridentino *ſeſs. 25. cap. 2. de regular.* quæ eſt privatio vocis activæ, & paſſivæ per biennium, & quod puniatur juxta ſuas conſtitutiones. Apud noſtras additur pœna carceris ſine diſpenſatione. Secunda, quod, ſi tempore mortis propriam quis pecuniam habere reperiatur, non in loco ſacro, ſed in ſterquilinio ſepeliatur cum pecunia, vel ejus parte, ut verificetur: *Pecunia tua tecum ſit in perditionem. Act.* 8. 20. Ita in cap. *Cum ad monaſt.*

107. Ultra has pœnas ſub aliis privationis dignitatum, & officiorum, & inhabilitatis ad illa, infamiæque perpetuæ, vetuit Clemens VIII. Prælatis, & cæteris religioſis facere donationes, ſeu largitiones notabiles. Noviſſime Benedict. XIV. in Conſt. incipiente *Paſtor bonus* confirmativa Clementis decernit, nec a Pœnitentiario majori eſſe abſolvendum accipientem a regularibus donum, excedens valorem decem ſcutorum monetæ, hoc eſt, centum juliorum, quin prius reſtituat illud conventui, ſeu religioni, vel det cautionem quam primum reſtituendi. Accipiens vero ab eis infra prædictum valorem, ſub eadem obligatione reſtituendi, abſolvi poſſit a dicto Pœnitentiario, vel a Confeſſario per eum eligendo. Non tamen prohibent hæc decreta, nec decet, quod prohibeant Prælatis facere aliquas donationes, & maxime remuneratorias benefactoribus, & eleemoſynas juxta vires conventus, ut prudentia dictaverit; quia hoc poſtulat recta domus adminiſtratio; neque prohibent, quod religioſi de licentia Superioris aliquas eleemoſynas, aut modicas donationes faciant. Solum ergo prohibent notabiles munerum largitiones, aut donationes omnino liberales.

108. Inq. 3. An religioſus peccet contra paupertatem, quoties furando peccat contra juſtitiam? R. affirm. Quia eſto aliqui putent, quod religioſus furans quidquam a ſæculari ex licentia Superioris monaſterio tradendum, non peccare contra paupertatem; verius eſt oppoſitum, licentia enim adeo injuſta nulla eſt omnino. Igitur in caſu dicto adeſt duplex peccatum, & furti, & violationis voti. Idem eſt, quoties religioſus res conventus, vel a ſæculari donatas ſine licentia accipit, retinet, vel expendit. Si autem ſæcularis manens cum dominio rei concederet illius uſum religioſo, & hic illa uteretur ſine licentia, peccaret contra paupertatem propter uſum in dependentem, non vero contra juſtitiam, quia nulli injuſtitiam facit. Poteſt igitur religioſus peccare contra paupertatem, quin peccet contra juſtitiam, ſed ſi peccat contra juſtitiam furando, peccat etiam contra paupertatem.

109. Inq. 4. An Prælatus teneatur ſub gravi providere religioſis de omnibus neceſſariis juxta conſuetudinem, & paupertatem ordinis? R. affirm. Quia aliter tribuit ſubditis occaſionem committendi plures defectus contra paupertatem, quærendo forte ſub ſpecie neceſſitatis etiam ſu-

perflua. Unde Prælati, ne ordinem exponant periculo relaxationis, plus se inclinare debent ad liberalitatem, quam ad parsimoniam, ne contingat illud Bernardi: *Ubi non est abundantia, non est observantia.* Religiosi autem, dum aliquid eis deficit, recolere debent se pauperes esse, paupertatemque Deo sponte vovisse, & pauperum esse modicis esse contentos, & necessariis sæpe carere, atque defectum æquanimiter tolerare, nec enim divites possunt omnia pro votis habere. Verendum est, ne quidam in religione velint commoditates, quas forte in sæculo non haberent, arceanturque ob id ab illa amplissima Christi promissione, nempe sessionis, & potestatis judiciariæ, cum sederit filius hominis in sede Majestatis suæ. Hæc enim promissio facta est Apostolis, & viris religiosis, qui relinquendo omnia, ut veri pauperes intus, & foris, hoc est, corde, & opere Christum secuti fuerint. Si ergo cupimus conjudices sedere cum Christo in Judicio, amplectamur propter ipsum veram paupertatem in hoc sæculo D. Thom. *in Supplem. q.* 89. *a.* 2.

110. Inq. 5. An habere bona in communi sit contra votum paupertatis? R. cum eodem Ang. Doct. 2. 2. *q.* 188. *a.* 7. neg. Quia sic dominium est penes religionem, ad subveniendum particularium necessitatibus: quod ipse Dominus paupertatis institutor docuit suo exemplo, & fiebat ab Apostolis in primitiva Ecclesia. Quæ autem religiones valeant possidere bona immobilia diximus *in tract. de dominio.* Cavendum tamen est, ne aliqua religio habeat superabundantes divitias, ita ut etiam particulares inde superbiant, & glorientur in multitudine divitiarum suarum. Sic enim essent non solum contra votum, & perfectionem religionis, sed etiam ruina ipsius religionis, ut aperte quondam prædixit venerabilis Joannes de Palafox de quadam familia, de qua prænuntiavit multa, & completa sunt omnia. Hæc dicimus, ut sit.

Felix, quem faciunt aliena pericula cautum.

Punctum V.

De actionibus voto paupertatis prohibitis.

111. Inq. 1. Quæ actiones per votum paupertatis sint prohibitæ religioso? R. Tres præcipuæ, ad quas cęteræ reducuntur, nempe *acquirere*, seu *recipere*, *retinere*, & *uti sine licentia*, vel rem consumendo, vel eam quomodolibet expendendo, seu alienando. Unde religiosus accipiens aliquid sine licentia a sæcularibus, peccat contra paupertatem, quæ prohibet quidquam sine licentia recipere. Nisi accipiat ad tradendum quamprimum Superiori, vel animo non utendi re sine licentia, quia in his, & similibus nec dominium, nec usum recipit sine licentia. At si pecunias, aut rem pretio æstimabilem acciperet, ac retineret velut in custodia apud se, vel apud alium, etiam manente dominio apud dantem, & animo petendi licentiam, quando eis uti velit, illa retentio est velut species peculii occulti, ideoque, nisi brevis sit, bis reprobati.

112. Inq. 2. An si quis pecuniis ab amicis datis libros, aut alias res emat, & palam in cella cum aliis ex licentia habitis exponat, ut eas possit videre Prælatus, peccet contra paupertatem? R. affirm. Quia nec accipere, nec emere quidquam valet religiosus absque licentia, alias posset emere quæcumque illi placerent ad illa palam retinenda in cella, quod est absurdum. Et licet non occultet Prælato rem, celat rei emptionem, quod est contra votum. Idem est, si res accipiantur sine licentia a monasterio, vel ab alio, cui ad usum sunt applicatæ, ut vestes, libri, & similia, quia licet omnia sint communia, non tamen, ut quisque accipiat, quod sibi placeat, sed ut ex communi penu singulis distribuantur ad placitum, & nutum Superioris, inspectis ætatibus & necessitatibus singulorum. Quare, qui absque illius consensu aliquid ex bonis communibus, seu alteri legittime concessis, sibi arrogat, peccat juxta quantitatem rei acceptæ, & restituere tenetur. Nec dicas, Prælatus hoc videt, & silet, ergo possum illud facere. Non est legitima conseq.

seq. ut dicemus *num.* 129.

113. Gravius peccaret, qui ex cella alterius manuscripta concionum, vel alterius generis acciperet, sibique transcriberet; si enim quandoque est peccatum grave accipere sic librum magnæ æstimationis alteri a Prælato concessum, quanto gravius erit surripere manuscripta peculiaria? Regulariter tamen excusatur a mortali acceptio brevis, ut per unum, aut aliquos dies, quia merus usus non diuturnus rerum communium non reputatur gravis violatio paupertatis. Si vero fuerit ad multum tempus, esto res accipiantur ab extraneis, ultro eas conferentibus, adhuc manente domino apud ipsos, est mortale; quia tam usus, quam acceptio ad multum tempus graviter opponitur paupertati.

114. Inq. 3. An religiosus, paulatim ex bonis monasterii modica accipiens, peccet graviter, si perveniat ad gravem quantitatem? R. affirm. Quia licet acceptiones seorsim consideratæ sint leves, ut continuatæ tamen, moraliter conflant in ultima peccatum grave. Si discontinuentur moraliter juxta dicta tomo præcedenti de parvis furtis, manent in ratione furti levis. Idem est respectu accipientis monica ab extraneis, vel expendentis paulatim de rebus monasterii, vel sibi ad usum concessis, de omnibus enim levibus culpis contra paupertatem, sive sint ejusdem, sive diversi generis, eadem est ratio: omnes quippe considerantur, ut quædam furta levia, quæ continuata materiam gravem constituunt.

115. Accipere ex monasterio res comestibiles simul in magna quantitate est peccatum grave, quia in hoc grave detrimentum infertur monasterio. Major vero quantitas requiritur in his rebus ad culpam gravem; nisi res comestibiles sint pretiosæ, extraordinariæ, vel ex his, quæ reservantur hospitibus, aut infirmis, vel pro aliqua peculiari solemnitate: tunc enim minor quantitas sufficit ad grave, quia in his casibus rationabiliter præsumitur invitus Superior quoad substantiam. Idem est, si ex poculentis, vel esculentis ordinariis paulatim aliqua accipiantur, ut reserventur, & inde possit, qui surripit accipere, dum voluerit; quia sic moraliter uniuntur acceptiones. At accipere ex monasterio poculenta, aut exculenta ordinaria pro usu præsentaneo, regulariter non reputatur gravis violatio paupertatis, quia Superior solum quoad modum censetur invitus. Idem communiter asseritur, si accipiantur a sæcularibus ob eamdem rationem; nisi sint in magna quantitate, vel magni valoris; tunc enim ipsa occulta acceptio est gravis violatio paupertatis, alias posset religiosus etiam accipere ab amico magnam copiam v. g. chocolatæ, aut vini excellentis sine gravi fractione paupertatis, quod nemo dicere jure valet. Accipere paulatim a monasterio res comestibiles ad dandum extraneis est periculosum, ideo timorati ab his munusculis prudenter abstinent, ne sensim perveniant ad materiam gravem.

Punctum VI.

De prohibitione paupertatis circa usum.

116. Inq. 1. Quomodo paupertas religiosa prohibeat usum rerum? R. Prohibere usum independentem eodem modo, ac dominium. Imo potius nocet paupertati usus liber, quam dominium, sicut plus nocet usus gladii, quam ejus dominium. Quid enim interest carere dominio rerum, si quis libere ad suum placitum habeat earum usum? Peccat igitur graviter religiosus in primis in usu cujuslibet rei notabilis independenti, nisi brevitas temporis eum excuset a gravi. Deinde peccat graviter, si utatur rebus sericis, aureis, argenteis, vel aliis pretiosis in cella, vestibus, mensa, aut in cartula pro tabaco, aut quavis alia supellectili; horum enim usus est prohibitus religiosis, multumque dissonant eorum statui. Non parvum mihi scandalum foret videre, vel utensilia serica pro emungendis naribus, vel argentea pro tabaco portando. Circa quod valde notabile est exemplum sanæ mem. Clem. XIV. qui quondam in suo Palatio Quirinali tenens in manu tabaci cartulam vetustam, pauperrimam, & fere nullius pretii, dixit mihi lingua Italica: *En cartula, qua utebatur Fr. Laurentius Ganganelli, nec porto, nec volo aliam.* Remansi demiratus non minus de humanitate tanti

Principis, quam de ejus humilitate, & paupertate; hanc enim, etiam ad summi pontificatus culmen evectus, ita amabat, ac dum erat religiosus Franciscanus. Discamus cæteri eam amare, saltem dum sumus pauperes religiosi. Præterea religiosus peccat graviter, si de rebus sibi ad usum concessis non curet, non bene tractet, aut ex ejus desidia amittantur, deteriorentur, aut citius consumantur. Denique graviter peccat, si de eisdem rebus, & a fortiori si de monasterio acceptis quidquam notabile donet, expendat, permutet, etiam cum religiosis ejusdem conventus, ad longum tempus mutuet, vel quomodocumque alienet sine licentia; quia hæc, & similia sunt propria habentis dominium, administrationem, aut usumfructum; & religiosus est merus usuarius, qui non potest usum sibi permissum alteri concedere. Officiales monasterii non ad suum, sed ad Prælati placitum debent disponere de rebus sibi commissis, alias excedunt facultatem delegati. Officialis est merus executor voluntatis Prælati, ergo peccat, quoties ab ea devius, quidquam expendit, vel disponit.

117. Non mihi placet sententia asserens, quod religiosus possit expendere sine licentia, quidquid superest ei de rebus sibi concessis, parcius edendo, aut bibendo: illæ enim res sibi subtractæ sunt monasterii; & religiosus est, ut diximus, merus usuarius, & velut invitatus ad mensam, qui nequit alteri dare ea, quæ sibi subtrahit, vel supersunt. Solum admitto dictam sententiam, quando Prælatus expresse diceret religioso, quod ad suum placitum possit agere de rebus, quæ sibi ex itinere, negotio, aut cibo superfuerint. Nequit religiosus remittere, quod sibi debetur ab extraneis, ut legatum ei relictum, vel talis quantitas sibi danda quotannis, quia debiti remissio est quædam donatio, & omnis donatio sine licentia est prohibita religioso. Potest tamen non acceptare, quod ab alio sibi donatur, vel recusare ex justa causa legatum, priusquam sibi relinquatur; votum quippe non obligat ad acquirendum, sed ad non accipiendum, retinendum, utendum, vel expendendum sine licentia. Potest vero adesse culpa contra charitatem in recusatione, impediendo sine justa causa bonum religionis. At cessat omnis culpa, si recusatio fiat ob majorem ædificationem, perfectiorem paupertatem, vel aliud motivum honestum.

118. Si religiosus volenti sibi dare aliqua dona, antequam eam acceptet, roget, ut det illa amico, vel consanguineo, non agit contra votum, quia tunc solum adest quædam intercessio, & non acceptatio, quæ juxta dicta non prohibetur a voto. Si autem religiosus illa absolute acceptavit, jam non potest id facere, quia posita acceptatione, monasterium acquirit jus. Quando aliquis tribuit religioso pecunias erogandas in eleemosynas, si pauperes designavit, potest illas eis distribuere sine licentia, nec voti fractione, quia nihil tunc acquirit religiosus. Idem dicunt plures, esto pauperes non designentur ob eamdem rationem. Verum in utroque casu consulendus est Superior, ut sciat unde, & cur subditus pecunias contrectat. Idem est, si quis rem, vel nummos tradat religioso ad custodiam, quia nihil horum expedit, inconsulto Superiore, fieri a religiosis; nisi in casu, quo Superior facile adiri non possit.

119. Inq. 2. An usus peculii sit licitus religiosis? R. neg. Quia peculium, tamquam voti paupertatis, & vitæ communis eversivum, prohibitum est religiosis utriusque sexus pluribus decretis conciliaribus, & pontificiis. Unde tenentur sub gravi, tam Prælati, quam subditi curare diligenter, ut peculia a suis domibus procul abigantur; Prælati, providendo subditis de necessariis, & subditi, non quærendo etiam superflua prætextu necessitatis. Hæc enim, ni fallor, est præcipua radix peculiorum. Vix quippe est religio, quæ deneget necessaria suis alumnis, nam si religio vere necessaria non subministrat, licet subdito uti peculio, solum ad necessaria sibi comparanda, tradendo, quod superest religioni. At plura sunt monasteria utriusque sexus, quorum redditus abunde sufficiunt, ad suppeditanda necessaria religiosis, si isti, ut veri pauperes, paucis vellent esse contenti. Igitur peccant graviter, si non curent abdicare peculia, & amplecti vitam communem. Quomodo autem hoc magnum opus sit perficiendum, viderint illi ad quos spectat; in nostra enim sacra religio-

gione peculia sunt penitus eliminata, vita communis adamussim servatur; & nihil nobis deficit secundum paupertatem ordinis. Quædam observatu digna pro vita communi instauranda sugerit Benedictus XIV. *in Syn. lib. 13. cap. 12. n. 24.*

120. Inq. 3. Quænam quantitas requiratur ad gravem violationem voti paupertatis? R. Esse difficile determinatu; pendet enim ex circumstantiis disciplinæ, rei datæ, vel acceptæ, modi dandi, vel accipiendi, eorum a quibus accipitur, & quibus datur, & aliis, quæ non facile assignari valent in particulari. Nam in primis non viget eadem disciplina paupertatis in omnibus religionibus, quare quod in religione reformata est grave, in alia erit leve. Deinde res accepta, vel data potest esse esculentum, aut pecunia, & minor quantitas sufficit ad grave in pecuniis, quam in esculentis. Præterea circa modum accipiendi, vel dandi, si est paulatim, major quantitas requiritur ad grave, quam si simul detur, aut accipiatur. Idem est circa personas, a quibus accipitur, minor enim quantitas clam accepta a monasterio, quam a sæculari sponte dante, sufficit ad grave. Qua ratione aliqui hoc negotium relinquunt arbitrio prudentum, ut juxta circumstantias violationis judicetur levis, vel gravis. Alii in varia placita abeunt; mihi tamen plus arridet opinio dicentium, quod in pecuniis quantitas octo regalium respectu cujuscumque religiosi est gravis; in esculentis autem valor duodecim regalium etiam judicandus est gravis, maxime si simul accipiantur, vel dentur. Circa alias res proportionabiliter est judicandum: Si autem in aliqua religione minor quantitas sit assignata pro gravi, communi intelligentia, vel statuto, huic omnino standum est. Sed ubi præfixa non est, religiosus, qui agit de perfectione, fugiat pericula, & contingentias, si quod accepit, dedit, vel retinet, pertingit ad mortale, vel non; petat licentiam, & exeat a scrupulis, ut bene ait quidam Ascetimus.

Punctum VII.

De licentia requisita ne violetur votum paupertatis.

121. Inq. 1. Quotuplex sit licentia? R. Est triplex, nempe *expressa*, quæ verbo, vel scripto expresse conceditur; *tacita*, ut quæ hic, & nunc præsumitur adesse, Prælatumque consentire; unde dicitur *præsumpta*, & *interpretativa*, quia interpretatur adesse voluntatem Prælati, & ad hanc reducitur illa, quæ habetur ex epickeya. Tertia licentia dicitur *virtualis*, & est illa, quæ in alia expressa continetur, ut si cui concedatur licentia ad iter agendum, consequenter conceditur etiam ad ea, quæ pro itinere agendo sunt necessaria præcise. Juxta omnes licentia expressa, & virtualis sufficit, ut religiosus licite operetur in materia paupertatis. Quando sufficiat præsumpta est difficultas, de qua puncto sequenti. Ut autem licentia sit valida, triplex etiam, ut superius diximus, requiritur conditio; videlicet, quod sit *voluntaria*, *legitima*, & *justa*. Non enim quælibet licentia, quomodocumque habita, excusat a violatione paupertatis, nisi cum triplici dicta conditione, hoc est, quod sit sponte data, non vi, dolo, aut fraude extorta; quod concedatur a legitimo Prælato, sive immediato, sive Superiore; & quod adsit causa, seu necessitas vera. Nec sufficit sola necessitas, nec licentia sola, sed utraque debet simul concurrere. Ut si egeas hoc libro, hac veste, vel alia re, a nemine, etiam ultro offerente, potes eam sumere, nec illa uti sine licentia. Nec licentia illam habendi, & utendi est valida, si ea non indigeas, quia ad superflua non est justa licentia, proindeque nec valida pro foro interno, & coram Deo, cui omnia patent.

122. Quidquid alii sentiant, mihi videtur dolosa licentia illius, qui, intendens coacervare magnam summam, & sciens a nullo Prælato sibi fore dandam licentiam ad totam, petit illam a Priore ad unam partem, a Provinciali ad aliam, & ad aliam a Generali, quia cælans uni alterius licentiam, omnes decipit: fatentur

tur enim hujus opinationis patroni, quod nullus Prælatus concederet licentiam ad totam summam, ergo subreptitia est. Alii tenent, quod si religiosus habet licentiam expendendi aliquam pecuniam in usus determinatos, valet eam expendere in alios æquivalentes, aut meliores. Verum hoc solum est admittendum, quando variatio æque cedit in bonum monasterii, & adest ad eam voluntas præsumpta Superioris. Ex se enim licentia ad usus determinatos, non se extendit ad alios; hoc quippe est proprium licentiæ generalis, qua conceditur religioso expendere in usus licitos, quæ sibi conveniant.

123. Inq. 2. An si Prælatus concedat licentiam generalem subdito, expendendi aliquas pecunias in usus, quos voluerit, possit illas expendere in usus illicitos, aut turpes? R. neg. Quia Prælatus nequit dare licentiam ad tales usus, ergo nec subditus valet quidquam in eosdem expendere. Et si quid notabile ita expendat, recipiens tenetur restituere, quia invalide illud recipit. Est enim regula generalis, quod, quoties quis accipit a religioso id, quod non potest dare, expendere, seu alienare, tenetur restituere illud monasterio, vel ipsi religioso. In defectu autem accipientis, ipse religiosus, si commode possit, ex aliis bonis, sibi ad usum concessis, vel alio modo restituere debet monasterio, quod invalide, aut sine licentia dedit, aut expendit. Quoniam injuria illata resarciri debet eo modo, quo possit. In religionibus reformatis, ubi religiosus nihil habet ad usum præter necessaria, ex hac parte excusatur a restitutione rei male expensæ, seu consumptæ, securius tamen aget, si petat remissionem, aut condonationem a Superiore, vel etiam ab extraneo, si huic grave damnum intulit, vel quidquam notabile, quod jam non extat, substulit. Si enim res extat, restituere illam debet monasterio, vel cuilibet alii, a quo sublata fuit.

124. Inq. 3. An religiosus possit aliquam pecuniam ludo exponere? R. neg. Ad hoc enim nulla licentia quit dari a Prælatis, quia nequit concedi licentia, nisi juxta præscripta religionis, & sacrorum canonum; hi autem improbant, quod religiosi pecuniam ludo exponant. Quapropter abusus contrarius penitus abigi debet a religionibus. Permittuntur rationabiliter religiosis pro moderata animi remissione ludi quidam honesti; verum ludus, in quo exponitur pecunia, non est rationabilis, honestus, nec decens religiosis. Unde qui eam ab eis lucratur, restituere tenetur, & econtra; æquitatis quippe ratio deposcit, quod sicut lucrans a religioso, quod perdere nequibat, restituere teneatur, ita religiosus restituere debeat, quod lucrari non poterat. Alii ludi, *fortunæ* vocati, ut carcharum, vel taxillorum præcisive ab expositione pecuniæ sunt peculiariter religiosis interdicti; unde nulla tolerantia, aut licentia honestari valent, ut diximus *tract.* 2o. Vide disciplinam apostolico monasticam Danielis Concinæ diss. 6. cap. 4.

Punctum VIII.

De licentia præsumpta.

125. Inq. 1. Quando sufficiat licentia præsumpta, ut religiosus licite operetur in materia paupertatis? R. Sufficere, quando Superior moraliter adiri nequit, & instet operatio; vel esto adiri moraliter possit, sincere præsumitur id pro tunc velle, & gratum sibi esse; quia in tali casu non operatur religiosus nomine proprio, sed alieno, & dependenter a voluntate Prælati. Tunc autem si res consumpta est, ut cibus oblatus, non requiritur Superiori patefacere, quia inutilis est ratihabitio de re consumpta; esto semper laudarem fidelitatem subditi omnia Prælato manifestantis. Si vero res existat; tradi debet Superiori, ut ratam habeat, vel ad nutum revocet acceptionem. Solum in aliquo casu raro potest admitti, quod sufficiat licentia præsumpta ob ruborem petendi expressam, cum potius hic rubor petendi, vel repetendi licentias sit custos disciplinæ regularis. Igitur risi simul cum rubore subditi concurrat bona affectio Prælati erga eum, ex qua præsumitur velle subditum pro tunc sic operari, vel quod non possit Superior facile adiri, vel quod operatio cedat in utilitatem monasterii, vel sit levis momenti, non sufficit ad operandum licentia præsumpta; hæc enim, & non alia sunt indicia licentiæ præsumptæ. Verum timeo,

meo, ne hæc licentia præsumpta, male intellecta, sit pessima noverca paupertatis religiosæ.

126. Inq. 2. An credere prudenter, quod Superior daret licentiam, si peteretur, sit licentia præsumpta, sufficiens ad accipiendum, vel dandum? R. neg. Quia ad licite operandum non sufficit religioso licentia, quam haberet, sed quam actu habet; licentia autem, quam daret Prælatus, si peteretur, actu non habetur, ergo non sufficit. Alias posset religiosus, licentia non petita, omnia sibi necessaria comparare, accipere, & retinere; credere enim debet prudenter, quod Prælatus, ad omnia sibi necessaria, dabit ei licentiam, si eam petat; si ergo hoc sufficeret, vera esset sequela. Tamen falsa est, quia, ut supra diximus, in religioso non sufficit necessitas sine licentia, utique actuali, qualis non est illa, quæ daretur, ut ex se liquet. Nota, quod ubi est constitutio, præscribens nihil dari, accipi, retineri, vel uti absque licentia expressa, non valet præsumpta, tacita, aut interpretativa; hæc enim non habet locum, ubi a prælatis expressa requiritur. Apud nos pro pluribus rebus, & negotiis præscribitur, & requiritur a legibus licentia expressa.

127. Inq. 3. An, si religiosus habeat licentiam aliquid dandi, alter ejusdem conventus habeat eam illud recipiendi? R. Quod, si unus habeat licentiam dandi aliquid alteri determinato, hic sine dubio habet licentiam illud recipiendi, quia tam in datione unius, quam in acceptione alterius consentit Prælatus. At quando unus habet licentiam dandi in generali, inspiciendæ sunt circumstantiæ, nam res, quæ possunt dari sæculari, non semper congruunt religioso, & quæ conceduntur senioribus, forte junioribus non permittuntur, ergo esto unus habeat licentiam dandi aliquid in generali, non semper alter eam habet accipiendi, licet uterque sit subditus ejusdem Prælati. Non enim ambigitur requiri in utroque distinctam licentiam, quando ambo non sunt subditi ejusdem Superioris, quia licentia alieni Superioris nulla est. Igitur solum in rebus levis momenti, crebro occurrentibus, & quæ accipienti congruunt, præsumitur consensus Prælati in casu quæstionis.

128. Quidam ajunt posse religiosos ex licentia præsumpta, aut consuetudine donare, & accipere etiam in magna quantitate ea, quæ in religione solent communiter dari, & accipi, ac facere aliquas donationes remuneratorias ex bonis sibi ad usum concessis. Sed hæc, & alia hujusmodi, saltem in religionibus reformatis, non sunt admittenda; quia in primis bona concessa religioso ad suum usum, nequit expendere sine licentia; alias esset non usuarius, sed usufructuarius, vel administrator. Deinde dare, & accipere in magna quantitate sine licentia pugnat cum voto paupertatis. Nec aliqua consuetudo in oppositum prævalere potest: igitur solum valet admitti prædicta doctrina circa aliquas donationes modicas, seu parva munuscula, quæ solent fieri benefactoribus, vel inter ipsos religiosos causa devotionis, amicitiæ, aut benevolentiæ fovendæ.

129. Inq. 4. An taciturnitas Prælati videntis aliqua accipi, vel expendi a subditis censeatur licentia tacita, seu præsumpta? R. Non semper, sed solum, quando facile prohibere valet, & tacet; tunc enim est quædam approbatio, & consensus. At si tacet, ne querelis domus perturbetur, vel ob aliud inconveniens vitandum, est mera permissio, quæ non excusat subditum a transgressione voti. Advertant pro coronide omnes religiosi, transgressiones contra votum paupertatis facilius committi, & difficilius emendari, qua ratione debent accuratius vitari; plures enim religiosi ob eas misere damnantur, quam ob violationem obedientiæ, & castitatis, ut ex piis documentis passim legimus. Advertant etiam fere omnes religiones ob defectum paupertatis relaxari: omnes sunt fundatæ, sicut ipsa Ecclesia in magna paupertate, deficiente hoc fundamento, sensim deficiunt a suo splendore, æstimatione, & perfectione. Unusquisque igitur solicite curet, ne ex sua parte deficiat perfectio, & splendor religionis, ut in fine accipiat præmium voluntariæ paupertatis, quod non solum est regnum cœlorum, sed incomparabilis dignitas potestatis judiciariæ, quæ, ut superius diximus, ex promissione Domini competit veris pauperibus

bus voluntariis, ut docet D. Thom. *in Supplem. q. 89. art. 2.*

130. Inq. 5. An peccent juvenes, seu quælibet personæ ingredientes religionem, ubi vita communis non observatur? R. neg. Quia usus peculii moderatus, & dependens a nutu Superiorum non est adeo illicitus, ut nequeat honestari causa necessitatis, ergo licite potest amplecti religio, illud permittens ex necessitate. Constat hoc plane in quodam Angelopolitano monasterio monialium, quibus ex sua regula, & constitutionibus approbatis a Julio II. ann. 1511. permittitur præfatus peculii usus. idem liquet ex Bened. XIV. De Beatif. lib. 3. cap. 41. n. 11. ubi asserit, *licitum posse esse usum peculii, si ab ordinis constitutionibus, a summo Pontifice approbatis, permissus sit, si regularis eo utatur in causas licitas, aut necessarias a Superiore approbatas.*

131. Igitur prædictus usus non est adeo malus, ut cohonestari nequeat. Unde religio illum tolerans ex necessitate, honeste, & laudabiliter amplecti valet. Hoc dicimus, non laudando usum peculii, sed non adeo illud reprobando, sicut quidam Junior. Si enim ejus declamationes contra religiones illud permittentes audiantur, actum est de omnibus fere sacris religionibus. Nam juxta ipsum non solum peccant eas ingredientes, sed eorum parentes, Confessarii, & consulentes eis ingressum. Ubi enim permittitur peculium, non servatur vita communis, & ubi non servatur vita communis, omnes degunt, ait ille, in periculo proximo damnationis.

132. Profecto sanctitatis prodigium S. Theresia amplexata fuit monasterium, ubi nec servabatur vita communis, nec monasterium providere poterat de necessariis monialibus, & nihilominus ibi adepta fuit mirabile virtutum incrementum, quod extreme opponitur junioris declamationibus. Imo quando exivit eadem ex illo monasterio dixit; quod remanebant ibidem quatuordecim saltem moniales tantæ virtutis, ut unaquæque earum posset fundare unam religionem, ergo falsum est peccare graviter ingredientes religionem, ubi non observatur vita communis. Numquam enim graviter peccasse S. Theresiam testantur omnes ejus Confessarii: nec de ingressu in illud monasterium aliquando illam pœnituit. Si autem ibidem quatuordecim saltem magnæ perfectionis animæ remanebant, minime verum est, omnes in talibus monasteriis degentes versari in proximo periculo damnationis.

133. Valde distat a simili dicendi modo oraculum Christi Domini, qui eidem Theresiæ dixit cap. 32. *Vitæ*, quod, *licet religiones essent relaxatæ, non putaret parum sibi in eis deserviri*, adens, *quid esset de mundo, nisi ob religiosos?* En doctrina cœlestis, inducens ad venerandas, & amplectendas sacras religiones; illa enim Recentioris ab illis retrahit. Nec favet ei exemplum in oppositum currus semifracti; in quo majori periculo ambulant, eo utentes, frangendi crura, quam alii, pedites incedendo. Si enim consideraret terram serpentibus scatere, aliter discurreret, & minoris periculi diceret esse currum, etiam læsum, quam per terram ambulare.

134. In hac vita nullibi est securitas, nec in paradiso, nec in collegio Chrissi reperta fuit: tamen laudabile est amplecti illum statum, qui minus habet de periculo. Cogitet autem omnis impartialis pericula, & occasiones sæculi ex una parte, & ex alia cujuslibet religionis sibi agnitæ, non enim loquimur de campo Lunæ, & videbit graviora sine comparatione esse illa præ istis. Consideret furta, injustitias, fornicationes, adulteria, homicidia, quæ mundani passim perpetrant; aspiciat carceres repletas malefactoribus publicis, & alia flagitia impunita, & decernat sincere, an talia in religionibus, quantumvis laxis, adeo frequenter committantur, aut moraliter loquendo facile committi possunt? Et resolvet majora esse pericula sæculi, quam religionis, esto relaxatæ a primævo fervore. Ex duabus navibus, ad quas continuo aquæ intrant, ad unam vero majori copia per plures rimulas, minus caute obseratas, quam quæso ex illis eligeres ad navigandum in portum? Vel si cui in eodem mari exponatur duplex via, seu navigatio, altera plurimis procellis, & scopulis agitata, altera his periculis minus exposita, proculdubio quilibet prudens eligeret secundam, prima relicta. Quandiu in via

su-

sumus, omnes navigamus, at sæculares navigant sine dubio inter majores scopulos, procellas, & tempestates, quam religiosi cujuscumque religionis ex his, quas novimus.

135. Utinam omnes religiones, relegato omni peculio, in vitæ communis observantia, & primitivo splendore viverent! Sed licet hoc, attenta fragilitate humana, vix sit possibile, quia homo numquam in eodem statu permanet, non ideo sunt despiciendæ sacræ religiones. Nam, ut indicat laudatum Christi oraculum, esto sint relaxatæ, adsunt semper in eis viri, adeo virtute pollentes, ut propter eos parcat Deus mundo, ut olim propter decem justos perpercisset civitatibus nefandis. Manet ergo licitum esse amplecti statum religionis, etiam ubi non cum tota perfectione desiderata servatur vita communis, & toleratur ex necessitate moderatus usus peculii, a nutu Superiorum dependens. Aliud quidem est sanam doctrinam tradere; aliud sacras religiones despectui communi exponere.

136. Objic. Supra dictum est usum peculii esse illicitum, ergo inconsequenter videtur nunc asseri oppositum. R. Quod usus peculii voluntarius, aut non necessarius semper est illicitus, & quantum fieri possit, ab omni religione vitandus: at necessitate cogente, & debitis conditionis servatis, honestari valere asserimus, nec oppositum supra diximus. Imo regularem, qui sic peculio uteretur, si alias virtutibus heroicis præditus esset, posse canonizari, ait *loc. citat.* Bened. XIV.

137. Inq. An communitas regularis afferat aliquas utilitates oppido, ubi existit? R. affirm. Quia in primis adjuvant Parochos in suo apostolico ministerio, tum in excipiendis confessionibus per totum annum, & præcipue tempore quadragessimæ, tum in prædicatione verbi Dei, & instructione cathechismi, & doctrinæ Christianæ, tum in auxiliandis moribundis; non enim potest sæpe Parochus, licet sit vigilans, & solerter velit suum munus obire assistere omnibus. Qua ratione ex locis, ubi non sunt conventus, vel monasteria, continuo vocantur religiosi in auxilium, & juvamen ad hujusmodi munia subeunda, ut omnibus est notum. Verum est, quod hæc sæpius accidunt in oppidulis, ubi Sacerdotes sunt pretiosi, quam in urbibus, ubi abundant sacri ministri.

138. Præterea in oppidis sui incolatus laborant religiosi, ac serviunt ad pacificandas domus, familias, lites, rixas, ad odia, & dissidia componenda, ad solandos tristes, & afflictos, & ad alia charitatis, misericordiæ, & pietatis opera exercenda, & promovenda, ut testatur experientia quotidiana. Eadem est fidelis præco, & testis continuæ eleemosynæ, que fit ad januas monasterii tam peregrinis, quam incolis; ultra peculiares, & secretas, quæ fiunt a piis Prælatis. Plures igitur utilitates spirituales, & corporales percipiunt oppidi a monasteriis regularium in eis existentibus.

TRACTATUS TRIGESIMUS NONUS

DE PRIVILEGIIS.

SErmo de privilegiis vastissimum est Oceanum. Cum igitur omnia recensere, brevitati, cui consulimus, non congruat, nec omnia reticere expediat; quædam scitu magis necessaria, magisque indubia innuere curabimus in hoc tractatu: quem ideo annectimus præcedenti de statu religioso, quia potissimum ordinatur ad privilegia regularium explicanda, prius in communi, subinde in particulari.

CAPUT I.

De privilegiis in communi.

PUNCTUM I.

Notio, & divisio privilegii.

1. Inq. 1. Quid sit privilegium? R. Est *lex privata, aliquod speciale beneficium concedens.* Dicitur *lex* lato modo; sed differt a lege, quia privilegium ex natura sua non ordinatur ad commune bonum, nec requirit esse perpetuum, ut lex: *privata* dicitur, quia indifferens est, ut concedatur communitati, aut singulari personæ: per reliquas particulas datur intelligi, quod semper est favorabile privilegiato; ubi enim nullus favor adest, non est privilegium. Distinguitur a dispensatione, quia hæc conceditur ad casum particularem, & transeunter, & semper est vulnus legis; quod non convenit precise privilegio.

2. Dividitur 1. in *reale*, quod attingit ipsas res, aut statum, dignitatem, vel locum, & cum ipsis transit de uno in alterum; & *personale*, quod personam solum afficit, & cum eadem transit, & finitur. 2. In *scriptum*, quod scriptura traditur, & *Breve*, vel *Bulla* appellatur; & *non scriptum*, ut quod consuetudine obtinetur, seu ore traditur, & *vivæ vocis oraculum* dicitur. Non enim scriptura requiritur ad essentiam privilegii, sed solum ad ejus probationem. 3. In *gratiosum*, quod liberaliter datur, & *remuneratorium*, quod ex meritis conceditur. 4. In *absolutum*, idest nulla conditione affectum; & *conditionale*, nempe quod cum conditione, aut pacto impertitur. 5. In *commune*, quod communitati conceditur: ut privilegium canonis concessum omnibus clericis: & *privatum*, quod singulari personæ dirigitur. 6. In *odiosum*, quod uni favens, alterum lædit, & *favorabile*, quod favens uni, nemini præjudicat. 7. Pro *foro conscientiæ*, non præcise pro foro sacramentali, quia potest uti extra sacramentum; non valet tamen pro foro externo. Alterum pro *foro externo*, valens etiam pro foro conscientiæ. 8. In *temporale*, quod pro tempore determinato conceditur, & *perpetuum*, quod sine temporis determinatione traditur.

3. Privilegium ab alio nequit concedi, quam a Superiore legem condere valente, quia eximit a lege, ergo ille solus concedere privilegium valet, qui a legis observantia eximere potest. Ut vim habeat privilegium, si gratiosum sit, debet acceptari ab eo, cui concessum est, vel ab alio ejus vices gerente; remuneratorium autem acceptationem non semper postulat.

4. Quamvis regulariter requiratur notitia privilegii in privilegiato, & semper, ut licite operetur contra legem, aliquando potest valere, etiam illo ignorante, aut invito, quia potest Princeps ignarum, aut invitum habilitare ad officia, & dignitates, sicut Papa liberare ab irregularitate, censura, vel impedimento matrimonii: nam pendent a potestate Principis hæc omnia, quæ tollere potest absque consensu subditi: Unde ad valorem privilegii nulla requiritur causa, nisi voluntas Principis; verum ut licita sit concessio, causa justa, & honesta exigitur. Ut de dispensatione in propria lege dictum est *Tract.* 3. *an.* 292.

5. Nemo tenetur per se uti privilegio sibi concesso, ex regul. 61. *Juris in* 6. *Quæ in gratiam alicujus concessa sunt, non debent in ejus damnum retorqueri.* Sed per accidens potest quis obligari, ut privilegio utatur variis in casibus. 1. Si ex non usu privilegii sibi notabile damnum immineret. 2. Quando ex non usu sequeretur grave præjudicium proximo. Ut si quis, habens privilegium non solvendi tributa, eorum solutione redderetur impotens ad solvendum creditoribus.

6. Similiter mulier habens votum castitatis, post adulterium mariti tenetur uti privilegio recedendi, & observare votum. Est alius detentus in carcere, conceditur ei pergere ad Ecclesiam die festo; tenetur ire, & audire sacrum. Eodem modo habens privilegium illud audiendi, tenetur audire tempore interdicti. Quod etiam verius judicamus de habente privilegium oratorii, in quo commode potest assistere sacro, & implere præceptum in die festo; licet enim non teneatur quærere, aut conducere sacerdotem, & solvere stipendium, si tamen opportuna offeratur occasio, nulla adest firma ratio, qua-

quare ab auditione sacri excusetur.

Punctum II.

De interpretatione privilegii.

7. Inq. 1. Quotuplex sit interpretatio privilegii? R. Est duplex, nempe *authentica, & doctrinalis.* Prima solum convenit jure ordinario habenti facultatem concedendi privilegium. Per delegationem autem convenit etiam Superioribus religionum, qui facultatem habent admittendi, vel renuntiandi, seu limitandi privilegia ordini concessa, prout expediens judicaverint instituto, & regulari observantiæ propriæ religionis.

8. Generatim autem loquendo, privilegium ita interpretandum est, ut non reddatur inutile. Deinde consideranda est mens, & intentio concedentis, & etiam supplicantis. Rursus ita debet interpretari, ut non sit onerosum privilegiato; sed ut potius aliquid illi tribuat, quam auferat. Materia etiam privilegii inspicienda est cum circunstantiis antecedentibus, & consequentibus: ex omnibus enim agnoscitur legitimus sensus, & præcipue ex proœmio, & principio privilegii: sæpe enim ibi ponitur finis, & causa concessionis.

9. Igitur privilegium, quod favorabile vocant, late est interpretandum: servata verborum proprietate, quoad fieri possit. Unde omnia privilegia contenta in corpore juris late sunt interpretanda, quia reputantur favorabilia: ut pote leges, & jura ordinata ad bonum commune. Privilegia vero, quæ juri communi derogant, stricte sunt interpretanda; nisi alias privileggium redderetur inutile: quia voluntas Principis numquam debet frustrari, licet privilegium extendi debeat ad aliquid odiosum, & ultra rigorosam verborum proprietatem. Etiam privilegium ex motu proprio, & certa scientia, licet contra jus commune, late est interpretandum. Similiter, quando consuetudo communis ita interpretatur. Est enim consuetudo optima legum interpres.

10. Privilegia, quæ vocantur *odiosa*, & in præjudicium alterius cedunt, semper sunt stricte interpretanda, imo illa, quæ inferunt damnum tertio, privando illum jure quæsito, ita stricte debent interpretari, ut etiam cum improprietate verborum debeant restringi: quia suspicari potest aliqua subreptio in eorum concessione. Privilegium ad *lites*, stricte etiam est interpretandum: Ut vitetur occasio litigandi, & vexandi alios. Idem est de privilegio, quod dicitur *ambitiosum*: ut ad plura beneficia obtinenda, vel ad vacantia conferenda.

11. Privilegium ergo favorabile reputatur, quod conceditur statui, regno, communitati: unde talia plenissime sunt interpretanda; licet ex consequenti cedant contra jus commune, aut tertii: ut privilegia fori, canonis, & concessa regularibus, aut eorum domibus.

Punctum III.

De comunicatione privilegiorum.

12. Licet comunicatio privilegiorum differat a privilegio concesso *ad instar* in consideratione logica, seu essentia metaphysica: tamen quoad intentum, & effectum idem sunt. Privilegium enim *ad instar* nihil aliud est, quam *concessio similis favoris*: & communicatio est *quædam extensio ejusdem favoris.* Unde per communicationem privilegiorum intelligimus gratiam, aut privilegium concessum uni religioni, Provinciæ, Ecclesiæ, domui, aut Prælatis, extendi eodem modo alteri religioni, Provinciæ &c. Regulares igitur, licet diversorum ordinum, jure optimo gaudent communicatione privilegiorum: quia, cum, ut operarii vineæ Domini Sabaoth, uniantur inter se ad laborandum, & portandum onus diei, & æstus, æquum est, ut eisdem privilegiis, & gratiis potiantur: quare dixit Sixtus IV. in Mari magno Augustinianorum: *conveniebat, ut quos par labor, & paria merita conjungunt, paria conjungerent privilegia, & favores,* Qua ratione etiam Reges, & Principes exemptiones, & privilegia uni civitati concessa, solent alteri concedere: ut quæ pares fuerunt in fidelitate, obedientia, & obsequio, pares sint in favore, & præmio.

13. Inq. 1. Quæ religiones comunicent in privilegiis? R. 1. Omnes religiones mendicantes ita invicem communica-

re-

re in privilegiis, tam concessis, quam concedendis, ac si unicuique nominatim singula, & omnia fuissent concessa: taliter, quod possit Generalis unius ordinis id ipsum, quod possunt Generales aliorum, & proportione servata, idem est de Provincialibus, Prioribus, Vicariis, Prædicatoribus, Confessoribus, & aliis: dum privilegia conceduntur intuitu dignitatis, officii, & laboris. Si enim concedantur ratione personæ singularis, non communicantur. Similiter privilegia concessa Ecclesiis, domibus, & religiosis unius religionis, ut sunt partes illius, ut indulgentiæ, & alia concessa pro festivitatibus, communicant aliæ Ecclesiæ, domus, & religiosi cæterorum ordinum. Nisi concessa fuerint ob aliquam particularem rationem, quæ in aliis non reperitur v. g. Si alicui congregationi detur privilegium recitandi de aliquo sancto, & reducendi numerum Missarum, vel conceditur indulgentia ob devotionem alicujus specialis imaginis, vel ob particularem circumstantiam Ecclesiæ, aut loci. Assertio constat ex Bulla Julii II. *die 1. Junii anno* 1509. concessa Minoribus, & Prædicatoribus. Et ex Leone X. qui idem concessit omnibus mendicantibus, & præter alios Clemens VIII. idipsum concessit nobis Carmelitis Excalceatis *die* 23. *Martii* 1594. in Bulla, quæ incip. *Cum dudum*, apud Bullar. Carm. *tom.* 1. *pag.* 216. Indulgentiæ festorum particularium alicujus ordinis v. g. S. Theresiæ non veniunt in communicationem mendicantium, quia quævis religio proprias habet indulgentias, quæ eo fine conceduntur, ut sancti in tali Ecclesia regulari honorentur. Ita investigator exactissimus indulgentiar. *Sebaldus Minderer conferentia* 10. *n.* 743.

14. R. 2. Religiones mendicantes communicare in privilegiis etiam cum aliis religionibus tam monachalibus, quam non monachalibus: ita ut omnia, & singula privilegia, indulta, exemptiones, & indulgentiæ illis conveniant; non secus, ac si cuilibet ordini mendicanti nominatim concessa fuissent. Et idem est de donatis, aut conversis, (si veri religiosi sint, ut in nostra familia) & novitiis. Etiam e converso omnes aliæ religiones non mendicantes participant omnia privilegia, & indulta mendicantium eodem modo, ac si essent mendicantes. Unaquæque tamen religio attendere debet clausulas Bullæ communicationis, ut juxta restrictionem, vel ampliationem illius operetur.

15. R. 3. Moniales cujuslibet ordinis gaudere, & participare in his, in quibus sunt capaces, omnia privilegia concessa, & concedenda fratribus sui ordinis; sicut econtra ipsi fratres communicant omnia privilegia monialibus sui ordinis concessa. Moniales itaque communicant in favorabilibus privilegia religiosorum, & hoc licet non ipsis, sed Episcopis sint subjectæ: ratio enim, quæ movet Pontifices ad concedendam talem communicationem, est, quia eamdem regulam observant, eamdem vitam religiosam ducunt, idem institutum profitentur: quæ ratio æque militat in monialibus ordini subjectis, aut non subjectis. Similiter Tertiarii, & Mantellatæ mendicantium gubernationi subditi, habitum portantes religionis, & votum castitatis pro suo statu emittentes, gaudent eisdem privilegiis, ac mendicantes juxta eorum capacitatem. Confratres autem sæculares, eisdem solum gaudent, quoad indulgentias.

16. Generali dicta communicatione privilegiorum non solum gaudent religiones jam fundatæ, sed si quæ aliæ postea fundentur, communicant etiam invicem omnia privilegia, tam concessa, quam concedenda, eodem modo, ac si unicuique speciatim concederentur. Unde si aliqua religio decursu temporis amiserit privilegia sibi concessa, vel totaliter destruatur, communicantes non amittunt privilegia, sed conservant jus illis utendi, communicatio enim non tam usus, quam jus utendi privilegio impertitur. Ex quo infertur, quod statim ac privilegium conceditur primæ religioni, potest alia religio communicans libere uti illo, sive acceptetur, sive rejiciatur a prima; nisi adsit statutum regulare, ut prius acceptentur privilegia per Capitulum, vel per Difinitorium, ut est apud nos 3. *p. cap.* 4. §. 4. *num.* 7.

17. Inq. 2. De quibus privilegiis intelligatur dicta communicatio generalis? R. Non intelligi de privilegiis, quæ instituto, legibus, aut modo vivendi alterius re-

religionis adversentur : quia privilegia religionis militaris v. g. nequeunt aliis adaptari , neque privilegia religionis laxioris , strictiori convenire , quod expresse cavetur in aliquibus privilegiis per hanc , vel similem clausulam: *Dummodo constitutionibus ordinis non contradicant*; quæ in omnibus Bullis implicite subintelligitur. Unde patres Cappuccini , si intuitu majoris perfectionis ex proprio instituto prohibentur confessiones sæcularium excipere , nequeunt uti privilegiis concessis Confessoribus regularibus circa absolutionem , & commutationem votorum : quia opponuntur suis constitutionibus. Similiter , quia nostræ constitutiones prohibent excipere confessiones fœminarum ante trigesimum tertium annum , religiosi , qui illas audirent cum sola Episcopi licentia , nullo privilegio ordini concesso , possent illis suffragari.

18. Illa ergo privilegia , quæ uni religioni conceduntur intuitu religionis, doctrinæ , laboris , concessa intelliguntur aliis religionibus. Quæ vero ratione alicujus peculiaris circumstantiæ impertiuntur , non censentur alteri communicari. Illa quæ conceduntur Prelatis , non communicantur subditis ; ea vero , quæ subditis conceduntur , Prælatis communicantur.

Punctum IV.
De usu privilegiorum.

19. Ad usum licitum privilegii præcipue consideranda sunt verba indulti: tum ex parte ejus , cui communicatur, tum ex parte modi , quo communicatur. Attendendum etiam est , an sit absolutum, vel conditionatum. Nam si fuerit conditionatum , certum est , non posse uti ante adimpletionem conditionis , quæ talis sit : ideo nemo potest uti privilegio Cruciatæ ante solutionem , vel cautionem eleemosynæ , quæ conditio rigorosa est, distincta a modo , vel onere solito apponi in aliis rescriptis , ut dum virtute privilegii dispensatus est quis in votis, vel absolutus a peccatis cum hoc , vel illo onere , ubi tenet dispensatio , & votum, licet illud onus postea non impleatur.

20. Habens privilegium personale absolutum sine limitatione loci , ubilibet potest illo uti , sicut omni tempore habens privilegium perpetuum : sicut qui habet a Rege privilegium utendi gladio, ubique potest accingere se illo. Habens privilegium a Pontifice legendi libros prohibitos , ubicumque potest illos legere. Privilegio itaque Principis absoluto potest quilibet uti in omni loco , præciso tamen scandalo , statuto , consuetudine, aut lege municipali illius loci.

21. Regulares possunt uti suis privilegiis , licet alias habeant usum contrarium. Si vero oriatur dubium , an sint in usu , aut de eorum valore , & firmitate, solus Pontifex potest decernere circa eorum usum , neque ab alio possunt impediri. Superiores regulares habent facultatem auferendi , vel limitandi privilegia pro suis inferioribus , nisi sint in corpore juris inserta. Ad ipsos enim pertinet vigilare pro majori observantia.

22. Privilegiatus nequit uti privilegio adversus alium pariter privilegiatum : qua ratione minores , aut milites adversus alios minores , & milites nequeunt uti privilegio militum , aut minorum , nam inter personas æque privilegiatas cassantur , & eliduntur privilegia , & attendendum est jus commune. Si vero unum privilegium sit fortius altero , vel antiquius, prævalet adversus novum.Idem est, quotiescumque agitur de damno vitando, vel lucro acquirendo , quippe tunc ille præfertur , qui passurus est damnum. Similiter habens privilegium particulare prævalet contra generalem ; ut qui gaudet privilegio speciali non solvendi decimas , vel tributa , potest se defendere adversus alium , qui habet generale accipiendi decimas , & tributa : quia speciale prævalet generali , cum *generi derogetur per speciem* : *Regul.* 34. *de regul. jur. in* 6.

23. Certum est neminem uti posse privilegiis legitime revocatis. Unde licet antiquitus esset varietas inter authores, an regulares possent , saltem pro foro conscientiæ, uti privilegiis revocatis a Trid. jam omnes conveniunt , nullatenus posse;maxime post Alex. VII. decretum damnans propos. 36. quæ dicebat: *Regulares possunt in foro conscientiæ uti privilegiis suis , quæ sunt expresse revocata per Concilium Tridentinum.*

Punctum V.

De cessatione privilegii.

24. Inq. 1. Quot modis cesset privilegium? R. octo modis; nempe morte concedentis, temporis lapsu, cessatione causæ finalis, renuntiatione, revocatione, non usu, abusu, & præscriptione.

25. Inq. 2. Quando cesset privilegium morte concedentis? Pro resolutione sciendum est, quid sit rescriptum gratiæ, aut justitiæ? Quid res integra, aut incepta? Quid gratia facta, & facienda? Igitur *rescriptum justitiæ* est facultas data ad exercendos actus justitiæ, sive civilis, sive criminalis: ut facultas cognoscendi de tali causa. *Rescriptum gratiæ* est potestas ad conferendum gratiose aliquid: ut ad dispensandum, & absolvendum. *Res inceptа* dicitur, quando delegatus incepit uti facultate, sibi concessa. *Res integra* est, quando nullum actum exercuit circa rem sibi delegatam. *Gratia facta* dicitur, quando alicui per se primo, & absolute conceditur facultas ad aliquid independenter ab alio; ut facultas mihi generaliter concessa ad absolvendum, dispensandum, vel conferendum beneficia. *Gratia facienda* est facultas alicui concessa intuitu certæ personæ: ut facultas Petro data de provisione certæ personæ in determinato beneficio.

26. His suppositis: dicendum est, quod gratia facta non expirat morte concedentis in rescriptis gratiæ, sive res sit integra, sive incepta; in rescriptis tamen justitiæ, si res sit integra, expirat morte naturali, sive civili delegantis: quia tota jurisdictio delegati pendet, usque dum ea uti cœperit a delegante, ergo isto deficiente, periit jurisdictio, quæ incepta non est. Si vero incepta fuerit, non expirat morte concedentis: quia ex quo incepit, jus acquisivit. Et idem dicendum est de gratia facienda: quæ, si res integra sit; expirat morte concedentis; secus vero si incepta fuerit. *Ex cap. Si super gratia, de offic. delegati in 6.*

27. Ex dictis sequitur 1. Licentiam concessam Sacerdoti audiendi confessiones non expirare morte concedentis: quia est gratia facta ipsi Sacerdoti. 2. Quod facultas mihi concessa per Bullam, vel jubileum eligendi quemlibet Confessarium approbatum; vel recipiendi ordines extra tempora, celebrandi, vel audiendi Missam in oratorio privato, & aliæ similes non cessant morte concedentis: quia sunt gratia facta. Eadem ratione omnia privilegia, indulgentiæ, sive indulta religionibus concessa non expirant morte concedentis. 3. Non expirare morte concedentis dispensationes, quæ committuntur expediendæ ab Ordinario, & aliis viris probis, & doctis: quia est gratia facta ipsi dispensando. Quod si detur Petro facultas absolvendi, vel dispensandi circa determinatas personas in favorem illarum, & res sit integra, expirat morte concedentis: quia est gratia facienda, non facta.

28. Per mortem privilegiati cessat privilegium, si fuit concessum cum expressione nominis, vel intuitu personæ: quo modo est personale. Si autem concessum fuit exprimendo tantum officium, aut dignitatem, non expirat morte privilegiati: quia tunc est reale, & transit ad successores: quod verum est, sive rescriptum sit justitiæ, sive gratiæ.

Punctum VI.

Cæteri modi, quibus cessant privilegia.

29. Privilegium concessum pro determinato tempore, hoc elapso, cessat. Quando vero conceditur absolute, perdurat usque ad revocationem. Si autem aliqua conditione concedatur, standum est naturæ, & circunstantiæ talis conditionis.

30. Per cessationem causæ non cessat privilegium absolute, & sine limitatione concessum, ut dictum est de dispensatione. Cæterum quando conceditur non absolute, sed dependenter a causa, solum quamdiu causa durat, existit privilegium.

31. Per renuntiationem perfectam, & consumatam, ut dum a Superiore legitimo acceptatur, deperditur privilegium. Renuntiatio autem privilegii solum fieri potest ab eo, cui conceditur privilegium. Unde nullus clericus potest renuntiare privilegium fori, aut canonis: quia non

sibi,

sibi, sed statui clericali conceditur. Et idem est de regularibus. Ex quo sequitur, quod privilegium concessum toti religioni, provinciæ, aut conventui, solum potest renuntiari a tota religione, provincia, aut conventu.

32. Privilegia mere gratiosa, quæ privilegiato afferunt commodum, & aliis nullum inducunt incommodum: ut confitendi, absolvendi, concionandi, celebrandi, aut audiendi Missam tempore interdicti, & similia, non amittuntur per non usum, aut contrarium usum: quia privilegium non obligat ad suum usum: & alias non datur præscriptio, cum nulla sit pars legitima, ergo non deperditur per non usum, aut per usum contrarium. Neque per non usum mere negativum, aut per contrarium usum absque animo renuntiandi, vel qui procedat ab aliquo errore, vel ignorantia, datur tacita renuntiatio, qua deperdatur privilegium, ut habens v. g. privilegium non solvendi decimas, gabellas, aut tributa, seu officia reipublicæ, licet hoc anno eas solvat, non amittit privilegium in futuro; stat enim optime privilegiatum velle conservare privilegium, licet aliquando illo non utatur.

33. Privilegia, quæ in aliorum gravamen cedunt, & aliis sunt onerosa, ut de exigendo tributo, possunt deperdi per non usum, aut per usum contrarium ratione præscriptionis: quia gravatus per privilegium alterius potest præscribere in possessione suæ libertatis tempore, quo privilegiatus, data opportunitate, & occasione, non utitur libere suo privilegio. Non autem illud amitteret, si concessum fuit cum clausula, quod eo utatur, *pro ut libuerit*: *quando voluerit*. Tunc enim usus privilegii arbitrio privilegiati relinquitur.

34. Amittitur denique privilegium per ejus abusum: nam privilegium meretur amittere, qui concessa sibi abutitur facultate. Cap. *Ubi. dist.* 34. Tunc autem dicitur aliquem abuti privilegio, quando illud extendit ultra id, quod sibi concessum est: vel ex ipsius usu sumit occasionem liberius agendi: vel quando pravis moribus fini privilegii opponitur: ut si beneficiario concedatur privilegium lucrandi fructus absque residentia ob studium; si non studeat, aut terat tempus vanis rebus, amittitur privilegium percipiendi fructus. Quando privilegio abutens eo privatur a jure in pœnam abusus, requiritur saltem sententia declaratoria criminis, ut in clerico incedente sine habitu, & tonsura, qui amittit privilegium clericalem, si ter admonitus, non resipiscat; idem est de clerico negotiatore; at quando quis privilegio abutitur, non ponendo conditionem, sub qua concessum est, ipso facto illud amittit: ut qui indignum eligit, ea vice jure eligendi ipso facto privatur.

35. Ad præscriptionem legitimam contra privilegia particularia requiritur tempus continuatum saltem decem annorum inter præsentes; & viginti inter absentes. Contra privilegia autem piarum causarum saltem triginta inter præsentes, & quadraginta inter absentes debent transire. Contra romanam Ecclesiam non datur præscriptio nisi centum annorum. Contra privilegia regularium ex jure communi requiruntur quadraginta anni. cap. *Volumus.* §. 16. *quæst.* 4. cap. *Accedentibus, de privilegiis.* Ex jure vero particularii Eugenii IV. requiruntur sexaginta anni, & amplius ex aliis Pontificibus.

Punctum VII.

De revocatione privilegii.

36. Privilegium potest revocari ab eo, qui illud concessit, vel a successore in potestate, valide sine causa, licite vero cum ea. Quod intelligendum est de subditis Principis: Privilegium enim concessum non subdito, & ab eo acceptatum, nullus potest revocare, nisi esset graviter perniciosum Regi, aut regno: quia transit in contractum, & jus quæsitum.

37. Pro intelligentia cætetorum, quæ dicenda sunt, notandum est discrimen inter privilegium *gratiosum*, *onerosum*, & *remunerativum* ex justitia, & ex gratia. *Gratiosum* dicitur, quod pendet ex benigna voluntate Principis; nam licet merita adsint, non tamen ex illis movetur. *Onerosum* est, quod datur ob aliquod onus ex-

exhibitum, aut exhibendum a privilegiato, & induit rationem contractus *do, ut des, facio, ut facias. Remunerativum* ex justitia apellatur, quando datur in præmium obsequiorum, quæ alias non erant debita: & tribuunt privilegiato jus agendi, & actionem implorandi officium Judicis pro meritorum satisfactione, ut miles strenue pugnans in bello, quin alias teneretur. *Remuneratorum ex gratia* dicitur privilegium, quando licet merita præcesserint, alias erant debita, vel ita liberaliter exhibita, ut nullum pactum, neque implicitum imbibant, ut privilegia regularium.

38. His suppositis, dicendum est 1. Quod privilegium mere gratuitum, nullius rei dominium transferens in privilegiatum, sed præbens facultatem ad agendum, vel non agendum contra jus, vel præter jus, potest a concedente, ejus successore, vel Superiore revocari valide, etiam sine causa, & licite cum illa: quia hæc privilegia, ut pote gratiosa in fieri, & conservari a Principis voluntate dependent, ergo valide revocantur etiam sine causa. Verum, quia voluntatem mutare sine causa est indicium inconstantiæ, & levitatis, & contra naturam privilegii, quod a Principe concessum decet esse mansurum, juxta regulam, *Decet, in* 6. ideo illicite sine causa revocatur,

39. Dicendum est 2. Quod privilegium, transferens dominium oppidi, hæreditatis, officii, dignitatis, & similium a privilegiato acceptatum; a nemine quit revocari absque urgentissima causa: quia est quædam donatio jam acceptata; qua ratione eędem causæ, quæ ad donationem acceptatam revocandam requiruntur, etiam ad privilegium revocandum necessariæ sunt.

40. Dicendum est 3. Privilegium onerosum, & concessum ratione dati pretii, aut operis injuncti nequit revocari, nisi ob causam boni publici, & reddendo pretium acceptum: quia omnes tenentur stare contractui inito, & obligatio oritur ex ipsa justitia.

41. Dicendum est 4. Privilegia regularium non esse remuneratoria ex justitia, sed ex gratia, posseque revocari a summo Pontifice ex justa causa: quia licet omnia privilegia regularium concessa sint a romanis Pontificibus in præmium, & remunerationem laborum, quos pro Ecclesia Dei passi sunt, & quotidie patiuntur in confessionario, continuo studio, & observantia regulari, in prædicatione ad fideles, & infideles, postposito periculo salutis, & vitæ; fiunt tamen hæc omnia præcipue ob amorem Dei, & proximi, retributionem a Deo expectando: unde non præbent jus rigorosum, aut ex justitia ad remunerationem, licet æquissimum sit, & consonum rationi merita prædicta remunerari.

42. Veruntamen privilegia regularium non censentur revocata per clausulas generales, nisi de ipsis specialis mentio fiat: neque in dubio præsumuntur revocata. Duplex enim potest esse revocatio: alia expressa, ut cum dicitur: *revocamus, annullamus*, hæc etiam potest esse *specialis*, vel *generalis. Specialis* est, cum per eam revocatur in particulari aliquod speciale privilegium. *Generalis*, cum in communi, & in genere revocantur per similes clausulas: *Non obstantibus quibuscumque privilegiis.* Alia *tacita*, ut quando princeps jubet, vel concedit aliquid, quod non potest habere effectum, nisi revocando privilegium contrarium. Igitur ad revocationem expressam privilegii, absolute loquendo, sufficit clausula generalis supra posita.

43. Item excipiuntur privilegia onerosa, & ea, quæ aliqua clausula fulciuntur, ut nequeant revocari, nisi de eis expressa mentio fiat. Idem dicendum est de privilegiis insertis in corpore juris. Et similiter de concessis a Concilio generali, ista enim a fortiori exigunt ad sui revocationem, ut de Concilio generali mentio fiat, saltem in communi. Quæ omnia intelligenda sunt, quando non constat de mente revocantis; si enim constaret Principem velle per clausulas generales revocare quodcumque privilegium, revocatum certe manebit.

44. Revocatio tacita, quæ fit per legem, privilegium, vel aliud statutum contrarium præcedenti, datur semper, ac privilegium, vel dispositio nova expeditur ex certa scientia, & notitia prioris privilegii in ea parte, qua isti est contrarium. Privilegium ergo insertum in corpore juris revocatur per dispositionem novam illi contrariam; licet in ista non

sit

sit clausula revocatoria illius ; quia Princeps non censetur ignorare ea , quæ sunt in corpore juris. Privilegium vero speciale non derogatur per legem , aut privilegium generale illi contrarium, licet procedat ex certa scientia : quia non præsumitur in Principe notitia specialis privilegii ; sed ignorare potest jura , facta, & consuetudines privatas.Cap. 1. *De constit. in 6.*

45. Aliqua publicatio revocationis requiritur , ut privilegium revocatum judicetur. Si revocatio fiat per legem contrariam , debet publicari solemniter , sicut ipsa lex : eadem enim publicatio legis est publicatio revocationis : & hæc appellatur revocatio a jure. Revocatio vero ab homine , seu privata sufficit , quod innotescat , aut intimetur per nuntium, vel epistolam privilegiato.

Punctum VIII.

De revocatione vivæ vocis Oraculi.

46. Vivę vocis Oracula nuncupatur quædam gratiæ , seu indulta , ore tenus a Pontificibus concessa : æquali potiuntur valore , ac privilegia , & solum differunt accidentaliter , in eo, quod privilegia bullata expenduntur scriptura manu Papæ subscripta ; Oracula vero non scripto, sed voce conceduntur.

47. Sciendum est autem , quod Greg. XIV. revocavit omnia oracula a se , & suis prædecessoribus concessa , præter illa , quæ authentica essent , & manu alicujus Cardinalis subscripta : vel ad instantiam Regum obtenta. Deinde Urbanus VIII. ampliavit eamdem revocatoriam quadam Constitutione , licet eam postea temperarit , declarans nolle comprehendere Oracula subscripta per Pontificis officiales.

48. Igitur per prædictas Bullas revocata sunt omnia vivæ vocis Oracula concessa regularibus,quæ suum effectum primarium sortita non sunt ante revocationem : ut si regularis per vivæ vocis Oraculum obtinuit a Pontifice gradum magistri , vel quid simile , etiam post dictas revocationes , gauderet gradu accepto , & præeminentiis illi annexis : quia effectus principalis illius privilegii, aut Oraculi est constituere graduatum in tali dignitate cum honoribus , & exemptionibus magisterii, qui effectus completus fuit ante revocationem. Neque in hac materia satis implexa amplius immorari lubet.

Punctum IX.

De confirmatione privilegiorum.

49. Confirmatio est *juris quęsiti roboratio.* Non dat novum esse , sed antiquum roborat , & ad pristinum vigorem reducit. Duplex communiter designatur. Una *in forma communi* sine speciali examine , & notitia privilegii : altera *ex certa scientia* , hoc est , cum perfecta notitia , & examine privilegii , & eorum, quæ ad illius concitionem spectant. Sed ut confirmatio ex certa scientia dicatur, non requiritur , quod totus tenor privilegii confirmandi inseratur in confirmatione. Imo sufficit , quod ex aliis verbis rescripti constet Principem cum plena facti cognitione procedere : ideoque sufficit clausula æquipollens illi *ex certa scientia*; ut est , *de plenitudine potestatis* : per quam significat , se non solum velle operari secundum jus commune , sed supra, vel contra illud : quod non præsumitur facere , nisi ex certa scientia operetur.

50. Confirmatio ergo in forma communi nihil aliud est , quam simplex approbatio privilegii; nec ampliat , nec supplet defectus , nec validum reddit , quod invalidum erat. Confirmatio vero *ex certa scientia* reddit privilegium de invalidum, validum;supplet defectus,& restituit amissum per non usum , vel contrarium usum. Excipe , si apponatur clausula : *quatenus sunt in usu.* Tunc enim non confirmantur privilegia , quæ non sunt in usu. Neque umquam revalidat privilegium , quod a principio fuit nullum , obreptitium , vel subreptitium ; quia mens Principis tantum est revalidare privilegia , vel a prædecessore revocata , vel per non usum deperdita.

51. Non tamen revalidantur privilegia revocata per jus commune, aut Concilium generale. Nec quæ cedunt in damnum tertii : ni-i confirmans ex certa scientia expresse dicat : *Non obstante revocatione juris communis , aut Concilii generalis* : vel

non obstante jure tertii. Vel quando Pontifex concedit aliquam gratiam, quam scit suum non posse sortiri effectum, nisi cum præjudicio juris communis, aut tertii; alias privilegium esset frustraneum.

52. Per confirmationem privilegiorum unius ordinis non confirmantur privilegia propria, & peculiaria alterius. Si tamen religio aliqua communicat in concessis, & concedendis, ut nostra familia discalceata, per confirmationem privilegiorum cujuslibet religionis, confirmantur privilegia istius, si confirmatio extendatur ad propria, & communicata, sive communia. Ita concessit nobis Clemens VIII. Constitut. *Romanus Pontifex* 20. August. 1603. quam ampliavit Paulus V. *die* 24. *Septemb.* 1605.

CAPUT II.

De privilegio immunitatis Ecclesiæ.

53. Nomine immunitatis intelligitur privilegium, quod habent Ecclesiæ fidelium, & domus regularium, ut sint velut civitates refugii pro omnibus, qui, commisso aliquo delicto, ad ipsas, ne capiantur, incarcerentur, aut puniantur, confugiunt. Concessum est jure civili. *Cod. tot. tit. de his, qui ad sacrosanctas Ecclesias confugiunt.* Et jure canonico. Cap. *Inter alia, de immun. Eccles.* Quod confirmavit Trid. *sess.* 25. *cap.* 20. Et ampliavit, ac declaravit Greg. XIV. *die* 22. *Maii anni* 1591. Idem fecerunt postea Bened. XIII. & Clem. XII. & novissime Benedictus XIV. Et licet immunitas hæc non sit ex jure divino, aut naturali, valde tamen utrique consentanea est. In lege enim veteri assignatæ erant civitates refugii pro delinquentibus, & templum Salomonicum tali fruebatur privilegio, ut probabiliter colligitur *ex lib. Exod.* 21. *&* 3. *Regum* 1.

54. Unde contra hoc privilegium prævalere potest consuetudo legittima, ad quam Authores recurrunt pro aliquibus casibus particularibus, sed raro admittenda est talis consuetudo, & semper in favorem immunitatis judicandum est: utpote pia causa, & favorabilis Ecclesiæ, & privilegium per modum legis in jure communi insertum, quod latam exigit interpretationem. Quibus statutis, ut materiam adeo utilem, & necessariam clarius explicemus, primo agemus de locis, quibus talis immunitas competit. 2. De personis, quibus proficit. 3. De delictis, quibus illa deperditur. 4. De effectibus illi connexis, ac de crimine, quod illius violatores committunt, & de pœnis contra illos.

PUNCTUM I.

De loco sacro, cui immunitas competit.

55. Inq. Quis sit locus sacer, cui immunitas competat? R. In primis omnes Ecclesiæ consecratæ, quæ vere loca sacra sunt, gaudent immunitatis privilegio. Deinde omnes aliæ Ecclesiæ benedictæ, quia loca sacra sunt, & Deo dicata. Etiam Ecclesia non consecrata, aut benedicta, si in ea divina officia celebrentur Ex cap. *Ecclesia, de immun. Eccles.* Pro Ecclesiis autem omnibus requiritur, quod authoritate Episcopi sint erectæ. Nec requiritur, quod in ea Eucharistia servetur, neque quod re ipsa in ea celebrentur officia, sed quod possint celebrari, sufficit, ut locus sacer sit. Nec requiritur, quod Ecclesia sit perfecte constructa, si tamen constructio continuetur. Extenditur privilegium ad Ecclesiam interdictam, & pollutam, & etiam ad destructam, & dirutam, nisi authoritate Superioris sit penitus eversa absque intentione, & spe reædificationis.

56. Non solum gaudent hac immunitate Ecclesiæ, quoad totum ambitum internum, sed quoad totam fabricam externam, cappellas, sacristias, parietes, turres, tecta, atrium, claustra, porticum, & omnia, quæ Ecclesiæ per se sunt connexa. Denique cœmeterium licet non sit connexum. Et licet jure antiquo etiam confinia Ecclesiæ cathedralis per circuitum quadraginta passus, & pro minoribus triginta extra muros civitatis gauderent eadem immunitate: Ubi vero consuetutudo contraria invaluit, non adest locus privilegio.

57. Extenditur etiam ad hospitalia, & oratoria publica authoritate Episcopi erecta. Oratorium autem privatum non gau-

gaudet, licet authoritate Episcopi erectum. Extenditur similiter privilegium ad tabernaculum sacrosanctæ Eucharistiæ, & ad Sacerdotem illam portantem, ad quem reus confugiens gaudet immunitate; nisi accidat in carcere, quo Sacerdos eam deferret. Primum habetur ex piissima consuetudine ob debitam reverentiam tanti sacramenti. Extenditur etiam ad palatium Episcopi, licet absens, vel mortuus fuerit, dummodo alteri non sit locata domus.

58. Tandem hoc extenditur privilegium ad domos, & monasteria regularium secundum totum ambitum, quod septum est, ut comprehendit etiam dormitorium, officinas, hortos, viridaria; quia licet hæc ad effectum pollutionis, & violationis non reputentur loca sacra, & religiosa, bene tamen ad effectum immunitatis, ut habetur ex cap. *Si quis contumax.* Cap. *Frater.* Cap. *Minor.* 17. *q.* 4. *Ex leg. Pateant. De his, qui ad Ecclesiam confugiunt.* Unde si quis confugiens ad monasterium se projiciat intra muros illius, aut in atrium monasterii, gaudet immunitate. Cap. *Si quis.* Cap. *Definivit.* Villæ, seu Grangiæ, quas recreationis causa habent Cistercienses, & cum illis communicantes, potiuntur eodem privilegio concesso ab Eugenio IV. Denique monasterium inceptum pro habitatione regularium contiguum Ecclesiæ, quamvis solus religiosus habitet pro fabrica, & etiam domus illi contigua, & a religioso habitata, quia in favorabilibus inceptum pro finito habetur. Hæc vera sunt inspecto jure communi præscindendo a particularibus regnorum juribus, quibus standum est; quia propter multitudinem, & extensionem delictorum, restrictum est alicubi privilegium. Pro nostra Hispania Clemens XIV. in Bulla, quæ incip. *Ea semper*: anno 1772. ad instantiam Regis catholici restrinxit immunitatem localem ad unam, vel duas tantum Ecclesias in quolibet populo, vel civitate juxta asignationem Ordinariorum; præscribendo modum extrahendi facinorosos confugientes ad alia loca sacra immunitate carentia, ne a ministris justitiæ aliqua irreverentia templis Deo dicatis irrogetur.

Punctum II.

Quæ personæ gaudeant privilegio immunitatis.

59. Dicendum est omnes fideles cujuscumque conditionis, quantumvis gravia delicta commisserint, exceptis jure expressis, possunt gaudere hoc privilegio. Unde excommunicati, suspensi, & interdicti ab ingressu Ecclesiæ non excluduntus ab hoc privilegio: quia Ecclesia in illo non tam attendit ad excommunicationem, quam ad loci sanctitatem, & reverentiam. Ulterius hæretici, si ob alia crimina, præter hæresim, ad Ecclesiam confugiant, eodem fruuntur beneficio. Infideles autem, si vere vellent converti, etiam gaudent, secus vero si nollint; quia dignum est, ut Ecclesia defendat eum, qui illi obedire cupit, & adjiciat illum, qui renuit. Unde si infidelis ante delictum dederit signa veræ conversionis, æquum est, ut Ecclesia illum defendat.

60. Similiter incarceratis, qui, fracto carcere, ad Ecclesiam confugiunt, favet dictum privilegium. Item captus a ministris justitiæ, etiam si ad supplicium duceretur, & de manibus ministrorum se eximeret, confugeretque ad Ecclesiam, gaudet ejus immunitate. Secus autem debet dici de illo, quem ministri per locum sacrum ducerent comprehensum ad carcerem: quia ipse non confugit ad Ecclesiam, sed per illam vinctus trahitur.

61. Clerici sæculares, & regulares, ubi non est consuetudo legitima in contrarium, gaudent etiam hoc privilegio immunitatis respectu suorum Prælatorum. Ita colligitur ex Constitutione Benedicti XIV. data idibus Martii 1750. quæ incipit: *Officii nostri* §. 6. & 7. Ubi declarat, quod excluduntur ab hoc privilegio immunitatis clerici, & regulares, qui crimen homicidii commisserint, ergo e contrario propter alia non sunt privati ab immunitate. Usus tamen communis stat in oppositum.

62. Gaudent etiam illa debitores, qui ne a creditoribus in carcerem mittantur, ad Ecclesias confugiunt, ut quotidiana experientia demonstrat. Extenditur etiam

ad negotiatores fallitos, illos nimirum, qui, exercentes quæstiariam negotiationem, laute, & opipare vivunt, deinde impotentes creditoribus satisfaciendi, ad Ecclesiam confugientes plures creditores misere perdunt.

Punctum III.

De criminosis, qui ab hoc privilegio excluduntur.

63. Inq. 1. Quot, & quæ sint crimina, ob quæ immunitas Ecclesiæ delinquentibus denegatur? R. Gregor. XIV. in sua constitutione supra laudata ad septem casus illa reduxit.

64. Primo exclusit *publicos latrones.* Ille dicitur publicus latro, qui palam, & publice furatur, aut per insidias in via publica, aut in domibus privatorum violenter. Sed debet constare esse publicum latronem publicitate juris, aut facti: ex quo fit, alium quemcumque furem simplicem, etiam in Ecclesia, vel ab Ecclesia aliquid surripientem, non excludi ab isto privilegio, quia solum publici latrones excipiuntur, & exceptio firmat regulam in contrarium.

65. Secundo, *viarum grasatores, qui itinera frequentata, & publicas stractas obsident, ac viatores ex insidiis aggrediuntur.* Viarum grassator dicitur ille, qui impetu graditur in viis publicis, & frequentatis, ut viatores expoliet, vulneret, vel occidat. Cum istis numerantur *depopulatores agrorum*, qui videlicet agros alienos, segetes, vineas, oliveta, aut fructus devastant, ac destruunt.

66. Tertio, *qui homicidia, & mutilationes membrorum in ipsis Ecclesiis, vel cœmenteriis committere non verentur.* Tales, sive existentes in Ecclesia occidant, vel mutilent existentem extra Ecclesiam, & potiori jure, si existentes extra Ecclesiam occidant existentem intra illam; mandantes autem, vel consulentes occisionem in Ecclesia non excluduntur ab immunitate. Quia privatio immunitatis est lex pœnalis, quæ limitari debet tantum ad expressum.

67. Quarto, *qui proditione proximum suum occiderit.* Verum licet ex constitutione Gregoriana solum proditor homicida immunitatis privilegio excludatur; ex laudata tamen Benedict. XIV. §. 9. de omni homicidio directo, etiam in rixa commisso, dummodo casuale non sit, aut ex necessaria defensione, idem dicendum est. Comprehendit enim, *quemcumque homicidam, sive virum, sive mulierem, sive laicum, sive ecclesiasticum sæcularem, aut cujusvis ordinis regularium regularem, qui etiam baculo, aut saxo proximum suum occiderit.*

68. Quinto excluduntur *assassini.* Dicitur *assassinus*, qui pecunia, aliove quocumque pretio conducitur ad Christianum occidendum. Sufficit autem promissio, & acceptio pretii pro tali occisione, ut, ea secuta, excludatur a privilegio immunitatis. Sed mandantes, aut consulentes, & idem est de mediatoribus, & complicibus, vel fautoribus assassinatus, incurrunt dictam pœnam, etiam morte non secuta. Ex cap. 1. *de hom. in 6.*

69. Sexto *hæresis.* Ratione istius immunitate privantur hæretici, cum sit gravissimum crimen Ecclesiam Dei funditus evertens. Idem intelligas de recipientibus, occultantibus, defendentibus, aliove modo hæreticis auxilium præstantibus, si quatenus hæretici sunt, eis opitulentur, secus esset in foro interno, si quia amicus, aut consanguineus aliquis eis auxilium præberet. In quo etiam casu privaretur immunitate in foro externo, quia præsumeretur suspectus hæresis, cui non suffragatur immunitas.

70. Septimo privantur hujusmodi privilegio *rei læsæ majestatis in personam ejusdemmet Principis.* Crimen læsæ majestatis in personam Principis est quælibet illius læsio, percussio, vulneratio, machinatio, seditio, conjuratio, vel proditio. Sufficit ergo, quod crimen inferatur in personam Principis per aliquam ex istis actionibus, ut tamquam reus læsæ majestatis immunitate privetur. Fabricatio autem, vel falsificatio monetæ, licet sit crimen læsæ majestatis, non tamen in personam Principis, sed in ejus statum.

71. Bened. XIV. in laudata constitutione alium addit casum, quo immunitas nullatenus valet, videlicet, pro violatione ipsius immunitatis, quando magistratus, judices, aut eorum officiales ab Ecclesia delinquentes extrahunt, vel ipsa loca immunia obsident, aliisque artibus confugientes ad illa impedire te-

me-

mere præsumunt, vel alimentis eis denegare efficiunt. Similiter excipiuntur surripientes, & asportantes ex malo fine Eucharistiam, & etiam mandantes, ut habetur in Bulla ejusdem Pontificis incipiente: *Ab Augustissimo, data 5. Martii 1744.*

Punctum IV.

De effectibus hujusmodi immunitatis.

72. Primus effectus immunitatis est, ut criminosus ad Ecclesiam confugiens in ea capi, aut ab ea invitus extrahi non possit. Unde si per vim ab aliquo extrahatur, non poterit a Judice capi, sed Ecclesiæ restitui debet. Si vero blanditiis, vel dolosis verbis inductus reus a loco immuni exeat, potest capi, & puniri a Judice, & idem est, si libere, & sponte exeat.

73. Secundus effectus est, ne reus in loco immuni vinculis alligetur, vel alio modo personaliter vexetur. Tertius, ne existenti in Ecclesia impediantur alimenta, & cætera vitæ necessaria. Quartus, ne bona propria delinquentis, quæ secum ad Ecclesiam tulerit, auferantur. Quintus, ne reus, dum in Ecclesia existit, damnetur ad mortem, vel ad aliam pœnam corporalem: licet ex consuetudine Judex possit exquirere, & citare reum, & proferre in eum sententiam, quæ executioni nequit mandari, quandiu reus immunitate gaudeat.

74. Sextus, quod extractus extra casus in jure exceptos ante omnia debeat Ecclesiæ restitui ob regulam generalem: quod expoliatus ante omnia est restituendus. Sufficit autem, quod cuilibet Ecclesiæ restitutio fiat. Septimus, quod extractio injusta, & omnes actus ex illa secuti; nullius roboris sint, utpote facti a Judice non competente. Extrahens violenter reum ab Ecclesia non committeret proprie peccatum injustitiæ in reum; sed tantum sacrilegii contra locum sacrum, juxta D. Thom. 2. 2. *q.* 99. *art.* 2. *ad* 3.

75. Octavus denique effectus immunitatis est, ut si Judex velit extrahere reum ab Ecclesia extra casus permissos, illi per vim spiritualem resisti possit a clericis, vel religiosis; & etiam claudendo ostia, abscondendo reum; eumque de manibus ministrorum defendendo, & illis intimando pœnas ecclesiasticas contra violatores immunitatis in jure sancitas.

76. Inq. Qualis sit culpa immunitatem Ecclesiæ violare? R. Est culpa sacrilegii: quia divinam offendit majestatem, qui ejus domum violat, & profanat; meritoque reputatur reus læsæ majestatis divinæ: quare ex jure civili crimen hoc pœna capitali, & ultimo supplicio punitur. Per jus autem canonicum pœnitentia publica, & pœna pecuniaria in cultum Ecclesiæ violatæ applicanda, arbitrio Episcopi puniri potest. Præterea ex Bulla Gregorii, & alius excommunicatione majori lata plectitur: a qua solum Episcopi possunt absolvere.

77. Nota, quod licet expellentes a loco sacro reum, violent immunitatem; regulares tamen, qui ex justa causa illum a suo monasterio expellunt, nullatenus violatores immunitatis censendi sunt, maxime si in suis constitutionibus ita disponatur, ne videlicet quies, & religiosa observantia ob talium consortium perturbetur.

78. Extra casus vero exceptos, clerici tradentes reum judicibus sæcularibus, gravissime delinquunt, incurruntque irregularitatem, si reus occidatur, aut mutiletur. In casibus autem exceptis libere ipsis tradendus est, puniendus pro qualitate delicti, ac si ad Ecclesiam minime confugisset. Verum hoc fieri debet consensu, & licentia Episcopi, ad quem pertinet judicare, an casus exceptus sit, vel non. Nec ab Ecclesia, vel monasterio regularium debet extrahi reus etiam in casibus exceptis, inconsulto monasterii Prælato, ut præcipit Clem. XIV. in citata Bulla *Ea semper.*

Caput III.

De quibusdam privilegiis peculiaribus regularium.

Punctum I.

De Judice conservatore regularibus concesso.

79. Inq. 1. Quid sit Judex conservator er-

regularium? R. Est *Judex a Papa delegatus ad tuendos regulares ab in juriis illis illatis, illorum bona, jura, & privilegia defendendo.* Nam cum regulares in causis, & litibus cum extraneis solum Papam habeant pro Judice, ad quem passim recurrere vix est possibile, ideo Sedes apostolica eis concessit Judices, qui eos a manifestis injuriis defenderent : Sed caute, modeste, & solum necessitate coacti, quando injuriæ sunt certæ, debent regulares uti hujusmodi privilegio.

80. Inq. 2. Unde constet de hoc privilegio ? R. Constat ex Bulla Sixti IV. incipiente : *Dum attenta*, Carmelitis concessa. Item ex alia ejusdem Pontificis data pro quatuor ordinibus mendicantium, ex privilegiis Pii V. Julii II. aliorum Pontificum ; unde nullus de eo dubitat. Conservatores autem electi a regularibus tenentur hoc munus sub culpa gravi acceptare : nisi fuerint religiosi, isti enim ex aliis privilegiis possunt se excusare ab hujusmodi commissione. Non expirat hæc morte Pontificis, quia habetur ex anterioribus, & quia est gratia facta.

81. Inq. 3. Quas qualitates habere debeat Conservator eligendus ? R. Debet esse persona in dignitate ecclesiastica, vel personatu constituta. Ut Cardinalis, Archiepiscopus, Episcopus, eorum Vicarii generales, Abbas, canonicus Ecclesiæ Cathedralis, non Collegiatæ, nisi dignitate gaudeat, etiam Prælati regulares, tam superiores, quam locales possunt elegi. Nobis autem vetitum est ex nostris legibus 3. p. cap. 15. n. 5. hoc munus acceptare, nisi ex mandato expresso Pontificis.

82. Inq. 4. Qua authoritate gaudeant Conservatores regularium ? R. Gaudere authoritate pontificia intra loca, & Diœceses suæ electionis ; sunt enim delegati Pontificis. Unde nequeunt impediri ab aliquo, esto sit Nuntius, aut Legatus a latere sub pœna excommunicationis, vel suspensionis a divinis *latæ sententiæ*. Imo si opus fuerit, valent contra eos procedere ad regulares de manifestis injuriis defendendos. Verum si Conservatores limites suæ facultatis excedant, incurrunt suspensionem a suo officio per annum, & pars, quæ id procuravit, effectu secuto, incurrit excommunicationem, a qua absolvi nequit, nisi satisfacta integraliter altera parte damnificata. Curent regulares ab hujusmodi privilegii usu abstinere, nisi urgente necessitate fuerint adacti ; plus enim valet uncia pacis, quam libra victoriæ, maxime cum Superioribus, aut Episcopis.

Punctum II.

Quædam dubia circa regulares.

83. Inq. 1. Quid possint regulares in suis Ecclesiis circa festos, & jejunia populo nuntianda ? R. Hoc, & alia dubia resolvi a sacra Cong. 2. *Julii* 1620. *Primum*, si poterunt regulares in suis Ecclesiis dies festos, & jejunia populo nuntiare tempore offertorii in Missa ? Respondit : *non prohiberi dies festos, & jejunia in suis Ecclesiis nuntiare.* 2. Si poterant recipere oblata, vulgo *ofrendas del pueblo* in Missa conventuali, & pacem populo dare ? R. *Posse, dummodo a perambulatione per Ecclesiam, ac similibus eleemosynarum extorsionibus abstineant.* 3. Si per Parochiam extra Ecclesiam possint portare pallium, vel pluviale ? R. *Non posse.* 4. Quando vocantur ad corpus defuncti tumulandum, si debent ire ad Ecclesiam, ubi clerici congregantur, vel ad domum defuncti, vel expectare eos in itinere ? R. *Parochialem Ecclesiam accedere, ubi clerus congregare consuevit.* Sed contrarium est consuetudine introductum, saltem in Hispania. 5. Si possunt celebrare diebus festis primam Missam, ante quam Parochus in sua Parochia eam celebret ? *Prohiberi non posse, quominus Missa in Ecclesiis regularium celebretur ante Missam parochialis Ecclesiæ.* 6. Si possint in Missa publicare præcepta Ordinarii, & admonitiones pro matrimoniis ? R. *Non posse publicare matrimonia* ; in quo tacite aliam partem concessit. 7. An possint prædicare in suis Ecclesiis in adventu, & quadragesima, si in parochiali prædicetur ? R. *Posse, petita tamen benedictione Episcopi.* 8. Si possint portare pallium, & stolam, quando processiones sui ordinis extra suas Ecclesias faciunt ? R. *Non licere regularibus hujusmodi processiones facere extra Ecclesias, & ambitum illarum.* Intellige, nisi adsit consue-

suetudo in contrarium, vel consensus Episcopi. 9. Si possunt admittere in suis Ecclesiis mulieres, quæ prima vice post partum, ut prolem Deo offerant, accedunt? R. *Regulares non prohiberi in eorum Ecclesiis mulieres post partum ad purificationem admittere.* 10. Si, quando religiosus aliquis extra conventum moritur, cui Parochus sacramenta administravit, poterunt cadaver inde extrahere, & ad monasterium adducere? R. *Posse regulares, extra claustra decedentes, ad eorum Ecclesias deferri, etiam inconsultis Parochis.*

84. Inq. 2. An regulares vocati ab Episcopis ad processiones publicas adire teneantur? R. affirm. constat ex *Trident. sess.* 25. *cap.* 13. Sed cum ibidem habeatur; *His tantum exceptis, qui in strictiori claustra perpetuo vivunt*, ideo cum nostra clausura sit strictior aliis, Clemen. VIII. duplici Bulla concessit nobis privilegium, ne compellamur assistere processionibus. Idem indulsit Paulus V. ex quo fit commendabilior nostris religiosis clausura a regula, & constitutionibus sibi præscripta. Ideo illam observare curent præcipue tempore talium processionum: magnæ enim inconsequentiæ redargui poterunt, si exempti ab eis motivo clausuræ, extra eam absque necessitate se præbeant conspiciendos. *Neque in die Processionis e domo particulares egrediantur*, ait Const. nostra 1. *p. cap.* 9. *num.* 7.

Punctum III.

De sepultura ecclesiastica.

85. Ex dictis in tractatu de simonia constat, quid sit sepultura ecclesiastica, & quomodo possit vendi. Si mortuo emptore nullus supersit hæres, aut successor, potest a Rectore, vel Prælato Ecclesiæ aliis consignari; non tamen inscriptiones, aut insignia prioris patroni sunt delenda, sed ad ejus memoriam relinquenda.

86. Inq. 1. Qui sint privati sepultura ecclesiastica? R. Pagani, judæi, & alii infideles, hæretici, apostatæ a fide, schismatici, excommunicati vitandi, interdicti, parvuli non baptizati, se ipsos occidentes, duellantes, & alii publici peccatores, ut usurarii, meretrices, concubinarii, blasphemi, religiosi proprietarii, & publice omittentes recipere sacramenta confessionis, & communionis, saltem semel in anno, nisi ante mortem resipuerint, constat ex rituali Pauli V.

87. Inq. 2. Quis possit sepulturam sibi eligere? R. Omnis pubertatem nactus, etiam si servus sit, est liber pro eligenda sepultura, ubi voluerit, ut constat ex jure canonico, *de sepult. in* 6. Pater, imo & mater, illo mortuo, potest eam eligere pro filiis impuberibus. Electio autem sepulturæ probatur duobus testibus, vel ex scriptura simplici manu propria subscripta, vel ex testamento, aut codicillo. Quando quis moritur sine electione sepulturæ, sepeliendus est in sepulcro suorum majorum.

88. Inq. 3. An Parochi, vel religiosi sepelientes cadaver in Ecclesia, cui non competit, peccent graviter? R. affirm. Quia fit injuria tum ipsi defuncto, tum Ecclesiæ, cui debetur: ideoque restituere tenentur tam cadaver, quam proventus ex funere acceptos. Constat ex cap. 4. *de sepult. in* 6.

89. Inq. 4. An exhumantes cadavera sepulta, ut expolient ea, grave peccatum committant? R. Affirm. constat ex cap. *Infames, q.* 1. Ubi sepulcra violantes, aut cadavera expoliantes declarantur infames. Verum non tenentur expolia restituere, quia habentur pro derelicto consumenda sub terra. Nequeunt exhumari corpora perpetuæ sepulturæ tradita, ut transferantur ad alium locum, vel a Judice recognoscantur, sine consensu Episcopi. Cap. *Corpora sanct. de consec. dist.* 1. Et licet aliqui asserant, id posse fieri a Prælatis regularibus, ex privilegio Leonis X. res est incerta, proindeque sine Episcopi licentia fieri non debet.

90. Inq. 5. An religiosi possint eligere sepulturam? R. Sub distinct. nam Prælati valent eam eligere, locales in suo conventu, Provinciales in tota Provincia, & Generales in toto Ordine; subditi vero, cum non habeant velle, aut nolle, nequeunt eam eligere. Cap. *ult. de sepulturis in* 6. Verum si ægrotet in loco remoto a suo conventu, potest eligere Sepulturam religiosus etiam subditus; alias se-

sepeliri debet tunc in Parochia.

91. Monasterii familiares, qui actu serviunt, & resident intra septa, ac ibi degunt, si moriantur absque electione sepulturæ, ibidem sunt sepeliendi ex privilegio Sixti IV. Carmelitis concesso. Idem dicunt plures de sæculari moriente in monasterio, si in eo ægrotet, & moriatur, sepultura non electa; sed verius est debere sepeliri in Parochia, ut pluries declaravit sac. Congreg.

92. Inq. 6. An regulares gaudeant privilegio ad sepeliendos in suis Ecclesiis eligentes in eis sepulturam? R. Affirm. constat, omissis antiquioribus, ex privilegio concesso a Clemente VIII. qui sub excommunicatione Papæ reservata vetuit quibusdam Parochis, ne pro associandis defunctis, in regularium Ecclesiis sepeliendis, plus peterent, quam pro ipsis ferendis ad Parochiam offerre solent. Idem confirmavit Urbanus VIII. dicens: *Ne Parochi plus percipere possent in sepulturis, quæ fiunt in Ecclesiis regularium, quam in eis, quæ fiunt in propriis sæcularium clericorum.* Idem Pontifex decrevit hæredes defuncti liberos esse adconvocandos clericos sibi bene visos, & ad contribuendam eis cotam sibi bene visam, quin constringatur in quantitate, qualitate, aut numero. Nec sub gravi valet Parochus exigere quidquam ultra id, quod sibi debetur, nec cogere hæredes ad facienda in Parochia suffragia, quæ in Ecclesia regularium velint celebrare.

93. Inq. 7. A quo fieri debeat officium super cadavera delata ad Ecclesias regularium? R. Sunt facienda a regularibus, quod tenet etiam de Ecclesiis monialium sibi subjectarum. Constat ex declaratione *sac. Cong. 8. August. 1629.* Oblata autem ratione funerum in monasteriis, eisdem omnino debentur. Ex cap. 1. *de statu Monach.*

94. Inq. 8. An poscentes sepeliri habitu regularium, aliquas lucrentur indulgentias? R. affirm. Consecuntur enim sine dubio aliquas indulgentias concessas ordini, cujus habitu volunt sepeliri, si ponatur habitus saltem super lectum moribundi; ita ex privilegiis concessis a Leone X. & Adriano VI. asserit Lezana *tom. 2. v. habitus regularis n.* 9. addens eas, pro mortuis, seu morientibus, concessas, non esse revocatas a Paulo V. Vid. *Ferrar. v. Indulg. art. 5. n. 38.*

95. Inq. 9. In qua Ecclesia sepeliri sit utilius defunctis? R. In illa, in qua cum majori frequentia, gravitate, & devotione officia divina persolvuntur: animæ enim defunctorum participant proximius, & quodam jure de suffragiis, & officiis divinis, quæ celebrantur in Ecclesia, ubi eorum corpora sunt sepulta, ergo quo dicta officia peragantur frequentius, & eum majori devotione, eo amplius cedunt in earum suffragium.

Punctum IV.

De quarta funerali.

96. Inq. An regulares debeant solvere quartam funeralem? Pro responsione nota, quod *quarta funeralis* dicitur *portio de funeralibus, & legatis Parochiæ competens.* Hæc portio aliquando fuit tertia pars, aliquando dimidia, sed frequentius quarta. Olim dabatur etiam Episcopis, & dicebatur *quarta canonica*, quæ jam non est in usu, saltem in Hispania; ideo solum est quæstio de quarta funerali.

97. R. 1. Regulares debere eam solvere, nisi gaudeant privilegio in contrarium. Constat ex *Clement. Dudum, de sepult.* Omnes tamen, vel fere omnes regulares eo gaudent ex pietate summorum Pontificum, qui ante, & post Tridentinum eis liberaliter concessere illud in remunerationem meritorum; quæ in obsequium Ecclesiæ, & fidelium præstare continuo satagunt.

98. R. 2. Carmelitas excalceatos esse exemptos a solutione quartæ funeralis. Constat ex privilegio ipsis specialiter concesso a Clement. VIII. in Bulla, quæ incipit: *Decet romanum Pontificem, data 5. Julii 1595.* Ubi confirmat anteriora privilegia Nicolai V. & Julii II. qui toti Ordini Carmelitano idem antea indulserunt. Constat etiam ex alia Bulla ejusd. Clem. VIII. incipiente: *Quod semel ab apostolica sede* expedita 24. *Maii 1597.* Ubi audita lite a quodam Rectore suscitata contra Carmelitas Discalceatos circa solutionem quartæ funeralis, illos ab eis absolvit, Rectori perpetuum silentium imponendo. Idem patet ex diversis decla-

ra-

rationibus sac. Cong. & ex quinque sententiis definitivis Salmanticæ contra varios Ecclesiarum Rectores a nostro collegio obtentis; quæ videri possunt in *Cursu Salm. Moral. tr. 18. de privil. cap. 13. n. 227.*

99. Væ igitur illis Prælatis, qui ex oscitantia, ignavia, aut timore mundano hujusmodi privilegiis cedunt cum gravi præjudicio monasteriorum! Quia sicut æquum est, ut Parochis detur, quod sibi jure debetur; ita æquissimum est, ut a Prælatis jura monasteriorum sollicite, & religiose defendantur.

Punctum V.
De concionatoribus.

100. Inq. 1. Quid requiratur in concionatore? R. Quatuor conditiones inter alias requiri, nempe status clericalis, scientia sufficiens, honestas vitæ, & facultas, seu licentia legittima. Dicimus *inter alias*, quia in primis requiritur vox clara, sonora, & pronunciatio expedita, hæc quippe pro omni oratione rethorica est admodum necessaria, ut ajebat Demosthenes. Sed nunc de conditionibus moralibus agimus.

101. Requiritur itaque *primo* status clericalis, quia concionari, licet non sit actus ordinis sacri, est tamen munus ecclesiastici magisterii, ideoque requirit saltem primam tonsuram. Error enim est satis crassus, quod quilibet laicus possit explicare sanctum Evangelium, & prædicare verbum Dei. Quo circa hæretici misere errant, quia quemlibet docere posse sacram Scripturam, se jactant. *Secundo*, requiritur scientia sufficiens, sine qua magisterii munus, uti est concionatoris, adimpleri minime valet. Ignorantia enim plurium errorum mater est. Unde apud nos provide statuitur, quod *prædicare nemo audeat, nisi prius Philosophiæ tribus annis, & Theologiæ scolasticæ, & expositivæ, & per alios tres moralis theologiæ, & canonum studio operam dederit, & a Provinciali, & aliis designatis fuerit examinatus, & per secreta suffragia idoneus inventus. 2. part. Constit. cap. 10 n. 1.*

102. *Tertio* requiritur in concionatore honestas vitæ, aut probitas morum, nam prædicatio operibus confirmari debet, ita ut concordet sermo cum vita, ne concionator similis sit Phariſęis, qui aliud docebant, & aliud faciebant. Hinc fortasse deploratur hodie adeo exiguus concionum fructus, quia concionatores non sunt sicut Prophetæ antiqui, vel sicut Apostoli in sanctitate vitæ. Vide Sanctam Theresiam in lib. Conceptorum amoris Dei, cap. 7. num. 3. Aliqui censent concionari in peccato, esto occulto, esse peccatum grave: sed alii putant solum esse veniale, secluso scandalo, ut si peccatum concionatoris esset publicum, quia, ut diximus, prædicare non est actus ordinis sacri, nec deposcit necessario statum gratiæ. *Quarto* requiritur ad concionandum facultas legitima, quia prædicare, aliosque docere, est munus proprium Episcopi, quod nemo potest sibi arrogare sine legitima facultate. Hæc facultas est legitima *missio*, juxta illud Apost. *ad Rom. 10. Quomodo prædicabunt, nisi mittantur?* Regulariter solum conceditur Sacerdoti, aut Diacono.

103. Inq. 2. A quo recipiant regulares facultatem prædicandi? R. Eam recipiunt a summo Pontifice sub triplici conditione. *Prima*, quod sint prius examinati, & approbati a suis Prælatis. *Secunda*, quod cum hac approbatione se præsentent Episcopo. *Tertia*, quod ab eo petant licentiam prædicandi in propriis Ecclesiis, & pro non suis eam obtineant. Ex quo fit, quod ad prædicandum in suis Ecclesiis sufficit regularibus licentia ab Episcopo petita; pro Ecclesiis vero non suis debent habere licentiam petitam, & obtentam. Omnia constant ex *Conc. Lat. sub Leone X. & ex Trid. sess. 5.*

104. Inq. 3. An, quando regularis petit licentiam prædicandi in propriis Ecclesiis, si Episcopus non solum non concedat, sed positive contradicat, valeat nihilominus in eis prædicare? R. negat. Constat expresse ex Bulla Clem. X. *Superna*, ubi decernitur: *Quod si Episcopus benedictionem ne dum concesserit, sed etiam contradixerit, nec in prædictis quidem Ecclesiis licere regularibus prædicare: eosque contravenientes ab illo, tamquam Sedis apostolicæ delegato, censuris, aliisque pœnis ecclesiasticis coerceri, & puniri posse.* Cum hæc verba decretoria sint, non adest locus oppositæ sententiæ

nixæ in Trident. ubi conceditur regularibus prædicare in suis Ecclesiis petita, & non obtenta licentia. Sufficit quippe licentia petita, dum Episcopus non contradicit; si vero non concedat, & simul contradicat, non sufficit, nec potest regularis prædicare adhuc in propria Ecclesia, quidquid alii dicant.

105. Inq. 4. An regulares volentes prædicare in Ecclesiis non suis possint ab Episcopo in doctrina examinari? R. affirm. Constat ex dicta Bulla *Superna*, ubi dicitur, *posse autem Episcopum licentiam concessurum regularibus in Ecclesiis, quæ suorum ordinum non sunt, prædicare volentibus, illos. .... Quoad doctrinam examinare, si ita ipsius arbitrio, quod moderatum, & discretum esse debet, visum fuerit.* Unde sententia contraria in textu Concil. Later. fundata jam non est audienda.

106. Inq. 5. An regularis, obtenta licentia, prædicare valeat in Parochiis, repugnante Parocho? R. Posse de jure; non tamen expedire. Ratio primi est, quia supponitur regularis cum facultate obtenta ab Episcopo, qui Parochus Parochorum est. Non tamen expedit illius usus ob excusanda jurgia, & scandala, quibus fructus ex concione speratus arescat. Parochus utique potius optare, quam repugnare debet, sive per se, sive per alios, quod populus pascatur verbo Dei, & nomen Jesu per quemlibet annuncietur; si tamen repugnet, regulari pro tunc congruit omittere concionem ad ædificationem, & pacem fovendam. Quod a fortiori observari oportet, si Episcopus, qui prius licentiam concessit, subinde reluctetur. Imo idem efficiat regularis, quando ex diverso ordine alius concurrit, & contendit prædicare in eadem Ecclesia, quia tunc prudens silentium, & religiosa modestia erit concio utilior.

107. Inq. 6. Quando regulares nequeant prædicare in propriis Ecclesiis? R. Quando Episcopus ipse prædicat, vel coram se facit solemniter prædicare. Constat ex Clem. *Dudum*, *de sepult.* Ratio primi est, quia Episcopus est magister populi, & dum magister loquitur, silere cæteri debent. Secundi vero, quia electus ab Episcopo pro solemni concione coram se habenda, perinde se habet, ac Episcopus ipse. Aliis autem in casibus, licet Episcopus assistat concioni in sua Cathedrali, possunt regulares in propriis Ecclesiis concionari, aut ait Bened. XIV. *in Syn. lib. 9. cap. 17. num. 7. & 8.*

Punctum VI.

De materia concionum.

108. Inq. 1. Quid debeant concionatores prædicare? R. Debent prædicare Christum crucifixum, regnum cœlorum, pœnitentiam peccatorum, præmia virtutum, & supplicia delictorum. Hoc est prædicare verbum Dei. Hæc est materia propria concionum, in quibus evangelica doctrina, & sacra Scriptura in sensu a sanctis Patribus explicato, & ab Ecclesia approbato denuncianda est. Curent etiam concionatores inculcare, ut confessiones a pœnitentibus recte fiant, nihil tacendo ex rubore, sed explicando plane omnia peccata cum vero dolore, & proposito firmo emendationis; nam major pars Christianorum ex defectu bonarum confessionum damnatur. Unde utilissima est concio, in qua omnia necessaria pro facienda bona confessione accurate declarantur.

109. Inq. 2. An circa alia extra prædicta concionari liceat? R. affirm. Pro quo nota primo, quod concio est *sermo publico a legitimo ministro prolatus*, & *ad bonum spirituale ordinatus.* Per ly *sermo publicus* convenit concio cum quolibet sermone, sive in Aulis, sive in Consistoriis politicis recitato; differt tamen ab eo per ultimas particulas: cum igitur concio ad bonum spirituale dirigatur, quidquid ad illud conducat, erit utilis materia sermonis.

110. Nota secundo, quod triplex potest esse concio, vel sermo, nempe *dogmaticus*, *Panegyricus*, & *moralis. Dogmaticus* est, in quo dogmata fidei explicantur, præcipue si fiat Judæis, aut infidelibus. *Panegyricus*, in quo laudes, & excelentiæ Dei, B. Virginis, aut alicujus sancti prædicantur. *Moralis*, in quo divertere a malo, & facere bonum, detestari vita, & virtutem amplecti ex professo suadetur. Unde licet omnis concio sit moralis, quia ad bonos mores, &

pro-

profectum animæ ordinatur; tamen quia hoc bonum variis mediis assequi valet, præfata divisio, ac differentia in concionibus attendi debet. Congruit quippe diverso tempori, & circumstantiis diversitas concionis, ut videre est etiam in sanctis Patribus Ambrosio, Augustino, Bernardo, Ildefonso, & aliis. Semper tamen quædam moralia, & aliqua explicatio doctrinæ Christianæ opportune adhibenda sunt, nisi circumstantiæ aliud deposcant. Potest etiam concio esse funebris, ut in funeralibus Regum, & Nobilium adhiberi solet. Materia hujus concionis valet esse exponere virtutes, & bona opera defuncti, vera, & sincera; nemo enim est, qui aliquid bonum non fecerit. Item brevitas hujus vitæ, æternitas futuræ, quod mors æquat omnia, nemini parcit, hodie mihi, cras tibi, quod nihil jubat in morte vanitas, sed vera humilitas, vera virtus, & similia.

111. Inq. 3. quibus fulcire debeat concionator sua proposita, seu themata? R. debet 1. illa fulcire authoritate sac. Script. & traditionum in sensu ab Ecclesia approbato. Hæc est præcipua auri fodina, ex qua deducenda sunt fulcimenta omnis concionis. 2. Ex authoritate Conciliorum. 3. Ex doctrina SS. PP. sacrorum Canonum, & Theolog. graviorum. Insipidus etiam erit sermo Concion. Carmelitæ, si sancta M. & illuminata Doctrix Theres. ibi non audiatur, cum Ecclesia universalis a Deo supliciter postulet, ut *cœlestis ejus doctrinæ pabulo nutriamur.* Pro qualibet enim Concione, & pro omni materia copiosa est SS. Doctrix in suis cœlestis sapientiæ documentis, *Quibus fidelium mentes ad supernæ patriæ desiderium maxime excitantur*, ut in ejus festo lętanter canit ipsamet Ecclesia, sed heu! pluribus prædicatoribus vere applicari potest illud discipulorum Pauli Ephesi morantium. *Sed neque, si Spiritus sanctus est, audivimus.* Act. 19. turpissima quidem, & deploranda ignorantia, maxime in discipulis tantæ Magistræ. Non ita vere docti, veraque sapientia imbuti, etiam exteri, inter quos maxime effulget vigilant. Pastor Pampel. D. D. Steph. Antonius Roxas, & Aguado, cujus labia semper, & ubique eructant Doct. S. Matris in suo pectore intime infixam. 4. Ex historia Eccles. & aliis locis theolog. de quibus tr. 1. n. 20. ubi quædam omni Theologo, & Concion. utilia, tamquam fundamenta totius operis jecimus.

112. Inq. 4. A quibus abstinere debeat concionator? R. Debet in primis abstinere a subtilioribus quæstionibus populo rudi exponendis, ut jubet Trident. *sess. 23. in princip.* Deinde nequit concionator regularis in concionibus petere eleemosynas pro determinatis pauperibus sine licentia Episcopi *ex declarat. sacr. Congreg.* Abstinere generaliter debet a verbis, & actionibus, quæ decori, & gravitati ministerii non congruant. Caveat igitur a proferendis falsis, & incertis miraculis, aut prophetiis, ab insipidis descriptionibus circumstantiarum loci, personæ, temporis, & similium: a fabulis Poetarum, nisi breviter, & aptissime quandoque veniant; a fabellis, facetiis, & verbis inutilibus, præcipue vero ab illis, quæ contra aliquem in particulari accipi possunt. Doctrina enim in universali, non in particulari danda est a concionatore. Maxime vero abstineat invehere in publico contra ecclesiasticos, Prælatos, Episcopos, & Magistratus.

113. Unde in septem casibus potest suspendere, & punire Episcopus concionatorem etiam regularem, ut regularium exemplo alii attentare similia non audeant. 1. Si prædicet miracula falsa, aut incerta. 2. Si prædicet prophetias sine fundamento in sacra Scriptura; vel a Papa, aut Ordinario non approbatas. 3. Si predicando, de Episcopis, vel de suis Prælatis detrahat. 4. Si prædicet propositiones erroneas. 5. Si proferat propositiones scandalosas. 6. Si prædicet propositiones hæreticas. 7. Si prædicet, Episcopo contradicente, pro ut supra. Sic habetur in citato *Concil. Lateran. Trid.* & Bulla *Superna.* Ubi etiam cavetur, ne Episcopus privet omnes simul concionatores unius conventus.

114. Prædicare prophetias, indulgentias, aut miracula falsa est peccatum grave, quia est mendacium perniciosum in materia gravi. Secus est de citationibus falsis, supposita veritate doctrinæ, ut si pro Jeremia citetur Isaias; pro Augustino Ambrosius, aut unum caput pro alio; hoc enim veniale non excedit. Regulares in suis concionibus ad populum tenentur uti Evangeliis, & Epistolis cleri sæcularis Ecclesiæ, ubi prædicant ex declaratione sacræ Congreg.

115. Debet etiam concionator in reprehendendis vitiis abstinere a contumeliis, injuriis, & execrationibus, monen-

nendo suaviter, & efficaciter ad ea vitanda, ita ut prius rationibus, & exemplis opportunis intellectum audientium convincat, ut subinde lucretur eorum voluntatem. Vox concionatoris semper sit gravis, & naturalis sine clamoribus, aut vociferationibus; non semper in eodem tenore, sed quendoque mitior, quandoque acutior, sive altior, accomodata, prout exigunt oratio, & res, quæ dicuntur. Caveat orator, ne sit nimis velox, aut nimis tardus in dicendo, quia primum confusionem; secundum tædium affert. Curet etiam, ne sit nimis longus in concione, quia concio nimis longa fastidium generat.

116. Quapropter etiam Missionarios monere velim, ne sint nimis onerosi fidelibus: vel demorando in eodem oppido, plusquam oportet, & prudentia dictat, vel prolongando conciones ipsas prolixius, quam congruit; quia primum præfert gravamen populis, & secundum nauseam, & molestiam audientibus. Curent igitur omnia suaviter disponere, ita ut libenter admittantur, jucunde audiantur, ac tandem comiter, & reverenter, ut eorum Apostolico muneri congruit, dimittantur.

117. Actio concionatoris est comes, & complementum locutionis, ideo debet esse conformis rebus, quæ dicuntur, ita ut deserviat pro majori explicatione, & intimatione vocis. Quapropter non semper eadem, licet semper modesta, & gravis esse convenit. Sit etiam naturalis sine affectatione; affectatio enim, tam in voce, quam in actione omnino vitanda est. Vitandi pariter sunt quidam gestus, & motus histrionici pedibus, capite, & manibus: solum motu dexteræ manus, rarius sinistræ utatur concionator ad suas affectiones melius indicandas: numquam pulpitum manu percutiat, nec pede supplodat, aut brachia nimis protendat, omniaque alia indecora fugiens, studeat, ut vox, actio, motus, & gestus modestiæ, gravitati, majestati, & sanctitati loci, & ministerii conveniant. Hæc levi calamo pro hac materia attigisse sufficit: cætera enim pro concionatore instruendo ad theologiam expositivam, & rethoricam attinent, quæ videri possunt in rethorica ecclesiastica V. Ludovici a Granata, cujus instructio omnino necessaria est Prædicatoribus.

TRACTATUS QUADRAGESIMUS

DE PROPOSITIONIBUS DAMNATIS.

QUamvis propositiones in materia morum damnatæ in toto hoc opere reperiantur sparsæ; pro aptiori tamen earum notitia simul cum brevi explicatione traduntur in eodem tractatu; cui etiam aliæ propositiones spectantes ad dogmata adjunguntur.

§. I.

Propositiones quadraginta quinque ab Alex. VII. ut nimirum tamquam *scandalosæ* omnes, & singulæ damnatæ die 24. *Septemb.* 1665. & 18. *Martii* 1666.

I.

Homo nullo unquam vitæ suæ tempore tenetur elicere actum fidei, spei, & charitatis ex vi præceptorum divinorum, ad eas virtutes pertinentium.

1. Hujus propositionis falsitas patet, tum ex sacra pagina, ubi nihil frequentius commendatur, quam actus fidei, spei, & charitatis; neque ad aliud principalius ordinatur scriptura sacra, nisi ad nos instruendum circa has virtutes theologales, quibus potissimum Deus colitur. Tum ex necessitate harum virtutum ad salutem consequendam, quæ non consequitur in adultis sine earum exercitio, & actibus. *Nam habitibus nec meretur, nec demeretur.* Igitur utpote falsa, & scandolosa, proscripta est dicta propositio.

2. Eidem affines sunt aliæ dicentes, satis esse semel in vita actum fidei elice-

cere, nec singulis quinqueniis obligare *per se* præceptum charitatis, quæ, & similia vix capi valet, quomodo potuerint ab homine catholico, alias instructo, cogitari, & quod plus est, doceri.

3. Qui deliberate recitat symbolum fidei, vulgo *credo*: *pater noster*, & alias orationes Ecclesiæ, audit sacrum, & recipit devote sacramenta, elicit utique actus fidei, spei, & charitatis. Et hinc forte Authores dictarum propositionum moti sunt ad eas scribendas, putantes sic sufficienter satisfieri dictis præceptis, nec majorem dari obligationem. Sed est mala explicatio, & pejor doctrina. Debet enim doceri *pluries* in vita nos teneri actus fidei, spei, & charitatis elicere ex vi præceptorum divinorum ad eas virtutes pertinentium. Quid facilius, quam credere in Deum? Quid suavius, quam in Deum sperare? Quid dulcius, quam Deum diligere? Non labor, sed favor est, quod nobis in his præceptis jubetur, nisi fingamus laborem in præcepto.

II.

Vir Equestris ad duellum provocatus potest illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat.

4. Plurima effugia hujus damnationis occlusit Benedict. XIV. proscribens alias quinque propositiones, quibus reprobat crimen ferale duelli, ita ut solum ad bellum dirimendum authoritate Principis liceat, sicut David pugnavit cum Goliat. De cætero ex nulla causa famæ, honoris, fortunæ, aut alterius cujuscumque est licitum illud offerre, aut admittere.

III.

Sententia asserens Bullam Cœnæ solum prohibere absolutionem hæresis, & aliorum criminum, quando publica sunt, & id non derogare facultati Tridentini, in quo de occultis criminibus sermo est ann. 1629. 18. Julii in consistorio sacræ Congregationis eminentiss. Cardin. visa, & tolerata est.

5. In diversis diversa legi in explanatione hujus propositionis, attamen presenti disciplina atenta, finita est controversia, quidque agendum sit in hac materia, dictum est jam in suis locis.

IV.

Prælati regulares possunt in foro conscientiæ absolvere quoscumque seculares ab hæresi occulta, & ab excommunicatione propter eam incursa.

6. In hac propositione solum damnatur, quod ipsa exprimit circa sæcularium absolutionem. Verum non solum sæculares, sed nec alios regulares, nec sibi subditos valent Prælati regulares absolvere ab hæresi, etiam occulta, quia est reservata Pontifici, & tribunali Inquisitionis, ubi adest: nec Bulla Cruciatæ ad id quidquam valet, hæc omnia patent ex dictis tract. 27.

V.

Quamvis evidenter tibi constet Petrum esse hæreticum, non teneris denuntiare, si probare non possis.

7. Hæc propositio non distinguit accusationem a denuntiatione; illa, non ista probationem exigit, unde etiam alia delicta certa respectivis Superioribus denuntiari sæpe debent, licet probari non possint. Quod maxime urget in crimine hæresis, & aliis, *quæ hæresim* sapiunt, & vergunt in damnum commune.

VI.

Confessarius, qui in sacramentali confessione tribuit pœnitenti chartam postea legendam, in qua ad venerem incitat, non censetur, solicitasse in confessione, ac proinde non est denuntiandus.

8. Utrumque est falsum, censetur quippe solicitasse in confessione, quia in confessione tribuens chartam, postea legendam, incipit solicitationem, ideoque merito est denuntiandus. Idem est, si illam tribuat immediate ante, vel post confessionem, vel prætextu, aut occasione, vel extra occasionem confessionis in confessionario, aut alio loco ad confessionem electo simulando ibidem confessionem.

VII.

Modus evadendi denuntiandæ solicitatio-

tionis est , si solicitatus confiteatur cum solicitante , hic potest illum absolvere absque onere denuntiandi.

9. Confessarius solicitans nequit absolvere complicem venereum , nisi in articulo mortis in defectu alterius Sacerdotis , qui munus Confessarii obire possit. Si autem persona solicitata non consentit solicitationi , sed restitit saltem externe , & bona fide alias recte disposita redit ad eumdem Confessarium , & nequeat non absolvi absque nota , aut infamia , potest quidem absolvi , sed non evadit obligationem eum denuntiandi. Nam licet Confessarius non teneatur illam monere de obligatione , hæc tamen semper durat, donec denuntiatio realiter fiat.

VIII.

Duplicatum stipendium potest Sacerdos pro eadem Missa licite accipere , applicando petenti partem , etiam specialissimam fructus , ipsimet celebranti correspondentem , idque post decretum Urban. VIII.

10. Sacerdos ignorat , an sit odio , vel amore dignus , & consequenter ignorat, an sibi correspondeat aliquis fructus specialissimus. Unde nequit certum stipendium accipere pro fructu incerto. Ex alia parte , dans stipendium pro Missa, juste vult totum ejus fructum sibi applicari , ergo injuste applicatur alteri pro alio stipendio. Decretum etiam Urban. VIII. prohibet accipere duplex stipendium pro eadem Missa , ergo merito damnatur assertio opposita.

11. Potest tamen accipi duplex , aut triplex majus stipendium , sponte oblatum pro eadem Missa ratione majoris devotionis , amicitiæ , aut consanguinitatis, quia non accipitur pro fructu speciali,nec ulli fit injuria. Valet etiam accipi majus stipendium pro Missa dicenda valde mane , vel hora duodecima , aut in Ecclesia satis distanti , tunc enim jure accipitur pro labore extrinseco inconnexo , vel superaddito actioni celebrandi.

IX.

Post decretum Urban. VIII. potest Sacerdos , cui Missæ celebrandæ traduntur, per alium satisfacere , collato illi minori stipendio , alia parte stipendii sibi retenta.

12. Sacerdos accipiens pro Missa majus stipendium consueto , debet , si eam alteri commendet , totum eidem stipendium tradere , & oppositum damnatur in hac propositione. Quod subinde confirmavit Ben. XIV. in Bulla *Quanta cura*, ubi negotiatores , seu pravos nundinatores pœnis , aut suspensione respective puniendos decernit. Quod intelligitur pro mercimonio in stipendiis Missarum manualium adhibito , ut explicat in Syn. *lib. 5. cap. 9. n. 5.*

X.

Non est contra justitiam pro pluribus sacrificiis stipendium accipere , & sacrificium unum offerre , neque etiam est contra fidelitatem , etiam si promittam promissione , etiam juramento firmata , danti stipendium , quod pro nullo alio offeram.

13. Tria paradoxa damnantur in hac propositione. *Primum* , non esse contra justitiam offerre unum tantum sacrificium pro pluribus stipendiis acceptis. *Secundum* , non esse contra fidelitatem promittere , quod ea applicabit , & ea non applicare. *Tertium* , quod nec erit contra fidelitatem , esto juret promissum , & non adimpleat. Quæ omnia sunt adeo aperte falsa , ut sensui communi repugnent, meritoque sint proscripta.

14. Tot Missas debet ex justitia Sacerdos celebrare , quot recipit stipendia. Si autem hæc sint exigua , vel ea non recipiat , vel Missas , eis respondentes , celebret. Sacerdos promittens alteri Missam, tenetur ex fidelitate eam ei applicare , etiam non recepto stipendio. Aliqui ajunt solum teneri sub levi ; ego vero censeo obligari sub gravi ad celebrandam Missam , alteri promissam , sive accepto stipendio , sive absque illo , ratione gravis damni provenientis ex privatione fructus sacrificii : si addatur juramentum promissioni,decidendum est juxta dicta de duplici veritate reperta in juramento promissorio. Defectus primæ veritatis semper est gravis , defectus secun-

dæ

dæ aliquando potest esse levis, sed in præsenti gravis est.

XI.

Peccata in confessione omissa, seu oblita ob instans vitæ periculum, aut ob aliam causam, non tenemur sequenti confessione exprimere.

15. Omnia peccata gravia tenemur confiteri, ergo omissa ex quacumque causa in priori confessione, debent exprimi in sequenti, seclusa causa tacendi. Nam debitor, qui ex aliqua causa non solvit, sublata causa, solvere debet.

XII.

Mendicantes possunt absolvere a casibus Episcopis reservatis, non obtenta ad id Episcoporum facultate.

16. Olim regulares gaudebant privilegio, præsertim ab Eugenio IV. concesso, absolvendi etiam a casibus Episcopis reservatis, sed hanc facultatem revocavit Urban. VIII. declarans id minime posse regulares, *adhuc privilegiorum prætextu, a casibus, quos Episcopi ipsis reservant.* Qua ratione merito damnatur oppositum assere. Quod juste concedit unus Pontifex, juste revocat alius, quia quidam Ordinarii reclamant, uti fecit Clem. XII. revocando quædam privilegia Prælatis regularibus concessa a suo prædecessore Bened. XIII. absolvendi suos subditos ab omnibus casibus, & censuris Pontifici reservatis, exceptis *relapsu in hæresim, schismate, falsificatione litterarum apostolicarum, conspiratione contra Papam, & delatione prohibitorum ad partes infidelium.* Vide Cuniliati *tom.* 2. *pag.* 198.

17. Virtute Bullæ Cruciatæ valent omnes Confessarii sæculares, & regulares absolvere a casibus synodalibus, & censuris episcopalibus, satisfacta parte, si quæ læsa extiterit, quin ex concessione hujusmodi vere ampli privilegii censeantur vulnerata Episcopalia jura. Idem diximus tract. 28. n. 50. de Papalibus occultis, quia sublata reservatione Papali per Trid. in cap. *Liceat Episcop.* fiunt Episcopales, quibus jure ordinario competit eorum absolutio, uti asserunt multi apud Barbosam p. 2. allegat. 39. n. 14. *de potest. Episcop.* Possuntque facultatem absolvendi aliis delegare, utpote Ordinarii, *quos Spiritus sanctus posuit regere Ecclesiam Dei*; ut dicitur Actor. 20. Et hæc est praxis Episcop. Quæ omnia solum intelligenda sunt in Provinciis, in quibus receptum est Trid. ut notatur ab Authoribus. Teneamus ergo Bullam concedere facultatem absolvendi toties, quoties casus, quos Episcopi valent, post restitutionem eis factam a Trident. in dicto cap. Bulla enim solum excludit ab hoc amplissimo privilegio casus, quorum absolutio pertinet privative ad Papam.

18. Inq. 1. An regularis absolvi possit a Confessario sæculari a sodomia v. g. reservata in Diœcesi Confessarii? R. neg. quia Confessarius sæcularis caret facultate ad reservata respectu cujuslibet pœnitentis. Quid dicendum in casu virtute suorum privilegiorum? R. posse absolvi semel quod habeat licentiam sui Prælati confitendi cuilibet Confessario; quia reservatio Synodalis non cadit supra facultatem Prælatorum Regularium respectu suorum subditorum.

19. Inq. 3. An idem dicendum sit de militibus in eisdem casibus? R. affir. quia gaudent privilegiis Castrensibus, ut constat ex duabus Bullis Pii VI. *Cum in exercitibus.* Quibus eximuntur a potestate Episcoporum.

20. Inq. 4. An Parochus absolvere possit suos pœnitentes in aliena Diœcesi a peccatis reservatis in illa absque facultate Episcopi? R. posse in sententia aserente Parochum esse approbatum ubique terrarum respectu suorum parochianorum, quia reservatio non potest auferre jurisdictionem, & approbationem Parochorum exterorum respectu suarum ovium. Non enim jurisdictio ordinaria, qua Parochus gaudet, pendet ab Episcopo loci, sicut delegata.

XIII.

Satisfacit præcepto annuæ confessionis, qui confitetur regulari Episcopo præsentato, sed ab eo injuste reprobato. Quæ propositio explicata manet tract. 27. n. 246.

XIV.

Qui facit confessionem voluntarie nullam satisfacit præcepto Ecclesiæ. De hac prop. actum est jam tract. 35. n. 40. & 41.

XV.

XV.

Pœnitens propria authoritate substituere sibi alium potest, qui loco ipsius pœnitentiam adimpleat. Quæ etiam exposita manet tract. 27. n. 168.

XVI.

Qui beneficium curatum habent, possunt sibi eligere in Confessarium simplicem Sacerdotem, non approbatum ab Ordinario.

21. Juxta decretum Concilii Trident. *sess.* 23. *cap.* 15. *de reform.* nullus sæcularis potest confiteri cum Sacerdote simplici, ergo falsa est propositio asserens Parochos indiscriminatim id facere posse, cum Parochi in plurimum sæculares sint. Debent igitur Parochi, tam sibi, quam suis ovibus eligere in Confessarium Sacerdotem approbatum ab Episcopo Diœcesano sub pœna nullitatis confessionum.

XVII.

Est licitum religioso, vel clerico calumniatorem, varia crimina de se, vel de sua religione spargere minantem, occidere, quando alius modus defendendi non suppetit, uti suppetere non videtur, si calumniator sit paratus, vel ipsi religioso, vel ejus religioni publice, & coram gravissimis viris prædicta impingere, nisi occidatur.

22. Abhorrent aures audire theologiam adeo truculentam, & sanguinariam, nec in ea refutanda æquum est tempus terere. Nulli sæculari laico, nedum religioso, aut clerico licet occidere calumniatorem, nam verba ad summum verbis repelli debent; alias exceditur moderamen inculpatæ tutelæ. Potest quilibet recurrere ad respectivum Judicem, ut coerceat calumniatorem, illum tamen occidere ferale flagitium est.

XVIII.

Licet interficere falsum accusatorem, falsos testes, ac etiam Judicem, a quo iniqua certo imminet sententia, si alia via non potest innocens damnum vitare.

23. Hæc propositio, prout jacet, æque ferox est, ac præcedens: & licet aliquando, loquendo de sententia capitali, quæ aliter vitari non posset, speculative forte esset probabilis; practice tamen juste damnatur, quia est perniciosa, scandalosa, & pluribus homicidiis viam sternit, cum passim obcœcati homines putent accusatores, testes, & Judicem injuste contra ipsos agere: dato tamen casu, datur locus appellationi, & recusationi, quæ sunt remedia juris.

XIX.

Non peccat maritus occidens propria authoritate uxorem in adulterio deprehensam.

24. Nullus propria authoritate potest alium occidere, nisi in defensione propriæ vitæ, ergo nec maritus uxorem in adulterio deprehensam: & quamvis leges civiles impunitum illum relinquant, non approbant factum. Imo corriguntur a lege canonica, juxta quam maritus in casu occisionis manet irregularis. Vid. tract. 16. n. 42.

XX.

Restitutio a Pio V. imposita beneficiatis non recitantibus, non debetur in conscientia ante sententiam declaratoriam judicis, eo quod sit pœna.

25. Restitutio imposita beneficiatis non recitantibus, potius est inhabilitas ad fructus lucrandos, quam pœna. Esto tamen sit pœna, est pure privativa, ad quam potest Legislator obligare in conscientia ante omnem sententiam, & talis est pœna, seu inhabilitas voluntarie non recitantibus imposita. Aliqui ajunt hanc restitutionem originem ducere ex virtute religionis, sed verius est oriri ex justitia, ex cujus solum violatione oritur obligatio restituendi. Undecumque autem proveniat, justissime posita est negligentibus, transactis primis sex mensibus, officium divinum: quia beneficium est propter officium.

XXI.

Habens cappellaniam collativam, aut quodvis aliud beneficium ecclesiasticum, si studio litterarum vacet, satisfacit suæ obligationi, si officium per alium recitet.

26. Obligatio recitandi est onus perso-

sonale, ergo sicut auditio sacri, aut jejunium nequeunt adimpleri per alium, ita obligatio recitandi. Est notabilis ad intentum sententia Glossæ: nempe: *maledictum studium, propter quod relinquitur officium divinum.*

XXII.

Non est contra justitiam beneficia ecclesiastica non conferre gratis, quia collator, conferens illa beneficia ecclesiastica, pecunia intervenente, non exigit illam pro collatione beneficii, sed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur.

27. Conferens beneficia ecclesiastica debet illa gratis conferre, alias simoniam committit, & peccat contra justitiam, & ad restitutionem tenetur. Oppositum est omnino falsum, & merito damnatum. Nam collator beneficii non dominus, sed merus administrator est, ergo injustitiam committit, si conferat illud pro pretio. Nec in re adeo clara amplius immorari oportet.

XXIII.

Frangens jejunium Ecclesiæ, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, nisi ex contemptu, aut inobedientia hoc faciat, puta quia non vult se subjicere precepto.

28. Falsitas hujus propositionis aperte constat, quia præcepta Ecclesiæ in gravi materia graviter obligant; sed hujusmodi est præceptum de jejunio observando, ergo frangens illud sine causa graviter peccat. Si autem fractioni addatur contemptus, vel inobedientia specialis, addit distinctum speciei peccatum. Quidam congerunt hic plures opiniones, quas, asserunt, non damnari in hac propositione; verum mihi labor inutilis videtur; cum sufficiat scire, violantem sine causa jejunium, ad quod tenetur, peccare graviter An autem quis in hac, vel illa circumstantia teneatur jejunare, aut frangat jejunium, alia quæstio est.

XXIV.

Mollities, sodomia, & bestialitas sunt peccata ejusdem speciei infimæ, ideoque sufficit dicere in confessione, se procurasse pollutionem.

29. Quamvis antecedens hujus propositionis esset verum, nempe tria dicta peccata esse ejusdem speciei; adhuc consequentia non esset certa, hoc est, sufficere fateri in confessione se procurasse pollutionem, tum quia ly *procurasse* non exprimit *habuisse*; tum quia in duobus posterioribus adest saltem circumstantia valde dissonans, & magnopere aggravans, & varians non parum judicium Confessoris; ergo ex omni capite est propositio falsa, ac merito damnata. Certum est, quod mollities, sodomia, & bestialitas sunt peccata specie distincta, & quod explicari debent in confessione, & hoc declaratur ab Alexand. VII.

XXV.

Qui habuit copulam cum soluta, satisfacit confessionis præcepto dicens: commisi cum soluta grave peccatum contra castitatem, non explicando copulam.

30. Patet falsitas hujus propositionis ex eo, quod copula est complementum, seu consumatio peccati, ergo necessario debet exprimi in confessione, tamquam pars substantialis ejusdem peccati. Habens tactus impudicos cum soluta, etiam committit peccatum grave contra castitatem, sed habens copulam, multo gravius substantialiter peccatum committit, quod vere non explicatur, non explicando copulam. E contrario sequeretur, quod occidens hominem satisfaceret confessionis præcepto dicens: *percussi graviter hominem, vel commissi peccatum grave contra quintum Decalogi præceptum*: quod est omnino falsum.

31. Quidam ajunt sufficere in casu copulæ dicere: *commisi grave peccatum cum soluta in materia naturali luxuriæ.* Redicula sane explicatio! Semper debet homo veraciter, & sincere loqui; sed multo amplius in confessione, ubi honestis verbis etiam inhonesta patefieri debent, prout fuere facta, & sunt in conscientia.

XXVI.

Quando litigantes habent pro se opiniones æque probabiles, potest Judex pecuniam accipere pro ferenda sententia in favorem unius præ alio.

32. Jure naturali divino, & humano tenetur judex administrare justitiam inter partes, ergo nequit accipere pecuniam, prout asserit propositio; id enim etiam nationes barbaræ semper horruere. Judex igitur contentus salario a Rege, vel republica sibi designato, nihil amplius debet a partibus exigere, nec accipere sub pœna restitutionis, ut suo loco dictum est. Quando partes habent opiniones æque probabiles, dividat eis æqualiter suam portionem, vel sortibus dirimat litem. Verum uni applicare totum in casu, & accipere ob id pecuniam, est duplex injustitia.

XXVII.

Si libeq sit alicujus junioris, & moderni, debet ejus opinio censeri probabilis, dum non constet rejectam esse a Sede apostolica, tamquam improbabilem.

33. Falsitas hujus propositionis constat ex sua assertione generali, qua admittit, ut probabilem quamcumque opinionem repertam in libro cujuslibet junioris, & moderni. Et cum passim tot opiniones debiles, imo & improbabiles reperiantur in lucem editæ a junioribus, & modernis, propositio dicta in generali est summe ruinosa, ac scandalosa, & merito damnata.

34. Potest igitur junior, aut modernus pius, doctus, & versatus in theologia præcipue morali opinionem probabilem producere, sic enim opiniones, quæ nunc, ut vere probabiles laudantur, initium sumpsere a suo Authore respectivo, qui tunc junior erat, nec quod sit nova, opponitur ejus authoritati, si solida fulciatur ratione, quia etiam Evangelium fuit aliquando novum. Pondus igitur rationis potius, quam novitas, attendi debet. Unde valet esse probabilis opinio Junioris, non quidem quia junioris, nec quia in ejus libro sit impressa, sed quia solidis fundamentis, & rationibus est munita. Hac sola conditione, relictis aliis, potest opinio esse probabilis. Solidæ quippe rationes reddunt opinionem probabilem ab intrinseco, sicut numerus Autherum ab extrinseco.

35. Nec refert, quod opinio in libro junioris impressa non solum approbatur ab ejus Authore, sed etiam a revisoribus libri: quia etiam hæ opiniones, & propositiones repertæ sunt in libris junioram, ab aliis revisis: & tamen adeo improbabiles prodierunt, ut damnationis pœna juste puniri mereatur. Quod respectu revisorum evenire potuit, & in futurum potest, vel quia eas non leg erunt, vel quia non adverterunt, vel quia eidem falsæ doctrinæ adhæserunt, vel saltem quia eam (non bene) simularunt.

XXVIII.

Populus non peccat, etiam si absque ulla causa non recipiat legem a Principe promulgatam.

36. Hæc propositio æquivalet huic alteri: *Non peccant subditi, etiam si absque ulla causa non obediant Principi legitimo.* Cum autem hæc sit adeo falsa, & scandalosa, ut non solum omni juri divino, & humano, sed etiam sensui communi repugnet, idem est sentiendum de prima. Princeps legitimus est legitimus Superior, ergo peccat quisquis ejus leges, & mandata absque causa non recipit.

37. Possunt subditi humiliter supplicare de lege, representando Principi aliquas causas, si vere adsint; minime tamen possunt absque causa non recipere ejus legem. Hoc adeo verum puto, ut dogma fidei mihi videatur. Ex doctrina enim Apostoli habemus hanc veritatem: *Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit, qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt. Ad Rom.* 13.

XXIX.

In die jejunii, qui sæpius modicum comedit, & si notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit jejunium.

38. Hæc propositio destruit jejunium, si enim non frangitur per comestiones parvas, sæpius repetitas, esto pertingant ad magnam quantitatem, actum est de jejunio. Alias poterit quis modicis comestionibus sufficienter nutriri, & reficere notabiliter stomacum; quod opponitur directe unicæ comestioni, & consequenter essentiæ jejunii. Igitur si quis per parva furta ad notabilem quantitatem pertingit, violat graviter justitiam, ita qui per modicas comestiones pertingit ad notabilem quantitatem alimenti, frangit jejunium, & oppositum merito est damnatum.

39. Inq. An materia collationis serotinæ v. g. quinque, aut sex unciæ cibi plus minusve possint sumi diversis horis tribus, quatuor, aut quinque vicibus? R. neg. Tum quia dictus modus sumendi est contra consuetudinem in forma jejunii introductam: tum quia alias posset prandium similiter sumi tribus, aut quatuor vicibus, quod nequit dici. Aliud est de materia parva matutina, quæ ex causa poterit bipartiri, ut si primo mane sumatur v. g. dimidia uncia, & postea ratione concionis, aut debilitatis altera dimidia.

XXX.

Omnes officiales, qui in republica corporaliter laborant, sunt excusati ab obligatione jejunii, nec debent se certificare, an labor sit compatibilis cum jejunio.

40. Hæc propositio duplicem continet partem utramque falsam. Nam in primis falsum est, omnes officiales corporaliter laborantes in republica esse excusatos a jejunio; non enim omnia officia corporalia sunt adeo laboriosa, ut deobligent a jejunio, ut officia pictoris, barbitonsoris, sartoris, & similium, quæ non multum defatigant: quapropter merito damnatur hæc prima pars propositionis generaliter excusans a jejunio omnes dictos officiales

41. Haud melior est secunda pars, qui enim dubitat, an excusetur a præcepto, debet inquirere veritatem, alias peccat, operando contra illud, ergo officiales reipublicæ dubii de obligatione jejunii tenentur jejunare, vel deponere dubium, consulendo; & oppositum juste damnatur.

XXXI.

Excusantur absolute a præcepto jejunii omnes illi, qui iter agunt, æquitando, utcumque iter agant, etiam si iter necessarium non sit, & etiam si iter unius diei conficiant.

42. Hæc propositio tria continet falsa. 1. Quod excusantur a jejunio omnes illi qui æquitando iter agunt, utcumque illud agant, sive equo, aut curru, sive ferculo, aut lectica. 2. Quod id est verum, etiam si iter necessarium non sit. 3. Etiam si iter sit unius diei. Omnia merito damnantur; alias posset quis pro libito deambulare, æquitando, in die jejunii, ut se excusaret a jejunando, quod esset irridere jejunia Ecclesiæ.

43. Igitur nullus excusatur a jejunio, nisi ex causa gravi legitima, ideo semper, ac iter differri possit, differendum est, vel jejunandum. Si vero iter sit necessarium, aut tale, ut notabilem defatigationem afferat, sive quia pedester fit, sive ratione longitudinis, vel continuationis plurium dierum, sive ex debilitate subjecti poterit excusare, quia præcepta Ecclesiæ cum gravi præjudicio non obligant.

XXXII.

Non est evidens, quod consuetudo non comedendi ova, & lacticinia in quadragesima obliget.

44. Consuetudo abstinendi ab ovis, & lacticiniis in quadragessima, universaliter recepta a Christiano populo, antiquissima est, ortum ducens saltem a tempore S. Greg. Mag. qui, ut patet cap. 6. dist. 4. ait. *Par est, ut quibus diebus a carnibus abstinemus, ab omnibus quoque, quæ sementinam carnis trahunt originem, jejunemus, a lacte videlicet, caseo, & ovis.* Igitur nullo fundamento contra consuetudinem adeo antiquam, & universalem invehit propositio, quæ ut scandalosa juste subit pœnam damnationis.

45. Pro aliis diebus jejunii extra quadragessimam servanda est consuetudo cujusque Regionis, seu Diœcesis. Non desunt, qui asserant in Diœcesibus Ebo-

rensi, & Egidiensi in Lusitania invectam esse consuetudinem comedendi ova, & lacticinia etiam in quadragessima, de quo vide *Bened. XIV. in Sinod. lib. 11. cap. 5. n. 14.*

XXXIII.

Restitutio fructuum beneficii causa omissionis recitationis divini officii potest suppleri per quascumque eleemosynas, quas antea beneficiarius erogaverit ex fructibus beneficii.

46. Nequit dari solutio debiti, quin debitum præcedat; erg. falsum est quod per eleemosynas antea factas possit fieri satis debito restituendi, postea ex omissione recitationis a beneficiario contracto. Deinde si hoc esset verum, daretur occasio facilius omittendi officium, sciendo, jam ejus omissionis pœnæ esse satisfactum. Præterea eleemosyna antea facta supponitur provenisse ex charitate, erg. non ex justitia, ut requirit restitutio. Igitur ex omni capite fallit propositio, unde merito est damnata.

47. Non tamen damnatur posse satisfieri per eleemosynas, post omissionem factas, nisi beneficiarius nollet per eas satisfacere; eleemosynæ enim factæ post contractum debitum dandi quidquam pauperibus, nihil deficit, ut deservire valeat pro talis debiti satisfactione, supposita eam largientis voluntate satisfaciendi prius cuicumque debito justitiæ, cui sit astrictus.

XXXIV.

In die Palmarum recitans officium paschale satisfacit præcepto.

48. Officium divinum semper recitari debet juxta ordinem ab Ecclesia præscriptam, ita ut illum sine causa invertere numquam sit licitum, sed multo minus, dum adest tanta dissonantia, ut inter officium passionis, & resurrectionis. Non ergo satisfacit præcepto recitans in die Palmarum officium Paschale, & oppositum juste damnatur.

XXXV.

Unico officio potest quis satisfacere duplici præcepto pro die præsenti, & crastino.

49. Quando pro unoquoque die adest distinctum præceptum, nequit unico actu satisfieri duplici præcepto, & hujusmodi est obligatio offici divini, quod est onus omni diei affixum, & numquam duplex dies incidit in uno, quapropter cuilibet diei debetur proprium pensum a cæteris distinctum, & oppositum est damnatum.

50. Verum est quandoque posse fieri satis duplici præcepto unico actu; tempore opportuno apposito, quando aliud non constat de mente præcipientis, unde valet quis unico sacro satisfacere præcepto Missæ in Dominica, & pro festo S. Petri in ipsa incidente, & eodem jejunio fit satis vigiliæ S. Mathiæ, dum occurrit in quadragessima; at valde diversum est præceptum officii divini; cui ex opposita ratione nequit eodem actu satisfieri pro duplici die.

XXXVI.

Regulares possunt in foro constientiæ uti privilegiis, quæ sunt expresse revocata per Concilium Tridentinum..

51. Nolle potest, qui velle, & qui concedere valet, etiam valet tollere: igitur Ecclesia, quæ regularibus concessit prius privilegia, potest subinde revocare ea, falsa ergo est propositio, & justissime damnata.

52. Inter alia privilegia regularibus olim concessa, valde notabile erat illud audiendi confessiones sæcularium cum sola approbatione suorum Superiorum, quis autem nisi inscius audebit asserere posse eosdem uti hoc privilegio expresse a Tridentino revocato? cum igitur eadem sit ratio de aliis, ac de isto, de omnibus idem est sentiendum.

XXXVII.

Indulgentiæ concessæ regularibus, re-

vo-

vocatæ a Paulo V. hodie sunt revalidatæ.

53. Hæc propositio non est adeo nociva quoad mores, sicut præcedentes, & subsequentes: quod enim quis existimet, se lucrari has, vel illas indulgentias est extra morum regulas, necessario observandas. Verum ad tollendam occasionem erroris in publicandis indulgentiis falsis damnatur merito propositio. Ali autem Pontifices post Alex. VII. qui eam damnavit, approbarunt, & confirmarunt plurimas indulgentias, a variis Pontificibus prædecessoribus Pauli V. regularibus concessas, & præcipue Clemens X. in Bulla, quæ incipit: *Commissa nobis*; in ea enim non solum confirmat plures indulgentias, a prædecessoribus Pauli V. sed etiam ab ipso Paulo denuo concessas, ac subinde idem Clemens alias etiam apostolica largitate benigne concedit.

54. Ut autem his, quæ dicimus fides integra adhibeatur; & ut laudata Bulla, quæ nostri ordinis Summarium indulgentiarum continet, omnibus palam fiat, lubet eam hic transcribere, prout est in Bullario Romano tom. VII. pag. 217. & inter Bullas ejusdem Pontificis numeratur CXXXI.

Confirmatio, & approbatio indulgentiar. ordini Carmelitarum, & confraternitatibus S. scapularis hactenus concessarum.

CLEMENS PAPA X.

Ad perpetuam rei memoriam.

COmmisa nobis divinitus dispensationis ratio exigit, ut spiritualium gratiarum concessiones, quæ ex pia prudentique hujus S. Sedis liberalitate ad piorum operum incrementum, & animarum salutem processerunt, quo firmius subsistant apostolicæ muniminis præsidio constabiliamus, illasque etiam apostolicæ benignitatis charitate ampliemus, & alia desuper statuamus, sicuti spiritualium Christi fidelium ædificationi cognoscimus in Domino profuturum.

Exponi siquidem nobis nuper fecit dilectus filius Matheus Orlandi Prior generalis ordinis Fratrum B. Mariæ Virginis de Monte Carmelo, qui cum a diversis romanis Pontificibus prædecessoribus nostris, ac etiam a nobis nonnullæ indulgentiæ, ac peccatorum remissiones, ac pœnitentiarium relaxationes tam Christi fidelibus, Ecclesias dicti ordinis visitantibus, & alia præscripta pia opera peragentibus, quam confratribus, & consororibus confraternitatum S. scapularis ejusdem B. M. Virginis de Monte Carmelo, quas ubivis locorum extra hanc almam Urbem erigenci, & instituendi, illisque certas indulgentias, & gratias spirituales, servata forma constitutionis fel. rec. Clem. PP. VIII. prædecessoris nostri super confraternitatum aggregationibus, & institutionibus edictæ, communicandi facultas Procuratori generali dicti ordinis, vel illo absente ejus Vicario general. a rec. mem. Paulo PP. V. prædecessore pariter nostro attributa fuit, concessæ fuerint, ut omnis, quæ circa illas oriri posset dubietas, recideretur; ex litteris apostolicis desuper emanatis fideliter excerptum fuit illarum Summarium a dilecto filio nostro Joanne Titul. S. Bernardi in Thermis S. R. E. Card. Bona nuncupato revisum, tenoris, qui sequitur.

Summarium indulgentiarum a diversis summis Pontificibus concessarum Christi fidelibus, visitantibus Ecclesias ordinis B. V. Mariæ de Monte Carmelo.

Fel. rec. Sixtus IV. in Bulla = *Dum attenta* data Kalen. Aprilis 1477. ad instantiam fratris Christophori Martisnoni Prioris generalis ordinis fratrum B. Virginis Mariæ de Monte Carmelo omnes indulgentias, & peccatorum remissiones a diversis romanis Pontificibus concessas, visitantibus Ecclesias dicti ordinis, & in dicta Bulla recensitas confirmavit, approbavit, & innovavit; verum quia plures illarum elargitæ, & a dicto Xisto IV. confirmatæ erant sub onere porrigendi manus abjutrices fatribus, monialibus, Ecclesiis, vel domibus præfati ordinis, & beatus Pius V. per suam constitutionem = *Et si Dominici gregis* = Datam 6. *Idus Februarii* 1567. revocaverat omnes indulgentias, pro quibus consequendis manus adjutrices porrigendi erant, fel. rec.

Gre-

Gregor. XIII. in litteris apostolicis. = *Ut laudes* = datis 18. *Septembris* 1577. dd. indulgentias in pristinum, & eum, in quo erant ante d. revocationem, statum restituit, & revalidavit, dempta clausula porrigendi manus adjutrices, & elargiendi eleemosynas; ita tamen, quod hi Christi fideles, qui illas consequi voluerint, Ecclesias visitando, sint contriti, & confessi, ac loco eleemosynæ prædictæ septies orationem dominicam, itidemque salutationem angelicam recitent, vel habitum d. ordinis gestent, vel Vesperas pro defunctis recitent, aut ante Sanctissimum D. N. J. Christi Corpus terram osculentur, ac pro hæresum extirpatione, sanctæque matris Ecclesiæ tranquillitate, Christianorumque Principum pace, & unione pias ad Deum præces effundant, & alias juxta prædecessorum suorum litterarum seriem orent, aliaque peragant.

Summarium autem indulgentiarum concessarum est hujusmodi in dd. litteris.

Primo Leo PP. IV. omnibus Christi fidelibus, qui Ecclesias B. M. de Monte Carmelo hujusmodi in festis Nativitatis Domini, Paschæ, Pentecostes, Apostolorum Petri, & Pauli, Assumptionis, Nativitatis, Annunciationis, Purificationis Dei Genitricis Mariæ, S. Michaelis Archangeli, omnium Sanctorum, in duobus festis S. Crucis, Nativitatis S. Joannis Baptistæ, SS. Martirum Fabiani, & Sebastiani, & in die Parasceves, & per Octavas præfatarum festivitatum, & vocabulis omnium Ecclesiarum dicti ordinis devote visitaverint, septem annos, & totidem quadragenas.

Secundo, & Adrianus II. Stephanus V. Sergius III. Joannes XI. Sergius IV. & Innocentius IV. omnibus Christi fidelibus vere pœnitentibus, contritis, & confessis, qui præfatas Ecclesias pie visitaverint in præfatis festivitatibus, & earum octavis, tertiam partem peccatorum omnium in Domino relaxarunt.

Tertio, item Clemens III. Alexander II. Gregor. V. & VII. in præfatis festis, & in quolibet eorumdem similem gratiam largiti sunt.

Quarto, iisdem Clem. IV. iisdem Christi fidelibus, qui præfatas Ecclesias quater in anno visitaverint, videlicet in quatuor festivitatibus ejusdem Dei Genitris Mariæ triginta annos, & totidem quadragenas pie concessit.

Quinto, item in privilegio generali Lucii III. remittuntur ab eodem peccata levia, offensæ parentum, negligentiæ votorum factorum, dum tamen fractor ad vota rediret, & male acquisita, si nescitur, cui restitui debeant, præfatis locis, seu illorum domibus assignentur.

Sexto, demum Innocentius IV. & Gregorius VIII. concesserunt qualibet die cuilibet dicenti *Pater noster*, & *Ave Maria* in dd. Ecclesiis semel pro vivis, & defunctis, quadraginta dies indulgentiarum.

Septimo, rursum Honorius III. & Nicol. IV. vere pœnitentibus omnium suorum peccatorum veniam pollitici sunt.

Octavo, insuper Honorius IV. omnibus vere pœnitentibus, & confessis dict. ordinis Ecclesias visitantibus, quadraginta annos, & totidem quadragenas de injunctis eis pœnitentiis; videlicet in festo vocabulorum ipsarum Ecclesiarum, & in die S. Parasceves, necnon die S. Crucis, & in festivitatibus Nativitatis, & Annunciationis, Purificationis, & Assumptionis Dei Genitricis Mariæ misericorditer in Domino relaxavit, & concessit.

Nono ulterius Benedict. XI. omnibus vere pœnitentibus, & confessis, qui ter in hebdomada, videlicet, quadragessimali tempore, secunda, quarta, & 6. feriis, atque etiam in festis vocabulorum Ecclesiarum dicti ordinis, necnon in diebus Sabbatinis ob B. Dei Genetricis reverentiam, & in diebus Dominicis easdem Ecclesias pie visitaverint, quadraginta annos, & totidem quadragenas, & omnium peccatorum septimæ partis remissionem in Domino relaxavit, omnesque indulgentias, & peccatorum remissiones a suis prædecessoribus romanis Pontificibus dict. ordini concessas in diebus, & festis prædictis duplicando.

Decimo, item Joannes XXII. omnes indulgentias, & peccatorum remissiones a romanis Pontificibus prædecessoribus suis dict. ordini concessas confirmavit, ac quadraginta annos, & totiendem quadragenas de injunctis pœnitentiis universis Christi fidelibus dict. ordinis Ecclesias

in

in qualibet solemnitate quatuor festivitatum B. Dei Genitricis Mariæ, videlicet Nativitatis, Annunciationis, Purificationis, & Assumptionis visitantibus contritis, & confessis in Domino pie concessit. Idemque Joannes XXII. pro animabus, quæ in Purgatorio existunt, & habitum hujus religionis gestarunt, vel eorum confraternitatem ingressi fuerint, vel confratrum numero adscripti in honorem ejusdem B. M. Matris Dei die Sabbati post earum transitum intercessionibus ejusdem continuis ipsius suffragiis, & meritis, ac speciali protectione adjuvandis, privilegium publicavit, corroboravit, & confirmavit.

Decimo primo, item Urbanus VI. perpetuo concessit his, qui ordinem Carmelitanum, & fratres ejusdem ordinis, ordinem, seu fratres gloriosissimæ Dei Genitricis, semper que Virginis Mariæ de Monte Carmelo vocaverint, nominaverint, & appellaverint, si in gratia extiterint, tres annos, & totidem quadragenas indulgentiarum.

Decimo secundo, Nicolaus V. omnes indulgentias, & peccatorem remissiones, ac omnia privilegia, dicto ordini concessa a supradictis romanis Pontificibus prædecessoribus suis in præfatis diebus, & festis motu proprio ampliando, confirmavit, atque annos septem, & totidem quadragenas in domino relaxavit.

Decimo tertio, Xistus IV. omnes indulgentias ordini prædicto, illius domibus, Ecclesiis, & personis utriusque sexus in genere, vel in specie, quomodolibet concessas, in suo robore, in suaque firmitate confirmavit, approbavit, ac de novo concessit, & in Conceptionis, Nativitatis, Præsentationis, Annunciationis, Visitationis, Purificationis, & Assumptionis. B. Dei genitricis Mariæ festivitatibus, & per septem dies sequentes, & in dies vocabulorum Ecclesiarum visitantibus Ecclesias triginta annos, & totidem quadragenas de injunctis pœnitentiis misericorditer in Domino relaxavit.

Decimoquarto, denique Clemens VII. post Joannem XXII. & Alexandrum V. eorum litteras approbando, habitum Gloriosissimæ, & Beatissimæ Virginis Mariæ Matris Dei gestantibus, seu confraternitatem ingredientibus, & alia servantibus, ut in eisdem litteris continetur, indulgentias, peccatorum remissiones, & gratias singulis utriusque sexus concessæ perpetæ firmitatis robur addidit, & innovavit, ipsisque, & aliis participationem omnium bonorum spiritualium totius ordinis Carmelitarum, & universalis Ecclesiæ concessit.

Aliæ indulgentiæ concessæ visitantibus Ecclesias fratrum, & monialium discalceatorum, extensæ ad visitandas quaslibet Ecclesias ordinis a Sanctissimo Domino nostro Clemente X. per Breve dat. 30. Octobris 1659.

Xistus V. per Litteras datas 11. Julii 1587. concessit Christi fidelibus, qui in illorum Ecclesias feriis quintis Missæ, centum, qui vero prædicationi, aut lectioni verbi Dei interfuerint, alios centum, necnon, qui ad orandum accesserint interim, quinquaginta dies: qui denique confessi eo die, ubi communicaverint, tres annos, & totidem quadragenas de injunctis, seu alias debitis pœnitentiis, misericorditer in Domino relaxavit.

Gregorius XV. per litteras datas 19. Septembris 1622. indulgentiam plenariam his, qui confessi, & sancta communione refecti, visitaverint illorum Ecclesias in Festo S. Theresiæ, & oraverint pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, ac S. matris Ecclesiæ exaltatione.

Urbanus VIII. per litteras datas 10. Maii 1624. similem indulgentiam plenariam illis, qui orationi quadraginta horarum de licentia ordinariorum in Ecclesiis dd. Fatrum, tantum semel in anno instituendæ, per aliquod spatium devote interfuerint, &, ut præfertur, oraverint.

Denique Sanctissimus D. N. Clemens X. per litteras datas 11. Aug. 1670. & 16. Maii 1672. Plenariam indulgentiam in festis B. Virginis Mariæ de Monte Carmelo; SS. Andreæ Corsini Episcopi, Angeli Martyris, Alberti Confessoris, & S. Mariæ Magdalenæ de Pazis, qui aliquam ex Ecclesiis dicti ordinis visitaverint, & oraverint, ut supra.

Aliæ indulgentiæ concessæ omnibus Christi fidelibus a præfato Xisto V. in supradictis litteris.

Illis, qui hoc modo salutaverint alios, nem-

nempe suo vulgare, vel latino sermone: *Laudetur Jesus-Christus*, & his, qui sic responderint: *In sæcula*, vel *Amen*, vel *semper*; utrisque tam salutantibus, quam respondentibus 50. dies, ubicumque id factum fuerit.

Qui nomen *Jesu* ore nominaverit reverenter, vel nomen *Mariæ* 50. dies, qui vero in articulo mortis ore, vel corde, si ore non potuerint, dummodo ante habuerint consuetudinem sic salutandi, vel nominandi idem nomen *Jesu*, plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam.

Qui litanias ejusdem Sanctissimi nominis approbatas recitaverint, tercentos, qui Litanias ejusdem B. Virginis Mariæ, ducentos. Nec non prædicatoribus verbi Dei, qui inter prædicandum ad hunc modum salutandi, invocandi, vel recitandi, seu nominandi nomen Jesu, & Mariæ auditores monuerint, & quicumque hanc salutationis formam usui esse curaverint, easdem indulgentias concessit.

§. 3. *Summarium indulgentiarum a fel. mem. Pauli V. per litteras in forma Brevis datas* 30. *Octobris* 1605. 31. *Augusti* 1609. *& 19. Julii* 1614. *concessarum confraternitati sacri scapularis, seu B. Virginis Mariæ de monte Carmelo.*

Primo, concessit omnibus utriusque sexus Christi fidelibus confraternitatem sac. scapularis ubivis locorum, tam hactenus canonice institutam, quam deinceps instituendam, de cætero ingredientur, & habitum acceperint, die primo eorum ingressus, si vere pœnitentes, & confessi, sanctissimum Eucharistiæ sacramentum sumpserint, indulgentiam plenariam.

Secundo, descriptis, & describendis in dicta confraternitate vere pœnitentibus, & confessis, qui in festo principali commemorationis ejusdem B. Virginis Mariæ die 16. mensis Julii, aut juxta ritum nonnullorum locorum, die Dominica immediate sequenti celebrari solito sanctissimæ Eucharistiæ sacramentum sumpserint, ac pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, ac sanctæ matris Ecclesiæ exaltatione pias ad Deum preces effuderint, Plenariam.

Tertio, qui in articulo mortis pœnitentes, & confessi, ac sanctissima communione refecti nomen *Jesu* ore, si potuerint, sin autem corde, devote invocaverint, plenariam.

Quarto, qui pœnitentes, & confessi ac sacra communione refecti processioni in una Dominica cujuslibet mensis per dict. confraternitatem de Ordinarii loci licentia faciendæ, devote interfuerint, & ibi, ut præfertur, oraverint, plenariam.

Quinto, qui ab esu carnium his diebus, quibus confratres dictæ confraternitatis ex illius instituto, vesci non solent, abstinebunt, tercentos dies.

Sexto, qui qualibet die septies orationem dominicam, & toties salutationem angelicam ad honorem septem gaudiorum ejusdem Virginis Mariæ recitaverint, 40. dies.

Septimo, qui cum habitu ejusdem confraternitatis pœnitentes, & confessi semel sanctissimum Eucharistiæ sacramentum sumpserint, & ut præfertur, oraverint, quinque annos, & totidem quadragenas.

Octavo, qui pœnitentes, & confessi in qualibet ex festivitatibus ejusdem B. Virginis Mariæ sanctissimum Eucharistiæ sacramentum in Ecclesia, vel Cappella dictæ confraternitatis devote sumpserint, & ut supradictum est, oraverint, tres annos, & totidem quadragenas.

Nono; qui cum lumine sanctissimum Eucharistiæ sacramentum, quando ad infirmos defertur, comitati fuerint, & pro hisdem infirmis pias ad Deum preces effuderint, quinque annos, & totidem quadragenas.

Decimo, qui corpora defunctorum quorumcumque ad sepulturam associaverint, & pro eorum animabus ad Deum oraverint, centum dies.

Undecimo, qui Officium B. Mariæ Virginis devote recitaverint, centum dies.

Duodecimo, qui Missis, & aliis divinis officiis in Ecclesia, seu Cappella, aut Oratorio confraternitatis pro tempore celebrandis, & recitandis, sive congregationibus publicis, vel privatis ejusdem confraternitatis ubique faciendis, interfuerint, aut pauperes hospites susceperint, aut eis in eorum necessitatibus, vel in periculo peccandi existentibus auxiliati fuerint, aut eleemosynas temporales, vel spi-

spirituales eisdem dederint, vel pacem cum inimicis propriis, vel alienis composuerint, aut componi fecerint, aut devium aliquem ad viam salutis reduxerint, & ignorantem Dei præcepta, & ea, quæ ad salutem sunt, docuerint, aut quandocumque aliud pietatis, aut charitatis opus exercuerint toties pro quolibet prædictorum piorum operum, centum dies de injunctis eis, seu alias quomodolibet debitis pœnitentiis in forma Ecclesiæ consueta, concessit, & relaxavit.

Decimotertio, insuper concessit Priori generali ordinis, vel illo absente, ejus Vicario generali, ut hujusmodi confraternitatem beatissimæ Virginis Mariæ de Monte Carmelo ubivis locorum extra Urbem erigere, & instituere, illisque supradictas indulgentias, & gratias in spiritualibus, servata forma præscripta in constitutione fel. rec. Clement. VIII. supra confraternitatum aggregationibus, & institutionibus edita, communicare possit.

Decimoquarto, denique sanctissimus D. N. Clemens X. per litteras suas in forma Brevis datas die 2. Januarii 1672. indulsit, ut omnes supradictæ indulgentiæ peccatorum remissiones, ac pœnitentiarum relaxationes per fel. mem. Paulum V. concessæ, animabus Christi fidelium per modum suffragii applicari possint. *Hoc summarium fideliter excerptum est ex Bulla, & Brevibus citatis.* Joannes Cardinalis bona.

§. 4. Cum autem, sicut eadem expositio subjungebat præfatus Mathæus Prior generalis summarium hujusmodi apostolicæ confirmationis nostræ patrocinio communiri nonnullaque dubia præmissorum occasione emergentia dissolvi plurimum desideret, nobis propterea humiliter supplicari fecit, ut opportune in præmissis providere; & ut infra indulgere de benignitate apostolica dignaremur.

§. 5. Nos igitur ipsius Matthæi Prioris generalis votis, hac in re, quantum in Domino possumus, favorabiliter annuere volentes, eumque a quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis a jure, vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, in quibus quomodolibet innodatus existat, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes, & absolutum fore censentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, summarium præinsertum, omniaque, & singula in eo contenta authoritate apostolica tenore præsentium approbamus, & confirmamus, illisque inviolabilis apostolicæ firmitatis robur adjicimus.

§. 6. Præterea, ut confratres, & consorores dictæ Confraternitatum sacri scapularis, tam hactenus erectarum, quam in futurum erigendarum, qui processionem in una Dominica cujuslibet mensis ab illis heri solitam commode interesse non potuerint, si vere pœnitentes, & confessi, ac sacra communione refecti, Cappellas suarum respective confraternitatum devote visitaverint, & ibi pro Christianorum Principum conncordia, hæresum extirpatione, ac sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione pias ad Deum preces effuderint, eamdem plenariam omnium peccatorum indulgentiam, & remissionem, quam Paulus V. prædecessor illis, qui processioni hujusmodi intersunt, concessit, pariformiter consequantur; & similiter infirmi, captivi, & peregrinantes, qui Cappellas hujusmodi dicta Dominica visitare nequiverint, si officium parvum B. M. Virginis, aut quinquagies orationem dominicam, & salutationem angelicam recitaverint, & saltem contriti fuerint, cum proposito confitendi, & sac. communionem recipiendi, quamprimũ poterint, quod adimplere omnino teneantur. Fratres quoque, & moniales ordinis præfati commorantes in conventibus, in quibus non est erecta confraternitas sacri scapularis, vel non fit processio hujusmodi, si litanias omnium sanctorum in choro, vel privatim, si legitime impediti non potuerint interesse choro, devote recitaverint, cæteraque in litteris præfati Pauli prædecessoris præscripta adimpleverint, præfatam plenariam indulgentiam, & peccatorum remissionem etiam consequantur, authoritate, & tenore præfatis concedimus, & indulgemus.

§. 7. Porro festum principale confraternitatis sacri scapularis hujusmodi, juxta indultum ab eodem Paulo prædecessore concessum, die 16. mensis Julii, vel Dominica immediate sequenti quotannis ce-

celebrari solitum, ob majorem devotionem, vel commoditatem Christi fidelium, aut quando eadem die occurrat alia solemnitas, in aliam Dominicam ejusdem mensis transferri permittimus.

§. 8. Soli autem Superiores generales dicti ordinis possint extra Urbem præfatam In singulis Ecclesiis ejusdem ordinis, & in quibuscumque aliis accedente consensu Ordinariorum, confraternitates præfatas, servataque ceterarum præfatarum Pauli prædecessoris litterarum forma, & dispositione, instituere, & nullus alius sub pœna nullitatis. Insuper ad augendam fidelium religionem, & animarum salutem, cœlestibus Ecclesiæ thesauris pia charitate intenti, omnibus, & singulis utriusque sexus Christi fidelibus, vere pœnitentibus, & confessis, ac sacra communione refectis, qui aliquam ex Ecclesiis dicti ordinis in Conceptionis, Nativitatis, Præsentationis, Annunciationis, Visitationis, Purificationis, & Assumptionis ejusdem B. Virginis Mariæ Immaculatæ Festis diebus devote visitaverint, & ibi pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, ac sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione, pias ad Deum preces effuderint, quo die prædictorum id egerint, plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino concedimus.

§. 9. Illis autem, qui ad Antiphonam: *Salve Regina* = quæ quotidie post completorium in ejusdem Ecclesiis solemniter decantatur, convenient, & ut præfertur, orabunt, centum dies de injunctis eis, seu alias quomodolibet debitis pœnitentiis, in forma Ecclesiæ consueta relamus. Postremo illis, qui aliquam ex Ecclesiis ejusdem ordinis in diebus stationum Ecclesiarum Urbis præfatæ, prout in Missali romano exprimuntur, devote pariter visitaverint, & ibidem, prout præmittitur, oraverint, ut eas omnes indulgentias, & peccatorum remissiones, ac pœnitentiarum relaxationes consequantur, quas consequerentur, si ejusdem Urbis Ecclesias in diebus stationum hujusmodi personaliter, & devote visitaverint, dicta authoritate harum serie concedimus similiter, & indulgemus.

§. 10. Decernentes easdem præsentes litteras semper firmas, validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios & integros effectus sortiri, & obtinere, ac illis, ad quos spectat, & pro tempore quandocumque spectabit, in omnibus, & per omnia plenissime sufragari, & ab eis respective inviolabiliter observari. Sicque in præmissis per quoscumque Judices Ordinarios, & delegatos etiam causarum palatii apostolici Auditores judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, si secus super a quoquam quavis authoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

§. 11. Non obstantibus nostra, & Cancellariæ apostolicæ regula de non concedendis indulgentiis ad instar, aliisque constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, cæterisque contrariis quibuscumque.

§. 12. Volumus autem, ut earum præsentium litterarum transumptis, seu exemplis, etiam impressis manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides ubique habeatur, quæ haberetur ipsis præsentibus, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub annulo Piscatoris *die* 28. *Maii* 1673. Pontificatus nostri anno teatio.

J. G. Slusius.

Registrata in Secretaria in lib. Mensis Maii part. 2. *fol.* 193.

Ultra prædictas adsunt aliæ indulgentiæ plenariæ visitantibus, ut supra, aliquam ex nostris Ecclesiis, nempe die, & per octavas S. Josef, ejusque Patrocini, SS. Parent. Eliæ, Theresiæ, & Joan. a Cruce. Deinde ego ipse, qui hec scribo, obtinui eas a Pio VI. pro diebus SS. Cirili Constantinop. Simonis Sthoc, Elisæi, Bartolom. Transverb. Cordis S. Theres. & omnium SS. Ordin. Carmel. Nota revocationem Pauli V. non comprehendere amplissimam indulgentiam stationis Sanctissimi Sacramenti a Leone X. Religiosis Franciscanis (& per comunicationem omnibus mendicantibus) concessam, taliter quod regulares recitantes 6. Paternoster, Avemaria, & gloria Patri in eorum Ecclesiis lucrari possunt quotidie

tidie indulgentias concessas pro omnibus Christi fidelibus visitantibus Ecclesias Romæ, Jerosolimæ, Compostellæ, & Porciunculæ. Ita P. Lucius Ferrar. cum aliis multis in novissima edictione. Verb. indulg. art. V.

XXXVIII.

Mandatum Tridentini factum Sacerdoti sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali, ut confiteatur quamprimum, est consilium, non præceptum.

55. Sacerdos existens in lethali, carens copia Confessarii, & astrictus celebrare, potest id efficere, eliciendo actum contritionis, quia præceptum positivum de præmittenda confessione, cedit naturali de vitando scandalo, aut alio gravi damno. Verum in tali casu mandat Concilium, quod confiteatur *quamprimum*, & hoc mandatum esse tantum consilium, non præceptum, sine fundamento asserebat propositio, ideo juste damnatur.

56. Idem debet facere Sacerdos, qui imprævia confessione invincibiliter, vel justa causa omisit aliquod grave, cujus recordatur ante Missam, sed illam dicit absque copia Confessarii, urgente necessitate; alias violator existit præcepti Tridentini, quia celebravit ex vi necessitatis sine prævia confessione illius culpæ. Pariter Sacerdos in die Veneris sancti celebrans officia, & qui complet sacrificium, seu species consecratas ab alio impotente ultra progredi, eidem præcepto devincitur.

XXXIX.

Illa particula quam primum intelligitur, quando Sacerdos confitebitur suo tempore.

57. Hæc propositio parilis est præcedenti, licet enim videatur ab ea recedere, supponens præceptum Concilii, frustrat tamen ejus vim; nihil quippe præcipitur, si Sacerdos non obligatur confiteri nisi suo tempore, quapropter merito damnatur. Quidam ajunt, illam particulam *quamprimum* admittere spatium duorum, aut trium dierum, quod solum ex justa causa fieri posse, concedimus. Ex se enim Sacerdos in casu debet confiteri, quamprimum moraliter, & commode valeat.

58. Benedict. XIV. hortatur Episcopos, ut circa controversias super has duas propositiones, nihil in Synodo sine prævio apostolicæ Sedis oraculo decernendum suscipiant. Sed eas conferentiis moralibus, a clericis haberi solitas, discutiendas relinquant: *Hoc tamen studiose curando, ut in prædictis collationibus moralibus eorum Theologorum sententia vinceret, qui media via inter rigorem, & laxitatem incedere norunt. In Synod. lib. 12. cap. 6. num. 12.*

XL.

Est probabilis opinio, quæ dicit esse tantum veniale osculum habitum ob delectationem carnalem, & sensibilem, quæ ex osculo oritur, secluso periculo consensus ulterioris, & pollutionis.

59. Delectatio potest esse triplex: nempe venerea, sensualis, vel carnalis, & sensitiva, seu naturalis. Venerea est, quæ provenit ex tactu impudico, vel quæ habetur ex quocumque objecto obsceno cum commotione spirituum generationi deservientium. Sensualis, aut carnalis dicitur, quæ oritur ex tactu aliarum partium corporis ex motivo inhonesto initiante dictam commotionem. Sensitiva, seu naturalis est, quæ habetur ex motivo alias honesto, seu indifferenti, proveniens ex bona proportione potentiæ cum suo objecto, ut cum tangitur, vel auditur quidquam suave.

60. Prima semper est graviter mala in solutis. Tertia, si habeatur ex fine honesto, bona est, secunda vero reprobatur, ut graviter mala in hac propositione; osculum enim sive datum, sive admissum ob delectationem carnalem intransitive est initium pollutionis. Idem est de aliis tactibus carnalibus, licet alias appareant leves, ut premere manum fœminæ, calcare ejusdem pedem, & similes. Et licet cum persona ejusdem sexus non sint adeo periculosi, idem tamen dicendum est, si fiant ex motivo carnali. Epicurei putavere omnes delectationes esse bo-

bonas ; Stoici , & Platonici omnes esse malas ; Peripatetici autem asserunt , aliquas esse bonas , alias malas , prout rationi consonant , vel ab ea dissonant, & ita est sentiendum.

XLI.

Non est obligandus concubinarius ad eiiciendam concubinam , si hæc nimis utilis esset ad oblectamentum concubinarii , vulgo regalo , dum , deficiente illa , nimis egre ageret vitam , & aliæ æpulæ tædio magno concubinarium afficerent , & alia famula nimis difficile inveniatur.

61. Hæc propositio est benignum , & suave fomentum concubinatus , ideoque merito damnatur. Nec enim omnia , quæ proponit in ejus favorem , sufficiens sunt titulus ad conservandam domi concubinam , nec faciunt occasionem proximam involuntariam peccandi. Obligandus est igitur concubinarius ad ejiciendam concubinam , licet exponat præfatos titulos magni tædii in epulis ab ea non conditis, & alias inveniendi difficultates : hæc enim, & similia propria passio , non vera necessitas depingere solet ; unde in praxi credi minime debent.

62. Imo licet concubinarius esset in articulo mortis , prius deberet eam ejicere , quam posset absolvi , secluso casu, quo vera infamia , aut scandalum timeretur , quod non arbitrio concubinarii, sed prudenti judicio Confessarii metiendum est. Semper debet Confessarius vinum , & oleum applicare pœnitentibus, sed peccatoribus ex mera fragilitate plus olei , quam vini congruit; peccatoribus vero assuetis , & inveteratis , & præsertim concubinariis plus acri vino , quam suavi oleo opus est. Nam extremis morbis extrema remedia sunt applicanda.

XLII.

Licitum est mutuanti aliquid ultra sortem accipere , si se obligat ad non repetendam sortem usque ad certum tempus.

63. Hæc propositio licet forte speculative probabilis appareat , quia obligare se ad non repetendam sortem usque ad certum tempus est quid extrinsecum mutuo ; merito tamen damnatur , eo quod in praxi est valde perniciosa , quia passim mutuantes uti possent dicto titulo, seu prætextu ad exigendum ultra sortem , & paliandas usuras.

64. In Castella conceduntur mutuatario decem dies , in quibus nequit astringi ad reddendum mutuum , nec valet repeti illud a mutuante. *Ex leg. 2. tit. 1. part. 5.*

XLIII.

Annum legatum pro anima relictum non durat plus , quam decem annos.

65. Hæc propositio merito damnatur, quia nullo fundamento asseritur. Nam legatum sine temporis limitatione impositum , sine temporis limitatione perdurat. Et licet anima fundatoris eo forte non indigeat , ejus cognatis , aut hæredibus proficere valet. Imo quamvis nulli eorum proficiat , legatario incumbit implere onus, cui ex justitia astrictus est.

66. Ego nusquam volui admittere hujusmodi legata perpetua , licet aliqui mihi pro earum admissione in conventibus, quibus servivi , instanter rogaverint , quia capitalia decursu temporis pereunt , & onus legati semper durat. Unde non parva nocumenta patiuntur conventus vice emolumenti sperati. Ideo respondebam id cupientibus , quod relinquerent capitale hæredibus sub onere solvendi quotanis conventui stipendia pro tot Missis a se præscriptus. Prudenter statutum est in constitutionibus Patrum Minimorum , ne Missarum onera assumantur ultra quinquagessimum annum implenda , sed ita, ut dicto tempore elapso , fundatores earum adjuventur communibus Missarum suffragiis , quæ a religione indefinite pro benefactoribus celebrantur , in quo nulli fit injuria , quia hoc pacto , & non aliter admittuntur præfata onera , ut ait Bened. XIV. *in Syn. lib. 13. cap. ult. n. 9.*

XLIV.

Quoad forum conscientiæ , correcto reo, ejusque contumacia cessante , cessant censuræ.

Quam-

67. Quamvis reus resipiscat, & sit in gratia, ligatus est censura, qui eam incurrit, donec absolvatur. Censura enim, absolute lata est vinculum, quod non tollitur, nisi media absolutione, & oppositum est falsum, ideoque merito damnatur. Aliud est de censura, quæ fertur pro determinato tempore, vel sub aliqua conditione, quibus cessantibus, cessant censuræ. Sed absolute impositæ non cessant, nec rei correctione, nec ejus, aut Authoris morte.

XLV.

Libri prohibiti, donec expurgentur, possunt retineri, usque dum adhibita diligentia corrigantur.

68. Aliud est liber prohibitus, aliud hæreticus, aliud liber hæresiarchæ, & aliud liber hæretici. Liber prohibitus est, qui in indice expurgatorii continetur, liber hæreticus dicitur, qui in toto, vel aliqua sui parte hæreses continet; liber hæresiarchæ est v. g. Lutheri, Calvini, aut alterius Authoris sectæ ab Ecclesia damnatæ. Liber tandem hæretici dicitur ille, quia a quocumque hæretico fuit compositus; adest autem hæc differentia, quod libri ab hæresiarcha compositi non possunt legi, licet non tractent de religione, sed de musica, medicina, aut alia quavis facultate, quod non tenet in libris hæreticorum, hi enim, si non contineant aliquid de religione, nec de ea tractent, sed solum de artibus, vel facultatibus agant, impune legi possunt. Cætera vide in tract. 7. n. 157. & seqq. & insuper indicem expurgatorii formatam anno 1790. ex mandato Excelent. D. D. August. Rubin de Cevallos, Inquisitor. gener. regula 3. 4. 5. &c.

§. II.

Sexaginta quinque propositiones ad minus, ut scandalosæ, & perniciosæ damnatæ ab Innoc. XI. die 2. Martii an. 1579.

I.

Non est illicitum in sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore sacramenti, relicta tutiori, nisi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi: hinc sententia probabili tantum utendum non est in collatione baptismi, ordinis sacerdotalis, aut episcopalis.

69. Opinio probabilis potest esse vel de valore, vel de licito sacramenti. Propositio solum loquitur de opinione probabili circa valorem, asserens posse sequi quamcumque opinionem probabilem de ejus valore, relicta tutiori, seclusa lege, conventione, aut periculo gravis damni, exceptis baptismo, ordine sacerdotali, & episcopali. Unde poterat Sacerdos in consecratione vini dicere tantum: *Hic est calix sanguinis mei.* Et in absolutione sacramentali *ego te absolvo.* Et in ordinatione Diaconi posset omitti porrectio, & acceptio libri Evangeliorum, quæ omnia probabiliter dicuntur sufficere pro valore sacramenti; sed nemo non videt esse maxima absurda; ideoque merito fulmen damnationis meretur dicta propositio, quæ sua generalitate plurima sacramenta nullitati exponebat.

70. Hinc tamen non est inferendum sententias fere communes, authoritate intrinseca, & extrinseca optime fulcitas, comprehendi in hac damnatione; hæc enim sufficienter salvatur, suumque sortitur effectum damnando generalitatem propositionis; & absurda, quæ ex ea palam secuntur, quin damnet alias cum diversis circumstantiis traditas. Quoniam damnatio debet intelligi in sensu naturali, & proprio, quem depromit propositio: addita autem ei aliqua moderatione, seu circumstantia, jam est propositio diversa, & consequenter non comprehensa in damnatione, ut perperam in oppositum contendunt aliqui.

71. Ex quibus habetur posse dari opiniones oppositas valde probabiles circa peculiaria requisita ad sacramenta, quin neutra sit damnata; nefas enim est dicere, esse damnatum, quod a Bened. XIV. tamquam vere probabile, imo ut probabilius traditur. Aliud est asserere in communi esse licitum uti opinione probabili de valore sacramenti, aliud valde diversum disceptare in particulari, an istud sacramentum, hoc, vel alio modo

confectum, vel receptum, validum sit. Primum merito est damnatum; secundum vero erit, vel non damnatum juxta suum meritum.

II.

Probabiliter existimo Judicem posse judicare juxta opinionem, etiam minus probabilem.

72. Etiam hæc propositio damnatur merito ob suam generalitatem; nam in criminalibus, quibus reo favendum est, potest, & debet judex illi favere, etiam juxta opinionem minus probabilem. Imo in civilibus, si cum tali opinione adjungatur possessio, debet judicare, & ferre sententiam in favorem possidentis cum opinione etiam minus probabili, vel saltem componere partes pro qualitate dubii. Universaliter vero loquendo tenetur Judex ferre sententiam in civilibus juxta opinionem probabiliorem, & oppositum damnatur in præsenti.

73. Inq. An probabilitas extrinseca, vel potius intrinseca attendi debeat a Judice pro sententia ferenda? R. Semper prævalere debet probabilitas intrinseca, efficacioribus fundamentis, solidioribusque rationibus munita. Nisi forte ex stylo Curiæ aliud fieri comperiat: stylus enim est quodam jus municipale, ad quod in tribunali forensi multum attenditur; numquam tamen prævalere debet veritati, maxime cum præjudicio tertii.

III.

Generatim, dum probabilitate sive intrinseca, sive extrinseca, quantumvis tenui, modo a probabilitatis finibus non exeatur, confissi aliquid agimus, semper prudenter agimus.

74. Hæc propositio est partus, sive abortus probabilismi, sub cujus tyrannico dominio totum fere orbem litterarium duobus sæculis misere ingemuisse a veritate non est alienum. Ad prudenter igitur operandum, excepto casu necessitatis, non sufficit quælibet opinio, sed requiritur opinio gravis, & oppositum pugnat cum sensu communi; ideoque meritissime damnatur. Imo requiritur opinio probabilior, ut suo loco diximus. Solum operatur prudenter, qui cum opinione, saltem in sua conscientia, probabiliori operatur.

75. Opinio tenuis probabilitatis est illa, quæ debili, ac tenui fundamento nititur, ut quæ asserit essum uvarum etiam in magna quantitate non violare jejunium, ac etiam quæ probabiliter est probabilis, nam talis non fundat motivum prudens ad operandum, ad quod saltem requiritur opinionem esse certo probabilem, quod non habet opinio probabiliter tantum probabilis.

IV.

Ab infidelitate excusabitur infidelis, non credens, ductus opinione minus probabili.

76. Aliud est peccare contra fidem, aliud esse infidelem. Catholicus, qui non elicit actus fidei tempore debito, vel nescit articulos fidei vincibiliter, peccat contra fidem, sed infidelis non est. Infidelis est, qui caret fide, potest autem esse infidelis negative, aut positive; Infidelis positive est, qui renuit amplecti fidem, sibi sufficienter promulgatam, vel saltem non curat inquirere de ea, quando ad ejus notitiam pervenit; Infidelis negative est ille, qui caret fide, quia nihil de ea audivit, & hæc infidelitas non est peccatum, ut docet D. Thom. 2. 2. q. 10. & constat ex propositione 63. Baji damnata a Pio V.

77. Infidelis autem non credens, ductus opinione minus probabili de bonitate suæ religionis, peccat, nec excusabitur a peccato infidelitatis, quia in re tanti ponderis, & in materia justificationis, ac æternæ salutis imprudenter agit, viam securiorem non eligendo. Quod verum esset, licet in aliis materiis teneret illud male intellectum axioma: *qui probabiliter operatur, prudenter operatur.*

V.

Non audemus damnare de mortali eum qui actum dilectionis Dei semel tantum in vita eliceret.

78. En impiissima pietas! ideo merito,

to damnatur a pietate Ecclesiæ. Igitur plusquam semel tenemur elicere actum dilectionis Dei in vita, & oppositum juste proscribitur, tamquam a doctrina Christiana penitus eliminandum. Vide *n.* 3.

VI.

Probabile est, nec singulis quidem rigorose quinqueniis per se obligare præceptum charitatis.

79. Hæc propositio juste damnatur, tum quia sine ullo fundamento profertur. Eodem enim fundamento poterat differre obligationem præcepti plusquam ad septennium. Ecclesia quippe nihil de ejus tempore hucusque decrevit, forte quia est de actu mere interno, vel quia nullum præsumit sui Creatoris, Conservatoris, & pientissimi Benefactoris adeo oblitum, ut eum sæpe, aut saltem aliquoties in anno non diligat. Tum quia valde absurdum est, differre ad quinquennium actum dilectionis, cum jubeamur, & debeamus diligere Deum *ex toto corde, ex tota anima, ex tota mente, ac ex totis viribus.* Et alias hoc præceptum sit adeo nedum utile, & proficuum, sed etiam dulce, suave, & facile, ut pro ejus adimpletione non requirantur manus, pedes, vires, nec divitiæ. Sufficit velle.

VII.

Tunc solum obligat, quando tenemur justificari, & non habemus aliam viam, qua justificari possimus.

80. Hæc propositio gemina est cum prima damnata ab Alexandr. VII. tollit enim præceptum *per se* diligendi Deum, & tantum illud agnoscit *per accidens*, ideoque pari merito damnatur. Adest igitur obligatio Deum amandi ex vi præcepti divini, & *per se*, & non solum *per accidens*. Miror sane, & ignoro quomodo potuerint concipi a mentibus catholicis similes assertiones: quamvis enim non daretur præceptum positivum de dilectione Dei, ipsa natura clamaret pro diligendo suo Authore, Conditore, & Conservatore. Bonum absque ullo præcepto est amabile, ergo bonum infinitum est absque præcepto infinite amabile. Item Deus amat nos ab eterno, & non cessat nos amare, & nos adeo parci in eo amando erimus, ut solum in quinquennio, vel semel in vita ejus dilectionis actum elicere sufficiat? Non audiantur talia paradoxa. Diligamus sæpe sæpius Deum, quia est bonum infinitum, infinite amabile. Diligamus Deum, quoniam ipse prior dilexit nos. Diligamus Deum, quia ipse fecit, & conservat nos, quia in eo sumus, vivimus, respiramus, & movemur, & propter alia innumera beneficia naturæ, gratiæ, & gloriæ, quibus nos, ac si nobis indigeret, continuo devincire non desinit. O abyssus bonitatis.

VIII.

Comedere, & bibere usque ad satietatem ob solam voluptatem non est peccatum, modo non obsit valetudini, quia licite potest appetitus naturalis suis actibus frui.

81. Aliud est comedere, & bibere cum voluptate, aliud comedere, & bibere ob solam voluptatem. Primum licitum est, secundum illicitum, & damnatum, quia invertitur finis comestionis. Actiones humanæ deliberatæ non debent fieri ob finem delectabilem, sed ob finem honestum, qualis est in usu cibi, & potus nutritio, sanitas, seu ejus conservatio. Pariter appetitus debet suis actibus naturalibus uti, non frui: aliunde comedere, & bibere usque ad sacietatem contra rationem a temperantia regulatam est vitium gulæ, ut docet D. Thom. 2. 2. *q.* 148. *art.* 1. *ad* 2.

IX.

Opus conjugii ob solam voluptatem exercitum, omni penitus caret culpa, ac defectu veniali.

82. Hæc propositio similis est præcedenti in falsitate doctrinæ, ideo eodem merito, ac illa damnatur. Nulla actio humana deliberata ob solam voluptatem exercita, caret culpa veniali. Quod, loquendo de esu, & potu usque ad sacietatem, & de copula conjugali tamquam de fide tenendum est; de aliis tamquam pro-

probabilius. Quamvis enim quidam sentiant videre pulchra, audire melodiam, olfacere suavia, & gustare dulcia possint fieri licite ob solam delectationem naturalem, quam secum afferunt; probabilius tamen est non carere culpa veniali propter inversionem finis destinati a natura, qualis est v. g. levamen cordis, solatium tristitiæ, exhilaratio animi, vel alius finis honestus, ad quem actiones humanæ sunt a natura ordinatæ. Agere enim ob solam voluptatem brutorum est, non hominum.

X.

Non tenemur proximum diligere actu interno, & formali.

XI.

Præcepto proximum diligendi satisfacere possumus per solos actus externos.

83. Propositio decima includitur, & amplius explicatur in undecima, & utraque damnatur juste, ut falsissima: amor enim proximi sæpe nobis comendatur tum in veteri, tum præcipue in novo testamento. Unde non solum amore externo, sive per actus exteriores charitatis, & misericordiæ debemus diligere proximum, sed etiam actu interno, & formali amoris, sive amore formali voluntatis, & oppositum damnatur in hac duplici propositione.

XII.

Vix in sæcularibus invenies, etiam in Regibus superfluum statui, & ita vix aliquis tenetur ad eleemosynam, quando tenetur tantum ex superfluo statui.

84. Bona temporalia sunt in triplici differentia; alia sunt necessaria sustentationi vitæ, alia conservationi status, & alia superflua, hoc est, nec vitæ, nec statui necessaria. Nota tamen, quod aliud est decentia status, aliud pompa, fastus, & ostentatio vanitatis; pro decentia status plura superfluunt, pro fastu, & vanitate nihil est satis. Exulet vanitas, & fulgebit charitas. Sed proh dolor! Exulat charitas, & fulget vanitas, quæ omnia dissipat. Nihilominus merito damnatur asserere, quod vix invenies superfluum statui, quo falso supposito, destruitur obligatio dandi eleemosynam in necessitate gravi, & communi, nam in extrema debet fieri etiam de necessariis statui.

85. Plures sunt opiniones circa obligationem eleemosynæ faciendæ: Verum in præsenti solum damnatur, quod *vix aliquis tenetur ad eleemosynam, quando tenetur tantum ex superfluo statui.* Quod verum esset in suppositione antecedentis, hoc est, quod vix reperitur quidquam *superfluum statui.* Sed cum utrumque sit falsum, utrumque est merito damnatum.

XIII.

Si cum debita moderatione facias, potes absque peccato mortali de vita alicujus tristari, & de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere, & desiderare, non quidem ex displicentia personæ, sed ob aliquod temporale emolumentum.

XIV.

Licitum est absoluto desiderio cupere mortem patris, non quidem ut mortem patris, sed ut bonum cupientis, quia nimirum ei obventura est pinguis hæreditas.

86. Gravis inordinatio contra charitatem est plus æstimare emolumentum temporale, quam vitam proximi, quod respectu patris addit peccatum grave contra pietatem. Unde merito damnatur utraque propositio, in qua oppositum asseritur. Semper, ac emolumentum temporale habet dependentiam cum alicujus morte, nec de hac, nec de illo potest quis gaudere, nec illud quoquo modo desiderare.

87. Verum absque ullo respectu ad mortem alterius licitum est gaudium de bono temporali sibi, aut aliis evento. Ideo licite homines sibi invicem congratulantur de hæreditate, Episcopatu, beneficio, aut dignitate obtentis: hoc enim fit secluso omni respectu ad mortem eorum, qui ea prius possidebant. Licitum etiam est desiderare alteri simplici desiderio aliquod malum temporale ob ejus bo-

bonum spirituale, ut fusius diximus in tract. de charitate.

XV.

Licitum est filio gaudere de parricidio patris, a se in ebrietate perpetrato, propter ingentes divitias inde ex hæreditate consecutas.

88. Hæc propositio valde similis est duplici præcedenti, ideo juste eidem pœnæ damnationis subjacet. Licitum quidem est gaudere moderate de divitiis, sed illicitum valde gaudere de parricidio, licet inculpatæ patrato, ob divitias inde consecutas. Gaudium de divitiis, sive de alio bono temporali, ut sit licitum, debet haberi absque ullo respectu, connexione, aut dependentia culpæ propriæ, & mali alieni, alias inficitur, & est graviter malum.

89. Nota, quod adest magna differentia inter objecta prohibita, quia mala, & inter mala, quia prohibita. Quoniam desiderium simplex istorum conditionatum non est ex se malum, ut si quis desideraret comedere carnes die Veneris, si non esset prohibitum: at desiderium illorum etiam conditionatum semper est malum, ut si quis desideraret occidere alium, si non esset malum. Ratio discriminis provenit ex eo, quod in prohibitis, quia malis, malitia est intrinseca, & nequeunt denudari ab ea; in cæteris vero malitia, seu prohibitio ab extrinseco advenit, & possunt ab ea denudari.

XVI.

Fides non censetur cadere sub præceptum speciale, & secundum se.

XVII.

Satis est actum fidei semel in vita elicere.

90. Hæc duplex propositio consonat cum prima damnata ab Alexandr. VII. & cum quinta supra exposita. Unde supervacaneum est in refutanda ejus falsitate adeo aperta amplius immorari.

XVIII.

Si a potestate publica quis interrogetur, fidem ingenue confiteri, ut Deo, & fidei gloriosum consulo, tacere, ut peccaminosum per se non damno.

91. Præceptum divinum, non consilium tantum est fidem confiteri, quando quis a potestate publica interrogetur, ideo merito damnatur propositio oppositum asserens. Fugere autem, si prævidet aliquis se non habere vires ad sustinenda tormenta, licite valet, quia ipsa fuga est quædam protestatio fidei. Si a persona privata quis interrogetur, vel imminet detrimentum religioni, aut scandalum proximi ex suo silentio, vel non. In primo casu tenetur palam respondere de fide, in secundo potest tacere, vel repellere interrogantem dicens ei: *Quid ad te?* in nullo autem casu licet negare fidem, ait enim Dominus Matth. 10. *Qui negaverit me coram hominibus; negabo, & ego eum coram Patre meo.*

XIX.

Voluntas non potest efficere, ut assensus fidei in se ipso sit magis firmus, quam meretur pondus rationum ad assensum impellentium.

92. Rationes impellentes intellectum ad fidei assensum, cum ex se obscuræ sint, reddunt quidem objectum fidei credibile, sed non eum convincunt ad credendum. Unde necessaria est pia affectio voluntatis, ut illum determinet, supplendo, quod rationibus deficit. Igitur falsum est, quod asserit propositio merito damnata, quia tollebat a voluntate piam affectionem ad fidem, totamque motionem ad illam rationibus intellectus tribuebat.

93. Inq. Quot dispositiones requirantur in adulto, ut actum fidei eliciat? R. Quinque 1. Prædicatio externa. 2. Illustratio interna. 3. Cogitatio de veritatibus a Deo revelatis. 4. Voluntas, & affectus eis assentiendi ex desiderio salutis. 5. Assensum eis præbere. Initium salutis a nobis esse Semipelagiani ajebant; hic autem error damnatus fuit a Clement. XI. juste quidem nam ex Apostolo 2. *ad Cor.* 3. constat

Non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. Sine gratia igitur excitante nec ad primum actum fidei valemus disponi, nec aliquid boni agere, aut cogitare in linea supernaturali.

XX.

Hinc potest quis prudenter repudiare assensum, quem habuit supernaturalem.

94. Hæc propositio est illatio antecedentis; sed æque falsa, & æque ideo damnata. Supposita enim pia affectione imprudentissimum, & grave contra fidem peccatum est, repudiare assensum fidei firmatum rationibus intellectus, firmiorique motivo supernaturali.

XXI.

Assensus fidei supernaturalis, & utilis ad salutem stat cum notitia solum probabili revelationis; imo cum formidine, qua quis formidet, ne non sit Deus locutus..

95. Falsitas hujus propositionis liquet ex eo, quod assensus fidei est certus, & infallibilis, qui nequit haberi cum oppinione, & formidine. Nec hæretici, nec Mahumetani admittunt pro sua secta sufficere notitiam sibi tantum probabilem, & cum formidine, quanto minus sufficere valet pro vera fide, & religione?

96. Dices: qui adorat hostiam a Sacerdote elevatam, credit esse ibi Christum; sed probabiliter tantum est ibi Christus, quia potest esse non consecrata, ergo sufficit assensus probabilis ad fidem? R. Quod assensus fidei adorantis hostiam terminatur ad mysterium Eucharistiæ, credens in omni hostia rite consecrata esse Christum; quod non est tantum probabile, sed certum, & infalibile. An autem hęc numero hostia sit rite consecrata, vel non, est quid valde diversum. Sicut quod bene baptizatus recipit gratiam, est de fide; quod autem hic sit recte baptizatus, non est de fide.

XXII.

Nonnisi fides unius Dei necessaria videtur necessitate medii, non autem explicita remuneratoris.

97. Hæc propositio merito damnatur, quia directe opponitur doctrinæ Apostoli ad Hæbreos 11. *Credere enim oportet, accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se remunerator sit.* Ubi duo credenda proponuntur necessaria, nempe *Deum esse unum, & remuneratorem* non solum in linea naturali, sed etiam supernaturali.

98. Dices: Si quis in sylvis enutritus audiens notitiam de uno Deo, nihil vero de remuneratore, eliciendo actum contritionis, aut charitatis, decederet, salvaretur, ergo non est necessaria explicita remuneratoris notitia. R. Quod in casu proposito Deus provideret, ut ille instrueretur de tali notitia, sive interna illustratione, sive mittendo ministrum, qui eum edoceret, ut in simili ait D. Thom. *in 3. dist. 25. q. 2. ad 2. q. 2.*

XXIII.

Fides late dicta ex testimonio creaturarum, similive motivo ad justificationem sufficit.

99. Ad justificationem requiritur fides entitative supernaturalis, & ex motivo supernaturali, nempe ex testimonio Dei revelantis: & oppositum dicere damnatur in hac propositione. Fides lata dicebatur ab ejus Authore illa, quæ habetur ex voce, & testimonio creaturarum juxta illud: *Cœli enarrant gloriam Dei, & opera manuum ejus annuntiat firmamentum.* Hanc autem, vel similem non sufficere ad justificationem, constat ex ejus damnatione.

XXIV.

Vocare Deum in testem mendacii levis non est tanta irreverentia, propter quam velit Deus, aut possit damnare hominem.

100. Perjurium est adducere Deum in testem falsitatis; in ratione autem falsitatis tam falsum est mendacium leve, quam grave, ergo eadem injuria Deo irrogatur adducendo eum in testem mendacii levis,

vis, ac gravis. Unde in veritate formali juramenti nequit dari parvitas materiæ, nisi ex imperfecta deliberatione, & oppositum damnatur in hac propositione. Alia huc spectantia dicta sunt in tract. de juramento.

XXV.

Cum causa licitum est jurare sine animo jurandi, sive res sit levis, sive gravis.

101. Jurare sine animo jurandi est intrinsece malum, quia est abuti nomine Dei ad alium decipiendum. Unde merito damnatur asserere oppositum, quia quod intrinsece malum est, ex nulla causa cohonestari valet. Non tamen damnatur dicere, quod jurare sine animo jurandi extra judicium, & contractum, id quod alias verum est, non est peccatum grave, sive fiat cum causa, sive sine illa; hoc enim minime est asserere id esse licitum, sed non esse peccatum grave, quia solum est quædam fictio, seu defectus levis, qualis est defectus necessitatis, aut judicii, qui apud omnes levis est.

XXVI.

Si quis, vel coram aliis, sive interrogatus, sive propria sponte, sive recreationis causa, sive quocumque alio fine juret se non fecisse aliquid, quod revera fecit, intelligendo intra se aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quodvis aliud additamentum, revera non mentitur, nec est perjurus.

XXVII.

Causa utendi his amphibologiis est, quoties id necessarium, aut utile est ad salutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita ut veritatis occultatio censeatur tunc expediens, & studiosa.

102. Hæc duplex propositio damnatur merito, in ea quippe ampla panditur via ad fictiones, deceptiones, mendacia, & perjuria. Omnes conveniunt in eo, quod non liceat loqui, nec minus jurare cum restrictione pure mentali, sed in assignando, quæ restrictio sit pure mentalis, non parum variant. Nos, quæ probabiliora visa sunt, diximus in tract. de juramento, ubi lectorem remittimus, ne acta iterum agamus.

XXVIII.

Qui mediante commendatione, aut munere ad Magistratum, vel officium publicum promotus est, poterit cum restrictione mentali præstare juramentum, quod de mandato Regis a similibus solet exigi, non habito respectu ad intentionem exigentis, qvia non tenetur fateri crimen occultum.

103. Hæc propositio est sequela duplicis anterioris, ideoque merito damnata. Imo ex duplici capite meretur damnari: tum quia admittit restrictionem puramentalem, tum quia ait, *non tenetur fateri crimen occultum.* Quod falsum omnino est, quando agitur de aliquo promovendo ad officium, vel dignitatem, ut in præsenti.

XXIX.

Urgens gravis metus est causa justa sacramentorum administrationem simulandi.

104. Ex nulla causa valent simulari sacramenta, hoc est, ficte ea ex intentione confici, aut ministrari. Unde nec metu mortis potest Sacerdos absque intentione proferre supra materiam respectivam verba consecrationis, absolutionis, aut alterius sacramenti. Idem est de conferente digno, vel indigno hostiam non consecratam, adest enim simulatio in administratione sacramenti.

105. Valde diversum est, quod Confessarius dum reperit pœnitentem indignum absolutione, ad vitandum scandalum faciat super illum signum crucis, aliquasque preces proferat, admonito prius pœnitente, quod eum non absolvit; hoc enim non est proprie simulare sacramentum, sed prospicere famæ proximi, & reverentiæ sigili sacramentalis.

XXX.

Fas est viro honorato occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter

ter hæc ignominia vitari nequit, idem quoque dicendum, si quis impingat alapam, vel fuste percutiat, & post impactam alapam, vel ictum fustis fugiat.

106. Hæc propositio duplicem habet partem, & quoad primam eadem fere est cum septima damnata ab Alex. VII. ubi de illa dictum est satis. Quoad secundam æque falsa est; si enim impingens alapam, vel fuste percutiens fugiat, minime fas est illum occidere; alias potius injusta vindicta, quam justa defensio esset.

XXXI.

Regulariter occidere possum furem pro conservatione unius aurei.

XXXII.

Non solum est licitum defendere defensione occisiva quæ actu possidemus, sed etiam ad quæ jus inchoatum habemus, & quæ nos possessuros speramus.

XXXIII.

Licitum est tam hæredi, quam legatario contra injuste impedientem, ne vel hæreditas adeatur, vel legata solvantur, se taliter defendere, sicut, & jus habenti in cathedram, vel præbendam contra eorum possessionem injuste impedientem.

107. Hæc triplex propositio merito a Christiana Theologia profligatur, continet enim doctrinam vere sanguinariam, & færalem. Igitur de fide est, non posse regulariter occidi furem pro conservatione unius aurei, nec pro bonis, quæ actu non possidentur. An autem valeat occidi pro conservatione bonorum magni momenti, adhuc sub lite est. Nostra sententia partem sustinet negativam, quæ cum aliis huc spectantibus videri potest in explicatione quinti præcepti Decalogi.

XXXIV.

Licet procurare abortum ante animationem fœtus, ne puella deprehensa gravida occidatur, aut infametur.

108. Hæc propositio latam aperiebat viam strupis, & aliis flagitiis, si enim liceret procurare abortum, ut ipsa ait, ad cooperienda peccata, facile aderat medium sed cum intrinsece sit malum, utpote contra bonum speciei, & quodam homicidium prodictorium, justissime damnatur.

109. Ante Innoc. XI. jam Xistus V. damnaverat doctrinam hujus propositionis sub severissimis pœnis, sed eo devenit licentia opinandi sæculo retracto, ut eam suscitaverit quidam sub specie pietatis in puellas, ne earum fama, aut vita periclitaretur. Ideo damnatur denuo, ne cui licere videatur sub quocumque prætextu procurare abortum fœtus etiam inanimati.

XXXV.

Videtur probabile omnem fœtum, quamdiu in utero est, carere anima rationali, & tunc primum incipere eamdem habere, cum paritur; & consequenter dicendum est, in nullo abortu homicidium committi.

110. Penitus improbabile est, quod asserit propositio: pugnat enim cum philosophia, cum experientia, & cum sacra pagina. Nam philosophia docet ante ortum formari corpus, & infundi animam viris trigesimo, vel quadragesimo die a conceptione; fœminis octogesimo plus, minusve: non desunt alii moderni animationem fœtus acelerantes plus minusve juxta vires naturæ respectivæ. Experientia etiam testatur matres sentire motus vitales fœtus in ventre, & quod mortua matre, scissoque ejus latere sæpe infantes vivos extrahi. Ex sacra pagina pariter constat, quod Jacob, & Esau in ventre matris suæ Rebeccæ luctati sunt, quod Jeremias in vulva fuit sanctificatus, & quod Joannes Baptista in sexto mense suæ conceptionis exultavit in utero. Igitur prorsus improbabile est oppositum, imo est error in philosophia, & proxima hæresi dicta propositio, ideoque merito damnata.

XXXVI.

Permissum est furari non solum in extrema, sed etiam in gravi necessitate.

111. Hæc propositio est valde perniciosa in praxi, præbet quippe amplam facultatem furandi cuilibet, gravem necessitatem patienti. Unusquisque autem necessitatem patiens, propriam pro suo captu gravem putat. Unde merito damnatur, decernendo nulli licere furari in necessitate gravi.

112. Non damnatur id licere in necessitate valde *urgenti, seu gravissima*, puta ad evitandam captivitatem perpetuam sine spe redemptionis, vel aliud simile malum gravissimum. Alii contendunt solum licere in necessitate extrema: ajunt vero hanc non consistere in indivisibili, sed habere suos gradus, ex quo tandem recidunt in alteram sententiam, & solum voce videntur dissentire. Collocant enim in gradu necessitatis extremæ periculum imminens incidendi in perpetuam Turcorum captivitatem. In hac materia pedetentim est incedendum, & in moralibus juxta circumstantias resolvendum.

XXXVII.

Famuli, & famulæ domesticæ possut occulte suis heris surripere ad compensandam operam suam, quam majorem judicant salario, quod recipiunt.

113. Hæc propositio relinquit judicio famulorum, & ancillarum taxam salarii, quod eis debetur. Quot autem absurda, furta, & latrocinia inde prosilirent, nemo non videt. Igitur merito damnatur. Sicut in pretio mercium, sic in famulorum salario datur infimum, supremum, & medium, attenta consuetudine Provinciæ, seu Regionis: unde famulus, qui in infimo, vel medio convenit cum domino, debet illo esse contentus. Nec credendi sunt famuli, aut ancillæ querelas de dominis referentes, sed obligandi ad restituendum, si quid amplius convento salario occulte acceperunt, nisi ad oppositum adsit certa, & indubitata causa.

XXXVIII.

Non tenetur quis sub pœna peccati mortalis restituere, quod ablatum est per pauca furta, quantumcumque sit magna summa totalis.

114. Sub pœna peccati mortalis debet restitui magna summa, quomodocumque furata sit, ergo falsa est propositio isthæc, ideo juste damnata. Itaque supposita materia gravi ex furtiolis facta, sub gravi est restituenda, sive peccatum grave commissum dicatur in ultima acceptione, sive in retentione materiæ gravis, quod ad præsens parum refert.

XXXIX.

Qui alium movet, aut inducit ad inferendum grave damnum tertio, non tenetur ad restitutionem istius damni illati.

115. Omnis causa efficax, sive physica, sive moralis damni alteri illati, tenetur ad illius restitutionem, agit enim contra justitiam commutativam, ex cujus violatione oritur jure naturæ obligatio restituendi. Igitur merito damnatur propositio, quæ ipsi juri naturæ repugnat.

XL.

Contractus mohatra licitus est, etiam respectu ejusdem personæ, & cum contractu retrovenditionis prævia inito cum intentione lucri.

116. Hæc propositio viam parat fraudibus, & usuris; contractus enim in ea depictus est usura palliata, qua artifex dat v. g. centum emptori, ut hic reddat ei centum, & viginti. Contractus enim mohatra absque ullo pacto non damnatur, quia emitur res, & venditur voluntarie justo pretio. Ut si emas vas argenteum decem aureis, & deinde illud vendas sine labore artificii, (*sin las hechuras*) alteri, vel priori venditori. Hic tamen nequit licite illud vendere intentione emendi idem viliori pretio, etiam secluso omni pacto, adest enim usura mentalis in tali venditione cum tali intentione.

XLI.

Cum numerata pecunia pretiosior sit numeranda, & nullus sit, qui non majoris faciat pecuniam præsentem, quam futuram, potest creditor aliquid ultra sortem

tem a mutuatario exigere, & eo titulo ab usura excusari.

117. In hac damnatione declaratur, quod pecunia præsens non est pretiosior futura moraliter certa, & suo tempore, solvenda, & quod sola dilatio solutionis non excusat ab usura, si aliquid ultra sortem exigitur ob eam a mutuatario. Igitur nec pro sola dilatione, nec pro sola anticipatione pecuniæ potest quidquam carius, aut vilius justo pretio vendi, aut emi: nam licet propositio damnata tantum loquatur de mutuo, idem tenendum est de emptione, aut venditione. Non tamen damnatur posse quidquam exigi etiam in mutuo ratione damni emergentis, aut lucri cessantis.

XLII.

Usura non est, dum ultra sortem aliquid exigitur tanquam ex benevolentia, & gratitudine debitum, sed solum si exigatur tanquam ex justitia debitum.

118. Usura est, exigere a mutuatario aliquid ultra sortem, esto solum ex gratitudine, aut ex benevolentia debitum, quia ex quocumque titulo exigatur a mutuatario, manet hic obligatus ad aliquid ultra sortem, quod est contra intrinsecam rationem mutui. Unde nequit mutuans aliam obligationem imponere mutuatario, nisi quod solvat capitale tempore congruo. Alia enim quævis obligatio, etiam ex gratitudine imposita, usura palliata est. Potest autem sine ullo pacto sperare gratitudinem a mutuatario, & hic valet gratum se exhibere, hoc enim decet hominem honoratum. Imo potest, quis petere a mutuatario, quod sibi de præsenti mutuet aliud, quo indiget; sed non potest imponere onus, quod mutuet sibi, vel alteri in futurum.

XLIII.

Quidni non nisi veniale sit detrahentis authoritatem magnam sibi noxiam falso crimine elidere.

XLIV.

Probabile est, non peccare mortaliter, qui imponit falsum crimen alicui, ut suam justitiam, & honorem defendat. Et si hoc non sit probabile, vix erit ulla opinio probabilis in Theologia.

119. Hæc duplex propositio merito damnatur, quia falsum crimen alteri imponere est intrinsece malum, & si est in materia gravi nequit non esse peccatum grave contra justitiam proximi. Nec juvat, quod in propriam defensionem fiat, nemo potest se defendere mediis illicitis, falsis, & injustis.

120. Potest autem, quis caute revelare verum crimen detrahentis ad labefactandum ejus testimonium, ut quod antea fuerit deprehensus in mendacio, aut perjurio, modo hoc sit necessarium ad propriæ famæ defensionem, & fiat cum moderamine inculpatæ tutelæ. Quod etiam loquendo de accusatore, aut teste concedunt reo non pauci, quatuor conditionibus servatis. 1. Quod testis sit voluntarius, & non coactus. 2. Quod tantum dicantur de illo illi defectus, qui ad defensionem conducunt. 3. Quod non detur alius modus pro defensione. 4. Quod damnum imminens testi, aut accusatori non sit majus eo, quod reo timetur.

XLV.

Dare temporale pro spirituali non est simonia, quando temporale non datur tamquam pretium, sed dumtaxat tamquam motivum conferendi, vel efficiendi spirituale, vel etiam quando temporale sit solum gratuita compensatio pro spirituali, aut econtra.

XLVI.

Et id quoque locum habet, etiam si temporale sit principale motivum dandi spirituale, imo etiam si sit finis ipsius rei spiritualis, sic ut illud pluris æstimetur, quam res spiritualis.

121. Prima ex his duobus propositionibus duo ajebat, nempe non esse simoniam dare temporale pro spirituali, quando temporale dabatur tantum ut motivum, non ut pretium dandi, aut efficien-

ciendi spirituale. Item nec quando spirituale fit, aut datur solum in gratitudinem temporalis.

122. Secunda propositio alia duo dicebat: primum non esse simoniam dare temporale pro spirituali, licet temporale esset motivum principale dandi spirituale. Secundum, hoc esse verum, quamvis temporale esset finis spiritualis, ita ut illud pluris æstimetur, quam res spiritualis.

123. Hi quatuor modi palliandi simoniam merito damnantur, quia dare, vel efficere spirituale pro temporali, aut e contra, sive dicatur, ut pretium, sive ut motivum, solum voce est distinctum; at in rei veritate fit, aut datur unum pro alio, & æquiparatur spirituale temporali, & temporale spirirituali, in quo præcipue stat fœditas simoniæ. Alias omnis simonia posset excusari, dicendo non dari spirituale pro temporali, ut pretium, sed ut motivum, aut finis, seu ut gratitudo, aut recompensatio.

124. Verum est, quod facere, vel dare spirituale pro temporali ex mera gratitudine licitum, bonum, & aliquando est debitum, ut quod pauperes orent pro suis benefactoribus, sed quærere, intendere, aut exigere gratitudinem in rebus spiritualibus pro alia temporali, labem simoniæ redolet. Sicut enim decet, quod mutuatarius gratum se exhibeat, mutuans vero nequit aliquid ultra fortem quærere, intendere, aut exigere etiam ex gratitudine, aut alio quocumque motivo: ita proportionabiliter in præsenti.

XLVII.

Cum dixit Concilium Tridentinum, eos alienis peccatis communicantes, mortaliter peccare, qui nisi quos digniores, & Ecclesiæ magis utiles ipsi judicaverint, ad Ecclesias promovent, Concilium, vel primo videtur per hoc digniores non aliud significare velle, nisi dignitatem eligendorum, sumpto comparativo, pro positivo, vel secundo, locutione minus propria ponit digniores, ut excludat indignos, non vero dignos, vel tandem loquitur tertio, quando fit concursus.

125. Tres interpretationes tribuit hæc propositio decreto Tridentini *sess. 24. de reform. cap. 1.* Verum ut falsæ simul cum ea merito damnantur. Itaque datur obligatio sub gravi ad eligendum *digniores* proprie loquendo ad Episcopatus, Cardinalatus, & alias Prælaturas ecclesiasticas, esto fiant sine concursu. Triplex conditio requiritur ex jure ad dignitatem: probitas vitæ, scientia sufficiens, & prudentia in agendis. Qui plus eminet in istis, regulariter dignior est.

126. Beneficia curata sive in concursu, sive extra, dignioribus etiam sunt conferenda, ut patet ex eodem Concilio *sess. 24. cap. 18.* Et licet circa beneficia simplicia adsint hinc, inde opiniones, probabilius tamen dignioribus conferri debent; alias violatur jus Ecclesiæ, cui ministri digniores debentur.

XLVIII.

Tam clarum videtur fornicationem secundum se nullam involvere malitiam, & solum esse malam, quia interdictam, ut contrarium omnino rationi dissonum videatur.

127. Hæc propositio supponit fornicationem esse prohibitam, sed putat, eam solum esse malam, quia prohibitam, in quo aperte fallitur, ideoque merito damnatur. Est enim peccatum contra rectam rationem, & contra bonum prolis educandæ. Ita *D. Thom. 2. 2. q. 154. art. 2.*

XLIX.

Mollities jure naturæ prohibita non est. Unde si Deus eam non interdixisset, sæpe esset bona, & aliquando obligatoria sub gravi.

128. Hæc propositio similis est præcedenti, supponit enim molitiem prohiberi jure divino, sed putat non esse prohibitam jure naturæ. Verum fallitur, & ideo damnatur, & declaratur esse malam intrinsece; intellige de mollitie quocumque modo voluntaria, sive in se, sive in sua causa. Sic enim est omnino detestabilis. Opponitur quippe ipsi naturæ: unde appellatur peccatum contra naturam.

ram. Ergo etiam præciso precepto divino, ipso jure naturæ prohibita est.

L.

Copula cum conjugata, consentiente marito, non est adulterium, adeoque sufficit in confessione dicere se esse fornicatum.

129. Semper, ac datur accessus ad alienam, adest adulterium, nec maritus potest cedere juri suo, nec est dominus, sed usuaris corporis suæ uxoris; falsa igitur est propositio, meritoque damnata. Si copula habeatur inter duos conjugatos, non inter se, adest duplex adulterium, in confessione necessario explicandum.

LI.

Famulus, qui submissis humeris, scienter adjuvat herum suum ascendere per fenestras ad stuprandum virginem, & multoties eidem subservit, deferendo scalam, aperiendo januam, aut quid simile cooperando, non peccat mortaliter, si id faciat metu notabilis detrimenti, puta, ne a Domino male tractetur, ne torvis oculis aspiciatur, ne domo expellatur.

130. In explicatione hujus propositionis damnatæ adeo varie disceptant Authores, ut vix aliquid certi habere possit, nisi id ipsum, quod in ea exprimitur. P. Concina *tom. 2. p. 120. n. 11.* non agnoscit differentiam inter famulum adjuvantem ad prædicta herum, & inter captivos Christianos remigantes contra alios Christianos verberibus, & dura servitute lege coactos. Alii rectius magnum discrimen adesse ajunt, quod approbat Bened. XIV. *in Syn. lib. 13. c. 20. n. 6.*

131. Unde eruitur caute esse procedendum circa extensionem propositionis damnatæ, seu circr extensionem damnationis propositionum; quit enim una esse damnata, quin alia ei similis comprehendatur in damnatione, ut apparet ex mente laudati Pontificis loco citato, & alibi. Igitur certum est, non posse fieri a famulo relatas actiones, aut quid simile, *ne a domino male tractetur, ne torvis oculis aspiciatur, nec domo expellatur.* An autem metu mortis fieri valeant, nec ne, adhuc non est definitum.

LII.

Præceptum servandi festa non obligat sub mortali, seposito scandalo, si absit contemptus.

132. Sub gravi obligat præceptum servandi festa, etiam secluso scandalo, & contemptu, & oppositum, ut scandalosum merito damnatur. Est enim præceptum divinum quoad substantiam, & ecclesiasticum, quoad tempus, seu dies, & circa materiam gravem, nempe circa cultum Deo exhibendum, ergo obligat sub gravi.

LIII.

Satisfacit præcepto Ecclesiæ de audiendo sacro, qui duas ejus partes, imo quatuor simul á diversis celebrantibus audit.

133. Hæc propositio juste damnatur: est enim falsa, menti Ecclesiæ opposita, & ipsius præceptorum illusiva. Ecclesiæ mens est, quod fideles tantum temporis insumant in Missa audienda, quantum Sacerdos in ea celebranda; & quod audiant Missam ab eodem Sacerdote celebratam, & ita est receptum communi fidelium usu.

134. Dices: Valet quis satisfacere simul officio divino, & Missæ præcepto, ergo etiam duplici parti Missæ. R. Quod officium divinum, & auditio Missæ non exigunt diversa tempora successiva, ideo valet utrique simul fieri satis, partes vero Missæ exigunt diversum tempus successivum, unde nequeunt, simul auditæ, sufficere pro præcepto adimplendo.

135. Non damnatur, quod possint ex gravi causa audiri duæ partes Missæ successive a duplici Sacerdote celebratæ, ita ut ab uno audiatur a principio usque ad consecrationem, & postea, vel antea ab alio a consecratione usque ad finem; quod astante causa non inficiamur. Nam licet in rigore physico nec sit una Missa, nec duæ integræ; tamen reputatur unum moraliter obsequium in Dei cultum præstitum. Nec damnatur satisfieri posse tri-

pli-

plici obligationi audiendi sacrum ex voto, ex præcepto, & ex injuncta pœnitentia per tres Missas simul auditas, sed hoc non est faciendum, nisi constet expresse ex mente obligantis, quæ regulariter præsumitur velle obligare ad audiendas Missas successive juxta communem usum fidelium.

LIV.

Qui non potest recitare matutinum, & laudes, potest autem reliquas horas, ad nihil tenetur: quia major pars trahit ad se minorem.

136. Debitor impotens solvere majorem partem v. g. sexaginta ex centum, non ideo excusatur a reliquo solvendo, ergo nec impotens recitare majorem partem officii divini, excusatur a reliquo recitando. Nec est ad rem, quod major pars trahit ad se minorem, hoc enim tenet in rebus miscibilibus, aut accessoriis; sed non in debitis, & obligationibus divisibilibus: alias impotens jejunare totam quadragesimam, & potens unam hebdomadam, nec ad hanc teneretur, quod est absurdum.

137. Unde qui potest recitare unicam tantum horam canonicam, ad hanc tenetur, nisi ex infirmitate, debilitate, aut alia justa causa etiam ab ea excusetur. Quod non tenet in jejunio, qui enim non potest jejunare ratione laboris per totum diem, non tenetur ad solam partem diei, quia jejunium in hac consideratione est velut indivisibile respectu unius diei. Nisi forte primo mane ex oblivione, aut ex vitio jejunium quis fregerit, tunc enim debet modo possibili in reliquo diei illud observare. Aliud autem est non posse quempiam ex justa causa pro majori parte diei jejunare, aliud nolle: illi, non isti, favendum est.

LV.

Præcepto communionis annuæ satisfit per sacrilegam Domini manducationem.

138. Hujus propositionis fundamentum erat, quod Ecclesia non præcipit actus internos, & consequenter, quod per communionem externam, esto sacrilegam oculte, fiebat satis ejus præcepto. Sed fallit in utroque; tum quia hoc præceptum quoad substantiam est divinum, cui subsunt actus etiam interni; tum quia Ecclesia præcepit actus internos necessarios pro actu externo rite præstando, ut patet in recitatione divini officii, & auditione sacri.

139. Communio sacrilega majus crimen est, quam homicidium, adulterium, aut peccatum contra naturam. Probet igitur se ipsum homo, caveatque indigne accedere ad tantum sacramentum, ne quod ad salutem omnium institutum est, in perniciem, & mortem sibi vertat.

LVI.

Frequens confessio, & communio, etiam in his, qui gentiliter vivunt, est nota prædestinationis.

140. Hæc propositio præsumens forte pietatem fovere, ignorantiam, & stultitiam prodit, atque peccata, vitia, & sacrilegia fovet. Vivere enim gentiliter, hoc est dissolutis moribus, non relinquendo occasiones proximas peccandi, & sine emendatione vitæ, & frequenter communicare, est peccata peccatis, sacrilegia sacrilegiis addere. Unde merito damnata est propositio, quia potius in talibus nota reprobationis, quam prædestinationis est frequens confessio, & communio. In illis vero, qui resecatis vitiis, expulsisque peccatorum occasionibus, cum puritate cordis vivere satagunt, est nota piissima prædestinationis.

LVII.

Probabile est sufficere attritionem naturalem, modo honestam.

141. Attritio mere naturalis quantumvis honesta non sufficit ad justificationem adhuc intra sacramentum, quia attritio, qua fit sacramentum, est donum Spiritus sancti, & consequenter supernaturalis, ut habetur ex Trident. *sess. 14. cap. 4. de Pœnit.*

142. Nec minus sufficit extra sacramentum, error enim Semi-Pelagianorum, attritionem se solam sufficere ad justi-

ficationem, ut hæreticus a tempore Augustini est proscriptus. Igitur damnatio declarat, quod nec intra sacramentum sufficit attritio pure naturalis. Non tamen damnantur opiniones asserentes sufficere extrinsece, vel modaliter supernaturalem licet oppositum sit probabilius, & omnino amplectendum, nempe, quod esse debet *intrinsece*, *& entitative* supernaturalis.

LVIII.

Non tenemur Confessario interroganti fateri peccati alicujus consuetudinem.

143. Certum est jam debere patefieri consuetudinem cujuscumque peccati Confessario interroganti. Tum quia oppositum est damnatum. Tum quia Confessarius jus habet exquirendi dispositionem pœnitentis, sæpe enim prava consuetudo eum detrahit a vero dolore, propositoque firmo iterum non peccandi. Præterea Confessarius, ut medicus applicare debet remedia ad evellendam consuetudinem, quod nequit efficere, si eam ignorat.

144. Quapropter probabilius est debere confiteri consuetudinem, licet a Confessario non interrogetur. Nam quamvis oppositum non sit damnatum, rationes adductæ id satis probant. Quod tenendum est de pœnitente quantumvis docto. Nullus enim est bonus Judex in causa propria, maxime in materia morum.

LIX.

Licet sacramentaliter absolvere dimidiate tantum confessos ratione magni concursus pœnitentium, qualis v. g. *potest contingere in die magnæ alicujus festivitatis, aut indulgentiæ.*

145. Hæc propositio juste damnatur, quia integritas confessionis est de jure divino, concursus autem pœnitentium pro magna solemnitate, aut lucranda indulgentia ei non prævalet, cum sit actus meræ devotionis, & prior est obligatio, quam devotio. Adsunt tamen varii casus, in quibus omitti valet integritas materialis, & absolvi pœnitens cum integritate formali, ut in naufragio, bello, incendio, & aliis, de quibus suo loco actum est.

LX.

Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, naturæ, aut Ecclesiæ, etsi emendationis spes nulla appareat, nec est neganda, nec differenda absolutio, dummodo ore proferat, se dolere, & proponere emendationem.

146. Hæc propositio merito damnatur, quia, si nulla apparet spes emendationis, nulla apparet spes firmi propositi, sine firmo autem proposito nequit dari absolutio. Non igitur sufficit, quod pœnitens ore dicat, se dolore, & proponere emendationem; hoc enim facile est, & ab omni peccatore, qui absolvi cupit, dicitur. Sed quia processus confessionis aliud requirit, huic debet attendere Confessarius, ut tamquam Judex sententiam proferat ligandi, vel absolvendi juxta cujusque merita.

147. Observari oportet discrimen, quod adest inter consuetudinarium, & eum, qui est in occasione proxima voluntaria peccandi: huic enim nec pro prima vice danda est absolutio; illi vero aliquando conferri valet, modo supra in tract. de pœnit. dicto, supposito dolore, & proposito, ac etiam in aliquo casu extraordinario v. g. repentinæ mortis alterius, ex qua perterritus accedit pœnitens. Sed nec tunc absolvendus est, qui est in occasione proxima, nisi hac sublata, si potest, & effective eam non repellit.

LXI.

Potest aliquando absolvi, qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest, & non vult omittere, quinimo directe, & ex proposito quærit, aut ei se ingerit.

LXII.

Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa utilis, aut honesta non fugiendi occurrit.

LXIII.

Licitum est quærere occasionem proximam

mam peccandi pro bono spirituali, vel temporali nostro, vel proximi.

148. Hæc triplex propositio justissime damnatur, quia est scandali plena, fovens peccata, & eorum occasiones proximas, a quibus esse magnopere fugiendum, omnis sacra pagina comendat, jubet, & præcipit. Sed quia de illis satis actum est in tractatu de pœnitentia, & alibi, ideo in præsenti non immoramur.

LXIV.

Absolutionis capax est homo, quantumvis laboret ignorantia mysteriorum fidei, & etiam si per negligentiam, etiam culpabilem, nesciat mysteria Sanctissimæ Trinitatis, & Incarnationis Domini nostri Jesu-Christi.

149. Falsitas hujus propositionis patet, quia supponit ignorantiam culpabilem de mysteriis principalibus fidei, & tamen dicit posse absolvi, qui ea laborat; quod adeo falsum est, ac dicere, quod peccans actualiter est capax absolutionis. Ignorans enim culpabiliter mysteria fidei est in actuali peccato.

150. Ut igitur quis sit capax absolutionis, debet credere in primis Deum esse, & remuneratorem esse: deinde mysteria sanctissimæ Trinitatis, & Incarnationis, ita ut ignorans hæc quatuor sit incapax absolutionis. Si autem a Confessario sufficienter instruatur de eis, saltem quoad substantiam, jam ex hac parte absolutionis capax est pœnitens. Debet tamen scire etiam ea, quæ sunt necessaria necessitate præcepti, ut suo loco dictum est.

LXV.

Sufficit illa mysteria semel in vita credisse.

151. Hæc propositio duplicem sensum habere potest. *Primo*, quod sufficit actum fidei semel tantum in vita elicere. Et sic cohæret propositioni quintæ supra expositæ. *Secundo*, quod sufficit dicta mysteria semel credidisse, licet deinceps quis eorum obliviscatur. Et in utroque sensu est damnata, quia pluries in vita debent repeti actus fidei, & numquam ejus præcipua mysteria nesciri, ignorari, aut oblivisci.

152. Quæres: an dari valeat ignorantia invincibilis mysteriorum fidei? R. Quod inter fideles non est admittenda, quia sæpe in Ecclesia prædicantur, & docentur a Parochis, & aliis Concionatoribus. Et licet degentes in campestribus, & custodes peccorum frequenter eam non audiant; notitiam tamen eorum habent, qua supposita, eorum ignorantia erit culpabilis, si non curent se instruere, quærendo a majoribus, quid scire circa hæc teneantur, juxta illud. *Deuter.* 32. *Interroga patrem tuum, & annuntiabit tibi, majores, & dicent tibi.*

153. Diximus *inter fideles*; inter infideles quippe posse dari ignorantiam mysteriorum fidei, præcipue inter rusticos, bardos, & campestres non est dubium. Sunt enim supernaturalia, & a mentis humanæ naturali lumine valde elevata. Unde licet de Deo uno, ut Authore naturali non sit admittenda ignorantia invincibilis, tamen de mysteriis fidei, utpote adeo excelsis, & supernaturalibus dari potest, & forte in pluribus infidelibus adest. Hæc ignorantia non est culpa, nec propter eam quis damnatur, sed propter peccata scienter, & voluntarie commissa. *Non tibi deputatur ad culpam, quod invitus ignoras, sed quod negligis quærere, quod ignoras*, ait D. August. *lib.* 3. *de liber. arb. cap.* 19.

154. Inq. Quid agere debeat Confessarius cum pœnitente in mortis articulo constituto, & mysteria fidei ignorante? R. in primis non se turbet, nec angatur, sed animo sereno curet facere, quod in se est, prout tempus permittat. Deinde instruat eum præ omnibus de his, quæ scienda, & credenda sunt necessitate medii, videlicet de mysteriis Trinitatis, Incarnationis, & Passionis Domini, futuræque vitæ præmia, & supplicia æterna: immediate suadeat, ut se doleat de negligentia addiscendi fidei mysteria, ac de omnibus reliquis peccatis a se perpetratis, ut eliciat actus fidei, spei, & charitatis, dicendo illos simul cum *eo*: non præcipitanter, sed quiete, mansuete, & pacifice, itaut exeant ex corde. Præcipue vero eliciat actus doloris ex intimo cor-

dis propter offensas irrogatas Deo summe bono, & summe diligendo; hoc enim plusquam aliis opus est in illa angustia.

155. Præterea si tempus permiserit doceat eum etiam mysteria necessaria necessitate præcepti, vel saltem aliqua, & quod firmiter proponat cætera addiscere quamprimum possit. Tunc enim horrore mortis, infirmitatisque angoribus oppressus, non facile valebit in eis bene instrui.

156. Occasione dictorum monitns vellem quoslibet moribundis auxiliantes, ne eos nimium fatigent, sed prudenti œconomia in tan pio exercitio se gerant: ita ut nec per dessidiam moriantur sine auxilio, nec per nimium zelum, & fervorem alicujus impacientiæ occasionem eis tribuant. Quasdam jaculatorias bene conceptas eis suggerere necessum est; non tamen longas; vel adeo continuas, ut molestiam, & tædium ingerant: neque vocibus clamorosis sunt intimandæ, quia vel infirmus est sensibus destitutus, vel non: si primum, superflui sunt clamores, si secundum, nedum sunt superflui, sed etiam valde molesti. Igitur huic piisimo ministerio operam dantes utantur voce miti, devota, & clara excitando suaviter egrotos ad amorem Dei, dolorem peccatorum, ad actus fidei, spei, & charitatis, invocando sæpe dulcissima nomina Jesu, Mariæ, & Joseph, Angeli custodis, sancti nominis infirmi, & aliorum Sanctorum ejus devotionis.

§. III.

Quædam dubia circa propositiones damnatas.

157. Inq. 1. Quid præscribant decreta Alexandri VII. & Innoc. XI. circa propositiones a se in materia morum damnatas? R. Declarant *primo* dictas propositiones tamquam scandalosas adminus. *Secundo* prohibent defendere eas publice, vel privatim, aut disputare de eis, nisi eas impugnando, sub pœna excommunicationis majoris *ipso facto incurrendæ*, & *Papæ reservata*. *Tertio* prohibent in virtute sanctæ obedientiæ eas, vel quamquam illarum in praxim reducere. Adest insuper decretum sanctæ Inquisitionis, ut si quis sciat aliquem eas in praxim reducere, illum denuntiet eidem tribunali sub pœna excommunicationis *ferendæ*.

158. Inq. 2. An, qui practicaret aliquam ex dictis propositionibus, esset hæreticus? R. Sub distinctione. Vel enim practicaret *formaliter*, vel tantum *materialiter*. In primo casu duplex peccatum committeret, ac esset hæreticus; in secundo autem nec esset hæreticus, nec duplex peccatum committeret. Practicare *formaliter* est facere, quod prohibetur in propositione, judicans Ecclesiam errare in ejus damnatione; practicare *materialiter* est, id efficere, vel ignorans damnationem, vel credens in eo ipso peccare. Sit exemplum, si Petrus comedit, aut bibit usque ad sacietatem, agnoscens peccare saltem venialiter; vel ignorans propositionem damnatam, practicat materialiter unam ex dictis propositionibus; si autem id efficiat putans non peccare, adhuc supposita damnatione, practicat illam *formaliter*, & debet denuntiari sanctæ Inquisitioni.

159. Idem est de illo, qui scienter defenderet unam ex dictis propositionibus tamquam *practice* probabilem; quia id esset pertinaciter se opponere decretis Pontificum. Eodem quippe modo prohibetur eas defendere publice, vel privatim, aut de eis disputare, nisi impugnando, ac eas in praxim reducere.

160. Inq. 3. An, una propositione damnata, aliæ similes sint etiam damnatæ? R. neg. Nisi similitudo sit quasi identica in circumstantiis, & fine damnationis. Unde minime est audiendus quidam recentior passim clamitans propositiones gravium Doctorum comprehendi in aliis damnatis. Damnatio enim, utpote odiosa, non est ad libitum amplianda; sed potius restringenda: & intelligenda juxta proprietatem verborum propositionis, ejusdemque damnationis.

§. IV.

Propositiones damnatæ in Concilio Compluti habito quarum damnationem authoritate Apostolica confirmavit Xistus IV. ann. 1479.

1. Peccata mortalia quantum ad culpam, & pœnam alterius sæculi delentur per solam cordis contritionem sine ordine ad Claves.

2. Confessio de peccatis in specie fuit ex aliquo statuto utili Ecclesiæ, non de jure divino.

3. Pravæ cogitationes confiteri non debent, sed sola displicentia delentur, sine ordine ad Claves.

4. Confessio debet esse secreta, id est de peccatis secretis, non de manifestis.

5. Non sunt absolvendi pœnitentes, nisi peracta prius pœnitentia eis injuncta.

6. Papa non potest indulgere alicui vivo pœnam purgatorii.

7. Ecclesia Urbis Romæ errare potest.

8. Papa non potest dispensare in statutis universalis Ecclesiæ.

9. Sacramectum pœnitentiæ quantum ad collationem gratiæ sacramentum naturæ est, non alicujus institutionis veteris, vel novi testamenti.

Damnatæ fuerunt hæ propositiones ut scandalosæ, ac hæreticæ, & coactus mag. Petrus Oxomensis illas abjurare; quod catholice implevit.

§. V

Quinque propositiones Jansenii damnatæ in materia fidei ab Innoc. X. die 9. Junii anno 1653.

1. *Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus, & conantibus secundum præsentes, quas habent, vires sunt impossibilia, deest quoque illis gratia, qua possibilia fiant.* * Hæc propositio proscribitur tamquam temeraria, impia, blasphema, & hætetica.

2. *Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ numquam resistitur.* * Hæretica declaratur.

3. *Ad merendum, & demerendum in statu naturæ lapsæ, non requiritur in homine libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione.* * Hæretica similiter decernitur.

4. *Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei, & in hoc erant hæretici, quod vellent, eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare.* * Falsa, & hæretica definitur.

5. *Semipelagianum est dicere Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse.* * Tamquam falsa, & scandalosa, & intellecta in eo sensu, ut Christus pro salute dumtaxat prædestinatorum mortuus sit, tamquam impia, blasphema, contumeliosa divinæ pietati derogans, & hæretica damnatur.

161. Inq. An Jansenius fuerit hæreticus formalis? R. neg. quia Jansenius Episcopus Yprensis, alias doctissimus, semper veneratus est Sedem apostolicam, tamquam oraculum irrefragabile in materia fidei, & eadem veneratione diem clausit extremum, subjectis prius scriptis suis Ecclesiæ correctioni, & judicio. Voluit Jansenius sequi ad unguem doctrinam S. Augustini, quem male intellexit, & pessime quod ad hoc est interpretatus ex errore materiali intellectus, ex quo dictas quinque propositiones ignoranter potius, quam pertinaciter protulit. Unde ipse, ut hæreticus formalis, minime est habendus.

162. Errant igitur aliqui, qui Jansenium ut formalem hæreticum traducere contendunt; atque idem est dicendum de præclarissima, & sapientissima Universitate Lovaniensi, quæ semper Ecclesiæ benemerita extitit, atque decreta Innoc. X. & Alexand. VII. dictas propositiones damnantia, summa obedientia, & subjectione Sedi apostolicæ recepit, & amplexa fuit. Idem fecit dum prius a Pio V. & Gregorio XIII. proscriptæ fuere septuaginta novem propositiones Michaelis Baji Doctoris Lovaniensis, aliorumque quorumdam; imo ipse Bajus dictas propositiones solemniter retractavit, damnationique Sedis apostolicæ humiliter se subdidit. Quare dubitandum non est etiam Bajum sub obedientia romanæ

Ec-

Ecclesiæ obiisse. Discipuli autem Baii, & Jansenii, qui pertinaciter eorum propositiones ab Ecclesia damnatas credere, & defensare voluerunt, aut velint, tamquam hæretici formales habendi sunt. Possunt enim discipuli ob pertinaciam esse hæretici formales, quin tales sint eorum magistri ob defectum pertinaciæ, ut de discipulis Gilberti Porretani ait D Bern. serm. 80. *in cantica.* Unde verum est illud Vincent. Lirin. Commonit. 1. cap. 11. *Absolvuntur magistri, & condemnantur discipuli.* Magistri humiles, obedientes, dociles, suos errores agnoscentes, & Ecclesiæ correctioni se submittentes, ut fecit etiam Petrus de Oxoma, qui aliquos errores docuit, sed cito, ut sapiens eos retractavit, sicut Bajus, & alii alias perdocti Theologi absolvuntur. Sed discipuli superbi, tumidi, rebelles, & contumaces Ecclesiæ merito ab ea damnantur.

§. VI.

Constitutio Innocentii XI. proscribens octo, & sexaginta theses, quæ prætextu orationis quietis a Michaele de Molinos docebantur.

Innocentius Episcopus, servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Cœlestis Pastor Christus Dominus, ut jacentem in tenebris mundum variisque gentium erroribus involutum a potestate Diaboli, sub qua misere post lapsum primi Parentis tenebatur, sua ineffabili miseratione liberaret, carnem sumere, & in ligno Crucis Chirographo Redemptionis nostræ affixo in testimonium suæ in nos charitatis sese hostiam viventem Deo pro nobis offerre dignatus est: mox redituras in cœlum Ecclesiam catholicam sponsam suam tamquam civitatem sanctam Jerusalem descendentem de cœlo, non habentem rugam, neque maculam, unam sanctamque in terris relinquens, armis potentiæ suæ contra portas inferi circumvallatam, Petro Apostolorum Principi, & successoribus ejus regendam tradidit, ut doctrinam ab ipsius ore haustam, sartam tectamque custodirent, ne oves pretioso suo sanguine redemptæ pravarum opinionum pabulo in antiquos errores reciderent, quod præcipue beato Petro mandasse sacræ litteræ docent. Cui enim Apostolorum, nisi Petro, dixit? *Pasce oves meas.* & rursus: *Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* Quare nobis, qui non nostris meritis, sed inscrutabili Dei omnipotentis consilio in ejusdem Petri Cathedra pari potestate sedemus, semper fixum in animo fuit, ut populus christianus eam sectaretur fidem, quæ a Christo Dom. per Apostolos suos perpetua, & numquam interrupta traditione prædicata fuit, quamque ipse usque ad sæculi consummationem permansuram esse promisit.

Cum igitur ad Apostolatum nostrum relatum fuisset, quemdam *Michaelem de Molinos* prava dogmata tum verbo, tum scripto docuisse, & in praxim deduxisse, quæ prætextu orationis quietis contra doctrinam, & usum a sanctis Patribus ab ipsis nascentis Ecclesiæ primordiis receptum, fideles a vera religione, & a Christianæ pietatis puritate in maximos errores, & turpissima quæque inducebant. Nos, cui semper cordi fuit, ut fidelium animæ nobis ex alto commissæ, purgatis pravarum opinionum erroribus, ad optatum salutis portum tuto pervenire posint, legitimis præcedentibus indiciis, prædictum *Michaelem de Molinos* carceribus mancipari mandavimus. Deinde coram nobis, & veneralibus Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus in tota Resp. Christiana generalibus Inquisitoribus Apostolica authoritate specialiter deputatis, auditis pluribus in sacra Theologia magistris, eorumque suffragiis tum voce, tum scripto susceptis, matureque perpensis, implorata etiam sancti Spiritus assistentia, cum prædictorum Fratrum nostrorum unanimi voto, ad damnationem infrascriptarum propositionum ejusdem *Michaelis de Molinos* a quo fuerunt pro suis recognitæ, & de quibus propositionibus tamquam a se dictatis, scriptis, communicatis, & creditis ipse convictus, & respective confessus fuerat, ut latius in processu, & Decreto de Mandato nostro lato die 28. Augusti præsentis anni 1686. devenire, ut infra, decrevimus.

PRO-

PROPOSITIONES.

1. Oportet hominem suas potentias annihilare; & hæc est via interna.

2. Velle operari active, est Deum offendere, qui vult esse ipse solus agens, & ideo opus est se ipsum in Deo totum, & totaliter derelinquere, & postea permanere, velut corpus exanime.

3. Vota de aliquo faciendo sunt perfectionis impeditiva.

4. Activitas naturalis est gratiæ inimica, impeditque Dei operationes, & veram perfectionem, quia Deus operari vult in nobis sine nobis.

5. Nihil operando anima se annihilat, & ad ipsum principium redit, & ad suam originem, quæ est essentia Dei, in qua transformata remanet, ac divinizata; & Deus tunc in seipso remanet, quia tunc non sunt amplius duæ res unitæ; sed una tantum, & hac ratione Deus vivit, & regnat in nobis, & animam seipsam annihilat in esse operativo.

6. Via interna est illa, qua non cognoscitur nec lumen, nec amor, nec resignatio, & non oportet Deum cognoscere; & hoc modo recte proceditur.

7. Non debet anima cogitare nec de præmio, nec de punitione, nec de Paradiso, nec de Inferno, nec de morte, nec de æternitate.

8. Non debet velle scire, an gradiatur cum voluntate Dei, an cum eadem voluntate resignata maneat, necne; nec opus est, ut velit cognoscere suum statum, nec proprium nihil, sed debet ut corpus exanime manere.

9. Non debet anima reminisci nec sui, nec Dei, nec cujuscumque rei; & in via interna omnis reflexio est nociva, etiam reflexio ad suas humanas actiones, & ad proprios defectus.

10. Si propriis defectibus alios scandalizet, non est necessarium reflectere, dummodo non adsit voluntas scandalizandi; & ad proprios defectus non posse reflectere, gratia Dei est.

11. Ad dubia quæ occurrunt, an recte procedatur, necne, non opus est reflectere.

12. Qui suum liberum arbitrium Deo donavit, de nulla re debet curam habere, nec de Inferno, nec de Paradyso, nec debet desiderium habere propriæ perfectionis, nec virtutum, nec propriæ sanctitatis, nec propriæ salutis, cujus spem expurgare debet.

13. Resignato Deo libero arbitrio, eidem Deo relinquenda est cogitatio, & cura de omni re nostra, & relinquere ut faciat in nobis sine nobis suam divinam voluntatem.

14. Qui divinæ voluntati resignatus est, non convenit, ut a Deo rem aliquam petat, quia petere est imperfectio, cum sit actus propriæ voluntatis, & electionis, & est velle, quod divina voluntas nostræ conformetur, & non quod nostra divinæ. Et illud Evangelii, *Petite, & accipietis*, non est dictum a Christo pro animabus internis, quæ nollunt habere voluntatem. Imo hujusmodi animæ eo perveniunt, ut non possint a Deo rem aliquam petere.

15. Sicut non debet a Deo rem aliquam petere, ita nec illi ob rem aliquam gratias agere debet, quia utrumque est actus propriæ voluntatis.

16. Non convenit Indulgentias querere pro pœna propriis peccatis debita, quia melius est divinæ justitiæ satisfacere, quam divinam misericordiam quærere; quoniam illud ex puro Dei amore procedit, & istud ab amore nostri interessato; nec est res Deo grata, nec meritoria, quia est velle crucem fugere.

17. Tradito Deo libero arbitrio, & eidem relicta cura, & cogitatione animæ nostræ, non est amplius habenda ratio tentationum, nec eis alia resistentia fieri debet, nisi negativa, nulla adhibita industria; & si natura commovetur, oportet sinere, ut commoveatur, quia est natura.

18. Qui in oratione utitur imaginibus, figuris, speciebus, & propriis conceptibus, non adorat Deum in spiritu, & veritate.

19. Qui amat Deum eo modo, quo ratio argumentatur, aut intellectus comprehendit, non amat verum Deum.

20. Assere quod in oratione opus est sibi per discursum auxilium ferre, & per cogitationes, quando Deus animam non alloquitur, ignorantia est. Deus numquam loquitur, ejus locutio est operatio; & semper in anima operatur, quando hæc suis dis-

discursibus, cogitationibus, & operationibus eum non impedit.

21. In oratione opus est manere in fide obscura, & universali, cum quiete, & oblivione cujuscumque cogitationis particularis, ac distinctæ attributorum Dei ac Trinitatis, & sic in Dei præsentia manere ad illum adorandum, & amandum, eidem inserviendum, sed absque productione actuum, quia Deus in his sibi non complacet.

22. Cognitio hæc per fidem non est actus a creatura productus, sed est cognitio a Deo creaturæ tradita, quam creatura se habere non cognoscit, nec postea cognoscit illam se habuisse, & idem dicitur de amore.

23. Mystici cum S. Bernardo in Scala Claustralium distinguunt quatuor gradus, lectionem, meditationem, orationem, & contemplationem infusam. Qui semper in primo sistit, numquam ad secundum pertransit. Qui semper in secundo persistit, numquam ad tertium pervenit, qui est nostra contemplatio acquisita, in qua per totam vitam persistendum est, dummodo Deus animam non trahat, absque eo quod ipsa id expectet, ad contemplationem infusam; & hac cessante, anima regredi debet ad tertium gradum, & in ipso permanere, absque eo quod amplius redeat ad secundum, aut primum.

24. Qualescumque cogitationes in oratione occurrant, etiam contra Deum, sanctos, fidem, & sacramenta, si voluntarie non nutriantur, nec voluntarie expellantur, sed cum indifferentia, & resignatione tollerentur, non impediunt orationem fidei; imo eam perfectiorem efficiunt, quia anima tunc magis divinæ voluntati resignata remanet.

25. Etiam si superveniat somnus, & dormiatur, nihilominus fit oratio, & contemplatio actualis: quia oratio, & resignatio, resignatio & oratio idem sunt; & dum resignatio perdurat, perdurat, & oratio.

26. Tres illæ viæ, purgativa, illuminativa, & unitiva, est absurdum maximum, quod dictum fuerit in mystica, cum non sit nisi unica via, scilicet via interna.

27. Qui desiderat, & amplectitur devotionem sensibilem, non desiderat, nec quærit Deum, sed se ipsum, & male agit, cum eam desiderat, & eam habere conatur, qui per viam internam incedit, tam in locis sacris, quam in diebus solemnibus.

28. Tædium rerum spiritualium bonum est, siquidem per illud purgatur amor proprius.

29. Dum anima interna fastidit discursus de Deo, & virtutes, & frigida remanet, nullum in se ipsa sentiens fervorem, bonum signum est.

30. Totum sensibile, quod experimur in vita spirituali, est abominabile, spurcum, & immundum.

31. Nullus meditativus veras virtutes exercet internas, quæ non debent a sensibus cognosci. Opus est amittere virtutes.

32. Nec ante, nec post communionem alia requiritur præparatio, aut gratiarum actio (pro istis animabus internis) quam permanentia in solita resignatione passiva, quia modo perfectiore supplet omnes actus virtutum, qui possunt, & fiunt in via ordinaria. Et si hac occasione communioni insurgunt motus humilationis, petitionis, aut gratiarum actionis, reprimendi sunt, quoties non dignoscatur eos esse ex impulsu speciali Dei; alias sunt impulsus naturæ nondum mortuæ.

33. Male agit anima, quæ procedit per hanc viam internam, si in diebus solemnibus vult aliquo conatu particulari excitare in se devotum aliquem sensum quoniam animæ internæ omnes dies sunt æquales, omnes festivi. Et idem dicitur de locis sacris, quia hujusmodi animabus omnia æqualia sunt.

34. Verbis & lingua gratias agere Deo, non est pro animabus internis, quæ in silentio manere debent, nullum Deo impedimentum apponendo, quod operetur in illis; & quo magis Deo resignat, experiuntur se non posse orationem Dominicam seu Pater noster recitare.

35. Non convenit animabus hujus vitæ internæ, quod faciant operationes, etiam virtuosas, ex propria electione, & activitate, alias non essent mortuæ: nec debent elicere actus amoris erga B. V. sanctos, aut humanitatem Christi: quia cum ista objecta sensibilia sint, talis est amor erga illa.

36. Nulla creatura, nec B. V. nec sancti sedere debent in nostro corde: quia solus Deus vult illud occupare, & possidere.

37. In occasione tentationum, etiam fu-

furiosarum, non debet anima elicere actus explicitos virtutum oppositarum, sed debet in supradicto amore & resignatione permanere.

38. Crux voluntaria mortificationum pondus grave est, & infructuosum, ideoque dimittenda.

38. Sanctiora opera, & pœnitentiæ quas peregerunt Sancti, non sufficiunt ad removendam ab anima vel unicam adhæsionem.

40. B. V. nullum umquam opus exterius peregit, & tamen fuit Sanctis omnibus sanctior. Igitur ad sanctitatem perveniri potest absque opere exteriori.

41. Deus permittit, & vult ad nos humiliandos, & ad veram transformationem perducendos, quod in aliquibus animabus perfectis, etiam non arreptitiis, dæmon violentiam inferat earum corporibus, easque actus carnales committere faciat, etiam in vigilia, & sine mentis offuscatione movendo physice illorum manus, & alia membra contra earum voluntatem. Et idem dicitur quoad alios actus per se peccaminosos: in quo casu non sunt peccata, quia his non adest consensus.

42. Potest dari casus, quod hujusmodi violentiæ ad actus carnales contingant eodem tempore ex parte duarum personarum, scilicet maris, & fœminæ, & ex parte utriusque sequatur actus.

43. Deus præteritis sæculis Sanctos efficiebat Tyrannorum ministerio; nunc vero eos efficit Sanctos ministerio dæmonis, qui causando in eis prædictas violentias, facit, ut illi se ipsos magis despiciant, atque annihilent, & se Deo resignent.

43. Job blasphemavit, & tamen non peccavit labiis suis, quia fuit ex dæmonis violentia.

45. Sanctus Paulus hujusmodi dæmonis violentias in suo corpore passus est, unde scripsit: *Non quod volo bonum, hoc ago; sed quod nolo malum, hoc facio.*

46. Hujusmodi violentiæ sunt medium magis propottionatum ad annihilandam animam, & ad eam ad veram transformationem & unionem perducendam; nec alia superest via: & hæc est via facilior & tutior.

47. Cum hujusmodi violentiæ occurrunt, sinere oportet, ut Satanas operetur, nullam adhibendo industriam, nullumque proprium conatum: sed permanere debet homo in suo nihilo: & etiamsi sequantur pollutiones, & actus obscœni propriis manibus, & etiam pejora, non opus est seipsum inquietare; sed foras emittendi sunt scrupuli, dubia, & timores: quia anima fit magis illuminata, magis roborata, magisque candida: & acquiritur sancta libertas. Et præ omnibus non opus est hæc confiteri; & sanctissime fit, non confitendo: quia hoc pacto superatur dæmon, & acquiritur thesaurus pacis.

48. Satanas, qui hujusmodi violentias infert, suadet deinde gravia esse delicta, ut anima se inquietet, ne in via interna ulterius progrediatur: unde ad ejus vires enervandas, melius est ea non confiteri, quia non sunt peccata, nec etiam venialia.

49. Job ex violentia dæmonis se propriis manibus polluebat eodem tempore quo mundas habebat ad Deum preces (sic interpretando locum ex cap. XVI. Job)

50. David, Hieremias, & multi ex sanctis Prophetis hujusmodi violentias patiebantur harum impurarum operationum externarum.

51. In sacra scriptura multa sunt exempla violentiarum ad actus externos peccaminosos: uti illud de Sampsone, qui per violentiam seipsum occidit cum Philisthæis, conjugium iniit cum alienigena, & cum Dalila meretrice fornicatus est, quæ alias erant prohibita, & peccata fuissent: de Juditha, quæ Holopherni mentita fuit, de Eliseo, qui pueris maledixit: de Elia, qui combussit Duces cum turmis Regis Achab. An vero fuerit violentia immediate a Deo peracta, vel dæmonum ministerio, ut in aliis animabus contingit, in dubio relinquitur.

52. Cum hujusmodi violentiæ etiam impuræ absque mentis offuscatione accidunt, tunc anima Deo potest uniri, & de facto semper magis unitur.

53. Ad cognoscendum in praxi, an aliqua operatio in aliis personis fuerit violenta, regula quam de hoc habeo, ned in sunt protestationes animarum illarum, quæ protestantur se dictis violentiis non consensisse, aut jurare non posse, quod iis

consenserit, & videre quod sint animæ, quæ proficiunt in via interna; sed regulam sumerem a lumine quodam actuali cogitatione humana, ac theologica superiore, quod me certo cognoscere facit cum interna certitudine, quod talis operatio est violenta, & certus sum, quod hoc lumen a Deo procedit, quia ad me provenit conjunctum cum certitudine, quod a Deo proveniat, & mihi nec umbram dubii relinquit in contrarium: eo modo quo interdum contingit, quod Deus aliquid revelando, eodem tempore animam certam reddit: quod ipse sit, qui revelat, & anima in contrarium non potest dubitare.

54. Spirituales vitæ ordinariæ in hora mortis delusos invenit, & confusos, & cum omnibus passionibus in alio mundo purgandis.

55. Per hanc viam internam pervenitur, etsi multa cum sufferentia, ad purgandas, & extinguendas omnes passiones, ita quod nihil amplius sentitur, nihil, nihil; nec ulla sentitur inquietudo, sicut corpus mortuum, nec anima se amplius commoveri sinit.

56. Duæ leges, duæ cupiditates, animæ una, & amoris proprii altera, tamdiu perdurant, quamdiu perdurat amor proprius: unde quando hic purgatus est, & mortuus, ut fit per viam internam, non adsunt amplius illæ duæ leges, & duæ cupiditates, nec ulterius lapsus aliquis incurritur, nec aliquod sentitur amplius, nequidem veniale peccatum.

57. Per contemplationem acquisitam pervenitur ad statum non faciendi amplius peccata nec mortalia, nec venialia.

58. Ad hujusmodi statum pervenitur, non reflectendo amplius ad proprias operationes, quia defectus ex reflexione oriuntur.

59. Via interna sejuncta est a confessione, a Confessariis, & a casibus conscientiæ, a theologia, & philosophia.

60. Animabus provectis, quæ reflexionibus mori incipiunt, & eo etiam perveniunt, ut sint mortuæ, Deus confessionem aliquando efficit impossibilem, supplet ipse tanta gratia præservante, quantam in sacramento reciperent, & ideo hujusmodi animabus non est bonum in tali casu ad sacramentum pœnitentiæ accedere, quia id est in illis impossibile.

61. Anima cum ad mortem mysticam pervenit, non potest amplius aliud velle, quam quod Deus vult, quia non habet amplius voluntatem, & Deus illi eam abstulit.

62. Per viam internam pervenitur ad continuum statum immobilem in pace imperturbabili.

63. Per viam internam pervenitur etiam ad mortem sensuum; quinimo signum quod quis in statu nihilitatis maneat, idest mortis mysticæ, est, si sensus exteriores non repræsentent amplius res sensibiles, unde sint, ac si non essent, quia non perveniunt ad faciendum, quod intellectus se ad eas applicet.

64. Theologus minorem dispositionem habet quam homo rudis ad statum contemplativi; primo quia non habet fidem adeo puram; secundo quia non est adeo humilis; tertio quia non adeo curat propriam salutem; quarto quia caput refertum habet phantasmatibus, speciebus, opinionibus, & speculationibus, & non potest in illud ingredi verum lumen.

65. Præpositis obediendum est in exteriore, & latitudo voti obedientiæ religiosorum tantummodo ad exterius pertingit. In interiore vero aliter se res habet, quo solus Deus, & Director intrant.

66. Risu digna est nova quædam doctrina in Ecclesia Dei, quod anima quo ad internum gubernari debeat ab Episcopo, quod si Episcopus non sit capax, anima ipsum cum suo Directore adeat. Novam dico doctrinam, quia nec sacra Scriptura, nec Concilia, nec Canones, nec Bullæ, nec Sancti, nec Authores eam umquam tradiderunt, nec tradere possunt: quia Ecclesia non judicat de occultis, & anima jus habet eligendi quemcumque sibi bene visum.

67. Dicere quod internum manifestandum est exteriori Tribunali Præpositorum, & quod peccatum sit id non facere, est manifesta deceptio: quia Ecclesia non judicat de occultis, & propriis animabus præjudicant his deceptionibus, & simulationibus.

68. In mundo non est facultas, nec jurisdictio ad præcipiendum, ut manifes-

festentur Epistolæ Directoris quoad internum animæ ; & ideo opus est animadvertere , quod hoc est insultus Satanæ &c.

Quas quidem propositiones tamquam hæreticas , suspectas, erroneas, scandalosas , blasphemas , piarum aurium offensivas , temerarias , Christianæ disciplinæ relaxativas , & eversivas , & seditiosas respective , ac quæcumque super his verbo, scripto, vel typis emisa , pariter cum voto eorumdem Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium , & Inquisitorum generalium damnavimus , circumscripsimus , & abolevimus : deque eisdem , & similibus omnibus , & singulis posthac quoquo modo loquendi : scribendi , disputandi , easque credendi , tenendi , docendi , aut in praxim reducendi facultatem quibuscumque interdiximus , & contrafacientes omnibus Dignitatibus , gradibus , honoribus , beneficiis , & officiis ipso facto perpetuo privavimus , & inhabiles ad quæcumque decrevimus , vinculoque etiam anathematis eo ipso innodavimus , a quo nisi a Nobis , & a romanis Pontificibus successoribus nostris non valeant absolvi. Præterea eodem nostro decreto prohibuimus , & damnavimus, omnes libros , omniaque opera quocumque loco , & idiomate impresa , necnon omnia manuscripta ejusdem *Michaelis de Molinos* : vetuimusque , ne quis cujuscumque gradus , conditionis , vel status, etiam speciali nota dignus , audeat sub quovis prætextu , quolibet pariter ideomate, sive sub ejusdem verbis , sub æqualibus , aut æquipollentibus , sive absque nomine , seu ficto , aut alieno nomine ea imprimi facere , neque impressa seu manuscripta legere , vel apud se retinere; sed Ordinariis locorum , aut hæreticæ pravitatis Inquisitoribus statim tradere, & consignare teneatur sub eisdem pœnis superius inflictis , qui Ordinarii , & Inquisitores statim ea igni comburi faciant.

Tandem ut prædictus *Michael de Molinos* , ob hæreses , errores , & turpia facta prædicta debitis pœnis in aliorum exemplum , & ipsius emendationem plecteretur , lecto in eadem nostra Congregatione toto processu , & auditis dilectis filiis Consultoribus nostræ sanctæ Inquisitionis officii in sancta theologia , & jure pontificio magistris , cum eorumdem venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium unanimi voto , dictum *Michaelem de Molinos* , tamquam reum convictum , & confessum respective , & uti hæreticum formalem , licet pœnitentem, in pœnam arcti , & perpetui carceris , & ad peragendas alias pœnitentias salutares, prævia tamen abjuratione de formali per ipsum emittenda , servato juris ordine, damnavimus: mandantes ut die , & hora præfigendis in Ecclesia sanctæ Mariæ supra minervam hujus almæ Urbis , præsentibus omnibus Venerabilibus fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus , & romanæ Curiæ nostræ Prælatis , universoque populo ad id etiam per concessionem Indulgentiarum convocando , ex alto tenor processus , stante in suggestu eodem *Michaele de Molinos* , una cum sententia inde secuta legeretur : & postquam idem *de Molinos* habitu pœnitentiæ indutus prædictos errores , & hæreses publice abjuraset , facultatem dedimus dilecto filio nostro sancti officii commissario , ut eum a censuris , quibus innodatus erat , in forma Ecclesiæ consueta absolveret : quæ omnia in executionem dictæ nostræ ordinationis die 3. Septembris labentis anni solemniter adimpleta sunt.

Et licet supra narratum decretum de mandato nostro latum ad majorem fidelium cautelam typis editum publicis locis affixum, & divulgatum fuerit , nihilominus ne hujus apostolicæ damnationis memoria futuris temporibus deleri possit, utque populus Christianus catholica veritate instructior per viam salutis incedere valeat , prædecessorum nostrorum summorum Pontificum vestigiis inhærentes, hac nostra perpetuo valitura Constitutione supradictum decretum denuo approbamus , confirmamus , & debitæ executioni tradi mandamus , iterum supradictas propositiones definitive damnantes & reprobantes , librosque & manuscripta ejusdem *Michaelis de Molinos* prohibentes & interdicentes sub eisdem pœnis , & censuris contra transgressores latis , & inflictis.

Decernentes insuper præsentes litteras semper & perpetuo validas , & efficaces existere & fore , suosque plenarios &

integros effectus sortiri, & obtinere, sicque per quoscumque Judices ordinarios & delegatos, quavis authoritate fungentes, & functuros, ubique judicari & definiri debere, & sublata eis & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate & authoritate, ac irritum & inane quidquid secus super his a quoquam quavis authoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Volumus autem ut præsentium transumptis, etiam impressis, manu notarii publici subscriptis, & sigillo alicujus personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis, eadum fides prorsus adhibeatur, quæ ipsis originalibus litteris adhiberetur, si essent exhibitæ vel ostensæ.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ approbationis, confirmationis, damnationis, reprobationis, punitionis, decreti, voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicæ 1687. 12. kalendas Decembris, Pontificatus nostri anno duodecimo.

§. VII.

Duæ propositiones quarum prima, velut hæretica, & secunda, ut scandalosa, temeraria, piarum aurium offensiva, & erronea damnatæ sunt ab Alexand. VIII. 24. Aug. 1690.

1. Bonitas objectiva consistit in convenientia objecti cum natura rationali: formalis vero in conformitate actus cum regula morum. Ad hoc sufficit, ut actus moralis tendat in finem ultimum interpretative. Hunc homo non tenetur amare neque in principio, neque in decursu vitæ suæ moralis.

2. Peccatum philosophicum, seu morale est actus humanus disconveniens naturæ rationali, & rectæ rationi. Theologicum vero, & mortale est transgressio libera divinæ legis. Philosophicum, quantumvis grave, in illo, qui vel Deum ignorat, vel de Deo actu non cogitat, est grave peccatum, sed non est offensa Dei, neque peccatum mortale, dissolvens amicitiam Dei, neque æterna pœna dignum. Vid. tract. 5. n. 71.

§. VIII.

Aliæ propositiones, ut respective temerariæ scandalosæ, malæ sonantes injuriosæ, hæresi proximæ, hæresim sapientes, erroneæ, schismaticæ, hæreticæ, damnatæ ab eodem sum. Pontif. die 7. Decemb. ejusdem anni.

1. In statu naturæ lapsæ ad peccatum mortale, & demeritum sufficit illa libertas, quæ voluntarium, ac liberum fuit in causa sua, peccato originali, & voluntate Adami peccantis.

2. Tametsi detur ignorantia invincibilis juris naturæ, hæc in statu naturæ lapsæ operantem ex ipsa non excusat a peccato formali.

3. Non licet sequi opinionem, vel inter probabiles probabilissimam.

4. Dedit semetipsum (Christus) pro nobis oblationem Deo, non pro solis electis, sed pro omnibus, & solis fidelibus.

5. Pagani, judæi, hæretici, aliique hujus generis nullum omnino accipiunt a Jesu Christo influxum: adeoque hinc recte inferes in illis esse voluntatem nudam, & inermen sine omni gratia sufficienti.

6. Gratia sufficiens statui nostro, non tam utilis, quam perniciosa est, sic, ut proinde merito possimus petere, a *gratia sufficienti libera nos Domine.*

7. Omnis humana actio deliberata est Dei dilectio, vel mundi: si Dei, charitas Patris est: si mundi, concupiscentia carnis, hoc est mala.

8. Necesse est infidelem in omni opere peccare. *Contrarium docuit. D. Tho. 2. 2. q. 10. a. 4. & nos scripsimus tract. 5. n. 86. laudando Ang. 1. 2. q. 85. a. 3. cum citari deberet ubi supra.*

9. Revera peccat, qui odio habet peccatum mere ob ejus turpitudinem, & disconvenientiam cum natura rationali sine ullo ad Deum offensum respectu.

10. Intentio, qua quis detestatur malum, & prosequitur bonum, mere ut cœlestem obtineat gloriam, non est recta, nec Deo placens.

11. Omne, quod non est ex fide Christiana supernaturali, quæ per dilectionem

ope-

operatur, peccatum est.

12. Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam fides, & etiam si videantur credere, non est fides divina, sed humana.

13. Quisquis etiam æternæ mercedis intuitu Deo famulatur, charitate si caruerit, vitio non caret, quoties intuitu licet beatitudinis operatur.

14. Timor gehennæ non est supernaturalis.

15. Attritio, quæ ex gehennæ, & pœnarum metu concipitur sine dilectione benevolentiæ Dei propter se, non est bonus motus, ac supernaturalis.

16. Ordinem præmittendi satisfactionem absolutioni induxit non potitia, aut institutio Ecclesiæ, sed ipsa Christi lex, & præscriptio, natura rei idipsum quodammodo dictante.

17. Per illam praxim mox absolvendi, ordo pœnitentiæ est inversus.

18. Consuetudo moderna, quoad administrationem sacramenti pœnitentiæ, etiam si eam plurimorum hominum sustentet authoritas, & multi temporis diuturnitas confirmet: nihilominus ab Ecclesia non habetur pro usu, sed abusu.

19. Homo debet agere tota vita pœnitentiam pro peccato originali.

20. Confessiones apud religiosos factæ, pleræque vel sacrilegæ sunt, vel invalidæ.

21. Parochianus potest suspicari de Mendicantibus, qui eleemosynis communibus vivunt, de imponenda nimis levi, & incongrua pœnitentia, seu satisfactione ob quæstum, seu luerum subsidii temporalis.

22. Sacrilegi sunt judicandi, qui jus ad communionem percipiendam prætendunt, antequam condignam de delictis suis pœnitentiam egerint.

23. Similiter arcendi sunt a sacra Communione, quibus nondum inest amor Dei purissimus, & omnis mixtionis expers.

24. Oblatio, in templo, quæ fiebat a B. V. M. in die purificationis suæ per duos pullos columbarum, unum in holocaustum, & alterum pro peccatis, sufficienter testatur, quod indiguerit purificatione, & quod filius, qui offerebatur, etiam macula matris maculatus esset secundum verba legis.

25. Dei Patris simulacrum nefas est Christiano in Templo collocare.

26. Laus, quæ offertur Mariæ, ut Mariæ vana est.

27. Valuit aliquando baptismus sub hac forma collatus, in nomine Patris &c. Prætermissis illis, ego te baptizo.

28. Valet baptismus collatus a ministro, qui omnem ritum externum, formamque baptizandi observat, intus vero in corde suo (*paracorsigo*) resolvit, non intendo facere, quod facit Ecclesia.

29. Futilis, & toties convulsa est assertio de Pontificis romani supra Concilium Oecumenicum authoritate, atque in fidei quæstionibus decernendis infallibilitate.

30. Ubi quis invenerit doctrinam in Augustino clare fundatam, illam absolute potest tenere, & docere, non respiciendo ad ullam Pontificis Bullam.

31. Bulla Urbani VIII. *In eminenti*, est subreptitia.

Pro inteligentia hujus ultimæ propositionis nota, quod statim, ac lucem aspexit Jansenii liber, cujus titulus erat. *Augustinus*; prohibitus fuit ab Urbano VIII. Bulla: *In eminenti*, data an. 1641. duabus de causis. 1. quia contra Pauli V. decretum tractabat de auxiliis gratiæ. 2. quia continebat plures propos. a Pio V. & Greg. XIII. damnatas in Baio. Hanc Bullam subreptitiam dixerunt defensores Jansenii, adhuc post damnatas ab Innoc. X. illas quinque famosas proposit. jansenianas ann. 1653. quorum temeritas cum diu postea ad aures Alexandri VIII. pervenisset, Santitas sua ann. 1690. declaravit Bullam Urb. VIII. esse legitimam, opinionemque Belgicam esse falsam.

§. IX.

Explicantur censuræ theologicæ propositionum.

163. Censuræ, quibus propositiones notari solent, sunt sequentes: *hæretica, hæresi proxima, erronea, errori proxima, sapiens hæresim, suspecta de hæresi, malè sonans, blasphema, temeraria, scandalosa, impia, periculosa, seditiosa, schismatica, injuriosa, stulta, aut insana, piarum aurium offensiva, pernicisa, & improbabilis.* Ut ergo aliquâ habeatur notitia, quid indicent hujusmodi cen-

censuræ, non incongrue judicamus, eas breviter explanare, ne candidati ignorent earum significationem, & qualitatem. Notari tamen oportet, quod solum loquimur de propositione objectiva, & prout est in se, non de subjectiva, & formali, quæ ex intentione, errore, aut aliis circumstantiis proferentis pendet; cujus examen pertinet ad Superiores.

164. Propositio *hæretica* est, quæ immediate contradicit veritati fidei: ut hæc: *Christus non est Deus*: aut *Christus non est homo.*

165. Hæresi *proxima* est, quæ habet affinitatem cum hæretica, & mediate opponitur veritati fidei, & est eadem cum erronea: Ut hæc: *Christus non est risibilis.*

166. Propositio *errori proxima* est, quæ opponitur veritati deductæ ex principio fidei per consequentiam, non evidenter metaphysice, sed moraliter certam: ut hæc: *Parvulis in baptismo non infunditur gratia intrinsece inhærens*: cujus oppositum est certum moraliter ex Tridentino, asserente justificationem impii non fieri per solum favorem extrinsecum.

167. *Sapiens hæresim* est, quæ licet manifeste non indicet hæresim, affert tamen ejus fœtorem ob convenientiam in vocibus, aut circumstantiis proferentis cum hæreticis; ut *fides justificat*; quæ Lutherum sapit. *Christus est creatura*, quæ redolet Arianismum, Lutherus enim contendit, quod sola fides justificat; Arius autem, quod persona Christi est creata.

168. Suspecta *de hæresi* est, quæ in sua prolatione hæresis suspicionem generat; ut propositiones supradictæ, vel dicere *aliquos Papas fuisse superbos, simoniacos, & tirannicos*: quæ est suspecta, simulque injuriosa.

169. *Male sonans* est, quæ habet sensum congruentem, verbis vero incongruentibus prolatum, ut *Deus habet multas essentias*, intelligendo attributa, & relationes: vel dicere: *licitum est tollere aliena*; *licitum est occidere*, intelligendo in extrema necessitate, & authoritate publica.

170. *Piarum aurium offensiva est*, quæ licet verum dicat, opponitur tamen reverentiæ debitæ personis, aut rebus sacris; ut *communionem frequentem plus obesse, quam prodesse*; *orationes vocales plerumque esse inutiles*: *vel aliquos sanctos fuisse adulteros.*

171. *Blasphema* est, quæ contumeliam irrogat Deo, aut sanctis, sive hæreticalis sit, sive non. Ut *Deus est injustus*: vel per *vitam Dei.* Similiter est blasphema propositio, tribuens creaturis, quod est proprium Dei; ut *primus Angelus creavit ceteros Angelos, & similes.*

172. *Temeraria* potest esse, aut negative, aut positive. Temeraria negative est, quæ aliquid afirmat sine fundamento, ut *Pater æternus fiet homo.* Temeraria positive est, quæ opponitur communi sensui Theologorum, ut *beata Virgo non est in cœlos assumpta in corpore, aut magnus Elias mortuus fuit.*

173. *Scandalosa* est, quæ licet verum enunciet, occasionem autem ruinæ audientibus ingerit: ut *fornicatio non est maximum peccatum, Deus illud faciliter remittit. Periculosa* fere coincidit cum præcedenti, & est, quæ in materia morum generaliter licere asserit, quod raro licite fieri contingit: *hominem posse cum fœmina in eodem lecto recumbere. Vel quod potest aliquis esse perfectus sine mortificatione corporali.*

174. *Impia*, quæ minuit cultum Dei, & sanctorum, pietatemque parentibus, & Superioribus debitam: vel quælibet propositio contra statum ecclesiasticum, aut religiosum, ut *clericatus, aut monachatus non est status pietatis.*

175. *Seditiosa* est, quæ excitat rebellionem, aut inobedientiam contra Principes, vel tumultus in republica, aut discordias inter Episcopos, vel inter sacras religiones: ut *Princeps tyrannus potest licite a subditis occidi. Nullus est dominus civilis, dum est in peccato mortali. Populares possunt ad suum arbitrium dominos delinquentes corripere.*

176. *Schismatica* est, quæ aliquid docet contra unitatem servandam inter Ecclesiæ membra, & ejus caput, quod est summus Pontifex: ut *electio præsentis Papæ est dubia. Ipsi non est obediendum. Appellari potest de ipso ad alium de novo eligendum. Romani Pontificis Monarchia post D. Hieronimi tempus exorta est. Tenendum est, quod quædam peculiaris Ecclesiæ*

clesia docet de authoritate Papæ, non quod Italica, aut Hispana.

177. *Injuriosa* est, quæ profertur contra aliquam personam in dignitate ecclesiastica constitutam, vel contra aliquem peculiarem statum, vel familiam religiosam, ut *si de Cardinalibus, aut Episcopis convitia prædicaret, aut scriberet, vel affirmaret religiosos mendicantes esse ociosos in Ecclesia, aut manducare labores alienos. D. Thomam habuisse plures errores, & idem de sanctis Patribus.*

178. *Perniciosa* est, quæ fidelibus nocere potest, minuendo media ad salutem, & perfectionem pertinentia, ut *qui parvipendit jejunia ecclesiastica, & officia mortificationis.*

179. *Stulta*, aut *insana* est, quæ in sua prolatione utitur verbis bardis, aut rusticis: ut *mille muli non sufficerent ad portandum codices, quibus sanctitas virginis scriberetur.*

180. *Improbabilis* dicitur propositio, quæ caret sufficienti fundamento: hæc autem, sicut & præcedens non est censura proprie theologica, licet aliquando inferat non levem injuriam authori illius, quia non semel aspicimus appellari improbabilem propositionem, seu opinionem non destitutam omni ratione, & fundamento.

181. Denique *propositio maledica*, aut *contumeliosa*, & *infamativa* reducitur ad seditiosam, & injuriosam. *Phantastica, vana, & præsumptuosa* ad temerariam. *Superstitiosa, ac adversiva reducitur ad scandalosam, & periculosam.* Adverte, quod eadem propositio potest affici una, vel pluribus censuris ex supradictis. Ut hæc: *Deus est injustus.* Est hæretica, blasphema, impia, male sonans, & piarum aurium offensiva.

182. Inq. An sit obnoxius peccati, vel censuram mereatur, qui defendens propriam sententiam, censurat alienam, ut improbabilem? R. Quod si opposita sententia est probabilis juxta communem Theologorum, peccat, & censuram meretur: quia temerarium est improbare, quod alii communiter censent probabile. Si vero dubitatur de ejus probabilitate, qui plus æquo eam sugillat, licet non mereatur censuram; imprudentiæ tamen notam vix effugiet: cum alienum sit a viro prudenti aliorum scriptorum opinionem, & bonam existimationem labefactare. Patefiat veritas, sed media charitate, & prudentia. Multa verba excusarentur, si omnia fierent in charitate ad majorem Dei gloriam. Vide dicta tom. 1. pag. 524. num. 71.

TRACTATUS QUADRAG.^{S} PRIMUS

DE DOCTRINA CHRISTIANA.

CUm ecclesiastici pleniori aliis notitia de rudimentis, ac mysteriis fidei pollere debeant: ideo pro coronide totius operis opportunum ducimus tractatum peculiarem instituere de doctrina christiana, quam ex variis Authoribus concinatam, simul cum quibusdam speciebus scholasticis, & dogmaticis pro candidatis lubenter tradimus.

CAPUT I.

Notio doctrinæ christianæ.

1 INquiro, quid est Catechismus? R. Est *instructio credendorum.* Vel est *instructio necessariorum, & conducentium ad salvationem hominum.* Inq. Quæ sunt necessaria, & conducentia ad salvationem hominum? R. Sunt ea, quæ continentur in doctrina christiana? Inq. Quid est doctrina christiana. Resp. Est *summa credendorum, & agendorum a christo Domino instituta ad hominum justifica-*

cationem Per verba *a Christo Domino instituta* distinguitur doctrina christiana a doctrina antiqua hebraica; hæc enim data fuit a Deo Synagogæ, illa vero Ecclesiæ a Christo Domino. Ad *hominum justificationem* denotat finem doctrinæ, ejusque institutionis, nempe justificatio, & salvatio hominum. Has autem non doctrina Philosophorum, Turcarum, aut Paganorum, sed solum doctrina christiana vere ac sincere docet. Si autem doctrina ostenditur esse vera ex hoc, quod consonat rationi rectæ, proculdubio doctrina christiana est: quia excogitabile non est doctrina, quæ magis consonet rectæ rationi sicut christiana, quæ homines interius, exteriusque retrahit ab omni peccato, & inducit ad sequelam omnis virtutis. Hæc autem excellentia nulli doctrinæ convenit, nisi christianæ, ut ipsis incredulis aperte patebit, si bene considerare, & meditari serio velint.

2. Inq. In quo convenit, & differt doctrina christiana a doctrina Hebræis tradita? R. Convenit, & differt præcipue in duobus. Convenit enim in sanctitate, & fine: quia utraque doctrina est sancta, & utriusque finis est salvatio hominum. Differt etiam in duobus in authore, & tempore; author enim doctrinæ est Christus, a quo perbelle dicitur *christiana*; pariter tempus ejus institutionis est a promulgatione Evangelii. Author vero, ac tempus doctrinæ Hebræis traditæ fuit Deus, olim loquens Patribus in Prophetis. Christus Dominus noluit scribere suam doctrinam, tum propter excellentiam Magistri. Ob hanc rationem, ait D. Thom. Pytagoras, & Socrates nihil scribere voluerunt. Tum propter altitudinem doctrinæ inquit Angelicus 3. *p. q.* 42. *a.* 4.

3. Inq. Decalogus pertinet ad doctrinam christianam? R. affirm. Quia non sufficit credere, ut perperam ajunt Lutherani, & Calvinistæ, sed requiritur agere, & operari in vinea Domini ad recipiendam mercedem. *Objic.* Decalogus datus est a Deo Hebrayco Populo, ergo non pertinet ad doctrinam christianam. R. neg. conseq. Quia Decalogus est lex divina, naturalis, & perpetua, sine cujus observatione nemo salutem consequi valet. Unde *Si vis ad vitam ingredi serva mandata*, dixit ipse institutor doctrinæ christianæ.

4. Inq. Quot sunt partes principales doctrinæ christianæ? R. Quatuor: prima docet ea, quæ sunt *credenda*, secunda, quæ sunt *oranda*, tertia, quæ sunt *operanda*, quarta, quæ sunt *recipienda*.

5. Inq. Scripsit Christus suam doctrinam? R. Non scripsit illam per se; scripsit vero eam per sua membra, nempe per Apostolos, eorumque successores, præsertim per sumos Pontifices, qui sunt oracula veritatis. *Objic.* Lex vetus fuit a Deo scripta; ergo nova a Christo scribi debuisse videtur R. neg. conseq. Quia lex vetus in figuris sensibilibus fuit data, ideo fuit conveniens scripto tradi; Lex autem nova, utpote spiritualis, non debuit scribi atramento, sed spiritu Dei vivi, ut ait D. Thom. *loc. citat.*

6. Inq. Est ne tu Christianus? R. Etiam per gratiam Dei. Inq. Cur dicis per gratiam Dei? R. Quia est magna Dei gratia, *primo* creasse me ex nihilo, *secundo* conservasse me usque ad baptismi receptionem: quod beneficium, tot gentibus negatum, mihi gratis concessit. *Tertio* est gratia incomparabilis illud recepisse inter Catholicos, & non inter tot hæreticos. Inq. Hæretici sunt Christiani? R. Utique; sunt tamen velut palea in area christiana sine fide vera. *Objic.* Hæretici fatentur Christum, & in eum credunt, ergo non palea, sed triticum sunt. R. Hæreticos credere in Christum fide humana, non divina; credunt enim non ex divina revelatione, ab Ecclesia proposita, sed ab ipsis conficta: Unde licet dicantur Christiani per baptismum, Christum tamen nec audiunt, nec sequuntur. Idem est de schismaticis, quia licet schisma non sit hæresis, est illi affine, & ut plurimum eidem adjungitur. Sunt insuper separati a capite visibili, quod est Papa.

7. Inq. Quid vult dicere *Christianus*? R. *Homo Christi.* Primo Antiochiæ sequaces Christi appellati fuere *Christiani*; antea dicebantur *credentes*, *fideles*, & *discipuli Christi.* Igitur sicut milites denominantur a Principe, cui obediunt, & discipuli a Magistro, quem audiunt, ita, qui castra, & doctrinam Christi sequuntur, *Christiani* appellantur. Inq. Quid

in-

intelligitur pro *homine Christi*? R. Homo habens Christi fidem, quam professus est in baptismo, & est mancipatus ejus sancto servitio. *Objic.* Peccator in lethali est Christianus, & nihilominus non est servitio Christi mancipatus, ergo hoc non requiritur, ut quis sit Christianus. R. Disting. min. non est mancipatus *radicaliter*, seu *habitualiter* nego min. Non est mancipatus *actualiter*, vel *exercite* subdist. *totaliter* conc. *partialiter* neg. talis peccator dicatus est servitio Christi radicaliter, & habitualiter medio charactere, & habitu fidei, licet actu, & in exercitio non serviat Christo; qua ratione est malus Christianus. Differt multum ab hæretico, quia hic habet chrystallum fidei penitus confractam, ille vero velut coopertam ait S. THÆRESIA in ejus vita *c.* 30. *n.* 4.

CAPUT II.

De Signo Crucis.

8. Inq. Quale est signum Christiani? R. Est duplex, *internum*, quod est character baptismalis: & *externum* nempe sancta crux. Inq. Cur sancta Crux est signum Christiani? R. quia est vexillum nostræ redemptionis, & figura Christi crucifixi, qui in ea nos redemit. Unde ad conspectum Crucis convenit nos eam salutare dicendo: *Adoramus te Christe, & benedicimus tibi, quia per Crucem tuam redimisti mundum.* Adorari debet adoratione *latriæ*, ut diximus agentes de adoratione. Inq. quando cœpit Crux publice adorari? R. tempore Constantini magni, qui publico edicto vetuit, ne quis deinceps puniretur supplicio crucis, quo, tamquam vilisimo genere mortis, plectebantur antea malefactores.

9. Inq. Cur Christus elegit sibi mortem Crucis? R. *Primo*, ut nobis daret exemplum humilitatis, obedientiæ, patientiæ, paupertatis, & charitatis; hæc enim virtutes maxime refulgent in morte Crucis, quam pertulit, nobis relinquens exemplum, ut sequamur vestigia ejus. *Humilitatis*, quia erat genus mortis ignominiosæ præ omnibus. *Obedientiæ*, Quia *factus est obediens usque ad mortem, mortem autem Crucis. Philip.* 2. *Patientiæ*, quia erat mors acerbissima præ cæteris. *Paupertatis*, ut demonstrabat ejus omnimoda nuditas. *Charitatis*, quia si mori pro amicis est charitas major, mori etiam pro inimicis charitas est sine dubio maxima. Crux itaque est speculum virtutis, & omnis perfectionis, est pariter sapientiæ divinæ, & cathedra doctrinæ christianæ. *Lignum, in quo fixa erant membra patientis, etiam Cathedra fuit Magistri docentis*, ait S. August. *tract.* 119. *in Joan.*.

10. Secundo voluit mori in Cruce, ut qui in ligno *vincebat*, in ligno quoque vinceretur. Dæmon enim, qui in primo ligno paradisi triumphavit de Adamo, divino consilio mansit victus in salutifero Crucis ligno.

11. Inq. Signum Crucis apparebit in die judicii? R. Utique apparebit in cœlo, hoc est, in aere. Quidam censent, quod ipsum lignum Crucis, in quo Christus pependit, portabitur ab Angelis ad majus solatium justorum, majusque tormentum iniquorum. Alii tenent, quod non ipsa Crux, sed signum ejus formatum ab Angelis apparebit ad eundem finem, velut trophæum victoriæ Christi.

12. Inq. Quot modis utitur Christianus hoc signo? R. Duobus, hispane *signar, y santiguar.* Primus modus est formare pollice manus dexteræ tres Cruces, primam in fronte, secundam in ore, tertiam in pectore, dicendo: *Per signum* ✠ *Sanctæ Crucis de inimicis* ✠ *nostris libera nos* ✠ *Deus noster.* Inq. Cur te signas in fronte? R. Ut nos liberet Deus a malis cogitationibus. In ore, ut nos liberet a malis verbis. In pectore, ut nos liberet a pravis operibus, & desideriis. Nam quia peccamus cogitatione, verbo, & opere, petimus a Deo ab his malis, & inimicis liberari virtute sanctæ Crucis, qua munimur in fronte, ubi residet imaginatio, in ore, ubi efformantur verba, & in pectore, seu corde, unde exeunt desideria, & opera. Inq. Est laudabilis consuetudo efficiendi Cruces in ore, dum oscitamus? R. affirm. Quia licet Dæmones possint per quamlibet partem in corpus intrare, tamen per os sæpe intrasse non dubitatur.

13. Inq. Qualis est secundus modus uten-

utendi ſigno crucis ? R. Facere unam crucem duplici digito dexteræ a fronte usque ad pectus, & ab humero ſiniſtro usque ad dexterum, invocando ſanctiſſimam Trinitatem. Inq. Quæ myſteria continentur in hoc modo ſignandi ? R. In primis myſterium SS. Trinitatis ; unitas enim eſſentiæ denotatur per verbum *in nomine*, & per cætera Trinitas Perſonarum. Deinde myſterium Incarnationis denotatur myſtice in deſcenſu crucis a fronte in pectus, quo indicatur deſcenſus Verbi divini in puriſſimum alvum ſacratiſſimæ Virginis. Denique repreſentatur expreſſe Paſſio Domini noſtri : per quam tranſlati ſumus de morte ad vitam, quod ſignificatur in crucis formatione ab humero ſiniſtro ad dexterum. Siniſtra enim denotat ſtatum culpæ, & mortis, dextera vero ſtatum gratiæ, & vitæ.

14. Inq. Quando uti ſolet Chriſtianus hoc modo ſignandi? R. Primo mane, dum ſurgit e lecto, de nocte, quando ad illum redit, ad exitum e domo, ad Eccleſiæ ingreſſum, ante prandium, & cœnam, & in principio cujuslibet operis. De S. Ludovico Galliæ Rege fertur, quod pluries in die ſe ſignabat. Interrogatusque, cur toties ſe ſignaret, reſpondit : *quia ſic ab infantia docuit me Mater mea.* Curent itaque Parochi ſuadere parentibus, ut idem doceant filios ſuos. *Ante omnem actum manus pingat crucem*, ait S. Hieron. *epiſt.* 22. *ad Euſtoch.*

15. Inq. Quo fine utimur ſigno crucis ? R. *Primo*, ut ſecernamur a Judæis, Paganis tamquam milites Chriſti. *Secundo* ad implorandum divinum auxilium contra inimicos noſtros. *Tertio*, ad compeſcendos, & debellandos Dœmones, qui ad conſpectum ſanctæ crucis diffugiunt, quia in ipſa fuerunt victi. Inq. Adeſt obligatio ſciendi ſe ſignare? R. Utique: nec mereretur nomen Chriſtiani, qui id ex negligentia ignoraret. Inq. Datur obligatio gravis ſciendi doctrinam chriſtianam ? Reſp. Ita plene, quia eam ſcire eſt medium neceſſarium, ut quis ſalvus fiat, ut conſtat ex ſymbolo S. Athanaſii *Quicumque vult ſalvus eſſe, ante omnia opus eſt, ut teneat catholicam fidem.*

16. Inq. Quot debet ſcire Chriſtianus dum pervenit ad uſum rationis ? R. Quatuor, nempe quod debet credere, orare, agere, & recipere : quia tres virtutes theologales ſunt neceſſariæ ad ſalutem; ſed fides exercetur credendo, ſpes orando, ſeu petendo, charitas operando, ad quæ omnia opus eſt auxiliis, quæ habentur ſacramenta recipiendo, erg. Inq. Quomodo ſciet Chriſtianus illud, quod debet credere ? R. Sciendo ſymbolum ; vulgo *Credo* dictum, vel articulos fidei. Sciet, quid orare debet, ſciendo orationem dominicam, & alias orationes Eccleſiæ. Sciet, quid debet operari, ſciendo præcepta Decalogi, & Eccleſiæ, ac tandem ſciendo ſeptem ſacramenta Eccleſiæ, ſciet, quid debet recipere. Igitur credenda, oranda, operanda, & recipienda ſunt quatuor partes principales doctrinæ chriſtianæ, ut ſupra diximus.

CAPUT III.

De Symbolo fidei.

17. Inq. Quid eſt ſymbolum fidei ? R. Eſt *collectio principalium myſteriorum credendorum per fidem.* Inq. Quot ſunt ſymbola ? R. unum tantum quoad ſubſtantiam, plura quoad nomen; ſicut Evangelium eſt ſubſtantialiter unum, licet quoad nomina, & aliquas expreſſiones adſint quatuor Evangelia ; ita tria ſymbola communiter nominantur, nempe Apoſtolicum, Nicænum, & S. Athanaſii, qui illud Romæ ſcripſit. Alii aliter.

18. *Dices* : Ad ſum. Pontif. unice attinet tradere fidei ſymbolum, ergo ſymbolum Athanaſii non eſt ſymbolum fidei. R. neg. conſeq. Quia S. Athanaſius compoſuit ſymbolum per modum doctrinæ, quam ipſe docebat, quando accuſatus ab Arianis, Romam venit de ſua doctrina rationem reddere : *Sed quia integram fidei veritatem ejus doctrina continebat, authoritate ſummi Pontificis eſt recepta, ut quaſi regula fidei habeatur*, ait D. Thom. 2. 2. *q.* 1. *a.* 10. *ad* 3.

19. Inq. Quis primo compoſuit ſymbolum fidei ? R. Duodecim Apoſtoli, poſt acceptum Spiritum ſanctum, & antequam dividerentur in varias Provincias : ut ſic uniformiter prædicarent fidem, de eaque nos informarent. Inq. Cur nos illud dicimus ? R. Ad confitendum eamdem finem, quam Apoſtoli docue-

runt,

runt, faciendo de ea actus expressos.

20. Inq. Cur Ecclesia, & S. Athanasius composuerunt iterum symbolum? R. Ad refutandas hæreses, quæ diversis temporibus insurgebant. Unde in symbolo Nicæno reprobantur Ariani, in Constantinopolitano Macedoniani, in Calcedonensi Eutichiani, in Florentino Græci, negantes Spiritum sanctum procedere a Filio.

21. Dices: ergo adsunt plura symbola quam tria. R. conc. conseq. Quoad majorem explicationem: Nam *quælibet Synodus observavit, ut sequens Synodus aliquid exponeret supra, id quod præcedens Synodus exposuerat propter necessitatem alicujus hæresis insurgentis*, ait D. Th. *ubi supra ad 2.*

22. Inq. Cur symbolum Ecclesiæ canitur in Missa, Apostolorum vero submisse recitatur in prima? R. Quia illud conditum fuit, publice fide jam manifestata: alterum vero fide nondum publicata, inquit D. Thom. ibi. a. 9. ad 6. Inq. Cur symbolum Ecclesiæ canitur immediate post Evangelium? R. Quia est quædam expositio Evangelii, cui, cantando symbolum, assentiri, & credere confitemur, ait D. Thom. 3. *p. q.* 83. *a. 4. in corp.*

23. Inq. Quot mysteria fidei continentur in Credo? R. Omnia *implicite*; *explicite* autem *sexdecim*, nempe quatuordecim articulos, & *sanctam Ecclesiam catholicam, & Sanctorum communionem.* Inq. Quomodo scire debemus *Credo*, aut articulos fidei? R. Omnes tenentur ea scire *explicite* sub gravi, saltem quoad substantiam. Ecclesiastici majori claritate, quam laici. Parochi, Confessarii, & Concionatores adhuc pleniori notitia, etiam quoad *modum, & explicationem.* Episcopi, & Doctores etiam quoad *solvenda dubia*, ita ut possint argumentis contra fidem respondere, ac plene satisfacere. Quod licet *actu* non valeant, debent id posse saltem *aptitudine*, studio, diligentia.

24. Inq. Cur nos regulariter utimur symbolo Apostolorum? Quia est originale, ex quo alia dimanarunt. Inq. Quo ordine Apostoli composuerunt symbolum? R. Ordine sequenti juxta Catechismum romanum.

Petrus dixit: Credo in Deum Patrem omnipotentem, Creatorem cœli, & terræ.

Andreas: Et in Jesum Christum filium ejus unicum Dominum nostrum.

Joannes: Qui conceptus est de Spiritu sancto, natus ex Maria Virgine.

Jacobus major: Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus, & sepultus.

Thomas: Descendit ad inferos, tertia die resurrexit a mortuis.

Jacobus minor: Ascendit ad cœlos, sedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis.

Philippus: Inde venturus est judicare vivos, & mortuos.

Bartholomeus: Credo in Spiritum sanctum.

Thaddeus: Sanctam Ecclesiam catholicam sanctorum communionem.

Simon Zelotes: Remissionem peccatorum.

Matthæus: Carnis resurrectionem.

Matthias: Vitam æternam. Amen.

§. I.

Explicatur prima pars symboli.

25. Inq. Quot partes habet symbolum? R. Duas: prima continet credenda de Deo, secunda docet credenda de Ecclesia. Inq. Quid vult dicere *credo*? R. *Firmiter teneo, pro certo habeo, ac velut de fide divina fateor* omnia contenta in symbolo. Inq. Veritates symboli, & aliæ de fide sunt certiores illis, quæ naturaliter scimus? R. sine dubio, quia veritates fidei sunt Ecclesiæ revelatæ a Deo, qui nec fallere, nec falli potest. Veritates autem humanæ, esto evidentes appareant, percipiuntur mediis potentiis, & sensibus, qui falli possunt, & non semel falluntur.

26. *In Deum*: denotat credi debere non solum Deo revelanti, & Deum esse, sed in Deum tamquam in ultimum finem. *Objic.* Qui graviter peccat, agit contra ultimum finem, ergo non credit in Deum, tamquam in ultimum finem. R. qui graviter peccat, & non contra

fidem, non agit *assertive*, sed *effective* contra ultimum finem; non enim asserit, nec credit alium finem ultimum præter Deum.

27. *Unum* additum fuit ab Ecclesia ad extirpandam hæresim Maniquæorum. Inq. Quid indicat ly *Patrem*? R. Quod in Deo est una Persona, quæ dicitur Pater, & est prima SS. Trinitatis, ideoque hic ponitur *relative* ante alias. Inq. Quo titulo est, & dicitur Pater? R. Titulo veræ generationis, quia vere generat filium. *Objic.* In oratione dominica per ly *Pater* intelligimus totam Trinitatem, ergo. R. quod ibi sumitur *Pater* absolute, petimus enim dari nobis, & dare est *actio ad extra*, quæ competit tribus personis: in præsenti vero explicatur Trinitas personarum, ad quod requiritur distinguere personas.

28. Inq. Quid denotat *Omnipotentem*? R. quod potens est faciendi omnia, quæcumque velit. *Objic.* Nequit peccare, mentiri, fallere, nec in se ipso mori, ergo non omnia potest. R. peccare, & similia non sunt potestas, aut perfectio, sed impotentia, & imperfectio, quæ Deo repugnant, taliter, quod si illa posset, non esset Deus. Inq. Cur dicitur Pater *omnipotens* potius, quam *omnia sciens*, aut aliud attributum? R. quia Patri specialiter attribuitur omnipotentia, & quia credendo, quod est omnipotens, facilius credimus cætera mysteria.

29. Inq. Quid denotat *Creatorem cœli, & terræ*? R. Quod Deus creavit cœlum, & terram ex nihilo. Creare enim est *facere aliquid ex non præsupposito subjecto*: Educere vero formare, aut generare est *facere aliquid ex presupposito subjecto*. Deus autem creavit, hoc est, nullo præsupposito fecit cœlum, & terram, ante quæ nihil erat. Inq. Cur dicitur creasse cœlum, & terram, & non alia? R. quod per *cœlum, & terram* intelliguntur omnia in eis contenta. Inq. Cur Ecclesia addidit *visibilium omnium, & invisibilium*? R. Ad extirpandam hæresim Manichæi, & aliorum, qui ponebant duo principia, aliud corporum, & Dœmonum, aliud spirituum bonorum, & alios errores circa creationem, quia solus Deus creavit omnia visibilia, & invisibilia. Mundum fuisse ab æterno est hæreticum. Primum Angelum cæteros creasse, etiam est hæreticum, nam fides docet Deum in tempore creasse cœlum, & terram, & cætera in eis contenta.

30. Inq. Creat nunc quidquam Deus? R. Creat animas rationales, cætera producit mediis causis secundis. Inq. Differt ne esse omnipotentem ab esse creatorem cœli, & terræ? R. Utique: quia primum significat potentiam in Deo ad creandos alios cœlos, aliosque mundos, secundum autem indicat exercitium omnipotentiæ in creatione cœli, & terræ nunc existentium.

31. Inq. Quid denotat, *& in Jesum Christum*. R. Dari in Deo aliam Personam, quæ homo facta, vocatur *Jesus Christus*: cui debemus credere, tamquam primæ veritati, & simul in eum, tamquam in ultimum finem. Verbum *Jesus Christus* est compositum ex *Jesu & Christo*. Jesus est nomen ejus proprium, & est idem, ac *Salvator*. Inq. A quo nos salvavit? R. A peccatis nostris, & a captivitate Dœmonis. *Christus* est nomen commune, idem significans, ac *unctus*. Inq. Quo fuit unctus? R. Gratiis, & donis Spiritus sancti, tamquam Sacerdos sempiternus, Propheta, & Rex. Veteri quippe lege ungebantur Sacerdotes, Prophetæ, & Reges, & dicebantur *Christi Domini*. Nullus tamen unctus fuit sicut Jesus, in quo habitavit plenitudo divinitatis spiritualiter, & corporaliter. *Jesus* igitur significat Deum humanatum; *Christus* autem hominem deificatum.

32. Inq. Quando fuit unctus? R. In instanti suæ conceptionis in purissimo alvo Virginis Mariæ. Inq. Crevit in gratia, & sapientia? R. Non crevit *intensive*, sed *extensive*, vel quoad effectus, & in sapientia experimentali. Inq. Quis est Jesus Christus? R. Est filius Dei vivi, qui factus fuit homo, ut nos redimeret, & vitæ nobis daret exempla. Inq. Cur caput inclinamus ad nomen *Jesu*, plusquam ad nomen Patris, aut Spiritus sancti? R. Quia Jesus est nomen super omne nomen, & in recognitionem beneficii nostræ redemptionis. Inq. Ubi est Jesus Christus? R. In quantum Deus ubique; in quantum homo in cœlo, & in sanctissimo sacramento.

33. *Filium ejus unicum* denotat, quod

Chris-

Christus, in quantum Deus, est verus Dei Filius: quod impie negavit Arius. Dicitur *unicus*, quia Deus Pater unum tantum habet Filium naturalem. *Unus Filius, non tres Filii*, ait S. Athanasius. *Objic.* 1. Pater, & Filius communicant suam essentiam Spiritui sancto, ergo erit etiam Filius, & consequenter Jesus non erit unicus Patris Filius? R. dist. Communicant per *generationem* nego, *per impulsum vitalem*, conc. igitur Spiritus sanctus non est filius, quia non communicatur ei essentia divina ex vi processionis *formaliter*, sed *identice*, per amorem, via voluntatis, non via intellectus. *Objic.* 2. Justi sunt filii Dei, ergo. R. Justi sunt filii Dei non naturales, sed adoptivi. Non enim Pater communicat justis suam essentiam, sed suam gratiam, quæ est participatio essentiæ divinæ, & per quam filii Dei nominantur, & sunt media adoptione.

34. Inq. Christus est filius Dei adoptivus? R. Non: quia adoptio est *assumptio personæ extraneæ in filium*, vel *nepotem*. Christus autem non est persona Patri extranea, sed filius naturalis. *Objic.* Christus habuit gratiam habitualem; sed hæc facit nos filios Dei adoptivos, ergo etiam Christum. R. neg. conseq. Quia ut gtatia Dei efficiat aliquem filium Dei adoptivum, debet connotare extraneitatem personæ, quam non connotat in Christo.

35. *Dominum nostrum*: denotat, quod Christus gaudet super nos perfecto dominio, tam titulo creatoris, qui est communis tribus personis, quam titulo redemptoris, qui est proprius Christi; quia sua morte nos redemit.

Inq. Cur Ecclesia addit: *Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cœlis.* R. Ad majorem expressionem beneficii nostræ redemptionis, ad quam Verbum divinum voluit misericorditer descendere de cœlis. Inq. Descendit motu locali? R. Minime: quia sua immensitate est ubique; dicitur vero, quod descendit, quia se quodam modo humiliavit, & exinanivit, formam servi accipiens.

36. *Objic.* Quando ascendit in cœlos, ascendit motu locali, ergo idem de descensu. R. nego conseq. Quia tunc ascendit factus homo cum vero corpore, cui competit moveri motu locali; sed ante Incarnationem solum erat Deus, qui ubique adest, quin moveatur.

Qui conceptus est de Spiritu sancto: denotatur his verbis, quod Verbum divinum assumpsit carnem humanam in purissimo ventre sanctissimæ Virginis. Et quod ipsa concepit Christum, non ex semine viri, sed virtute, & gratia Spiritus sancti. Inq. Tres Personæ divinæ operatæ sunt mysterium Incarnationis? R. Ita certo, quia fuit operatio *ad extra*: & omnis operatio ad extra est communis totæ Trinitati. Dicitur tamen de *Spiritu sancto*, quia est opus amoris præcipui, & amor attribuitur Spiritui sancto.

37. *Natus ex Maria Virgine*: denotat *primo* Christum *vere*, & realiter natum fuisse ex beatissima Maria. *Secundo* quod mater ejus permansit Virgo in partu. Inq. Quomodo potuit manere Virgo in partu veri hominis, ut erat Christus? R. Divina virtute operante supernaturaliter, & miraculose. Admodum, quo radius solis transit per crystallum, quin rumpat illam, sed potius clariorem, & puriorem illam relinquendo. Unde in mirabili partu virgineo non fuerunt dolor, immunditiæ, aut aliæ miseriæ, quas in partu experiuntur aliæ mulieres.

38. *Passus sub Pontio Pilato*: declarat, quod Christus, ut homo, vere passus fuit tormenta ab Evangelistis relata; & quod id accidit, quando Pilatus erat Judex, ut sciamus tempus certum suæ passionis. *Objic.* Christus ab instanti conceptionis fuit beatus; sed beati sunt impassibiles, ergo non potuit pati. R. nego conseq. Quia licet Christo deberetur dos impassibilitatis ab instanti suæ conceptionis; tamen ex amore patiendi pro nobis, suspendit omnes dotes corpori glorioso debitas.

39. Inq. Peccavit Pilatus, dum Christum damnavit? R. Nimis. Cognovit enim ejus innocentiam, & quod per invidiam tradiderunt illum ei Pontifices. *Objic.* Judex non ex privata notitia, sed juxta allegata, & probata judicare debet; sed testes deposuerunt contra Christum, ergo. R. Quod ipse Judex agnovit falsitatem testium, quorum testimonia non erant convenientia, & nullam invenisse causam

sam mortis in Christo testatus est, propterea etiam lavit manus. Igitur Pilatus solum ex ignavia, & timore mundano, ne perderet amicitiam Cæsaris, damnavit Christum: non quidem ex odio, sicut Judæi, qua ratione isti perfidi sceleratiores fuerunt Pilato, & majus eo commiserunt peccatum. Institit Pilatus, volens liberare Dominum: *fecit tamen.*

40. *Crucifixus*: denotat, quod Christus fuit cruci affixus. Inq. Cur noluit mori alio genere mortis, vel in acerbissimis flagellis, vel in coronatione spinea capitis? R. Ut superabundantius pro nobis solveret, & ut nos amplius obligaret ad ei serviendum, eumque redamandum. Omnis enim figura ejus amorem spirat, caput inclinatum, pectus apertum, manus expansæ. Et ut sciat peccator, eum semper habere brachia extensa, hoc est, apertas portas misericordiæ ad illum recipiendum; quoties vere pœniteat. Alias rationes dedimus supra, cur elegit mortem crucis. Adde ex S. Aug. *serm. 59. de diversis.* Noluit lapidari, aut etiam gladio percuti, quia videlicet nos semper nobiscum lapides, aut ferrum ferre non possumus, quibus defendamur: elegit vero crucem, quæ levi motu manus exprimitur, qua contra inimici versutias munimur.

41. Inq. Quorsum faciem habebat Christus cruci affixus? R. Versus occidentem, ideo nos oramus, & orare debemus versus orientem, quia Christus in cruce occasum respiciebat, eodemque situ cœlum ascendit, & inde est venturus ad judicium ait S. Damasc. 4. *de fide orthod. cap.* 13. *apud Alapid. in Matth. cap.* 27.

42. Inq. Cur Ecclesia addit *etiam pro nobis*? R. Ut declaret, quod non solum descendit de cœlis pro nobis, fuit conceptus, & natus pro nobis, sed etiam fuit passus, & crucifixus pro nobis; non pro se, sed pro nobis omnia pertulit. Ac si diceret, tantus, ac talis fuit amor ejus pro nobis, ut *etiam fuerit crucifixus pro nobis.*

43. *Mortuus* denotat, quod Christus fuit mortuus *vere*, *& realiter*, non *apparenter*, ut finxere Marcion, & Basilides, qui ineptissime ajunt Christum fefellisse Judæos præstringendo oculos eorum, ita ut, relicto Cyrineo, ipse se subduxerit, & evanuerit, unde Judæi putantes crucifigere Christum, crucifixerunt Simonem Cyrineum. Atque ita errare etiam nunc Mahomettanos, asserit *Corn. in Matth. ubi supra.*

44. Inq. Quo die Christus fuit crucifixus, & mortuus? R. Die 25. Martii, eodem, quo Adam fuit formatus, comedit de pomo vetito, peccavit, & a Paradiso fuit expulsus. Sic divina providentia factum est, ut eodem die, quo Adam, comedendo ex arbore, mundo mortem intulit, Christus, moriendo in arbore, vitam mundo attulit. Inq. In quo constitit mors Christi? R. In separatione animæ a corpore. Inq. Anima, & corpus manserunt unita divinitati? R. Sine dubio. Ut si Petrus educat gladium e vagina, gladius, & vagina separantur ad invicem, sed manent uniti Petro. Ita proportionabiliter in præsenti.

45. *Et sepultus*: denotat, quod corpus Jesu, divinum cadaver fuit sepultum more Judæorum. Inq. Fuit antea aliquis sepultus in illo sepulcro? R. Nullatenus. Constat ex *Joan.* 19. *In quo nondum quisquam positus erat.* Inq. Cur voluit sepeliri in sepulcro novo? R. *Primo*, ne Judæi dicerent, quod alius ibi sepultus resurrexit. *Secundo*, quia sicut voluit carnem suscipere, & nasci de matre virgine, ita, voluit sepeliri in sepulcro virgine, puro, & novo. Hac eadem ratione voluit involvi corpus suum in sindone munda; ut sciat Christianus obiter, qua puritate, qua munditie debet corpus ejus recipere in Eucharistia.

46. *Descendit ad inferos*: denotat animam Christi descendisse ad sinum Abrahæ, seu in limbum Patrum. Inq. Cur vocatur sinus Abrahæ, & non Moysis, Aaron, vel alterius Patriarchæ? R. Quia Abrahæ primo facta est expresse promissio Messiæ, qui ex ejus semine ortus, liberatus erat animas ibi detentas. Quidam etiam dicunt ita vocari illum sinum, quia erat velut hospitium peregrinorum ex hac vita migrantium, & quia Abrahæ domus erat receptaculum pauperum, ac peregrinorum.

47. Inq. Potest dici, quod totus Christus descendit ad limbum? R. Utique. Quia persona divina animæ unita illuc descendit. Totus filius apud Patrem, totus

tus in cœlo, totus in terra, totus in utero Virginis, totus in cruce, totus in inferno, ait ex S. Aug. D. Thom. 3. *p. q.* 52. *a.* 3. *Objic.* Corpus Christi non fuit in inferno, ergo nec totus Christus? R. neg. conseq. Quia antecedens est verum, sed solum probat Christum non fuisse in inferno totaliter, seu quoad omnes partes naturæ humanæ.

48. Inq. Quid fecit anima Christi in limbo Patrum? R. Quod eos sua præsentia ibi beatificavit, suam ostendens divinitatem. Inq. Descendit ne ad alia loca, seu receptacula infernorum? R. Non *personaliter*, sed per *effectus*. Animas purgatorii solatio afficiendo, & Dœmones terrendo in orco. Quidam dicunt animabus purgatorii ostendisse suam Deitatem sicut Patribus limbi, dedisseque eis primum Jubilæum universale: quod pie dicitur; oppositum tamen docet D. Thom. *ibi a.* 8.

49. *Tertia die resurrexit a mortuis*: denotat, quod Christus, in quantum homo, rediit ad vitam, & gloriosus resurrexit, non eodem die, ut poterat, quia si statim resurrexisset, videri posset, quod ejus mors non fuerit vera. Resurrexit itaque non statim post mortem, sed tertia die, mortuus est enim die Veneris post horam nonam, & resurrexit diluculo die Dominica. Et tertia die sumitur per Synedochem, aut *inceptum pro completo*. Inq. In quo consistit resurrectio? R. In reunione animæ, & corporis. Inq. Surrexit Christus propria virtute? R. Utique. Inq. Quomodo ergo, dicitur in *Actib. Apost.* 13. *Deus vero suscitavit eum a mortuis*? R. Hoc dicitur de Christo, ut homo. Alio enim modo cum anima, & corpus Christi semper manserint unita Verbo divino, propria virtute potuerunt reuniri, ut de facto accidit.

50. Inq. Cur Ecclesia addit *secundum scripturas*? R. Ad majorem confirmationem hujus mysterii, & quia erat prænuntiatum tum in veteri testamento Psal. 138. *Domine probasti me, & cognovisti sessionem meam, & resurrectionem meam.* Tum in novo, Matth. 27. *v.* 63. *Post tres dies resurgam.* Lucæ 18. *Filius hominis.... tertia die resurget.* In quibus & aliis locis apertissime Christus prædixit suam mortem, & resurrectionem. Unde inexcusabiles sunt Judæi, Gentiles, & alii increduli mysteriorum nostræ fidei.

51. Inq. Quando anima Christi exivit de limbo, eduxit secum alias animas sanctas? R. Utique. Constat ex sacro textu, quod multa corpora sanctorum surrexerunt, & apparuerunt multis. Quod accidit tertia die a morte Christi, quando ab inferis resurrexit.

52. Inq. Resurrexit Christus cum cicatricibus, aut vulneribus? R. Ita plane. Constat ex *Joan.* 20. ubi dixit Thomæ; *infer digitum tuum huc*, idest in vulnera. Surrexit igitur Dominus cum quinque vulneribus apertis. *Primo*, in signum victoriæ, & triumphi. Sicut Martyres habebunt vulnera pro Deo recepta insignum suæ fortitudinis, & victoriæ. *Secundo*, ad confirmandos Discipulos in fide resurrectionis. *Tertio*, ut Patri pro nobis supplicans, ea semper ostendat. *Quarto*, in testimonium sui eximii amoris erga nos, pro quibus talia passus fuit. *Quinto*, ad solatium nostrum, credendo illas januas misericordiæ semper esse apertas, illosque dulcissimos fontes Salvatoris semper manare aquas vitæ, & numquam exhauriri, nec claudi. *Sexto*, ut sicut apparebit crux Christi in Judicio universali, ita appareant ejusdem vulnera pro majori solatio justorum, & majori confusione malorum, qui per illas amoris, & misericordiæ portas intrare nolluerunt, ait cum S. Aug. D. Thom. 3. *p. q.* 54. *art.* 4.

53. *Ascendit ad cœlos*: denotat, quod Christus, postquam resurrexit, ascendit corpore, & anima ad cœlos. Inq. Ad quem cœlum ascendit? R. Ad supremum, seu empireum. Tum quia convenit corpori divinitati unito, ut ascendat super omnes cœlos. Tanto enim debetur alicui altior locus, quanto est nobilior. Tum quia sic meretur exaltari illud corpus, quod adeo dejectum, & humiliatum fuit pro gloria Dei, nostraque salute. Si enim Christus primum descendit ad inferiores partes terræ, æquum est, quod ascenderet gloriosus ad superiores partes cœli. Ascendit igitur super omnes cœlos, ut impleret omnia, dicit cum glosa D. Thom. ibi *q.* 57. *a.* 6.

54. Inq. Quæ differentia adest inter ascensionem Christi, & assumptionem bea-

beatissimæ Virginis ? R. Quod Christus ascendit propria virtute ; ideoque dicitur absolute *ascensio.* Sed beatissima Virgo ascendit virtute aliena uempe Dei ; ideo appellatur *assumptio. Objic.* Marci 16. v. 19. dicitur de Christo : *Assumptus est in cœlum*, ergo ejus ascensio etiam appellatur assumptio. R. Quod Christus dicitur assumptus in cœlum a propria divinitate ; quod nequit dici de beatissima Virgine. Christus ergo dicitur assumptus & elevatus, aut quod resurrexit virtute Patris, vel Dei ; virtus autem Patris est etiam virtus Filii.

55. Ascensio Christi fuit miraculosa propter ejus circumstantias, ideo dicit Ecclesia *Per admirabilem ascensionem tuam* ; absolute tamen non fuit miraculosa, quia anima gloriosa movet corpus ad nutum, & corpori glorioso comunicatur dos agilitatis, & debetur locus cœlestis. *Objic.* Etiam corpus beatissimæ Virginis fuit gloriosum priusquam sublimaretur in cœlum ; & tamen ejus assumptio fuit miraculosa, ergo. R. Fuit miraculosa in *radice*, *seu præsuppositive*, non vero supposito privilegio ; corpori enim beatæ Virginis ex privilegio concessa fuit resurrectio perfecta ante generalem resurrectionem. Supposito autem privilegio, non fuit proprie miraculosa ejus assumptio. Pro quo nota, quod miraculum *est opus arduum, & insolitum supra vires totius naturæ creatæ.* Igitur licet elevari in cœlum sit supra vires corporis corruptibilis, non vero est supra vires corporis gloriosi dote agilitatis ornati.

56. *Sedet ad dexteram Patris omnipotentis* : denotat, quod Christus in quantum Deus gaudet æquali gloria, honore, & potestate ac Pater ; & in quantum homo majori alio homine, vel Angelo. *Sedere* igitur significat hic *conregnare* ; ad *dexteram* autem dicit gloriam, & honorem Patri æqualem. Unde humanitas Christi est in eodem throno cum Patre ratione divinitatis, sicut purpura Regis est in throno regio.

57. Objic. *Act.* 7. Stephanus vidit Jesum statem, ergo non sedet. R. neg. conseq. Stare pugnantis, vel adjuvantis est, quia ergo Stephanus, in certamine positus, vidit Jesum adjuvantem se, dixit, vidisse illum stantem. D. Thom. 3. *part. q. 58. a. 4. ad 3.*

58. *Inde venturus est judicare vivos, & mortuos* : Addit Ecclesia *cum gloria.* Denotat, quod Christus visibiliter veniet jam gloriosus, & impassibilis in fine mundi ad faciendum judicium universale. Inq. Quomodo coheret hic articulus cum anteriori ? R. Optime, quia in sessione Christi ad dexteram Patris significatur, non solum æqualitas gloriæ, sed etiam judiciaria potestas, ut ait D. Thom. ibi. Inq. Quot titulis competit Christo potestas judicandi ? R. Saltem ex quatuor. *Primo*, quia est Filius Dei juxta illud *Omne judicium dedit filio. Joan. 5. Secundo*, quia est caput Ecclesiæ. *Tertio*, ex plenitudine gratiæ. *Quarto*, ex merito suæ humilitatis, quia æquum est, ut qui injuste fuit judicatus, Judex constituatur. Huc alludit, quod dixit Caiphæ, & Pontificibus illum injustissime judicantibus : *Videbitis filium hominis sedentem a dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus cœli.* Matth. 27. *v.* 64.

59. Igitur licet judicium, sive particulare, sive universale conveniat toti Trinitati, quę vere illud facit, & faciet invisibiliter ; tamen attribuitur specialiter Christo tam ut Deo, quam ut homini, quia etiam ut homo est caput omnium hominum. Imo & omnium Angelorum, qui etiam subsunt potestati judiciariæ Christi, non solum ut est Deus, sed etiam ut homo est, ita D. Thom. ibi *q. 59. a. 6.*

60. Addit Ecclesia : *cujus regni non erit finis.* Ad denotandum regnum Christi non esse temporale, sed ęternum : nec finisse in ejus morte, sed post diem judicii habiturum suum complementum, quando Christus, devictis finaliter hostibus, regnabit sine fine cum omnibus sanctis suis.

61. *Credo in Spiritum sanctum* : denotat, quod est alia Persona divina, quę dicitur *Spiritus sanctus*, in quem debemus credere tamquam in ultimum finem, quia est Deus sicut Pater, & Filius. Inq. Sunt tres Spiritus sancti ? R. Nullatenus, quia si Spiritus sanctus sumatur pro Spiritu sancto *absolute*, sic unus Spiritus, & una tantum sanctitas est in tribus Personis. Si autem sumatur *relative*, solum convenit tertiæ personę. Inq. Cur tertia Persona dicitur Spiritus sanctus ? R. Quia procedit per impulsum, & impulsus dicitur aer, seu ventus, & quia ille impulsus, per quem procedit, est sanctus,

ideo

ideo vere dicitur Spiritus sanctus. Inq. potest dici Spiritus sanctus *factus*, *productus*, aut *creatus*? R. Neutiquam, quia verba *facio*, *produco*, aut *creo* denotant quid factum in tempore. Nec potest dici *genitus*, quia non procedit via intellectus. Nec *conceptus* ob eamdem rationem. Igitur debet dici *procedens*, aut etiam valet dici *Spiratus*. Unde S. Athan. *Non factus, nec creatus, nec genitus, sed procedens.*

62. Cur addit Ecclesia *Dominum*? R. Ut sciamus Spiritum sanctum gaudere æquali dominio potestate, & honore, ac Pater, & Filius. Consonat S. Athan. *Dominus Pater, Dominus Filius, Dominus Spiritus sanctus..... Non tres Domini, sed unus est Dominus*, quia tres personæ divinæ eodem gaudent dominio. Ex quo patet, quam insanus fuit error Cathaphrigarum, qui dixerunt Spiritum sanctam esse Montanum. Ut refert D. Thom. 3. *part. q.* 66. *a.* 9. *ad* 3.

63. Inq. Cur addit: *vivificantem, qui locutus est per Prophetas*? R. Ut denotet, operationes nos vivificandi, excitandi ad bonum, docendi, illuminandique per Prophetas attribui Spiritui sancto, licet alias sint communes toti Trinitati. Hinc Spiritus sanctus in figuris aquæ, columbæ, ignis, & linguarum diversimode descendit. Inq. Cur in dictis, & non in una sola figura apparuit? R. Ad denotandum varias operationes, quæ in talibus figuris representantur: in *aqua* abundantia gratiarum; in *columba* fœcunditas spiritualis, puritas, & simplicitas; in *igne*, zelus, charitas, & fervor, quibus Apostolos ornavit ad conversionem mundi, & armavit contra inimicos fidei; in *linguis* donum sapientiæ, & linguarum ad eam omnibus gentibus prædicandum. Unde merito dicitur Paraclitus, seu Paracletus ob auxilium, fervorem, & solatium, quo fideles favet, fovet, & adjuvat. Montani discipulæ Priscilla, Maximilla, & Quintilla volentes illi tribuere honorem proprium Spiritus sancti, prædicabant Montanum esse Paracletum juxta S. Epiphan. *hæres* 51. sed hæc non solum hæresis, sed manifesta dementia est: quæ aperte fuit comprobata in sua morte; nam Montanus cum ejus prophetissis, laqueo se præfocavit, ait Eusebius *lib.* 5. *cap.* 15.

64. Inq. Cur addit Ecclesia: *Qui a Patre filioque procedit*? R. Ad reprobandam hæresim Græcorum, qui asserebant solum a Patre procedere. Initio Ecclesiæ omnes Græci credebant eadem fide, ac Latini divinitatem Spiritus sancti. Apollinarius, & Macedonius primi omnium illam impie negarunt. Eos cum suo errore damnavit S. Damasus Papa. Subinde primus ex Græcis, qui post Nestorianos negavit Spiritum sanctum non procedere a filio, fuit Theodoretus vir alias doctissimus, qui agnoscens suum errorem in Concilio Chalcedonensi, in quo Macedonius cum ejus asseclis iterum fuit damnatus, illum adjuravit.

65. Inq. Quando Ecclesia addit prædicta verba? R. Ea dici authoritate Ecclesiæ est certum; tempus vero, aut Concilium, in quo expresse addita sunt in symbolo, est incertum. D. Thom. 1. *part. q.* 36. *art.* 2. ait, addita fuisse in quodam Concilio in occidentalibus partibus congregato. Card. Aguirre in suo aureo opere de *defens. cathedræ S. Petri* putat Concilium, cujus meminit D. Thom. fuisse Toletanum tertium, ideoque in Hispania recitari, in Gallia cantari primo cæpisse symbolum cum prædicta additione *filioque*, ait *disp.* 43. *n.* 77.

66. Igitur circa Personas sanctissimæ Trinitatis in primo Concilio Nicæno contra Arianos conditum fuit symbolum, declarans filium esse æquale, & *homuision*, id est consubstantialem Patri. Hoc fuit præcipuum assumptum illius generalissimi, & gravissimi Concilii, statuendo in Trinitate beatissima unam essentiam cum omnimoda æqualitate trium Personarum. Postea Macedonius cum Apollinaristis, & aliis sequacibus negavit divinitatem Spiritus sancti, quorum errores anathematizavit Damasus Papa, declarans Macedonianos nomine tenus differre ab Arianis, qui omnes paulo post rursus damnati fuere in Concilio generali Constantinopolitano, ubi symbolum Nicænum uberius fuit declaratum, non vero addita particula *filioque*, donec insurgentibus Græcorum novis erroribus, vel antiquis innovatis, provide, & rationabiliter addita fuit ab Ecclesia symbolo Nicæno illa particula. Celebrato enim Concilio Florentino, factaque unione Ecclesiæ græcæ, & latinæ, traditum fuit symbolum

Armenis, & Græcis ab Eugenio IV. cum particula *filioque*. Græci tamen non longe postea redierunt ad suum errorem, negantes Spiritum sanctum procedere a filio, cujus pertinaciæ dignas pœnas misere luunt, amisso Imperio orientali sub tyrannide Otthomana.

67. Inq. Potest dici quod Spiritus sanctus procedit a Patre per Filium? R. Potest, si ly *per* sumatur pro eodem ac *ex*, ita D. Thom. ibi *art.* 3. sed melius dicitur a *Patre Filioque procedit.*

68. Inq. Cur addit Ecclesia : *Qui cum Patre, & Filio simul adoratur, & conglorificatur*? R. Ad majorem expressionem æqualitatis Spiritus sancti cum Patre, & Filio in excellentia, divinitate, & gloria; & refutationem *Pneumatomachorum*, idest, negantium divinitatem Spiritus sancti, in quam diversimode blasphemant, dicentes illum non esse Deum, sed Angelum, ministrum, nuncium Dei, vel tantum ingenium Patris, contra quos canit Athan. *Sed Patris, & Filii, & Spiritus sancti una est divinitas, æqualis gloria, coæterna majestas.*

69. Inq. Continentur hæc omnia in illo verbo *credo in Spiritum sanctum*, positum in symbolo Apostolorum? R. Utique; qui enim credit in Spiritum sanctum, credit ipsum esse Deum, sicut Pater, & Filius, & consequenter esse illis in omnibus æqualem. Qua ratione Ecclesia romana initio renuit admittere laudatam additionem. Sine ulla enim additione sufficienter creditur æqualis divinitas Spiritus sancti cum Patre, & Filio, dicendo simpliciter, prout in symbolo Apostolorum, *credo in Spiritum sanctum.*

§. II.

Pars secunda symboli, quæ pertinet ad Ecclesiam.

70. *Sanctam Ecclesiam Catholicam*, denotat dari veram Ecclesiam universalem, in qua Deus est notus, & adoratus. Inq. Cur non dicitur *in sanctam Ecclesiam Catholicam*? R. Quia non credimus in eam sed credimus eam esse, & etiam ei proponenti veritates fidei. Nam præpositione *in* solum credimus Deum, & Personas divinas, tamquam in ultimum finem. Si quis autem diceret : *credo* in *Ecclesiam catholicam*, intelligendo Spiritum sanctum eam regentem, non erraret; at satius est accommodari communi usui loquendi. Ut docet D. Thom. 2. 2. *q.* 1. *art.* 9. *ad* 5.

71. Inq. Quot sunt Ecclesiæ? R. Materiales, nempe templa ad quæ adeunt fideles orandum, sunt plures; at de his non est sermo, sed de Ecclesia universali. Hæc est una sola, habet duas partes nempe *triumphantem*, & *militantem. Triumphans* est *congregatio beatorum.* Triumphans dicitur, quia beati, devictis hostibus animæ, triumphant in cœlo. Ad hanc reducitur *purgans*, *quæ* est *congregatio animarum fidelium luentium pœnas temporales, pro peccatis debitas.* Militans est *congregatio fidelium baptizatorum ad colendum Deum adunata, cujus caput invisibile est Christus Dominus in cœlis, & visibile summus Pontifex in terris.* Dicitur *militans*, quia militia ex vita hominis super terram. Vel quia tanquam milites pugnamus in terra contra animæ hostes.

72. *Objic.* 1. Eadem est Ecclesia veteris, & novi testamenti; sed hæc definitio non convenit Ecclesiæ veteris testamenti, ubi non erat baptismus, ergo non est bona. R. Quod Ecclesia potest considerari in triplici statu, videlicet in statu legis naturæ, in statu legis scriptæ, & in statu legis gratiæ. Igitur licet Ecclesia sit semper eadem ab Adam usque nunc, non vero in eodem statu. Unde definitio tradita solum convenit Ecclesiæ pro statu legis gratiæ, in quo sine baptismo nullus eam ingreditur.

73. *Objic.* 2. Catechumeni, aut alii non baptizati, si sint in gratia, pertinent ad Ecclesiam, ergo. R. dist. antec. Pertinent *invisibiliter*, & quoad *forum internum* conc. antec. *Visibiliter*, & quoad *forum externum* nego antec. Quilibet ornatus gratia habituali est pro foro interno in Ecclesia baptizatus baptismo flaminis. Verum si deficit ei baptismus fluminis, non est pro foro externo in Ecclesia, nec ejus membrum visibile. Unde non potest recipere sacramenta, quia deficit ei character baptismalis.

74. *Objic.* 3. Passim legitur Ecclesia gallicana, Ecclesia hispana, Ecclesia

sia græca, & latina, ergo sunt plures Ecclesiæ. R. Sunt quidem plures partiales, sed unicam omnes constituunt. Hæc enim est dilecta Christi sponsa circumdata varietate gentium, rituum, & officiorum.

75. Inq. Quorum est caput Christus? R. In quantum Deus est caput omnium hominum, & Angelorum. Quia omnes regit, & gubernat. In quantum homo est primo caput omnium beatorum, etiam Angelorum, quia omnes beati sunt uniti Christo tamquam capiti. Et juxta Apost. *ad Colos.* 2. Christus est caput omnis Principatus, & potestatis. Et quia Christus etiam, ut homo est caput totius corporis Ecclesiæ, quod ex hominibus & Angelis constat. Tertio est actualiter caput omnium viatorum, qui sibi sunt uniti per gratiam, aut fidem. Quarto *in potentia reducenda ad actum* est caput omnium prædestinatorum. Quinto *in potentia non reducenda ad actum* est caput omnium reproborum. Ita D. Thom. 3. *p. q.* 8. *art.* 1. *& seqq.*

76. Inq. Cur Christus dicitur caput Ecclesiæ, & Spiritus sanctus cor illius? R. Quod licet utrique conveniant tres proprietates requisitæ ad rationem capitis, nempe prioritas, superioritas, & influentia in membra; tamen Spiritus sanctus, qui invisibiliter influit, & vivificat Ecclesiam, dicitur melius cor Ecclesiæ, cor enim occulte influit. Christus vero, ut homo ex se visibilis, aptius dicitur caput Ecclesiæ, quæ visibilis est: ita D. Thom. ibi ad 3.

77. Inq. Lucifer est caput malorum? R. Ita plane, quia eum respective imitantur, ejus ductum, vexillaque sequuntur. Idem est quodammodo de Antichristo respectu eorum, qui eum sequentur. *Objic.* Plures mali sunt membra Christi, dum fidem retinent, ergo non Luciferi, alias haberent duo capita. R. Ita accidere in pravis fidelibus, qui ratione fidei sunt membra Christi, & ratione peccati membra Diaboli: sicut dum quis ratione duplicis dignitatis est membrum duplicis Ecclesiæ, aut communitatis.

78. Inq. Quorum est caput Papa? R. *Jure*, & facto est caput omnium baptizatorum, qui sub ejus regimine, & obedientia degunt. Hæreticorum *jure* est caput, quia sunt baptizati; *facto* vero, cum sint ab ejus obedientia separati, non sunt ejus membra, nec accipiunt influxum spiritualem ab illo, nec ut caput illos regit. Idem est suo modo de schismaticis, qui sunt membra sponte separata a capite Ecclesiæ.

79. Inq. Quis est Papa? R. Est summus Romæ Pontifex, Vicarius Christi in terra, cui omnes tenemur obedire. Inq. Cur Papa dicitur Vicarius Christi, & non successor? R. Quia succesor est ejus, qui finivit officium, Vicarius autem ejus, qui retinet officium. Unde quia Christus est Sacerdos in æternum, semper retinet officium capitis Ecclesiæ, & Pastoris universalis, & quia in ejus visibili absentia Papa supplet pro illo dicitur Vicarius illius. Successor vero dicitur Petri, & aliorum Pontificum, qui finierunt officium in morte.

80. Inq. Tempore schismatis, cui est obediendum? R. Vel agnoscitur legitimus Papa, vel non? Si agnoscitur legitimus Papa, huic soli est obediendum, tamquam Christi Vicario, neglecto quolibet alio intruso. Si inter duos, vel tres ignoretur, quis sit legitimus, periculosum est alicui adhærere. Tunc igitur potest dici Ecclesia acephala sine vero capite visibili, admodum Sedis vacantis, donec declaretur, vel eligatur legitimus. Quomodo Ecclesia est *sancta*, *una*, *catholica*, *& apostolica* diximus *tract.* 1. *a num.* 39.

81. *Sanctorum communionem*: denotat fideles habere partem in bonis spiritualibus aliorum, tamquam membra unius corporis, quod est Ecclesia. Inq. Communio hæc adest etiam inter beatos, & viatores? R. Utique, & eandem etiam participant animæ purgatorii, quia corpus mysticum Ecclesiæ componitur tamquam ex membris, ex beatis, viatoribus, & animabus purgatorii. Unde beati nos adjuvant sua intercessione apud Deum. Oppositum est error Vigilantii, quem ideo S. Hieronymus optime vocat *dormitantium*. Accrescit etiam beatis nostris votis, & laudibus gaudium accidentale; ac pariter ex precibus, eis directis ab animabus purgatorii, quas multum solantur, & juvant e cœlo. Adest similiter dicta communio inter nos, & animas purgatorii, quia nostra sacrificia, & orationes illis prosunt, & ipsæ saltem mediis Angelis abundanter re-

retribuunt, plura bona spiritualia & temporalia a Deo pro suis benefactoribus obtinendo, ut constat innumeris exemplis.

82. Inq. Quot veritates continentur in ista communione? R. Duæ, prima, esse de fide reperiri sanctos in Ecclesia militante. Secunda, omnes fideles participare ad invicem opera ab aliis facta, quia sunt membra ejusdem corporis. Sicut ergo unum membrum juvatur ab alio, & pedes ab oculis, & gaudet de bono alterius, & tristatur de ejus malo, aut pœna, ita debemus congaudere de bonis, præsertim spiritualibus aliorum, ac tristari de eorum malis, pœnis, & præcipue de culpis, compati eorum miseriis, & juvare eos tamquam membra ejusdem corporis.

83. *Contra*: Si hoc ita est, omnia opera bona sunt omnibus communia, ergo superfluum erit applicare alicui in particulari orationes, suffragia, aut Missas animabus purgatorii. R. neg. conseq. Quia licet opera bona prosint omnibus; prosunt tamen multo amplius illis, pro quibus specialiter applicantur. Pro quo nota *primo*, opera bona esse in duplici differentia, alia *communia*, quæ fiunt nomine Ecclesiæ, & quorum distributio pendet ab ea, ut sunt officia divina, rogationes publicæ, & similia. Alia sunt *particularia*, quorum applicatio pendet ex intentione operantis, ut privatæ orationes, eleemosynæ, aut jejunia.

84. *Secundo* nota, quodlibet opus bonum habere quatuor effectus. *Meritorium*, quod nulli applicari valet, & consistit in quodam augmento gratiæ, & gloriæ, vel in quodam jure ad illud, respondente ipsi operanti. *Satisfactorium*, consistens in valore operis ad satisfaciendum pro pœnis debitis peccato mortali, aut veniali, jam dimissis quoad culpam. *Propitiatorium*, quo Deus nobis pacatur, & movetur ad danda auxilia, quibus pœnitentiam agamus. *Impetratorium*, quod consistit in eo, quod Deum inclinat, ut conferat nobis ea, quæ ab eo poscimus, vel alia, quæ nobis magis conveniunt.

85. Igitur justi viatores participant in bonis tum communibus, tum particularibus quoad tres effectus posteriores. Nec ad hoc requiritur specialis applicatio, sed sufficit, quod fiant a justis nomine Ecclesiæ, vel proprio, ut ab aliis justis participentur juxta illud Psal. 118. v. 63. *Particeps ego sum omnium timentium te, & custodientium mandata tua.*

86. Inq. Qui opus bonum a se factum applicat sibi, meretur, & satisfacit plus, quam alter, qui cæteris paribus illud applicat pro alio? R. Meretur minus, quia non exercet actum charitatis, sicut alter; & plus satisfacit, quia solvit plus media satisfactione, sibi soli applicata. Alter vero minus satisfacit, quia applicat satisfactionem pro alio, sed plus meretur, quia exercet actum charitatis solvendi pro alio. Unde qui de suis operibus Deo plus offerunt in satisfactionem pro animabus purgatorii, augent incomparabiliter meritum charitatis, cujus mercede non carebunt.

87. Inq. Fideles, qui sunt in lethali, participant de operibus bonis aliorum? R. Participant quoad *Propitiatorium*, & *Impetratorium*, ut constat ex *cap.* 18. *Genes.* ubi Deus promisit Abrahæ veniam Sodomitarum, non solum propter quinquaginta justos, si fuissent reperti in illa nefanda civitate, sed etiam propter decem. O mira Dei pietas!

88. Inq. Judæi, pagani, & hæretici participant de hac communione? R. Minime: quia sunt separati a corpore Ecclesiæ. *Objic.* 1. Judæi sunt de Sinagoga, quę constituit secundum statum Ecclesiæ, ergo participant tamquam ejus membra. R. Quod Sinagoga ante mortem Christi erat vera Ecclesia, non vero post mortem Christi, quia finem habuit in *consumatum est*, ideo jam Sinagoga non est Ecclesia, sed superstitio execranda. *Objic.* 2. Plures gentiles, & gravissimi peccatores conversi sunt propter orationes justorum, ut S. Augustinus ob preces suæ matris, ergo etiam existentibus extra Ecclesiam prosunt orationes justorum. R. *dist. cons. Ex applicatione speciali conc. cons. ex generali communione. neg. cons.* prosunt quidem orationes justorum etiam judæis, & paganis, quando pro eis specialiter applicantur: ideo ex charitate debemus etiam pro eis orare; nihil tamen eis prodest communio, de qua loquimur.

89. Inq. Prodest fidelibus excommunicatis, si sunt in gratia? R. Utique, quia fundatur in fide, & charitate. Unde licet Ecclesia privet eos omnibus bonis spiritua-

tualibus externis, non vero internis. Oppositum innuit Cardinalis Bellarminus in sua *doctrina christiana* in explicatione hujus articuli, sed intelligendus est de excommunicatis, qui sunt in lethali.

90. *Remissionem peccatorum* denotat dari in Ecclesia media consequendi remissionem peccatorum, tam quoad reatum culpæ, quam quoad reatum pœnæ æternæ, & temporalis. Inq. Per quæ media remittuntur peccata gravia quoad culpam, & pœnam æternam? R. Per tria, quæ sunt sacramenta, actus contritionis perfectæ, & actus dilectionis Dei super omnia. Inq. Quomodo remittitur peccatum grave per actum contritionis, & quomodo per actum dilectionis? R. Per primum *directe*, & per secundum *indirecte* ratione incompatibilitatis.

91. Inq. Per quæ media remittuntur peccata venialia? R. Per sacramentalia cum eorum detestatione, & etiam per sacramenta tum vivorum, tum mortuorum. Remittuntur etiam pœnæ temporales debitæ pro peccatis per prædicta, & etiam mediis indulgentiis, sacrificiis, pœnitentiis, jejuniis, & aliis bonis operibus. Inq. Dantur dicta media extra Ecclesiam? R. Minime, quia extra Ecclesiam non est salus, nec remissio peccatorum. Unde deplorandi sunt qui extra Ecclesiam catholicam sibi promittunt, vel fingunt salutem. Non minus sunt deplorandi, qui intra Ecclesiam mediis adeo facilibus uti negligunt, vel eis abutuntur.

92. *Confiteor unum baptisma* addit Ecclesia, tum ad majorem expressionem remissionis peccatorum, baptisma enim est primum sacramentum ad remissionem peccati originalis, & alterius cujuscumque reperti in baptizando, tum ad reprobandas hæreses negantes baptisma, vel dicentes posse reiterari.

93. *Carnis resurrectionem* denotat, quod in fine mundi, quando Christus veniet judicare illum, resurgent omnes mortui ad judicium universale. Inq. Quid est resurrectio? R. Est *reunio animæ ad corpus.* Sicut enim ad vitam requiritur unio animæ ad corpus, & mors est *separatio animæ a corpore*, ita resurrectio est reunio animæ ad corpus. Inq. Cur dicitur *carnis resurrectio*, & non hominis? R. Ad denotandum, quod caro moritur, & non anima, quæ est immortalis. Inq. Resurrectio est opus naturale, vel supernaturale? R. Est supernaturale ex parte principii, nempe Dei, ut Authoris supernaturalis, quia a privatione ad habitum non datur regressus viribus naturæ, ideo resurrectio est miraculosa, licet ex parte termini, nempe unionis, sit naturalis, ut ait D. Thom. 1. p. q. 105. a. 7. ad 2.

94. Inq. Ad quid corpora resurgent? R. Ut simul recipiant præmium, aut supplicium, quod simul cum anima meruerunt. Inq. Cur animæ tendunt ad præmium, aut supplicium, prius quam corpora? R. Quia principaliter ab anima procedit omnis operatio, ab eaque habet bonitatem, aut malitiam formalem: & quia corpora sunt mortalia, mortique subjecta, a qua subjectione animæ sunt immunes quoad se ipsas. Inq. Resurget idem corpus? R. Sine dubio, alias nec esset resurrectio, nec acciperet præmium, aut supplicium corpus idem, sed aliud. *In carne mea videbo Deum*, dixit Job. 19.

95. Inq. Resurgemus omnes in sexu virili? R. Quod licet aliqui ita dixerint juxta illud *ad Ephes. 4. Omnes occurremus in virum perfectum*, hoc tamen intelligitur de virtute animi, non de sexu. Unde unusquisque resurget in sexu, quem habuit in hac vita. D. Thom. *in Suppl. q. 81. art. 3.*

96. Inq. In qua ætate, & statura resurgemus? R. In ætate juvenili quasi triginta trium annorum, & in statura perfecta huic ætati respondente; in hac enim ætate resurrexit Christus, nostræ resurrectionis causa, & exemplar. Omnes resurgent integri, sani sine ullo defectu, aut deformitate. Nec obest, quod plures fuerunt nani, seu polimiones, cæci, claudi, simi, & cum aliis imperfectionibus, quia resurrectio est opus Dei, cujus opera sunt perfecta, & ideo in resurrectione corriget opera naturæ, quæ multoties errat per accidens, seu ex adjunctis. Inq. Quomodo est possibile, quod redeat ad vitam, qui igni traditus, conversus fuit in cineres per ventum sparsas, aut in mare projectas? R. Ideo dicitur initio, quod Deus est omnipotens, creatorque cœli, & terræ; si ergo potens est Deus ad suscitandam quasi immensam molem ex nihilo, melius erit potens ad resuscitan-

tandos homines ex aliquo. Nam objective difficilius est suscitare ex nihilo, quam resuscitare ex aliquo.

97. Inq. Resurgent parvuli, qui sunt in lymbo? R. Utique, quia resurrectio erit universalis. Inq. Assistent universali Judicio? R. Etiam, quamvis enim non sit certum, est tamen probabilius, quod assistent, ut videant illius universalis Judicii rectitudinem, & agnoscant Judicem omnium hominum, felicitatem justorum, & infelicitatem malorum. *Dices*: Parvuli, videntes justorum felicitatem, non parum tristabuntur de illius privatione; sed hoc est inconveniens, ergo non comparebunt. R. Quod hæc pœna, si talis fuerit, sufficienter compensabitur, videndo tormenta, ad quæ in æternum damnantur reprobi, & a quibus ipsi manent liberi.

98. Inq. Parvuli post diem Judicii habitabunt extra lymbum, vel ibidem remanebunt? R. Aliqui asserunt eos gravisuros felicitate naturali, habitando terram undequaque deliciosam plantis, floribus, & omni jucunditate repletam. Probabilius tamen est mansuros in lymbo, tamquam in loco sibi destinato sine pœna, nec gloria. Nec enim terra tunc germinabit plantas, aut flores, sed erit operta elemento aquæ. D. Thom. *in Suppl. q. 91. art. 5.*

99. *Vitam æternam* denotat, quod animæ, & corpora justorum denuo invicem unita, post judicium universale ascendent in cœlum, ubi sine fine felicissima gaudebunt, vita æterna. Econtra mali descendent in orcum, sine fine puniendi. Vita æterna applicatur beatis, & non damnatis, quia istorum infelicissima sors potius meretur vocari *mors æterna*, quam vita æterna. Sicut enim beatitudo est *status omnium bonorum aggregatione perfectus*: ita damnatio potest dici: *status omnium malorum aggregatione conflatus.* Beatus habebit, quidquid velit; damnatus autem habebit, quidquid nolit. Vel nihil habebit, quod velit. Considera differentiam, & arripe viam, quæ ducit ad vitam æternam.

100. Inq. Quid est æternitas? R. Est *interminabilis vitæ tota simul, & perfecta possessio.* Hanc æternitatem participant beati quantum ad visionem gloriæ.

101. *Amen.* Idem est hic, ac *firmiter credo vere, & fideliter*, ac si diceret: omnia, quæ dicta sunt in symbolo, *habeo rata, vera, certa certitudine fidei. Contra*: in fine orationis *Pater noster*, & aliarum *Amen* significat *fiat*, ergo. R. Quod in fine cujuslibet orationis *Amen* significat *fiat*, quia in oratione petimus; ideo in fine dicimus *Amen*, idest, *fiat*, quod petimus; at in symbolo profitemur, quod credimus, ideo in fine *Amen* significat *ita credo.*

CAPUT IV.

De articulis fidei.

Quamvis articuli fidei contineantur in symbolo, lubet eos separatim exponere pro doctrinæ christianæ pleniori explicatione.

102. Inquiro: Quid sunt articuli fidei? R. sunt *quædam distinctio, sive coaptatio principalium mysteriorum fidei.* Unde in præsenti, relicta ethimologia, idem est articulus, ac *principale mysterium distincte credendum.* Inq. Quot sunt articuli fidei? R. Sunt quatuordecim. Septem pertinent ad divinitatem, & septem ad humanitatem Domini Nostri Jesu Christi.

103. *Objic.* 1. Articuli fuerunt dispositi ab Apostolis, qui duodecim tantum erant, ergo totidem, & non amplius erunt articuli. R. Aliquos Apostolos protulisse duos articulos, unde licet Apostoli essent tantum duodecim, articuli sunt quatuordecim. Quidam tantum distinguunt duodecim articulos, sex pertinentes ad divinitatem, sed ad humanitatem, ut patet in Catechismo romano. Alii sub uno tres articulos trium personarum comprehendunt, & conjungunt in unum articulos Conceptionis, & nativitatis Christi. Tamen melius explicantur per quatuordecim, sequendo communem usum Ecclesiæ; ut ait D. Thom. 2. 2. *q. 1. a. 8.*

104. *Objic.* 2. Communio sanctorum, remissio peccatorum, resurrectio, circumcisio Domini, mysterium Eucharistiæ non continentur in quatuordecim articulis, ergo hi plures debent enumerari. R. dist. anteced. Non continetur *explicite* conc. antec. *implicite* neg. antec.

igi-

gitur omnia mysteria continentur implicite in articulis. Eucharistia enim, ut maximum miraculum, includitur in articulo *Omnipotentiæ*, cui omnia miracula attribuuntur: ut sacramentum continetur, sicut alia sacramenta, in articulo Salvatoris. In eodem comprehenduntur communio sanctorum, Ecclesia catholica, & remissio peccatorum; dicitur enim Deus *Salvator*, quia dat gratiam, & ea mediante remittit peccata fidelium. Resurrectio carnis continetur sub articulo glorificatoris. Circumcisio, & aliæ pœnæ, quas Christus pro nobis toleravit, continentur in articulo suæ passionis, & mortis. Et sic de aliis.

105. Inq. Ad quid sunt instituti articuli fidei? R. Ad dandam notitiam distinctam de Deo, & de Domino nostro, & Jesu Christo nostro Redemptore. Ideo dicitur, quod septem pertinent ad divinitatem, & septem ad humanitatem. Inq. Qui deficit in credendo uno articulo, deficit in omnibus? R. Sine dubio: quia ratio formalis *sub qua* omnium est una, scilicet *revelatio divina* proposita ab Ecclesia.

106. *Objic.* Ratio formalis *sub qua* Decalogi est una, nempe *charitas Dei, & proximi*; & tamen, qui deficit in uno præcepto, non deficit in omnibus, ergo idem de articulis. R. Dist. major. Est una *generice* conc. *specifice*, nego. Ratio igitur formalis *sub qua* Decalogi est una tantum *generice*, ideoque divisibilis, ita ut violetur in uno præcepto absque violatione aliorum. Ratio vero formalis *sub qua* fidei est una in *specie atoma*, ideoque indivisibilis. Unde deficiens in uno articulo, deficit in omnibus.

§. I.

De articulis divinitatis.

107. Quis est primus articulus divinitatis? R. *Credere unum solum Deum omnipotentem*, debemus enim credere *unum Deum, uni Deo, & in unum Deum*, tamquam in ultimum finem, qui est *omnipotens*, quia suo solo velle facit omnia, quæ vult.

108. Inq. Quid est Deus? R. Est *quædam essentia excellentior omni eo, quod dici, aut cogitari valeat, infinitus, sapiens, justus, principium, & finis omnium rerum.* Interrogatus quidam Philosophus, quid esset Deus? Respondit; Deus est *quædam res, quam quanto amplius cogito, minus scio.* Responsio vere digna viro sapienti! Deus enim altior est omni captu, intellectu, & cogitatu nostro. Unde Theologi, etiam lumine fidei illustrati, fatentur Deum melius explicari per negationes, quam per affirmationes: ut non est terra, nec corpus, nec cœlum, nec homo, nec Angelus, nec Cherubin, nec Seraphin, nec aliud quidpiam creatum, aut creabile, sed quidquam altius, sublimius, & excellentius. Igitur de *Deo scire non possumus, quid sit, sed quid non sit, ait D. Thom. 1. p. q. 3. in princip.* Non potest Deus a nobis definiri, sed potest credi, & amari, & hoc sufficit.

109. Inq. Quid significat hoc nomen *Deus*? R. Significat naturam divinam, non *prout est in se*, sic enim non habemus nomen ad eam significandam, sed pro ut *a nobis concipitur.* Quia ergo hoc nomine *Deus* significatur id, quo melius excogitari non valet, utimur eo ad significandam naturam, sive essentiam Dei prout est a nobis explicabilis.

110. Cur Deus est unus solus? R. Quia est summe perfectus, & si essent plures Dii, nullus eorum esset summe perfectus. Perfectio enim, quæ inesset uni, deficeret alteri. Inq. Potest agnosci lumine naturali Deum esse? R. Potest, non a *priori*, sed a *posteriori*, & per effectus, ut aliqui Philosophi agnoverunt. Omne enim, quod movetur, ab alio movetur, & cum non detur processus in infinitum, deveniendum est ad primum motorem, qui movet, & non moveatur; & hic est Deus. Pariter in ratione causæ efficientis, omne, quod fit, ab aliquo fit; deveniendum ergo est ad causam, quæ faciat, & non fiat, quæ sit causa omnium causarum, & hæc est prima, nempe Deus.

111. Quomodo cohæret hic primus articulus cum primo, & maximo mandato dilectionis Dei super omnia? R. Optime cohæret, nam cum Deus sit *unus solus* summe bonus, ac perfectus, debet amari unice ex toto corde, & mente, sine divisione nostri amoris cum alio: ita ut pro-

proximum etiam amemus propter Deum.

112. Inq. Adsunt duæ causæ primæ, una rerum visibilium, & alia invisibilium? R. minime. Tum ob rationes dictas, tum quia ex duabus primis causis, vel una posset, quod alia, vel non. Si posset, non esset distincta, nec in natura, nec in potestate, seu potentia. Si non posset, jam indigeret altera, & sic non esset omnipotens. Tum quia, stante duplici prima causa, una vellet, quod altera nollet; & esset divisio, dissensio, & mutua destructio. Unde lumini naturali repugnat pluralitas Deorum, credita a Gentilibus, & duo principia, somniata a Manichæis, & aliis miseris cœcis.

113. *Objic.* Quod lumine naturali potest agnosci, non est de fide; sed esse unum Deum potest agnosci lumine naturali, ergo non est de fide. R. dist. cons. Non est de fide respectu ignorantium, nego conseq. respectu sapientium; subdistinguo, non est de fide existentia Dei, ut est author naturalis conc. cons. ut est author supernaturalis, neg. cons. Deus ut author supernaturalis est objectum primarium fidei respectu omnium, quia, ut talis, nequit ratione naturali probari, nec agnosci; licet respectu aliquorum, qui vim demonstrationis capiunt, non sit de fide, ut author naturalis. At respectu eorum, qui dictam vim non percipiunt, est de fide Deus etiam, ut author naturalis. D. Thom. 1. *p. q.* 2. *a.* 2. *ad* 1.

114. Imo etiam ipsi Philosophi christiani, qui agnoscunt evidenter *Deum esse*, certius credunt hanc veritatem ratione fidei, quam ratione demonstrationis, quia fides certior est omni scientia naturali. Et licet eam non credant assensu fidei, quia nequit idem simul sciri, & credi; confirmatur per fidem in suo assensu scientifico. Nec perdunt meritum fidei, quia habent voluntatem, & affectum credendi omnia, quæ ad fidem attinent. D. Thom. 2. 2. *q.* 2. *a.* 10.

115. Exemplum habemus in Apostolis, qui videbant Christum esse hominem, & alia, quæ nos, quia ea non videmus, fide credimus, & tamen licet illa respectu Apostolorum, quia ea oculis cernebant, non essent de fide, respectu nostri sunt de fide. Nec ob id Apostoli fuerunt minoris meriti, sed felicioris sortis, & meriti majoris. *Objic.* Dominus dixit Thomæ: *Quia vidisti me, Thoma, credidisti, beati, qui non viderunt, & crediderunt. Joan.* 20. ergo beatiores sunt, qui non vident, & credunt. R. Quod Thomas aliud vidit, & aliud credidit. Vidit hominem, & credidit Deum. Ideo est exemplar credentium, quæ non vident. At quia pro tunc non erat paratus credere illum articulum, nisi videndo Christum, ideo parati credere, nihil videndo, beatiores dicuntur respective tantum.

116. Inq. Quotuplex genus operationum est in Deo? R. Duplex; dantur enim in Deo operationes ad *extra*, & ad *intra*. Operatio ad *extra* est, *cujus terminus transit extra Deum*, ut creatio, sanctificatio, & similes. Operatio ad *intra* est, *cujus terminus manet intra Deum*, ut processiones divinæ. Inq. Processiones divinæ sunt vere actiones, vel puræ emanationes? R. sunt veræ actiones intellectus, & voluntatis. Inq. Quot sunt processiones divinæ? R. Duæ tantum: nempe filii a Patre, & Spiritus sancti a Patre, & filio. Inq. Cur non sunt plures? R. Quia filius est terminus adequatus potentiæ generativæ, & Spiritus sanctus est terminus adequatus potentiæ spirativæ. Potentia generativa est intellectus divinus, potentia spirativa est voluntas divina; in Deo autem unus tantum est intellectus, & una sola voluntas.

117. Inq. Operationes ad extra fiunt ab una, vel tribus personis divinis? R. A tribus, quia virtus productiva ad *extra* est communis tribus personis. Unde ait Theologorum axioma: *in operationibus ad extra, quidquid una Persona divina operatur, operatur & alia.* Nihilominus operationes propriæ omnipotentiæ, tribuuntur Patri; quæ sunt sapientiæ, appropriantur filio, & quæ amoris, Spiritui sancto, quia omnipotentia attribuitur Patri, sapientia filio, & amor Spiritui sancto.

118. Inq. Ubi est Deus? R. Ubique per essentiam, præsentiam, & potentiam. Per essentiam, dando esse omnibus rebus; per præsentiam, conspiciendo omnia, quia omnia sunt nuda, & aperta oculis ejus; per potentiam, guber-

bernando omnia. Non tantum sicut Rex in suo regno, qui per suos ministros gubernat, sed per seipsum immediatione suppositi, ob suam immensitatem, qua omnia replet. Inq. Est Deus alio speciali modo in rebus? R. Utique, est enim speciali modo in justis per gratiam, in beatis per gloriam, & in damnatis per justitiam. Inq. Omnes creaturæ sunt intra Deum? R. Ita, quia Deus est velut domus lucidissima, seu Palatium cristallinum, in quo omnes creaturæ habitant, & continentur. Insuper talis est sua immensitas, quod si adessent alii plures mundi, & alii cœli, eodem modo eos repleret. Sic intelligitur illud 3. *Reg.* 8. *cœlum, & cœli cœlorum te non capiunt.* Et aliæ locutiones, quibus innuitur Deum esse *intra omnia, supra omnia, extra omnia.* Quoniam adeo infinita est immensitas Dei, ut sufficiat ad replendum alios mundos, & alios cœlos, si existerent. Inq. Est Deus in spatiis imaginariis? R. Non, quia in nihilo nihil est; nec ibi quidquam causat, agit, conspicit, aut gebernat.

119. Inq. Ubi erat Deus, prius quam omnia creasset? R. In se ipso, adeo gloriosus, sicut nunc, quia nihil potest addi Deo, unde dicimus *Gloria Patri, & filio, & Spiritui sancto: sicut erant in principio*, hoc est ab æterno, *nunc & semper, & in sæcula sæculorum amen.* Inq. Cur ergo creavit cœlum, terram, cæteraque omnia? R. Quia est summe bonus, & ex sua bonitate creavit eos, non quia eis indigeret ad suam gloriam; hanc enim habet Deus, agnoscendo se, & amando se tres Personæ divinæ, complacendo sibi Pater in filio, Filius in Patre, Pater, & filius in Spiritu sancto, & Spiritus sanctus in Patre, & filio; sed ut suam bonitatem communicaret etiam *ad extra.* Bonum enim est diffusivum sui. Sicut Sol, qui nobis lucet, non quia nobis indigeat, sed quia ejus natura est diffusiva lucis. Tam lucidus esset Sol sine nobis, ac nobiscum, & licet nos, ut par est, laudemus ejus naturam, & lucem, nihil addimus ejus splendori. Ita ergo pariter de Deo ejus authore.

120. Inq. Quis est secundus articulus divinitatis? R. *Credere esse Patrem*; quod nos docet in Deo dari unam Personam, quæ est, & dicitur *Pater*, quia generat filium ex sua substantia, & natura. Inq. Quomodo illum generat? R. Pater, se intuens in sua essentia, velut in speculo, produxit imaginem sibi similem, cui communicavit suam naturam cum omnibus attributis, & perfectionibus; & hæc imago perfectissima Patris est, & dicitur filius, quia procedit a Patre per generationem. Nam generatio est *origo viventis a vivente, a principio conjuncto, in similitudinem naturæ ejusdem speciei.* Et ita procedit Filius a Patre. Error est dicere filium ab æterno solum esse verbum Patris, filium vero a nativitate ex Virgine; error pariter est, quod ait Origenes, qui a D. Thom. appellatur fons Arianorum, nempe filium metaphorice tantum esse verbum, quia proprissime est verbum, sicut est imago perfectissima, & filius Patris. Ita D. Th. 1. *p. q.* 34. *art.* 1.

121. Inq. Quid non communicat Pater filio? R. Id, quod non est communicabile, nempe Paternitas, innascibilitas, & esse principium Trinitatis sanctissimæ, hæc enim conveniunt Patri *relative*, seu *personaliter*, sicut filio esse *filium*, & *generatum*; & Spiritui sancto esse *spiritum.* Unde conveniunt Personis *incommunicabiliter.* Inq. Pater est senior filio? R. Minime, quia nulla Persona divina est prior altera tempore. Inq. Quomodo ergo pingitur pater in figura senis, & Spiritus sanctus in figura columbæ? R. Quia ita apparuerunt Pater, & Spiritus sanctus aliquando, ut constat ex textu sacro: non quia habeant aliquam figuram. Deus enim nec habet corpus, nec figuram, quia est spiritus purus. Dum autem dicitur oculi Dei, digiti Dei, brachium, seu aures Dei, est loquutio metaphorica, significans Deum videre, audire, aut facere. Antromorphitæ somniarunt Deum habere caput, brachia, manus, pedes, & alia membra corporalia; sed hic error, ut valde crassus, & ridiculus se ipso corruit, & refuratur egregie a D. Thom. 1. p. q. 3. a. 1. Spiritus sanctus non debet pingi, præcipue seorsim, in figura humana, ut decernit Bened. XIV. in Constit. incipiente: *Solicitudine.*

122. Inq. Quis est tertius articulus divinitatis? R. *Credere esse filium*, hoc est, dari in Deo aliam personam, quæ est, & dici-

dicitur filius, quæ perſona eſt realiter diſtincta a patre. Confutatur hoc articulo error Sabelii, qui dicebat perſonam Patris, & filii eſſe eamdem. Confutatur etiam error Arii, dicentis filium eſſe minorem Patre, & creaturam. Eſt igitur filius diſtincta perſona, conſubſtantialis, & æqualis Patri, Deus verus de Deo vero. Eſt etiam Verbum æternum, quia procedit per intellectum ex fæcunditate naturæ divinæ, & partus intellectus, ſicut in humanis etiam in divinis appellatur Verbum.

123. Inq. Ad quid ſecundæ perſonæ attribuuntur nomina filii, ſplendoris, imaginis, & verbi? R. Ad exprimendam diverſimode perfectionem ejus. *Nam ut oſtendatur connaturalis Patri, dicitur filius: ut oſtendatur coæternus, dicitur ſplendor: ut oſtendatur omnino ſimilis, dicitur imago: ut oſtendatur immaterialiter genitus, dicitur Verbum. Non autem potuit unum nomen inveniri, per quod omnia iſta deſignarentur*, ait D. Thom. 1. *p. q.* 34. *art.* 2. *ad* 3.

124. Inq. Poteſt dici filius effectus Patris? R. Non: nam effectus dicit dependentiam a cauſa; qua ratione nequit dici Pater cauſa filii. Item quia cauſa eſt, *Ad quam ſequitur aliud*; filius autem eſt alius a Patre, non tamen aliud, quia habet eamdem naturam; & *aliud* diſtinctum in natura numerica ſignificat, ut patet in omni effectu, qui diſtinctam numero naturam habet a cauſa. Pariter non debet filius dici *Principiatus*, *factus*, nec *actus*, licet procedat a Patre tamquam a principio, & per veram actionem intellectualem.

125. Inq. Quisnam eſt quartus articulus divinitatis? R. *Credere eſſe Spiritum ſanctum*, hoc eſt, dari in Deo tertiam perſonam, quæ eſt, & dicitur Spiritus ſanctus. Inq. Unde, & quomodo procedit Spiritus ſanctus? R. Procedit a Patre, & filio per voluntatem, ut amor utriusque. Inq. Pater, & filius ſunt duo principia Spiritus ſancti? R. Unum tantum ſunt principium, quia una tantum eſt virtus utriusque voluntas, quæ eſt potentia ſpirativa. Si autem dicatur: *Pater, & filius ſunt principia Spiritus ſancti* ſupponit propoſitio pro perſonis, quia ut dicitur a dialectis: *Talia ſunt prædicata, qualia permittuntur a ſubjectis.*

126. Inq. Proceſſio Spiritus ſancti eſt generatio? R. Non, quia non procedit per intellectum, cui competit communicare naturam formaliſſime ex vi intellectionis; at Spiritus ſanctus procedit per voluntatem, cui competit communicare formaliſſime amorem, verum cum hic amor ſit ſubſtantialis, eſt Deus, nihil enim eſt intra Deum, niſi Deus, unde Spiritus ſanctus, qui eſt Spiritus, & amor Dei, eſt verus Deus, licet ejus proceſſio non ſit generatio.

127. Inq. Spiritus ſanctus eſt amor eſſentialis, vel notionalis Dei? R. Formaliter ex vi proceſſionis eſt amor notionalis. Unde verum eſt dicere: *Pater, & filius ſe diligunt Spiritu ſancto*, idest amore notionali, nam amore eſſentiali ſe diligunt ſua eſſentia. Igitur diligunt ſe amore eſſentiali, ac etiam amore notionali.

128. Inq. Cui perſonæ competit eſſe *donum*? R. Tres perſonæ divinæ ſunt *donum* pretioſiſſimum, datum gratioſe, & liberaliter animæ juſti juxta illud *Joann.* 14. *Ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.* Nihilominus ratio *doni* peculiariter competit Spiritui ſancto ex vi proceſſionis, quia *donum* eſt ſignum, & pignus, vel potius *arrha* amoris, gratuitaque donatio propria amoris, ergo competit ex vi ſuæ proceſſionis peculiariter Spiritui ſancto, qui eſt amor, & procedit ut amor.

129. Inq. Quid declaratur in dictis quatuor articulis? R. Myſterium ſanctiſſimæ Trinitatis: in primo unitas eſſentiæ, & in aliis tribus Trinitas perſonarum. Inq. Quomodo declarari valet exemplis hoc altiſſimum myſterium? R. Nequit perfecte explicari in hac vita; ſed aliquo modo explicatur exemplo pomi, in quo adeſt ſapor, color, & odor; & in aqua fontis, fluvii, & lacus, quæ eadem exit a fonte, tranſit ad fluvium, & lacum. Sic eſſentia divina communicatur a Patre filio, velut a fonte fluvio, & hinc Spiritui ſancto a Patre, & filio. In eadem arbore eſt radix, ramus, & fructus. A Sole procedit lumen, & medio lumine calor: ſic a Patre procedit filius, tamquam lumen de lumine, & ab utroque Spiritus ſanctus Patris, & filii dulciſſimus calor.

Va-

Valet etiam explicari exemplo sequenti. Pater, se aspiciens, & cognoscens in sua essentia, tamquam in speculo, producit quamdam imaginem sibi similem, cui communicat suam essentiam cum omnibus attributis, & perfectionibus, & hæc imago est Verbum, & filius Patris: deinde Pater, & filius, se amando, producunt quemdam impulsum, & amorem substantialem, & hic amor est Spiritus sanctus, cui pariter communicant Pater, & filius suam essentiam cum omnibus attributis, & perfectionibus. Et sic est Deus, sicut Pater, & filius, eis coæqualis in omnibus.

130. Inq. Agnoverunt Philosophi antiqui hoc mysterium? R. Aliquam ejus umbram hauserunt ex libris veteris testamenti, unde Trimegistrus dixit: *Monas genuit Monadem, & in se reflexit ardorem*: quod oraculum consonat exemplo Solis, radii, & caloris. Plato etiam Trinitatem adumbrare visus est, dum protulit: *Tria sunt omnia.* Sed hi, & alii hujusmodi sapientes veritatem mysterii non agnoverunt, nec lumine naturali valet agnosci. Imo pauci ex populo Dei, exceptis Patriarchis, & Prophetis, illam explicite cognoverunt, donec Christus doctor cœlestis mysterium Trinitatis nobis aperte revelavit; maxime cum jussit Apostolis baptizare gentes *in nomine Patris, & Fili, & Spiritus sancti. Matth.* 28.

131. Inq. Quænam reperiuntur in Sanctissima Trinitate? R. Una essentia, duæ processiones, tres personæ, quatuor relationes, & quinque notiones. Inq. Quid est notio? R. Est *ratio propria cognoscendi personam.* Sunt ergo notiones, quædam notæ, seu characteres personarum. Unde paternitas, filiatio, spiratio activa, & spirario passiva sunt quatuor relationes, & notiones, quibus additur quinta notio in Patre, nempe *innascibilitas*, seu esse *a se*, vel *fontale principium* aliarum personarum.

132. Inq. Potest dici, quod in Deo est *triplex* persona? R. Non, quia *triplex* dicit compositionem, aut proportionem inæqualitatis. Unde non debet dici: *Deus est triplex*, sed trinus, *nec est in Deo triplex persona*, sed *Trinitas* personarum. Nec debet dici, *Trinitas est trina*, ne multiplicentur supposita plusquam tria.

133. Inq. Quæ nomina possunt prædicari de Deo in singulari, & quæ in plurali? R. Nomina, quæ conveniunt Deo *ratione essentiæ*, predicantur in singulari; quæ vero ei conveniunt *ratione personarum*, in plurali. Unde dicitur unus Deus, creator, salvator, bonus, justus, sapiens, æternus, omnipotens; sumptis his nominibus *substantive*; nam acceptis *adjective*, potest dici: in Deo *sunt tres divini, tres æterni, tres omnipotentes*, quia in tali prædicatione non fit appellatio supra formam, sed supra supposita. Ut si dicas; *video tria alba*, sensus est, *video tria subjecta habentia albedinem*, essetque propositio vera, licet eadem numero albedo esset in tribus subjectis. Ita juxta dicta hæc propositio, *in Deo sunt tres æterni*, facit hunc sensum: *in Deo sunt tria supposita*, habentia eamdem æternitatem, divinitatem &c.

134. *Objic.* S. Athanasius negat *tres æternos, tres omnipotentes*, ergo. R. S. Athanasius sumit nomen adjectivum in vi substantivi, quo pacto appellat ly *tres* supra formam, & sic, non sunt in Deo *tres æterni.* Hæc, utpote subtilia, non debent populo rudi proponi; debent tamen ecclesiastici ea penitus non ignorare.

135. Nomina, quæ conveniunt Deo ratione personarum, dicuntur in plurali, ut tres Personæ, tres hypostates, tres relationes realiter distinctæ. Quæ conveniunt tam essentiæ, quam personis, possunt dici partim in singulari, partim in plurali; ut *res*, quod nomen æque convenit essentiæ, ac relationi. Unde potest dici, *in Deo datur una sola res*, nempe essentia, vel *tres res*, aut tres *entitates* nempe personæ, seu hypostases, vel *tres substantiæ relativæ.* Non tamen tres *usiæ*, quia *usia* est idem, ac essentia. Nec absolute *tria entia substantiva.*

136. Inq. Concreta essentialia, ut *Deus*, supponunt semper pro tribus personis? R. Non; nam in hac propositione, *Deus generat*, supponit tantum pro Patre; in hac, *Deus spirat*, supponit pro Patre, & filio; in hac, *soli Deo honor, & gloria*, supponit pro tribus: Abstracti essentialia non supponunt pro personis, unde hæc est falsa: *Deitas est nascibilis, & hæc, essentia generat*, nam licet

eſſentia divina ſit Deus, tamen ex modo ſignificandi non ſupponit pro perſona, ut docet D. Thom. 1. *p. q.* 39. *a.* 5.

137. Inq. Quomodo diſtinguantur relationes ab eſſentia, & inter ſe? R. Paternitas, filiatio, & ſpiratio paſſiva diſtinguuntur realiter inter ſe, ſicut perſonæ: ſpiratio activa etiam differt realiter a paſſiva, a paternitate vero, & a filiatione tantum virtualiter differt. At ab eſſentia divina non differunt relationes realiter, quia non opponuntur ei, & *in divinis omnia ſunt idem, ubi non adeſt relationis oppoſitio.*

138. *Objic.* Quæ ſunt eadem uni tertio, ſunt eadem inter ſe; ſed relationes ſunt idem cum eſſentia, ergo ſunt eadem inter ſe. R. dist. maj. Quæ ſunt eadem unitertio *re*, *& ratione*, ſunt eadem inter ſe, conc. maj. quæ ſolum *re* ſunt eadem, neg. maj. Igitur relationes, & perſonæ ſunt idem realiter cum eſſentia, differunt tamen ab ea virtualiter; unde non ſunt idem *re*, *& ratione*, nec propterea idem inter ſe. Poteſt etiam concedi, quod relationes ſunt idem inter ſe in eo, quo ſunt idem cum eſſentia, nempe in *eſſe ſubſtantiali abſoluto*, in qua vere non differunt.

139. Inq. Patravit Deus aliqua miracula in confirmationem hujus myſterii? R. Plurima fecit: inter quæ duo pro nunc ſufficiant. Primum accidit tempore Vigilii Papæ, nempe, quod catholici quibus ab Arianis in odium Trinitatis abſciſſæ fuerunt linguæ, loquebantur ſine linguis eodem modo, ac ſi illas haberent; teſte Procopio, qui ſe id vidiſſe Conſtantinopoli affirmat. Secundum accidit ibidem, ubi, puero rapto in aera, revelatum fuit trisagion, *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth* cum illa urbs quateretur terræ motu, qui ceſſavit mox, ut populus a puero edoctus, trisagion conclamavit, prout ex Damasc. refert Alapide *in Matth. c.* 21. *v.* 16.

140. Inq. Quis eſt quintus articulus divinitatis? R. Credere eſſe *creatorem*, hoc eſt, Deum ex nihilo creaſſe omnia. Inq. Cui perſona competit creare? R. Tribus, quia eſt actio ad extra, licet approprietur Patri, ut opus omnipotentiæ. Inq. Quanto tempore creavit univerſum? R. Sex diebus ſequenti ordine. *Primo* die creavit ſimul cœlum, & terram, tempus, lucem, & aquas. In *ſecundo* diviſit aquas a terra, quæ manſit arida, aquis in unum congregatis. In *tertio* juſſit terram germinare herbas, & plantas. In *quarto* fecit ſolem, lunam, cæteraque luminaria cœli. In *quinto* juſſit produci ex aquis piſces, & aves. In *ſexto* fecit beſtias terræ juxta ſpecies ſuas, & tamdem fecit eodem die hominem ſimilem ſibi, ut patet ex cap. 1. *Gen.* Inq. Mundus fuit ab æterno? R. Minime. Omnia enim creavit Deus *in principio* temporis: Oppoſitum eſt error in fide, quia mundum incæpiſſe in tempore eſt articulus fidei, ait D. Thom. 1. *p. q.* 46. *a.* 2.

141. Inq. Cur, non primo, ſed ultimo fecit hominem? R. Quia omnia alia facta ſunt ad famulatum hominis, & voluit Deus ei diſponere habitationem cum omnibus requiſitis ad ejus commodum, priusquam illum formaret. Inq. Quomodo fecit hominem? R. Formans corpus ex humo, creans animam ex nihilo, & uniens eam corpori, & ſic manſit factus homo in ſtatura perfecta, & quaſi ætatis triginta trium annorum. Inq. Fecit Deus illum, ut nunc eſt? R. Minime, quia a principio fecit Deus hominem rectum, ſimilem ſibi; nunc autem per peccatum comparatus eſt jumentis, & ſimilis factus eſt illis.

142. Inq. Ad quem finem creavit Deus hominem? R. Ad duos præcipue. Tum ut eſſet Princeps, & dominus omnium animalium, omnia enim ſubjecit ſub pedibus ejus, deditque ei dominium, & principatum terræ, maris, & cunctorum, quæ ab eis oriuntur. Tum principalius, ut ipſum Deum agnoſceret, amaret, eique ſerviens in terra, poſtea cum eo regnaret in cœlo. O mira Dei dignatio! O mira dignitas hominis! Agnoſcat homo dignitatem ſuam; ut gratias agens Deo ob tantam dignationem mereatur pertingere ad ſuum nobiliſſimum finem. Ad hunc enim finem fecit eum Deus ſimilem ſibi.

143. Inq. In quo fecit hominem ſimilem ſibi? R. *Primo*, in anima ſpirituali, & immortali ornata memoria, intellectu, & voluntate. *Secundo*, in libero arbitrio. *Tertio*, faciendo eum capacem gratiæ, & gloriæ. *Quarto*, in eo quod ſicut Deus eſt totus ubique, & totus in

qua-

qualibet parte, ita anima est tota in toto corpore, & tota in qualibet ejus parte. *Quinto*, in potestate quam dedit ei supra omnia sublunaria.

144. Inq. Quæ dona dedit ei? R. *Supernaturalia*, ut justitia originalis, quæ erat gratia habitualis cum quodam modo rectificante partem inferiorem ad rationem, & rationem ad Deum, virtutes theologales, cum aliis infusis, & dona Spiritus sancti. *Naturalia*, ut vita, salus, perfectio membrorum, potentiarum, & sensuum, cum cognitione, & scientia rerum naturalium, & impassibilitate atque immunitate a laboribus, & pœnalitatibus. Inq. Quomodo nos sumus tot pœnalitatibus subjecti? R. Quia peccavit Adam, & amisit sibi, & nobis justitiam originalem cum privilegiis ei annexis. Ideo remansit spoliatus supernaturalibus, & sauciatus in naturalibus.

145. Inq. Quid creat nunc Deus? R. Animas rationales, quæ a solo Deo creantur, & non educuntur ex materia sicut vegetativæ, & sensitivæ, nec traducuntur a parentibus. Nam anima rationalis est incorporea, & spiritualis, nec habet materiam *ex qua*, sed tantum *in qua*, nec dependet a corpore *in esse*, sed solum *in fieri*. Ideo, mortuo corpore, non moritur anima; sed est æterna a *parte post*, sicut Angeli.

146. Inq. Quando creavit Deus Angelos? R. In principio mundi, quando creavit cœlum, & terram. Inq. Ubi fuerunt creati? R. In cœlo, quia nobiliori creaturæ nobilior situs debetur. Ideo Adam in loco terrestri. Angelus vero cœlesti fuit creatus. D. Th. 1. *p. q.* 61. *a.* 4. Inq. Quid sunt Angeli? R. Sunt quidam Spiritus beati, qui fruuntur Deo in cœlo. Inq. Ad quid fuerunt creati? R. Ut in æternum laudent Deum, eique benedicant: & ut tamquam ejus ministri gubernent Ecclesiam, & custodiant homines. Inq. Igitur etiam vos habetis Angelum, qui vos custodiat? R. Utique habeo, & quilibet hominum illum habet. Unde debet quisque se illi quotidie devote commendare, & ejus auxilium implorare in tentationibus, periculis, & angustiis.

147. Inq. Quando datur homini Angelus custos? R. Ab ortu nativitatis suæ, ex quo tempore semper illum protegit, comitatur, & in bonum inclinat. Vid. D. Thom. 1. *p. q.* 113. *artic.* 5. Quare devotio cum Angelo custode non solum est valde utilis, & profícua, sed quodam modo ex justitia: justum enim est grati animi nos exhiberi tanto protectori; ipse enim in toto vitæ decursu, & in morte est noster fidelissimus pedagogus, magister, tutor, & protector.

148. Inq. Sunt omnes Angeli æquales in natura, & gratia? R. Non, quia sunt inter eos alii aliis superiores in tribus hierarchiis, & novem choris. Excellentiores in natura sunt etiam perfectiores in gratia, quod non accidit in hominibus. Invicem locuntur manifestando sibi mutuo conceptus mentis, cum hac differentia, quod Angeli superiores sua locutione illuminant inferiores, sed non econtra. Accipiamus moralitatem, quod omnis locutio superioris debet esse illuminatio inferiorum. Inferiores vero non præsumant superiores illuminare. Ang. *ibi. q.* 108.

149. Inq. Angeli habent corpus? R. Neutiquam, nam Angelus est spiritus incorporeus, & pure intellectualis. Inq. Quomodo ergo pinguntur tamquam juvenes cum aliis? R. Quia sic sæpe apparuerunt. Alæ indicant eorum agilitatem, & promptitudinem, qua Deo obediunt, & nos protegunt: ad hunc finem assumere possunt corpora ex aere, vel alia materia formata. Extendamus nos alas cordis nostri ad obediendum Deo, & ad eum semper amandum, adorandum, & laudandum.

150. Inq. Creavit Deus Dæmones? R. Creavit eos bonos sicut cæteros Angelos, ipsi vero ex sua superbia se transmutarunt in Dæmones. Inq. Quanto tempore fuerunt boni? R. In triplici instanti peractum fuit negotium Angelorum. In primo fuerunt creati omnes in gratia cum excellentissima perfectione naturali, & supernaturali. In secundo boni meruerunt, Deum diligendo super omnia, eique se humiliter subjiciendo: mali autem se averterunt a Deo per inordinatum appetitum propriæ excellentiæ, & peccato superviæ. In tertio boni obtinuerunt claram Dei visionem, & mali expulsi fuerunt in ignem æternum. Igitur Dæmones in primo instanti fuerunt boni, in secundo mali, & in tertio damnati. Ang. *ibi. q.* 63.

151. Inq. Quæ dona dedit Angelis in eorum creatione? R. Plura, & magna tam naturæ, quam gratiæ cum mirabili potentia, cognitione, & sapientia. Dedit etiam eis tres virtutes theologales cum cæteris donis, & gratiis congruentibus eorum naturæ adeo excellenti. *Ang. ibi. q.62.* Inq. Quæ dona amisserunt Dæmones per peccatum? R. Supernaturalia tantum. Unde cognoscunt, imo comprehendunt omnia entia naturalia necessaria hujus universi tam præterita, quam præsentia, & futura: pollent etiam adeo viribus, & potentia, ut cœlos, & terram possent movere, & commovere, si eis permitteretur. Secreta cordium, actus liberos, & futura libera, aut contingentia non cognoscit naturaliter Angelus, nisi ad eum dirigantur, aut postquam existunt, vel detegantur, quia nec pertinent ad ordinem universi, nec habent necessariam connexionem cum causis naturalibus.

152. Inq. Quis est sextus articulus divinitatis? R. Credere esse *Salvatorem*, hoc est, Deum dare gratiam, & remittere peccata. Inq. Cui personæ competit salvare? R. Tribus, quia convenit Deo ratione essentiæ, & quia est actio *ad extra*. Tribuitur tamen Spiritui sancto, sicut omne opus sanctificandi. Sacerdotes mediis sacramentis conferentes gratiam non dicuntur Salvatores, quia non sunt causa principalis, sed instrumentalis gratiæ. Inq. Quis est septimus articulus divinitatis? R. *Credere esse glorificatorem*, hoc est dare gloriam perseverantibus in gratia. Inq. Quid est gloria essentialis? R. Est clara visio Dei. Hæc est beatitudo formalis, & essentialis creaturæ rationalis juxta illud *Joan.* 17. *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te.*

153. Inq. Omnes beati gaudent æquali gloria? R. Non; quia licet omnis visio beatifica sit ejusdem speciei; differt tamen gradualiter juxta intensionem luminis gloriæ, & uniuscujusque merita. Unde sicut stella differt ab stella in claritate, ita beati differunt in gloria. Inq. Qui minori gaudent gloria, invident aliis, qui majorem habent? R. Minime, quia inde expulsa est penitus omnis invidia, omnes sunt contenti sua sorte, & agnoscunt non plus sibi deberi. Exemplum aptum est trium filiorum inæqualis staturæ, quos pater induit panno ejusdem pretii, & coloris, ex quibus minor adeo contentus est minori veste, ac major majori. Pariter plures invitati ad idem convivium, in quo omnes manent saturati, & contenti, licet alii aliis minus comedant.

154. Inq. Datur tota gloria beato, illico ac cœlum ingreditur? R. Tota gloria essentialis ei datur, quia consistit in visione clara Dei, quæ est indivisibilis: nec admittit mutationem, quia illud primum *nunc* est æternum, tam in cœlo ad præmium, quam in inferno ad supplicium. Verum gloria accidentalis augetur, tum ex beatis denuo advenientibus, tum ex laudibus, aut sacrificiis, quæ pro ipsis Deo in mundo offeruntur, tum ex beatitudine corporis in generali resurrectione.

155. Inq. Quot, & quales sunt dotes animæ? R. Sunt tres; *visio, comprehensio, & fruitio.* Visio correspondet fidei, comprehensio spei, & fruitio charitati. Ita fides obscura remuneratur clara visione, spes comprehensione Dei, in quem tendebat, charitas fruitione Dei, quem absentem amabat. Intellectus ornatur visione, memoria comprehensione, & voluntas fruitione. Dos enim est. *Ornatus animæ vitæ sufficiens in æterna beatitudine jugiter perseverans.* Nam sicut in matrimonio temporali datur *dos* sponsæ, ita in matrimonio solemni, & consumato animæ cum Christo dantur sponsatæ, ab ipso Christo, vel a patre Æterno, sive a tota Trinit. tres dotes dictæ, ut eis ornata vivat jugiter cum sponso. D. Th. *in Sup. q. 95. a. 1.*

156. Quot, & quales sunt dotes corporis? R. Sunt quatuor, nempe *agilitas, subtilitas, claritas, & impassibilitas.* Agilitas consistit in eo, quod corpus gloriosum posit velocissime, & sine fatigatione moveri ad nutum animæ. *Subtilitas* in facili divisione continui, ut possit ingredi, vel egredi quo, vel a quo loco animæ placuerit. Non in penetratione proprie accepta, neque enim Christus in sua Ascensione penetravit cœlos virtute dotis, sed miraculose virtute divinitatis. *Claritas* consistit in eo, quod corpus, ex se opacum, fit lucidum, & cristallinum, ita ut videri possit etiam interior ejus organizatio. Potest videri ab oculo corporeo etiam viatoris. Nec ejus claritas licet ex-

ce-

cedat claritatem solis, offendit, sed demulcet visum. Est tamen in potestate animæ beatæ, quod ejus corpus videatur, vel non. *Impassibilitas* consistit in qualitate intrinseca removente omnem dolorem, molestiam, & pœnalitatem. Hujusmodi dotes dimanant ab anima gloriosa tamquam ejus proprietates, nec sunt miraculosæ, sicut fuit claritas Christi in Transfiguratione. Ita D. Thom. 3. *part. q.* 45. *a.* 2. *& in Supplem. a q.* 82.

157. Inq. Sensus externi in cœlo gaudebunt propria gloria? R. Utique, quia sicut serviunt animæ in via ad meritum, ita congruit, quod participent de præmio. Unde *visus* plura videbit corpora pulcherrima, præsertim corpus Christi Domini, ejusque sanctissimæ matris, quorum pulchritudinem sol, & luna mirantur. *Auditus voces*, & laudes suavissimas audiet: ac etiam ipse sancti invicem loquentur, erunt enim labii unius, sicut in principio mundi, utendo lingua hebraica, vel alia infusa a Deo. *Odoratus* percipit suavissimam fragrantiam ex Sanctorum corporibus emanantem, ortamque ex eorum perfectissima complexione, meliori modo, quo de Alexandro refert Plutarchus. *Gustus* etiam percipiet suavitatem omnium saporum, ortam ex ipsa gloria animæ, vel ex optimo qualitatum naturalium temperamento. *Tactus* denique fruetur sua gloria ex contactu suavissimo corporum beatorum. Igitur sicut in inferno omnes sensus externi habent propria supplicia, ita in cœlo omnes habent propria præmia.

158. Inq. Præter gloriam communem gaudebunt aliqui alia peculiari? R. Martyres erunt ornati aureola rubra in capite, & palmis in manibus. Doctores aureola viridi: & Virgines, quæ tales permanserunt ex voto, aut saltem ex proposito, aureola candida. Nam aureola est *gaudium accidentale, quod beatus obtinet ex victoria reportata ex aliquo egregio opere*, ut est martyrium, singularis doctrina, & perpetua virginitas. Dicitur autem *aureola*: quia est minor quam gloria essentialis, quæ appellatur *aurea*. Datur ergo in cœlo omnibus corona aurea, & supra eam datur Martyribus, Doctoribus, & Virginibus alia corona dicta *aureola*. Aug. *ibi. q.* 96.

159. Inq. Cur in articulis exprimuntur attributa Creatoris, Salvatoris, & Glorificatoris? R. Quia per ea specialius communicatur bonitas Dei hominibus. Nam ut Creator dat nobis esse naturæ, ut Salvator esse gratiæ, & ut Glorificator esse gloriæ.

160. Inq. Quid vident beati in cœlo? R. In primis Deum unum, & trinum, prout est in se, omnia ejus attributa, & perfectiones formales, decreta autem libera, & creaturas possibiles vident juxta majora, aut minora merita, & gradus luminis gloriæ. Vident insuper de creaturis existentibus illas, quæ congruunt perfectioni proprii intellectus, & appetitus; vident enim ea, quæ attinent ad suum statum, domum, aut familiam, amicos, & notos, quos in mundo reliquerunt. Et licet aliquis eorum, vel pater etiam, aut mater damnentur, non tristantur, quia ibi nulla est tristitia, gaudent enim, quod fiat voluntas Dei in omnibus, & per omnia. Aug. *ibi. q.* 92. *a.* 3.

§. II.

De articulis sanctæ humanitatis.

161. Inq. Quis est primus articulus sanctæ humanitatis? R. *Credere quod Dominus noster Jesus Christus in quantum homo fuit conceptus opere, & gratia Spiritus sancti.* In quo credimus Incarnationem filii Dei peractam fuisse in purissimis visceribus SS. Virginis sine concursu viri. Inq. Quid est Incarnatio? R. Est *assumptio humanitatis a Verbo divino in unionem personalem.* Vel est *unio personalis Verbi divini cum humanitate.*

162. Inq. Potest lumine naturali agnosci mysterium Incarnationis? R. Nequaquam; quia est adeo altum, quod excedit lumen naturale etiam Angelorum. Unde Dœmon nesciens Christum esse filium Dei procuravit medio Juda, quod Judæi occiderent illum: sed postea ex ejus mira patientia, & aliis conjecturis, timendo damna ex ejus morte sibi proventura, curavit media uxore Pilati illam impedire. Igitur nec Angeli lumine naturali agnoscere valent tantum mysterium.

163. Inq. Quomodo operatum fuit hoc mysterium? R. *Primo*, SS. Trinitas decrevit, quod secunda persona fieret homo in Maria Virgine. *Secundo*, misit Archangelum

gelum Gabrielem id nuntiare beatissimæ Virgini, ut ipsa libere consentiret, ac suum consensum præberet. *Tertio*, beatissima Virgo, audito cælesti nuncio, præstitit suum consensum dicens: *Ecce ancilla Domini fiat mihi secundum verbum tuum*, & illico operatum fuit hoc mirabile mysterium virtute Spiritu sancti.

164. Inq. B. Virgo meruit Incarnationem filii sui? R. Meruit illam de congruo. Si enim sancti Patres antiqui illam sic meruerunt, multo amplius SS. Virgo. Hæc namque mirabilis creatura per consensum, quem præbuit conceptioni Verbi plus meruit, quam omnes Angeli, & homines simul suis actibus meritoriis meruissent. Inquit *D. Bernardin Senen. serm.* 5. Hinc etiam B. Virgo meruit de congruo per eumdem consensum maternitatem Dei, & accelerationem Incarnationis, ipsa enim plusquam omnes Angeli, & homines simul sumpti placebat Deo, eum placabat: & ad mundum odore tantæ sanctitatis, & virtutis quodammodo rapuit, seu attraxit.

165. Inq. Quot res fecit Spiritus santus in hoc mysterio? R. Quatuor, *primo* ex purissimo sanguine Virginis formavit in ejus virginali utero corpus. Non in corde, ut quidam perperam dixerunt, oppositum enim dixit Angelus, nempe concipies in *utero*. *Secundo*, creavit animam. *Tertio*, eam univit corpori unione naturali. *Quarto*, Verbum divinum univit sibi humanitatem unione hypostica impediendo resultantiam personalitatis creatæ. Quod totum perfectum est in instanti, quia fuit opus Dei, qui sua virtute infinita potest operari in instanti. Inq. Fuit Christus prius homo, & postea Deus? R. Minime, quia in eodem instanti fuit homo, & Deus simul. Oppositum fuit error Nestorii. D. Thom. 3. *p. q.* 33.

166. Inq. Si tota Trinitas operata est mysterium Incarnationis, quomodo solus filius factus est homo? R. Quia licet tres personæ concurrerunt ad eam *active*, solum Verbum præstitit concursum etiam *terminative*. Admodum quo, si tres concurrant ad faciendam unam vestem, & unus solus manet vestitus, hic non solum concurrit *active*, eam faciendo, sed etiam terminative eam sibi applicando.

167. Inq. Essentia divina unita fuit immediata humanitati, vel personalitas? R. Personalitas Verbi, alias si essentia divina fulsset ei immediate unita; totæ tres personæ factæ fuisent homo, & essent idem homo, quod licet non repugnet; non tamen accidit, nec valet dici.

Inq. Persona Christi est composita, an simplex? R. Persona Verbi est in se *omnino simplex*: Verum eadem persona in Christo est composita ex humanitate, & persona Verbi sine ulla imperfectione, nec aliqua commixtione naturæ humanæ cum divina, quia subsistit in duabus naturis ut docet D. Thom. 3. *part. q.* 2. *art.* 4.

168. Inq. Cur filius potius quam alia persona factus est homo? R. Non est a *priori* alia ratio, quam quod voluntas divina sic disposuit; congruentialiter vero ita factum est *primo*, ut sic idem esset filius Dei, & filius hominis, sicut ipse sæpe se nominat: quod non accideret, si alia persona incarnasset. *Secundo*, ut filius Dei naturalis faceret filios Dei adoptivos. *Tertia*, quia Adam peccavit inordinato appetitu scientiæ, congruens fuit, ut reduceretur homo ad Deum per filium, qui est vera sapientia, ait D. Thom. 3. *part. q.* 3. *art.* 8.

169. Inq. Cur Deus potius factus est homo, quam Angelus? R. Ratio a *priori*, quia sic fuit voluntas divina. Ratio congruentiæ, *primo*, quia, sicut homo deliquit, et est redemptus, ita congruens fuit, quod homo satisfaceret. *Secundo*, quia Angelo non congruebat pati, quæ Christus passus fuit. *Tertio*, quia voluit honorare naturam humanam, sic devinciendo hominem ad sui majorem amorem. *Quarto*, quia omnia voluit exaltare in homine. Nam omnis creatura secundum aliquid est homo; habet enim commune esse cum lapidibus, vivere cum arboribus, sentire cum animalibus, intelligere cum Angelis, ut ait D. Greg. *Homil.* 29. *in Evang.*

170. Inq. Quænam reperiuntur in Christo? R. una persona, quæ est divina: *duæ naturæ*, divina, & humana: *duæ uniones*, una naturalis animæ ad corpus, & alia hypostatica humanitatis ad Verbum: *duo intellectus* divinus, & humanus; *una memoria* quæ est humana; quia non illa indiget, nec habet memoriam, in quantum

Deus

Deus ; Deo namque nihil est præteritum, ſed omnia ſunt præſentia : *duæ filiationes*, una, qua ab Æterno eſt filius patris ſine matre, alia, qua in tempore eſt filius matris ſine patre. Hæc autem relatio ex parte Chriſti eſt *rationis*, licet ex parte matris ſit realis. Nam ſicut Deus dicitur realiter Creator, & Dominus ex relatione reali exiſtente in creaturis, ita Chriſtus dicitur vere, & realiter filius Virginis ex relatione reali maternitatis exiſtente in eadem Virgine. Sunt denique in Chriſto *duæ voluntates* divina, & humana, quia intellectus, & voluntas ſunt paſſiones, & potentiæ ſubſequentes naturam, & in Chriſto ſunt duæ naturæ. Monothelytæ, quorum duces fuere Cyrus, Sergius, & Pyrrus, negabant duas voluntates in Chriſto. Sed eorum vesanus error fuit proſcriptus in ſexta Synodo Conſtantinopolitana, incœpta ſub Pontifice Agatone, & peracta, & approbata a Leone II.

171. Inq. Voluntas humana Chriſti ſe conformavit ſemper cum divina ? R. In parte ſuperiori perfectiſſime, in parte autem inferiori non ſemper. Conſtat ex cap. 26. v. 39. Matth. *Pater, ſi poſſibile eſt, tranſeat a me calix iſte. Verumtamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu.* Ubi pars inferior horrebat mortem, quam ſuperior abſolute amplectebatur ; imo optabat pro ſalute noſtra. Hinc refutantur Monothelitæ, qui ponebant in Chriſto unam ſolam voluntatem, nempe divinam, quæ ſupplebat humanam.

172. Inq. Quis eſt ſecundus Articulus humanitatis ? R. *Credere natum fuiſſe ex S. Maria Virgine, manendo ipſa ſemper Virgo ante partum, in partu, & poſt partum.* Hinc reprobatur Helvidius, qui impie aſſeruit Deiparam poſt partum non ſemper manſiſſe Virginem, ſed alios ſuſcepiſſe filios a Joſeph : qua horribili blaſphemia utrique puriſſimo ſponſo maximam injuriam irrogavit. Sed fides docet oppoſitum, & merito, quia nec Deum decebat alia mater niſi Virgo, nec Virgini congruebat alius filius niſi Deus. Fuit ergo Maria theſaurus virginitatis, & puriſſimus Joſeph cuſtos fidelis hujus theſauri cœleſtis. Inq. Quomodo Maria pariens vere filium Virgo permanſit ? R. Ad modum, quo ſol emittit ſuum radium. Et admodum, quo radius ſolis intrat per criſtallum, non illam frangendo, ſed clarificando : ita Chriſtus naſcendo ex matre non læſit, ſed clarificavit, & conſervavit virginitatem ſuæ puriſſimæ matris.

173. Inq. Quis eſt tertius articulus humanitatis ? R. *Credere paſſum fuiſſe mortem crucis, ut ſalvaret nos peccatores.* Inq. Ante tempus mortis paſſus fuit Chriſtus dolores aliquos ? R. Utique, quia ab inſtanti ſuæ conceptionis incæpit pati agnoſcendo tum peccata hominum, tum tormenta, quæ ſibi erant inferenda, cum morte acerbiſſima crucis. Unde tota vita Chriſti fuit continua crux, & martyrium. Qua ratione non ſufficit credere eſſe mortuum, quia potuit mori ſine cruce, aut etiam ſine dolore : ſed debemus credere paſſum fuiſſe *mortem crucis.*

174. Inq. Dolor paſſionis Chriſti fuit major omnibus doloribus? R. Sine dubio, quia omnes circumſtantiæ acerbitatis, & doloris in nullo fuerunt unitæ, ſicut in Chriſto. Unde ex perſona Chriſti dicitur *Thren. 1. Attendite, & videte, ſi eſt dolor, ſicut dolor meus.*

175. Inq. Habuit aliquod levamen in ſuis tormentis a divinitate ? R. confortabatur ab ea, ut amplius, & diutius pateretur : de cætero reliquit eum pati, ac ſi eſſet purus homo : Unde exclamavit Patri Matt. 27. v. 46. *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me?* Hoc eſt ſine ullo ſolatio in tam acerba paſſione. Calvinus inepte dicit hæc verba fuiſſe Chriſti desperantis in cruce, quia patiebatur omnia tormenta damnatis debita, & unum ex illis eſt desperatio. Sed talis interpretatio, ut ſtulta, & hæretica ab omnibus deſpicitur.

176. Inq. Paſſus eſt Chriſtus præter dolores corporis, etiam in anima? R. Paſſus eſt angores maximos, agoniasque mortales, ut liquet ex illis verbis *Matth. ibi v. 38. triſtis eſt anima mea uſque ad mortem* : nempe ex viva apprehenſione tormentorum, & mortis crudeliſſimæ ſibi inſtantium, & ex prævisione tot hominum, qui ingrati tantæ paſſioni, ejus fructum non erant percepturi. Quod vere indicat ille ſudor ſanguineus a ſæculo nec viſus, nec auditus.

177. Inq. Si anima Chriſti erat gloriosa, & fruebatur viſione beata, quomodo poterat pati ? R. Erat gloriosa,

& fruebatur viſione beata, quoad partem ſuperiorem, & licet ei deberetur Dos impaſſibilitatis, etiam quoad partem inferiorem, tamen ſuspensa fuit, ut posset pro nobis pati. Nos volumus fieri miracula, ne patiamur; Chriſtus fecit miracula, ut pateretur. Benedictus sit in æternum talis amor.

178. Inq. In quo constitit mors Chriſti? R. In separatione animæ a corpore, absque separatione animæ, nec corporis a Divinitate. Inq. Chriſtus in triduo mortis erat homo? R. Non erat proprie homo, niſi cum addito, nimirum *homo mortuus*, quia defecit unio animæ cum corpore. Fuit tamen Sacerdos, quia ordo sacer convenit homini ratione animæ, ait D. Thom. 3. *part. q.* 50. *art.* 4. *ad* 3. Inq. Mors Chriſti fuit causa nostæ salutis? R. Mors Chriſti potest considerari, vel *in fieri*, vel *in facto esse*. In fieri fuit causa nostræ salutis, sicut passio ejus per *modum meriti*: verum in *facto esse* per modum causæ efficientis, in quantum divinitas erat unita corpori, & animæ; non meritorie, quia jam amplius mereri non poterat.

179. Inq. Quomodo, & quid meruit Chriſtus? R. Meruit a primo instanti suæ conceptionis usque ad ultimum instans suæ vitæ. Quia licet mereri nequiret per actum necessarium amoris Dei, ut pote beatus; meruit tamen per omnes actus liberos, quia erat simul viator. Itaque meruit sibi exaltationem sui nominis, & gloriam corporis. Meruit nobis libertatem a captivitate Dœmonis, gratiam, & gloriam, omnia auxilia sufficientia, & efficacia, & prædestinationem cum omnibus ejus effectibus, qui sunt innumeri; Angelis etiam meruit saltem aliqua præmia accidentalia, licet pro illis non fuerit mortuus. Tandem sanctis Patribus antiquis profuit meritum Chriſti tamquam mediatoris. Nullus enim adeptus est, nec potest adipisci vitam æternam, niſi intuitu meritorum Chriſti.

180. Inq. Chriſtus fuit mortuus solum pro prædestinatis? R. Pro omnibus hominibus passus, & mortuus fuit, ac pro omnibus sanguinem fudit. Contrarius error est Janſenismus damnatus ab Innoc. X.

181. Inq. Quomodo tot damnantur, si Chriſtus omnibus adeo superabundans remedium suo sanguine præparavit? R. Quia negligunt illud sibi applicare. Copiose, & superabundanter satisfecit Dominus pro omnibus *quoad ſufficientiam*, non *quoad efficaciam*, hæc enim pendet ex noſtra applicatione, ut si quis insignis benefactor daret pretium pro redemptione omnium captivorum, & aliqui nollent sumere de illo pretio, manerent captivi non ex defectu pretii, sed ex sua negligentia. Vel si quidam medicus offerret medicinam salutarem omnibus infimis, & plures nollent eam sibi applicare, morerentur, non ex defectu medici, aut medicinæ, sed ex defectu applicationis. Ita plures homines damnantur, licet redemptio Chriſti sit adeo copiosa, ut totum sanguinem profuderit, esto sufficeret quælibet gutta, utpote infiniti valoris.

182. Chriſtus suo sanguine nos emit, aut redemit? R. Nos redemit *proprie*, quia ex suo proprio dedit pretium pro nobis. Ideo propiissime est Redemptor noster. At non nos emit *propriæ*, quia Chriſtus numquam amisit, nec amittere potest dominium super nos, est enim Dominus universorum. Emptio autem est *acquisitio dominii non habiti pro pretio*. Unde cum dicitur, *Empti enim estis pretio magno.* 1. *Cor.* 6. Sumitur emptio pro redemptione, vel largo modo.

183. Inq. Totæ tres personæ sunt Redemptores? R. Solus filius, qui factus homo pro nobis sua morte satisfecit, est Redemptor: nec tamen ob hoc minus debemus Patri, aut Spiritui sancto. Tum quia filius missus fuit a Patre, & conceptus virtute Spiritus sancti. Tum quia opera, & merita Chriſti sunt contenta in essentia divina per eminentiam, & consequenter in personis.

Inq. Quis est quartus articulus humanitatis? R. *Credere Chriſtum descendisse ad inferos. Et liberasse animas Juſtorum, quæ ibi detinebantur a principio mundi.* Hoc est ad Sinum Abrahæ *personaliter*; ad alios inferos per *effectus*. Vide dicta de hoc articulo in Symbolo.

184. Inq. Quis est quintus articulus humanitatis? R. Chriſtum *resurexisse tertia die a mortuis*. Inq. Fuit Chriſtus primus, qui resurrexit? R. Fuit primus, qui surrexit *vere*, hoc est ad vitam immortalem. Alii enim, qui prius suscitati fuerunt

ad

ab Elia, Eliseo, & ab ipso Christo surrexerunt ad vitam mortalem iterum morituri.

185. Inq. Corpus Christi resurrexit integrum? R. Sine dubio: Resurrexit enim eadem integritate, qua fuit conceptum. Objic. in quibusdam Ecclesiis veneratur sanguis Christi; ergo corpus ejus non surrexit integrum. R. 1. Quod sanguis asservatus in quibusdam Ecclesiis *non* fluxit ex corpore Christi, sed ex quadam ejus miraculosa imagine, ita D. Thom. 3. *p. q.* 54. *a.* 2. *ad* 3.

186. R. 2. Non esse sanguinem naturalem, sed nutrimentalem, qui non est de integritate corporis humani. Nam totus sanguis naturalis effusus in passione resurrexit in corpore Christi juxta D. Thom. ibidem. Potest dici 3. Quod non omnes guttæ sanguinis sunt de integritate corporis humani, ita ut, qualibet deficiente, deficiat ejus integritas. Illud enim axioma *Verbum divinum, quod semel assumpsit, numquam dimisit*, intelligitur de partibus principalibus, non de qualibet particula, ut liquet in particulis consumptis sudore, fatigatione, & actione caloris naturalis, aut etiam in sacro præputio in circumcisione abscisso. Credendum tamen de fide est, quod sanguis profussus in ejus passione unitus permansit divinitati, ut declaravit Clemens VI. & Pius II.

187. Inq. Cur tertia die resurrexit? R. *Primo*, ad verificandum suam promissionem, dixerat enim de se Matth. 20. *Tertia die resurget. Secundo*, ex merito suæ passionis, justum est enim, ut qui se in passione tantum humiliavit, exaltaretur gloria resurrectionis. *Tertio*, ad confirmationem nostræ fidei. Ideo 1. ad Cor. 15. dicitur: *si Christus non resurrexit, inanis est prædicatio nostra, inanis est fides nostra. Quarto*, ad sublevationem nostræ spei: credendo quippe caput nostrum resurrexisse, firmius speramus resurrecturos nos tanquam ejus membra. *Quinto*, ut sicut Christus resurrexit *vere* a mortuis, ita nos *vere* resurgamus ad novitatem vitæ, & solum quæramus, quæ sursum sunt. *Sexto*, ad complementum nostræ salutis, quia sicut sua passione nos liberavit a malis, ita sua resurrectione reparavit in bonis. Ob has igitur, & alias causas fuit valde conveniens Christum resurrexisse ante communem resurrectionem.

188. Inq. Quid fecit postquam resurrexit? R. Apparuit primo mulieribus eum quærentibus, deinde pluries suis discipulis, eos confirmavit per quadraginta dies in fide resurrectionis, docuit eos alia mysteria fidei, & jussit illis prædicare ea per universum mundum, ac baptizare omnes gentes, conferreque cætera sacramenta, & expectare adventum Spiritus sancti, ut donis suis replerentur sanctitate, fortitudine, ac scientia ad conversionem mundi. D. Thom. 3. *p. q.* 55.

189. Inq. Apparuit gloriosus suæ SS. matri? R. Evangelistæ id non dicunt, sed minime est dubitandum, quia ipsa plus omnibus id merebatur, plus omnibus fuit particeps ejus passionis, ergo & resurrectionis: plus omnibus indigebat solatio, & plus diligebatur a filio, ergo quod aliis concessit, suæ SS. matri abundantius omnibus indulsit. *S. Ther. in addict. suæ vitæ n.* 9. scripsit, ita sibi dictum fuisse a Christo Domino.

190. Inq. Quis est sextus articulus humanitatis? R. *Credere accendisse gloriosum ad cœlos, sedereque ad dexteram Patris.* Inq. Ubi, & quomodo ascendit? R. Ascendit corporaliter motu locali e monte Oliveti videntibus ejus SS. matre, & discipulis, aliisque sanctis, qui ibi fuerunt congregati. *Act. Apost. cap.* 1.

191. Inq. Priusquam Christus intravit aliquis hominum in cœlum? R. Nullus saltem permanenter; clausa quippe erat omni homini janua cœli ante Ascensionem Christi. Inq. Quæ bona secuta fuerunt nobis ex Christi Ascensione? R. Multa, inter quæ. 1. Fuit aperire nobis januas cœli, & sumere possessionem illius Regni pro omnibus, qui eum erant secuturi. 2. Pandere, & docere nos viam ad cœlum. 3. Habere ibi advocatum apud Patrem 4. Mittere nobis Spiritum sanctum cum suis donis. 5. Confirmare nostram fidem, spem, & charitatem. Aug. *ibi. q.* 57. *a.* 6.

192. Inq. Quid denotat: *Sedere ad dexteram patris*? R. Quod Christus in quantum Deus gaudet æquali gloria cum patre, & in quantum homo majori omni creatura. *Objic.* de beatissima Virgine intelligitur illud Psalmi 44. *Astitit Regina a destris tuis*, ergo gaudebit etiam æquali gloria ac filius. R. neg. cons. Quia licet beatissima Virgo excedat incomparabiliter omnes Angelos, & sanctos in gloria,

ria; non vero gaudet æquali ac filius; quod satis indicat ipsum verbum *astitit* contrapositum verbo *sedere* : Hoc enim significat sessionem cum majestate, illud vero stare supra pedes cum reverentia, & obsequio.

193. Inq. Sancti, qui surrexerunt, Christo resurgente, ascenderunt *corporaliter* in cœlum cum eo? R. nihil certum de hoc affirmari valet, aliqui sic asserunt, sed alii id negant, de quorum numero est S. Augustinus apud D. Thom. 3. *p. q.* 53. *art.* 3. *ad* 2.

194. Inq. Quis est septimus articulus humanitatis? R. *Credere, quod Christus venturus est judicare vivos, & mortuos in fine mundi.* Assistet Christus præsentia corporali visibiliter, & tota Trinitas invisibiliter. Nemo scit, quando erit judicium universale, nec ipse Christus ad revelandum aliis. Fiet in valle Josaphat, ubi congregabuntur omnes gentes.

195. Inq. Quando, cuique fit judicium particulare? R. In instanti suæ mortis. Ubicumque enim quis moritur, illico judicatur. In illo enim instanti exigitur ab anima ratio villicationis suæ, hoc est totius vitæ suæ, & juxta illam profertur sententia sine appellatione, ut ejus anima pergat in cœlum, purgatorium, aut infernum.

196. Inq. Cur ergo fiet iterum judicium universale? R. Ob plures causas. 1. Quia sicut homo est persona particularis, & pars universi, ita judicetur ut particularis in judicio particulari, & ut pars universi in universali. 2. Ut agnoscant omnes rectitudinem justitiæ divinæ, videndo cur Deus permisit bonos in hac vita affligi, & vexari, malos vero prosperari. Unde, *Tunc stabunt justi in magna constantia adversus eos, qui se angustiaverunt. Sap.* 5. & mali dicent : *Hi sunt, quos habuimus aliquando in derisum &c.* 3. Ut omnibus pateant opera omnium juxta illud Sybillæ : *Cunctaque cunctorum cunctis arcana patebunt.* 4. Ut coram omnibus fiat ultima separatio bonorum a malis ad complementum gloriæ illorum; & ignominiæ istorum. Inq. Vocaliter, vel potius mentaliter fiet judicium universale? R. Mentaliter. Virtute enim divina innotescent omnibus sua, & aliorum facta. Unde tam discussio omnium operum, quam commendatio bonorum, accusatio malorum, & sententia de utriusque mentaliter perficientur. Non per species impressas tantum, sed per impressas, & expressas intellectuales.

197. Inq. Cur dicitur, quod veniet judicare vivos, & mortuos? R. Per vivos intelliguntur justi, & per mortuos iniqui. Quidam per mortuos intelligunt illos, qui decesserunt ante illum diem, & per vivos, qui morientur in ipso die. Alii putant quosdam non esse morituros, & hoc vocant vivos, sed hoc est contra communem sententiam theologorum.

198. *Objic. ex Psalm.* 1. *Non resurgent impii in judicio*, ergo mali non aderunt judicio? R. neg. cons. Quia non resurgent sicut boni ad vitam, & felicitatem æternam; resurgent tamen ad damnationem, seu supplicium æternum.

199. Inq. Qui usque ad illum diem, proxime ad eum vivent, quomodo purgabunt pœnam temporalem? R. Ipse ignis, qui præcedet Judicem, deserviet eis pro pœna, vel augebit eis Deus pœnam adeo intensam, ut æquivaleat longiori, quæ regulariter puniri deberent.

200. Inq. Angeli judicabunt, aut judicabuntur? R. Angeli boni assistent cum judice ut testes, non ut conjudices. Quia non conformantur in natura cum judice, sicut Apostoli, & alii viri apostolici, qui ob conformitatem cum Christo in natura, & in paupertate voluntaria perfecte observata, sedebunt cum eo in judicio tamquam judices. Angeli autem tam boni, quam mali judicabuntur, non judicio discussionis, sed approbationis, aut reprobationis; & etiam indirecte ratione hominum, quia Angeli boni induxerunt eos in bonum, mali autem in malum. Judicabuntur etiam Dæmones judicio comparationis cum maxima eorum ignominia, videndo quod conditi in gratia amiserunt id, quod homines concepti in culpa, & flagellis naturæ adepti sunt mediante gratia. Ex his intelligitur illud Apostoli 1. *ad Cor.* 6. *Nescitis quoniam Angelos judicabimus?* Hoc est indirecte, vel judicio comparationis. Ang. *ibi. q.* 89.

201. Inq. Quomodo fiet judicium universale? R. Adveniente novissimo die, mortuisque omnibus hominibus, resonabit per totum universum tuba Angeli, qui vocavit omnes illis verbis : *Surgite mortui,*

tui , & venite ad judicium. Cui omnes obediendo sine excusatione pergent illico in valle Josaphat. Resurgent enim Dei virtute in momento: boni sole pulcriores, mali nigri , & horribiles. Tunc apparebit sancta Crux ante judicem cum maximo gaudio bonorum , & ignominia, & merore malorum, descendet Christus corporaliter cum sua SS. matre , & majestate magna , & omnes sancti , & Angeli cum eo , & sedens in suo throno aperientur libri , ubi scripta sunt cuncta merita, & demerita singulorum , juxta illud : *Judex ergo cum sedebit , quidquid latet, apparebit.* Nam divina virtute patefient omnium processus: quibus visis , & cognitis , proferet judex sententiam finalem dicens malis: *Ite maledicti in ignem æternum &c.* Et bonis : *Venite benedicti patris mei &c.* Unde ibunt justi in vitam æternam , & mali in supplicium æternum; omnia hæc perficientur brevissimo tempore, quia ut dictum est, non vocaliter, sed intellectualiter fient. D. Thom. *in Suppl. q.* 88. *art.* 2. Debent etiam explicite credi quatuor esse novissima , nempe mors, Judicium , gloria , & infernus , qnia licet satis comprehendantur , & credantur in symbolo , & articulis ; tamen credi debent sigillatim , & expresse. Idemque est de purgatorio.

CAPUT V.

Agitur jam de secunda parte doctrinæ christianæ, quæ docet ea , quæ a nobis sunt oranda , vel petenda , inter quæ primum locum tenet oratio dominica. Videatur Cursus Salm. tract. 21. cap. 9. punct. 6.

§. I.

De oratione dominica.

202. INq. Quæ est oratio dominica? R. Est illa , quam Christus docuit *Matth.* 6. Apellaturque *Dominica* , quia ipse Dominus illam composuit , dicitur etiam *pater noster* , quia ita incipit. Inq. Ad quid illam composuit ? R. Ad nos docendum orare, & petere. Inq. Cur præponitur aliis orationibus? R. Quia est excellentior omnibus. 1. Quia est instituta ab ipso Domino. 2. Quia continet septem petitiones fundatas in omni charitate, nempe Dei , & proximi. 3. Quia est nobis utilior omnibus cæteris, tamquam memoriale compositum ab ipso judice , & advocato. 4. Quia est simul brevissima. Comprehendens omnia nobis necessaria, qua ratione merito dicitur *Breviarium* Evangelii , sicut officium ecclesiasticum vocatur vulgo *Breviarium* , quia est compendium scripturæ sacræ.

203. Inq. Cur illam disposuit adeo brevem? R. Ut facilius possemus eam discere , scire, & repetere. Inq. Prohibuit alias orationes? R. Minime : solum prohibuit in oratione multiloquium, ut faciunt Ethnici , qui putant Deum ignorare quibus nos egemus , & opus esse eum multis, verbis informare. Inq. Quid est orare? R. Elevare mentem in Deum , & petere ab eo mercedes. Aliis terminis oratio est *petitio decentium a Deo.* Vel *elevatio mentis in Deum.*

204. Inq. Quænam continet hæc oratio ? R. Tria. Constat enim quodam præludio , seu exordio , & septem petitionibus : Ex quibus tres pertinent ad gloriam Dei ; & quatuor aliæ ad nostram utilitatem. *Contra* S. Lucas *cap.* 11. quinque tantum petitiones ponit , ergo non sunt septem. R. Quod S. Lucas in quinque septem complexus est , includendo tertiam in prima , & secunda ; & septimam in sexta. Ita D. Thom. 2. 2. *q.* 83. *a.* 9. *ad* 4.

205. Inq. Christus aliquando oravit pro se , & pro nobis ? R. In quantum homo oravit pro se, ut patet ex Psalm. 40. *Tu autem Domine miserere mei , & resuscita me.* Patet etiam ex Evangelio orasse pro sui corporis claritate , seu resurrectione. Unde *Christus orando petiit , & meruit suam resurrectionem in quantum homo* , ait D. Thom. 3. *part. q.* 53. *art.* 4. *ad* 2.

206. Oravit etiam sæpe pro nobis, tum in montibus solus , ubi pernoctabat, tum in vallibus ; quidquid etiam agebat , pro nostra salute offerebat. Orat pariter nunc in cœlo , ut patet ex cap. 8. *ad Rom. Qui est ad dexteram Dei , qui etiam interpellat pro nobis.* Imo Christus numquam cessavit ab oratione.

207. Inq. Quando invocamus Christum,

ut

ut in litaniis, potest dici *ora pro nobis*? Posset dici in sensu catholico, considerando Christum, ut hominem, non tamen dicitur, ne convenire videamur cum Ario negante divinitatem Christi. Unde non dicimus: *Christe ora pro nobis*: sed *Christe audi nos*, quia oratur a nobis, ut Deus, licet oret pro nobis, ut homo, sacerdos, advocatus, & caput nostrum. Inq. Quo modo dicitur, quod Spiritus sanctus orat, aut postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus? R. In quantum nos facit sic orare, & postulare, illuminando nostram mentem, & inflamando voluntatem.

§. II.

Explicatur oratio dominica.

208. Inq. Quod est præludium hujus orationis? R. *Pater noster, qui es in cœlis.* Vox *Pater* denotat tres Personas: nam licet quælibet persona possit invocari precisive ab aliis: tamen in præsenti tota Trinitas invocatur nomine Patris. Inq. Cur dicitur *Pater* potius, quam *Deus*, aut *Dominus*? R. Quia nomen Patris est pietatis, amoris, & confidentiæ, Pater enim dissimulat defectus filiorum, & non denegat eorum justas petitiones. Est igitur nobis nomen Patris quædam impetrandi præsumptio, aut fiducia. Inq. Quot titulis est Deus Pater noster? R. Multis, creatione, conservatione, redemptione, reparatione, adoptione, & vocatione, qua nos ad cœli hæreditatem vocavit, suosque hæredes instituit. Hoc verbo *Pater* ostendit Christus nos esse suos fratres, & cohæredes. O mira pietatis dignatio!

209. Inq. Cur dicitur *noster*, & non meus? R. Quia charitas omnia bona facit communia, & magister charitatis voluit omnes orare pro singulis, & singuli pro omnibus. Ideo dicitur *Pater noster*, id est Pater omnium, & singulorum.

210. Inq. Cur dicitur *qui es in cœlis*? R. *Primo*, his verbis denotatur summa Dei potentia, qua potest præstare omnia, quæ petimus; est enim in cœlis ut Dominus omnia gubernans, & moderans. *Secundo*, quod non debemus alia postulare, nisi ea quæ ad cœlum nos conducunt. *Tertio*, nos quando oramus debere in cœlum mentem nostram erigere. *Quarto*, quod licet Deus sit ubique, tamen in cœlis specialius habitat, quia ibi perfecte videtur, & plene communicatur.

211. Inq. Ad quid fit hoc præludium? R. Ut considerando, quod pater noster non est terrenus, sed cœlestis, agnoscendoque ejus pietatem simul, & excellentiam, cum humilitate, & fiducia ad petendum excitemur, ita D. Thom. 2. 2. *q.* 83. *art.* 9. *ad* 5.

212. Inq. Quæ est prima petitio? R. *Sanctificetur nomen tuum.* Hoc est, quod nomen Dei, & ipse Deus ab omnibus agnoscatur, veneretur, colatur, glorificetur, & sanctificetur. *Contra*, Deus est infinite sanctus, ergo nequit sanctificari. R. dist. antec. *Sanctificatione intrinseca* conc. ant. *Extrinseca* neg. ant. & conseq. Dei sanctitati nihil valet addi *intrinsece*, valet tamen ad nos extendi, & a nobis agnosci, adorari, & laudari, & hoc est, quod poscimus.

213. Inq. Quid petitur in hac petitione? R. *Primo*, conversio omnium infidelium, hæreticorum, & peccatorum ad veram fidem, & pœnitentiam. *Secundo*, pro justis exercitium virtutum, continuatio, perfectio, & perseverantia finalis. Tunc enim Deus sanctificatur a nobis extrinsece, quando sua gratia sanctificamur intrinsece.

214. Inq. Si hoc ita est, cur id non petimus ab hominibus, sed a Deo? R. Quia homo ex se non est capax agnoscendi, laudandi, aut colendi Deum, nec sanctificandi se. Ideo petimus a Deo, quod sua gratia convertat omnes peccatores, & fideles, & perficiat justos in sanctitate, ut sic ab omnibus agnoscatur, adoretur, laudetur, & in omnibus sanctificetur.

215. Inq. Quæ est secunda petitio? R. *Adveniat regnum tuum.* Hoc est, quod regnet Deus in nobis, hic per gratiam, & potissime in alia vita per gloriam. Inq. Quotuplex est Dei regnum? R. Quadruplex, nempe *naturæ*; est enim dominus universorum, in quibus est tamquam Rex dando omnibus esse, omnia gubernando, & aspiciendo, per essentiam, præsentiam & potentiam. *Gratiæ*, qua speciali modo regnat in justis. *Gloriæ*, qua modo peculiari regnat in beatis. *Totalis, & pacificæ possessionis*, qua, devictis finaliter hostibus, regnabit post diem judicii.

216.

216. Inq. Quod ex his regnis petitur in hac oratione ? R. Proprie hoc ultimum, scilicet, quod Deus, destructo regno Diaboli, regnet in justis per gratiam, & gloriam, & in impiis per justitiam, & vindictam æternam. Nam quod regnet Deus in nobis per gratiam, pertinet ad primam petitionem. *Dices* : ergo petimus, quod veniat finis mundi, aut dies judicii. R. Petimus regnum Dei *directe*, & finem peccati *indirecte*, & consequenter etiam diem judicii, ne Deus amplius offendatur, sed plenissime in omnibus regnet in æternum.

217. Inq. Cur non petimus conservationem nostram perpetuam ? R. Quia hæc impedit regnum gloriæ, & non habemus hic manentem civitatem, sed futuram inquirimus. Unde petimus transferri ex hac vita periculosa ad regnum gloriæ, ubi glorificati anima, & corpore regnet perfectissime Deus in nobis, & nos cum Deo.* Nihilominus potest hæc petitio intelligi etiam de regno Dei in nobis in hac vita, licet in futura perfecte sit complenda. Nam regnum Dei intra nos est : quo sensu bene petimus, *Sanctificetur nomen tuum, adveniat regnum tuum*, expulso regno peccati, hoc est, quod regnet Deus in nobis in hac vita per gratiam, & in altera per gloriam.

218. Inq. Quæ est tertia petitio ? R. *Fiat voluntas tua, sicut in cœlo, & in terra*, hoc est sicut in cœlo ab Angelis, ita in terra ab hominibus. Per ly *sicut* intelligitur similitudo æqualitatis in voluntate, & affectu; in operatione autem quædam proportio. Nam licet divina gratia possimus in hac vita velle facere voluntatem Dei, sicut beati in cœlo ; non vero possumus opere illam adeo perfecte adimplere, quia *Septies in die cadit justus. Prov.* 24. *Hæ tres petitiones perfecte complebuntur in vita futura*, ait Angel. 2. 2. *q.* 83. *art.* 9. *ad* 1.

219. Inq. Quotuplex est voluntas Dei? R. Duplex, nempe *beneplaciti*, *& signi*. Voluntas *beneplaciti* est, qua Deus vult absolute aliquid fieri, & semper fit juxta illud Psalmi 113. *Omnia quæcumque voluit fecit*. Huic voluntati debemus conformari in bonis, & prosperis congaudendo, & in adversis tolerando, ut cum Deus fame, peste, bello, aut alia calamitate nos castigat.

220. *Voluntas signi* est etiam duplex, nempe *præceptiva, & consiliativa*. Præceptiva est, qua Deus aliquid *præcipit*, aut *vetat* per suas leges, & præcepta, & hanc semper implere tenemur. Consiliativa est, qua aliquid consulit v. g. virginitatem, paupertatem spiritus, seu statum perfectionis vitæ : Huic voluntati non tenemur conformari : quia non vult Deus obligare ad id, quod consulit.

221. Inq. Quid petitur in hac petitione? R. Gratia efficax, ut in omnibus faciamus voluntatem Dei, sicut faciunt illam beati. Inq. Cur petimus gratiam efficacem ? R. Quia est in nobis *fomes peccati* repugnans divinæ voluntati, ad quem vincendum indigemus auxiliis divinis ; ad *posse sufficientibus*, ad *agere* · *efficacibus*.

222. Inq. Voluntas nostra debet semper conformari cum voluntate divina ? R. Non semper in *volito materiali*, semper tamen in *volito formali* voluntatis beneplaciti, & permissivæ. *Volitum formale* est ratio, qua Deus vult aliquid fieri, quæ semper est bona, & honesta. Ideo debemus ab ea non discordare. *Volitum materiale* est id, quod fit, aut accidit, ut infirmitas, mors, & quælibet adversitas, quam possumus desiderare, ut non eveniat. Imo Deus ipse vult, ut nos ab ea moderate fugiamus, defendamus, & petamus liberari, orando pro salute nostra, & aliorum. Verum adversitates, quas vitare non possumus, debemus humiliter tolerare, dicendo *fiat voluntas tua*.

223. Voluntati permissivæ Dei, qua peccata permittit, non debemus conformari, quia nec ipse vult peccata. Unde nec in damnatione propria, nec aliena possumus nos conformari in *volito materiali*. Hoc est, in desperatione, blasfemiis, & peccatis damnatorum.

224. Inq. Quid facere, aut dicere deberet ille, cui fieret revelatio propriæ damnationis ? R. Deberet humiliter dicere: *Domine, dummodo te nusquam offendam, projice me, quo volueris. Fateor me non cœlum, sed infernum mereri, ideo dummodo a tuo amore, & gratia non separer, fiat voluntas tua. Si sum ex numero reproborum, etiam in inferno volo te adorare, laudare, & amare in æternum*. His

& ſimilibus actibus debet repelli inimicus, qui ſæpe tentat ſpiritu puſillanimitatis, diffidentiæ, & desperationis.

225. Inq. Quæ est quarta petitio? R. *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie.* Inq. Quid poscimus in hac petitione? R. Quod det nobis Deus sustentationem convenientem corpori, & etiam ſpiritualem gratiæ, & sacramentorum animæ. Inq. Quotuplex est hic panis? R. Triplex, nempe *naturalis* in quo intelligitur congrua sustentatio necessaria ad vitam, & declaratur nomine panis, quia panis inter omnia est magis necessarius ad vivendum. *Spiritualis*, sub quo intelliguntur virtutes, doctrina evangelica, & gratia. *Sacramentalis*, sub qua intelliguntur sacramenta, & præcipue Eucharistia, quæ vere est panis supersubstantialis. Hos tres panes poscimus in hac petitione, quia omnibus indigemus.

226. Inq. Cur hunc panem dicimus *noſtrum*? R. Quia Deus est adeo liberalis, quod illum gratis dat nobis tamquam nostrum. Vel quia non debemus accipere alienum, sed quem Deus unicuique tribuit. Non dicimus *meum*, quia *meum*, & *tuum* est verbum frigidum, & charitas omnia bona vult omnibus, & non uni soli. Inq. Cur dicimus *da nobis*? R. Ad fatendum non deberi nobis quantumvis laboremus, sed dari gratis.

227. Inq. Cur addimus *hodie*? R. *Primo*, quia vult Deus frequenter nos orare, ab eoque necessaria quotidie postulare. *Secundo*, ut sciamus omni die, imo omni momento aliquo Dei sustentaculo nos egere. *Tertio*, ne simus nimis soliciti de die crastino. Nimia enim solicitudo distrahit mentem ab oratione, & a rebus divinis. Verum non reprobatur in superioribus, & patribus familias prudens cura, & diligentia circa rem familiarem: dummodo sit absque anxietate, & perturbatione.

228. Inq. Quæ est quinta petitio? R. *Et dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.* Inq. Quid poscitur in hac petitione? R. Quod dimittat nobis Deus peccata nostra, & eorum reatum culpæ, & pœnæ, sicut nos dimittimus illis, qui nobis injuriam, aut malum fecerunt. Nam peccata sunt summum debitum ob summam offensam Deo irrogatam, quæ ideo est moraliter infinita. Unde peccator Dæmoni, morti, & inferno debet animam, Deo autem debet infinitas animas, si haberet, & infinitas mortes, & gehennas, si posset eas pati.

229. Inq. Petimus dimitti nobis debita charitatis, religionis, aut aliarum virtutum? R. Minime: quia potius in tertia petitione oramus concedi nobis auxilia ad ea implenda, & solvenda. Petimus vero etiam in ista dimitti nobis defectus circa dictarum virtutum exercitium commissos.

230. Inq. Justi debent hoc ipsum petere? R. Utique 1. Quia nemo scit, an sit dignus amore, aut odio. Vel an sit in gratia, aut peccato. 2. Quia septies in die cadit justus. 3. Quia debet quisque dicere. *Amplius lava me ab iniquitate mea.* 4. Pro peccatis aliorum: qua ratione non petimus dimitti *peccata mea, sed noſtra.*

231. Inq. In quo differt hic ly *noſtra* a ly *noſtrum* posito in quarta petitione? R. In eo quod ibi panis dicitur *noſter*: quia datur nobis a Deo: hic autem debita sunt vere *noſtra*: quia non a Deo, sed a nobis, & a nostra malitia prodeunt peccata juxta illud Oseæ 13. *Perditio tua Iſrael.* Hoc est *perditio tua Iſrael ex te.* Ut legitur in D. Thom. 1. *p. q.* 23. *a.* 3.

232. *Dices.* Hæc petitio debet esse prima, quia prius est dimitti peccatum, quam sanctificare Deum, sicut prius est recedere a malo, quam facere bonum. R. Has petitiones esse positas *ordine intentionis, non ordine executionis.* Sanctificatio autem Dei est primum in intentione. Ideo ponitur prima, & reliquæ divina ordinatione. Dimissio peccati, & recedere a malo est primum in executione, sed posterius in intentione. Igitur hæ petitiones optime sunt positæ ordine intentionis; sed ordine executionis incipi debet ab hac quinta, & progredi usque ad primam. Ita ut dimissis peccatis reficiamur pabulo salutari ad faciendam voluntatem Dei, ut sic regnet in nobis pacifice, ac tandem sanctificetur in omnibus ejus nomen.

233. Inq. Quid denotat ly *ſicut*? R. Non denotat similitudinem æqualitatis, sed proportionis; nos enim pauca, & remis-

misse dimittimus respectu Dei, qui dimittit nobis plura, & perfecte. Denotat conditionem, seu quodam pactum. Unde si dimittis, dimittetur tibi, si non dimittis, nec tibi dimittetur.

234. Inq.2.Si hoc ita est, quomodo dicunt hanc orationem, qui dimittere nolunt? R. Nomine Ecclesiæ, ut sicut Ecclesia, & justi, qui sunt in ea, dimittunt, ita eis dimittatur a Deo. Vel etiam intelligendo, sicut ipsi debent dimittere, ita dimittatur eis: postulando auxilia ad mutandam voluntatem, ut dimittant etiam ipsi suis debitoribus.

235. Inq. Quæ debita debemus nos dimittere? R. Debita injuriæ, aut offensæ, non debita justitiæ, nec vindictæ publicæ authoritate judicis infligendæ. Omnis offensus tenetur remittere offensam ex corde, nam si non remittit ex corde, nec pater cœlestis dimittet ei. Dimittere ex corde offensam est amare offensorem, nullum odium habendo erga illum, ad hoc obligat præceptum charitatis, & hoc requiritur tamquam conditio; ut dimittantur nobis delicta nostra. Dimittere autem etiam omnem satisfactionem, & vindictam publicam est consilii, & perfectionis, non præcepti.

236. Notat hic S. THERESIA, quod non dicimus,dimitte nobis debita nostra, quia multum jejunamus, maceramus corpora nostra, aut te diligimus; sed quia dimittimus injurias nobis illatas, quia magister cælestis sciens nostram indolem vitiatam ad eas non remittendum, hanc causalem omnibus prætulit.

237. Inq. Quæ est sexta petitio? R. *Et ne nos inducas in tentationem.* Inq. Quid in ea petimus? R. Quod Deus det nobis auxilia ad vincendam tentationem, & non permittat nos consentire, aut cadere in tentatione. Inq. Quid, & quotuplex est tentatio? R. Tentatio *est suggestio, seu impulsus interior, vel exterior ad operandum.* Est duplex, nempe ad malum, vel ad bonum. Prima dicitur *tentatio deceptionis*, secunda *probationis.*

238. Inq. Diabolus est auctor omnis malæ tentationis? R. Non; plures enim procedunt a propria concupiscentia, & a mundo, hoc est ab hominibus mundanis. Potest tamen dici, quod est auctor omnis malæ tentationis, quia fuit primus tentator in paradiso, & ex illa prima tentatione, qua vicit Adamum, tamquam ex radice corrupta oriuntur reliquæ.

239. Inq. Deus est auctor tentationis? R. Deus non tentat malos, nam *intentator malorum est, ipse autem neminem tentat* (ad malum) ait Jacobus cap. 1. tentat vero Deus bonos, ut fiant meliores, sicut tentavit Abraham ad probandam ejus obedientiam, & Tobiam ut probaret ejus patientiam. Permittit etiam nos tentari suggestionibus Diaboli, non quantum vellet, sic enim, væ nobis! Sed quantum Deus ei permittit,ut patet *cap.* 1. Job,quem ut tentaret semel, & iterum, facultatem petivit a Deo.

240. Inq. Quid debemus agere, dum sumus tentati? R. Orare fervide, & recitare hanc petitionem. Muniri signo crucis, & actibus oppositis tentationi: ac etiam meditatione Passionis Christi, & memorare novissima: repetere ex corde nomina *Jesu, & Mariæ*: invocare Angelum custodem, est enim peculiaris noster patronus, & protector. Unde implicite monemur in hac petitione de nostra fragilitate, ut fugiamus tentationes, & earum occasiones, quia licet verum sit,quod tentatione justi probantur; ordinarie tamen tutius est tentationes fugere, & maxime eas, quæ aliciunt.

241. Inq. Quæ est septima petitio? R. *Sed libera nos a malo.* Hoc est ab omni peccato, aut ab omni malo spirituali, & virtutis impedimento. Vel petimus liberari ab omnibus malis hujus vitæ, & transferamur ad illud bonum, ubi nullum patiemur malum. Ita S. August. *ep.* 121. Ita etiam explicat hanc petitionem S. THERESIA cap.ult. viæ perfectionis, ubi mire exponit totam orationem dominicam, doctrina vere cælesti.

242. Inq. Cur non petimus liberari a malis corporalibus? R. Quia hoc non est fundatum in perfecta charitate; si quidem mala corporalia sæpe augent bona spiritualia. Ideo non petimus ab illis liberari; petimus tamen implicite auxilia ad ea tolleranda.

243. Inq. Cur in hac oratione non petuntur opes, honores, dignitates, aut bona temporalia? R. Triplici ex causa: *Prima*, quia hæc oratio est compendium Evangelii; Magister autem Evangelii

verbo, & exemplo docuit nos despicere opes, honores, dignitates, & similia. *Secunda*, quia solum debemus petere temporalia, quæ nos conducant ad cęlestia, & hæc petuntur nomine panis in quarta petitione. *Tertia*, quia si ex corde quærimus regnum Dei, & justitiam ejus, cętera omnia adjicientur nobis.

244. *Amen* est vox hebrea, quæ numquam fuit mutata nec a Græcis, nec a Latinis. In orationibus significat *fiat*; in mysteriis autem *verum est*, vel *ita est*.

245. Inq. Cur in Missa ministro respondente clara voce *sed libera nos á malo*, Sacerdos secreto subdit *Amen*? R. Ad significandum nos latere, an exaudiamur. Vult enim Deus nos de hoc incertos esse, ne torpeamus. Ita Gavant *de rubr. part.* 2. *tit.* 10. Dicamus ergo hanc sanctissimam orationem ita fervide, devote, & reverenter, ut a patre exaudiri mereamur per Jesum Christum Dominum nostrum, qui illam nos docere dignatus est, & cui cum eodem Patre, & Spiritu S. sit honor, & gloria in sęcula sempiterna. Amen.

CAPUT VI.

Ave Maria.

246. Inq. Cur post *Pater noster* fere semper dicitur *Ave Maria*? R. Ex duplici causa: *Prima*, ut nobis concedatur, quod in *Pater noster* postulamus: est enim Maria potentior Advocata præ omnibus sanctis cum Deo, utpote incomparabiliter plus omnibus dilecta, sicut ergo in mundo dato memoriali Regi commendamus negotium validiori cum Rege, ut illud bene absolvat, ita pariter in presenti. Nam *Pater noster* est quodam memoriale a nobis Deo exhibitum, ad ejus optatum exitum, accedimus illico ad nostram Mediatricem. Quoniam *nihil nos Deus habere voluit, quod per Mariæ manus non transiret, ait S. Bonav. serm. de Nativit. Virg.* Unde patet, quam longe, misereque oberrarit infelix Lutherus, qui alio valde diverso *serm. de Natali Virg.* ausus fuit dicere: *se non pluris estimare preces B. Mariæ, quam cujuslibet e populo, propterea quod omnes simus æque justi, & sancti.* O insane! Num Islebiæ mater judicis non valet apud filium suum plusquam quilibet de populo? Igitur mater Christi judicis nostri sine dubio valebit apud ipsum plusquam quilibet e populo, adhuc dato errore tuo, quod omnes simus æque justi. Unde autem eruitur hoc commentum? Non sane ex sacra pagina, non ex Conciliis, nec sanctis Patribus, aut vera theologia, omnia enim docent, quod justi differunt in sanctitate sicut stellæ in claritate. Verum beatissima Virgo Maria sic refulget in sanctitate, ut superet omnes simul Angelos, & sanctos in claritate, & sanctitate. Ergo valet præ omnibus ejus invocatio, & intercessio; & hęc est prima ratio eam salutandi post ejus charissimum filium.

247. Secunda, quia *Ave Maria* est oratio omnibus aliis excellentior post *Pater noster*. Continet enim præ aliis majores laudes, & prerrogativas, quę dici valent de beatissima Virgine. Ideoque est ei jucundissima. Est etiam antiquior omnibus, atque ab ipso Deo edocta.

248. Inq. Quot partes habet? R. Tres. Primam protulit Archangelus Gabriel, dum eam ex parte Dei salutavit dicens. *Ave gratia plena, Dominus tecum: benedicta tu in mulieribus.* Secundam dixit Elisabeth inspirata a Spiritu sancto, repetendo ultima verba Angeli, & addendo: *& benedictus fructus ventris tui.* Tertiam addidit in Concilio Ephesino Ecclesia instructa ab eodem Spiritu S. *Sancta Maria mater Dei ora pro nobis peccatoribus. Amen.* Postea vero ex consuetudine ejusdem Ecclesiæ additum fuit: *Nunc, & in hora mortis nostræ.* Est igitur hæc oratio ab ipso Deo edocta, & tradita nobis per diversa organa Spiritus S. nempe Angeli, Elisabeth, & Ecclesiæ.

249. Inq. Quid vult dicere *Ave*? R. *Salve*, gaude, lætare. Ac si diceret Angelus: tu es inversa Eva, nam prima fuit mater mortis, tu vero mater vitæ, cunctorumque viventium. *Ave* igitur, salve, gaude, & lętare.

Aliqui putant, quod *Ave* non significat idem, ac *tibi deprecor salutem, & pacem*; quæ nunc SS. Virgini in cęlis regnanti non congrue adaptari videntur; cum jam salute, & pace fruatur; sed solum denotare, ajunt, idem, ac si diceremus, quod *sancta, læta, hilaris, felix, bea-*

beata in Dei gratia, & glosia summe sit. Fateor me vix capere, aut invenire diversitatem. Possumus enim manifestare beatissimæ Virgini gaudium nostrum de sua salute, æterna pace, qua fruitur, sicut de sua gratia, & gloria, imo possumus devote desiderare, quod in hypothesi possibili frueretur majori ac meliori pace, salute, hilaritate, gratia, & gloria. Gaudeamus igitur de summa pace, felicitate, gratia, & gloria dilectissimæ matris nostræ. Et optando illi plus gloriæ, si esset possibile, dicamus tenero corde, & filiali: *Ave.* Inq. Quis addidit *Maria*? R. Ecclesia, ut dulcedine hujus sanctissimi nominis solatio, & fiducia repleamur. Inq. Quid significat *Maria*? R. *Dominam*, ipsa enim est dulcissima Domina, Regina, & Imperatrix nostra amabilissima. Interpretatur etiam *Maria* stella maris. 1. Quia in hoc mari procelloso mundi ducit nos ad portum salutis æternæ. 2. Quia in Passione filii fuit plena amaritudine sicut mare. 3. Quia est immensa pelagus gratiarum, sicut enim omnia flumina intrant in mare, ita omnes gratiæ intrarunt in *Mariam.*

Hinc merito salutatur ab Angelo: *gratia plena*: idest plena omnibus virtutibus, donis, & gratiis super omnes sanctos, & Angelos ornata, & repleta. Nam ut inquit S. Hieron. de Assumpt. *Bene plena, quia cæteris per partes præstatur: Mariæ vero se tota infundit plenitudo gratiæ.*

250. *Dices*: *Act.* 6. dicitur de S. Stephano, quod erat *plenus gratia*, & de Elisabeth, & aliis sanctis similia habentur in sacra pagina, ergo hoc non est singularis prærogativa Mariæ. R. neg. cons. Triplex plenitudo distinguenda est, nempe Christi, Mariæ, & sanctorum. Plena sunt aqua fons, fluvius, & rivuli. aut diversa vasa juxta eorum capacitatem. Plenitudo Christi est instar fontis, de cujus plenitudine omnes accepimus. Plenitudo sanctorum est sicut rivulorum. At plenitudo Mariæ est plenitudo superefluens in omnes sanctos, & super omnes sanctos. Unde ipsa sola habuit plus gratiæ, quam omnes sancti, & Angeli simul sumpti.

251. Quid denotat *Dominus tecum*? R. Quod erat jucundum habitaculum SS. Trinitatis. Si enim tota Trinitas habitat in anima justi per gratiam, quanto jucundius habitabat in anima Mariæ? Hæc enim est verum tabernaculum Moysis, vera arca sanctificationis, verum templum Salomonis. Et si Dominus erat cum Gedeone, cui primo dictum est *Dominus tecum. Judic.* 6. Quanto amplius erat cum Maria? Alii intelligunt *Dominus tecum*, id est, erit per conceptionem, & incarnationem Verbi divini. Ita D. Thom. 3. *par. q.* 30. *art.* 4.

252. *Benedicta tu in mulieribus*: Idem præconium datum fuit Jahel, quæ occidit Sisaram, & Judith, quæ Holofernem obtruncavit. *Judic.* 5. *& Judith.* 13. Sed longe excellentius, ac verius, hoc præconium datur ab Angelo Mariæ, quæ dictas fœminas, cæterasque virgines, & matronas mille gratiis, privilegiis, & benedictionibus incomparabiliter superavit. Ipsa enim vere contrivit caput tartarei Holofernis. Nec primam similem visa est, nec habere sequentem, gaudia matris habens cum virginitatis honore.

253. Benedictio competit fœminis, vel ex virginitate Deo sacrata, vel ex prole in matrimonio habita. Utraque autem benedictio excellentissime convenit Mariæ, quæ virgo virginum est, simulque mirabilis mater Dei. Unde Elisabeth tantæ dignitatis, & benedictionis per revelationem cognitæ in stuporem rapta repetendo verba Angeli exclamavit, & dixit: *Benedicta tu inter mulieres.*

254. *Et benedictus fructus ventris*: *Iv* & est causale, ac si diceret: inde tu maxime benedicta, quia fructus ventris tui est benedictus per essentiam, & fons omnium benedictionum. Inde tu vere benedicta inter omnes mulieres, quia Deus simul, & homo est fructus ventris tui, juxta promissionem David factam *Psal.* 131. *De fructu ventris tui ponam super sedem tuam.* Dicitur fructus ad denotandum, quod fuit genitus ex substantia virginis, sicut ex substantia arboris producitur fructus.

255. Additum est ab Ecclesia *Jesus* ad assignandum hunc divinum fructum, & ad solatium fidelium, qui invocatione hujus dulcissimi nominis recreantur, & contra hostes, & tentationes roborantur.

256. *Sancta Maria.* Inq. Quanta sanctitate floruit Virgo benedicta? R. Tanta, quan-

quantam decebat matrem Dei. Aspice maternitatem, & metire, si vales, sanctitatem. Maternitas Dei est quasi infinita, ergo quasi infinita est sanctitas Virginis. Non est infinita, quia ad infinitum non adest capacitas in creatura; sed est prope infinita, ita ut superest sola sanctitas Virginis sanctitatem omnium hominum simul & Angelorum. *Humanitas Christi ex hoc quod est unita Deo, & beatitudo creata ex hoc quod est fruitio Dei, & Beata Virgo ex hoc quod est mater Dei, habent quandam dignitatem infinitam*; ait D. Thom. 1. *p. q.* 25. *a.* 6. *ad* 4.

257. Inq. Cur dicimus *mater Dei*? R. *Primo*, quia ita vere, & realiter est mater Dei, sicut aliæ mulieres sunt matres suorum filiorum. *Secundo*, quia sic merito fuit proclamata in Concilio Ephesino contra Nestorium, qui impie dicebat Mariam *Christiparam*, non *Deiparam*. *Dices*: Quomodo Maria fuit mater Dei, cum non produxerit Deitatem? R. Neque aliæ matres producunt animam, & tamen sunt vere matres, quia ministrant materiam, ex qua generantur earum filii; ita ergo, quia beata Virgo vere concepit filium Dei ministrando materiam in ejus incarnatione, & vere eum peperit, vere dicitur mater Dei. Nec refert instare, ergo erit mater patris, quia pater est Deus. Respondetur enim, quod nomen *Deus* non semper sumitur pro tribus personis, sed quandoque pro una sola. Unde cum dicitur, quod beata Virgo est mater Dei, nomen Deus supponit pro sola persona filii incarnata. D. Thom. 3. *p. q.* 31. *art.* 4. *ad* 3.

258. Inq. Quid denotat *ora pro nobis peccatoribus*? R. Ecclesia monet nos his verbis, quod beata Virgo non solum est laudanda, sed etiam invocanda, & imploranda a nobis. Ideo ejus majori laudi, qualis est maternitas Dei, adjungimus opportune *ora pro nobis peccatoribus*: quo rogamus eam, ut apud Deum sit advocata, & interpellatrix nostra. Dicitur *pro nobis*, quia charitas nescit *meum*, & *tuum*; sed facit omnia bona communia.

259. *Peccatoribus*, quo humiliter fatemur nos esse vere peccatores; ideoque indigere auxilio talis advocatæ, ut semper extiterit immunis ab omni labe peccati. Simulque revocamus in ejus memoriam, nos peccatores fuisse occasionem suæ altissimæ dignitatis, & admirabilis maternitatis. Et sicut filius non venit vocare justos, sed peccatores, ita piissima mater præcipue protegat peccatores, & sit misericors mater peccatorum.

260. *Nunc* denotat tempus præsens, & futurum usque ad mortem. Inq. Cur addimus *& in hora mortis nostræ*? R. Quia tunc est majus periculum, tunc enim est pervicatior inimicus tamquam in ultima lucta, & tunc decernetur nostra causa pro tota æternitate. Verum si adsit Maria, secura est nostra victoria. *Amen*, id est, *fiat*.

261. Inq. Cur pulsantur campanæ vespere, mane, & meridie ad recitandum *Ave Maria*. R. Ad denotandum nos pluries indigere protectione beatæ Virginis. Item ad recolenda tria præcipue mysteria redemptionis, nempe incarnatio, Passio, & Resurrectio Christi. Nam probabilius Incarnatio peracta fuit vespere, Passio, seu mors post meridiem, & resurrectio mane. Alii putant ita fieri ad adorandum Incarnationis mysterium, de quo non constat certo, an mane, vespere, aut meridie sit peractum. Vide n. 272.

CAPUT VII.

Salve Regina.

262. Hæc est alia oratio celebratissima, recepta, & approbata ab Ecclesia, qua salutamus, & invocamus sanctissimam Dei matrem: presentando ei sua elogia, nostrasque miserias. Inq. Quis illam composuit? R. Habet tres partes, prima a principio usque ad *O clemens*! dicitur composita ab Hermanno contracto monacho Benedictino. Secunda nempe *O clemens*, *ó pia*, *o dulcis virgo Maria*! a S. Bernardo. Tertiam *ora pro nobis*, & addidit Ecclesia. Gregorius IX. illam cani, & recitari in Ecclesia primus ordinavit.

263. *Salve* idem significat ac *Ave*, & est salutatio urbana, festiva, jucunda, & reverentialis, qua denotamus optare nos omnem felicitatem beatissimæ Virgini, vel potius congaudere de ejus summa felicitate. *Regina* merito sic appellatur, est enim mater Christi Regis Regum. Ideo ipsa est Regina hominum, & Angelorum, Regi-

na

na omnium gentium, Regina denique omnium sæculorum. Cæteræ Reginæ cito finiunt ; Regina sęculorum manet in ęternum. Sicut Jesus filius ejus regnabit in domo Jacob in ęternum : ita pariter mater ejus regnabit simul cum filio suo dilectissimo in ęternum.

264. *Mater misericordiæ* : quia ab ipsa prodiit illa misericordia , de qua cecinit David *Psalm.* 47. *Suscepimus Deus misericordiam tuam in medio templi tui.* Item quia omnium miseretur velut mater valde amabilis. *Vita* , quia per ipsam habemus Christum , qui confundens mortem donavit nobis vitam sempiternam. Item quia ipsa curat obtinere nobis gratiam , quæ est animæ vita. *Dulcedo* , quia est fons omnis dulcedinis animabus vere sibi devotis ; & quia omnes solatur, & neminem unquam contristavit.

265. *Spes nostra* : idest , tota fiducia nostra post Deum. Deus enim est objectum primarium nostræ spei ; sed habet Regnum justitiæ , & Regnum misericordiæ ; sibique reservans Regnum justitiæ, transtulit quodam modo Regnum misericordiæ in Mariam , quæ ideo post Deum est spes nostra. Unde plures , qui ob sua scelera damnandi erant in Regno , seu rigore justitię , appellando ad Regnum , & tribunal misericordiæ salvantur per Mariam.

266. *Ad te clamamus exules* , denotat nos implorare auxilium ejus fervido corde , & ore tamquam exules a nostra patria , quæ est cœlum. Simulque patefacimus , & in memoriam revocamus mæstum exilium , quod patimur , velut hæreditarium a primis parentibus. Filii *Evæ*, ita appellamur , ut amplius compatiatur nobis , nostræque fragilitati , ut si ex filiatione primæ Evæ sumus adeo miseri, ex filiatione secundæ simus felices , & beati.

267. Quidam ajunt , nos dici *exules filii* Evæ , non Adami , quia Eva ut pote formata in Paradiso fuit proprie relegata ab eo ; non Adam , qui fuit formatus in campo Damasceno , ad quem fuit expulsus , qui autem mittitur ad suum solum , non reputatur proprie relegatus. Sed hoc plus delicate quam solide dicitur; quoniam Adam vere fuit exiliatus a Paradiso , & exul ab eo vixit , de sua culpa seriam agens pœnitentiam *nongentis triginta annis.* Filii ejus plura committimus peccata , & breviorem recusamus pœnitentiam. Væ nobis !

268. *Ad te suspiramus gementes , & flentes* : proponimus his verbis nostram miseram sortem , suspiria , & gemitus ad movendam ejus pietatem pro tantæ afflictionis remedio. *In hac lachrymarum valle*, quia nihil aliud est mundus nisi vallis lachrymarum , & locus exilii , laboris , & planctus.

269. *Eja ergo advocata nostra* ; exposita jam nostra miseria petimus cum fiducia *illos tuos misericordes oculos ad nos converte* , quia idem erit eam aspicere , ac sublevare. De quadam avicula , vocata *Avis Paradisi* , fertur , quod si aspicit infirmum placidis oculis, signum est , quod sanabit. Ita , & plusquam ita , si Maria placide nos aspicit , sani , & salvi erimus.

270. *Et Jesum benedictum fructum ventris tui.* His verbis miscendo elogia precibus postulamus, quod post hanc vitam, quæ est vere exilium , ostendat nobis filium suum Jesum : quia velut vera mater habet quamdam potestatem eum ostendendi. *O clemens ! O pia ! O dulcis Virgo Maria !* sunt tituli æque proprii , ac opportuni ad inclinandam ejus pietatem, ut concedat nobis , quæ petimus.

271. *Ora pro nobis sancta Dei genitrix , ut digni efficiamur promissionibus Christi.* Hęc est aurea corona totius orationis , exponendo etenim ei maximam dignitatem matris Dei poscimus , quod oret pro nobis , ut obtineamus promissiones Christi , id est , quidquid nobis convenit ad salutem , & præcipue gratiam pro hac vita , & pro altera gloriam.

272. Inq. An detur prędceptum proprium recitandi a fidelibus has tres orationes *Pater noster* , *Ave Maria* , & Salve Regina ? R. neg. Quia non invenitur jus positivum præcipiens illas ab omnibus recitari , nec expedit imponere obligationes non satis fundatas. Ex consilio, & devotione omnes recitare illas est valde ęquum , pium, & salutare ; obligatio vero , ubi non est , minime est asserenda. Idemque intelligas , dum pulsatur ad recitandas *Ave Marias* , quia nec tunc est obli-

obligatio *per ſe* eas recitandi, ſed *per accidens* ratione ſcandali poteſt dari culpa in omiſſione, ut ait eximius Doctor *tom. 2. lib. 3. c. 6. n. 11.* Notum ſit omnibus Bened. XIII. 14. Septembris anno 1724. concesisse indulgentiam centum dierum quolibet die lucrandam a recitantibus flexis genibus (extra tempus paſchale, Sabbatis, & Dominicis totius anni) ter ſalutationem Angelicam cum antifona *Angelus Domini*, &c. ad pulsum campanæ, qui fit mane, meridie, aut veſpere, & in ſuper indulgentiam plenariam ſingulis menſibus ab eis lucrandam, die quo communione ſacra refecti fuerint. Merati in Gabant. tom. 2. ſect. 5. cap. 2. in fine. Benedict. XIV. Inſt. 61. num. 1.

Tertia pars doctrinæ Chriſtianæ docet *operanda*, quarta tradit *recipienda*; ſed de his in ſuis tractatibus actum eſt ſatis. Alia, quæ a quibusdam adjiciuntur, facilioris ſunt negotii, ideo ea miſſa faciendo finem imponimus huic operi, quod utinam cedat ad majorem gloriam Dei Unius, & Trini, beatiſſimæ Genitricis Domini noſtri Jeſu Chriſti, ac ſeraphicæ virginis ſanctæ matris Thereſiæ, necnon ad juventutis aliquem profectum, & utilitatem. Omnia autem in eo ſcripta iterum, atque iterum correctioni ſanctę Romanæ Eccleſiæ, ſapientiorumque judicio humiliter ſubmitto.

FINIS TOM. II.

INDEX

INDEX

RERUM, ET VERBORUM TOMI SECUNDI.

Numerus primus indicat paginam. Secundus numerum marginalem.

A

ABbates quasi Episcopali jurisdictione gaudentes sunt ordinarii pœnitentiæ ministri in suis ditionibus. 121. 233. Gaudent facultate Episcopis concessa in cap. *Liceat Episcopis.* 153 375. Abbates mitrati valent conferre propriis subditis tonsuram, & quatuor ordines minores. 189. 22. Abbatiæ sunt beneficia majora. 221. 3. Dicitur etiam Abbatia beneficium duplex. 4. Abbas in Ecclesia sibi pleno jure subjecta potest instituere præsentatum ad beneficia, sicut Episcopus. 232. 62. Potest dispensare licite cum causa in denuntiationibus ad matrimonium. 322. 283.

Abbatissæ, seu Priorissæ possunt declarare, quando moniales teneantur, vel non ad jejunium. 354. 345. Quædam notatu digna de Abbatissa regali monasterii Burgensis, vulgo *Huelgas.* 368. 16. & 17. Præcepta posita a Priorissis, & Abbatissis sunt solum politica, & obligant subditas juxta gravitatem materiæ. Ibi. Sub pœna excommunicationis, Pontifici reservata, ipso facto incurrenda prohibentur Abbatissę, seu Priorissæ admittere intra clausuram personas extraneas cujusque sexus, & ętatis. 421. 62.

Abraham, & alii Patriarchæ antiqui usi fuerunt polygamia ex Dei dispensatione. 290. 112. Cur Limbus Patrum dicatur sinus Abrahæ, & non alterius Patriarchæ. 510. 46.

Abel fuit filius Adæ sine avo. 307. 203. Primum argumentum gratitudinis fulget in Abel, qui ex primogenitis gregum, & ex fructibus terræ primitias obtulit Deo. 364. 192. Cur Deus respexit ad munera Abel, potius quam ad Cain. ibi.

Ablutio exterior est materia proxima baptismi. 18. 12. Non requiritur triplex ablutio. ibi: Quanta aqua sufficiat: ibi. Quæ pars corporis ablui debeat. 13. Quid si solum pes, aut manus ablui valeat. ibi. Quid de infante intra uterum. 18. 14.

Absalon, & Cham fuerunt suis parentibus ingratissimi filii. 419. 51.

Absolutio potest dari sub conditione, quãdo Confessarius dubitat de ejus prolatione. 6. 27. Etiam dum anceps est de vero dolore pueri, præsertim si adest materia gravis. ibi. Nullum concilium, aut Rituale damnat absolutionem ex causa conditionalem. 28. Quædam conditiones nimis generales reprobantur pro conferenda absolutione. 29. Nequit dari scripto, aut nutibus. 111. 179. Cætera de absolutione vide num. seqq. usque ad 195.

Absolutus virtute Bullæ, jubilęi, aut alterius facultatis manet absolutus a casibus & censuris reservatis etiam oblitis. 170. 52. Idem est de absolutione a Superiori collata. ibi. Quid possit absolvere Sacerdos simplex in articulo mortis. 197. 65. Vi Bullæ Cruciatæ absolvi valet peccatum occultum simonię. 268. 129. Absolutionis non est capax ignorans mysteria fidei. 491. 140.

Abstinentia requisita pro sumenda Eucharistia qualis. 39. 53. & seq. Aqua hora servanda sit. 40. 58. Abstinentia ab

ab omni cibo, & potu est jejunium naturale. 339. 63. Quid prohibeatur nomine carnis in diebus abstinentiæ. 340. 71. Christiani orientales observant in quadragesima abstinentiam a carnibus etiam in articulo mortis. 341. 74.

Accessorium sequitur principale, sed non econtra. 395. 133.

Accessus in resignatione beneficii quid sit. 266. 115. est simoniacus. ibi. Accessus ad alloquendum cum monialibus prohibitus a jure canonico omnibus. 423. 67. Strictius regularibus a Xisto V. & a sacr. Congr. ibi. In Hispania non est in usu talis lex. ibi. 68.

Accolitatus quid. 194. 53. Materia, forma, & munia Accolliti. ibi. Quando Christus Accolitatum instituerit. ibi.

Actio omnis, naturalis honesta justi est supernaturalis modaliter. 78. 10. Quæ actiones sint incompatibiles cum atentione requisita ad recitandum. 205. 21.

Actus externus completus in sua linea requiritur pro censura incurrenda. 373. 43. Ex iteratione actus prohibiti iteratur incursio censuræ. 376, 54.

Accusator. Quando fiat irregularis in causa sanguinis. 405. 47. & seq.

Adam inter, & Evam non fuit consanguinitas. 305. 197. Tamen Christus vere, & mirifice est consanguineus beatissimæ Virginis, quia vere, & mirifice ex ejus purissimo sanguine conceptus fuit. ibi. Eodem die quo Adam fuit formatus, comedit de pomo vetito, peccavit, & a Paradiso fuit expulsus, fuit mortuus, & crucifixus Christus. 25. Martii 510. 44. Quia peccavit Adam, mansit spoliatus supernaturalibus, & sanciatus in naturalibus. 525. 144. Peccavit inordinato appetitu scientiæ. 528. 168. Vixit nongentis triginta annis. 541. 267.

Adoptio quid sit. 307. 206. Est duplex, perfecta, & imperfecta. 206. & ex utraque sive perfecta, sive imperfecta oritur triplex species cognationis. 208. & seq.

Adulterium cum pacto nubendi est tertium crimen dirimens matrimonium. 309. 215. Mulier habens votum castitatis post adulterium mariti tenetur observare votum. 442. 6. Nequit maritus occidere uxorem in adulterio deprehensam. 464. 24. Semper ac datur accessus ad alienam, adest adulterium, nec maritus potest cedere juri suo. 488. 129.

Affinitas quid sit. 313. 241. Quo jure affinitas dirimat matrimonium. 242. Ex copula sodomitica nulla oritur affinitas ibi. Ex copula illicita in nullo gradu dirimit matrimonium jure naturæ. ibi.

Alba est vestis sacra, denotat munditiem, & interiorem albedinem. 64. 72.

Albertus magnus cum Alexandro de Ales, & alii præclari Theologi invexerunt in scholas vocem attritionis. 77. 8.

Albigenses putarunt nullum esse sacramentum, a ministro in lethali confectum. 9. 38. Negabant indulgentias, & per eas juvari posse animas purgatorii, 162. 16.

Alex. VI. Dicunt concessisse primum Hispanis Bullam compositionis. 174. 66.

Alex. VII. Severe prohibuit taxari aliqua censura, nota, aut injuria defendentes quamlibet sententiam circa attritionem necessariam pro sacramento pœnitentiæ. 86. 57.

Alienatio, quid in jure dispositum sit circa alienationem bonorum Ecclesiæ, vel monasterii. 425. 75. Quid de Prælatis, Episcopis, & Abbatibus, & quæ sint pœnæ, in quibus prædicti incurrunt per alienationem rerum mobilium, vel immobilium prætiosarum, quæ, servando, servari possunt absque causa, & legittima solemnitate. ibi. Quæ sint bona, quæ in extravaganti *Ambitiosæ* Pauli II. prohibentur alienari. 76. Solemnitas requisita pro alienatione rerum Ecclesiæ, vel monasterii consistit in quinque conditionibus, quarum aliqua deficiente, nulla est alienatio. 78. Dantur quatuor causæ pro licita alienatione prædictarum rerum. 79.

Allocutio, quo jure sit prohibita cum monialibus. 423. 67. & seqq.

Altare, quid nomine altaris intelligatur, & quotuplex sit. 62. 63. cætera de altaribus num. seqq. usque ad 74.

Amictus vestis sacra quid denotet. 64. 72.

Amor initialis Dei non requiritur præcise in adulto pro baptismo recipiendo. 23. 32. Melius esset utique, quod baptizandus, & omnes haberemus amorem Dei perfectissimum; sed aliud est præcepti, aliud est consilii, ibid.

Amor Dei purissimus, licet sit optandus, non

non requiritum ad ſacram communionem, 49. 99.

Amor Dei propter ſe; & amor Dei, ut boni nobis, 88. 69. Amor initialis aſſertus a D. Thom. inclusus in ſpe, & requiſitus pro ſuſcipiendo ſacramento pœnitentiæ, 70. Juxta Angelicum datur in pœnitente motus amoris, qui non eſt charitatis, ibi. Quid dicendum de amore affectivo, & effectivo. 72. & ſeq. ſententia negans neceſſitatem amoris initialis non eſt comprehenſa in propoſitione prima ab Inocentio XI. damnata, 90. 75. Benedict. XIV. aſſerit, nihil eſſe a ſede apoſtolica deciſſum de hac quæſtione, liberumque cuilibet eſſe de ea docere partem, quam maluerit. Ibi. Omnis Confeſſarius in praxi ſuadet, & ſuadere debet pœnitentibus, non amorem initialem, ſed fervidum, & perfectum, nec attritionem utcumque, ſed perfectam contritionem. 77.

Anabaptiſtæ aſſerebant pertinaciter poſſe, & debere iterari baptiſmum 401. 20.

Anachoritæ antiqui excuſati erant ab auditione Miſſæ diebus feſtis ex continua divinorum meditatione. 329. 6.

Anathema ſit: An hæc verba contineant cenſuram latæ ſententiæ, aut ferendæ 367. 11.

Angelus non eſt miniſter Ordinarius ſacramentorum. 7. 30. Potest tamen eſſe extraordinarius ex ſpeciali Dei commiſſione. ibi. Angelus ſua natura eſt inflexibilis, & incapax pœnitentiæ, 76. 2. In Angelis bonis eſt charitas ſine contritione, 78. 11. Aſſerere primum Angelum cæteros creaſſe eſt hæreticum 508. 29. Chriſtus etiam ut homo eſt caput Angelorum 512. 59. In principio mundi creavit Deus Angelos. 525. 146. Datur unicuique homini Angelus cuſtos ab ortu nativitatis ſuæ, 147. ejus devotio non ſolum eſt valde utilis, ſed quodam modo ex juſtitia, ibi. Non ſunt omnes Angeli æquales in natura & gratia. 148. Angeli Superiores ſua locutione illuminant inferiores, ſed non e contra, ibi. Angeli non habent corpus, ſed ſunt ſpiritus incorruptibiles, & pure intellectuales. 149. In triplici inſtanti peractum fuit negotium Angelorum. 150. Angeli boni aſſistent cum judice ut teſtes, non ut conjudices. 532. 200. Angeli tam boni, quam mali judicabuntur, non judicio diſcuſſionis, ſed approbationis, aut reprobationis. ibi.

Angustia loci eſt cauſa pro diſpenſando matrimonii impedimento. 324. 294. Regulariter adeſt, quando locus non excedit trecenta focolaria. Ibi. Quid, ſi in loco adſint octo nubiles puelæ, ſed aliæ nollunt ſponſum, nec iſte reliquas. Ibi.

Animæ purgatorii nihil poſſunt facere pro ſe. 163. 18. An anima, cui applicatur indulgentia plenaria, ſtatim tranſeat ad cœlum 19. Pro anima determinata purgatorii potest applicare indulgentiam plenariam ſumens Bullam defunctorum. 168. 43.

Anima infunditur viris trigeſſimo, aut quadrageſſimo die a conceptione; fœminis octogeſſimo plus minus ve 484. 110. Creat nunc Deus animas rationales. 508. 30. Mors Chriſti conſtitit in ſeparatione animæ a corpore 510. 44. Anima, & corpus manſerunt unita Divinitati, ibid. Anima Chriſti deſcendit ad ſinum Habrahæ, ſeu in limbum Patrum. 46. Quando anima Chriſti exivit de limbo, eduxit ſecum alias animas ſanctas. 51. Aſcendit corpore, & anima ad cœlos. 53. Anima gloriosa movet corpus ad nutum. 512. 55. Animæ purgatorii participant comunionem ſanctorum. 515. 81.

Animæ dotes ſunt tres. 526. 155. Anima Chriſti unita fuit corpori unione naturali. 528. 165. Paſſus eſt Chriſtus præter dolores corporis, in anima angores maximos, agoniasque mortales. 529. 176. Anima Chriſti erat gloriosa, & fruebatur viſione beata quoad partem Superiorem. 177.

Annihilatio eſt reductio in nihilum. 34. 27. Subſtantia panis, & vini non annihilatur, ſed convertitur in ſubſtantiam Chriſti in conſecratione. Ibi.

Antiſtes idem eſt, ac ſtans ante alios, ſeu præſidens aliis clericis. 197. 68.

Appellatio, quid ſit, 424. 70. Apud eccleſiaſticos, & regulares debet fieri appellatio coram Judice, qui ſententiam tulit intra decem dies a notificatione ſententiæ, ibid. Cœtera de hoc verbo

num. seqq. usque ad 74.
Apostata, in quo differat a fugitivo, 419. 52. Tres species apostasiæ reperiuntur. Ibi. An religiosus absque licentia recedens a monasterio, animo accedendi ad Superiores, sit apostata, vel fugitivus. 53. Prælati tenentur perquirere solicite apostatas, & fugitivos, ac compellere eos etiam censuris, ut redeant ad religionem. 54. Ipsi autem apostatæ, & fugitivi sunt in statu peccati gravis, quandiu non redeunt, & ipso facto excommunicati. Ibid. Sub pœna excomunicationis ipso facto incurrenda vetita est religiosis dimissio temeraria habitus, ut occasio vagandi eis præcludatur, 421. 61.
Apostolus. Apostoli ante Christi passionem fuerunt baptizati. 17. 6. Numquam baptizarunt solum in nomine Christi, licet oppositum improbabile non sit, 20. 18.
Aqua naturalis est materia remota baptismi. 18 10. Error fuit Lutheri, quod omnis liquor aptus ad balneum est materia baptismi. Ibi.
Aqua consecrata, aut benedicta esa baptismi materia licita. 11. Quæ sit materia dubia. Ibid. Aqua, quæ fluxit ex latere Christi, potuit esse materia baptismi. Ibid. Fuit vera aqua. Ibi. Quanta aqua sufficiat pro baptismo, quando nan adest major copia. 12. Si possit introduci aqua, ut infantem in utero matris tangat, debet in casu urgenti baptizari sub conditione. 18. 14.
Aqua est miscenda vino consecrando ex præcepto Ecclesiastico propter quatuor 30. 8. Debet misceri in ipso altari incæpto sacrificio. Ibid. Debet esse modica, ut cito convertatur in vinum. Ibid. Si non est permixta ante consecrationem omittenda est. 9. Quando solo vino debeat perfici sacrificium. Ibi. Potest excomunicatus uti aqua benedicta, ad reverendum eam, non tamen ad percipiendum fructum ab ejus benedicne. 383. 90.
Artaxerxes Rex gentilis prohibuit imponere vectigal, & tributum Sacerdotibus, & aliis ministris domus Dei. 200. 85.
Aristoteles, quid fecerit cum Platone. 419. 51.
Arnaldus negavit auxilia sufficientia. 14. 67.
Articulus mortis variat casum, 179. 17. Recipiens in ea sacramentum pœnitentiæ cum attritione tenetur ad contritionem. Ibi.
Articulus, & periculum mortis, licet vera differant, pro absolutione a peccatis idem reputantur. 119. 214.
Articulus fidei quid, 518. 102. Sunt quatuordecim. Ibi. Variatur a quibusdam modus eos numerandi. 103. Ad quid sint instituti. 519. 105. Qui deficit in uno articulo, deficit in omnibus, ibi.
S. Athanasius, fertur, quod puer baptizabat joco alios pueros. 7. 33. Non conferabat verum baptismum. Ibid. Romæ composuit, vel declaravit simbolum fidei. 506. 17. Concinnavit illud per modum doctrinæ, 18. Ad refutandas hæreses successive insurgentes illud tradidit. 507. 22.
Attentio, quid, & quotuplex sit. 204. 17. Attentio interior requiritur ad divinum officium persolvendum. 18. Datur præceptum ecclesiasticum recitandi, seu canendi officium divinum cum attentione interiori, & exteriori. 19. Quæ distratio impediat adimpectionem hujus præcepti. 205. 20. Attentio virtualis sufficit pro implendo præcepto. 21. Surdi recitantes in choro, & attendentes pro posibili adimplent præceptum, si saltem in confuso audiant alteram partem. 23.
Attritio supernaturalis est necesaria in adultis, ut licite recipiant sacramenta mortuorum. 10 45. Attritio existimata contritione est attritio, quæ bona fide reputatur contritio. 46. Quid sit attritio. 77. 8. Ad eam eliciendam sufficiat auxilium supernaturale. Ibi. Differt a contritione in principio, motivo, effectu. 9. Deus, ut judex, non pœna, est motivum principale attritionis. Ibi. Attritio potest esse naturalis entitative, & supernaturalis modaliter, & terminative. 10. Attritio naturalis honesta non sufficit pro recipiendo pœnitentiæ sacramento 84. 43. sufficit attritio supernaturalis sine amore initiali. 87. 61. Vera attritio excludit voluntatem peccandi. Ibi. Disponit proxime ad gratiam intra sacramentum. 62. Hæretici dicebant attritionem ex metu gehemnæ esse malam, quia includebat voluntatem pec-

peccandi. 63. Juxta Alexandr. VII. datur attritio, quæ concipitur ex metu gehennæ EXCLUDENS VOLUNTATEM PECCANDI. 64. Si attritio solum intensione distingueretur a contritione, esset contritio. 88. 72. Si pœnitentes accederent ad confessionem cum vera attritione ex metu strictissimi judicii, & inferni, non tam cito redirent ad vomitum. 76.

Ave Maria, explicatur tota hæc oratio, cum ipsa salutatione Angelica. 538. 246. & seqq.

Avis Paradisi. De ea fertur, quod si aspicit benigne infirmum, sanabitur. 241. 269. Quia denotet. ibi.

Aureola, quid sit. 527. 158. Datur in cœlo Martyribus, Doctoribus, & Virginibus. ibi.

Auxilium. Massilienses asserebant hominem posse se disponere viribus naturæ ad primum auxilium supernaturale. 14. 66. Id ipsum adjebant Semipelagiani. Ibid. Per auxilia supernaturalia disponitur quis ad sacramenta recipienda. Ibid. Auxilium supernaturale est duplex; sufficiens, & efficax. 67. Quæ dicantur sufficientia, quæ efficacia. ibi. Qui negaverint auxilia sufficientia. ibid. Quibus auxiliis, denotat circumstantias exprimendas in confessione. 101. 128. Auxiliari moribundis primario incumbit Parochis. 225. 28. Sicut est officium Parochi nuptias benedicere; ita & amplius moribundis auxiliari: ibid. Auxiliantes moribundis debent non eos nimis fatigare, sed suaviter ad actus doloris, fidei, spei, & charitatis sæpe excitare. 492. 156.

B

BAculus, Sacerdos impotens accedere ad altare sine baculo, non debet celebrare in publico. 64. 75.

Bajus erravit, putans charitatem compatibilem esse simul cum peccato. 88. 71. Bajum obiise sub obedientia Romanæ Ecclesiæ non est dubitandum. 493. 162.

Baptismus nomen est græcum. 116. 1. Est triplex nempe fluminis, flaminis, & sanguinis. 2. & seq. Debet parvulis ministrari, quam primum moraliter possit. 17. 5. Fuit institutus, quando in Jordane Christus a Joanne baptizatus est. 6. Sine baptismo nequeunt recipi alia sacramenta. ibi. Quidam asserunt Christum Dominum suis manibus baptizasse B. Virginem ante Apostolos. Deinde Petrum. ibi. Baptismus ante passionem Christi habuit virtutem ex ipsa passione inchoata. 8. Beatissima Virgo suscepit baptismum, non ad culpam delendam, sed ad gratiam augendam, & ad recipiendam præcipue Eucharistiam. ibi. pag. 18.

Baptismus Christi, & Joannis differunt tamquam veritas, & figura. ibi. 9. Baptismus Joannis non remittebat peccata. ibi. Infans in utero materno existens, si caput extrahat, illico est baptizandus, urgente necessitate. 19. 14. Forma baptismi in Ecclesia latina. ibi. 17. & seq. in Ecclesia Græca 20. 21. Quando iterandus est sub conditione. 21. 22. Minister baptismi. 23. Ordo servandus inter ministros baptismi. 25. Obstetrices tenentur scire ejus formam. ibi. Parentes in necessitate proprios filios baptizare valent, quin amittant jus debitum petendi. 22. 27. Nemo valet seipsum baptizare, nec Christus baptizavit seipsum ibi. Quid de muto, & manco, deficiente alio baptismi ministro. 28. Subjectum baptismi, & ejus requisita 29. & seq. Quando sint baptizandi amentes, & furiosi. 23. 33. Quando monstra. 34. Quando filii infidelium. 35. Quid de filiis mancipiorum, & Judæorum. ibi. Triplex effectus principalis baptismi 24. 37. & seq. Peccata, quæ adesse possunt in receptione baptismi. 25. 43. Quando receptus cum obice causet gratiam regenerativam. 44. & seq. Baptismus est sacramentum primæ tabulæ. 26. 45. Quando incurratur irregularitas ex ejus iteratione. 401. 20. Duplex casus, in quo illa incurritur ex ejus receptione. 21. Sine baptismo fluminis potest quis per gratiam esse intra Ecclesiam interne, sed non externe, nec potest recipere alia sacramenta sine charactere baptismi. 73.

Basilicam, seu Ecclesiam Lateranensem suis humeris sustentantes sanctos Do-

minicum, & Franciscum revelavit Deus Innoc. III. 363. 185.
Beatitudo quid sit. Vid. v. gloria.
Benedictio plena, & abundans promissa a Deo solventibus fideliter Decimas Ecclesiæ. 361. 176.
Benedictini monachi tenentur confiteri saltem singulis mensibus ex jure canonico. 333. 29. An hæc obligatio sit gravis, ibi. Regulariter intelligitur de confessione venialium. ibi.
Benedictus XII. declaravit animas plene purgatas statim in cœlum transferri. 163. 19.
Beneficium ecclesiasticum quid sit. 220. 1. Requiruntur sex conditiones ad beneficium ecclesiasticum. 2. Quotuplex sit. 3. & seq. Dignitates, seu officia regularia, ut Generalatus, Provincialatus, non sunt proprie beneficia ecclesiastica. 221. 6. Quid sciendum circa originem beneficiorum. 7. Quæ qualitates, aut conditiones requirantur ad validam, & licitam assecutionem beneficiorum. 228. 42. & seq. Ultra alias qualitates requiritur ad beneficia recipienda vocatio Dei ad statum clericalem. ibi. Ex defectu divinæ vocationis provenit in clericis dedecus, abjectio, & ruina status ecclesiastici. ibi. An neophiti habiles sint ad beneficia. 229. 49. Filii illegitimi Presbiterorum excludendi sunt a beneficiis. 50. An beneficia ecclesiastica conferenda sint tantum naturalibus Regni, aut loci. 230. 51. & seq. sex modis acquiri valent beneficia. 55. An Beneficiarii Calagurritanæ Diœcesis possint licite eligere ex approbatis ad Curam, quem maluerint, ut habetur in Bulla Clem. VIII. 235. 77. Aliquando licet suffragium ferre pro digno, relicto digniori. 78. An habere plura beneficia sit licitum. 241. 104. & seq. Tragicum exemplum Philippi cancellari Parisiensis possidentis plura beneficia. 107. Qui non unus, sed plures est in beneficiis, non unus, sed plures erit in suppliciis. ibi. Tres sunt conditiones in omni resignatione beneficii fideliter observandæ. 242. 111. Ad validam, & licitam resignationem requiruntur duodecim conditiones. 113. & seqq.
Bernardus. S. Bernardo se compromisit Ecclesia pro declarando vero Papa tempore schismaticis. 233. 65.
Bibinatus, quid sit. 289. 110. Vocatur etiam polyandrea. ibi. Numquam fuit licita. ibi.
Bigamia quid sit. ibi. An sit licita. 290. 113. & seq. Quotuplex sit, 404. 39. Omnes bigami sunt irregulares ex defectu sacramenti, seu significationis unionis Christi cum Ecclesia. 40. Non tollitur per baptismum hæc irregularitas. 405. 43. Quis possit in ea dispensare. 44. Prælati regulares valent cum suis subditis. 45.
Bimester. Quid concedatur conjugibus per bimestre. 291. 119. Qui coactus consumavit matrimonium in bimestri potest transire in religionem. 122. In quo differat bimester a repudio Judæorum. 292. 125.
Blasphemia prolata contra Deum, B. Virginem, & Sanctos debet exprimi distincte in confessione. 100. 127. Blasphemans unico actu contra duodecim Apostolos, plura peccata comittit clare exprimenda in confessione, ibid.
Breviarium. Invertens graviter ordinem breviarii in recitando graviter peccat. 208. 38. Recipiens ordinem sacrum, seu beneficium, tenetur sub gravi discere antea formam recitandi, & parare breviarium. 206. 27. Tertiarii religionum, licet se conforment cum religiosis quoad recitandum de eorum sanctis, debent recitare officium juxta breviarium romanum, secluso speciali indulto. 210. 47. Carens breviario, sed non diurno tenetur recitare laudes, & cætera, quæ valeat ex diurno. 215. 70. Carens breviario sine culpa, omittit recitare sine culpa. 71. Projiciens illud in mare, non solum peccat in projectione, sed quandiu perseverat in prava voluntate non recitandi. ibi.
Bulla Cruciatæ quid sit, 154. 25. Unde nomen Bullæ derivetur. Ibi Bulla Cruciatæ est velut fons Paradisi, qui dividitur in quatuor capita. ibi. An gratiæ, & privilegia Bulla ample, vel stricte sint interpretanda. 165. 27. Durant indulta Bullæ per unum annum. 28. Non revocantur per jubilæum anni sancti. 29. Septem conditiones requiruntur pro Bulla privilegiis, & gratiis adi-

pis-

piscendis. 31. & seq. Quanta eleemosyna dari debeat pro unaquaque Bulla. 166. 35. Quid concedatur per Bullam defunctorum. 168. 43. Saluberrimum consilium est, quod plures Bullæ accipiantur etiam pro eadem anima. 44. Non est necesasrius status gratiæ, quam vis melius esset in sumente Bullas pro defunctis. 169. 45. Quæ, & quales sint indulgentiæ stationum in Bulla concessæ. 46. Hujusmodi indulgentiæ applicari valent pro defunctis. 47. Quantum sit recitandum in quolibet altari. 48. A quibus casibus, & censuris possit absolvere Confessarius virtute Bullæ. 170. 50. & 463. n. 17. & seq. Nulla datur facultas in Bulla pro hæresi absolvenda. ibi. Absolutus virtute Bullæ, manet absolutus a casibus, & censuris reservatis, etiam oblitis. 170. 52. Quid concedat Bulla pro articulo mortis, supposito, quod in eo nulla est reservatio. 171. 53. Quid debeat observare Confessarius absolvens pœnitentem a censuris in vi Bullæ, sive in vita, sive in articulo mortis. 54. Quid concedat Bulla pro commutatione votorum. 55. Quid pro tempore interdicti. 56. & seq. Quid concedat Bulla circa essum carnum. 173. 61. Quid circa usum lacticiniorum. 63. Quid possint regulares, & alii exempti in Dominicis quadragesimæ virtute Bullæ communi. 64. Quid concedat Bulla compositionis. 164. 66. Tres conditiones observari debent pro legitimo usu Bullæ compositionis. 68. Quolibet anno valet componi summa. 1941. regalium, & sex marapetinorum, seu dipondiorum. 70. Quid si dominus rei apparuerit facta jam per Bullam legitima compositione. 175. 71. Bulla Cœnæ, status hujus Bullæ pap. 388. 116.

C

CAlagurritana beneficia solus Patrimonialibus conferenda sunt. 230. 51. In foro interno ad ea eligi debent digniores. 235. 77.

Calix aureus, vel argenteus, vel saltem ex stanno requiritur consecratus pro Missa celebranda. 63. 71. Olim erant Sacerdotes aurei, & calices lignei: nunc calices aurei, & Sacerdotes lignei. ibid. Calix cum patena est materia subdiaconatus. 194. 54. Calix, & patena cum vino, & hostia est materia præsbyteratus. 196. 60. Cui traderetur patena cum hostia, non calix cum vino, ordinatus non maneret. 61. Juxta D. Thomam in ipsa traditione calicis imprimitur character sacerdotalis. ibi. Non requiritur necessario, quod calix, & patena pro præsbyteratu sint consecrati. ibid. 62.

Calvinus asserens sacramenta novæ legis solum ritu externo differre a veteris legis sacramentis, merito est proscriptus a Trid. 2. 7. Idem cum Luthero negat septemnarium numerum sacramentorum. 3. 14. Uterque contendit, verba quæ sunt forma sacramentorum, esse solum promissoria, & concionalia 5. 21. Ambo decipiunt suos asseclas, dicentes, quod fideles debent credere se esse in gratia. 14. 69. Ambo spernunt confirmationem, & alia Ecclesiæ sacramenta 26. initio. Ambo despiciunt censuras Ecclesiæ. 366. 4. Ipsi sunt vitandi; alii hæretici tolerati. 381. 81. Calvinus inepte dixit Christum desperasse in cruce. 529. 175.

Canonicus. Vide Chorus, recitare, residentia.

Canon. Sacerdos omitens quasdam additiones (pro tempore paschali) in canone Missæ venialiter peccat. 66. 79. Idem est, si solum unum aut duo nomina Sanctorum in canone omittat. ibi. Omittere, aut addere aliquid canonis corrumpendo ejus sensum, læthale est. ibi. Confessario congruit legere antiquos canones pœnitentiales, non ut imponat easdem pœnitentias; sed ut sciat, & advertat pœnitentibus severitatem veteris disciplinæ, & suavitatem præsentis. 108. 165.

Cappellania. An sit proprie beneficium ecclesiasticum. 221. 8. & seq. Cappellanus, seu beneficiatus celebrans per alium, an possit illi tradere stipendium consuetum, retento sibi majori. 73. 112. An astrictus quotidie celebrare, possit aliquoties abstinere a celebratione. ibid. Quid, quando redditus cappellaniæ notabiliter minuantur. 115. Quid de

de hæredes, astricto solvere stipendium Missarum. ibid.
Character quid sit, 15. 72. Non recipitur immediate in anima, sed in intellectu practico. ibid. Tria ejus munia. ibi. datur ad operandum in Dei obsequium legittime. 73. Non est ens rationis, sed potentia pertinens ad secundam speciem qualitatis. 74. Ex natura sua indelebilis. 16. 75. Remanet in altera vita, bonis ad gloriam, malis ad ignominiam. Ibi. Character baptismi, confirmationis, & ordinis differunt realiter. 76. Omnes characteres ordinum constituunt, & complent unum characterem sacerdotalem. 77. Non intenditur character sicut habitus; sed extenditur sicut potentia. 78. Per characterem baptismi oves Christi, & Ecclesiæ aggregati consignamur indelebiliter. 24. 38. Per eum fit etiam baptizatus capaz cætera sacramenta recipiendi. ibi.
Charitas. Contritio esse nequit sine charitate: Charitas valet esse sine contritione. 78. 11. Actus charitatis est virtualiter eminenter contritio. 12. Præcepta charitatis, & pœnitentiæ sunt prorsus distincta. Ibi. Charitas perfecta non est necessaria pro suscipiendo pœnitentiæ sacramento. 79. 18. Sententia non requirens necessario charitatem initialem pro eo suscipiendo, est communior inter scholasticos juxta Alexandr. VII. 87. 64. Textus in oppositum adducti locuntur de charitate perfecta, non de initiali. 88. 67. Minima charitas pugnat cum peccato. 70. Charitas initialis nequit solum intensive distingui a charitate habituali. 71. Neque potest esse ejusdem speciei, nisi reductive. 72. Aliud est negare charitatem, aliud negare ejus necessitatem pro recipiendo mortuorum sacramento. 89. 73. Vix meminit Evangelium charitatis initialis, licet sæpe suadeat charitatem perfectam. Ibi. aliud est non afferre charitatem ad sacramentum, aliud illam positive excludere. 74. Plus terretur horrore inferni peccator a culpa, quam charitate initiali. 90. 76. Confessarius suadeat pœnitentibus charitatem fervidam, & contritionem perfectam. 77.
Carmelitæ (PP.) injuste accusati non implesse onus cujusdam Missam fuere absoluti a Congreg. 70. 95. Proprius finis religiosi Carmelitæ est oratio mentalis, & assidua meditatio divinæ legis. 410. 14.
Carmelitæ discalceati tenentur vi suæ legis singulis mensibus occuratam rationem habere de Missis celebratis, & stipendiis receptis, oneribusque satisfactis. 54. 23. Adacti sunt libenter ad sequendam doctrinam D. Thomæ 92. 85. Prohibentur non attingentes. 33. Ætatis annum audire confessiones mulierum. 125. 253. Si eas audiant ex mandato vel consensu Episcopi, valida sunt. Ibi. Secus est de confessionibus exceptis a religiosis positive reprobatis a suis Superioribus. ibi. Cætera de hac materia vid. n. seqq. usque ad num. 259.
Carolus V. Confessarius dixit sapienter ei, confessus peccata Caroli: Confitere peccata Cæsaris. 137. 302.
Carolus III. prudentissimus Hispaniarum: Rex. Habeatur præ oculis quædam Pragmatica, seu lex ejusdem piissimi Regis in materia contrahendi matrimonium insciis parentibus. 281. 78.
Cataphrigæ mortuos baptizabant. 22. 29.
Catechismus. Exigere prætium pro catechismo est simonia. 254. 47. Quid sit Catechismus. 503. 1.
Catechumenus, si in gratia per actum contritionis, vel charitatis sumeret Eucharistiam, nihil in eo operaretur. 10. 43. Ante baptismum debet instrui de fide Dei Authoris gratiæ, & de cæteris mysteriis necessariis. 22. 31. nequit offerri Missa pro catechumenis, qui sua culpa sine baptismo decesserunt. 56. 32. Catechumenus non ex capax lucrandi indulgentias, nec applicatæ prosunt ei per modum absolutionis. 160. 8. Bulla Cruciatæ prodest cathecumeno quoad aliquos effectus. 165. 31. Cathecumenus parentum fidelium tenetur ad solvendas Decimas Ecclesiæ. 539. 168. Cathecumeni pertinent ad Ecclesiam pro foro interno, si sint in gratia. 514. 73.
Caupones graviter peccant, si diebus vetitis absque necessitate cœnam vel carnem sponte ministrant. 352. 132. & seqq. Quid si hospites eas petant. ibi.

Cœ-

Cœcus a Nativitate debet ungi oleo sancto in organo vissus, licet numquam viderit. 181. 7. Cœcus tenetur recitare cum socio, si illum commode habeat. 214. 69. Etiam solus, si memoriter sciat psalmos. Ibi. Non tenetur socium quærere cum incommodo, nec adiscere memoriter officium. Ibi. Cœcus excusatur a chori assistentia, lucraturque distributiones. 218. 90.

Censura, quid sit. 365. 1. Nomen censuræ tripliciter accipi potest. Ibi Tres tantum sunt species censuræ, nempe: excommunicatio, suspensio, & interdictum. 366. 7. Ejus divisiones. 9. & seq. Datur in Ecclesia potestas ferendi. 367. 12. cætera num. seqq. usque ad 35.

Censuræ latæ a Prelatis regularibus in subditos proprios eos ligant, ubicumque existant. Ibi. Causa materialis, seu materia censuræ est culpa contumaciæ contra præcepta Ecclesiæ. 36. Culpa debet esse pœna proportionata. 38. An præceptum superioris sub censura in materia ex se non gravi obliget graviter. Ibi. Pro actu pure interno nequit ferri censura. 373. 41. Qualis actus externus requiritur pro incurrenda censura. 43. Censura contra aliquid facientes, non comprehendit mandantes, & consiliantes. 374. 44. An si mandatum, aut consilium fuit efficaciter revocatum, incurratur a mandante, seu consiliante. 46. & seqq.

Censura una sola incurritur regulariter propter idem delictum. 377. 57. vid. usque ad num. 74.

Cessatio a divinis. 396. 141. Non est censura, imponitur in signum gravissimi meroris ob injuriam Deo, & Ecclesiæ irrogatam. Ibi. Violans cessationem peccat graviter, non autem fit irregularis. 142. Regulares debent illam observare sub pœna excommunicationis. Ibi.

Chocolatica potio in magna quantitate violat jejunium. 347. 108. Quæ quantitas chocolatæ sit materia parva. 109.

Chorepiscopi erant olim in duplici differentiam. 189. 23.

Chorus. Prælati, & Subditi regulares tenentur officium divinum persovere in choro ex vi suarum constitutionum. 202. 3. Prælati debent curare, ut subditi choro assistant etiam alimenti substractione, si opus fuerit. Ibi. Prælatus seclusa causa, prior omnibus studeat charo interese. Ibi. Quatuor saltem religiosi requiruntur ad officium chorale persolvendum. 4. Obligatio recitandi private in choro pendet ex statutis peculiaribus. Ibi. In aliquo casu potest fieri satis officio chorali por solos novitios. 6. Regulariter assistunt, & assistere debent choro professi cum novitiis. Ibid. Chorus, aut Ecclesia est locus deputatus pro publica recitatione pensus divini. 203. 10. Si ex errore invertatur aliquid in choro recitando hanc lectionem. v. g. pro alia, omitti, non supleri debet. 11. Accedens tarde ad chorum prosequatur cum cæteris. 12. occupati in servitio chori non tenentur repetere aliquos versus, a se omissos. Ibi. Idem est de omissis spuendo, aut nares emungendo. Ibi. Chorus supplet defectus leves, occurrentes necessario. Ibid. vid. Recitare.

Canonici, & beneficiarii tenentur subgravi choro assistere, seu interesse. 216. 80.

Etiam tenentur ipsi per se ipsos clara voce recitare, & cantare diuinum pensum in choro. 217. 82. sub qua pœna. 83. Quibus acrescant distributiones amissæ ob absentiam a choro. 84. Assignantur tres causæ excusantes canonicos a choro, quin distributiones amittant. 218. 87. & seq. Quæ infirmitas excuset canonicos a chori assistentia. 88. Quæ Ecclesiæ utilitas. 219. 92.

Chrisma quid. 26. 3. Necessario debet esse ex oleo olivarum. Ibi. Triplex differentia chrismatis ab oleo cathecumenorum, & infirmorum. 27. 4.

Christianus, idem est, ac homo Christi. 504. 7. Primo Antiochiæ sequaces Christi appellati fuere Christiani, antea dicebantur credentes, fideles, discipuli Christi. Ibi.

Christus instituit inmediate omnia sacramenta novæ legis. 3. 10. Noluit, quod alius esset eorum institutor, ne divideremus amorem, sibi debitum, cum alio. Ibi. Alia duplex causa. Ibi. Minister sacramentorum, qui ex officio perficit, agit personam Christi. 9. 39. Chistus præ-

præbuit Eucharistiam judæ, consulens ejus famæ. 41. Christus aut Ecclesia supplent dispositionem parvulorum ad recipienda sacramenta. 10. 44. Passio Christi existit physice virtualiter in sacris ejus vulneribus ad causandam gratiam physice instrumentaliter in nobis. 12. 56. Merita Christi sunt causa moralis gratiæ. 57.

Christus, ut homo, nequit esse causa principalis physica gratiæ. 13. 65. Sine Christo, aut ejus gratia nihil possumus facere in linea supernaturali. 14. 66. Christus non eget charactere sacerdotali, nec alio quocumque. 15. 72. Character sacerdotii assimilat Christo Sacerdotes. Ibi.

Christus baptizabit beatis. Virg. & D. Petrum. 17. 6. Differentia baptismi Christi a baptismo Joannis. 18. 9. Apostoli quomodo baptizabant in nomine Christi. 20. 18. Per baptismum signamur oves Christi medio charactere. 24. 37. In Christo Domino non fuit pœnitentia, neque quoad actum, neque quoad habitum. 76. 2. Solus Christus aperit cœlum, delendo chirographum decreti. 115. 197. Debent concionatores prædicare Christum crucifixum. 458. 103. Christus non scripsit suam doctrinam per se, scripsit vero per sua membra. 504. 2.

In Christo reperiuntur una persona, quæ est divina: duæ naturæ, divina, & humana: Duæ uniones: duo intellectus, una memoria: duæ filiationes: duæ voluntates: 528. 170. Voluntas humana Christi se conformavit semper cum divina in parte superiori perfectisime, in parte inferiori non semper. 171. Dolor passionis Christi fuit major omnibus doloribus. 174. Alia plura de Christo D. Vid. num. seqq.

Circumcisio in veteri lege discernebat judæos a Gentilibus. 2. 6. Baptismus respondet ei in lege gratiæ. Ibi.

Circumstantia quid, & quotuplex. 98. 114. Possunt distingui circumstantiæ specie physica, & specie morali. 115. Est de fide circumstantias, mutantes speciem debere confiteri. 116. Explicantur circumstantiæ sigillatim. 117. & seq. An circumstantiæ, notabiliter agravantes intra eamdem speciem, debeant explicari necesario in sacramento pœnitentiæ. 104. 146. circumstantiæ notabiliter minuentes intra eamdem speciem, non sunt necesario confitendæ. 105. 152. Confessarius ne sit nimis anxius in inquirendis peccatorum circumstantiis, quæ speciem non mutant. 153.

Crimen impedimentum matrimonii quid, 308. 211. Est duplex, sed varie combinatum efficit quatuor. Ibi. Conditiones ut incurratur. 213. & seq. Pro dispensatione criminis debet exprimi, an antea sit dispensatum oratori. 326. 302. Numquam dispensandum fore crimen homicidii conjugis est sententia authoris, cur. ibi.

Claves an dentur in Ecclesia. 115. 196. Sacerdotes veteris legis non habuerunt claves cœli, sed tabernaculi terrestris. 197. Quid sint claves Ecclesiæ. 117. 208. Christus Dominus habuit claves excellentiæ ad differentiam sacerdotum, qui solum habent claves ministeriales. 116. 201.

Clausura. Religiosi ad clausuram tenentur. 420. 57. Hæc obligatio est gravis ex genere suo. Ibi. Quæ licentia requiratur, ut religiosus licite exeat a conventu. 58. Sub pœna excommunicationis majoris ipso facto incurrenda vetitum est religiosis introducere, admittere, seu comitari fœminas intra clausuram. 61. Vid. alia seqq. n. usque ad 66.

Clemens. VI. Indulxit. Regibus Galliarum recipere Eucharistiam sub utraque specie. 45. 80.

Clemens VIII. proscripsit absolutionem sacramentalem absentis. 112. 176. Idem fertur absolvisse cadentem e tecto Basilicæ Vaticanæ. 114. 191.

Clemens XIV. Exemplum humilitatis, & paupertatis laudatur. 435. 116.

Clericus idem est ac sors, vel in sortem Domini vocatus. 185. 2. Tonsuram recipiens per eam constituitur in statu clericali. 186. 5. Clerici debent præ omnibus suæ respondere vocationi, se abstinendo ab omni comercio, & negotio sæculari. 197. 70. Tenentur sub gravi deferre tonsuram, & habitum clericalem. 198. 71. alius est habitus clericalis usualis, aut communis, alius cho-

choralis, aut solemnis. ibi. Honestas, gravitas, ac circumspectio cleri Hispaniæ laudatur. 72. Illic omnes clerici propia inducti veste, tonsura insigniti regulariter incedunt. ibi. An dentur casus in quibus Princeps sæcularis clericos pœnis coercere, a suo regno expellere possit. 200. 83. In quo consistat privilegium exemptionis clericorum. 85. Quid concedat clericis exemptio quoad suas causas. 86. Quid nomine clerici, aut monachi intelligatur, ut incurrant excommunicationem eos percutientes. 387. 110. Clericus nequit renuntiare privilegio fori, nec canonis. 446. 31.

Coadjutoria est duplex. 224. 22. Prohibita est merito in Hispania. ibi. Obligationes adjutoris. 23.

Cognatio est velut communis natio. 305. 196. est triplex, carnalis, spiritualis, & legalis. ibi. consanguinitas dicitur conjunctio, seu vinculum, quia consanguinei specialius cæteris inter se connectuntur. 197. consanguinitas est duplex, alia in linea recta, alia in linea transversali, 306. 198. Consanguinei ex sexu virili vocantur a juristis agnati, & ex sexu fœmenili cognati. 199. Rami consanguinitatis, seu ejus gradus melius solent dignosci a sacristis, & rusticanis, quam a Theologis. ibi. Tres regulæ pro cognoscenda distantia graduum inter consanguineos. ibid. 200. & seq. Quibus in gradibus dirimat matrimonium consanguinitas. ibid. 201. Quo jure & inter quos. 202. Cognatio spiritualis solum contrahitur in duobus sacramentis. ibid. 204.

Collatio beneficii, quid. 232. 61. Quando electio non requirit præsentationem, nec confirmationem dicitur collatio. 64.

Collatio serotina in jejuniis consuetudine est introducta, & consuetudine timoratorum ejus quantitas est metienda. 347. 110. Ubi viget consuetudo sumendi duas tantum, aut tres uncias cibi, observari debet, ubi consuetudo extenditur ad quinque, vel sex plus minusue, permitti valet. ibi. Major quantitas potest sumi in pervigilio natalis Domini, ubi adsit consuetudo. 348. 111. Idem asserunt plures de collatione sabbati, dum nativitas incidit feria 2. ibi. Ubi non adsit constans consuetudo, non licet. ibi. Qui cibi possint sumi in collatione. 112. Pisces nec magni, nec parvi sunt materia collationis. ibi. Ex causa potest sumi collatio mane, aut meridie, & cœna, vel prandium in nocte. 113. Sine causa est veniale. ibi. Si in pervigilio Natalis fiat collatio mane, vel meridie, nequit sumi major quantitas. ibi. Materia collationis nequit sumi bipartita, sed simul juxta consuetudinem, qua est introducta. 467. 39.

Collusio est mutua debitorum condonatio. 217. 85. est prohibita canonicis circa distributiones amissas ob absentiam a choro. ibi.

Commensales, & familiares habentes indultum oratorii: quomodo in eo satisfaciant præcepto audiendi Missam. 60. 55. & seq. Quid concedat Bulla Cruciatæ pro casu domesticis, & familiaribus. 172. 59. sæculares vere commensales, vel familiares regularium possunt confiteri regulari approbato, vel ab Episcopo, vel a suo Prælato pro religiosis. 127. 261. Possunt etiam communionem paschalem recipere in monasteriis, & in eorum Ecclesiis sine consensu Parochi sepeliri. 338. 58.

Commissarius. Solus Commissarius generalis valet Bullam Cruciatæ explicare aut interpretari authoritative. 165. 26.

Commissarius Bullam defunctorum efformavit. 167. 36. Idem concinavit Bullam lacticiniorum, & compositionis. 167. 38. habet potestatem delegatam a Papa dispensandi in impedimento orto ex copula illicita cum his, qui bona fide ex parte unius contraxerunt, ut revalident matrimonium. 323. 292. Eadem gaudet facultate ad legitimandam prolem ex eis ortam. ibi.

Communicatio privilegiorum licet differat a privilegio concesso ad instar consideratione logica, seu essentia metaphisica, tamen quoad intentum, & effectum idem sunt. 443. 12. Omnes religiones mendicantes ita invicem communicant in privilegiis tam concessis, quam concedendis, ac si unicuique nominatim singula, & omnia fuissent concessa.

13. Religiones mendicantes communicant privilegiis etiam cum aliis religionibus tam monachalibus, quam non monachalibus. 14. Moniales cujuslibet, ordinis gaudent, & participant in his inquibus sunt capaces, omnia privilegia concessa, & concedenda fratribus sui ordinis; sicut econtra ipsi fratres communicant omnia privilegia monialibus sui ordinis concessa. 15. Non solum religiones fundatæ, sed si quæ aliæ fundentur, communicant etiam invicem omnia privilegia tam concessa, quam concedenda eodem modo, ac si unicuique speciatim concederentur. 16. De quibus privilegiis intelligatur dicta communicatio generalis. 17. & seq.

Communio sanctorum: adest inter beatos, & viatores, & etiam inter animas purgatorii cum beatis & nobiscum. 515. 81. Duplex articulus fidei continetur in articulo communionis sanctorum. 82. Pagani, & hæretici non participant communionem sanctorum. 516. 88. Nec excommunicati, nisi sint in gratia. ibid.

Communio eucharistica triplex. 38. 47. Quo tempore pueris concedenda. 49. Plus verenda confessio, quam communio puerorum. 50. An actus conjugalis impediat recipere communionem. 43. 72. Quid de pollutione. 73. & seq. Quid de fluxu sanguinis. 75. Quo ornatu corporis debeat quis ad communionem accedere. 44. 76. Mulieres, nudato pectore volentes accedere, arcendæ sunt a sacra communione. ibi. Communio sub utraque specie non obligat ex præcepto divino. 47. 92. Bohemis ad pacem Ecclesiæ permissa fuit. 47. 92. Quid communio laica, peregrina, præsanctificatorum, & mortuorum. 47. 93.

Communio frequens sacrilega potius est nota reprobationis, quam prædestinationis. 48. 98. Amor Dei purissimus, licet valde optandus, non requiritur ad communionem. 48. 99. Communio sacrilega majus crimen est, quam homicidium, aut peccatum contra naturam. 489. 139.

Communio in Paschate suscipienda est tertium Ecclesiæ præceptum. 336. 48. Quando ad annos discretionis pervenerint pueri, tenentur ad paschalem communionem. 437. 49. & seq. Qui tempore Paschali omisit communionem, tenetur postea quam primum communicare. 52. Per communionem sacrilegam nullatenus adimpletur hoc præceptum. 338. 54. Excommunicati, & interdicti excusantur a communione Paschatis. 55. Tenentur fideles sumere communionem paschalem de manu Pastoris proprii in propria Parochia. 56. Laici familiares religiosorum intra septa degentes possunt sumere communionem paschalem in monasteriis. 58. Regulares nequeunt ministrare Eucharistiam fidelibus die prima Resurrectionis. 59. Quas pœnas incurrant omittentes sine causa confessionem annualem, & communionem paschalem. 339. 60. In Diœcesi Calagurritana imposita est excommunicatio ipso facto incurrenda, contra omittentes communionem paschalem. ibi.

Compaternitas spiritualis contrahitur in baptismo solemni. 24. 39. Quatuor conditiones ad eam contrahendam. ibi. Potest esse duplex. 325. 300. Quomodo debeat exprimi pro obtinenda dispensatione ad matrimonium. ibi.

Complex venereus. Quit sit dispositum circa absolutionem complicis venerei 147. 351. Quotuplex sit complicitas. 148. 352. An Confessarius possit absolvere in vita virtute alicujus privilegii suum complicem. 353. & seq. Quid agendum Confessario aspicienti complicem venereum ad suum confessionale accedere. 149. 356. Absolutio collata complici bona fide non est valida. 357. Nec data in casu necessitatis ad vitandam notam. 358. Quis possit absolvere Confessarium a censura incursa ob absolutionem, scienter complici venereo collatam. 359. Bullæ Cruciatæ privilegio valet absolvi Confessarius a censura incursa ob absolutionem datam complici. ibi. Absolutio complicis venerei in articulo mortis est valida. 360.

Compositio Missarum omissarum quo modo, & a quo fieri valeat. 75. 123. Si fuerunt omissæ in confidentia compositionis non suffragatur. ibi. Si est recidivus Sacerdos, eam sollicitans, debet exprimere culpam, & ejus condonationem anteriorem. 125. Pro missis

non

non celebratis, vel omissis celebrandis, aliæ quotidie celebrantur in Vaticano a Capellanis ad huc finem deputatis. ibi.

Concilium. In Concilio Chalcedonensi abjuravit Theodoretus suum errorem circa Spiritum sanctum. 513. 64. Concilium Nicenum fuit primum generale Ecclesiæ. ibi. 66. In eo fuit conclamata æqualitas Filii cum Patre contra Arium, & admissa illa vox homousion. ibi. Hoc fuit principale negotium illius gravissimi Concilii. ibi. In Concilio Ephesino conclamata fuit sancta Maria Marer Dei contra Nestorium, qui impie vocabat eam Christiparam, non Dei param. 540. 257.

Concina. Non bene in cassu duplicis hostiæ ex inadvertentia simul consecratæ, asserit rem esse incertam, & tutius judicat sumere hostiam alteri suppositam post sumptionem calicis, cujus contrarium præscribit rubrica Missalis. 31. 13. Absolute asserit copulam absolute impedire accesum ad sacram communionem, cujus oppositum docet Div. Thom. 43. 72. Contra suos domesticos, & magistros sentit præceptum divinum sumendi Eucharistiam obligare etiam alios præter baptizatos. 46. 86. Astruit, & non bene explicat contritionem dicens, quod sicut contritio includit charitatem, ita charitas includit contritionem. 78. 11. Confundit objectum contritionis cum peccatis. ibi. Non procedit coherenter obligando prius infideles ad communionem, & subinde de obligando eos a confessione. 81. 27. Interpretatur non reverenter quædam verba Alex. VII. 87. 66. Non bene dicit propositionem 25. damnatam ab Alex. VII. esse fœtum opinionis negantis necesitatem confitendi circumstantias aggravantes intra eamdem speciem. 97. 109. Non convincit ejus ratio, qua ait, circumstantiam cujuslibet peccati in die communionis perpetrati, exprimi debere. 102. 137. Non vere asserit, quod omnes affirmant, ad validam ordinationem requiri consensum ordinandi. 187. 16. Affirmat, non probat, quod licet ordines minores non essent sacramenta, peccaret graviter ea recipiens in lethali. 192. 39. Deserit D. Thomam circa materiam ordinis sacri. 195. 58. Non recte astruit ordinatos in sacris ex metu teneri ad castitatem, & horas canonicas, cujus oppositum declaravit Bened. XIV. 199. 77. Absolute negat posse recitari matutinum defunctorum die ipso sanctorum omnium post vesperas, cujus contrarium decrevit in S. Congregatio. 210. 46. Non juste imponit Canonico coeco obligationem choro assistendi contra decreta sacræ Congregat. 218. 90. Acri censura inurit sententiam Salmanticensium, negantem esse simoniam exigere, aut recipere titulo sustentationis dotem, vel quid simile pro ingressu in monasterium etiam locuplex, quæ sententia a Bened. XIV. approbatur, & defenditur. 255. 54 & seq. Sibi, & aliis se opponens, contendit matrimonium, cum defectu occulto contractum coram facie Ecclesiæ, debere publice revalidari. 285. 90. Plura congerit ad probandum illicitum esse actum conjugalem diebus festivis, & jejuniorum, non distinguens inter disciplinam antiquam, & hodiernam 297. 150. Nimis rigide de conjugatis ait. *Peccant igitur, & quidem mortaliter, qui ante nuptialem benedictionem matrimonium consumant.* 300. 168. Contendit Parochum esse ministrum matrimonii contra expressam litteram D. Thom. docentis benedictionem Sacerdotis non esse *formam matrimonii, seu sacramenti.* 320. 275. falso concedit famulis extra cœnobia dormientibus licere communicare in eis in Paschate. 338. 58. Decipitur & potest decipere alios, dicens posse regulares ministrare in suis Ecclesiis communionem fidelibus, ex devotione illam poscentibus, prima die Resurrectionis 59. Defendit non posse ferri censuram ob actum mere internum, cujus oppositum alibi exprofesso propugnat. 373. 41.

Concionator, prædicans singulis diebus quadragessimæ ad populum, excusatur a jejunio. 354. 142. Secus qui bis, aut ter in hebdomada concionatur. ibid.

Concionator. Quatuor conditiones inter alias requiruntur in concionatore, nempe: status clericalis, scientia sufficiens, honestas vitæ, & facultas, seu licentia legitima. 457. 100. & seq. Regulares recipiunt facultatem prædicandi a Sum-

mo Pontifice sub triplici conditione. 103. Non valet prædicare regularis adhuc in propriis Ecclesiis, Episcopo positive contradicente. 104. Regulares volentes prædicare in Ecclesiis non suis, possunt ab Episcopo in doctrina examinari. 458. 105. Utilissima est concio, in qua omnia necessaria pro facienda bona confessione occurate declarantur. ibid.

A quibus abstinere debeat concionator. 459. 112. & seq. In septem casibus potest suspendere, & punire Episcopus concionatorem, etiam regularem. 114. Prædicare prophetias, indulgencias, aut miracula falsa est peccatum grave. 114. Debet concionator in reprehendendis vitiis abstinere a contumeliis, injuriis, & execrationibus. 115. Non sit nimis tardus in concione: concio nimis longa fastidium generat. ibi. Vox concionatoris semper sit gravis, & naturalis, sine clamoribus, & vociferationibus. ibi.

Actio concionatoris est comes, & complementum locutionis, ideo debet esse conformis rebus, quæ dicuntur. 460. 117. vitandi sunt quidam gestus, & motus histrionici, pedibus, capite, & manibus, ibid.

Concubinarius, licet esset in articulo mortis, prius deberet concubinam ejicere, quam posset absolvi, secluso casu, quo vera infamia, aut scandalum timeretur. 476. 62. Vide occasio proxima.

Conditio pro matrimonio est duplex alia generalis, alia particularis, 283. 79. Quæ conditiones suspendant matrimonium, vel sponsalia, inita inter habentes impedimentum dirimens sub conditione. Si Papa dispenset, valida sunt, dummodo impedimentum sit ex illis, quæ dispensari solent. 284. 84. Minime tamen est licitum contrahere. 86. Conditio servilis ignorata. 303. 185.

Confessarius inferior potest mutare pœnitentiam Superioris, injunctam pro non reservatis. 110. 175. Dum Papa Confitetur, fit subditus sui Confessarii in foro pœnitentiæ, ubi confessarius gerit vicem Dei. 121. 233. Non potest Episcopus eligere sibi in confessarium simplicem Sacerdotem non subditum. 234. Ubique potest eligere subditum proprium. ibid.

Confessarius distinctum tribunal a tribunali Episcopi efficit pro foro interno. 123. 240. Regularis sine licentia Superiorum cum consensu Episcopi valide absolvit sæculares. 125. 252. Pro regularibus absolvendis non requiritur approbatio Episcopi, ex vi decreti Conc. Trid. 126. 256.

Confessarius monialium, quibus qualitatibus pollere debeat, & cæteræ difficultates circa hanc materiam. Pag. 128. 129. 130. 131. 132.

Scientia confessarii est triplex juris, facti, & medicinalis. 133. 288. Semper debet vacare studio. ibid. Prudentia Confessarii in quo consistat. 134. 289. Ad ejus prudentiam spectat metiri quantitatem, & qualitatem pœnitentiæ injungendæ. ibid. Officium confessarii est ars artium ibid. Bonitas confessarii consistit, quod sit in statu gratiæ. ibi. 290. Alias tot sacrilegia committit, quot absolutiones impendit, ibid. Quid in casu valde urgenti, si per actum contritionis nequit se disponere defectu temporis. ibid. Tenetur admonere pœnitentem de his omnibus, ad quæ obligatur. 137. 302. Confessarius Principum, & Magnatum etiam de omissionibus monere eos debet, & si non audeat, dimittat officium. ibid. Confessarius interrogatus a pœnitente, debet palam aperire veritatem, sive interrogatio profluat ex dubio, sive ex scrupulo. ibid. Quos defectus confessionis teneatur supplere. ibid. 303. Si Confessarius se habeat positive ad omissionem restitutionis pœnitentis, tenetur ipse confessarius ad restitutionem, secus vero si negative tantum se habuit. 304.

Non tenetur conformari opinioni pœnitentis minus probabili: si tamen sit æque probabilis, aut probabilior potest, imo debet maxime dum pœnitens est vere doctus. 138. 306.

Confessarius complicis. Vid. complex. pag. 147. 148. 149. 150. a n. 351. usque ad 365.

Confessarius Regularis nequit absolvere a peccatis Episcopo reservatis. 155. 382. potest absolvere pœnitentes bona fide venientes ex alia Diœcesi cum casibus. ibi, non hic reservatis. 165. 388.

388. Potest Confessarius ratione necessitatis absolvere directè a non reservatis, & ab istis indirecte 157. 393. & seq. Quas pœnas incurrat Confessarius absolvens a peccatis sine facultate. 158. 397. Quid agendum a Confessario absolvente in articulo mortis a censuris in vi Bullæ, aut jubilæi. 171. 54. Quid agere debeat Confessarius conscius de nullitate matrimonii pœnitentis. 286. 96. Casus peculiaris in quo debet Confessarius consulere Episcopum, & viros doctos. 287. 98. Quando revalidatio matrimonii est in potestate pœnitentis accedentis cum ignorantia etiam invincibili nullitatis, debet Confessarius eum illuminare. ibi. 99.

Confessio: Præceptum divinum confessionis obligat potissimum in articulo mortis existentem in lethali. 80. 25. Obstringuntur omnes baptizati præcepto divino confessionis, supposito gravi peccato. 81. 27. Infideles non baptizati neque humano, neque divino præcepto obligantur ad confessionem. ibid. Materia voluntaria confessionis sunt peccata mortalia rite confessa, & absoluta, & omnia peccata certo venialia. 83. 38. Imperfectiones morales, quæ non pertingunt ad culpam saltem venialem, non sunt materia remota confessionis. 40.

Confessio sæpe est valida, & informis. 92. 86. Plurimę confessiones sunt nullæ ex defectu examinis, doloris, & propositi, quin ob hoc fideles scrupulis angantur. 93. 88. Aliud est confessio valida, & informis, aliud vero sacramentum validum, & informe. ibi. Confessio sacramentalis quid sit. 89. Potest esse triplex.

Confessio semper debet fieri verbis, nisi necessitas excuset. ibid. Pro confessione communi requiritur diligens examen peccatorum in particulari. 90. Veritas confessionis consistit in eo, quod pœnitens omnia requisita fateatur in confessione sine mendacio. 92. Tribunal confessionis tantum ad corrigendos pœnitentes est institutum. 96. 106. Ut confessio integra sit debent explicari effectus peccati. 107. In nulla confessione generali potest quis confiteri peccata vitæ præsentis, ac si essent præteritæ. 97. 108. Confessio iteranda est, quoties nulla fuerit ex quocumque capite. 105. 154. Confessio generalis quibusdam est necessaria, quibusdam utilis: aliis autem nociva. 106. 155.

Confessio debet esse clara, brevis, & compendiosa. 108. 167. Confessio debet fieri verbis, si possit. 114. 195. Confessiones factæ delegato ad tempus, ultra præfixum delegationis, invalidæ sunt. 123. 244. Præceptum annuæ confessionis obligat propter se. 333. 27. Ecclesia de facto præcipit aliquibus confessionem venialium. 333. 29. Qui toto anno omisit confesionem, tenetur, dum primum possit, confiteri. 32. Qui semel confessus est mortalia, si in aliud grave incidat, tenetur iterum in eodem anno confiteri ex vi præcepti communionis, non vero ex vi præcepti divini confessionis. 33. Per confessionem voluntarie nullam non fit satis præcepto Ecclesiæ. 335. 40. Præceptum annuæ confessionis non obligat ad faciendam eam per interpretem. 336. 43. Prævidens non posse in fine anni confiteri tenetur confessionem anticipare. 44. Nec octogenarii, nec centenarii, aut alterius ętatis excusantur a confessionis præcepto. 45.

Confidentia: Omittens celebrare Missas ex stipendio debitas, animo vel confidentia compositionis, nequit ea frui. 75. 124. Qui male acquirit in confidentia Bullæ compositionis, nequit componi de acquisitis ex ea. 164. 68. Idem est de omittente recitare pensum divinum in confidentia ejusdem Bullæ. 213. 64. Resignatio confidentialis beneficii quid sit. 242. 112. Duobus modis potest fieri collatio beneficii in confidentia. 113. Quando sit simoniaca. 243. 114. & seq. Resignatio confidentialis pensionum est simoniaca. 117. Pœnæ contra simonias confidentiales. 118.

Confirmatio (sacramentum) quid sit. 26. 1. Ejus materia cum requisitis. 3. Graviter illicita est cum chrisma anni præcedentis. ibi. Ejus forma. 25. 5. Ejus minister cum debitis requisitis. 6. Ejus subjectum cum suis requisitis. 8. Obligatio recipiendi an sit gravis. 28. 9. Quinam sint effectus confirmationis. 10.

Confirmatio privilegii est juris quæsiti ro-

bo-

boratio. 449. 49. Duplex confirmatio communiter designatur. ibid. Per confirmationem privilegiorum unius ordinis, non confirmantur privilegia propria, & peculiaria alterius. 450. 52.

Conjux non traditur conjugi adeo totaliter per matrimonium ratum, sicut per consumatum. 289. 107. Quid concedatur conjugibus in bimestri. 291. 119. sive conjux habeat animum ingrediendi religionem, sive non, potest uti bimestri concesso a jure. 120. Conjuges tenentur sibi invicem reddere debitum. 294. 135. Dantur aliquæ causæ excusantes conjuges a gravi obligatione reddendi debitum. 136. Conjux non excusatur a jejuniis Ecclesiæ, ne fiat debilis, aut impotens ad reddendum debitum. 137. An, ne nimis multiplicetur familia excusentur conjuges a reddendo debito. 138. An conjux dubitans de valore matrimonii possit petere, aut reddere debitum. 295. 140.

Conjux non tenetur reddere debitum injuste petenti. 142. An conjux, qui baptizavit filium alterius, sive amborum, aut fuit ejus Patrinus in baptismo, vel confirmatione, possit licite petere debitum. 144. An diebus festivis, & jejuniorum sit conjugibus illicitus, aut prohibitus actus conjugalis. 297. 150. Quale peccatum sit usus conjugii tempore menstrui. 151. Tempore quo uxor est gravida, non licet conjugibus petere debitum. 153. An liceat conjugi petere debitum ad sedandam concupiscentiam. 154. Si conjux graviter tentatus petat debitum, ne frangat fidem matrimonii, immunis a culpa censendus est. ibi.

Consanguinitas. Adsunt beneficia Ecclesiastica, quæ solis consanguineis fundatoris conferri debent. 230. 52. Propinquiori consanguineo, semel quod sit dignior, sunt conferenda. ibid. Agnatus cognato cæteris paribus præferri debet. 53. Nonime consanguinei; non intelligitur spurius. 54. Bene vero naturalis. ibi. Gradus propinquitatis computandi sunt ad beneficia juxta jus civile. ibid.

Consecratio Sacerdotum veteris legis figura fuit sacramenti ordinis. 2. 6. In consecratione utriusque speciei consistit essentia Sacrificii Missæ. 51. 9. & seq. Consecrare Ecclesias, vasa, vel aliquid aliud solum competit Episcopo. 63. 71. Ex facultate speciali Pontificis potest ea consecrare quilibet Sacerdos. ibi.

Constantinus M. in honorem sanctæ Crucis vetuit, ne quis deinceps puniretur supplicio Crucis. 505. 8. Ex tempore hujus incliti Imperatoris cæpit sancta Crux adorari publice a catholicis. ibi.

Consuetudo peccandi debet manifestari Confessario interroganti. 82. 37. Romæ viget laudabilis consuetudo abstinendi ab ovis, & lacticiniis in jejuniis etiam extra quadragesimam. 344. 90. Consuetudine invencta est collatio serotina in jejuniis Ecclesiæ. 347. 110. Consuetudo valet tollere legem, & facilius illam moderari. ibi.

Contractus mohatra cum pacto retrovenditionis est usura palliata. 485. 116. Absque ullo pacto non damnatur. ibi.

Contritio quid. 77. 8. Ejus differentiæ ab attritione. 9. & seq. Differentia contritionis ab actu charitatis. 78. 11. Charitas non includit contritionem, licet eminenter possit esse contritio. ibi. Objectum contritionis non sunt peccata, sed satisfactio pro peccatis. ibi. Per sacramenta baptismi & pœnitentiæ recepta cum attritione fit satis obligationi contritionis, seu præcepto pœnitentiæ. 13. Potest dici, quod in lege nova desiit quodam modo præceptum contritionis respectu recipientis sacramentum pœnitentiæ cum vera attritione. 79. 18. Vel potest dici esse variatum. ibi. Cordis contritio est materia proxima sacramenti pœnitentiæ. 84. 42. Comprehendit contritionem perfectam, & attritionem. ibi. Certum est non requiri contritionem perfectam ad sacramentum pœnitentiæ. 86. 59. Si attritio tantum gradu differret a contritione esset vera contritio. 88. 72. Confessarius debet suggerere pœnitentibus non solum dolorem attritionis, sed etiam perfectæ contritionis. 90. 77. Ita accidere in praxi nullus prudens dubitare valet. ibi.

Contumacia est materia proxima censuræ. 372. 36. Sine contumacia actuali nequit incurri censura. 374. 47.

Copula sponsi, vel sponsæ non est propriæ adulterium. 269. 3. Copula fornicaria ante matrimonium non sufficit ad illum consumandum. 291. 121.

Copula conjugalis habita ob solam voluptatem non caret culpa. 296. 149. Quando sit illicita ex circumstantia loci. 298. 156. Aliquando potest esse licita in loco sacro. 157. A copula fornicaria, esto inchoata, semper est recedendum, licet præter intentionem pollutio extra vas sequatur. 299. 161. Copula non actualis, sed in aptitudine, est essentialis matrimonio. 314. 247. Copula publica pro dispensatione debet exprimi in Dataria, secreta in Pœnitentiaria. 325. 299. Copula occulta non attinet ad tribunal forense. ibi. Habens plures copulas cum sorore sponsæ, solam unam tenetur exprimere pro dispensatione, sive in Dataria, sive in Pœnitentiaria. 326. 301. Habens copulam debet eam exprimere in confessione, nec aliter satisfacit præcepto confessionis. 465. 30.

Corona clericalis, quid indicet. 185. 2. D. Petrum, fertur, eam instituisse in memoriam coronæ spineæ Christi Domini. 186. 7.

Correctio fraterna: An debeat fieri denuntiatio præcise, omissa correctione fraterna. 146. 343. Correctio fraterna sollicitantis in confessione potest fieri, sed denuntiatio nequit omitti. ibi.

Crimen impedimentum matrimonii, quid. 308. 211. Quatuor sunt crimina hujusmodi. ibi, & seq. Quinque conditiones requisitæ pro crimine incurrendo. 213. Si uterque criminosus infidelis sit, non incurritur. 309. 217. Quot, & quæ sint crimina, ob quæ immunitas Ecclesiæ delinquentibus denegatur. 452. 63. & seq.

Crimen lesæ majestatis in personam Principis est quælibet illius læsio, percussio, & vulneratio. 70.

Crux, & imagines sanctæ sunt signa speculativa, non practica gratiæ. 1. 3. Crux debet cum imagine Christi crucifixi adesse in altari, quando Missa celebratur. 63. 70. Quid si Sacramentum est publice expositum. ibi. Ne populus Missa careat, valet celebrari sine cruce. ibi. Quando crux, aut sacra imago, & non patena ad osculum præbenda est. 365. 197.

Crux est signum Christiani, quia est vexillum nostræ redemptionis, & figura Christi crucifixi. 505. 8.

Cæpit crux publice adorari tempore Constantini magni. ibi. Cur Christus elegit sibi mortem crucis. 9. Signum crucis apparebit in cœlo die judicii, hoc est in aere. 11. Vel erit ipsa in qua Christus pependit, vel alia similis. ibi. Quo fine utimur signo crucis. 506. 15. Crucifixus denotat, quod Christus fuit cruci afixus. 510. 40. Quorsum faciem habebat Christus cruci affixus. 41.

Cultus disparitas: quid significet. 309. 218. Solum jure ecclesiastico dirimit matrimonium. 219.

D

DAvid cum aliis Patriarchis usus fuit polygamia ex dispensatione Dei. 290. 112.

Principis authoritate acceptavit duellum Goliat. 461. 4.

Decima quid sit. 358. 160. Differentia inter decimas, & primitias. ibi. Nomen decimarum vix auditum fuit tribus primis sæculis Ecclesiæ. 161. Est triplex. 162. Partim debentur ex jure divino, partim ex ecclesiastico. 163. & seq. Quæ personæ teneantur ad decimarum solutionem. 359. 165. Parochi non tenentur de prædiis beneficialibus decimare, bene vero de patrimonialibus. 167. Infideles nec ad decimas prædiales, nec ad personales tenentur. 168. Hæretici baptizati ad decimas solvendas tenentur, si sint filii fidelium, secus si infidelium filii sint. ibi. Jure communi solvi debent decimæ Episcopis, Parochis, & beneficiariis omnibus, sive canonicis, sive simplicibus. 360. 169. Consuetudo legitime introducta habet vim circa decimas, earumque circumstantias, ut tantum Episcopo, aut Parocho applicentur, vel solum Cathedrali. 172. & seq.

Decimæ solvi debent ex integris fructibus, ante quam tributa, & vectigalia pretiaque operariorum deducantur. 173. Quam culpam, quasve pœnas incurrant omit-

omittentes decimarum solutionem. 361. 175. Quatuor modis potest quis eximi a solutione decimarum. 177. & seq. An Pontifex eximere valeat aliquos a decimarum solutione. 362. 181.

Defectus in Missa occurrentes suppleri debent a sacerdote. 67. 84. Quid faciendum, quando hostia consecrata dispareat vento, vel aliquo casu. 89. An teneatur Sacerdos dicere ea, quæ non recordatur se dixisse. 90.

Delectatio potest esse triplex. 475. 59. Delectationes, seu passiones naturales omnes esse bonas dicebant Epicurei, omnes esse malas ajebant Stoici, aliquas bonas, aliquas malas asserebant Peripatetici. 60.

Dœmon. Sacramenta confecta a Dœmone non rata sunt habenda. 7. 30. Dœmon excitabat pollutionem cuidam antiquo monacho, ut retraheret illum a comunione. 43. 74. Dœmon non est capax pœnitendi, dolet pœnam, non culpam. 76. 2. Exorcistæ munus est exorcizari Dœmones ex officio. 194. 52. Dœmon qui in ligno paradisi triumphavit de Adamo, mansit victus in salutifero crucis ligno. 505. 10. Dœmones sæpe per os intrant in corpora hominum. 12. Signo crucis utimur ad debellandos Dœmones 506. 15. Manichei finxerunt duo principia, aliud corporum, & Dęmonum, aliud spirituum bonorum. 508. 29. In tribus instantibus peractum est negotium Dœmonum: in 1. fuerunt boni; in 2. mali: in 3. damnati. 525. 150. Dœmones per peccatum amisserunt dona gratiæ, non naturæ 526. 151. Cognoscunt, & comprehendunt omnia entia naturalia necessaria, non secreta cordium, actus liberos; nec futura libera, aut contingentia, prius quam existant. ibi. Dœmones judicabuntur in judicio universali. 532. 200. Dœmon non est author omnis malæ tentationis immediate. 537. 238. Tentat quantum ei Deus permittit. 239.

Denunciationes fieri debent, antequam matrimonium contrahatur, ter a proprio contrahentium Parocho 321. 279. Non sunt necessariæ ad valorem matrimonii 280. Grave peccatum est illas omittere. 282. Quis possit dispensare in denuntiationibus. 322. 283.

Depositio, & degradatio quid, & quotuplex sint. 393. 128. Degradatio potest esse verbalis, & realis. ibi. Ob quæ crimina clericus degradari possit. 394. 130.

Deus fuit author sacramentorum veteris legis ad sanctificandos homines. 2. 4. Deus creavit cœlum, & terram, Angelos, & omnia. 508. 29. Nunc solum creat animas rationales. 508. 30. Quid est Deus? 519. 108. cætera de Deo, attributis, & operationibus ejus. ibi usque ad n. 121. Maria Virgo est vere, & realiter mater Dei, sicut sunt aliæ matres suorum filiorum. 538. 257. Quando Maria dicitur mater Dei, nomen Deus supponit pro sola persona Filii incarnata. ibi.

Diaconatus quid sit. 195. 57. Ejus materia præcipua est traditio libri Evangeliorum in Ecclesia Latina, in Græca autem solum est ejus materia impositio manuum sub propria forma. ibi. & seq. Præcipua munia Diaconi sunt quinque. ibid. 59.

Dispensatio quid sit, 323. 289. Jure ordinario solum summus Pontifex potest dispensare in impedimentis matrimonii de jure ecclesiastico, etiam Episcopus valet in prædictis in casu necessitatis. 290. Quæ sint causæ sufficientes pro valida, & licita dispensatione, arbitrio prudentum metiendum est. 224. 293. & seq. Causa dispensandi est duplex, alia motiva, seu finalis principalis: alia impulsiva, seu minus principalis. 296. Si expediatur absolute dispensatio, quamvis cesset causa motiva, non cessat dispensatio. 297. Quando dispensatio erit subreptitia, aut obreptitia. 325. 398. Quid sit exprimendum in petitione dispensationis melius, quam Theologi, sciunt practici Curiæ. 299. Quæ impedimenta sint exprimenda. 300. & seq. Verba, quibus dispensatio impertiri valet pro matrimonio contrahendo, data prius sacramentali absolutione, 305. Dispensatio ad carnem vescendam in quadragesima nequit extendi a Medico, aut ab alio ultra necesitatem. Quis possit dispensare a jejunio Ecclesiæ. 354. 143. Prælati regulares, justa interveniente causa, possunt dispensare cum suis subditis. 145. Abbatissæ, seu Priorissæ, quid possint in casu. ibi.

Qua-

Qualis causa requiratur ad validam dispensationem. 354. 146.
Dispositio requisita ad sacramenta valide recipienda. 10. 44. Quæ suficiat ad licitum. 45.
Dispositiones ad recipienda sacramenta sunt supernaturales. 47. Cur subjectum debeat disponi ad Sacramenta recipienda. ibi. Ea suscipere sine dispositione est sacrilegium. ibid.
Distractio. Quæ distractio officiat valori sacramenti. 8. 36. Mens nostra sæpe distrahitur. 37. Plene distractus recitans, non satisfacit officio divino. 205. 22. Plena distractio etiam circa gesta sanctorum impedit attentionem debitam ad satisfaciendum. 211. 50. Huc venit axioma *age*, *quod agis*. 51. Quidam labores manuales parum, aut nihil eam impediunt. ibid. 53.
Distributiones. Canonici absentes sine causa a choro, vel in eo non canentes, privantur fructibus distributionum. 217. 81. Distributiones dicuntur proventus quotidiani designati ob chori assistentiam. 83. Quibus accrescant distributiones amissæ ob absentiam a choro. 84. Qui quadraginta annis choro astiterunt, lucrantur distributiones in absentia ex consuetudine. 218. 86. An qui sua culpa infirmatur, amittat distributiones. 89. Cœcus eas lucratur in absentia, secus surdus. 90. Undecim casus, in quibus, licet absint, lucrantur distributiones canonici. 219. 93.
Divortium quid, & quotuplex sit. 292. 126. Causæ divortii perpetui sunt in duplici differentia. 127. Causæ vero divortii temporalis sunt quatuor. 128. Quale adulterium sit causa divortii perpetui. 293. 129. Æque est causa in viro, ac in fœmina. 130. aliquando non solum potest vir, sed etiam debet dimittere uxorem ob adulterium. 131. Qua authoritate fieri possit divortium. 133. & seq.
Doctrina Christiana quid sit. 503. 1. Doctrina Christiana est unice vera. ibi. Convenit, & differt præcipue in duobus a doctrina Hebræis tradita. 504. 2. Decalogus pertinet ad doctrinam Christianam. 3. Partes principales doctrinæ Christianę sunt quatuor. 4. Christus non scripsit per se suam doctrinam, scripsit vero eam per sua membra, nempe per Apostolos, eorumque successores. 5. Adest obligatio gravis sciendi doctrinam Christianam. 506. 16. Credenda, oranda, operanda, & recipienda sunt quatuor partes principales doctrinæ Christianæ. ibi.
Dolor saltem generalis requiritur, ut sacramenta vivorum causent primam gratiam. 11. 52. Quid & quotuplex sit dolor. 77. 8. Quomodo requiratur dolor supernaturalis ad confessionem. 84. 44. & seq. Sufficit dolor virtualis ortus a formali. 45. Melius est, quod præcedat, imo debet concipi in ordine ad confessionem. 46. Debet esse universalis, & efficax. 47. Debet habere septem conditiones dolor ad confessionem requisitus. 85. 48. & seq. An sufficiat hic actus: *Doleo, quod non doleam de meis peccatis*. 49. Non requiritur intensio determinata doloris, licet fervidus sit curandus. ibi. Quoties quis confitetur, debet apponere novum dolorem. 50. Dolor est spiritualis, fit sensibilis tunsione pectoris, lachrimis, vel aliis signis. 54. Ex defectu veri doloris, & propositi sunt plures confessiones fictæ, & redeunt peccatores ad consueta flagitia. 90. 76.
Donatistæ contendebant debere iterari baptismum. 401. 20.
Donatio liberalis facta alicui ad eum excitandum ad suum bonum spirituale, non est simonia. 248. 19. Donationes ambientium beneficia, aut dignitates sunt valde suspectæ, & periculosæ. 249. 25. Donationes quæ revera sunt permutationes simoniacæ. 250. 31. Non est simonia accipere, quæ ab ingredientibus religionem, vel ab eorum cognatis, aut amicis sponte donantur monasterio, vel ejus cappellanis. 256. 59. *Vide oblatio.*
Dos. Promittere puellæ dotem, dummodo religionem ingrediatur, non est simonia. 248. 19. Nec eam accipere, vel exigere titulo sustentationis pro ingressu in religionem. 255. 53. Quot, & quæ sint dotes animæ gloriosæ. 526. 155. Quid sit dos animæ. 526. ibi, & quales dotes corporis gloriosi. 529. 156.
Dubium. Materia dubia sacramentorum. 5. 20. Urgente necessitate potest uti

Minister materia dubia, & forma conditionali. ibi. In dubio nemo præsumitur malus. 11. 49.

Dubium circa confessionem est quadruplex. 82. 33. & seq. In dubio An quis mortuus sit, ministrari debet ei extrema unctio sub conditione. 184. 22. Dubitans, num duodecima hora noctis audita sit, abstinere debet a cœna, si dies crastina jejunii sit. 350. 124. Idem de abstinentia a carnibus, quando die Jovis, aut Sabbati dubitatur. ibi. In dubiis tutior pars est eligenda. ibid. Dubitans num vigessimum primum annum expleverit, tenetur jejunare. 351. 128. Dubitans si ex sua actione homicidium sit secutum, debet se gerere, ut irregularis. 400. 17.

E

Ecclesia. Non potest mutare formaliter materias, aut formas sacramentorum. 6. 25. In matrimonio variavit Ecclesia materiam, & formam tantum materialiter. ibid. Datur vera Ecclesia universalis, in qua Deus est notus, & adoratus. 514. 70. comprehendit triumphantem, militantem, & purgantem. 71. Ecclesia potest considerari in triplici statu. 72. Cathecumeni, & alii non baptizati, dum sunt in gratia, pertinent ad Ecclesiam pro foro interno. 73. Christus dicitur caput Ecclesiæ, & Spiritus sanctus Cor illius. 515. 75. Quando Ecclesia dici potest acephala? 80. De fide est reperiri in Ecclesia militante sanctos. 516. 82. Dantur in Ecclesia media consequendi remissionem peccatorum. 517. 90. Extra Ecclesiam non est salus. 91. In articulo *Salvatoris* comprehenduntur communio sanctorum, Ecclesia catholica, & remissio peccatorum. 518. 104.

Effectus sacramentorum quis sit. 11. 50. Alia de hac materia vid. n. seqq. usque ad 58. Sex mirabiles effectus Eucharistiæ. 42. 66. & seq. An accedens in lethali possit aliquando recipere effectum gratiæ. 44. 77. An eam causet toto tempore, quo durant species in stomacho. 45. 80. An majorem sub duplici, quam sub una specie. 81. Quatuor sunt præcipui effectus sacrificii Missæ. 52. 16. & seq. Effectus extremæ unctionis. 182. 11. & seq. Tres effectus primæ tonsuræ pro foro externo. 186. 5.

Electio, quid sit. 232. 64. Plura de electionibus ibid. usque ad n. 73. An ad Prælaturas regulares eligenci sunt digniores. 237. 84. Circa electiones ut plurimum unusquisque judicat, secundum quod est affectus. ibi. Electio Abbatissæ, & aliorum officiorum pro monialibus, non intra conventum, sed ad crates fieri debent, ex Tridentini mandato. 422. 63.

Electio ad quam concurrit vitandus suffragio pro ea necessario est nulla. 384. 93. Nisi sit electio Papæ. ibi. Electio excommunicati excommunicatione majori est invalida. 97. Excommunicatione minori est illicita. 386. 104.

Eleemosyna. Quanta eleemosyna sit danda pro Bulla Cruciatæ. 166. 35. Pro Bulla compositionis quanta. ibi. Restitutio debita pro omissione officii nequit suppleri per eleemosynas antea factas. 213. 62. An per factas postea. 63. Accipere aliquid pro orationibus, precibus, aut aliis functionibus per modum eleemosynæ non est simonia. 251. 37.

Eliezer fuit procurator matrimonii Isaac, cum Rebeca. 281. 69.

Emptio, et venditio formalis aut virtualis adest semper in simonia. 249. 26. Emptio, aut venditio sacramentorum est simonia de jure divino, & humano. 251. 33. Quomodo emptio, aut venditio calicis, aut alterius vasis sacri, est vel non simonia. 252. 38. vid. Simonia.

Episcopatus in Gallia, & Italia exigui sunt: in Hispania autem aliqui valde extensi. 27. 7. Episcopatus est verus ordo, non autem distinctus a sacerdotio. 187. 13. Qui assumitur ad Episcopatum ante Sacerdotium, debet prius ordinari Sacerdos, & postea consecrari Episcopus, ibi.

Episcopatus, Presbiteratus, & Diaconatus appellantur ordines *hierarchici* ibid. 14. Ministeria Episcopi nullus valet exercere valide sine Episcopatu. 188. 21. Episcopatus est complementum Sacer-

cerdotii; & verus ordo indistinctus entitative a Sacerdotio. 197. 68. Beneficia majora sunt Papatus, Episcopatus, & Abbatiæ. 220. 3. Numquam dari debent, nisi nolenti, fugienti. ibid. Papatus, & Episcopatus abstrahunt a sæculari, vel regulari. Qui similes dignitates ambiunt, nesciunt, quid faciunt. ibi. Episcopatus, & Cardinalatus est beneficium duplex, habens jurisdictionem in populum, & administrationem rerum Ecclesiæ. 4. Prætmotione pensionarii ad Episcopatum cessat pensio. 224. 20. Qui onera Episcopalia subire non valet, Episcopatum renunciet. 27. Electi ad Episcopatum, etiam Cardinales consecrari tenentur intra tres menses sub pœna privationis fructuum. 226. 32. Electio ad Episcopatum fieri debet intra tres menses. 233. 65. Dignior ad digniorem Episcopatum debet transferri. 236. 79. Qui digniior dicatur ad Episcopatum Theologus, aut jurista? 81. Esto appetere Episcopatum sit bonum objective, tamen subjective vix, aut ne vix est bonum. 82. Ad Episcopatum juxta Trid. digniores sunt eligendi. 237. 84.

Episcopus consecratus est minister ordinarius consecrationis. 27. 6. Episcopus non consecratus, esto electus, invalide confirmaret. ibi. Potest Episcopus erigere oratorium, intra vel extra Diœcesim in quacumque domo occasione visitationis, aut itineris. 60. 50. Consecrare calices, & alia vasa sacra Episcopis correspondet jure ordinario. 63. 71. Episcopus renuncians suum officium non gaudet eadem jurisdictione. 120. 227. Facultas audiendi confessiones concessa ab Episcopis sub his clausulis, *donec revocavero*, durat, prout sonat etiam post ejus mortem. 123. 243.

Episcopi non valent absolvere ab hæresi externa occulta. pag. 153. n. 373. Alias facultates Episcoporum vide num. seq. usque ad 398.

Episcopus tantum potest concedere pro suis subditis quadraginta dies indulgentiæ. 159. 3. in dedicatione Ecclesiæ valet unum annum indulgentiæ concedere. ibi. Si simul sit Episcopus, & Cardinalis valet centum dies. ibi. Solus Episcopus est minister Ordinarius sacramentis Ordinis. 189. 22. Episcopus ordinaturus exterum potest examinare eum, esto admittat dimissorias pro ejus ordinatione. 25. Tamen non tenetur. ibi. Episcopus potest expedire dimissorias pro suis subditis. 26. Ab Episcopo loci debent Ordinarii regulares. 27. Non potest Episcopus in aliena Diœcesi ordines celebrare. 190. 29. Episcopus initians aliquem ante septennium incurrit suspensionem per annum ab ejus collatione. ibi. Post Tridentinum ab arbitrio Episcopi pendet observatio interstitiorum. 191. 37. Episcopus aliquem ordinans sine titulo, incurrit suspensionem a collatione ordinum per annum. 192. 44.

Ecclesia semper habuit Episcopos. 122. 7. Nullus sine authoritate Episcopi beneficia ecclesiastica erigere valet. 9. Episcopus gravare potest beneficiarium, non beneficium. 222. 14. Episcopi omni jure ad residentiam in sua Diœcesi astringuntur. 225. 27. Episcopi electi, & confirmati, etiam si Cardinales sint, tenentur intra tres menses consecrari sub pœna privationis fructuum. 226. 32. Si Episcopus propter longævam ætatem, vel propter perpetuam infirmitatem, episcopalia munia obire non valet, tenetur in conscientia dimittere episcopatum. 35. Possunt Episcopi abesse tres menses in anno recreationis gratia, secluso gregis detrimento. 227. 38. Potest dispensare Episcopus, ut, inchoato anno decimo quarto, suscipiat quis canonicatum. 228. 44. Episcopi authoritas requiritur ad jus patronatus ecclesiasticum acquirendum. 231. 56. Episcopis præcipue competit instituere in beneficiis præsentatos a Patronis. 232. 62. Debet instituere in beneficio eum, quem patronus ex clericis examinatis, digniorem nominaverit. ibi. Si autem in omnibus fuerint æquales, potest Episcopus eligere quem maluerit. 63. Quando Episcopus ipse prædicat, regularis non valet in sua Ecclesia. 458. 107.

Error potest esse triplex circa matrimonium. 302. 177. Triplex irritat, & triplex non irritat. ibi. & seq. Quid error antecedens, & quid concomitans. 303. 181. Uterque tollit vo-

voluntarium. ibi. In quo conveniat, & differat pro matrimonio ab errore circa alios contractus. 182. Quo jure error dirimat matrimonium. 184.

Esau falsa pœnitentia doluit vendise primogenituram propter escam. 76. 1.

Ætas requisita ad pensionem clericalem sunt quatuordecim anni. 223. 17. Pro pensione laicali quælibet ætas sufficit. ibid. Ad Papatum non asignatur ætas fixa. 228. 43. Ad Episcopatum, & alias dignitates designatur. ibi. Ad sponsalia, & matrimonium. 272. 15. Ad confessionem annualem. 336. 45. Ad communionem paschalem. 337. 49. Ad jejunia Ecclesiæ. 350. 126. Ad incurrendas censuras. 375. 51. Ad professionem religiosam. 417. 44.

Æternitas quid sit. 518. 100. Beati participant æternitatem. ibi.

Eucharistia: vix multiplici nomine potest declarari ejus excelentia. 28. 1. Est nomen Græcum dicens idem quod latine bona gratia, vel gratiarum actio. ibi. Dicitur Agapa, id est convivium. Panis Angelorum, quia illam sumentes deberent esse in puritate Angeli. 2. Est unum sacramentum in specie atoma. 29. 4. Aliæ difficultates videantur num. seqq. usque ad 44. pag. 37.

Tempus, in quo potissimum obligat præceptum divinum sumendi Eucharistiam, est articulus mortis. 46. 88. Sumens Eucharistiam ex devotione aliquot diebus ante articulum mortis tenetur in eo iterum recipere. 89. Quid de illo, qui mane comunicavit, & vespere incidit in articulum mortis. 47. 90. Nequit recipi Eucharistia in domo, aut lecto sine causa, vel privilegio. 48. 94. Neque in die Parasceves. ibi. Eucharistia, ut maximum miraculorum, continetur, & creditur in articulo Omnipotentiæ, ut sacramentum, in articulo Salvatoris. 518. 104.

Eunuchus debet exprimere suam impotentiam in confessione peccati venerei. 99. 121. Est inhabilis ad sponsalia. 272. 15. Etiam ad matrimonium. 314. 248. Est irregularis. 403. 34.

Examen conscientiæ de peccatis in particulari debet fieri. 93. 90. Requiritur pro confessione communi. ibi. Confessarius debet juvare rudes in conscientiæ examine. ibi. In quo differat examen a dolore. ibid.

Examinatores Synodales qui dicantur, & ad quem finem designentur. 239. 92. Ad quod examen assistere debeant. 93. An examinatores Synodales designari debeant nomine proprio. 94. An pro labore examinis aliquid mercedis accipere valeant. 95. & seq. An examen Synodale, in quo præter exeminatores Synodales assistunt alii non synodales, sit validum. 340. 98. Sufficit, quod examinatores exponant Episcopo illos, qui sunt di ni, nec est necessarium renuntiare digniorem. 99. Convenientius est, quod examinatores sua suffragia palam exhibeat. 100. Graviter peccat examinator Synodales, si aliquem oppositorum de interrogandis in examine præmoneat. 101. Quid de illo, qui ante examen fuit præmonitus, vel in ipso examine instructus ab alio depuncto substantiali proposito, quo ignorato, reprobatus evaderet. ibid. 102.

Excommunicatio quid sit. 380. 77. Dividitur in majorem & minorem. ibi. Tres olim fuerunt differentiæ, seu modi excommunicationis majoris. Qui sint excommunicati vitandi, qui tollerati. 381. 81. Potest excommunicatus ingredi Ecclesiam, ibi privatim orare, imagines venerari &c. 383. 89. Potest etiam uti aqua benedicta ad reverendum eam, non tamen ad percipiendum fructum, quem habet a benedictione. 90.

Excommunicatus: Pro vitandis nequit offerri sacrificium Missæ. 381. 82. Sacramenta ab eis recepta valida sunt, excepta pœnitentia. 382. 84. Quando erit validum sacramentum pœnitentiæ ab eis receptum. 85. Nequit vitandus recitare officium divinum cum aliis. 383. 88. Solus debet illud recitare dicens loco; *Dominus vobiscum. Domine exaudi orationem meam.* ibid. Excommunicatus decedens ante absolutionem nequit sepeliri in loco sacro. ibid. 91. Vid. Alia num. seqq. usque ad 116. & seqq.

Executor, quis sit rescripti Pœnitentiariæ. 326. 303. Quid agere debeat executor hujusmodi. 304. Verba, quibus dispensatio impertiri valet pro matrimonio contrahendo, data prius sacramen-

mentali absolutione. 327. 305. Quæ differentia adsit inter executorem dispensationis obtentæ a Dataria, & assecutæ a Pœnitentiaria. 306.

Exercitia spiritualia. Quidam prævidentes difficultatem obtinendi absolutionem, vacant exercitiis spiritualibus in aliquo conventu regularium, tamen eis constanter est deneganda, si, occasione prius non evulsa, accedant. 135. 297. Ad suscipiendos ordines haberi debent exercitia spiritualia in aliquo monasterio vel seminario. 192. 36.

Exorcitatus, quid sit. 194. 51. Quę sint munia exorcistæ. 52.

Extra tempora: Tribuit facultatem ad recipiendos ordines sacros quolibet tempore. 190. 30.

Extrema unctio, quid sit. 180 1. est vere & proprie sacramentum institutum a Christo, & postea promulgatum a S. Jacobo Apostolo. 2. Omnes unctiones sunt unum sacramentum. 4. Ejus materia. 5. Ejus forma. 181. 9. & seq. Minister hujus sacramenti, & ejus requisita. 182. 13. & seq. Ejus subjectum. 18. Apud Græcos etiam sanis administratur extrema unctio. ibi. Non lætanter hoc recipi sacramentum, non provenit ex socordia Parochorum, ut quidam perperam dicit, sed quia cupimus supervestiri, non spoliari. 183. 20. B. Virgo non recepit hoc sacramentum. 184. 23. Obligatio illud recipiendi. 24.

F

FAma. Christus consulens famæ Judæ dedit ei Eucharistiam. 9. 41. Ad famæ restitutionem tenetur, qui propalat sententiam in S. Tribunali januis clausis coram quibusdam prolatam. 147. 349.

Famuli, & famulæ astringendi sunt ad restituendum, quod ultra justam conventionem injuste acceperunt. 485. 113. Admittere intra cœnobia monialium famulas ad serviendum est abusus. 423. 65.

Fœmina in conferendo baptismo præferri aliquando debet Sacerdoti ex amore honestatis. 21. 25. Nequeunt duo viri aut duæ fœminæ exercere munus patrinorum in baptismo. 25. 42.

Fœmina est incapax ordinum, imo primæ tonsuræ. 190. 31. vide usque ad 34. & alibi.

Filius. Parentes, urgente necessitate, proprios filios baptizare valent. 22. 27. Filii infidelium, invitis parentibus, valide baptizantur, in extremo vitæ etiam licite. 23. 35. Idem est de filiis infidelium expositis ac derelictis, & a cura parentum exemptis. ibi. Qui sint filii legittimi, naturales, expurii, & expositi. 229. 48. Filii illegitimi Presbyterorum nequeunt possidere beneficia in Ecclesia, ubi pater illa habuit. 50. Filii legittimi possunt. ibi. Matrimonia filiorum etiam inciis, & invitis parentibus valida sunt. 282. 76. Tamen ut plurimum sunt illicita. 77. An aliquando valeant filii contrahere matrimonium insciis parent. 78. Filii ex matrimonio ad morganaticam non succedunt in bonis parentum. 316. 270.

Fomes peccati remanet in nobis post baptismum ad agonem, & exercitium virtutis. 24. 37. Non est peccatum. ibi.

Forma sacramentorum generatim, ejusque requisita. 4. 17. Nomine formæ etiam nutus intelliguntur pro matrimonio. ibi. In cæteris sacramentis verba necessario requiruntur pro forma ibi. Cur verba sint forma. 18. Quid materia remota, & quid proxima. 19. Duplex variatio adesse potest in materiis, & formis sacramentorum. 5. 23. Octo modis valet forma variari. 24.

Formula indulti pro concessione oratorii. 59. 45. Formula dispensationis pro matrimonio contrahendo. 327. 305. Alia pro revalidando. ibi. Formula disponendi petitionem pro obtinenda dispensatione a sacra Pœnitentiaria, & Dataria. ibi. 306. & seq.

Formula absolvendi a censuris pro foro interno. 379. 69. Pro irregularitate relaxanda. 407. 56.

Fructus sacrificii Missæ est valoris infiniti, quoad sufficientiam. 52. 15. Applicatur unicuique juxta meritum & dispositionem. ibi. Quatuor fructus procedunt ex eo. 16. In alios quatuor dividuntur. 53. 30. Sacerdos nequit duplicatum stipendium accipere pro applicatione fructus specialissimi Missæ ibid.

Fur. Bulla furata, & pecunia furtiva sumpta nihil prodest. 166. 32. & 33.

G

GAnganeli. Exemplum paupertatis adhuc ad Pontificatum elevatus. 435. 69.
Gedeon fuit primus, cui dictum est ab Angelo. *Dominus tecum.* 539. 231.
Gilbertus Porretanus, & ejus discipuli. 493. 162.
Gloria. In quo consistat gloria Dei. 521. 119. Gloria hominum in cœlo. 526. 152. alia vid. n. seqq. usque ad 159.
Gradus propinquitatis ad beneficia ecclesiastica. 230. 54. Consanguinitatis quid. 306. 198. Exprimi debent gradus cognationis, vel affinitatis pro obtinenda dispensatione. 325. 300.
Grassator viarum quis dicatur. 452. 65. Caret immunitate. ibi.
Gratia prout effectus sacramentorum pag. 1. usque ad 14. Nemo sine speciali Dei revelatione scire potest se esse in gratia. 15. 70. Bene vero se esse in peccato. ibi. Sine gratia excitante nec ad primum actum fidei disponi valemus. 481. 93.
Græci fatentur septenarium numerum sacramentorum. 3. 14. Ecclesia Græca utitur verbis distinctis materialiter pro forma baptismi ac Latina. 20. 21. Idem efficit in confirmatione. 27. 5. In Diaconatu, & Sacerdotio idem contingit. 195. 57.

H

HElvidius. Ejus error impius contra B. Virg. M. 528. 172.
Henricus VIII. ante suam perversionem improbavit docte errorem Lutheri. 80. 21. Valida fuit dispensatio pro ejus matrimonio. 313. 242.
Hæresis. Ejus absolutio. 152. 373. Vide tom. 1. pag. 164. n. 111. & seq.
Hæreticus. Nequit esse patrinus in baptismo. 25. 42. Est incapax indulgentiæ. 160. 8. quid de matrimonio hæretici cum catholica. 309. 220. 310. 222. Hæretici, esto excommunicati, sunt tollerati. 381. 81. sunt irregulares. 402. 28. Sunt privati immunitate Ecclesiæ. 452. 69. Quid sit propositio hæretica. 502. 164. Quomodo dicantur Christiani, & credere. 504. 6.
Hermaphroditus quis, & quotuplex. 191. 34.
Herodes reprehensus a Joanne Baptista. 313. 243.
Homerus sobrietatis virtutem coluit. 339. 65.
Homicidium impedimentum matrimonii. 308. 212. Quinque conditiones. 213. Homicidium pro incurrenda irregularitate. pag. 398. 399. & 400. n. 15. 16. 17.
Honestas impedimentum matrimonii quid. 312. 237. Inter quas personas oriatur. 313. 240.
Hostia posita a tergo Sacerdotis non manet consecrata. 32. 14. Vid. alia. pag. 33. n. 22. 24. 25. & V. Sacrificium. Missa, & Sacerdos. Quod in hostia consecrata est Christus, est de fide. 482. 96. Non tamen est de fide hanc numero hostiam esse legitime, vel vere consecratam. ibi.

I

JAcob. Ejus matrimonium cum Lia fuit nullum, sed deposito errore, contraxit validum. 302. 179.
Jansenius. Quis 493. 161. Ejus propositiones. ibi.
Jejunium naturale quid sit. 39. 52. & seqq. Varii casus in quibus Eucharistia sumi potest a non jejuno. 41. 60. & seq.
Jejunium ecclesiasticum quid, & quotuplex sit. 339. 63. Vid. n. 64. 65. Quinque præcepta includit. 340. 66. & seq. Quos cibos prohibeat. n. 71. Quando liceat carnibus uti. 74. Toties quis peccat, quoties carnibus vescitur. 343. 78. Idem de aliis cibis prohibitis. 345. 99. Quando interrumpatur prandium. 102. Quid de essu simultaneo carnium, & piscium. 342. 77. Vid. alia in seqq. Causæ excusantes a jejunio. 352. 135. & seqq.
Ignorantia est triplex. 296. 136. Vide tom. 1. v. ignorantia.

Im-

Immunitas, quid. 450. 53. Vid. locus Sacer.
Impedimenta matrimonii. 299. 164. Impedientia quatuor. 165. De horum dispensatione. 171. Dirimentia sunt quatuordecim. 301. 174. Qui scienter contrahit matrimonium cum aliquo ex his, duo saltem peccata comittit. 175.
Impotentia. Quid, & quotuplex. 314. 245. Quid sit agendum, quando reperitur impotentia inter conjuges. 315. 249. & seqq. impotentia superveniens matrimonio non dirimit illud. 255. Impotentia excusans a jejunio. 352. 135. Sexagenarii non sunt excusati a jejunio. 136. alia n. seqq. De oficialibus vid. pag. 467. n. 40. & seq.
Incarnatio verbi Dei quid sit. 527. 161. Omnia de hoc misterio n. seq. Usque ad 165.
Indulgentia quid sit. 159. 1. Quotuplex. 4. & seq. Septem conditiones ad eam lucrandam. 160. 8. An requiratur confessio. 9. An possit lucrari pars indulgentiæ plenariæ. 161. 10. possunt aplicari pro defunctis. 162. 16. Quid de indulgentia Porciunculæ. n. 15. An anima, cui aplicatur indulgentia plenaria, statim transeat ad cœlum. 163. 19. Indulgentiæ confraternitatis B. M. V. de monte Carmelo. 469. 54.
Infames sunt irregulares ex delicto. 402. & seqq.
Infernus. Ubi sit. 175. 74. Quotuplex. ibi. Ad quem descendit Christus. 511. 48. Nulla est redemptio in Inferno damnatorum. 56. 31.
Infidelis quomodo excusetur ab infidelitate. 479. 79.
Informationes quomodo, & quando sunt faciendæ pro novitiis. 415. 35.
Innocentes ab Herode occisi fuerunt martires. 17. 4.
Institutio ad beneficium quid sit. 232. 61. reliqua ibi, & 62. 63.
Integritas confessionis quid, & quotuplex. 94. 93. Quando obligat, & quid excusat ab ea. 95. & seqq.
Intentio ad conficienda sacramenta quæ requiratur. 8. 36. Usque ad n. 44. Quam intentionem habere debent novi Sacerdotes, dum simul cum Episcopo proferunt verba consecrationis. 34. 30. Non sufficit intentio, vel animus sumendi Bullam pro ejus gratiis consequendis. 165. 31.
Interdictum quid sit. 394. 131. quotuplex. alia vid. n. seqq. usque ad 140.
Interpretatio privilegii quid, & quotuplex. 443. 7. alia n. seqq. usque ad 10.
Interstitia quid sint. 191. 37. Joannam Angelicanam. Ejus fabula. ibi. 33.
Irregularitas quid sit. 397. 1. quotuplex, & ejus effectus in seqq. usque ad n. 9.
Jubilæus, quid sit. 163. 20. differentia ab indulgentia. ibi. Anni sancti a quo concessa. 21. A quibus peccatis potest absolvi in vi illius. 164. 22. Concitiones pro lucrando. 23.
Judex potest, & aliquando debet compellere ad sponsalia implenda. 272. 19. Author demisse præcatur Judices, ne cito credant fœminis, nec faveant tantum, quantum vidit non semel cum dispendio, & dedecore nobilium adolescentum. ibi. 20. Pro causis sponsalium, & matrimonii quis Judex. 273. 21. Judex fit irregularis per sententiam sanguinis. 405. 46. Quomodo religiosus possit esse Judex. 427. 80. Judex conservator quis. 453. 79. usque ad n. 82. Salarium judicis. 466. 32. tenetur judicare in civilibus juxta probabiliora. 478. 72. In criminalibus favendum est reo habente opinionem probabilem. ibi. Nullus est bonus Judex in causa propria. 490. 144.
Judicium. Christus veniet gloriosus ad faciendum judicium universale. 512. 58. Ubi, quando, & quomodo fiet. Vid. n. seqq. usque ad 97.
Jurisdictio quid, & quotuplex sit. 116. 204. Sacerdos ex vi ordinationis nec valide, nec licite valet absolvere. 207. bene vero in articulo mortis in absentia approbati, & quomodo. 209. & seq. An jurisdictio delegata expiret morte concedentis. pag. 122. 238. & seq.
Justificatio impii est majus opus quam creatio cœli, & terræ. 14. 65.

L

Lacticinia. Abstinentia eorum in quadragessima. 344 90. & seq. Obligat

gat regulares in Dominicis quadrageſimæ. 92. quid de regularibus, & Presbyteris ſæcularibus virtute Bullæ. 93. quid de pane bis cocto. 345. 95.

Lectoratus quid ſit. 193. 49. Ejus munia. 194. 50.

Legatum pium ejus duratio, & quo modo acceptandum. 476. 66. & 67.

Libellum repudii Judæorum. 291. 123. quid ſi aliquis uxoratus Judæorum convertatur. 292. 124. Vid. alia n. ſeq.

Licentia neceſſaria religioſis exeuntibus a conventu. 420. 58. quæ conditiones. 421. 59. circa votum paupertatis. 437. 121. & ſeq. in quibus poſſit uti tali licentia. 438. 123. Vid. alia n. ſeq.

Littaniæ ſunt pars officii divini diebus S. Marci, & rogationum. 204. 16.

Locus ſacer, cui immunitas competit, quid ſit. 450. 55. & ſeqq. qui gaudeant hoc privilegio. 451. 59. & ſeqq.

Ludus. Quomodo licitus religioſis. 438. 124.

Lutherus. Ejus commenta circa miniſtros ſacramentorum. 34. 29. Circa matrimonium, & virginitatem. 277. 45. & alibi alia plurima.

M

Macedoniani cum ſuo magiſtro negabant divinitatem Spiritus ſancti. 513. 64.

Maleficium impotentia. 314. 245. Alia 315. 250.

Malitia. Quando ſupleat ætatem 316. 253.

Mandans. Non incurrit cenſuram, niſi exprimatur. 374. 44. Vid. n. 45. & 46. Mandantes percuſſionem clerici incurrunt cenſuram. 387. 111. Mandantes homicidium fiunt irregulares. 399. 10.

Mandatum. Trid. factum Sacerdoti ſacrificanti ſine prævia confeſſione, quam primum confitendi præceptivum eſt. 36. 36. Mandatum ad contrahendum matrimonium. 280. 66. usque ad n. 70.

Manipulum quid ſit, & ſignificet. 64. 72. & ſeq.

Marcion. Ejus error circa Chriſtum crucifixum. 510. 43.

Maria. B Virg. Maria non habuit peccatum nec originale, nec actuale. 17. 7. ſuscepit baptiſmum pro augenda gratia, & ad Euchariſtiam recipiendam. 8. Non recepit Sacramentum pœnitentiæ 83. 40. Neque extremam unctionem. 184. 23. Matrimonium ejus cum puriſſimo S. Joſeph verum. 279. 61.

Mater. Non debet ſecari mater moribunda, ut proli extracto ab ejus alvo miniſtretur baptiſmus. 19. 15. ſufficit ejus conſenſus, ut filius infidelium poſſit baptizari. 23. 35. tenetur lactare filios per ſe ipſam. 297. 153.

Matrimonium quid ſit. 277. 44. De fide eſt eſſe ſacramentum inſtitutum a Chriſto Domino. 46. Ejus materia, & forma. 278. 52. Vid. alias difficultates n. ſeq. Matrimonium clandeſtinum. 316. 257. In nullo caſu validum. 318. 262. quid de contracto in Holandia. 264. Matrimonium *Conſcientiæ*, quid. 267. Conditiones ad id requiſitæ. 319. 269.

Medicus. Quomodo ſe gerere debeat in concedendis licentiis ad carnes veſcendas in quadrageſima. 341. 76. Duo obſervanda. 343. 83. Quando fit irregularis. 400. 16.

Mendicantes. Communicant in privilegiis inter ſe. 443. 13. alia in ſeqq.

Meretrices, & alii acquirunt dominium in rebus, & poſſunt eas expendere ad libitum. 166. 32. Non ſunt exemptæ a præceptis annuæ confeſſionis, & communionis. 336. 45. Arcendæ ſunt ab oblationibus ad altare faciendis. 365. 197.

Metus dirimens matrimonium. 310. 224. & ſeq. Qui metus non dirimit. 311. 228. & ſeqq. Quando excuſat a cenſura. 378. 63. Abſolutio cenſuræ metu extorta eſt nulla. 380. 75.

Milites tenentur confiteri ante prelium. 90. 25. Privilegia militum Hiſpaniæ. Circa jejunium, & abſtinentiam. 355. n. 148. & ſeqq. Usque ad pag. 358. n. 159.

Miniſter ſacramentorum quis ſit. 7. 30. Quotuplex. 31. Ejus requiſita ad conficienda ſacramenta. 33. & ſeq. Quid ſi in læthali ſit, an debeat confiteri. 9. 40.

Miſſa. Quid ſit miſſæ ſacrificium. 50. 5. In qua actione eſſentialiter conſiſtat. 51. 9. Celebrata a Sacerdote bono plus valet ex opere operantis, quam dic-

dicta ab improbo. 52. 14. Vide alia usque ad n. 54. Missæ vocatæ S. Greg. debent dici juxta ritum occurrentem. 63. 68. Differentia Missæ cantatæ a solemni. 69. 95. alia vid. in seqq. & v. stipend.

Missam integram audire Dominicis, & cæteris diebus festivis est primum præceptum Ecclesiæ. 328. 1. Alias difficultates de hac materia vid. ibi usque ad n. 16.

Missionarii non sint nimis morosi, nec onerosi fidelibus in suis concionibus. 460. 116.

Molinos. Michael Molinos ejus propositiones damnatæ. pag. 494. & seq.

Moniales. Ad earum confessiones audiendas requiritur specialis approbatio Episcopi, & cætera vide Confessarius. Ex vi jubilæi possunt eligere Confessarium approbatum ab Episcopo loci. 164. 22. Secus ex vi Bullæ Cruciatæ. ibi. tenentur ad horas canonicas ex communi consuetudine. 206. 26. Possunt dotem exigere ab ingredientibus in sua monasteria titulo sustentationis. 255. 53. Non autem propinas. 256. 58. alia n. 61. & v. Clausura.

S. Monica contraxit matrimonium cum Patricio gentili sine animæ detrimento 309. 219.

Monitio semper debet præcedere censuram. 370. 25. & seq. Debet esse trina. 27. quando, & quomodo facienda. 28. & seq.

Monitum ad regulares electores. 237. 84.

Monita utilia ad omnes. Vid. v. Sacerdotes. Parochi. Judices. Parentes. Ministri. Regulares. Novitius. Concionator in suis locis.

Monothelytæ. Negabant duas voluntates in Christo. 528. 170. Damnati in Concilio Constant. ibi.

Mors. Omnium terribilium terribilior est mors. 183. 20. timor, & pavor authoris ex ejus proximitate. 184. 21. Mors Christi vera. 510. 43. est separatio animæ a corpore. 517. 93.

Mulieres, nudato pectore, & immodeste indutæ arcendæ sunt a sacra communione. 44. 76. Mulier dubitans de morte mariti non potest contrahere matrimonium. 290. 118.

Mundus. Semper est stultus. 131. 275.

Mundum fuisse ab æterno est hæreticum. 508. 29. & pag. 524. n. 140. Est vallis lacrymarum, locus exilii, & planctus. 541. 268.

Musica instrumenta: an admitti valeant in divinis officiis. 201. 15. Quædam ab Ecclesia eliminanda. ibi. Etiam a Professionibus monialibus. 256. 61. Quid de musicis ad munus Confessarii. 150. 364.

Mutus. An possit baptizare. 22. 28. Quando danda sit Eucharistia. 38. 48. Tenetur confiteri in articulo mortis. 81. 28. Nequit absolvere a peccatis. pag. 111. 179. est capax ad sponsalia, alios contractus, & confessionem annualem. 335. 42.

N

Natalis. Nocte natalis Domini quid in celebratione missæ, & ministranda communione. 56. 34. & pag. seq.

Natalium legitimas ad ordines recipiendos. 191. 35. Ad beneficia obtinenda. 229. 48. Ad professionem, vel religionem. 414. 30. irregulares ex defectu natalium. 408. 30

Neophytus, id est novus fidelis. 229. 49. Quare irregularis. 404. 38.

Nobilitas quæ ad indultum oratorii. 59. 46. Ad beneficia præferendus. 234. 72.

Novatus. Ejus error. 115. 196.

Novitiatus quid sit. 413. 28. alia de novitiatu, & novitiis vide n. seq.

Novissima. Sunt quatuor. 532. 201. Credi debent explicite. ibi.

Nutrix. Ejus obligationes. 297. 153. Excusata a jejunio, non vero ab abstinentia. 352. 135.

O

Obedientia. Tom. 1. v. Obedientia. Est sepulcrum propriæ voluntatis. 428. 86. Conditiones perfectæ obedientiæ. 87. Cætera de obedientia religiosa in seqq. n.

Oblatio quid sit. 364. 194. facta in Ecclesia regularium pertinet ad ipsos. 365. 196. Qui prohibeantur ab oblationibus ad altare faciendis. 197.

Obstetrix a Parocho examinanda de bap-

tismi administratione. 21. 22. Tenetur sub gravi scire formam baptismi. ibi. Quando debeat in casu obstetrix Sacerdoti præferri. 22. 26.

Occasio peccandi quid, & quotuplex. 134. 293. Occasio proxima duplex. 135. 294. Quid de absolutione versantis in his occasionibus. n. 295. & seq.

Officium divinum quid. 201. 1. Qui teneantur ad officium parvum, defunct. & Psalmos pœnitent. 204. 16. Obligatio recitandi est onus personale. 464. 26.

Oleum gratiæ plenitudinem significat. 26. 3. Debet esse olivarum de necessitate sacramenti pro confirmatione. ibi. Difert ab oleo infirmorum. 27. 4. Quomodo materia extremæ unctionis. 180. 5. & 8.

Onan occidit Deus, quia se retrahebat a copula conjugali cum pollutione. 299. 162.

Opinio, quæ est communior inter scholasticos præferri debet semper. 87. 65. & seqq. Potest Confessarius absolvere ex rationabili causa cum opinione probabiliori suæ jurisdictionis. 119. 219. Non transit in altera vita opinio asserens licitam esse pluralitem beneficiorum. 241. 107. Tragicum exemplum Philipi Cancellarii Parisiensis. ibi. Possunt dari opiniones valde probabiles circa requisita peculiaria ad sacramenta, quin neutra sit damnata. 477. 71. Ad prudenter operandum, excepto casu necessitatis, non sufficit quælibet opinio, sed requiritur opinio gravis. 478. 74. Alia n. seq.

Oratio. Explicantur septem partes orationis. 130. 274. Oratio præscripta in concessione indulgentiæ debet esse vocalis. 161. 11. Vid. alia n. seq.

Oratorii nomine quid intelligatur. 58. 40. Qua de causa concedatur. 41. Quanto tempore duret privilegium Oratorii. 42. Quid de erectis ab Episcopo, aut a Cardin. in suis Palatiis. 43. Quid de regularibus 44. formula indulti pro oratorio. 59. 45. Ejus explicatio. 46.

Ordo quid sit. 186. 8. Quot sint, & an omnes sint sacramenta. 187. 10. De materia, & forma ordinum in comuni. 17. & seqq. A quo Episcopo regulares, ordinari possitet. 189. 27. Quas pœnas incurrant in hoc deficientes. 190. 28. Quis sit capax ad ordines suscipiendos. 31. Conditiones necessariæ ad ordines licite suscipiendos. 191. 35. Obligationes eorum. 197. 70. Quid de ordinatis ex metu. 199. 77. Privilegia ordinatorum. 78. & seq. In quo differat ordo sacer a professione religiosa. 289. 108.

Origines. Ejus error circa Verbum Divinum, & quare appellatur a D. Thoma *fons Arianorum*. 521. 120.

Oscula, & amplexus vide tactus. Sunt graviter peccaminosa inter sponsos de futuro. 273. 24. & seqq. Non approbatur quoddam osculum manus. 365. 198. Ob delectationem carnalem est lethale. 475. 59. & seq.

Ostiarius quis, & quid sit ostiariatus. 193. 46. Materia clavium. 47. Munia ejus. 48.

P

PAlafox (V) Scripsit egregie quasdam annotationes. 177. 79. De facientibus collationem ultra mensuram, aut normam timoratorum dicebat. *Væ vobis miseris, qui nec cœnatis, nec jejunatis*. 348. 112. De quadam familia quondam prænunciavit multa, & completa sunt omnia. 434. 110.

Papatus non est ordo, sed dignitas suprema Ecclesiæ. 197. 68.

Papa idem est pater patriæ. ibid. solus potest gravare pensionibus beneficia. 222. 14. Papa est Episcopus Romæ, teneturque ibi residere. 225. 26. Ætas Papæ non præfigitur a jure: solum a Cardinalibus eligi valet. Solus Papa eligit Cardinales. Ad Papatum dignior omnibus est eligendus. ibi. Papa incurrere potest simoniam contra jus divinum, secus contra humanum. 245. 5. Solus potest ferre censuras pro tota Ecclesia. 367. 13. Nequit ligari censura. 269. 21. Papa jure, & facto est caput omnium baptizatorum, qui sub ejus regimine, & obedientia degunt, vel debent degere. 515. 78. Papa est summus Romæ Pontifex Vicarius Christi in terra. 79. Papa dicitur Vicarius Christi, non successor, & cur? ibi. Tempo-

pore schismatis si agnoscitur legitimus Papa, huic soli est obediendum, tamquam vicario Christi, neglecto quolibet alio. 80.

Parens. Parentes urgente necessitate proprios filios baptizare valent; nec per hoc amittunt jus petendi debitum. 22. 27. Amittunt vero illud, eos extra necesitatem baptizando. Ibi. Optandum esset, ut patres familiæ suis filiis exacte proponerent doctrinam, & modum se disponendi ad sacramenta recipienda. 83. 41. Debet exprimi in confessione circumstantia odii erga parentes, avos, & fratres. 100. 125. Peccatum etiam filii cum matre, aut filiæ cum Patre. Ibi. Pater seu Prælatus omittens correctionem filiorum, aut subditorum, debet explicare qualitatem omissionis. 127.

Parentes doceant filios suos ante omne opus signo crucis se munire. 506. 14. In Deo est una persona, quæ dicitur Pater, & est prima Trinitatis. 508. 27. Dicitur Pater titulo veræ generationis. Ibi.

Parochus Sacerdos ex officio est minister Ordinarius baptismi in sua Parochia. 21. 23. Parochus ex justitia tenetur Eucharistiam ministrare suis ovibus in articulo mortis. 38. 45. Tenetur etiam ex justitia tempore Paschatis, & quoties rationabiliter oves illam postulent. Ibi. Quibus diebus teneantur Parochi applicare Missam pro suo grege, & populo. 54. 26. Parochi habentes duplicem Parochiam, & diebus festis in utraque celebrantes utramque Missam, tenentur ad binam applicationem. 55. 27. Aliud esset casu, quo ob infirmitatem, vel ob alias justas causas alius Sacerdos suppleret officium Parochi. Ibid. In præsentia Parochi nequit absolvere simplex Sacerdos in articulo mortis. 117. 210. Posset tamen casu, quo Parochus nollet absolvere. 211. Alia vid. seqq. n. usque ad 229. Parochus ex vi sui officii non habet jurisdictionem in reservata Papæ, aut Episcopo, neque ad dispensandum, aut commutandum vota, aut juramenta. 121. 230. Parochi Ordinarius est Episcopus. 233. Parochus proprius vagorum est ille, sub quo actu reperiuntur. 122. 235. Parochus est minister estremæ unctionis. 182. 13. Ex ejus licentia quilibet Sacerdos potest esse, sufficitque licentia Parochi rationabiliter præsumpta. ibi. Tenetur Parochus sub gravi ex justitia ministrare suis ovibus hoc sacramentum. 183. 16. Parochus tenetur omni jure ad residentiam, & ministrare acurate suis ovibus sacramenta etiam tempore pestis, & auxiliare eis in articulo mortis. 226. 28. Sicut est officium Parochi baptizare, ita etiam moribundis auxiliari. Ibi. Parochus notabiliter absens, præter grave peccatum amittit fructus pro temporis rata. 29. Ad summum per unum, aut alterum diem possunt Parochi, absque culpa gravi, abesse u sua Parochia in anno. 226. 30. Debent sollicite curare Parochi, ne sponsi se visitent. 273. 23. Peccat Parochus, assistens matrimonio filiorum contrahentium indigne, seu parentibus in consultis. 282. 77. Cætera de hac materia vid. seqq. n. usque ad 285.

Parochi rogantur, ut curent evellere consuetudines quasdam parum pias. 332. 22. & seqq. Nomine proprii pastoris intelligitur parochus in sua parochia. 338. 56. Si parochus agnoscat aliquem vel aliquos communionem Paschalem omittere secreto eos moneat. 339. 62. Parochi sepelientes cadaver in Ecclesia, cui non competit, peccant graviter. 455. 88. Clemens VIII. vetuit quibusdam Parochis, ne pro associandis defunctis in regularium Ecclesiis sepeliendis, plus peterent, quam pro ipsis ad Parochiam ferendis offerri solet. 456. 98. Nequit Parochus cogere hæredes defuncti sepulti in Ecclesia regularium, ut in parochia repetant eadem funeralia. Ibi. Sicut æquum est, ut Parochis detur, quod sibi debetur, ita æquum est, ut a Prælatis jura monasteriorum accurate, & religiose defendantur. 457. 99. Parochus nequit eligere in Confessarium Sacerdotem ab Ordinario non approbatum. 464. 21.

Partus. Fœminæ ante primum partum vel alium periculosum tenentur confiteri. 80. 25. Uxor excusatur a debito reddendo, si exponitur periculo mortis in par-

partu. 294. 136. Partus sequitur ventrem, quoad libertatem, vel servitutem. 303. 186. In partu mirabili virgineo non fuerunt dolores, & aliæ miseriæ, quas in partu patiuntur cœteræ fœminæ. 509. 37.

Parvuli existentes in limbo resurgent, & assistent judicio universali. 518. 97. Postea remanebunt in limbo sine pœna nec gloria. 98.

Parvitas materiæ. Præceptum jejunii naturalis pro Eucharistia suscipienda non admittit parvitatem materiæ. 39. 53. Nec peccatum sollicitationis illam admittit. 143. 330. Nec simonia, nisi ex inadvertentia, vel imperfecta deliberatione. 245. 4. Quæ chocholatæ quantitas sit materia parva. 347. 109. Annus novitiatus, & ætas ad professionem non admittunt parvitatem materiæ. 413. 29. & seqq. Parvitas materiæ pro clausura monialium quomodo intelligenda est. 422. 63. Quænam quantitas requiratur ad gravem violationem voti paupertatis. 437. 120. Per comestiones parvas sæpe repetitas frangitur jejunium. 467. 38. Materia parva matutina valet aliquando bipartiri ex causa, non collatio serotina. 39.

Passio Christi. Sacramenta sunt signa rememorativa passionis Christi. 2. 5. Passio Christi cum ejus actibus internis est in sacramentis actio prævia ad causandam gratiam. 12. 56. Eadem est instrumentum conjunctum divinitati. 57. Septem horæ canonicæ sunt distributæ juxta septem mysteria passionis Christi. 202. 7. Quomodo dum signamur formando crucem, representamus passionem Christi. 505. 13. Passio Christi incæpit ab instanti suæ conceptionis. 529. 173. Dolor passionis Christi fuit major omni dolore. 174. Passio Christi fuit acerbissima sine ullo solatio. 175. Christus fecit miracula, ut pro nobis pateretur, nos volumus fieri miracula, ne patiamur, 177.

Patrimonium quid sit, & quis possit Ordinari ad ejus titulum. 142. 44. Patrimonium dicitur a patre. 272. cap. 2. init.

Patrinus. Quatuor conditiones ut quis sit valide patrinus. 24. 39. Patrini cum baptizato fiunt cognati spirituales in prima specie. Ibi. Ipsi cum parentibus baptizati in secunda specie. Ibi. Officia patrinorum. 41. Qui nequeant esse patrini. 25. 42. Solum catholicus est licite patrinus. Ibi. Vir, & fœmina, non duo viri, nec duæ fœminæ debent esse patrini. Ibi.

Patronatus quid. & quotuplex sit jus patronatus. 231. 56. Aliud est ecclesiasticum, aliud laicale, & utrumque tribus modis acquiritur. Ibi. Triplici modo transferri valet. 57. Patronus quadruplex jus in Ecclesia acquirit. 58. Hoc autem jus patronatus considerari potest ut honorificum, onerosum, & utile. 254. 77. Vendere hujusmodi patrimonium est simoniacum saltem jure positivo. Ibi. n. 78.

Pauper. In electione ad beneficium pauper, cæteris paribus, præferendus est diviti. 274. 72. Pauperes ostiatim mendicantes possunt diebus vetitis frustra ovorum, & lacticinia, eis donata, edere. 344. 94. Paupertas non est causa dispensandi in impedimentis matrimonii. 327. 308. Fideles paupertatis requiritur pro quibusdam gradibus dispensandis. 309.

Paupertas religiosa quid sit. 433. 105. Vid. num. Seqq. usque ad 120. pag. 437.

Pax mala non est fovenda, sed profligan-da. 108. 166. Pax in errore fundata non est bona. Ibi. Plus valet uncia pacis, quam libra victoriæ. 454. 82.

Peccator. Quando sunt neganda sacramenta peccatori. 9. 41. Peccator dum peccat, vel agnoscit se esse in peccato habituali, debet credere se non esse in gratia. 14. 69. Oppositus error est Lutheri, & Calvini. 15. 70. Sacerdos justus plus a Deo obtinet in sacrificio, quam peccator. 52. 14. Sacramenta faciunt peccatorem ex attrito contritum. 79. 18. Peccatori publico potest imponi caute pœnitentia publica; si quis alium publice inhonoravit debet compelli, & valet imponi ei in pœnitentia, quod publice satisfaciat honori. 108. 166. Si scripto publico diffamavit, quod alio publice retractet. Ibi.

Peculium. Usus peculii sine præcisa necessitate est graviter illicitus religiosis.

436. 119. Prælati, & subditi curare tenentur peculia a claustris procul abigere. Ibi. A nostra discalceata familia sunt penitus eliminata. Ibi. Usus peculii non adeo illicitus est, ut certis conditionibus nequeat honestari. 441. 136. *Pecunia tua sit tecum in perditionem*, dicitur religioso morienti cum pecunia habita sine licentia. 433. 106. Nullam pecuniam potest religiosus ludo exponere. 438. 124.

Pelagius asserebat posse hominem se disponere viribus naturæ ad gratiam. 14. 66.

Pœna Purgatorii duplex. 176. 75. utraque quam acerba. Ibi.

Pœnitens. Non sit pœnitens nimius, aut prolixus in fatendo culpas, aut imperfectiones. 83. 40. Quando accedit sine culpa gravi, debet confiteri peccatum, vel peccata determinata vitæ præteritæ pro securiori materia. 41.

Pœnitens non debet relinquere pendulum judicium Confessarii. 104. 148. Tenetur pœnitens acceptare pœnitentiam congruam, & suo tempore eam exequi. 108. 167. Non potest propria authoritate alium substituere, qui pro eo pœnitentiam impleat. 168. potest pœnitens applicare pœnitentiam, etiam sacramentalem, pro animabus purgatorii. 109. 169. Non excusatur ab impletione pœnitentiæ justæ, ob indulgentiam, aut jubileum. 110. 177. Status pœnitentis in ordine ad absolutionem est duplex nempe *dispositi*, & *indispositi*. 115. 298. Status pœnitentis indispositi sunt quatuor. Ibi. Quamvis pœnitens non teneatur sigillo confessionis; tenetur jure secreti naturalis ad non propalanda incaute audita in confessione. 141. 324. Pœnitens in tribunali confessionis est sui accusator, & testis. 286. 92. Pœnitens tenetur confiteri consuetudinem, quamvis non interrogetur a Confessario. 490. 146. Non sufficit quod ore dicat se habere dolorem, & proponere emendationem. 147. Quid agere debeat Confessarius cum pœnitente, in articulo mortis constituto, & mysteria fidei ignorante. 491. 154.

Pœnitentia unde dicatur. 76. 1. Fuit in B. Virgine quoad habitum, in Adam etiam quo ad actum. Ibi. alia vid. usque ad n. 16. Pœnitentia sacramentalis, quid. 106. 159. In *voto* est essentialis sacrameto, in *re* est pars integralis. Ibi. Est septem modis. Ibi. 160. Pœnitentia *formata* est, quæ impletur in gratia, & *satisfactoria est*: *informis* est, quæ impletur in peccato, & non est *satisfactoria*, adhuc remoto peccato. Ibi. Triplex genus operum potest imponi pro pœnitentia. 107. 162. Debet imponi pro peccatis confessis, licet Christus abundanter pro omnibus satisfecerit. 163. Omissio totalis pœnitentiæ est gravis, tam ex parte Confessarii, quam pœnitentis. 164. Vid. alia n. seqq. usque ad 178.

Pœnitentiæ sacramentum fuit institutum a Christo D. complete post resurrectionem. 80. 21. Componitur ex actibus pœnitentis, & absolutione legittimi ministri. 22. est necessarium in nova lege necessitate medii, & præcepti in re, vel in voto. 23. Sufficit tamen votum implicitum in contritione. 24. Tempus in quo obligat præceptum divinum confessionis. 25. Omnes baptizati, rationis usu compotes, supposito peccato lethali, obstringuntur præcepto divino ad confessionem. 81. 27. confessio annualis ex præcepto ecclesiast. Obligat omnes fideles, sive in gratia, sive in peccato existant. pag. 333. 28. In articulo mortis tenentur confiteri per interpretem, si aliter non valeant. 81. 28. Materia remota, & proxima pœnitentiæ. 29.

Pensio quid, & quotuplex. 222. 12. pensio clericalis non est proprie beneficium. 13. Quis valeat pensiones imponere super beneficia. 14. Vid. alia usque ad n. 21. Vendere pensiones clericales simoniacum est, secus pensiones laicales. 258. 74. Etiam vendere alias pensiones mixtas. Ibi. 75.

Percussio: cur confirmatus percutiatur ab Episcopo in maxilla. 28. 10. Percussio clerici potest esse triplex. 387. 109. Vide excommunicat.

Peregrinus. Peregrini non valent contrahere matrim. sine Parocho, & testibus, ubi Trid. viget. 318. 263.

Perfectio. Explicantur tres viæ perfectionis. 129. 270. & seqq. illa religio est per-

perfectior, quæ profitetur vitam perfectiorem. 410. 16. Vita contemplativa perfectior est activa. Ibi. Sed mixta excedit utramque. Ibi. De hac materia usque ad n. 27. Portentosa perfectio quæritur ab aliquibus in sæculo, religionem deserendo. 419. 51. Religiosus, qui agit de perfectione, fugiat pericula paupertatis, si quod accepit, dedit, aut retinet, pertingit ad mortale, petat licentiam, & exeat ab scrupulis. 437. 120.

Permutatio beneficii quid sit. 243. 116. valde affinis est resignationi. Ibi. causa suficiens, & necesaria ad permutationem. 262. 92. Etiam beneficia permutari valent authoritate Superioris legitimi. 93. Quis sit talis Superior. 94. Conditiones necessariæ ad licitam permutationem. 263. 98.

Petrus de Oxoma quosdam errores docuit, sed cito, ut sapiens, se retractavit. 493. n. 162.

Pietas causa excusans a præcepto jejunii. 353. 140. de officialibus non jejunantibus. Ibi. 141.

Pilatus quam potestatem habuerit in Christum. 200. 83. gravissime peccavit in sua sententia. 509. 39.

Plato dixit: *tria sunt omnia.* 523. 130.

Polygamia quid sit. 289. 110. Est omnino reprobata jure naturæ. ibi. Romani prohibuere illam, nec admittere voluerunt legem Julii Cæsaris eam permitentem. 111. aliquando licita fuit, ut in Patriarchis. 290. 112.

Pollutio: an communionem impediat. 43. 73. & seqq. Doemon cuidam monacho excitabat illam diebus festis ad impediendam communionem. 74.

Pontifex. Non valet dispensare cum religioso, ut matrimonium contrahat. 409. 10. potest tamen ex gravissima causa religiosum sæcularizare. 11. Vid. Papa.

Postulatio ad beneficium, quid sit. 232. 61.

Prægnantes, & lactantes excusantur a jejunio, non a carnium abstinentia. 352. 135.

Prælati regulares. Gaudent jurisdictione ordinaria in suos subditos. 121. 233. Ad Prælatos regulares attinet designatio Confessarii extraordinarii pro monialibus sibi subditis. 131. 279. Congruit, ut sint liberales in concedendo monialibus solatium Confessarii. 132. 380. A quibus peccatis, & casibus possint Prælati regulares absolvere suos Subditos. 154. 379. Nullam habent facultatem circa hæresim mixtam. Ibi. An semper teneantur concedere inferiori petenti facultatem absolvendi a reservatis. 380. Prælati regulares cum causa dispensare possunt in jejuniis cum suis subditis. 355. 145. Non tenentur observare apices juris in censuris ferendis. 370. 24. Gravirer peccant non admittentes ad habitum sine justa causa illum, qui alias nullum habet impedimentum. 414. 33. An possint præcipere aliquid contra, supra, vel præter regulam. 430. 93. An possint cogere subditos observare regulam antea colapsam. Ibi. 95. Possunt mitere subditos ad Indos. Ibi. 96. Tenentur sub gravi providere religiosis de omnibus necessariis juxta consuetudinem, & paupertatem ordinis. 433. 109.

Presbyteratus; quid sit. 196. 60. Datur duplex potestas Presbytero. Ibi. 63. Non potest recipi potestas absolvendi a peccatis, non recepta potestate consecrandi. 197. 66. Olim omnes Presbyteri dicebantur Episcopi. 68. Presbyter grece idem est ac latine Senior. Ibi. Præsbyteræ dicebantur olim uxores Presbyterorum. 190. 32. Erant etiam aliæ devotæ fœminæ, quæ dicebantur Presbyterisæ, Diaconisæ, aut Subdiaconisæ. Ibi.

Præsentatio. Quos ad beneficia præsentare debeat Patronus. 331. 59. Intra quod tempus a Patronis præsentatio fieri debeat. 60.

Primitia quid sit. 364. 192. Primum argumentum gratitudinis in Abel. ibi. In lege gratiæ datur præceptum Ecclesiast. decimandi, & solvendi primitias. 193. Hoc est prescindendo a legitima consuetudine. ibi.

Privilegium. Privilegia tria sunt præcipua ordinatorum. 199. 78. Habent illa omnes clerici ex pietate Principum catholicorum. 200. 82. In quo consistat privilegium exemptionis quo ad bona. 85. Clericus conjugatus non gaudet dictis privilegiis. 201. 88. Quid sit privilegium. 442. 1. Divisio. 2. alia de hac materia n. seqq. & v. Communicatio, Pro-

Professio religiosa quid sit. 417. 44. Est duplex. ibi. Quis gaudeat potestate admittendi ad professionem. ibi. 45. Efectus professionis religiosæ. 418. 46. Nulla nullum habet efectum. 47. Quomodo sit ratificanda. 48. Reclamatio quando. 419. 51. De professione in articulo mortis. 414. 32.

Promissio. Promissio ficta rei spiritualis pro temporali non est proprie simoniaca. 246. 13. Promitere dotem puellæ, ut religionem ingrediatur, non est simonia. 248. 19. Promitere temporale pro spirituali titulo gratitudinis, simonia est. 250. 31.

Proprietarius quis, & quæ pœnæ in jure. 433. 106. & seq.

Propositum. Ex defectu firmi propositi sunt nullæ plures confessiones. 90. 76. Quid sit. 78. Tres conditiones propositi. 91. 80.

Pudor. Non est admittenda excusatio pudoris, ne puellæ præstent consensum clarum pro sponsalibus. 271. 14. Nec pro matrimonio contrahendo. 282. 75. Nec causa pudoris excusari debent puellæ nubiles a Missa audienda. 332. 22.

Puer. Pueri admittendi sunt ad communionem post usum rationis. 38. 49. Puer capax agnoscendi majestatem Dei, in quem peccavit, etiam est capax discernendi panem cœlestem a profano. ibi. Curent Parochi, & parentes, ut pueri instruantur in his. ibi. Licitum est ministrare carnes pueris ante usum rationis diebus prohibitis. 341. 74. rationis capaces ligantur censuris canonis, & clausuræ monialium. 421. 62. & 375. 51. Non vero aliis, nisi exprimantur. ibi.

Purgatorium ubinam. 175. 74. An liceat desiderare purgatorium. 177. 80.

Pythagoras ajebat, se non esse *Sophum*, sed *Philosophum*. 412. 21. Pythagoras; & Socrates nihil scribere voluerunt, & quare. 504. 2.

Q

QUadragena erat olim pœnitentia quadraginta dierum. 160. 5. quid *quarentena*, sive *carena*. ibi. Quadragesima. Cur dicantur in Quadragesima vesperæ ante prandium. 203. 9. An dispensatus in quadragesima ad carnes possit eas comedere diebus quatuor temporum. 341. 76.

Quarta funeralis dicitur portio Parochiæ competens. 456. 96. Regulares debent eam solvere, nisi gaudeant privilegio in contrarium. 97. Carmelitæ Excalceati sunt exempti a Clem. VIII. in Bulla *Decet Romanum*. Data 5. Julii 1595. & aliis declarationib. sacræ Congreg. ibid. Exortantur Prælati ad conservationem privilegiorum. 457. 99.

R

RAptus, tripliciter accipi potest. 322. 286.

Ratihabitio. Non sufficit pro facultate absolvendi ratihabitio delegantis. 122. 236. Nec ratihabitio mera mali ab alio perpetrati sufficit pro censura incurrenda nisi in percussione clerici. 374. 44. Triplex conditio, ut ratihabitione percussionis clerici incurratur censura. 388. 113. Non incurritur irregularitas ex mera ratihabitione homicidii. 399. 10.

Reductio. Quis possit Missas reducere. 74. 119. & seq. Quæ onera, vel quas Missas possit Episcopus reducere. 75. 122. Causa præcipua reductionis. ibi.

Regnum. Explicantur illa verba Symboli *cujus regni non erit finis*. 512. 60. Regnum misericordiæ contulit Deus suæ matri B. M. 538. 265.

Regula. Unusquisque tenetur scire, & frequenter legere regulas suæ professionis. 65. 76. Contra regulam nullus Prælatus valet præcipere quidquam. 430. 93. Nec supra regulam aliquis Prælatus particularis. 94.

Regulares accipiunt jurisdictionem absolvendi a Pontifice; approbationem pro sæcularibus ab Ordinario loci. 128. 265. Nullo gaudent privilegio contra sua statuta. 127. 258. Cum consensu Episcopi valide absolvunt sæculares, etiam sine licentia suorum Prælatorum. 125. 252. Secus quando reprobantur a suis Prælatis. 253. Episcopo presentatus, & ab eo quomodolibet repro-

batus, nullo modo potest audire sæcularium confessiones. 124. 246. Nec sufficit approbatio alterius Diœcesis, sed debet esse ipsius, in qua confessionem audit. 248. An regularis valeat confiteri cuicumque Sacerdoti simplici pendet ex statutis, & praxi cujuscumque religionis. 126. 257. & seqq. Non valent absolvere a casibus Episcopis reservatis. 155. 382. A quo Episcopo Ordinari debeant. 189. 27. & seq. facti Episcopi, aut Cardin. tenentur portare habitum, & ad vota substantialia. 418. 49. Non possunt exercere officia judicis, advocati, tabellionis &c. 427. 80. Quid valeant in suis Ecclesiis circa festa, & jejunia populo annuncianda. 454. 83. Gaudent privilegio sepeliendi in sua Ecclesia eligentes in ea sepulturam. 456. 92.

Religio virtus. Vid. tom. 1. v. Religio ubi plura.

Relig. status. Votum religionis quid sit. 407. 1. & seqq. usque ad 18. Novitius, secluso voto, non tenetur graviter perseverare in religione. 415. 36. Peccat tamen veniaiiter exiens a religione sine aliqua causa honesta. ibi. Non peccant ingredientes religionem, ubi vita communis non observatur. 440. 130. Majora sunt pericula, & occasiones peccandi in sæculo, quam in quacumque religione. ibi. 134. Quæ religiones communicent in privilegiis. 443. 13. & seq.

Religiosi apostatæ a sua religione fiunt irregulares. 402. 28. Non autem animantes milites, ut extrenue agant in bello justo, si propriis manibus non occidant. 406. 51. Omnes religiosi tenentur ad orationem mentalem. 410. 14. tenentur sub gravi tendere ad perfectionem. 412. 22. Vid. alia de hac obligatione n. seqq. usque ad 111. Religiosus paulatim de bonis monasterii modica accipiens peccat graviter, si perveniat ad gravem quantitatem. 433. 114. Paupertas religiosa prohibet usum rerum independentem eodem modo ac dominium. ibi. 116.

Renunciatio beneficii quid sit, & qualiter facienda absque simonia. 264. 107. quatuor modis fieri valet in manibus Prælati. ibi, & seq. Renunciatio reciproca est simoniaca. 265. 111. Etiam triangularis. ibi. Quomodo sit facienda a Novitio renunciatio. 416. 41. Clericus non potest renuntiare privilegium fori, & canonis. 446. 31.

Repudium legitimæ uxoris an licitum fuerit in veteri lege. 291. 123. Bimestre ab Ecclesia catholicis concessum differt in tribus a repudio judæis a Deo permisso. 292. 125.

Reservatio quid sit. 151. 366. est triplex. ibi. 367. in Papalibus non incurritur in reservatione, non incursa censura. 368. Quid de unico casu Papali sine censura. 369. quæ peccata reservari possunt. 152. 370. De peccatis interms, & venialibus. ibid.

Residentia quid, & quotuplex. 224. 24. De hæc materia vid. Papa, Episcopus, Canonicus. Parochus.

Resignatio. Quid sit. 242. 110. Tres sunt conditiones in omni resignatione beneficii fideliter observandæ. 111. Ad validam, & licitam requiruntur insuper. 12. Conditiones. 113. & seq. An resignatio confidentialis beneficii sit simoniaca. 265. 112. & seqq.

Restitutio. Nequit dari obligatio restituendi absque aliquo pacto saltem implicito. 69. 93. Recitans officium divinum omnino distractus peccat, & restituere tenetur. 212. 56. Alia de restitutione non recitantium in seq. Eligens dignum, omisso digniori, tenetur ad restitutionem. 237. 85. & seq. Omnia beneficia simoniace accepta, & eorum fructus restitui debent. 268. 127. Novitiæ a religione exeunti, debet restitui, quidquid attulit, vel dedit, excepto victu, vel vestitu. 416. 37. Accipientes a privatis religiosis tenentur ad restit. n. 112. & seq.

Revalidatio. Quando fieri debeat in matrimonio publice, vel occulte. 285. 88. & seq. qualiter facienda. 91. Alia difficultates in hac materia vid. n. seq. ad 99.

Rex. Clemens VI. indulsit Regi Galliæ posse Eucharistiam sumere sub utraque specie. 45. 80. Rex Ozias fuit a Deo punitus, quia usurpavit officium sacerdotale. 49. 1. Rex Artaxerxes vetuit imponere tributa Sacerdotibus, & ministris domus Dei. 200. 85. Rex to-

catholicus ultra alia præclara in obsequium fidei, & religionis exhibita. Cur etiam meritissimus Ecclesiæ. 318. 264. Reges Castellæ Ramirus. 111. & alii piissimi Principes plura prædia, possesiones, & privilegia monachis concessere. 363. 186.

Ritus. Ad Eucharistiam ministrandam. 37. 44. In Missa de Requiem, & in aliis. 66. 79. & seq.

Rubricæ Missalis quomodo obligent, & servandæ. pag. 63. & seq. an. 68. usque ad 78.

S

SAcerdos. Si resurgeret, non esset iterum ordinandus. 16. 75. In articulo mortis, & deficiente Parocho, tenetur quilibet Eucharistiam ministrare ex charitate. 38. 45. Intra Missam dare potest partem suæ hostiæ postulanti communionem. 46. Non jejunus nequit celebrare ad communicandum infirmum absque viatico moriturum. 41. 60. Valet tamen perficere sacrificium ab alio inceptum in defectu alterius, qui sit jejunus. 61. Saltem tertiam horæ partem in sumere debet in Missa dicenda. 67. 82. Quid in casu de hostia, & vino ineptis ex errore appositis? Quid si animal decidat in calicem? Vel hostia dispareat. n. 86. 87. 88. Potest absolvere in art. mortis deficiente approbato. 116. 205. Non tamen in ejus presentia. 217. 210.

Sacramentalia quid sint. 251. 36. Accipere pretium pro illis simonia est. ibi

Sacramentum. Quot debeant sciri de sacramentis. 1. 1. Ejus notio. 2. Quid pertinet ad sacramenta. Usque ad n. 72.

Sacrificium quid sit. 49. 1. Quotuplex. 2. Cætera vid. v. Missa.

Salmanticenses defenduntur. 87. an. 61. usque ad 77. Vindicantur juste, & moderate, quando oportet, & corriguntur, quando ratio dictat pluribus in locis, ubi corrigitur eorum doctrina.

Sanguis. Quomodo ponatur in calice sanguis Christi. 33. 23. Ex purissimo sanguine B. Virginis formatum est Corpus Domini. 528. 165. Sanguis asservatus in quibusdam Ecclesiis non est de corp. Christi, sed ex aliqua miraculosa imagine. 56. 185. Vid. alia n. seq.

Satisfactio partis, vel ejus cautio est necessaria pro licita absolutione pœnitentis. 164. 24. Idem dicendum in absolutione censurarum. 380. 74.

Satisfactio sacramentalis quid sit. 106. 159. Quotuplex. 160. Vid. Pœnitentia sacramentalis.

Scientia requisita in Confessario est triplex. 133. 288. An vendere scientias sit simonia. 253. 47.

Sepultura ecclesiastica quid sit. 259. 81. Quomodo possit vendi. 260. 82. Qui sint privati sepultura ecclesiastica. 455. 86. Reliquæ difficultates. Vid. n. seqq. usque ad 95.

Sigillum quid. 138. 307. Ejus obligatio materia, & pœnæ vid. usque ad n. 324.

Simonia quid sit. 244. 1. Alia de eadem materia vide usque ad pag. 268. n. 128. quatuor modi palliandi simoniam. 487. 123.

Solemnitas. Ministri sacrament. alii sunt necessitatis, alii solemnitatis. 7. 31. Solemnitas votorum non est de essentia status religiosi. 409. 9. in quo consistat. 10.

Sollicitatio quid sit. 142. 326. Bullæ contra sollicitantes. 327. sex modis potest sollicitari. 143. 331. & seq. alia de hac materia usque ad n. 340. Quid dicendum de falso denuntiante. 147. 350.

Spiritus sanctus est tertia persona SS. Trinitatis. 512. 61. Alia vid. n. seq. usque ad 64. Est amor Patris, & filii. 522. 125. ejus processio. 126. & 127.

Sponsalia quinque modis accipi possunt. 269. 1. quid sint. 2. Alia eodem loco usque ad n. 19.

Sterilitas non dirimit matrimonium. 314. 245. Sara, & Elisabeth fuere steriles. ibi.

Stipendium: debet celebrari missa pro stipendio accepto. 54. 23. & seq. Quo titulo accipiatur stipendium pro missa. 69. 92. Quodnam sit justum stipend. 94. Quid de mercimonio in hac materia. 70. 96.

Subdiaconus. Quid sit subdiaconatus. 194. 54. Ejus munia. 195. 55. Obligationes. 198. 74. & seq. alia ibi.

Suspensio quid. 392. 120. Ejus divisio. 121. Alia usque ad n. 125.
Symbolum fidei quid sit. 506. 17. Quis primo composuerit symbolum. 19. Cur Symbolum Ecclesiæ canatur in Missa, Apostolorum vero submisse recitetur in prima. 22.

T

TAbacum in folio masticare solvit jejunium naturale ad Eucharistiam requisitum. 40. 55. Etiam fumus voluntarie in stomachum transmissus. 56. Pulvis tabaci per nares sumptus non illud violat. 57. Non decet sumi in Ecclesia eadem libertate, ac in platea. ibi.
Tabella assignans horam in qua vesperæ præcedenti valet recitari matutinum pro die seq. 208. 39.
Tactus, amplexus, & oscula sunt graviter illicita inter sponsos de futuro. 273. 24. Sunt causa ad dissolvenda sponsalia. 275. 33. Tactus physicus materiæ ordinis. 188. 19.
Tentatio quid. 537. 237. est ad bonum, & ad malum. ibi. & seq. Quid nobis agendum quando tentamur. 240.
Theresia (sancta) experiebatur conjunctionem peculiarem cum Corpore Christi, & alios quam plurimos effectus mirabiles in Eucharistia. 42. 70. Eandem doctrinam ac Ang. Doct. scripsit fratri suo. 43. 74. Quid senserit circa libertatem absolutam in electione Confessarii. 133. 285. Vidit plures animas in cœlum ascendere. 177. 80. Postulabat humillima preces, ut e purgat. exire quantocius posset. ibi. Jactabat se esse *Dominicam in Passione*. 155. 57. Egregie docet præjudicia nimiæ familiaritatis. 432. 102. Amplexata fuit monasterium, ubi non observabatur vita communis. 440. 132.
Audire meruit de divino oraculo: *Licet religionest essent relaxatæ, non putaret parum sibi in eis deserviri*: addens; *quid esset de mundo nisi ob religiosos.* ibi. 133. Differentiam quam posuit inter malum catholicum, & hæreticum. 504. 7. Notat, quod non dicimus *dimitte nobis debita nostra* in oratione dominica, & quare. 537. 236.
Testis. Unus testis oculatus, & probus sufficit pro fide facienda de baptismo recepto. 21. 22. Quot testes sufficiant pro sollicitatione probanda. 147. 346. Duo testes requisiti pro valore matrimonii, quomodo assistere debeant. 317. 259. & seq. Dictum unius testis fidedigni sufficit pro matrimonio impediendo. 322. 284. Testes in causa sanguinis quando fiant irregulares. 406. 50. Testis potest esse quilibet regularis cum licentia sui Prælati. 427. 83.
Thesaurus Ecclesiæ quid sit. 159. 2. Quis habeat potestatem distribuendi hunc Thesaurum. 3.
Theologia mystica. Ejus notitia necessaria Confessariis monialium. 129. 269. Scholastica est qualitas prælativa ad episcopatum respectu juris prudentiæ. 236. 81.
S. Thom. Angelic. quid sapienter responderit cuidam interrogationi. 91. 80. Carmelitæ discalceati peculiari lege lubenter sumus astricti ad sequendam doctrinam D. Thomæ. 92. 85.
Titulus, quid, & quotuplex sit pro recipiendis ordinibus sacris. 192. 40. usque ad 45.
Tonsura. Quid sit. 185. 1. & alia de tonsuratis usque ad n. 7.
Transactio, seu pactio onerosa ad componendam litem in beneficiis, an habeat rationem simoniæ. 263. 99. in materia beneficiorum facta authoritate propria simoniaca est jure positivo. 102. Quid de potestate Episcopi in casu. 264. 103. alia. 106.
Transubstantiatio. Quid. 34. 26. & 27.
Tribunal S. Inquisit. v. Confessarii. 96. 105. Qui in Tribunali assistunt sententiæ januis clausis prolatæ, tenentur ad secretum. 147. 349.
Trinitas explicari debet in baptismo. 19. 17. & seq. Etiam in confirmatione 21. Trinitatem confitemur in signando. 506. 13. Declaratur misterium in quatuor articulis. 522. 129. & seq.

V

VAcatio beneficii octo modis potest contingere. 242. 109. & seq.

Vagi. vid. tom. 1. v. Vagi.
Verba consecrationis forma Eucharistiæ. 32. 16. Cætera. ibi. ad 22. Quomodo valeant verba ad sponsalia. 271. 14. Ad matrimonium. 279. 54. & 58. Ad ferendas censuras. 369. 22. & 379. n. 69.
Veritas requisita ad confessionem. 93. 92. Non datur parvitas in juramento. Vid. tom. 1.
Vestes sacræ. A quibus possint benedici. 61. 61. Quot pro missa celebranda. 64. 72. Earum mistica significatio, & alia eis spectantia. 73.
Vexatio. Redemptio vexationis licita, quando, & quomodo. 261. 86. & seq.
Via. Triplex via perfectionis. 129. 269. Status religiosus est via aptius perveniendi ad perfectionem. 408. 7. Cætera vid. n. seqq.
Viaticum. Eucharistia dicitur viaticum, & quare? 28. 1. Si infirmus esset moriturus sine viatico, Sacerdote non celebrante, adest necessitas celebrandi sine prævia confessione. 36. 36. quomodo procedendum est in hac materia in repentinis, & tempore pestis pag. 37. & 38. n. 44. & 45. Potest dari Eucharistia non jejunio per modum viatici. 41. 60. Quando, & quomodo iterari potest. pag. 46. & 47. n. 88. & 90. Ad dandam viaticum valet celebrari qualibet hora post mediam noctem. 56. 33. Quid tempore cessationis a divinis. 396. 141.
Vinum est materia Eucharistiæ. 29. 5. & seq. Quid faciendum de vino, quando aliquod animal venenosum decidit in calicem. 68. 88. & seq. Vinum, & hostia sunt materia presbiteratus. 196. 62. Vinum quomodo frangat, vel non jejunium. 346. 105.
Visio. Animæ separatæ, & plene purgatæ illico datur clara visio Dei. 163. 19.
Vita communis. Quid dicitur de ea. pag. 430. n. 95. & pag. 440. n. 130.
Vivæ vocis oracula; quæ? 449. 46. & revocata. 47.
Vocatio. Ad statum regularem, vel clericalem quæ 228. 42. Novitiatus est ad sperimentum vocationis. 414. 32.
Votum simplex castitatis dirimit sponsalia, & impedit matrimonium. 275. 36. Votum solemne religionis approbatæ dirimit matrimonium. 204. 190. Differentia, quæ datur inter votum solemne monachale, & ordinis sacri. 305. 194. Votum religionis quid sit. 407. 1. votum obedientiæ quid. 428. 86. votum castitatis. 431. 98. & seq. Votum paupertatis. 433. 105. Vid. U. paupertas religiosa.
Usura est exigere a mutuatario aliquid ultra sortem, esto solum ex gratitudine, aut ex benevolentia. 486. 118.
Waldenses, & Wiclefitæ contendunt erronee nullum esse sacramentum a ministro in lethali collatum. 8. 38. Wicleph impie negat decimas Ecclesiæ ministris esse solvendas. 368. 163.

X

XEnocrates, & alii cum Stoicis fere omnibus mira sobrietate floruerunt. 340. 65.

Z

ZElotes (Simon) composuit illud symboli: *remissionem peccatorum.* 507. 24. Zelus Apostolorum. 513. 68. Zizania. 131. 279.

ERRATAS.

Pag.	Num.	Lin.	Errata.	Corrige.
017	003	21	peęscripta.	prędscripta.
073	112	09	stipempi.	stipendi.
079	015	25	astringuitur.	astringitur.
081	026	08	humillationem.	humiliationem.
ibi.	027	antep	de oligando.	de obligando.
090	076	25	10.	7.
ibi.	074	penul.	corrunt.	corruunt.
096	105	13	denuntiare.	denuntiari.
122	239	02	Episcopus.	Episcopis.
134	288	26	negando.	neganda.
142	328	10	sacramentus.	sacramentis.
153	375	22	dependens.	dependent.
155	383	06	sive.	sibi.
172	085	20	Missę.	missæ.
ibi.	ibi.	ult.	efficiter.	efficaciter.
188	021	12	exercesi.	exerceri.
199	076	08	uxoem.	uxorem.
219	093	37	tenetur.	tenentur.
229	046	27	fructum.	fructus.
231	058	21	debent.	debet.
243	114	15	solom.	solum.
269	129	penul.	contentinsum.	contentiosum.
291	118	13	legitime.	legitimi.
295	140	18	dubitum.	debitum.
297	154	10	reddito.	redditio.
300	170	07	semen.	semel.
335	036	12	in fide.	in fine.
354	143	ult.	Episcopus.	Episcopos.
358	163	07	dictam.	dictat.
409	010	05	irrebocabile.	irrebocabilem.
414	031	17	caleatis.	calceatis.
415	034	penul.	plurima.	plurimę.
431	096	36	subditis.	subditus.
ibi.	ibi.	37	prędatus.	prædatis.
453	071	09	alimentis.	alimenta.

COMPEND
Salmant
2
G-E 636